Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape

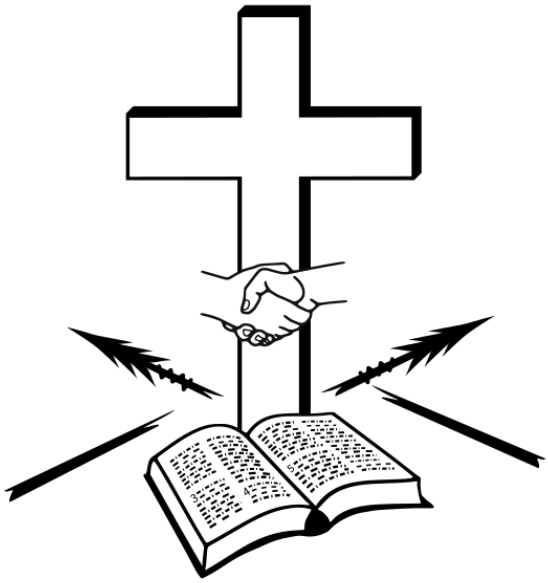

Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape
Ruth, Jonah, and the New Testament in the Kuni dialect of the Kuni-Boazi language of Papua New Guinea
Rut, Jona, na Nupela Testamen long tokples Kuni-Boazi long Niugini

copyright © 2015 Wycliffe Switzerland

Language: Kuni-Boazi

Dialect: Kuni

Translation by: Wycliffe Switzerland

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-08-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 18 Oct 2022
f10a11c4-6a0c-5775-9168-c6e73df1a68f

Contents

Metiu 1
Mak 76
Luk 121
Zion 199
Keliso-gi u-anim 253
Lom 323
1 Kolin 357
2 Kolin 388
Galesia 408
Efesus 419
Filipai 430
Kolosi 437
1 Tesalonika 445
2 Tesalonika 452
1 Timoti 456
2 Timoti 465
Taitus 472
Filemon 476
Iblu 478
Zems 504
1 Pita 512
2 Pita 521
1 Zion 527
2 Zion 535
3 Zion 537
Zud 539
Manqat Qandoveveam 542

Manqat Mbomambaqape Metiu gepeawam

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Metiu ndøpeawám. Yesu-gi paev ezoqam tuelv, nøme ndégo tegoám. Iz nøme qambogoam, Livaí. Yesu gembo-akha, tembopavat, ndego teks moni upøgim ezoqam ndøgoám. Lom gaman mbosasaetám.

Nakhoa mbaín, uni tizi:nøten, Metiu nqanek manqat gekha manqei-tē gēpeawam. Ɛ̄isa, ndego Izlael manqei-tē o Antiok taon-tē, Silia manqei-te ndøgo, gepøtē-peawam-a?

Metiu nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Zu ezoqam nonqo ndøpeawám. Ndigu bètezøtéz neka bè-unimanqatiním, av nqægo, Yesu ndégo, Mbumbukiam nupøkhan mba geveatav. Ndego Mesayá. Ndégo, Zu ezoqam oskia gimbøe-kewagam. Yaq nakémbá, Metiu manqat andé kandambá, taqa yaq-te nqánek gene-peawám, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ibugukhokhof Mesaya-qa yaq-te gipeaumam, yaq ndakin Yesu mokho-te vō-unimanqatin.

Yesu Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka matev kandakanda nøme-qa yaq-te, manqat kopoáv gemanqatam. Yaq Metiu gèpeawám.

Yesu-gi atanakha-zapazapa-za
(Luk 3:23-38)

1 Yesu Keliso-gi atanakha-zapazapa-za gindu-manazømem, tiqa iziz nqánek. Ngenek Yesu, Deivid-gé zeó neka Eibleem-gé zeó.
2 Eibleem gendomanaz, Aezek vōqan.
Aezek gendomanaz, Zekop vōqan.
Zekop gendomanaz, Zuda, tegi zaim neka emekheis namba, vōqaz.
3 Zuda gendomanaz, Pelez neka Zela vōqaz. Tigu evo, Tamá.
Pelez gendomanaz, Ezlon vōqan.
Ezlon gendomanaz, Lam vōqan.
4 Lam gendomanaz, Aminadab vōqan.
Aminadab gendomanaz, Nason vōqan.
Nason gendomanaz, Salmon vōqan.
5 Salmon gendomanaz, Boaz vōqan. Tegu evo, Leiáb.
Boaz gendomanaz, Obed vōqan. Tegu evo, Lút.
Obed gendomanaz, Zesi vōqan.
6 Zesi gendomanaz, Deivid vōqan. Ngenek Deivid, Izlael ezoqam kawa zøgoám.

Deivid gendomanaz, Solomon vōqan. Tegu evo, ibugukhokhof Ulia-gú zas ndøgoám.
7 Solomon gendomanaz, Leoboam vōqan.
Leoboam gendomanaz, Abaeza vōqan.
Abaeza gendomanaz, Asa vōqan.
8 Asa gendomanaz, Zeosafat vōqan.

1:1 1:1 1 Chr 17:11; Gen 22:18 **1:3** 1:3 Gen 38:27-30; Rut 4:18-22 **1:5** 1:5 Rut 4:13-17 **1:6** 1:6 2 Sam 12:24

Zeosafat gendomanaz, Zeolam vōqan.
Zeolam gendomanaz, Uzia vōqan.
9 Uzia gendomanaz, Zotam vōqan.
Zotam gendomanaz, Eiaz vōqan.
Eiaz gendomanaz, Ezekaya vōqan.
10 Ezekaya gendomanaz, Manase vōqan.
Manase gendomanaz, Amon vōqan.
Amon gendomanaz, Zosaya vōqan.
11 Zosaya gendomanaz, Zeoyakin,* emekheis namba, vōqaz.
Ta khøuwa-te ndøgo, Bebilon manqei-ak, Izlael ezoqam, Bebilon manqei-té ginø-upøzó. Pingim-ák.

12 Izlael ezoqam Bebilon manqei-te gi-upøzo, nakhag-te gizøgeagim, taqa zita-te, ezoqa nøme gifakhaz, ngínik:
Zeoyakin gendomanaz, Sealtiel vōqan.
Sealtiel gendomanaz, Zelubabel vōqan.
13 Zelubabel gendomanaz, Abiud vōqan.
Abiud gendomanaz, Eliakim vōqan.
Eliakim gendomanaz, Azo vōqan.
14 Azo gendomanaz, Zadok vōqan.
Zadok gendomanaz, Akim vōqan.
Akim gendomanaz, Eliud vōqan.
15 Eliud gendomanaz, Eleaza vōqan.
Eleaza gendomanaz, Matan vōqan.
Matan gendomanaz, Zekop vōqan.
16 Zekop gendomanaz, Zosef vōqan. Ngenek Zosef, Meli-gé zivís. Neka Meli ngunuk, Yesu-gú evó. Yesu, ngének, Keliso nqazimbo-akhayam.

17 Eibleem gendo-manazam, atema Deivid vømōfakhan, atanakha-zapazapa-za ate gi:goam 14. Yaq Deivid gendo-manazam, atema Bebilon manqei-ak, Izlael ezoqam Bebilon manqei-te gi-upøzo, nakhag-te gizøgeagim, até ndøgó-a, atanakha-zapazapa-za ate gi:goam 14. Neka ta khøuwa-te ndøgo, Izlael ezoqam Bebilon manqei-te gi-upøzo, nakhag-te gizøgeagim, atema Keliso vømōfakhan, até ndøgó-a, atanakha-zapazapa-za ate gi:goam 14.

Yesu ge:qan, taqa emanqat
(Luk 2:1-7)

18 Yesu Keliso āv geneqán nqægo: Tegu evo, Meli, søvøta mba mbo-goám, Zosef-te. Geté ndigu uni nøkepøteáv neka venanqei nonqo tøkuateáv. Geté Meli emu é-møndæ-itán. Nqanek matev qambo-fakhan, Nqova Mbomambaqape mbøisasáe. 19 Meli-ge zivis, Zosef, teqa matev mbomambaqapé, yaq ndego poeveáv, ndugu ezoqam-qa bøi-te to:-ivav, mivi vømbó-etoām. Yaq ndego khonoam-te ivøve-qa ndøgoám. 20 Zosef ate av-té gembøe-matavupat, yaq Evezøza-gé enzol ezoqam mbofakhán. Venanqei-tam-té genømbo-fakhán, gembo-ein, “Zósef, Deivid-ge zeo, qo ndøfofògeāp, Meli toqo-oki, qogu sævam tugoat. Zapa ndøgo, ndugu emu

1:11 1:11 2 King 22–24; 2 Chr 36:10; Jer 27:20 * **1:11** 1:11 Iz nøme qambogoam, Zekoniá
1:12 1:12 Ezra 3:2 **1:18** 1:18 Luk 1:27, 35

nduiyæt, ndøgo Nqova Mbomambaqape ndømatanám. 21 Nanduv tui-
ova, nakhasam anganeam mbóqán. Yaq iz Yesu† qombó-akhá. Zapa
ndógo, ngenek ekeza ezoqam, gékhandí:z, ndigu manqa-zapazapa-us
ndiyage."
22 Nqanek matev ate nqægo, tøne-fakhanám ndógo: Manqat ndøgo,
Mbumbukiam ekeza manqa vevezam ezoqam mokho-te ge-ein, ta man-
qat ndøgo, tàbete-unimanqatín, qa-ein av nqægo, 23 "Mbasønakam zivis
namba venanqei nonqo, naqanøká gétøkuanemák. Geté ndugu emu é-
ndæ-itán. Yaq ndugu nakhasam anganeam mbóqán. Neka teqa iz
'Emanuel' mbó-akhá." Emanuel, taqa manqa mokho nqánek, "Mbum-
bukiam ngêgó, ni namba."
24 Zosef gendosuzam, yaq ndego matev āv tenegó, av enzol ezoqam
gembøe-ein, neka Meli vō-oki. 25 Geté ndigu venanqei nonqo tøkuateáv,
atema Meli vōe-ova, nakhasam anganeam vōndaf. Yaq nakhasam
geqan, Zosef, iz Yesu mbo-akhá.

2

Nduku gevezoat ezoqam, Yesu-te okha gi-apat

1 Yesu Betliem vemiav-té geqán. Ta khøuwa-te ndøgo, Zudia plovins-te,
kawa, Elod ndøgoám. Yaq Yesu geqan, nqáe! Zelusalem taon-te ndøgo,
nduku gevezoat ezoqam ndøfakház. Sa khøuwa fakhanám ginduzáv.
2 Yaq āv gini-bevupát nqægo, "Ngenek nakhasam, ndaki geqan, ndego Zu
ezoqam kawa tezøgoat, kenáqape? Ni tegú ndukuam ni-ometám, khøuwa
fakhanam ndøgo. Yaq vizam-qa nimøndæ-niáv."
3 Elod ndego, Zudia ezoqam-ge kawa, nqanek manqat ge-ewag, ndego
gò:khouwá. Até ezoqa ewaqapé-a, ndigu Zelusalem taon-te giyagam,
vō:khouwønem. 4 Yaq Elod até gendego, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kan-
dakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam vømøvab,
sasa zøbevap, gezø-ein, "Ngenek Mesaya, Mbumbukiam ge:-ein, av nqægo,
manqei-qape-te tendo-khofotav, gekha vemiav-tē gemóqān?"
5 Yaq gimbo-einim, "Betliem vemiav-té gemøqán, Zudia plovins-te
ndøgo. Zapa ndógo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, āv gene-
peawám nqægo,
6 'Qo Betliem vemiav, Zuda manqei mokho-te ndoqotu:gu,
qo ambá av nqægo, iz mbaïn, Zuda khagua bawan mokho-te. Av
taoká.
Zapa ndógo, qo mokho-te, megeat ezoqam kopo ndøqán.
Ndego nogi bawan ezoqam zøkewagát, Izlael ezoqam.' "
7 Elod nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego nduku gevezoat ezoqam
ndømøváb. Khonoam-té genømøváb, neka ndukuam-qa yaq-te vøzømbē-
bevap, gekha khøuwa-tê, ande gi:-ometam. 8 Yaq gi:-ometem ndøgo,
ndego Betliem vemiav-té genø-khofotáz, vøzō-ein, "Nakhasam nandev,
ùni mbøevawém. Yaq tozo-ometam, vòndozáv, no vōe-nømøndem. Yaq
até nó-a, tàbatenáv, bamømbō-vizam."
9 Nginik nduku gevezoat ezoqam, kawa ezoqam-qa manqat gumuyo-
gem, tïnizáv. Yaq gi:-apat ndøgo, nqáe! Ndukuam ndugu, khøuwa
fakhanam gi-ometam, gèzømbo-megetát. Yaq ndógo, tumø-itán, ma

1:21 1:21 Luk 1:31; 2:21 † **1:21** 1:21 Yesu, taqa manqa mokho nqánek: Evezøza ezoqa ndøkhandí:z. **1:23** 1:23 Isa 7:14 **1:25** 1:25 Luk 2:21 **2:2** 2:2 Num 24:17 **2:6** 2:6 Mica 5:2; Zion 7:42

nakhasam geːgoam. 10 Ndukuam gi-ometam, yaq ndigu khanakhanakh
kandambá gindapem.
11 Khoev-te gimøfakhaz, nakhasam gi-ometam, evo namba, Meli, yaq
até gindigonem, katuk ndømøkuí, sasa mbovizumem. Yaq moqos
ndømboqogím, gol neka gigiap sisip mbomømboma, mboqotam nonqo,
neka mel tae et, vømbō-etøomem. Ta gigiap-qa fia kandakandá.
12 Yaq ekeza manqei-te giqavaz, nakhoa vini ndøgeveém. Zapa ndógo,
Mbumbukiam venanqei-tam-te, āv genezømás nqægo, “Elod-te nqawa
ndøqàvāz.”

Zosef neka Meli, Yesu Izip manqei-te giːkhokhoz

13 Nduku gevezoat ezoqam gi-ivøvem, yaq nqáe! Zosef, Evezøza-gé
enzol ezoqam mbofakhán, venanqei-tam-té, vømbō-ein, “Mòqosuzám.
Nakhasam neka evo, Izip manqei-té qoté-khokhóq. Zapa ndógo, Elod
ngenek nakhasam gemøndǽ-váo. Løvøwe-qa mbogó. Yaq Izip manqei-
te ndøgo, até vøndoyagé, atema nqawa vøtaqandó-akhā.” 14 Yaq Zosef
até gendego, gè-itán, lová, nakhasam neka evo vō-upøzo, Izip manqei-te
sasa ndøkhokhoz. 15 Yaq ndógo tiyagám, atema Elod vōnanim. Nqanek
matev tønefakhán ndógo, Evezøza-qa manqat gè-unimanqatín, ndøgo
ibugukhokhof tege manqa vevezam ezoqam mokho-te ge-ein, av nqægo,
“Noge Yo, Izip manqei-té gegoám. Yaq nòmbo-akhá, vøndōwav.”

Elod nakhei angana nqonqon gezitagat

16 Elod geːotev, av nqægo, nduku gevezoat ezoqam gĭmbøe-
khavozømēm, yaq qaqa kandambá gego. Yaq até gendego, nakhei zitøge
manqat ndøkhofotám. Betliem vemiav-te neka vemiav avøavun vōgoat,
gekha nakhei anganā ndigu, ndakinak qaniap, atema viav menas
qazøndap, bèpakhaéz. Yaq tegi nakhag ezoqam ndigu nakheis vōzitag.
Nduku gevezoat ezoqam Elod giːometem, gekha khøuwa-te ndukuam
ande guifakhan, yaq ndego sège-matøvém, nakhasam-qa viav, ndego
løvøwe-qa gegoam, áv atægó.
17 Nqanek matev qafakhan, yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tege
manqa vevezam ezoqam Zelemaya mokho-te ge-ein, gè-unimanqatín,
ge-ein av nqægo,
18 “Eiv ndøyogém, Lama manqei-te.
Einu neka osombo kandambaqapé ndiwani.
Ndigu sakheis, Laisol-gi zi, ekeza nakheis-qa ndø-eivumít,
neka ezoqa kopømba mbaín, tiqa mokho-te tizø-khakheinam.
Zapa ndógo, tigi nakheis gèpakhaéz. Mbaín.”

Zosef neka Meli, Yesu Izip manqei-te gindiːqavaz

19 Elod geːnanim, yaq nqáe! Izip manqei-te ndøgo, Zosef, Evezøza-ge en-
zol ezoqam mbofakhán, venanqei-tam-té, 20 gembo-ein, “Mòqosuzám.
Nakhasam neka evo, Izlael manqei-te nqawá qotéveséz. Zapa ndógo,
ezoqam ndigu nandev nakhasam ambā tilaemin, ndigu mòndø-pakhaéz.”
21 Yaq Zosef gesuzam, nakhasam neka evo vō-upøzo, Izlael manqei-te
sasa ndøqavaz.
22 Geté Izlael manqei-te gimøfakhaz ndøgo, Zosef āv gene-ewág nqægo:
Kawa, Elod-gé yo Akileus ndø-itán, Zudia plovins-te ndøgo. Yaq ndego
møe ndøgó, vøewāv. Yaq venanqei-tam-te, Mbumbukiam manqat nøme

2:11 2:11 Psa 72:10-15; Isa 60:6 **2:15** 2:15 Hos 11:1 **2:18** 2:18 Jer 31:15; Gen 35:19

mbo-eín. Yaq ndego até gegegevát, Gelili plovins-te vømøfakhaz. 23 Yaq Nazalet vemiav-té gimøqóm.

Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam mokho-te, Yesu-qa yaq-te, é-møndæ-eín, av nqægo, “Ndego Nazalet-ak mbó-akhaemát.” Yaq ndakin nqanek manqat gè-unimanqatín.

3

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, Yesu-qa nakhoa gekhakheinumat (Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Zion 1:19-28)

1 Ta khøuwa-te ndøgo, Zion ndøfakhán, ndego ibøkha iz etoam ezoqam. Yaq ndego ezoqa zømesim ndøngáz. Leg-av manqei-té gene-zømesimám, Zudia plovins-te ndøgo. 2 Av gezømbe-manqatám nqægo, “Mòzoqambúz. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev avønín.”

3 Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam Aezaya mokho-te, é-møndæ-eín, Zion-qa yaq-te. Av gene-eín nqægo,

“Leg-av manqei-te ndøgo, ezoqam-qa manqa wag ndø-akhayam.
Av qane-akhayám nqægo,
‘Evezøza-qa nakhoa é-mozoto-khakheinømém.
Nakhoa ndaføyamba-qape zombøé-viæém, ndego te꞉geav.’ ”

4 Zion, ndabua ge-uzupam, kemol-qá su gini-geveaném, neka ndabua segim nonqo, søvakha gigiap-gí ngusúm gini-khakheinøvemém. Neka lou gelogam, bamøkhokeakh neká ndokhos, ti-mba ndígu telouzám. 5 Ezoqa kopoáv gindupindam te-te. Nøme Zelusalem taon-té gindu-okhoám, neka até ndøgó-a, Zudia manqei-te ate qægoam, neka ta manqei ate qægoam ndøgo, Zoden kea avøavun qagoat, vøndō-okhoam. 6 Yaq manqa-zapazapa ndøgo, gimatønumam, gèvøndæmám, neka Zoden kea-te ndøgo, ibøkha iz vō-upøgimam.

7 Ezoqa ndigu, ibøkha iz upøgim-qa ginduzav, nøme Felisi ezoqám neka nøme Sadusi ezoqám. Andé kandambá ginduzav. Yaq Zion gezømet, āv gezømbe-eín nqægo, “Zo waza soqøsoqa. Ge zô, ndozo-matavap? Zo é-ndozó-khokhoz, Mbumbukiam-qa qaqa tøfakhan? 8 Matev eqeieqei vòkhæ-matønømém. Yaq mokho tøfakhan ndøgo, tø-unimanqatín ndógo, zo unimanqatin zoqambúz, Mbumbukiam-te. 9 Neka zøkeza mokho-mba ndømanqàtē, av nqægo, ni Mbumbukiam gēngiænoāk, zapa ndōgo, ni Eibleem-gī zī. No nqazó-manqate: Mbumbukiam kopømbaqapé, nginik nandi manqat mba zø-eín. Yaq segé-Eibleem-gí-zi-íz. 10 Ila khakheinøváp. Tae ndøbóu. Zapa-té qanømú-løvuvøemét. Gekha tāe ndøgo, nanga eqeieqei vi꞉mav ndøgo, gébouím, gøinam-te vónqagimēm.

11 No zo ibøkha iz, ibøkhá qazømbe-etoumít, gekha ezoqām ndigu, manqa-zapazapa-te gigoam, ginduqambuz. Geté ndego ezoqam, noqa zita-te ngegeav, ndego no ùnime꞉-løvumbám. No ezoqa khàpe nøte-khapelavøqase-én. Até nqanek sasae khapelavøqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba mbaín. Ndego zo ibøkha iz, Nqova Mbomambaqapé neka gøina wageáp gezømbé-etoumát. 12 Ndego andé wit nanga evem ezoqam me mé꞉geáv. Wit evem nonqo ndø-ndapaváv. Yaq wit nanga ndø-evém, neka louzi nonqo ndigu, lou nqeitam nonqo

2:23 2:23 Isa 11:1; 53:2; Luk 2:39; Zion 1:45 **3:2** 3:2 Met 4:17; Mak 1:15 **3:3** 3:3 Isa 40:3 **3:4** 3:4 2 King 1:8 **3:7** 3:7 Met 12:34; 23:33 **3:9** 3:9 Zion 8:33, 39; Lom 4:12 **3:10** 3:10 Met 7:19; Luk 13:6-9 **3:11** 3:11 Zion 1:26-27, 33; Kel 1:5; 2:1-13

khoev-té genø-nqeisám. Geté tag ndøgo, gøinam-té genøløvutám. Ta gøinam ndøgo, miavmiav ndøwageáp. Khouvøemáv.”

Yesu Zion-te ibøkha iz gendap
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu Gelili manqei-té gegoám. Yaq até ndegóa, Zion-te vømat, Zoden kea-te ndøgo. Ibøkha iz ndape-qa ndømát, te-te. 14 Geté Zion Yesu-qa matavap ambá ge-enendín, gembo-ein, “Ambá qo qonø-etoamín, ibøkha iz. Nō begó. Taoká ndøgo, qo no-te qoqotøndoqav, ibøkha iz tøtaqa-etoam.”

15 Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Ság. Ibøkha iz sègenø-etoám. Matev eqeieqei ate ndægo, sà bizimu-matanám, av Mbumbukiam ndømbøepoev.” Yaq Zion sègembopóe, ibøkha iz vømbō-etoam.

16 Yesu ibøkha-te gende-fakhan, yaq nqáe! Yan tøne-mboqoé. Yaq āv geneqeív nqægo: Yan-te ndo:go, Mbumbukiam-gé Nqova ndovís. Andé kuvøkuvuam me me:løvuvavún, te-te vō:qom. 17 Yaq yan-te ndo:go, manqa wag ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek nogé yó. No poev kandambá te-te, neka no nømbøe-khafuát.”

4

Saitan Yesu ge:khamasimat
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Yaq Nqova Mbomambaqape, Yesu leg-av manqei-té genø-itú. Yaq nqova soqaqape tèabeme-khamás. 2 Leg-av manqei-te ndøgo, Yesu khøuwa kopoáv, ate gi:goam, khøuwa fotí, lovølova neká pavpave, lou logemav matev ndøgoám. Yaq ifin mbovín. 3 Yaq nqova soqaqape, ndego ezoqa khamasim matev-te nde-abam, tendowáv ndøgo, vømbō-ein, “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, yaq nginik nandi, manqat mba qozø-eín. Yaq segé-lou-éz.”

4 Geté yaq Yesu manqat gembo-qavøiu, “Av taoká. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘Ezoqa kopømba mbaín lou mba ti:yagat. Geté Mbumbukiam-qa manqat ate ndægo, teqa tou-te ndøndofakhate, ndøgo tiníyagát.’ ”

5 Yaq nqova soqaqape, Zelusalem taon-té genø-itú, Mbumbukiam-qa khoev uni ova-in ndo:go vømøve, sasa mbo-ein, 6 “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, soqóvuáq nqánek, atema manqei-te. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘Mbumbukiam ekeza enzol ezoqam, manqat ndøzø-eín, qo zapaya. Yaq ndigu sogóndøpøqém. Yaq qoqa zenda tokhotapak, nandi-te kha geqá-khanøyák.’ ”

7 Geté Yesu gembo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa Manqat nøme, āv qane-peawáp nqægo, ‘Qo Evezøza, qoge Mbumbukiam, khamasim-te ndøàwām.’ ”

8 Yaq vaev-te, ndego nqova soqaqape, Yesu olol ová genø-itú, taqa eqæv kandambá tantáv, neka manqei-manqei ate ndægo, manqei-qape-te nqago, neka gigiap mbomømboma ate ndægo, ta manqei-manqei-te ndøugu, vøe-omat, 9 sasa mbo-ein, “Noqa megemege-te nqanek, qakeza kha, manqei toqote-lavao, neka voqonø-vizām, yaq nqanek gigiap ate nqægo, nøtaqá-etoám.”

3:16 3:16 Zion 1:32 **3:17** 3:17 Psa 2:7; Isa 42:1; Met 12:18; 17:5; Luk 9:35 **4:1** 4:1 Iblu 2:18; 4:15 **4:2** 4:2 Exo 34:28 **4:4** 4:4 Deut 8:3 **4:6** 4:6 Psa 91:11-12 **4:7** 4:7 Deut 6:16

10 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Mòqoqáv qo, Saitan. Mbumbukiam-qa
Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘Evezøza-qá iz qó-eqatát, ndego qoge
Mbumbukiam. Neka te-mba ndégo, toqombó-vizupát.’ ”
11 Yaq nqova soqaqape, Yesu sège-iváv, vøwav. Yaq enzol ezoqam
ndozáv, vømømbō-tøkeem.

Yesu sasae ande ge:ngaz
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Yesu ge-ewag av nqægo, Zion ndego ibøkha iz etoam ezoqam,
ndimbula-tē ginø-utøvēm, yaq ndego Gelili plovins-té genøveséz. 13 Geté
ndego ambá av nqægo, ekeza vemiav-tē gemøqōm, Nazalet, geté Kape-
naum taon-té genøyág. Ta taon ndøgo, Gelili kewan avønin-té qagó. Zebu-
lon neka Naftali, tiqá khagua bawan-qá manqeí. 14 Yesu av ge:matanam
ndægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam
Aezaya mokho-te ge-ein, gè-unimanqatín, av qæ-ein nqægo,
15 “Ndigu ezoqam, Zebulon neka Naftali manqei-te ndiyage,
ta nakhoa-te ndøgo, ndaola-te ndø-ovøev,
ndøgo Zoden kea yaq-keoqa,
ndøgo Gelili manqei ndimbo-akhayam, bawan vini-ak-qa manqei,
16 ndigu ezoqam, bøivun-te ndiyage, ndigu waev ndøqeivím. Waev
kandambaqapé.
Tiqa manqei andé løvøte manqeí. Bøivunín.
Geté ti mokho-te, waev ndøfakhán.”
17 Yesu, sasae, ta khøuwa-té ndógo tenøngáz. Ezoqa āv gene-zømesimám
nqægo, “Mòzoqambúz. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev
avønín.”

Yesu tegi paev ezoqam ande gezømbe-akha
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Yesu Gelili kewan ndøgeg-te ge-ewat, yaq evenap menas tezømét
ndógo. Nøme Saemón. Iz nøme gimbo-akhaemam, Pitá. Neka nøme,
Endlú. Voe ndø-ogiát. Zapa ndógo, nginik ezoqa menas, voe nqagim
ezoqám. Ndøgo tiqá sasáe. 19 Yaq Yesu gezø-ein, “Vòndozáv. No zonøndó-
paevém. Yaq zo ezoqa takhaset matev nøté-zømesím.” 20 Yaq até
gindigonem, voe sège-ivøvém, sasa mbopaevem.
21 Yaq até ge-ewát, ndøgeg-te ndøgo, evenap menas nøme vōzømet,
Zēms neka Zion. Ndigu Zebedi-gí nakheís. Khagua-té gunuguvám, eve
namba. Voe ndøkhakheinumát. Yaq Yesu gèzø-akhá. 22 Yaq ndigu evenap
menas, ndaføyambá, sègeqá. Eve sège-ivøvém, khagua-te, Yesu vømbō-
paevem.

Yesu Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat neka enqoni-us ezoqam
vøkhakheinøvemat
(Luk 6:17-19)

23 Yesu Gelili plovins ate ndægo sugumu-vatát, ezoqa tiqa guliguli
khoev-te vōe-zømesimat. Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa
Megeat Matev-qá yaq-té zømbe-manqatát, neka ezoqa enqoni bugug
vinivinimba vøkhakheinøvemat. 24 Teqa manqat, sège-panqavøém.
Qámbá. Ambá ta-mba ndøgo, Gelili plovins-te mbā, geté até Silia

4:10 4:10 Deut 6:13 **4:12** 4:12 Met 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **4:15** 4:15-16 Isa 9:1-2
4:17 4:17 Met 3:2; 19:27 **4:23** 4:23 Met 9:35; Mak 1:39; Kel 10:38 **4:24** 4:24 Mak 6:55

plovins-té-a, ate ndægo, sège-panqavøém. Yaq ezoqa ate gi꞉goam, enqoni qazøgoam, te-te ndégo tinø-upøgimám. Enqoni bugug vinivinimbá. Nøme nqosøgeap kandakanda zøgoám neka nøme nqova soqøsoqa vøzømbū-goam. Nøme ndigu gèzø-qanøvøemám, neka nøme kha vøzō-wauwauwam. Yaq Yesu gèkhakheinøvemám. 25 Ezoqa kandambá gimbopavam. Nøme, Gelili plovins-ák, neka nøme vemiav-ten-manqei-ák neka nøme Zelusalem taon-ák, neka nøme Zudia plovins-ák. Neka nøme Zoden kea yaq-keoqá gindu-okhoám.

Yesu ezoqa manqei poyat-te ge꞉zømesimat

5

5:1–7:29

1 Yesu ezoqa kopoav-qape gezømet, te-te gindupindam, yaq manqei poyat-té genøqavíg, vømōqom, neka tegi paev ezoqam vømbō-qonav.

Gekha ezoqâm ndigu, khanakhanakh ndøzøgo
(Luk 6:20-23)

2 Yaq Yesu nømendim manqat ndøngáz, gezø-ein,
3 “Ezoqa ndigu, Mbumbukiam-qa megemege-te, ande khakha-mba ndigu, khanakhanakh mbá giabitigú.*
Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu.
4 Ezoqa mutøkhop ndiwaniap, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.
Zapa ndøgo, Mbumbukiam tiqa mokho-te ndòkhakheinám.†
5 Ezoqa ekeza iz eqawatav ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.
Zapa ndøgo, manqei-qape tiqa ndígu tøgoát.
6 Ezoqa matev eqeieqei-te, ande ifin me ndøzømbe-viti neka ande ibøkha naq me ndøzømbe-papat, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.
Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndòzø-etoám, ate vøzǿ-ewēz.
7 Ezoqa tanakh matev ndøzøgo, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.
Zapa ndøgo, Mbumbukiam tanakh matev ndòmbogoát ti-te.
8 Ezoqa tiqa mbøni mokho-te, eqeieqei ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.
Zapa ndøgo, ndigu Mbumbukiam ndø-ometám.
9 Ezoqa sambi matev ndikhakheinam, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.
Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndigu ekeza nakhei mé꞉zæb.
10 Ezoqa ndigu matev eqeieqei zapaya, ngiæzoat matev-te ndiyage, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.
Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu.
11 Unimanqatín. Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ezoqa no zapaya tingenøzotat neka yage tizøngi꞉tat neka khavozam manqat vinivinimba timanqatat, zoqa yaq-te. 12 Até Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqám-a, ibugukhokhof giyageapam, āv tini-ngiæzotám. Yaq nakémbá, zo gèkhóum neka khanakhanakh mba bezø-asøtøvé. Zapa ndøgo, yan-te nqo꞉go, zo yaq-fia kandambaqape ndøzømbó-keoge.”

4:25 4:25 Mak 3:7-8 **5:3** 5:3 Isa 57:15 * **5:3** 5:3 Ndígu tini-manqaté, ndi꞉zøtezat av nqægo, ekeza mokho-mba, kopømba mbaĩn eqeieqei tiyagat, geté Mbumbukiam-qá tøke bezøgó. **5:4** 5:4 Isa 61:2-3; Veve 7:17 † **5:4** 5:4 Ndígu tini-manqaté, ndigu ekeza manqa-zapa zapaya ndi-eivumit neka Mbumbukiam-te tiqambuz. Yaq Mbumbukiam gezøtøké. **5:5** 5:5 Psa 37:11 **5:6** 5:6 Isa 55:1-2 **5:10** 5:10 1 Pita 3:14 **5:11** 5:11 1 Pita 4:14 **5:12** 5:12 2 Chr 36:16; Kel 7:52

Ngalam neka waev, taqa yaya etæ manqat
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Yaq Yesu manqat nøme geːzømas, gezø-ein, “Zo manqei-qape ezoqam-qa mokho-te, andé ngalám. Geté ngalam mokhov tømømbo-navøem, yaq nqawa áv kiní-ngalam-mokho-mba-ēz? Nakhoa mbaín. Soqóqousám. Yaq ezoqa segé-tokhonøvemát.
14 Neka zo nqanek manqei-qape-te, andé wáev. Gèmbo-mataváp. Taon manqei poyat-te toːgoat, kopømba mbaín tøkhonawat. 15 Neka ezoqa lampa gimagemɨn, yaq ndigu ambá av nqǣgo, ndis moːkhafuzimɨ̄n. Geté lampa asøzam nonqo-té ginø-wuøemín. Yaq ezoqa ewaqape, khoev mokho-te tuːgoat, waev sugumú-ndapét. 16 Yaq zo até kopó. Zoqa matev andé waev me betekháev, ezoqam-qa megemege-te. Yaq ndigu zoqa matev eqeieqei tiqeivat, ndigu Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatát, ndego zoge Zøve, yan-te ngoːyage.”

Mozes-qa guguna manqat-qa yaq-te

17 Yaq Yesu manqat nøme geːzømas, gezø-ein, “Zo ndømatàvā̆p av nqǣgo, no Mozes-qa guguna manqat neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat nqagim-qa nøgeavūn. Av taoká. No ambá av nqǣgo, tiqa manqat nqagim-qa nøgeavūn. Geté no nqánek qategeavún: Tiqa manqat tàbete-unimanqatín. 18 No unimanqatín nqazø-manqate. Yan neka manqei-qape bugukhokhof móːnavøém. Geté Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te, peawap-qase o iz-zapa-qase naqanøká gemø-navøemák. Ndøgo até gégoát, atema matev ate ndægo vømú-fakhanām, av bugukhokhof geːɨ-ein. 19 Yaq nakémbá. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa guguna manqat-qase tenqawa, até ndøgó-a, manqat khapelavøqase mba tøgoat, neka ezoqa nøme matev av nqægo vøe-zømesimāt, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz mbain ezoqam méːvewát. Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa guguna manqat tembopavat, neka ezoqa nøme matev av nqægo vøe-zømesimāt, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz kandambaqape mbógoát. 20 No nqazø-manqate: Zoqa matev eqeieqei, ndigu Felisi neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qa matev eqeieqei løvupøteav tøgoat, yaq zo Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te zomø-ozák.”

Qaqa-qa yaq-te
(Luk 12:57-59)

21 Yaq Yesu manqat nøme geːzømas, gezø-ein, “Zo møzøte-zøtéz, Mozes-qa guguna manqat, nigi atanakha-zapazapa-za qazøfakhan, āv qane-eín nqǽgo, ‘Ezoqa pakhapakha zøkhanèā̆m. Gekha ezoqām ndego, ezoqa pakhapakha tekhana, ndego manqa ovøyam-té geabenø-itán.’ 22 Geté no nqazø-manqate: Ti-mbá tiuká ndigu, manqa ovøyam-te timøwanim, ndigu pakhapakha sa ndikhanæ. Geté até ndegó-a, gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-te qaqa ndømbogo, manqa ovøyam-té gemø-itán. Neka gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-te naqei telouzat, ndego manqa ovøyam kandambaqape-té gemø-itán. Neka gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme bianav ndeːvewe, ndego yà beto-feaiwát. Soqaín ndøgo, Mbumbukiam gøinam-te temø-ogiu. 23 Yaq nakémbá. Qo Mbumbukiam-te,

5:14 5:14 Zion 8:12; 9:5 **5:15** 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16** 5:16 Ef 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17** 5:17 Lom 3:31 **5:18** 5:18 Luk 16:17; 21:33 **5:19** 5:19 Zems 2:10 **5:21** 5:21 Exo 20:13; Deut 5:17 **5:22** 5:22 1 Zion 3:15 **5:23** 5:23 Mak 11:25

etoam matev gone nonqo lou-qase-te, etoam matev-qa toqogoat, yaq qo qombō-matøvēm, av nqægo, ezoqa nøme qaqa ndømbôgō qo-te, 24 yaq qo gigiap sègekhæ-iváv ndøgo. Yaq soqotøkhǽ-qaváq, ndego ezoqam namba manqat vozomǿ-khakheinømēm. Yaq tozotumu-khakheinømem, Mbumbukiam-qa khoev-te, até khæ qóveséz, etoam matev voqomógō.

25 Gèmbo-mataváp. Qo ezoqa nøme-te moni ndiqambo-løfoke, yaq ndego qo manqa ovøyam-te ndapaqat-qa tegoat, qo manqat vòkho-khakheinám, te namba, ate av-té nakhoa-te tøzøte-apet. Soqaín ndøgo, ngenek ezoqam qo manqa ovøyam megeat-qa zenda-te teve, yaq ndego qo polis ezoqam-qa zenda-te vóvē, ndimbula-te sasa ndó-utøqēm. 26 No unimanqatín nqataqa-manqate. Qo ndøgo naqanøká qotøndøkhǽ-fakhaqák, atema fia ate ndægo voqotumúgū."

Mambe okho matev-qa yaq-te

27 Yaq Yesu manqat nøme geːzømas, gezø-ein, "Zo mòzøte-zøtéz, Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo, 'Qo nøkenøkem matev ndøngìːwā́t.' 28 Geté no nqazó-manqate: Ta-mbá taoká ndøgo. Geté gekha ezoqām ndego, sævam sa tewawam, neka poev vømbówāv, ndego nqova-te, mambe mòndømbogó, nøkenøkem matev vōngiu.

29 Yaq nakémbá, qoqa nakeamo bøi, manqa-zapa-te tø-ituq, gèkhofá. Yaq qó-ogí. Kha kopo sa tøqa-navøem, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndøgo, Mbumbukiam qoqa kha ate ndægo gøinam-te sa tumu-ogi.

30 Yaq qoqa nakeamo zenda, manqa-zapa-te tø-ituq, gèkepáz. Yaq qó-ogí. Kha kopo sa tøqa-navøem, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndógo, qoqa kha ate ndægo gøinam-te sa tømuwav."

Sakhei zøuvis-qa yaq-te
(Met 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Yaq Yesu manqat nøme geːzømas, gezø-ein, "Mozes-qa guguna manqat mokho-te, manqat nøme āv qane-eín nqægo, 'Gekha ezoqām ndego, zas ivøve-qa tegoat, ndego sakhei zøuvis pepa bepeawám, bembō-etoam.' 32 Geté no nqazó-manqate: Gekha ezoqām ndego, sævam te-ivav, getē ndugu mambe okhoeāv, ndego nøkenøkem ngiːwat matev neka mambe matev-té gunóvé, ndugu. Neka gekha ezoqām ndego, sævam av nguigu tu-okɨ, ndego mambe méːwáv, tu namba, neka nøkenøkem matev vóngiū."

Unimanqatin manqat manqate-qa yaq-te

33 Yaq Yesu manqat nøme geːzømas, gezø-ein, "Até nqanék-a, zo mòzøte-zøtéz. Mozes-qa guguna manqat, nigi atanakha-zapazapa-za qazøfakhan, āv qane-eín nqægo, 'Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam-qa bøi-te qoqove, betaqambèpā́. Geté vòmatanám, av Evezøza qoqombøe-ein.' 34 Geté no nqazó-manqate: Ta-mbá taoká ndøgo. Geté zoqa manqat, unimanqatin mba begó. Zo Mbumbukiam-te zenda ndø-eqàgɨ́m neka yan-qa iz ndøvèwā́m, zoqa manqat bazaføgakh etoam nonqo. Zapa ndógo, yan Mbumbukiam-qá qonam nonqó. Ndego ndógo tenoːqomát, manqei-qape ndoːkawaevat. 35 Neka zo manqei-qape-qa iz ndøvèwā́m, zoqa manqat bazaføgakh etoam nonqo. Zapa ndógo, manqei-qape, Mbumbukiam-qá zenda tokhotapak awam nonqó. Neka zo Zelusalem

5:27 5:27 Exo 20:14; Deut 5:18 **5:29** 5:29 Met 18:9; Mak 9:47 **5:30** 5:30 Met 18:8; Mak 9:43 **5:31** 5:31 Deut 24:1-4; Mak 10:4 **5:32** 5:32 1 Ko 7:10-11 **5:33** 5:33 Deut 23:21; Lev 19:12; Num 30:2 **5:34** 5:34 Isa 66:1; Zems 5:12; Met 23:22 **5:35** 5:35 Isa 66:1; Psa 48:2

taon-qa iz ndøvèwɑ̃m, zoqa manqat bazaføgakh etoam nonqo. Zapa ndógo, Zelusalem, Mbumbukiam-qá taón, ndego Kawa Ezoqam Kandambaqape. 36 Neka ndømanqàtɛ̃, av nqægo, noqa kawa yà besoqá, noqa manqat unimanqatinteav tøgoat. Zapa ndógo, até nqanek matevqasé-a, qo kopømba mbaín toqogo, qoqa kawa-te izum kopo toqo-enend, tiqapaqez o vøqákisēz. 37 'Ya' tozo-manqatat, yaq 'ya' begó. 'Mbain' tozo-manqatat, yaq 'mbain' begó. Matev nøme tozogoat, zøkeza manqat bazaføgakh etoam nonqo, ndøgo nqova soqaqape-té qando-okhó."

Yaq-fia tawat-qa yaq-te
(Luk 6:29-30)

38 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Zo mɔ̀zøte-zøtéz, Mozesqa guguna manqat, āv qane-eín nqægo, 'Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-qa bøi tepusua, até ndegó-a, yaq teqa bøi bèmbo-pusuaném. Neka gekha ezoqām ndego, ezoqam-gi khayam tekhaozo, até ndegó-a, yaq khayam bèmbo-khaozonám.' 39 Geté no nqazó-manqate: Ezoqa manqazapa tego qo-te, qo yaq-fia ndɔ̀tɑ̃. Gekha ezoqām ndego, nakeamo tømøi teqatøkub, yaq até yogea tømói-a betaqā-tøkub. 40 Neka ezoqa nøme, qo manqa ovøyam-te teve, neka qoqa ndabua-qase ndape-qa vógoāt, yaq qo ndego até qoqá ndabua sekeqapé-a, soqombó-etoám. 41 Neka ezoqa tetøpøtaq, teqa gigiap ande av 1 kilomita ndægo toqombo-eqa, yaq qo 2 kilomita qombó-eqá. 42 Ezoqa gigiap-qa teqaviam, o av teqambe-ein nqægo, 'Gigiap sætøkhændāp. Nango ndɔ̀taqa-etoām.' Yaq qo sègembo-etoám."

Ni kuku binigui, nigi qaqa ezoqam-te
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Zo mɔ̀zøte-zøtéz, ezoqa āv gini-manqaté nqægo, 'Qogi ezoqam-te, kuku betaqagó. Neka qogi qaqa ezoqam, qozó-sanqawupát.' 44 Geté no nqazó-manqate: Zo kuku bezøgó, zogi qaqa ezoqam-te. Neka gèzø-guligulím, ndigu zo yage føgakh-qape ndizø-etoam. 45 Av tøzøtegoat ndægo, yaq zo unimanqatin Mbumbukiam-gí nakheís. Zapa ndógo, até zogé Zøvé-a, ndego yan-te ngo:yage, teqa matev kopó. Ndego khøuwa waev, ezoqa eqeieqei neka soqøsoqa, sùguzumbu-etoám, neka ndego qæ ndēzɔ̄-ētōām, ndigu matev eqeieqei ndigu neka ndigu matev soqøsoqa ndigu. 46 Zo kuku ti-te mba tøzøgoat, ndigu zo-te kuku ndøzøgo, yaq zo Mbumbukiam-te gekha yaqfia zomóqeivĩm? Yaq-fia zomó-qeivimák. Gèmbo-mataváp. Até teks moni upøgim ezoqám-a, ndigu Mbumbukiam-qa manqat paeveav ndigu, ndigu kuku ndøzɔ̂gó, gekha ezoqa nøme-te, ti-te kuku ndøzøgo. 47 Neka gê, zogi zøfuap mba ndozozø-khanakhanakhat, yaq zo matev vini tozógo? Av taoká. Até bavokho-ák-a, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu, ndigu matev kopo ndøgó. 48 Geté zoge Zøve, ndego yan-te ngo:yage, ndaføyamba-qapé. Yaq até zó-a, ndaføyamba-qape āv tøne:gó."

6

Ezoqam tøkeam-qa yaq-te

1 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Aiyá qagó. Matev eqeieqei tozo-matønumat, kopømba mbaín, ezoqa ewaqape-qa bøi-te tozogoat, yaq

5:38 5:38 Exo 21:24; Lev 24:20; Deut 19:21 **5:43** 5:43 Lev 19:18 **5:44** 5:44 Exo 23:4-5; Luk 23:34; Kel 7:60; Lom 12:14, 20 **5:48** 5:48 Lev 19:2; Deut 18:13 **6:1** 6:1 Met 23:5

ndigu zoqa matev tin̈iqeivāt. Av tøzøtegoat ndægo, yaq zo yaq-fia zomø-ndapemák, zoge Zøve-te, ndego yan-te ngo꞉yage. 2 Zo gigiap-av ezoqam tozozø-tøkeat, yaq zo ezoqa ewaqape-te me꞉khambùv̄p, taqa yaq-te, av khavozam ezoqam guliguli khoev-te o nakhoa-te gi꞉goatun, yaq ezoqa tiqa iz vøzømbé-eqatāt. No unimanqatín nqazø-manqate: Ndigu yaq-fia mòndømu-ndapém. Nøme gemǿ-ndapemák. 3 Geté gigiap-av ezo-qam toqombo-tøkeat, yaq qoqa yogea zenda bete-otèv̄t, matev ndøgo, qoqa nakeamo zenda ndoqote-matanam. 4 Gigiap khonoam-té qanø-etoám. Yaq qoge Qave, ndego ezoqam-qa matev ndeqeivi, khonoam-te ndimatanam, ndego yaq-fia ndø̀qa-etoám.”

Mbumbukiam-te toqo-guligulimat, taqa yaq-te
(Luk 11:2-4)

5 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Tozo-guligulimat, zo matev ndø̀gő, av khavozam ezoqam ndi꞉matanam. Ndigu tøzømbe-khaneát ndøgo: Guliguli khoev-tē neka nakhoa-té ginǿ-wanimát, neka ezoqa ewaqape-qa bøi-te sasa ndøguligulimāt, yaq ezoqa tiqa matev vøe-qeivāt. No unimanqatín nqazø-manqate: Ndigu yaq-fia mòndømu-ndapém. Nøme gemǿ-ndapemák. 6 Geté qo Mbumbukiam-te toqo-guligulimat, qo khoev mokho-té qanø-oqát, mboqog voqotó-tokazāt, Tat-te sasa qóguligulimāt, ndego ezoqam ometupav. Yaq qoge Qave, ndego ezoqam-qa matev ndeqeivi, khonoam-te ndimatanam, ndego yaq-fia ndø̀qa-etoám.

7 Zo tozo-guligulimat, yaq khokho manqat khapé bezømbe-khouwèv̄t, av bavokho ezoqam ndi꞉matanam, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu. Ndigu ndimatavap, manqat seke-mba ndimanqate, yaq tigi mbumbuk tïabezømbe-ewág. 8 Geté zo tiqa ndigu me꞉qeïví. Zapa ndǿgo, zoge Zøve é-møndæ-otevín, av zo-te mbain ndægo. Zo okhokho-té qa-zonømbo-viømemín, taqa yaq-te.

9 Yaq nakémbá, zo āv qane-guligulím, av nqægo:
‘Nigi Tat, qo yan-te nqoqoto꞉go.
Qoqa iz, yà beto-eqawát.
10 Qoqa Megeat Matev bètøndowáv ni-te.
Qoqá poev matev mba bambupáev, nqanek manqei-qape-te, ate av-té, yan-te ndimbøe-paev.
11 Qo nqægo khaiya lou vø̀ni-etoám, av ni lou mbain nqati꞉gu.
12 Niqa manqa-zapazapa, sà betaqambo-naváp, ate av-té, ni ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa sa qanimbo-navupatun, ni-te gimatønumatun.
13 Qo ni khamasim-te ndø-àmbā́m. Geté gïnitøkeé, ezoqa soqaqape andé vøe-ngiænō.’ ”*

14 Yesu nqanek guliguli manqat gumu-zømesim, yaq nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Unimanqatín. Zo ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa sa tøzømbo-navupat, yaq zoge Zøve, ndego yan-te ngo꞉yage, até zó-a, zoqa manqa-zapazapa segembøé-navøemát. 15 Geté zo ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa sa navøepøteav tøgoat, yaq zoge Zøve, matev até kopó, zoqa manqa-zapazapa, sa gembøé-navøemák.”

6:5 6:5 Met 23:5; Luk 18:10-14 **6:7** 6:7 1 King 18:26-29 **6:8** 6:8 Met 6:32 **6:10** 6:10 Met 26:39; Luk 22:42 **6:12** 6:12 Met 6:14-15; 18:21-35 **6:13** 6:13 Luk 22:40; Zems 1:13; Zion 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18

* **6:13** 6:13 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndø̀gó. Ta manqat nqánek: Zapa ndøgo, megeat matev neka bazaføgakh neka vizap matev, qoqá. Miavmiáv. **6:14** 6:14 Mak 11:25-26

Lou logemav matev-qa yaq-te

16 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Zo lou logemav matev
tozo-gonemat, yaq zo khavozam ezoqam-qa me꞉qeĭvĭ. Ndigu tiqa bugug,
khanakhanakh mbaín sege-kewagatún, ezoqa nøme vøezøtezīn, ndigu
lou logemav matev ndøgōt. No unimanqatín nqazø-manqate. Ndigu yaq-
fia møndømu-ndapém. Nøme gemø-ndapemák. 17 Geté qo lou logemav
matev toqogoat, bugug qósunguzát neka eqeieqei voqó-kewagāt, av qo
oskia ndoqote-keoge. 18 Yaq ezoqa gézøtezák, av nqægo, qo lou logemav
matev qōgōt. Qave mba mé꞉-otév, ndego ezoqam ometupav. Yaq qoge
Qave, ndego ezoqam-qa matev ndeqeivi, khonoam-te ndimatanam,
ndego yaq-fia ndȍqa-etoám.”

Gigiap møvøyam-qa yaq-te
(Luk 12:33-34)

19 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Zo gigiap qaniqanim
khapé bezømbe-møvȍyăm, nqanek manqei-qape-te, khotet mba ngiloge,
neka nagi mba nqavøtøyam, neka aqonam ezoqam ngĭ-āqōnām. 20 Geté
zo gigiap qaniqanim, yan manqei-té qanø-møvøemét. Yan manqei-te
ndo꞉go, khotet gemø-logemák neka nagi gemø-vøtøeamák neka aqonam
ezoqam gemø-aqonamák. 21 Matev āv tøzøté-goném. Zapa ndøgo, ma
qoqa gigiap qaniqanim ndægo, até qoqa mataváp-a, sa ndøgo tøgoát.”

Bøi, kha-qá waév
(Luk 11:34-36)

22 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Qoqa kha, waev bøi mbo-
etoám. Bøi eqeieqei tøgoat, yaq kha ate ndægo, waev-té qágoát. 23 Geté
qoqa bøi soqain tøgoat, yaq qoqa kha ate ndægo bøivun-té qanú꞉goát. Yaq
ta waev ndøgo, qoqa mokho-te ndøugu, ande bøivun me tægoat, yaq bøivun
ndøgo, kandambá tantáv.”

Mbumbukiam neka Moni-qa yaq-te
(Luk 16:13)

24 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Ezoqa kopømba mbaín,
kawa ezoqa menas timbogoat, tezø-sasaetat. Kawa ezoqa menas tim-
bogoat, yaq nøme ndego, gembó-pøovát. Geté nøme ndego, gembøé-
qasi꞉vát. Nøme ndego, teqa manqat o-mba mbøéndapát. Geté nøme
ndego, teqa manqat gembó-sanqawát. Yaq até zó-a. Zo kopømba mbaín,
Mbumbukiam-qa mokho-te neka moni-qa mokho-te sa tozotumu-goat.”

Fofogeap-qa yaq-te
(Luk 12:22-31)

25 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Yaq nakémbá, no nqazó-
manqate: Zo yage-qa yaq-te ndøfofȍgeăp, av nqægo, gekha lou o gekha
ibøkha zólogāt. Neka kha-qa yaq-te ndøfofȍgeăp, av nqægo, gekha nd-
abua zó-uzumāt. Yage-qa mokho, taoká ndøgo, lou mba toqologat. Neka
kha-qa mokho, taoká ndøgo, ndabua mba toqo-uzumat.
26 Pipisi zøtézømēt. Ndigu avøe gigiap ogekhæmáv, neka gendó-
peanemák, lou khoev-te vønqeitøvēm. Geté zogé Zøve ndøzøkefé, ndego
yan-te ngo꞉yage. Gèmbo-mataváp. Zo teqa bøi-te, pipisi ùni zøte-løvubám.
27 Ge zô ndozo-matavap, ezoqa kopo zo mokho-te tefofogeapat, ndego
yage elavøqase ndømbó-seketet? Mbaín!

6:16 6:16 Isa 58:5-9 **6:19** 6:19 Zems 5:1-3 **6:20** 6:20 Met 19:21; Luk 18:22 **6:25** 6:25 Filip 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 **6:26** 6:26 Met 10:29-31; Luk 12:6-7

28 Neka gekha zapâ, ndabua-qa ndozo-fofogeap? Flawas zøtézømēt,
gagayag-te ndi-umizan. Ndigu sasae gonemáv neka ndabua poto-
fumáv. 29 Geté no nqazǿ-manqate: Até Solomón-a, ndego kawa ezoqam
kandambaqape, gigiap mbomømboma kopoav-qape qambogoam, teqa
ndabua bugug keoge mbaín, av flawas ndi:gu, tiqa bugug ndækeoge.
30 Nginik flawas, ndakin gagayag-te ndi-umianet, nakhamas-te ambá
giní-pakhaéz. Yaq gøinam-té ginǿ-nqagivemém. Geté Mbumbukiam
ndabua bugug keoge eqeieqei zø-etoám. Yaq ge zô ndozo-matavap,
Mbumbukiam zo ndabua gezǿ-uzamāk? Āv taoká. Zoqa unimanqatin
khapémbá, Mbumbukiam-te.
31 Yaq nakémbá, zo ndøfofògeā́p, av nqægo, 'Gekha lou zílogāt?' neka
'Gekha ibøkha zí-izumāt?' o 'Gekha ndabua zí-uzumāt?' 32 Gigiap
av nqægo upøgim-qa yaq-te, miavmiav bavokho-ak mba ndømataváp,
ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu. Geté zoge Zøve, ndego yan-
te ngo:yage, ndego mø̀ndæ-otév, zo gigiap av nqægo bèzøgó. 33 Zo
bugukhokhof Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka teqa matev eqeieqei
zombó-vawemát. Yaq ndego zo nqanek gigiap nøme ate ndægo ndø̀zø-
etoám.
34 Yaq nakémbá, zo ndøfofògeā́p, qasun-qa yaq-te, andé gekha matev
me ndǿfakhān. Qasun-qa viniv qasun mba qó-eqatét. Ság, nqægo
khaiya, nqægo khaiya-qa viniv mba toqo-eqatet."

7

Ezoqam-qa matev gevewat-qa yaq-te
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Zo ezoqa nøme
ndøvøozòā́t. Soqaín ndøgo, Mbumbukiam zo tevøozo. 2 Av zo ezoqa
nøme-qa matev ndøzøte-gevewat, Mbumbukiam zoqa matev āv tené-
geveá. Neka av zo gigiap o matev ndøzøte-geveam, Mbumbukiam zo āv
tezømbé-geveám.
3 Gekha zapâ, qafu-qa bøi-te kupuk-qase ndoqoqeivi, getē tae-qape
ndøgo, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, qo qeivupāv? 4 Gekha zapâ, qafu av
ndoqombøe-manqate, 'No kupuk-qase, bøi-te nandaqa-genøe, nøtaqālīv,'
getē qakeza bøi-te, tae-qape nandaqa-genøe? 5 Qo khavozam ezoqám.
Bugukhokhof nándav, toqólív, tae-qape, qakeza bøi-te nandaqa-genøe,
eqeieqei voqókewāg. Yaq váev, qafu-qa bøi-te, kupuk-qase ndøugu,
toqoliv."

Ezoqa ndigu Mbumbukiam-qa Manqat sa ndi:vøngi:wat

6 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Mbumbukiam-qa
gigiap mbomømboma gaqo zø-ètoā́m. Ndigu segendó-qambúz, zo
vǿfoqobām. Neka gigiap fia kandakanda bøsik-te ndønqàgī́m. Ndigu
segé-tokhonumát."

Mbumbukiam-te viam-qa yaq-te
(Luk 11:9-13)

7 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Gèviám. Yaq Mbum-
bukiam ndø̀zø-etoám. Gèváo. Yaq zo ndòzo-qeivím. Gèkhaneám.
Yaq Mbumbukiam zo mboqog ndø̀zø-mboqozó. 8 Unimanqatín. Gekha

6:29 6:29 1 King 10:4-7; 2 Chr 9:3-6 **6:32** 6:32 Met 6:8 **6:33** 6:33-34 1 King 3:11-14; Psa 37:4, 25; Lom 14:17 **7:1** 7:1 Lom 2:1; 1 Ko 4:5; Zems 4:11-12 **7:2** 7:2 Mak 4:24 **7:7** 7:7 Mak 11:24; Zion 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8** 7:8 1 Zion 3:22; 5:14-15

ezoqām ndego, ndeviam, ndego ndɔ̀ndáp. Neka gekha ezoqām ndego, ndevao, ndego ndøqeív. Neka gekha ezoqām ndego, mboqog-te ndekhaneam, ndego mboqog ndɔ̀mbo-mboqóz.*

9 Gê, zo mokho-te, ezoqa nøme, ekeza nakhasam lou-qa temboviam, ndego nandi mbó-etoām? 10 O gê, ndego wazeam mbó-etoām, zongøyam-qa temboviam? Av taoká. 11 Zo manqa-zapazapa-us ambá qazøtegó. Geté zo zøkeza nakheis, gigiap eqeieqei etoam møzøte-zøtéz. Yaq av tægoat ndægo, zoge Zøve, yan-te ngo:yage, gigiap eqeieqei nøme mba zømbó-etoám, gekha ezoqām ndigu, timbo-viømemat."

Ezoqa nøme-te matev eqeieqei gone-qa yaq-te
(Luk 6:31)

12 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Gekha matēv ndøgo, zo ndøzøpoev, ezoqa tizø-matønumat, zo matev āv tozozømbé-matønumát. Manqat ndøgo, Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem, taqa mokho nqánek."

Nakhoa menás, nøme khandi-té, neka nøme soqaqape-té
(Luk 13:24)

13 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Mboqog khapelavøqasi-té qanø-óz. Zapa ndógo, mboqog kandambaqapi neka nakhoa vøndæv, soqaqape-té qanømá. Ta nakhoa vøndæv-te ndøgo, ezoqa kopoáv ndi-okho. 14 Geté mboqog ndigu, khandi-te ndimboqozoat, khapímbá, neka nakhoa ndøgo ndøløwe, føgákh. Neka ezoqa khapímbá, ta nakhoa ndøgo ndiqeivi."

Khavozam ezoqam-te, yà bizio-feanoát
(Luk 6:43-44)

15 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Khavozam ezoqam-te, ndigu ekeza kha Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ndi-vewe, zo gò:feazoát. Ndigu andé sip nanak me nde-okhó, zo-te. Geté tiqa mokho-te ndøugu, ndigu andé gaqo khobokhobós. 16 Zo matev mba zozøqeivát. Yaq søzøté-zøtezát, ndigu unimanqatin Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam tipøtigú-a. Gê, bøning fakiafakia-us-te, kopømbâ, nanga mbomømboma, kopømba ande av gleips ndi:gu, toqo-løvus? O kopømbâ, khouwe-khouwe-te ndøgo, fig nanga toqo-vingisam? Kopømba mbaín. 17 Tae eqeieqei, nanga eqeieqei ndøviám. Geté tae soqain, nanga soqøsoqa ndøviám. 18 Tae eqeieqei, kopømba mbaín, nanga soqøsoqa tøviam. Neka tae soqain, kopømba mbaín, nanga eqeieqei tøviam. 19 Gekha tāe ndøgo, nanga eqeieqei vi:pøteav ndøgo, gébouím. Yaq gøinam-té ginó-nqagimém. 20 Yaq matev até kopó. Zo ndigu ezoqam-qa mokho tozo-qeivimat, yaq zo søzøté-zøtéz, ndigu unimanqatin Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqām, ó, khavozam ezoqām."

Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ti-mba ndigu timø-óz, ndigu Tat-qa poev ndimbopaev
(Luk 13:25-27)

---

* **7:8** 7:8 Taqa manqa mokho av nqægo: Qo Mbumbukiam-te toqoqambuq, neka ande teqa mboqog-te me toqote-khanæmat, yaq ndego segékhatóq. Kopømbaqapé teqa bawan-te toqomø-oq.
7:11 7:11 Zems 1:17 **7:12** 7:12 Met 22:39-40; Lom 13:8-10 **7:15** 7:15 Met 24:24; Kel 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16** 7:16 Gal 5:19-22; Zems 3:12 **7:19** 7:19 Met 3:10; Luk 3:9; Zion 15:6 **7:20** 7:20 Met 12:33

21 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Zo ndømatàvãp, av
nqægo, ezoqa ewaqape ndigu no Evezøza Evezøza-qa ndinø-akhayam,
Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te sugumū-ōz. Av taoká. Ti-
mba ndígu timó-óz, ndigu noge Tat-qa poev ndimbopaev, ndego yan-te
ngo꞉yage. 22 Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape timø-khantaz, ezoqa
kopoáv, āv ginømbé-manqatát nqægo, ‘Evézøza. Evézøza. Qoqa iz-te,
ni Mbumbukiam-qá Manqat nivevezumám, neka nqova soqøsoqa vøi-
ngeasumam, neka umingiap matev kopoáv qeimatønumam.’ 23 Geté yaq
no ndigu āv qazømbé-qavøitát nqægo, ‘No zo nøtenøtenák. Mòzozáv, zo
manqa-zapazapa-us ezoqam.’ ”

Khoev puanam matev menas-qa yaya etæ manqat
(Luk 6:47-49)

24 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego,
noqa manqat te-ewag neka vømbópavāt, ndego matavap loloakh
ezoqám. Ndego andé khoev manqei føgakh-té genøwév. 25 Yaq qæ neka
khamøe-qape qandowav, neka vøndō-khouwa, sògoqatá. Geté ta khoev
ndøgo nqoeveáv. Zapa ndógo, manqei føgakh-té qawevám.

26 Geté gekha ezoqām ndego, noqa manqat te-ewag, yaq paeveāv,
ndego matavap loloakh mbaín. Ndego andé khoev ndivind-té genøwév.
27 Yaq qæ neka khamøe-qape qandowav, neka vøndō-khouwa, sògoqatá.
Yaq ta khoev ndøgo gèkhawá, vō-evøvøem.”

Ezoqa Yesu-qa manqat-qa yaq-te nqova qazøndaf

28 Yesu nqanek nømendim manqat ate ndægo qamømbøe-navøem, yaq
ezoqa ewaqape nqova ndafe kandambá. Mbøni zølév. 29 Zapa ndógo,
ndego Mbumbukiam-qá iz-té neka bazaføgakh-té gene-zømesimám.
Ambá av nqægo, av tigi guguna manqat nømendim ezoqam gi꞉zømesimam.

8

Yesu kha sisi-us ezoqam gekhakheinøvem
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Yesu manqei pøyat-te gendovis, yaq ezoqa gèmbopavát. Ezoqa
kandambá. 2 Yaq nqáe! Kha sisi-us ezoqam tendováv ndógo, ekeza
kha, Yesu-qa megemege-te, manqei vøelavao, sasa mbo-ein, “Evézøza.
Ambá qokhakheinømbemín. Poev taqagoat, qo kopømbaqapé, toqo-
khakheinømbem.”

3 Yaq Yesu zenda mbøevé, vømbō-ein, “Nqanôpoév. Qo vò-eqeieqei-éq.”
Yaq nqova mbaín, ndego ezoqam, kha sisi sègembo-navøém.

4 Yaq Yesu āv gembøe-eín nqægo, “Nqáe! Qotøndé-ewāg. Ezoqa nøme
zò-eĩn, av matev qaqambe-fakhan. Geté Mbumbukiam-gé iziz ezoqam-
té qonóqáv, bemōqamekh, neka Mbumbukiam-te etoam matev vōgo, av
Mozes gezømbe-ein. Yaq ezoqa tïabiti-zøtéz, av nqægo, qo mòqo-eqeieqei-
éq.”

Yesu Lom nakhag kawa ezoqam-ge sasae ezoqam gekhakhæv
(Luk 7:1-10)

5 Yesu Kapenaum taon-te geme-on, yaq Lom nakhag kawa ezoqam
ndováv, vømbōviam, 6 “Evézøza, noge sasae ezoqam enqoní. Khoev-té

7:21 7:21 Luk 6:46; Zems 1:25 **7:23** 7:23 Psa 6:8; 2 Tim 2:19 **7:29** 7:29 Mak 1:22; Luk 4:32
8:4 8:4 Lev 14:1-32; Met 9:30; Luk 17:14

gegó. Sègebuvít. Ndego kha khokhokemáv, neka nqosøgeap khàpe mbøe-khouwév."
7 Yaq Yesu gembo-qavøiu, "Notøndónáv, ndego vøe-khakhæv."
8 Geté ndego nakhag kawa ezoqam gendo-ein, "Evézøza. Av taoká. No ezoqa eqeieqeí mbá, noqa khoev-te toqotøndo-oq. Geté manqat mba qó-eín, yaq noge sasae ezoqam segé-khakhæv. 9 Até nó-a, no ezoqam-qá mokho-té qatu:gú. Neka no mokho-te, nakhag ezoqam mu:gú. Ndigu ezoqa kopo tæmbo-ein, 'Vòqāv', yaq ndego segéwáv. Neka ezoqa nøme tæmbo-ein, 'Mòqotøndoqāv', yaq ndego segendówáv. Neka noge sasae ezoqam tæmbo-ein, 'Mòqo-matanām, nqanek', yaq ndego segé-matanám."*
10 Yesu nqanek manqat ge-ewag, ndego nqova ndafe kandambá, neka ezoqam ndigu gimbopavam, gezø-ein, "No unimanqatín nqazø-manqate. No nqanek Izlael bawan mokho-te, unimanqatin matev qeiviáv, av ngenek bawan vini-ak nge:-unimanqatinat. 11 No nqazø-manqate: Vaev khøuwa-te, ezoqa khøuwa fakhanam neka khøuwa sinińm gindúzáv. Ezoqa kopoáv. Ndigu Eibleem neka Aezek neka Zekop namba mé:qonáv, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, lou loge kandambaqape vøgonēm. 12 Geté ndigu ezoqam, Mbumbukiam ibugukhokhof gevevesam, ambā teqa Megeat Matev mokho-te ti-ozin, ndigu bavokhó ginø-nqagevém. Bøivun-té. Yaq tí-eivumát ndøgo, neka khaya vøvivisumāt."
13 Yaq Yesu ndego nakhag kawa ezoqam gembo-ein, "Soqóqaváq. Matev āv tønéfakhán, av qo qoqote-unimanqatin." Yaq até ta khøuwa iz-te ndøgo, tege sasae ezoqam enqoni tømbøe-navøém.

Yesu ezoqa kopoav gekhakhæz
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Yesu Pita-qá khoev-té genøwáv. Yaq ge-on, tu-omét ndøgo, Pita-gu zimpuka, ngusu tatas enqoni mbovitát. Venanqei nonqo-té gubuvám. 15 Yaq Yesu pingim mbogeá. Yaq enqoni sègembo-navøém. Yaq ndugu até gundigu, gè-itán, lou vømbōta.
16 Yaq qakhagus ndøgo, nqova soqøsoqa-us ezoqam kopoáv, Yesu-té gindu-upøgím. Yaq nqova soqøsoqa gèngeasám, ezoqam-qa mokho-te gu:goam. Manqat mba ndømanqatám, gengeasam. Neka ezoqa ate gi:goam, enqoni qazøgoam, vōkhakheinøvem. 17 Yesu av ge:matanam ndægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya ibugukhokhof ge-ein, møndø-unimanqatín. Av gene-eín nqægo, "Ndego niqa nqosøgeap møndøndáp neka enqoni vønī-evøzam."

Yesu toqombo-paev, taqa yaq-te
(Luk 9:57-62)

18 Khøuwa nøme, Yesu ezoqa kopoav gezømet, gimbo-waniapam, ndego ekeza paev ezoqam āv gezømbe-eín nqægo, "Kewan yaq-keoqá qazinø-qantáv." 19 Yaq Mozes-qá guguna manqat nømendim ezoqam ndowáv, vømbō-ein, "Nøméndim ezoqam. Qo ande āv khoqoté-okhoāt, no até nøtaqá-pavát."

---

* **8:9** 8:9 Ndego nakhag kawa ezoqam nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo: Ndego møndø-unimanqatín, av nqægo, Yesu ta enqoni ndøgo, ivøve manqat tembo-ein, yaq ndøgo segé-iváv. **8:11** 8:11 Luk 13:29 **8:12** 8:12 Met 22:13; 25:30; Luk 13:28 **8:17** 8:17 Isa 53:4

20 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qanimáv. Geté gèmbo-mataváp. Gaqo
lozokhak, sømbiam nonqo, manqei nqa ndøzøgó neka pipisi viviap
ndøzøgō. Geté Ezoqam-ge Yo khoev mbaín, teːsømbimat, pusa vóe-tayāt.”
21 Neka ezoqa nøme, Yesu gimbopavam, gendo-ein, “Evézøza. Até
vøkhæ-keogé. Tat bàtøkhæ-otáv.”†
22 Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Av taoká. Ekeza pakhaezat-ak tiabe-
osám ndigu, gipakhaez.‡ Geté qo, no qonøndó-páev.”

Yesu manqat mba ge-ein, khamøe sa qavøitav
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Yesu khagua-té genøketáo. Yaq tegi paev ezoqam gèmbo-paevém,
vøguv, kewan yaq-keoqa sasa ndøqantav. 24 Giqantavat, anana-mba
møndu:bøen, mbe-qape tāndōfeā. Kandamba tantáv, khagua sasa
ndøngetøyam, ambá vø-qambuanemːin. Geté Yesu até gebuvám. 25 Yaq
tegi paev ezoqam, gètiːnám, vøsuzam. Yaq gimbo-einim, “Evézøza.
Qonítøké. Ni avønín zígeón.”
26 Geté Yesu gezø-qavøiu, “Gekha zapâ, zo møe ndozogo? Zoqa uniman-
qatin Mbumbukiam-te khapémbá.” Yaq Yesu gè-itán. Yaq até gendego,
khamøe ndøgo, vøfegimam-a, vøvumøyat, manqat sasanqa-us mbo-eín.
Yaq ndøgo sègevøitáv. Manqeí segeːveát.
27 Yesu av geːmatanam ndægo, yaq tegi paev ezoqam nqova ndafe
kandambá, neka ekeza mokho-mba gibond, “Ngenek gekha ezoqâm? E,
até khamøe fegim neka khamøe vumøe, manqat o-mba mbøendapé.”

Yesu ezoqa menas, nqova soqøsoqa gezø-ngeasam
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Yesu paev ezoqam namba, kewan yaq-keoqa gimøqa, yaq Gadala
manqei-te ndøgo, ezoqa nqova soqøsoqa-us ndozáv. Menás. Nandi nqa-
té gindu-fakház. Ta nandi nqa-te ndøgo, løvøte ezoqam ndø-osupám.
Nginik ezoqa menas, bazaføgakh kandambá neka møe-ús. Ezoqa nøme
ta nakhoa-te ndøgo okhomáv. 29 Yaq Yesu gi-ometam, āv gini-akhaemám
nqægo, “Mbúmbukiam-ge Yo! Qo ni gekha gone-qa qonígu? Qo ndakin
ni nqosøgeap etoam-qa qotøndóqav? Ta khøuwa ndøgo khantøzateáv.
Zuá!”
30 Ta manqei avønin-te ndøgo, bøsi nen møndø-vagimám. Kopoav-qapé.
31 Yaq nqova soqøsoqa, Yesu gimbo-viømem, “Ni ngeandam-qa toqogoat,
yaq bøsik-qá mokho-té qanø-khofotán.”
32 Yesu gezø-ein, “Mòzozáv.” Yaq nqova soqøsoqa, sègefakház, ezoqa
menas-qa mokho-te guːgoam, bøsik-te vømø-oz. Yaq bøsik manqei
khavoe-té ginøbøín, ibøkha-te vømø-geonim.
33 Yaq ezoqam ndigu, bøsik gizø-kewagam, møe ndøbøín. Vemiav-té
ginøbøín. Yaq ezoqa emanqat zømbe-votót, matev ate ndægo, qafakhan.
Até ndøgó-a, vøzømbē-votot, matev av ezoqa menas qazømbe-fakhan,
ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam. 34 Yaq ezoqa ewaqape, vemiav-te
gigoam, Yesu omete-qa ndøgoám, vøndōzav. Matev giqeivim, qafakhan,
yaq āv gimbøe-viømém nqægo, “Niqa manqei ambá qo-ivavín.”

8:20 8:20 2 Ko 8:9 **8:21** 8:21 1 King 19:20 † **8:21** 8:21 Ta khøuwa-te ndøgo, ngenek ezoqam-ge eve nanimateáv, as ndøgoát. Geté ndego bugukhokhof tege eve namba yage-qa ndøgoám. Yaq Yesu paev-qa sa ndøgo tenegoám, eve tembøe-nanim. ‡ **8:22** 8:22 Ezoqa ndigu gipakhaez, ndígu tøne-manqaté, ndigu Yesu paeveav ndigu. **8:24** 8:24 Psa 4:8 **8:26** 8:26 Met 14:31; Psa 89:9 **8:29** 8:29 Mak 1:24; Luk 4:41

9

Yesu kagi ezoqam gekhakheinøvem neka manqa-zapazapa vømbō-evøzam
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Yaq Yesu khagua-té genøketáo, vōsøkuzim, Gelili kewan yaq-keoqa
sasa ndøqantav, ekeza vemiav-te vømøqa. 2 Ezoqa Yesu gi-ometam,
yaq kagi ezoqam ndondafém. Kumøkuma-té gindu-ndafém. Yesu tiqa
unimanqatin geqeiv, yaq ngenek kagi ezoqam, āv gembøe-eín nqægo,
“Ati. Ndøfofògeap. Qoqa manqa-zapazapa mòndøqa-navøém.”
3 Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, teqa manqat
giyogem, ekeza mokho-mba āv ginibondát nqægo, “Ngenek ezoqam,
Mbumbukiam-qá iz ndøngi:tít. Ezoqam-qa manqa-zapazapa, Mbum-
bukiam yakhapús, ndezø-evøzam.”
4 Geté Yesu é-møndæ-otév, av ndigu gi:matavupat. Yaq gezø-ein, “Gekha
zapâ, zoqa mbøni-te matavap soqøsoqa nandozombo-matavupit? 5 Gê,
gekha manqât ndøgo, føgakh mbain? Ndógò, no ngenek ezoqam tæmbo-
ein, ‘Qoqa manqa-zapazapa mòndøqa-navøēm,’ o ndógò, tæmbo-ein,
‘Mòqo-itán, neka okho vōngaz’? 6 Geté no ndakin nøtézømás, Ezoqam-
ge Yo, bazaføgakh nqambôgó, ezoqam-qa manqa-zapazapa tezø-evøzam,
nqanek manqei-qape-te.”
Yaq Yesu até gendego, ngenek kagi ezoqam, āv gembøe-eín nqægo,
“Mòqo-itán, neka kita vōkhazo, khoev-te sasa ndøqav.”
7 Yaq ngenek ezoqam, gè-itán, kita vōkhazo, khoev-te sasa ndøwav.
8 Yaq ezoqa nqanek matev giqeivim, ndigu møe ndøgoném neka
Mbumbukiam-qa iz vō-eqanem. Ndigu mòndø-matøvemém, ezoqa
bazaføgakh Mbumbukiam zø-etoám, matev av nqægo timatønumat.

Yesu Metiu gembo-akha
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, nakhoa gegeveat, teks moni upøgim
ezoqam ndø-omét. Teqa iz Metiú. Teks upøgim khoev-qase mokho-té
gunu:qotám. Yaq Yesu āv gembøe-eín nqægo, “No qonøndó-páev.” Yaq
Metiu até gendego, gè-itán, neka vømbōpaev.
10 Taqa zita-te, Yesu Metiu-qa khoev-te, lou mølóg. Ta lou loge-te
ndøgo, teks moni upøgim ezoqa nøme neka ezoqa nøme, ndigu manqa-
zapazapa-us ndizæza, møndøgoám. Kopoáv. Yaq ndigu Yesu neka paev
ezoqam, namba me:qonavát. 11 Felisi ezoqam nqanek matev giqeivim,
yaq ndigu Yesu-gi paev ezoqam, āv gizømbe-beváp nqægo, “Gekha zapâ,
zoge nømendim ezoqam, teks moni upøgim neka manqa-zapazapa-us
ezoqam namba, lou ngiloget?”
12 Yaq Yesu nqanek manqat ge-ewag, gezø-ein, “Ezoqam ndigu enqoni
mbain ndigu, ndigu mulømula etoam ezoqam mbain tøgoat, kopømbá.
Geté enqoni-us ezoqam bezøgó, mulømula etoam ezoqam. 13 Zo man-
qat nøme-qa mokho vømezøtéz, Mbumbukiam-qa Manqat-te ndøpeawap.
Manqat nqánek, ‘Mbumbukiam ge-ein: Noqa poev kandambaqape
nqánek, tanakh matev. Ambá ndøgo, ezoqa søvakha gigiap tindu-
løvusumat no-te.’ ”
Yaq Yesu sasa zø-ein, “No ambá av nqægo, ezoqa eqeieqei akhayam-qa
nøgeavūn. Geté no manqa-zapazapa-us ezoqam akhayam-qa nøgeavún.”

9:1 9:1 Met 4:13 **9:4** 9:4 Luk 9:47; Zion 2:25 **9:6** 9:6 Zion 17:2 **9:11** 9:11 Luk 15:2
9:13 9:13 Met 12:7; Hos 6:6

Yesu lou logemav matev-qa yaq-te gimbøe-bevøpem
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Khøuwa nøme, Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, Yesu-té ginduzáv, vømbō-einim, “Gekha zapâ, ni neka Felisi ezoqam lou logemav matev qeigoatun, getē qogi paev ezoqam gonemāv?”

15 Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, “Ge zô ndozo-matavap, ezoqa sæva te-oki, yaq zifuap lou loge-te tekhatob, ndigu zifuap kopømbâ, mutøkhop ndøwanim, ndego ti namba te:goat? Av taoká. Kopømba mbaín. Ndigu khanakhanakh zø-asøtáv. Geté khøuwa ndøfakház. Yaq ndego ezoqam, sævam ge-oki, ndøndafém, ti namba nde:go. Yaq tegi zifuap lou logemav matev, ndøgo tinígoát.

16 Ezoqa kopømba mbaín, ndabua mbewat ndakinak, awenege ndabua-te to:tøke. Matev av nqægo, mokho mbaín. Zapa ndøgo, ndabua toqosunguz, yaq ndabua ndakinak segé-khapelavøqasé. Yaq ndabua keqæv sa tømø-khouwév.

17 Neka ezoqa kopømba mbaín, waen ndakinak, awenege søvakha ngusum-te te-ewa. Zapa ndøgo, awenege søvakha ngusum-te toqoewa, yaq waen tøpopon, ndigu gékeqáz. Yaq waen vøqouvøēm, neka søvakha ngusum vøsoqoēz. Geté waen ndakinak ndøgo, søvakha ngusum ndakinak-té qotúqóuz. Yaq waen neká ngusum, qanimáv, segégoát.”

Yesu sævam gukhakheinøvem, ndugu kouk qambowavam, neka mbasønakam vøkhandi:v
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Yesu Zion-gi paev ezoqam namba, ate av-té manqat gi:manqatam. Yaq Zu kawa ezoqam tendováv ndøgo, teqa megemege-te katuk vømøkui, gembo-ein, “Nogu yu ndakin ndønaním. Geté vøndoqáv, zenda vømbøeve. Yaq kopømbá tukhandi:v.” 19 Yaq Yesu gè-itán, ekeza paev ezoqam namba, vømbō-paevem.

20 Yaq ate av-té nakhoa gi:geveat, sævam tunduwáv ndøgo. Ndugu kouk mbowavám. Nupøkhán mbá. Viav ate qægoam tuélv, kouk qambowavam. Yaq Yesu-qá zita-té gunduwáv, neka ndabua ov-qase vømbōkhanaz. 21 Ndugu ekeza mokho-mba āv guni-matøvém nqægo, “No ngenek ndabua mba tæmbokhanaz, yaq no sé-eqeieqei-én.”

22 Yesu gendoqambun, ndugu vō-omet, gumbo-ein, “Ngólam. Qo ndøfofògeāp. Qoqa unimanqatin nandav, tøkhakheinøqavém.” Yaq ndaføyambá, ngunuk sævam, sège-eqeieqei-év.

23 Yaq Yesu Zu kawa ezoqam-qa khoev-te gemøfakhan, vømø-on, pøinda khambøyam* ezoqam ndøzømét. Neka ezoqa kandambá giwambupam. Tiqa manqa feazu gèzømbo-eqavát. 24 Yaq Yesu gezø-ein, “Zo mòzofakház. Ngunuk mbasønakam nanimateáv. Gèbuvít.” Geté ndigu gèvøngi:nám. 25 Yaq ezoqa ate gi:goam gumu-nataz, Yesu tène-ón, ma mbasønakam guiveam ndøgo, zenda vømbōgea. Yaq mbasønakam, sègendo-suzám, vøitan.

26 Yaq manqat ndøgo, Yesu av matev ge:matanam ndægo, sègepanqavøemát, ta manqei-te ate qægoam.

Yesu bøi waev mbain ezoqa menas gekhakheinøvem

9:14 9:14 Luk 18:12 **9:21** 9:21 Met 14:36 * **9:23** 9:23 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa genanimin, ezoqa pøinda ndøkhamboememín. Ndøgo tiqá matév.

27 Yesu ta manqei nqanek ge-ivav, yaq nakhoa ge꞉geveat, bøi waev
mbain ezoqa menas, sègembo-pavát, gimbo-akhaem, “Déivid-ge Zeo. Ni
tanakh gînigú.”
28 Yaq Yesu khoev-te gemøfakhan, gemø-on, ndigu ezoqa menas até
gembopavát. Yaq gezø-ein, “Zo mozó-unimanqatinim, av nqægo, no
bazaføgakh nqanôgō, zoqa bøi tækhakheinam?”
Yaq gindu-qavøinam, “Evézøza. Ni møi-unimanqatiním.”
29 Yaq Yesu até gendego, bøi vøzō-khanøzam, gezø-ein, “Matev sà
bezøfakhán, av zo qazøte-unimanqatinim.” 30 Yaq bøi sègezø-eqeieqei-ám.
Geté Yesu ndigu gègugúb, gezø-ein, “Zo ezoqa nøme me꞉zømās!”
31 Geté ndigu ezoqa menas Yesu gi-ivøvem, teqa emanqat sège-vøndazát,
ta manqei-te ndøgo, ate qægoam.

Yesu manqa-khou ezoqam gekhakheinøvem

32 Ndigu ezoqa menas gi꞉qavaz, yaq ezoqa nøme, manqa-khou ezoqam
ndondafém, Yesu-te. Ndego manqa-khou gegoam, zapa ndøgo: Ndego
nqova soqa mbøigoám. 33 Geté Yesu ndego nqova soqa é-vøngeatám-ae,
ndego ezoqam, manqa manqate é-vōngaz. Yaq ezoqa ewaqape, matev
ndøgo giqeivim, ndigu nqova ndafe kandambá. Gi-einim, “Ni matev av
nqægo ibugukhokhof qeiviáv, nqanek Izlael manqei-te.”
34 Geté Felisi ezoqam āv gini-einím nqægo, “Ngenek nqova
soqøsoqa ngengeasam, nqova soqøsoqa-gé kawa-qá bazaføgákh gene-
ngeasumatún.”

Mbumbukiam yà bizimbo-viám, sasae ezoqam betøndē-khofotaz

35 Yesu taon neka vemiav ate ndægo sùgumu-vatát, tiqa guliguli
khoev-te, Manqat Mbomambaqape vømē-zømesim. Mbumbukiam-qa
Megeat Matev-qá yaq-té gene-zømesimát. Neka ezoqa ewaqape, gekha
enqoni bugug vinivinimba qazøgoat, vøkhakheinøvemat. 36 Yesu ndigu
ezoqa kopoav gezømetat, yaq ndego tanakh zøgoát. Zapa ndøgo, ndigu
fofogeap-ús neka ezoqa tøke nonqo mbaín. Ndigu andé síp, keoge
ezoqam mbain ndigu.
37 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam manqat nøme āv gezømbe-eín nqægo,
“Khae-te avøe gigiap kandambá qakhatøkhatoam. Geté sasae ezoqam
khapímbá, vøndé-peanēm. 38 Yaq nakémbá. Khae eve, zombó-vi꞉mát,
Mbumbukiam. Yaq sasae ezoqam tèabetønde-khofotáz, teqa avøe gigiap
qakhatøkhatoam ndøgo, betøndō-peanem.”

10

Yesu-gi u-anim tuelv-qa iziz
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Yesu ekeza paev ezoqam tuelv gèmøváb, neka bazaføgakh
vøzō-etoam. Bazaføgakh tezømbe-etoám ndøgo, ezoqa nqova
soqøsoqa zøngeasumát, neka enqoni soqøsoqa-us vinivinimba vøe-
khakheinøvemāt.
2 Nginik Yesu-gi u-anim tuelv, tiqa iziz nqánek: Bugukhokhof, Saemón.
Iz nøme gimbo-akhaem, Pitá. Neka nøme Endlú. Pita neka Endlu, ndigu
evenáp. Neka nøme Zéms, neka nøme Zión. Até ndigu ezoqa menás-a,

9:27 9:27 Met 20:29-34 **9:30** 9:30 Met 8:4 **9:33** 9:33 Mak 2:12 **9:34** 9:34 Met 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35** 9:35 Met 4:23; Mak 1:39 **9:36** 9:36 Zech 10:2; Num 27:17; 1 King 22:17; Met 14:14; Mak 6:34 **9:37** 9:37 Luk 10:2 **10:1** 10:1 Mak 6:7; Luk 9:1

evenáp. Zebedi-gí nakheís. 3 Nøme Filíp. Nøme Batolomeú. Nøme Tomás. Neka nøme Metiú. Metiu, ndego teks moni upøgim ezoqam ndøgoám. Neka nøme Zéms. Zems, ndego Alfius-gé yó. Neka nøme Tadiés. 4 Neka nøme Saemón nømé. Ngenek Saemon, Zelot ezoqam ndøgoám. Neka nøme Zudas Iskaliót, ndego vaev-te Yesu sa gemboqambun, tegi qaqa ezoqam-qa zenda-te geve.

Yesu ekeza u-anim tuelv, manqa gezø-løvua, gekhofosam
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Yaq Yesu nginik ezoqa tuelv gèkhofosám. Manqa møndøzømbøkhæ-løvuá, gezø-ein, "Zo manqei vini ezoqam-te o Samalia bawan-ak-qa vemivemiav-te ndøzāv. 6 Geté Izlael manqei-ak-té qazonø-okhoát, ndigu kopømba ande av sip ndi:gu ndiyoniapet. 7 Ti-te ndigu tozo-okhoat, manqat nqánek qazozø-manqatát, 'Mbumbukiam-qa Megeat Matev avønín.' 8 Zo enqoni-us ezoqam vøkhakhætét, neka løvøte ezoqam vøkhandi:tet. Kha sisi-us ezoqam gèkhakheinøvemét, neka nqova soqøsoqa-us ezoqam, nqova soqøsoqa vøzø-ngeasumit. No nqanek bazaføgakh yaq-mbá sæzø-etoám. Yaq até zó-a, zo ezoqa yaq-mbá sozozø-tøkeét.

9 Zo tozo-okhoat, moni ndø-upøgim. Gol moni mbaín, neka silva moni mbaín, neka kopa moni mbaín. 10 Neka zo moqos namba me:-òkhø. Neka ndabua nøme o tamak nøme o tatuag ndø-upøgim. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, ndesasaeat, ndego teqa yage nonqo gigiap, yà bembo-etoám. 11 Zo taon-te o vemiav-te tozomø-fakhazat, matev eqeieqei ezoqam-qa vømøkho-vawemát, ndego zo khoev tezø-einat. Yaq nambá tøzøté-sokhoát ndégo, atema ta manqei nqawa vozó-ivøvemāt. 12 Khoev-te tozomø-ozat, ezoqa manqat nqánek qazozø-einát, 'Sambí, zo-te.' 13 Yaq ndigu zo tikhatobat, zoqa sambi manqat até begó ti-te. Geté mbain tøgoat, zoqa sambi manqat nqawa zo-té qabenø-vesezát. 14 Ezoqa zo khatobeav tøgoat neka zoqa manqat yogeav vøgoāt, yaq ta khoev o vemiav ndøgo sège-ivøvemát. Yaq pakhakh ndøgo, zoqa zenda tokhotapak-te tøgoat, sozó-pomoememát. 15 No unimanqatín nqazø-manqate. Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape timø-khantaz, ndigu vemiav-ak-te unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, ndigu tindapem, ndømø-løvuám, av Sodom neka Gomola taon-ak timindapem."

Yesu zapaya matev føgøføgakh tøfakhanam
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Nqáe! Zo andé síp. Geté zo gaqo khobokhobos-té qatø-khofosumít. Yaq nakémbá. Zo andé waza me me:gó. Matavap loloakh-ús. Neka zo andé kuvøkuvu me me:gó. Manqa-zapazapa mbaín. 17 Geté gò:feazoát. Ezoqa zo manqa ovøyam-té ginø-abumát neka Zu ezoqam-qa guliguli khoev mokho-te vøfebumāt. 18 Neka no zapaya, zo megetapak neka kawakawa-za-qá megemege-té ginø-abumát. Yaq zo kopømbaqapé, até ndigú-a neka bawan viniak, Manqat Mbomambaqape vøzøté-zømesimāt. 19 Zo manqa ovøyam-te ti-upøgimat, zo ndøfofògeāp, av nqægo, andē gekha manqat me zomø-einimāt, o ande āv khazøté-einimāt. Zapa ndógo, matev tøfakhanumat,

10:6 10:6 Jer 50:6 **10:7** 10:7 Met 3:2; 4:17; Luk 10:9, 11 **10:9** 10:9 Luk 10:4 **10:10** 10:10 Luk 10:7; 1 Ko 9:14 **10:12** 10:12 Luk 10:5-6 **10:14** 10:14 Luk 10:10-12; Kel 13:51 **10:15** 10:15 Met 11:24; Zud 7 **10:16** 10:16 Luk 10:3; Lom 16:19 **10:17** 10:17-20 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15

yaq matavap Mbumbukiam zǿ-etoumát, zo andé gekha manqat me zøté-manqatāt. 20 Yaq manqat ndøgo, zo tozo-manqatat, ndøgo ambā zoqa manqat, geté zogé Zøve-gé Nqova Mbomambaqape ndømanqatát, zoqa mokho-te.
21 Ezoqa nøme, ekeza namba-qaniap løvøte-té ginǿ-abumát neka evøndipakha nøme, ekeza nakheis løvøte-te vǿ-abumāt. Neka nakheis nøme, ekeza evøndipakha segezǿ-qambuzát, løvøte-te vǿ-abumāt. 22 Ezoqa ewaqape zo gésanqabát neka qaqa vøzǿgoāt, no zapaya. Geté gekha ezoqām ndego, bazaføgakh-us teyat, atema vaev-te, ndego ndømø-khandí:v. 23 Zo vemiav nøme-te tingiæzotat, yaq vemiāv nøme-té qazonǿ-khokhozát. No unimanqatín nqazø-manqate. Zo nqanek Izlael manqei-te, vemivemiav nqagot, sasae zókhouimák, atema Ezoqam-ge Yo vøndóqavān.
24 Paev ezoqam kopømba mbaín, tege nømendim ezoqam teløvuam, neka sasae ezoqam kopømba mbaín, tege megeat ezoqam teløvuam. 25 Paev ezoqam tege nømendim ezoqam namba ti:viit, ság. Neka sasae ezoqam tege megeat ezoqam namba ti:viit, ság. Ndigu no Saitan-qa iz Belzebul ginø-akhaemam, no ande khoev eve me nqate:go, yaq ndigu nogi ezoqam, iziz soqøsoqa nøme mba zømbó-akhayám."

Møe Mbumbukiam-te mbá qazinøgoát, ambá ndøgo, ezoqam-te
(Luk 12:2-7)

26 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Zo ezoqam-qa møe ndømgǿ. Zapa ndǿgo, gekha matēv ndøgo, ndøgutøve, bavokhó qandó-fakhanám. Neka gekha manqāt ndøgo, ndøkhonøwe, ndøndo-veveám. 27 Manqat ndøgo, no lova nqazø-manqate, paveat zómanqatát. Neka manqat ndøgo, no gea-te nqazø-manqate, zo khoev ová qazøtøndó-manqatát, ezoqa ewaqape betēyogem. 28 Zo ndigu møe zøgǿ, ndigu ezoqa pakha-pakha sa ndikhanæ. Zapa ndǿgo, ndigu kha mba zøngiú. Geté zoqa khandi kopømba mbaín, tizøngiu. Geté zo møe ndégo tozombó-goát, Mbumbukiam. Zapa ndǿgo, ndego kopømbaqapé, khā neka khandi, gøinam-te sugumú-ngiú.
29 Zo møzøte-zøtéz. Pipisi nakheis-qa fia khapekhapémbá. Moni mokho kopo, menas soqotéwí. Pipisi, fia khasøkhasis ambá ginigú. Geté zoge Zøve ndezø-keôgé, ndigu. Pipisiam kopo, kopømba mbaín, manqei-te sa tubøiav, ndego poeveav tøgoat. 30 Geté gèmbo-mataváp. Zo-te até zogí izúm-a, zoqa kawa-te ate nandigu, Mbumbukiam møndø-gevebám. 31 Yaq nakémbá. Zo møe ndømgǿ. Zo Mbumbukiam-qa bøi-te, pipisi kopoav-qape ùni zøte-løvubám."

Ni mivi bizígú, Yesu-qa yaq-te
(Luk 12:8-9)

32 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te te-unimanqatintat, av nqægo, 'No Yesu-gē ezoqām,' teqa yaq-te, até nó-a, Tat-qa megemege-te, ndego yan-te ngo:yage, āv qaté-unimanqatín nqægo, 'Ngenek nogē ezoqām.' 33 Geté gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te noqa yaq-te to:nawam, teqa yaq-te, até nó-a, ndætonawám, Tat-qa bøi-te, ndego yan-te ngo:yage."

10:20 10:20 Zion 14:26 **10:21** 10:21 Mica 7:6; Met 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16 **10:24** 10:24 Luk 6:40; Zion 13:16; 15:20 **10:25** 10:25 Met 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **10:26** 10:26 Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28** 10:28 Zems 4:12; Lom 8:31 **10:31** 10:31 Met 6:26 **10:33** 10:33 Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Tim 2:12

Niqa kuku matev Yesu-te, yà bemøløvú, av kuku matev ezoqa nøme-te nqanimbi:gu
(Luk 12:51-53; 14:26-27)
34 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ndømatàvăp, av nqægo, no nqanek manqei-qape-te, ezoqa sambi etoam nonqo nøgeavūn. Av taoká. No ambá av nqægo, sambi etoam-qa nøgeavūn. Geté no nakhag kaiya nøndøpavavún. 35 No ezoqa qaqaza-qa nøgeavún. Yo eve namba segé-qatøném, neka yu evo namba vó-qatønēm, neka ziwap zakhapuka namba sasa ndóqatønēm. 36 Ezoqam-gi qaqa ezoqam ndígu timbógoát, te namba khoev kopo-te ndiyage.
37 Gekha ezoqām ndego, teqa kuku matev evøndipakha-te, kandambaqape ndømbogo, getē no-te andē khapēmbā, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat. Neka gekha ezoqām ndego, teqa kuku matev nakhei angana-te o nakhei sakheis-te, kandambaqape ndømbogo, getē no-te andē khapēmbā, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat. 38 Neka gekha ezoqām ndego, ekeza tae mutui eqawateav tegoat neka no paeveav vógoāt, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat. 39 Gekha ezoqām ndego, yage ekeza mokho-mba tendapet, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqām ndego, ekeza yage te:khambua, no zapaya, ndego ndømøqeív.”

Yesu-ge paev ezoqam toqombo-tøke, taqa yaq-te
(Mak 9:41)
40 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, zo tekhatob, ndego até nó-a, ndøkhatómb. Neka gekha ezoqām ndego, no tekhatomb, ndego até Mbumbukiám-a, vókhatō, ndego no gendokhofotan. 41 Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam tekhato, zapa ndøgō, ndego Mbumbukiam-gē manqa vevezam ezoqām, ngenek ezoqam yaq-fia āv teméndáp, av ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ekezan temendap. Neka gekha ezoqām ndego, matev eqeieqei ezoqam tekhato, zapa ndøgō, ndego matev eqeieqei ezoqām, ngenek ezoqam yaq-fia āv teméndáp, av ndego matev eqeieqei ezoqam ekezan temendap. 42 No unimanqatín nqazø-manqate: Gekha ezoqām ndego, noge paev ezoqa nøme tembotøke, oskiá ndøgo, ndego iz mbain ndego, neka gigiap-qase kopømba ande av ibøkha vatap ndægo tembo-etoam, ngenek ezoqam yaq-fia eqeieqei ndømøndáp.”

11

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, Yesu-te gekhofotaz
(Luk 7:18-35)
1 Yesu tegi paev ezoqam tuelv manqa løvuat qamømbøe-navøem, yaq ta vemiav ndøgo gè-iváv. Yaq vemivemiav nøme-té genøwáv, Gelili manqeite ndøgo, ezoqa vømē-zømesim.
2 Ta khøuwa-te ndøgo, Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndimbulaté ge-utavám. Yaq manqat ge-ewag, av Keliso matev ge:matønumam, ndego ekeza paev ezoqa nøme ndokhofotáz, te-te. 3 Yaq Yesu āv gimbøe-bevøpém nqægo, “Qonimbí-eîn. Ezoqam qô, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav? Ø, ezoqa vini-qa nitó-kewagāt?”

10:35 10:35-36 Mica 7:6 **10:38** 10:38-39 Met 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Zion 12:25 **10:40** 10:40 Mak 9:37; Luk 10:16; Zion 13:20

4 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zion-te nqawa tozovesez, yaq āv qazømømbøé-einím, av zo manqat nqazøte-yoge neka matev nqazøte-qeivi. 5 Ezoqam ndigu bøi waev mbain qagoam, ndakin gèkeogé. Neka ezoqam ndigu kagi gigoam, ndakin gè-okhó. Neka ezoqa ndigu kha sisi-us gigoam, kha sisi møndøzø-navøém. Neka ezoqa ndigu gea kandøgeap gigoam, ndakin gèyogé. Neka ezoqa ndigu gipakhaetat, nango møndø-khandí:z. Neka gigiap-av ezoqam, Mbumbukiam-qá Manqat Mbomambaqape ndøyogé. 6 Neka gekha ezoqām ndigu, no-te nakeapav ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.”

7 Zion-gi paev ezoqam gi:qavaz, yaq Yesu Zion-qa yaq-te manqa manqate ndøngáz, ezoqa ewaqape-te, gezø-ein, “Gê, zo Zion-te qazo-apat, legav manqei-te ndøgo, zo gekha qeivi-qa zó-apat? Gê, zo ezoqa ometeqa zó-apat, ndego kopømba ande av gagayag ndægo, sa tøpovøemet, yaq vóepovēt, yaq vóepovēt, khamøe sa tøqambuvøemet? 8 O gê, qazoapat, zo ezoqa ndabua eqeieqei uzap omete-qa zó-apat? Nqáe! Ezoqa ndabua eqeieqei ndi-uzap, ndigu kawa ezoqam-qá khoev-té giyageáp. 9 Geté zonømbé-einīm. Zo gekha qeivi-qa zó-apat? Mbumbukiam-gê manqa vevezam ezoqam omete-qa zó-apat? Unimanqatín. Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám. Geté no nqazó-manqate. Ndego Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate ndi:gu, møndøløvubám. 10 Zapa ndógo, ezoqam ngének, teqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat av nqæpeawap nqægo,

‘Nqáe! Noge u-anem notó-khofotáv, qoqa megemege-te.
Ndego nakhoa møqá-khakheinám.’

11 No unimanqatín nqazø-manqate. Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndego kandambaqapé. Ndego ezoqa ewaqape, nqanek manqei-qape-te gifakhatat, møndø-løvubám. Geté até ezoqa khasøkhasísa, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ndigu Zion møndøløvu:mém.

12 Ta khøuwa-te ndøgo, Zion manqa manqate ge:ngaz, atema ndakin, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, bazaføgakh-us ndøkhouwevtét. Geté ezoqa keføkefak ngi:wat-qa mbógo. 13 Qageavun, atema: Zion vōfakhan, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam neka Mozes-qa guguna manqat, ndógo tini-manqatám, matev zo ndakin nqazo-qeivi. 14 Oskiá ndøgo, zo tozo-unimanqatinim o unimanqatinteav tøgoat: Ndigu manqat gi-einim, av nqægo, Mbumbukiam Ilaiza ndōkhofotāv, ndigu Zion me:manqatám. 15 Gekha ezoqām ndego, gea tømbogoat, yà beyogé.

16 Nginik ezoqam, ndakin ngiyage, andé gekha me nøtékhamās? No nakheis nøtékhamás, maket manqei-te ndi-otam. Ndigu yaqyaqa, āv gini-akhayám nqægo, 17 ‘Ni zo pøinda nizø-khambøemám. Khanakhanakh-ús. Geté zo ogipøteáv. Neka ni osombo ouv nizøqaqaemám. Geté zo eivøpøteáv.’ 18 Zó-a, até kopó. Gekha matēv ndøgo, zo ndozoqeivi, zo khanakhanakh mbaín. Zion gefakhan, lou logemav matev gegoam, neka waen izumav vōgoam, yaq ezoqa ewaqape āv gimbøe-manqatám nqægo, ‘Ngenek nqova soqa mbøigú!’ 19 Geté ndakin Ezoqam-ge Yo gefakhan, ngenek lou møndø-logatún, neka waen vōizumatun. Yaq ezoqam āv gimbøe-manqaté nqægo, ‘Ngenek ezoqam zøté-ometām. Lou loge møqæ, neka waen izam møqæ. Neka ngenek

11:5 11:5 Isa 35:5-6; 61:1 **11:10** 11:10 Mal 3:1; Luk 1:76 **11:12** 11:12-13 Luk 16:16 **11:14** 11:14 Mal 4:5; Met 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:19** 11:19 Met 9:14

teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam-gí zifú.’ Ezoqa av nqægo ambá gini-manqaté. Geté Mbumbukiam-qa matev, ni āv qaninømánd nqægo, teqa matavap loloakh, unimanqatín.”

Møndø-soqoéz, ndigu Keliso gisanqawem
(Luk 10:13-15)

20 Vemivemiav nøme-te, Yesu umingiap matev kopoáv gematønumam. Geté ndigu vemiav-ak, Mbumbukiam-te qambuzaneáv. Yaq Yesu gèzøponqóm, vøzø-ein, 21 “Zo Kolazin-ak neka Betsaida-yak, zo mòzo-soqoéz. Zapa ndøgo, no umingiap matev, zo mokho-te qæmatønumam, ambā Taya neka Saedon taon mokho-te tæmatanamin, ndigu ambá nupøkhán mbá, Mbumbukiam-te é-ndo:qambuzín, neka tiqa manqa-zapazapa zapaya, ndabua soqøsoqa vø-uzamin neka pakhakh vøgein. 22 No nqazø-manqate: Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape timø-khantaz, zo-te unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, zo tozomø-ndapem, ndømø-løvuám, av Taya neka Saedon taon-ak timindapem.

23 Neka ge zô, Kapenaum taon-ak? Zo, yan-té ginø-eqazō, av zo ndøzøte-matavap? Av taoká. Zo gøinam-té ginø-nqagevém. No umingiap matev, zo mokho-te qæmatønumam, ambā Sodom taon-te tæmatanamin, yaq ndigu ambá Mbumbukiam-té ginø-qambuzín. Yaq ta taon ndøgo, gøinam-te ambá gélonqotamák. Geté ambá oskia ndøgonín. 24 No nqazø-manqate: Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, yaq-fia ndøgo, zo tozomø-ndapem, ndømø-løvuám, yaq-fia, av Sodom taon-ak timindapem.”

Qàndozáv nqanek, Yesu-te, pusa vøta
(Luk 10:21-22)

25 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu āv gene-guligulím nqægo, “Tat, qo yan neka manqei-qape-ge Evezøza ndoqogo. No ike kandambá qo-te. Zapa ndøgo, qoqa matavap qòkhonáo, ti-te ndigu, ekeza kha zøtezat neka matavap loloakh-us ezoqam ndizæza. Geté qo ti-te ndígu toqonø-vevezám, ezoqam ndigu ande av nakhei nqonqon ndi:gu. 26 Unimanqatín. Tat. Qoqā poev, āv tønegoám.”

27 Yaq Yesu manqat nøme ge-ein, “Gigiap neka matev ate ndægo, Tat noqá zenda-té genøvé. Ndego yakhapús, Yo ge:-otev. Ezoqa nøme, ndigu Yo mè:zøtezák. Neka ezoqa Eve mè:zøtezák. Yo mba me:-otév, neka ndigu vøezøtēz, Yo Eve-qa yaq-te vevezam-qa ndezøgo.”

28 “No-té qandozáv, zo ezoqa ewaqape, qazø-ewez neka viniv-qape ndozo-eqatet. No pusup nøzø-etoám. 29 Kopømba ande av kao nduigu, tae monqo-te toqombøe-ve, yaq gigiap gēlĭv, zo noqá viniv zóndapém, neka zøtezat vozóndapēm, no-te. Yaq zoqa yage-te, zo pusa zótá. Zapa ndøgo, no matev aiyav-té qatø-matanám. Neka no nøkeza iz eqawatáv. 30 Viniv ndøgo, no ezoqam-te totove, tákh. Taqa viniv khapémbá.”

12

Yesu ndego kawá, Sabat khøuwa
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

11:21 11:21-22 Isa 23; Ezek 26–28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Zech 9:2-4 **11:23** 11:23 Isa 14:13-15; Gen 19:24-28 **11:24** 11:24 Met 10:15; Luk 10:12 **11:25** 11:25 1 Ko 1:26-29 **11:27** 11:27 Met 28:18; Zion 3:35; 17:2; 1:18; 10:15 **11:28** 11:28 Jer 31:25 **11:30** 11:30 1 Zion 5:3

1 Khøuwa nøme, Sabat khøuwá, Yesu ekeza paev ezoqam namba, wit
khae livin-mbá gunuː-apát. Yaq tegi paev ezoqam, ifi zøvín. Yaq wit
nanga ndøvingisømém, sasa ndølouz. 2 Yaq Felisi ezoqam tiqa matev
giqeivim, Yesu āv gimbøe-einím nqægo, “Nqáe! Khafeáp nandav, qogi
paev ezoqam Sabat khøuwa-te wit nanga nandi-vingisumit. Kopømba
mbaín, Sabat khøuwa-te, sasae toqogo.”
3 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zô, emanqat mozó-geveømem, av Deivid
geːmatanam, tegi ezoqam namba ifi qazøvin? 4 Mbumbukiam-qá
khoev-té genø-ón, flawa vømøndō-upøzo, ndigu lou-qase-te goː-abam,
Mbumbukiam-gi, yaq tegi ezoqam namba sasa ndølouz. Matev av nqægo
khafeáp ti-te. Mbumbukiam-gí iziz ezoqam mba zø-mboqoatám, nginik
flawa tilouzat.*
5 Neka ge zô, Mozes-qa guguna manqat mozó-geveømem?
Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, Sabat khøuwa-te, sasae ndøgoatún,
Mbumbukiam-qa khoev-te. Yaq av nqægo ndigu khafeap
ndømøkuimatún. Geté ndigu manqa-zapazapa gonemáv. 6 No nqazø-
manqate: Ezoqa ngêgó nqanek. Ngenek Mbumbukiam-qa khoev
ùnimeː-løvuám.
7 Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-eín nqægo, ‘Noqa poev kan-
dambaqape nqánek: Zo tanakh matev zøgoát, ezoqa nøme-te. Ambá
ndøgo, zo søvakha gigiap tozotøndo-løvusumat no-te.’ Zo nqanek manqat
ambā mokho tozombo-ndapemin, yaq zo nginik manqa-zapazapa-yav
ezoqam, soqøsoqa ambá zøtézæbák.
8 Ezoqam-ge Yo, ndego kawá. Sabat khøuwa, ndégo teno-kawaevát.”

Yesu ezoqam pingim qambowau, gekhakheinøvem
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, yaq Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té
genøwáv. 10 Ta guliguli khoev-te ndøgo, ezoqam møndøgoám. Ndego
pingim gèmbowaú. Yaq ezoqa Yesu gimbo-bevøpem, “Gê, ezoqa
kopømbâ, Sabat khøuwa-te, ezoqa nøme tekhakheinøvem, ó, khafeâp?” Av
gimbøe-bevøpem nqægo, zapa ndøgo: Ndigu Yesu manqa ovøyam-te vee-
qa mbogoám.
11 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zonømbé-einīm. Ezoqa sip timbowanat,
yaq Sabat khøuwa-te, kopo ndugu manqei ozu-tē gunūbøiāv, yaq ndego
ngunuk sip segé-ivāv? Av taoká. Ndøliváv. 12 Geté ezoqam sip ùnimeː-
løvuám. Yaq nakémbá, khafeap mbaín, ezoqam toqombo-tøke, Sabat
khøuwa-te.”
13 Yaq até gendego, ndego ezoqam āv gembøe-eín nqægo, “Pingim qoté-
ovøyām.” Yaq ndego ezoqam, pingim sège-ovøyám, vømbō-eqeieqei,
kopømba ande av pingim nøme qambøegoam. 14 Yaq Felisi ezoqam Yesu-
qa matev giqeivim, ndigu sège-ivøvém. Yaq āv gini-pøoném nqægo:
Pakhapakha zimbó-khanøém.

Yesu mokho-te, Mbumbukiam-qa Manqat møndø-unimanqatín, ndøgo
ibugukhokhof ge-ein

12:1 12:1 Deut 23:25 **12:2** 12:2 Exo 20:10 **12:3** 12:3-4 1 Sam 21:1-6 **12:4** 12:4 Lev 24:5-9

* **12:4** 12:4 Deivid av geːmatanam ndægo, yaq ezoqa teqa matev, soqain veweáv. Yaq nakémbá, Yesu teqa yaq-te, nqanek manqat ge-ein. **12:5** 12:5 Num 28:9-10 **12:6** 12:6 Met 12:41-42 **12:7** 12:7 Hos 6:6; Met 9:13 **12:10** 12:10 Luk 14:3 **12:11** 12:11-12 Luk 14:5 **12:14** 12:14 Zion 5:16

15 Yaq Yesu ge:-otev, av nqægo, Felisi ezoqam gèmbo-voqoēm, yaq
ndego manqei nøme-té genøwáv. Ezoqa kopoáv gimbopavat, yaq ndego
enqoni-us ezoqam ate gi:goam, vøkhakheinøvemat. 16 Geté Yesu āv gene-
gugubát nqægo: Ndigu teqa yaq-te, ezoqa nøme bete-zømèsĩm. 17 Yesu
av ge:matanam nqægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam tege manqa
vevezam ezoqam Aezaya mokho-te ge-ein, gè-unimanqatín. Manqat
nqánek,
18 "Nqáe! Ngenek nogé sasae ezoqám. Nō nøveatáv.
No poev kandambá te-te, neka no nømbøe-khafuát.
Nøkeza Nqova nombó-etoám.
Ndego manqei-manqei ate ndægo, ezoqa matev eqeieqei-qá yaq-té
mé:zømesimát.
19 Ndego qaqa manqat gémanqateák. Neka ndego manqa sas
gémanqateák.
Ezoqa teqa manqat gé-ewagák, nakhoa-te.
20 Pefa køfi:v, ndego ma génqawayák.
Neka lampa ndøgo, tøkhouvøemat, ma gékhoutavák.†
Ndego sasae gé-ivavák. Sasae até gégót, atema matev soqøsoqa ate ndægo
vumú-nqagĩm, yaq matev eqeieqei vøndó-oē.
21 Manqei-qape ate nqægo, ezoqa te-te ndégo tinøtabát."

Yesu av gimbøe-einim nqægo, Saitan-qā bazaføgakh-tē genø-sasaeāt
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Khøuwa nøme, manqa-khou neka bøi waev mbain ezoqam
ndondafém, Yesu-te. Ndego manqa-khou neka bøi waev mbain gegoam,
zapa ndógo: Ndego nqova soqa mbøigoám. Yaq Yesu gèkhakheinøvém.
Yaq ndego ezoqam kopømbá, manqat vō-ein-a, bøi vømbō-eqeieqei.
23 Yesu nqanek matev gematanam, yaq ezoqa ewaqape nqova ndafe
kandambá. Yaq ekeza mokho-mba gibond, "Gê, ngenek Deivid-gê Zeò
penømakhaya, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav?"
24 Geté Felisi ezoqam nqanek manqat giyogem, ndigu āv gini-einím
nqægo, "Av taoká. Ngenek nqova soqøsoqa, Belzebul-qá bazaføgákh
gene-ngeasám, ndego nqova soqøsoqa-ge kawa."
25 Yesu tiqa matavap é-møndæ-otév, yaq gezø-ein, "Zoqa manqat
mokho mbaín. Zapa ndógo, gekha bawān ndigu, giqatønem, yaq ndigu
izuizu ndønøfeapāt, nginik gékhoumbám, até vømú-nasinĩm. Neka
vemiav o evenap tiqatønem, yaq ndigu izuizu ndønøfeapāt, ta vemiav
ndøgo o ndigu evenap, kopømba mbaín, oskia tiyagat. 26 Saitan-
qa bawan-qa yaq-te, matev até kopó. Ndego amba ekeza ezoqa
tengeasamin, yaq teqa bawan géqatá. Yaq segé-navøém. 27 No
nqova soqøsoqa amba Belzebul-qa bazaføgakh-te tøte-ngeasamin, av zo
ndøzøte-manqate, yaq gê, zogĩ ezoqam, nqova soqøsoqa gekha ezoqam-
qâ bazaføgakh-tē ginó-ngeasumatun? Gê, Saitan-qâ bazaføgakh-tē ginó-
ngeasumatun? Av taoká. Yaq nakémbá. Tiqa matev møndø-
unimanqatín, av nqægo, zoqa manqat mokho mbaín. 28 No nqova
soqøsoqa, Mbumbukiam-gé Nqová qate-ngeasumatún. Ndøgo zo āv
qanezømás nqágo: Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán zo-
te.

12:16 12:16 Met 8:4; Mak 3:12 **12:18** 12:18 Met 3:17 **12:18** 12:18-21 Isa 42:1-4 † **12:20** 12:20 Ta yaya etæ-qa manqa mokho nqánek: Ezoqam ndigu bazaføgakh mbain ndigu, Yesu ma géngiæzoák, geté gèzøtøkeé. **12:24** 12:24 Met 9:34; 10:25 **12:28** 12:28 Kel 10:38; 1 Zion 3:8

29 Neka nøme nqánek: Gê, ezoqa bazaføgakh-qape, kopømba ande av Sai-
tan nde:go, teqa gigiap aqonam-qa toqogoat, yaq qo khoev-tē soqombó-
ōq, gigiap voqombó-aqonām? Av taoká. Geté vòkho-løvønøvém. Váev,
gigiap toqombo-aqonam, teqa khoev-te.
30 Gekha ezoqām ndigu, no-te nøzøzaneav ndigu, ndigu nogí qaqa
ezoqám. Neka gekha ezoqām ndigu, no ezoqa møvøbam-qa yaq-
te tøkemav ndigu, ndigu ezoqa gèpanqasumít. 31 Yaq nakémbá, no
nqazǿ-manqate: Gekha manqa-zapazapā ndøgo, ezoqa ndimatanam,
até ndøgó-a, Mbumbukiam-qa iz ndingi:wat, ta manqa-zapazapa
ndøgo, Mbumbukiam kopømbá, segembøé-navøém. Geté ezoqa Nqova
Mbomambaqape-qa iz tengiu, Mbumbukiam ta manqa-zapa ndøgo
gembøé-navøemák. 32 Ezoqam ndego, Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te, manqa
soqøsoqa ndemanqate, Mbumbukiam teqa manqa-zapa ndǿmbøe-
navøém. Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa yaq-te, manqa soqa
te-ein, Mbumbukiam teqa manqa-zapa gembøé-navøemák, ndaki yage-
te neka yage nøme, megemege-te ndo:go.”

Tae nanga eqeieqei o soqain toqoqeiv, yaq soqoté-qatéq, av nqægo, tae
ndøgo eqeieqeı̈ o soqain
(Luk 6:43-45)

33 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Tae eqeieqei tøgoat, yaq
até nangá-ya, eqeieqeí. Geté tae soqain tøgoat, yaq até nangá-ya, soqaín.
Tae nanga eqeieqei o soqain toqoqeivat, yaq soqoté-qateqát, av nqægo,
tae ndøgo eqeieqeı̈ o soqaı̈n.
34 Zo waza soqøsoqa. Gê, manqat eqeieqei áv khazøté-manqatāt,
zo manqa-zapazapa-us ndozogo? Nakhoa mbaín. Ezoqa ndógo
témanqatát, gekha matavāp ndøgo, teqa mokho-te qamømbo-tøva.
35 Ezoqa eqeieqei, matev eqeieqei ndøgoatún. Zapa ndógo, teqa mokho-
te, matavap eqeieqei mbøigú. Geté ezoqa soqaqape, matev soqøsoqa
ndøgoatún. Zapa ndógo, teqa mokho-te, matavap soqøsoqa mbøigú.
36 No nqazǿ-manqate: Gekha manqāt ndøgo, ezoqa khokho sa ndi-
manqate, Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, Mbumbukiam-te
manqa ndǿ-ovøemém. 37 Gekha manqāt ndøgo, qo ndoqo-manqate,
Mbumbukiam qo eqeieqei o soqain ndógo tenéqæq.”

Felisi ezoqam Yesu-qa umingiap matev qeivi-qa gigoam
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi
ezoqa nøme, Yesu gimbo-einim, “Nøméndim ezoqam. Umingiap matev
qómatanám. Yaq ni tàbati-nøtén, qo Mbumbukiam ndokhofotāq.”
39 Geté Yesu gezø-qavøiu, “Zo ezoqa ndakin nqazoyage, zo ezoqa
soqøsoqá neka zo Mbumbukiam-te tøkebeáv. Yaq ndakin, zo umingiap
matev qeivi-qa mba zøgó. Geté zo matev nøme zóqeivimák. Sa ndógo
tozóqeivím, av Ziona qambøe-fakhan, ndego Mbumbukiam-ge manqa
vevezam ezoqam. 40 Kopømba ande av Ziona khøuwa misika neka
lova misika zongøyam-qa mokho-te gu:goam, yaq até Ezoqam-gé Yó-
a, manqei mokho-te āv tenégoát, khøuwa misikā neka lova misika.
41 Mbumbukiam-qa Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, ndigu

12:30 12:30 Mak 9:40; Luk 9:50 **12:31** 12:31 Iblu 6:4-6 **12:33** 12:33 Met 7:16-20 **12:34** 12:34 Met 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45 **12:38** 12:38 Met 16:1; Luk 11:16; Zion 6:30 **12:39** 12:39 Met 16:4; Mak 8:12 **12:40** 12:40 Jona 1:17 **12:41** 12:41 Jona 3:5

Niniva vemiav-ak, segéwán. Yaq ndigu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndøgo, ndigu manqa-zapazapa-te gigoam, màndo-qambúz, Ziona-qa manqat gi:yogem. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam zo namba nge:go, ngenek Ziona ùnime:-løvuám. Geté zo qambuzaneáv, teqa manqat qazoyogem. 42 Neka Mbumbukiam-qa Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, até ndugú-a, Siba manqei kawa sævam kandambaqapu, segé-ián. Yaq ndugu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndøgo, ndugu qámbá gunduwav, Solomonqa matavap loloakh manqat vømømbō-ewag, ndego kawa ezoqam kandambaqape. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam zo namba nge:go, ngenek Solomon ùnime:-løvuám. Geté zo teqa nømendim manqat ndapeáv."

Matev soqaqape tøfakhan, ezoqa manqa-zapa-te nqawa tevesez
(Luk 11:24-26)

43 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Nqova soqa ezoqam-te tefakhan, yaq ndego mbenga qaqaniap manqei-té gé-okhoát. Manqei eqeieqei-qa ndøvawét, te:yagat. Geté qeiviav tøgoat, 44 ekeza manqat āv gené-eín nqægo, 'Ság. Nøkeza khoev-té qatøveséz, ma qatønde-fakhan ndøgo.' Yaq ndego nango tevesez, ta khoev-te ndøgo, ezoqam mbaín, tembøe-khaz, viayáp neka gapuk mbaín. 45 Yaq nangó genøwáv, nqova soqøsoqa seven nøme vømøndó-khatōb, ndigu uni gi:soqøsoqoezam. Av teoká, av ndego ekezan nde:go. Yaq ndigu tindúzáv ndøgo, namba vøméqōm. Yaq vaev-te ndøgo, ndego ezoqam, teqa yage unimé:-soqá. Av taoká, av bugukhokhof ge:yagam. Matev āv tøzømbé-fakhán, nginik manqa-zapazapa-us ezoqam, ndakin khøuwa-te ngiyage."

Yesu-gu evo neka emekheis, gekha ezoqâm?
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Yesu ezoqa ewaqape namba, manqa mo:manqatám, yaq nqáe! Evo neka tegi emekheis tīnōfākhāz. Bavokhó sogowán. Te namba manqa manqate-qa ndøgoám. 47 Yaq ezoqa nøme āv gimbøe-einím nqægo, "Nqáe! Qavo neka qamekheis, ngówani, bavokho. Ndigu manqa manqate-qa ndøgó, qo namba."

48 Geté yaq Yesu āv gende-qavøiú nqægo, "Nogu evo neka nogi nqamekheis kinógoam?" 49 Yaq Yesu zenda ekeza paev ezoqam-té genøqantáv, ge-ein, "Nqáe! Nogu evo neka nogi nqamekheis, ngínik, ngiwaniap. 50 Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndigu, noge Tat-qa poev ndimbopaev, ndego yan-te ngo:yage, nogu evo neka nogi nqamekheis ndígu."

13

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ manqat
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Ta khøuwa kopo-te ndøgo, Yesu khoev gè-iváv. Yaq ndøgeg-té genøová, vømøqom. 2 Geté ezoqa khàpumu-khouwéz, gindupindam te-te. Yaq Yesu khagua-té genøketáo, vøuqom. Ezoqa ndøgeg-té giwaniapám. 3 Yaq ndego yaya etæ manqat me:zømás. Kopoáv. Av genengáz nqægo,

12:42 12:42 1 King 10:1-10 **12:45** 12:45 2 Pita 2:20 **12:50** 12:50 Lom 8:29 **13:2** 13:2 Luk 5:1-3

“Nqáe! Ezoqam mɔ̀ndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga vømø-
zøgeakh. 4 Yaq wit nanga ge:panqabumat, nøme nakhoa-té ginø-o:atát.
Yaq pipisi tindu-løvuvám ndógo, vølouz.
5 Geté nøme ndigu, nandi-té ginø-o:atát. Nandi-te ndøgo, manqei
khapekhapémbá qatøke:pat. Yaq mbusa nakhamas-té ginø-fakhanøvém.
Zapa ndógo, manqei andé mbaín. 6 Geté yaq, khøuwa gendosasev, mbusa
ndigu gifakhatat, khøuwa tatas ndølouwáz. Yaq gèkusíz. Zapa ndógo,
ndigu ngum uni mbunipøteáv.
7 Wit nanga nøme, gapuk-té ginø-o:atát. Yaq gapuk ndøgo qa-eqa, ndigu
gèvøtøgeám.
8 Geté wit nanga nøme, manqei eqeieqei-té ginø-o:atát. Yaq kopømbá
gi-eqanat, nanga vøqataz. Wit nanga nøme ndigu, 100, louzi nonqo
gitøkebupat. Nøme ndigu 60, neka nøme ndigu 30.”
9 Yaq Yesu gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, gea tømbogoat, yà beyogé.”

Yesu gekha zapā, ezoqa yaya mba gezø-etœam
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Yaq Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-bevøpem, “Qo
gekha zapâ, yaya mba ndoqo-etæ, ezoqa ndoqote-zømesim?”
11 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbumbukiam zo mba zøtáke, zo nogi paev
ezoqam, mokho manqat tøzøte-zøtez, teqa Megeat Matev-qa yaq-te. Geté
ezoqa nøme-te, ndego takeáv. 12 Gekha ezoqām ndego, mokho gendap,
Mbumbukiam otevat nøme mba mbøé-etoám. Yaq ndego otevat kan-
dambá tømbogoat. Geté gekha ezoqām ndego, mokho ndapeav ndøgo,
yaq Mbumbukiam até otevat-qasé-a, ndømbogo, segéviwám. 13 No ndigu
yaya mba tæzømbe-etæ ndógo: Ndigu ndikeôgé. Geté géqeivimák. Neka
ndigu ndiyôgé. Geté mokho géndapemák. 14 Yaq av nqægo, manqat
ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya gepeawam,
gè-unimanqatín, ndøgo qa-ein,
‘Zo ndòzo-ewagát.
Geté manqa mokho zombó-ndapemák.
Zo ndòzo-kewagát.
Geté zóqeivimák.
15 Nginik ezoqam,
mbøni gèzø-føgøføgakhám.
Neka gea gèzø-tokeáp,
neka bøi ndīkōpøītāp.
Zapa ndógo, ndigu poeveáv,
bøi ti:qeivat neka gea ti:-ewagat,
neka mokho tindapem,
yaq no-te vøndé-qambūz,
no vøté-khakheinøvēm.’
16 Geté zo khanakhanakh mbá qanegó. Zapa ndógo, zo bøi ndøzøte-
qêiví neka gea ndøzøtē-yōgē. 17 No unimanqatín nqazø-manqate.
Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka matev eqeieqei ezoqa
kopoáv, matev qeivi-qa ndøgoám, zo ndakin nqazo-qeivi. Geté ndigu
qeiviáv. Neka ndigu manqat yoge-qa vøgoam, zo ndakin nqazoyoge.
Geté ndigu yogeáv.”

13:12 13:12 Met 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:14** 13:14-15 Isa 6:9-10; Zion 12:40; Kel 28:26-27 **13:16** 13:16-17 Luk 10:23-24

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ-qa manqa mokho
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Yaq Yesu tegi paev ezoqam gezø-ein, “Gèndoyogé, yaya manqat ndøgo, wit nanga zøgekhæm-qa yaq-te qazø-eta, taqa manqa mokho.
19 Wit nanga ndigu, nakhoa-te gi-oːatat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te, manqat giyogemɨn, mokho upøgimáv. Yaq nqova soqaqape, até gendewavɨn, manqat vøe-vibamɨn, tiqa mbøni mokho-te tøu-ogeakhat.
20 Neka wit nanga ndigu, nandi-te gi-oːatat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat nakhamas-té ginø-ndapemɨ́n. Khanakhanakh-ús. 21 Geté ta manqat ndøgo, uni mbuvøemáv, tiqa mokho-te. Yaq ndigu føgøføgakh wanimáv. Mbumbukiam-qa Manqat zapaya, yage føgakh-qape o ngenøgim matev qazø-fakhanɨn, ndigu nakhamas-té ginø-oːazɨ́n.
22 Neka wit nanga nøme ndigu, gapuk-te gi-oːatat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat ambá giniyogé. Geté ndigu fofogeap khàpe zømbe-khouwevɨ́n, tiqa yage zapaya, neka tiqa poev matev, gigiap kopoav-qa yaq-te, vøtubamɨn. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa mokho-te ndøugu, gèvøtagɨ́n. Yaq kopømba mbaín, mokho tømbo-fakhan.
23 Neka wit nanga ndigu, manqei eqeieqei-te gi-oːatat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat gèyogemɨ́n neka mokho vømbō-ndapemɨn. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, mokho mbófakhán. Kandambá. Ezoqa nøme-te 100, neka ezoqa nøme-te 60, neka ezoqa nøme-te 30.”

Wit neka avøeavøe sa qamu-umiavat, taqa yaya etæ manqat
24 Yaya etæ manqat nøme, Yesu geːzømas, nqánek. Gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa møndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga mbomømboma vømø-zøgeakh. 25 Geté ezoqa ewaqape ate av-té giːsømbiapat, tege qaqa ezoqam tendowáv ndøgo, avøeavøe nanga vøpomogim, ndøgo wit ma giːzøgeakham, sasa ndøwav. 26 Yaq wit nanga mbusa gifakhaz, gi-umianat, mokho vøtøkebam, yaq até avøeavøé-a, namba meː-umiavát.
27 Yaq khae eve-gi sasae ezoqam, nqanek matev giqeivim, tinøzáv ndøgo, vømømbō-einim, ‘Khanánqa. Qo wit nanga eqeieqeí aboqo-zøgeákh. Geté ndakin avøeavøe áv khané-fakhanam?’
28 Yaq gendo-ein, ‘Qaqa ezoqám abe-matanám.’
Yaq sasae ezoqam gimbo-einim, ‘Gê, batíniav? Avøeavøe ambá nimø-khofoemɨ́n.’
29 Geté ndego āv gezømbe-qavøiú nqægo, ‘Mbaín. Avøeavøe naqanøkā ndøkhofòĕm. Soqaín ndøgo, wit namba tøzøte-khofobem. 30 Wit avøeavøé namba sa bete-umianét, atema vingisam khøuwa vizimø-khantøzēm. Yaq no sasae ezoqam āv qazømbé-eín nqægo, “Avøeavøe vòkhæ-khofoém, vø-møvøemem, yaq sasa zósønqotøvēm. Yaq wit zóvingisumém, noqa lou møvøyam khoev-te vozó-nqeitøzēm.” ’ ”

Masted tae nanga-qa yaya etæ manqat
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

13:22 13:22 Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10, 17

31 Yaya etæ manqat nøme, Yesu ge:zømas, nqánek. Gezø-ein,
“Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndøgo andé masted tae nangá,
ezoqa khae-te gezøgeakhin. 32 Nginik tae nanga khapímbá. Geté mbusa
qafakhanin, qakhouwevin, tae kandambá. Avøe gigiap nøme møndø-
løvuamín. Yaq tae ndøgo tøyat, pipisi até gindi-løvuvamin, taqa tang-te
vō:viviamin.”

Flawa poponøvem nonqo, taqa yaya etæ manqat
(Luk 13:20-21)

33 Yesu yaya nøme gezø-eta, nqánek, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev,
andé flawa poponøvem nonqó. Sakheis khasøkhasis ndø-upøgimatún,
khapémbá, flawa-te vōu-pomogimimin. Flawa poponøvem nonqo,
khapelavøqase ambá qanegó, neka flawa kandambā. Geté flawa ate
ndi:gu, sègemø-popoezín.”

Manqat nøme, yaya etæ-qa yaq-te
(Mak 4:33-34)

34 Yesu nqanek manqat ate ndægo, ezoqa ewaqape gezø-manqatam,
ndego yaya mba zø-etæám. Ndego manqat bavokho manqatemáv. Geté
yaya mba zø-etæám. 35 Yesu av ge:matønumam ndægo, yaq manqat ndøgo,
Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ge:-ein, gè-unimanqatín. Ta
manqat nqánek, “No ezoqa manqat tæzø-manqatat, yaya mba nøzø-etæát.
Manqat ndøgo, no ezoqa tøte-zømesimat, khonoam-té qagoám. Nupøkhán
mbá, Mbumbukiam manqei-qape gekhakheinam, atema ndakin.”

Wit neka avøeavøe, taqa yaya etæ-qa manqa mokho

36 Yesu ezoqa ewaqape gezivaz, khoev mokho-te vømø-on, yaq tegi
paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-einim, “Yaya etæ ndøgo, ezoqa
avøeavøe nanga khae-te gepomogim, taqa manqa mokho gekhâm?
Kopømbâ toqoti-nømand?”

37 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ezoqam ndego wit nanga eqeieqei gezøgeakh,
khae-te, ndego Ezoqam-gé Yó. 38 Khae ndøgo, manqei-qapé, neka wit
eqeieqei ndigu, Mbumbukiam-gí ezoqám, teqa Megeat Matev-te ndu:gu.
Geté avøeavøe ndøgo, ndigu nqova soqaqape-gí ezoqám. 39 Qaqa ezoqam,
ndego avøeavøe nanga soqøsoqa gepomogim, ndego nqova soqaqapé.
Neka wit vingisam khøuwa ndøgo, manqei-qape-qá vaév. Neka sasae
ezoqam ndigu, enzol ezoqám. 40 Kopømba ande av ezoqam avøeavøe
gikhofoem neka vōsonqotøvem, yaq manqei-qape-qa vaev-te, matev āv
tønéfakhán. 41 Ezoqam-ge Yo, ekeza enzol ezoqam ndókhofotáz, yaq
gekha ezoqām ndigu, teqa Megeat Matev mokho-te, manqa-zapazapa
ndigu neka ezoqa nøme manqa-zapa-te ndi-ituza, vømøvāb. 42 Yaq ndigu
gøinam wageap-té ginó-nqagivém. Yaq tí-eivumát ndógo, neka khaya
vóvivisumāt.

43 Geté ezoqa eqeieqei ndigu, andé khøuwa me mé:sanqatavát, Tat-qa
Megeat Matev-te. Gekha ezoqām ndego, gea tømbogoat, yà beyogé.”

Yakhaseke moni-us, khae-te qakhonawam, taqa yaya etæ manqat

44 Yaq Yesu yaya nøme zø-etá, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat
Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa khae nøme-te, yakhaseke
ndøqeív. Moni-ús. Manqei mokho-té qakhonawám. Ta yakhaseke
mokho-te ndøugu, moni kandambá gu:nqeitavam. Yaq ndego ezoqam,

13:35 13:35 Psa 78:2 **13:40** 13:40 Zion 15:6 **13:41** 13:41 Met 24:31; 25:31; Mak 13:27
13:42 13:42 Met 8:12 **13:43** 13:43 Dan 12:3

nqanek yakhaseke nqawá genø-khonáo, sasa ndøqavan. Khanakhanakh khàpe mbøe-khouwév. Yaq até gendego, ekeza gigiap ate qambøegoam, gèwí. Yaq moni geqas ndigu, khae ndógo tewí, ma moni yakhaseke-us ge꞉qeiv."

Ezoqa agiwa qanimav-qapi gezømet, taqa yaya etæ manqat

45 Yesu yaya etæ manqat nøme ge꞉zømas, nqánek. Gezø-ein, "Neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Stoa eve mɔ̀ndøgoám. Ndego agiwa-qasis qaniqanimav-qa ndøvawám. 46 Yaq khøuwa nøme, agiwa qanimav-qapi ndøzømét. Tiqa fia kandambá. Yaq ndego até gendego, gigiap ate qambøegoam, gèwí. Yaq moni geqas ndigu, agiwa-qasi me꞉wí."

Zonga voe gi꞉ndapɨn, taqa yaya etæ manqat

47 Yesu yaya etæ manqat nøme ge꞉zømas, nqánek. Gezø-ein, "Neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa voe gi-ogimin, zonga bugug vinivinimbá gindapɨn. 48 Zonga voe gumu-khazemɨn, yaq ndøgeg-té ginø-itimín, vɔ̄qonavɨn, zonga sasa ndøgevezonamɨn. Zonga eqeieqei ndigu, lagu-té ginø-qonøzemín. Geté zonga soqøsoqa, gènqagevemín.

49 Manqei-qape-qa vaev-te, matev kopo āv tønéfakhán. Enzol ezoqam tindúzáv ndógo, ezoqa vó-qatøzɔ̄, eqeieqei vini neka manqa-zapazapa-us vini. 50 Yaq manqa-zapazapa-us ezoqam, gøinam wageap-té ginó-nqagivém. Yaq tí-eivumát ndógo, neka khaya vóvivisumāt."

Awenege nømendim matev neka ndakinak nømendim matev

51 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezøbevap, "Ge zô, nqanek manqat ate nqægo, taqa manqa mokho mozóndapem?"

Yaq gimbo-qavøinam, "Ni mɔ̀indapém."

52 Yaq Yesu gezø-ein, "Gekha ezoqām ndego, Mozes-qa guguna manqat ge꞉-otev, yaq ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ge-noge-paev-ezoqam-ev, ndego andé khoev evé. Ndego teqa khoev kouwat mokho-te, gigiap ndemøvøyam, gigiap qaniqanim vinivinimbá ndømbogo, nøme ndakinák neka nøme awenegé, yaq ta gigiap ndøgo, nøme vøndɔ̄-ovøe."

Yesu ekeza vemiav-ak gisanqawem
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Yesu nqanek yaya etæ manqat zømesim qamømbøe-navøem, yaq ta manqei ndøgo ge-ivav, 54 ekeza vemiav-té genøwáv, Nazalet, neka Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, ezoqa vøme-zɔ̄mesim. Yaq ndigu manqat gimboyogem, nqova ndafe kandambá neka ekeza mokho-mba gibond, "Ngenek ezoqam, matavap loloakh neka bazaføgakh, umingiap matev gone nonqo, gekham-tê gendap? 55 Gê, ngenek khoev puanam ezoqam-gê yò? Neka tegu evo, Melî? Neka tegi emekheis Zêms, neka Zosêf, neka Saemôn, neka Zudâs? 56 Neka até tegi sænakheis ate ndi꞉gú-a, ni namba zí꞉yage? Gê, ngenek ezoqam, teqa matev ate ndægo gekham-tê gendap?" 57 Yaq ndigu vemiav-ak, Yesu gèsanqawém.

Geté yaq Yesu gezø-ein, "Manqei nøme-te, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, gèmbovizáp. Geté ekeza manqei-te neka ekeza khoev-te, ezoqa vizupáv."

13:50 13:50 Met 13:42; Luk 13:28 **13:54** 13:54 Zion 7:15 **13:55** 13:55 Zion 6:42 **13:57** 13:57 Zion 4:44

58 Ta vemiav-te ndøgo, Yesu umingiap matev, agé matanapøteáv. Zapa
ndógo, ndigu unimanqatinteáv.

14

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, gilaem
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 Ta khøuwa-te ndøgo, Elod ndego, Gelili plovins-ge kawa ezoqam
gegoam, Yesu-qa yaq-te, manqat ndø-ewág. 2 Yaq ekeza sasae ezoqam
gezø-ein, “Ngenek Zión ategó, ndego ezoqa ibøkha iz gezø-etoumam.
Løvøte-te nangó abetøndo-khandí:v. Yaq nakémbá, bazaføgakh teqa
mokho-te ndøu-sasaeat, umingiap matev ndematanam.”

3 Elod nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo. Ibugukhokhof Elod Zion
gèmøvøiú, ndimbula-te vō-utav. Elodias zapayá gene-matanám. Ndugu
Elodias, ibugukhokhof tege namba qawan Filip-gú zas ndøgoám. Geté
Elod sègeviwám. 4 Yaq Zion Elod āv gembøe-manqatám nqægo, “Khafeáp
nandav, namba qawan-gu sævam qoqo-oki.” 5 Yaq Elod Zion ambá
gelavawín, ta zapaya. Geté ndego ezoqam-qá møe ndøgoám. Zapa ndógo,
ndigu Zion Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam me:vewám.

6 Yaq Elod ge:qan, ta khøuwa iz gemø-khantaz, zifuap namba lou gilog,
Elodias-gu yu tiqa megemege-te, gè-ogiám. Yaq Elod poev kandambá
qambowav, tuqa ogiam-te. 7 Yaq Elod até gendego, vømbō-ein, “No
unimanqatín nqataqa-manqate. Nøtaqambé-khavozák. Gekha gigiāp
ndøgo, qo poev taqagoat, soqonó-eín, yaq søtaqá-etoám.” 8 Yaq ndugu
evo mbobeváp, taqa yaq-te. Yaq ndugu Elod manqat āv tumbøe-qavøiú,
av evo-qa poev qægoam, gumbo-ein, “Noqa poev nqánek. Zion, ndego
ibøkha iz etoam ezoqam, teqa kawa melek-té qazøtøndó-qonøvém, no-te
sasa zotøndó-ndapēm.”

9 Yaq Elod nqanek manqat ge-ewag, ndego khanakhanakh mbaín.
Mbøni mbová. Geté ndego nakhag ezoqam āv tezømbe-eín, av tuqa poev
qægoam. Zapa ndógo, ndego manqat ezoqa ewaqape-qá bøi-té genø-
eín. 10 Yaq ndigu até gindigonem, ndimbula khoev-té ginøzáv, Zion
monqo vømømbō-kepøzem. 11 Yaq Zion-qa kawa, melek-té ginø-qonøvém,
mbasønakam vømømbó-etøomem. Yaq ndugu evo-té gunøndáp, vømømbó-
etoam. 12 Yaq Zion-gi paev ezoqam manqat giyogem, tinduzáv ndógo,
Zion-qa kha vøndapem, sasa mø-ozem. Yaq Yesu-té ginøzáv, vømømbō-
einim.

Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Zion 6:1-14)

13 Yesu Zion-qa yaq-te manqat ge-ewag, gilaem, ndego khagua-té
genøketáo, yaq-keoqa sasa ndøqantav. Ndego ambá ezoqam-av manqei-
té genøtinín, neka vømē-yakhapusivin. Geté ezoqam giyogem, av nqægo,
møndø-qantāv, ndigu tiqa vemivemiav sège-yovitát, Yesu gimbopavat.
Zapá ginøzáv. 14 Yesu gemø-asa, ezoqa bawan-qape mba mo:qeív. Yaq
ndego tanakh zøgó, neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvem.

15 Yaq qakhagus ndøgo, ekeza paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-
einim, “Gèkhagustét, neka vemiav mbaín, nqanek. Ezoqa bawan-qape
é-moqo-khofosám. Yaq vemivemiav-té giabenøzáv, ekeza lou bemøwi.”

14:3 14:3-4 Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5** 14:5 Met 21:26

16 Geté Yesu gezø-ein, “Mbaín. Ndigu qavønipøteav tøgoat, kopømbá. Lou
zo zozø-etoám, tilog.”
17 Yaq gimbo-einim, “Gê, áv khatígonēm? Ni flawa faev neka zonga
menas mba nigú.”
18 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zøtøndé-upøzonām.” 19 Yaq ndego ezoqa
bawan-qape, gagayag-te qonam manqat zø-eín. Yaq até gendego, nginik
flawa faev neka zonga menas, gè-upøzó, yan-te sasa ndøqan, Mbum-
bukiam ike manqat vømbō-ein. Yaq flawa gèmbegím, ekeza paev ezo-
qam vøzō-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam. 20 Yaq ezoqa
ewaqape lou tilóg ndøgo, até vøzō-ewez. Yaq lou mbegeap ndøgo, ezoqa
gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea.
21 Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate gi:goam, ande
āv faev taosén ndi:gú. Geté sakheis neka nakheis, lou gilog, ndigu
gevebøpøteáv.

Yesu ibøkha mumat go:geavun
(Mak 6:45-52; Zion 6:15-21)

22 Yesu nginik ezoqa kopoav-qape, lou guzumbu-etoam, yaq até gen-
dego, tegi paev ezoqam vøzō-ein, “Zo khagua-té qanøketáb, yaq-keoqa
vō:qantav. No nginik ezoqa ndòtokho-khofosám.” Yaq ndigu vōsøkuzim,
sasa ndøtinim. 23 Yesu ezoqa gumu-khofosam, yaq manqei poyat-té
genøqavíg, yakhapus-mba vømō-guligulim. Yaq qapøistat, yakhapus mbá
segegoát. 24 Ndakin tegi paev ezoqam-qa khagua, anana-mbá qanuteitát.
Qámbá. Khamøe sògo-qaqavøemám neka vōsintavam.
25 Yaq lova ande av 3 o 4 oklok ndægo, Yesu ekeza paev ezoqam-té
genøwáv. Ibøkha mumát gono:mát. 26 Geté ibøkha mumat go:geavun, gi-
ometam, ndigu møe kandambá gigonem. Até vøe-einim, ndego gevøgév.
Yaq gèzøgeá.
27 Geté Yesu até gendego, gèzøndo-akhá, “Zo møe ndøgònēm. Nó!”
28 Yaq Pita gembo-ein, “Evézøza. Unimanqatin qo toqogoat, qonó-eín.
Yaq ibøkha mumát qatøndónáv qo-te.”
29 Yaq gembo-qavøiu, “Qanimáv. Mòqotøndoqáv.”
Yaq Pita até gendego, khagua gè-iváv, ibøkha-te vōvuao, Yesu-te sasa
ndøwav, ibøkha mumat. 30 Geté khamøe-qape geqeiv, ndego møe ndøgó.
Yaq gègeonát. Gendo-akha, “Evézøza. Gènøtøké.”
31 Yaq Yesu nakhamas-té genøvisí, vømbōgea. Gembo-ein, “Qoqa uni-
manqatin khapémbá, Mbumbukiam-te. Gekha zapâ ndoqoto-nake?”
32 Yaq ndigu ezoqa menas khagua-te gi:ketab, khamøe-qape sègevøitáv.
33 Yaq ezoqam ndigu, khagua-te gu:guvam, Yesu gèmbo-vizumém.
Gimbo-einim, “Unimanqatín. Qo uni Mbumbukiam-gé-Yo-ín.”

Yesu Genesalet manqei-te, enqoni-us ezoqam gekhakheinøvem
(Mak 6:53-56)

34 Yesu tegi paev ezoqam namba giqantavat, yaq Genesalet manqei-
té gimøqá. 35 Ta manqei-te ndøgo, ezoqa Yesu gimatøvemem, yaq
vemivemiav ndøgo, avøavun qagoat, manqa ndøkhofotømém, yaq ndigu
enqoni-us ezoqa ate gi:goam, te-te sasa ndo-upøgim. 36 Yaq ezoqa āv
gimbøe-viømém nqægo, “Kopømbâ, nginik enqoni-us ezoqam, ndabua
ov-qase mba tiqa-khanøzumat. Yaq enqoni segezø-navøemát.” Yaq

14:19 14:19 Met 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:23** 14:23 Luk 6:12; 9:28 **14:26** 14:26 Luk 24:37
14:31 14:31 Met 8:26; Mak 4:39 **14:36** 14:36 Met 9:20-21

gekha ezoqām ndigu, teqa ndabua gimbo-khanazumat, enqoni sègezø-navøemtát.

15

Mbumbukiam-qa nømendim matev, atanakha-zapazapa-za-qa nømendim matev, gèløvuám
(Mak 7:1-13)

1 Khøuwa nøme, Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam ndozáv, Yesu-te. Zelusalem taon-té ginduzáv. Gimbo-einim, 2 “Gekha zapâ, qogi paev ezoqam, nigi atanakha-zapazapa-za-qa nømendim matev ndimøkuiam? Ndigu bugukhokhof zenda uni sunguzumáv, lou gilogɨn.”

3 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Geté ge zô, gekha zapâ, zøkeza nømendim matev zapaya, Mbumbukiam-qa guguna manqat ndozo-møkuiam? 4 Mbumbukiam āv gene-eín nqægo, ‘Qave neká qavo, gèzøvizáp. Gekha ezoqām ndego, eve o evo soqa manqat tembo-ein, ndego ezoqa yà belaém.’ 5 Geté zo ndozo-manqate, ezoqa kopømbaqapé, eve o evo sa tembo-ein, av nqægo, gekha gigiāp ndøgo, no amba qo tøtaqa-etoamɨn, ndøgo Mbumbukiam-qā. 6 Geté gekha ezoqām ndego, manqat av nqægo ndeːmanqate, ndego vizap mbaín, eve-te neka evo-te. Yaq av nqægo, zo zøkeza nømendim matev mokho-te, Mbumbukiam-qá Manqat zomøkuiám. 7 Zo khavozam ezoqám. Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya, zo meː-eín, av geː-ein nqægo,

8 ‘Nginik no tou mbá ginømbe-vizáp.
Geté tiqa mbøni qámbá no-te.
9 Ndigu noqa iz, khokhó sege-eqawát.
Zapa ndógo, ndigu ezoqam-qá nømendim matev mba meːzømesimít.
Ambá ndøgo, noqā nømendim matev.’ ”

Ezoqam ande áv kené-manqa-zapa-us-ev-ɨn?
(Mak 7:14-23)

10 Yaq Yesu ezoqa ewaqape ndømøváb, gezø-ein, “Unimeː-yogé, neka mokho vømbō-ndapem! 11 Ezoqam ambá ndōgo, tenē-manqa-zapa-us-ēv, Mbumbukiam-qa bøi-te, lou ndøgo, teqa manqa-nqa-te ndø-oev. Geté tene-manqa-zapa-us-evín ndógo, manqat ndøgo, teqa manqa-nqa-te ndøndo-fakhate.”

12 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq taqa zita-te, tegi paev ezoqam tinduzáv ndógo, gimbo-einim, “Ge qô, moqoté-qateq? Felisi ezoqam mbøni nqosøgeap mboyogém, qo nqanek manqat qoqo-ein.”

13 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gekha gigiāp ndøgo, noge Tat, ndego yan-te ngoːyage, ogekhæav ndøgo, ndȍkhofoé. 14 Ság! Sègezø-iváv. Ndigu bøi waev mbain ezoqam ituza-qa ndøgó. Geté até ndigú-a, bøi waev mbaín. Bøi waev mbain ezoqam, bøi waev mbain ezoqa nøme te-itu, yaq ndigu ezoqa menas, manqei ozu-te, até sugumú-oːáz.”

15 Yaq Pita gendo-ein, “Kopømbâ, yaya ndøgo, ezoqa qoqozø-eta, mokho toqoti-nømand?”

16 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gê, até zó-a, manqa mokho upøgimâv? 17 Ge zô, møzøté-zøtez? Gekha lōu ndøgo, manqa-nqa-te ndø-oev, gusté qanø-okhó. Yaq vaev-te nqawa møndø-fakhanín. 18 Geté manqat

15:4 15:4 Exo 20:12; 21:17; Deut 5:16 **15:8** 15:8-9 Isa 29:13 **15:11** 15:11 Met 12:34 **15:14** 15:14 Luk 6:39; Lom 2:19

soqøsoqa ndøgo, manqa-nqa-te ndøndo-fakhate, ndøgo mbøni-té qando-fakhanín. Matev nqánek, ezoqam Mbumbukiam-qa bøi-te ge:-manqa-zapa-us-evin. 19 Zapa ndógo, matavap soqøsoqa, kopømba ande av ezoqam pakhapakha khaneam matev neka nøkenøkem ngi:wat matev neka mambe matev neka aqonam matev neka meakha manqat manqate matev neka manqat ponqom matev, ndøgo mbøni-té qando-fakhaté. 20 Ezoqam nqánek gene-manqa-zapa-us-ev-ín, Mbumbukiam-qa bøi-te. Geté ezoqam bugukhokhof zenda uni sunguziav tegoat, lou telog, ndøgo gé:-manqa-zapa-us-ev-ák."

Bawan vini-ak sævam, Yesu gu-unimanqatin
(Mak 7:24-30)

21 Yesu nqanek manqei ge-ivav, yaq Taya neka Saedon taon avønin-té genøwáv. 22 Yaq nqáe! Keinan bawan sævam ndøwáv, ta manqei-te ndøgo guyagam, gundu-akha, "Evézøza. Deivid-ge Zeo. No tanakh gènøgó. Nogu yu, nqova soqa mbøigú. Gèngiitét."

23 Geté Yesu yaq manqat-qase qavøiwateáv, tu-te. Yaq tegi paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-einim, "Vòkhofotáv, ngunuk, niqa zita-te ngundu-akhayam."

24 Yaq Yesu gendo-ein, "No Mbumbukiam Izlael ezoqam-te mbá gendo-khofotán, ndigu kopømba ande av sip ndi:gu, gi-ewaz."

25 Geté ndugu tunduwáv ndógo, katuk vōmøkui, gundu-ein, "Evézøza. Vònøtøké."

26 Yaq Yesu gumbo-qavøiu, "Matev eqeieqeí mbá, nakheis-qa lou to-qondap, yaq gaqo sasa qozónqagim."

27 Yaq ndugu gundu-qavøiu, "Evézøza. Nandav unimanqatín. Geté gaqo, lou khakhayakh ndølogatún, ndøgo eve-qa lou-qase-te qando-pomovatun."

28 Yaq Yesu gumbo-qavøiu, "Ngólam. Qoqa unimanqatin kandambá tantáv. Matev āv tønéfakhán, av qo ndaqambe-poev." Yaq ndaføyambá, tugu yu sège-eqeieqei-év.

Yesu ezoqa kopoav gekhakheinøvem

29 Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, yaq Gelili kewan ndøgeg-té genø-ewát. Yaq manqei poyat-té gemøqavíg, vømōqom. 30 Yaq ezoqa bawan kandambá gindupindam te-te, ezoqa nøme vøndó-upøgim, kagi ezoqam neka bøi waev mbain ezoqam neka bov o pingim kumbøgeap ezoqam neka manqa-khou ezoqam neka ezoqa nøme, gekha enqoni nøme ndøgo, qazøgoat. Yesu-qá megemege-té ginø-abám, vōkhakheinøvem. 31 Ezoqa ewaqape nqova ndafe kandambá, matev ndøgo, bøi gi:qeivim, manqa-khou ezoqam manqat gimanqatam, neka bov o pingim kumbøgeap ezoqam vō-eqeieqei-ez, neka kagi ezoqam okho vōngazem, neka bøi waev mbain ezoqam, bøi vōkewag. Yaq ndigu Mbumbukiam-qá iz ndø-eqánem, ndego Izlael ezoqam-ge Mbumbukiam.

Yesu ezoqa bawan-qape nøme ge:zøkef
(Mak 8:1-10)

32 Yesu ekeza paev ezoqam tenø-møváb ndógo, gezø-ein, "No nginik ezoqam tanakh nøzøgó. Zapa ndógo, nginik no namba ngigu, khøuwa misiká. Yaq ndakin ndigu lou mbaín. No poeveáv, ndigu ififin-us sa tækhofosam. Soqaín ndøgo, nakhoa-te bøi tømøzø-gugim, ti:qavoniapet."

15:24 15:24 Met 10:6 **15:31** 15:31 Mak 7:37 **15:32** 15:32 Met 14:14

33 Yaq paev ezoqam gimbo-einim, “Gê, lou gekham-tē qazíqeivīm,
nqanek ezoqam-av manqei-te, nginik ezoqa bawan-qape vizí:zøkēf.”
34 Yaq Yesu gendo-ein, “Flawa gekhâm nandizøgo?”
Yaq gindu-qavøinam, “Flawa ate gi:goam sevén neka zonga khasøkhasis
khapímbá.”
35 Yaq Yesu ndigu ezoqa bawan-qape, manqei-te qonam manqat zø-
eín. 36 Yaq até gendego, nginik flawa seven neka zonga, gè-upøzó, Mbum-
bukiam ike manqat vømbō-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam
vøzō-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam.
37 Yaq ezoqa ewaqape lou tilóg ndógo, até vøzō-ewez. Yaq lou mbegeap
ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav kandakanda sevén, gin-
qeitømem, qamøvea. 38 Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate
gi:goam, fo taosén. Geté sakheis neka nakheis, lou gilog, gevebøpøteáv.
39 Yesu ezoqa ewaqape gumu-khofosam, yaq ekeza paev ezoqam
namba, khagua-té ginøketáb, Magadan manqei-te sasa ndøqantav.

16

Ezoqa Yesu-qa umingiap matev qeivi-qa gigoam
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Yaq Felisi ezoqam neka Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te.
Matemateam-qa mbogoám. Gimbo-einim, “Umingiap matev
qómatanám. Yaq tàbati-nøtén av nqægo, qo Mbumbukiam
ndokhofotāq.”
2 Geté Yesu gezø-qavøiu, “Khaiya køkouk tøgoat, khøuwa gemøsinanin,
yaq zo mòzøte-zøtezín, khaiya eqeieqeí segení-goát. 3 Yaq khaiya kikis
neka bøivun tøgoat, qanaqanus qando-paveín, zo mòzøte-zøtezín, qæ
ndólanqá. Zo khaiya qazo-qeivimin, zo mòzøte-zøtezín, khaiya ande āv
khanégoāt. Geté zo matev nqazo-qeivi, av ndakin nqæfakhanumit, yaq zo
taqa mokho upøgimáv. 4 Zo ezoqa ndakin nqazoyage, zo ezoqa soqøsoqá
neka zo Mbumbukiam-te tøkebeáv. Yaq ndakin, zo umingiap matev qeivi-
qa mba zøgó. Geté zo matev nøme zóqeivimák. Sa ndógo tozóqeivím, av
Ziona qambøe-fakhan.”
Yaq Yesu sègeziváz, vōwav.

Yesu Felisi neka Sadusi ezoqam-qa nømendim matev, flawa poponøvem
nonqo ge:khamas
(Mak 8:14-21)

5 Yesu-gi paev ezoqam, kewan yaq-keoqa gimøqa, flawa upøzoateáv.
Manqa mate zømbo-navøém.
6 Yaq Yesu gezø-ein, “Aiyá qagó. Felisi neka Sadusi ezoqam, tiqa flawa
poponøvem nonqo, gèmbøe-feazoát.”
7 Yaq ndigu paev ezoqam, ekeza mokho-mba gibond, “Yesu nqanek
manqat ekeqa ndógo tene-eín, ni flawa upøzoateav qazigoam.”
8 Yesu é-møndæ-otév, ndigu gekha manqat mē:bondat. Yaq gezø-ein,
“Zo gekha zapâ, flawa-qa yaq-te nqazøte-fofogeap? Zoqa unimanqatin
Mbumbukiam-te khapémbá. 9 Gê, zo mokho ndapeâv? Zo tozombó-
matavap, no flawa faev, ndigu faev taosen ezoqam qatezøkef? Yaq
yakhav andē gekhâm qazo-nqeitømem, lou ndøgo qamøvea? 10 Neka gê,

16:1 16:1 Met 12:38; Luk 11:16 **16:4** 16:4 Met 12:39; Luk 11:29 **16:6** 16:6 Luk 12:1 **16:9** 16:9 Met 14:17-21 **16:10** 16:10 Met 15:34-38

zo tozombó-matavap, no flawa seven, fo taosen ezoqam qatezøkef? Neka yakhav andē gekhâm qazo-nqeitømem, lou ndøgo qamøvea? 11 Zo gekha zapâ, noqa manqa mokho qeiviav ndozogo? No ambá av nqægo, louqā yaq-tē qazømbe-eīn. Geté no Felisi neka Sadusi ezoqam-qa flawa poponøvem nonqo nøte-eín. Zo ndógo tozombøé-feazotát."

12 Yaq ndakin, Yesu-gi paev ezoqam, manqa mokho tinømbo-ndapém ndógo, ndego ambá flawa poponøvem nonqo me:-eĭn, ndøgo flawa-te toqotu-nqagim. Geté ndego Felisi neka Sadusi ezoqam, tiqa nømendim matev-qa yaq-té gene-eín.

Pita gematøvem, Yesu, ndego Mesayā
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Yaq Yesu, Sæzalia-Filipai taon avønin-té genøwáv. Yaq ekeza paev ezoqam gezøbevap, "Gê, Ezoqam-ge Yo, ezoqam gekha mé:vewe?"

14 Yaq gimbo-qavøinam, "Ezoqa nøme ndimanqate, qo Zión, ndego ibøkha iz etoam ezoqam. Neka nøme ndimanqate, qo Ilaizá. Neka nøme ndimanqate, qo Zelemayá, o Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqá nømé, ndigu ibugukhokhof giyageapam."

15 Yaq Yesu gezøbevap, "Gemâ zo? No gekha ezoqām zøténæna?"

16 Yaq Saemon Pita gembo-qavøiu, "Qo Mesayá. Khandi Mbumbukiamgé Yó."

17 Yaq Yesu gendo-qavøiu, "Saemon, Ziona-ge yo, qo khanakhanakh mbá qanegó. Zapa ndógo, nqanek matavap, qo ambá av nqægo, manqeiqape ezoqam qaveāz. Geté nogé Tat qaveáz, ndego yan-te ngo:yage. 18 Neka no nqataqá-manqate. Qo Pitá. Taqa manqa mokho, 'Nandí.' Yaq ta nandi-qape-te nginik, no ndigu ezoqam, no ndi-unimanqatinat, tiqa bawan andé khoev me notó:wév. Nqova soqaqape-qa bazaføgakh kopømba mbaín, nqanek bawan tøtømbua. 19 No Mbumbukiam-qa Megeat Matev mboqogim nonqo nøtaqá-etoám. Gekha matēv ndøgo, qo nqanek manqei-qape-te toqotø-tokimat, até yan-té-a, āv tønétokát. Neka gekha matēv ndøgo, nqanek manqei-qape-te toqo-mboqogimat, até yanté-a, āv tøné-mboqovát."

20 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam manqa āv gezømbe-løvuá nqægo, "Zo ezoqa nøme zò-eĭn, av nqægo, no Mesayā."

Yesu ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te, ande ge:zømas
(Mak 8:31-33; Luk 9:22)

21 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu ekeza paev ezoqam, teqa løvøte-qa yaq-te zømesim ndøngáz. Gezø-ein, "No Zelusalem taon-té qabatønáv, nqosøgeap kandambaqape bamøndap, ti-te ndigu, megetapak neka Mbumbukiamgi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, neka bemōlambem. Geté khøuwa timønø-misika-ez ndøgo, Mbumbukiam no nqawa ndòkhandí:n."

22 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq Pita até gendego, sègekható, vōgugu, gembo-ein, "Evézøza. Av taoká! Matev av nqægo, betaqafàkhán."

23 Geté Yesu, gèndoqambún, Pita vømbō-ein, "Mòqoqáv qo, Saitan! Qo qònømbø-khazét. Qoqa matavap nandav, ambá av nqægo, Mbumbukiam-tē qandowāv. Geté manqei-qape ezoqam-té qandowáv."

16:14 16:14 Met 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16** 16:16 Zion 6:69 **16:17** 16:17 Gal 1:15-16 **16:18** 16:18 Zion 1:42; Ef 2:20 **16:19** 16:19 Met 18:18; Zion 20:23

Yesu-te paev-qa toqogoat
(Mak 8:34–9:1; Luk 9:23-27)

24 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, no-te
paev-qa ndego, ndego ekeza poev matev zitá geabetewuá, neka ekeza
tae mutui bē-eqa, neka no sasa benøndopaev. 25 Unimanqatín. Gekha
ezoqām ndego, ekeza yage tendapet, ndego ndækhambuá. Geté gekha
ezoqām ndego, no zapaya ekeza yage te:khambua, ndego ndømøqeív.
26 Gèmbo-mataváp. Ezoqa manqei-qape gigiap ate nqægo tømbogawam,
yaq ekeza yage gēkhambuā, ta gigiap ate ndægo áv khambøé-tøkē? Neka
gê, ngenek ezoqam, gekha fia ndøgō, yage nango temendap?
27 Ezoqam-ge Yo tendoqavan, enzol ezoqám namba mé:geáv. Eve-
qa waev neka bazaføgakh namba mé:geáv, neka ezoqa ewaqape yaq-fia
vøzø-etoām, av ndigu matev ndi:matanam. 28 No unimanqatín nqazø-
manqate. Zo ezoqa nøme nqazo-waniap, naqanøká zópakhaezák. Geté
Ezoqam-ge Yo ndòzotøkhæ-ometám, teqa Megeat Matev namba te:geav.”

17

Yesu bugug qambo-enend
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Yaq khøuwa siks-qa zita-te, Yesu, Pita neka Zems neka tege namba
qawan Zion, manqei poyat-qape-té genø-itúb, vømø-yakhapus-mokho-
mba-ez. 2 Yaq Yesu-te gi:kewagam, ndego bugug sògo-enendtát, tiqa
bøi-te. Teqa bugug andé khøuwa waev me me:sanqatavavún, neka teqa
ndabua ùnime:-papaqá. Andé wáev. 3 Yaq nqáe! Mozes neká Ilaiza,
sègezø-fakház. Yesu namba, manqat ndømanqatám.
4 Yaq Pita Yesu gembo-ein, “Evézøza. Qanimáv, ni nqeigu. Qo taqa-
pøovat, no khoev-qasis misika nøzøpuán, qoqa kopo neka Mozes-qa kopo
neka Ilaiza-qa kopo.”
5 Pita ate av-té manqat ge:manqatam, yaq ozoz ndøgutáz. Waev-ús. Yaq
nqáe! Ozoz-te ndøgo, manqat ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek
nogé Yó. No poev kandambá te-te, neka no nømbøe-khafuát. Zo teqa
manqat gèyogé.”
6 Yaq ndigu paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, møe kandambá
gigonem. Yaq sège-o:áz. Bugug até manqei-té. 7 Geté Yesu tendováv
ndøgo, kha vøzø-khanøzam. Gezø-ein, “Mòzowán. Møe ndøgònĕm!”
8 Yaq kawa gi-eqagim, gikewag, Yesu mba ndø-ometám. Ezoqa nøme
mbaín.
9 Manqei poyat-te nango gi:visat, Yesu manqa zøløvuá. Gezø-ein,
“Matev nqanek, zo qazoqeivim, ezoqa nøme naqanøká me:zømās. Geté
Ezoqam-ge Yo, løvøte-te bètøndokhæ-khandí:v.”
10 Yaq tegi paev ezoqam gimbo-bevøpem, “Gekha zapâ Mozes-qa gu-
guna manqat nømendim ezoqam ndimanqate, av nqægo, ‘Ilaiza betøkhæ-
fakhān.’?”
11 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Unimanqatín, Ilaiza bugukhokhof ndòkhæ-
fakhán, gigiap ate ndægo vókhakheinām. 12 Geté no nqazø-manqate:
Ilaiza møndø-fakhán. Geté ezoqa ndego matavapøteáv. Yaq matev āv

---

16:24 16:24 Met 10:38; Luk 14:27 **16:25** 16:25 Met 10:39; Luk 17:33; Zion 12:25 **16:26** 16:26 Met 4:8-9 **16:27** 16:27 Met 25:31; Psa 62:12; Prov 24:12; Lom 2:6; Veve 22:12 **17:2** 17:2 2 Pita 1:16-18 **17:5** 17:5 Psa 2:7; Isa 42:1; Met 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Deut 18:15 **17:10** 17:10 Mal 4:5 **17:12** 17:12 Met 11:14

timbi-matønømém, av ekezan qazømbe-pøovat. Yaq até Ezoqam-gé Yó-a, nqosøgeap ndøndáp, tiqa zenda-te."
13 Yaq paev ezoqam, manqa mokho tinømbo-ndapém ndøgo, Yesu Ilaiza ge:manqatam, ndego Zion me:manqatám, ndego ibøkha iz etoam ezoqam.

Yesu opønakam gekhakheinøvem, ndego nqova soqa gembøigoam
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)
14 Yesu paev ezoqa misika namba, manqei pøyat-te ginduvis, ezoqa bawan-qape mɔ̀ndøgoám. Yaq ezoqam tendováv ndøgo, teqa megemege-te katuk vømøkui. 15 Gembo-ein, "Evézøza. Noge yo tanakh gèmbogó! Gèmbo-qanavøém. Unime:-soqoevín. Nøme gøinam-té genøbøiavín neka nøme ibøkha-te vɔ̄bafin. 16 No qogi paev ezoqam-te qændafat, ndigu amba me:khamasém. Geté ndego eqeieqeivateáv."
17 Yaq Yesu gendo-qavøiu, "Zo matev køfigiap neka unimanqatin mbain ezoqam, zo ndakin nqazoyage, gê, no khøuwa andé gekhâm, zo namba tizi:yagat neka zoqa viniv vøe-eqatāt? Geté ság! Opønakam vɔ̀ndondafém."
18 Yaq gindu-ndafem, Yesu nqova soqa gèmbøe-khafén, ndego opønakam-qa mokho-te gu:goam, yaq ndego vømbō-fakhan. Yaq opønakam, sège-eqeieqei-év.
19 Taqa zita-te, tegi paev ezoqam, Yesu namba gimi-yakhapus-mokhomba-ez, gèmbo-bevøpém, "Ni gekha zapâ, nqova soqa amba qambøingeatømem?"
20 Yaq gezø-ein, "Zapa ndøgo, zoqa unimanqatin khapémbá. No unimanqatín nqazø-manqate: Zoqa unimanqatin Mbumbukiam-te, kopømba ande av masted tae nanga-qasis ndægo tøgonin, yaq zo ambá kopømbá, manqei poyat nqanek ambá āv qazømbøe-einimín nqægo, 'Manqei nømeté qonøqáv.' Yaq ndøgo ambá segewavín. Matev ate ndægo, zo ambá kopømbá tozo-matønømemin."*

Yesu qambo-menas, ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te ge:zømas
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)
22 Khøuwa nøme, Yesu tegi paev ezoqam namba, Gelili plovins-te gipindam, Yesu āv gezømbe-eín nqægo, "Ezoqam-ge Yo, avønín, ezoqamqá zenda-té ginøveém, 23 neka vólaēm. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego Mbumbukiam nango ndɔ̀khandí:v." Ndigu paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq mbøni zøvá. Mbøni vaev kandambá.

Teks moni abam-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa khoev nonqo
24 Yesu tegi paev ezoqam namba, Kapenaum taon-te gimøfakhaz, yaq teks moni upøgim ezoqam ndozáv, ndigu Mbumbukiam-qa khoev teks moni gi-upøgimatun. Pita-té ginduzáv, gimbo-einim, "Gê, zoge nømendim ezoqam, teks moni møndø-abumatun, Mbumbukiam-qa khoev nonqo?"
25 Yaq Pita gendo-qavøiu, "Mɔ̀ndø-abumatún."
Yaq Pita khoev-te gendoqavan, ambá Yesu mbo-einín, taqa yaq-te. Geté Yesu ekezan, é-mando-eín, "Sáemon. Qoqa matavap áv

17:13 17:13 Luk 1:17 **17:19** 17:19 Met 10:1 **17:20** 17:20 Met 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Ko 13:2 * **17:20** 17:20 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 21Geté nqova soqøsoqa av ngi:gu, kopømba mbaín sa toqo-ngeasam. Geté sa ndógo toqoté-ngeasám, Mbumbukiam-te toqovi:mat neka lou logemav matev voqógoāt. **17:22** 17:22 Met 16:21 **17:24** 17:24 Exo 30:13; 38:26

khané꞉go? Manqei-qape-gi kawakawa-za, teks moni gekha ezoqam-tē gindú-upøgimatun? Ekeza ezoqam-tê, ó, ezoqa vini-tè?"

26 Yaq Pita gendo-ein, "Ezoqa vini-té gindu-upøgimatún."

Yaq Yesu gendo-qavøiu, "Unimanqatín. Kawakawa-za-gi ezoqam, teks moni gé-abamák ti-te. 27 Geté, ság, soqaín ndógo, nginik teks moni upøgim ezoqam, qaqa tizizø-løwaz. Yaq nakémbá. Kewan-té qanø-ová, vømø-faleam. Yaq zongøyam ndego, bugukhokhof toqo-tøkhatav, manqa-nqa qombó-mboqoá. Yaq moni mokho toqózømét ndógo. Yaq ndigu moni mokho, teks moni upøgim ezoqam-té qonó-ndapáz. Yaq qo neka no, nigi teks moni nándiv."

18

Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz akhae gekha ezoqām ndøgoāt?

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-bevøpem, "Gê, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz akhae kandambaqape, gekha ezoqām ndógoāt?"

2 Yaq Yesu nakhasam mbo-akhá, tiqa mokho-te livin-mba ndøugu, vōve. 3 Gezø-ein, "No unimanqatín nqazø-manqate. Zo enendateav tøgoat, neka kopømba ande av nakhei nqonqon ndi꞉gu vozomógō, yaq zo Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, zomó-ozák. 4 Gekha ezoqām ndego, ekeza kha tevoa, kopømba ande av nakhasam nge꞉go, kandambaqape ndégo tégoát, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te.

5 Neka gekha ezoqām ndego, noqa iz-te, nakhasam av nge꞉go tekhato, ndego no ndøkhatómb."

Matev ndøgo, ezoqa manqa-zapa-te ndø-ituza

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, "Gekha ezoqām ndego, nakhei nqonqon av ngi꞉gu, ndigu no ndi-unimanqatinat, manqa-zapa-te te-itub, teqa manqa-zapa kandamba tantáv. Ndego amba nandi-qape monqo-te timbo-møpøtøzemi꞉n, yaq anana-mba sasa mø-oginami꞉n, vømø-geoni꞉n, yaq ta yaq-fia te-te ndego, ambá andé khapémbá. Geté yaq-fia kandambaqape ndógo, Mbumbukiam-te temøndap.

7 Manqei-qape ezoqam mòndø-soqoéz, ndigu ezoqa nøme, manqa-zapa-te ndi-ituza. Unimanqatín. Khamasim matev, ndòfakhanám, ndøgo ezoqa manqa-zapa-te tø-itubat. Geté ndigu ezoqam ndòsoqoéz, ndigu ezoqa nøme manqa-zapa-te ti-itubat.

8 Qoqa pingim o bov manqa-zapa-te tø-ituqabat, gèkepáz, vø-ogi. Pingim o bov kopo mba taqagoat, khandi miavmiav-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndógo, qoqa bov menas neka pingim menas namba, gøinam-te timø-ogeqænam, ndøgo miavmiav ndøwageap. 9 Neka qoqa bøi manqa-zapa-te tø-ituqabat, gèkhofá, vø-ogi. Bøi kopo mba taqagoat, qo khandi miavmiav-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndógo, qo bøi menas taqagoat, yaq gøinam-tē gimó-ogeqænām."

Sip kopo gu-ewan, yaq nqawa gufakhan, taqa yaya etæ manqat

(Luk 15:3-7)

18:1 18:1 Luk 22:24 **18:3** 18:3 Met 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5** 18:5 Met 10:40; Luk 10:16; Zion 13:20 **18:8** 18:8 Met 5:29-30

10 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo aiyá qagó. Zo ezoqa
khasøkhasis, av nginik nakheis ngi:gu, khokho ezoqam me:zæzã. No
nqazø-manqate: Enzol ezoqam ndigu, nginik ezoqam ndizø-keoge, noge
Tat-qá bugug-té giwaniáp, ndego yan-te ngo:yage.*
12 Ge zô ndozo-matavap? Ezoqa sip wan andled timbogoat, yaq kopo
gembō-ewān, yaq gê, ndego gekhā ndøgō? Ndego ndigu nainti-nain
nøme, segéziváz, ta manqei poyat-te ndøgo, gagayag gilogatun, nøme-
qa vømøvaō, ndugu gumbo-ewan. 13 No unimanqatín nqazø-manqate.
Ndugu sip kopo tu-omet, ndego khanakhanakh kandambá tendap.
Teqa khanakhanakh tu-ti ndugu, ndømø-løvuám, av khanakhanakh, sip
nainti-nain-te ndømbøego, ndigu yozaneav ndigu. 14 Yaq matev até kopó.
Zoge Tat yan-te ngo:yage, ndego poeveáv, nginik ezoqa khasøkhasis, kopo
te-ewan.”

Klisten qafu manqa-zapa tego qo-te

15 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Klisten qafu manqa-
zapa tego qo-te, yaq vømboqáv, teqa manqa-zapa vøe-omat, zo ezoqa
menas zøkhapus-mba vøkhakheinømem. Ndego qoqa manqat te-ewag,
yaq nango møndøqa-Klisten-qafu-év. 16 Geté ndego qoqa manqat yogeav
tøgoat, yaq qo ezoqa kopo o menas namba zøtézáv, te-te. Zapa ndøgo,
Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-manqaté nqægo, ‘Manqa ovøyam
tøgoat, yaq bøi vizu ezoqam menas o misika begó.’ 17 Geté ndego tiqa
manqat te-ogi, yaq Klisten bawan ezoqam-té qanø-ndafém. Yaq ndego até
tiqá manqát-a te-ogi, qo ndego bavokho-ak o teks moni upøgim ezoqam
qotéveó.
18 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha matēv ndøgo, zo nqanek
manqei-qape-te tozoto-tokimat, até yan-té-a, āv tønétokát. Neka gekha
matēv ndøgo, nqanek manqei-qape-te tozo-mboqogimat, até yan-té-a, āv
tøné-mboqovát.
19 Neka nøme nqazø-manqate: Nqanek manqei-qape-te, zo mokho-
te, ezoqa menas manqat tikoponemat, yaq Mbumbukiam sasa
mbóviømemāt, noge Tat, yan-te ngo:yage, matev ndømatanám ti-te.
20 Zapa ndøgo, ezoqa menas o misika noqa iz-te timøvab, no ndægoát, ti
namba.”

Yaya etæ manqat, qo ezoqam-qa manqa-zapazapa sa navøepøteav tøgoat

21 Yaq Pita tendováv ndøgo, Yesu vømbō-ein, “Evézøza. Noge Klisten
nøfu, no-te manqa-zapazapa sekemba tegoat, yaq gê, no andé gekhâm
tæmbo-geveam, sa tønømbo-navøem? Até tægoat sevên?”
22 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Ambá av nqægo, seven mbā. Ndøgo
khapémbá. Geté sà betaqambo-navøemát. Seven até tægoat seventí,
sa tøqambo-navøemat. 23 Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev,
kopømba ande av nqægo: Kawa ezoqam møndøgoám. Ndego moni
upøgim-qa ndøgoám, tegi sasae ezoqam te-te qazømbo-løfokam. 24 Yaq
ndego moni tonqogim gengaz, sasae ezoqa nøme tindu-ndafém ndøgo.
Ndego moni milión, qambøe-løfokam. 25 Geté ndego moni mbaín, tege

---

18:10 18:10 Iblu 1:14 * **18:10** 18:10 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 11Ezoqam-ge Yo, ezoqa khandi:zat nonqo ndøgeavún, ndigu gi:-ewaz. **18:10** 18:11 Luk 19:10 **18:15** 18:15 Luk 17:3; Gal 6:1 **18:16** 18:16 Deut 19:15; Zion 8:17 **18:18** 18:18 Met 16:19; Zion 20:23 **18:19** 18:19 Mak 11:24; Zion 15:7 **18:22** 18:22 Luk 17:4

kawa ezoqam vømbøé-etoām. Yaq kawa ezoqam, manqat āv gembøe-eín nqægo, ‘Av tægoat ndægo. Gigiap ate ndaqambe:go, qówí. Até qogu sævam neka nakheís-a, voqówī. Yaq fia qotégó, no-te.’ 26 Yaq ndego sasae ezoqam, kawa ezoqam-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, vømbō-ein, ‘Káwa ezoqam. Tanakh gènøgó. Até vøkhæ-keogé. Fia ate ndægo, nqanømbo-løfoke, ndȍtaqa-etoám.’ 27 Yaq ndego kawa ezoqam, tanakh mbogó, gembo-ein, ‘Ság! Fia nø-ètoām.’ Yaq sègemboták, vøwav.

28 Geté ndego sasae ezoqam gendo-fakhan, sasae kopømba ezoqam mba mo:qát. Ndego moni mbøe-løfokám, te-te. Khapímbá. Geté yaq até gendego, sège-khoteiú. Monqo mba mbøegeá, gembo-ein, ‘Fia qonǿ-etoám, no-te ndaqambo-løfoke.’

29 Yaq ndego sasae ezoqa nøme, katuk ndømøkuí, teqa megemege-te, gembo-ein, ‘Tanakh gènøgó. Até vøkhæ-keogé. Yaq fia ndægó.’ 30 Geté ndego gèmbøeqasí. Yaq até gendego, ndimbula-te vō-utav. Yaq ndego até gú:goát ndøgo, atema yaq-fia vógō.

31 Yaq sasae ezoqa nøme, nqanek matev giqeivim, ndigu mbøni zønqosøgím. Yaq kawa ezoqam-té ginøzáv, emanqat ate ndægo vømømbō-vototem.

32 Yaq ndego kawa ezoqam, ngenek sasae ezoqam, gèmbo-akhá. Gembo-ein, ‘Qo ezoqa soqaqapé. Moni kandambaqapi ate ndi:gu, no-te qaqambo-løfokam, no sȍtaqaták, qo qoqonø-viam. 33 Geté gekha zapâ, qo sasae kopømba ezoqam-te tanakh goneav qagoam, av no tanakh qataqambego?’ 34 Yaq ndego kawa ezoqam, qaqa kandambá gego. Yaq até gendego, ngenek sasae ezoqam ndimbula-te vō-utav. Yaq ndego até gú:goát ndøgo. Neka yaq-fia nqosøgeap ndǿ-upøgimát, atema fia ate ndægo vømúgū.”

35 Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, nøme āv gene-eín nqægo, “Noge Tat, ndego yan-te ngo:yage, zo-te matev até kopó, āv tenégó, zo ezoqa nøme-te, tiqa manqa-zapazapa, sa navøepøteav tøgoat.”

19

Sakhei zøuvis-qa yaq-te
(Mak 10:1-12)

1 Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, Gelili plovins tèneiváv. Yaq Zudia plovins-té genøwáv, ndøgo Zoden kea yaq-keoqa. 2 Ezoqa mȍndømbo-pavát, bawan-qape kandambá, neka ndego enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvemat.

3 Yaq Felisi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Ambá gembo-matemateømemín, gimbo-einim, “Gê, Mozes-qa guguna manqat, áv khané-ein? Ezoqa kopømbâ, sævam sa te-ivav, ndego poev tømbogoat, ó, kopømba mbaîn?”

4 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zô, Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo? ‘Mbumbukiam ezoqa ande ge:khakheinøvem, anganeam neká sævam, tèkhakheinøvém.’ 5 Yaq Mbumbukiam āv gene-eín nqægo, ‘Yaq nakémbá, anganeam eve neka evo géziváz. Yaq zās namba mé:tøkuaném, yaq ndigu ezoqa menas, vømǿ-kha-kopo-ēz.’ 6 Yaq ndakin ndigu ambá av nqægo, kha menās, av bugukhokhof gi:goam. Geté kha kopó. Ndigu Mbumbukiam ndøtøkuzú. Yaq ezoqa beqatȍzȍ.”

18:34 18:34 Met 5:25-26 **18:35** 18:35 Met 6:15; Mak 11:25; Ef 4:32; Kol 3:13 **19:4** 19:4 Gen 1:27; 5:2 **19:5** 19:5 Gen 2:24; Ef 5:31

7 Yaq Felisi ezoqam gimbo-einim, “Av tægoat ndægo, yaq gekha zapâ,
Mozes-qa guguna manqat av qæ-ein av nqægo? Anganeam sævam ivøve-
qa tegoat, ndego sakhei zøuvis pepa bepeawám, bembō-etoam, sasa
bekhofotav.”
8 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mozes sakhei zøuvis matev sa gezøtak,
zapa ndógo: Zo khàpe zøtesapí:z. Geté Mbumbukiam ezoqa ande
ge:khakheinøvem, av me:matøvemák, av ndægo. 9 No nqazø-manqate:
Gekha ezoqām ndego, sævam te-ivav, getē ndugu mambe okhoeāv,
yaq sævam vini vó-okī, ndego nøkenøkem matev ndóngiú neka mambe
mé:wáv.”
10 Yaq Yesu-gi paev ezoqam gimbo-einim, “Av tægoat ndægo, anganeam
kopømba mbain tøgoat, sævam sa te-ivav, yaq qanimav ndógo, nøkenøkem
tiá, sà biziyagé.”
11 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Nandav manqat, nøkenøkem mbain-qa yaq-
te, ezoqa ewaqape-qá mbá. Geté tiqa mba ndígu, Mbumbukiam matev
tezø-etoam. 12 Ezoqa sakhei zøkemav ndigu, zapazapa vinivinimbá. Nøme
ndigu āv tiniqáz. Neka ezoqa nøme, zapa ndógo: Ezoqa āv tizømbe-
matanám. Geté ezoqa nøme, sakhei zøkemav ndigu, Mbumbukiam-qá
Megeat Matev zapayá.
Gekha ezoqām ndego, kopømba tegoat, nqanek nømendim matev ten-
dap, sà bendáp.”

Yesu nakhei nqonqon zenda gezømbø-awam
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Yaq ezoqa nøme, Yesu-te, nakheis ndo-upøgím. Ndigu mòndøzøpoé,
Yesu ambá zenda zømbø-awamín neka vøzø̄-guligulimin. Geté tegi paev
ezoqam gèzømbe-khafén, ndigu ezoqam.
14 Geté Yesu gendo-ein, “Nakheis bègeáv, no-te. Zømbo-khakhàzā̆m.
Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu, av nakheis
ngi:gu.”
15 Yaq Yesu até gendego, nakheis zenda vøzømbø̄-awam neka vøzø̄-
guligulim. Yaq qamømbøe-navøem, tèneweáv.

Gigiap kopoav ezoqa ndakinak, Yesu-te gendowav
(Mak 10:17-27; Luk 18:18-27)

16 Khøuwa nøme, ezoqa tendowáv ndógo, Yesu-te, vømbō-ein,
“Nøméndim ezoqam. Gekha matev eqeieqei nómatønumāt, khandi
miavmiav vøténdāp?”
17 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha zapâ, no matev eqeieqei-qa yaq-te,
ndoqonømbe-bevap? Eqeieqei Mbumbukiam mba me:gó. Geté qo khandi
miavmiav ndape-qa ndoqombogo, qo Mbumbukiam-qá guguna manqat
qombópavát.”
18 Yaq ndego gendo-ein, “Gekha guguna manqat nombópavāt?”
Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Guguna manqat nqánek qoqombó-pavát:
Qo ezoqa pakhapakha zøkhanèā̆m. Neka nøkenøkem matev ndøngì:wā̆t.
Neka ndø-aqònā̆m. Neka meakha manqat ndømanqàtē. 19 Qave neká
qavo, gèzøvizáp. Ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-
te kuku ndaqambe:go.”

19:7 19:7 Deut 24:1-4; Met 5:31 **19:9** 19:9 Met 5:32; 1 Ko 7:10-11 **19:14** 19:14 Met 18:2-3 **19:17** 19:17 Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18** 19:18 Exo 20:13-16; Deut 5:17-20 **19:19** 19:19 Exo 20:12; Lev 19:18

20 Yaq ngenek ezoqa ndakinak gendo-ein, “Nqanek guguna manqat
ate ndægo nqæmbôpáev. Yaq gekha matev nøme ndøgò, no matønumav
ndøgo?”
21 Yaq Yesu gembo-ein, “Qo ndaføyamba-qape gone-qa toqogoat,
vòkhæqáv, qoqa gigiap ate ndægo, vømøwi. Yaq moni ndigu toqoqas,
gigiap-av ezoqam qozø-etoám. Av toqotego ndægo, yaq qo gigiap
qaniqanim yan manqei-té qoqonø-møvøemét. Yaq vòndoqáv. No
qonøndó-páev.”
22 Yaq ndego ezoqa ndakinak, nqanek manqat ge-ewag, sègewáv.
Avus-mba mbovoé. Zapa ndøgo, ndego gigiap kopoáv qambogoam.
23 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-
manqate. Ezoqam ndego gigiap kopoav tømbogoat, te-te ndego unimé:-
føgákh, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te te-on. 24 Unimanqatín. Ke-
mol ndugu, søvakha gigiap kandambaqapu, mil nqa-te one-qa tugoat, tu-
te ndugu, føgakh andé mbaín, av gigiap kopoav ezoqam-te føgakh ndægo,
ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te one-qa tegoat.”
25 Yaq paev ezoqam nqanek manqat giyogem, ndigu nqova ndafe
kandambá, yaq gimbo-bevøpem, “Av tægoat ndægo, yaq gekha ezoqām
ndøkhandi:v?”
26 Yaq Yesu ti-te gekewag, gezø-ein, “Matev av nqægo, ezoqa kopømba
mbaín. Geté Mbumbukiam kopømbaqapé. Gekha matēv ndøgo, ndego
gone-qa ndembogo, kopømbá, segégó.”

Yesu toqombo-pavet, taqa yaq-fia
(Mak 10:28-31; Luk 18:28-30)

27 Yaq Pita gembo-qavøiu, “Nqáe! Ni gigiap ate qanimbi-goam, zitá
qati-wuøém, qo nqeitaqambe-paev.”
28 Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gigiap neka
matev ate ndægo tøndakinak, yaq Ezoqam-ge Yo iz kandambaqape ten-
dap, neka kawa ezoqam-qa qonam nonqo qanimav-qape-te vó:qotāt,
yaq até zó-a, zo ezoqa tuelv, no nqazonøndo-paev, zøkeza kawa ezoqam-
qá qonam nonqo-té qazotó-qonavát, neka Izlael khagua bawan tuelv
vozozømbó-kawaeztāt. 29 Gekha ezoqām ndego, khoev te-ivav, o namba-
qaniap o eve o evo o nakheis tezivaz, o khae te-ivav, no zapaya; ndego
Mbumbukiam nøme mba mbøé-etoám, kopoav-qapé, wan andléd ate
tægoat, yaq ndego khandi miavmiav vømøndāp. 30 Geté ezoqa kopoáv,
ndigu ndakin nduo-megetap, gendópavát. Neka ezoqa kopoav, ndigu
ndakin ndindopaev, gó:megetát.”

20

Yaya etæ manqat, ezoqam-qa yaq-te, khae-te gisasaetat

1 Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev,
kopømba ande av nqægo:
Ezoqam møndøgoám. Waen khae evé. Yaq qanaqanus lovølova-ús.
Ndego tenøwáv ndøgo, teqa khae-te sasae gone nonqo ezoqam vømø-
upøzo. 2 Tiqa yaq-fia, manqat āv gini-kopo:ném, av sasae ezoqam khøuwa
kopo-te, oskia gi-upøgimatun. Yaq khae-té genø-khofotáz.

19:26 19:26 Job 42:2 **19:28** 19:28 Met 25:31; Luk 22:30; Veve 3:21 **19:30** 19:30 Met 20:16; Luk 13:30

3 Yaq ande av 9 oklok ndægo, ndego maket manqei-te gewav, ezoqá nøme ndøzømét. Ndigu khokhó sege-waniapám. 4 Yaq gezø-ein, ‘Até zó-a, noqá khae-té qazonózáv, vozomó-sasaē. No yaq-fia eqeieqei nøzø-etoám.’ 5 Yaq ndigu sègezáv, sasae vømømbō-gonem.

Yaq khøuwa muin neka 3 oklok qandap, ndego matev até kopó, āv tenegó, av bugukhokhof ge:go. 6 Yaq até 5 oklók-a, ndego maket manqei-te, nangó genøwáv, ezoqa nøme vōzømet, ndigu khokho giwaniapam. Yaq gezø-ein, ‘Gekha zapâ, zo khokho nqazo-waniapet, khøuwa mba nqazotø-ngiaomit?’

7 Yaq gindu-qavøinam, ‘Zapa ndøgo, ezoqa ni upøngipøteáv, sasae teizøgo.’

Yaq ndego gezø-ein, ‘Ság! Até zó-a. Noqá khae-té qazomó-sasaeném.’

8 Yaq khøuwa gemøsinan, ndego khae eve, tege sasae keoge ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, ‘Sasae ezoqam mòqozø-akhayám, fia vøzø-etoam. Fia etoam toqotøndó-ngáz ndøgo, ezoqam ndakin gindu-oz, sasae-te. Yaq ndigu, no bugukhokhof qato-upøzo, fia vaev-té qonøzó-etoám.’

9 Yaq ezoqam ndigu 5 oklok sasae gingazem, khøuwa ate ndægo-qá fia ndøndapém.

10 Yaq ezoqam ndigu bugukhokhof sasae go:ngazem, fia ndape-qa ginduzav, ndigu āv gini-matavupám nqægo: Fia andé kandambá tizin-dapem. Geté fia ndøgo gindapem, até kopó, av ezoqa nøme gi:ndapem. Khøuwa kopo-qá fiá. 11 Ndigu moni gumu-tonqogim, yaq khae eve, manqat mboponqomém, 12 gi-einim, ‘Ezoqam nginik, sasae vaev-te gingazem, khapémbá gisasaenem. Yaq gê, áv khanégo, ndigu yaq-fia kopo gindapem, av ni qazi:ndapem, ni khøuwa ate ndægo, khøuwa tatas-te qazi-sasaetat?’

13 Yaq ndego khae eve, ezoqa nøme-te, ma manqat geponqomat, āv gembøe-qavøiú nqægo, ‘Nøfu! Qoté-ewāg. No ambá av nqægo, nøtaqambe-khavōz, av qo ndoqote-matavap. Āv taoká. Fia ndøgo, qo qoqondap, eqeieqeí. Fia ndøgo, av ni manqat qazi:-kopo:nem. 14 Ndakin vòqáv, qoqa fia namba. No āv qanømbe-pøovám nqægo: No ndego ezo-qam, vaev-te tendowav, fia até kopó, āv tæmbøé-etoám, av qo tøtaqambe-etoam. 15 Ge qô ndoqo-matavap? Ndøgo eqeieqeî mbà, nøkeza moni matev tøtego, av no nqanømbe-poev? O ge qô, qónønguvim, no ndigu matev eqeieqei qazø-matanam, ndigu sasae-te vaev gindu-oz?’ ”

16 Yesu nqanek yaya gumu-eta, yaq manqat nøme āv gene-eín nqægo, “Matev até kopó, āv tønégoát. Ezoqam ndigu, ndakin ndindopaev, ndigu gó:megetát. Neka ndigu ndakin nduo-megetap, ndigu gendópavát.”

Yesu qambo-misika, ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te ge:zømas

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Yesu ekeza paev ezoqam tuelv namba, Zelusalem taon-te gi:qavigat, yaq sègekhatób, vømō-yakhapus-mokho-mba-ez, gezø-ein, 18 “Nqáe! Ni Zelusalem taon-té qazinø-qavigít. Yaq Zelusalem taon-te ndøgo, Ezoqam-ge Yo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qá zenda-té ginøveém. Yaq ndigu manqa ovøyam-te sasa ndøveēm, manqat vøkopo:nēm, av nqægo, yà

20:8 20:8 Lev 19:13; Deut 24:15 **20:16** 20:16 Met 19:30; Mak 10:31 **20:18** 20:18 Met 16:21; 17:22-23

benanĩm, 19 neka manqei vini-ak-qa zenda-te vøveēm, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu. Yaq ndigu otøotam mé꞉vewém, vøzuĩm, tae mutui-te sasa ndøtøkewēm, vønanĩm. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego Mbumbukiam nango ndɔ̀khandí꞉v."

Zems neka Zion, iz akhae ndape-qa gigoam
(Mak 10:35-45)

20 Zebedi-gi nakheis-gu evo, Yesu-té gunduwáv. Até nakhei menás-a, Zems neka Zion, vøndōzav. Yaq ndugu katuk ndømøkuí, teqa megemegete, vømbō-ein, "Nɔ̀taqa-viám. Kopømbâ, noqa poev matev toqogo?"

21 Yaq Yesu gumbo-ein, "Gekhā qápoev?"

Yaq gundu-qavøiu, "Noqa poev nqánek. Qo kawa iz toqomøndap, nginik nogi nakhei menas, nøme ngenek, qoqa nakeamo zenda-té gemǿqóm, neka nøme ngenek, qoqa yogea zenda-te vømǿqōm."

22 Geté Yesu gendo-qavøiu, "Zo zɔ̀tezøtezák, gekha matev-qa zonɵ-einim. Gê, zo ezoqa menas, kopømbâ, ibøkha khaqain-qape tozo-izam, av no tøte-iz?"*

Yaq gimbo-einim, "Ni kopømbaqapé."

23 Yaq Yesu gezø-ein, "Unimanqatín. Zo ibøkha khaqain-qape ndɔ̀zomøizám, av no tøte-iz. Geté gekha ezoqām, noqa nakeamo zenda neka yogea zenda-te timøqonav, ambá av nqægo, no nǿvevesām. Geté ta qonam nonqo tiqa ndígu tǿgoát, noge Tat gevevesam."

24 Yesu-gi paev ezoqa ten nøme, nqanek manqat giyogem, yaq qaqa ndøgoném, ndigu ezoqa menas-te. 25 Yaq Yesu tegi paev ezoqam ate gi꞉goam, tenø-møváb ndǿgo, gezø-ein, "Zo mɔ̀zøte-zøtéz. Bawabawan-gi kawakawa-za, ezoqa gètokhonøzát. Neka tigi megetapak gɔ̀꞉kawaezát, av ekeza poev ndøzømbe꞉go. 26 Geté zo mokho-te, matev av nqægo bègɵ̃. Gekha ezoqām ndego, zo mokho-te iz kandambaqape ndape-qa tegoat, ndego yà be-zoge-tøke-ezoqam-év. 27 Neka gekha ezoqām ndego, zo mokho-te megeat-qa tegoat, ndego andé zogé yaq-fia mbain sasae ezoqam bezømbegó.

28 Até Ezoqam-gé Yó-a, ndego matev até kopó. Ndego ambá ndɵ̃go tenegeavūn, ezoqa sasae timbogoat neka vømbó-tøkeāt. Geté ndego ezoqa tøke-qa neka teqa kha løvøte-te vee-qa ndøgeavún. Yaq ezoqa kopoav, tèabete-nqovotáz."

Yesu bøi waev mbain ezoqa menas gekhakheinøvem
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Yesu tegi paev ezoqam namba, Zeliko taon gi꞉-ivøvem, ezoqa bawanqape kandambá gimbopavat. 30 Yaq nakhoa keoqa-te ndøgo, bøi waev mbain ezoqa menas mɔ̀ndø-qonavám. Giyogem, Yesu geløvubat, yaq até gindigonem, vømbō-akhaem, "Evézøza! Déivid-ge Zeo! Ni tanakh gĩnigú!"

31 Yaq ezoqa ewaqape, gègugúb, "Zo manqat tiá." Geté ndigu kandakanda nøme mba mo꞉-akhaemém, "Evézøza. Déivid-ge Zeo. Ni tanakh gĩnigú."

32 Yaq Yesu sège-itán, vøzɵ̃-akha, "Zo gekhā zǿpoev, no tæzø-matanam?"

20:21 20:21 Met 19:28; Luk 22:30 **20:22** 20:22 Met 26:39; Zion 18:11 * **20:22** 20:22 Ibøkha khaqain-qape, Yesu-qa nqosøgeap me꞉manqaté, ndego tendap. **20:25** 20:25 Luk 22:25-26 **20:26** 20:26 Met 23:11; Mak 9:35 **20:28** 20:28 Luk 22:27; Filip 2:7

33 Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Evézøza. Ni ambá bøi waev qoni-
etoamín.”
34 Yaq Yesu tanakh zøgó. Yaq até gendego, bøi vøzø-khanøzam. Yaq
ndigu ndaføyambá, bøi sègezø-eqeieqei-ám, neka Yesu vømbō-paevem.

21

Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me ge:-on
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Zion 12:12-19)

1 Yesu ekeza paev ezoqam namba, Zelusalem taon gi:khatoat, yaq
Betfage vemiav avønin-te, Oliv manqei pøyat-te ndøgo, ndego paev
ezoqa menas tène-khofotáz, 2 gezø-ein, “Tozonózáv ndógo, vemiav zoqa
megemege-te ndo:go. Yaq zo ndaføyambá, donki evo zomó-ometám,
nakhasam namba. Gémoposupát. Yaq zónqovosám, no-te sasa zotøndó-
itūb. 3 Ezoqa manqat tezø-ein, yaq zo āv qazømbøé-einím nqægo,
‘Evezøza mbopóe, nginik.’ Yaq ndego zo segezóták.”
4 Nqanek matev qafakhan, zapa ndógo. Manqat ndøgo, Mbumbukiam
tege manqa vevezam ezoqam mokho-te ge-ein, tàbete-unimanqatín.
Manqat nqánek,
5 Zayon ezoqam, ndigu Zelusalem taon-ak, gèzø-eín,
“Nqáe! Zoge kawa ngégeav.
Ndego khambuvap matev mbaín.
Donki-qá zita-té gonoqotáv, donki ndugu ndakinak-qapu.”
6 Yaq ndigu paev ezoqa menas gizav, matev āv tini-matønømém, av
Yesu gezømbe-ein. 7 Yaq donki nakhasam, evo namba, Yesu-té ginø-itúb,
ndabua vøzømbō-khafuzam, yaq Yesu sasa mo:qom. 8 Yaq ezoqa kopoav-
qapé, Yesu-qa megemege-te, ekeza ndabua mo:møtagát, nakhoa-te, neka
ezoqa nøme vuv vøndōqogaz, sasa mo:møtag. 9 Yaq ezoqa bawan-qape,
Yesu-qa megemege-te vō:megetam-a, nøme vøndōpavam, ndigu āv gini-
akhaemát nqægo, “Hosána! Iké: te-te, Deivid-ge Zeo! Mbumbukiam
ngenek ezoqam bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav! Hosána!
Iké: te-te, ndego uni ova-in ngo:yage!”
10 Yaq Yesu Zelusalem taon-te gemø-on, ezoqa ewaqape nqova zøndáf,
gibevøpem, “Gekha ezoqâm, ngenek?”
11 Yaq ndigu ezoqa kopoav-qape, Yesu namba gi:geavun, ginduqavøinam, “Ngenek Yesú. Nazalet vemiav-ák. Gelili plovins-té gendováv.
Ngenek Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám.”

Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Zion 2:13-22)

12 Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta-te ge-on, yaq até gendego, ezoqam
ndigu gigiap gu:wiat, gèngeasám, neka lou-qasis vøzø-nqagim, ndigu
møni gi:-enendtat neka ndigu kuvøkuvu, Mbumbukiam-te løvusam nonqo,
vøwiat. 13 Yaq gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp
nqægo, ‘Noqa khoev, guliguli khoev ndógoát.’ Geté zo Mbumbukiam-qa
khoev zò-enendtēt, vømó-aqonam-ezoqam-qa-pebam-khōev.”
14 Yaq bøi waev mbain neka kagi ezoqam ndozáv, Yesu-te, ndøgo
Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te. Yaq gèkhakheinøvém. 15 Geté
Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna man-
qat nømendim ezoqam, umingiap matev giqeivim, Yesu gematønumat

21:5 21:5 Zech 9:9 **21:9** 21:9 Psa 118:25-26; 148:1 **21:13** 21:13 Isa 56:7; Jer 7:11

neka vøyogem, av nakheis Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te giakhaemam, av nqægo, “Hosána! Iké꞉ te-te, Deivid-ge Zeo,” yaq ndigu qaqa ndøgoném.
16 Yaq Yesu gimbo-einim, “Ge qô, toqóyoge, av nginik nakhei ndindiakhayam?”
Yaq Yesu gendo-ein, “No nqazøyôgé. Gê, zo Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo? ‘Qoqa iz, nakheis neka nakhei nqonqon ndø-eqatét.’ ”
17 Yaq Yesu sègeziváz, neka Zelusalem taon vø-ivav. Yaq Betani vemiav-té genøwáv, ta lova ndøgo, vømøbuv.

Yesu fig tae manqat mba gembo-ein, sa qakusi
(Mak 11:12-14, 20-24)

18 Khøuwa nøme qandopave, lovølova-ús, Yesu Zelusalem taon-te nqawa ge꞉vesezat, ndego ifi mbovín. 19 Yaq nakhoa keoqa-te ndøgo, ndego fig tae ndøqeív. Geté avønin-te gewav, nanga-qa gemøkewag, esokho mba ndøqeív. Tae nanga mbaín. Yaq Yesu até gendego, fig tae manqat vømbō-ein, “Qo tae nanga nqawa qóviamák.” Yaq ndaføyambá, ndøgo fig tae sègekusí.
20 Yaq tegi paev ezoqam, nqanek matev giqeivim, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq gimbo-bevøpem, “Áv khanégo, nqanek fig tae nakhamaste qakusi?”
21 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo tozounimanqatintat neka nakeap mbain vozógoāt, zo kopømbaqapé, matev āv tøzøté-matønumát, av no fig tae qambøe-matanam. Geté ta-mbá taoká. Zo nqanek manqei pøyat tozombo-einim, av nqægo, ‘Mòqoitān. Yaq ibøkha-tē qanøbāf,’ yaq matev segéfakhán. 22 Gekha matēv ndøgo, Mbumbukiam tozombo-viømemat, zo tozo-unimanqatintat, tozoguligulimemat, yaq zo ndòzo-upøgimemát.”

Yesu gimbo-bevøpem, gekha ezoqam-qâ iz-tè, ndego matev gematønumat
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te nqawa ge-on, ezoqa vømē-zømesim, yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak ndozáv, te-te, gimbo-einim, “Qo gekha ezoqam-qâ iz-tē qonøgot, nandav matev nandoqo-matønumit? Iz gekha ezoqām qáetoam?”
24 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Até nó-a, bevap kopo nqanôgó, zo-te. Zo yaq tozonø-qavøinam, yaq até nó-a, ndæzø-eín, av nqægo, no matev gekha ezoqam-qâ iz-tē qatō-matønumit. 25 Noqa bevap manqat nqánek: Gê, Zion, ndego ezoqam ibøkha iz gezø-etoumam, ndego iz gekha ezoqam-tē géndap? Mbumbukiam-tê, ó, manqei-qape ezoqam-tè?”
Yaq ndigu ekeza mokho-mba gibond, “Áv khazí꞉-einīm? Tizimboeinim av nqægo, ‘Ndego iz Mbumbukiam-tē gendāp,’ yaq ndego ni āv ginimbí-eín nqágo, ‘Áv tægoat ndægo, yaq gekha zapâ, zo Zion unimanqatinteav qazogoam?’ 26 Geté tizimbo-einim av nqægo, ‘Zion, iz, manqei-qape ezoqam-tē gendāp,’ yaq nginik ezoqa bawan-qape, qaqa nígú. Zapa ndógo, ezoqa ewaqape āv gini-unimanqatinát nqágo: Zion, ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám.”
27 Yaq Yesu āv gimbøe-qavøinám nqægo, “Ni nǐtinøtenák.”

21:16 21:16 Psa 8:2 **21:21** 21:21 Met 17:20; Luk 17:6; 1 Ko 13:2; Zion 14:12 **21:22** 21:22 Met 7:7-11; 18:19 **21:26** 21:26 Met 14:5

Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq até nó-a, nøzø-einák, no gekha ezoqam-qā iz-tē qatøgot, nqanek matev.”

Yaya etæ manqat, nakhei angana menas-qa yaq-te

28 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ge zô, nqanek emanqat-qa yaq-te, no ndakin tæzømbe-votot, áv khazømbøé-matøvemēm?

Qàgoám. Ezoqam mɔ̀ndøgoám. Nakhei angana menás gimbogoam. Khøuwa nøme, eve, yo-khøuwa, āv gembøe-eín nqægo, ‘Ndáe. Nqægo khøuwa, khae-té qomósasáe.’ 29 Yaq gembo-qavøiu, ‘Tía. No gènømbo-qasí.’ Geté vaev-te, ndego matavap gè-enénd, sasa ndøwav, vømøsasae. 30 Yaq eve, até eveqase-té-a, vøwav, manqat kopo vømømbō-ein. Yaq ndego gendo-qavøiu. ‘Tát! Qanimáv. Ndæ̀náv.’ Geté ndego okhoeáv.”

31 Yesu nqanek emanqat gumuvotot, yaq āv gezømbe-beváp nqægo, “Ge zô, ndozo-matavap? Nakhei menas ndigu, eve-qa manqat gekha ezoqām ndøndap?”

Gindu-qavøinam, “Ndégo, yo-khøuwa.”

Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Matev soqøsoqa-us ezoqam, av teks moni upøgim ezoqam neka sakheis, ekeza kha giwiatun, ndigu zo ndɔ̀løvubám, neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te vømó:-ōz. 32 Zapa ndógo, Zion gegeavun, neka zo ge:zømas, eqeieqei ande āv khazøté-yagāt, zo ndego unimanqatinteáv. Geté teks moni upøgim ezoqam neka sakheis ekeza kha giwiatun, ndigu mɔ̀ndø-unimanqatiním. Zo tiqa matev ambá qazøte-qeivím. Geté até ndøgó-a, zo qambuzaneáv neka Zion unimanqatinteáv.”

Yaya etæ manqat, waen khae keoge ezoqam-qa yaq-te
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Nqanek yaya etæ manqat nøme, zøtéyogēm:

Qàgoám. Ezoqam mɔ̀ndøgoám. Khae evé. Ndego waen khae ndøkhá, uta vō-ogi, neka waen nanga pesegim nonqo, manqei vō-oz, neka khae qeivi nonqo, khoev eqawat-qape vøwev. Yaq khae ndøgo, ezoqā nøme-qá zenda-té genøvé, timbøe-kewagat, ekezan manqei nøme-te vøwav. 34 Yaq waen nanga khata viav qamøkhanaz, ndego khae eve, sasae ezoqam ndøkhofotáz, ti-te ndigu, ma khae gimbøe-kewagam. Ekeza waen nanga upøgim-qa ndøgoám. 35 Geté ndigu khae keoge ezoqam, gègavém. Ezoqa nøme gèzuím, neka nøme vølaem; neka nøme nandí gini-pouwím, vønanim. 36 Yaq ndego khae eve, sasae ezoqa nøme mba mo:khofotáz. Geté ndigu khae keoge ezoqam, matev āv tizømbe-matanám, av ezoqa nøme gizømbe-matanam.

37 Yaq vaev-te, ndego khae eve, ekeza yo ndøkhofotáv, ge-ein, ‘Ngenek nogé yó. Ndego ndɔ̀mbo-vizumém.’

38 Geté ndigu khae keoge ezoqam, khae eve-ge yo gi-ometam, ekeza mokho-mba, āv gini-einím nqægo, ‘Ngenek khae eve-gé yó. Waen khae ngének genó-kawa-év. Zílaém. Yaq khae nqanek, ni zíndapém.’ 39 Yaq até gindigonem, gèmøvøinám, khae bavokho sasa ndø-ituim, pakha-pakha vømømbō-khanøem.”

40 Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq gezø-ein, “Ge zô, ndozo-matavap? Ndego khae eve tendowav, gekha matev zømatanām, ndigu khae gimbo-kewagam?”

21:32 21:32 Luk 3:12; 7:29-30 **21:33** 21:33 Isa 5:1-2 **21:38** 21:38 Met 27:18 **21:39** 21:39 Iblu 13:12

41 Yaq gindu-qavøinam, “Ndego, ndigu ezoqa soqøsoqa ndȍzitág,
vȍpakhaez. Yaq khae ndøgo, keoge ezoqa vini-qá zenda-té genǿvé. Tiqá
zenda-té tenǿvé ndígu, khata viav-te, tegi waen nanga timbo-etoumat.”
42 Yaq Yesu gezø-ein, “Ge zô, Mbumbukiam-qa Manqat mozó-
geveømem, av qæ-ein nqægo?
‘Nandi-qapi ndigu, khoev puanam ezoqam gisanqabem,
ndigu mȍndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.
Nqanek matev, Evezøza ndømatanám.
Ndøgo qanimav tantáv, niqa bøi-te.’
43 Yaq nakémbá, no nqazǿ-manqate: Mbumbukiam teqa Megeat
Matev, zo-te nandøgo, gévibám. Yaq ezoqa ta bawan ndígu tezǿ-etoám,
ti-te mokho eqeieqei ndøfakhate.”*
45 Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam,
nqanek yaya etæ manqat giyogem, ndigu sògo-matøvemém, ngenek
ni me꞉manqatē. 46 Yaq ndigu ambá gimøvøinamín, ndimbula-te vȍ-
utøvemin. Geté ndigu ezoqa bawan-qape-qá møe ndøgoném. Zapa
ndȍgo, ezoqa ewaqape, Yesu Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam
me꞉vewám.

22

Yaya etæ manqat, nøkenøkem lou loge-qa yaq-te
(Luk 14:15-24)

1 Yesu yaya gezø-etæam, nøme kopo nqánek. Gezø-ein,
2 “Mbumbukiam-qa Megeat Matev kopømba ande av nqǽgo:
Kawa ezoqam mȍndøgoám. Tege yo, sæva oki-qa ndøgoám. Yaq ndego
kawa, lou kandambaqape ndøkhakheinám, 3 neka tegi sasae ezoqam
vȍkhofosam, ti-te ndigu, ibugukhokhof manqa gezø-khofotam, taqa yaq-
te. Geté ndakin sasae ezoqam gizø-ein, av nqægo, yà betøndozāv, ndigu
gèzømbo-qasí, tinduzav. 4 Yaq ndego kawa ezoqam, sasae ezoqā nøme
ndøkhofosám, ti-te ndigu, ibugukhokhof manqa gezø-khofotam, gezø-
ein, ‘Nandiv ezoqam gèmøzø-eín. Lou khakheitáp. No kao angana
mbomømboma neka søvakha gigiap enaq-us møezitág, lou loge nonqo.
Gigiap ate ndægo khakheitáp. Sà betøndozáv, nøkenøkem lou loge-
te.’ 5 Geté ndigu ezoqam, ma gezømbe-akha, kawa ezoqam-qa manqat,
gèsanqawém. Yaq ekeza poev matev møgoném. Ezoqa nøme, ekeza
khae-té gemøsasáe, neka ezoqa nøme stoa-te vømȍsasae. 6 Neka ezoqa
nøme até gindigonem, ndigu kawa-gi sasae ezoqam sègegavém, vȍzitag,
pakhapakha sasa zøkhaneam.
7 Yaq ndego kawa ezoqam, qaqa kandambá gego. Yaq até gendego,
nakhag ezoqam ndøkhofotáz, ndigu ezoqam vømȍzitag, pakhapakhá,
ndigu tegi sasae ezoqam gizitag, neka tiqa vemiav vȍsonqotøvem.
8 Yaq ndego kawa ezoqam, ekeza sasae ezoqam gezø-ein, ‘Noqa
nøkenøkem lou khakheitáp. Geté ndigu, no qazø-akha, lou namba tizilog,
ndigu ezoqa soqøsoqá. 9 Geté ndakin nakhoa-té søzøtú-okhoát. Yaq gekha
ezoqām ndigu, tozo-zømetet, sègendo-khatobát, ndigu noqa nøkenøkem
lou loge-te betøndōzav.’ 10 Yaq ndigu sasae ezoqam sège-panqaním. Yaq

21:42 21:42 Psa 118:22-23; Lom 9:33; 1 Pita 2:6-8 * **21:43** 21:43 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndȍgó. Ta manqat nqánek: 44Gekha ezoqām ndego, nginik nandi-te to꞉bøiav, ndego keqaniáp. Neka nandi ndigu, teqa kha-te to꞉bøiaz, ndego peseinøváp.
22:6 22:6 Met 21:35

gekha ezoqām ndigu, nakhoa-te gizømetɨn, sègendo-khatobɨ́n. Ezoqa nøme ndigu, eqeieqeí, neka nøme ndigu, soqøsoqá. Yaq nøkenøkem khoev ndøgo, ùnime:-khazém.
11 Geté kawa ezoqam khoev-te ge-on, ezoqa gegevezo, ezoqa kopo mɔ̀ndu:goám ndøugu. Ndego nøkenøkem ndabua eqeieqei uzøpøteáv.
12 Yaq kawa ezoqam gembo-ein, 'Nófu. Qo áv khoqotøndé-oq nqanek, nøkenøkem ndabua mbomømboma uzøpøteav ndoqogo.' Geté ndego otevateáv, gekha manqat mbøé-ɛ̄n.
13 Yaq ndego kawa ezoqam até gendego, ekeza sasae ezoqam, āv gezømbe-eín nqǽgo, 'Bov neka pingim zombó-løvønømém, neka bavokhó qazomǿ-oginám. Bøivun-té. Yaq té-eivumát ndógo, neka khaya vǿvivisumāt.' "
14 Yaq Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, gezø-ein, "Mbumbukiam ezoqa kopoáv gezø-akhayam. Geté ezoqa khapímbá gevevesam."

Yesu amba teks moni abam-qa yaq-te timbøe-matemateømemɨn
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Yaq Felisi ezoqam gèpindám, matavap vømɔ̄gonem, av nqægo, Yesu beváp qazimbøé-matemateoméḿ. 16 Yaq Felisi ezoqam, ekeza paev ezoqam ndøkhofotáz, Yesu-te, ezoqa nøme namba, ndigu Elod-te ginøzaz. Yaq ndigu gimbo-einim, "Nøméndim ezoqam. Ni mɔ̀tinøtén, qo unimanqatin ezoqám. Qo ezoqam Mbumbukiam-qa poev-qa yaq-te ndoqote-zømesim, unimanqatin manqat mba qomanqaté. Qo møe mbaín, ezoqam-te. Geté qo manqat sòqo-manqaté, oskiá ndøgo, ezoqa kandakanda o ezoqa khasøkhasis. 17 Qonimbí-ɛ̄n. Qoqa matavap, áv khanégo? Kopømbâ, Sizate teks moni tizi-abumat, ndego Lom kawa kandambaqape, ó, khafeâp?"
18 Geté Yesu tiqa matavap soqøsoqa é-møndøqeív, gezø-ein, "Zo khavozam ezoqam, gekha zapâ, no matemateam-qa ndozogo? 19 Moni mokho zøté-nømøndēm, ezoqam teks-te ndi-abam." Yaq ndigu moni mokho gindu-ndøpøzem, vø̄e-ometem.
20 Yaq Yesu gezø-ein, "Gê, gekha ezoqam-qâ bugug neka iz mó:go, nginik moni mokho-te?"
21 Yaq gindu-qavøinam, "Siza-qá bugúg, neka teqá íz mo:gó."
Yaq gezø-ein, "Av tægoat ndægo, Siza-qa gigiap, Siza zombó-etoumemát. Geté gigiāp ndøgo, Mbumbukiam-qa, Mbumbukiam zombó-etoumemát."
22 Ndigu teqa manqa qavøiwat giyogem, yaq ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq sège-ivøvém, vøzav.

Sadusi ezoqam, Yesu løvøte-te nango khandi:nat-qa yaq-te gimbøebevøpem
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Ta khøuwa kopo-te ndøgo, Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Nginik Sadusi ezoqam, āv gini-unimanqatinát nqǽgo: Ezoqa tipakhaetat, ndigu nango gemǿ-khandi:zák, løvøte-te. Yaq ndigu Yesu bevap mbogoném,
24 gimbo-einim, "Nøméndim ezoqam. Mozes āv gene-eín nqǽgo: Ezoqa tenanimat, yaq ndego nakheis mbaîn, yaq ngæmam ndugu te-ivavat, namba qawan ndǿ-okɨát, neka tege namba qawan, ndego genanim, patu bembøē-qatayat. 25 Qotøndé-ewāg, nqanek emanqat. Ni mokho-te,

22:13 22:13 Met 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15** 22:15 Mak 3:6 **22:21** 22:21 Lom 13:7 **22:23** 22:23 Kel 23:8 **22:24** 22:24 Deut 25:5

angana mòndøgoám. Evenáp. Ate gi:goam sevén. Yaq khøuwa ndego, sævam ndø-okí. Yaq gènaním. Zas sège-iváv. Nakheis mbaín. Yaq eveqase ndø-okí, ngunuk ngæmam. 26 Yaq matev até kopó. Até ndegó-a, vønanim. Nakheis mbaín. Yaq vaev até ndigú-a, emekheis, ndugu ngæmam kopo sège-kawawát, atema evenap seven ate gi:goam vømū-pakhaez. 27 Yaq vaev até sævám-a, vønanim.

28 Gê, ezoqa unimanqatin løvøte-te tikhandi:z, yaq ta khøuwa-te ndøgo, timø-khandi:z, ngunuk sævam, gekha ezoqam-gû zas ndøgoāt? Zapa ndøgo, ndigu evenap ate gi:goam, ngunuk sævam kopo ndøkawawát."

29 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Zoqa matavap soqaín, zo ndozo-matavap av nqægo, ezoqa tipakhaetat, ndigu løvøte-te nango gemø-khandi:zāk. Zo Mbumbukiam-qa Manqat neká teqa bazaføgakh, zøtezateáv. 30 Ezoqa løvøte-te nango timø-khandi:z, ndigu andé enzol ezoqam me mé:goát, ndigu yan-te ngo:yage. Nøkenøkem matev mbaín.

31 Geté løvøte-te toqo-khandi:q, taqa yaq-te, gê, zo mozó-geveømem, manqat ndøgo Mbumbukiam ge-ein? 32 Ndego āv gene-eín nqægo, 'No Eibleem-gé Mbumbukiám, neka Aezek-gé Mbumbukiám, neka Zekop-gé Mbumbukiám.' Nqanek manqat ni āv qaninømánd nqægo: Ndigu ezoqam zua ndøkhandi:zát, Mbumbukiam namba. Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndego ambá av nqægo, løvøte ezoqam-gē Mbumbukiām, geté ndego khandi ezoqam-gé Mbumbukiám."

33 Yaq ezoqa ewaqape nqanek manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá, Yesu-qa nømendim matev-qa yaq-te.

Matev kandakanda menas ndøgo, matev ate ndœgo qaløvuam
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Felisi ezoqam giyogem av nqægo, Yesu ndigu Sadusi ezoqam ùnime:-tokāz, yaq ndigu gèpindám, manqat vø-einim. 35 Yaq tigi ezoqa kopo, ndego Mozes-qa guguna manqat otevat ezoqam gegoam, Yesu matemateam-qa mbogoám, gembobevap, 36 "Nøméndim ezoqam. Mozes-qa guguna manqat mokho-te, matev uni kandambaqape-in ākhanégo?"

37 Yaq Yesu gendo-qavøiu, "Matev kandambaqape nqánek: 'Kuku yà betaqagó, Evezøza-te, ndego qoge Mbumbukiam, uni qoqa mbøni-te neka uni qoge nqova-te neka uni qoqa matavap-te.' 38 Matev uni kandambaqape-in nqánek. Nqanek gò:megeát. 39 Geté até nqanék-a, kandambaqapé. 'Ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go.' 40 Mozes-qa guguna manqat ate ndægo neka nømendim manqat ndøgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem, nqanek matev menas-té qanø-vøgií."

Yesu ambá av nqœgo, Deivid-ge zeo mbā, geté ndego até tege Evezøzá
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Ndigu Felisi ezoqam, ate av-té giwaniapam, yaq Yesu tenøzø-beváp ndøgo, gezø-ein, 42 "Gê, zo ndozo-matavap? Mesaya ndego, Mbumbukiam tendo-khofotav, ndego gekha ezoqam-gê zeò?"

Yaq gimbo-qavøinam, "Ndego Deivid-gé Zeó."

22:32 22:32 Exo 3:6; Met 8:11 **22:37** 22:37 Deut 6:5 **22:39** 22:39 Lev 19:18; Met 7:12
22:40 22:40 Lom 13:10; Gal 5:14 **22:42** 22:42 Zion 7:42

43 Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq gekha zapâ, Deivid ndego
Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, Evezøza gembo-akha? Manqat
ndøgo, Deivid ge-ein, nqánek:
44 Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, āv gembøe-eín nqægo,
‘Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.
Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam,
qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.’
45 Gê, Deivid ndego Mesaya, Evezøza ndembo-akhayam, yaq ngenek
Mesaya, áv kené-Deivid-ge-zeo-ev?”
46 Yesu nqanek bevap manqat gezø-ein, ndigu Felisi ezoqam kopømba
mbaín, gembó-qavøinām. Yaq ta khøuwa-qa zita-te, ezoqa møe ndøgoném,
Yesu bevap nøme vømbøé-gonēm.

23

Yesu ezoqa Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam-qa yaq-te gegugub
(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

1 Yesu ekeza paev ezoqam neka ezoqa ewaqape gezø-ein, 2 “Mozes-
qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, Mozes-qá
iziz ndøndapém, zo ndi꞉zømesim. 3 Yaq nakémbá, zo tiqa manqat, o-
mba zømbo-ndapé, neka matev ate ndægo vògó, av ndizømbe-manqate!
Geté tiqa matev mbòpā́ev. Zapa ndógo, matev ndøgo, ezoqa nøme
ndi꞉zømesim, ndigu ekezan matønumáv. 4 Ndigu ezoqam-qa nqanqa-
te, viniv-qape mo꞉-aumatún. Yaq ezoqa amba-amba me꞉-eqagimatún.
Geté ndigu zenda-qase aumáv, ezoqa vøzømbé-tøkeāt, ndigu nqanek
viniv ndi-eqawat. 5 Ndigu matev ate ndægo, ezoqa qeivi nonqo mba
ndøgoatún. Mboges-qase ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat-qase ndøu-
peawap, tiqa kawa-pap-te neka pingim-te giløvønumatun, kandakandá
sege-khakheinumatún, neka ndabua gi-uzamin, gi loloákh segezø-
følæpát. Yaq ezoqa iz tiabezømbe-eqawát.* 6 Ndigu tøzømbe-khaneát
ndógo, lou loge kandakanda-te neka guliguli khoev-te, iz akhayapak-qá
qonam nonqo-té gíqonumát, 7 neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te,
ndigu khaiya mboma manqat vizap-us bezō-manqate, neka ‘nømendim
ezoqam’ sasa bezø-akhayam. 8 Geté zo, ‘nømendim ezoqam’ bezø-akhàyā́m.
Zapa ndógo, zo nømendim ezoqa kopo zømbegó. Geté zo evenáp. Vinivin-
imba mbaín. 9 Neka zo ezoqa ‘Tat’ mbo-akhàyā́m, nqanek manqei-qape-
te. Zapa ndógo, zo tat kopo zømbegó. Ndégo, yan-te ngo꞉yage. 10 Neka zo
‘megeat ezoqam’ bezø-akhàyā́m. Zapa ndógo, zo megeat ezoqam kopo
zømbegó. Kelisó. 11 Gekha ezoqām kandambaqape ndego, zo mokho-te,
ndego zogé sasae ezoqam begó. 12 Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego,

---

22:44 22:44 Psa 110:1; Met 26:64 **23:3** 23:3 Mal 2:7-8 **23:5** 23:5 Met 6:1; Exo 13:9; Deut 6:8; Num 15:38-39 * **23:5** 23:5 Nginik Felisi ezoqam, Mbumbukiam-qa Manqat-qase, pepa-té gini-peaomemin, mboges-qasis-te vønqeitumemin, neka kawa-pap-te neka pingim-te vøløvønømemin, giguligulimam. Ndigu āv gini-matavupám nqægo: Ndøgo Mbumbukiam-qá poév, matev av nqægo gimatønumam. Taqa yaq-te qoté-geveām, Exo 13:9, 16, neka Deut 6:4-9 neka Deut 11:13-21. Neka tiqa ndabua-te, gi loloákh segezø-følæpám. Yaq ezoqa tini-zøtezín ndógo, ndigu Mbumbukiam-qá sasae ndøgoatún. Taqa yaq-te qoté-geveām, Num 15:37-41. Geté ndigu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, nqanek matev ate ndægo, ekeza iz eqawat nonqo mba me꞉matønumám. **23:11** 23:11 Met 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12** 23:12 Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

ekeza iz te-eqatat, teqa iz gévoatát. Neka gekha ezoqām ndego, ekeza iz tevoatat, teqa iz gó꞉-eqatát.”

Yesu Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, tiqa manqa-zapazapa gezø-vøndøyam
(Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)

13 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Zo mòzo-soqoéz, zo Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka zo Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo mboqog, zòto-tokøvém, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te, ezoqa vøe-ōz. Zo zøkezan onimáv. Neka ezoqam ndigu, onim-qa ndigu, zo zòzømbe-khafeáp.†

15 Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, neka zo Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo qamba-qambá ndozo-okho neka ndozo-ane, ezoqa kopo-qa ndozovawe, zo tezøpaev. Yaq ndego zo tezøpaev, zo manqa-zapa-te nøme mba zotóveém, āv taoká, av zo zøkezan ndøzøte꞉go. Yaq até ndegó-a, gøinam-té gemówáv, zo namba.

16 Zo mòzo-soqoéz. Zo bøi waev mbain ezoqam, ituza-qa zogó. Geté até zó-a, bøi waev mbaín. Zo āv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ezoqa Mbumbukiam-qa khoev-qa iz-te, manqa mbusa teve, gete manqa mbusa geawateav tøgoat, ndøgo kopømbá. Mbumbukiam te-te ndego yaq-fia gétayák. Geté ezoqa gol-qa iz-te, ndøgo Mbumbukiam-qa khoev-te ndøuve, manqa mbusa teve, yaq ndego manqa mbusa até begeawát.’ 17 Ge zô, matavap neka bøi waev mbain ezoqam, gigiap kandambaqape ākhanégo? Gôl, ó, Mbumbukiam-qâ khòev? Gol, ndøgo khokhó. Geté Mbumbukiam-qa khoev-te qamø-oein, ndøgo tøme-gigiap-qape-ín, vømō-Mbumbukiam-qa-gigiap-in.

18 Neka zo nøme, āv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ezoqa lou-qase-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndøgo Mbumbukiam-te søvakha gigiap ndiløvutam, gete manqa mbusa geawateav tøgoat, ndøgo kopømbá. Mbumbukiam te-te ndego yaq-fia gétayák. Geté ezoqa søvakha gigiap-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndøgo lou-qase-te to꞉ve, yaq ndego manqa mbusa até begeawát.’ 19 Zo bøi waev mbain ezoqam, gê, gigiap kandambaqape ākhanégo? Ndøgò, søvakha gigiâp, o ndøgò, søvakha løvutam nonqo, Mbumbukiam-qa khoev-te ndøugu? Søvakha gigiap ndøgo, khokhó. Geté sa ndøgo, tøme-gigiap-qape-ín, søvakha løvutam nonqo toqomo꞉ve, vømō-Mbumbukiam-qa-gigiap-in. 20 Yaq nakémbá. Gekha ezoqām ndego, søvakha gigiap løvutam nonqo-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndego manqa mbusa, gigiap menas-qá iz-té genóvé, søvakha løvutam nonqo neka gigiap ate ndægo, ndøgo ndo꞉ve. 21 Neka gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa khoev-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndego até Mbumbukiam-qá iz-té-a, vøvē. Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndøgo teyagé. 22 Neka gekha ezoqām ndego, yan-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndego Mbumbukiam-qá qonam nonqo-qá iz-té genóvé. Zapa ndøgo, yan ndøgo, Mbumbukiam-qá qonam nonqó. Neka ndego, manqa mbusa, até Mbumbukiam-qá iz-té-a, vøvē.

† **23:13** 23:13 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndôgó. Ta manqat nqánek: 14Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, neka zo Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo ngængæm zozømbe-khavozumatún, tiqa khoev neka gigiap vozozø-aqonumatun. Neka zo ezoqa ewaqape-qa bøi-te, guliguli loloakh sozogoatún. Yaq nakémbá zoqa yaq-fia, viniv kandambá tozomø-ndapem. **23:16** 23:16 Met 15:14 **23:22** 23:22 Isa 66:1; Met 5:34

23 Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka
Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo até avøe gigiap uni khasøkhasis-
ín-a, qazøtøndo-pe:tatun, zòqaqaemín, qaqageap vømø-ten-in, yaq qatoat
kopo, Mbumbukiam vozombō-etøomemin. Matev khasøkhasis av nqægo,
zo mòzogoatún. Geté matev kandakanda, Mbumbukiam-qa guguna
manqat-te nqapeawap, zòsanqawatún, kopømba ande av ezoqa nøme-te,
matev eqeieqei matanam matev, neka tanakh matev, neka unimanqatin
matev. Matev eqeieqei khasøkhasis tozogoat, ndøgo kopømbá. Geté
gigiap-qape ndógo, matev eqeieqei kandakanda tozogoat. 24 Zo bøi
waev mbain ezoqam, ituza-qa zøgó. Geté até zó-a, bøi waev mbaín.
Zo yaf-te, piopam zoqombinamín. Geté kemol-qapu ndu:vøete, zo sòzo-
khoutøve:mín.

25 Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka
Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo kap neka melek, mumat
mba zoto-sunguzumatún. Geté mokho-te ndøugu, khavim-ús. Ta kap
neka melek ndøgo, zó. Zoqa mokho-te, gigiap qovet møqæ neka zøkeza
kha mba qeivi matev zømbu:gú. 26 Zo Felisi ezoqam, zo bøi waev
mbaín. Bugukhokhof, mokho-té qazonǿ-sunguzám. Yaq até bavokhó-a,
segébæbæs.

27 Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka
Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo andé manqei-pakha ozáp.
Bavokho ndo:go, khakheitáp neka busøgeáp neka voqoát. Geté mokho-
te ndøugu, bazag neka peakha vøvanq mba mu:gú. 28 Zo até kopó. Ba-
vokho nandozo-keoge, bugug eqeieqeí. Geté zoqa mokho-te nandøugu,
khavozam neka manqa-zapazapá qazømbe-tøtøvøyám.

29 Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka
Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo Mbumbukiam-gi manqa
vevezam ezoqam neka gekha ezoqa eqeieqei nøme, ibugukhokhof
giyageapam, khoev qaniqanimav zozø-puanumatún, tiqa manqei-pakha-
te, neka vozozō-fegatun. 30 Neka zo āv qazøte-manqatatún nqægo,
‘Ni amba nigi atanakha-zapazapa-za-qa khøuwa-te tizi-yagein, ni ndigu
ambá nizǿ-tøkeák, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam giz-
itagat.’ 31 Zo av ndøzøte-manqate, yaq zo āv qazøte-vøndæmét nqægo, zo
tigí zí, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gizitagat. 32 Ság.
Vò-apét. Nandav matev, ùnime:-khouím, av zogi atanakha-zapazapa-za
gi:matønumam.

33 Zo waza soqøsoqa. Ge zô ndozo-matavap, gøina wageap-qa
møe, áv khazǿmbøé-khokhōz? 34 Nqáe! No Mbumbukiam-gi manqa
vevezam ezoqam neka matavap loloakh ezoqam neka nømendim ezo-
qam notøndó-khofosumát, zo-te. Geté zo ndigu ezoqa nøme, pakha-
pakha zozǿ-khanæmát, neka nøme tae mutui-te vozó-tøkebumāt, neka
nøme Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te vozó-febumāt, neka vemiav nøme-
te atema vemiav nøme-te vozó-ngeasumāt. 35 Yaq nakémbá, ezoqa
eqeieqei ate ndi:gu, pakhapakha gizø-khanæmam, Eibol gilaem, qamat,
atema zo Zekalaya, Belekia-ge yo, pakhapakha qazombo-khanøem, yaq
Mbumbukiam-qa khoev-a, yaq søvakha gigiap løvusam nonqo lou-qase-te,

---

23:23 23:23 Lev 27:30; Mica 6:8 **23:25** 23:25 Mak 7:4 **23:27** 23:27 Kel 23:3 **23:28** 23:28 Luk 16:15 **23:31** 23:31 Kel 7:52 **23:33** 23:33 Met 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:35** 23:35 Gen 4:8; 2 Chr 24:20-21

taqa yaq-fia nqosøgeap zo-té qanǿ-nqeivøém. 36 No unimanqatín nqazǿ-manqate: Nqanek yaq-fia nqosøgeap ate nqægo, zo-té qanǿ-nqeivøém, zo ndakin nqazoyage."

Yesu Zelusalem-ak-qa mbøni qambova
(Luk 13:34-35)

37 Yaq Yesu manqat nøme ge-ein, "Zelusalem, Zelusalem, zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, pakhapakha ndozozø-khaneam, neka nandi ndǿzǿtē-zitǿgē, ndigu Mbumbukiam zo-te ndendo-khofosam, no khøuwa kopoáv, baqa amba nøte-eqagimám zo-te, kopømba ande av kokolok evo nduigu, nakheis gukhatobin, ekeza taf mokho-te vǿ-ozin. Geté zo gèzǿmbo-qasi:vám. 38 Nqáe! Zoqa khoev nqanek, gésoqá. Ezoqam mbaín, segégoát. 39 No nqazǿ-manqate: Zo no nango naqanøká zónømendamák. Geté ta khøuwa-te ndǿgo, sa tøzøté-nømendám, zo tozo-einim, av nqægo, 'Mbumbukiam ngenek ezoqam bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav!' "

24

Mbumbukiam-qa khoev tøsoqa
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

1 Yesu Mbumbukiam-qa khoev ge-ivav, nakhoa gegeveat, yaq ekeza paev ezoqam tinduzáv ndǿgo, gimbo-einim, "Qotéqeïv. Khoev mbomømbomá ndøpuate, Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te."

2 Yaq Yesu gezø-ein, "No unimanqatín nqazø-manqate. Khoev ate ndægo, ndozoqeivi, manqei-té qamǿ-khakhandám. Nandi kopo nøme, nandi nøme-te, gó:zaveák."

Viniv vinivinimba tøfakhanam
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Taqa zita-te, Yesu Oliv manqei poyat-té genøwáv, vømǿqom. Tegi paev ezoqam mba ndøgoám, te namba. Yaq āv gimbøe-bevøpém nqægo, "Qonimbí-eïn. Matev nandav qoqote-manqatam, gekha khøuwā qanéfakhān? Neka andé gekha matev me nitíqeivïm, ni tøtinøten, av nqægo, qo qotøndō-qavāq neka nqanek manqei-qape gemǿ-navøēm?"

4 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Aiyá qagó. Zo ezoqa betùbām. 5 Ezoqa kopoáv, noqá iz-té gindú-okhoát. Ndigu ezoqa āv gizømbé-manqatát nqægo, 'No Kelisó', neka ezoqa kandambá titubumat. 6 Zo nakhag-qa yaq-te tozo-ewagat neka nakhag u vozó-ewagāt, zo møe ndǿgǒ. Matev av nqægo, ndǿkhæ-fakhanám. Geté manqei-qape-qa vaev zuá. 7 Manqei nøme, manqei nøme namba, nakhag ndǿgoát, neka kawa ezoqa nøme-qa bawan, kawa ezoqa nøme-qa bawan namba, vønøfeapāt. Manqei nøme-te, lou mbaimbai zǿwagát, neka manqei nøme-te, manqei vǿkukuvøemāt. Manqei vinivinimbá. Kopoáv. 8 Geté nqanek matev ate ndægo, ngazu mbá. Ndøgo kopømba ande av-té, sævam tui-ova, nqosøgeap ande tuikhantav.

9 Zo ndǿgavemát neka vóngiæzotāt, løvøte-te sasa ndǿ-abumāt. Manqei-manqei ate ndægo, zo gezǿ-sanqawupát, no zapaya. 10 Ta khøuwa-te ndøgo ezoqa kopoáv, tiqa unimanqatin no-te segemǿ-ivøvemát. Ndigu yaqyaq-a gésanqambupát neka qaqa ezoqam-qa zenda-te izuizu vǿ-ambumāt. 11 Yaq khavozam manqa vevezam ezoqam

23:38 23:38 1 King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39** 23:39 Psa 118:26 **24:2** 24:2 Luk 19:44 **24:5** 24:5 Met 24:23-24; 1 Zion 2:18 **24:9** 24:9 Met 10:22 **24:11** 24:11 Met 24:5, 24; 1 Zion 4:1

ndøfakhanám, kopoáv, ezoqa kopoav vøtubām. 12 Yaq matev soqøsoqa sa
tønø-khouwevtét. Yaq ta zapaya ndøgo, ezoqa kopoáv, tiqa kuku matev
segezø-navøém. 13 Geté gekha ezoqām ndego, bazaføgakh-us teyat,
atema vaev-te, ndego ndɔ̀mø-khandí:v. 14 Manqat Mbomambaqape,
Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te, ezoqa sugumú-zømesimít,
manqei-qape ate nqægo. Bawan vinivinimba ate ndægo, sugumú-
ewagét. Manqei-qape-qa vaev, khæ ndøfakhán."

Gigiap soqaqape tøfakhan Mbumbukiam-qa khoev-te, Zelusalem taon-te
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Zo gigiap soqaqape
zóqeivím, ndøgo Deniel, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezo-
qam, ge:manqatam. Mbumbukiam-qá khoev-té qanú-wuøyát. Geté
khafeap kandambá, gigiap av nqægo tøu-wuøyat ndøugu. (Gekha ezoqām
ndego, nqanek manqat tegeveam, mokho bèmboqeív.) 16 Zo nqanek
gigiap tozoqeivim, yaq gekha ezoqām ndigu, Zudia plovins-te tiya-
gat, manqei popotap-té giabenø-khokhóz. 17 Gekha ezoqām ndego,
khoev ova to:yat, ndego khoev mokho-te bè-ɔ́n, gigiap vømøndó-upøgīm.
18 Neka gekha ezoqām ndigu, khae-te tisasaetet, ndigu ndabua upøgim-
qa bevèsɛ́z. 19 Ta khøuwa-te ndøgo, ti-te ndigu unimé:-soqá, sakheis emu-
us ndigu neka nakhei tete ndizøloge. 20 Mbumbukiam zombó-vi:mát.
Nqanek matev, qozaq viav-te o Sabat khøuwa-te, befàkhán. 21 Viniv
ndøgo, ta khøuwa-te tøfakhan, føgakh-mbá tantáv. Mbumbukiam manqei-
qape ande ge:khakheinam, atema ndakin, matev føgakh-qape fakhaneáv,
av ta khøuwa-te ndøgo tæfakhan. Yaq até taqa zita-té-a, matev føgakh-
qape av nqægo, nango gemø-fakhanák. 22 Geté Mbumbukiam matavap é-
møndo:vé, av nqægo, khøuwa ndɔ̀-tokhopogeaqasí:z. Mbain tøgonin, yaq
ezoqa kopo ambá gemø-khandi:vák. Mbumbukiam, khøuwa, ti zapaya
ndígu tené-tokhopogeaqasí:z, ndigu ekezan gevevesam.

23 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa tezø-ein, av nqægo, 'Ngé! Keliso ngének,'
ó, 'Ndé. Keliso ndégo,' yaq zo ndø-unimanqatìnɪ̄m. 24 Zapa ndøgo,
khokho Keliso neka khokho Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezo-
qam ndɔ̀fakhanám. Ndigu matev kandakanda neka umingiap matev
ndømatønumát. Yaq kopømba tøgonin, até ndigú-a, Mbumbukiam ekezan
gevevesam, ambá ndætubám. 25 Ndakin zo mɔ̀zøte-zøtéz. Mɔ̀ezø-eín,
matev av nqægo, ndɔ̀mø-fakhanám.

26 Yaq nakémbá, ezoqa zo tizø-manqatat, av nqægo, 'Ndæ! Ndego
ndendóya, leg-av manqei-te,' yaq zo ndøgo ndɔ̀zāv. O tizø-manqatat, av
nqægo, 'Ndæ! Ndego ndendópewe,' zo ndøgo ndø-unimanqatìnɪ̄m. 27 Zapa
ndøgo, Ezoqam-ge Yo tegeav, nakhamas-té gendó-fakhán. Andé ndand
mé:vøiyám, ndøgo khaiya ate ndægo sa tumukhazet, khøuwa vøndē-
fakhanin-a, vømē-sinanin.

28 Søvakha pikia ande āv kenéveāt, koe ndógo tinø-piaín."

Yesu nango tendoqavan
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

24:13 24:13 Met 10:22 **24:14** 24:14 Met 28:19 **24:15** 24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11 **24:17** 24:17 Luk 17:31 **24:21** 24:21 Dan 12:1 **24:23** 24:23 Met 24:5 **24:24** 24:24 Deut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Veve 13:13-14 **24:26** 24:26 Luk 17:23-24 **24:27** 24:27 Met 24:37-39 **24:28** 24:28 Luk 17:37

29 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Matev føgøføgakh khøuwa
timi-nasinim, yaq nqova mbaín, khøuwa waev segembó-navøém, neka
løvøyak beawap mbaín, neka nduku yan-te ngo:go vøndó-o:āz, neka
gigiap føgøføgakh, yan-te nqo:go, vókukuvøēm. 30 Yaq yan-te nqo:go,
Ezoqam-gé Yo-qá khakhatap ndó:fakhán. Yaq bawabawan ate nqægo,
manqei-qape-te nqago, mbøni zømbóvá neka vó-eivām. Yaq Ezoqam-
gé Yo ndó-ometám. Khaiya ozoz-té genógeáv. Bazaføgakh-ús neka
waev-qape-ús. 31 Yaq kipi ndówáv. Wag gembøé-eqavét. Yaq ndego
ekeza enzol ezoqam ndókhofosám, manqei-qape ate nqægo, khøuwa
vøndē-fakhanin-a, vømē-sinanin, neka sanqa-sanqa vømbō-anam. Yaq
gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam gevevesam, manqei-qape ande āv
khandēvavet, enzol ezoqam gémøváb.”

Yesu ge:zømas, ande āv kinizøtēz, av nqægo, teqa qavøne khøuwa avønīn (Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo fig tae-té qazøté-
zøtéz. Tang-te mbusa tøfakhanam, esokho vóqabām, yaq zo mòzøte-
zøtezín, wavam khøuwa avønín. 33 Yaq matev até kopó. Zo nqanek
matev ate ndægo tozo-qeivimat, no qate-manqatavun, yaq zo søzøté-
zøtéz, Ezoqam-ge Yo, avønín gendóqaván.

34 No unimanqatín nqazø-manqate. Ezoqa nøme, ndakin ngiyage
naqanøká gépakhaezák. Até géyagát, atema ta khøuwa-te ndøgo, nqanek
matev ate ndægo vømú-fakhanām.* 35 Yan neka manqei-qape ndòmø-
navøém. Geté noqa manqat gemó-navøemák.”

Ezoqa mè:zøtezák, Yesu gekha khøuwa-tē gendé-qavān (Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

36 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ezoqa mè:zøtezák,
nqanek matev gekha khøuwa-tē neka khøuwa iz-tē qanéfakhān. Até
enzol ezoqám-a, yan-te ngo:yage, neka até Yó-a, zøtezateáv. Geté Eve
yakhapús sege:-otév. 37 Ezoqam-ge Yo-qa qavøne khøuwa āv tønégoát,
av Noa-qa khøuwa-te qægoam. 38 Ta khøuwa-te ndøgo, khouwat-qape
fakhaneav qagoam, ezoqa lou loge zøgoupám, neka izam vøzø-goupam,
neka sakhei vøzøkimam-a, vø-etoumam, até gemát, atema Noa khagua-
qape-te vøu-on. 39 Ndigu mè:zøtezák, ande gekha matev me ndøfakhān
ti-te, atema vøndō-khouwa, vøngiæzo. Yaq Ezoqam-ge Yo tendoqavan,
matev até kopó, āv tønéfakhán. 40 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa menas
khae-te tisasaetet, nøme ndego, Mbumbukiam ndòndáf. Geté nøme
ndego, segé-iváv. 41 Neka sakhei menas, flawa timivisumit, nømu ndugu,
Mbumbukiam ndòndáf. Geté nømu ndugu, segé-iváv. 42 Yaq nakémbá.
Gò:feazoát. Zapa ndógo, zo khøuwa neka khøuwa iz zòtezøtezák, zoge
Evezøza te:fakhan. 43 Gèmbo-mataváp: Khoev eve amba te:-otevin, av
nqægo, ande gekha khøuwa iz-te, aqonam ezoqam tendowav, yaq ndego
ambá gé:buvák. Geté ambá sege-tiawatín. Yaq ndego aqonam ezoqam

---

24:29 24:29 Isa 13:10; 34:4; Ezek 32:7; Joel 2:10, 31; 2 Pita 3:10; Veve 6:12-13 **24:30** 24:30 Zech 12:10; Veve 1:7; Dan 7:13 **24:31** 24:31 1 Ko 15:52; 1 Tes 4:16 **24:34** 24:34 Met 16:28

* **24:34** 24:34 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev ngi:wat-qa yaq-té abete-manqatám, neka gekha matev vinivinimba nøme ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo tøfakhanam.

24:35 24:35 Met 5:18 **24:36** 24:36 Kel 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37** 24:37 Gen 6:5-8 **24:39** 24:39 Gen 7:21-23 **24:42** 24:42 Met 25:13 **24:43** 24:43 Luk 12:39-40; Veve 16:15

ambá gembótakák, khoev sa tembo-nqawaɨn. 44 Yaq nakémbá. Até zóa, zo vòːkhakheinám. Zapa ndøgo, Ezoqam-ge Yo, ta khøuwa-te ndøgo tendéqaván, zo matavapøteav tøgoat, ndego tendoqavan."

Yaya etæ manqat, sasae ezoqam eqeieqei neka sasae ezoqam soqaqapeqa yaq-te
(Luk 12:41-48)

45 Yaq Yesu manqat nøme geːzømas, gezø-ein, "Gekha sasae ezoqâm, ndego eqeieqei neka matavap loloakh-us? Sasae ezoqam eqeieqei neka matavap loloakh-us av ngéːgo. Tege kawa ezoqam, manqei nøme-te tewav, yaq ndego sasae ezoqam, keoge ezoqam teve, teqa khoev teqeivat neka tegi sasae ezoqa nøme, khøuwa eqeieqei-te lou vøzø-etoumāt, 46 yaq vaev-te nqawa tendoqavan, teqeiv av nqægo, ndego sasae eqeieqei ndøgōt, ndego sasae ezoqam kopømbá, khanakhanákh. 47 No unimanqatín nqazø-manqate. Ndego kawa ezoqam gigiap ate ndømbøego, keoge ezoqam ndégo tévé, ngenek sasae ezoqam.

48 Geté ndego sasae ezoqam, soqaqape tegoat neka av teːmatavupat nqægo, noge kawa ezoqam nakhamas-te gendō-qavanāk, 49 yaq ndego tegi sasae kopømba ezoqam kha zókhanæmāt, neka lou vólogāt neka ibøkha soqa vø-izumāt, ezoqa nøme namba, ndigu oskia gi-izumatun, 50 yaq tege kawa ezoqam ta khøuwa-te ndógo tendéqaván, ndego sasae ezoqam khakheinøpøteav tøgoat neka otevateav vógoāt, ndego tefakhan. 51 Yaq kawa ezoqam, ndego sasae ezoqam, yaq-fia nqosøgeap mbóetoám. Yaq-fia kandambá teta, te-te ndego. Yaq ndógo tenǿ-khofotáv, ma khavozam ezoqa nøme ndiːgu. Yaq té-eivumát ndógo, neka khaya vǿvivisumāt."

25

Yaya etæ manqat, mbasønakheis ten-qa yaq-te

1 Yaq Yesu manqat nøme geːzømas, gezø-ein, "Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ande āv qanégoát nqægo:

Mbasønakheis møndøgoám. Tén ate giːgoam. Ezoqam, sævam te-okɨ, qatøzu-qa ndøgoám. Lampá namba meːzáv. 2 Faev nøme ndigu, matavap loloakh-ús. Geté faev nøme ndigu, matavap loloakh mbaín. 3 Ndigu matavap loloakh mbain mbasønakheis, oil nøme upøgipøteáv, lampa-te qouzam nonqo.* 4 Geté ndigu matavap loloakh-us, oil nøme møndøupøgím. 5 Yaq ndego ezoqam, sævam te-okɨ, yakha møndævá. Yaq ndigu mbasønakheis, venanqei zøvín, vøføyam, venanqei sasa ndøsømbiam.

6 Yaq qamø-umba ndøgo, ezoqa tindi-akhaém, 'Ezoqam sævam te-okɨ, ngégeav! Mòzotøndozáv. Zimbøé-qatøzém.' 7 Yaq ndigu mbasønakheis ten ate giːgoam, sùgumusúz, tiqa lampa waev vø-khouwe-khouwevam. 8 Yaq ndigu matavap loloakh mbain mbasønakheis, matavap loloakh mbasønakheis gizø-ein, 'Ni oil zoní-etoám, zoqa nanda. Niqa lampa avønín gékhouvøém.' 9 Yaq matavap loloakh mbasønakheis ginduqavøinam, 'Nakhoa mbaín. Oil nqanek nqanigu, kopømba mbaín, zo vøizø-etoām neka ni nikeza nonqo. Geté oil wi ezoqam-té qanøzáv, nøme vømøwi.' 10 Yaq ndigu vøzav. Geté gi-ivøvem, ndego ezoqam sævam te-okɨ, tènefakhán. Yaq mbasønakheis faev ndigu, goːkhakheinam,

---

24:47 24:47 Met 25:21, 23 **25:1** 25:1 Veve 19:7; Luk 12:35 * **25:3** 25:3 Ta khøuwa-te ndøgo, kelesen mbaín. Geté ezoqa oliv oil ndøqouzumám, tiqa lampa-te. Ta oil ndøgo, oliv tae nanga-qá ét. Nandí gini-pesegimám, oil sasa ndøwaɨn.

namba me꞉záv ndego, neka nøkenøkem lou loge-te vømø̄-oz. Yaq mboqog keoge ezoqam, até gindigonem, mboqog vø̄tokøzem. 11 Yaq vaev até ndigú-a, matavap loloakh mbain mbasønakheis, vøfakhaz. Gi-akhaem, ‘Khanánqa. Khanánqa. Mboqog qoní-mboqozó!’ 12 Geté yaq ndego sævam te-okɨ, gezø-qavøiu, ‘Av taoká. No nøtenøtenák zo.’ ”

13 Yaq Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, gezø-ein, “Yaq nakémbá. Gò꞉feazoát. Zapa ndógo, zo khøuwa neka khøuwa iz zøtezøtezák, Ezoqam-ge Yo te꞉fakhan.”

Yaya etæ manqat, sasae ezoqam-qa yaq-te, kawa ezoqam moni gezø-etoam, ti꞉sasaetat
(Luk 19:11-27)

14 Yaq Yesu yaya etæ manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ande āv qanégoát nqægo:

Ezoqam møndøgoám. Manqei nøme-te okho-qa ndøgoám. Yaq ndego ekeza gigiap, sasae ezoqam-qá zenda-té genø-awám, timbøe-qeivat. 15 Sasae ezoqa nøme, moni pus fáev gembo-etoam. Nøme ndego, menás. Neka nøme ndego, kopó. Moni ndego gezø-etoumat, ndógo tø-einín, tiqa matev eqeieqei neka zøtezat, ande āv khazømbēgo. Yaq ndego até gendego, vøwav. 16 Yaq ndego ezoqam, moni pus faev ge-upøzo, gèmesasáe, moni pus faev nøme vø̄qas. 17 Yaq até ndegó-a, moni pus menas ge-upøzo, nøme menas vø̄qas. 18 Geté ndego ezoqa nøme, moni pus kopo gendapaz, manqei mba ndø-óz, tege kawa ezoqam-gi moni vø̄khonab.

19 Yaq møi-mbá sege-awám, tige kawa ezoqam nqawa tēāndō-qāvān. Yaq gezøbevap, ‘Nginik nogi moni, áv khazømbøé-matønumam?’

20 Yaq ndego sasae ezoqam, moni pus faev ge-upøzo, faev nømé namba sùgumu-upøzotavún, neka moni ate gi꞉goam, kawa ezoqam vømbō-etoam, gembo-ein, ‘Káwa ezoqam. Qotézømēt. Moni pus faev ndigu, noqa zenda-te qoqo-ab, no moni pus faev nøme nøteqás. Moni ate ndi꞉gu, ngínik.’

21 Yaq ndego kawa ezoqam gendo-ein, ‘Mbomambaqapé. No khanakhanákh. Qo sasae ezoqam qanimáv. Gigiap-qase ndøgo, qoqa zenda-te qæve, qo eqeieqei qombo-kewagám. No gigiap nøme mba nøtaqambó-etoám, toqombo-kewagat. Vøndo-óq. Khanakhanakh zígoném, no namba.’

22 Yaq até kopó, ndegó-a, sasae ezoqam, moni pus menas ge-upøzo. Kawa ezoqam-te gewav, āv gembøe-eín nqægo, ‘Káwa ezoqam. Qotézømēt. Moni pus menas ndigu, noqa zenda-te qoqo-ab, no moni pus menas nøme nøteqás. Moni ate ndi꞉gu, ngínik.’

23 Yaq ndego kawa ezoqam gembo-ein, ‘Mbomambaqapé. No khanakhanákh. Qo sasae ezoqam qanimáv. Gigiap-qase ndøgo, qoqa zenda-te qæve, qo eqeieqei qombo-kewagám. No gigiap nøme mba nøtaqambó-etoám, toqombo-kewagat. Vøndo-óq. Khanakhanakh zígoném, no namba.’

24 Yaq até ndegó-a, ndego moni pus kopo gendapaz, vøndō-on. Yaq ndego kawa ezoqam āv gembøe-eín nqægo, ‘Káwa ezoqam. No møtenøtén, qo matev føgakh-qape ezoqám. Qo gigiap sòqo-peaín. Geté khae sasae kandakanda, ezoqá nøme qagoatún. Qo toqopewát ndógo, qo qakezan ogekhæmav ndoqogo. 25 Yaq nakémbá. No møe nogoám. Yaq

25:11 25:11 Luk 13:25-27 **25:12** 25:12 Met 7:23 **25:13** 25:13 Met 24:42 **25:15** 25:15 Lom 12:6 **25:21** 25:21 Met 24:45-47; Luk 16:10

no qogi moni nòkhonáb. Manqei-té qæmø-otáz. Yaq ndakin qogi moni ngínik.'
26 Yaq ndego kawa ezoqam gendo-ein, 'Qo sasae ezoqam soqaín neka
wau-qapé. Qo ndoqo-matavap, no ezoqa matev føgakh-qape, no avøe
gigiap qæpe:tatun, no nøkeza ogekhæmav ndøgo, 27 yaq qo moni, ambá
moni nqeisam nonqo-té qomø-utazín. Yaq no ndakin qatøndo-qavan,
ndigu moni elavøqase, bèkhouwezín, tæ-upøzoin.'
28 Yaq ndego kawa ezoqam ge-ein, 'Moni pus kopo, vòe-viomém. Yaq
ndégo tozombó-etøomém, ndego moni pus ten ndimbogo. 29 Zapa ndøgo,
gekha ezoqām ndego, gigiap ndømbogo neka eqeieqei vømbó-kewagāt, no
nøme mba nømbøé-etoám. Geté ndego, gigiap eqeieqei keogeav tøgoat,
até ndøgó-a, gigiap-qase ndømbogo, nøtéviwám. 30 Ngenek wau ezoqam,
bavokhó qazonǿ-oginám. Bøivun-té. Yaq té-eivumát ndógo, neka khaya
vóvivisumāt.' "

Manqa ovøyam kandambaqape tøfakhan

31 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Ezoqam-ge Yo tegeav,
ndego kawa ezoqam ndógeáv. Bazaføgakh-ús neka waev-ús. Ndego
ekeza enzol ezoqam ate ti:goat namba mé:geáv. Yaq ekeza kawa qonam
nonqo qanimav-qape-té gonóqotáv. 32 Yaq bawabawan ate ndi:gu, teqá
megemege-té ginómøváb. Yaq ndego ezoqa ewaqape, géqatøzó. Av gené-
qatøzó, av sip keoge ezoqam gi:goatun, sip mba vinī, neka naningus mba
vini. 33 Ezoqa eqeieqei, ekeza nakeamo zenda-té genǿ-áb, neka ezoqa
soqøsoqa, ekeza yogea zenda-te vǿ-āb.
34 Yaq ndego kawa ezoqam, ndigu ekeza nakeamo zenda-te tiwanat,
āv gezømbé-eín nqægo, 'Vòndozáv, zo ezoqam. Noge Tat, zo møndø-
khakheinøvém. Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndego ibugukhokhof zo
gezønøza, manqei-qape ande ge:khakheinam, zoqá. 35 Zapa ndógo, no ifi
qanø-vinumam, zo lou zonø-etøumám. Neka ibøkha naq qanø-papumam, zo
ibøkha zonø-etøumám. Neka no manqei vini-ak qægoam, zo khoev zonø-
manqatám. 36 Neka no ndabua mbain qægoam, zo ndabua zonø-etøumám.
Neka no enqoni qanøgoam, zo zònø-kewagám. Neka no ndimbula-te
qægoam, zo okha zonøndo-okhoám.'
37 Yaq ndigu ezoqa eqeieqei timbo-qavøinam, 'Evézøza. Gê, ni
gekha khøuwa-tē qatí-qamekham, qo ifi qaqa-vinumam, yaq lou vøitaqā-
etøumam, neka ibøkha naq vøqā-papumam, yaq ibøkha vøitaqā-etøumam?
38 Neka ni gekha khøuwa-tē qatí-qamekham, qo manqei vini-ak qoqo-
goam, yaq ni khoev vøitaqā-manqatam, neka qo ndabua mbain qoqo-
goam, yaq ni ndabua vøitaqā-etøumam? 39 Neka ni gekha khøuwa-tē qatí-
qamekham, qo enqoni qaqagoam, o ndimbula-te qoqogoam, yaq ni okha
vøitaqandō-okhoam?'
40 Yaq ndego kawa ezoqam tezø-ein, 'No unimanqatín nqazø-manqate.
Gekha matēv ndøgo, zo ndigu qazozø-matønumam, ndigu no ndinøpaev,
oskiá ndógo, ndigu iz mbain ndigu, yaq ndøgo zo no-té qazonø-
matønumám.'
41 Geté yaq ndego kawa ezoqam, manqat ndígu tezǿ-eín, ndigu
ekeza yogea zenda-te tiwanat. Av gezømbé-eín nqægo, 'Mòzozáv.
Zo mòzo-soqoéz. Gøinam-té qazonǿzáv, ndøgo miavmiav ndøwageap,

25:29 25:29 Met 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30** 25:30 Met 8:12; Luk 13:28 **25:31** 25:31 Met 16:27; 19:28 **25:32** 25:32 Ezek 34:17; Veve 20:11-13 **25:35** 25:35 Isa 58:7 **25:40** 25:40 Prov 19:17; Met 10:42; Mak 9:41 **25:41** 25:41 Met 7:23

ndøgo Mbumbukiam nqova soqaqape neka tegi enzol ezoqam nonqo gekhakheinam. 42 Zapa ndógo, no ifi qanø-vinumam, zo no lou etoumáv. Neka no ibøkha naq qanø-papumam, zo no ibøkha etoumáv. 43 Neka no manqei vini-ak qægoam, zo no khoev manqatemáv. Neka no ndabua mbain qægoam, zo no ndabua etoumáv. Neka no enqoni qanøgoam neka ndimbula-te qægoam, zo no-te okha okhomáv.'

44 Yaq ndigu timbo-qavøinam, 'Evézøza. Ni qo gekha khøuwa-tē qatí-qamekham, qo ifi qaqa-vinumam, o ibøkha naq qaqa-papumam, o qo manqei vini-ak qoqogoam, o ndabua mbain qoqogoam, o enqoni qaqagoam, o ndimbula-te qoqogoam, yaq ni qo tøkemâv?'

45 Yaq ndego kawa ezoqam tezø-ein, 'No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha matēv ndøgo, zo qazømbo-qasi:vupam, ezoqa vozozømbé-goāt, ndigu no ndinøpaev, oskiá ndógo, ndigu iz mbain ndigu, zo no zømbo-qasi:vupám.'

46 Nginik ezoqam, yaq-fia nqosøgeap miavmiav-us-qape ndóndapém. Geté ezoqa eqeieqei ndigu, khandi miavmiav móndapém."

26

Yesu gimbo-voqoem
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Zion 11:45-53)

1 Yesu nqanek manqa manqate ate qægoam qamømbøe-navøem, yaq ekeza paev ezoqam gezø-ein, 2 "Zo møzøte-zøtéz, khøuwa menas mba mui-ozá, niqa Pasova khøuwa kandambaqape tizi-khantøzem. Yaq Ezoqam-ge Yo gémøvøinám, tae mutui-te vøtøkewēm."

3 Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, gèmøváb. Kayafas-qá khoev-té ginømøváb, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape. 4 Yaq matavap āv giniveém nqégo: Yesu gémøvøinám, khonoam-té, vølaēm. 5 Geté āv gini-einím nqégo, "Ni khøuwa kandambaqape-te, bizi-matønømēm. Soqaín ndøgo, ezoqa qaqa tigonem ni-te, yaq nøfe kandambaqape ndófakhān, ti mokho-te."

Sævam tae et sisip mbomambaqape, Yesu-qa kha-te gumbøe-qouz
(Mak 14:3-9; Zion 12:1-8)

6 Yesu Betani vemiav-te gegoam, Saemon-qá khoev-té geqotám. Ngenek Saemon, bugukhokhof kha sisi-us ndøgoám. 7 Yaq Yesu ate av-té lou ge:logat, sævam kopo tunduwáv ndógo, botol-qase vøndōndap. Tae et sisip qanimav-qape mu:nqeitavám. Taqa fia kandamba tantáv. Yaq ndugu até gundigu, Yesu, kawa-té gumbøe-qóuz. 8 Tegi paev ezoqam, nqanek matev giqeivim, ndigu khanakhanakh mbaín, gi-einim, "Gekha zapâ, ngunuk nqanek tae et fia kandambaqape, sa ngungiitit? 9 Ngunuk ambá gewiín, fia kandambaqape vōqasin, yaq ni moni gigiap-av ezoqam vizizō-etoamin."

10 Yesu é-møndæ-otév, av manqat gi:manqatam, yaq gezø-ein, "Gekha zapâ, zo ngunuk sævam viniv nqazombøe-veet? Ngunuk matev mbo-mambaqapé gunø-matanam. 11 Zo gigiap-av ezoqam namba oskia zøté-yageapát. Geté no namba, oskia zí:yageák. 12 Ngunuk nqanek tae et sisip mbomambaqape, noqa kha-te guoqouz, ndugu no otønat nonqo

25:46 25:46 Dan 12:2; Zion 5:29 **26:2** 26:2 Exo 12:1-27; Met 20:18 **26:7** 26:7 Luk 7:37-38 **26:11** 26:11 Deut 15:11

me꞉khakheinømbém. 13 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha manqeitē ndøgo, ezoqa nqanek Manqat Mbomambaqape ti꞉zømesimat, manqeiqape-te ate nqægo, ezoqa ngunuk sævam-qa yaq-te mé꞉manqatát, matev mbomambaqape av guimatanam, neka ngunuk vømbøé-matavupāt."

Zudas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda namba, manqa gi꞉kopo꞉nem, Yesu tiqa zenda-te teve
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Taqa zita-te ndøgo, ndigu Yesu-gi paev ezoqa tuelv, ezoqa kopo, iz nqambogo, Zudas Iskaliot, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakandaté genøwáv, 15 vøzø-ein, "Yaq-fia gekha zønø-etøomēm, ndego Yesu zoqa zenda-te tæve?" Yaq ndigu até gindigonem, moni mokho 30 vøgevebømem, sasa mbo-etøomem. 16 Yaq Zudas ndakin nakhoa-qa ndøváo, Yesu tiqa zenda-te ande āv kenévē.

Yesu tegi paev ezoqam namba, Pasova lou gilog
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Zion 13:21-30)

17 Zu ezoqam-qa khøuwa kandakanda qangaz, ndøgo flawa poponøvemav gilouzatun, ta bugukhokhof khøuwa-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-bevøpem, "Gê, qoqa poev gekhâm? Ni Pasova lou gekham-tē qeimøqá-khakheinømēm?"

18 Yaq Yesu manqa gezø-qavøiu, ezoqam-qá iz zø-etoám, gezø-ein, "Zelusalem taon mokho-té qazonózáv, ngenek ezoqam manqat vømømbó-einím. Av qazømbøé-einím nqægo, 'Nømendim ezoqam, āv gene-eín: Noqa khøuwa iz mòndøndáp. No paev ezoqam namba, Pasova lou, qoqá khoev-té qeitólóg.' "

19 Yaq paev ezoqam āv tini-matønømém, av Yesu gezømbe-ein, Pasova lou vømø-khakheinømem.

20 Yaq qakhagus ndøgo, Yesu tegi paev ezoqam tuelv namba tinøpindám ndógo, lou loge-te vøqonav. 21 Yaq ate av-té lou gi꞉logat, Yesu āv gezømbeeín nqægo, "No unimanqatín nqazø-manqate: Zo ezoqa kopo segenóqambún, neka no qaqa ezoqam-qa zenda-te vóvē."

22 Yaq ndigu mbøni zøvá, nqanek manqat giyogem. Mbøni vaev kandambá. Yaq ezoqa kopokopo ate gi꞉goam āv gimbøe-bevupát nqægo, "Evézøza. Eisa. Qo ekeqá no qote-manqaté."

23 Yaq gezø-qavøiu, "Ezoqam ndégo tégoát, ndego no namba lou yafte sa qeitumu-afønam. 24 Ezoqam-ge Yo ndønaním, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein. Geté te-te ndego, unimé꞉-soqá, ndego Ezoqam-ge Yo sa temboqambun, neka qaqa ezoqam-qa zenda-te vóvē. Ngenek ezoqam qaneav tøgonin, ambá qanimáv te-te."

25 Yaq Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, āv gembøe-eín nqægo, "Nøméndim ezoqam. Eisa. Qo ekeqá no qote-manqaté?"

Yaq Yesu gembo-qavøiu, "Nándav, av qo ndoqote-manqate."

Evezøza-qa lou loge matev ande qæfakhan
(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Ko 11:23-25)

26 Ndigu ate av-té lou gi꞉logat, yaq Yesu flawa ndøndapáz, Mbumbukiam-te ike manqat vō-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, gezø-ein, "Mòzo-upøgím, neka vølouz. Nqanek noqá khá."

26:15 26:15 Zech 11:12; Zion 11:57 **26:17** 26:17 Exo 12:14-20 **26:23** 26:23 Psa 41:9

27 Yaq izam nonqo ndøndáp, waen-ús, Mbumbukiam ike manqat
vømbō-ein, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, gezø-ein, “Mòzo-izám, zo ate
ndøzøte:go. 28 Nqanek noqá kóuk. Mbumbukiam poev mé:-unimanqatín,
tegi ezoqam namba. Noqa kouk, ezoqam kopoav zapayá qanéwá.
Manqa-zapazapa zømbé-sunguzát. 29 No nqazø-manqate: No waen tae
nanga-qa et, nqawa naqanøká nø-izák. No sa ndøgo tømé-íz, ta khøuwa-
te ndøgo, zo namba Tat-qa Megeat Matev-te, waen ndakinak tizimø-
izømem.”
30 Lou gumulog, Mbumbukiam-te ouv sasa ndøqaem, yaq Oliv manqei
pøyat-té ginøzáv.

Yesu Pita gembo-vøndøyam, ndego teqa yaq-te to:nawam
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Zion 13:36-38)

31 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Nqægo lova, zo ate
nqazøte:go, møe zóbóín. No sozó-nøuvøném. Mbumbukiam-qa Manqat,
āv qane-peawáp nqægo, ‘No sip keoge ezoqam nólaváo. Yaq sip segemø-
panqaním.’ Yaq ndakin matev āv tønéfakhán, av ndægo.
32 Geté no løvøte-te tøtøndo-khandi:n, yaq Gelili plovins-té qatónáv. No
é-ndøto:má ndøgo, zoqa megemege-te.”
33 Yaq Pita gendo-ein, “Ezoqa ewaqape, qo ambá giní-qouvøqém. Geté
no, nóqouvaqák.”
34 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No unimanqatín nqataqa-manqate:
Nqægo lova kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndòqotøkhæ-
nawám. Misiká toqoto-nawam.”
35 Geté Pita gembo-qavøiu, “Āv taoká. Oskiá ndøgo, qo namba
tøtenanim. No notó-nawamák, qoqa yaq-te.”
Yaq até tegi paev ezoqa nømé-a, manqat kopó, āv tini-manqatám.

Yesu Getsemani manqei-te, Mbumbukiam-te gemø-guligulim
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, khae manqei-té ginøzáv. Taqa
iz, Getsemaní. Yaq gimøfakhaz ndøgo, tegi paev ezoqam, āv gezømbe-
eín nqægo, “Até vo:qonøvé nqanek. No elavøqase nøme nónáv. Nomø-
guligulím.”
37 Yaq ndego ti-mba ngínik gekhatób, namba gi:zav, Pita neka Zebedi-gi
nakhei menas. Yaq Yesu mbøni vaev matev mbongáz. Viniv kandambá
gembo-ewag. 38 Yaq gezø-ein, “Noqa mbøni kandambá qanevá. No
avønín, nónaním. Até vøgó nqanek, neka até vo:tiawét, no namba.”
39 Yaq Yesu elavøqase nøme vøwav. Khapémbá. Yaq ekeza kha,
manqei me:laváo, bugug até manqei-té, Mbumbukiam-te sasa ndøviam.
Av gene-guligulím nqægo, “Tát! Kopømba tøgoat, nqanek nqosøgeap
kandambaqape, ndøgo ande ibøkha khaqain-qape me tønømbe-fakhan,
ambá qøndapín. Geté matev āv tabete-fakhán, av qoqa poev ndægo.
Ambá ndōgo, av no nqanømbe-poev.”
40 Yaq ndego tegi paev ezoqa misika-te gevesez, tezømét ndógo.
Gèsømbiám. Yaq Yesu Pita gembo-ein, “Ge zô, kopømba mbaín, no namba
elavøqase tøzøte-tiawet? 41 Até vo:tiawét, neka gèguligulimít. Soqaín
ndøgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-o:āz. Unimanqatín.
Nqova poev ndømbôgó. Geté kha, bazaføgakh mbaín.”

26:28 26:28 Zech 9:11; Exo 24:8; Jer 31:31-34; 1 Ko 10:16 **26:30** 26:30 Luk 22:39; Zion 18:1
26:31 26:31 Zech 13:7; Zion 16:32 **26:32** 26:32 Met 28:7, 16 **26:34** 26:34 Met 26:69-75
26:38 26:38 Zion 12:27

42 Yaq Yesu nangó genøwáv, vømø̄-guligulim, ge-ein, “Tát! Nakhoa nøme mbain tøgoat. Qo taqa-pøovat, no nqanek ibøkha khaqain-qape sa tæ-iz, ság. Qoqa poev matev sà befakhán.”

43 Yaq tegi paev ezoqa misika-te nango gendovesez, gezømet, ndigu nqawá ginø-sømbiám. Kopømba mbaín, to꞉tiawet.

44 Yaq Yesu sègezø-iváv, nango vøwav. Yaq gèmømbo-misiká, geguligulimat. Manqat ge-ein, até kopó, av bugukhokhof ge꞉manqatam.

45 Yaq tegi paev ezoqam-te nango gendovesez, gezø-ein, “Zo sekembā sozó-sømbiapet neka pusa zótavet? Nqáe! Khøuwa iz mĭzi-khanøzém. Ezoqam-ge Yo, manqa-zapazapa-us ezoqam-qá zenda-té ginóveém. 46 Mòzosúz. Bĭziniáv. Ngé! Ezoqam ngének, no ezoqam-qa zenda-te teve!”

Yesu gimøvøinam
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Zion 18:3-12)

47 Yesu ate av-té manqat ge꞉manqatam, Zudas tènefakhán. Tegi paev ezoqa tuelv, ezoqa nøme ndégo tegoám. Ezoqa kopoáv, namba me꞉geavún, ndigu kaiya neka ndawa vøndō-upøgim. Nginik Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak ndokhofotáz. 48 Zudas, manqa é-møndøzø-eín, av nqægo, “Ezoqam ndégo, no tængenøtam. Ndégo tozó-møvøinám.”

49 Yaq Zudas até gendego, Yesu-té genøwáv, gembo-ein, “Nøméndim ezoqam. Lova mbomá.” Neka sasa ndøngenøtam.

50 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nófu. Matev vømatanám, ma qoqombøegeavun.”

Yaq ndigu ezoqa nøme tinduzáv ndógo, Yesu vø̄-møvøinam.

51 Yaq nqáe! Ezoqa kopo, Yesu namba ge꞉goam, até gendego, kaiya mba ndøliváz, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tege sasae ezoqam, gea vømbōkawa.

52 Geté Yesu gembo-ein, “Kaiya nandiv, nango vø̀-utáz, ma qoqotøndelivaz. Ezoqam ndigu kaiya ti꞉khanæmat, kaiyá gimí-pakhaéz. 53 Ge qô, qateqateâv, av nqægo? No amba tønø-poevin, yaq no ambá kopømbá. Ambá Tat nombo-akhaín, tøke-qa. Yaq ndego até tendegonin, enzol ezoqam vøndō-khofotazin, no vønø̄-tøkeemin. Ndego enzol ezoqam kopoavqapé tendo-khofotazin. Tiqa bawan ate tægonin, tuelv ndømø-løvuín. 54 Geté Mbumbukiam tegi enzol ezoqam amba tendo-khofotazin, yaq gê, Mbumbukiam-qa Manqat áv khané-unimanqatîn, ndøgo qa-ein, av nqægo, matev yà befakhān, av ndakin tæfakhan ndægo?”

55 Yaq Yesu ezoqa ewaqape gezø-ein, “Ge zô, no pepen ezoqam zøténæmbem, nakhag kaiya neka ndawa-us qazogeavun, no vozómøvønonām? No khøuwa ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té qæqoám, ezoqa vøtē-zømesimam. Geté ndøgo, zo no møvønoateáv. 56 Geté nqanek matev ate ndægo, tønefakhán ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat tàbete-unimanqatín, av tegi manqa vevezam ezoqam gi꞉peaumam.”

Yaq Yesu nqanek manqat qamømbøe-navøem, tegi paev ezoqam sègeivøvém. Møe ndøbøín.

Yesu manqa ovøyam-te gindafem
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Zion 18:13-14, 19-24)

26:46 26:46 Zion 14:31 **26:51** 26:51 Zion 18:26 **26:52** 26:52 Gen 9:6; Veve 13:10 **26:55** 26:55 Luk 19:47; 21:37

57 Ezoqam ndigu, Yesu gimøvøinam, yaq Kayafas-qá khoev-té
ginøndafém, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape.
Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak
nøme, é-møndømøváb ndøgo. 58 Pita Yesu até gembopavát. Andé qámbá
gendopavam. Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa
khoev-te gemøfakhan, até ndegó-a, uta mokho-te vø-on, vos keoge
ezoqam namba vømēqonav. Ndego matev qeivi-qa ndøgoám, Yesu
andé gekha matev me mbøégonēm. 59 Mbumbukiam-gi iziz ezoqa
kandakanda neka Zu ezoqam-gi manqa ovøyam megetapak ate gi:goam,
Yesu, manqa-zapazapa-qa mbovawát. Yaq ezoqa amba khokho manqat
ti-einimin, teqa yaq-te, ndigu ambá gelaemín.
60 Ezoqa kopoáv gindu-okhoat, khokho manqat gimanqatat, teqa yaq-
te. Geté ndigu megetapak nakhoa qeiviáv, vøelaēm. Yaq vaev, ezoqa
menas tinduzáv ndøgo, gindu-einim, 61 “Ngenek ezoqam āv gene-eín
nqægo, ‘No kopømbá. Mbumbukiam-qa khoev nó-evøzám. Yaq khøuwa
misika mokho-te, nangó qatøwév.’ ”
62 Yaq Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqape ndø-itán, Yesu
vømbō-ein, “Ge qô, yaq manqa qavøiwat taqágo, nginik qo-te manqat ngi-
møvøet?”
63 Geté Yesu manqat einiáv. Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kan-
dambaqape gembo-ein, “Khandi Miav-ak Mbumbukiam-qa iz-te, so-
qoní-eín. Gê, qo Mesayâ? Mbumbukiam-gê Yò?”
64 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No nándev, av qo ndoqote-manqate. Geté
no nqazø-manqate. Zuá. Zo Ezoqam-ge Yo zomǿ-ometám. Mbum-
bukiam Bazaføgakh-qape-qá nakeamo zenda-té géqotát. Yaq ndego
khaiya ozoz-té genøgeáv.”
65 Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, mbøni
mbonqosøgím, nqanek manqat ge-ewag. Yaq até gendego, ekeza ndabua
vøkeqa, gendo-ein, “Ngenek Mbumbukiam-qá iz ndøngiú. Ság! Bøi vizu
ezoqa nøme-qa bizivàwēm. Nqáe! Zo mòzombo-yogém, Mbumbukiam-
qa iz gengiu. 66 Ge zô, áv khazømbøé-matavap?”
Yaq ndigu ezoqa ewaqape gindu-qavøinam, “Unimanqatín. Ngenek
manqa-zapa ndøgó. Yà benaním.”
67 Yaq ndigu até gindigonem, køse vømbøe-pisibømem, teqa bugug-te,
neka vōzuim. Ezoqa nøme, tømøi mbotøkubím, 68 yaq āv gimbøe-einím
nqægo, “Qo Mesaya toqogoat, ndego Mbumbukiam tendo-khofotav, yaq
qotínømánd, av nqægo, qo gekha ezoqām ndólavaq?”

Pita Yesu-qa yaq-te go:nawam
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Zion 18:15-18, 25-27)

69 Pita khoev uta mokho-te gu:qotam, yaq sasae mbasønakam ndowáv,
gumbo-ein, “Até qó-a, Yesú namba qotegoám, ndego Gelili plovins-ak.”
70 Geté ndego gò:nawám. Yaq ezoqa ewaqape-qa bugug-te, āv gene-
eín nqægo, “No nøtenøtenák, qo gekhā qotē-manqate.” 71 Yaq ndego
uta mboqog-te gendo-fakhan, sasae mbasønakam nømu tùni-omét. Yaq
ndugu ezoqa nøme, giwaniapam ndøgo, āv guzømbe-eín nqægo, “Ngenek
Yesú namba me:goám, ndego Nazalet vemiav-ak.”

26:61 26:61 Zion 2:19-21 **26:63** 26:63 Isa 53:7; Met 27:12 **26:64** 26:64 Psa 110:1; Dan 7:13; Met 24:30 **26:65** 26:65 Met 9:3; Zion 10:33 **26:66** 26:66 Lev 24:16; Zion 19:7 **26:67** 26:67 Isa 50:6; 53:5

72 Yaq até nangó, Pita gò:nawám, gendo-qavøiu, “No unimanqatín
nqataqa-manqate. Mbumbukiam-qa iz-te, no ngenek ezoqam
nøtenøtenák.”
73 Yaq khapélæ qa-auwam. Yaq até ezoqa nømé-a, giwaniapam, Pita-
te vøndozáv, gimbo-einim, “Unimanqatín. Ezoqa nøme qó, te namba
qazøtegoam. Ni tøtinøtén ndógo, qoqa manqat elavøqase viní. Gelili
ezoqam-qá manqát.”
74 Yaq Pita gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. No nan-
dev ezoqam nøtenøtenák. No tøte-khavozumit, yaq Mbumbukiam
kopømbaqapé, bèlavámb.”
Pita nqanek manqat ge-ein, yaq ndaføyambá, kokolok tūndū-ōgeā.
75 Yaq Pita manqat gèmbo-matøvém, av Yesu gembøe-ein nqægo,
“Kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndòqotøkhæ-nawám.
Misiká toqoto-nawam.”
Yaq Pita bavokhó genøfakhán, vømøvin. Eiv baza ùni mbøepós, ge-
eivat.

27

Yesu Pailøt-te gindafem, ndego Lom gaman ezoqam
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Zion 18:28-32)

1 Yaq qanaqanus, lovølova-ús. Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda
neka Zu megetapak, manqat ndøkopo:ném, gi-einim, “Yesu zílaém.” 2 Yaq
gèløvønøvemém, Lom gaman ezoqam-qa zenda-te vømøveem. Teqa iz
Pailøt.

Zudas genanim
(Kel 1:18-19)

3 Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, ge:-otev, ndigu matavap
giveem, av nqægo, Yesu zīlaēm, yaq ndego mutøkhop ndø-itán, av matev
ge:matanam ndægo. Yaq até gendego, moni mokho 30 gimbo-etøomem,
nangó genø-upøzó, ti-te ndigu, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda
neka megetapak. 4 Yaq Zudas āv gezømbe-eín nqægo, “No manqa-zapa
nøgó, ndego manqa-zapa mbain ezoqam, zoqa zenda-te qæve, tozolaem.”
Geté ndigu gindu-qavøinam, “Nandav niqá vinív mbá. Qakeza manqa-
zapá.”
5 Yaq Zudas até gendego, moni mokho Mbumbukiam-qá khoev
mokho-té genø-nqagevém, sasa ndøwav. Yaq gewav ndøgo, ekeza monqo
møfók, vønanim.
6 Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, moni mokho
gèpisumém, Zudas Mbumbukiam-qa khoev-te genqagevem. Geté gi-
einim, “Khafeáp, nginik moni, Mbumbukiam-qa khoev moni namba
tizi:-tøkuzunam. Zapa ndógo, nginik moni mokho, ezoqam me:laém.”
7 Yaq ndigu manqat āv gini-kopo:ném nqægo: Ndigu moni, ganda pot
khakheinam ezoqam-qá khae mé:wiím. Manqei vini-ak-qá ezoqa osam
nonqó, Zelusalem taon-te løvøte tiqeivimat. 8 Yaq nakémbá, ndøgo khae,
ndakin iz “khae kouk-us” mbo-akhayám.
9 Nqanek matev qafakhan, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge
manqa vevezam ezoqam Zelemaya gepeawam, gèmø-unimanqatín, av
qæ-ein nqægo, “Ndigu moni mokho 30 gi-upøzonam, ta fia ndøgo, Izlael
ezoqam manqat gikopo:nem, ndego ti:wiim, 10 yaq nginik moni, pot

26:75 26:75 Met 26:34 **27:5** 27:5 Kel 1:18-19; Met 26:14-15 **27:9** 27:9-10 Zech 11:12-13

khakheinam ezoqam-qá khae meːwiím. Ate av-té, av Evezøza manqat genømbe-ein.”

Yesu Pailøt-qa bugug-te manqa ge-ovøyam, ndego Lom gaman ezoqam (Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Zion 18:33-38)

11 Yaq Yesu Lom gaman ezoqam-qá megemege-té genø-itán. Yaq ndego gembobevap, “Gê, qo Zu ezoqam-gê kawà?”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate.”

12 Geté ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka megetapak manqat te-te gimøvøyat, ndego manqat einiáv. 13 Yaq Pailøt gemboein, “Gê, qo tiqa manqat toqóyoge, ndigu qo-te mba ndimøvøet?”

14 Geté Yesu yaq manqa qavøiwateáv. Yaq ndego Lom gaman ezoqam, nqova ndafe kandambá.

Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem (Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Zion 18:39–19:16)

15 Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape-te, ndego Lom gaman ezoqam, ndimbula ezoqa kopo sège-nqonqotavín, ezoqam-te, vøfakhanin, av ndigu qazømbe-poein. 16 Ta khøuwa-te ndøgo, ndimbula ezoqa kopo mǹdøgoám. Teqa iz Balabás. Ezoqa ewaqape mǹdæzøtéz, ndego pepen ezoqam soqaqapé. 17 Yaq ezoqa ewaqape, Pailøt-te gimøvab, ndego āv gezømbe-beváp nqægo, “Gekha ezoqā nøzømboqoiū, ndimbula-te tefakhan? Balabâs, ó, Yesû, ndego Mesaya ndimbo-akhayam?” 18 Ndego mǹdæ-otév, Zu megetapak, Yesu teqa zenda-te, ta zapaya ndógo tiniveém. Ndigu ova ndø-einím.

19 Pailøt manqa ovøyam khoev-te geːqotam, yaq tegu zas manqat ndokhofotáv. Manqat av nqægo, “Nandev ezoqam, matev-qase mbomatànām. Ndego manqa-zapa mbaín. No lova venanqei notamát, te zapaya. Venanqei-tam soqaqapé.”

20 Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, ezoqa ewaqape āv gizømbe-pouweát nqægo, “Pailot āv qazømbøé-einím nqægo: Balabas benqonqotáv, bavokho. Geté Yesu løvøte-té geabenøvé.”

21 Yaq Pailøt ezoqa ewaqape gezøbevap, “Nginik ezoqa menas, gekha ezoqām nøzø-nqonqotāv?”

Yaq ezoqa ewaqape gimbo-qavøinam, “Nándev, Balabas, toqonínqonqotáv!”

22 Yaq Pailøt gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq ngenek Yesu, Mesaya ndimbo-akhayam, gekha nombógō?”

Yaq ezoqa ewaqape gimbo-qavøinam, “Tae mutui-té geabe-tøkewé.”

23 Yaq Pailøt gezøbevap, “Gekha zapâ? Ngenek gekha manqa-zapā ndógo?”

Geté ndigu kandakanda nøme mba moː-akhaemém, “Tae mutui-té geabe-tøkewé.”

24 Yaq Pailøt geqeiv, av nqægo, ndigu teqa manqat gēyogemāk neka avønīn nøfe ndøngazēm, yaq ndego ibøkha ndøndáp, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, zenda vōsunguz, gezø-ein, “Nqanek noqá manqa-zapá mbá, zo ngenek ezoqam tozolaem. Zoqá manqa-zapá.”

25 Yaq ezoqa ewaqape gindu-qavøinam, “Yaq-fia nqosøgeap, teqa kouk waev-qa yaq-te, ni-té qabenø-nqeivøém, nigi nakheis namba.”

27:12 27:12 Isa 53:7 **27:18** 27:18 Zion 11:47-48; 12:19 **27:24** 27:24 Deut 21:6-9 **27:25** 27:25 Kel 5:28

26 Yaq Pailøt até gendego, Balabas vøzø̄-nqonqotav. Geté Yesu nakhag
ezoqam-qá zenda-té genøvé, bemø̄feomem, tae mutui-te sasa bemø-
tøkewem.

Nakhag ezoqam, Yesu otøotam gi:vewem
(Mak 15:16-20; Zion 19:2-3)

27 Yaq Pailøt-gi nakhag ezoqam, Yesu gaman-qá khoev-té gimøndafém,
yaq nakhag ezoqa ewaqape vøzø̄-akha, te-te vøndō-pindam. 28 Yaq até
gindigonem, ekeza ndabua sègembo-khofoném, neka ndabua køkouk,
kopømba ande av kawa ezoqam-qa ndabua ndægo, vømbō-uzim. 29 Yaq
gumbag fakiafakia-us ndø-ogeaném. Yaq kawa-té gimbøe-uzím. Andé
kawa ezoqam-qá wawáq. Yaq teqa nakeamo zenda-te, tatuag, kopømba
ande av kawa ezoqam-qa tatuag ndægo, vømbō-etøomem. Yaq otøotam
me:vewém. Katuk ndømøkuí, teqa megemege-te, gimbo-einim, "Zu
ezoqam-ge kawa. Iké: qo-te." 30 Yaq køse mbøe-pisibømém, teqa kha-
te, tatuag nqawa vø̄e-viomem, kawa sasa mbøe-khanæmem. 31 Otøotam
gumuvewem, yaq ndabua køkouk, nqawá ginømbo-khofoném, neka ekeza
ndabua vømbō-uzim. Yaq tinøndafém ndógo, tae mutui-te vømǿ-tøkewēm.

Yesu tae mutui-te gitøkewem
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Zion 19:17-27)

32 Nakhag ezoqam, Yesu taon bavokho gi:-ituat, ezoqa ndø-ometám.
Sailini taon-ák. Teqa iz Saemón. Yaq ndigu até gindigonem, ndego
Yesu-qa tae mutui eqawat-qa yaq-te vø̄tøpøtøvem. 33 Yaq gi:-apat, man-
qei ndógo timøfakház, Golgota ndimbo-akhayam. Taqa manqa mokho,
"Kawa-pakha manqeí." 34 Yaq Yesu ambá waen mbo-etøomemín. Gi-
giap khaqain-qapé namba me:tøkuaném. Geté ndego ge:khamas, yaq
gèmbøeqasí, vø̄e-īz.

35 Yaq Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém. Gumu-tøkewem, yaq teqa
ndabua, kas me:-otám. 36 Yaq qame-navøem, ndigu sègeqonáv ndøgo,
Yesu vømbō-gazinem. 37 Teqa kawa-te, ova ndo:go, manqat ndøtøkeém,
ndego andé gekha manqa-zapa zapayā gin̄laem. Av qane-peaupám
nqægo, "Ngenek Yesú. Zu ezoqam-gé kawá."

38 Yesu gitøkewem, pepen ezoqam menás namba me:tøkebám. Nøme
ndego, teqa nakeamo zenda-té ginø-tøkewém, neka nøme ndego, yogea
zenda-te vø̄tøkewem.

39 Ezoqa gi-okhoat ndøgo, Yesu sège-ngenøitát. Kawa mba ndøngetæát,
40 manqat vombō-manqatat, av nqægo, "Qo Mbumbukiam-qa khoev
ngi:wat-qa neka khøuwa misika mokho-te nango weve-qa qoqogoam, qo
qakeza mokho-mba vø̀khandí:q. Soqotøndó-vís, nandav tae mutui-te, qo
unimanqatin Mbumbukiam-ge Yo toqogoat."

41 Yaq até Mbumbukiam-gí iziz ezoqa kandakandá-ya, Mozes-qa gu-
guna manqat nømendim ezoqam neka megetapak nøme namba, otøotam
me:vewém. 42 Gi-einim, "Ezoqa nøme gèkhandi:ztám. Geté ekeza kha,
kopømba mbaín tekhandi. Ngenek unimanqatin Izlael ezoqam-ge kawa
tegoat, yaq ndakin yà betøndovís, nqanek tae mutui-te. Yaq ni tàbizi-
unimanqatiním. 43 Ndego Mbumbukiam-te mbá genøtawé. Yaq Mbum-
bukiam yà bekhandí:v, unimanqatin poev tømbogoat te-te. Ngenek
ekezan āv gene-eín nqægo, 'No Mbumbukiam-gé Yó.' "

27:28 27:28 Luk 23:11 **27:30** 27:30 Isa 50:6 **27:34** 27:34 Psa 69:21 **27:35** 27:35 Psa 22:18 **27:38** 27:38 Isa 53:12 **27:39** 27:39 Psa 22:7; 109:25 **27:40** 27:40 Met 26:61; Zion 2:19 **27:43** 27:43 Psa 22:8

44 Yaq até pepen ezoqám-a, Yesu namba tae mutui-te gitøkebupam,
vøngenøinam.

Yesu ge:nanim
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Zion 19:28-30)
45 Yaq khøuwa muin qandap, qamat atema khagus 3 oklok vøndap,
manqei ate qægoam, bøivun ndønqeivøém. 46 Yaq ande av 3 oklok ndægo,
Yesu kandambaqape tène-ogeá. Ekeza manqat-te āv gene-akhá nqægo,
"Eli, Eli, lømá sabaxtáni?" Taqa manqa mokho nqánek: "Mbumbukiam,
Mbumbukiam. Gekha zapâ, no qoqo-nøuvan?" 47 Geté ezoqa nøme,
avønin giwaniapam ndøgo, teqa akhayam giyogem, ndigu manqa mokho
ndapeáv. Yaq āv gini-einím nqægo, "Ngenek Ilaiza mbo-akhayám."
48 Yaq ezoqa nøme até gendego, ndabua-qa ndøteít, waen khaqain-qape-
te vøuqoqom, tae-te sasa ndøløvønam, Yesu vømbō-qantav. Izam-qa
mbogoám.
49 Geté ezoqa nøme gindu-einim, "Qombó-iváv. Yaq zíqeivím, Ilaiza
petøndéwāv, penømakhaya, ngenek vókhandï:v."
50 Yaq Yesu kandambaqape, nangó genø-akhá, vønanim.
51 Yaq nqáe! Mbumbukiam-qa khoev-te, ndabua ndøgo, khafeap
kouwat mboqog-te qafaleam, livin-mbá qanømu-qatavát. Sa ová qando-
qatá, atema manqei-te. Neka manqei vøkukuvøem, neka nandi kan-
dakanda vø-qaqanimat. 52 Yaq Mbumbukiam-gi ezoqa kopoáv, ndigu
ibugukhokhof gipakhaetat, tiqa manqei-pakha sège-mboqovøemát, ma
gi-osupat ndøgo, neka løvøte-te vøndōsuz, 53 neka tiqa manqei-pakha vø-
ivøvem. Yaq Yesu løvøte-te gendo-khandi:v, taqa zita-te, ndigu Zelusalém
ginø-óz, Mbumbukiam-qa taon-te. Ezoqa kopoáv gizømet, ndigu løvøte
ezoqam.
54 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam neka ndigu nakhag ezoqa
nøme, Yesu gimbo-kewagat, manqei kukuvøem neka matev ate ndægo
giqeivim, qafakhanumat, ndigu møe ndøgoném. Møe kandambá. Yaq āv
gini-einím nqægo, "Ngenek unimanqatín Mbumbukiam-gé Yó."
55 Ta manqei-te ndøgo, até sakheís-a, vøgoam. Sakheis kandambá.
Andé qambaqapé gindu-waniapát, matev giqeivat. Nginik sakheis
Yesú namba me:geavún, Gelili plovins-te ginduzav, neka vømbō-tøkeam.
56 Sakhei nøme, namba gi:waniapam, nømu Melí. Magdala vemiav-ák.
Neka Meli nømu, ndugu Zems neka Zosef, tigú evó. Neka nømu ndugu,
Zebedi-gú zás. Zems neka Zion, tigú evó.

Yesu manqei ozu-te gi-eoeinam
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Zion 19:38-42)
57 Ezoqa kopo mòndøgoám. Teqa iz Zoséf. Alimatea vemiav-ák. Gigiap
kopoav ezoqám. Ndego Yesu-gé paev ezoqam nøme ndøgoám. Yaq Yesu
gitøkewem, qakhagus ndøgo, 58 ndego Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-
qa yaq-te vømømbō-viam. Yaq Pailøt ekeza nakhag ezoqam gezø-ein,
"Ság. Ngenek teqa kha, sà bendáp." 59 Yaq Zosef até gendego, teqa
kha vøndap, ndabua ndakinak sasa me:løvønøvem. 60 Yaq ekeza manqei
ozu-té gemø-eoeiú, ndøgo nandi-te ge-oz. Yaq nandi-qape ndøqambesám,
manqei-pakha mboqog vøtok, sasa ndøwav. 61 Yaq Meli Magdala vemiav-
ak neka Meli nømu, manqei-pakha avønin-té giqonavát, gimbo-kewagat.

27:46 27:46 Psa 22:1 **27:48** 27:48 Psa 69:21 **27:51** 27:51 Exo 26:31-33; Iblu 10:19-20
27:55 27:55 Luk 8:2-3 **27:58** 27:58 Deut 21:22-23 **27:60** 27:60 Isa 53:9

Nakhag ezoqam, Yesu-qa manqei-pakha gimbo-kewagat

62 Yaq khøuwa nøme qandopave, khøuwa kandakanda-qa lou
khakheinam khøuwa qame-navøem, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa
kandakanda neka Felisi ezoqam, Pailøt-té ginøzáv. 63 Gimbo-einim,
“Khanánqa. Ni matavap āv qanimbi-veséz nqægo: Ndego khavozam
ezoqam gekhandi꞉vtam, ndego āv gene-eín, ‘No løvøte-te nango
ndækhandí꞉n, khøuwa misika-qa zita-te.’ 64 Yaq nakémbá. Nakhag
ezoqam qókhofotáz, ndøgo manqei-pakha-te. Yaq ùni bembøe-keogé,
atema khøuwa misika bemō-nasinim. Soqaín ndøgo, tegi paev ezoqam
teqa kha ti-aqonømem, yaq ezoqa vøzømbé-khavozām, av nqægo,
‘Ndego løvøte-tē gendo-khandī꞉v.’ Khavozam manqat av nqægo, amba
tøfakhanin, yaq ndøgo, teqa khavozam manqat ate ndægo, ibugukhokhof
gemanqatam, ambá unime꞉-løvuamín.”

65 Yaq Pailøt gezø-ein, “Qanimáv. Nakhag ezoqam zó-upøzó. Neka
ùni mbøe-keogé, nandav manqei-pakha.” 66 Yaq ndigu manqei-pakha-te
vōzav. Yaq nandi-qape-te ndøgo, ndigu mboqog-te go꞉zavam, khakhatap
mo꞉goném. Soqaín ndøgo, ezoqa sa ti-oz. Yaq nakhag ezoqam, sègeziváz
ndøgo, manqei-pakha gimbo-kewagat.

28

Yesu løvøte-te gendo-khandi꞉v
(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Zion 20:1-10)

1 Sabat khøuwa qame-navøem, yaq Sande qanaqanus qandopave, Meli,
ndugu Magdala vemiav-ak, neka Meli nømu, manqei pakha-té ginøzáv.
Ambá gèmø-qeivimín.

2 Yaq nqova mbaín, manqei qando-kukuvøem. Manqei kukuvøem
kandambá. Zapa ndógo, Evezøza-gé enzol ezoqam ndovís, yan-te, nandi-
qape vō-qambesam, manqei-pakha mboqog tambav-te go꞉zavam, nandi
mumat sasa mo꞉qom. 3 Teqa kha waev kandambá, vøiyam-ús, neka teqa
ndabua ùnime꞉-papaqá. 4 Yaq nakhag ezoqam gi-ometam, ndigu møe
kandambá. Kha sègezømbu-wageapát, vō-o꞉az. Andé løvøte ezoqam me
me꞉singitavát.

5 Geté ndigu sakheis, enzol ezoqam āv gezømbe-eín nqægo, “Zo møe
ndøgònem. No møtenøtén. Zo Yesu-qa zovawét, ndego tae mutui-
te gitøkewem. 6 Ndego nqanek mbaín. Mbumbukiam møndø-khandí꞉v,
løvøte-te. Ate av-té, ekezan manqat ge꞉manqatam. Zøtøndézāv. Manqei
ndøgo, ma kha qæveam, nqánek. 7 Ndakin nakhama ndøzáv, tegi paev
ezoqam manqat vømøzō-ein. Av qazozømbé-eín nqægo, ‘Ndego møndø-
khandí꞉v, løvøte-te. Yaq ndakin Gelili plovins-té genømá. Ndego é-ndo꞉má
ndøgo, zoqa megemege-te. Yaq ndógo, tozomó-ometám.’ Nqáe! No
ndakin møezø-eín.”

8 Yaq ndigu sakhei menas, manqei-pakha sège-ivøvém. Nakhamas-té.
Møe-ús. Geté até khanakhanakh kandambá. Yaq tegi paev ezoqam-té
ginøbøín. Ambá manqat møzø-einín.

9 Geté nakhoa livin ndøugu, nqáe! Yesu zøfakhán, vøzō-ein, “Qanaqanus
mbomá, zo-te!” Yaq ndigu tinøzáv ndógo, katuk vømbō-møkuim, zenda
tokhotapak sasa mbogeagimem, vømbō-vizumem. 10 Yaq Yesu gezø-ein,

27:63 27:63 Met 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Zion 2:19-21 **28:6** 28:6 Met 12:40; 16:21 **28:7** 28:7 Met 26:32; Mak 14:28 **28:10** 28:10 Met 26:32

“Zo møe ndøgònɛ̄m. Nogi paev ezoqam-té qanøzáv, manqat vømøzɵ̄-ein. Gelili plovins-té giabenøzáv. Yaq no ndógo timɵ́-nømendám.”

Khokho emanqat, Yesu-qa kha-qa yaq-te qapanqavøem

11 Ndigu sakheis nakhoa-te gi:-apat, yaq nakhag ezoqa nøme ndigu, manqei-pakha gimbo-kewagat, taon-té ginøveséz, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, matev ate ndægo, ande āv khanē-fakhanumat, vømēzømas. 12 Yaq ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, megetapak nømé namba me:qonáv, manqat vɵ̄kakambam. Manqat gumukopo:nem, yaq até gindigonem, nakhag ezoqam moni vøzɵ̄-etoam. Moni andé kandambá. 13 Gizø-ein, “Zo ezoqa āv qazozømbé-manqatét, ‘Ni nïsømbiát, lova. Yaq tegi paev ezoqam tinduzáv ndógo, teqa kha vɵ̄aqonømem.’ 14 Geté ndego Lom gaman ezoqam, taqa yaq-te te-ewag, yaq ni āv qeimbøé-einím nqǽgo: Ndøgo zoqá manqa-zapá mbá. Zo mbofofògeăp.”

15 Yaq ndigu nakhag ezoqam, moni gindøpøzem, āv tini-matønumám, av gizømbe-ein. Yaq nqanek khokho emanqat, sège-panqavøemát, Zu ezoqam-qa bawan mokho-te. Até ndaki khøuwa-té-a, sège-panqavøemét.

Yesu ekeza paev ezoqam, sasae-qa yaq-te manqa gezø-løvua
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Zion 20:19-23; Kel 1:6-8)

16 Yaq Yesu-gi paev ezoqam ileven, Gelili plovins-té ginøzáv, manqei pøyat-te vømɵ̄qavig. Ate av-té, av Yesu gezømbe-manqatam. 17 Yaq giometam ndøgo, katuk ndømøkuím, vømbɵ̄-vizumem. Geté nøme ndigu, gò:nakém. 18 Yaq Yesu sègezø-khanøgím, gezø-ein, “Gigiap ate ndægo, yante neka manqei-qape-te nqago, Mbumbukiam noqá zenda-té genøvé. No notó-kawaentát.

19 Yaq nakémbá. Bawabawan-te ate ndækhazet, sozó-okhoát, ezoqa noqa manqat vømē-zømesim, yaq ndigu bemɵ̄-nogi-paev-ezoqam-ez. Yaq ibøkha iz zozɵ́-etoumát, Tat-qā iz-tē, neka Yo-qā iz-tē, neka Nqova Mbomambaqape-qā iz-tè. 20 Neka vɵe-zømesimít. Manqat ate ndægo, av no qazømbe-manqatam, bemɵ̄ndapem.

Nqáe! No ndègoát zo namba, khøuwa ate ndægo, atema manqei-qape vaev-te.”

28:16 28:16 Met 26:32 **28:18** 28:18 Zion 13:3; Ef 1:20-22 **28:19** 28:19 Mak 16:15-16; Kel 1:8

Manqat Mbomambaqape
Mak
gepeawam

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat, Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Mak ndøpeawám. Ndego iz nøme, Zion-Mak mbo-akhaemám. Ndego ambá av nqægo, Yesu-gi paev ezoqam tuelv mokho-tē gunu:goām.

Mak, ndego Pol-ge zifu Banabas, tegé ekeabøí (Kol 4:10). Ndego Zelusalem taon-té gekhouwév, neka Pita neka Pol neka Banabas, tiqa sasae-te vøzø-tøkeam.

Ni kopømba mbaín uni tizi:nøten, gekha manqei-tē ndøgo, Mak nqanek manqat gepeawam. Geté Klisten bawan megetapak, nupøkhan mba giyagam, āv gini-matavupám nqægo: Mak Lom taon-té abeváv, yaq ndego ta taon-te ndøgo, Pitá namba abetegoám, ngenek Yesu-qa yaq-te ge:vototupam, yaq Mak vøpeawam.

Mak nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Lom ezoqam nonqo ndøpeawám. Nginik ezoqam, tiqa poev, bazaføgakh matev zøgoám. Yaq nakémbá, Mak manqat andé kandambá, Yesu-qa bazaføgakh-qa yaq-té gene-peawám, av ndego enqoni-us ezoqa kopoav ge:khakhæz, neka ezoqam ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam, vøzø-ngeasumam, neka tiqa manqa-zapazapa-te vønqovotaz, ndøgo qazø-geageapam.

Nqanek manqat-qa vaev, Mak 16:9 qangaz, ta manqat ndøgo, ezoqa viní abe-peawám.

Zion Yesu-qa nakhoa gekhakheinumat
(Met 3:1-12; Luk 3:1-18; Zion 1:19-28)

1 Emanqat Mbomambaqape, Yesu Keliso-qa yaq-te, ndego
Mbumbukiam-ge Yo, nqánek. 2 Matev āv qanengáz, av Mbumbukiam-ge
manqa vevezam ezoqam Aezaya ge:peawam. Ndego āv gene-peawám
nqægo,
“Mbumbukiam ge-ein:
Nqáe! Noge u-anem notó-khofotáv, qoqa megemege-te.
Ndego nakhoa møqá-khakheinám.
3 Leg-av manqei-te ndøgo, ezoqam-qa manqa wag ndø-akhayam.
Av qane-akhayám nqægo,
‘Evezøza-qa nakhoa é-mozoto-khakheinømém.
Nakhoa ndaføyamba-qape zombøé-viæém, ndego te:geav.’ ”
4 Yaq Zion ndøfakhán, leg-av manqei-te ndøgo, ezoqam ibøkha iz vøzø-
etoumam neka Mbumbukiam-qa Manqat vøe-zømesimam. Av gezømbe-
manqatám nqægo, “E-mozoqambúz, neka ibøkha iz vø-upøgim. Yaq
Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, ndømbøe-navøém.” 5 Ezoqa
kopoáv, gindupindam te-te. Zudia plovins-té gindu-okhoám, plovins ate
ndægo, neka Zelusalem taon-ak vøndō-pindam. Yaq manqa-zapazapa
ndøgo, gimatønumam, gèvøndæmém, neka Zoden kea-te ndøgo, ibøkha iz
vø-upøgim.

1:2 1:2 Mal 3:1 **1:3** 1:3 Isa 40:3 **1:4** 1:4 Kel 13:24; 19:4

6 Zion ndabua eqeieqei uzøpøteáv. Geté ndabua ge-uzupam, kemol-qá
su gini-geveaném, neka ndabua segim nonqo, søvakha gigiap-gí ngusúm
gini-khakheinøvemém. Neka lou gelogam, bamøkhokeakh neká ndokhos,
ti-mba ndígu telouzám.
7 Zion ezoqa manqat āv gezømbe-manqatám nqægo, "Noqa zita-te,
ezoqa kopo ndøgeáv. Ndego no ùnime꞉-løvumbám. No ezoqa khàpe nøte-
khapelavøqase-én. Até nqanek sasae khapelavøqasé-a, no katuk tæmøkui,
teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba mbaín.
8 No zo ibøkha iz, ibøkhá qazømbe-etoumít. Geté ndego ibøkha iz, Nqova
Mbomambaqapé gezømbé-etoumát."

Yesu ibøkha iz gendap
(Met 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 Ta khøuwa-te ndøgo, até Yesú-a, Zion-te vømat. Nazalet vemiav-té
gendowáv, Gelili plovins-te ndøgo. Yaq até ndegó-a, Zion-te ibøkha iz
vøndap, Zoden kea-te ndøgo. 10 Yesu ibøkha-te é-vøndo-fakhán-ae, yaq āv
geneqeív nqægo: Yan gèmboqoé. Yaq Nqova Mbomambaqape ndovís.
Andé kuvøkuvuam me me꞉løvuvavún, te-te. 11 Yaq yan-te ndo꞉go, manqa
wag ndofakhán. Av qande-eín nqægo, "Qo nogé Yó. No poev kandambá
qo-te. No nøtaqambo-khafuát."

Saitan Yesu ge꞉khamasimat
(Met 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Taqa zita-te, Nqova Mbomambaqape, Yesu leg-av manqei-té genø-
itú. 13 Khøuwa fotí, leg-av manqei-te geyagam. Yaq Saitan Yesu teme-
khamasím ndøgo. Yesu søvakha gigiap lozokhák namba me꞉yagám. Yaq
enzol ezoqam tinduzavín ndøgo, Yesu vømbō-tøkeemin.

Yesu Gelili plovins-te sasae gengaz
(Met 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

14 Zion ndimbula-te gi꞉-utøvem, yaq Yesu Gelili plovins-té genøwáv,
ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape vømē-zømesim. 15 Av
gene-zømesimát nqægo, "Khøuwa mi̇zi-khantøzém. Mbumbukiam-qa
Megeat Matev, avønín. E̊-mozoqambúz neka Mbumbukiam-qa Manqat
Mbomambaqape vō-unimanqatinim!"
16 Yesu Gelili kewan ndøgeg-te ge-ewat, yaq evenap menas tezømét
ndøgo, Saemon neka Endlu. Voe ndø-ogiát. Zapa ndøgo, ndigu ezoqa
menas, voe nqagim ezoqám. Ndøgo tiqá sasáe. 17 Yaq Yesu gezø-ein,
"Vòndozáv. No zonøndó-paevém. Yaq zo ezoqa takhaset matev nøté-
zømesím." 18 Yaq até gindigonem, voe sège-ivøvém, sasa mbopaevem.
19 Yesu agé okhoeáv, evenap menas nøme tenøzømēt, Zems neka Zion.
Ndigu Zebedi-gí nakheís. Khagua-té gunuguvám. Voe ndøpotofumát.
20 Yaq ate ndigú-a, Yesu vøzø-akha. Yaq ndigu gèqá. Eve sège-ivøvém,
tegi sasae ezoqam namba, Yesu vømbō-paevem.

Yesu ezoqa kopo, nqova soqa gembo-ngeatam
(Luk 4:31-37)

21 Yesu ekeza paev ezoqam namba, Kapenaum taon-té ginøzáv. Yaq
Sabat khøuwa-te ndøgo, Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té gemø-ón, ezoqa
vømē-zømesim. 22 Ezoqam ndigu, teqa nømendim manqat giyogem, mbøni

1:6 1:6 2 King 1:8; Met 11:8 **1:7** 1:7 Kel 13:25 **1:11** 1:11 Psa 2:7; Isa 42:1; Met 12:18; Mak 9:7 **1:13** 1:13 Psa 91:11-13 **1:14** 1:14 Mak 6:17 **1:15** 1:15 Met 3:2 **1:22** 1:22 Met 7:28-29

zølév. Zapa ndøgo, ndego Mbumbukiam-qá iz-té neka bazaføgakh-té gene-zømesím. Ambá av nqǣgo, av Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam gi:zømesimam.

23 Ta guliguli khoev-te ndøgo, ezoqa kopo mòndu:goám. Ndego nqova soqa mbøigoám. Yaq ndego kandambaqapé sege-akhá, 24 "Yésu, Názaletak! Gê, qo ni gekha qonígū? Ni ngiænoat-qā qotøndóqav? No møtenøtén, qo gekha ezoqām. Qo Mbumbukiam-gé Ezoqa Ndaføyamba-qapé."

25 Yaq Yesu ndego nqova soqa, gèmbøe-khafén, gembo-ein, "Qo manqat tía! Mòqotøndo-fakháq, qo nandav ezoqam-qa mokho-te ndoqotu:gu."

26 Yaq ndego nqova soqa, até gendego, ndego ezoqam møndøkhæqantám, sùgumu-waguvupát, sasa ndøfakhan. Akhayam-ús, gendofakhan.

27 Yaq ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá, neka yaqyaq-a gibond, "Nqanek gekha matêv? Teqa nømendim matev viní. Ndakinák, neka bazaføgakh-ús. Ngenek nqova soqøsoqa sègezømbe-khafenín, yaq ndigu teqa manqat o-mba vømbø̄e-ndapemin."

28 Yesu nqanek matev gego, yaq ndaføyambá, teqa emanqat sùgumupanqavøemát, Gelili plovins-te ate qægoam.

Yesu ezoqa kopoav gekhakhæz
(Met 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev gendo-ivav, yaq Saemon neka Endlu, tiqá khoev-té genøwáv. Até Zems neka Zion, namba me:-apát. 30 Yaq khoev-te gimøfakhaz, Saemon-gu zimpuka, ngusu tatas enqoni mbovitát. Venanqei nonqo-té gubuvám. Yaq Yesu tøke-qa mboviømém, tuqa yaq-te. 31 Yaq Yesu tenøwáv ndógo, zenda vømbōgea, neka vø̄-eqeiu. Yaq ngusu tatas enqoni, sègembo-navøém. Yaq ndugu até gundigu, lou vøzø̄ta.

32 Yaq khøuwa gumusinan ndøgo, ezoqa ewaqape, enqoni qazøgoam o nqova soqøsoqa gizømbu-goam, Yesu-té gindu-upøgím. 33 Vemiav-ak ezoqa ewaqape ndozáv. Khoev vimá ginømøváb. 34 Yaq gekha enqonī, bugug vinivinimba qazøgoam, Yesu gèkhakhæz. Ezoqa kopoáv. Neka nqova soqøsoqa kopoav, ezoqam-qa mokho-te gizømbu-goam, vøzø̄ngeasam. Ndego nqova soqøsoqa takeáv, manqat timanqatat. Zapa ndógo, ndigu møndæzøtéz, ndego gekha ezoqām.

Yesu manqei vinivinimba nøme-te ge-okhoam
(Luk 4:42-44)

35 Khøuwa nøme qandopave, lovølova-ús, até gupøistám, Yesu gesùzām, khoev vø̄-ivav, ezoqam-av manqei-te sasa ndøwav, vømø̄-guligulim. 36 Yaq Saemon-za, gèmbovawát. 37 Yaq gi-ometam ndøgo, gimbo-einim, "Ezoqa ewaqape qoqa ndøvawét."

38 Geté Yesu manqat gezø-qavøiu, "Ni até vemivemiav nøme-té-a, avønin nqagot, bïziniáv, Mbumbukiam-qa Manqat bamē-zømesim. Zapa ndógo, no ta zapaya nqánek qatøndenáv."

39 Yaq Yesu Gelili plovins ate ndægo sugumu-vatát, ezoqa tiqa guliguli khoev-te vø̄e-zømesimat, neka nqova soqøsoqa vøzø̄-ngeasumat, ezoqamqa mokho-te gu:goat.

1:24 1:24 Mak 5:7 **1:26** 1:26 Mak 9:26 **1:28** 1:28 Met 4:24 **1:34** 1:34 Mak 3:10-12 **1:35** 1:35 Met 14:23; Mak 6:46 **1:39** 1:39 Met 4:23; 9:35

Yesu kha sisi-us ezoqam gekhakheinøvem
(Met 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Khøuwa nøme, kha sisi-us ezoqam ndováv. Yaq Yesu-qa megemegete, katuk ndømøkuí, vømbōviam, “Ambá qokhakheinømbemín. Poev taqagoat, qo kopømbaqapé, toqo-khakheinømbem.”
41 Yaq Yesu ngenek ezoqam tanakh mbogó, zenda vømbøeve, gemboein, “Nqanøpoév. Qo vòkhakhæq.” 42 Yaq nqova mbaín, ndego ezoqam, kha sisi sègembo-navøém.
43 Yaq Yesu ngenek ezoqam gèkhofotáv. Geté āv genegugú nqægo, 44 “Qo ezoqa nøme zò-eĭn, av matev qaqambe-fakhan. Geté Mbumbukiam-gé iziz ezoqam-té qonóqáv, bemōqamekh, neka Mbumbukiam-te etoam matev voqógō, av Mozes gezømbe-ein, kha sisi tøqa-navøem. Yaq ezoqa tĭabiti-zøtéz, qo mòqo-eqeieqei-éq.”
45 Geté ngenek ezoqam gewav, ndego Yesu-qa manqat sège-vøndazát. Ezoqa ewaqape zømanqatát. Yaq ta zapaya ndøgo, Yesu kopømba mbaín, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, vemivemiav-te vóe-onimĭt. Geté vemiav bavokho ndøgo, ezoqam-av manqei-té genø-qonumát. Geté ezoqa ta manqei vinivinimba-te giyagam, sègendo-okhoám, te-te.

2

Yesu kagi ezoqam gekhakheinøvem neka manqa-zapazapa vømbōevøzam
(Met 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Khapé outøpøteáv. Yaq Yesu Kapenaum taon-té genøveséz. Yaq ezoqa møndøyogém, av nqægo, ndego khoev-tē gegō. 2 Yaq gèndopindám tete. Ezoqa kopoáv. Khoev ùnime:-khazém. Até bavokhó-a, mboqog-te ndo:go, løvøzupøteáv. Yaq Yesu Mbumbukiam-qá Manqat me:zømesimát. 3 Ge:zømesimat, yaq ezoqa foa tĭndizáv. Kagi ezoqam ndø-eqeitavún. 4 Ambá Yesu-té ginø-eqeinamín. Geté ezoqa khàpumu-khouwéz, vóeōz. Yaq até gindigonem, khoev ová ginøqavíg, yaq ova ndo:go, ma Yesu ge:qotam, nqa vømō-løozem, neka ndego enqoni-us ezoqam, kitate geqeiam, sasa ndøføløtøvem. 5 Yesu tiqa unimanqatin geqeiv, yaq ngenek kagi ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, “Áti. Qoqa manqa-zapazapa møndøqa-navøém.”
6 Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, wambap-te giqonavam, ekeza mokho-mba āv gini-matavupát nqægo, 7 “Gekha zapâ, ngenek av nge:manqate? Mbumbukiam-qá iz ndøngi:tít. Ezoqam-qa manqa-zapazapa, Mbumbukiam yakhapús, ndezø-evøzam.”
8 Yesu é-møndæ-otév, av gi:matavupat. Yaq gezø-ein, “Zo gekha zapâ, zoqa mbøni-te av ndøzøte-matavupit? 9 Gê, gekha manqât ndøgo, føgakh mbain? Ndógò, no ngenek kagi ezoqam tæmbo-ein, ‘Qoqa manqa-zapazapa møndøqa-navøēm,’ o ndógò, tæmbo-ein, ‘Mòqo-itán, kita vōkhazo, okho sasa ndøngaz?’ 10 Geté no ndakin nøtézømás, Ezoqamge Yo, bazaføgakh nqambôgó, ezoqam-qa manqa-zapazapa tezø-evøzam, nqanek manqei-qape-te.” 11 Yaq Yesu até gendego, ngenek kagi ezoqam āv gembøe-eín nqægo, “No nqataqá-manqate. Mòqo-itán, neka kita vōkhazo, khoev-te sasa ndøqav.”
12 Yaq ndaføyambá, ngenek ezoqam sège-itán, kita vōkhazo, bavokho sasa ndøwav. Ezoqa ewaqape até gembo-kewagát, gemat. Ndigu nqova

1:44 1:44 Lev 14:1-32

ndafe kandambá, neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqanem. Gi-einim, “Ni bugukhokhof matev av nqægo qeiviáv.”

Yesu Livai gembo-akha, tembopavat, neka teqa khoev-te lou vølog
(Met 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Taqa zita-te, Yesu Gelili kewan-té genøveséz. Yaq ezoqa kandambá, gindupindam te-te. Yaq Yesu Mbumbukiam-qa Manqat vøezømesim. 14 Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, nakhoa gegeveat, ezoqam ndøomét. Teqa iz Livái.* Alfius-gé yó. Teks upøgim khoev-qase mokho-té gunu:qotám. Yaq Yesu āv gembøe-eín nqægo, “No qonøndó-páev.” Yaq Livai até gendego, gè-itán, vømbōpaev.

15 Taqa zita-te, Yesu Livai-qa khoev-te, lou mølóg. Ta lou loge-te ndøgo, teks moni upøgim ezoqa nøme neka ezoqa nøme, ndigu manqa-zapazapa-us ndizæza, mǫ̀ndøgoám. Kopoáv. Yaq ndigu Yesu neka paev ezoqam, namba me:qonavát. Ezoqam av ngi:gu, kopoáv, Yesu gimbopavam. 16 Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, ndigu Felisi gizøakhaemam, Yesu gi-ometam, ezoqam av ngi:gu, lou namba gi:logat, yaq ndigu tegi paev ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo, “Gekha zapâ, ngenek teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam namba lou ndiloget?”

17 Yesu tiqa manqat ge-ewag, yaq āv gezømbe-eín nqægo, “Ezoqam ndigu enqoni mbain ndigu, ndigu mulømula etoam ezoqam mbain tøgoat, kopømbá. Geté enqoni-us ezoqam bezøgó, mulømula etoam ezoqam. No ambá av nqægo, ezoqa eqeieqei akhayam-qa nøgeavūn. Geté no manqa-zapazapa-us ezoqam akhayam-qa nøgeavún.”

Yesu lou logemav matev-qa yaq-te gimbøe-bevøpem
(Met 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Khøuwa nøme, Zion-gi paev ezoqam neka Felisi ezoqam, lou logemav matev ndøgoát. Yaq ezoqa nøme tinduzáv ndógo, Yesu vømbō-bevøpem, “Gekha zapâ, Zion-gi paev ezoqam neka Felisi ezoqam, lou logemav matev gigoatun, getē qogi paev ezoqam gonemāv?”

19 Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, “Ge zô ndozo-matavap, ezoqa sæva te-oki, yaq zifuap lou loge-te tekhatob, ndigu zifuap kopømbâ, lou logemav matev ndōgonem, ndego ti namba te:goat? Av taoká. Ndego anganeam, zifuap namba zua tiqoqongeapet, ndigu kopømba mbaín, lou logemav matev tigoat. 20 Geté khøuwa ndǫ̀fakház. Yaq ndego ezoqam, ndego sævam ge-oki, ndǫ̀ndafém, ti namba nde:go. Yaq tegi zifuap lou logemav matev, ta khøuwa-te ndógo tinígoát.

21 Ezoqa kopømba mbaín, ndabua mbewat ndakinak, awenege ndabua-te to:tøke. Av toqotego ndægo, yaq ndabua toqosunguz, ndabua ndakinak ndøgo, segé-khapelavøqasé. Yaq ndabua keqæv sa tømǿkhouwév.

22 Neka ezoqa kopømba mbaín, waen ndakinak, awenege søvakha ngusum-te te-ewa. Zapa ndógo, awenege søvakha ngusum-te toqoewa, yaq waen tøpopon, ndigu gékeqáz. Yaq waen vóqouvøēm, neka søvakha ngusum vósoqoēz. Geté waen ndakinak ndøgo, søvakha ngusum ndakinak-té qotúqóuz.”

Yesu ndego kawá, Sabat khøuwa
(Met 12:1-8; Luk 6:1-5)

* **2:14** 2:14 Livai, iz nøme Metiú. **2:16** 2:16 Met 11:19

23 Khøuwa nøme, Sabat khøuwá, Yesu ekeza paev ezoqam namba,
wit khae livin-mbá gunu:-apát. Yaq tegi paev ezoqam, wit nanga
ndøvingisømém, sasa ndølouz. 24 Yaq Felisi ezoqam tiqa matev giqeivim,
Yesu āv gimbøe-einím nqægo, "Nqáe! Gekha zapâ, qogi paev ezoqam
nqanek Sabat khøuwa-te sasae ngigut. Khafeáp nandav?"
25 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Ge zô, emanqat mozó-geveømem, av Deivid
ge:matanam, tegi ezoqam namba ifin qazøvin? 26 Ta khøuwa-te ndøgo,
Abiata Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape gegoam, Deivid
Mbumbukiam-qá khoev-té genø-ón, flawa vømølouz, ndigu lou-qase-te
go:-abam, Mbumbukiam-gi. Matev av nqægo khafeáp. Mbumbukiam-
gí iziz ezoqam mba zø-mboqoatám, nginik flawa tilouzat. Geté Deivid
sègelóuz, neka até ndigú-a, vøzø-etoam, te namba gi:goam."†
27 Yaq Yesu nøme gezø-ein, "Mbumbukiam ambá av nqægo, ezoqa
Sabat khøuwa nonqo ndøkhakheinøvēm. Geté ndego Sabat khøuwa, ezo-
qam nonqo ndøkhakheinám. 28 Ezoqam-ge Yo, ndego kawá. Até Sabat
khøuwá-ya, ndégo teno-kawaevát."

3

Yesu ezoqam pingim qambowau, gekhakheinøvem
(Met 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Khøuwa nøme, Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gemat, ezoqa
kopo møndu:goám ndøgo. Ndego pingim gèmbowáu. 2 Yaq ezoqa
Yesu-te bøi mba mo:veém, ndego ngenek ezoqam peté-khakheinøvēm,
penømakhaya, Sabat khøuwa-te. Zapa ndógo, ndigu Yesu manqa ovøyam-te
vee-qa mbogoám. 3 Yaq Yesu ngenek ezoqam pingim qambowau gembo-
ein, "Qoté-itān, livin-mba nqøugu."
4 Yaq Yesu ezoqa ewaqape gezøbevap, "Gekha matêv ndøgo, Sabat
khøuwa-te toqogo, kopømba? Ndógò, matev eqeieqei toqogo, o ndógò,
matev soqain toqogo? Ndógò, ezoqa toqo-khandi:v, o ndógò, ezoqa
pakhapakha toqokhana?" Geté ndigu yaq manqat qavøiwateáv.
5 Yesu geqambunim, ezoqa vøzømet, ndego qaqa ndøgó, neka mbøni
mbonqosøgím. Zapa ndógo, ndigu mokho qeiviáv. Yaq até gendego,
ndego ezoqam gembo-ein, "Pingim qoté-ovøyām." Yaq ndego ezoqam,
pingim vø-ovøyam. Sègembo-eqeieqeí.
6 Yaq Felisi ezoqam, Yesu-qa matev giqeivim, ndigu sège-ivøvém,
vøzav, yaq gaman ezoqam Elod, tegi ezoqam namba, vømø-møvab,
manqat vø-einim, Yesu ande āv kinílaēm.

Ezoqa bawan-qape Yesu gimbopavam

7 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, Gelili kewan-té ginøzáv. Geté
Gelili plovins-ak kopoáv, até gezøpavát. Até Zudia plovins-ák-a, 8 neka
Zelusalem taon-ak, neka Idumea manqei-ak, neka Zoden kea yaq-keoqa
manqei-ak, neka Taya-yak neka Saedon manqei-ak, vøndō-okhoam.
Ndigu tindi-okhoám ndógo, Yesu matev vinivinimba ge:matønumam,
manqat giyogem. 9 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam, khagua khakheinam
manqat zø-eín. Yaq tèabete-ketáo, ezoqa andé vøe-nqonøtøvēm. 10 Zapa
ndógo, ta khøuwa-te ndøgo, Yesu ezoqa kopoáv, gekhakheinøvem. Yaq

---

2:24 2:24 Deut 23:25 **2:25** 2:25 1 Sam 21:1-6 **2:26** 2:26 Lev 24:5-9 † **2:26** 2:26 Deivid av ge:matanam ndægo, yaq ezoqa teqa matev, soqain veweáv. Yaq nakémbá, Yesu teqa yaq-te, nqanek manqat ge-ein. **2:27** 2:27 Deut 5:14 **3:4** 3:4 Luk 14:3 **3:6** 3:6 Met 22:15-16 **3:10** 3:10 Met 14:36

enqoni-us ezoqa nøme, ezoqam gèqaqagimám, atema Yesu-te, kha vømbō-khanøzemin. 11 Yaq ezoqam ndigu, nqova soqøsoqa gizøm-bugoam, Yesu gi-ometamin, ndigu Yesu-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:lavawín, vō-akhæmemin, "Qo Mbumbukiam-gé yó." 12 Geté Yesu ndigu gèzømbe-khafén. Ezoqa bezø-manqàtē av nqægo, ndego gekha ezoqām.

Yesu u-anim tuelv gi-upøzo
(Met 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Yesu manqei poyat-té genøqavíg, ezoqa vōmøvab, ndigu ekeza ma qambøe-pøovam. Yaq ndigu te-te sasa ndøzav. 14 Yaq Yesu até gendego, ezoqa tuelv vōvevesam. Ndigu ezoqa tuelv, u-anim zø-akhá. Ndigu namba mé:goát. Yaq gékhofosám, ezoqam Mbumbukiam-qa Manqat vømé-zømesīm, 15 neka bazaføgakh vøzø-etoām, yaq ndigu nqova soqøsoqa vóngeasumāt, ezoqam-qa mokho-te tu:goat.

16 Ezoqa tuelv gi-upøzo, ngínik: Saemón. Yaq Yesu iz nøme gemboakha, Pitá. 17 Nøme Zéms neka Zión. Ndigu Zebedi-gí nakhéis. Yesu iz nøme gezø-akha, Boanezéz. Taqa manqa mokho, "Ndand nakhéis." 18 Nøme gi-upøzo, Endlú neka Filíp, neka Batolomeú, neka Metiú, neka Tomás, neka Zéms. Ngenek Zems, Alfius-gé yó. Neka nøme Tadiés neka Saemón. Ngenek Saemon, Zelot ezoqam ndøgoám. 19 Neka nøme Zudas Iskaliót. Ezoqam ngének, vaev-te Yesu tegi qaqa ezoqam-qa zenda-te geve.

Yesu av gimbøe-einim nqægo, Saitan-qā bazaføgakh-tē genø-sasaeāt
(Met 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Yesu khoev-te gevesez, yaq ezoqa kopoáv, nqawa gindupindam. Yaq Yesu tegi paev ezoqam namba, ambá lou ndølogín. Geté ezoqam khàpumu-khouwéz. 21 Yesu-gi ekeza ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq tinduzáv ndógo. Ambá gekhatowemín. Zapa ndógo, ndigu até vōeeinim, gèkawakawaév.

22 Neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Zelusalem taonte ginduzav, āv gini-einím nqægo, "Ngenek Belzebul mbøigú, ndego nqova soqøsoqa-ge kawa. Teqá bazaføgakh-té genø-ngeasumatún, nqova soqøsoqa."

23 Yaq Yesu ndigu ezoqam gèmøváb, gezø-ein, "Manqat nandav, mokho mbaín. Gê, Saitan ekeza kha áv kené-ngeatām, ezoqam-qa mokhote tu:goat?" Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, 24 "Bawan kopo tigoat, yaq livin-mbā gunumú-qatønēm, izuizu nakhag vógonēm, ndigu sugumú-nasiním. 25 Neka evenap tigoat, yaq livin-mbā gunumú-qatønēm, izuizu vónøfē, yaq ndigu sugumú-nasiním. 26 Neka matev até kopó. Saitan ekeza kha livin-mba tumuqata, yaq ekeza kha namba vóenøfē, ndego até segemø-navøém.

27 Neka nøme nqánek: Ezoqa kopømba mbaín, bazaføgakh ezoqam-qa khoev-te sa te-on, gigiap vømbó-aqonām. Geté ndego bazaføgakh ezoqam bètøkho-løvønøvém. Váev gigiap tembo-aqonam, teqa khoev-te.

28 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha manqa-zapazapā ndøgo, ezoqa ndimatanam, até ndøgó-a, Mbumbukiam-qa iz ndingi:wat, ta manqa-zapazapa ndøgo, Mbumbukiam kopømbá, segembøé-navøém.

3:11 3:11 Luk 4:41 **3:12** 3:12 Mak 1:34 **3:16** 3:16 Zion 1:42 **3:17** 3:17 Luk 9:54 **3:22** 3:22 Met 9:34; 10:25

29 Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa iz tengiu, Mbumbukiam ta
manqa-zapa ndøgo, gembøé-navøemák. Ndøgo miavmiáv, até gégoát."
30 Yesu nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo: Mozes-qa guguna manqat
nømendim ezoqam āv gini-einím nqægo, "Nandev nqova soqa mbøigú,
teqa mokho-te."

Yesu-gu evo neka emekheis, gekha ezoqâm?
(Met 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-gu evo neka emekheis ndøfakház. Khoev
vimá sogowán. Yaq manqat mba ndøkhofotøvém, av nqægo, Yesu yà
betøndováv. 32 Ezoqa kopoáv, Yesu-qa avønin-te giqonavat. Ünime:-
khøogøvém. Yaq ezoqa gimbo-einim, "Nqáe! Qogu qavo neka qamekheis
ngó:wani, bavokho. Qoqa mo:keogé."
33 Yaq Yesu gezø-ein, "Nogu evo neka nogi nqamekheis kinógoam?"
34 Yaq gèqambuním, ezoqa vōzømet, uni gi:khøogøvem, giqonavam,
gezø-ein, "Nqáe! Nogu evo neka nogi nqamekheis ngínik! 35 Zapa
ndógo, gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-qa poev ndimbopaev, nogi
nqamekheis neka evo ndígu."

4

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ manqat

(Met 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Khøuwa nøme, Yesu Gelili kewan-te ndøgo, zømesim manqat nqawa
gengaz, ezoqa kopoáv gindupindam. Yesu ùnime:-khøogøvém. Yaq
ndego khagua-té genøketáo, khagua elavøqase vōsøkuz, sasa mo:qom.
Ezoqa ewaqape, ndøgeg-té gigoám. 2 Yaq ndego yaya etæ manqat
zømanqatát. Kopoáv. Nøme gezø-eta, nqánek,
3 "Nqáe! Ezoqam møndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga vømō-
zøgeakh. 4 Yaq wit nanga ge:panqabumat, nøme nakhoa-té ginø-o:atát.
Yaq pipisi tindu-løvuvám ndógo, vōlouz.
5 Geté nøme ndigu, nandi-té ginø-o:atát. Nandi-te ndøgo, manqei
khapekhapémbá qatøke:pat. Yaq mbusa nakhamas-té ginø-fakhanøvém.
Zapa ndógo, manqei andé mbaín. 6 Geté yaq, khøuwa gendosasev, mbusa
ndigu gifakhatat, khøuwa tatas ndølouwáz. Yaq gèkusíz. Zapa ndógo,
ndigu ngum uni mbunipøteáv.
7 Wit nanga nøme, gapuk-té ginø-o:atát. Yaq gapuk ndøgo qa-eqa, ndigu
gèvøtøgeám. Yaq louzi nonqo fakhazaneáv. Mbaín.
8 Geté wit nanga nøme ndigu, manqei eqeieqei-té ginø-o:atát. Yaq
kopømbá gi-eqanat, nanga vōqataz. Wit nanga nøme ndigu, 30, louzi
nonqo gitøkebupat. Nøme ndigu 60, neka nøme ndigu 100."
9 Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq āv gezømbe-
eín nqægo, "Gekha ezoqām ndego, gea tømbogoat neka yoge kopømba
vømbógoāt, yà beyogé!"

Yesu gekha zapā, ezoqa yaya mba gezø-etœam
(Met 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Ezoqa bawan-qape gi:zav, yaq Yesu-gi paev ezoqam tuelv neka
ezoqa nøme gimbopavam, yaya etæ-qá manqa mokho mbobevøpém.

3:31 3:31 Mak 6:3; Zion 2:12; Kel 1:14 **4:1** 4:1 Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2** 4:2 Met 13:34; Mak 4:33-34

11 Yaq gezø-ein, “Mbumbukiam zo mba zøtáke, mokho manqat tøzøte-
zøtez, teqa Megeat Matev-qa yaq-te. Geté ezoqa nøme, no yaya mba nøzø-
etǽ.
12 No ndigu yaya mba tæzømbe-etǽ ndógo: Ndigu ndikeôgé. Geté
géqeivimák. Neka ndigu ndiyôgé. Geté mokho géndapemák. Amba
tiqeivimin neka mokho vøndapemin, yaq ndigu ambá Mbumbukiam-té
ginø-qambuzín, yaq ndego tiqa manqa-zapazapa vøzø̄-evøzamin.”

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ-qa manqa mokho
(Met 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Gê, zo nqanek yaya etæ-
qa manqa mokho ndapeâv? Yaq av tægoat ndægo, zo yaya etæ nøme-qa
mokho áv khazøté-upøgīm?
14 Noqa yaya etæ-qa manqa mokho nqánek: Ezoqam ndego wit nanga
gezøgeakhat, ndego Mbumbukiam-qá Manqat me꞉zømesimát. 15 Wit
nanga ndigu, nakhoa-te gi-o꞉atat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa
nøme, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat giyogemin, Saitan até gende-
wavin, manqat vø̄e-vibamin, tiqa mokho-te tøu-ogeakhat.
16 Neka wit nanga ndigu, nandi-te gi-o꞉atat, taqa manqa mokho
nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat nakhamas-té ginø-
ndapemín. Khanakhanakh-ús. 17 Geté ta manqat ndøgo, uni mbuvøemáv,
tiqa mokho-te. Yaq ndigu føgøføgakh wanimáv. Mbumbukiam-qa Man-
qat zapaya, yage føgakh-qape o ngenøgim matev qazø-fakhanin, ndigu
nakhamas-té ginø-o꞉azín.
18 Neka wit nanga nøme ndigu, gapuk-te gi-o꞉atat, taqa manqa mokho
nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat ambá giniyogé. 19 Geté
ndigu fofogeap khàpe zømbe-khouwevín, tiqa yage zapaya, neka tiqa poev
matev, gigiap kopoav neka matev vinivinimba-qa yaq-te, vø̄tubamin.
Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa mokho-te ndøugu, gèvøtagín. Yaq
kopømba mbaín, mokho tømbo-fakhan.
20 Neka wit nanga ndigu, manqei eqeieqei-te gi-o꞉atat, taqa manqa
mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat, ùnime꞉-
yogemín neka manqa o-mba vømbø̄e-ndapemin. Yaq Mbumbukiam-qa
Manqat, mokho mbófakhán. Kandambá. Ezoqa nøme-te 30, neka ezoqa
nøme-te 60, neka ezoqa nøme-te 100.”

Waev-qa yaya etæ manqat
(Luk 8:16-18)

21 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Gê, ezoqa lampa tøzøgoat, ndigu
ndis o lou-qase mokho-té gunú꞉-wuøēm? Av taoká! Geté lampa
asøzam nonqo-té ginǿ-wuǿém. 22 Yaq até kopó. Gekha matēv ndøgo,
ndøkhonøwe, bavokhó qandó-fakhanám. Neka gekha mokho manqāt
ndøgo, ndøkhonøwe, segendó-veveám.
23 Gekha ezoqām ndego, gea tømbogoat neka yoge kopømba vømbógoāt,
yà beyogé!”
24 Yaq Yesu nøme gezø-ein, “Unime꞉-yogé, manqat nqæmanqate. Av zo gi-
giap o matev ndøzøte-geveam, Mbumbukiam zo āv tezømbé-geveám. Yaq

4:12 4:12 Isa 6:9-10; Kel 28:26-27 **4:19** 4:19 Met 19:23-24 **4:21** 4:21 Met 5:15; Luk 11:33
4:22 4:22 Met 10:26; Luk 12:2 **4:24** 4:24 Met 7:2

Mbumbukiam-qa matev ndømø-løvuám, av zo matev ndøzøte-matanam.*
25 Gekha ezoqām ndego, mokho gendap, Mbumbukiam otevat nøme mba
mbøé-etoám. Geté gekha ezoqām ndego, mokho ndapeav ndøgo, yaq
Mbumbukiam até otevat-qasé-a, ndømbogo, segéviwám."

Yesu Mbumbukiam-qa Megeat Matev, wit nanga ge:khamas

26 Yesu yaya nøme gezø-eta, nqánek. Gezø-ein, "Mbumbukiam-qa
Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa khae-te wit nanga
tezøgeakh, 27 yaq tebuvat, neka vósuzamāt, ndigu wit nanga yakhapus
mokho-mbá segé-qatazát neka vøfisamāt. Geté ndego gé:-otevák, ande
āv kinífakhāz. 28 Manqei yakhapús, ewa qambo-etoamin, gifisamin.
Bugukhokhof wit gagayag ndøfitamín, yaq wit nanga sasa ndøqatazin, yaq
louzi nonqo vøgonin. 29 Yaq louzi nonqo gumu-fisamin, yaq ngenek avøe
ogekhæm ezoqam tewavín ndógo, vømø-qogazin."

Masted tae nanga-qa yaya etæ manqat
(Met 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Yaq Yesu nøme gezø-ein, "Gê, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, áv
khazí:-khamasēm? Gekha yaya zí-etæēm, taqa yaq-te? 31 Masted tae
nanga zí:khamasém. Manqei-te toqo-zøgeakh, yaq ndigu khapímbá.
Av tiuká, av tae nanga nøme ndi:gu. 32 Geté yaq giqatazin, mbusa
vøfakhanin, yaq tae kandambá tøyat. Khae gigiap nøme møndø-løvuamín,
neka tangtang kandakandá. Yaq ta tae tangtang guzuguzu-te ndøgo,
kopømbaqapé, pipisi go:viviamin."

Manqat nøme, yaya etæ-qa yaq-te
(Met 13:34)

33 Yesu ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam, yaya av nqægo
kopoáv gezø-etæam. Yaq ndógo, ndigu mokho tïabembøe-ndapém.
34 Ezoqa ewaqape, ndego yaya mba zø-etæám. Geté ekeza paev ezo-
qam namba, gimi-yakhapus-mba-ezin, ndego manqa mokho ate ndægo
møndøzø-ovøyamín.

Yesu manqat mba ge-ein, khamøe sa qavøitav
(Met 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Ta khagus ndøgo, Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, "Kewan yaq-
keoqá qazinó-qantáv." 36 Yaq ezoqam ndigu, namba gi:goam, ekeza
vemivemiav-té ginø-khofosám. Yesu khagua-te é-møndøketáo, yaq até
tegi paev ezoqám-a, vøketab, yaq sasa ndøsøkuzim. Até khagua nømé-
a, namba me:-áz. 37 Yaq giqantavat, anana-mba møndu:bøen, mbe-qape
tāndōfeā, khamøe khagua sasa ndøngetøyam, ibøkha vøu-yovøem. Lokh
bøi-té qanø-tøvøyát. 38 Geté Yesu khagua okho-te ndøgo, gèbuvám. Kawa
kaoqa-té qamboveám. Yaq ekeza paev ezoqam gèti:nám, gimbo-einim,
"Nøméndim ezoqam! Qo ni-te toqó-matavap? Ni avønín zígeón!"

39 Yaq Yesu gendosuzam, vø-itan. Yaq até gendego, khamøe ndøgo,
vøfegimam-a, vøvumøyat, manqat sasanqa-us mbo-eín. Yaq khamøe
sègevøitáv. Qavøitav mbómā. Manqeí sege:veát.

---

* **4:24** 4:24 Taqa manqa mokho nøme nqánek: Qo Mbumbukiam-qa manqat elavøqase mba toqo-ewagat, yaq qateqat khapémbá toqondapat. Geté Mbumbukiam-qa manqat møe mba toqo-ewagat, neka voqombó-pavāt, yaq qateqat kandambaqapé toqondap. Yaq av nqægo, Mbumbukiam qateqat nøme mba qambó-etoám. **4:25** 4:25 Met 13:12; 25:29; Luk 19:26 **4:29** 4:29 Joel 3:13; Veve 14:15

40 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Zo, gekha mbøni zøva? Ge zô, Mbumbukiam unimanqatinteav sekembā sozógo?”
41 Yesu matev av nqægo gematanam, yaq tegi paev ezoqam, møe kandambá gigonem, neka yaqyaq-a gibond, “Ngenek gekha ezoqâm? E, até khamøe fegim neka khamøe vumøe, manqat o-mba mbøendapé.”

5

Yesu ezoqam nqova soqøsoqa gembo-ngeasam
(Met 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Yesu ekeza paev ezoqam namba, kewan yaq-keoqá ginøqantáv, Gelasa ezoqam-qa manqei-te vømøfakhaz. 2 Yesu khagua-te é-vøndovuáo-ae, ezoqa nqova soqøsoqa-us é-vøndōwav. Nandi nqa-té gendo-fakhán. 3 Ta nandi nqa-te ndøgo, løvøte ezoqam ndø-osupám. Ngenek ndøgo teyagám. Ndego bazaføgakh kandambá. Até auli sén-a, kopømba mbaín, toqote-løvønøvem. 4 Khøuwa kopoáv, ezoqa ambá gini-løvønøvemám, bovté neka pingim-te. Geté sen sègezø-løvusám. Ezoqa bazaføgakh-qape mbaín, vømbøé-khāz. 5 Pavpave neká lovølova, ndego manqei-pakha-te neka manqei popotap-té genø-okhoám. Sugú-akhaemét neka ekeza kha nandí gene-qaqagumám. 6 Yesu qámbá gegoam. Yaq ndego ezoqam Yesu ge-omet, gèndovuáo, Yesu-qa megemege-te, ekeza kha, manqei vøelavao.
7 Yaq ndego ezoqam, kandambaqapé møndæ-akhá, ge-ein, “Yésu, Mbumbukiam-ge Yo, ndego Eqeiwat-Qape, qo no gekha qonøgō? Mbumbukiam-qa iz-te, nøtaqa-viám, no nqosøgeap nø-etòǎm!” 8 Ndego nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo: Yesu āv gene-eín nqægo, “Qo nqova soqa, nandev ezoqam-qa mokho-te ndoqotu:gu, mòqotøndo-fakháq.”
9 Yaq Yesu gembobevap, “Qo gekha îz?” Yaq gembo-qavøiu, “Noqa iz Bawan-qapé. Zapa ndøgo, ni nqova soqøsoqa kopoáv.”
10 Yaq ngenek nqova soqa, Yesu āv gembøeviám nqægo, “Ni nqanek manqei-te nqeigu, ndøkhofòtǎn.” Viam kandambá gego.
11 Ta manqei avønin-te ndøgo, bøsi nen møndøwanám. Kopoav-qapé. Manqei poyat-té givagimám. 12 Yaq nqova soqøsoqa Yesu gimbo-viømem, “Ni bøsik-qá mokho-té qanø-khofotán.” 13 Yaq Yesu sègezøták. Yaq ndigu nqova soqøsoqa até gindigonem, vøfakhaz, ndego ezoqam-qa mokho-te gu:goam, bøsik-te sasa mø-oz. Yaq bøsik manqei khavoe-té ginøbøín, ibøkha-te vømø-geonim. Bøsik kopoav-qapé, ande āv tu taosén ndægó, gigeonim.
14 Yaq ezoqam ndigu, bøsik gizø-kewagam, møe ndøbøín, yaq taon-te neka vemivemiav-te, ezoqa emanqat vømøzømbē-vototap. Yaq ezoqa tinduzáv ndógo, matev ndóqeivím, ma qæfakhan. 15 Yaq Yesu-te gifakhaz, matev āv giniqeivím nqægo: Ezoqam ndego nqova soqøsoqa gimbøigoam, geqotam, ndabua ndø-uzupám neka matavap kopømbá qambogoam. Yaq ndigu møe ndøgoném. 16 Yaq ezoqam ndigu, matev bøi gi:qeivim, emanqat zømbe-vototáp, teqa yaq-te ndego, nqova soqøsoqa gimbøigoam, neka bøsik, matev ande āv khazømbē-fakhan. 17 Yaq ezoqa Yesu āv gimbøeviømém nqægo, “Niqa manqei ambá qo-ivavín.”
18 Yesu khagua-te ge:ketawat, yaq ezoqam ndego, nqova soqøsoqa gembo-ngeasam, te namba okho-qa mboviám. 19 Geté Yesu ndego takeáv, gembo-ein, “Qakeza khoev-té neka ezoqam-té qonóqáv. Neka

5:7 5:7 Mak 1:24

matev kandambaqape qaqafakhan, emanqat qozømbé-vototupát, av Mbumbukiam Evezøza geqambe-matanam neka tanakh āv keqambēgo." 20 Yaq ndego ezoqam tènewáv. Ta vemiav ten ate qægoam, ekeza manqei-te, ezoqa sùguzumbu-manqatát, Yesu ande āv kembøē-matanam. Yaq ezoqa nqova ndafe kandambá, giyogem.

Yesu sævam gukhakheinøvem, ndugu kouk qambowavam, neka mbasønakam vøkhandi:v
(Met 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Yesu kewan yaq-keoqa nqawa giqantavat, gimøqa, yaq ezoqa kopoáv gindupindam te-te. Ndego ndøgeg-te até gegoám, 22 yaq Zu ezoqam-qa guliguli khoev megeat ezoqam ndowáv. Teqa iz Zailés. Yaq Yesu ge-omet, ndego teqa zenda tokhotapak-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, 23 vømbōviam, gembo-ein, "Nogu yu avønín génaním. Ambá qotondo-qavín. Zenda qombøévé. Yaq ndugu enqoni tàbembøe-navøém neka tùabete-khandí:v."

24 Yaq Yesu ndego ezoqam, namba me:wáv. Yaq ezoqa kopoáv, segembo-paevém, neka sège-nqonondumát, teqa avønin-te.

25 Ezoqam gi-apat ndøgo, sævam kopo møndu:goám. Ngunuk kouk mbowavám. Nupøkhán mbá. Viav ate qægoam, tuélv qambowavam. 26 Ngunuk sævam, mulømula etoam ezoqam-te vinivinimba, ambá guni-okhoám, neka tugi moni ate gi:goam vō:ngiæzotam. Geté ndigu nqosøgeap mba mbo-etoumám. Tuqa enqoni navøepøteáv. Sà tønø-khouwevtát. 27 Ngunuk Yesu-qa manqat møndø-ewág. Yaq ezoqa bawan-qape-qa mokho-te gu:goam, ndugu Yesu-qá zita-té gunduwáv, neka nd-abua vømbō-khanaz. 28 Av guni-matøvém nqægo, "No ngenek ndabua mba tæmbokhanaz, yaq no sæ-eqeieqei-én." 29 Ndugu ndabua até é-vømbokhanáz-ae, yaq kouk waev sègembo-navøém. Yaq ndugu sège:-otév, ekeza kha-te, "Nqanek enqoni møndønø-navøém."

30 Yesu tene-otév ndøgo, teqa bazaføgakh nøme, ezoqam-té qanøwáv, vøkhakheinøvem. Yaq gèndoqambún, ezoqa ewaqape-qa mokho-te, gezø-ein, "No ndabua gekha ezoqām nókhanaz?"

31 Yaq ekeza paev ezoqam gimbo-einim, "Ezoqam toqó-zømete, nginik qoqa avønin-te khape gindikhas? Yaq gekha zapâ, qo av qoqote-ein nqægo, 'No kha gekha ezoqām nókhanaz?' " 32 Geté Yesu sekembá segevawám, av nqægo, kha uni gekha ezoqām mbókhanaz? 33 Yaq ngunuk sævam sègendowáv. Møe-ús. Kha sègembøi-wageapát. Zapa ndøgo, ndugu møndæ-otév, ezoqa nó, matev qanøfakhan. Yaq ndugu Yesu-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, neka tuqa emanqat ate qægoam, vømbō-vøndaz. 34 Yaq Yesu gumbo-ein, "Ngólam. Qoqa uni-manqatin nandav, tøkhakheinøqavém. Mòqoqáv. Qo mbøni betaqàvāev. Enqoni møndøqa-navøém."

35 Yesu ate av-té manqat ge:manqatam, yaq Zailes-qa khoev-te, ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev gezømbo-megetam, ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbō-einim, "Qogu yu møndønaním. Nandev nømendim ezoqam, sekemba mbopòuwé:t, tendowav."

36 Yesu tiqa manqat møndø-ewág. Geté guliguli khoev megeat ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, "Qo ndøfofògeāp! Soqó-unimanqatín."

37 Yesu ezoqa nøme gèzømbe-khafén, te namba ti:zav. Geté ti-mba ndígu tekhatób, Pita neka Zems neka Zion, Zems-ge yakhasek. 38 Yaq guliguli

5:30 5:30 Luk 6:19 **5:34** 5:34 Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19

megeat ezoqam-qa khoev-te gimøfakhaz, eiv neka osombo kandambá geqeiv. Manqa feazu khàpumu-khouwév. 39 Yaq Yesu khoev-te ge-on, ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, “Zo gekhā zø-eivumit? Neka gekha osombo zówanet? Ngunuk nakhasam nanimateáv. Geté gèbuvít.”

40 Geté ndigu Yesu gèvøngi꞉nám. Yaq Yesu ezoqa ewaqape gènatáz. Evøndipakha neka tegi paev ezoqam misika mba ndøkhatób, neka kouwat mokho-te vø̄-oz, ma nakhasam guigoam. 41 Yaq Yesu até gendego, zenda vømbōgea neka ekeza manqat-te sasa mbo-ein, *“Talita, kóum!”* Taqa manqa mokho nqánek, “Khapúlav. Nqataqá-manqate. Mòqo-ián!”

42 Yaq ndaføyambá, ngunuk mbasønakam sège-ián, okho vø̄ngaz. (Ngunuk mbasønakam, tuqa viav tuélv.) Nqanek matev qafakhan, yaq ezoqa nqova ndafe kandambá. 43 Geté Yesu gèzømbe-khafén. Ezoqa nøme bezø-eĺn, av matev qæfakhan ndægo. Yaq ndego mbasønakam lou etoam manqat zø-eín.

6

Yesu ekeza vemiav-ak gisanqawem
(Met 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Yesu nqanek manqei ge-ivav, yaq ekeza vemiav-té genøwáv. Até ekeza paev ezoqám-a, namba me꞉-apát. 2 Yaq Sabat khøuwa qandap, ndego nømendim manqat ndøngáz, tiqa guliguli khoev-te ndøgo. Ezoqa kopoáv, teqa manqat giyogem. Neka ndigu nqova ndafe kandambá, gi-einim, “Ngenek ezoqam, otevat neka matavap loloakh gekham-tê gendap? Neka bazaføgakh gekham-tê gendap, umingiap matev vinivinimba ndematanam? 3 Gê, ngenek ndégò, khoev puanam ezoqam? Meli-gê yò? Zems neka Zosef neka Zudas neka Saemon, tigí zapikià? Neka até tegí sænakheís-a, ni namba zí꞉yage?” Yaq ndigu vemiav-ak, Yesu gèsanqawém.

4 Geté yaq Yesu gezø-ein, “Manqei nøme-te, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, gèmbovizáp. Geté ekeza manqei-te neka ekeza ezoqam-te, ndego vizupáv.” 5 Ta manqei-te ndøgo, Yesu kopømba mbaín, umingiap matev tematanam. Geté zenda enqoni-us ezoqa kopokopo mba zømbø-awám, yaq ndigu vø̄khakhæz. 6 Yesu nqova ndafe kandambá, tiqa unimanqatin mbain matev-qa yaq-te.

Yesu ekeza u-anim tuelv, manqa gezø-løvua, gekhofosam
(Met 10:5-15; Luk 9:1-6)

Yaq Yesu vemivemiav nøme-té genø-okhoám, ta manqei ndøgo, ezoqa vømē-zømesim. 7 Yaq ekeza paev ezoqa tuelv gèmøváb, vøndōzav, yaq ndigu menømenas sasa ndøkhofosam, neka nqova soqøsoqa ngeasam nonqo bazaføgakh vøzø-etoam. 8 Av gezømbe-eín nqægo, “Gigiap mbaín, sozó-panqaním. Tatuag mba zótonqogím, okho nonqo. Geté lou neka moqos neka moni ndøtonqògĭm. 9 Zo kopømbaqapé, tamak tozo-uzam. Geté ndabua nøme ndøtonqògĭm, sa nándav, nandozo-uzap.” 10 Neka nøme gezø-ein, “Zo ezoqa khoev tizø-einat, ta khoev-te ndøgo, até vøsokhoé. Yaq ta-mbá tøzøté-ivøvemát ndógo, vemiav nøme-te tozozavat. 11 Geté manqei nøme-te tozomø-fakhazat, yaq ndigu ezoqam zo khatobeav tøgoat neka zoqa manqat yogeav vógoāt, ta manqei ndøgo sège-ivøvemát. Yaq

5:41 5:41 Luk 7:14 **6:2** 6:2 Zion 7:15 **6:4** 6:4 Zion 4:44 **6:8** 6:8-11 Luk 10:4-11 **6:11** 6:11 Kel 13:51

pakhakh ndøgo, zoqa zenda tokhotapak-te tøgoat, sozó-pomoememát. Yaq ndigu tïabiti-zøtezát, ni manqa-zapa zigonēm."

12 Yaq Yesu-gi paev ezoqam gèpanqaním, neka ezoqa Mbumbukiam-
te qambuzan manqat vøzø-manqatat. 13 Yaq nqova soqøsoqa kopoáv,
ezoqam-qa mokho-te gu:goat, gèzø-ngeasumám. Neka enqoni-us ezoqam,
oil vøzømbō-qouzumam. Yaq ndigu sège-khakhæzín. Ezoqa kopoáv.

Zion ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ande āv kinïlaem
(Met 14:1-12; Luk 9:7-9)

14 Yesu-qa manqat sège-panqavøemát. Até Elód-a, ndego Gelili plovins-
ge kawa ezoqam gegoam, vø-ewag. Ezoqa nøme āv gini-manqatám
nqægo, "Yesu, ndego Zión ategó, ndego ezoqam ibøkha iz gezø-etoumam.
Ekeqa nangó gendo-khandí:v. Yaq nakémbá, ndego umingiap matev
vinivinimba ndematanam." 15 Geté ezoqa nøme gimanqatam, "Ilaizá
ategó." Neka ezoqa nøme gimanqatam, "Yesu ndego Mbumbukiam-
gé manqa vevezam ezoqám, av ibugukhokhof gi:yagam." 16 Yaq Elod
nqanek manqat ge-ewag, ndego āv gene-eín nqægo, "Ngenek Zión ategó,
no teqa monqo kepøzu manqat qævøovam. Nqawá gendo-khandí:v."

17-18 Ta matev ndøgo, āv qanefakhán nqægo: Elod-gu zas Elodias,
ndugu ibugukhokhof tege namba qawan Filip-gú zas ndøgoám. Yaq Zion
Elod āv gembøe-manqatám nqægo, "Manqa-zapá nandav, qoge namba
qawan-gu sævam qoqondaf." Yaq Elod-qa qavøiwat, nakhag ezoqam
ndøkhofotáz, Zion vø-møvøinam neka ndimbula-te vø-utøvem. 19 Elodias
ndugu, qaqa mbogoám, Zion-te, teqa manqat zapaya. Yaq ndugu Zion
løvøwe-qa mbogoám. Geté ndugu nakhoa qeiviáv, ande āv kumbøé-
matanām. 20 Zapa ndøgo, Elod møe ndøgoám, Zion-te. Ndego mòndæ-
otév, Zion ezoqam eqeieqeí neka ndaføyamba-qapé. Yaq Elod gèmbøe-
vigimám. Elod, Zion-qa manqat, viniv ambá qambøe-etoumám. Geté
ndego gèmbøe-khaneatám, teqa manqat ge-ewagam.

21 Geté vaev, Elodias khøuwa mbomambaqape tumø-khantáz ndógo,
Zion-qa løvøte-qa yaq-te. Elod ge:qan, ta khøuwa iz gemø-khantaz, ndego
lou kandambaqape ndølóg, gaman ezoqam kandakanda neka nakhag
megetapak neka Gelili plovins-ak kandakanda namba. 22 Yaq ate av-
té lou gi:logat, Elodias-gú yu ndo-ón, ogiam-ús. Yaq Elod neka ezoqa
ewaqape, namba gi:logat, poev kandambá qazøwav, tuqa ogiam-te.

Yaq Elod, ndego Zudia ezoqam-ge kawa, até gendego, mbasønakam
vømbō-ein, "No unimanqatín nqataqa-manqate. Nøtaqambé-khavozák.
Gekha gigiāp ndøgo, qo toqonø-viam, soqonó-eín. Yaq søtaqá-etoám."
23 Yaq manqa mbusa āv genevé nqægo, "Unimanqatín. Gekha gigiāp
ndøgo, qo taqapoe. Søtaqá-etoám. Qo toqonø-ein, av nqægo, no gigiap
neka manqei ate ndægo, nqæmbo-keoge, livin-mba sa tøtumu-qata, neka
nøme qo vøtaqá-etoām, ság. Yaq sægó."

24 Yaq mbasønakam evo-té gunøwáv, vømbōbevap, "No gekha gigiap-qa
manqat nombó-eïn?" Yaq evo gundu-ein, "Gigiap nqánek: Zion, ndego
ibøkha iz etoam ezoqam, teqá kawa-qá manqat qombøé-eín."

25 Yaq ndaføyambá, mbasønakam kawa ezoqam-té gunøveséz, vømbō-
ein, "Noqa poev nqánek. Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, teqa kawa
melek-té qotøndó-qonáv, ndakin."

6:13 6:13 Zems 5:14 **6:14** 6:14 Met 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20 **6:17-18** 6:17-18 Lev 18:16

26 Elod nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego khanakhanakh mbaín.
Mbøni mbová. Geté ndego poeveáv, tuqa manqat tesanqao. Zapa ndógo,
ndego manqa mbusa é-møndo:vé, taqa yaq-te, neka ezoqa ewaqape
lou namba gi:logat, mòndøyogém. 27 Yaq ndaføyambá, nakhag ezoqam
ndøkhofotáv, ndimbula khoev-te, Zion-qa kawa vømøndó-ndāp. Yaq
ndego nakhag ezoqam gèwáv, Zion-qa monqo vømōkepaz. 28 Yaq nqawa
gendoqavan, kawa melek-té gendové, mbasønakam vømbō-etoam. Yaq
mbasønakam evo sasa mbo-etoam. 29 Zion-gi paev ezoqam manqat
giyogem, yaq ndigu tinduzáv ndógo, teqa kha vōndapem, sasa mø-ozem.

Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef
(Met 14:13-21; Luk 9:10-17; Zion 6:1-14)

30 Yesu-gi u-anim, gekhofosam, nqawa gindu-vesezam, yaq te-te
gindupindam, emanqat mbøe-vototém, matev ate ndægo gi:matønumam
neka ezoqa vōe-zømesimam. 31 Yaq Yesu āv gezømbe-eín nqægo, "Zo neka
no, ezoqam-av manqei-té qazinó-niáv, vizimó-nikhapus-mokho-mba-
ēn, neka pusa sasa zomótā." Yesu nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo.
Ezoqa kopoáv, sege-vesendám, yaq vøndē-okhoam-a, yaq vō-okhoam.
Yaq Yesu tegi paev ezoqam namba, kopømba mbaín, lou tilog.

32 Yaq ndigu khagua-té ginøketáb, ezoqam-av manqei-te sasa ndøtinim.
Ambá gimi-yakhapus-mokho-mba-ezín. 33 Geté ezoqa kopoáv, é-
møndøzømét, gisøkuzim. Yaq mòndø-matøvemém, ande āv kinítinīm. Yaq
vemiav vinivinimba ate qægoat, ezoqa gèndobøín. Zapá ginøzáv. Yaq é-
vømōfakhaz, ma Yesu neka tegi paev ezoqam gimbøe-pøotat. 34 Yaq Yesu
gemø-asa, ezoqa bawan-qape mba mo:qeív. Yaq ndego tanakh zøgó. Zapa
ndógo, ndigu ezoqam, andé síp, keoge ezoqam mbain tigøat. Yaq ndego
nømendim manqat vinivinimba zøngáz.

35 Yaq qakhagus ndøgo, ekeza paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-
einim, "Gèkhagustét, neka vemiav mbaín, nqanek. 36 Ezoqam é-moqo-
khofosám. Yaq vemivemiav neka khoev avøavun nqagot, ekeza lou
bemōwi."

37 Geté yaq Yesu manqa qavøiwat gezø-ein, "Lou zo zozó-etoám, tilog."

Yaq gimbo-einim, "Nakhoa mbaín. Taqa fia khàpumu-khouwév. Geté
ni amba-té, 200 moni mokho tinigunin, amba lou teimø-wiin, nginik
ezoqa zøkefe nonqo."

38 Yaq Yesu gezøbevap, "Gê, zo flawa gekhâ nandizøgo? Zøtézāv, neka
zøtévawēm." Yaq giqasem, gi-einim, "Flawa faév, neka zonga menas."

39 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, "Ezoqa ate nandi:gu, gagayag-
té giabe-qoqongeapét." 40 Yaq ndigu vōqoqongim. Bawabawan nøme-te,
ezoqa 50 giqonavat, nøme-te 100. 41 Yaq Yesu até gendego, nginik flawa
faev neka zonga menas gè-upøzó, yan-te sasa ndøqan, Mbumbukiam ike
manqat vømbō-ein. Yaq flawa gèmbegím, tegi paev ezoqam vøzō-etoam,
ezoqa ewaqape-te etoam nonqo. Até zongá-ya, paev ezoqam vøzō-
etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam. 42 Yaq ezoqa ewaqape,
lou tilóg ndógo, até vøzō-ewez. 43 Yaq flawa neka zonga mbegeap ndøgo,
ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea.
44 Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate gi:goam, faev
taosén.*

6:30 6:30 Luk 10:17 **6:34** 6:34 Num 27:17; Met 9:36 **6:35** 6:35-44 Mak 8:1-9 * **6:44** 6:44 Sakheis neka nakheis mòndøgoám, lou gilog. Geté ndigu gevebøpøteáv.

Yesu ibøkha mumat go:geavun
(Met 14:22-33; Zion 6:15-21)

45 Yesu nginik ezoqa kopoav-qape, lou guzumbu-etoam, yaq até gendego, tegi paev ezoqam vøzø-ein, "Zo khagua-té qanøketáb, yaq-keoqa, Betsaida vemiav-te, vō:qantav. No nginik ezoqam ndøtokho-khofosám." Yaq ndigu vøsøkuzim, sasa ndøtinim. 46 Yaq Yesu ezoqa gumu-khofosam, manqei poyat-té genøqavíg, vømø-guligulim.

47 Yaq qamupøis ndøgo, Yesu sekembá segegoám, manqei-te. Ekhapús. Geté tegi paev ezoqam, kewan livin-mbá gunu-tiamát. 48 Yaq Yesu āv genezømét nqægo: Khamøe ndøsintavám. Yaq kave kandakandá segeitimát. Yaq lova ande av 3 o 4 oklok ndægo, Yesu ekeza paev ezoqamté genøwáv. Ibøkha mumát gono:mát. Yaq ndego tiqa khagua løvui-qa ndøgoám. 49 Geté ndigu Yesu gi-ometam, ibøkha mumat go:geavun, ndigu até vøe-einim, ndego gevøgēv. Yaq ndigu møe ndøzøgeá. 50 Ndigu ate gi:goam, gi-ometam, møe kandambá gigonem.

Geté Yesu nakhamas-té genøzø-akhá, gezø-ein, "Zo møe ndøgònēm. Nó!" 51 Yaq khagua-té gezømbu-ketáo. Yaq khamøe sègevøitáv. Yaq ndigu nqova ndafe kandambá. 52 Ndigu møndæzøtéz, av nqægo, Yesu ezoqa kopoav-qape lou gezø-etoam. Geté ndigu mokho ndapeáv, teqa yaq-te. Matavap zua zøtokeapám.

Yesu Genesalet manqei-te, enqoni-us ezoqam gekhakheinøvem
(Met 14:34-36)

53 Yesu tegi paev ezoqam namba giqantav, yaq Genesalet manqei-té gimøfakház, vømø-asa. 54 Manqei-te givøvuam ndøgo, yaq ndaføyambá, ezoqa Yesu gèmatøvømém. 55 Yaq ndigu sège-panqaním, nakhamasté, neka enqoni-us ezoqam vømøndō-upøgim. Gekha manqei-tē ndøgo, ezoqa Yesu-qa yaq-te giyogemin, ndigu enqoni-us ezoqam kita-té ginøabamín, Yesu-te sasa ndø-upøgimin, ma ndego te:goat. 56 Neka gekha manqei vinivinimba-tē ndøgo, ge-okhoam, vemiav khasøkhasis-te neka vemiav kandakanda-te, ezoqa enqoni-us ezoqam, maket manqei-té ginø-upøgimín. Yaq Yesu āv gimbøe-viømemín nqægo, "Kopømbâ, nginik enqoni-us ezoqam, ndabua ov-qase mba tiqa-khanøzumat." Yaq gekha ezoqām ndigu, ndabua gimbo-khanøzemin, ndigu sège-khakhæzín.

7

Mbumbukiam-qa nømendim matev, atanakha-zapazapa-za-qa nømendim matev, gèløvuám
(Met 15:1-9)

1 Khøuwa nøme, Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam ndozáv, Yesu-te. Zelusalem taon-té ginduzáv. 2 Yaq āv giniqeivím nqægo: Yesu-gi paev ezoqa nøme, lou gilog, ndigu zenda uni sunguziáv, av Felisi ezoqam, ezoqa gi:zømesimam. 3 (Nginik Felisi ezoqam neka Zu ezoqam ate gi:goam, lou logemáv, zenda uni sunguzumav tøgoat. Geté atanakha-zapazapa-za-qá matev mbopaevemín, taqa yaq-te. 4 Yaq ezoqam maket manqei-te gindu-qavazin, ndigu møndøkhæ-khakuamín, váev lou gilogin. Ndigu matev nøme kopoáv ndimbopaev, tigi atanakhazapazapa-za-te gindu-upøgimam, kopømba ande av kap neka pot neka melek neka venanqei nonqo sunguzam matev.)

6:46 6:46 Luk 5:16 **6:49** 6:49 Luk 24:37 **6:51** 6:51 Mak 4:39 **7:2** 7:2 Luk 11:38 **7:4** 7:4 Met 23:25

5 Yaq ndigu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim
ezoqam, Yesu gimbo-bevøpem, “Gekha zapâ ndøgo, qogi paev ezo-
qam nigi atanakha-zapazapa-za-qa matev pøpøvumav ndøgo? Ndigu
bugukhokhof zenda uni sunguzumáv, lou gilogin.”
6 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam
Aezaya, unimanqatin manqat ndø-eín, zo khavozam ezoqam-qa yaq-te.
Ndego āv gene-peawám nqægo,
‘Mbumbukiam ge-ein: Nginik no tou mbá ginømbe-vizáp. Geté tiqa mbøni
qámbá no-te.
7 Ndigu noqa iz, khokhó sege-eqawát. Zapa ndógo, ndigu ezoqam-qá
nømendim matev mba me:zømesimít. Ambá noqā nømendim matev.’
8 Mbumbukiam-qa nømendim matev, zo mòzo-ivøvém. Geté ezoqam-
qá nømendim matev zombopavét.”
9 Yaq Yesu gezø-ein, “Mbumbukiam-qa nømendim manqat sanqawe
neka zøkeza matev paev-qa yaq-te, zo ùni zøtezøtéz. 10 Mozes āv gene-
eín nqægo, ‘Qave neká qavo, gèzøvizáp. Gekha ezoqām ndego, eve o
evo soqa manqat tembo-ein, ndego ezoqa, yà belaém.’ 11 Geté zo ndozo-
manqate, ezoqa kopømbaqapé, eve o evo sa tembo-ein, av nqægo, gekha
gigiāp ndøgo, no amba qo tøtaqa-etoamin, ndøgo Kobán. (Taqa manqa
mokho, ‘Mbumbukiam-qá.’) 12 Zo av ndøzøte-manqate, yaq zo ezoqa
evøndipakha tøkeam-qa yaq-te, zòzømbø-khazú. 13 Yaq zo zøkeza nømendim
matev mokho-te, atanakha-zapazapa-za-te qazo-upøgim, Mbumbukiam-
qá Manqat zosanqawé. Neka zo matev av nqægo, kopoáv nandozogot.”

Ezoqam áv kené-manqa-zapa-us-ev-in?
(Met 15:10-20)

14 Yaq Yesu ezoqa ewaqape nqawá genømøváb, gezø-ein, “Noqa
manqat ùnime:-yogé, zo ate nqazøte:go, neka mokho vømbō-ndapem!
15 Gigiap ndøgo, ezoqam-te ndø-oev, kopømba mbaín, te:-manqa-zapa-us-
ev, Mbumbukiam-qa bøi-te. Geté ndógo tené-manqa-zapa-us-év, matev
neka manqat ndøgo, te-te ndøndo-fakhate.”*
17 Yesu nginik ezoqam gezivaz, neka khoev mokho-te vømō-on, yaq
ekeza paev ezoqam, nqanek manqat mokho-qa yaq-te mbobevøpém.
18 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gê, até zó-a, manqa mokho upøgimâv? Ge zô,
møzøté-zøtez? Gekha gigiāp ndøgo, ezoqam-te ndø-oev, ndøgo kopømba
mbaín, te:-manqa-zapa-us-ev, Mbumbukiam-qa bøi-te. 19 Zapa ndógo,
ta gigiap ndøgo, ambá av nqægo, mbøni-tē qanø-oeín, geté emu-té qanø-
oeín, neka nqawa vømō-fakhanin.” (Nqanek manqat mokho-te, Yesu āv
gene-eín nqægo: Mbumbukiam-qa bøi-te, lou ate ndægo eqeieqeí. Qoté-
manqa-zapa-us-eq-ák.)
20 Yaq Yesu gezø-ein, “Ezoqam ndógo tené-manqa-zapa-us-év, matev
neka manqat ndøgo, te-te ndøndo-fakhate. 21 Zapa ndógo, ezoqam-
qa matavap soqøsoqa, ndøgo matev soqøsoqa-te nakhoa ndøløwe, teqa
mbøni-té qando-fakhaté. Ta matev soqøsoqa nqánek: Mambe matev,
neka aqonam matev, neka ezoqa pakhapakha khaneam matev, 22 neka
nøkenøkem ngi:wat matev, neka gigiap qovetam matev, neka sanqambap
matev, neka khavozam matev, neka sapi matev, neka ova matev, neka

---

7:6 7:6-7 Isa 29:13 **7:10** 7:10 Exo 20:12; 21:17; Deut 5:16 **7:15** 7:15 Kel 10:14-15 * **7:15** 7:15 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndôgó. Ta manqat nqánek: 16Gekha ezoqām ndego, gea tømbogoat neka yoge kopømba vømbógoāt, yà beyogé!

manqa ponqom matev, neka qakeza iz eqawat matev, neka kawakawa matev. 23 Matev nqanek ate ndægo, ezoqam-qá mokho-té qando-fakhaté. Yaq ezoqa ndøgo tene-manqa-zapa-us-evín."

Bawan vini-ak sævam, Yesu gu-unimanqatin
(Met 15:21-28)

24 Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, yaq Taya taon avønin-té genøwáv. Yaq khoev-te gemø-on, ndego poeveáv ezoqa nøme ti:zøtez av nqægo, ndego ngêgō. Geté ndego kopømba mbaín tekhonawat. 25 Ta manqei-te ndøgo, sævam mǿndøgoám. Tugu mbasønakam-yu, nqova soqa mbøigoám. Ngunuk sævam, Yesu-qa yaq-te até é-vøe-ewág-ae, vøndōwav, teqa zenda tokhotapak-qa megemege-te, ekeza kha, manqei vēelavao. 26 Ngunuk sævam, bawan vini-ák. Glik sævám. Finisia taon-té guqán, Silia plovins-te ndøgo. Yaq ndugu Yesu āv gumbøe-viám nqægo, "Nogu yu, ambá nqova soqa qombo-ngeatamín?"

27 Yaq Yesu gumbo-qavøiu, "Matev eqeieqeí mbá, nakheis-qa lou to-qondap, yaq gaqo sasa qozǿnqagim. Geté lou bugukhokhof nakheis betølóg, bezō-ewez."†

28 Geté yaq ndugu gundu-ein, "Evézøza. Nandav unimanqatín. Geté gaqo ndigu, lou-qase mokho-te ngu:sømbiap, lou khakhayakh ndølogatún, nakheis gi-ivøvemin."

29 Yaq Yesu gumbo-ein, "Qoqa manqat, mokho kandambá. Khoev-té qonǿqáv. Nqova soqa ndego, qogu yu-qa mokho-te gu:goam, mǿndømbo-fakhán."

30 Yaq ndugu khoev-te guqavan, tukewág ndøgo, mbasønakam-yu, ve-nanqei nonqo-té gumbobuvám. Neka nqova soqa mǿndø-fakhán, tu mokho-te gu:goam.

Yesu gea kandøgeap neka manqa-khou ezoqam gekhakheinøvem

31 Yesu nqanek manqei Taya taon avønin-te ndøgo, nqawá genø-iváv. Yaq Saedon taon-té genøwáv, vømōløvu, Gelili kewan-te vømō-ova, neka vemiav ten manqei-te sasa ndøwav. 32 Yesu gefakhan ndøgo, yaq gea kandøgeap neka manqa-khou ezoqam ndøndafém, te-te. Yaq zenda awam-qa mboviømém.

33 Yaq Yesu ndego ezoqam, ezoqa ewaqape-qa mokho-te gu:goam, manqei vini-té genøndáf, vømō-yakhapus-mokho-mba-ez. Yaq até gen-dego, kokosov gea nqa-te vømbōwasam, neka kokosov-te køse sasa ndøpisib, yaq nasam vømbō-khantav. 34 Yaq Yesu yan-té genøqán, mbøni sekeqape vōfok, ekeza manqat-te ge-ein, *"Efatá!"* Taqa manqa mokho nqánek, "Sà bemboqoé!" 35 Yesu nqanek manqat até é-vø-eín-ae, yaq ngenek ezoqam-qa gea gèmbo-mboqovøém, neka nasam kopømbá gembo-sasaetam, yaq ndego manqa manqate eqeieqei vōngaz.

36 Yaq Yesu ndigu ezoqam āv genegugúb nqægo, "Ezoqa nøme zǿ-eín, taqa yaq-te." Ndego manqat kopømbá gegugubam. Geté ndigu teqa emanqat, nøme mba mo:vøndazát. 37 Ndigu nqova ndafe kandambá, yaq gimanqatam, "Matev ate ndægo ndematanam, qanimav tantáv. Ezoqa gea qazø-kandøgeapam neka manqa-khou vōgoam, ndigu ndakin kopømbá ndiyoge neka manqat ndimanqate."

† **7:27** 7:27 Yesu gaqo ge:-ein, zapa ndøgo. Zu ezoqam, bawan vini-ak, gaqo me:zæbám. **7:36** 7:36 Mak 1:43-45 **7:37** 7:37 Isa 35:5

8

Yesu ezoqa bawan-qape nøme ge:zøkef
(Met 15:32-39)

1 Khøuwa nøme, até nqawá, ezoqa kopoáv, Yesu-te gindupindam. Yaq ndigu lou mbaín, vøelōg. Yaq Yesu ekeza paev ezoqam ndømøváb, gezø-ein, 2 "No tanakh nøzøgó, nginik ezoqam. Zapa ndógo, nginik no namba ngigu, khøuwa misiká. Yaq ndakin, ndigu lou mbaín. 3 No ndigu ififinus sa tækhofosam, ekeza vemivemiav-te, yaq bøi møzøgugím, livin-qase. Ezoqa nøme, andé qámbá gindu-okhoam."

4 Yaq Yesu-gi paev ezoqam gimbo-qavøinam, "Gê, lou gekham-tē qazíqeivīm, nqanek ezoqam-av manqei-te, nginik ezoqam vizí:zøkēf."

5 Yaq Yesu gezøbevap, "Flawa gekhâm nandizøgo?"

Ndigu gindu-qavøinam, "Flawa ate gi:goam sevén."

6 Yaq Yesu ndigu ezoqa bawan-qape, manqei-te qonam manqat zø-eín. Yaq até gendego, nginik flawa seven gè-upøzó, Mbumbukiam ike manqat vømbō-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam, ezoqa ewaqape etoam nonqo, vøzō-etoam, yaq ndigu sasa zø-etoam. 7 Até zonga khasøkhasís-a, vøzōgoam. Khapémbá. Yaq Yesu Mbumbukiam-te ike manqat qambøeva, até nginik zongá-ya, ekeza paev ezoqam, ezoqa ewaqape etoam nonqo, vøzō-etoam. 8 Yaq ezoqa ewaqape lou tilóg ndógo, até vøzō-ewez. Yaq lou mbegeap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Kandambá qamøvea. Yakhav kandakanda sevén, ginqeitømem. 9 Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate gi:goam, ande āv fo taosén ndi:gú.* Yaq Yesu ndigu ezoqam, ekeza vemivemiavté genø-khofosám. 10 Yaq ndego até gendego, ekeza paev ezoqam namba, khagua-té ginøketáb, Dalmanuta manqei-te sasa ndøtinim.

Felisi ezoqam Yesu-qa umingiap matev qeivi-qa gigoam
(Met 12:38-42; 16:1-4)

11 Yaq Felisi ezoqam ndozáv, Yesu-te, neka te namba manqa itumbam vōngazem. Ndigu matemateam-qa mbogoám. Neka ambá umingiap matev mboqeivimín, ndego uni Mbumbukiam-qa bazaføgakh tøpømbøégo-a. 12 Geté Yesu mbøni sekeqape ndøfók, gezø-ein, "Zo ezoqa ndakin nqazoyage, gekha zapâ, zo umingiap matev qeivi-qa ndøzøgo? No unimanqatín nqazø-manqate, zo umingiap matev zóqeivimák." 13 Yaq Yesu Felisi ezoqam tenøziváz ndógo, khagua-te vōketao, yaq-keoqa sasa ndøqantav.

Yesu Felisi ezoqam neka Elod, tiqa matev, flawa poponøvem nonqo ge:khamas
(Met 16:5-12)

14 Yesu tegi paev ezoqam namba gi:qantavat, flawa kopo zømbukhokhonavám, khagua-te. Nøme tonqozoateáv. Manqa matev zømbonavøém. 15 Yaq Yesu gezø-ein, "Aiyá qagó. Felisi ezoqam neka Elod, tiqa flawa poponøvem nonqo, gèmbøe-feazoát."

16 Yaq tegi paev ezoqam, āv ginibondát nqægo, "Ngenek nqanek manqat ekeqá tene-eín ndógo, ni flawa mbain nqazigu."

8:1 8:1-9 Mak 6:35-44 * **8:9** 8:9 Sakheis neka nakheis møndøgoám, lou gilog. Geté ndigu gevebøpøteáv. **8:12** 8:12 Met 12:39; Luk 11:29 **8:15** 8:15 Luk 12:1

17 Yesu é-møndæ-otév, ndigu gekha manqat mē꞉bondat. Yaq gezø-ein,
“Zo gekha zapâ, flawa-qa yaq-te nqazøte-fofogeap? Gê, zo sekemba sozó-
bevupit, neka mokho ndapeâv? Gê, zoqa matavap gétokeap? 18 Zo bøi
ndøzôgó. Geté zo qeivupáv. Neka zo gea ndøzôgó. Geté zo yogeapáv.
Gèmbo-mataváp, 19 ta khøuwa-te ndøgo, no flawa faev qæmbegim, neka
yaq ezoqa faev taosen vøtēzøkef. Zo yakhav ate qægoam gekhâm, lou
mbegeap qazo-nqeitømem, ndøgo qamøvea?”

Yaq gimbo-einim, “Yakhav ate qægoam tuélv, qeinqeitumem.”

20 Yaq Yesu nøme gezø-ein, “Neka flawa seven qæmbegim, ezoqa fo
taosen nonqo. Zo yakhav ate qægoam gekhâm, lou mbegeap qazo-
nqeitømem, ndøgo qamøvea?”

Yaq gimbo-einim, “Yakhav ate qægoam, sevén qeinqeitumem.”

21 Yaq Yesu gezø-ein, “Yaq ge zô, gekha zapâ, noqa manqat-qa mokho
sekemba qeivupav ndozogo?”

Yesu bøi waev mbain ezoqam gekhakheinøvem

22 Yesu ekeza paev ezoqam namba, Betsaida vemiav-te gimøfakhaz, yaq
bøi waev mbain ezoqam ndondafém, neka Yesu te-te zenda awam-qa
vømbō-viømem. 23 Yaq Yesu ndego bøi waev mbain ezoqam pingi mbogeá,
vemiav bavokho vō-itu. Yaq até gendego, teqa bøi-te, køse mbøe-pisíb,
neka zenda sasa mbøeve, gembobevap, “Toqóqeivi?”

24 Yaq ngenek ezoqam bøi ge-eqa, gembo-ein, “Ezoqam nqæzømêté.
Geté nginik ngi-okhoet, andé tae nøteqeiví.”

25 Yaq Yesu teqa bøi-te, zenda nqawá genøvé. Yaq ngenek ezoqam
bøi gemboqoa, sègembo-eqeieqeí. Gigiap ate qægoam ùnime꞉-qeiváp.
Bavokho-qapé. 26 Yaq Yesu gembo-ein, “Qakeza khoev-té qanøqáv. Geté
vemiav mokho-te ndøqā̃v.”

Pita gematøvem, Yesu, ndego Mesayā
(Met 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Yesu ekeza paev ezoqam namba, Sæzalia-Filipai taon avønin-té ginø-
apát, vemiav vinivinimba qagoat. Ate av-té gi꞉-apat, yaq Yesu gezøbevap,
“Gê, ezoqa no gekha ezoqām mé꞉næna?”

28 Yaq gimbo-einim, “Ezoqa nøme ndimanqate, qo Zión, ndego ibøkha
iz etoam ezoqam. Neka nøme ndimanqate, qo Ilaizá, o Mbumbukiam-gé
manqa vevezam ezoqá nømé, ndigu ibugukhokhof giyageapam.”

29 Yaq Yesu gezøbevap, “Gemâ zo? No gekha ezoqām zøténæna?”

Yaq Pita gembo-qavøiu, “Qo Mesayá.”

30 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam manqa āv gezømbe-løvuá nqægo, “Zo
ezoqa nøme zø̀-eǐn, no gekha ezoqām.”

Yesu ekeza løvøte neka nango khandi꞉vat-qa yaq-te, ande ge꞉zømas
(Met 16:21-23; Luk 9:22)

31 Yesu tegi paev ezoqam, ekeza løvøte-qa yaq-te zømesim ndøngáz.
Gezø-ein, “Ezoqam-ge Yo, nqosøgeap kandambaqape bendáp. Neka
Zu megetapak neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka
Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam bèsanqawém, sasa be-
laem. Geté khøuwa misika-qa zita-te, nqawa ndø̀khandí꞉v.” 32 Yesu
manqat bavokho-qapé gezø-ein, taqa yaq-te. Yaq Pita até gendego,
Yesu sègekható, guguna manqat manqate vømbōngaz. 33 Geté Yesu,

8:17 8:17 Mak 6:52 **8:19** 8:19 Mak 6:41-44 **8:28** 8:28 Mak 6:15 **8:29** 8:29 Zion 6:68-69
8:30 8:30 Mak 9:9

gèndoqambún, ekeza paev ezoqam vøzømet, Pita sasa mboponqom, gembo-ein, “Mòqoqáv qo, Saitan! Zapa ndøgo, qoqa matavap nandav, ambá av nqægo, Mbumbukiam-tē qandowāv. Geté manqei-qape ezoqam-té qandowāv.”

Yesu-te paev-qa toqogoat
(Met 16:24-28; Luk 9:23-27)

34 Yaq Yesu ezoqa bawan-qape ndømøváb, ekeza paev ezoqam namba, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, no-te paev-qa ndego, ndego ekeza poev matev, zitá geabetewuá, neka ekeza tae mutui bē-eqa, neka no sasa benøndopaev. 35 Gekha ezoqām ndego, ekeza yage geawat-qa tegoat, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqām ndego, no neka Manqat Mbomambaqape zapaya, ekeza yage te:khambua, ndego ndømøqeív. 36 Gèmbo-mataváp. Ezoqa manqei-qape gigiap ate nqægo tømbogawam, yaq ekeza yage gēkhambuā, ta gigiap ate ndægo, áv khambøé-tøkē? 37 Neka gê, ngenek ezoqam, gekha fia ndøgō, yage nango temendap?

38 Gekha ezoqām ndego, noqa yaq-te neka noqa manqat-qa yaq-te, mivi tegoat, nginik manqa-zapazapa-us ezoqam mokho-te, ndakin ngiyage, ndigu Mbumbukiam-te tøkebeav ndigu, yaq até Ezoqam-gé Yóa, ndego mivi ndøgó te-te, Eve-qa waev neka bazaføgakh-te tegeav, Mbumbukiam-gi enzol ezoqam namba.”

9

1 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo ezoqa nøme, nqazo-waniap, naqanøká zópakhaezák. Geté Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndòzotøkhæ-qeivím. Bazaføgakh-us ndøgeáv.”

Yesu bugug qambo-enend
(Met 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Yaq khøuwa siks-qa zita-te, Yesu, Pita neka Zems neka Zion, manqei poyat-qape-té genø-itúb, vømø-yakhapus-mba-ez. Yaq Yesu-te gi:kewagam, ndego bugug sògo-enendtát, tiqa bøi-te, 3 neka teqa ndabua vømømbō-papaqa-qape. Bøi sanqatøve-ús. Manqei-qape-te ate nqægo, ezoqa kopømba mbaín, ndabua tezunguz, vópapaqā, kopømba ande av teqa ndabua qægoam. 4 Yaq Ilaizā neka Mozes, sègezø-fakház. Yesu namba, manqat ndømanqatám.

5 Yaq Pita Yesu gembo-ein, “Nøméndim ezoqam. Qanimáv, ni nqeigu. Ni khoev-qasis misika nizópuán, qoqa kopo neka Mozes-qa kopo neka Ilaiza-qa kopo.” 6 Pita nqanek manqat khokhó sege-eín. Ndego otevateáv gekha manqat ndø-eĩn. Zapa ndøgo, ndigu møe ndøgoném.

7 Yaq ozoz ndokawá, vøgutaz. Yaq ta ozoz-te ndøgo, manqat ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek nogé Yó. No poev kandambá te-te. Zo teqa manqat gèyogé.”

8 Yaq ndigu amba me:qambuním. Geté ezoqa nøme zømeteáv. Yesu mba ndø-ometám, ti namba ge:goam.

9 Yaq manqei poyat-te gi:visat, Yesu manqa āv gezømbe-løvuá nqægo, “Matev nqanek, zo qazoqeivim, ezoqa nøme naqanøká me:zømās. Geté Ezoqam-ge Yo, løvøte-te bètøndokhæ-khandí:v.”

8:34 8:34 Met 10:38-39; Luk 14:27 **8:38** 8:38 Met 10:33 **9:1** 9:1 Mak 13:30 **9:2** 9:2-7 2 Pita 1:17-18; Kel 3:22

10 Yaq ndigu teqa manqat gèkhatiwím. Geté yakhapus mokho-mba, āv
ginibondát nqægo, “Ngenek løvøte-te khandi꞉vat-qa yaq-te, manqat ge-
ein, taqa manqa mokho áv khanégo?”
11 Yaq Yesu gèmbo-bevøpém, “Gekha zapâ ndøgo, Mozes-qa guguna
manqat nømendim ezoqam ndimanqate, av nqægo, ‘Ilaiza betøkho-
fakhān.’?”
12 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Unimanqatín, Ilaiza bugukhokhof ndøkho-
fakhán, gigiap ate ndægo vókhakheinām. Geté Ezoqam-ge Yo-qa yaq-
te, Mbumbukiam-qa Manqat nøme mozó-geveømem? Ndøgo āv qane-
eín nqægo, ‘Ndego nqosøgeap kandambaqape ndóqeív neka ezoqa
gésanqawém.’ 13 Geté Ilaiza-qa yaq-te, no nqazó-manqate: Ndego
møndø-fakhán. Yaq ezoqam ndego, āv timbøe-matønumát, av ndigu ekeza
qazømbe-pøovam. Nqanek matev āv tønefakhán, av Mbumbukiam-qa
Manqat teqa yaq-te qæ-ein.”*

Yesu opønakam gekhakheinøvem, ndego nqova soqa gembøigoam
(Met 17:14-21; Luk 9:37-43a)

14 Yaq Yesu, Pita neka Zems neka Zion namba, tegi paev ezoqa nøme-
te nango ginduqavaz, givisavun, yaq tizømét ndógo, ezoqa kopoáv giwa-
niapam ti-te. Neka ndigu Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam
namba, manqa ndø-itumbumát. 15 Yaq ezoqa ewaqape, Yesu gi-ometam,
ndigu nqova zøndáf. Yaq tinøbøin ndógo, khaiya mboma manqat vømbō-
einim.
16 Yaq Yesu gezø-ein, “Gekha zapayā zøté-ponqombupit?”
17 Yaq ezoqa tendováv ndógo, manqat vømbō-ein, “Nøméndim ezo-
qam. No nøkeza yo notøndo-ndáf qo-te. Ndego nqova soqa mbøigú, neka
manqa khóu. 18 Nqova soqa gè-uvutumatún. Yaq manqei me꞉lavawín.
Yaq køse møndæqouzín, teqa manqa-nqa-te, neka khaya vōvivisamin,
neka kha vømbō-føgakhin. No qogi paev ezoqam, møezø-eín. Nqova soqa
ambá gengeatømemín. Geté ndigu amba me꞉goném. Kopømba mbaín.”
19 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Zo unimanqatin mbain ezoqam, zo ndakin
nqazoyage, gê, no khøuwa andé gekhâm, zo namba tizi꞉yagat neka zoqa
viniv vóe-eqatāt? Geté ság! Opønakam vøndo-ndafém.”
20 Yaq opønakam vøndō-ndafem. Yaq nqova soqa Yesu ge-omet, ndego
até gendego, nakhasam vō-uvutam. Kha sègembøi-wageapát. Yaq
nakhasam manqei-té genø-ogiú. Sège-qambinimát, neka manqa-nqa-te
køse vømbō-qounat.
21 Yaq Yesu eve gèmbobeváp, “Gekha khøuwā qambøengaz?”
Yaq ndego gendo-ein, “Ndógo, khapelavøqase ge꞉goam, tømbøe-ngáz.
22 Khøuwa nøme, nqova soqa, gøinam-té neka ibøkha-té genø-nqagevemám.
Laelae-qa mbogoám. Geté qo kopømba toqogoat, ambá tanakh qoniguín
neka voqoní-tøkein.”
23 Yaq Yesu gembo-ein, “Gekha zapâ, av nqoqote-manqate nqægo,
‘Qo kopømba toqogoat?’ Matev ate ndægo kopømbá, te-te ndego, nde-
unimanqatinat.”
24 Yaq nakhamas-té, ndego nakhasam-ge eve, āv gene-akhá nqægo,
“No møe-unimanqatín. Gènøtøké. Yaq no kopømbaqapé, tæ-unimanqatin.”

9:11 9:11 Mal 3:1 **9:12** 9:12 Mal 4:5-6; Psa 22:1-18; Isa 53:3 **9:13** 9:13 Met 11:14 * **9:13** 9:13 Yesu Ilaiza-qa yaq-te manqat ge-ein, ndego Zion me꞉manqatám. Qotéqeĭv: Met 11:14 neka 17:13 **9:23** 9:23 Met 21:21; Mak 11:23

25 Yaq Yesu geqeiv, av nqægo, ezoqa bawan-qape gèpindumɨ̄t, yaq
ndego nqova soqa gèmboponqóm, gembo-ein, “Qo nqova soqa, manqa-
khou neka gea kandøgeap, no nqataqá-manqate. Ngenek nakhasam
mòqo-iváv, neka nango ndɔ̀-ɔ̋q, teqa mokho-te.”
26 Yaq ngenek nqova soqa, gè-ogeá, neka nakhasam vɔ̄-uvutam. Kan-
dambá ge-uvutam, sasa ndøfakhan. Yaq ndego nakhasam, andé løvøte
bugug me me꞉kewagám. Yaq ezoqa nøme āv gini-einím nqægo, “Ndego
mɔ̀ndønaním.” 27 Geté Yesu zenda mbogeá, sasa ndø-eqeiu, vɔ̄-itan.
28 Yaq vaev-te, Yesu khoev-te ge-on, ekeza paev ezoqam namba gimi-
yakhapus-mba-ez, ndigu gèmbo-bevøpém, “Ni gekha zapâ ndøgo, nqova
soqa amba qati-ngeatømem?”
29 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Nqova soqa av nge꞉go, guligulim mbá qoté-
ngeatám.”

Yesu qambo-menas, ekeza løvøte neka nango khandi꞉vat-qa yaq-te
ge꞉zømas
(Met 17:22-23; Luk 9:43b-45)
30 Yesu ekeza paev ezoqam namba, nqanek manqei gi-ivøvem, yaq
Gelili plovins mokho-té sugu-apát. Yaq ndego poeveáv, ezoqam ti꞉zøtez
av nqægo, ndego gekham-tē gego. 31 Zapa ndógo, ndego ekeza paev
ezoqam me꞉zømesimát. Gezø-ein, “Ezoqam-ge Yo, ezoqam-qá zenda-
té ginóveém, neka pakhapakha vømbó-khanøēm. Geté tenanim, yaq
khøuwa misika-qa zita-te, nqawa ndɔ̀khandí꞉v.” 32 Tegi paev ezoqam,
nqanek manqat giyogem, ndigu manqa mokho ndapeáv. Geté møe
ndøgoném, vømbøé-bevøpēm.

Yesu-gi paev ezoqam mokho-te, megeat ezoqam, gekha ezoqâm?
(Met 18:1-5; Luk 9:46-48)
33 Yaq Yesu, ekeza paev ezoqam namba, Kapenaum taon-té ginózáv.
Khoev-te gimø-oz ndøgo, yaq āv gezømbe-eín nqægo, “Zo nakhoa-te
ndøgo, gekha zapayá qazøté-ponqombem?” 34 Geté ndigu yaq manqat
qavøiwateáv. Zapa ndógo, nakhoa-te ndøgo, taqa yaq-te ndógo tini-
ponqombém, ti mokho-te, iz akhae kandambaqape, gekha ezoqām
ndógo.
35 Yaq Yesu segeqóm ndógo, ekeza paev ezoqam tuelv, sasa ndømøvab,
gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, megeat iz ndape-qa tegoat, ndego yà
betøndo-páev, neka ndego ezoqa ewaqape-gé sasae ezoqam begó.”
36 Yaq Yesu nakhasam ndo-itú, tiqa mokho-te livin-mba ndøugu
vɔ̄ve, sasa ndøngenøtam, gezø-ein, 37 “Gekha ezoqām ndego, noqa iz-
te, nakhasam av nge꞉go tekhato, ndego no ndókhatómb. Neka gekha
ezoqām ndego, no tekhatomb, ndego no mba gékhatombák, geté até
ndegó-a, Mbumbukiam, no gendo-khofotan.”

Ezoqam ni sanqaupav ndigu, ndigu nigi
(Luk 9:49-50)
38 Zion Yesu gembo-ein, “Nøméndim ezoqam. Ni ezoqam møi-ometám.
Ndego nqova soqøsoqa ndøngeasumatún. Qoqá iz-té genøgoatún. Yaq ni
ndego nɨ̄mbøe-khafeném. Zapa ndógo, ndego ni namba okhomáv.”
39 Geté yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbøe-khafèă̄p, ndego. Zapa ndógo, gekha
ezoqām ndego, noqa iz-te umingiap matev ndematanam, ndego noqa iz

9:26 9:26 Mak 1:26 **9:30** 9:30 Zion 7:1 **9:31** 9:31 Mak 8:31; 10:32-34 **9:32** 9:32 Luk 9:45
9:35 9:35 Luk 22:24-26; Met 20:25-27; Mak 10:43-44 **9:37** 9:37 Met 10:40

nakhamas-te géngiuák. 40 Gekha ezoqām ndego, ni-te sanqaupav ndego, ndego nigí. 41 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, zo noqa iz-te, ibøkha-qase tezø-etoam, zapa ndøgo, zo Keliso-gē ezoqām, ngenek ezoqam yaq-fia eqeieqei ndømøndáp.”

Matev soqøsoqa ndøgo, unimanqatin matev ndøngi:wat
(Met 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, nakhei nqonqon av ngi:gu, ndigu no ndi-unimanqatinat, manqa-zapa-te te-itub, teqa manqa-zapa kandamba tantáv. Ndego amba nandi-qape monqo-te timbo-møpøtøzemin, kewan-te sasa mø-oginamin, yaq ta yaq-fia te-te ndego, ambá andé khapémbá. Geté yaq-fia kandambaqape ndógo, Mbumbukiam-te temøndap.

43 Qoqa zenda kopo, manqa-zapa-te tø-ituqabat, sègekepáz. Zenda kopo mba taqagoat, khandi miavmiav-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndógo, qo zenda menas taqagoat, yaq gøinam-tē qonóqāv, ta gøinam ndøgo, khouvøemav ndøgo.†

45 Neka qoqa zenda tokhotapak kopo, manqa-zapa-te tø-ituqabat, sègekepáz. Zenda tokhotapak kopo mba taqagoat, khandi miavmiav-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndógo, qo zenda tokhotapak menas taqagoat, yaq gøinam-tē gimó-ogeqænām.‡

47 Neka qoqa bøi kopo, manqa-zapa-te tø-ituqabat, sègekhofá. Qo bøi kopo mba taqagoat, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndógo, qo bøi menas taqagoat, yaq gøinam-tē gimó-ogeqænām. 48 Ta gøinam-te ndøgo, nonqou ndigu, ezoqam-qa kha ndiloge, nasiniapáv, neka gøinam khouvøemáv.

49 Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, te-te søvakha gigiap giløvusamin, gøinam-te, ndigu ngalam mo:geemín. Yaq ndógo, søvakha gigiap sègeeqeieqei-ín, Mbumbukiam-qa bøi-te. Yaq matev até kopó, matev føgøføgakh yà betøndo-fakhaté, ezoqa ewaqape-te, ndigu bemō-eqeieqei-ez, Mbumbukiam-qa bøi-te.

50 Ngalam gigiap qanimáv. Geté mokhov tømømbo-navøem, yaq áv khoqotégō, nqawa ti-mokhov-us-ez? Zo ngalam bezømbu:gú, zo mokho-te. Neka sambi matev-té qanøyagé, yaqyaq-a.”

10

Nøkenøkem matev ngi:wat-qa yaq-te
(Met 19:1-12; Luk 16:18)

1 Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, yaq Zudia plovins-te neka Zoden kea yaq-keoqá genøwáv. Yaq até nqawá, ezoqa kopoáv gindupindam, yaq ndego vōe-zømesim, av oskia ge:goam.

2 Yaq Felisi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Ambá gembo-matemateømemín, gimbo-bevøpem, “Gê, Mozes-qa guguna manqat, áv khané-ein? Ezoqa kopømbâ, sævam sa te-ivav, ó, kopømba mbaîn?”

9:40 9:40 Met 12:30; Luk 11:23 **9:41** 9:41 Met 10:42 **9:43** 9:43 Met 5:30 † **9:43** 9:43 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 44Ta gøinam-te ndøgo, nonqou ndigu, ezoqam-qa kha ndiloge, nasiniapáv, neka gøinam khouvøemáv. ‡ **9:45** 9:45 Até nqanék-a, Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 46Ta gøinam-te ndøgo, nonqou ndigu, ezoqam-qa kha ndiloge, nasiniapáv, neka gøinam khouvøemáv. **9:47** 9:47 Met 5:29 **9:48** 9:48 Isa 66:24 **9:50** 9:50 Met 5:13; Luk 14:34

3 Yaq Yesu gèzøbeváp, “Gê, zo Mozes gekha manqat zǿ-ein, taqa yaq-te?”
4 Yaq gimbo-qavøinam, “Mozes āv gene-eín nqægo: Anganeam sævam
ivøve-qa tegoat, ndøgo kopømbá. Sakhei zøuvis pepa bepeawám, bembō-
etoam, ndugu sasa bekhofotav.”
5 Yaq Yesu gezø-ein, “Mozes nandav manqat gepeawam, zapa
ndøgo: Zo khàpe zøtesapí:z. 6 Geté Mbumbukiam manqei-qape
ande ge:khakheinam, ndego ezoqam, anganeam neká sævam,
tèkhakheinøvém. 7 Yaq nakémbá, anganeam eve neka evo géziváz.
Yaq zās namba mé:tøkuaném, 8 yaq ndigu ezoqa menas, vømǿ-kha-kopo-
ēz. Yaq ndakin ndigu ambá av nqægo, kha menās, av bugukhokhof
gi:goam. Geté kha kopó. 9 Ndigu Mbumbukiam ndøtøkuzú. Yaq ezoqa
beqatȍzǒ.”
10 Yaq Yesu tegi paev ezoqam namba, khoev-te givesez, ndigu gèmbo-
bevøpém, taqa yaq-te. 11 Yaq gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, sævam te-
ivav neka sævam vini vǿ-okī, ndego manqa-zapa ndǿgó, zas-te. Ndego
nøkenøkem matev ndǿngiú neka mambe mé:wáv. 12 Yaq até kopó. Sævam
ndugu, zivis tu-ivav, anganeam vini vǿndāf, até ndugú-a, nøkenøkem
matev ndǿngiú neka mambe mé:wáv.”

Yesu nakhei nqonqon zenda gezømbø-awam
(Met 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Ezoqa nøme, Yesu-te, nakheis ndo-upøgím. Ndigu mǿndøzøpoé, Yesu
ambá zenda zømbø-awamín. Geté tegi paev ezoqam gèzømbe-khafén,
ndigu ezoqam. 14 Yesu nqanek matev geqeiv, ndego khanakhanakh
mbaín, ekeza paev ezoqam-te, gezø-ein, “Nakheis bègeáv no-te. Zømbo-
khakhàzăm. Zapa ndǿgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu, av
nakheis ngi:gu.
15 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego,
Mbumbukiam-qa Megeat Matev khatiwiav tøgoat, av nakhei nqonqon
ngi:gu, ndego teqa Megeat Matev mokho-te gemǿ-onák.” 16 Yaq Yesu
nginik nakheis, gè-upøgimám, zenda vøzømbǿ-awam, sasa zøguligulim.

Gigiap kopoav ezoqa ndakinak, Yesu-te gendowav
(Met 19:16-26; Luk 18:18-27)

17 Yesu manqei ndøgo ge:-ivavtat, yaq ezoqa kopo tendotéit ndǿgo,
Yesu-qa megemege-te, katuk vømøkui, gembo-ein, “Nøméndim ezoqam
mbomambaqape. No gekha matev nómatønumāt, khandi miavmiav
vøténdāp?”
18 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha zapâ no mbomambaqape ndoqote-
næna? Ezoqa mbaín, mbomambaqape. Mbumbukiam mba me:gó.
19 Qo Mbumbukiam-qa guguna manqat mòqote-qatéq, av qæ-ein nqægo,
‘Qo ezoqa pakhapakha zøkhanèăm. Neka nøkenøkem matev ndøngì:wăt.
Neka ndø-aqònăm. Neka meakha manqat ndømanqàtē. Neka khavozam
matev ndǿgǒ. Qavē neka qavo, gèzøvizáp.’ ”
20 Yaq ngenek ezoqam gendo-ein, “Nøméndim ezoqam. Nqanek gu-
guna manqat ate ndægo nqæmbôpáev, no khapelavøqase qategoam,
atema ndakin.”
21 Yaq Yesu ngenek ezoqam, gèwawám, kuku matev-ús, gembo-ein,
“Qanimáv. Geté matev kopo nøme nqánek qoqógó. Vǿkhæqáv. Yaq

10:4 10:4 Deut 24:1-4; Met 5:31 **10:6** 10:6 Gen 1:27; 5:2 **10:7** 10:7-8 Gen 2:24; Ef 5:31-33
10:11 10:11 Met 5:32 **10:15** 10:15 Met 18:3 **10:19** 10:19 Exo 20:12-17; Deut 5:16-20

gigiap ate nandaqambeːgo, qomǿwí. Yaq moni ndigu toqoqas, gigiap-av ezoqam qozǿ-etoám. Av toqotego ndægo, yaq qo gigiap qaniqanim, yan manqei-té qoqonǿ-møvøemét. Yaq vǹdoqáv. No qonøndó-páev." 22 Yaq ndego nqanek manqat ge-ewag, ndego avus-mba mbovoé. Yaq sègewáv. Mbøni vaev-ús. Zapa ndǿgo, ndego gigiap kopoáv qambogoam.

23 Yaq Yesu geqambunim, ekeza paev ezoqam sasa ndøwabam, gezǿ-ein, "Gigiap kopoav ezoqam, ti-te ndigu unimé:-fǿgákh, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te tuː-oz."

24 Yaq tegi paev ezoqam nqanek manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá. Geté Yesu manqat, nqawá genøzǿ-eín, "Nogi nakheis. Nakhoa fǿgakh-qapé, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te toqotu-oq! 25 Kemol ndugu, sǿvakha gigiap kandambaqapu, mil nqa-te one-qa tugoat, tu-te ndugu fǿgakh andé mbaín, av gigiap kopoav ezoqam-te fǿgakh ndægo, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te one-qa tegoat."

26 Yaq Yesu-gi paev ezoqam, nqova nøme mba zømbondáf, neka yaqyaq-a gibond, "Av tægoat ndægo, yaq gekha ezoqām ndǿkhandīːv?"

27 Yaq Yesu ti-te gekewag, gezǿ-ein, "Matev av nqægo, ezoqa kopømba mbaín. Geté Mbumbukiam, ndego viní. Matev ate ndægo, ndego kopømbaqapé tego."

Yesu toqombo-pavet, taqa yaq-fia
(Met 19:27-30; Luk 18:28-30)

28 Yaq Pita Yesu gembo-ein, "Nqáe! Ni gigiap ate qægoam, zitá qati-wuǿém, qo nqeitaqambe-paev."

29 Yaq Yesu gezǿ-ein, "No unimanqatín nqazǿ-manqate. Gekha ezoqām ndego, khoev te-ivav, o namba-qaniap o evo o eve o nakheis tezivaz, o khae te-ivav, no zapaya neka Mbumbukiam-qa Manqat Mbomam-baqape zapaya, 30 ndego Mbumbukiam ndakin yage-te nøme mba mbǿé-etoám, kopoav-qapé, wan andléd ate tægoat, khoev, neka namba-qaniap, neka evøndipakha-sæv neka khae. Geté ndego até ngenøgim matév-a vǿndāp, no zapaya. Yaq megemege-te ndoːgo, ndego khandi miavmiav ndǿndáp.

31 Geté ezoqa kopoáv, ndigu ndakin nduo-megetap, gendópavát. Neka ezoqa kopoav, ndigu ndakin ndindopaev, gǿːmegetát."

Yesu qambo-misika, ekeza løvøte neka nango khandiːvat-qa yaq-te geːzømas
(Met 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Yesu ekeza paev ezoqam namba nakhoa gigeveat, Zelusalem taon-te giqavigat, ndego gèzømbo-megetát. Yaq tegi paev ezoqam, nqova zøndáf neka mbøni zøvá, taqa yaq-te. Até ezoqa nømé-a, namba giː-apat, møe ndøgoném.

Yaq Yesu ekeza paev ezoqam tuelv, nqawá genøkhatób, vømǿ-yakhapus-mba-ez, neka matev-qa yaq-te, ndøgo Zelusalem taon-te tømømbo-fakhan, sasa meːzømas, 33 gezǿ-ein, "Nqáe! Ni Zelusalem taon-té qazinø-qavigít. Yaq Zelusalem taon-te ndøgo, Ezoqam-ge Yo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qá zenda-té gimǿveém. Yaq ndigu manqa ovøyam-te sasa ndǿveēm, manqat vǿkopoːnēm, av nqægo, yà benanīm, neka

10:31 10:31 Met 20:16; Luk 13:30 **10:32** 10:32-34 Mak 8:31; 9:31

manqei vini-ak-qa zenda-te vǿveēm, ndigu Mbumbukiam zǿtezateav ndigu. 34 Yaq ndigu otǿotam mé꞉vewém neka kǿse vǿmbǿé-pisibǿmēm, teqa kha-te, neka vǿzuĩm, pakhapakha sasa mbókhanǿēm. Geté khǿuwa misika-qa zita-te, ndego nqawa ndɔ̀khandí꞉v."

Zems neka Zion, iz akhae ndape-qa gigoam
(Met 20:20-28)

35 Zems neka Zion, ndigu Zebedi-gi nakheis, tinduzáv ndǿgo, Yesu manqat vǿmbō-einim, "Nǿmendim ezoqam. Nitaqá-viǿmém. Kopǿmbâ, niqa poev matev toqogo."

36 Yaq Yesu gezǿ-ein, "Zo gekhā zǿpoev, no tæzǿgo?"

37 Yaq gimbo-einim, "Niqa poev nqánek. Qo megeat iz kandambaqape toqomǿndap, yaq ni ambá qo namba zimi-qonavín, ezoqa nǿme, qoqa nakeamo zenda-te vǿqōm, neka ezoqa nǿme, qoqa yogea zenda-te vǿqōm."

38 Geté Yesu gendo-qavǿiu, "Zo zǿtezǿtezák, gekha matev-qa zonō-einim. Gê, zo kopǿmbâ, ibǿkha khaqain-qape tozo-izam, av no tǿte-iz? Neka ibǿkha iz ndǿgo, no tændap, kopǿmbâ tozo-upǿgim?"*

39 Yaq gimbo-einim, "Ni kopǿmbaqapé."

Yaq Yesu gezǿ-ein, "Zo ibǿkha khaqain-qape ndɔ̀zomǿ-izám, av no tǿte-iz. Neka zo ibǿkha iz ndɔ̀zomǿ-upǿgím, av no tǿtendap. 40 Geté gekha ezoqām, noqa nakeamo zenda neka yogea zenda-te timǿqonav, ambá av nqǣgo, nō nǿvevesām. Geté ta qonam nonqo, tiqa ndígu tǿgoát, Mbumbukiam gevevesam."

41 Yesu-gi paev ezoqa ten nǿme, nqanek manqat giyogem, yaq qaqa ndǿgoném, Zems neka Zion-te.

42 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam tenǿ-mǿváb ndǿgo, gezǿ-ein, "Zo mɔ̀zǿte-zǿtéz. Ezoqa ndigu, bawan vinivinimba, kawakawa-za ndizæza, ndigu ezoqa gètokhonǿzát. Neka tigi megetapak, gò꞉kawaezát, av ekeza poev ndǿzǿmbe꞉go. 43 Geté zo mokho-te, matev av nqægo bègő. Gekha ezoqām ndego, zo mokho-te iz kandambaqape ndape-qa tegoat, ndego yà be-zoge-tǿke-ezoqam-év. 44 Neka gekha ezoqām ndego, zo mokho-te megeat-qa tegoat, ndego andé ezoqa ewaqape-ge yaq-fia mbain sasae ezoqam bezǿmbegó. 45 Até Ezoqam-gé Yó-a, ndego matev até kopó. Ndego ambá ndǿgo tenegeavūn, ezoqa sasae timbogoat neka vǿmbó-tǿkeāt. Geté ndego ezoqa tǿke-qa neka teqa kha løvǿte-te vee-qa ndǿgeavún. Yaq ezoqa kopoav, tèabete-nqovotáz."

Yesu bǿi waev mbain ezoqam gekhakheinǿvem
(Met 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Yesu tegi paev ezoqam namba, Zeliko taon-te gimǿfakhaz, yaq nqawa gi-ivǿvem, ezoqa kopoáv, namba gi꞉zav. Yaq ate av-té nakhoa gi꞉geveat, keoqa-te ndǿgo, bǿi waev mbain ezoqam mǿndǿqotám. Teqa iz Batimeús. Timeus-gé yó. Ndego ezoqa gigiap-qa zǿvi꞉mám. 47 Yaq ge-ewag av nqægo, Yesu, ndego Nazalet-ak ngēma, yaq ndego sège-akhá, "Yésu. Déivid-ge Zeo. No tanakh gènǿgó."

48 Yaq ezoqa kopoáv, gèguguím, "Qo manqat tía." Geté ndego kandakanda nǿme mba mo꞉-akhayám, "Déivid-ge Zeo. No tanakh gènǿgó."

10:38 10:38 Mak 14:36; Luk 12:50 * **10:38** 10:38 Ibǿkha khaqain-qape neka ibǿkha iz ndape, Yesu-qa nqosǿgeap me꞉manqaté, ndego tendap. **10:39** 10:39 Kel 12:2; Veve 1:9 **10:42** 10:42 Luk 22:25-26 **10:43** 10:43 Met 23:11; Mak 9:35

49 Yaq Yesu sège-itán, manqat vø-ein, “Ezoqam nandev, yà betøndowáv, no-te.”

Yaq ezoqa ndego bøi waev mbain ezoqam gèmbo-akhaém, gimbo-einim, “Qo khanakhanakh mbá qanegó. Qó-itán. Yesu ndeqandó-akhayam.”

50 Yaq ndego até gendego, ekeza ndabua sekeqape, manqei-té genø-ogí. Yaq sasanqá sege-itán, Yesu-te vøwav.

51 Yaq Yesu gembo-ein, “Qo gekhā qápoe, no tøtaqa-matanam?”

Yaq ndego bøi waev mbain ezoqam gendo-ein, “Nøméndim ezoqam. No bøi keoge-qa nøgó.”

52 Yaq Yesu gembo-ein, “Qanimáv. Mòqoqáv. Qoqa unimanqatin nandav, tòkhakheinøqavém.” Yaq ndaføyambá, ngenek ezoqam gèkewág, neka Yesu vømbōpaev, nakhoa-te gi-apat.

11

Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me ge꞉-on
(Met 21:1-11; Luk 19:28-40; Zion 12:12-19)

1 Yesu ekeza paev ezoqam namba, Zelusalem taon gi꞉khatoat, yaq Betfage neka Betani vemiav-te gimøfakhaz, Oliv manqei pøyat-te ndøgo, ndego paev ezoqa menas tène-khofotáz, 2 gezø-ein, “Tozonózáv ndógo, vemiav zoqa megemege-te ndo꞉go. Tozomø-oz, yaq ndaføyambá, zo donki nakhasam zomó-ometám. Gémopotavát. Ta donki nakhasam-qa zita-te ndo꞉go, ezoqam bugukhokhof qomateáv. Yaq sozó-nqovotøvém, sasa zotøndó-ituïm. 3 Geté ezoqa tezøbevap av nqægo, ‘Gekha zapâ, ngunuk donki nqazo-nqovotavet?’ Yaq zo āv qazømbøé-einím nqégo, ‘Evezøza mbopóe, ngunuk. Yaq ndego nakhamás, nango ndøzøndo-khofotáv.’ ”

4 Yaq nginik paev ezoqam gizav, donki nakhasam møndø-ometám. Khoev mboqog tambav-té gumopotavám. 5 Yaq ezoqa nøme, giwania-pam ndøgo, gèzøbeváp, “Zo gekhā zógot? Gekha zapâ, nanduv nandozo-nqovotavet?” 6 Yaq paev ezoqam, manqat āv tizimbi-ein, av Yesu gezømbe-ein. Yaq ndigu sègezoták.

7 Yaq donki ndugu, Yesu-té gindu-ituím. Yaq até gindigonem, ekeza ndabua donki-qá zita-té gimbøe-khafuzím, Yesu vō꞉qom. 8 Yaq ezoqa kopováv, Yesu-qa megemege-te, ekeza ndabua mo꞉møtagát, nakhoa-te, neka ezoqa nøme vuv vøndōqogaz, sasa mo꞉møtag. 9 Yaq ezoqa nøme Yesu-qa megemege-te vō꞉megetam-a, nøme vøndōpavam, ndigu āv gini-akhaemát nqægo, “Hosána! Iké꞉ Mbumbukiam-te! Ndego ngenek ezoqam bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav. 10 Mbumbukiam teqa Megeat Matev bèkhakheinám, ndego ni tenimbo-kawaevtat, av bugukhokhof nigi atanakha Deivid ginimbo-kawaevtam. Hosána! Iké꞉ te-te, ndego uni ova-in ngo꞉yage!”

11 Yaq Yesu Zelusalem taon-te gemø-on, ndego Mbumbukiam-qá khoev-té genøwáv, gigiap ate qægoam vømøqeiv. Yaq taqa zita-te, Betani vemiav-té genøveséz, tegi paev ezoqam tuelv namba. Zapa ndógo, khøuwa gèsinanát.

Yesu fig tae manqat mba gembo-ein, yaq sa qakusi
(Met 21:18-19)

10:52 10:52 Mak 5:34 **11:9** 11:9-10 Psa 118:25-26; 148:1

12 Yaq khøuwa nøme qandopave, Yesu Betani vemiav nqawa ge-ivav,
yaq nakhoa livin ndøugu, ifi mbovín. 13 Yaq Yesu bøi ge-ogi, fig tae mba
mo:qeív, qandoyam. Esokho mǿndømbo-goám. Geté avønin-te ndøgo
gewav, nanga-qa gemøkewag, esokho mba ndøqeív. Tae nanga mbaín.
Zapa ndøgo, taqá viáv mbá. 14 Yaq Yesu até gendego, ta fig tae ndøgo
manqat vømbō-ein. Gembo-ein, “Qo tae nanga nqawa qóviamák. Ezoqa
nango gélogemák qo-te.” Yaq Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat
mǿndøyogém, ge-ein.

Yesu ezoqa gengeasam, ndigu Mbumbukiam-qa khoev-te gigiap giwiam
(Met 21:12-17; Luk 19:45-48; Zion 2:13-22)

15 Yesu Zelusalem taon-te gevesez, Mbumbukiam-qa khoev uta-te
nqawa ge-on, yaq até gendego, ezoqam ndigu gigiap gu:wiat, gèngeasám,
neka lou-qasis vøzø̄-nqagim, ndigu møni gi:-enendtat neka ndigu
kuvøkuvu, Mbumbukiam-te løvusam nonqo, vø̄wiat. 16 Yaq ndego ezoqa
takeáv, gigiap Mbumbukiam-qa khoev uta yaq-keoqa gisinatam. 17 Yaq
Yesu gè:zømesím, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp
nqǽgo, ‘Noqa khoev, bawabawan ate ndi:gu-qá guliguli khoev ndøgoát.’
Geté zo Mbumbukiam-qa khoev zò-enendém, vømø̄-aqonam-ezoqam-
qa-pebam-khoev.”

18 Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna
manqat nømendim ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu Yesu laelae-
qá nakhoa mbovawém. Ndigu møe mbogoám. Zapa ndøgo, ezoqa
ewaqape, teqa nømendim manqat, mbøni zølév.

19 Yaq qakhagus ndøgo, Yesu neka tegi paev ezoqam, Zelusalem taon
nqawa tïni-ivøvém.

Unimanqatin matev-qa yaq-te
(Met 21:20-22)

20 Khøuwa nøme qandopave, Yesu ekeza paev ezoqam namba nakhoa
gigeveat, sège-keogém ndøgo, ta fig tae ndøgo, manqat gembo-ein,
gèpakhá. Até lu-té. 21 Pita até gembo-matavupám, Yesu tae manqat
gembo-ein. Yaq ndego Yesu āv gembøe-eín nqǽgo, “Nøméndim ezoqam.
Qotékewāg. Ta tae ndøgo, nømøkhaiya soqain-te qoqove, mǿndø-pakhá!”

22 Yaq Yesu gezø-ein, “Zo Mbumbukiam vǿ-unimanqatiním. 23 No uni-
manqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, nqanek manqei pøyat
tembo-ein av nqǽgo, ‘Soqōqavïg, neka ndaola-tē qomøbøiāq,’ yaq ndego
nakeap mbain tøgoat, teqa mbøni-te, getē gē-unimanqatïn av nqǽgo,
matev segēfakhān, av manqat ge:-ein, yaq matev segembó-fakhán. 24 No
nqazø-manqate. Gekha matēv ndøgo, zo tozombøe-guligulimat neka
Mbumbukiam vøzømbøé-viømemāt, zo vǿ-unimanqatiním, av nqǽgo,
matev mǿndø-fakhān. Yaq zo zóndapém. 25 Geté zo tozo-guligulimat, yaq
zo ezoqa nøme-te qaqa tøzøgoat, ndigu zo manqa-zapazapa gizøgo, yaq
zo sà bezømbo-navøém. Yaq zoge Zøve ndego, yan-te ngo:yage, até zoqá
manqa-zapazapá-ya, segembøé-navøém.”*

11:13 11:13 Luk 13:6 **11:17** 11:17 Isa 56:7; Jer 7:11 **11:18** 11:18 Mak 14:1 **11:23** 11:23 Met 17:20 **11:24** 11:24 Met 7:7 **11:25** 11:25 Met 6:14-15 * **11:25** 11:25 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 26Geté zo ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa sa navøepøteav tøgoat, yaq zoge Zøve, matev até kopó, zoqa manqa-zapazapa, sa gembøé-navøemák.

Yesu gimbo-bevøpem, gekha ezoqam-qâ iz-tè, ndego matev gematønumat
(Met 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Yesu tegi paev ezoqam namba, Zelusalem taon-te, nangó
ginøveséz. Yaq Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te gu:-okhoam,
Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat
nømendim ezoqam neka Zu megetapak nøme, tinduzáv ndógo, 28 gimbo-
einim, “Qo gekha ezoqam-qâ iz-tē qonógot, nandav matev nandoqo-
matønumit? Iz gekha ezoqām qá-etoam, matev av nqægo ndoqogot?”
29 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Até nó-a, bevap kopo nqanógó, zo-te. Zo
yaq tozonø-qavøinam, yaq no ndæzø-eín, av nqægo, no matev gekha
ezoqam-qā iz-tē qatø-matønumit. 30 Zønømbé-einīm. Gê, Zion, ndego
ezoqam ibøkha iz gezø-etoumam, ndego iz Mbumbukiam-tê, ó, manqei-
qape ezoqam-tê gendap?”
31 Yaq ndigu ekeza mokho-mba gibond, “Av khazí:-einīm? Tizimbo-
einim av nqægo, ‘Ndego iz Mbumbukiam-tē gendāp,’ yaq ndego ni
āv ginimbí-eín nqégo, ‘Av tægoat ndægo, yaq gekha zapâ, zo Zion
unimanqatinteav qazogoam?’ 32 Geté tizimbo-einim av nqægo, ‘Zion,
iz, manqei-qape ezoqam-tē gendāp,’ yaq nginik ezoqa bawan-qape,
ndòndo-qambúz ni-te, qaqa vønígū.”
Ndigu megetapak, møe ndøgoám, ezoqam-te. Zapa ndógo, ezoqa
ewaqape, āv gini-unimanqatintám nqégo: Zion, ndego Mbumbukiam-
gé manqa vevezam ezoqám.
33 Yaq Yesu āv gimbøe-qavøinám nqégo, “Ni nǐtinøtenák.”
Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq até nó-a, nøzø-einák, no gekha
ezoqam-qā iz-tē qatøgot, nqanek matev.”

12

Yaya etæ manqat, khae keoge ezoqam-qa yaq-te
(Met 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Yaq Yesu yaya etæ ndøngáz, gezø-ein, “Ezoqa mòndøgoám. Ndego
waen khae ndøkhá, uta vō-ogi, neka waen nanga pesegim nonqo, manqei
vō-oz, neka khae qeivi nonqo, khoev eqawat-qape vøwev. Yaq khae
ndøgo, ezoqā nøme-qá zenda-té genøvé, timbøe-kewagat, ekezan manqei
nøme-te vøwav. 2 Yaq waen nanga qakhata ndøgo, ndego khae eve,
sasae ezoqam ndøkhofotáv, ti-te ndigu, ma khae gimbøe-kewagam. Ekeza
waen nanga upøgim-qa ndøgoám. 3 Geté ndigu khae keoge ezoqam, até
gindigonem, ngenek sasae ezoqam gèmøvøinám, vōzuim, yaq khakha-
mba nango sasa ndøkhofotøvem.
4 Yaq ndego khae eve, sasae ezoqa nøme ndøkhofotáv. Geté ndego kawa-
té ginømbo-khanæmém, mivi matev vømbō-etøomem. 5 Neka sasae ezo-
qam nøme gekhofotav, yaq ndigu pakhapakha mbokhanøém. Ngenek
waen khae eve, sasae ezoqa nøme kopoáv gekhofosumam. Nøme ndigu
gèzitagám, neka nøme pakhapakha vøzø-khanæmam.
6 Yaq ngenek waen khae eve, ekeza yo mba mbogoám, ndego gembøe-
khafuatam. Yaq vaev ndégo tekhofotáv, ekeza manqa ge-ein, ‘Ngenek
nogé yó. Ndego ndòmbo-vizumém.’
7 Geté ndigu khae keoge ezoqam gi-ometam, ekeza mokho-mba, āv
gini-einím nqégo, ‘Ngenek khae eve-gé yó. Waen khae ngének genó-
kawa-év. Zílaém. Yaq khae nqanek, gemóniqá.’ 8 Yaq até gindigonem,

12:1 12:1 Isa 5:1-2 **12:8** 12:8 Iblu 13:12

gèmøvøinám, pakhapakha vømbō-khanøem, khae bavokho sasa ndøogi꞉nam.”
9 Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq gezø-ein, “Ge
zô, ndozo-matavap? Ngenek waen khae eve, gekha matev ndøgō?
Ndego āv genégó nqægo: Ndego ndøndováv, ndigu khae keoge ezoqam
pakhapakha vømøzø-khaneām, neka waen khae, ezoqa vini sasa zø-
etoām.
10 Ge zô, Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo?
‘Nandi-qapi ndigu, khoev puanam ezoqam gisanqabem,
ndigu møndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.
11 Nqanek matev, Evezøza ndømatanám.
Ndøgo qanimav tantáv, niqa bøi-te.’ ”
12 Yesu nqanek manqat gezø-ein, yaq Zu megetapak, møvøiwat-qá
nakhoa mbovawém. Geté ndigu ezoqa bawan-qape-qá møe ndøgoám.
Yaq ndigu Yesu sège-ivøvém, vōzav.

Yesu amba teks moni abam-qa yaq-te timbøe-matemateømemi꞉n
(Met 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Khøuwa nøme, Zu megetapak, Felisi ezoqam neka Elod-gi zifuap
ndøkhofotáz, Yesu-te. Ndigu ambá gembo-matemateømemín. Yaq Yesu
manqat soqain te-einin, yaq ndigu ambá gemøvøinamín. 14 Yaq ndigu
tinduzáv ndógo, vømbō-einim, “Nøméndim ezoqam. Ni møtinøtén. Qo
unimanqatin ezoqám. Qo møe mbaín, ezoqam-te. Geté qo manqat
sòqo-manqaté, oskiá ndøgo, ezoqa kandakanda o ezoqa khasøkhasis.
Neka qo ezoqa Mbumbukiam-qa poev-qa yaq-te ndoqote-zømesim, qo
unimanqatin manqat mba qomanqaté. Qonimbí-eïn. Kopømbâ, Siza-te
teks moni tizi-abumat, ndego Lom kawa kandambaqape, ó, khafeâp?
Moni ndizí-abumat, ó, mbaîn?”
15 Ndigu nqanek manqat gi-einim, yaq Yesu møndø-matøvém,
ndigu matemateam-qa mbogoám, yaq gezø-ein, “Zo gekha zapâ,
no matemateam-qa ndozonøgo? Moni mokho zøtøndé-ndøpøzēm,
batézømet.” 16 Yaq ndigu moni mokho gindu-ndøpøzem, vōe-ometem.
Yaq gezøbevap, “Gê, gekha ezoqam-qâ bugug neka iz mó꞉go, nginik moni
mokho-te?”
Yaq gimbo-einim, “Siza-qá bugúg, neka teqá iz mo꞉gó.”
17 Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, Siza-qa gigiap, Siza zombó-
etoumemát. Geté gigiāp ndøgo, Mbumbukiam-qa, Mbumbukiam
zombó-etoumemát.”
Yesu nqanek manqa qavøiwat gezø-ein, yaq ndigu nqova ndafe kan-
dambá.

Sadusi ezoqam, Yesu løvøte-te nango khandi꞉nat-qa yaq-te gimbøe-
bevøpem
(Met 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Yaq Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Nginik Sadusi ezoqam, āv
gini-unimanqatinát nqégo: Ezoqa tipakhaetat, ndigu nango gemø-
khandi꞉zák, løvøte-te. Yaq ndigu Yesu bevap mbogoném, 19 gimbo-einim,
“Nøméndim ezoqam. Mozes ni āv ginimbi-peawám nqégo: Ezoqa
tenanimat, sæva te-ivavat, patu qataeveav vógoāt, yaq ngunuk ngæmam,
namba qawan be-oki꞉át, tege namba qawan, ndego genanim, patu be-
mbō-qatayat. 20 Qotøndé-ewāg, nqanek emanqat. Angana møndøgoám.

12:10 12:10-11 Psa 118:22-23 **12:13** 12:13 Luk 11:53-54 **12:17** 12:17 Lom 13:7 **12:18** 12:18 Kel 23:8 **12:19** 12:19 Deut 25:5

Evenáp. Até gi:goam sevén. Yaq khøuwa ndego, sævam ndø-okí, vønanim.
Patu qataeveáv. 21 Yaq eveqase ndø-okí, ngunuk ngæmam, ndego teqa
zita-te geqan. Geté ndego matev até kopó, patu qataeveáv genanim.
Yaq até ndegó-a, teqa zita-te geqan, matev até kopó. 22 Yaq matev até
gemát, atema ndigu evenap seven ate gi:goam vømū-pakhaez. Ndigu
patu qataeveáv. Yaq vaev até sævám-a, vønanim. 23 Gê, ezoqa uniman-
qatin løvøte-te tikhandi:z, yaq ta khøuwa-te ndøgo, timø-khandi:z, ngunuk
sævam, gekha ezoqam-gû zas ndógoāt? Zapa ndógo, ndigu evenap ate
gi:goam, ngunuk sævam kopo ndøkawawát."

24 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Zoqa matavap soqaín, zo ndozo-matavap
av nqægo, ezoqa tipakhaetat, ndigu løvøte-te nango gemø-khandi:zāk.
Zo Mbumbukiam-qa Manqat neka teqa bazaføgakh zøtezateáv. 25 Ezoqa
løvøte-te nango timø-khandi:z, ndigu andé enzol ezoqam me mé:goát,
ndigu yan-te ngo:yage. Nøkenøkem matev mbaín. 26 Geté løvøte-te
toqo-khandi:q, taqa yaq-te, gê, zo Mozes-qa mbuk-te, emanqat mozó-
geveømem, tae-qase-qa yaq-te, qawageapam? Ta emanqat-te ndøgo,
Mbumbukiam Mozes āv gembøe-eín nqægo, 'No Eibleem-gé Mbum-
bukiám, neka Aezek-gé Mbumbukiám, neka Zekop-gē Mbumbukiām.'
27 Nqanek manqat ni āv qaninømánd nqægo: Ndigu ezoqam zua
ndøkhandi:zát, Mbumbukiam namba. Zapa ndógo, Mbumbukiam ndego
ambá av nqægo, løvøte ezoqam-gē Mbumbukiām, geté ndego khandi
ezoqam-gé Mbumbukiám. Yaq nakémbá, zo Sadusi ezoqam, zoqa
matavap soqaín, zo ndozo-matavap, av nqægo, ezoqa tipakhaetat, ndigu
nqawa gēkhandi:zatāk."

Matev kandakanda menas ndøgo, matev ate ndægo qaløvuam
(Met 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Yesu Sadusi ezoqa namba manqa gi-itumbumam, yaq Mozes-qa
guguna manqat nømendim ezoqa kopo mòndøgoám, tiqa manqat vō-
ewag. Yaq geqeiv av nqægo, Yesu qavøiwat mbomambaqapē gezø-ein,
yaq ndego tendováv ndógo, bevap nøme vømbōgo, gembo-ein, "Gê,
Mozes-qa guguna manqat mokho-te, gekha matēv mó:megeat?"

29 Yaq Yesu gembo-qavøiu, "Matev nqo:megeat nqánek, 'Gèndoyogé,
Izlael ezoqam! Evezøza, nigi Mbumbukiam, Evezøza sa ndégo. Mbum-
bukiam nøme mbaín. 30 Kuku yà betaqagó, Evezøza-te, ndego qoge
Mbumbukiam, uni qoqa mbøni-te neka uni qoge nqova-te neka uni qoqa
matavap-te neka uni qoqa bazaføgakh-te.' 31 Neka matev kandambaqape
nøme nqánek, 'Ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-
te kuku ndaqambe:go.' Matev kandakanda nøme mbaín, nqanek matev
menas qaløvuam."

32 Yaq ngenek Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu
gembo-ein, "Nøméndim ezoqam. Qanimáv. Qoqa manqat unimanqatín.
Evezøza yakhapús, Mbumbukiam. Mbumbukiam nøme mbaín. 33 Neka
unimanqatín. Kuku yà betaqagó, Evezøza-te, ndego qoge Mbumbukiam,
uni qoqa mbøni-te neka uni qoqa matavap-te neka uni qoqa bazaføgakh-
te. Neka ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te
kuku ndaqambe:go. Matev kandakanda sa nqánek. Taoká ndøgo,
Mbumbukiam-te søvakha gigiap nqazi-løvusam, o gekha etoam matev
nøme nqazimbogo."

12:26 12:26 Exo 3:2, 6 **12:28** 12:28 Luk 10:25-28 **12:29** 12:29-30 Deut 6:4-5 **12:31** 12:31 Lev 19:18 **12:33** 12:33 1 Sam 15:22; Hos 6:6

34 Yesu geqeiv av nqægo, ngenek ezoqam-qa qavøiwat mokho kandambā, yaq āv gembøe-eín nqægo, “Qo qambaqapé mbá, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te.”

Yaq taqa zita-te, ezoqa møe ndøgoném, Yesu bevap nøme vømbøégonēm.

Yesu ambá av nqægo, Deivid-ge zeo mbā, geté ndego até tege Evezøzá
(Met 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam, ezoqa ge:zømesimat, yaq āv gezømbe-bevap nqægo, “Gê, zo ndozo-matavap? Gekha zapâ, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam ndimanqate, av nqægo, Mesaya ndego, Deivid-gē zeō? 36 Deivid ekezán, Nqova Mbomambaqape mokhote, Mesaya-qa yaq-te ge:-ein:

Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, āv gembøe-eín nqægo,
‘Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.
Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam
qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.’

37 Deivid ekezan, ndego Mesaya, Evezøza mbo-akhayám. Yaq gê, ngenek Mesaya, áv kené-Deivid-ge-zeo-ev?”

Ezoqa kopoáv, Yesu namba giwaniapam, teqa manqat giyogem. Yaq ndigu teqa manqat gèzømbe-khaneatám.

Yesu ezoqa Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qa yaq-te gegugub
(Met 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Yesu ezoqa ge:zømesimat, nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Gò:feazoát, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qa yaq-te. Ndigu tøzømbe-khaneát ndøgo, ti-okhoat, ndabua loloakh mbomømboma ndø-uzupát, neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te, ndigu khaiya mboma manqat vizap-us bezō-manqate, 39 neka guliguli khoev-te neka lou loge kandakanda-te ndøgo, iz akhayapak-qa qonam nonqote vøqonumāt. 40 Ndigu ngængæm zømbe-khavozumatún, tiqa khoev neka gigiap vøzō-aqonumatun. Neka ezoqa ewaqape-qa bøi-te, guliguli loloakh ndøgoatún. Yaq nakémbá ndigu yaq-fia nqosøgeap, nøme mba mó:ndapém.”

Ngæmam-qa etoam matev, Mbumbukiam-te
(Luk 21:1-4)

41 Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te, moni nqeisam nonqo avønin-té geqotám. Ndego ezoqa ndøzømetát, moni ginqeisumat. Gigiap kopoav ezoqam kopoáv, moni kandakandá ginqeisumat. 42 Yaq até sævám-a vøndōwav. Ndugu ngæmám. Gigiap-av ezoqám. Zivis møndømbo-naním. Gunduwav, moni mokho khasøkhasis menas vōnqeitaz. Nginik moni, tiqa fia khapímbá. Ande āv penpakha kopó ndi:gú.

43 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam ndømøváb, gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Ngunuk gigiap-av sævam, moni kandambá gu:nqeitaz, āv tiuká, av ezoqa ewaqape nøme, moni gi:nqeisumat. 44 Zapa ndógo, ndigu ezoqa nøme, moni kandakanda ambá gini-nqeisumám. Geté ndigu moni nøme kopoav-qapí ndizøgo. Geté ngunuk ngæmam, viní. Ndugu moni ate gimbøegoam, sùgumu-áb. Nøme mbaín, tuqa yage nonqo.”

12:36 12:36 Psa 110:1 **12:43** 12:43 2 Ko 8:12

13

Mbumbukiam-qa khoev tøsoqa
(Met 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Yesu Mbumbukiam-qa khoev ge꞉-ivavtat, yaq tege paev ezoqa kopo nøme, āv gembøe-eín nqægo, “Nøméndim ezoqam. Qotéqēiv! Mbumbukiam-qa khoev-te ndøgo, khoev qaniqanimáv tantáv. Nandi kandakanda mbá ginipuán.”

2 Geté Yesu gembo-qavøiu, “Khoev kandakanda ate ndægo, ndoqo-qeivi, manqei-té qamø-khakhandám. Nandi kopo nøme, nandi nøme-te, gó꞉zaveák.”

Viniv vinivinimba tøfakhanam
(Met 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Taqa zita-te, Yesu Oliv manqei poyat-té genøwáv, vømøqom. Ta manqei poyat ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev yaq-keoqá qagó. Pita neka Zems neka Zion neka Endlu, ti-mba ndígu tigoám, te namba. Yaq āv gimbøe-bevøpém nqægo, 4 “Qonimbí-eĩn. Matev nandav, qoqote-manqatam, gekha khøuwā qanéfakhān? Neka andé gekha matev me nitíqeivĩm, ni tøtinøten, av nqægo, nqanek matev ate ndægo avønīn gēfakhanām?”

5 Yaq Yesu gezø-ein, “Aiyá qagó. Zo ezoqa betùbām. 6 Ezoqa kopoáv, noqá iz-té gindú-okhoát. Ndigu ezoqa āv gizømbé-manqatát nqægo, ‘Ezoqa, nó’, neka ezoqa kandambá titubumat. 7 Zo nakhag-qa yaq-te tozo-ewagat neka nakhag u vozó-ewagāt, zo møe ndòg̃ó. Matev av nqægo, ndòkhæ-fakhanám. Geté manqei-qape-qa vaev zuá. 8 Manqei nøme, manqei nøme namba, nakhag ndøgoát, neka kawa ezoqa nøme-qa bawan, kawa ezoqa nøme-qa bawan namba, vønøfeapāt, neka manqei nøme-te, manqei vókukuvøemāt. Manqei vinivinimbá. Kopoáv. Manqei nøme-te, lou mbaimbai zówagát. Geté nqanek matev ate ndægo, ngazu mbá. Ndøgo kopømba ande av-té, sævam tui-ova, nqosøgeap ande tuikhantav.

9 Zo aiyá qazógoát. Ezoqa zo manqa ovøyam-té ginó-abumát neka Zu ezoqam-qa guliguli khoev mokho-te vófebumāt. Neka no zapaya, zo megetapak neka kawakawa-za-qá megemege-té ginó-abumát, yaq zo ndigu noqa yaq-te vøzøté-zømasāt. 10 Geté ezoqa bawabawan ate ndi꞉gu, Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape bètøkhæ-yogém, yaq váev manqei-qape tømø-navøem. 11 Zo tigavemat neka manqa ovøyam-te vó-abumāt, zo naqanøká ndøfofogèmém, av nqægo, andē gekha manqat me zomó-einimāt. Zapa ndógo, matev tøfakhanumat, yaq matavap Mbumbukiam zó-etoumát, zo andé gekha manqat me zøté-manqatāt. Yaq zo ambá av nqægo, zøkezan zómanqatāt. Geté Nqova Mbomambaqape ndómanqatát.

12 Ezoqa nøme, ekeza namba-qaniap løvøte-té ginó-abumát neka evøndipakha nøme, ekeza nakheis løvøte-te vó-abumāt. Neka nakheis nøme, ekeza evøndipakha segezó-qambuzát, løvøte-te vó-abumāt. 13 Ezoqa ewaqape zo gésanqabát neka qaqa vøzógoāt, no zapaya. Geté gekha ezoqām ndego, bazaføgakh-us teyat, atema vaev-te, ndego ndòmø-khandí꞉v.”

13:2 13:2 Luk 19:44 **13:9** 13:9 Met 10:17-20 **13:11** 13:11 Luk 12:11-12 **13:12** 13:12 Met 10:21 **13:13** 13:13 Met 10:22; Zion 15:21

Gigiap soqaqape tøfakhan, Mbumbukiam-qa khoev-te, Zelusalem taonte
(Met 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo Mbumbukiam-qa
khoev mokho-te, gigiap soqaqape zóqeivím. Geté khafeap kandambá,
gigiap av nqægo tøu-wuøyat ndøugu. (Gekha ezoqām ndego, nqanek
manqat tegeveam, mokho bèmboqeív.) Zo nqanek gigiap tozoqeivim,
yaq gekha ezoqām ndigu, Zudia plovins-te tiyagat, manqei popotap-té
giabenø-khokhóz. 15 Gekha ezoqām ndego, khoev ova to:yat, ndego khoev
mokho-te bè-ő̀n, gigiap vømøndó-upøgīm. 16 Neka gekha ezoqām ndigu,
khae-te tisasaetet, ndigu ndabua upøgim-qa bevèsɛ̋z. 17 Ta khøuwa-te
ndøgo, ti-te ndigu unimé:-soqá, sakheis emu-us ndigu neka nakhei tete
ndizøloge. 18 Mbumbukiam zombó-vi:mát. Nqanek matev, qozaq viav-
te befàkhā̋n. 19 Viniv ndøgo, ta khøuwa-te tøfakhan, føgakh-mbá tantáv.
Mbumbukiam manqei-qape ande ge:khakheinam, atema ndakin, matev
føgakh-qape fakhaneáv, av ta khøuwa-te ndøgo tæfakhan. Yaq até taqa zita-
té-a, matev føgakh-qape av nqægo, nango gemø-fakhanák. 20 Geté Mbum-
bukiam matavap é-møndo:vé, av nqægo, khøuwa ndø̀-tokhopogeaqasí:z.
Mbain tøgonɨn, yaq ezoqa kopo ambá gemø-khandi:vák. Mbum-
bukiam, khøuwa, ti zapaya ndígu tené-tokhopogeaqasí:z, ndigu ekezan
gevevesam.

21 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa tezø-ein, av nqægo, ‘Ngé! Mesaya ngének,’
ó, ‘Ndé. Mesaya ndégo,’ yaq zo ndø-unimanqatìnɨ̄m. 22 Zapa ndøgo,
khokho Mesaya neka khokho Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezo-
qam ndø̀fakhanám. Ndigu matev kandakanda neka umingiap matev
ndømatønumát. Yaq kopømba tøgønɨn, até ndigú-a, Mbumbukiam ekezan
gevevesam, ambá ndætubám. 23 Geté zo aiyá qazógoát. No ndakin matev
ate ndægo, tømø-fakhanam, mø̀ezømbe-eín.”

Yesu nango tendoqavan
(Met 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Ta khøuwa-te ndøgo, nqanek viniv
kandambaqape tøme-navøem, yaq khøuwa waev segembó-navøém, neka
løvøyak beawap mbaín, 25 neka nduku yan-te ngo:go vøndó-o:āz, neka
gigiap føgøføgakh yan-te nqo:go, vókukuvøēm. 26 Yaq ezoqa Ezoqam-
gé Yo ndø-ometám. Khaiya ozoz-té genøgeáv. Bazaføgakh-ús neka
waev-qape-ús. 27 Yaq ndego enzol ezoqam ndókhofosám, manqei-qape
ate nqægo, khøuwa vøndē-fakhanɨn-a, vømē-sinanɨn, neka sanqa-sanqa
vømbō-anam. Yaq gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam gevevesam,
manqei-qape ande āv khandēvavet, enzol ezoqam gémøváb.”

Yesu ge:zømas, ande āv kinɨzøtēz, av nqægo, teqa qavøne khøuwa avønīn
(Met 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo fig tae-té qazøté-zøtéz. Tang-
te mbusa tøfakhanam, esokho vóqabām, yaq zo mø̀zøte-zøtezín, wavam
khøuwa avønín. 29 Yaq matev até kopó. Zo nqanek matev tozo-qeivimat,
tøfakhanumat, yaq zo søzøté-zøtéz, Ezoqam-ge Yo, avønín gendóqaván.

30 No unimanqatín nqazø-manqate. Ezoqa nøme, ndakin ngiyage,
naqanøká gépakhaezák. Até géyagát, atema ta khøuwa-te ndøgo, nqanek

---

13:14 13:14 Dan 9:27; 11:31; 12:11 **13:15** 13:15 Luk 17:31 **13:17** 13:17 Luk 23:29 **13:19** 13:19 Dan 12:1; Veve 7:14 **13:22** 13:22 Veve 13:13 **13:24** 13:24-25 Isa 13:10; Joel 2:10, 31; 3:15; Veve 6:12-13 **13:26** 13:26 Veve 1:7 **13:27** 13:27 Met 13:41

matev ate ndægo vømú-fakhanām.* 31 Yan neka manqei-qape ndømø-navøém. Geté noqa manqat gemó-navøemák."

Ezoqa mè:zøtezák, Yesu gekha khøuwa-tē gendé-qavān
(Met 24:36-44)

32 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Ezoqa mè:zøtezák, nqanek matev gekha khøuwa-tē neka gekha khøuwa iz-tē qanéfakhān. Até enzol ezoqám-a, yan-te ngo:yage, neka até Yó-a, zøtezateáv. Geté Eve yakhapús sege:-otév. 33 Yaq nakémbá. Aiyá qazógoát. Gò:feazoát. Zapa ndógo, zo khøuwa iz zètezøtezák, ta matev ndøgo tøfakhan.

34 Ndøgo kopømba ande av ndægo, ezoqam manqei nøme-te tewav. Khoev te-ivav, yaq ekeza gigiap, tegi sasae ezoqam-qá zenda-té genó-awám, timbøe-qeivat. Ezoqa vinivinimba, sasae vinivinimbá tezø-etoam. Yaq ndego ezoqam mboqog tembo-kewagat, āv gembøé-eín nqægo, 'Qo oskia mo:feaqoát.'

35 Até zó-a, gò:feazoát. Zapa ndógo, zo zøtezateáv, gekha khøuwâ, ndego khoev eve tendoqavan, khagūs o lova u-mbā, o kokolok tui-ogea o qanaqanus tænqovet. 36 E-mozoto-khakheinám. Soqaín ndøgo, ndego nqova tezøndaf, yaq zo venanqei sømbiam-tē gēzømēt. 37 Nqanek manqat zo nqazø-manqate, no ezoqa ewaqape nøte-zømastét. Manqat nqánek: Oskia mo:feazoát!"

14

Yesu gimbo-voqoem
(Met 26:1-5; Luk 22:1-2; Zion 11:45-53)

1 Khøuwa menas mba mu:-ewabám, atema Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape-te neka ta khøuwa kandakanda nøme ndigu, flawa poponøvemav gilouzatun. Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam nakhoa-qa ndøvawát, Yesu ande āv kimbøé-matemateømēm, neka vó-møvøinām, sasa ndólaēm. 2 Geté ndigu āv gini-einím nqægo, "Ni khøuwa kandambaqape-te, bizi-matønòmém. Soqaín ndøgo, ezoqa qaqa tigonem ni-te, yaq nøfe kandambaqape ndófakhān, ti mokho-te."

Sævam tae et sisip mbomambaqape, Yesu-qa kha-te gumbøe-qouz
(Met 26:6-13; Zion 12:1-8)

3 Yesu Betani vemiav-te gegoam, Saemon-qá khoev-té geqotám. Ngenek Saemon, bugukhokhof kha sisi-us ndøgoám. Yaq Yesu ate av-té lou ge:logat, sævam kopo tunduwáv ndógo, botol-qase vøndōndap. Tae et sisip qanimav-qape mu:nqeitavám. Taqa fia kandambá tantáv. Yaq ndugu até gundigu, botol gumboqòā, tae et sisip mbomambaqape, Yesu-qa kawa-te sasa mo:qouz.

4 Ezoqa nøme, nqanek matev giqeivim, ndigu khanakhanakh mbaín, neka yaqyaq-a gibond, "Gekha zapâ, ngunuk nqanek tae et fia kandambaqape, sa gungiu? 5 Nqanek gigiap fia kandambá tantáv. Moni mokho tri andled møndø-løvuám. Ngunuk ambá gewiín, fia kandambaqape vøqasin, yaq ni moni gigiap-av ezoqam vizizø-etoamin." Yaq ndigu ngunuk sævam gèmbo-ponqomém.

---

* **13:30** 13:30 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev ngi:wat-qa yaq-té abete-manqatám, neka gekha matev vinivinimba nøme ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo tøfakhanam.
13:35 13:35 Luk 12:38 **14:3** 14:3 Luk 7:37-38

6 Geté yaq Yesu gezø-ein, “Sègembo-ivøvém. Gekha zapâ, zo ngunuk sævam viniv nqazombøe-veet? Ngunuk matev mbomambaqapé gunø-matanam. 7 Zo gigiap-av ezoqam namba, oskia zøté-yageapát. Yaq gekha khøuwā ndøgo, zo tøzø-pøovat, kopømbaqapé tozozø-tøkeat. Geté no namba, oskia zí:yageák. 8 Matev eqeieqei ndøgo, ndugu kopømbaqape qagoam, tumatanam, møndø-matanám. Ngunuk nqanek tae et sisip mbomambaqape, noqa kha-te guoqouz, ndugu no otønat nonqo me:khakheinømbém. 9 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha manqeitē ndøgo, ezoqa Manqat Mbomambaqape ti:zømesimat, manqei-qapete ate nqægo, ezoqa ngunuk sævam-qa yaq-te mé:manqatát, matev mbomambaqape av guimatanam, neka ngunuk vømbøé-matavupāt.”

Zudas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda namba, manqat gi:kopo:nem, Yesu tiqa zenda-te teve
(Met 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Yaq Zudas Iskaliot, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv gegoam, ndego Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-té genøwáv, manqat vømø-kopo:nem, av nqægo, Yesu tiqā zenda-tē genøvē. 11 Yaq ndigu khanakhanakh kandambá gindapem, teqa manqat giyogem, neka yaq-moni etoam manqat vømbō-einim. Yaq Zudas nakhoa-qa ndøváo, Yesu tiqa zenda-te, ande āv kenévē.

Yesu tegi paev ezoqam namba, Pasova lou gilog
(Met 26:17-25; Luk 22:7-13, 21-23; Zion 13:21-30)

12 Zu ezoqam-qa khøuwa kandakanda qangaz, ndøgo flawa po-ponøvemav gilouzatun, ta bugukhokhof khøuwa-te ndøgo, ndigu Pasova lou loge nonqo, sip nakheis gizitagatun, Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-bevøpem, “Gê, qoqa poev gekhâm? Ni gekham-tē qatíniāv, Pasova lou vøimøqá-khakheinømēm?” 13 Yaq Yesu ekeza paev ezoqa menas ndøkhofotáz, gezø-ein, “Zelusalem taon mokho-té qazonózáv. Yaq ezoqam zomó-ometám. Ibøkha ndó-eqatét. Yaq zombó-paevém. 14 Khoev mokho-te te-on, yaq ta khoev ndøgo, khoev eve āv qazømbøé-einím nqægo, ‘Nømendim ezoqam āv geqande-beváp nqægo: Noqa khoev kouwat gekham-tē qágo, ma nogi paev ezoqam namba Pasova lou teimilog?’ 15 Yaq ndego zo khoev kouwat kandambaqape mé:zømás, khoev ova ndo:go. Qonam nonqo neka lou-qase khakheitáp. Yaq niqa lou ndógo tozomó-khakheinømém.”

16 Yaq nginik Yesu-gi paev ezoqam, taon-qape-te gizav, ndigu matev āv timiqeivím, av Yesu gezømbe-ein ndægo. Yaq ndigu Pasova lou vømø-khakheinømem.

17 Yaq qakhagus ndøgo, Yesu tegi paev ezoqam tuelv namba tinøpindám ndógo, lou loge-te vōqonav. 18 Yaq ate av-té lou gi:logat, Yesu āv gezømbe-eín nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo ezoqa kopo, ndakin lou nqazologet, segenó-qambún, neka no qaqa ezoqam-qa zenda-te vóvē.”

19 Yaq tegi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu mbøni zøvá. Yaq ezoqa kopokopo ate gi:goam, āv gimbøe-bevupát nqægo, “Ɛisa. Qo ekeqá no qote-manqaté.”

20 Yaq Yesu gezø-ein, “Zo ezoqa tuelv nqazo-qonøve, no namba lou yafte nqazi-afønumit, ezoqa kopo ngû:gú. 21 Ezoqam-ge Yo ndønaním, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein. Geté te-te ndego, unimé:-soqá, ndego

14:7 14:7 Deut 15:11 **14:8** 14:8 Zion 19:40 **14:12** 14:12 Exo 12:6 **14:18** 14:18 Psa 41:9

Ezoqam-ge Yo sa temboqambun, neka qaqa ezoqam-qa zenda-te vǿvē. Ngenek ezoqam qaneav tøgonin, ambá qanimáv te-te.”

Evezøza-qa lou loge matev ande qæfakhan
(Met 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Ko 11:23-25)

22 Ndigu ate av-té lou gi꞉logat, yaq Yesu flawa ndøndapáz, Mbumbukiam-te ike manqat vø̄-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam vøzø̄-etoam, gezø-ein, “Mòzo-upøgím. Nqanek noqá khá.”

23 Yaq izam nonqo ndøndáp, waen-ús, Mbumbukiam-te ike manqat vø̄-ein, ekeza paev ezoqam sasa zø-etoam. Yaq ndigu ate gi꞉goam sùgumu-izumát, ta izam nonqo kopo-te. 24 Yaq Yesu āv gezømbe-eín nqægo, “Nqanek noqá kóuk. Mbumbukiam poev mé꞉-unimanqatín, tegi ezoqam namba. Noqa kouk, ezoqam kopoav zapayá qanéwá. 25 No unimanqatín nqazø-manqate. No waen tae nanga-qa et, nqawa naqanøká nǿ-izák. No sa ndǿgo tømé-íz, ta khøuwa-te ndøgo, no Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te, waen ndakinak tæmø-iz.”

26 Lou gumulog, Mbumbukiam-te ouv sasa ndøqaem, yaq Oliv manqei pøyat-té ginøzáv.

Yesu Pita gembo-vøndøyam, ndego teqa yaq-te to꞉nawam
(Met 26:31-35; Luk 22:31-34; Zion 13:36-38)

27 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Zo ate nqazøte꞉go, møe zóbøín. No sozó-nøuvøném. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘No sip keoge ezoqam nólaváo. Yaq sip segemǿ-panqaním.’ 28 Geté no løvøte-te tøtøndo-khandi꞉n, yaq Gelili plovins-té qatónáv. No é-ndøto꞉má ndøgo, zoqa megemege-te.”

29 Geté Pita gendo-ein, “Ezoqa ewaqape, qo ambá giní-qouvøqém. Geté no, nóqouvaqák.”

30 Yaq Yesu gembo-ein, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Nqægo lova, kokolok menas naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndòqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

31 Geté yaq Pita manqa qavøiwat gego, manqat bazaføgakh-ús ge-ein, “Av taoká. Oskiá ndøgo, no totonanim, qo zapaya, no notó-nawamák, qoqa yaq-te.”

Yaq até tegi paev ezoqa nømé-a, manqat kopó, āv tini-manqatám.

Yesu Getsemani manqei-te gemø-guligulim
(Met 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, khae manqei-té ginøzáv. Taqa iz, Getsemaní. Yaq gimøfakhaz ndøgo, tegi paev ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo, “Até vo꞉qonøvé nqanek. No nomǿ-guligulím.” 33 Yaq ndego ti-mba ngínik gekhatób, namba gi꞉zav, Pita neka Zems neka Zion. Yaq Yesu mbøni vaev matev mbongáz. Viniv kandambá gembo-ewag. 34 Yaq gezø-ein, “Noqa mbøni kandambá qanevá. No avønín, nónaním. Até vøgó nqanek, neka até vo꞉tiawét.”

35 Yaq Yesu elavøqase nøme vø̄wav. Khapémbá. Yaq katuk ndømøkuí. Bugug manqei-té, vø̄guligulim, av nqægo, “Kopømba tøgoat, ta matev ndøgo, tønøfakhan, ambá sege-løvumbín.” 36 Neka nøme āv gene-eín nqægo, “*Ába!* Tát! Qo kopømbaqapé, matev ate ndægo toqogo.

14:24 14:24 Exo 24:8; Zech 9:11; Jer 31:31-34; 1 Ko 10:16; Iblu 9:20 **14:27** 14:27 Zech 13:7 **14:28** 14:28 Met 28:16; Mak 16:7 **14:30** 14:30 Mak 14:66-72 **14:31** 14:31 Zion 11:16 **14:32** 14:32 Zion 18:1 **14:34** 14:34 Zion 12:27 **14:36** 14:36 Mak 10:38; Zion 6:38

Nqanek nqosøgeap kandambaqape, ndøgo ande ibøkha khaqain-qape me tønømbe-fakhan, ambá qøndapín. Geté matev āv tabete-fakhán, av qoqa poev ndægo. Ambá ndōgo, av no nqanømbe-poev."
37 Yaq ndego tegi paev ezoqa misika-te gevesez, tezømét ndøgo. Gèsømbiám. Yaq Yesu Pita gembo-ein, "Sáemon! Qo qóbuvit? Ge qô, kopømba mbaîn, no namba elavøqase toqote-tiawet? 38 Zo até vo:tiawét, neka gèguligulimít. Soqaín ndøgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-o:āz. Unimanqatín. Nqova poev ndømbôgó. Geté kha, bazaføgakh mbaín."
39 Yaq Yesu nangó genøwáv, vømō-guligulim. Guliguli manqat até kopó, av bugukhokhof ge:guligulim. 40 Yaq tegi paev ezoqa misika-te nango gendovesez, gezømet, ndigu nqawá ginø-sømbiám. Venanqei baza khàpe zømbepós. Yaq gisuz ndøgo, ndigu mè:zøtezák, gekha manqat mbó-einîm.
41 Yaq Yesu nqawá genøwáv, vømō-guligulim. Yaq qambo-misika, tegi paev ezoqam-te nango gendovesez, gezø-ein, "Zo sekembā sozósømbiapet neka pusa zótavet? Sag! Khøuwa iz mòndøndáp. Ezoqam-ge Yo, manqa-zapazapa-us ezoqam-qá zenda-té ginóveém. 42 Mòzosúz. Bîziniáv. Ngé! Ezoqam ngének, no ezoqam-qa zenda-te teve!"

Yesu gimøvøinam
(Met 26:47-56; Luk 22:47-53; Zion 18:3-12)

43 Yesu ate av-té manqat ge:manqatam, Zudas tènefakhán. Tegi paev ezoqa tuelv, ezoqa nøme ndégo tegoám. Ezoqa kopoáv namba me:geavún, ndigu kaiya neka ndawa vøndō-upøgim. Nginik Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak kandakanda ndokhofotáz.
44 Zudas, manqat é-møndøzø-eín, av nqægo, "Ezoqam ndégo, no tængenøtam. Ndégo tozó-møvøinám, neka gèmbo-kewagét, tozoqavaz." 45 Yaq Zudas até gendego, Yesu-té genøwáv, gembo-ein, "Nøméndim ezoqam." Neka sasa ndøngenøtam. 46 Yaq ezoqam tinduzáv ndøgo, vø-møvøinam. 47 Yaq paev ezoqa kopo, avønin gembogoam, kaiya mba ndøliváz, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tege sasae ezoqam, gea vømbōkawa.
48 Yaq Yesu gezø-ein, "Ge zô, no pepen ezoqam zøténæmbem, nakhag kaiya neka ndawa-us qazogeavun, no vozó-møvønonām? 49 No khøuwa ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té qæqoám, zo namba, ezoqa vøtē-zømesimam. Geté ndøgo, zo no møvønoateáv. Geté nqanek matev ate ndægo, tønefakhán ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat tàbete-unimanqatín, av bugukhokhof ge:-ein."
50 Yaq Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, tegi paev ezoqam sège-ivøvém. Møe ndøbøín. 51 Geté ezoqa ndakinak kopo, Yesu até gembopavát. Ndabua papaqa-mba ndøløvøetám. Yaq ndigu ambá ndabua mbogeanemin. 52 Geté ndego ndabua geløvøetam, sège-iváv, vøteit. Naqei-áv.

Yesu manqa ovøyam-te gindafem
(Met 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Zion 18:13-14, 19-24)

53 Ezoqam ndigu, Yesu gimøvøinam, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qá khoev-té ginøndafém. Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak kandakanda neka Mozes-qa

14:49 14:49 Luk 19:47; 21:37; Zion 18:20 **14:50** 14:50 Psa 31:11

guguna manqat nømendim ezoqam, tinømøváb ndógo. 54 Pita Yesu até gembopavát. Andé qámbá gendopavam. Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa khoev-te gemøfakhan, até ndegó-a, uta mokho-te vō-on. Yaq ndego vos keoge ezoqám namba me:qonáv, gøinam avønin-te, kha vōqoqoutam.

55 Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu ezoqam-gi manqa ovøyam megetapak ate gi:goam, Yesu, manqa-zapazapa-qa mbovawát. Yaq ezoqa amba gekha manqat ti-einimin, teqa yaq-te, ndigu ambá gelaemín. Geté ndigu teqa manqa-zapa qeiviáv. 56 Zapa ndógo, ezoqa kopoáv, khokho manqat ambá gini-manqatát, Yesu-qa yaq-te. Geté tiqa manqat vinivinimbá.

57 Yaq ezoqa nøme até gindigonem, vōwan, Yesu-qa yaq-te meakha manqat vōmanqatat, gi-einim, 58 “Ni ngenek mòimbo-yogém. Av geneeín nqægo, ‘No Mbumbukiam-qa khoev, ezoqa giwevem, nó-evøzám. Yaq khøuwa misika mokho-te, nøme nówév. Geté ta khoev ndøgo, ambá av nqægo, ezoqam ndøwevēm.’ ” 59 Geté ndigu ezoqam, nqanek manqat gimanqatat, ate ndígu-a, meakha manqat vinivinimbá gimanqatat.

60 Yaq Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqape ndø-itán, tiqa megemege-te ndo:go, Yesu vømbōbevap, “Ge qô, yaq manqa qavøiwat taqágo, nginik qo-te manqat ngi-møvøet?”

61 Geté Yesu manqat einiáv neka yaq qavøiwateáv. Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, até gendego, Yesu vømbōbevap, “Gê, qo Mesayâ? Mbumbukiam, ndego Iz Eqawat-Qape, tegê Yò?”

62 Yaq Yesu gembo-ein, “No nándev! Zo Ezoqam-ge Yo zomó-ometám. Mbumbukiam Bazaføgakh-qape-qá nakeamo zenda-té géqotát. Yaq ndego khaiya ozoz-té genógeáv.”

63 Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, mbøni mbonqosøgím, nqanek manqat ge-ewag. Yaq até gendego, ekeza ndabua vōkeqa, gendo-ein, “Ság! Bøi vizu ezoqa nøme-qa bizivàwēm. 64 Zo mòzombo-yogém, Mbumbukiam-qa iz gengiu. Zo gekha zombómatavap?”

Yaq ezoqa ewaqape āv gindi-einím nqægo, “Ngenek manqa-zapa ndøgó. Yà benaním!”

65 Yaq ezoqa nøme até gindigonem, køse vømbōe-pisibømem, teqa khate. Bøi ndabuá gimbøe-gutøvém, zenda sasa me:zuim, gimbo-einim, “Qo Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam toqogoat, qotínømánd, av nqægo, qo gekha ezoqām ndólavaq.” Yaq vos keoge ezoqam ndozáv, Yesu vō-ituim neka vōzuim.

Pita Yesu-qa yaq-te go:nawam
(Met 26:69-75; Luk 22:56-62; Zion 18:15-18, 25-27)

66 Pita khoev uta mokho-te gu:qotam, yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tegu sasae mbasønakam nømu ndowáv. 67 Yaq Pita gu-omet, gøinam-te kha geqoqoutumat, ndugu āv gumbøe-eín nqægo, “Até qó-a, Yesú namba qotegoám, ndego Nazalet-ak!”

68 Geté Pita gò:nawám, ge-ein, “No nòtenøtenák, qo gekhā qotēmanqate. Av khoqoté-manqate?” Yaq Pita gewav, uta mboqog avønin-te gemø-itan, kokolok tùni-ogeá.

14:58 14:58 Zion 2:19-21 **14:64** 14:64 Lev 24:16; Zion 19:7

69 Yaq ngunuk mbasønakam, Pita nqawá gunø-omét. Yaq ezoqa nøme, avønin giwaniapam, ndugu āv guzømbe-eín nqægo, “Ezoqa nøme, Yesu namba ge꞉goam, ngének.”

70 Geté Pita gò꞉nawám.

Agé outøpøteáv, ezoqa nøme, Pita-qa avønin-te giwaniapam, gimboeinim, “Unimanqatín! Ezoqa nøme qó, te namba qazøtegoam. Zapa ndøgo, até qó-a, Gelili plovins-ák.”

71 Yaq Pita gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. No nandev ezoqam nøtenøtenák, zo ndøzøte-manqate. No tøte-khavozumit, yaq Mbumbukiam kopømbaqapé, bèlavámb.”

72 Pita nqanek manqat ge-ein, yaq ndaføyambá, kokolok nango tùndiogeá. Yaq Pita manqat gèmbo-matøvém, av Yesu gembøe-ein nqægo, “Kokolok menas naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te, ndòqotøkhænawám. Misiká toqoto-nawam.”

Yaq Pita mbøni mbová. Mbøni vaev kandambá, vøvin.

15

Yesu Pailøt-te gindafem, ndego Lom gaman ezoqam
(Met 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Zion 18:28-38)

1 Yaq qanaqanus, lovølova-ús. Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu ezoqam-gi manqa ovøyam megetapak ate gi꞉goam, matavap émøndø-kopo꞉ném, Yesu ande gekha matev me mbógonēm. Yaq ndigu até gindigonem, gèløvønøvemém, Pailøt-qa zenda-te vømøveem.

2 Yaq Pailøt gembobevap, “Gê, qo Zu ezoqam-gê kawà?”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate.”

3 Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, manqa ndømøvøém tete. Manqat kandambá gimøvøem.

4 Yaq Pailøt Yesu nqawá genømbo-beváp, gembo-ein, “Nqáe! Nginik manqa-zapazapa kandambá ngi-møvøet qo-te. Yaq ge qô, yaq manqa qavøiwat taqágo?”

5 Geté até nqawá, Yesu yaq manqa qavøiwateáv. Yaq Pailøt nqova ndafe kandambá.

Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem
(Met 27:15-26; Luk 23:13-25; Zion 18:39–19:16)

6 Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape-te, Pailøt, ndimbula ezoqa kopo sège-nqonqotavín, ezoqam-te, vøfakhanin, av ndigu qazømbe-poein. 7 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa kopo ndimbula-te møndøgoám, ezoqa nøme namba. Teqa iz Balabás. Ndigu Lom gaman ngeasam-qa ndøgoám neka ezoqa vølaem. 8 Yaq ezoqa kopoáv, Pailøttté ginduzáv, vømbō-einim, “Qo ambá ezoqa kopo qonqonqotavín, géfakhán, av oskia qoqote-goatun ndægo.”

9 Yaq Pailøt gezø-ein, “Zo gekhā zópoev? No ndégo tænqonqotāv, tefakhan, ndego Zu ezoqam-ge kawa ndimbo-akhayam?” 10 Pailøt møndæ-otév, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, Yesu teqa zendate, ta zapaya ndógo tiniveém. Ndigu ova ndø-einím. 11 Geté

14:72 14:72 Mak 14:30 **15:1** 15:1 Luk 22:66 **15:5** 15:5 Isa 53:7; Mak 14:61 **15:11** 15:11 Kel 3:13-14

Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, ezoqa ewaqape āv gizømbe-pouweát nqægo, “Pailøt Balabas betøndo-nqonqotáv, bavokho. Teoká ndego, Yesu.”

12 Yaq Pailøt ezoqa gezøbevap, “Av tægoat ndægo, yaq ngenek ezoqam, zo Zu ezoqam-ge kawa nqazombo-akhayam, gekha nombógō?”

13 Yaq āv gini-akhaém nqægo, “Tae mutui-té qanø-tøkeó!”

14 Yaq Pailøt gezøbevap, “Gekha zapâ? Gê, ngenek gekha manqa-zapā ndøgo?”

Geté ndigu kandakanda nøme mba mo:-akhaemém, “Tae mutui-té qanø-tøkeó!”

15 Yaq Pailøt ezoqa khanakhanakh-qa ndøgoám. Yaq Balabas zønqonqotáv. Geté Yesu nakhag ezoqam-qá zenda-té genøvé, bemōfeomem, tae mutui-te sasa bemø-tøkewem.

Nakhag ezoqam, Yesu otøotam gi:vewem
(Met 27:27-31; Zion 19:2-3)

16 Yaq ndigu nakhag ezoqam, Yesu gaman-qá khoev-té ginøndafém, ta uta mokho-te vømō-on, neka nakhag ezoqa ewaqape vøzō-akha, te-te vøndō-pindam. 17 Yaq até gindigonem, ndabua køkouk, kopømba ande av kawa ezoqam-qa ndabua ndægo, vømbō-uzim. Yaq gumbag fakiafakia-us ndø-ogeaném. Yaq kawa-té gimbøe-uzím. Andé kawa ezoqam-qá wawáq. 18 Yaq ndigu khokho khanakhanakh manqat mbomanqatát te-te, gimbo-einim, “Zu ezoqam-ge kawa, iké: qo-te.” 19 Yaq ndigu kawa-te, táe gimbøe-khanæmát, teqa kha-te, køse vømbōe-pisibømem. Yaq teqa megemege-te, katuk ndømøkuí, iz khokho vømbō-eqanem. 20 Otøotam gumuvewem, yaq ndabua køkouk, nqawá ginømbo-khofoném, neka ekeza ndabua vømbō-uzim. Yaq taon bavokhó ginø-ituím, tae mutui-te vømø-tøkewēm.

Yesu tae mutui-te gitøkewem
(Met 27:32-44; Luk 23:26-43; Zion 19:17-27)

21 Nakhag ezoqam, Yesu taon bavokho gi:-ituat, ezoqa ndø-ometám. Sailini taon-ák. Teqa iz Saemón. Aleksanda neka Lufus, tigé evé. Ndego ambá Zelusalem taon-té genømatín. Yaq nakhag ezoqam até gindigonem, ndego Yesu-qa tae mutui eqawat-qa yaq-te vōtøpøtøvem. 22 Yaq Yesu ndøgo tinøndafém, manqei iz nqambogo, Golgota. Taqa manqa mokho, “Kawa-pakha manqeí.” 23 Yaq Yesu ambá waen mboetøomemín. Mulømula-ús. Mel tae et namba me:tøkuaném. Nqosøgeap navap nonqó. Geté Yesu gèmbøeqasí. 24 Yaq Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém. Gumu-tøkewem, yaq kas me:-otám, av nqægo, teqa ndabua vinivinimba-te ndøgo, gekha ezoqām, gekha ndabua ndø-upā.

25 Ndøgo khøuwa iz 9 oklok qanaqanús, Yesu tae mutui-te gitøkewem. 26 Tae mutui-te ova ndo:go, manqat ndøtøkeém, ndego andé gekha manqa-zapa zapayā ginīlaem. Av qane-peaupám nqægo, “Ngenek Zu ezoqam-gé kawá.” 27-28 Yesu gitøkewem, pepen ezoqam menás namba me:tøkebám. Nøme ndego, teqa nakeamo zenda-té ginø-tøkewém, neka nøme ndego, yogea zenda-te vōtøkewem.* 29 Ezoqa gi-okhoat

---

15:21 15:21 Lom 16:13 **15:24** 15:24 Psa 22:18 **15:27-28** 15:27-28 Isa 53:12 * **15:27-28** 15:27-28 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: Yaq av nqægo, Mbumbukiam-qa Manqat møndø-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, “Ndego pepen ezoqam me:vewém.” **15:29** 15:29 Psa 22:7; 109:25; Mak 14:58

ndøgo, Yesu sège-ngenøität. Kawa mba ndøngetæát, manqat vømbō-manqatat, av nqægo, “Qo Mbumbukiam-qa khoev ngi:wat-qa neka khøuwa misika mokho-te nango weve-qa qoqogoam, 30 qo qakeza mokho-mba vòkhandí:q. Soqotøndó-vís, nandav tae mutui-te.”

31 Yaq até Mbumbukiam-gí iziz ezoqa kandakandá-ya, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka megetapak nøme namba, otøotam me:vewém. Yaqyaq-a, āv gini-manqatám nqægo, “Ezoqa nøme gèkhandi:ztám. Geté ekeza kha, kopømba mbaín tekhandi. 32 Ngenek unimanqatin Mesaya neka Izlael ezoqam-ge kawa tegoat, yaq ndakin yà betøndovís, nqanek tae mutui-te. Yaq ni tàbizi-unimanqatiním.”

Até ndígu-a, Yesu namba gi:tøkebupam, Yesu otøotam me:vewém.

Yesu ge:nanim
(Met 27:45-56; Luk 23:44-49; Zion 19:28-30)

33 Yaq khøuwa muin qandap, qamat atema khagus 3 oklok vōndap, manqei ate qægoam, bøivun ndønqeivøém. 34 Yaq 3 oklok qandap, Yesu kandambaqape tène-ogeá. Ekeza manqat-te āv gene-akhá nqægo, *“Eloi, Eloi, lømá sabaxtáni?”* Taqa manqa mokho nqánek, “Mbumbukiam, Mbumbukiam. Gekha zapâ, no qoqo-nøuvan?”

35 Geté ezoqa nøme, avønin giwaniapam ndøgo, teqa akhayam giyo-gem, ndigu manqa mokho ndapeáv. Yaq āv gini-einím nqægo, “Nqáe! Ngenek Ilaiza mbo-akhayám!”

36 Yaq ezoqa nøme até gendego, ndabua-qa ndøteít, waen khaqain-qape-te vøuqoqom, tae-te sasa ndøløvønam, Yesu vømbō-qantav. Izam-qa mbogoám. Yaq ge-ein, “Zíqeivím, Ilaiza petøndéwāv penømakhaya, vømbótøkē, tae mutui-te vókoqoiū.”

37 Yaq Yesu kandambaqapé sege-ogeá, sasa ndønanim.

38 Yaq Mbumbukiam-qa khoev-te, ndabua ndøgo, khafeap kouwat mboqog-te qafaleam, livin-mbá qanømu-qatavát. Sa ová qandoqatá, atema manqei-te. 39 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam, tae mutui-qa megemege-te go:yam, matev ge:qeiv, av Yesu ge:nanim, ndego āv gene-eín nqægo, “Ngenek unimanqatín Mbumbukiam-gé Yó.”

40 Ta manqei-te ndøgo, até sakheís-a, vōgoam. Andé qambaqapé gindu-waniapát, matev giqeivat. Ndigu sakheis, nømu Meli Magdala vemiav-ák, neka nømu Salomé, neka nømu Melí. Ngunuk Zems neka Zoses, tigú evó. (Ngenek Zems ezoqa ndakinák. Geté ezoqa nøme mòndøgoám, iz kopo qambøegoam.) 41 Yesu Gelili plovins-te ge-okhoam, nginik sakheis mòndømbo-pavám, neka vømbō-tøkeam. Neka sakheis nøme kopoáv, Yesu namba gi:geavun, atema Zelusalem taon-te ndøgo.

Yesu manqei ozu-te gi-eoeinam
(Met 27:57-61; Luk 23:50-56; Zion 19:38-42)

42-43 Ezoqa kopo mòndøgoám. Teqa iz Zoséf. Alimatea vemiav-ák. Ndego manqa ovøyam ezoqam kandambaqape ndøgoám. Neka ndego Mbumbukiam-qá Megeat Matev-qa mo:kewagám.

Yaq qakhagus ndøgo, Sabat khøuwa khakheinam khøuwa-te, ngenek Zosef, møe goneáv, geté Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-qa yaq-te vømømbō-viam. 44 Yaq Pailøt Yesu-qa løvøte manqat ge-ewag, nakhamas mba genanim, ndego nqova mbondáf. Yaq nakhag kawa mbo-akhá, vømbōbevap, “Yesu até unimanqatin ndønanim?” 45 Yaq ndego nakhag

15:34 15:34 Psa 22:1 **15:36** 15:36 Psa 69:21 **15:40** 15:40 Luk 8:2-3

kawa gembo-unimanqatin, av nqægo, Yesu mòndønanīm, Pailøt Zosef sègemboták, Yesu-qa kha tendap. 46 Yaq Zosef ndabua papaqa møwí, Yesu-qa kha, tae mutui-te qatøkeam, vømøndō-koqa. Yaq teqa kha ndabuá geneløvønám, manqei ozu-te vōndap. Ta manqei ozu ndøgo, nandi nqá. Yaq Zosef Yesu temø-utáv ndógo, nandi-qape vō-qambesam, manqei-pakha mboqog vøtok. 47 Meli Magdala vemiav-ak, neka Meli ndugu, Zoses-gu evo, ndigu até gendo-kewagám, Zosef Yesu nandi nqa-te geutavat.

16

Yesu løvøte-te gendo-khandi:v
(Met 28:1-8; Luk 24:1-12; Zion 20:1-10)

1 Sabat khøuwa qame-navøem, yaq Meli, ndugu Magdala vemiav-ak, neka Meli, Zems-gu evo neka Salome, Yesu-qa kha-te gɨam nonqo, mulømula sisip mbomambaqape mø-wiím. 2 Yaq Sande qanaqanus, lovølova-us, khøuwa ge:fakhatavun, ndigu sakheis manqei pakha-té ginøzáv. 3 Ndigu yaqyaq-a gibond, “Gekha ezoqām níqambesām, ndigu nandi-qapi, manqei-pakha mboqog ndætoke?” 4 Geté manqei-pakha-te gifakhaz, tiqeivím ndógo, mboqog gèmboqoatám. Nandi-qapi é-møndø-qambiním. Nginik nandi, kandamba tintív. 5 Yaq nandi nqa-te gi-oz, ezoqa ndakinak ndø-ometám. Nakeamo zenda-té geqotám. Ndabua papaqa ndø-uzám. Yaq ndigu møe kandambá gigonem.

6 Geté yaq ndego ezoqam gezø-ein, “Zo møe ndøgònĕm. No mòtenøtén. Zo Yesu-qa zovawét, ndego Nazalet-ak, ndego tae mutui-te gitøkewem. Ndego nqanek mbaín. Mbumbukiam mòndø-khandí:v, løvøte-te. Nqáe! Manqei nqánek, gi:veem. 7 Ndakin mòzozáv, Pita neka Yesu-gi paev ezoqa nøme, manqat vømøzō-ein. Av qazozømbé-eín nqægo, ‘Gelili plovins-té genømá. Ndego é-ndo:má ndøgo, zoqa megemege-te. Yaq ndógo, tozomø-ometám, av bugukhokhof gezømbe-ein ndægo.’ ”

8 Yaq ndigu sakheis møe kandambá gigonem. Kha sègezømbu-wageapát. Yaq nandi nqa-te gindu-fakhaz, ndigu møe ndøbøín. Yaq ndigu ezoqa nøme-te einiáv, matev ndøgo giqeivim. Zapa ndógo, ndigu møe ndøgoném.

Yesu Meli Magdala vemiav-ak gembo-fakhan
(Met 28:9-10; Zion 20:11-18)

9 *Yesu Sande qanaqanus lovølova-us, løvøte-te gende-khandi:v, ndego bugukhokhof Meli Magdala vemiav-ak mbofakhán. Ngunuk sævam ndúgu, ibugukhokhof nqova soqøsoqa seven gimbøigoam, Yesu gumbongeasam. 10 Meli Yesu gu-omet, yaq tegi paev ezoqam-té gunøwáv. Ndigu mutøkhop ndøwaniapát neka vō-eivumat. Yaq Meli manqat vømøzō-ein. 11 Geté manqat gimboyogem, av nqægo, “Yesu mòndø-khandī:v. No mòeomēt,” ndigu tuqa manqat gèqavotøvém.

Yesu ekeza paev ezoqa menas gezøfakhan
(Luk 24:13-35)

12 Taqa zita-te, Yesu-gi paev ezoqa menas, Zelusalem taon gi:-ivavtat, Yesu sègezø-fakhán, nakhoa-te ndøgo. Geté ndego bugug viní. 13 Yaq

---

16:7 16:7 Met 26:32; Mak 14:28 * **16:9** 16:9 Ibugukhokhof Baebol Glik manqat-te gipeaomem, Baebol kopokopo nøme-te, nqanek vaev manqat ves 9 atema 20 mbaín.

nginik ezoqa menas, nqawá ginøveséz, tegi paev ezoqa nøme vømøzø-ein. Geté ndigu unimanqatinteáv, tiqa manqat.

Yesu ekeza paev ezoqa ileven gezøfakhan
(Met 28:16-20; Luk 24:36-49; Zion 20:19-23; Kel 1:6-8)

14 Yaq vaev Yesu ekeza paev ezoqa ileven-té genøfakhán, ate av-té lou gi:logat. Yaq ndego gèzøponqóm. Zapa ndógo, ndigu tiqa manqat unimanqatinteáv, ndigu Yesu gi-ometam, løvøte-te gendo-khandi:v. Mbøni gèzø-tokeapám.

15 Yaq Yesu āv gezømbe-eín nqægo, “Manqei-qape ate nqægo, sozó-okhoát, ezoqa ewaqape, Manqat Mbomambaqape vømē-zømesim. 16 Gekha ezoqām ndego, te-unimanqatin neka ibøkha iz vóndāp, ndego ndømø-khandí:v. Geté gekha ezoqām ndego, unimanqatinteav tegoat, ndego yaq-fia nqosøgeap ndøqeív. 17 Ezoqam ndigu ti-unimanqatintat, umingiap matev av nqægo giní-matønumát. Ndigu noqa iz-te, nqova soqøsoqa segé-ngeasumát, ezoqam-qa mokho-te tu:goat, neka manqat ndakinak vinivinimba vøe-manqatāt. 18 Waza ti-upøgimat, o ibøkha mulømula-us ti-izumat, ndøgo ezoqa løvøte ndøzø-etoam, ndøgo géngiæzoák. Neka ndigu enqoni-us ezoqam-te, zenda tizømbø-aumat, yaq ndigu segé-khakhæzát.”

Yesu yan-te geqavig
(Luk 24:50-53; Kel 1:9-11)

19 Evezøza Yesu, ti-te manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq Mbumbukiam yan-té genøndáf, yaq ndego Mbumbukiam-qa nakeamo zenda-te vømøqom.

20 Yaq tegi paev ezoqam sège-panqaním, neka Mbumbukiam-qa Manqat, manqei-manqei ate qægoam vømē-zømesim. Yaq Evezøza møndøzø-tøkeát, neka tiqa manqat, umingiap matev vinivinimba vøzømbē-unimanqatintat.

16:14 16:14 1 Ko 15:5 **16:15** 16:15 Kel 1:8 **16:16** 16:16 Kel 2:38 **16:17** 16:17 Kel 2:4; 8:7 **16:18** 16:18 Luk 10:19; Kel 28:3-6 **16:19** 16:19 Kel 1:9-11; 2:33-34 **16:20** 16:20 Kel 14:3; Iblu 2:3-4

Manqat Mbomambaqape Luk gepeawam

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat, Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Luk ndøpeawám. Ngenek Luk, mulømula etoam ezoqám. Ndego ambá av nqægo, Yesu-gi paev ezoqam tuelv mokho-tē gunu:goām.

Ndego Pol namba me:sasaetám, ngenek manqei vinivinimba-te ge-okhoam, vømbō-tøkeam. Neka Luk até Lom taon-té-a, Pol namba vōegoam.

Luk Zu bawan-ák mbá. Ngenek Glik bawan-ák. Ndego nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Glik ezoqam nonqo ndøpeawám. Até Tiofilús-a, te-te ndego, Luk nqanek manqat gekhofotav, Glik ezoqám.

Nginik Glik ezoqam, tiqa poev, matev ndaføyamba-qape zøgoám. Yaq nakémbá, Luk manqat andé kandambá, Yesu-qa matev ndaføyamba-qape-qa yaq-té gene-peawám, neka taqa yaq-te ndøgo, ndego ezoqam tanakh, āv kezømbē-goam.

Luk até Keliso-gi u-anim-qa emanqát-a, vōpeawam.

Luk teqa manqat ande ge:ngaz

1 Ezoqa kopoáv, emanqat amba-amba me:peaumám, ta matev vinivinimba-qa yaq-te, ni mokho-te qafakhanumam, av Mbumbukiam ge:manqatam, tøfakhanam. 2 Ndigu manqat ndógo tipeaumám, av ezoqa nøme gi:zømesimam, ndigu matev ekeza bøi gi:qeivam, ande qandengaz atema vaev-te, neka ndigu ezoqa ewaqape vōe-zømesimam. 3 Até nó-a, no matev ate qægoam, mokho mɔ̀embo-vawát, vøemōqeiv, matev ande qandengaz, atema vaev-te.

Yaq nakémbá, Tiofilus, nigi kandambaqape, no nqæmatavap, emanqat eqeieqei bataqa-peawám, matev ate ndægo, av qæfakhanumat. 4 No tøtaqambé-peawám ndógo, qo tøneqatéq, manqat ndøgo, qo gi:qamekhæmam, ndøgo unimanqatín.

Enzol ezoqam, Zekalaya Zion-qa qane-qa yaq-te ge:-omat

5 Ta khøuwa-te ndøgo, Elod Zudia plovins-te kawa gegoam, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam mɔ̀ndøgoám. Teqa iz Zekalayá. Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa bawan-te, Abaeza gimbo-akhaemam, ndógo tunu:-sasaetám. Até tegú zás-a, Elon-gú ziú.* Tuqa iz, Elizabét. 6 Nginik ezoqa menas, tiqa yage eqeieqeí, Mbumbukiam-qa bøi-te. Manqa-zapazapa mbaín. Evezøza-qa guguna manqat neka khafeap ate ndægo ùni mbøepavám. 7 Geté ndigu nakheis mbaín. Zapa ndógo, Elizabet ndugu, sóg. Yaq ndakin ndigu ezoqa menas, khap mɔ̀ndøzøgó.

8 Khøuwa nøme, Zekalaya ekeza bawan namba, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa sasae gego, Mbumbukiam-qa megemege-te, 9 ndigu nandi-qasis ndønqagevemém, iz-ús, av Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa matev qazømbe-goam. Yaq Zekalaya-qá iz ndøfakhán, Mbumbukiam-qa khoev

---

1:1 1:1 Kel 1:1 * **1:5** 1:5 Até tugé evé-a, Mbumbukiam-gé iziz ezoqam ndøgoám, av Elon-gi zi ate gi:goam gigoam. **1:9** 1:9 Exo 30:7

mokho-te te-on, Mbumbukiam-te tae et sisip mbomambaqape temø-
mboqotav. 10 Yaq Zekalaya Mbumbukiam-qa khoev-te, tae et gemø-
mboqotav, ezoqa ewaqape, bavokhó gono-waniapám. Gò:guligulimát.
11 Zekalaya Mbumbukiam-qa khoev-te gu:goam, yaq nqáe! Evezøza-
gé enzol ezoqam mbofakhán, lou-qase-qa nakeamo-te vō-itan, ma
Mbumbukiam-te, tae et sisip mbomambaqape qæmboqotavat. 12 Yaq
Zekalaya ngenek enzol ezoqam ge-omet, ndego nqova mbondáf. Møe
kandambá gego. 13 Geté ndego enzol ezoqam, āv gembøe-eín nqægo,
“Zékalaya. Qo møe ndȍgő. Mbumbukiam qoqa akhayam, mȍndøqa-
ewág. Qogu sævam, Elizabet, nakhasam anganeam mbóqán. Yaq teqa
iz Zion qombó-akhá. 14 Ndego khanakhanakh qá-etoám, voqókhōum.
Neka até ezoqá nømé-a, khanakhanakh ndȍgoném, teqa qane-qa yaq-
te. Ezoqa kopoáv. 15 Ndego ezoqam kandambaqape ndøgoát, Evezøza-
qa bøi-te. Ndego waen neka ibøkha føgøføgakh nøme be-ïzā́m. Até ndøgó-
a, evo-qa emu mokho-te tu:goat, teqa kha Nqova Mbomambaqape, é-
ndømømbo-tønøyám.
16 Ndego Izlael ezoqa kandambá, Evezøza-té gendó-qambuzú, tigi
Mbumbukiam. 17 Ndego Evezøza-qá megemege-té genómá. Ilaiza-qá
bazaføgakh-té neka Nqova Mbomambaqape-ús. Yaq ndego evøndipakha-
qa mbøni, nakheis-té genóqambuá neka ezoqam ndigu, Mbumbukiam-
qa manqa o-mba ndapeav ndigu, ndigu vǿ-enēnd neka ezoqa nøme-qa
matev vømbó-paevēm, ma teqa manqa o-mba ndimbøe-ndape. Ndego
Evezøza-gi ezoqam é-ndo:khakheinøvém, te nonqo.”
18 Yaq Zekalaya gembobevap, “Gê, no áv khaténøtēn, av nqægo, matev
ndøfakhān, av qo qoqote-ein ndægo? No lawaqapé. Neka até nogú
sævám-a, ndugu ngæpuká.”
19 Yaq enzol ezoqam gembo-qavøiu, “No Gebliél. No Mbumbukiam-qá
megemege-té qatoyá. No ndégo tendo-khofotán, qo namba manqat vizí-
einïm neka nqanek manqat mbomambaqape batēqamakh. 20 Nqáe! Qo
manqa-khou qógoát. Manqat qómanqateák, atema ta khøuwa-te ndøgo,
nqanek matev vømǿfakhān. Zapa ndǿgo, qo noqa manqat unimanqatin-
teáv. Geté nqanek matev ndȍmø-fakhán, ekeza khøuwa eqeieqei-te.”
21 Zekalaya nqanek matev qambøe-fakhan, yaq ezoqa ewaqape ba-
vokho go:waniapam, gèmbøe-kewagát. Yaq ndigu gȍ:bevøpém, gekha
zapâ Mbumbukiam-qa khoev-te khøuwa mba ngu:ngeaomit? 22 Yaq
vaev-te gendo-fakhan, ndego kopømba mbaín, manqat te-ein. Yaq ndigu
sògo-matøvemém, ngenek umingiap ndøqeív, Mbumbukiam-qa khoev
mokho-te. Yaq ndego zendá gezømbe-khamasím. Manqat até gekhoutáv.
23 Yaq Zekalaya tege sasae khøuwa gumukhoub, Mbumbukiam-qa
khoev-te ndøgo, ndego ekeza vemiav-té genøqaván. 24 Yaq khapé
outøpøteáv, tegu zas Elizabet, emu tūnï-ïtān. Yaq ndugu ekeza khoev
mokho-te mbá gunu:goám. Løvøyak faév. 25 Yaq ndugu manqat āv
guni-eín nqægo, “Evezøza matev kandambá gego, no-te. Ezoqa no
gèsanqambám. Geté teqa kuku matev kandambá. Yaq ndego ndakin
noqa mivi matev, mȍndønø-nqagím.”

Enzol ezoqam, Meli Yesu-qa qane-qa yaq-te gui-omat

26 Elizabet løvøyak gimømbo-siks-ez, kha viniv-us guigoam, Mbum-
bukiam tege enzol ezoqam Gebliel, Nazalet vemiav-té genø-khofotáv,

1:15 1:15 Num 6:2-3 **1:17** 1:17 Mal 3:1; 4:5-6; Met 17:11-13 **1:19** 1:19 Dan 8:16; 9:21

Gelili plovins-te ndøgo. 27 Mbasønakam-té genø-khofotáv. Tuqa iz, Melí.
Ngunuk søvøta mba mbogoám. Anganeam-qa iz Zoséf. Ngenek Zosef,
Deivid-gé zeó, ndego Izlael ezoqam-ge kawa kandambaqape gegoam.
28 Yaq Gebliel Meli-te gemøfakhan, ndego āv gumbøe-eín nqægo, “Khaiya
mbomá. Mbumbukiam poev kandambá qo-te. Evezøza nandêgó, qo
namba.”
29 Meli nqanek manqat gu-ewag, ndugu nqova ndafe kandambá. Yaq
gò:beváp, nqanek manqat-qa mokho gekhām?
30 Yaq ndego enzol ezoqam gumbo-ein, “Méli. Qo møe ndøgő. Mbum-
bukiam kukú qo-te. Ndego qo ndøveatáq. 31 Nqáe! Qo emu qoté-itán, vo-
qoté-ovā. Nakhasam anganeám teqaqan. Yaq teqa iz Yesu qombó-akhá.
32 Ndego kandambaqape ndøgoát. Yaq ndego Mbumbukiam Eqeiwat-
Qape-ge Yo mbó-akhaemát. Neka Evezøza Mbumbukiam, ndego kawa
mó:vé, av tege atazøkha Deivid ge:goam. 33 Ndego zo Izlael ezoqam,
Zekop-gi zi, kawa zømbógoát, miavmiav. Teqa Megeat Matev gemø-
navøemák.”
34 Yaq Meli ndego enzol ezoqam gumbobevap, “Gê, nqanek matev áv
khanømbé-fakhān? No anganeam mbaín.”
35 Yaq ndego enzol ezoqam gumbo-qavøiu, “Nqova Mbomambaqape
ndóvís qo-te, neka Mbumbukiam-qa bazaføgakh vógutāq, ndego
Eqeiwat-Qape. Yaq nakémbá, ndego nakhasam-yo teqaqan, ndego
ezoqam eqeieqei-qape ndøgoát, yaq ndego iz Mbumbukiam-ge Yo mbó-
akhaemát. 36 Nqáe! Até Elizabét-a, qogu ezoqam, emu me:yæt. Løvøyak
síks. Ndugu ngæpuká. Ezoqa āv gimbøe-manqatám nqægo, ngunuk sóg.
Geté ndugu ndakin nakhasam anganeam ndøndáf. 37 Zapa ndøgo,
matev ate ndægo, Mbumbukiam kopømbaqapé, segé-matanám.”
38 Yaq Meli gundu-qavøiu, “Qanimáv. No Mbumbukiam-gú sasae
ezoqám. Matev sà befakhán, av qo ndoqote-manqate.”
Yaq ndego enzol ezoqam, tenø-iváv ndøgo, vøwav.

Meli Elizabet-te okha gumat

39 Yaq khapé outøpøteáv, Meli gigiap tūnø-khākhēinām, manqei
popotap-te vøwav, Zudia plovins-te ndøgo. Nakhamas-té gunømát. Yaq
vemiav-te gumøfakhan, 40 ma Zekalaya geyagam, ndugu khoev-té gumø-
ón, Elizabet khaiya mboma manqat vømbō-ein. 41 Elizabet Meli-qa
manqat gu-ewag, yaq nakhasam kha ndøkhokhók, tuqa emu mokho-
te. Yaq Elizabet, kha Nqova Mbomambaqapé qambøe-tønøyám. 42 Yaq
ndugu kandambaqapé sege-akhá. Av guni-akhá nqægo, “Ni sakheis
ate nqazi:gu-qa mokho-te, qo Mbumbukiam møndø-khakheinøqavém.
Neka até nakhasám-a, qoqa emu mokho-te nandu:gu, ndego møndø-
khakheinøvém. 43 Geté no gekha ezoqâm, noge Evezøza-gu evo, no-
te gugeavun? 44 Nqáe! No qoqa khaiya mboma manqat até vøe-
ewág-ae, yaq nakhasam noqa mokho-te ngu:gu, khanakhanakh ndøgó.
Kha ndøkhokhók. 45 Qo khanakhanakh mbá qanegó. Zapa ndøgo, qo
Evezøza-qa manqat mòqo-unimanqatín. Yaq matev ndøgo ndøfakhán, av
geqambe-ein ndægo.”

Meli Mbumbukiam-qa iz gui-eqa

46 Yaq Meli manqat āv guni-eín nqægo,

1:27 1:27 Met 1:16, 18 **1:31** 1:31 Isa 7:14; Met 1:21-23 **1:32** 1:32-33 2 Sam 7:12, 13, 16; Isa 9:7 **1:37** 1:37 Gen 18:14 **1:46** 1:46 1 Sam 2:1-10

“Noqa mbøni mokho-te, no Evezøza-qa iz ùni nøte-eqatét.
47 Neka no khóum, Mbumbukiam-te, ndego noge khandi etoam ezoqam.
48 No tegú sasae mbasønakám. Ezoqa kandambaqapú mbá.
Geté ndego mɔ̀ndønøménd.
Yaq ndakin-a, atema tøma, ezoqa ate ti:mønøzumit, noqa yaq-te āv
ginømbé-manqatát nqægo, ‘Ndugu kopømbá, khanakhanákh.’
49 Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam Eqeiwat-Qape, matev
kandambaqapé genø-matanam. Ndego ndaføyamba-qapé.
50 Teqa tanakh matev até gémá, ezoqa ate ti:mønøzumit, ti-te ndigu, ndego
timbo-vizupat.
51 Teqa zenda bazaføgakh-us, ndego matev kandakandá ge:matanam.
Ezoqa ndigu gikhambuvupam, ndigu ekeza kha gi-eqatam, ndego
gèpanqasám.
52 Kawa ezoqa kandakanda, ndego sège-nqagevém, tiqa qonam nonqo-
te gigoam, vø-khokho-ezoqam-ez.
Geté ezoqa ndigu, ekeza kha eqawatav ndigu, ndego gè-eqazó.
53 Ezoqa ndigu, ifi qazøvitam, loge gigiap mbomømboma me:zøkéf.
Geté gigiap kopoav ezoqam, khakha-mbá sege-khofosám.
54 Ndego ni Izlael bawan-ak, tegi sasae ezoqam, mɔ̀ndøni-tøké,
neka ndego manqa mate navøepøteáv, teqa tanakh matev-qa yaq-
te, 55 av bugukhokhof nigi atanakha-zapazapa-za manqa mbusa
gezømbeve, Eibleem neka tegi zi, av nqægo, teqa tanakh matev
segēmā ni-te, miavmiāv.”
56 Meli løvøyak ande āv misiká ndi:gú, Elizabet namba gi:søkhoam, yaq
taqa zita-te, ekeza vemiav-te nqawa sasa ndøqavan.

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, geqan

57 Ta khøuwa-te ndøgo, Elizabet qakhantav, gui-ova, nakhasam an-
ganeám gemboqan. 58 Yaq ezoqam ndigu, avønin gimbo-puatat neka
ekeza ezoqam, giyogem av nqægo, Evezøza tanakh-qapē gumbogo,
nakhasam gumboqan, yaq ndigu khanakhanakh kandambá gindapem,
tu namba.
59 Yaq opønakam-yo khøuwa eit qamømbo-ndap, ezoqam ndigu tegi
ngusum qogøzat matev-qa yaq-te gimøvab, ndigu ambá eve-qá iz mbo-
akhaemín, Zekalaya. 60 Geté tegu evo, āv guni-eín nqægo, “Av taoká.
Teqa iz Zion ndøgoát.”
61 Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Geté zogi zøkeza ezoqam, iz mbaín, av
nandægo.” 62 Yaq ndigu eve gèmbøe-khamasimím, av nqægo, teqa poev
gekhâm, ndego ande gekha iz me mbó-akhā, nakhasam.
63 Yaq ndego peawam nonqo gigiap-qa ndøgoám, vømbō-etøomem. Yaq
ndego āv gene-peawám nqægo, “Teqa iz Zión.” Yaq ezoqa ewaqape,
nqova ndafe kandambá. 64 Yaq nqova mbaín, Zekalaya, kumam nqawa
gembosasae, manqa manqate vōngaz, Mbumbukiam-qa iz sasa ndø-
eqa. 65 Yaq ezoqa ewaqape, avønin gizø-puatat, ndigu nqova ndafe
kandambá, neka møe ndøgoném. Yaq nqanek manqat, Zudia plovins
manqei popotap-te ate qægoam, sùgumu-panqavøemát. 66 Yaq ezoqa
ewaqape, nqanek manqat giyogem, ndigu matavap kandambá gigonem.
Av gini-einím nqægo, “Gê. Ngenek nakhasam-yo, andé gekha ezoqam

1:50 1:50 Psa 103:13, 17 **1:51** 1:51 2 Sam 22:28 **1:52** 1:52 Job 12:19; 5:11; Psa 147:6 **1:53** 1:53 Psa 34:10 **1:54** 1:54 Psa 98:3 **1:55** 1:55 Mica 7:20; Gen 17:7 **1:59** 1:59 Gen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21

me mé:goāt?” Ndigu āv gini-matøvemém nqægo, Mbumbukiam-qa bazaføgakh ndø̄gó, te namba.

Zekalaya Mbumbukiam-qa manqat gevevezam, Yesu neka Zion, tiqa yaq-te

67 Yaq Zekalaya, nakhasam-yo-ge eve, kha Nqova Mbomambaqapé qambøe-tønøyám. Yaq ndego Mbumbukiam-qá manqat ndøvevezám. Manqat āv gene-eín nqægo,

68 “Evezøza-qa iz, yà beto-eqawát, ndego Izlael ezoqam-ge Mbumbukiam.
Ndego ni tøke-qa ndowáv, ni tegi ezoqam. Yaq génqovotán.
69 Ndego khandi etoam ezoqam bazaføgakh-qape nindo-khofotáv.
Ngenek tege sasae ezoqam Deivid, tegé zeó.
70 Nupøkhán mbá, ndego tegi manqa vevezam ezoqam mokho-te, ndigu
gevevesam, āv gene-eín nqægo:
71 Ndego ni ndø̄khandí:n, nigi qaqa ezoqam-qa zenda-te nqazu:gu
neka ezoqa ewaqape-qa zenda-te, ndigu ni ndisanqana.
72 Ndego ni tanakh nigú, av nigi atanakha-zapazapa-za gezømbe-ein.
Poev matev ndøgo, ti namba ge:-unimanqatin, ndego manqa mate
navøepøteáv.
73 Mbumbukiam nigi atanakha-zapa Eibleem, manqa mbusa āv
gembøevé nqægo,
74 ndego ni ndø̄khandí:n, nigi qaqa ezoqam-qa zenda-te nqazu:gu.
Yaq ni kopømbaqapé. Møe zígoák, teqa iz tizi-eqatat,
75 neka niqa yage-te, khøuwa ate tægoat, ndaføyamba vizíyagāt neka
niqa matev eqeieqei vøgoāt, teqa bøi-te.
76 Yaq qo, noge yo, qo Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam qá-
akhaemát, ndego Eqeiwat-Qape.
Zapa ndøgo, qo Evezøza-qá megemege-té qoqotómá. Teqá nakhoa
qotø-khakheinumít.
77 Qo tegi ezoqam, āv qoqoté-zømesimít nqægo: Mbumbukiam tiqa
manqa-zapazapa ndø̄-evøzám neka vǿkhandī:z.
78 Zapa ndøgo, nigi Mbumbukiam-qa kuku matev neka tanakh matev
kandambaqapé.
Khandi etoam matev andé khøuwa me mé:fakhatáv.
79 Yaq ezoqa waev zǿ-etoám, ndigu bøivun-te neka løvøte-te ndiyage.
Yaq ndigu sambi yage-té genǿ-itúb.”

80 Yaq Zion gèkhouwév, neka nqova-te bazaføgakh vømbōgo. Yaq ndego leg-av manqei-té geyagám, atema ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa ewaqape-qa megemege-te vō:-itan, ndigu Izlael manqei-ak.

2

Yesu ge:qan
(Met 1:18-25)

1 Ta khøuwa-te ndøgo, Siza Ogastes, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, manqat āv gene-vøovám nqægo: Ezoqa ewaqape, manqei-manqei ate qægoam, Lom gaman gimbo-kewagam, tiqa iziz gaman-qá mbuk-té qabe-peawáp. 2 Ezoqa gevebam matev av nqægo, khokhofá

1:68 1:68 Psa 72:18 **1:69** 1:69 Psa 18:2 **1:71** 1:71 Psa 106:10 **1:72** 1:72 Gen 17:7; Psa 105:8-9 **1:73** 1:73 Gen 22:16-17 **1:75** 1:75 Tait 2:12-14 **1:76** 1:76 Isa 40:3 **1:77** 1:77 Jer 31:34 **1:78** 1:78 Isa 60:1-2

qafakhan, Lom gaman-qa mokho-te. Ta khøuwa-te ndøgo, Silia plovins-te, Kuilinius kawa ndøgoám. 3 Yaq ezoqa ewaqape, ekeza vemiav-té ginø-qavøním, tigi atanakha-zapazapa-za ma gindizav ndøgo, iziz vømø-awam.

4 Yaq até Zoséf-a, Nazalet vemiav, Gelili plovins-te ndøgo, gè-iváv. Yaq Deivid-qá vemiav-té genøqavíg, Zudia plovins-te ndøgo. Zapa ndógo, ndego Deivid-gé zeó. Ta vemiav-qa iz Betliém. 5 Yaq iz vee-qa gewav, Melí namba me:-apát. Ndigu søvøta mba zøgoám. Geté Meli ndugu, emuús. 6 Yaq Betliem vemiav-te gi:sokhoam, Meli tùni-ová. 7 Nakhasam gemboqan, anganeám. Meli-gé nakhasa khøuwá. Yaq ndabuá guniløvønøvém, kao lou loge nonqo-te sasa ndøve. Zapa ndógo, khoev kouwat ndøgo, ma okha ezoqam gisømbi:matun, løvøzupøteáv. Gùmukhazém.

Enzol ezoqam, sip keoge ezoqam-te gimøfakhaz

8 Ta lova ndøgo, Betliem vemiav bavokho, sip keoge ezoqam mòndøgoám. Sip zøkewagát. 9 Yaq nqova mbaín, Evezøza-gé enzol ezoqam zøfakhán. Yaq Evezøza-qa waev-qape, sùgumu-gutavát, ndigu sip keoge ezoqam. Yaq ndigu møe kandambá gigonem. 10 Geté ndego enzol ezoqam gezø-ein, “Zo møe ndøgònēm. Nqáe! No manqat mbomambaqape nondapavún zo-te. Ndøgo ezoqa ewaqape khanakhanakh zó-etoám. 11 Nqægo lova, Deivid-qa vemiav-te, Betliem, khandi etoam ezoqam ndøqán, zo-te. Ndego Kelisó. Evezøzá. 12 Zo ngenek nakhasam, āv qazøté-ometám nqægo: Ndego ndabua løvønøváp, neka kao lou loge nonqo mokho-té gunu:-utøvé.”

13 Yaq nqova mbaín, enzol ezoqa nøme kopoav-qape ndøfakház. Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatát. Av gini-manqatám nqægo,

14 “Mbumbukiam-qa iz yà beto-eqawát, ndego uni ova-in ngo:yage.
Manqei-qape-te nqanek, sambi matev ndøfakhán, ndigu ezoqam-te,
Mbumbukiam ndømbopoev.”

15 Yaq enzol ezoqam, yan-te nango giqavaz, ndigu sip keoge ezoqam āv gini-einím nqægo, “Bìziniáv, Betliem vemiav-te ndøgo, matev bizimø-qeivim, av Evezøza manqat ginindi-khofotav ndægo.”

16 Yaq nakhamas-té ginøzáv, Meli neka Zosef neka nakhasam vømøzømet, ndego kao lou loge nonqo-te gu:qeiam. 17 Nakhasam gi-ometam ndøgo, yaq ndigu emanqat me:vototém, av enzol ezoqam, nakhasam-qa yaq-te gezømbe-ein. 18 Yaq ezoqa ewaqape, sip keoge ezoqam-qa manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá. 19 Geté Meli ndugu, matavap mba ndø-aumát, matev ate ndægo qambo-fakhanumat. Ndugu oskia mbomatavupám. 20 Yaq sip keoge ezoqam giqavanat, ndigu Mbumbukiam-qa iz até go:-eqatát neka ike manqat vømbō-manqatat, matev ate qægoam-qa yaq-te, giyogem neka vōqeivim. Matev āv tønefakhán, av enzol ezoqam gezømbe-ein.

Yesu iz gimbo-akhaem

21 Yaq nakhasam-yo khøuwa eit qamømbo-ndap, tegi ngusum gi:kepøtøzem, iz Yesu mbo-akhaém, ate av-té, av enzol ezoqam Meli gumbøe-ein, ndugu emu itøneav qagoam.

Simeon Yesu-qa yaq-te, Mbumbukiam ike manqat gembo-ein

2:14 2:14 Luk 19:38 **2:19** 2:19 Luk 2:51 **2:21** 2:21 Luk 1:31

22 Yesu ge:qan, yaq khøuwa foti-qa zita-te, Meli kha sunguzam matev
qamømbøe-navøem, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein, nakhasam
ge:qanin, yaq Zosef neka Meli, Mbumbukiam-qá khoev-té ginøzáv,
Zelusalem taon-te ndøgo, Yesu Evezøza-qa zenda-te vømøveēm. 23 Taqa
yaq-te, Evezøza-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo, "Nakhei angana
ate ti:goat, bugukhokhof tiqanet, ndigu Evezøza-gi ndøgoát." 24 Yaq ndigu
etoam matev møgoném, Mbumbukiam-te, av Evezøza-qa guguna manqat
qæ-ein. Ndøgo āv qane-eín nqægo: Kuvøkuvu o mumuk nakhei menas
qó-áb.

25 Zelusalem taon-te ndøgo, ezoqa møndøgoám. Teqa iz Simeón. Ndego
ezoqam ndaføyamba-qapé neka Mbumbukiam mbovizupám. Ndego teqá
tenø-kewagám ndégo, Izlael ezoqam tekhandi:z. Mbumbukiam-gé Nqova
Mbomambaqape mo:goám, te-te. 26 Nqova Mbomambaqape, ndego āv
gene-omát nqægo: Ndego naqanøká génanimák. Geté Mesaya ndòkhæ-
omét, ndego Evezøza tendo-khofotav.

27 Ta khøuwa-te ndøgo, Nqova Mbomambaqape, Simeon
Mbumbukiam-qá khoev-té genø-itú. Yaq Meli neka Zosef, Yesu gindu-
ndafem, gindu-oz, matev tigonem, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein,
28 yaq Simeon até gendego, nakhasam gèndāf, Mbumbukiam ike manqat
vømbō-ein. Av gene-eín nqægo,

29 "Evézøza Eqeiwat-Qape. Manqa mbusa ndøgo, no-te qoqove,
møndø-unimanqatín. Yaq no, qoge sasae ezoqam, ndakin kopømbá,
mbomambá sænaním.
30 No ndakin qoqa ezoqa khandi:zat matev, nøkeza bøí qateqeív,
31 ndøgo qo bawabawan ate ndægo nonqo qoqo-khakheinam.
32 Ngenek bawan vini-ak-qá waev ndøgoát, neka Mbumbukiam-qa
yaq-te vøzømbé-vevezumāt, neka ni Izlael-ak, qogi bawan ezoqam, iz
kandambaqape vønígoāt."

33 Simeon nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu evøndipakha, nqova ndafe
kandambá. 34 Yaq Simeon zenda mo:vé ti-te, vøzø-guligulim. Yaq
ndego Meli gumbo-ein, "Nqáe! Mbumbukiam ngenek nakhasam tene-
veatáv ndøgo: Ezoqa kopoáv gé-o:atát, ndego tisanqawat, neka ezoqa
kopoav vøwaniapāt, ndego ti-unimanqatintat, nqanek Izlael manqei-te.
Ndego Mbumbukiam-qá khakhatap ndøgoát. Geté ezoqa kopoav gembó-
sanqaupát. 35 Yaq, qo Meli, qoqa mbøni andé nakhag kaiya me qambé-
keqáz. Timbo-sanqaupat, yaq ezoqam-qa matavap, khonoam-te ndøgo,
segendó-veveám."

Ena ezoqa Yesu-qa yaq-te guizømas

36 Ezoqa nøme møndøgoám, Mbumbukiam-qa khoev-te ndøgo. Sævám.
Tuqa iz, Enā. Ndugu Mbumbukiam-gú manqa vevezam ezoqám. Fanuel-
gú yú. Asa khagua bawan-ák. Ndugu ngæpuká. Anganeam namba
gi:yagam, viav seven mbá, yaq tēnø-nānīm. 37 Yaq ndugu tuni-ngæmam-
év ndøgo, atema ndakin, viav 84 vømbōndap. Ndugu Mbumbukiam-qa
khoev løvøinøvemáv. Pavpave neká lovølova, Mbumbukiam-qá iz mba
ndø-eqatám, lou logemav matev vøgoam-a, vøguligulimam.

38 Simeon ate av-té Meli neka Zosef namba manqat gi:manqatam,
yaq ndugu tùndiwáv, Mbumbukiam-qa iz vø-eqa neka ezoqa ewaqape

2:22 2:22 Lev 12:1-8 **2:23** 2:23 Exo 13:2, 12 **2:24** 2:24 Lev 12:8 **2:30** 2:30 Isa 52:10; Luk 3:6; Tait 2:11 **2:32** 2:32 Isa 42:6; 49:6; 52:10 **2:34** 2:34 Isa 8:14; Met 21:42; 1 Pita 2:8

nakhasam-yo-qa yaq-te vøezømas, ndigu khandi etoam ezoqam gimbøekewagam, ndego Zelusalem ezoqam tenqovotaz.

Zosef neka Meli, Yesu namba Nazalet vemiav-te giqavaz

39 Zosef neka Meli, matev ate ndægo gumugonem, av Evezøza-qa guguna manqat ndæmanqate, ndigu ekeza vemiav-té ginøqaváz, Nazalet, ndøgo Gelili plovins-te. 40 Yaq ndego nakhasam gekhouwevtat, bazaføgakh-ús neka matavap loloakh-ús. Neka Mbumbukiam-qá kuku matev mo:goám te-te.

Yesu opønakam ge:goam, Mbumbukiam-qa khoev-te gemat

41 Viav-viav ate qægoam, Yesu-gi evøndipakha, Zelusalem taon-té ginøokhoám, Pasova khøuwa kandakanda matev vømø-gonemin. 42 Yaq Yesu viav tuelv qamømbøe-ndap, até ndegó-a, ti namba møvømbam khøuwa kandakanda-te vøwav, av tiqa matev qazømbe-goam. 43 Yaq pindap qamezømbe-navøem, tegi evøndipakha gi:qavanat, Yesu Zelusalem taonté segeqóm. Geté tegi evøndipakha zøtezateáv. 44 Ndigu gimatavupam, ezoqá nømé namba me:qavanét. Geté khøuwa seke gingiaumat, gi:apat, ndigu tigi ekeza ezoqam neka zifuap-te amba mbøevawém. 45 Geté ndigu ometeáv. Yaq Zelusalem taon-té ginøveséz, vømømbō-vawem. 46 Yaq khøuwa misika-qa zita-te, Mbumbukiam-qá khoev-té gi-ometám. Mbumbukiam-qá Manqat nømendim ezoqám namba me:qonavám. Tiqá manqat ndø-ewagát, neka vøzø-sinøzumat. 47 Ezoqa ewaqape, teqa manqat giyogem, ndigu teqa otevat neka manqa qavøiwat-qa yaq-te, nqova zøndáf. 48 Yaq tegi evøndipakha gi-ometam, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq evo gumbo-ein, “Ati. Gekha zapâ, qo matev av nqægo qoqoni-matanam? Nqáe! No qave namba, fofogeap kandambá qeitaqagoat, amba qeitaqambe-vawat.”

49 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gekha zapâ, no qazonø-vawat? Gê, zo zøtezateâv, av nqægo, no Tat-qā khoev-tē qabatu:gū?” 50 Geté ndigu manqa mokho ndapeáv, gekhā mé:manqatam.

51 Yaq Yesu evøndipakha namba, ekeza vemiav-té ginøqaváz, Nazalet. Yaq ndego tiqa manqat o-mba zømbo-ndapám. Geté Meli ndugu, matavap mba ndø-aumát, matev ate ndægo, qambo-fakhanumat. 52 Yaq Yesu gekhouwevtat, até matavap loloákh namba sege-khouwevtát, Mbumbukiam neka ezoqam, kuku vøzøgoam te-te.

3

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat

(Met 3:1-12; Mak 1:1-8; Zion 1:19-28)

1 Ta viav-te ndøgo, Siza Taibilies viav 15 Lom kawa ezoqam kandambaqape gegoam, neka Pontius Pailøt, Zudia plovins-te, Lom gaman ezoqam vøgoam, neka Elod Gelili plovins vømbō-kewagam, neka tege eveqase Filip, Itulia neka Tlakonitis manqei vømbō-kewagam, neka ndego Lisanias, Ebilin manqei vømbō-kewagam, 2 neka Anas neka Kayafas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda vøgoam, yaq Zion-te, ndego Zekalaya-ge yo, Mbumbukiam-qá manqat ndøfakhán. Ta khøuwate ndøgo, Zion leg-av manqei-té gegoám. 3 Yaq ndego até gendego,

2:39 2:39 Met 2:23 **2:41** 2:41 Exo 12:24-27; 23:14-17; Deut 16:1-8 **2:51** 2:51 Luk 2:19 **2:52** 2:52 1 Sam 2:26; Prov 3:4 **3:3** 3:3 Kel 13:24

Zoden kea avønin-te, manqei-manqei ate qægoam sège-okhoám, ezoqa vø̄e-zømesimam, av nqægo, “Ɛ-mozoqambúz, neka ibøkha iz vø̄-upøgim. Yaq Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, ndɔ̀mbøe-navøém.”
4 Matev āv tønefakhán, av Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam
Aezaya, mbuk-te ge꞉peawam. Ndego āv gene-peawám nqægo,
“Leg-av manqei-te ndøgo, ezoqam-qa manqa wag ndø-akhayam.
Av qane-akhayám nqægo,
‘Evezøza-qa nakhoa é-mozoto-khakheinømém.
Nakhoa ndaføyamba-qape zombøé-viæém, ndego te꞉geav.
5 Manqei tømbuvap ate ndægo, manqei nøme bètø-awáp,
neka manqei popotap ate ndægo, bèmøkuiáp.
Nakhoa ndøkhafigeapet, bèndaføyá, neka nakhoa ndø-asøtavet bēgevøem.
6 Yaq ezoqa ewaqape, Mbumbukiam-qa khandi etoam matev ndøqeivím.’ ”
7 Ezoqa kopoáv, ibøkha iz ndape-qa ginduzav, Zion-te. Geté ti-te ndigu, khokho sa ginduzav, ndego āv gezømbe-manqatám nqægo, “Zo waza soqøsoqa. Ge zô, ndozo-matavap? Zo é-ndozó-khokhoz, Mbumbukiam-qa qaqa tøfakhan?”
8 Matev eqeieqei vɔ̀khæ-matønømém. Yaq mokho tøfakhan ndøgo, tø-unimanqatín ndøgo, zo unimanqatin zoqambúz, Mbumbukiam-te. Neka zøkeza mokho-mba ndømanqàtɛ̄, av nqægo, ni Mbumbukiam gēngiænoāk, zapa ndø̄go, ni Eibleem-gi̱ zi̱. No nqazø-manqate: Mbumbukiam kopømbaqapé, nginik nandi manqat mba zø-eín. Yaq segé-Eibleem-gí-zi-íz.
9 Ila khakheinøváp. Tae ndóbóu. Zapa-té qanømú-løvuvøemét. Gekha tāe ndøgo, nanga eqeieqei vi꞉mav ndøgo, gébouím, gøinam-te vønqagimēm.
10 Yaq ezoqa ewaqape, manqat gimboyogem, āv gimbøe-bevøpém nqægo, “Av tægoat ndægo, yaq ni gekha nígonēm?”
11 Yaq Zion gezø-qavøiu, “Gekha ezoqām ndego, ndabua menas tømbogoat, nøme tèabembo-etoám ndego, ndabua mbain ndego. Neka gekha ezoqām ndego, lou tømbogoat, yà bembo-etoám ndego, lou mbain ndego.”
12 Até teks moni upøgim ezoqám-a, ibøkha iz ndape-qa vøndōzav. Yaq Zion gimbo-bevøpem, “Nøméndim ezoqam. Gebâ ni? Gekhā nígonēm?”
13 Yaq gezø-qavøiu, “Zo ezoqam-te, teks moni ndozo-upøgim, zo nøme khokho ndø-upɔ̀gi̱m. Sà tø-upøgím ndigu, av gaman iziz ge꞉ve.”
14 Até nakhag ezoqám-a, Zion gimbo-bevøpem, “Gebâ ni? Gekhā nígonēm?”
Yaq gezø-qavøiu, “Ezoqa moni etoam-qa yaq-te ndøtøpøtɔ̀zát. Neka meakha manqat ndømanqàtɛ̄, ezoqam-qa yaq-te, ti-te moni upøgim nonqo. Ság, moni ndigu, gaman-te ndozo-upøgim.”
15 Ezoqa ewaqape, khandi etoam ezoqam-qa mo꞉kewagám. Yaq ndigu Zion-qa matev giqeivim, gò꞉bevøpém, “Ɛisa. Ngenek Mesayá agegó, ndego ezoqam, Mbumbukiam tendo-khofotav, ni tekhandi꞉n.”
16 Geté Zion gèzø-ovøyám, gezø-ein, “No Mesayá mbá. No zo ibøkha iz, ibøkhá qazømbe-etoumít. Geté ndego, noqa zita-te ngegeav, ndego no

3:4 3:4-6 Isa 40:3-5 **3:7** 3:7 Met 12:34; 23:33 **3:8** 3:8 Zion 8:33, 39 **3:9** 3:9 Met 7:19 **3:12** 3:12 Luk 7:29 **3:16** 3:16 Kel 13:25

ùnime:-løvumbám. No ezoqa khàpe nøte-khapelavøqase-én. Até nqanek sasae khapelavøqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba mbaín. Ndego zo ibøkha iz, Nqova Mbomambaqapé neka gøina wageáp gezømbé-etoumát. 17 Ndego andé wit nanga evem ezoqam me mé:geáv. Wit evem nonqo ndø-ndapaváv. Yaq wit nanga ndø-evém, neka louzi nonqo ndigu, lou nqeitam nonqo khoev-té genø-nqeisám. Geté tag ndøgo, gøinam-té genøløvutám. Ta gøinam ndøgo, miavmiav ndøwageáp. Khouvøemáv."

18 Zion ezoqa guguna manqat vinivinimbá gezø-manqatam, kopoáv, neka Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape vøe-zømesimam.

19 Elod-qa yaq-te, ndego kawa ezoqam, Zion āv gene-eín nqægo, "Ngenek manqa-zapa ndøgó, namba qawan-gu zas, Elodias, sa geviwam, vø-oki neka matev soqøsoqa nøme kopoav vømatanam." 20 Yaq vaev-te, Elod matev soqa nøme mba mo:matanám, ndøgo Zion ndimbula-te geutav.

Yesu ibøkha iz gendap
(Met 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Zion ezoqa ewaqape ibøkha iz gezø-etoumat, yaq até Yesú-a, ibøkha iz vøndap. Yaq Yesu ate av-té ge:guligulimat, yan tòne-mboqoé. 22 Yaq Nqova Mbomambaqape ndovís, te-te vō:qom. Bugug andé kuvøkuvuám. Yaq yan-te ndo:go, manqa wag ndofakhán. Āv qande-eín nqægo, "Qo nogé Yó. No poev kandambá qo-te. No nòtaqambo-khafuát."

Yesu-gi atanakha-zapazapa-za
(Met 1:1-17)

23 Yesu Mbumbukiam-qa sasae ge:ngaz, ndego viav ande āv 30 ndægó. Ezoqa āv gini-matavupám nqægo: Ndego Zosef-gē yō.

Zosef, ndego Eli-gé yó.*
24 Eli, ndego Matat-gé yó.
Matat, ndego Livai-gé yo.
Livai, ndego Melki-gé yó.
Melki, ndego Zenai-gé yó.
Zenai, ndego Zosef-gé yó.
25 Zosef, ndego Matataias-gé yó.
Matataias, ndego Amos-gé yó.
Amos, ndego Naum-gé yó.
Naum, ndego Esli-gé yó.
Esli, ndego Nagai-gé yó.
26 Nagai, ndego Mat-gé yó.
Mat, ndego Matataias-gé yó.
Matataias, ndego Semein-gé yó.
Semein, ndego Zosek-gé yó.
Zosek, ndego Zoda-gé yó.
27 Zoda, ndego Zoanan-gé yó.
Zoanan, ndego Lesa-gé yó.
Lesa, ndego Zelubabel-gé yó.
Zelubabel, ndego Sealtiel-gé yó.
Sealtiel, ndego Neli-gé yó.

3:19 3:19 Met 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22** 3:22 Zion 1:32 **3:23** 3:23 Luk 4:22; Zion 6:42

* **3:23** 3:23 Glik manqat-te, nqanek manqat uni bavokho-ín mbá, Eli-qa yaq-te. Zøtezat ezoqa nøme, āv gini-mataváp nqægo: Eli ndego, Meli-gé evé, ambá av nqægo, Zosef-gē evē.

28 Neli, ndego Melki-gé yó.
Melki, ndego Adi-gé yó.
Adi, ndego Kosam-gé yó.
Kosam, ndego Elmadam-gé yó.
Elmadam, ndego E-gé yó.
29 E, ndego Zosua-gé yó.
Zosua, ndego Elieza-gé yó.
Elieza, ndego Zolim-gé yó.
Zolim, ndego Matat-gé yó.
Matat, ndego Livai-gé yó.
30 Livai, ndego Simeon-gé yó.
Simeon, ndego Zuda-gé yó.
Zuda, ndego Zosef-gé yó.
Zosef, ndego Zonam-gé yó.
Zonam, ndego Eliakim-gé yó.
31 Eliakim, ndego Melea-gé yó.
Melea, ndego Mena-gé yó.
Mena, ndego Matata-gé yó.
Matata, ndego Neitan-gé yó.
Neitan, ndego Deivid-gé yó.
32 Deivid, ndego Zesi-gé yó.
Zesi, ndego Obed-gé yó.
Obed, ndego Boaz-gé yó.
Boaz, ndego Salmon-gé yó.
Salmon, ndego Nason-gé yó.
33 Nason, ndego Aminadab-gé yó.
Aminadab, ndego Admin-gé yó.
Admin, ndego Ani-gé yó.
Ani, ndego Ezlon-gé yó.
Ezlon, ndego Pelez-gé yó.
Pelez, ndego Zuda-gé yó.
34 Zuda, ndego Zekop-gé yó.
Zekop, ndego Aezek-gé yó.
Aezek, ndego Eibleem-gé yó.
Eibleem, ndego Tela-gé yó.
Tela, ndego Nao-gé yó.
35 Nao, ndego Selug-gé yó.
Selug, ndego Leu-gé yó.
Leu, ndego Peleg-gé yó.
Peleg, ndego Eba-gé yó.
Eba, ndego Sela-gé yó.
36 Sela, ndego Kenan-gé yó.
Kenan, ndego Afaksad-gé yo.
Afaksad, ndego Sem-gé yó.
Sem, ndego Noa-gé yó.
Noa, ndego Lamek-gé yó.
37 Lamek, ndego Metusela-gé yó.
Metusela, ndego Inok-gé yó.
Inok, ndego Zaled-gé yó.

3:32 3:32 Rut 4:17-22 **3:36** 3:36 Gen 11:10-26

Zaled, ndego Malalel-gé yó.
Malalel, ndego Kenan-gé yó.
38 Kenan, ndego Enos-gé yó.
Enos, ndego Set-gé yó.
Set, ndego Adam-gé yó.
Neka Adam, ndego Mbumbukiam ndøkhakheinøvém.

4

Saitan Yesu ge:khamasimat
(Met 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Yesu Zoden kea-te gegoam, kha Nqova Mbomambaqapé qambøetønøyám. Yaq gendovesez, ndego Nqova Mbomambaqape, leg-av manqei-té genø-itú. 2 Yaq nqova soqaqape, teme-khamasím ndøgo. Ge:khamasimam, khøuwa ate gi:goam, fotí. Ta khøuwa foti mokho-te ndøgo, Yesu lou logemáv. Sègegoám. Yaq vaev-te, ndego ifi mbovín.

3 Yaq ndego nqova soqaqape, Yesu gembo-ein, “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, yaq nginik nandi, manqat mba qombó-eín. Yaq segé-louéz.”

4 Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa Manqat āv qanepeawáp nqægo, ‘Ezoqa kopømba mbaín, lou mba te:yagat.’ ”

5 Yaq ndego nqova soqaqape, Yesu olol ová genø-itú. Yaq ndego até gendegó, manqei-manqei ate ndægo vøe-omat, nqanek manqei-qapete nqago, 6 gembo-ein, “Nqanek bawabawan ate nqægo, qoqá zenda-té qatøvé. Yaq qō qotó-kawaeqtát, iz kandambaqape vøqágoāt. Nqanek gigiap ate nqægo, noqá. Yaq gekha ezoqām ndego, no tønø-pøovat, tæmboetoam, no kopømbaqapé, sæmbó-etoám. 7 Yaq nakémbá, katuk qotøndómøkuí no-te, neka voqonó-vizām, yaq nqanek gigiap ate nqægo, qoqa ndøgoát.”

8 Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Āv taoká. Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo: Evezøza-qá iz qó-eqatát, ndego qoge Mbumbukiam. Neka te-mba ndégo, toqombó-vizupát.”

9 Yaq nqova soqaqape, Yesu Zelusalem taon-té genø-itú, Mbumbukiam-qa khoev uni ova-in ndo:go vømøve, sasa mbo-ein, “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, soqóvuáq nqánek, atema manqei-te. 10 Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo, ‘Mbumbukiam tegi enzol ezoqam ndøzø-eín. Ndigu ndøqa-tøkeém. 11 Yaq ndigu sogóndøpøqém. Yaq qoqa zenda tokhotapak, nandi-te kha geqá-khanøyák.’ ”

12 Geté Yesu gembo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa Manqat nøme, āv qaneeín nqægo, ‘Qo Evezøza, qoge Mbumbukiam, khamasim-te ndø-àwām.’ ”

13 Nqova soqaqape, teqa khamasim matev ate qægoam qamømbøenavøem, yaq ndego Yesu sège-iváv, vøwav. Yaq khøuwa nøme eqeieqei temøzømet, nqawa ndógo temékhamás.

Yesu Gelili plovins-te sasae gengaz
(Met 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Yaq Yesu Gelili plovins-té genøveséz. Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgakh, møndu:goám te-te. Yaq teqa manqat sùgumu-panqavøemát, ta manqei-te ndøgo, ate qægoam. 15 Ndego, ezoqam, Zu ezoqam-qá

3:38 3:38 Gen 4:25-26 **4:4** 4:4 Deut 8:3 **4:8** 4:8 Deut 6:13-14 **4:10** 4:10-11 Psa 91:11-12
4:12 4:12 Deut 6:16; 1 Ko 10:9 **4:13** 4:13 Iblu 2:18; 4:15

guliguli khoev-té gene-zømesimám. Ezoqa ewaqape, teqa manqat giewagam, ndigu gèmbo-vizupám.

Yesu ekeza vemiav-ak gisanqawem
(Met 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Yesu Nazalet vemiav-te gemat, ma ge:khouwev ndøgo, yaq Sabat khøuwa qandap, ndego guliguli khoev-té genø-ón, av ekeza matev qambøegoam. Yaq sège-itán. Mbumbukiam-qá Manqat geveam-qa ndøgoám. 17 Yaq Aezaya-qá mbuk mbo-etøomém, vø-mboqoa, manqat nøme vøqeiv. Yaq āv gene-geveám nqægo,

18 "Evezøza-gé Nqova mo:gó, no-te.
Ndego oil nømboqóuz, vøveatan. Tene-veatán ndógo, ezoqa ndigu khakha-mba ndiyage, Manqat Mbomambaqape nøté-zømesimát.
Neka ndego no nqánek gende-khofotán. No ndimbula ezoqam nøtézømás, av nqægo, ndigu kopømbaqapé, segéfakház,
neka bøi waev mbain ezoqam vøtézømās, av nqægo, ndigu bøi nango segé:kewág.
Ezoqam ndigu, ezoqam-qa mokho-te ndu:gu, ndigu ndingenezoat neka matev soqøsoqa ndizø-matanam, ndigu ndøkhandí:z.
19 No ndigu āv qazømbé-akhá nqægo, 'Khøuwa mòndøndáp. Evezøza tegi ezoqam-te, matev mbomambaqape ndómatanám.' "

20 Yesu nqanek manqat gumu-geveam, mbuk sasa ndøtok, mbuk keoge ezoqam nqawa vømbō-etoam, vøqom, yaq ezoqa ewaqape, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gu:qonavam, bøi te-te mbá. 21 Yaq Yesu nømendim manqat ndøngáz, gezø-ein, "Mbumbukiam-qa Manqat nqanek, zo qazoyogem, qægeveam, gè-unimanqatín, nqægo khaiya."

22 Yaq ezoqa ewaqape, teqa manqat giyogem, sègembøe-gøomém neka nqova zøndáf, teqa manqat mbomambaqape-qa yaq-te. Yaq ndigu gò:bevøpém, teqa yaq-te, gi-einim, "Gê, ngenek Zosef-gê yò?"

23 Yaq Yesu gezø-ein, "No møtenøtén. Manqat ndøgo, ezoqa ndimanqate, no zonó-einím. Av qazonømbé-einím nqægo, 'Mulømula etoam ezoqam, qakeza kha vòkhæ-khakheinám. Matev kandakanda ndøgo, ni qeiyogem, Kapenaum taon-te qoqo-matønumam, até nqanék-a, qakeza vemiav-te, vòmatanám.' "

24 Yaq Yesu nøme gezø-ein, "No unimanqatín nqazø-manqate. Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, ekeza vemiav-te, ezoqa teqa manqat géyogemák.

25 No nqazó-manqate: Ilaiza geyagam, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, yaq viav misika neka løvøyak siks vikia seke qamat, ta khøuwa-te ndøgo, ngængæm kopoáv gigoam, Izlael manqei-te. 26 Geté Mbumbukiam Ilaiza ambá av nqægo, Izlael ngængæm-tē genø-khofotāv, vømøzó-tøkē. Geté ngæmam kopo-te mbá genø-khofotáv, Zalefat taon-te guyagam, Saedon manqei-te, vømømbō-tøke.

27 Neka ta khøuwa-te ndøgo, Ilaiza Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam gegoam, kha sisi-us ezoqa kopoáv giyagam, Izlael manqei-te. Geté ezoqa kopo khakhævateáv. Sa ndégo tekhakhæv, Naeman, ndego Silia manqei-ak."

4:18 4:18-19 Isa 61:1-2; 58:6 **4:22** 4:22 Luk 3:23; Zion 6:42 **4:24** 4:24 Zion 4:44 **4:25** 4:25 1 King 17:1, 7 **4:26** 4:26 1 King 17:8-16 **4:27** 4:27 2 King 5:1-14

28 Ezoqa ndigu, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te giqonavam, nqanek
Yesu-qa manqat giyogem, ndigu mbøni zønqosøgím. 29 Yaq até
gindigonem, vemiav bavokhó ginø-ngeatømém. Yaq manqei khavoe-
té ginø-ituím. Tiqa vemiav, manqei poyat-té qagoám. Yaq ndigu ambá
timø-oginamín ndøgo. 30 Geté Yesu ezoqa ewaqape, sège-keqazotát.
Livin-mbá sugumát, vømøfakhan.

Yesu ezoqa nqova soqa gembo-ngeatam
(Mak 1:21-28)

31 Yaq Yesu Kapenaum taon-té genøwáv, Gelili plovins ndøgo, neka
Sabat khøuwa-te, ezoqa vømē-zømesim. 32 Yaq ezoqam ndigu, teqa manqat
giyogem, mbøni zølév. Zapa ndøgo, ndego Mbumbukiam-qá iz-té neka
bazaføgakh-té gene-zømesimát.

33 Ta guliguli khoev-te ndøgo, ezoqa kopo mɔ̀ndu꞉goám. Ndego nqova
soqa mbøigoám. Yaq ndego kandambaqapé sege-akhá, 34 "A? Yésu,
Názalet-ak! Gê, qo ni gekha qonígū? Ni ngiænoat-qā qotøndóqav? No
mɔ̀tenøtén, qo gekha ezoqām. Qo Mbumbukiam-gé Ezoqa Ndaføyamba-
qapé."

35 Yaq Yesu ndego nqova soqa, gèmbøe-khafén, gembo-ein, "Qo manqat
tía! Mòqotøndo-fakháq, qo nanda ezoqam-qa mokho-te ndoqotu꞉gu." Yaq
ndego nqova soqa, até gendego, ndego ezoqam, manqei-té genø-ogiú,
sasa ndøfakhan. Yaq ge꞉fakhan, ndego teqa kha ngi꞉wateáv.

36 Yaq ezoqa ewaqape nqova ndafe kandambá. Av gini-einím nqægo,
"Ngenek ezoqam. Teqa manqat viní. Andé iz akhae ezoqam-qá manqa
manqaté. Taqa bazaføgakh kandambá. Ndego nqova soqøsoqa, manqat
mba zømanqaté. Yaq ndigu sègendo-fakhazín."

37 Yesu nqanek matev gego, yaq teqa emanqat sùgumu-panqavøemát,
vemivemiav ate qægoam, ta manqei-te ndøgo.

Yesu ezoqa kopoav gekhakhœz
(Met 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev gendo-ivav, yaq Saemon-qá
khoev-té genøwáv. Khoev-te ndøgo, Saemon-gu zimpuka, ngusu tatas
enqoni mbogoám. Tatas kandambá. Yaq Yesu tøke-qa mboviømém, tuqa
yaq-te. 39 Yaq ndego tuqá avønin-té genø-itán, sasa mo꞉foe, enqoni ndøgo,
ivøve manqat vømbō-ein. Yaq enqoni sègembo-navøém. Yaq ndugu até
gundigu, gè-itán, ndigu lou vøzøta.

40 Yaq khøuwa gesinanat, ezoqa ewaqape, ekeza ezoqam, ndigu enqoni
vinivinimba qazøgoam, Yesu-té gindu-itúb. Yaq zenda zømbø-awám,
vøkhakheinøvem. 41 Ezoqa nøme kopoáv, nqova soqøsoqa zøfakhatát.
Akhayam-ús. Av gini-akhaemám nqægo, "Qo Mbumbukiam-gé Yó!"
Geté Yesu gèzømbe-khafén neka takeáv, manqat nøme ti-einim. Zapa
ndøgo, ndigu nqova soqøsoqa mɔ̀ndæzøtéz, Yesu, ndego Mesayā.

Yesu vemivemiav nøme-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge꞉zømesimat
(Mak 1:35-39)

42 Khøuwa nøme, qænqøovat, Yesu taon tène-iváv. Yaq ezoqam-
av manqei-té genøwáv, vømø-yakhapus-mokho-mba-ev. Geté ezoqa
gèmbovawát. Yaq gi-ometam ndøgo, ndigu keseiwat-qa mbogoám. Man-
qei nøme-te, ambá géwavák. 43 Geté Yesu gezø-ein, "No Manqat Mbomam-
baqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te, até vemivemiav

4:32 4:32 Met 7:28-29 **4:41** 4:41 Met 8:29; Mak 3:11-12

nøme-té-a, bàme-zømesím. Mbumbukiam ta zapaya nqánek gende-khofotán."
44 Yaq Yesu até Zu ezoqam-qa guliguli khoev nøme-té-a, vemiav vinivinimba-te qapuatat, Zudia plovins-te ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat vømē-zømesim.

5

Yesu tegi paev ezoqam, ande gezømbe-akha
(Met 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Khøuwa nøme, Yesu Genesalet kewan* ndøgeg-té geyám. Ezoqa me:zømesimát. Ezoqa kopoáv gindupindam. Mbumbukiam-qá Manqat ndø-ewagát. 2 Yaq pu-te ndøgo, Yesu khagua menas ndøqeív. Voe nqagim ezoqam ndø-asæmém. Ndigu voe ndøsunguzát. 3 Yaq khagua nøme qa-asæam, Yesu tunuketáo ndøgo. Ndøgo Saemon-qá khaguá. Yaq gembo-ein, "Elavøqase vǫndosøkúz." Yaq Yesu khagua-té gunu:qóm, ezoqa ewaqape Mbumbukiam-qa Manqat sasa me:zømesim.
4 Yesu manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq ndego Saemon āv gembøe-eín nqægo, "Ananá qazonǿ-tiním, voe vømǿ-nqagem."
5 Yaq Saemon gembo-qavøiu, "Kándambaqape. Lova seke qapøistat, ni sasae kandá qeigoat. Voe amba niti-nqagimát. Zongøyam kopo ndafeáv. Geté ság, av qo qoqote-ein ndægo, voe ndænqág." 6 Yaq av gi:gonem ndægo, zonga kopoav-qapé gizømbe-ndap. Voe ambá vǿkeqavøemin. 7 Khagua nøme-te, voe nqagim ezoqa nøme mǫndøbøetám. Yaq ndigu tøke-qa zø-akhá. Yaq gindutinim, zonga khagua menas-té ginø-geabám, até vømøzǿ-tøtøvøbam. Khagua ambá vøzǿ-geovøemin.
8 Yaq Saemon Pita, nqanek matev geqeiv, ndego katuk ndømøkuí, Yesu-qa megemege-te, vømbō-ein, "Evézøza. Noqa avønin-te ndǫ̀yǟ. Zapa ndógo, no manqa-zapa-us ezoqám."
9 Ndego nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo: Ndego neka ezoqa nøme, te namba gi:goam, ndigu nqova ndafe kandambá, zonga kopoav-qape gizømbe-ndap. 10 Até Zems neka Zión-a, ndigu Zebedi-gi nakheis, Saemon namba gi:sasaetam, nqova vøzǿndaf.
Yaq Yesu Saemon āv gembøe-eín nqægo, "Qo møe ndǫ̀gǒ. Qo ndakin ambá av nqægo, zonga qótakhasāt, geté ezoqa qótakhasát." 11 Yaq ndigu até gindigonem, khagua neka gigiap ate qægoam, sège-iváv, Yesu sasa mbopaevem.

Yesu kha sisi-us ezoqam gekhakheinøvem
(Met 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Yesu vemiav nøme-te gegoam, yaq ezoqa mǫndøgoám. Teqa kha ate qægoam, kha sisi-ús. Yaq Yesu ge-omet, ndego teqa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, bugug até manqei-té, vømbōviam, "Evézøza. Ambá qokhakheinømbemín. Poev taqagoat, qo kopømbaqapé, toqo-khakheinømbem."
13 Yaq Yesu zenda mbøevé, vømbō-ein, "Nqanǫ̂poév. Qo vǫ̀-eqeieqeiéq." Yaq nqova mbaín, ndego ezoqam, kha sisi sègembo-navøém.
14 Yaq Yesu manqa āv gembøe-løvuá nqægo, "Ezoqa nøme zǫ̀-eĩn. Geté Mbumbukiam-gé iziz ezoqam-té qonǿqáv, bemǿqamekh, neka

---

4:44 4:44 Met 4:23 **5:1** 5:1 Met 13:1-2; Mak 3:9-10 * **5:1** 5:1 Nginik kewan-qa iz nøme: Gelili kewán **5:5** 5:5 Zion 21:3-8 **5:11** 5:11 Met 19:27 **5:14** 5:14 Lev 14:1-32

Mbumbukiam-te etoam matev vømø̄go, av Mozes gezømbe-ein ndægo. Yaq ezoqa tïabiti-zøtéz, av nqægo, qo mòqo-eqeieqei-éq."

15 Yesu ndego ezoqam mǫ̀ndøgugú, geté teqa emanqat sègepanqavøemát. Yaq ezoqa kopoáv gindu-okhoam te-te. Ndigu teqa manqat yoge-qa ndøgoám, neka khakhæzat-qa vø̄goam, ndigu enqoni qazøgoam. 16 Geté Yesu ezoqam-av manqei-té genøwavín, vømø̄guligulimin.

Yesu kagi ezoqam gekhakheinøvem neka manqa-zapazapa vømbō-evøzam
(Met 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Khøuwa nøme, Yesu ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat, Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, mǫ̀ndø-qonavám. Nøme Gelili plovins-té ginduzáv, vemivemiav ate qægoam, neka nøme até Zudia plovins-té-a neka Zelusalem taon-te vøndōokhoam. Yaq Evezøza Mbumbukiam-qa bazaføgakh, enqoni-us ezoqam khakheinøvem nonqo, mǫ̀ndøgoám, Yesu-te.

18 Yesu ezoqa ge:zømesimat, yaq ezoqa nøme tinduzáv ndógo. Kagi ezoqam ndø-eqeitavún. Ambá khoev mokho-té ginø-ndafemín, Yesu-qa megemege-te vō:veemin. 19 Geté ndigu nakhoa qeiviáv, vǿe-ōz. Zapa ndógo, ezoqa khàpumu-khouwéz. Yaq até gindigonem, khoev ová ginøqavíg, yaq ova ndo:go, ma Yesu ge:qotam, nqa vømø̄-løozem. Yaq ndego ezoqam sège-føløtøvém, kita-ús, ezoqa ewaqape-qa livin-te, Yesu-qa megemege-te. 20 Yesu tiqa unimanqatin geqeiv, yaq ndego ezoqam āv gembøe-eín nqægo, "Nófu! Qoqa manqa-zapazapa, mǫ̀ndøqa-navøém."

21 Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu āv ginibónd nqægo, "Gekha ezoqâm ngenek, Mbumbukiam-qa iz ngengenøitit? Ezoqam-qa manqazapazapa, Mbumbukiam yakhapús, ndezø-evøzam."

22 Yesu é-møndæ-otév, av ndigu gi:matavupat. Yaq gezø-ein, "Zo gekha zapâ, zoqa mbøni-te av ndøzøte-matavupit? 23 Gê, gekha manqât ndøgo, føgakh mbain? Ndógò, no ngenek ezoqam tæmbo-ein, 'Qoqa manqazapazapa mǫ̀ndøqa-navøēm,' o ndógò, tæmbo-ein, 'Mòqo-itán, neka okho vø̄ngaz'? 24 Geté no ndakin nøtézømás, Ezoqam-ge Yo, bazaføgakh nqambôgó, ezoqa manqa-zapazapa tezø-evøzam, nqanek manqei-qapete."

Yaq Yesu ngenek kagi ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, "No nqataqámanqate. Mòqo-itán, kita vø̄khazo, khoev-te sasa ndøqav." 25 Yaq nqova mbaín. Ndego ezoqa ewaqape-qa bøi-te, sège-itán, kita vø̄khazo, khoev-te sasa ndøwav. Mbumbukiam-qa iz até go:-eqatát, gemat. 26 Yaq ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá. Mbumbukiam-qá iz ndø-eqaném. Yaq āv gini-manqatát nqægo, "Ni nqægo khaiya, matev viní qaziqeivim."

Yesu Livai gembo-akha, tembopavat
(Met 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Taqa zita-te, Yesu vemiav ge:-ivavtat, ndego teks moni upøgim ezoqam ndø-omét. Teks upøgim khoev-qase mokho-té gunu:qotám. Teqa iz Liváí.† Yaq Yesu āv gembøe-eín nqægo, "No qonøndó-páev." 28 Yaq Livai até gendego, vømbōpaev. Gigiap ate qægoam, sège-iváv.

5:20 5:20 Luk 7:48; Isa 43:25 **5:24** 5:24 Zion 5:8 † **5:27** 5:27 Livai, iz nøme Metiú.

29 Yaq Livai lou kandambaqape ndølóg, ekeza khoev-te. Yesu
mbokhanakhanákh. Teks moni upøgim ezoqam neka ezoqa nøme
kopoáv, teqa lou loge-te gindupindam. 30 Yaq Felisi ezoqam neka Mozes-
qa guguna manqat nømendim ezoqam, ndigu Felisi ezoqam-te ginøzaz,
qaqa ndøgoném, Yesu-gi paev ezoqam-te, gizø-ein, “Gekha zapâ, zo teks
moni upøgim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam namba, ibøkha
nqazøte-izit neka lou namba nqazøte-loget?”
31 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ezoqam ndigu enqoni mbain ndigu, ndigu
mulømula etoam ezoqam mbain tøgoat, kopømbá. Geté enqoni-us ezoqam
bezøgó, mulømula etoam ezoqam. 32 No ambá av nqægo, ezoqa eqeieqei
akhayam-qa nøgeavūn, tiqambuz. Geté no manqa-zapazapa-us ezoqam
akhayam-qa nøgeavún, vøndó-qambūz.”

Yesu lou logemav matev-qa yaq-te gimbøe-bevøpem
(Met 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Ezoqa nøme, Yesu āv gimbøe-einím nqægo, “Zion-gi paev ezoqam, lou
logemav matev ndøgoatún, vøguligulimatun. Até Felisi ezoqam-gi paev
ezoqám-a, vøgoatun. Geté qogi paev ezoqam, matev av nqægo gonemáv.
Ndigu lou sège-logatún, neka ibøkha vø-izumatun.”
34 Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, “Ge zô ndozo-matavap,
ezoqa sæva te-oki, yaq zifuap lou loge-te tekhatob, ndigu zifuap kopømbâ,
lou logemav matev ndøgonem, ndego ti namba ti:goat? Av taoká. Ndigu
lou logemav matev gégonemák. 35 Geté khøuwa ndøfakház. Yaq ndego
ezoqam, sævam ge-oki, ndøndafém, ti namba nde:go. Yaq tegi zifuap lou
logemav matev, ta khøuwa-te ndógo tinígoát.”
36 Yaq Yesu yaya nøme zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa kopømba mbaín, ndabua
ndakinak tekeqa, yaq ta mbewat ndøgo, nqawønege ndabua-tē gemøtøkē.
Zapa ndógo, av toqotego nqægo, yaq ndabua ndakinak segemó-soqá,
neka ndabua mbewat ndakinak gemó-kopømbayák, nqawønege ndabua
namba.
37 Neka ezoqa kopømba mbaín, waen ndakinak, awenege søvakha
ngusum-te te-ewa. Zapa ndógo, awenege søvakha ngusum-te toqo-ewa,
yaq waen tøpopon, ndigu gékeqáz. Yaq waen vóqouvøēm, neka søvakha
ngusum vósoqoēz. 38 Geté waen ndakinak, søvakha ngusum ndakinak-té
qotúqóuz.
39 Geté unimanqatín, gekha ezoqām ndigu, waen awenege gi-
izumatun, ndigu waen ndakinak gèzømbo-qasiín. Ndigu āv gini-einimín
nqægo, ‘Qanimav ndógo, awenege.’ ”

6

Yesu ndego kawá, Sabat khøuwa
(Met 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Sabat khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqa namba, khae mokho-
té gunu:-apát. Yaq tegi paev ezoqam, wit nanga ndøvingisømém, sasa
ndøtitisam, tag vøkhofovøem, mokho sasa ndølouz. 2 Yaq Felisi ezoqa
nøme, tiqa matev giqeivim, ndigu āv gizømbe-eín nqægo, “Gekha zapâ,
zo wit nanga ndozo-vingisumit? Khafeáp nanda, Sabat khøuwa-te sasae
av nqægo toqogot.”

5:30 5:30 Luk 15:1-2 **5:34** 5:34 Zion 3:29 **6:1** 6:1 Deut 23:25 **6:2** 6:2 Zion 5:10

3 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zô, emanqat mozó-geveømem, av Deivid
ge:matanam, tegi ezoqam namba, ifi qazøvin? 4 Mbumbukiam-qá
khoev-té genø-ón, flawa vømøndō-upøzo, ndigu lou-qase-te go:-abam,
Mbumbukiam-gi, yaq sasa ndølouz, neka ndigu ezoqam, te namba
gi:goam, vøzø-etoam. Matev av nqægo khafeáp. Mbumbukiam-gí iziz
ezoqam mba zø-mboqoatám, nginik flawa tilouzat.” *
5 Yaq Yesu gezø-ein, “Ezoqam-ge Yo, ndego kawá. Sabat khøuwa, ndégo
teno-kawaevát.”

Yesu ezoqam pingim qambowau, gekhakheinøvem
(Met 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 Sabat khøuwa nøme, Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gemat,
ezoqa ge:zømesimat, ezoqam møndøgoám. Teqa nakeamo pingim,
gèmbowaú. 7 Yaq Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat
nømendim ezoqam, Yesu bøi mba mbøeveém, ndego ezoqa peté-
khakheinøvēm penømakhaya, Sabat khøuwa-te. Zapa ndøgo, ndigu Yesu
manqa ovøyam-te vee-qa mbogoám. 8 Yesu é-møndæ-otév, ndigu ande
gekha me mbómatavupam. Yaq ndego ezoqam, pingim qambowau,
āv gembøe-eín nqægo, “Qoté-itān. Yaq ezoqa ewaqape-qá megemege-
té qoqonó-itán.” Yaq ndego ge-ītān, sasa ndøwav, ezoqa ewaqape-qa
megemege-te vømø-itan.
9 Yaq Yesu ndigu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat
nømendim ezoqam gezøbevap, “Ge zô, ndozo-matavap. Gekha matêv
ndøgo, Sabat khøuwa-te toqogo, kopømba? Ndógò, matev eqeieqei toqogo,
o ndógò, manqa-zapa toqogo? Ndógò, ezoqa toqo-khandi:v, o ndógò,
teqa yage toqongiu?”
10 Yaq Yesu sège-qambuním, ezoqa ewaqape vøzømet, yaq pingim wau
ezoqam gembo-ein, “Pingim qoté-ovøyām.” Yaq ndego ezoqam, pingim
gè-ovøyám. Sègembo-eqeieqeí.
11 Yesu matev av ge:matanam, yaq Zu megetapak, qaqa kandambá
gigonem, neka yakhapus mokho-mba gibond, “Ni ngenek gekhā
zimbógonēm?”

Yesu tegi u-anim tuelv gevevesam
(Met 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Ta khøuwa-te ndøgo, khøuwa nøme, Yesu manqei poyat-té genøqavíg,
vømø-guligulim. Yaq lova seke qamat, Mbumbukiam-té genø-akhaemát.
13 Yaq qanaqanus qandopave, ndego ekeza paev ezoqam ndømøváb,
ezoqa tuelv vøvevesam. Ndigu ezoqa tuelv, u-anim zø-akhá.
14 Ezoqam gevevesam ngínik: Saemón. Iz nøme gembo-akha, Pitá.
Neka tege eveqase Endlú. Neka nøme Zéms, neka Zión, neka Filíp,
neka Batolomeú, 15 neka Metiú, neka Tomás, neka Zems nømē. Ngenek
Zems, Alfius-gé yó. Neka Saemōn nømē. Ngenek Saemon, Zelot ezoqam
ndøgoám. 16 Nøme Zudás. Ngenek Zems-gé yó. Neka nøme Zudas Iskaliót.
Ezoqam ndégo, vaev-te Yesu tegi qaqa ezoqam-qa zenda-te geve.

Yesu Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat neka enqoni-us ezoqam
vøkhakheinøvemat
(Met 4:23-25)

6:3 6:3 1 Sam 21:1-6 **6:4** 6:4 Lev 24:5-9 * **6:4** 6:4 Deivid av ge:matanam ndægo, yaq ezoqa teqa matev, soqain veweáv. Yaq nakémbá, Yesu teqa yaq-te, nqanek manqat ge-ein.

17 Yesu tegi u-anim namba, manqei poyat-te ginduvis, yaq manqei gev-
te gimøwan, tegi paev ezoqa nøme kandambá gindupindam. Neka ezoqa
nøme kopoáv, Zudia plovins-té ginduzáv, vemivemiav ate qægoam, neka
Zelusalem taon-te vøndōzav. Até ndøgó-a, Taya neka Saedon taon avønin,
ndaola-te ndøgo, vøndōzav. 18 Ndigu tindi-okhoám ndógo, Yesu-qa man-
qat ndóyogém neka vókhakhāz, ndigu enqoni qazøgoam. Yaq ezoqam
ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam, Yesu vōkhakheinøvem. 19 Ezoqa
ewaqape, Yesu kha khanøzam-qa mbogoám. Zapa ndógo, bazaføgakh
ndofakhatám te-te, ezoqa ewaqape vōkhakhæz.

Gekha ezoqâm ndigu, khanakhanakh tøzøgoat, neka gekha ezoqâm ndigu, tisoqoez
(Met 5:1-12)

20 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam ndøwabám, gezø-ein,
"Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo gigiap-av ezoqam.
Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, zoqá.
21 Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ndakin ifi ndøzøvinam.
Zapa ndógo, zo ndòzø-ewéz.
Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ndakin ndozo-eivam.
Zapa ndógo, zo khanakhanakh møzó-asøtáv.
22 Unimanqatín, zo khanakhanakh mbá qanegó, zo Ezoqam-ge Yo
zapaya ndisanqaza neka ndøzømbo-qasi:v neka zoqa manqat ndiponqom
neka zoqa iz ndingenøiwat. 23 Matev av nqægo tøfakhan, yaq sègekhóum,
neka gè-ogiám. Zapa ndógo, Mbumbukiam yaq-fia møndøzømbø-nøzá,
yan-te nqo:go. Matev ndøgo, zo-te ndimatanam, até kopó, av tigi
atanakha-zapazapa-za, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-te
gi:matønumam.
24 Geté zo, mòzo-soqoéz, gigiap kopoav ezoqam.
Zapa ndógo, zo yage eqeieqei mòzotumu-ndapém. Nøme mbaín.
25 Neka zo, mòzo-soqoéz, zo ndakin lou ndøzø-ewezat.
Zapa ndógo, zo ifi møzóvinám.
Neka zo, mòzo-soqoéz, zo ndakin khanakhanakh mba ndøzø-asøtøve.
Zapa ndógo, zo mbøni vaev-té qazó-waniapát neka zó-eivumát.
26 Neka zo, mòzo-soqoéz, ezoqa ewaqape zoqa iz ndi-eqawat. Matev
ndøgo, zo-te ndimatanam, ndøgo até kopó, av tigi atanakha-zapazapa-za,
khokho Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-te gi:matønumam."

Zogi qaqa ezoqam-te, kuku bezøgó
(Met 5:38-48; 7:12a)

27 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Geté zo ezoqam, zo noqa manqat
nqazoyoge, no nqazó-manqate: Zo kuku bezøgó, zogi qaqa ezoqam-te.
Neka matev eqeieqei zømatanám, ti-te ndigu, zo ndisanqaza. 28 Ezoqa
tiqa manqa manqat-te, zo soqain-te ti-abumat, yaq zo āv qane-guligulím:
Mbumbukiam matev eqeieqei bezø-matanám. Neka gèzø-guligulím,
ndigu zo yage føgøføgakh ndizø-etoam.
29 Ezoqa tømøi teqatøkub, yaq sège-qambúq, yaq betaqā-tøkub. Neka
ezoqa qoqa ndabua tendap. Ság! Até ndabua nømé-a, bèndáp.
30 Gekha ezoqām ndego, gigiap-qa teqaviam, sègembo-etoám. Neka
gekha ezoqām ndego, qoqa gigiap sa tendap, nqawa ndape-qa ndògō.
31 Gekha matēv ndøgo, zo ndøzøpoev, ezoqa zo-te timatønumat, zo matev

6:21 6:21 Veve 7:16-17; Psa 126:5-6; Isa 61:3 **6:22** 6:22 Zion 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14 **6:31** 6:31 Met 7:12

āv tozozømbé-matønumát.
32 Zo kuku ti-te mba tøzøgoat, ndigu zo-te kuku ndøzøgo, yaq ge zô
ndozo-matavap, zoqa matev vinî? Eqeieqei-qapê? Av taoká. Até manqa-
zapa-us ezoqám-a, kuku ndøzôgó, ti-te ndigu, kuku ndøzøgo.
33 Neka ge zô ndozo-matavap, zo matev eqeieqei ti-mba ndigu tozozø-
goat, ndigu matev eqeieqei ndimatanam zo-te, yaq zoqa matev vinî?
Eqeieqei-qapê? Av taoká. Até manqa-zapa-us ezoqám-a, matev āv
tinigoatún.
34 Neka ge zô ndozo-matavap, zo gigiap ti-mba ndigu tozozø-etoumat,
zo ndøzøte-zøtezat, ndigu nqawa ndøzø-qavøiū, yaq zoqa matev vinî?
Eqeieqei-qapê? Av taoká. Até manqa-zapa-us ezoqám-a, gigiap møndø-
etoumatún, yaqyaq-a. Yaq ndigu gigiap ate ndægo, nqawa tonqogim-qa
ndøgonemín.
35 Geté, zo kuku bezøgó, zogi qaqa ezoqam-te. Neka matev eqeieqei
zømatanám. Gigiap yaq-mbá segezø-etoám. Neka nqawa qavøiwat-
qa ndøgõ. Zo av tøzøte-matønumat ndægo, zo yaq-fia kandambaqape
ndòzomø-ndapém. Yaq Mbumbukiam, ndego Eqeiwat-Qape, zo
ekeza nakheis mé:zæb. Zapa ndógo, até ndegó-a, matev eqeieqei
zømatønumatún, ndigu ike manqat manqatemav ndigu neka ndigu
ezoqa soqøsoqa. 36 Ezoqa nøme-te, tanakh bezøgó, av zoge Zøve yan-te
ngo:go, tanakh ndømbøego."

Ezoqa nøme ndøvøozòãt
(Met 7:1-5)

37 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Zo ezoqa nøme ndøvøozòãt. Yaq
Mbumbukiam até zó-a gévøozoák. Neka ndømanqàtẽ, av nqægo, ezoqa
nøme ndigu ùnime:-soqøsoqoezām. Yaq Mbumbukiam até zoqá yaq-té-a,
av nqægo gé-einák. Ezoqam-qa manqa-zapazapa, sà bezømbo-naváp. Yaq
Mbumbukiam até zoqá manqa-zapazapá-ya, segembøé-navøém. 38 Gè-
etoám, ezoqa nøme-te. Yaq Mbumbukiam zo ndòzø-etoám. Kandambá
gezømbé-etoám. Kopømba ande av lou ndægo, ezoqa ava-te tenqeitavet,
gétøvøgimít, vømøtøvā, neka vømø-qoqovøēm. Av ezoqa tozozømbe-
etoumat, zo Mbumbukiam āv tezømbé-etoám."
39 Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, "Bøi waev mbain ezoqam, kopømba
mbaín, bøi waev mbain ezoqa nøme te-itu. Av tægoat ndægo, yaq
ndigu ezoqa menas, manqei ozu-te até sugumú-o:áz. 40 Paev ezoqam
kopømba mbaín, tege nømendim ezoqam teløvuam. Geté gekha ezoqām
ndego, nømendim matev ate ndægo tumundap, ndego āv tenégoát, av tege
nømendim ezoqam nde:go.
41 Gekha zapâ, qafu-qa bøi-te, kupuk-qase ndoqoqeivi, getē tae-qape
ndøgo, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, qo qeivupāv? 42 Gekha zapâ,
qafu av ndoqombøe-manqate, 'Nøfu, kupuk-qase bøi-te nandaqa-genøe,
nøtaqālĩv,' getē qakeza bøi-te nandav, qo tae-qape qeiviâv, nandaqa-
genøe? Qo khavozam ezoqám. Bugukhokhof nándav, toqólív, tae-qape,
qakeza bøi-te nandaqa-genøe, eqeieqei voqókewāg. Yaq váev qafu-qa
bøi-te, kupuk-qase ndøugu, toqoliv."

Tae nanga eqeieqei o soqain toqoqeiv, yaq soqoté-qatéq, av nqægo, tae
ndøgo eqeieqeĩ o soqain
(Met 7:16-20; 12:33-35)

6:37 6:37 Met 6:14 **6:38** 6:38 Mak 4:24 **6:39** 6:39 Met 15:14 **6:40** 6:40 Met 10:24-25

43 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Tae eqeieqei, nanga
soqøsoqa géviamák. Neka tae soqain, nanga eqeieqei géviamák. 44 Tae
nanga toqoqeiv, yaq soqoté-qatéq, tae ndøgo eqeieqeï o soqain. Bøning
fakiafakia-us-te, kopømba mbaín, nanga mbomømboma, kopømba ande
av fig ndi:gu, toqo-vingisam. Neka khouwe-khouwe-te ndøgo, kopømba
mbaín, gleips toqo-løvus. 45 Yaq matev até kopó. Ezoqa eqeieqei,
matev eqeieqei ndøgoatún. Zapa ndógo, teqa mokho-te, matavap
eqeieqei mbøigú. Geté ezoqa soqaqape, matev soqøsoqa ndøgoatún.
Zapa ndógo, teqa mokho-te, matavap soqøsoqa mbøigú. Unimanqatín.
Gekha matavāp ndøgo, ezoqam-qa mokho-te qamømbo-tøva, ndego
ndógo témanqatát.”

Khoev puanam matev menas-qa yaya etœ manqat
(Met 7:24-27)

46 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha zapâ, no Evezøza
ndozonø-akhayam, getē matev gonemāv, av no nqazømbe-manqate?
47 Gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, noqa manqat vó-ewāg, neka
o-mba vó:ndāp, no nøtézømás, ndego andē gekha ezoqām. 48 Ndego
ezoqam, kopømba ande av ndé:go, khoev manqei føgakh-te gewev. Uk ge-
asøzam, até pakoa-té. Yaq khouwat qandowav, khamøe qando-okhoam,
ndøgo kopømba mbaín, tønqonaz. Zapa ndógo, khoev føgakh-qapé qaw-
evam. 49 Geté gekha ezoqām ndego, noqa manqat sa te-ewagat, gete
o-mba ndapeav vógoāt, ndego kopømba ande av ndé:go, khoev qoq-te
gewev, uk sa go:føløzam. Yaq khouwat qandowav neka khamøe qando-
okhoam, sègemø-khawá. Khoev ùnime:-ngiú.”

7

Yesu Lom nakhag kawa ezoqam-ge sasae ezoqam gekhakhœv
(Met 8:5-13)

1 Yesu teqa nømendim manqat qamømbøe-navøem, ezoqam-te, yaq
Kapenaum taon-té genøwáv. 2 Ta vemiav-te ndøgo, Lom nakhag kawa
ezoqam mòndøgoám, neka ndego sasae ezoqam vømbōgoam. Te-te
ndego khafuat kandambá. Ndego sasae ezoqam, enqoni mbogoám,
ambá vōnanimin. 3 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam, Yesu-qa yaq-
te manqat ge-ewag, ndego Zu megetapak ndøkhofotáz, te-te. Yesu āv
gimbøé-einím nqægo: Bètøndowáv, tege sasae ezoqam vókhakheinøvēm.
4 Yaq ndigu Yesu-te gi-apat, gimøfakhaz, gèmømbo-viømém. Viam kan-
dambá gigonem, vømbō-einim, “Qombótøké, ngenek nakhag kawa.
Ndego ezoqa mbomambaqapé, 5 neka ndego poev kandambá, ni Zu
ezoqam-te. Niqa guliguli khoev giwevem, moni ndégo te-áb.”

6 Yaq Yesu namba me:záv. Khoev gi:khatoat, ndego nakhag kawa
ezoqam, zifuap ndokhofotáz, teqa manqat vømømbō-einim, av nqægo,
“Khanánqa. Ság. Noqa khoev-te ndòqāv. No ezoqa eqeieqei mbá, noqa
khoev-te toqotøndo-oq. 7 Yaq nakémbá, no nøkezan okhoeáv qo-te. Geté
manqat mba qó-eín. Yaq noge sasae ezoqam segé-khakhæv. 8 Até nó-
a, no ezoqam-qá mokho-té qatu:gú. Neka no mokho-te, nakhag ezoqam
mu:gú. Ndigu ezoqa kopo tæmbo-ein, ‘Vòqāv’, yaq ndego segéwáv. Neka
ezoqa nøme tæmbo-ein, ‘Mòqotøndoqāv’, yaq ndego segendówáv. Neka

6:46 6:46 Met 7:21

noge sasae ezoqam tæmbo-ein, ‘Mòqo-matanām, nqanek’, yaq ndego segé-matanám.”*
9 Yesu nqanek manqat ge-ewag, yaq nqova mbondáf. Yaq gèndoqambún, ndigu ezoqa bawan-qape gimbopavam, vøzø̄-ein, “No nqazø-manqate. No nqanek Izlael bawan mokho-te, unimanqatin matev qeiviáv, av ngenek bawan vini-ak nge:-unimanqatinat.”
10 Yaq ndigu u-anim, nakhag kawa-qa khoev-te giqavaz, ti-ometám ndøgo, ndego sasae ezoqam, møndø-khakhæv.

Yesu ngæmam-ge yo gekhandi:v
11 Khøuwa nøme, Yesu taon nøme-té genømát. Ta taon-qa iz, Naín. Ekeza paev ezoqam neka ezoqa nøme bawan-qapé namba me:-apát. 12 Yaq nqáe! Taon uta mboqog ge:khatobat, ezoqa løvøte ezoqam ndø-eqeitavún. Taon-té gindu-fakház. Ndego ezoqa ndakinák. Tegu evo ngæmám. Zivis gèmbonaním, neka ndugu nakheis nøme mbaín. Taon-ak kopoáv, ngæmam namba gi:geavun. 13 Yaq Evezøza ngunuk sævam gu-omet, ndego tanakh mbogó, gumbo-ein, “Qo ndø̀-eĭv.” 14 Yaq Yesu tenøwáv ndøgo, løvøte ezoqam-qa kumøkuma vømø̄khanaz. Yaq ezoqam ndigu, gi-eqeitam, sègewán. Yaq Yesu até gendego, ndego løvøte ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, “Ndáe! No nqataqá-manqate. Mòqo-khandí:q.” 15 Yaq ndego sègeqóm, manqa manqate vø̄ngaz, yaq Yesu ndego ezoqam, evo nqawa sasa mbo-etoam.
16 Yaq ezoqa ewaqape, nqanek matev giqeivim, ndigu møe ndøgoném, neka Mbumbukiam-qa iz vø̄-eqanem. Av gini-einím nqægo, “Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam kandambaqape ndøfakhán, ni mokho-te. Mbumbukiam ni-te tøke-qa ndováv, ni tegi ezoqam.” 17 Yaq nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Zudia plovins-te ndøgo neka manqei-manqei ate qægoam, avøavun qagoat, sùgumu-panqavøemát.

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, Yesu-te gekhofotaz
(Met 11:2-19)
18 Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, matev ate ndægo gi:-ometem ndøgo, Yesu gematønumat, yaq ndego ekeza paev ezoqa menas zø-akhá. 19 Yaq Yesu-té genø-khofotáz. Av gimømbøé-bevøpém nqægo, “Gê, ezoqam qô, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav? Ø, ezoqa vini-qa nitó-kewagāt?”
20 Yaq Yesu-te gimøfakhaz, gimbo-einim, “Ni Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndokhofotán. Qo nitaqá-bevøpém: Gê, ezoqam qô, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav? Ø, ezoqa vini-qa nitó-kewagāt?”
21 Ta khøuwa-te ndøgo, ndigu ezoqa menas gigeavun, Yesu ezoqa kopoáv gekhakheinøvem. Ndigu enqoni bugug vinivinimba zøgoám neka nøme ndigu, nqova soqøsoqa vøzømbū-goam. Neka bøi waev mbain ezoqa kopoáv, bøi waev vøzø̄-etoam. 22 Yaq Yesu ndigu Zion-gi paev ezoqam gezø-qavøiu, “Zion-te nqawa tozovesez, yaq āv qazømømbøé-einím, av zo manqat nqazøte-yoge neka matev nqazøte-qeivi. Ezoqam

* **7:8** 7:8 Ndego nakhag kawa ezoqam nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo: Ndego møndø-unimanqatín, av nqægo, Yesu ta enqoni ndøgo, ivøve manqat tembo-ein, yaq ndøgo segé-iváv. **7:15** 7:15 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16** 7:16 Luk 1:68 **7:19** 7:19-20 Psa 40:7; Mal 3:1; Veve 1:8 **7:22** 7:22 Isa 35:5-6; 61:1; Luk 4:18

ndigu, bøi waev mbain qagoam, ndakin gèkeogé. Neka ezoqam ndigu,
kagi gigoam, ndakin gè-okhó. Neka ezoqa ndigu, kha sisi-us gigoam,
kha sisi mǿndøzø-navøém. Neka ezoqa ndigu, gea kandøgeap gigoam,
ndakin gèyogé. Neka ezoqa ndigu, gipakhaetat, nango mǿndø-khandí:z.
Neka gigiap-av ezoqam, Mbumbukiam-qá Manqat Mbomambaqape
ndøyogé. 23 Neka gekha ezoqām ndigu, no-te nakeapav ndigu, ndigu
khanakhanakh mbá giabitigú."
24 Zion-gi manqa upøgim ezoqam gi:qavaz, yaq Yesu Zion-qa yaq-te
manqa manqate ndøngáz, ezoqa ewaqape-te, gezø-ein, "Gê, zo Zion-te
qazo-apat, leg-av manqei-te ndøgo, zo gekha qeivi-qa zó-apat? Gê, zo
ezoqa omete-qa zó-apat, ndego kopømba ande av gagayag ndægo, sa
tøpovøemet, yaq vǿepovēt, yaq vǿepovēt, khamøe sa tøqambuvøemet? 25 O
gê, qazo-apat, zo ezoqa ndabua eqeieqei uzap omete-qa zó-apat? Nqáe!
Ezoqa ndabua eqeieqei ndi-uzap neka gigiap kopoav si ndøzøwag, ndigu
kawa ezoqam-qá khoev-té giyageáp. 26 Geté zonømbé-einīm. Zo gekha
qeivi-qa zó-apat? Mbumbukiam-gê manqa vevezam ezoqam omete-
qa zó-apat? Unimanqatín. Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam
ezoqám. Geté no nqazǿ-manqate. Ndego Mbumbukiam-gi manqa
vevezam ezoqam ate ndi:gu, mǿndø-løvubám. 27 Zapa ndǿgo, ezoqam
ngének, teqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat av nqæpeawap nqægo,
'Nqáe! Noge u-anem notó-khofotáv, qoqa megemege-te.
Ndego nakhoa møqá-khakheinám.'
28 No nqazǿ-manqate. Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndego kan-
dambaqapé. Ndego ezoqa ewaqape, nqanek manqei-qape-te gifakhatat,
mǿndø-løvubám. Geté até ezoqa khasøkhasís-a, Mbumbukiam-qa Megeat
Matev mokho-te, ndigu Zion mǿndø-løvu:mém."
29 Ezoqa ewaqape, nqanek manqat giyogem, mǿndø-unimanqatiním,
av nqægo, Mbumbukiam-qa matev eqeieqeí. Até ndigú-a, teks moni
upøgim ezoqam. Ibøkha iz sùgumu-upøgimát, Zion gezø-etoam. 30 Geté
Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat zøtezat ezoqam, ndigu
Mbumbukiam-qa matavap gè-ogiím, tiqa yaq-te ge:pøoa, te-te tiqambuz.
Neka ndigu gèzømbo-qasí, Zion ibøkha iz tezø-etoam.
31 Yaq Yesu gezøbevap, "Gê, nginik ezoqam, ndakin ngiyage, andé gekha
me nøtékhamās? Nginik ande gekhâm? 32 No nakheis nøtékhamás,
maket manqei-te ndi-otam. Ndigu yaqyaq-a, āv gini-akhayám nqægo,
'Ni zo pøinda nizø-khambøemám. Khanakhanakh-ús. Geté zo ogipøteáv.
Neka ni osombo ouv nizø-qaqaemám. Geté zo eivøpøteáv.'
33 Zó-a, até kopó. Gekha matēv ndøgo, zo ndozoqeivi, zo
khanakhanakh mbaín. Zion ndego ibøkha iz etoam ezoqam gefakhan,
lou logemav matev gegoam, neka waen izumav vōgoam, yaq zo āv
qazøte-manqatám nqægo, 'Ngenek nqova soqa mbøigú.' 34 Geté ndakin
Ezoqam-ge Yo gefakhan, ngenek lou mǿndø-logatún, neka waen vō-
izumatun. Yaq zo āv qazøte-manqaté nqægo, 'Ngenek ezoqam zøté-
ometām! Lou loge møqæ, neka waen izam møqæ. Neka ngenek teks
moni upøgim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam-gí zifú.'
35 Zo av nqægo ambá qazøte-manqaté. Geté ezoqam-qa matev toqoqeiv,
ndøgo Mbumbukiam-qa matavap loloakh-te ndøndo-fakhate, yaq soqoté-
qatéq, av nqægo, Mbumbukiam-qa matavap loloakh, unimanqatín."

7:26 7:26 Luk 1:76 **7:27** 7:27 Mal 3:1 **7:29** 7:29 Luk 3:12 **7:30** 7:30 Met 21:32 **7:34** 7:34 Luk 15:2

Manqa-zapa-us sævam, Yesu-qa zenda tokhotapak-te, tae et sisip mbomambaqape guoqouz

36 Khøuwa nøme, Felisi ezoqam, Yesu lou loge manqat mbo-eín, teqa khoev-te. Yaq Yesu tenøwáv ndógo, lou vømōlog. 37 Ta vemiav-te ndøgo, sævam møndøgoám. Ndugu manqa-zapa-ús. Yaq manqat gu-ewag av nqægo, Yesu Felisi ezoqam-qa khoev-te lou gelogat, ndugu tunduwáv ndógo, botol-qase vøndōndap. Tae et sisip qanimav-qape mu꞉nqeitavám. Taqa fia kandambá tantáv. 38 Yesu-qá zita-té gunduwáv, teqa zenda tokhotapak avønin-te vø̄-itan. Ndugu gèvín. Yaq bøi einu ndigu, Yesu-qá zenda tokhotapak-té ginø-lanqanimám.† Yaq ndugu até gundigu, susu ndøgo, Yesu-qa zenda tokhotapak-te qagoam, ekeza izúm guni-vuogím, neka zenda tokhotapak vømbō-ngenøtam, yaq tae et sisip mbomambaqape, teqa zenda tokhotapak-te sasa mbøeqouz.

39 Yaq ndego Felisi ezoqam, ma Yesu gendekhato, nqanek matev geqeiv, ndego ekeza mokho-mba, āv gene-matavupát nqægo, “Ngenek amba unimanqatin manqa vevezam ezoqam tegonin, yaq ndego bète-otevín, ngunuk sævam, kha ndumbo-khanøzam. Ndego bète-otevín, av nqægo, ndugu manqa-zapa-ús.”

40 Yesu teqa matavap é-møndæ-otév, yaq gembo-ein, “Sáemon. No manqat nqanø̂gó, qo-te.”

Yaq Saemon gembo-ein, “Nøméndim ezoqam, qonømbé-eïn.”

41 Yaq Yesu yaya mbo-etá, gembo-qavøiu, “Ezoqa menas møndøgoám. Ndigu moni etoam ezoqam-te, moni zømbo-løfokám. Moni kandambá. Nøme moni mokho 500 qambøe-løfokam, neka nøme moni mokho 50.‡ 42 Geté ndigu ezoqa menas, moni mbaín, ndego nango vømbøé-qavøinām. Yaq ndego ezoqam, te-te moni qazømbo-løfokam, āv gezømbe-eín nqægo, ‘Ság, moni nango nøqavø̀inām.’ ”

Yaq Yesu Saemon gembobevap, “Ge qô ndoqo-matavap? Nginik ezoqa menas, ndego ezoqam-te moni qazømbo-løfokam, kuku kandambaqape gekha ezoqām mbógoāt, te-te?”

43 Yaq Saemon gendo-qavøiu, “No nqæmatavap: Ezoqam ndégo, ndego moni kandambaqape qambøe-løfokam, sa gembotak.”

Yaq Yesu gembo-ein, “Nándav. Qo unimanqatín ndoqo-manqate.”

44 Yaq Yesu sævam-té genøqambún, Saemon sasa mbo-ein, “Ngunuk sævam qoté-omēt. No qoqa khoev-te qatøndo-on, qo no ibøkha etopøteáv, noqa zenda tokhotapak sunguzu nonqo. Geté ngunuk noqa zenda tokhotapak, ekeza bøi einú gunisungúz. Yaq ekeza izúm guni-vuogím. 45 Qo no ngenøndøpøteáv, no qatøndo-on, av niqa matev ndægo. Geté ngunuk sævam, noqa zenda tokhotapak, oskia ndøngenøtumít, ande qatønde-on, atema ndakin. 46 Neka qo noqa kawa-te, oil qouziáv, qatøndo-on, av niqa matev ndægo. Geté ngunuk sævam, noqa zenda tokhotapak-te, tae et sisip mbomambaqape mo꞉qóuz. 47 No nøtaqá-eín, gekha zapā ngunuk kuku khape qambe-khouwev no-te. Ngunuk kuku khape tømbøe-khouwév ndógo, tuqa manqa-zapazapa kopoav-qape, møndømbo-navøém. Geté

7:37 7:37 Met 26:7; Mak 14:3; Zion 12:3 † **7:38** 7:38 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa lou loge-te giqonavam, andé gi꞉sømbiapám. Bov gèzø-zageapám. Yaq nakémbá, ngunuk sævam, Yesu-qa zita-te gunduwav, eiv-us, tugi bøi einu, Yesu-qa zenda tokhotap-te go꞉lanqanimam. ‡ **7:41** 7:41 Ndigu moni, fia kandambá. Moni mokho 500, ndigu viav menas-qá fiá. Neka moni mokho 50, ndigu løvøyak menas-qá fiá.

gekha ezoqām ndego, manqa-zapazapa khapelavøqase mba sa qambøe-navøem, teqa kuku khapémbá.”

48 Yaq Yesu ndugu sævam āv gumbøe-eín nqægo, “Qoqa manqa-zapazapa, mòndøqa-navøém.”

49 Yaq ezoqa nøme, lou loge-te namba gi꞉qonavam, ekeza mokho-mba gibond, “Ngenek kenógoam, ezoqa manqa-zapazapa ndezø-evøzam?”

50 Yaq Yesu ndugu sævam gumbo-ein, “Qoqa unimanqatin nandav, tøkhandí꞉q. Mòqoqáv. Qo mbøni betaqàvãev.”

8

Sakheis ndigu, Yesu namba gi꞉-okhoam

1 Taqa zita-te, yaq Yesu taon neka vemivemiav ate qægoam sège-okhoám. Ezoqa Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te me꞉zømesimám. Ekeza paev ezoqam tuelv namba me꞉-okhoám, 2 neka sakheis vōgoam. Nginik sakheis, Yesu gèkhakhæz. Nøme ndigu, enqoni vøzōgoam-a, nøme ndigu, nqova soqøsoqa vøzømbū-goam. Sævam kopo nømu, Meli Magdala vemiav-ák. Yesu nqova soqøsoqa sevén, gumbo-ngeasam. 3 Neka sævam nømu, iz Zoaná. Ndugu Kuza-gú zás. Ngenek ezoqam, ndigu Elod-qa khoev-te gisasaetam, kawa zømbogoám. Neka sævam nømu, ndugu iz Susaná. Neka sakheis nøme kopoáv gigoam. Ndigu sakheis, ekeza gigiáp gizømbe-tøkeám, ndigu gi-okhoam.

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ manqat

(Met 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 Khøuwa nøme, ezoqa kopoáv gimøvab. Vemivemiav ate ndægo, Yesu-te gindu-okhoam. Yaq ndego yaya zø-etá, gezø-ein,

5 “Ezoqa møndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga vømō-zøgeakh. Yaq wit nanga ge꞉panqabumat, nøme nakhoa-té ginø-o꞉atát. Yaq ezoqa tetøkhonøvemém ndógo, pipisi vōlouz. 6 Geté nøme ndigu, nandi-té ginø-o꞉atát. Nandi-te ndøgo, manqei khapekhapémbá qatøke꞉pat. Yaq mbusa qafakhan, gèkusíz. Zapa ndógo, ibøkha mbaín. 7 Wit nanga nøme, gapuk-té ginø-o꞉atát. Yaq gapuk ndøgo, wit namba qæ-eqa, ndigu gèvøtøgeám. 8 Geté wit nanga nøme ndigu, manqei eqeieqei-té ginø-o꞉atát. Yaq kopømbá gi-eqanat, nanga vōqataz. Wit nanga kopokopo-te, louzi nonqo andled-andléd gitøkebupat.”

Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq āv geneakhá nqægo, “Gekha ezoqām ndego, gea tømbogoat neka yoge kopømba vømbógoāt, yà beyogé!”

Yesu gekha zapā, ezoqa yaya mba gezø-etœam

(Met 13:10-17; Mak 4:10-12)

9 Yesu nqanek yaya ge-eta, yaq tegi paev ezoqam, manqa mokho-qa mbøebevøpém. 10 Yaq gezø-qavøiu, “Mbumbukiam zo mba zøtáke, zo nogi paev ezoqam, mokho manqat tøzøte-zøtez, teqa Megeat Matev-qa yaq-te. Geté ndigu ezoqa nøme, no yaya mba nøzø-etǽ. No yaya tæzømbe-etǽ ndógo: Ndigu ndøqeivát. Geté mokho gembó-ndapemák. Neka ndigu ndø-ewagát. Geté manqa mokho gembó-ndapemák.”

7:50 7:50 Luk 8:48; 18:42 **8:2** 8:2 Met 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49 **8:10** 8:10 Isa 6:9-10

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ-qa manqa mokho
(Met 13:18-23; Mak 4:13-20)

11 Yaq Yesu tegi paev ezoqam gezø-ein, “Yaya etæ-qa manqa mokho nqánek: Wit nanga ndigu, Mbumbukiam-qá Manqát.
12 Nøme ndigu, nakhoa-te gi-oːatat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat giyogemɨn, yaq nqova soqaqape até gendewavɨn, Mbumbukiam-qa Manqat vøe-vibamɨn, tiqa mbøni mokho-te ndøugu. Ndego tenegoatún ndógo, soqaín ndógo, ndigu ti-unimanqatinim, yaq Mbumbukiam khandi vøzǿ-etoām.
13 Neka wit nanga ndigu, nandi-te gi-oːatat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat khanakhanakh-us ndø-ndapemín. Geté ta manqat ndøgo, uni mbuvøemáv, tiqa mokho-te. Yaq tiqa unimanqatin matev Mbumbukiam-te, khapekhapé outupáv. Khamasim matev qazø-fakhanɨn, ndigu nakhamas-té ginø-oːazín.
14 Neka wit nanga nøme ndigu, gapuk-te gi-oːatat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat ambá giniyogé. Geté tiyagat, ndigu tiqa yage-qa yaq-te fofogeap khàpe zømbe-khouwevín, neka gigiap kopoav neka manqei-qape-qa khanakhanakh matev-qa yaq-te, poev khape vøzømbē-khouwevɨn. Yaq tiqa unimanqatin gèvøtagín. Kopømba mbaín, mokho tøfakhan.
15 Neka wit nanga ndigu, manqei eqeieqei-te gi-oːatat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, tiqa mbøni eqeieqeí neka unimanqatín. Ndigu Mbumbukiam-qa Manqat ùnimeː-yogemín. Ndigu føgøføgakh até gembó-geageapát neka yovitáv. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa mokho-te ndøugu, mokho ndøfakhanín.”

Qoqa Klisten matev, ande waev me ndægo, ndøkhònaǿ
(Mak 4:21-25)

16 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Lampa toqomag, yaq kopømba mbaín, baket mokho-te o lou-qase mokho-te toqo-khonao. Geté lampa asøzam nonqo-té qonówuá. Yaq gekha ezoqām ndigu, khoev-te ti-ozat, waev géqeivát.
17 Gekha matēv ndøgo, ndøkhonøwe, bavokhó qandó-fakhán. Neka gekha mokho manqāt ndøgo, ndøkhonøwe, gendó-veveám. Yaq ezoqa ewaqape, géːzøtéz.
18 Yaq nakémbá, aiyá qagó. Noqa manqat ùnimeː-yogé, manqat nqæmanqate. Gekha ezoqām ndego, mokho gendap, Mbumbukiam otevat nøme mba mbøé-etoám. Geté gekha ezoqām ndego, mokho ndapeav ndøgo, yaq até otevat-qasé-a, ndego ezoqam ndematavap ndømbogo, Mbumbukiam segéviwám.”

Yesu-gu evo neka emekheis, gekha ezoqâm?
(Met 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Khøuwa nøme, Yesu-gu evo neka emekheis ndøfakház. Geté ndigu kopømba mbaín, Yesu-te vøe-ōz. Zapa ndógo, ezoqa khàpumu-khouwéz.
20 Yaq ezoqa nøme, āv gimbøe-einím nqægo, “Qogu qavo neka qamekheis ngóːwani, bavokho. Qo ndóqamekhám.”
21 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Nogu evo neka nqamekheis ndígu, Mbumbukiam-qa Manqat ndiyoge neka ndimbopaev.”

8:16 8:16 Met 5:15; Luk 11:33 **8:17** 8:17 Met 10:26; Luk 12:2 **8:18** 8:18 Met 25:29; Luk 19:26

Yesu manqat mba ge-ein, khamøe sa qavøitav
(Met 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam namba, khagua-té
ginøketáb, gezø-ein, “Yaq-keoqá qazinǿ-qantáv.” Yaq sasa ndøsøkuzim.
23 Giqantavat, Yesu venanqei mbovín. Yaq gèbúv. Yaq anana-mba
mǿndu꞉bøen, mbe-qape tāndōfeā. Khamøe qando-okhoam, lokh bøi-té
qanø-tøvøyát, ambá vō-qambuanem꞉in. 24 Yaq até gindigonem, Yesu
gèti꞉nám, gimbo-einim, “Evézøza, Evézøza. Ni avønín zígeón.”

Yaq Yesu gendosuzam, vō-itan. Yaq khamøe ndøgo, vōfegimam-a,
vōvumøyat, manqat sasanqa-us mbo-eín. Yaq ndøgo sègevøitáv. Qavøitav
mbómā. 25 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Zo unimanqatin
mbaîn, Mbumbukiam-te?”

Yesu matev av ge꞉matanam ndægo, yaq tegi paev ezoqam, nqova
ndafe kandambá neka møe vōgonem. Yaq, yaqyaq-a gibond, “Ngenek
gekha ezoqâm? E, até khamøe fegim neka khamøe vumøe, manqat mba
mbomanqaté. Yaq ndøgo manqa o-mba mbøendapé.”

Yesu ezoqam nqova soqøsoqa gembo-ngeasam
(Met 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Yesu ekeza paev ezoqam namba, Gelasa ezoqam-qá manqei-té
ginøqantáv. Ta manqei ndøgo, Gelili manqei yaq-keoqá qagó. 27 Yesu
khagua-te gendovuao, yaq vemiav-ak kopo ndowáv. Ndego nqova
soqøsoqa mbøigoám. Viav kopoáv, ndego ndabua uzumáv neka ve-te
sømbimáv. Geté nandi nqa-té geyagám. Ta nandi nqa-te ndøgo, løvøte ezo-
qam ndø-osupám. 28 Yaq ngenek ezoqam Yesu ge-omet, kandambaqapé
sege-ogeá, ekeza kha, teqa megemege-te, manqei vōelavao. Yaq āv gene-
akhá nqǽgo, “Yésu, Mbumbukiam-ge Yo, ndego Eqeiwat-Qape, qo no
gekha qonǿgō? Mbumbukiam-qa iz-te, nqataqá-viam, no nqosøgeap
nø-etòā́m.” 29 Ndego nqanek manqat ge-ein, zapa ndǿgo. Yesu nqova
soqa fakhane manqat mbo-eín. Ndego nqova soqa oskia ndøqanøtumám.
Khøuwa kopoáv. Bov neka pingim, auli sen ambá gimbøe-løvønøvememín.
Geté ndego sège-løvuzuín. Yaq nqova soqa, ndego ezoqam-av manqei-té
genø-ituín.

30 Yaq Yesu gembobevap, “Qo gekha îz?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “Noqa iz Bawan-qapé.” Nqanek tene-eín
ndǿgo. Zapa ndǿgo, nqova soqøsoqa kopoáv, teqa mokho-te gimbøigoam.
31 Yaq ndigu nqova soqøsoqa, Yesu āv gimbøe-viømém nqǽgo, “Ni manqei
ozu-te, nqa vaev mbain ndøgo, ndøkhofòtā́n.”

32 Ta manqei avønin-te ndøgo, bøsi nen mǿndøwanám. Kopoav-qapé.
Manqei poyat-té givagimám. Yaq nqova soqøsoqa, Yesu gimbo-viømem,
“Ni ambá bøsik mokho-té qonø-khofotanín?” Yaq Yesu sègezøták.

33 Yaq ndigu nqova soqøsoqa, gèfakház, ndego ezoqam-qa mokho-te
gu꞉goam, bøsik-te vømō-oz. Yaq bøsik manqei khavoe-té ginøbóín, ibøkha-
te vømō-geonim.

34 Yaq ezoqam ndigu, bøsik gizø-kewagam, nqanek matev giqeivim,
ndigu møe ndøbøín, yaq taon-te neka vemivemiav-te, ezoqa emanqat
vømøzømbē-vototap. 35 Yaq ezoqa tinduzáv ndǿgo. Matev qeivi-qa
ndøgoám, ma qæfakhan ndøgo. Yaq Yesu-te gimøfakhaz, ti-ometám ndǿgo,
ndego ezoqam, nqova soqøsoqa gimbo-fakhaz, ndabua ndø-uzupám neka
matavap kopømba vømbōgoam. Yesu-qá zenda tokhotapak megemege-
té gonoqotám. Yaq ndigu møe ndøgoném. 36 Yaq ezoqam ndigu, matev

bøi gi:qeivim, emanqat zømbe-votót, ndego nqova soqøsoqa gimbogoam, ande āv kenē-khakhæv.
37 Yaq ezoqa ewaqape, Gelasa manqei-te giyagam, Yesu āv gimbøe-viømém nqægo. Tiqa manqei, yà be-iváv. Zapa ndógo, ndigu møe kandambá gigonem. Yaq Yesu gèketáo, sasa ndøsøkuzim.
38 Yaq ndego ezoqam, nqova soqøsoqa gimbo-fakhaz, Yesu namba okho-qa mboviám. Geté Yesu ndego takeáv, gembo-ein, 39 "Qakeza vemiav-té qonóqaváq, ezoqa voqomé-zømās, Mbumbukiam ande āv keqambē-matanam."
Yaq ndego ekeza vemiav-té genøwáv. Manqat sège-manqatát, vemiav-te ate qægoam, Yesu ande āv kembøē-matanam.

Yesu sœvam gukhakheinøvem, ndugu kouk qambowavam, neka mbasønakam vøkhandi:v
(Met 9:18-26; Mak 5:21-43)
40 Yesu kewan yaq-keoqa nqawa geqantavat, gemøqa, yaq ezoqa kopoáv, khanakhanakh mbogoném, ge:fakhan. Zapa ndógo, ndigu gèmbøe-kewagám. 41 Yaq nqáe! Ezoqam tendowáv ndógo. Teqa iz Zailés. Ndego Zu ezoqam-qá guliguli khoev megeat ezoqám. Yaq ndego até gendego, Yesu-qa zenda tokhotapak-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, ekeza khoev-te okho-qa yaq-te vømbōviam. 42 Zapa ndógo, tegu yu, ndugu viav ande av tuelv ndægo qambøegoam, gènanimtát. Neka ndego nakheis nøme mbaín.
Yaq Yesu gemat, ezoqa bawan-qape gèqanabát, ambá vētøgutømemin. 43 Ta bawan mokho-te ndøgo, sævam kopo mòndu:goám. Ndugu kouk mbowavám. Nupøkhán mbá. Viav ate qægoam, tuélv, qambowavam. Ndugu tugi moni ate gi:goam ambá guni-ngiæzotám, mulømula etoam ezoqam-te. Geté ezoqa kopo, kopømba mbaín vée-khakheinøvēm. 44 Yaq ndakin ngunuk sævam, Yesu-qá zita-té gunduwáv, teqa ndabua ov-qase vømbō-khanaz. Yaq nqova mbaín. Tuqa kouk waev, sègembo-navøém.
45 Yaq Yesu gebevap, "No gekha ezoqām ndøkhantan?"
Geté ezoqa ewaqape gò:naomém. Yaq Pita gembo-qavøiu, "Evézøza. Ezoqa bawan-qape khàpumu-khouwév, qoqa kha ngikhanazumit."
46 Geté Yesu gendo-ein, "Ezoqa mòndø-khantán. No tøtenøtén ndógo. Zapa ndógo, noqa bazaføgakh nøme, ezoqam-té qanøwáv."
47 Yaq ngunuk sævam gui-otev av nqægo, Yesu mòndøqānd, yaq sègendowáv. Kha wageap-ús. Yaq Yesu-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, ezoqa ewaqape-qa bøi-te vōvøndøyam, gekha zapayā gunī-khantav, yaq ndaføyambā sege-eqeieqei-ēv.
48 Yaq Yesu gumbo-ein, "Ngólam. Qoqa unimanqatin nandav, tòkhakheinøqavém. Mòqoqáv. Qo mbøni betaqàvăev."
49 Yesu ate av-té manqat ge:manqatam, yaq Zailes-qa khoev-te, ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev gezømbo-megetam, ezoqam tendowáv ndógo, vømbō-ein, "Qogu yu mòndønaním. Nandev nømendim ezoqam, sekemba mbopòuwē:t, tendowav."
50 Geté Yesu nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego Zailes āv gembøe-eín nqægo, "Qo ndøfofògeăp. Soqó-unimanqatín. Ndugu segé-khandí:v."
51 Yesu Zailes-qa khoev-te gemøfakhan, yaq ezoqa nøme gèzømbe-khafén, te namba ti:-oz. Geté ti-mba ndígu tekhatób, Pita neka Zion neka Zems, neka nakhasam-gi evøndipakha. 52 Ezoqa ewaqape, eiv neka

8:48 8:48 Luk 7:50

osombo ndøgoném, nakhasam-te. Geté Yesu gezø-ein, “Eiv ság! Ngunuk
nakhasam nanimateáv. Geté venanqei ndøbuvít.”
53 Yaq ndigu Yesu gèvøngi:nám. Zapa ndǿgo, ndigu mǿndæzøtéz,
ndugu mǿndønanīm. 54 Geté Yesu até gendego, mbasønakam zenda
vømbōgea, sasa ndø-akha, “Khapúlav. Mòqo-itán!” 55 Yaq tugu nqova,
nqawá gumøndæ-veséz. Yaq ndaføyambá, ndugu sègendo-suzám, vǿ-itan.
Yaq Yesu mbasønakam-te, lou etoam manqat ndø-eín. 56 Nakhasam-gi
evøndipakha, ndigu nqova ndafe kandambá. Geté Yesu gèzømbe-khafén.
Ezoqa nøme bezǿ-eǐn, av matev qæfakhan ndægo.

9

Yesu ekeza u-anim tuelv, manqa gezø-løvua, gekhofosam
(Met 10:5-15; Mak 6:7-13)

1 Khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam tuelv, gèmøváb. Yaq ndego
iz neka bazaføgakh zø-etoám. Ndigu ezoqa nqova soqøsoqa vinivinimba
zǿngeasumát neka enqoni-us ezoqam vǿkhakheinøvemāt. 2 Yaq tene-
khofosám ndǿgo, ezoqa Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-té giní-
zømesimát neka enqoni-us ezoqam vǿkhakheinøvemāt. 3 Ǻv gezømbe-eín
nqǽgo, “Tozo-okhoat, gigiap ndø-upǿgǐm, av nqægo, tatuag neka moqos
neka lou neka moni neka ndabua enend nonqo. 4 Zo ezoqa khoev tizø-
einat, ta khoev-te ndøgo, até vøsokhoé. Yaq ta-mbá tøzøté-ivøvemát ndǿgo,
vemiav nøme-te tozozavat. 5 Geté zo vemiav nøme-te tozomø-fakhazat, yaq
ndigu zo khatobeav tøgoat, ta vemiav ndøgo, sège-ivøvemát. Yaq pakhakh
ndøgo, zoqa zenda tokhotapak-te tøgoat, sozó-pomoememát. Yaq ndigu
tǐabiti-zøtezát, ni manqa-zapa zigonēm.”
6 Yaq ndigu gèpanqaním, vemivemiav vinivinimba-te, Mbumbukiam-
qa Manqat Mbomambaqape vømē-zømesim-a, enqoni-us ezoqam vømǿ-
khakheinøvem, manqei-manqei ate qægoam.

Elod Yesu-qa yaq-te go:nakat
(Met 14:1-12; Mak 6:14-29)

7 Yaq Elod, ndego Gelili plovins-ge kawa ezoqam, manqat ge-ewag,
matev vinivinimba qafakhanumat, ndego gò:beváp. Zapa ndǿgo, ezoqa
nøme āv gini-manqatám nqǽgo, “Zion, ndego ibøkha iz etoam ezo-
qam, nangó gendo-khandí:v, løvøte-te.” 8 Geté ezoqa nøme giman-
qatam, “Ilaiza ndøfakhán.” Neka ezoqa nøme, āv gini-manqatám nqǽgo,
“Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, ibugukhokhof giyageapam,
nøme nangó gendo-khandí:v.”
9 Yaq Elod āv gene-eín nqǽgo, “Zion, noqa manqa vøovam-te, monqo
mbokepøzém. Geté ngenek gekha ezoqâm, emanqat nqæmbo-yoge?” Yaq
ndego Yesu omete-qa ndøgoám.

Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef
(Met 14:13-21; Mak 6:30-44; Zion 6:1-14)

10 Yesu-gi u-anim nango ginduvesez, vǿe-ometem, av nqægo, matev
ande āv kinǐ-matønumam, yaq ndego vemiav nøme-té genø-itúb. Ta
vemiav-qa iz, Betsaidá. Ndego ambá gemø-yakhapus-mokho-mba-ezín,
ti namba. 11 Geté ezoqa ewaqape gi:zøtez, av nqægo, Yesu ande āv
kenēma, yaq ndigu sègembo-paevém. Yaq Yesu sègekhatób, neka

9:3 9:3-5 Luk 10:4-11 **9:7** 9:7 Met 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9** 9:9 Luk 23:8

Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te vø̄e-zømesim neka enqoni-us ezoqam vø̄khakheinøvem.
12 Yaq qakhagus ndøgo, khøuwa ambá vømø̄-sinanin. Tegi paev ezoqam tuelv tinĭzāv, Yesu vømbō-einim, “Ezoqa bawan-qape é-moqo-khofosám. Yaq vemivemiav neka khoev avøavun nqagot, lou neka venanqei nonqo, tĭabimi-váo. Zapa ndógo, ni ezoqam-av manqei-té qazigú, nqanek.”
13 Geté yaq Yesu gezø-ein, “Lou zo zozǿ-etoám, tilog.”
Yaq gindu-qavøinam, “Ni flawa faev neka zonga menas mba nigú. Gê, nginik ezoqa bawan-qape, lou ni nimøzǿwĭ?” 14 Ndigu nqanek manqat gi-einim, zapa ndógo. Ezoqa kandambá gigoam. Angana ate gi꞉goam, ande āv faev taosén ndi꞉gú.*
Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Ezoqa yà beqonáv. 50 50-té giabenø-qoqongeapét.”
15 Yaq Yesu-gi paev ezoqam, āv tini-matønømém, yaq ezoqa ewaqape vø̄qonam. 16 Yaq Yesu até gendego, nginik flawa faev neka zonga menas ge-upȍzō, yan-te sasa ndøqan, Mbumbukiam ike manqat vømbō-ein. Yaq gèmbegím, tegi paev ezoqam vøzø̄-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam. 17 Yaq ezoqa ewaqape, lou tilóg ndógo, até vøzø̄-ewez. Yaq lou mbegeap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea.

Pita gematøvem, Yesu, ndego Mesayā
(Met 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 Khøuwa nøme, Yesu geguligulimat, tegi paev ezoqam mba ndøgoám, te namba. Yaq ndego āv gezømbe-beváp nqægo, “Gê, ezoqa no gekha ezoqām mé꞉næna?”
19 Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Ezoqa nøme ndimanqate, qo Zión, ndego ibøkha iz etoam ezoqam. Neka nøme ndimanqate, qo Ilaizá. Neka nøme ndimanqate, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa nøme, ndigu ibugukhokhof giyageapam, ezoqa kopo nqawá gendo-khandí꞉v.”
20 Yaq Yesu gezøbevap, “Gemâ zo? No gekha ezoqām zøténæna?”
Yaq Pita gendo-qavøiu, “Qo Mesayá, ndego Mbumbukiam ge꞉manqatam, tendo-khofotav.”
21 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gègugúb, vøzømbē-khafen, gezø-ein, “Zo ezoqa nøme me꞉zȍmā́s, av nqægo, no gekha ezoqām.”

Yesu ekeza løvøte neka nango khandi꞉vat-qa yaq-te, ande ge꞉zømas
(Met 16:21-23; Mak 8:31-33)

22 Yaq Yesu manqat nøme, āv gezømbe-eín nqægo, “Ezoqam-ge Yo, nqosøgeap kandambaqape bendáp. Neka Zu megetapak neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam bèsanqawém, sasa belaem. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego Mbumbukiam nango ndȍkhandí꞉v.”

Yesu-te paev-qa toqogoat
(Met 16:24-28; Mak 8:34–9:1)

23 Yaq Yesu ezoqa ewaqape gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, no-te paev-qa ndego, ndego ekeza poev matev, zitá geabetewuá, neka ekeza tae mutui bē-eqa, khøuwa ate tæpavpavemat, neka no

* **9:14** 9:14 Sakheis neka nakheis møndøgoám. Geté ndigu gevebøpøteáv. **9:19** 9:19 Luk 9:7-8 **9:20** 9:20 Zion 6:68-69 **9:22** 9:22 Luk 9:44; 18:32-33 **9:23** 9:23 Met 10:38; Luk 14:27

sasa benøndopaev. 24 Gekha ezoqām ndego, ekeza yage geawat-qa
tegoat, ndego ndæ̀khambuá. Geté gekha ezoqām ndego, ekeza yage
te꞉khambua, no zapaya, ndego ndømøqeív. 25 Gèmbo-mataváp. Ezoqa
manqei-qape gigiap ate nqægo tømbogawam, getē ekezan gēsoqoēv,
vømø-navøēm, yaq ta gigiap ate ndægo, áv khambøé-tøkē?
26 Gekha ezoqām ndego, noqa yaq-te neka noqa manqat-qa yaq-
te, mivi tegoat, yaq até Ezoqam-gé Yó-a, ndego mivi ndògó te-te,
ndego ekeza waev bazaføgakh-us neka Eve-qa waev bazaføgakh-us
neka Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa waev bazaføgakh-us namba
te꞉geav. 27 No unimanqatín nqazø-manqate. Zo ezoqa nøme nqazo-
waniap, naqanøká zópakhaezák. Geté Mbumbukiam-qa Megeat Matev,
ndòzotøkhæ-qeivím.”

Yesu bugug qambo-enend
(Met 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ande av khøuwa eit-qa zita-te,
ndego Pita neka Zion neka Zems tène-upøzó. Yaq manqei pøyat-té
gimøqavíg. Guligulim-qa ndøqavigát. 29 Ndego ate av-té ge꞉guligulimat,
yaq teqa bugug sège-enénd, neka ndabua vømbō-enend. Ūnime꞉-papaqá.
Andé ndand vøiyám. 30 Yaq nqáe! Ezoqa menas sègefakház. Ezoqa
ngínik, Mozes neka Ilaiza. Manqat ndømanqatám, Yesu namba. 31 Ndigu
ezoqa menas, Mbumbukiam-qá waev-ús. Yesu-qá løvøte-qa yaq-té
gini-manqatám, neka ndego Mbumbukiam-qa manqa mbusa ande āv
kemé-unimanqatīn, Zelusalem taon-te ndøgo. 32 Pita neka tegi zifuap
menas, venanqei zøvín. Yaq sègesømbí. Yaq nango gindusuz, ndigu
Yesu Mbumbukiam-qá waev-ús ndø-ometám, neka ndigu ezoqa menas
vōzømet, te namba giwanam. 33 Yaq ndigu ezoqa menas, qavøne-qa
gigoam, Pita Yesu āv gembøe-eín nqægo, “Evézøza. Qanimáv, ni nqeigu.
Ni khoev-qasis misika nizópuán, qoqa kopo neka Mozes-qa kopo neka
Ilaiza-qa kopo.” Pita nqanek manqat khokhó sege-eín. Ndego otevateáv,
gekha manqat ge-ein.
34 Pita ate av-té manqat ge꞉manqatam, yaq ozoz ndokawá, vōgutaz.
Yaq ndigu paev ezoqam, møe kandambá gigonem, ozoz qagutaz. 35 Yaq
ozoz-te ndøgo, manqat ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek nogé
Yó. No nøveatáv. Zo teqa manqat gèyogé.”
36 Manqat ndøgo qame-navøem, yaq Yesu mba ndø-ometám. Ekhapús
segeyám.
Ndigu paev ezoqam, nqanek matev giqeivim, gèkhonoumám. Ta
khøuwa-te ndøgo, ndigu ezoqa nøme-te manqatemáv, taqa yaq-te.

Yesu opønakam gekhakheinøvem, ndego nqova soqa gembøigoam
(Met 17:14-18; Mak 9:14-27)

37 Yaq khøuwa nøme qandopave, Yesu tegi paev ezoqa misika namba,
manqei poyat-te ginduvis, yaq ezoqa bawan-qape møqás. 38 Yaq nqáe!
Ta bawan mokho-te ndøgo, ezoqa kopo āv gene-akhá nqægo, “Nøméndim
ezoqam, no nøtaqa-viám. Ambá noge yo qombo-tøkeín. No nakheis
nøme mbaín. Sa kopo ngének. 39 Nqova soqa ndøqanøtumatún. Yaq
gè-ogeaín. Kha segembøí-wageapét neka køse vømbó-qounīt. Faf-faf-
ús. Ndego nqova soqa yovitáv neka ùnime꞉-ngiuín. 40 No qogi paev

9:24 9:24 Met 10:39; Luk 17:33; Zion 12:25 **9:26** 9:26 Met 10:33; Luk 12:9 **9:31** 9:31 Luk 9:22 **9:32** 9:32 2 Pita 1:16-18 **9:35** 9:35 Luk 3:22

ezoqam møezøviám, ngenek nqova soqa tingeatømem. Geté ndigu amba
me:goném. Kopømba mbaín."
41 Yaq Yesu gendo-qavøiu, "Zo matev køfigiap neka unimanqatin mbain
ezoqam, zo ndakin nqazoyage, gê, no khøuwa andé gekhâm, zo namba
tizi:yagat neka zoqa viniv vøe-eqatāt? Geté ság! Qoge yo vøndondáf."
42 Yaq ndego opønakam, ate av-té ge:geavun, nqova soqa manqei-té
genø-ogiú, vø̄-uvutam. Kha sègembøi-wageapát. Yaq Yesu ndego nqova
soqa gèmbøe-khafén, vø̄fakhan, neka opønakam vø̄khakheinøvem, yaq
eve nqawa sasa mbo-etoam.
43 Ezoqa ewaqape, nqanek Mbumbukiam-qa bazaføgakh-qape
giqeivim, ndigu nqova ndafe kandambá.

Yesu qambo-menas, ekeza løvøte-qa yaq-te ge:zømas
(Met 17:22-23; Mak 9:30-32)

Ezoqa ewaqape, Yesu-qa matev ate ndægo-qa yaq-te, até gimbøe-
matavupát, yaq ndego ekeza paev ezoqam gezø-ein, 44 "Noqa manqat
ùnime:-yogém, no ndakin tæzø-ein. Ezoqam-ge Yo, ezoqam-qá zenda-
té ginøveém." 45 Geté Yesu nqanek manqat ge-ein, tegi paev ezoqam,
manqa mokho ndapeáv. Gèkhonawám ti-te. Yaq ndigu kopømba mbaín,
manqa mokho vøe-qeivīm. Geté ndigu møe ndøgoném, Yesu manqa
mokho-qa yaq-te vømbøé-bevøpēm.

Yesu-gi paev ezoqam mokho-te, megeat ezoqam, gekha ezoqâm?
(Met 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Khøuwa nøme, Yesu-gi paev ezoqam, ekeza mokho-mba,
gèponqombupát. Tini-ponqombupát ndógo, ti mokho-te, iz akhae
kandambaqape, gekha ezoqā ndøgo. 47 Geté Yesu é-møndæ-otév,
ndigu gekhā mbómatavupam. Yaq ndego nakhasam ndo-itú, teqa
avønin-te vø̄ve, 48 gezø-ein, "Gekha ezoqām ndego, noqa iz-te, ngenek
nakhasam tekhato, ndego no ndøkhatómb. Neka gekha ezoqām ndego,
no tekhatomb, ndego até ndegó-a, vøkhatō, ndego no gendo-khofotan.
Zo mokho-te, ezoqa kandambaqape ndégo tegó, ndego iz mbain ndøgo."

Ezoqam ni sanqaupav ndigu, ndigu nigi
(Mak 9:38-40)

49 Zion Yesu gembo-ein, "Evézøza. Ni ezoqam møi-ometám. Ndego
nqova soqøsoqa ndøngeasumatún. Qoqá iz-té genøgoatún. Yaq ni nīmbøe-
khafeném. Zapa ndøgo, ndego ni namba, qo-te pøpøvumáv."
50 Geté yaq Yesu gezø-qavøiu, "Mbøe-khafèă̆p, ndego. Zapa ndógo, gekha
ezoqām ndego, zo-te sanqaupav ndego, ndego zogé."

Samalia vemiav nøme-te, Yesu gisanqawem

51 Khøuwa ge:khatobat, Yesu yan-te te:qavig, ndego matavap āv
genegó nqægo: Zelusalem taon-té genówáv. Yaq kopømba mbaín, teqa
matavap toqo-enend taqa yaq-te. 52 Yaq ndego u-anim ndøkhofotáz, teqa
megemege-te. Yaq ndigu vemiav nøme-te gimøfakhaz, Samalia manqei-
te ndøgo, ambá nakhoa mømbo-khakheinømemín, vømébūv. 53 Geté ndigu
vemiav-ak, giyogem av nqægo, Yesu Zelusalem taon-tē genømā, yaq
ndigu khatoweáv.† 54 Yaq tegi paev ezoqa menas, Zems neka Zion, tiqa

9:44 9:44 Luk 9:22 **9:45** 9:45 Luk 18:34 **9:46** 9:46 Luk 22:24 **9:48** 9:48 Met 10:40
9:50 9:50 Met 12:30; Luk 11:23 † **9:53** 9:53 Yaq Zu ezoqam-a, yaq Samalia ezoqam, qaqa
matev zømbugoám. Yaq ndigu Samalia ezoqam poeveáv, Zu ezoqam tiqa manqei-te sa tu:-apet.
9:54 9:54 2 King 1:9-16

matev giqeivim, ndigu Yesu āv gimbøe-einím nqægo, “Evézøza. Qoqa poev gekhâm? Ndizí-akhaem, gøinam betøndōvis yan-te, nginik ezoqam vǿngiæzō?”

55 Geté Yesu gèndoqambún, nginik ezoqa menas vōgugub.‡

56 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, vemiav nøme-té gimøzáv.

Yesu toqombo-paev, taqa yaq-te
(Met 8:19-22)

57 Yaq ndigu ate av-té nakhoa gi:geveat, ezoqa tendováv ndǿgo, Yesu vømbō-ein, “Qo ande āv khoqoté-okhoāt, no até nøtaqá-pavát.”

58 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qanimáv. Geté gèmbo-mataváp. Gaqo lozokhak,§ sømbiam nonqo, manqei nqa ndøzǿgó neka pipisi viviap ndōzōgō. Geté Ezoqam-ge Yo, khoev mbaín, te:sømbimat, pusa vǿe-tayāt.”

59 Yaq ezoqa nøme-te, Yesu āv gene-eín nqægo, “Qonøndó-páev.”

Geté yaq ndego ezoqam gendo-ein, “Evézøza. Até vøkhæ-keogé. Tat bàtøkhæ-otáv.”*

60 Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Av taoká. Ekeza pakhaezat-ak tiabe-osám ndigu, gipakhaez.† Geté qo, ezoqa Mbumbukiam-qá Megeat Matev qomé-zømesím.”

61 Ezoqa nøme Yesu gembo-ein, “Evézøza. No ndǿtaqando-páev. Geté bàtøkhonáv, nogi ezoqam, ouo manqat bamøzō-ein.”

62 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha ezoqām ndego, manqei tekhaemet, yaq ndego zita-te sekembā segē-qambunimāt, ndego kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te sasae tego.”

10

Yesu ekeza paev ezoqa seventi-tu gekhofosam

1 Taqa zita-te, Evezøza paev ezoqa seventi-tu nøme ndøvevesám. Yaq teqá megemege-té genø-khofosám. Ezoqa menømenas ndøkhofosumát, ndøgo taon neka vemivemiav ate qægoam, ma ekeza okho-qa gembøegoam. 2 Yaq ndego manqa zøløvuá, gezø-ein, “Khae-te avøe gigiap kandambá qakhatøkhatoam. Geté sasae ezoqam khapímbá, vøndé-peanēm. Yaq nakémbá. Khae eve, zombó-vi:mát, Mbumbukiam. Yaq sasae ezoqam, tèabetønde-khofotáz, teqa avøe gigiap qakhatøkhatoam ndøgo, betøndō-peanem. 3 Mòzozáv. Nqáe! Zo andé sip nakheís. Geté zo gaqo khobokhobos-té qatø-khofosumít. 4 Moni neka moqos neka tamak ndø-upǿgǐm. Ezoqa tozomø-qasat nakhoa-te, yaq ti namba manqa manqate-te, khøuwa iziz khapekhapé me:khòubām. 5 Khoev-te tozomø-ozat, zo bugukhokhof manqat nqánek qazozǿ-einát, ‘Sambí zo-te, zo nqanek khoev-te nqazoyage.’ 6 Ndigu ezoqam, sambi-anim tigoat, zo vǿkhatobāt, yaq zoqa sambi manqat, até gégoát ti-te. Geté ndigu zo khatobeav tøgoat, zoqa sambi nango ndǿzø-vesezát. 7 Zo ezoqa khoev

‡ **9:55** 9:55 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndǿgó. Ta manqat nqánek: Yaq Yesu gezø-ein, “Zo zøtezateáv, zo gekha nqova-gǐ ezoqām. Zapa ndǿgo, Ezoqam-ge Yo, ambá av nqægo, ezoqam-qa yage ngi:wat-qa ndøgeavún. Geté ndego ezoqa khandi:zat-qa ndøgeavún.” § **9:58** 9:58 Nginik gaqo lozokhak-qa nqovønqova, Metiu 8:20 avønin-té qonǿqeív. * **9:59** 9:59 Ta khøuwa-te ndøgo, ngenek ezoqam-ge eve nanimateáv, as ndǿgoát. Geté ndego bugukhokhof tege eve namba yage-qa ndøgoám. Yaq Yesu paev-qa sa ndǿgo tenegoám, eve tembøe-nanim † **9:60** 9:60 Ezoqa ndigu gipakhaez, ndígu tøne-manqaté, ndigu Yesu paeveav ndigu. **9:61** 9:61 1 King 19:20 **10:1** 10:1 Mak 6:7 **10:2** 10:2 Met 9:37-38; Zion 4:35 **10:3** 10:3 Met 10:16 **10:4** 10:4 Met 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7** 10:7 1 Ko 9:6-14; 1 Tim 5:18

tizø-einat, ta khoev-te ndøgo, até vøsøkhoé. Lou neka ibøkha vòlogé, ndigu tizø-etoumat. Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, ndesasaeat, ndego teqa yage nonqo gigiap yà bembo-etoám. Sa ndøyàgeāp, khoev nøme-te, khoev nøme-te.
8 Gekha vemiav-tē ndøgo, tozomø-fakhazat, ndigu zo tikhatobat, yaq
lou sège-logemát, zoqa megemege-te timøvøemat. 9 Enqoni-us ezo-
qam zókhakheinøvemát, neka ezoqa āv qazozømbé-manqatát nqægo,
'Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán zo-te.' 10 Geté zo vemiav
nøme-te tozomø-fakhazat, yaq ezoqa zo khatobeav tøgoat, yaq nakhoa-té
qazonó-wanát, ta vemiav-te ndøgo. Yaq āv qazozømbé-manqatát nqægo,
11 'Até pakhákh-a, niqa zenda tokhotapak-te nqatøkeap, zoqa vemiav-te
qei-okhoam, ni nǐpomoemét. Yaq zo tøzøté-zøtéz ndógo, zo manqa-zapa
zogoném. Geté zo vøezøtéz, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-
fakhán.' "
12 Yaq Yesu tegi paev ezoqam gezø-ein, "No nqazó-manqate. Manqa
Ovøyam Khøuwa Kandambaqape timø-khantaz, ndigu vemiav-ak-te
unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, ndigu tindapem, ndømø-løvuám,
av Sodom taon-ak timindapem."

Møndø-soqoéz, ndigu Keliso gisanqawem
(Met 11:20-24)

13 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Zo mòzo-soqoéz, zo Kolazin-ak
neka Betsaida-yak. Zapa ndógo, no umingiap matev, zo mokho-te
qæmatønumam, ambā Taya neka Saedon taon mokho-te tæmatanamin,
ndigu ambá nupøkhán mbá, Mbumbukiam-te é-ndo:qambuzín, neka tiqa
manqa-zapazapa zapaya, ndabua soqøsoqa vō-uzamin neka pakhakh-
te vōqonavin. Geté zo qambuzaneáv. 14 Manqa ovøyam khøuwa timø-
khantaz, zo-te unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, zo tozomø-ndapem,
ndømø-løvuám, av Taya neka Saedon taon-ak timindapem.
15 Neka ge zô, Kapenaum taon-ak? Zo, yan-té ginó-eqazō, av zo
ndøzøte-matavap? Av taoká. Zo gøinam-té ginó-nqagevém."
16 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, "Gekha ezoqām ndego, zoqa
manqat tendap, ndego noqá manqat ndóndáp. Neka gekha ezoqām
ndego, zo tesanqab, ndego no ndøsanqámb. Neka gekha ezoqām ndego,
no tesanqamb, ndego até ndegó-a, ma no gende-khofotan, vøsanqaō."

Yesu-gi paev ezoqam seventi-tu, nango ginduqavaz

17 Yesu-gi paev ezoqam seventi-tu, nango ginduqavaz, ndigu
khanakhanakh kandambá. Yaq gimbo-einim, "Evézøza. Até nqova
soqøsoqá-ya, niqa manqat o-mba mo:ndapám, ni qoqa iz-te, manqat
qeizø-manqatam."
18 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "No Saitan møe-omét. Yan-té gendobøiáv.
Andé vøiyam me me:bøí. 19 Nqáe! No zo bazaføgakh møezø-etoám.
Zo waza soqøsoqa neka lakalaka sozó-tokhonevemát, neka zoge qaqa
ezoqam, Saitan, teqa bazaføgakh ate ndægo vozó-tokhonēm. Yaq zo-
te matev-qase gemó-fakhanák. 20 Geté zo ambá ta zapaya ndøgo,
khanakhanakh ndøgō, nqova soqøsoqa zoqa manqat o-mba nduondape,
geté zo khanakhanakh ndógo tabezøgó, zoqa iziz yan-te ndo:peawap."

10:8 10:8 1 Ko 10:27 **10:11** 10:11 Kel 13:51; 18:6 **10:12** 10:12 Gen 19:24-25; Met 10:15; 11:24 **10:16** 10:16 Met 10:40; Luk 9:48; Zion 5:23 **10:18** 10:18 Zion 12:31; Veve 12:8-9 **10:19** 10:19 Psa 91:13; Mak 16:18 **10:20** 10:20 Filip 4:3; Veve 3:5

Yesu khanakhanakh-us, Eve ike manqat gembo-ein
(Met 11:25-27; 13:16-17)

21 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu Nqova Mbomambaqape mokho-te,
khanakhanakh kandambá gendap. Yaq āv gene-guligulím nqægo, “Tat,
qo yan neka manqei-qape-ge Evezøza ndoqoqo. No ike kandambá qo-
te. Zapa ndógo, qoqa matavap qòkhonáo, ti-te ndigu, ekeza kha zøtezat
neka matavap loloakh-us ezoqam ndivewe. Geté qo ti-te ndígu toqonø-
vevezám, ezoqam ndigu ande av nakhei nqonqon me ndi꞉gu. Uniman-
qatín. Tát! Qoqa poev, āv tønegoám.”

22 Yaq Yesu manqat nøme ge-ein, “Gigiap neka matev ate nqægo, Tat
noqá zenda-té genøvé. Ezoqa mè꞉zøtezák, ndego Yo gekha ezoqâm. Eve
mba me꞉-otév. Neka ezoqa mè꞉zøtezák, ndego Eve gekha ezoqâm. Yo mba
me꞉-otév, neka ndigu vóezøtēz, Yo Eve-qa yaq-te vevezam-qa ndezøgo.”

23 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam-té genøqambún. Yaq ti-mba ndígu tezø-
eín, “Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo matev bøi nqazøte-qeivi, ndakin
nqafakhanam. 24 No nqazǿ-manqate: Mbumbukiam-gi manqa vevezam
ezoqam neka kawakawa-za kopoáv, matev qeivi-qa ndøgoám, zo ndakin
nqazo-qeivi. Geté ndigu qeiviáv. Neka ndigu manqat yoge-qa vōgoam,
zo ndakin nqazoyoge. Geté ndigu yogeáv.”

Samalia ezoqam-qa yaya etæ manqat

25 Khøuwa nøme, Mozes-qá guguna manqat nømendim ezoqam ndowáv.
Ndego Yesu ambá gembo-matemateamín, gembo-ein, “Nøméndim ezo-
qam. No gekha matēv nómatønumāt, khandi miavmiáv vøténdáp?”

26 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gê, Mozes-qa guguna manqat áv khané-
ein? Qo qoqo-geveam, gekha mokho qombóndap?”

27 Yaq ndego gendo-qavøiu, “Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín
nqægo, ‘Kuku betaqagó, Evezøza-te, ndego qoge Mbumbukiam, uni qoqa
mbøni-te neka uni qoge nqova-te neka uni qoqa bazaføgakh-te neka uni
qoqa matavap-te. Neka ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe꞉gó, av
qakeza kha-te, kuku ndaqambe꞉go.’ ”

28 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qo unimanqatín ndoqo-manqate. Qo
matev āv tønegó. Yaq qo khandi ndòqondáp.”

29 Geté ndego ezoqam, ekeza iz khakheinam-qa ndøgoám, yaq gendo-
ein, “Gê, ezoqa nøme, gekha ezoqâm?”

30 Yaq Yesu gembo-qavøiu, emanqat me꞉votót, gembo-ein, “Ezoqa
mǿndøgoám. Zelusalem taon-té gendowáv. Ambá Zeliko taon-té genø-
visatín. Yaq nakhoa livin-qase ndøugu, pepen ezoqam ndøqás, vō-
møvøinam, ndabua sasa mbokhofoem, vōzuim. Yaq sège-ivøvém. Ndego
ambá vønanimin. 31 Yaq ta khøuwa iz kopo-te ndøgo, nakhoa-te ge꞉veam,
Mbumbukiam-gé iziz ezoqam ndøgeavún. Yaq ndego ngenek ezoqam
ge-omet, geveam, ndego nakhoa yaq-keoqá genøqantáv, vōløvu. 32 Yaq
matev até kopó, ta nakhoa-te ndøgo, Livai bawan-ak ndøgeavún. Yaq
até ndegó-a, ngenek ezoqam ge-omet, geveam, ndego nakhoa yaq-keoqá
genøqantáv, vōløvu. 33 Yaq vaev, Samalia bawan-ak ndowáv, ta nakhoa-
te ndøgo, ngenek ezoqam vō-omet. Yaq ndego tanakh mbogó, 34 te-te
vōwav, nqamav-te oil neka waen ande mulømula me vømbǿe-qouzam,

10:22 10:22 Zion 3:35; 10:15 **10:25** 10:25 Met 22:35-40; Luk 18:18 **10:27** 10:27 Deut 6:5; Lev 19:18 **10:28** 10:28 Lev 18:5

sasa mboløvønam, ekeza donki-qa zita-te vō:ve.* Yaq okha ezoqam-qá
venanqei nonqo khoev-té genøndáf, vømbō-kewagam. 35 Yaq khøuwa
nøme qandopave, ndego silva moni mokho menas ndø-upøzó, ndego
okha ezoqam-qa khoev keoge ezoqam vømbō-etoam.† Yaq āv gembøe-
eín nqægo, 'Gèmbo-keogé, ngenek ezoqam. Yaq nango tøtøndo-qavan, qo
fia nøme ande āv khoqoté-nqagivemēt, teqa kha-te, no fia ndægó.' "
36 Yesu nqanek emanqat gumuvotot, yaq ndego Mozes-qa guguna
manqat nømendim ezoqam, āv gembøebeváp nqægo, "Ge qô ndoqo-
matavap? Ezoqa misika mokho-te nginik, matev eqeieqei, gekha
ezoqām ndømatanam, te-te ndego, pepen ezoqam gizuim?"
37 Yaq ndego Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam gendo-ein,
"Ezoqam ndégo, tanakh gembogo, vømbōtøke."
Yaq Yesu gembo-ein, "Nándav. Yaq até qó-a, matev āv toqotégoát."

Yesu Mata neka Meli okha gezømat

38 Khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam namba, nakhoa gigeveat,
yaq vemiav nøme-té gimøfakház. Ta vemiav-te ndøgo, sævam møndøgoám.
Tuqa iz Matá. Yaq ndugu Yesu khoev-té gunukható. 39 Ndugu yakhasuk
møndømbo-goám. Tuqa iz Melí. Yaq ndugu Evezøza-qá zenda tokhotapak
avønin-té gunøqóm. Nømendim manqat mbøe-ewagát. 40 Geté Mata ndugu,
khanakhanakh mbaín, lou yakhapus gu-ifutat. Sasae khàpe mbøe-
khouwév. Yaq ndugu tunøwáv ndøgo, Yesu vømbō-ein, "Evézøza. Ge qô
ndoqo-matavap, nqanek matev eqeieqeî, no nakhapus nqæsasaetet, yaq
nogu nam, no tøkeeav ndøgo? Gèmbo-eín, nanduv, no yà benøtøké."
41 Yaq Yesu gumbo-qavøiu, "Máta, Máta! Qo matev vinivinimba-qa
yaq-te, khàpe qote-fofogeáp neka matavap khàpe qambe-khouwevát.
42 Geté matev kopo mba betaqambegó. Ngunuk Meli, matev mbomam-
baqape ndøndáp, noqa manqat ngu-ewaget. Yaq ezoqa kopømba mbaín,
tuiviwam."

11

Mbumbukiam-te toqo-guligulimat, taqa yaq-te
(Met 6:9-13; 7:7-11)

1 Khøuwa nøme, Yesu manqei nøme-te geguligulimat, yaq qamømbøe-
navøem, ekeza paev ezoqa kopo nøme, āv gembøe-eín nqægo, "Evézøza.
Ni guligulim-qa yaq-te qotínømánd, av Zion, ndego ezoqa ibøkha iz etoam
ezoqam, ekeza paev ezoqam ge:zømas."
2 Yaq Yesu gezø-ein, "Zo tozo-guligulimat, āv qazøté-manqatát nqægo,
'Tát!
Qoqa iz yà beto-eqawát.
Qoqa Megeat Matev, bètøndováv ni-te.
3 Khøuwa ate tæpavpavemat, ni lou gĩni-etoám, av ni lou mbain nqati:gu.
4 Niqa manqa-zapazapa, sà betaqambo-navøemát.
Até ní-a, ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa, møndønimbo-navupatún,
ni-te gimatønumatun.
Neka ni khamasim-te ndø-àmbăm.' "
5 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, "Ge zô, ezoqa kopo, lova u-
mba-qape zifu-qa khoev-te tema, vømømbó-eĩn av nqægo, 'Nøfu. Flawa

* **10:34** 10:34 Yaq Samalia ezoqam-a, yaq Zu ezoqam, qaqa matev zømbugoám. Geté ndego Samalia ezoqam, tanakh mbogó, ndego Zu ezoqam, vømbōtøke. † **10:35** 10:35 Nginik moni mokho menas-qa fia, andé kandambá. **10:39** 10:39 Zion 11:1; 12:2-3 **10:42** 10:42 Met 6:33

misika mba qonə̄-etoām. 6 Zapa ndə̄go, noge nøfu nøme, manqei nøme-
tē genømā. Yaq ndakin noqā khoev-tē genøfakhān. Geté no lou mbaı̄n
vømbøe-etoām.'
7 Yaq qafu khoev mokho-te āv gendē-qavøiū nqǣgo, 'Mòqo-nøuvān!
Khoev mboqog mə̀tøtokāz. Ni nı̄sømbiīt, nakheis namba. Yaq kopømba
mbaı̄n tæsuzam, lou vøtaqá-etoām.'
8 No nqazǿ-manqate: Ndego tesuzam, lou vømbó-etoām, ndøgo ambá
ta zapaya ndə̄go tenégō, ndego zifu ndembogo. Geté ta zapaya ndǿgo
tenésuzám, ndego ge꞉pouweam, yaq gigiap ate ndægo, ndego mbain
ndøgo, vømbó-etoām.
9 Yaq nakémbá. No nqazǿ-manqate: Gèviám. Yaq Mbumbukiam
ndə̀zø-etoám. Gèváo. Yaq zo ndòzo-qeivím. Gèkhaneám. Yaq Mbum-
bukiam zo mboqog ndə̀zø-mboqozó. 10 Unimanqatín. Gekha ezoqām
ndego, ndeviam, ndego ndə̀ndáp. Neka gekha ezoqām ndego, ndevao,
ndego ndə̀qeív. Neka gekha ezoqām ndego, mboqog-te ndekhaneam,
ndego mboqog ndə̀mbo-mboqóz.*
11 Gê, zo mokho-te, matev áv khanégo? Nakhasam eve zongøyam-
qa temboviam, ndego wazeam mbó-etoām? 12 O gava-qa temboviam,
ndego lakalakoam mbó-etoām? Av taoká. 13 Zo manqa-zapazapa-us,
ambá qazøtegó. Geté zo zøkeza nakheis, gigiap eqeieqei etoam mə̀zøte-
zøtéz. Yaq av tægoat ndægo, zoge Zøve, yan-te ngo꞉yage, ndego Nqova
Mbomambaqape nøme mba zømbó-etoám, gekha ezoqām ndigu, timbøe-
viømemat."

Yesu av gimbøe-einim nqægo, Saitan-qā bazaføgakh-tē genø-sasaeāt
(Met 12:22-30; Mak 3:20-27)

14 Khøuwa nøme, Yesu manqa-khou ezoqam, nqova soqa mbongeatám.
Yaq nqova soqa gembo-fakhan, ndego manqa manqate ndøngáz. Yaq
ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá. 15 Geté ezoqa nøme, āv gini-
einím nqægo, "Ngenek nqova soqøsoqa, Belzebul-qá bazaføgákh gene-
ngeasám, ndego nqova soqøsoqa-ge kawa."
16 Neka ezoqa nøme ndigu, matemateam-qa mbogoám, neka teqa
umingiap matev qeivi-qa vømbōgoam.
17 Geté Yesu é-møndæ-otév, av ndigu gi꞉matavupam, teqa bazaføgakh
ande āv khanēfakhan. Yaq ndego yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein,
"Bawan kopo tigoat, yaq ndigu livin-mbā gunumú-qatønēm, izuizu
nakhag vøgonēm, nginik gékhoumbám, até vømú-nasinı̄m. Neka até
evenáp-a, tiqatønem, yaq izuizu ndønøfeapāt, ndigu gemǿ-navøém. 18 Yaq
Saitan-qa yaq-te, matev até kopó. Ndego ekeza kha livin-mba tumuqata,
yaq ekeza kha namba vøenøfē, teqa bawan áv khanégoāt? Yaq nakémbá,
zoqa manqat mokho mbaín, nandozo-manqate av nqægo, no nqova
soqøsoqa, Belzebul-qā bazaføgakh-tē qatø-ngeasām. 19 No nqova soqøsoqa,
amba Belzebul-qa bazaføgakh-te tøte-ngeasamin, av zo ndøzøte-manqate,
yaq gê, zogi ezoqam, nqova soqøsoqa gekha ezoqam-qā bazaføgakh-
tē ginó-ngeasumatun? Gê, Saitan-qā bazaføgakh-tē ginó-ngeasumatun.
Av taoká. Yaq nakémbá. Tiqa matev møndø-unimanqatín, av nqægo,

* **11:10** 11:10 Taqa manqa mokho av nqægo: Qo Mbumbukiam-te toqoqambuq, neka ande teqa mboqog-te me toqote-khanæmat, yaq ndego segékhatóq. Kopømbaqapé teqa bawan-te toqomø-oq.
11:15 11:15 Met 9:34; 10:25 **11:16** 11:16 Met 12:38

zoqa manqat mokho mbaín. 20 No nqova soqøsoqa, Mbumbukiam-
qá bazaføgakh-té qatø-ngeasumatún. Ndøgo zo āv qanezømás nqægo:
Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán zo-te.
21 Neka nøme nqánek: Ezoqa bazaføgakh-qape, ekeza khoev-te bøibøi
to:yøet neka sanqava kopoav vømbógoāt, yaq teqa gigiap kopømbá. Ezoqa
gembó-aqonamák. 22 Geté ezoqa uni bazaføgakh-us-qape-in tendowav,
namba vøenøfē, yaq-mba vøzū, yaq ndego sanqava géviwám, ndego
go:tawam, neka teqa gigiap vømbó-upøgīm, vømø-etøomēm, ezoqa nøme
namba.†
23 Gekha ezoqām ndigu, no-te nøzøzaneav ndigu, ndigu nogí qaqa
ezoqám. Neka gekha ezoqām ndigu, no ezoqa møvøbam-qa yaq-te
tøkemav ndigu, ndigu ezoqa gèpanqasumít."

Matev soqaqape tøfakhan, ezoqa manqa-zapa-te nqawa tevesez
(Met 12:43-45)

24 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Nqova soqa ezoqam-te
tefakhan, yaq ndego mbenga qaqaniap manqei-té gé-okhoát. Manqei
eqeieqei-qa ndøvawét, te:yagat. Geté qeiviav tøgoat, ekeza manqat āv
gené-eín nqægo, 'Ság. Nøkeza khoev-té qatøveséz, ma qatønde-fakhan
ndøgo.' 25 Yaq ndego nango tevesez, ta khoev ndøgo viayáp neka gapuk
mbaín. 26 Yaq nangó genówáv, nqova soqøsoqa seven nøme vømøndó-
khatōb, ndigu uni gi:soqøsoqoezam. Av teoká, av ndego ekezan nde:go.
Yaq ndigu tindúzáv ndógo, namba vøméqōm. Yaq vaev-te ndøgo, ndego
ezoqam, teqa yage unimé:-soqá. Av taoká, av bugukhokhof ge:yagam."

Unimanqatin khanakhanakh-qa yaq-te

27 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ezoqa ewaqape-qa mokho-te, sæva
kopo āv guni-akhá nqægo, "Sævam ndugu khanakhanakh mbá guabit-
igú, qo gui-ova neka tete vøqā-etoumam."
28 Yaq Yesu gendo-qavøiu, "Unimanqatín, nandav. Geté uni
khanakhanakh-in ndígu tøzógoát, ezoqam ndigu, Mbumbukiam-qa
Manqat ndīyōgē neka manqa o-mba ndīmbøē-ndāpē."

Yesu ekezan, Ziona ge:khamas
(Met 12:38-42)

29 Ezoqam-qa bawan qakhouwevtat, Yesu-qa manqat gi-ewagat, yaq
ndego āv gezømbe-eín nqægo, "Zo ezoqa ndakin nqazoyage, zo ezoqa
soqøsoqá. Zo umingiap matev qeivi-qa mba zøgó. Geté zo matev nøme
zóqeivimák. Sa ndógo tozóqeivím, av Ziona qambøe-fakhan. 30 Matev
ndøgo, Ziona qambo-fakhan, Niniva ezoqam āv qanezømás nqægo:
Mbumbukiam ndokhofotáv. Yaq até ta matev ndøgó-a, Ezoqam-ge Yo
tømbo-fakhan, zo mé:zømás, zo ndakin nqazoyage, av nqægo, no Mbum-
bukiam ndokhofotān.
31 Mbumbukiam-qa Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, ndugu
Siba manqei kawa sævam kandambaqapu, segé-itán. Yaq ndugu zo
ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndógo, ndugu
qámbá gunduwav, Solomon-qa matavap loloakh manqat vømømbō-
ewag, ndego Izlael kawa ezoqam kandambaqape. Geté, nqáe! Ngenek

---

11:22 11:22 Kol 2:15 † **11:22** 11:22 Ezoqa bazaføgakh-qape ndego, ekeza khoev-te bøibøi ndo:yøet, ndego Saitán. Geté ndego ezoqam uni bazaføgakh-us-qape-in, ndego yaq-mba tezu neka gigiap vømbó-upøgīm, ndego Yesú. **11:23** 11:23 Luk 9:50 **11:27** 11:27 Luk 1:28, 42, 48 **11:29** 11:29 Met 16:4 **11:31** 11:31 1 King 10:1-10

ezoqam zo namba nge꞉go, ngenek Solomon ùnime꞉-løvuám. Geté zo teqa nømendim manqat ndapeáv.
32 Ta Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, até Niniva ezoqáma, vówān. Yaq ndigu zo ezoqa soqøsoqa mé꞉zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndógo, ndigu manqa-zapazapa-te gigoam, màndo-qambúz, Zionaqa manqat giyogem. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam, zo namba nge꞉go, ngenek Ziona ùnime꞉-løvuám. Geté zo qambuzaneáv, teqa manqat qazoyogem."

Niqa matev waev-té qabegó
(Met 5:15; 6:22-23)
33 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, "Lampa toqomag, yaq kopømba mbaín toqo-khonao o yakhav mokho-te voqotú-utāv. Geté lampa asøzam nonqo-té qonówuá. Yaq gekha ezoqām ndigu, khoev-te ti-ozat, waev ndóqeivát.
34 Qoqa kha, waev bøi mbo-etoám. Bøi eqeieqei tøgoat, yaq kha ate ndægo, waev-té qágoát. Geté bøi soqain tøgoat, yaq qoqa kha ate ndægo, bøivun-té qágoát. 35 Yaq nakémbá. Aiyá qagó. Soqaín ndøgo, ta waev ndøgo, qoqa mokho-te nandaqambu꞉gu, tøbøivun.
36 Yaq nakémbá, qoqa kha ate ndægo, waev mokho-te mba tøugoat neka bøivun-qase mbain vógoāt, yaq kha ate ndægo waev-ús, kopømba av-té, lampa-qa waev qo-te ndækhaev."

Yesu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam gezøponqom
(Met 23:1-36; Mak 12:38-40)
37 Yesu manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq Felisi ezoqa kopo, Yesu lou loge manqat mbo-eín. Yaq khoev-té gemømbo-ón, lou logete vøqom. 38 Geté Yesu bugukhokhof zenda sunguziav, av tiqa matev qægoam, lou gilogɨn. Yaq ndego Felisi ezoqam, nqova mbondáf.
39 Yaq Evezøza, ndego āv gembøe-eín nqægo, "Zo Felisi ezoqam, zo kap neka melek, mumat mba zoto-sunguzumatún. Neka zo zøkezan, até kopó. Mumat-te ndo꞉go, eqeieqeí. Geté zoqa mokho-te, gigiap qovetu matev neka manqa-zapazapa, màndømø-tøtøvøyám. 40 Zo matavap mbain ezoqam, ge zô ndozo-matavap, Mbumbukiam ndego ezoqam gekhakheinøvem, mumat mba mbøé-khakheinam, getē mokhote khakheinøpøteâv neka ndego otevateâv, ndøgo mokho-te ndøugu? Av taoká. 41 Yaq nakémbá, gigiap nandav, zoqa melek neka kap nandunqeitøve, zo gigiap-av ezoqam zozǿ-etoám. Yaq nqáe! Gigiap ate ndægo, ndógo tøzømbé-eqeieqeí.
42 Zo màzo-soqoéz, Felisi ezoqam. Zo até avøe gigiap uni khasøkhasisín-a, qazøtøndo-pe꞉tatun, zòqaqaemín, qaqageap vømǿ-ten-ɨn, yaq qatoat kopo Mbumbukiam vozombō-etøomemɨn. Matev khasøkhasis av nqægo, zo màzogoatún. Geté matev kandakanda, kopømba ande av ezoqa nømete, matev eqeieqei matanam matev, neka kuku matev Mbumbukiam-te, zo gèzømbo-qasí꞉v. Matev eqeieqei khasøkhasis tozogoat, ndøgo kopømbá. Geté gigiap-qape ndógo, matev eqeieqei kandakanda tozogoat.
43 Zo màzo-soqoéz, Felisi ezoqam. Zo tøzømbe-khaneát ndógo, guliguli khoev-te, iz akhayapak-qá qonam nonqo-té qazó-qonumát, neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te, zo khaiya mboma manqat vizap-us bezǿmanqate.

11:32 11:32 Jona 3:5-10 **11:33** 11:33 Mak 4:21; Luk 8:16

44 Zo mòzo-soqoéz. Zo andé manqei-pakha ozap nøme me zøte꞉gó. Mumat-te ndøgo, bugug eqeieqeí. Geté mokho-te ndøugu, kha mǫ̀ndølanqá. Yaq ezoqa sogó-okhoát, mumat. Zapa ndøgo, ndigu zøtezateáv, av nqægo, nqanek ezoqa-pikia nge-otǫ̂vē."
45 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqa kopo, āv gembøe-eín nqægo, "Nøméndim ezoqam. Qo nqanek manqat nandoqo-manqate, qo até ní-a, iz sòqonimbu-ngi꞉wát."
46 Yaq Yesu gembo-qavøiu, "Unimanqatín. Até zó-a, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, zo mòzo-soqoéz. Zo ezoqa viniv-qape zozømbø-awám. Yaq ezoqa amba-amba me꞉-eqagím. Geté zo zenda-qase aumáv, ezoqa vozozømbé-tøkeāt, ndigu nqanek viniv ndi-eqawat.
47 Zo mòzo-soqoéz. Zapa ndøgo, zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqei ozap-te, khoev qaniqanimav zozø-puanumatún, zoqa matavap vesezu nonqo. Geté ndigu zøkeza zøzøkha-zapazapa-za ndøzitagát.
48 Zo matev av nqægo ndozogo, yaq zo zò-unimanqatintét, av nqægo, matev ndøgo, zogi zøzøkha-zapazapa-za gigonem, eqeieqeí. Ndigu gèzitagám, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, yaq zo tiqa manqei ozap mumat, khoev qaniqanimav zozø-puanumatún.
49 Mbumbukiam ekeza matavap loloakh-te, taqa yaq-te āv gene-eín nqǽgo, 'No manqa vevezam ezoqam neka u-anim notøndó-khofosumát, ti-te. Geté nøme ndigu, pakhapakha zǿkhanæmát neka matev soqøsoqa vøzǿgoāt.' 50 Yaq nakémbá, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate gi꞉goam gizitagat, Mbumbukiam manqei-qape ande ge꞉khakheinam, atema ndakin, taqa yaq-fia nqosøgeap, zo-té qanǿbøí, zo ndakin nqazoyage, 51 ta zitøge matev ndøgo, qangaz, Eibol gilaem, qamat, atema Zekalaya vømǭlaem, yaq lou-qase-te ndøgo, ma Mbumbukiam-te søvakha gigiap gilǿvusumatun, yaq ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev ndøwev, livin-qase ndøugu. No unimanqatín nqazø-manqate. Nqanek yaq-fia nqosøgeap, zo zóndapém, zo ndakin nqazoyage.
52 Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam. Zo mboqog mboqogim nonqo, mòzo-khonøbém, Mbumbukiam-qa yaq-te zøtezat nonqo. Zo zøkezan onimáv, neka zo ezoqa nøme zòzømbø-kház, ndigu onim-qa ndigu."
53 Yesu nqanek khoev ge-ivav, yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, qaqa matev ndøngazém, te-te. Yaq ndigu bevap vinivinimbá gimbogoam. 54 Ambá gembo-matemateømemín. Yaq ndego manqat soqain te-einin, yaq ambá manqa ovøyam-té ginø-veemín.

12

Ezoqam-qa khavozam matev-qa yaq-te, gò꞉feazoát
(Met 10:26-27)

1 Ndakin ezoqa kopoav-qapé gindupindam, Yesu-te. Taosen mǫ̀ndømø-løvú. Izuizum sège-tokhonømbemám. Geté Yesu bugukhokhof ekeza paev ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo, "Gò꞉feazoát. Felisi ezoqam ndigu, khavozam ezoqám. Tiqa matev, bugug eqeieqei ndøkeogé. Geté soqaín. Neka tiqa khavozam matev, andé flawa poponøvem nonqo me me꞉panqavøemín, ezoqa nøme-te. 2 Geté gekha matēv ndøgo, ndøgutøve, bavokhó qandó-fakhanám. Neka gekha manqāt ndøgo, ndøkhonøwe, ndǫ̀ndo-veveám. 3 Manqat ndøgo, zo lovølova ndozo-manqate, yaq

12:2 12:2 Luk 8:17

tøndo-paveat, ezoqa ewaqape sugumú-ewagét. Neka manqat ndøgo, zo khoev mokho-te, ezoqa nøme-qa gea-te sa ndozoto-potozu, bavokhó sugumú-vøndavét."

Møe Mbumbukiam-te mbá qazinøgoát, ambá ndøgo, ezoqam-te (Met 10:28-31)

4 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Nófuap! No nqazó-manqate: Zo ndigu møe zògő, ndigu ezoqa pakhapakha sa ndikhanæ. Zapa ndógo, ndigu kha mba zóngiú. Geté taqa zita-te, ndigu matev nøme kopømba mbaín tizøgo. 5 Geté no ndakin nøtézømás av nqægo, zo møe gekha ezoqām zombógoāt. Zo møe ndégo tozombó-goát, Mbumbukiam. Ndego bazaføgakh ambá ta-mba nqānek, qambøegō, ezoqa tezitag. Geté taqa zita-te, ndego kopømbaqapé, ezoqa gøinam-té gemó-nqagivém. Unimanqatín. Møe te-mbá tømbogó ndego.

6 Zo mòzøte-zøtéz. Pipisi nakheis-qa fia khapekhapémbá. Moni mokho-qasis menas, faev soqotéwí. Pipisi, fia khasøkhasis ambá ginigú. Geté Mbumbukiam ndezø-keôgé, ndigu. Ndego pipisiam kopo, manqa mate gembøé-navøemák. 7 Geté gèmbo-mataváp. Zo-te até zogí izúma, zoqa kawa-te ate nandigu, Mbumbukiam mòndø-gevebám. Yaq nakémbá. Zo møe ndògő. Zo Mbumbukiam-qa bøi-te, pipisi kopoav-qape ùni zøte-løvubám."

Ni mivi bizĩgű, Yesu-qa yaq-te (Met 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Yaq Yesu manqat nøme ge꞉zømas, gezø-ein, "No nqazó-manqate: Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te te-unimanqatintat, av nqægo, 'No Yesu-gē ezoqām,' teqa yaq-te, até Ezoqam-gé Yó-a, Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa bugug-te, āv gené-unimanqatín nqégo, 'Ngenek nogē ezoqām.' 9 Geté gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te noqa yaq-te to꞉nawam, teqa yaq-te, até nó-a, ndætonawám, Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa bugug-te.

10 Gekha ezoqām ndego, Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te, manqa soqøsoqa ndemanqate, ta manqa-zapa ndøgo, Mbumbukiam kopømbá, segembøénavøém. Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa iz tengiu, Mbumbukiam teqa manqa-zapa gembøé-navøemák.

11 Zo ezoqa Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te o megetapak-qa megemege-te o gekha kawakawa-za-qa megemege-te ti-itub, yaq zo ndøfofògeāp av nqægo, ande gekha manqat me zozømbé-qavøiū o gekha manqat zó-einĩm. 12 Zapa ndógo, ta khøuwa-te ndøgo, Nqova Mbomambaqape zø-ovøyám, zo ande gekha manqat me zøté-einĩm."

Gigiap kopoav ezoqam, ndego gigiap sa gemøndatat, taqa yaya etæ manqat

13 Yesu ezoqa bawan-qape manqat gezø-manqatat, yaq livin-te ndøugu, ezoqa kopo āv gembøe-eín nqægo, "Nøméndim ezoqam, noge ata gèmboeín, tat-qa gigiap, yà bani-etøomém, ndøgo gini-ivav, genanim."

14 Geté Yesu gembo-qavøiu, "Gê, no gekha ezoqām ndóve, qo neka qazøpikia tæzø-ein, av nqægo, 'Zøve-qa gigiap āv qazøtē-etøomēm nqægo'?"

12:7 12:7 Luk 12:24; Kel 27:34 **12:11** 12:11 Mak 13:11; Luk 21:12-15

15 Yaq Yesu ezoqa ewaqape, āv gezømbe-eín nqægo, “Aiyá qagó neka
zøkeza kha, gèmbo-keogé. Zo gigiap me:qovètű. Ezoqam-qa yage, ambá
av nqægo, gigiap kopoav-qape-tē qanotawē.”
16 Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa kopo møndøgoám. Gigiap
kopoav ezoqám. Ndego khae vømbōgoam. Yaq viav nøme-te, ndego avøe
gigiap kopoav-qapé qambo-fakhan. 17 Yaq ndego ezoqam gematøvem,
‘Ăv khatégō? Noqa khoev ate nqæpuate løvøzupøteáv, avøe gigiap vøté-
nqeitām.’
18 Yaq ndego āv gene-eín nqægo, ‘No nqánek qægó. Lou nqeitam
khoev awenege nó-evøzám. Yaq kandakanda ndakinak nópuán. Yaq
lou tøtú:-nqeitám ndøgo, noqa gigiap nøme namba. 19 Yaq taqa zita-te,
no nøkeza mokho-mba āv qaté-eín nqægo, “No ndakin gigiap kopømbá.
Viav kopoáv, no gigiap-qa nófofogeapák. No ndakin pusa mba nótavát,
lou vøelogāt neka ibøkha vøe-izumāt. Yaq no khanakhanakh mbá
qatéyagát.” ’
20 Geté Mbumbukiam gembo-ein, ‘Qo matavupav ezoqam, qo nqægo
lova qónaqaním. Yaq gê, qoqa gigiap ate nandaqambe:go, gekha ezoqām
ndø-upøgīm, ndoqo-khatiwi? Qó mbá!’ ”
21 Yesu nqanek yaya guzumbu-eta, yaq nøme āv gezømbe-eín nqægo,
“Ndigu matev āv tøzømbé-fakhán, ndigu gigiap sa timøndatet, ekezan
nonqo, getē Mbumbukiam-qa bøi-te, gigiap ande mbain me ndi:gu.”

Zo gigiap-qa yaq-te ndøfofògeăp
(Met 6:25-34)

22 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Yaq nakémbá, no nqazø-
manqate: Zo yage-qa yaq-te ndøfofògeăp, av nqægo, gekha lou zólogāt.
Neka kha-qa yaq-te ndøfofògeăp, av nqægo, gekha ndabua zó-uzumāt.
23 Yage-qa mokho, taoká ndøgo, lou mba toqologat. Neka kha-qa
mokho, taoká ndøgo, ndabua mba toqo-uzumat. 24 Pipisi zøtézømēt!
Ndigu avøe gigiap ogekhæmáv, neka gendó-peanemák. Neka ndigu lou
nqeitam nonqo khoev mbaín. Geté Mbumbukiam ndøzøkefé. Gèmbo-
mataváp. Zo teqa bøi-te, pipisi ùni zøte-løvubám. 25 Ge zô ndozo-matavap,
ezoqa kopo zo mokho-te tefofogeapat, ndego yage elavøqase ndømbó-
seketet? Mbaín! 26 Até nqanek matev-qasé-a, zo kopømba mbaín, tozo-
matønømem. Av tægoat ndægo, yaq zo gekha zapâ, matev nøme-qa yaq-te
ndozo-fofogeap?
27 Neka flawas zøtézømēt, ndi-umizan. Ndigu sasae gonemáv neka
ndabua potofumáv. Geté no nqazø-manqate: Até Solomón-a, ndego
kawa ezoqam kandambaqape, gigiap mbomømboma kopoav-qape qam-
bogoam, teqa ndabua bugug keoge mbaín, av flawas ndi:gu, tiqa
bugug ndækeoge. 28 Nginik flawas, ndakin gagayag-te ndi-umianet,
nakhamas-te ambá giní-pakhaéz, yaq gøinam-té ginó-nqagivemém. Geté
Mbumbukiam ndabua bugug keoge eqeieqei zø-etoám. Mbumbukiam
flawas ndabua eqeieqei ndezø-etoam, ndego zo nøme mba zømbó-uzám.
Zoqa unimanqatin khapémbá, Mbumbukiam-te. 29 Zo lou-qa yaq-te
neka izam-qa yaq-te, matavap khapé bezømbe-khouwèvăt neka mbofo-
fogèăp. 30 Gigiap av nqægo upøgim-qa yaq-te, miavmiav bavokho-ak
mba ndømataváp, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu, nqanek manqei-
qape-te. Geté zoge Zøve, ndego møndæ-otév, gigiap av nqægo, zo bèzøgó.

12:15 12:15 1 Tim 6:9-10 **12:21** 12:21 Met 6:19-20

31 Zo bugukhokhof Mbumbukiam-qá Megeat Matev mba zombóvawát.
Yaq ndego zo nqanek gigiap nøme, ndȍzø-etoám."

Moni mendebam-qa yaq-te
(Met 6:19-21)

32 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Zo møe ndȍgȏ, zo ande sip
nakhei misika mba ndøzøte:go. Zapa ndøgo, zoge Zøve-qa poev nqánek:
Ndego teqa Megeat Matev zo zø-etoám. 33 Gigiap nandøzøgo, gèwí. Yaq
moni ndigu, tozoqasem, gigiap-av ezoqam zozø-etoám. Av tøzøte-gonem
ndægo, yaq zogi moni, yan manqei-té qazonø-møvøbumít. Ta manqei-
te ndøgo, moni nqeisam nonqo ndigu, gékeqanimák. Neka moni ndigu,
génasinimák. Neka aqona ezoqam, kopømba mbaín, tizømetam, neka
khotet kopømba mbaín, tilouzim. 34 Matev āv tøzøté-goném. Zapa ndógo,
ma zoqa gigiap qaniqanim ndægo, até zoqá mataváp-a, sa ndøgo tøgoát."

Evezøza-qa qavøne nonqo, é-mozoto-khakheinám

35 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, "Zo é-mozoto-
khakheinám. Neka zoqa lampa até betøkháev. 36 Zo andé nginik sasae
ezoqam me me:gó. Khakheitáp. Ndigu ekeza kawa-qa tiokewaget,
ndego sakhei etoam matev-te gewav, yaq khøuwa nøme nqawa
tendoqavan, mboqog-te vókhaneām, yaq ndigu mboqog nakhamas-té
ginømbó-mboqozønám. 37 Yaq ndigu sasae ezoqam khanakhanakh mbá
ginígoát, kawa ezoqam tendoqavan, ndigu vózømēt, timbøe-tiawet. No
unimanqatín nqazø-manqate. Ndego kawa ezoqam, tegi sasae ezoqam
av te:zømet ndægo, yaq ndego sasae nonqo ndabua ndó-úz, lou loge-
te qonam manqat vøzó-eĩn-a, lou vøzø-qoqōng. 38 Sasae ezoqam av
ngi:gu, khanakhanakh mbá ginígoát, até ndøgó-a, tigi kawa ezoqam
lova u-mba o nqoev-te tendoqavan, yaq ndigu tezømet, av nqægo, ndigu
møndo:-khakheinām.
39 Gèmbo-mataváp: Khoev eve amba te:-otevin, av nqægo, ande gekha
khøuwa iz-te, aqonam ezoqam tendowav, yaq ndego ambá gembótakák,
khoev sa tembo-nqawain. 40 Yaq até zó-a, zo vò:khakheinám. Zapa
ndógo, Ezoqam-ge Yo, ta khøuwa-te ndógo tendéqaván, zo matavapøteav
tøgoat, ndego tendoqavan."

Yaya etæ manqat, sasae ezoqam eqeieqei neka sasae ezoqam soqaqape-
qa yaq-te
(Met 24:45-51)

41 Yaq Pita Yesu gèmbobeváp, "Evézøza. Gê, yaya nqanek qoqo-eta, ni
qoté-manqate, ó, ezoqa ewaqape qotē-manqate?"
42 Yaq Evezøza gembo-qavøiu, "Ge qô ndoqo-matavap? Gekha sasae
ezoqâm, ndego unimanqatin neka matavap loloakh-us? Sasae ezo-
qam unimanqatin neka matavap loloakh-us, av ngé:go. Tege kawa
ezoqam, manqei nøme-te tewav, yaq ndego sasae ezoqam, keoge ezo-
qam teve, teqa khoev teqeivat neka tegi sasae ezoqa nøme, khøuwa
eqeieqei-te lou vøzø-etoumāt, 43 yaq vaev-te nqawa tendoqavan, teqeiv
av nqægo, ndego sasae eqeieqei ndøgōt, yaq ndego sasae ezoqam
kopømbá, khanakhanákh. 44 No unimanqatín nqazø-manqate. Ndego
kawa ezoqam, gigiap ate ndømbøego, keoge ezoqam ndégo tévé, ngenek
sasae ezoqam. 45 Geté ndego sasae ezoqam, av te:matavupat nqægo,
noge kawa ezoqam nakhamas-te gendō-qavanāk, yaq ndego sasae ezoqa

12:33 12:33 Luk 18:22 **12:35** 12:35 Met 25:1-13 **12:39** 12:39 Met 24:43-44; 1 Tes 5:2 **12:44** 12:44 Met 25:21, 23

nøme kha zókhanæmāt, angana neka sakheis, neka lou loge møqæ vømbóyāt neka ibøkha soqa izam møqæ vógoāt, yaq kawa mbó-okɨvāt,
46 yaq tege kawa ezoqam, ta khøuwa-te ndógo tendéqaván, ndego sasae
ezoqam khakheinøpøteav tøgoat neka otevateav vógoāt, ndego tefakhan.
Yaq kawa ezoqam, ndego sasae ezoqam, yaq-fia nqosøgeap mbó-etoám.
Yaq-fia kandambá teta, te-te ndego. Yaq ndógo tenó-khofotáv, ma
unimanqatinteav ezoqa nøme ndiːgu.
47 Gekha sasae ezoqām ndego, tege kawa ezoqam-qa poev te-otev,
gete khakheinøpøteav tøgoat neka teqa poev paeveav vógoāt, ndego yaq-
fia nqosøgeap kandambá tendap. 48 Geté gekha sasae ezoqām ndego,
tege kawa ezoqam-qa poev otevateav tøgoat, neka matev soqain vógoāt,
ndego yaq-fia nqosøgeap andé khapémbá tendap.
Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam otevat kandambaqape gembo-
etoam, yaq ndego nqawa kandambaqapé sa bembo-qavøiú. Neka gekha
ezoqām ndego, Mbumbukiam gigiap o matev kopoav teqa zenda-te
goːve, yaq ndego nqawa kandambá sa bembo-etoám."

Ezoqa géqaqáb, Yesu zapaya
(Met 10:34-36)

49 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "No nqanek manqei-qape-te, gøinam
mboqotøve-qa nøgeavún. Neka noqa poev kandambaqape nqánek: Ambá
gewagimín. 50 Geté no ibøkha iz vini bàtøkhæ-ndáp. Yaq no mbøni vaev
kandambá, taqa yaq-te, atema matev ate ndægo, vømó-navøēm.
51 Ge zô ndozo-matavap, no nqanek manqei-qape-te, ezoqa sambi
etoam-qa nøgeavun? Av taoká. No ezoqa qaqaza-qa nøgeavún. 52 Ndakin
matev āv qanéfakhán nqægo: Khoev kopo-te ezoqam faev tiyagat,
ndigu ndòqatøném. Ezoqa misika, ezoqa menas gésanqáb, neka ezoqa
menas, ezoqa misika vósanqāb. 53 Eve yo ndøsanqáo, neka yo eve
vósanqāo. Evo yu ndøsanqáo, neka yu evo vósanqāo. Zakhapuka ziwap
ndøsanqáo, neka ziwap zakhapuka vósanqāo."

Yesu-qa yaq-te, mokho vòmbo-ndapém neka vøqambuz
(Met 16:2-3)

54 Yesu ezoqa bawan-qape manqat nøme gezø-ein, "Zo ozoz qazo-
qeivimin, khøuwa sininim tøwuøyav, yaq zo nakhamas-te āv qazøte-
einimín nqægo: Qæ ndølanqā. Yaq unimanqatín. Qæ sège-lanqaín.
55 Neka yaq sanqa khamøe qando-feain, yaq zo āv qazøte-einimín nqægo:
Khøuwa tatas-qape ndøyøēt. Yaq unimanqatín. Khøuwa tatas-qape
sège-itanín. 56 Zo khavozam ezoqám, zo ndozo-manqate av nqægo, 'Ni
Mbumbukiam møtinøtēn.' Zo manqei neka khaiya qazo-qeivimin, yaq
zo møzøte-zøtezín, av nqægo, khaiya ande āv khanégoāt. Geté zo matev
nqazo-qeivi, av ndakin nqæfakhate, zo gekha zapâ, taqa mokho ndapeav
ndozogo?"

Mbumbukiam-te nakhamas-té qanøqambúz
(Met 5:25-26)

57 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Zo gekha zapâ, zøkhapus mokho-
mba matavapøteav ndøgo, gekha matēv ndøgo, eqeieqei ndøgo?
58 Gèmbo-mataváp. Qo ezoqa nøme-te moni ndiqambo-løfoke, yaq
ndego qo manqa ovøyam-te ndapaqat-qa tegoat, qo manqat vòkho-
khakheinám, te namba, ate av-té nakhoa-te tøzøte-apet. Soqaín ndøgo,

12:47 12:47 Zems 4:17 **12:50** 12:50 Mak 10:38-39 **12:53** 12:53 Mica 7:6; Mal 4:6

ndego qo manqa ovøyam megeat ezoqam-qa zenda-te teve, yaq ndego qo polis ezoqam-qa zenda-te vǿvē, yaq ndego qo ndimbula-te sasa ndǿ-utāq. 59 No nqataqá-manqate. Qo ndøgo naqanøká qotøndó-fakhaqák, atema fia ate ndægo voqotumúgū."

13

Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-te qambuniav tegoat, ndego gemø-navøém

1 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa nøme Yesu namba gi:goam, emanqat āv gimbøe-vototém nqægo: Gelili ezoqa nøme, Mbumbukiam-te søvakha gigiap ndøløvusumát. Yaq ate av-té, etoam matev gi:goat, Pailøt-gi nakhag ezoqam, gèzitág. Yaq av nqægo, tiqa kouk, søvakha gigiap-té qanǿ-o:á, ndigu Mbumbukiam-te etoam nonqo lou-qase-te go:-aomem, neka tiqa kouk namba vømǿ-tøkua. 2 Yesu nqanek emanqat ge-ewag, yaq āv gezømbe-eín nqægo, "Ge zô ndozo-matavap, ndigu ezoqam, nqanek matev qazøfakhan, tiqa manqa-zapazapa kandambâ, áv táoka, ndigu Gelili ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa? Yaq nakêmbà, nqanek matev qazøfakhan ti-te? 3 Mbaín! Geté no nqazǿ-manqate: Zo Mbumbukiam-te qambuzaneav tøgoat, yaq até zó-a, zo ate ndøzøte:go, āv tøzømé-nasiním. 4 Neka ge zô ndozo-matavap, ndigu ezoqa 18 gipakhaez, Siloam kewan-qasi avønin-te ndøgo, khoev eqawat-qape qandonqoe, tiqa manqa-zapazapa kandambâ, áv táoka, ndigu ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa, Zelusalem taon-te ndiyage? 5 Mbaín! Geté no nqazǿ-manqate: Zo Mbumbukiam-te qambuzaneav tøgoat, yaq até zó-a, zo ate ndøzøte:go, āv tøzømé-nasiním."

Yaya etæ manqat, fig tae vi:mav qagoam

6 Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, "Ezoqa mǿndøgoám, ekeza waen khae-te, fig tae vømbōyam. Yaq tae nanga-qa gemøkewag, vi:pøteáv. 7 Yaq ndego tege sasae ezoqam, khae gembøe-kewagam, āv gembøe-eín nqægo, 'Nqáe! No nqanek tae-te, nanga viam-qa nømbøe-kewagám. Viav misiká. Geté vi:máv. Ság! Qókhavoé. Manqei mo:khazú.'

8 Geté yaq ndego sasae ezoqam gendo-qavøiu, 'Khanánqa. Tae nqanek até betøkhæyá. Viav kopo nøme bètøkho-ngeatám. Tae zapa-te nqanek, manqei mumat bàtøkho-nqagím. Yaq pakhakh notóqouzám. 9 Eisa, viáv nøme qanéviám. Geté mbain tøgoat, kopømbá. Soqó-khavoé.' "

Yesu Sabat khøuwa-te, sævam zita køfi:v gukhakheinøvem

10 Sabat khøuwa nøme, Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev nøme-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat, 11 yaq nqáe! Sævam kopo mǿndøgoám. Ndugu nqova soqa mbøigoám, ndego enqoni vømbō-etoam. Viav kandambá gumbøigoam. Viav ate qægoam 18. Yaq ndugu zita køfí:v. Kopømba mbaín, ndaføyamba vǿe-itān. 12 Yesu ndugu sævam guomet, yaq sègembo-akhá, vøndōwav, yaq gumbo-ein, "Ngólam, qo mòqo-eqeieqei-éq. Qoqa enqoni nandav, mǿndøqa-navøém." 13 Yaq ndego zenda mbøevé. Yaq nqova mbaín, ndugu sège-eqeieqei-év, ndaføyamba vǿ-itan, Mbumbukiam-qa iz sasa ndǿ-eqa.

14 Geté ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev megeat ezoqam, khanakhanakh mbaín, Yesu ngunuk sævam, Sabat khøuwa-te

13:2 13:2 Zion 9:2 **13:7** 13:7 Luk 3:9 **13:8** 13:8 2 Pita 3:9, 15 **13:14** 13:14 Exo 20:9-10; Deut 5:13-14

guikhakheinøvem. Yaq ndego ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, “Sasae khøuwa ate ndi:gu, síks. Ta khøuwa-te ndógo tøzøtøndé-okhoát, eqeieqeizat-qa tozogoat. Ambá ndøgo, Sabat khøuwa-te.”
15 Yaq Evezøza gembo-qavøiu, “Zo khavozam ezoqám. Até zó-a, zo sasae sòzogoatún, Sabat khøuwa-te. O gê, zo Sabat khøuwa-te, kao o donki nqovotumâv, neka ibøkha-te ituimâv. Av taoká. Zo mòzogoatún. 16 Até ngunuk sævám-a, Eibleem-gú ziú. Geté Saitan viav kopoav-qapé gumøvøitam. Ate qægoam 18. Yaq ge zô ndozo-matavap? Ngunuk kopømba mbaîn, Sabat khøuwa-te tu-eqeieqei-ev. Av taoká. Kopømbaqapé!”
17 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq tegi qaqa ezoqam ate gi:goam, mivi ndøndapém. Geté ndigu ezoqa nøme, khanakhanákh, Yesu matev kandakanda ate qægoam, gematønumam.

Masted tae nanga-qa yaya etæ manqat
(Met 13:31-32; Mak 4:30-32)
18 Yaq Yesu gezø-ein, “Gê, Mbumbukiam-qa Megeat Matev ande gekhâm? Gekhā nøtékhamās? 19 Masted tae nanga nøtékhamás. Ndigu khapikhapímbá. Geté ezoqa, nanga kopo khae-te tezøgeakh, yaq ndigu gèkhouwezín, vømø-tae-in, neka pipisi tang-te sasa mo:viviamin.”

Flawa poponøvem nonqo-qa yaya etæ manqat
(Met 13:33)
20 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Gê, Mbumbukiam-qa Megeat Matev gekhā nøtékhamās? 21 Flawa poponøvem nonqo nøtékhamás. Sakheis khasøkhasis ndø-upøgimatún, khapémbá, flawa-te vøu-pomogimimin. Flawa poponøvem nonqo, khapelavøqase ambá qanegó, neka flawa kandambā. Geté flawa ate ndi:gu, sègemø-popoezín.”

Yaya etæ manqat, mboqog khapelavøqasi-qa yaq-te
(Met 7:13-14, 21-23)
22 Yesu nakhoa gegeveat, Zelusalem taon-te gemat, ta taon neka vemivemiav-te ndøgo, nakhoa-te qo:goat, Mbumbukiam-qá manqat me:zømesimát. 23 Yaq ezoqa nøme, Yesu āv gembøebeváp nqægo, “Evézøza. Gê, ezoqa khapîmbà, tikhandï:z?”
Yaq Yesu ndigu gezø-qavøiu, 24 “Bazaføgakh ndø-asáz. Mboqog khapelavøqasi-té qazomó-óz. No nqazó-manqate. Ezoqa kopoáv, onim-qa tigoat. Geté kopømba mbaín. 25 Khoev eve mboqog to:tokaz, yaq zo ba-vokhó sozotówán, vozó-khanæmēm. Yaq zombó-viømém, ‘Evézøza. Mbo-qog qoní-mboqozó!’ Geté yaq ndego tendo-qavøiu, ‘No zo nøtenøtenák. Zo gekha manqei-âk?’ 26 Yaq zo tozombo-qavøinam, ‘Ni lou zilogám neka ibøkha zi-izumám, qo namba, neka qo niqa vemiav-te, mòqoti-nømendimám.’ 27 Geté ndego nangó genøzó-qavøiú, tezø-ein, ‘No zo nøtenøtenák. Zo khazonó-goam? Mòzozáv, zo manqa-zapazapa-us ezoqam ate ndøzøte:go.’
28 Zo zó-eivumát, neka khaya vozó-vivisumāt, Eibleem neka Aezek neka Zekop neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate ndi:gu tozo-zømet, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te tigoat, getē zo ba-vokhō ginø-nqagevēm. 29 Ezoqa khøuwa fakhanam neka khøuwa sininim neka sanqa-sanqa-té gindúzáv. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa Megeat

13:15 13:15 Luk 14:5 **13:25** 13:25 Met 25:10-12 **13:27** 13:27 Psa 6:8 **13:28** 13:28 Met 8:11-12 **13:29** 13:29 Psa 107:3

Matev mokho-te, lou loge kandambaqape-té genøqonáv. 30 Nqáe! Ezoqa nøme, ndakin ndindopaev, ndigu gó꞉megetát. Neka nøme ndigu, nduomegetap, ndigu gendópavát."

Yesu Zelusalem-ak-qa mbøni qambova
(Met 23:37-39)

31 Ta khøuwa-te ndøgo, Felisi ezoqam ndozáv, Yesu vømømbō-einim, "Nqanek manqei mòqo-iváv. Viní qonóqáv. Zapa ndógo, Elod qo løvøqaqa qagó."

32 Geté Yesu gezø-ein, "Ngenek khavozam ezoqam, Elod, āv qazømømbøé-einím nqægo, 'Nqáe! No nqægo neka qasun, nqova soqøsoqa sængiasumít, ezoqam-qa mokho-te ndu꞉gut, neka ezoqa vøekhakheinøvemēt. Yaq khøuwa timønø-misika-ez, no sasae nutumúkhóu. 33 No nakhoa até banø-geveét. Sámá, nqægo neka qasun neka qapunum, atema Zelusalem taon-te vøemǿ-fakhān. Zapa ndógo, Mbumbukiamge manqa vevezam ezoqam, kopømba mbaín, manqei vini-te tilaem. Zelusalem taon-te mbá giabemø-laém.'*

34 Zelusalem, Zelusalem, qo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam pakhapakha ndoqozø-khaneam, neka nandí ndōqōtē-zītøgē, ndigu Mbumbukiam qo-te ndendo-khofosam, no khøuwa kopoáv, qogi ezoqam baqa amba nøzømbe-eqatám, kopømba ande av kokolok evo nduigu, nakheis gukhatobɨn, ekeza taf mokho-te vø-ozɨn. Geté qo gèqamboqasi꞉vám. 35 Nqáe! Zoqa khoev nqanek, ezoqam mbaín, segégoát. No nqazǿ-manqate: Zo no nango naqanøká zónømendamák. Geté ta khøuwate ndógo, sa tøzøté-nømendám, zo tozo-einim, av nqægo, 'Mbumbukiam ngenek ezoqam bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav!' "

14

Yesu Sabat khøuwa-te, ezoqa gekhakheinøvem

1 Sabat khøuwa nøme, Yesu lou Felisi iz akhae ezoqam-qá khoevté gemølóg. Yaq ndigu bøi mba mbotakém, ande gekha matev me ndǿmatanām.

2 Yaq nqáe! Ezoqa tendováv ndógo, Yesu-qa megemege-te vō꞉-itan. Ndego bov neka pingim gèmbo-boqotám. 3 Yaq Yesu ndigu Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, āv gezømbebeváp nqægo, "Gê, kopømbâ, Sabat khøuwa-te ezoqa toqo-khakheinøvem, ó, khafeâp?"

4 Geté ndigu yaq qavøiwateáv. Yaq Yesu ngenek ezoqam, zenda mbøevé, vøkhakheinøvem, sasa ndøkhofotav.

5 Yaq Yesu gezø-ein, "Zonømbé-einɨm. Zo nqazo-qonøve, ezoqa kopo, Sabat khøuwa-te, yo o kao ibøkha ozu-te tumbøe-van, yaq gê, ndego sa ndǿivav? Av taoká. Geté nakhamas-té genóliváv. Até ndøgó-a, Sabat khøuwate tøgoat."

6 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu kopømba mbaín, manqat vømbøé-qavøinām.

Qo qakeza iz toqovoa, yaq Mbumbukiam ndǿ-eqoqó

13:30 13:30 Met 19:30 * **13:33** 13:33 Yesu Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ge꞉-ein, ekezan me꞉-eín. **13:35** 13:35 Psa 118:26 **14:3** 14:3 Luk 6:9 **14:5** 14:5 Met 12:11; Luk 13:15

7 Yesu nqanek lou loge-te gegoam, yaq ezoqa tezømét ndǿgo, ndigu
ezoqa kandakanda-qá qonam nonqo-té gimøqonám. Yaq Yesu yaya zø-
etá, taqa yaq-te, gezø-ein, 8 "Qo ezoqa sakhei etoam lou loge-te tekhatoq,
yaq ezoqa kandakanda-qa qonam nonqo-te ndòqǒm. Soqaín ndøgo,
ezoqa iz-akhae-qape tendowav, 9 yaq ndego ezoqam, ma qo ge:khatoq,
teqa-ein, 'Qoqa qonam nonqo, ngēnek qombō-etoām,' yaq qo mivi
voqóndāp, khokho ezoqam-qa qonam nonqo-te sasa qomǿqōm. 10 Geté
ezoqa lou loge-te tekhatoq, yaq khokho ezoqam-qá qonam nonqo-té
qamøqóm. Yaq ndego ezoqam, qo ma ge:khatoq, tendówáv ndǿgo, qo
vøqá-eīn, 'Nǿfu. Nqánek qoqonǿ-qóm, ezoqa kandakanda-qa qonam
nonqo-te.' Yaq av nqægo, qoqa iz gó:-eqatát, ezoqa ewaqape-qa bøi-te,
ndigu qo namba lou-qase-te tiqonavat."

11 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Unimanqatín. Gekha ezoqām
ndego, ekeza iz te-eqatat, teqa iz gévoatát. Neka gekha ezoqām ndego,
ekeza iz tevoatat, teqa iz gó:-eqatát."

Kopømba mbaín, ti-mba toqozø-tøkeat ndigu, yaq tiqa-qavøitat

12 Yaq Yesu ndego ezoqam, ma lou loge-te ge:khato, āv gembøe-eín
nqǽgo, "Qo lou loge kandambaqape toqo-khakheinam, khøuwa muin
o khagus, qo ambá av nqǣgo, qogi qafuap o namba-qaniap o qakeza
ezoqa nøme o gigiap eve ezoqam, ndigu khoev avønin ndiqapuate, ti-
mba ndígu toqókhatōb. Av toqotegoat ndægo, yaq ndigu qo até tiqá
lou loge-té-a, segé-khatoqabém. Yaq qoqa yaq-fia sa ndǿgo tøqágoát.
Yaq-fia nøme mbaín. 13 Geté lou loge toqo-khakheinam, yaq gigiap-av
ezoqam neka bov o pingim soqøsoqa ezoqam neka kagi ezoqam neka
bøi waev mbain ezoqam qókhatób. 14 Av toqotegoat ndægo, qo kopømbá,
khanakhanákh. Zapa ndǿgo, ndigu kopømba mbaín vøqambé-qavøinām.
Geté yaq-fia ndǿgo toqomǿndáp, ezoqa eqeieqei løvøte-te tindusuz."

Yaya etæ manqat, lou loge kandambaqape-qa yaq-te, ezoqa qazømbo-qasi

(Met 22:1-10)

15 Ezoqa nøme, ndego lou namba gi:logat, nqanek manqat ge-ewag,
yaq ndego Yesu āv gembøe-eín nqǽgo, "Ezoqa khanakhanakh mbá
giabitigú, ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, lou loge
kandambaqape-te ndøgo, lou timølog."

16 Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, "Unimanqatín. Geté qoté-ewāg,
nqanek emanqat:

Ezoqa mǿndøgoám. Ndego lou loge kandambaqape ndøkhakheinám.
Yaq ndego ezoqa kopoáv gezø-akhayam, teqa lou loge-te tinduzav. 17 Yaq
lou loge khøuwa qamø-khantaz, ndego tege sasae ezoqam ndøkhofotáv, ti-
te ndigu, vømøzǿ-ein, 'Mòzotøndozáv. Lou mǿndømu-khakheinám.'

18 Geté ndigu ezoqa ewaqape, tanakh manqat mbo-einím. Kopømba
mbaín vøndézāv. Nøme ndego gendo-ein, 'No manqei nowí. Yaq
bàmønáv, bamǿqeiv. Tanakhambá. Kopømba mbaín, vøtøndénāv.'

19 Ezoqa nøme ndego gendo-ein, 'No kao nowí. Ate gi:goam tén. Avøe
manqei khayam nonqó. Yaq ndakin nømé-khamasím. Tanakhambá.
Kopømba mbaín, vøtøndénāv.'

14:8 14:8 Prov 25:6-7 **14:11** 14:11 Met 23:12; Luk 18:14 **14:14** 14:14 Zion 5:29 **14:15** 14:15 Luk 13:29

20 Ezoqa nøme gendo-ein, ‘No sævam no-okí. Yaq kopømba mbaín,
vøtøndénāv.’
21 Yaq ndego sasae ezoqam gèndoveséz, ekeza kawa ezoqam, manqat
vømømbō-ein. Ngenek nqanek manqat ge-ewag, yaq qaqa ndøgó, ekeza
sasae ezoqam vømbō-ein, ‘Ság. Nakhoa kandakanda neka khasøkhasis-
té soqóqáv, taon-te ndøgo. Nakhamas-té. Yaq gigiap-av ezoqam neka
bov o pingim soqøsoqa ezoqam neka bøi waev mbain ezoqam neka kagi
ezoqam qotøndó-khatób, voqotøndó-itūb.’
22 Yaq ndego sasae ezoqam matev gumugu, av kawa ezoqam gembøe-
ein, nango vøndōqavan, yaq āv gembøe-eín nqægo, ‘Káwa ezoqam. No
ezoqa møtøndo-khatób, av manqat qoqonømbe-ein ndægo. Geté qonam
nonqo nøme, ndøløvûzáp.’
23 Yaq kawa ezoqam gembo-qavøiu, ‘Taon bavokhó qonóqáv, ta
nakhoa vinivinimba-te ndo:go. Yaq ezoqa qomøzó-pouwá. Bètøndozáv.
Noqa khoev-te, ùni betetøváb. 24 No nqazó-manqate: Ndigu ezoqam, no
bugukhokhof qazø-akha, qazømbo-qasi, ndigu ezoqa kopo, noqa lou loge
kandambaqape-te, gemó-onák.’ ”

Vòkhœ-matøvém, Yesu paev-qa toqombo-goat
(Met 10:37-38)

25 Khøuwa nøme, ezoqa bawan-qape kandambá, Yesu namba nakhoa-
te gi-apat. Yaq ndego tènøqambún ndógo, ndigu gimbopavam, vøzō-ein,
26 “Gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, gete ndego ekeza eve neka
evo neka zas neka nakheis neka namba-qaniap sanqabeav tøgoat neka
atē ekeza yagé-a, sanqaweav vógoāt, ndego kopømba mbaín, noge paev
ezoqam tegoat. 27 Neka gekha ezoqām ndego, ekeza tae mutui eqawa-
teav tøgoat, no vønøndó-paēv, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam
tegoat.
28 Gèmbo-mataváp. Zo ezoqa kopo, khoev eqawat-qape weve-
qa tegoat, ndego bugukhokhof bètøkho-matøvém, av nqægo, taqa fia
gekhâm, até vømúkhōu. 29 Soqaín ndøgo, ndego sement mba tezav
o uk mba te-asaz, yaq ndego kopømba mbain tøgoat, khoev sasae ate
ndægo temøkhou, zapa ndōgo, moni mbaîn. Av tægoat ndægo, yaq ezoqa
ewaqape, khoev timbo-qeivimat, gévøngi:namát, 30 sasa ndó-einimāt,
av nqægo, ‘Ngenek ezoqam khoev sasae amba me:ngáz. Geté kopømba
mbaín, vóekhōu.’
31 Neka nøme nqánek: Kawa ezoqam tegoat, yaq ndego tegi nakhag
ezoqam ten taosen namba, nakhag gone-qa tegoat, kawa ezoqa
nøme namba, ndego nakhag ezoqam tuenti taosen ndimbugu, yaq
ndego bètøkhæqóm, vómatøvēm, av nqægo, teqa khagua pemé-eqā,
penømakhaya. 32 Geté teqeiv av nqægo, kopømba mbaîn, yaq ndego
u-anim bekhofotáz, kawa ezoqa nøme-te, ndego ate av-té qambaqape
te:goat. Yaq ndigu sambi manqat manqate-qa bemømbo-viømém.”
33 Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq āv gezømbe-
eín nqægo, “Zó-a, kopó. Gekha ezoqām ndego, ekeza gigiap ate ndægo,
zita wuøeav tegoat, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat.”

Ngalam-qa yaya etæ manqat
(Met 5:13; Mak 9:50)

34 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Ngalam gigiap qanimáv. Geté
mokhov tømømbo-navøem, yaq nqawa áv kiní-ngalam-mokho-mba-ēz?

14:20 14:20 1 Ko 7:33 **14:26** 14:26 Luk 9:23

35 Ngalam av ngi:gu, mokho mbaín. Até ndøgó-a, manqei namba toqote-
qambua, avøe ewa etoam nonqo, kopømba mbaín. Soqó-ogizó.
Gekha ezoqām ndego, gea tømbogoat neka yoge kopømba vømbógoāt, yà
beyogé!"

15

Sip kopo gu-ewan, yaq nqawa gufakhan, taqa yaya etæ manqat
(Met 18:12-14)

1 Khøuwa nøme, teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapa-us ezo-
qam kopoáv, Yesu-te gindupindam. Manqat yoge-qa mbozáv. 2 Yaq Felisi
ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu manqa
mbogeveém, gi-einim, "Ngenek gekha zapâ, manqa-zapa-us ezoqam
namba ndi:tøkuat neka lou namba ndi:loge?"
3 Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein,
4 "Zo ezoqa kopo, sip wan andled timbogoat, yaq kopo gembō-ewān,
yaq gê, ndego gekhā ndøgō? Ndego ndigu nainti-nain nøme, segéziváz, ta
manqei-te ndøgo, gagayag gilogatun, nøme-qa vømøvaō, ndugu gumbo-
ewan. Yaq até gembóvawét, atema vømø-omēt. 5 Yaq tu-omet, ndego
khanakhanákh. Yaq nqanqa-té gunøvé, 6 sasa ndøqanāo, vøqavān. Yaq
ndego zifuap neka ezoqa nøme, avønin timbo-puatat, tenøzø-akhá ndøgo,
vøzø-eĩn, 'Vǿndozáv. Khanakhanakh zígoném, no namba. Zapa ndøgo,
sip kopo qanømbo-navupam, møe-omét.'
7 No nqazø-manqate: Yan-te nqo:go, matev até kopó. Khanakhanakh
ndøgo, tindapem, manqa-zapa-us ezoqa kopo, Mbumbukiam-te teqam-
bun, ndøgo gemø-løvuám, av khanakhanakh ndøgo, ezoqa eqeieqei
nainti-nain-qa yaq-te tøzømbe-goat, ndigu ndimatavap, ni kopømbaqapē
Mbumbukiam-te qambuniav tøgoat."

Sæva kopo, moni mokho gimbo-nasiniapam, yaq nqawa guzømet, taqa yaya etæ manqat

8 Yaq Yesu yaya nøme gezø-eta, gezø-ein, "Sæva moni mokho ten tim-
bogoat, yaq kopo gembō-nasinĩm, yaq gekhā ndøgō? Ndugu lampa
ndømág, khoev vøviayām. Yaq unimé:-vawét, atema vømøzømēt. 9 Yaq
moni mokho tuzømet, zifuap neka ezoqa nøme, avønin timbo-puatat,
tunøzø-akhá ndøgo, vøzø-eĩn, 'Vǿndozáv. Khanakhanakh zígoném,
no namba. Zapa ndøgo, moni mokho ndigu, ginø-nasiniapam, nango
møezømét.'
10 No nqazø-manqate: Manqa-zapa-us ezoqa kopo, Mbumbukiam-
te geqambunin, yaq Mbumbukiam-gi enzol ezoqam, até kopó,
khanakhanakh āv tini-gonemín."

Yaya etæ manqat, nakhei angana menas-qa yaq-te

11 Yaq Yesu yaya nøme zø-etá, gezø-ein, "Ezoqa kopo mǿndøgoám.
Nakhei angana menás gimbogoam. 12 Yaq khøuwa nøme, yo okho-qase
até gendego, eve vømbō-ein, 'Tát! Gigiap ndøgo, no ata namba toqoni-
etoam, qo toqo-lawaqape-eq, no é-moqonømbe-etoám ndakin.' Yaq eve
até gendego, ekeza gigiap ate ndægo, livin-mbá gunumu-qatatát, nakhei
menas vøzø-etoam.
13 Khapé outøpøteáv, yaq okho-qase ekeza gigiap gèwí. Yaq manqei
nøme-té genøwáv. Qámbá. Yaq tegi moni, khokho matev-té genø-
nqagivemát. 14 Yaq moni até gi:goam gumukhoub, vikia seke ndøfakhán,

15:2 15:2 Luk 5:30 **15:4** 15:4 Ezek 34:11, 16; Luk 19:10

ta manqei-te ndøgo, yaq ndego lou mbaimbai vømbōpa. 15 Yaq ndego
mo-manqei-anim ezoqam tøke-qa gemboviam, ndego bøsi nen-té genø-
khofotumám, lou vømøzø-etoamin. 16 Yaq ndego ifi kandambá qambo-
vinumam. Geté ezoqa lou etoumáv. Yaq ndego bøsik-qá lou soqaqape
loge-qa mbogoám.

17 Yaq matavap eqeieqei qamøndæ-vesez, ndego ekeza manqat āv gene-
eín nqægo, 'Tat-gi sasae ezoqam ate ndi:gu, ndigu lou kopoáv ndiloge.
Geté no, nòpotonám. No avønín nønaním. 18 Ság! Manqei nqanek, nø-
iváv. Yaq tat-té qatøqaván. No āv qamømbó-eín nqægo, "Tát! No manqa-
zapa nogó, Mbumbukiam-te neka qo-te. 19 No ezoqa eqeieqeí mbá, qoge
yo sekemba tægoat. Ság. No qoge sasae ezoqam mba nógoát." ' 20 Yaq
ndego até gendego, ta manqei ndøgo gè-iváv, eve-te sasa ndøwav. Ndego
qambaqape, ambá genegeavún. Yaq eve sège-omét. Yaq tanakh mbogó.
Yaq até gendego, tenøvuáo ndógo, yo vømø-møvøiu, sasa ndøngenøtam.

21 Yaq yo gembo-ein, 'Tát! No manqa-zapa nogó, Mbumbukiam-te
neka qo-te. No ezoqa eqeieqeí mbá, qoge yo sekemba tægoat.'

22 Geté eve ekeza sasae ezoqam zø-akhá, gezø-ein, 'Nakhama ndøgó!
Ndabua eqeieqei zotøndó-upøném, vozombó-uzømēm, neka kokosov-te
mbimak khapelavøqasi vozombó-utøzēm neka tamak vozombó-uzømēm.
23 Kao-yu enaq-us vøndolaém. Yaq lou zílóg. Khanakhanakh-qape
zígoném. 24 Zapa ndógo, noge yo, andé genaním. Geté ndakin, møndø-
khandí:v. Ndego gò:navupám. Geté ndakin, møndø-fakhán.' Yaq lou loge
ndøngazém. Khanakhanakh kandambá gigonem.

25 Ta khøuwa-te ndøgo, yo-khøuwa, khae-té gegoám. Yaq nango gen-
doqavan, khoev ge:khatoat, ndego ouv qaqayam ndø-ewág, ezoqa gi-
ogimat. 26 Yaq ndego sasae ezoqam mbo-akhá, gembobevap, 'Gekhā
ndógo, manqa khape qæfeaz?'

27 Yaq ndego sasae ezoqam gembo-qavøiu, 'Qaveqase ndoqaván. Yaq
qave, kao-yu enaq-us ndølavá:o. Zapa ndógo, ndego khanakhanakh kan-
dambá, ge-omet av nqægo, te-te matev-qase nøme fakhaneav qagoam,
gefakhan.'

28 Geté ndego zapikia, nqanek manqat ge-ewag, ndego qaqa ndøgó.
Yaq poeveáv, lou loge-te te-on. Yaq eve ndøfakhán, onim-qa yaq-te
vømømbō-pouwa.

29 Geté ndego yo-khøuwa, eve gembo-qavøiu, 'Nqáe! No viav
kopoáv, sasae nqataqago. Neka no qoqa manqat nqagimáv. Geté
qo até naningus-yu kopó-a, etopøteáv no-te, yaq nogi nøfuand namba
khanakhanakh vøtígonēm. 30 Geté nandev qoge yo gendoqavan, ndego
qogi moni ate ndi:gu mambe sakheis-te go:ngiæzo, yaq qo até qo-
qotøndego, kao-yu enaq-us voqombō-lavao.'

31 Yaq eve gendo-ein, 'Áti. Qo no namba oskia qogó. Neka gigiap ate
nqanømbe:go, ndøgo qoqá. 32 Geté ni lou ùni bizilóg neka khanakhanakh
binī-asøtav. Zapa ndógo, qoge qaveqase, andé genaním. Geté nango
møndø-khandí:v. Ndego gò:navupám. Geté ndakin, møndø-fakhán.' "

16

Yaya etæ manqat, gigiap keoge ezoqam-qa yaq-te, ndego ge:khavozam

1 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam, emanqát nøme zøvotót, gezø-ein,
"Qàgoám. Ezoqa møndøgoám. Gigiap kopoav ezoqám. Neka ndego

15:18 15:18 Psa 51:4 **15:24** 15:24 Ef 2:1, 5

sasae ezoqam vømbōgoam. Gigiap ate qægoam, ndégo tembøe-kawaevtám. Geté khøuwa nøme, ndego gigiap eve ezoqam, āv gene-ewág nqægo: Tege sasae ezoqam, moni mbongiæzøtét.

2 Yaq gigiap eve ezoqam, até gendego, ndego gigiap keoge ezoqam vømbō-akha, gembo-ein, ‘Gê, gekhâ ndøgo, qoqa moni ngiæzoat matev-qa yaq-te, manqat nqæyoge? Ság! Emanqat qópeawám, nogi moni ande āv khoqombøē-kewagam. Zapa ndógo, qo kopømba mbaín, noge gigiap keoge ezoqam, sekemba toqogoat.’

3 Yaq ndego gigiap keoge ezoqam, ekeza manqat ge-ein. ‘Áv khatégō? Noge kawa gékhofonó, sasae-te. No bazaføgakh mbaín, manqei ozam sasae tægo. Neka no miví, ezoqa gigiap-qa vøzømbé-vi:māt. 4 Ság. No ndakin møtenøtén, ande gekha matev me nøtégō. Yaq sasae-te tækhofon, no ezoqa ekeza khoev-té ginó-khatombém.’

5 Yaq ndego até gendego, ezoqa ewaqape, ndigu tege kawa-te gigiap qazømbo-løfokam, vøzø-akhayam. Yaq ndego ezoqam, bugukhokhof gendowav, āv gembøe-eín nqægo, ‘Qo noge kawa-te, gigiap ate qægoam gekhâm nandaqambo-løfoke?’

6 Yaq ndego ezoqam gendo-qavøiu, ‘No te-te oil yakhav wan andléd, nqanømbo-løfoke.’

Yaq ndego gigiap keoge ezoqam gendo-ein, ‘Ság. Pepa taqa yaq-te gipeaomem, nqánek. Gèqóm. Yaq yakhav fifti mba qotó-peawám. Nakhamas-té.’

7 Yaq ndego gigiap keoge ezoqam, ezoqa nøme gembobevap, ‘Gebâ qo. Qo noge kawa-te, gigiap ate qægoam gekhâm nandaqambo-løfoke?’

Yaq ndego ezoqam gembo-qavøiu, ‘No te-te flawa pus wan taosén, nqanømbo-løfoke.’

Yaq ndego gigiap keoge ezoqam gembo-ein, ‘Pepa taqa yaq-te gipeaomem, nqánek. Ság! Eit andled mba qotó-peawám.’

8 Yaq vaev-te, ndego gigiap kopoav ezoqam, tege keoge ezoqam-qa manqat ge-ewag, av khavozam matev ge:matanam, yaq ndego teqa iz gèeqá. Zapa ndógo, teqa matavap loloákh.”

Yaq Yesu taqa yaq-te, āv gezømbe-eín nqægo, “Unimanqatín. Manqei-qape ezoqa soqøsoqa, yaqyaq-a matev gimatønumatun, tiqa matavap loloakh mòndøløvú, ndigu ezoqa nøme-qa matavap, ndigu waev-te ndiyage.

9 Geté no nqazø-manqate. Manqei-qape ezoqam, moni manqa-zapazapa nonqo ndø-abumatún. Geté zo ezoqá nøme zozømbé-tøké. Yaq ndigu zogi zøfuap ndógoát. Yaq vaev ndøgo, moni khatibam matev tømø-navøem, Mbumbukiam zo ekeza khoev miavmiav-té genó-upøzó.”

Gigiap neka moni keoge eqeieqei-qa yaq-te

10 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa gigiap khapelavøqase, eqeieqei tembo-kewagat, ndego até gigiap kandambaqapé-a, eqeieqei mbókewagát. Geté gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa gigiap khapelavøqase, keoge eqeieqei mbain tøgoat, ndego até gigiap kandambaqapé-a, keoge eqeieqei gembógoák.

11 Yaq nakémbá, zo manqei-qape moni keoge eqeieqei gonemav tøgoat, ge zô ndozo-matavap, zo Mbumbukiam unimanqatin gigiap ndøzø-etoam, tozombo-kewagat? Av taoká. 12 Neka gê, zo ezoqa nøme-qa gigiap

16:10 16:10 Luk 19:17-26

keoge eqeieqei gonemav tøgoat, zo Mbumbukiam zøkeza gigiap ndøzø-etoam? Mbaín."

Ezoqa kopømba mbaín, kawakawa-za menas timbogoat, Mbumbukiam nekā moni
(Met 6:24)

13 "Sasae ezoqa kopømba mbaín, kawa ezoqa menas timbogoat, tezø-sasaetat. Kawa ezoqa menas timbogoat, yaq nøme ndego, gembó-pøovát. Geté nøme ndego, gembøé-qasi꞉vát. Nøme ndego, teqa manqat o-mba mbøéndapát. Geté nøme ndego, teqa manqat gembó-sanqawát. Yaq até zó-a. Zo kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa mokho-te neka moni-qa mokho-te sa tozotumu-goat."

Felisi ezoqam-qa khavozam matev, moni-qa yaq-te

14 Yaq Felisi ezoqam, nqanek manqat giyogem, moni-qa yaq-te, ndigu Yesu gèvøngi꞉nám. Zapa ndógo, ndigu moni-te poev zøgoám.

15 Yaq Yesu gezø-ein, "Zo ezoqam-qa bøi-te, zoqa matev bugug eqeieqei keoge-qa zøgó. Geté Mbumbukiam, zoqa mbøni mòndæ-otév. Matev nøme ndøgo, ezoqa eqeieqei ndivewe, ndøgo Mbumbukiam-qa bøi-te soqaqapé."

Mozes-qa guguna manqat neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te
(Met 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

16 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Zion gefakhan, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, yaq ndakin Mozes-qa guguna manqat-gi khøuwa neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-gi khøuwa, mòndømø-nasiním. Ndakin Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te ndøfakhán. Neka ezoqa ewaqape, onim-qa ndøgót. Bazaføgakh-ús. 17 Geté unimanqatín. Yan neka manqei-qape, kopømbá, tømø-navøem. Geté Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te, peawap-qase gemó-navøemák.

18 Khamasim, nqánek: Gekha ezoqām ndego, sævam te-ivav, yaq sævam vini vó-okī, ndego nøkenøkem matev ndóngiú neka mambe mé꞉wáv. Neka gekha ezoqām ndego, sævam tu-oki, ezoqa nøme ge-ivav, até ndegó-a, mambe mé꞉wáv tu namba neka nøkenøkem matev vøngiū."

Gigiap kopoav ezoqam neka Lazales, tiqa emanqat

19 Yaq Yesu emanqát nøme zøvotót, gezø-ein, "Qàgoám. Ezoqa mòndøgoám. Gigiap kopoav ezoqám. Ndabua eqeieqei fia kandakanda ndø-uzumám neka yage eqeieqei-te vōyagam. 20 Tegi mboqog bavokho ndøgo, gigiap-av ezoqam ndøveém. Teqa kha ate qægoam, saté nqama-nqamav. Iz nqambógo, Lazalés. 21 Ndego lou khakhayakh loge-qa mbogoám, ndøgo gigiap eve-qa lou-qase-te qando-pomovam. Yaq gaqo ndozavín, nqamav vømbō-venegomemɨn. 22 Yaq Lazales gènaním. Yaq enzol ezoqam, Eibleem-té ginø-eqeinám, teqa avønin-te vømōqom. Yaq vaev até ndegó-a, gigiap eve ezoqam, vōnanim, neka ezoqa vømō-otøvem. 23 Yaq ndego løvøte ezoqam-qa manqei-te gemøfakhan ndøgo, bøi ge-eqa, nqosøgeap kandambaqape gembo-ewagam, Eibleem mba mo꞉-omét. Lazales namba me꞉qonavám. Qámbá. 24 Yaq sège-akhá, 'Atákha. Eibleem. No tanakh gènøgó. Lazales qotøndó-khofotáv. Kokosov kopo

16:15 16:15 Met 23:28; Luk 18:9-14 **16:16** 16:16 Met 11:12-13 **16:17** 16:17 Met 5:18

ibøkha-té genó-qoqomáz, noge sas vókhantāv, vóvamēv. Zapa ndógo, no nqanek gøina wageap-te nqægo, nqosøgeap khàpe nømbe-khouwév.'
25 Geté Eibleem āv gembøe-eín nqégo, 'Nózeø. Gèmbo-mataváp. Qo qoqoyagam, qo gigiap qaniqanimáv qaqagoam. Geté Lazales gigiap soqøsoqá geneyagám. Geté ndakin ngenek yage qanimav-qape ndøndapét. Geté qo nqosøgeap-qape qondapét. 26 Neka nøme nqánek: Yaq qo-a, yaq ni, manqei ozu khavoe-qape nqóugu. Neka gekha ezoqām ndigu, nqanek ngiyage, qo-te okho-qa ndigu, kopømba mbaín. Neka gekha ezoqām ndigu, nandav nandiyage, kopømba mbaín, ni-te tinduzav.'
27 Yaq ndego gigiap kopoav ezoqam gendo-ein, 'Atákha. Av tægoat ndægo. Nøtaqá-viám. Lazales nogé tat-qá khoev-té qonó-khofotáv. 28 No namba qatifakhan, fáev ate gi:goam. Yaq Lazales bèwáv, bemøzø-ein, tiqa matev bè-enénd. Soqaín ndøgo, até ndigú-a, nqanek nqosøgeap manqei-te tinduzav.'
29 Geté yaq Eibleem gembo-qavøiu, 'Qogi namba-qaniap, nømendim manqat ndøzôgó, Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem. Yaq tiabembo-pavét ndøgo, av ndigu gi:peaomem.'
30 Yaq ndego gigiap kopoav ezoqam gendo-ein, 'Atákha. Eibleem. Av taoká. Geté ezoqa kopo løvøte-te tendosuzam, manqat vøzǿ-eín, ndigu ndøqambúz.'
31 Geté yaq Eibleem gembo-qavøiu, 'Ndigu Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat yogeav tøgoat, yaq até ndøgó-a, ezoqa løvøte-te tendosuzam, ndigu teqa manqat yogeav āv tinígoát.' "

17

Ezoqa nøme, manqa-zapa-te toqo-itub
(Met 18:6-7; Mak 9:42)

1 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, "Matev vinivinimba ndøfakhanám, ndøgo ezoqa manqa-zapazapa-te tø-itubat. Geté ndego ezoqam, møndø-soqoév, ndego matev av nqægo tematønumat, ndøgo ezoqa nøme manqa-zapazapa-te tø-itub. 2 Ezoqa av nge:go, amba nandiqape monqo-te timbo-møpøtøzemin, kewan-te sasa mø-oginamin, vømø-geonin, ndøgo ambá qanimáv. Geté soqain ndógo, ndego nginik ezoqa khasøkhasis manqa-zapa-te te-itub. 3 Yaq nakémbá. Aiyá qagó."

Ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa, sà betaqambo-navøemát
(Met 18:21-22)

Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Klisten ezoqa nøme, manqa-zapa tematanam, yaq qógugú. Yaq ndego tematøvem, av nqægo, 'Unimanqatín. No manqa-zapa nogō.' Yaq qo teqa manqa-zapa, sà betaqambonavøém. 4 Até ndøgó-a, ezoqa khøuwa kopo-te, matev soqøsoqa seven tematønumit qo-te, neka tanakh manqat seven vøqá-manqatēt, yaq qo teqa manqa-zapazapa, até sa betaqambo-navøemát."

Unimanqatin-qa yaq-te

5 Yaq Evezøza-gi u-anim gimbo-einim, "Niqa unimanqatin vønifitám."
6 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Unimanqatín. Até ndøgó-a, zoqa unimanqatin khapelavøqase mba tøgoat, kopømba ande av masted tae nangaqasi ndi:gu, zo kopømbá, nqanek tae-qape sozombó-einím, 'Vòkhofóq.

17:3 17:3 Met 18:15 **17:6** 17:6 Met 17:20; 21:21

Yaq ndaola-té qoqomǿ-itán.' Yaq tae nqanek, zoqa manqat o-mba zømbóndáp."

Yesu ekeza paev ezoqam, sasae ezoqam ge꞉khamas

7 Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, "Zo ezoqa nøme, sasae ezoqa teqagoat, ndego khae-te teqa-sasaetat o sip tezø-kewagat, yaq ndego sasae manqeite gendo-qavanin, gê, qo moqombó-einin, av nqægo, 'Mòqotøndo-óq. Gèqóm. No namba lou zílóg'? 8 Av taoká. Geté qo ndego āv qoqombøeeinín nqægo, 'Noqa lou vǫ̀khætá, vǭkhakheinam, voqó-yogīm. Yaq no lou loge neka ibøkha izam tønømbu-navøem, qo qakeza lou ndǿgo toqonǿlóg.'

9 Yaq ndego sasae ezoqam, nqanek sasae qamømbøe-navøemin, yaq gê, qo ike manqat qombó-einin, ndego qoqa manqat o-mba geqambo-ndap? Av taoká."

10 Yaq Yesu taqa yaq-te gezø-ein, "Zo até kopó. Zo matev ate ndægo tozotumu-gonem, av Mbumbukiam gezømbe-ein, yaq zo sa nqánek qazóeiním, 'Ni khokho sasae ezoqam mbá. Ni satø ndǿgo teigoném, av Mbumbukiam manqat ginimbi-ein.' "

Yesu kha sisi-us ezoqam ten gekhakheinøvem

11 Yesu Zelusalem taon-te gemat, yaq æ tunumát, e Samalia manqeia, e Gelili plovins. 12 Yesu vemiav nøme-te ge-onat, yaq kha sisi-us ezoqam ndozáv. Tén ate gi꞉goam. Yaq ndigu qambaqapé segendowán.* 13 Yaq ndigu kandambaqape segendo-akhaém, "Yésu. Káwa ezoqam. Ni tanakh gînigú."

14 Yesu ndigu ezoqam gezømet, yaq āv gezømbe-eín nqǽgo, "Mbumbukiam-gí iziz ezoqam-té qazonǿzáv, bemǭzømet." Yaq ndigu ezoqam ten ate av-té gi꞉-apat, kha sisi sègezømbo-navøemtát.

15 Yaq ndigu ezoqa kopo ge꞉-otev av nqægo, kha sisi mǫ̀ndønø-navøēm, ndego nangó genøveséz, Yesu-te. Mbumbukiam-qa iz, até go꞉-eqatát. Kandakandá møndæ-akhayám. 16 Yaq ndego Yesu-qa zenda tokhotapakqa megemege-te, katuk ndømøkuí, ike manqat vømbō-ein. Ndego ezoqam, bawan vini-ák. Samalia ezoqám.

17 Yesu ngenek ezoqam ge-omet, yaq āv gene-eín nqǽgo, "Ezoqa ate gi꞉goam tén, kha sisi-us gigoam, gi-eqeieqei-ez. Gemâ ndigu ezoqa nain nøme, kinøqapi? 18 Gê, ezoqa nøme, ambá gēmatøvemem, av nqægo, ni bànivesēz, Mbumbukiam-qa iz bamū-eqanem? Gê, ezoqa sa ngénèk, manqei vini-ak?"

19 Yaq Yesu ndego ezoqam gembo-ein, "Qoté-itān. Mòqoqáv. Qoqa unimanqatin nandav, tǫ̀khakheinøqavém."

Mbumbukiam-qa Megeat Matev tøfakhan
(Met 24:23-28, 37-41)

20 Khøuwa nøme, Felisi ezoqam Yesu gimbo-bevøpem, Mbumbukiam-qa Megeat Matev gekha khøuwā qanéfakhān, yaq ndego āv gezømbeqavøiú nqǽgo, "Mbumbukiam-qa Megeat Matev tøfakhan, yaq kopømba mbaín, toqoqeiv, av gigiap o matev nøme ndoqote-qeivi. 21 Ezoqa kopømba mbaín, ti-einim av nqægo, 'Nqáe! Mbumbukiam-qa Megeat Matev nqánek,' ó, 'Ndǽ! Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndǿgo.' Zapa ndǿgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, zo mokho-té qanu꞉gú."

---

* **17:12** 17:12 Ndigu qambaqape tindiwán ndǿgo. Zapa ndǿgo, ta khøuwa-te ndøgo, kha sisi-us ezoqam kopømba mbaín, ezoqa nøme-qa avønin-te tizav. Khafeáp. **17:13** 17:13 Lev 13:45-46 **17:14** 17:14 Lev 14:2-3; Met 8:3-4

22 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Khøuwa ndømø-fakház. Yaq
zo Ezoqam-gé Yo-gi khøuwa kopo zømete-qa zógoát. Geté zo zózømetamák.
23 Ezoqa zo āv gizømbé-manqatát nqægo, ‘Ndæ! Keliso ndégo, yaq
manqei,’ ó, ‘Nqáe! Keliso ngégo.’ Geté zo ndøzāv, neka ndigu zøpáev,
tizav. 24 Zapa ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo, Ezoqam-ge Yo tegeav, ndego
nakhamas-té gendó-fakhán. Andé ndand mé꞉vøiyám, ndøgo yan-qape
sa tumukhazet. 25 Geté bugukhokhof, ndego nqosøgeap kandambaqape
bètøkho-ndáp neka ezoqa ndakin ngiyage, bēsanqawem.
26 Ezoqam-ge Yo nango tegeav, matev āv tønégoát, av Noa-qa khøuwa
qægoam. 27 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa lou loge zøgoupám, ibøkha izam
vøzø-goupam, neka sakhei vøzøkimam-a, vø-etoumam. Yaq matev até
gemát, atema Noa khagua-qape-te vøu-on, khouwat-qape vøndōwav,
ezoqa ewaqape vøngiæzo.
28 Yaq até Lot-qá khøuwa-té-a, matev até kopó, āv tønegoám. Ezoqa
lou loge zøgoupám, ibøkha izam vøzø-goupam, gigiap vøwiam, neka avøe
gigiap vø-ogeakham, neka khoev vøpuanemam. 29 Geté ta khøuwa-te
ndøgo, Lot Sodom taon ge꞉-ivav, gewav, gøinam neka nandi wagøvap-us
ndø-o꞉áz. Andé qæ me me꞉lanqá, ezoqa ewaqape vøngiæzo.
30 Yaq matev kopo, āv tønéfakhán, Ezoqam-ge Yo tendoveao, tendo-
qavan. 31 Ta khøuwa-te ndøgo, gekha ezoqām ndego, khoev ova to꞉yat,
ndego khoev mokho-te bè-ő́n, gigiap vømøndó-upā. Neka gekha ezoqām
ndego, khae-te tesasaetet, ndego khoev-te nango bevèsēz. 32 Lot-gu zas
gèmbo-mataváp, ndugu andē gekha matev me mbøefakhan.
33 Gekha ezoqām ndego, ekeza yage geawat-qa tegoat, ndego
ndækhambuá. Geté gekha ezoqām ndego, ekeza yage te꞉khambua,
ndego ndømøqeív. 34 No nqazø-manqate: Ta lova ndøgo, ezoqa menas
venanqei nonqo kopo-te tisømbiit, yaq Mbumbukiam kopo ndøndáf.
Geté nøme, segé-iváv. 35 Neka sakhei menas, flawa timivisumit, nømu
ndugu, Mbumbukiam ndøndáf. Geté nømu ndugu, segé-iváv.”†
37 Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq āv gimbøe-
bevøpém nqægo, “Evézøza. Nqanek matev, gekha manqei-té
qamøfakhān?”
Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Søvakha pikia ande āv kenéveāt, koe ndøgo tinø-
piaɨn.”

18

Ngœmam neka manqa ovøyam megeat ezoqam, tiqa yaya etœ manqat

1 Yesu ekeza paev ezoqam, yaya nøme zø-etá. Tezømbe-etá ndógo, ndigu
bètezøtéz, Mbumbukiam-te miavmiav be-akhayám neka be-ivøvém.
2 Yaya gezø-eta nqánek, “Vemiav nøme-te, manqa ovøyam megeat ezoqam
møndøgoám. Ngenek Mbumbukiam-te møe mbaín neka ezoqam-qa
yaq-te matavupáv. 3 Neka ta vemiav kopo-te ndøgo, ngæmam vøgoam.
Zivis møndømbo-naním. Ndugu ngenek manqa ovøyam ezoqam-té gunø-
okhoám, manqat vømømbō-einin, av nqægo, ‘No ùni nømbetøké. Noge
qaqa ezoqam, no ngiænoat-qa ndøgó.’ 4 Geté ndego manqa ovøyam

17:23 17:23 Mak 13:21; Luk 21:8 **17:28** 17:28 Gen 18:20; 19:25 **17:31** 17:31 Met 24:17-18

17:32 17:32 Gen 19:17, 26 **17:33** 17:33 Luk 9:24 † **17:35** 17:35 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 36Neka ezoqa menas, khae-te tisasaetet, nøme ndego, Mbumbukiam ndøndáf. Geté nøme ndego, segé-iváv. **18:1** 18:1 Kol 4:2; 1 Tes 5:17

megeat ezoqam, khøuwa kopoav, gèmbøe-qasi꞉vám. Geté vaev-te, ndego ekeza manqat āv gene-eín nqægo, ‘Ság! No Mbumbukiam-te møe mbaín neka ezoqam-qa yaq-te matavupáv. 5 Geté no gènømbo-qasí꞉v, ngunuk ngæmam sekemba ngundu-okho, khøuwa ngunø-ngiæzoat. Ság! Sæmbótøké. Soqaín ndøgo, nqanek matev sa tøma, no kha vømønǿ-føløvøēm.’ ”

6 Yaq Evezøza nqanek emanqat gumuvotot, gezø-ein, “Ngenek manqa ovøyam megeat ezoqam, soqaqapé. Geté teqa manqat mozóyogem? 7 Yaq ge zô, ndozo-matavap, ndego ngunuk ngæmam gumbotøke, yaq Mbumbukiam, tegi ezoqam gevevesam, gezǿ-tøkeāk, neka ndigu manqa ovøyam-te, matev eqeieqei géndapemāk, ndigu te-te oskia ndi-akhayam, pavpave neka lovølova? Neka Mbumbukiam yakha ndømbóva, tezøtøke? Mbaín. 8 No nqazǿ-manqate: Ndego ekeza ezoqam, nakhamas-té genøzǿ-tøké.

Geté Ezoqam-ge Yo nango tendoqavan, gê, ndego unimanqatin ndǿqeiv?”

Yaya etæ manqat, Felisi ezoqam neka teks moni upøgim ezoqam-qa yaq-te, ndigu Mbumbukiam-te gimø-akhaemem

9 Ezoqam-qa mokho-te, ndigu Yesu-qa manqat gi-ewagat, nøme ekeza kha, eqeieqei me꞉vewám. Yaq ndigu ezoqa nøme, gèsanqabám. Yaq Yesu ndigu yaya zø-etá, gezø-ein,

10 “Ezoqa menas møndøgoám. Nøme ndego, Felisi ezoqám. Neka nøme ndego, teks moni upøgim ezoqám. Yaq khøuwa nøme, ndigu ezoqa menas, Mbumbukiam-qá khoev-té ginø-apát. Guligulim-qa ndø-apát. 11 Yaq ndego Felisi ezoqam, sège-itán. Anøzí. Yaq āv gene-guligulím nqægo, ‘Ike kandambá, Mbumbukiam. Zapa ndǿgo, no āv tiuká, av ezoqa nøme soqøsoqa ndi꞉gu, ndi-aqonam neka ndi꞉khavozam neka mambe ndi꞉-okho. Neka no āv teoká, av ngenek teks moni upøgim ezoqam nge꞉go. 12 No pula kopo-te, khøuwa menas, lou logemav matev nogoatún. Neka gigiap ate ndægo, qæ-upøgimatun, no nòqaqaín, qaqageap vømǿ-ten-in, neka qatoat kopo qo vøtaqā-etoamin.’

13 Geté ndego teks moni upøgim ezoqam, qambaqapé segendo-itán. Yaq geguligulim, ndego kawa eqawateáv, yan-te. Zapa ndǿgo, ndego miví. Geté ndego ekeza savim ndøtøkubám, mutøkhop vǿ-itan, sasa ndø-ein, ‘Mbumbúkiam! No tanakh gènøgó. No manqa-zapa-us ezoqám.’ ”

14 Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq āv gezømbe-eín nqægo, “No nqazǿ-manqate: Nginik ezoqa menas khoev-te giqavaz, ezoqam ngének ge-eqeieqei-év, Mbumbukiam-qa bøi-te, vaev-te geguligulim. Ambá ndego, Felisi ezoqam. Zapa ndǿgo, gekha ezoqām ndego, ekeza iz te-eqatat, teqa iz gévoatát. Neka gekha ezoqām ndego, ekeza iz tevoatat, teqa iz gó꞉-eqatát.”

Yesu nakhei nqonqon, zenda gezømbove
(Met 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Ezoqa nøme, Yesu-te, nakhei nqonqon ndo-itub. Ndigu møndøzøpoé, Yesu ambá zenda zømbø-awamín. Geté tegi paev ezoqam nqanek matev giqeivim, gèzømbe-khafén, ndigu ezoqam. 16 Geté Yesu ndigu nakheis,

18:12 18:12 Isa 58:1-4; Met 23:23 **18:13** 18:13 Psa 51:1 **18:14** 18:14 Met 23:12; Luk 14:11

sègezø-akhá. Yaq āv gene-eín nqægo, “Nakheis bègeáv, no-te. Zømbo-khakhàzăm. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu, av nakheis ngi꞉gu.

17 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa Megeat Matev khatiwiav tøgoat, av nakhei nqonqon ngi꞉gu, ndego teqa Megeat Matev mokho-te gemó-onák.”

Gigiap kopoav ezoqa ndakinak, Yesu-te gendowav
(Met 19:16-26; Mak 10:17-27)

18 Khøuwa nøme, megeat ezoqa nøme, Yesu āv gembøebeváp nqægo, “Nøméndim ezoqam mbomambaqape. No gekha matev nómatønumāt, khandi miavmiav vøténdāp?”

19 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha zapâ, no mbomambaqape ndoqote-næna? Ezoqa mbaín, mbomambaqape. Mbumbukiam mba me꞉gó. 20 Qo Mbumbukiam-qa guguna manqat mòqote-qatéq, av qæ-ein nqægo: Qo nøkenøkem matev ndøngì꞉wăt. Neka ezoqa pakhapakha zøkhanèăm. Neka ndø-aqònám. Neka meakha manqat ndømanqàté. Qavē neka qavo, gèzøvizáp.”

21 Yaq ndego ezoqam gendo-qavøiu, “Nqanek guguna manqat ate ndægo, nqæmbôpáev, no khapelavøqase qategoam, atema ndakin.”

22 Yesu nqanek manqat ge-ewag, yaq gembo-qavøiu, “Qanimáv. Geté matev kopo nøme nqánek qoqógó. Gigiap ate nandaqambe꞉go, qówí. Yaq moni ndigu toqoqas, gigiap-av ezoqam qozø-etoám. Av toqotego ndægo, yaq qo gigiap qaniqanim, yan manqei-té qoqonø-møvøemét. Yaq vøndoqáv. No qonøndó-páev.”

23 Geté ngenek ezoqam, nqanek manqat ge-ewag, ndego khanakhanakh mbaín. Avus-mba mbovoé. Zapa ndøgo, ndego gigiap kopoáv qambogoam.

24 Yesu ngenek ezoqam ge-omet, avus-mba qambovoe, yaq āv gene-eín nqægo, “Gigiap kopoav ezoqam, ti-te ndigu unimé꞉-føgákh, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te tu꞉-oz. 25 Kemol ndugu, søvakha gigiap kandambaqapu, mil nqa-te one-qa tugoat, tu-te ndugu føgakh andé mbaín, av gigiap kopoav ezoqam-te føgakh ndægo, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te one-qa tegoat.”

26 Yaq ezoqam ndigu, nqanek manqat giyogem, āv gini-bevøpém nqægo, “Av tægoat ndægo, yaq gekha ezoqām ndøkhandī꞉v?”

27 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gekha matēv ndøgo, ezoqam-te kopømba mbain ndøgo, Mbumbukiam kopømbaqapé, segé-matanám.”

Yesu toqombo-pavet, taqa yaq-fia
(Met 19:27-30; Mak 10:28-31)

28 Yaq Pita Yesu gembo-ein, “Nqáe! Ni nikeza gigiap ate qægoam, zitá qati-wuøém, qo nqeitaqambe-paev.”

29 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, khoev te-ivav o zas o namba-qaniap o evøndipakha o nakheis tezivaz, Mbumbukiam-qa Megeat Matev zapaya, 30 ndego Mbumbukiam, ndakin yage-te nqanek, nøme mba mbøé-etoám, kopoav-qapé, yaq megemege-te ndo꞉go, ndego khandi miavmiav vømøndāp.”

18:17 18:17 Met 18:3 **18:18** 18:18 Luk 10:25 **18:20** 18:20 Exo 20:12-16; Deut 5:16-20

Yesu qambo-misika, ekeza løvøte neka nango khandi꞉vat-qa yaq-te ge꞉zømas
(Met 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Yesu ekeza paev ezoqam tuelv, tène-itúb, vømø-yakhapus-mokho-
mba-ez, yaq gezø-ein, “Nqáe! Ni ndakin Zelusalem taon-té qazinø-
qavigít. Yaq matev ate ndægo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam,
Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te gi꞉peaomem, gemø-fakhanám. 32 Ndego manqei
vini-ak-qá zenda-té ginóveém, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu.
Yaq ndigu otøotam mé꞉vewém neka vøngenøinām neka køse vømbøé-
pisibømēm teqa kha-te, sasa ndøfeomēm, vølaēm. 33 Geté khøuwa
timømbo-misika-ez ndøgo, ndego nqawa ndòkhandí꞉v.”
34 Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu manqa
mokho-qase ndapeáv. Ti-te ndigu, teqa manqat mokho mbaín. Ndigu
zøtezateáv, av nqægo, Yesu gekhā mé꞉manqatam.

Yesu bøi waev mbain ezoqam gekhakheinøvem
(Met 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Yesu Zeliko taon ge꞉khatoat, yaq bøi waev mbain ezoqam
møndøgoám. Nakhoa keoqa-té geqotám. Ezoqa gigiap-qa zøvi꞉mát.
36 Yaq ndego ezoqa bawan-qape gezø-ewag, manqa qazøfeazat, giløvuat,
yaq gèbeváp, ge-ein, “Gekhā ndógo?”
37 Yaq ezoqa gimbo-einim, “Yesu ndømá, ndego Nazalet vemiav-ak.”
38 Ngenek bøi waev mbain ezoqam, nqanek manqat ge-ewag, yaq até
gendego, sège-akhá, “Yésu. Déivid-ge Zeo. No tanakh gènøgó.”
39 Yaq ndigu ezoqam, Yesu-qa megemege-te go꞉-apat, gèguguím,
gimbo-einim, “Qo manqat tía.”
Geté ndego kandakanda nøme mba mo꞉-akhayám, “Déivid-ge zeo. No
tanakh gènøgó!”
40 Yaq Yesu sège-itán, ezoqa vøzø-ein, “Nandev ezoqam, vøndo-ituím,
no-te.”
Yaq ndego ezoqam gendowav, Yesu ndego āv gembøebeváp nqægo,
41 “Qo gekhā qápoev, no tøtaqa-matanam?”
Yaq ndego gendo-qavøiu, “Evézøza. No bøi keoge-qa nøgó.”
42 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qanimáv. Mòqokewág. Qoqa uniman-
qatin nandav, tòkhakheinøqavém.” 43 Yaq nqova mbaín. Ngenek
ezoqam gèkewág, Yesu vømbōpaev. Mbumbukiam-qa iz até go꞉-eqatát,
gemat. Yaq até ndigú-a, ezoqa bawan-qape, nqanek matev giqeivim,
Mbumbukiam-qa iz vø-eqanem.

19

Zakies-qa emanqat

1 Yesu Zeliko taon-te ge-on, yaq livin-mbá gunu꞉mát. 2 Ta taon-te
ndøgo, ezoqam møndøgoám. Teks moni upøgim kawa ezoqám. Teqa
iz Zakiés. Ndego gigiap eve ezoqám. 3 Yaq ndego Yesu omete-qa
ndøgoám, ndego andē gekha ezoqām. Geté kopømba mbaín. Zapa ndógo,
ezoqa khàpeme꞉-khouwéz, neka ndego khàpeme꞉-tokhopogeaqase-év,
vøe-omēt. 4 Yaq ndego megemege-té genøvuáo, Yesu omete-qa gego, tae-
te vømøqavig. Zapa ndógo, Yesu ndógo tenómá.
5 Yesu tae gumukhato, yaq bøi ndø-eqá. Yaq ndego Zakies āv gembøe-
eín nqægo, “Zákies. Nakhama ndovís. No nqægo, qoqá khoev-té

18:31 18:31 Luk 24:44 **18:32** 18:32 Luk 9:22, 44 **18:34** 18:34 Mak 9:32

qægoát." 6 Yaq Zakies até gendego, gèndovís, Yesu khoev-te vøkhato. Khanakhanakh-ús.
7 Ezoqa ewaqape, nqanek matev giqeivim, yaq ndigu Yesu, manqa mbogeveém, gi-einim, "Ngenek gekha zapâ, manqa-zapazapa-us ezoqa namba, lou timølog."
8 Yaq khoev-te gimøqonav, Zakies até gendego, sège-ián, Evezøza vømbō-ein, "Evézøza. Nqáe! Noqa gigiap livin-mbá qatumú-qatá. Yaq nøme, gigiap-av ezoqam nøzø-etoám. Neka gekha monī ndigu, no ezoqa qazø-aqonøvemam, no nqawá qanøzø-etoám. No moni nøme foa-foá, indap, tæzømbø-abam."
9 Yaq Yesu gendo-ein, "Nqægo khaiya, nqanek khoev-te, khandi mǿndø-fakhán. Zapa ndógo, até ngenek ezoqám-a, Eibleem-gé zeó.* 10 Ezoqam-ge Yo, ndógo tenegeavún. Ezoqa gezóváo, ndigu gi-ewaz, neka vøkhandī:z."

Yaya etæ manqat, sasae ezoqam-qa yaq-te, kawa ezoqam moni gezø-etoam, ti:sasaetat
(Met 25:14-30)

11 Ezoqa ewaqape ate av-té manqat gimbøe-ewagat, yaq Yesu manqat nøme mba mo:manáz. Zapa ndógo, ndego Zelusalem taon ge:khatoat, ezoqa até vøe-einim, Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndakin ndøfakhān, yaq Yesu kawa ndøgoāt. Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein,
12 "Qàgoám. Ezoqam mǿndøgoám. Iz akhae ezoqám. Yaq ndego manqei qambaqape okho-qa ndøgoám. Ndøgo kawa iz mǿndáp, yaq vaev ekeza manqei-te nango vǿvesēz. 13 Yaq gewav, tegi sasae ezoqam ten mǿndøzømbøkhæ-akhá, ezoqa kopokopo moni mokho kopokopo vøzø-etoam.† Yaq gezø-ein, 'Zøté-sasaeném, no tøte-ewambat,' yaq ndego sasa ndøwav.
14 Geté ekeza manqei-te ndøgo, ezoqa gèmbo-sanqaupám. Yaq ndigu u-anim ndøkhofotáz, teqa zita-te. Ndigu ta manqei qambaqape ezoqam, āv tiabezømbe-eín, 'Ni poeveáv, ngenek ezoqam, nigi kawa tegoat.'
15 Geté ndego ezoqam, kawa iz mǿndømbo-akhaém, ekeza manqei-te vōqavan. Yaq gemøfakhan ndøgo, ndego manqat mba ndøkhofotám. Tegi sasae ezoqam bètøndopiá, betē-otev, ndigu moni ande gekha-gekhâm giqaqasam, ndego ge-ewawam.
16 Yaq ndego sasae ezoqam, bugukhokhof gendowav, ndego kawa ezoqam āv gembøe-eín nqægo, 'Káwa ezoqam. Qogi moni mokho kopo, noqa zenda-te qoqozav, ndakin mǿndømø-ten-éz.'
17 Yaq kawa ezoqam gembo-ein, 'Qanimáv. Qo sasae ezoqam mbo-mambaqapé. Ndakin qo kawa ezoqam nøveét. Taon ate tægoat tén, toqoto-kawaeqtat. Zapa ndógo, gigiap khapelavøqase ndøgo, qoqa zenda-te qæve, qo qanimáv qoqombo-kewagam.'
18 Yaq sasae ezoqa nøme gendowav, kawa vømbō-ein, 'Káwa ezoqam. Qogi moni mokho kopo, noqa zenda-te qoqozav, ndakin mǿndømø-faev-éz.'

19:7 19:7 Luk 15:2 **19:8** 19:8 Exo 22:1; Num 5:6-7 **19:9** 19:9 Kel 16:31; Luk 13:16 * **19:9** 19:9 Yesu ngenek ezoqam, Eibleem-ge zeo ge:veo, zapa ndógo: Ndego āv tene-unimanqatín, av Eibleem ge:-unimanqatin. **19:10** 19:10 Luk 15:4-5; Zion 3:17; 1 Tim 1:15 † **19:13** 19:13 Nginik moni viní. Fia kandakandá. **19:17** 19:17 Luk 16:10

19 Yaq kawa ezoqam gembo-ein, ‘Qanimáv. Qo taon fáev, toqoto-
kawaeqtat.’
20 Yaq sasae ezoqa nøme gendowav, kawa ezoqam vømbō-ein, ‘Káwa
ezoqam. Qogi moni mokho kopo, noqa zenda-te qoqozav, ngínik.
Ndabua mbewát qate-løvønøvém, sasa nokhonab. 21 No møe nøtaqa-
goám. Zapa ndøgo, qo ezoqa kefak-qapé. Qo moni soqo-upøgimín
ndøgo, qakezan sasae gonemav ndoqogo, neka qo avøe gigiap voqō-
peain, ndøgo qakezan ogekhæmav ndoqogo.’
22 Yaq kawa ezoqam gembo-qavøiu, ‘Qo sasae ezoqa soqaqapé. Qo
yaq-fia āv tøtaqambé-matanám, av manqat qoqote-ein. Qo āv qoqote-
eín nqægo: Qo mòqote-qatéq. No ezoqa kefak-qapé, neka no moni sæ-
upøgimatún, ndøgo no sasae gonemav qægoatun neka avøe gigiap sa vøe-
peain, ndøgo no ogekhæmav ndøgo. 23 Av tægoat ndægo, yaq qo gekha
zapâ, nogi moni, moni nqeisam nonqo khoev-te zaveav qagoam? Yaq
ndakin no qatøndo-qavan, ndigu ambá elavøqase ndøkhouwezín, no nqawa
qændapaz.’
24 Yaq ndego kawa ezoqam, até gendego, ndigu sasae ezoqa nøme, teqa
avønin-te giwaniapam, vøzō-ein, ‘Moni mokho kopo vøe-viomém. Yaq
ndégo tozombó-etøomém, ndego moni mokho ten ndimbogo.’
25 Geté ndigu sasae ezoqam gindu-einim, ‘Káwa ezoqam. Ndego sasae
ezoqa nøme, moni mokho ten ndimbôgó.’
26 Yaq ndego kawa ezoqam gendo-qavøiu, ‘No nqazǿ-manqate: Gekha
ezoqām ndego, kopoav ndømbogo, ndego nøme mba mbøé-etøomém.
Geté gekha ezoqām ndego, khakha-mba ndego, khapelavøqase nøme
ndømbogo, géːviomém.
27 Geté nogi qaqa ezoqam-qa yaq-te, ndigu poeveav qagoam, no
kawa tæzømbo-goat, ndigu vǿndo-upøzó, noqa bugug-te sasa zǿzitāg,
vǿpakhāez.’ ”

Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me geː-on
(Met 21:1-11; Mak 11:1-11; Zion 12:12-19)

28 Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq nakhoa
até gegeveát, atema Zelusalem taon-te. 29 Yaq Betfage neka Betani
vemiav geːkhatoat, Oliv manqei poyat avønin-te ndøgo, yaq ekeza paev
ezoqa menas tène-khofotáz, 30 gezø-ein, “Tozonǿzáv ndǿgo, vemiav
zoqa megemege-te ndoːgo. Tozomø-oz, yaq zo donki nakhasam zomǿ-
ometám. Gémopotavát. Ta donki nakhasam-qa mumat-te ndøgo, ezo-
qam bugukhokhof qomateáv. Yaq sozó-nqovotøvém, sasa zotøndó-ituïm.
31 Geté ezoqa tezøbevap av nqægo, ‘Gekha zapâ, ngunuk donki nqazo-
nqovotavet?’ Yaq zo āv qazømbøé-einím nqǽgo, ‘Evezøza mbopóe,
ngunuk.’ ”
32 Yaq ndigu ezoqa menas gizav, Yesu gekhofotaz, ndigu matev āv
timiqeivím, av gezømbe-ein ndægo. 33 Yaq donki giːnqovotavat, tugi
evøndipakha, āv gizømbe-eín nqǽgo, “Gekha zapâ, ngunuk donki nqazo-
nqovotavet?”
34 Yaq gizø-ein, “Evezøza mbopóe, ngunuk.” 35 Yaq ndigu Yesu-té ginduituím, ekeza ndabua vømbøe-khafuzim, Yesu sasa mbotøkeem, tuqa zita-
te vōːqom. 36 Yaq Yesu donki-te goːqotat, nakhoa gegeveat, ezoqa teqa
megemege-te, ekeza ndabua moːmøtagát, nakhoa-te.

19:26 19:26 Met 13:12; Luk 8:18

37 Yaq Zelusalem taon gi꞉khatoat, Oliv manqei poyat gindi-isøtaz, yaq
Yesu-gi paev ezoqa bawan-qape, khanakhanakh zømbø-asøtáv, neka teqa
iz vø-eqanem. Manqa gèzømbo-eqavát. Teqa iz ndógo tini-eqaném,
umingiap matev vinivinimba giqeivam, Yesu gematønumam.
38 Av gini-akhaemavún nqægo,
"Mbumbukiam ngenek kawa ezoqam, bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-
te ngegeav.
Mbumbukiam ndego yan-te ngo꞉go, sambi ndøgót ni-te. Teqa iz bèto-
eqawát, ndego uni ova-in ngo꞉yage."
39 Yaq Felisi ezoqa nøme, ndigu ezoqa bawan-qape mokho-te gu꞉goam,
Yesu āv gimbøe-einím nqægo, "Nøméndim ezoqam, qogi paev ezoqam
gèzømbe-khafén. Manqat av nqægo bemanqàtḗ!"
40 Geté Yesu gezø-qavøiu, "No nqazǿ-manqate: Ndigu manqat
tikhoutav, yaq nandi ndó-akhaemém."

Yesu Zelusalem ezoqam-qa gevin

41 Yesu Zelusalem gumukhato, taon geqeiv, yaq gèvín. 42 Ge-ein,
"Zelusalem taon, qo nqægo khøuwa, amba toqo-matøvemin, av nqægo,
'Sambi āv khaténdāp,' yaq qo ambá qoqeivín. Geté ndøgo gèkhonøwé,
qoqa bøi-te. 43 Khøuwa ndǿfakház. Yaq qogi qaqa ezoqam, qoqa taon uta-
te ndøgo, manqei ndómøvøemém. Taon unimé꞉-khawagét, qo vótokāq.
44 Yaq ndigu qo unimé꞉-ngiæqonám, qogi ezoqam pakhapakha vøzǿ-
khaneām. Ndigu qo mokho-te, nandi kopo nøme, nandi nøme-qa mumat-
te, gézivazemák. Nqanek matev tenéfakhán ndógo. Zapa ndógo, qo
matavapøteáv, av nqægo, Mbumbukiam qo tøke-qa ndøgeavūn."

Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam
(Met 21:12-17; Mak 11:15-19; Zion 2:13-22)

45 Yaq Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta-te gemø-on, ndego até
gendego, ezoqam ndigu gigiap gu꞉wiat, vōngeasam. 46 Gezø-ein,
"Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, 'Noqa khoev,
guliguli khoev ndógoát.' Geté zo Mbumbukiam-qa khoev, zò-enendém,
vømø-aqonam-ezoqam-qa-pebam-khoev."
47 Ta pula-te ndøgo, khøuwa ate qæpavpavemam, Yesu ezoqa
Mbumbukiam-qá khoev-té gene-zømesimám. Geté Mbumbukiam-gi iziz
ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam
neka megetapak nøme, ndigu Yesu laelae-qá nakhoa mbovawám. 48 Geté
ndigu nakhoa qeiviáv, Yesu ande āv kimbøé-gonēm. Zapa ndógo, ezoqa
ewaqape Yesu løvøinøvemáv. Soqaín ndøgo, teqa manqat kopo ti꞉løvuim.

20

Yesu gimbo-bevøpem, gekha ezoqam-qā iz-tē, matev gematønumat
(Met 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Khøuwa nøme, Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te, ezoqa ge꞉zømesimat
neka Manqat Mbomambaqape vøzø-manqatat, yaq Mbumbukiam-gi
iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezo-
qam neka Zu megetapak nøme ndozáv, 2 vømbō-bevøpem, "Qonimbí-ei̇̀n.
Qo gekha ezoqam-qā iz-tē qonógot, nandav matev nandoqo-matønumit?
Iz gekha ezoqām qá-etoam?"

19:38 19:38 Psa 118:26; Luk 2:14 **19:44** 19:44 Luk 21:6 **19:46** 19:46 Isa 56:7; Jer 7:11
19:47 19:47 Luk 21:37

3 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Até nó-a, bevap kopo nqanôgó, zo-te. Zonømbé-einĩm. 4 Gê, Zion, ndego ezoqa ibøkha iz gezø-etoumam, ndego iz
Mbumbukiam-tê gendap, ó, manqei-qape ezoqam-tè?”
5 Yaq ndigu ekeza mokho-mba gibond, “Ắv khazí:-einĩm? Tizimbo-
einim av nqægo, ‘Ndego iz Mbumbukiam-tē gendāp,’ yaq ndego ni
āv ginimbí-eín nqágo, ‘Av tægoat ndægo, yaq gekha zapâ, zo Zion
unimanqatinteav qazogoam?’ 6 Geté tizi-einim av nqægo, ‘Zion, iz,
manqei-qape ezoqam-tē gendāp,’ yaq nginik ezoqa bawan-qape, nandí
ginízitáng. Zapa ndógo, nginik āv gini-unimanqatinát nqágo: Zion
ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndøgoám.”
7 Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Ni nĩtinøtenák, teqa matev gekham-tē
qandō-fakhan.”
8 Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq até nó-a, nøzø-einák, no
gekha ezoqam-qā iz-tē qatøgot, nqanek matev.”

Yaya etæ manqat, khae keoge ezoqam-qa yaq-te
(Met 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Yaq taqa zita-te, Yesu ezoqa ewaqape yaya zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa
mòndøgoám. Ndego waen khae ndøkhá. Yaq khae ndøgo, ezoqa nøme-qá
zenda-té genøvé, timbøe-kewagat, ekezan manqei nøme-te vøwav. Møp-
mbá gene-ewawám.
10 Yaq waen nanga qakhata ndøgo, ndego khae eve, sasae ezoqam
ndøkhofotáv, ti-te ndigu, ma khae gimbøe-kewagam. Ekeza waen nanga
upøgim-qa ndøgoám. Geté ndigu khae keoge ezoqam, ngenek sasae
ezoqam gèzuím. Yaq nango khakha-mbá sege-khofotøvém.
11 Yaq ndego khae eve, sasae ezoqa nøme ndøkhofotáv. Geté até ndegó-
a, vøzuim-a, vøngenøinam, khakha-mba nango sasa ndøkhofotøvem.
12 Yaq ndego khae eve, sasae ezoqa nøme ndøkhofotáv. Ndakin gèmbo-
misika-éz, sasae ezoqam gekhofosumam. Geté até ndegó-a, vøzuim-a,
kouk vømbō-etøomem, khae bavokho sasa ndøngeatømem.
13 Yaq ndego khae eve, ekeza manqa ge-ein, ‘Ndakin gekhā nógō?
Ság! Nøkeza yo nókhofotáv, ndego nqæmbøe-khafuat. Ngenek tĩabembøe-
vizumém.’
14 Geté ndigu khae keoge ezoqam, khae eve-ge yo gi-ometam, yaq
ndigu ekeza mokho-mba āv ginibónd nqágo, ‘Ngenek khae eve-gé yó.
Waen khae ngének genó-kawa-év. Zílaém. Yaq khae nqanek, gemóniqá.’
15 Yaq ndigu até gindigonem, khae bavokhó ginø-ituím, pakhapakha
vømømbó-khanøem.”
Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq ezoqa āv
gezømbe-eín nqágo, “Ge zô, ndozo-matavap? Ndego khae eve, gekha
matev zómatanām, ndigu khae gimbo-kewagam? 16 Ndego āv genégó
nqágo: Ndego ndòndowáv, ndigu khae keoge ezoqam pakhapakha
vømøzø-khaneām, neka waen khae, ezoqa vini sasa zǿ-etoām.”
Yaq ezoqam ndigu, nqanek Yesu-qa manqat giyogem, āv gini-einím
nqágo, “Matev av nqægo befàkhắn!”
17 Yaq Yesu ndigu gèwabám, gezø-ein, “Zo ndozo-matavap, matev av
nqægo kopømba mbaĩn, tøfakhan, yaq gê, gekha zapâ, Mbumbukiam-qa
Manqat av nqæpeawap nqægo:
‘Nandi-qapi ndigu, khoev puanam ezoqam gisanqabem,
ndigu mòndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.’?

20:9 20:9 Isa 5:1 **20:17** 20:17 Psa 118:22

18 Gekha ezoqām ndego, nginik nandi-te to:bøiav, ndego keqaniáp. Neka nandi ndigu, teqa kha-te to:bøiaz, ndego peseinøváp."
19 Yesu nqanek manqat gezø-ein, yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, ambá ndaføyamba ndømøvøinamín. Zapa ndógo, ndigu āv gini-matøvemém nqægo: Yesu nqanek yaya ge-eta, ndígu tene-manqatám. Geté ndigu matev-qase goneáv. Zapa ndógo, ndigu ezoqam-qá møe ndøgoném.

Yesu amba teks moni abam-qa yaq-te timbøe-matemateømemin
(Met 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, bøi mba mo:veém, Yesu-te. Yaq ndigu bøibøi ezoqam ndøkhofotáz, Yesu bemømbøē-khavozømem, av nqægo, ndigu yoge eqeieqei mbōgonēm. Geté ndigu ambá gembo-matemateømemín. Yaq Yesu ambá Lom gaman ezoqam-qá zenda-té ginø-veemín, gamanqa yaq-te amba manqat soqain te-einin. 21 Yaq nginik ezoqam, Yesu āv gimbøe-einím nqægo, "Nøméndim ezoqam, ni møtinøtén, manqat ndøgo, qo ndoqo-manqate neka ezoqa ndoqote-zømesim, eqeieqeí. Neka qo ezoqam-te møe mbaín, oskiá ndøgo, ndigu ezoqa kandakanda o ezoqa khasøkhasis. Geté qo ezoqa Mbumbukiam-qa poev-qa yaq-te ndoqote-zømesim, qo unimanqatin manqat mba qomanqaté. 22 Qonimbíeîn. Kopømbâ, Siza-te teks moni tizi-abumat, ndego Lom kawa kandambaqape, ó, khafeâp?"
23 Geté Yesu tiqa matemateam matev, é-møndæ-otév, yaq gezø-ein, 24 "Moni mokho zøté-nømøndēm. Gê, gekha ezoqam-qâ bugug neka iz mó:go?"
Yaq gindu-einim, "Siza-qá bugúg, neka teqá iz mo:gó."
25 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Av tægoat ndægo, Siza-qa gigiap, Siza zombó-etoumemát. Geté gigiap ndøgo, Mbumbukiam-qa, Mbumbukiam zombó-etoumemát."
26 Yesu-qa manqa qavøiwat qanimav-qape giyogem, yaq ndigu nqova ndafe kandambá. Kopømba mbaín, timbo-matemateømem, ezoqa ewaqape-qa bøi-te. Yaq ndigu manqat nøme einiáv. Sège-ivøvém.

Sadusi ezoqam, Yesu løvøte-te nango khandi:nat-qa yaq-te gimbøe-bevøpem
(Met 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Yaq Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Nginik Sadusi ezoqam, āv gini-unimanqatinát nqægo: Ezoqa tipakhaetat, ndigu nango gemó-khandi:zák, løvøte-te. Yaq ndigu Yesu āv gimbøe-einím nqægo, 28 "Nøméndim ezoqam, Mozes ni āv ginimbi-peawám nqægo: Ezoqa tenanimat, sæva te-ivavat, patu qataeveav vógoāt, yaq ngunuk ngæmam, namba qawan be-okiát, tege namba qawan, ndego genanim, patu bembō-qatayat.
29 Qotøndé-ewāg, nqanek emanqat. Angana møndøgoám. Evenáp. Até gi:goam sevén. Yaq khøuwa ndego, sævam ndø-okí, vønanim. Patu qataeveáv. 30 Yaq eveqase ndø-okí, ngunuk ngæmam, ndego teqa zita-te geqan. Yaq até ndegó-a, vønanim. Nakheis qazaneáv. 31 Yaq ndakin ngæmam ndégo te-okí, teqa zita-te go:qavigavun. Yaq até ndegó-a, vønanim. Nakheis mbaín. Yaq matev até gemát, atema ndigu evenap

20:18 20:18 Isa 8:14-15 **20:20** 20:20 Luk 11:54 **20:28** 20:28 Deut 25:5

seven ate gi:goam vømū-pakhaez. Ndigu patu qataeveáv. 32 Yaq vaev até
sævám-a, vønanim.
33 Gê, ngunuk sævam-qa yaq-te, matev áv khanégo? Ezoqa uniman-
qatin løvøte-te tikhandi:z, yaq ta khøuwa-te ndøgo, timø-khandi:z, ngunuk
sævam, gekha ezoqam-gû zas ndógoāt? Zapa ndógo, ndigu evenap ate
gi:goam, ngunuk sævam kopo ndøkawawát."
34 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Nøkenøkem matev sa nqánek qagó, ndakin
nqaziyage, manqei-qape-te. 35 Geté ezoqa ndigu, Mbumbukiam
eqeieqei tezæb, løvøte-te nango tisuz, neka megemege-te vømóyāg,
ndigu nøkenøkem matev gezógoák. 36 Ndigu andé enzol ezoqam me
mé:goát, neka løvøte nøme gemó-qeivimák. Ndigu Mbumbukiam-gí
nakheís ndógoát. Zapa ndógo, ndigu løvøte-te mòndø-khandí:z. 37 Geté
løvøte-te khandi:nat-qa yaq-te, Mozes ekezan mòndænømánd, av nqægo,
ndøgo unimanqatín. Zapa ndógo, Evezøza Mozes gembo-fakhan, tae-
qase-te ndøgo, qawageapam, yaq Mozes ndego āv gembøe-akhá nqægo:
Eibleem-gé Mbumbukiám neka Aezek-gé Mbumbukiám neka Zekop-gé
Mbumbukiám. 38 Mbumbukiam ndego ambá av nqægo, løvøte ezoqam-
gē Mbumbukiām, geté ndego khandi ezoqam-gé Mbumbukiám. Te-te
ndego, ezoqa ewaqape, gipakhaetat, zua ndøkhandi:zát."
39 Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqa nøme, Yesu-qa man-
qat giyogem, āv gini-einím nqægo, "Nøméndim ezoqam. Qoqa qavøiwat
manqat, qanimáv tantáv." 40 Yaq taqa zita-te, ezoqa nøme bevap goneáv,
te-te. Møe ndøgoném.

Yesu ambá av nqægo, Deivid-ge zeo mbā, geté ndego até tege Evezøzá
(Met 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Yaq Yesu ezoqa gezøbevap, "Ge zô, ndozo-matavap? Gekha zapâ,
ezoqa av ndi:manqate, av nqægo, Mesaya ndego, Deivid-gē Zeō? 42 Sams
mbuk mokho-te, Deivid ekezan āv gene-peawám nqægo:
Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, āv gembøe-eín nqægo,
'Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.
43 Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam,
kopømba ande av zenda tokhotapak awam nonqo,
qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.'
44 Deivid, ndego Mesaya, Evezøza mbo-akhayám. Yaq gê, ngenek
Mesaya, áv kené-Deivid-ge-zeo-ev?"

Yesu ekeza paev ezoqam, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-
qa yaq-te gegugub
(Met 23:1-36; Mak 12:38-40)

45 Ezoqa ate av-té teqa manqat gi:-ewagat, yaq Yesu ekeza paev ezo-
qam āv gezømbe-eín nqægo, 46 "Gò:feazoát, Mozes-qa guguna manqat
nømendim ezoqam-qa yaq-te. Ndigu tøzømbe-khaneát ndógo, ti-okhoat,
ndabua loloakh mbomømboma ndó-uzupát, neka ezoqa ewaqape, maket
manqei-te, ndigu khaiya mboma manqat vizap-us bezō-manqate, neka
guliguli khoev-te neka lou loge kandakanda-te ndøgo, iz akhayapak-qa
qonam nonqo-te vóqonumāt. 47 Ndigu ngængæm zømbe-khavozumatún,
tiqa khoev neka gigiap vøzō-aqonumatun. Neka ezoqa ewaqape-qa bøi-
te, guliguli loloakh ndøgoatún. Yaq nakémbá ndigu yaq-fia nqosøgeap,
nøme mba mó:ndapém."

20:37 20:37 Exo 3:6 **20:42** 20:42-43 Psa 110:1

21

Ngœmam-qa etoam matev Mbumbukiam-te
(Mak 12:41-44)

1 Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam, yaq gigiap kopoav ezoqam
ndøzømét. Ndigu moni ndø-abumát, moni nqeisam nonqo-te ndøgo.
2 Yaq até sævám-a, vø̄-omet. Ngunuk ngæmám. Gigiap-av ezoqám.
Zivis mɔ̀ndømbo-naním. Ngunuk moni mokho khasøkhasis menas mba
mu:nqeitáz.
3 Yesu ngunuk sævam gu-omet, yaq āv gene-eín nqægo, "No uni-
manqatín nqazø-manqate. Ngunuk gigiap-av sævam, moni kandambá
gu:nqeitaz, āv tiuká, av ezoqa ewaqape nøme, moni gi:nqeisumat.
4 Unimanqatín. Ndigu ezoqa nøme, moni kandakandá ginqeisumat.
Geté ndigu moni nøme kopoav-qapi ndizø̄gó. Geté ngunuk ngæmam,
viní. Ndugu moni ate gimbøegoam, sùgumu-áb. Nøme mbaín, tuqa yage
nonqo."

Mbumbukiam-qa khoev tøsoqa, Zelusalem taon-te ndøgo
(Met 24:1-2; Mak 13:1-2)

5 Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa khoev-qa yaq-te, āv gini-manqatám
nqægo, "Mbumbukiam-qa khoev mbomambá tantáv. Nandi kan-
dakanda qaniqaním giniwevém. Neka gigiap qaniqaním gimbøe-fegém,
gigiap ndøgo, ezoqa Mbumbukiam-te etoam matev gi:goam."
Geté yaq Yesu gezø-qavøiu, 6 "Khøuwa ndɔ̀mø-fakház. Yaq nqanek khoev
ate ndægo, ndozoqeivi, manqei-té qamó-khakhandám. Nandi kopo
nøme, nandi nøme-te, gó:zaveák."

Viniv vinivinimba tøfakhanam
(Met 24:3-14; Mak 13:3-13)

7 Yaq ndigu Yesu gimbo-bevøpem, "Nøméndim ezoqam. Matev nandav,
qoqote-manqatam, gekha khøuwā qanéfakhān? Neka andé gekha matev
me nitíqeivī̀m, ni tøtinøten, av nqægo, nqanek matev avønīn gēfakhān?"
8 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Gò:feazoát. Soqaín ndøgo, zo ezoqa titubam.
Ezoqa kopoáv, noqá iz-té gindú-okhoát. Ndigu ezoqa āv gizømbé-
manqatát nqægo, 'Ezoqa, nó', ó, 'Khøuwa mɔ̀ndø-fakház.' Geté zo ndigu
zɔ̀paév. 9 Nakhag neka nøfeap kandakanda-qa yaq-te tozo-ewagat, yaq
zo møe ndøgonèmā̀t. Matev av nqægo, bugukhokhof ndɔ̀kho-fakhanám.
Geté manqei-qape-qa vaev, zuá."
10 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Manqei nøme, manqei nøme
namba, nakhag ndǿgoát, neka kawa ezoqa nøme-qa bawan, kawa
ezoqa nøme-qa bawan namba, vønøfeapāt, 11 neka manqei nøme-te,
manqei vøkukuvøemāt. Manqei kukuvøem kandakandá. Neka man-
qei vinivinimba-te, ifin matev neka enqoni soqøsoqa ndøfakhanám,
neka matev kandakanda møe-us neka yan-te khakhatap kandakanda
vøfakhanām.
12 Geté nqanek matev ate ndægo, okhokho-té qanó-fakhanám. Zo
ezoqa ndɔ̀khæ-gavemat neka matev soqøsoqa vøzø-matønumāt. Ndigu zo
manqa ovøyam-té ginó-abumát, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te ndøgo,
neka zo ndimbula-te vønqeisumāt. Neka no zapaya, zo megetapak
neka kawakawa-za-qá megemege-té ginó-abumát. 13 Matev av nqægo

21:3 21:3 2 Ko 8:12 **21:6** 21:6 Luk 19:44

tøfakhanam, yaq zo kopømbaqapé, ndigu ezoqam Manqat Mbomam-baqape zøté-zømesimát. 14 Geté zo naqanøká ndøfofogèmḗm, av nqægo, zo andé gekha manqat me zozø-qavøitāt. 15 Zapa ndógo, manqat eqeieqei neka matavap loloakh, nō nøzø-etoumát. Yaq zogi qaqa ezoqam, kopømba mbaín, zoqa manqat tiqavøitat neka vøzø-nqagimāt.

16 Até zogí zøvøndipakhá-ya neka namba-qaniap neka zøkeza ezoqam neka zøfuap, segezø-qambúz, neka zo ezoqa nøme vózitāg. 17 Ezoqa ewaqape zo gésanqabát, no zapaya.

18 Geté zoqa kawa-te, izum ate nandizømbi:gu, kopo gezø-nasinimák. 19 Zo føgøføgakh ndøwaniáp. Yaq zo khandi zomøndapém.”

Zelusalem taon ngi:wat-qa yaq-te
(Met 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo nakhag ezoqa tozo-zømet, ndigu Zelusalem taon uni ti:khawaget, yaq zo søzøté-zøtéz, av nqægo, ndøgo avønín gésoqá. 21 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa ndigu Zudia plovins-te tiyagat, manqei popotap-té giabenø-khokhóz. Neka ndigu Zelusalem taon-te tiyagat, taon yà be-ivøvém. Neka ezoqa ndigu bavokho to:yagat, taon-te betøndò-ōz. 22 Nginik khøuwa, Mbumbukiam-qá yaq qavøiwat khøuwá, ezoqa manqa-zapazapa gi:goam. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat ate ndægo, gemø-unimanqatín, taqa yaq-te ndøpeawap. 23 Ta khøuwa-te ndøgo, ti-te ndigu unimé:-soqá, sakheis emu-us ndigu neka nakhei tete ndizøloge. Yage føgakh-qape ndøfakhán, nqanek manqei-te. Nginik bawan ezoqam, Mbumbukiam-qá qaqa ndøqeivím.

24 Zu ezoqa nøme, nakhag kaiya-té ginø-pakhaetát, neka nøme vøzø-geagimāt, manqei vinivinimba-te sasa ndø-itubāt, manqei-qape-te ate nqægo. Yaq Zelusalem taon, bawan vini-ak ndøtokhonumát, atema bawan vini-ak-gi khøuwa vømø-nasin̄im.”

Yesu nango tendoqavan
(Met 24:29-31; Mak 13:24-27)

25 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Khøuwa neka løvøyak neka nduku, matev vinivinimba zøfakhanám. Neka manqei-qape-te nqanek, bawabawan vinivinimba gó:bevøpém neka møe vøgonēm. Zapa ndógo, ndaola-te ndøgo, khamøe kandakanda ndøvumøemát. U-ús. 26 Ezoqa møe khape tøzømbe-khouwevat, matev kandakanda nøme-qa timbøe-kewagat, manqei-qape-te tøfakhanam, yaq bøi zøgugimát. Até ndøgó-a, gigiap yan-te nqo:go, vókukuvøēm. 27 Yaq ezoqa, Ezoqam-gé Yo ndø-ometám. Khaiya ozoz-té genøgeáv. Bazaføgakh-ús neka waev-qape-ús.

28 Matev av nqægo tøngazøngazam, zo sège-føgøføgakhæzám. Kawa mba zotó-eqá. Zapa ndógo, zo Mbumbukiam avønín génqovotáz.”

Fig tae-qa yaya etæ manqat
(Met 24:32-35; Mak 13:28-31)

29 Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Zo fig tae o gekha tae nøme zóqeivát. 30 Zo qazo-qeivimin, esokho qaqabamin, yaq zo møzøte-zøtezín, wavam khøuwa avønín. 31 Yaq matev até kopó. Zo nqanek matev tozo-qeivimat, tøfakhanumat, av no qazømbe-manqatam, yaq zo søzøté-zøtéz, Mbumbukiam-qa Megeat Matev avønín géfakhán.

21:14 21:14 Luk 12:11-12 **21:15** 21:15 Kel 6:10 **21:16** 21:16 Met 10:21-22 **21:22** 21:22 Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 **21:24** 21:24 Psa 79:1; Veve 11:2 **21:25** 21:25 Isa 13:10; Ezek 32:7; Joel 2:31; Veve 6:12-13 **21:27** 21:27 Dan 7:13; Met 26:64; Veve 1:7

32 No unimanqatín nqazø-manqate. Ezoqa nøme, ndakin ngiyage,
naqanøká gépakhaezák. Até géyagát, atema ta khøuwa-te ndøgo, nqanek
matev ate ndægo vømú-fakhanām.*
33 Yan neka manqei-qape ndømø-navøém. Geté noqa manqat, gemø-
navøemák."

Aiyá qabizigú, soqain ndøgo, ni khakheinøpøteav tøgoat
34 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Aiyá qagó. Zo manqei-qape
matev-te, kawa ndøvòã, kopømba ande av ibøkha soqa izam matev neka
qakeza yage-qa yaq-te khape toqote-fofogeapat. Soqaín ndøgo, ta khøuwa
ndøgo, zo ande ka me tøzøte-ndap. 35 Nqanek khøuwa, ezoqa ewaqape-té
qanøfakhán, nqanek manqei-qape-te ngiyage. Nakhamas-té.
36 Zo oskia mo:feazoát. Gèguligulím, av nqægo, nqanek matev ate
ndægo tøfakhanam, zo bazaføgakh-us tøzøté-waním, yaq vaev Ezoqam-ge
Yo-qa megemege-te vozotó-wān."
37 Ta pula-te ndøgo, khøuwa ate qæpavpavemam, Yesu ezoqa
Mbumbukiam-qá khoev-té gene-zømesimám. Yaq qakhagusin ndøgo,
ndego Zelusalem taon, gè-ivavín. Yaq lovølova, Oliv manqei poyat-
té gemøbuvín. 38 Yaq qanaqanus qando-paveın, ezoqa ewaqape,
Mbumbukiam-qá khoev-té ginøzavín, lovølova-ús, Yesu-qa manqat vømø-
yogemın.

22

Yesu gimbo-voqoem
(Met 26:1-5; Mak 14:1-2; Zion 11:45-53)
1 Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape, Pasova ndimbo-akhayam,
ndøgo flawa poponøvemav gilouzatun, avønín qagoám. 2 Mbumbukiam-
gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim
ezoqam, Yesu laelae-qá nakhoa mbovawém. Geté ndigu poeveáv, ezoqa
ewaqape-qa bøi-te timøvøinam. Zapa ndøgo, ndigu ezoqam-qá møe
ndøgoám.

Zudas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda namba, manqa gi:kopo:nem, Yesu tiqa zenda-te teve
(Met 26:14-16; Mak 14:10-11)
3 Yaq Zudas, iz nøme Iskaliot gimbo-akhaemam, ndego Yesu-gi paev
ezoqa tuelv gegoam, Saitan mbøi-ón. 4 Yaq Zudas até gendego,
Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mbumbukiam-qa khoev
vos keoge ezoqam-gi megetapak-té genøwáv, ti namba manqa vømø-
khakheinømem, Yesu tiqa zenda-te ande āv kenévē.
5 Ndigu teqa manqat giyogem, yaq ndigu khanakhanákh, neka te-
te moni etoam manqat vøkhakheinømem. 6 Yaq Zudas tiqa manqat
gè-unimanqatín. Yaq khøuwa eqeieqei-qa mo:kewagám. Yesu ezoqa
ewaqape-te ande āv khambøé-løvūz, yaq tiqa zenda-te ndógo tenévé.

Yesu-gi paev ezoqa menas, Pasova lou gimø-khakheinømem
(Met 26:17-25; Mak 14:12-21; Zion 13:21-30)
7 Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape gimø-khantøzem, ndøgo flawa
poponøvemav gilouzatun, neka Pasova lou loge nonqo sip nakheis

* **21:32** 21:32 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev ngi:wat-qa yaq-té abete-manqatám, neka gekha matev vinivinimba nøme ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo tøfakhanam.
22:3 22:3 Zion 13:2, 27 **22:7** 22:7 Exo 12:1-27

vøzitagatun, 8 yaq Yesu Pita neká Zion, tèkhofotáz, gezø-ein, “Pasova lou
zomø-khakheinømém, ni tizimølog.”
9 Yaq gimbo-einim, “Gê, qoqa poev gekhâm? Ni gekham-tē qeimø-
khakheinømēm?”
10 Yaq gezø-qavøiu, “Zelusalem taon-te tozomø-oz, zo ezoqa zó-ometám.
Ibøkha ndø-eqatét. Yaq zombó-paevém, atema khoev-te vømø-ōn. 11 Yaq
ta khoev ndøgo, khoev eve āv qazømbøé-einím nqægo, ‘Nømendim ezo-
qam, āv geqande-beváp nqægo: Khoev kouwat gekham-tē qágo, ma
nogi paev ezoqam namba, Pasova lou teimølog?’ 12 Yaq ndego zo khoev
kouwat kandambaqape mé:zømás, khoev ova ndo:go. Qonam nonqo
neka lou-qase khakheitáp. Yaq zo lou ndøgo tozomø-khakheinømém.”
13 Yaq ndigu gizav, matev āv timiqeivím, av Yesu gezømbe-ein ndægo.
Yaq ndigu Pasova lou vømø-khakheinømem.

Evezøza-qa lou loge matev ande qœfakhan
(Met 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Ko 11:23-25)
14 Yaq qakhagus ndøgo, lou loge khøuwa iz gimø-khantaz, Yesu tegi
u-anim namba, tinøpindám ndøgo, lou loge-te vōqonav. 15 Ndego āv
gezømbe-eín nqægo, “No nqosøgeap banøndáp. Geté noqa poev kan-
dambaqape, nqánek qagoám. Nqanek Pasova lou bìzikhælóg, zo namba.
16 No nqazø-manqate: No Pasova lou nøme, naqanøká nomølogák, atema
Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, matev ate ndægo vømø-
unimanqatīn, ndøgo Pasova lou loge matev kha-mba ndømbo-ove.”
17 Yaq Yesu izam nonqo ndøndáp, waen-ús, Mbumbukiam-te ike man-
qat vø-ein, yaq gezø-ein, “Mòzondapém. Yaq søzøtumú-izumít, zo ate
ndøzøte:go. 18 No nqazø-manqate: No waen tae nanga-qa et, nqawa
naqanøká nø-izák, atema Mbumbukiam-qa Megeat Matev vømøfakhān.”
19 Yaq taqa zita-te, Yesu flawa ndøndapáz, Mbumbukiam-te ike man-
qat vø-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, gezø-ein,
“Nqanek noqá khá, zo nqazø-etoumit. Matev av nqægo até vøgó. Yaq no
zonømbé-matavupát.”
20 Yaq matev até kopó, lou loge qamezømbe-navøem, Yesu izam nonqo
ndøndáp, waen-ús, gezø-ein, “Nqanek waen, Mbumbukiam poev ndaki-
nak mé:-unimanqatín. Noqá kóuk gené-unimanqatín, ndøgo zo zapaya
tøwa.
21 Geté. Nqáe! Ezoqam ndego, ma nogi qaqa ezoqam-qa zenda-te teve,
ngégo, nqanek lou loge-te nqazi-qonøve. 22 Ezoqam-ge Yo ndònaním,
av Mbumbukiam-qa poev ndægo. Geté ndego mòndø-soqoév, ndego
ezoqam, ma nogi qaqa ezoqam-qa zenda-te teve.”
23 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ekeza paev ezoqam ekeza mokho-
mba, āv ginibónd nqægo, “Eisa, ni mokho-te matev av nqægo, gekha
ezoqām ndømatanām?”

Megeat Matev eqeieqei-qa yaq-te
24 Yaq Yesu-gi paev ezoqam-qa mokho-te, ponqombap matev
ndøfakhán. Tini-ponqombupát ndøgo, ti mokho-te, iz akhae
kandambaqape, gekha ezoqā ndøgo?
25 Yaq Yesu gezø-ein, “Bawabawan-gi kawakawa-za, ezoqa
gètokhonøzát. Yaq nginik megetapak, ekeza kha, keoge ezoqa
eqeieqei me:vewé. 26 Geté zo mokho-te, matev av nqægo bègő. Gekha

22:21 22:21 Psa 41:9; Zion 13:21-22 **22:24** 22:24 Luk 9:46 **22:25** 22:25 Met 20:25-27; Mak 10:42-45 **22:26** 22:26 Met 23:11; Mak 9:35

ezoqām ndego, zo mokho-te iz kandambaqape tegoat, ndego yà be-khapelavøqase-év. Neka gekha ezoqām ndego, megeat ezoqam tegoat, ndego yà be-zoge-tøke-ezoqam-év. 27 Gê, ezoqa kandambaqape ákenego? Ndégò, lou-qase-te ndemia, ó, ndégò, lou ndeyogimit? Zo møzøte-zøtéz, ezoqa kandambaqape ndégo, lou-qase-te teqotat. Geté no zo mokho-te, zogé sasae ezoqám.

28 Zo nó namba zi꞉goám. Neka zo no nøuvønateáv, matev føgøføgakh qanø-fakhanumam. 29 Yaq nakémbá. No zo Megeat Matev nøzø-etoám, kopømba av-té, Tat no Megeat Matev genømbe-etoam. 30 No kawa iz tæmøndap, zo noqa lou-qase-te, lou zólogát neka ibøkha vozó-izumāt, no namba, neka zøkeza kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te vozotó-qonavāt, neka Izlael khagua bawan tuelv vozozømbó-kawaeztāt.”

Yesu Pita gembo-vøndøyam, ndego teqa yaq-te to꞉nawam
(Met 26:31-35; Mak 14:27-31; Zion 13:36-38)

31 Yesu Pita āv gembøe-eín nqægo, “Sáemon, Sáemon. Nqáe! Saitan Mbumbukiam zo khamasim-qá yaq-té gembøeviám. Ndego zo andé wit me mé꞉-evém, tag vøkhofovøēm. 32 Geté no, nòguligulím, qo zapaya, Saemon. Qoqa unimanqatin, betaqa-nàvøē̆m. Yaq nqawa toqotøndo-qambuq, qafuap vòzøtøké. Yaq tiqa unimanqatin bezømbē-føgakh.”

33 Geté Pita gembo-qavøiu, “Evézøza. No kopømbá. Ndimbula-te sænáv, qo namba, neka sizimú-pakhaén.”

34 Yaq Yesu gembo-ein, “Píta! No nqataqá-manqate. Nqægo lova, kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te, ndòqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam. Āv qoqoté-manqatát nqægo, ‘No ngenek ezoqam nøtenøtenāk.’ ”

Yesu-gi paev ezoqam bèto꞉-khakheinám

35 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezøbevap, “Ta khøuwa-te ndøgo, zo qækhofosam, yaq no av qazømbe-ein nqægo, moni neka moqos neka tamak ndø-upøgĭm, yaq ge zô, gigiap mbaĭn mozógoam?”

Yaq gindu-qavøinam, “Mbaín. Ni kopømbá qeigoam.”

36 Yaq Yesu gezø-ein, “Qanimáv. Geté ndakin viní. Gekha ezoqām ndego, moni nqeisam nonqo timbogoat neka moqos vømbógoāt, bètonqoatét. Neka gekha ezoqām ndego, nakhag kaiya mbain tøgoat, ndego ekeza ndabua nøme, yà bewi. Yaq moni ndigu teqas, nakhag kaiya mé꞉wí. 37 Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo: ‘Ndego pepen ezoqam me꞉vewém.’ No nqazø-manqate. Nqanek manqat bè-unimanqatín, no mokho-te. Unimanqatín. Gekha manqāt ndøgo, noqa yaq-te ndøpeawap, avønín géfakhán.”

38 Yaq Yesu-gi paev ezoqam gindu-einim, “Evézøza. Nqáe! Nakhag kaiya menas ngínik.”

Geté ndego gendo-ein, “Ság. Tiá.”

Yesu Oliv manqei poyat-te gemø-guligulim
(Met 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Taqa zita-te, Yesu Zelusalem taon, gè-iváv. Yaq Oliv manqei poyat-té genøwáv, av oskia ge꞉goam, neka tegi paev ezoqam vømbō-paevem. 40 Yaq gimøfakhaz ndøgo, ekeza paev ezoqam āv gezømbe-eín nqægo, “Zo

22:27 22:27 Zion 13:12-15 **22:30** 22:30 Met 19:28 **22:32** 22:32 Zion 17:15 **22:34** 22:34 Luk 22:56-62 **22:35** 22:35 Luk 9:3; 10:4 **22:37** 22:37 Isa 53:12

bazaføgakh-qa, gèguligulím. Soqaín ndøgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-oːāz.”

41 Yaq ndego sègeziváz, elavøqase nøme vøwav. Atap ande av ndægo, nandi toqo-ogizo, timø-bøiaz. Yaq ndego katuk ndømøkuí, vøguligulim. 42 Av gene-guligulím nqægo, “Tát! Qo taqa-pøovat. Nqanek nqosøgeap kandambaqape, ndøgo ande ibøkha khaqain-qape me tønømbe-fakhan, ambá qøndapín. Geté matev āv tabete-fakhán, av qoqa poev ndægo. Ambá ndōgo, av no nqanømbe-poev.” 43 Yaq yan-te ndoːgo, enzol ezoqam ndovís, bazaføgakh vømbō-etoam. 44 Yesu mbøni vaev kandambaqape ndøndáp. Yaq ndego bazaføgakh-us nøme mba moːguligulím. Tata andé kóuk. Sège-lanqavám, manqei-te.

45 Yesu guligulim qamømbøeva, ge-itan, tegi paev ezoqam-te gevesez, yaq āv genezømét nqægo: Gèsømbiám. Bazaføgakh gèzø-navøém. Zapa ndógo, ndigu mbøni vaev matev khàpe zømbe-khouwév. 46 Yaq Yesu gezø-ein, “Zo gekha zapâ, venanqei mba ndozo-sømbiit? Mòzosúz. Neka gèguligulím. Soqaín ndøgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-oːāz.”

Yesu møvøiwat-qa ginduzav
(Met 26:47-56; Mak 14:43-50; Zion 18:3-11)

47 Yesu ate av-té manqat geːmanqatam, yaq nqáe! Ezoqa bawan-qape tīnøfākhāz. Ndigu Zudas ndø-itubavún, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv nøme gegoam. Yaq ndego até gendego, Yesu-té genøwáv, vøngenøtam. 48 Yaq Yesu gembo-ein, “Zúdas. Gê, qo Ezoqam-ge Yo ngenøtam-ûs, qaqa ezoqam-qa zenda-te nqoqoveet?”

49 Yaq ndigu ezoqam, Yesu namba giːgoam, goːmatøvemem, ande gekha matev me ndøfakhān, yaq āv gimbøe-einím nqægo, “Evézøza, nakhag kaiyā ndøtízitag?” 50 Yaq paev ezoqa nøme, até gendego, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tege sasae ezoqam, nakeamo gea vømbōkawa.

51 Geté yaq Yesu gezø-ein, “Ság. Matev av nqægo tønév.” Yaq Yesu teqa gea gèmbokhanáz, nango vømbō-eqeieqei.

52 Yaq Yesu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam neka Zu megetapak nøme, ndigu møvøiwat-qa gigeavun, āv gezømbe-eín nqægo, “Ge zô, no pepen ezoqam zøténæmbem, nakhag kaiya neka ndawa-us qazogeavun? 53 No khøuwa ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té qæqoám, zo namba. Geté ndøgo, zo no kha khanøzeáv. Geté ndakin, zoqa khøuwa qanimav-qape møndø-fakház. Kawa matev, bøivun-qá bazaføgakh ndøndáp.”

Pita Yesu-qa yaq-te goːnawam
(Met 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Zion 18:12-18, 25-27)

54 Yaq ezoqam ndigu gigeavun, até gindigonem, Yesu vø-møvøinam, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa khoev-te sasa ndø-ituim. Pita até gezøpavát. Andé qámbá gendopavam. 55 Khoev-te gimøfakhaz, yaq uta mokho-te ndøugu, gøinam møndø-løvutám. Yaq Pita tenøqóm ndógo, ti namba, ndigu gøinam-te giqonavam. 56 Sasae mbasønakam Pita gu-omet, gøinam waev-te geqotam, yaq ndugu gèwawám, gundu-ein, “Até ngenék-a, Yesú namba meːgoám!”

22:54 22:54 Mak 14:53-54

57 Geté Pita gò:nawám, gendo-ein, “Ngolam, no nandev ezoqam, nɔ̀tenøtenák.”
58 Yaq khapé outøpøteáv, ezoqa nøme Pita tēnō-ōmēt, gembo-ein, “Unimanqatín. Até qó-a, qo tigí ezoqám.”

Geté yaq Pita gendo-qavøiu, “Khanánqa. Av taoká. Nó mbá.”
59 Andé møi-mbá sege-auwám. Ande av wan awá ndægó, ezoqa nøme tēāndōwāv, gendo-ein, “Unimanqatín. Mɔ̀tenøtén. Ezoqa nøme ngének, Yesu namba ge:goam. Zapa ndógo, até ngenék-a, Gelili plovins-ák.”
60 Yaq Pita gendo-qavøiu, “Khanánqa. No nɔ̀tenøtenák, qo gekhā qotēmanqate.”

Yaq Pita ate av-té manqat ge:manqatam, kokolok tùndi-ogeá.
61 Yaq Evezøza gèndoqambún, Pita vøwawam. Yaq Pita tembomatøvém ndógo, Evezøza av gembøe-ein nqægo, “Nqægo lova, kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndòqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”
62 Yaq Pita bavokhó genøfakhán, vømøvin. Eiv baza ùni mbøepós, geeivat.

Yesu otøotam vøe-vewem-a, vøzuim
(Met 26:67-68; Mak 14:65)

63 Yaq ndigu vos keoge ezoqam, Yesu gimbo-kewagat, otøotam me:vewát neka vøzuat. 64 Bøi ndabuá gimbøe-gutøvém, vømbō-einim, “Qo Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam toqogoat, qotínømánd, av nqægo, qo gekha ezoqām ndólavaq?” 65 Yaq ndigu ngenøgim manqat nøme kopoáv gimbo-manqatat.

Yesu Zu megetapak-te, manqa ge-ovøyam
(Met 26:59-66; Mak 14:55-64; Zion 18:19-24)

66 Yaq qanaqanus qænqovat, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak nøme tɨ̀nimøváb. Yaq Yesu tiqá megemege-té ginø-ituím.
67 Yaq gimbo-bevøpem, “Qonimbí-eɨ̀n. Gê, qo Mesayâ?”

Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No tæzø-ein, zo no ma zó-unimanqatinimák.
68 Neka no zo bevap tæzøgo, zo ma zonó-qavøinamák. 69 Geté avønín, Ezoqam-ge Yo Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té gemóqóm, ndego Bazaføgakh-Qape.”
70 Yaq ndigu ate gi:goam gimbo-bevøpem, “Av tægoat ndægo, yaq gê, qo Mbumbukiam-gê Yò?”

Yaq gezø-qavøiu, “Manqat nándav, av zo ndøzøte-manqate. No tèntév.”
71 Yaq ndigu gi-einim, “Ság! Bøi vizu ezoqa nøme-qa bizivàwɛ̄m. Ni manqat ekeza tou-té qazinømbo-yogém.”

23

Yesu Pailøt-te manqa ge-ovøyam, ndego Lom gaman ezoqam
(Met 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Zion 18:28-38)

1 Yaq ndigu megetapak ate gi:goam, até gindigonem, Yesu Pailøt-té ginø-ituím. 2 Yaq ndigu manqa ndøsøkuzømém, Yesu-qa yaq-te, gimboeinim, “Ni ngenek ezoqam āv qati-ometám nqægo. Nigi bawan ezoqamqá matavap ndø-enegimatún. Neka ngenek, ezoqa āv gezømbe-manqatatún

22:61 22:61 Luk 22:34 **22:67** 22:67 Zion 3:12 **22:69** 22:69 Kel 7:56

nqǽgo: Siza-te, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, teks moni beàbā̀m. Neka ngenek ekeza kha, Mesaya neka kawa ezoqam me꞉vewé."
3 Yaq Pailøt Yesu gembobevap, "Gê, qo Zu ezoqam-gê kawà?"
Yaq Yesu gembo-qavøiu, "Nándav, av qo ndoqote-manqate."
4 Yaq Pailøt Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka ezoqa ewaqape gezø-ein, "No ngenek ezoqam, teqa manqa-zapa qeiviáv."
5 Geté ndigu sekembá segembo-pouweám, av nqægo, "Ngenek ezoqa ge꞉zømesimatun, matavap ùni zømbe-ngi꞉tatún, ni Zu ezoqam-qa manqeite ate nqægo. Gelili plovins-té gendongáz. Yaq ndakin nqanek Zelusalem taon-té gegó."

Yesu Elod-te manqa ge-ovøyam

6 Yaq Pailøt nqanek manqat ge-ewag, ezoqa gezøbevap, "Gê, ngenek ezoqam, Gelili plovins-âk?"
7 Yaq Pailøt ge꞉-otev av nqægo, Yesu ta plovins-te ndøgo tendowāv, ma Elod gembo-kewagam, yaq ndego Elod-té genø-khofotáv. Zapa ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo, ngenek Zelusalem taon-té gegoám.
8 Yaq Elod Yesu ge-omet, ndego khanakhanakh kandambá. Zapa ndøgo, ndego omete-qa ndøgoám. Nupøkhán mbá. Ndego mòndø-ewág, Yesu-qa yaq-te. Yaq ndakin, ndego umingiap matev qeivi-qa mbogoám, av Yesu ge꞉matønumam. 9 Yaq Elod Yesu bevap kandambá gembogoat. Geté ndego yaq manqat qavøiwateáv. 10 Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, até gegoám, Yesu-qa manqa vøsøkuzømem. Manqat kandambá gimbøe-møvøemem.
11 Yaq Elod ekeza nakhag ezoqam namba, Yesu otøotam me꞉vewém neka vøngenøinam. Ndigu kawa ezoqam-qá ndabua mbo-uzím, Pailøt-te nango sasa ndøkhofotøvem. 12 Ta khøuwa-te ndøgo, Elod neka Pailøt, zifu matev ndøngazém. Geté bugukhokhof, ndigu qaqa zømbugoám.

Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem
(Met 27:15-26; Mak 15:6-15; Zion 18:39–19:16)

13 Yesu Pailøt-te nango gindu-ituim, yaq ngenek Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka megetapak nøme neka ezoqa ewaqape ndømøváb, 14 gezø-ein, "Zo ngenek ezoqam no-te qazøtøndo-ndafem, neka zo av ndøzøte-manqate av nqægo, ngenek ezoqam-qā matavap ndøenegīm, nqáe! No amba nømbøe-bevá̀p, zoqa bøi-te. Geté no teqa manqazapa-qase qeiviáv, av zo manqa ndøzømbøe-møvøemet. 15 Até Elód-a, teqa manqa-zapa-qase qeiviáv. Yaq nakémbá, ndego ni-te nango gendokhofotav. Ngenek ezoqam matev-qase goneáv, ta zapaya tizi꞉laem. 16 Geté nakhag ezoqam bètøkho-feomém. Yaq sǽnqonqotáv."*
18 Geté ndigu ezoqa ewaqape sùgumu-tøkúz, gindu-akhaemem, "Gèlaém nandev. Geté Balabas qonindó-nqonqotáv." 19 Balabas ndimbula-té gunu-utavám. Zapa ndøgo, ndego Lom gaman ngeasam-qa mbogoám, ndøgo Zelusalem taon-te, neka ezoqa vølavao.
20 Pailøt Yesu nqonqotøve-qa mbogoám. Yaq ndego ezoqa ewaqape, manqat amba zømbe-eín, nango. 21 Geté ndigu sekembá sege-akhaemám, "Gèlaváo. Tae mutui-té qanø-tøkeó!"

23:7 23:7 Luk 3:1 * **23:16** 23:16 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 17Pasova khøuwa kandambaqape-te, Pailøt ndimbula ezoqa kopo ndønqonqotavín.

22 Yaq ndakin Pailøt gèmbo-misiká, gezø-ein, “Gekha zapâ? Ngenek gekha manqa-zapā ndøgo? No teqa manqa-zapa qeiviáv, ta zapaya tizi꞉laem. Geté nakhag ezoqam bètøkho-feomém. Yaq sænqonqotáv.”

23 Geté ndigu ivøveáv. Sekembá sege-akhaemát, av nqægo, Yesu tae mutui-té geabe-tøkewé. Tiqa akhayam, Pailøt-qa manqat ùnime꞉-tømbuá. 24 Yaq vaev-te, ndego manqa āv tene-vøovám, av ndigu qazømbe-pøovam. 25 Ndego ezoqam, ndigu qazø-pøovam, tefakhan, ndego sègezø-nqonqotáv, ndego Lom gaman ngeasam-qa gembogoam neka ezoqa vølavao, yaq ta zapaya ndimbula-te gi-utavam. Geté Yesu nakhag ezoqam-qá zenda-té genøvé, yaq ndigu matev bemømbō-matønømem, av ezoqa ewaqape poev qazømbe-goam.

Yesu ezoqa zitøge manqei-te gi-ituim
(Met 27:32; Mak 15:21; Zion 19:17)

26 Nakhag ezoqam, Yesu taon bavokho gi-ituat, ezoqa ndø-ometám. Sailini taon-ák. Teqa iz Saemón. Ndego ambá Zelusalem taon-té genømatín. Yaq ndigu até gindigonem, vō-møvøinam, Yesu-qa tae mutui vømbōe-veem, sasa ndøtøpøtøvem, teqa zita-te te-eqatet.

27 Ezoqa bawan-qape kandambá, gimbopavat. Neka sakheis kopoáv, Yesu gèmbo-eivumát, neka ekeza savi vō-qambubumat. 28 Yaq Yesu gèndoqambún, gezø-ein, “Zelusalem taon-ak, sakheis, zo noqā ndø-eivùmīt. Geté zo zøkezan-qa ndø-eivám neka zogi nakheis-qa vozó-eivām. 29 Nqáe! Khøuwa ndømø-fakház. Yaq ezoqa āv giní-einím nqægo, ‘Sakheis ndigu, khanakhanakh mbá giabitigú, ndigu sog ndigu neka nakheis mbain ndigu neka nakheis tiqa tete logemav ndigu.’ 30 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa olol vinivinimba, āv gimbøé-manqatát nqægo, ‘Niqá mumát qando-muvuvøém’ neka manqei popotap vømbó-einīm, ‘Ni vòkhonámb.’ 31 Nginik matev av nqægo ngimatønumit no-te, no kopømba ande av tae khandin me nqate꞉go, yaq ge zô ndozo-matavap, zo gekha matēv zófakhān, zo kopømba ande av tae pakhapakha me ndøzøte꞉go? Matev unimé꞉-soqá tøzøfakhan.”

32 Yesu gi-ituat, yaq até ezoqa menas nømé-a, vō-itubat, timøzitag. Ndigu pepen ezoqám.

Yesu tae mutui-te gitøkewem
(Met 27:33-44; Mak 15:22-32; Zion 19:18-27)

33 Yaq ta manqei-te ndøgo gimøfakhaz, kawa-pakha manqei ndimbo-akhayam, ndigu Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém, neka pepen ezoqa menas, vōtøkebam. Nøme ndego, Yesu-qa nakeamo zenda-té ginø-tøkewém, neka nøme ndego yogea zenda-te vōtøkewem.

34 Yesu gi꞉pototumat, yaq āv gene-eín nqægo, “Tát. Tiqa manqa-zapa, qo sà betaqambo-navøém. Zapa ndógo, nginik zøtezateáv, andē gekha matev me ndōmatunumit.”

Gumu-tøkewem ndøgo, yaq nakhag ezoqam, teqa ndabua, kas me꞉-otám. 35 Ezoqa tiwaniapát ndógo. Matev ndøqeivát. Geté Zu megetapak, Yesu otøotam me꞉vewém, gi-einim, “Ezoqa nøme gekhandi꞉ztam, yaq ndakin ekeza kha bekhandí, ngenek uni Mesaya-in tegoat, ndego Mbumbukiam geveatav.”

23:29 23:29 Luk 21:23 **23:30** 23:30 Hos 10:8; Veve 6:16 **23:34** 23:34 Psa 22:18 **23:35** 23:35 Psa 22:7-8

36 Até nakhag ezoqám-a, otøotam me:vewém, waen khaqain-qape
etoam-qa vømbōgonem. 37 Yaq āv gimbøe-einím nqægo, “Qo Zu ezoqam-
ge kawa toqogoat, qakeza kha qókhandí.”
38 Teqa kawa-te, ova ndo:go, manqat ndøtøkeém. Av qane-peaupám
nqægo, “Ngenek Zu ezoqam-gé kawá.”
39 Pepen ezoqa nøme, ndego namba gi:tøkebupam, Yesu otøotam me:veó,
gembo-ein, “Gê, qo Mesayâ? Av tægoat ndægo, qo qakeza kha qókhandí
neka ni voqó-khandī:n.”
40 Geté ndego pepen ezoqa nøme, namba gi:tøkebupam, gègugú, gembo-
ein, “Gê, qo ndakin yaq-fia nqosøgeap kopo ndoqote-ndapet, av ngenek
nge:ndapet, qo Mbumbukiam-te møe mbaîn? 41 Ni nqanek yaq-fia
nqosøgeap, nikeza manqa-zapa zapayá qazindapét. Geté ngenek ezo-
qam, manqa-zapa-qase goneáv.”
42 Yaq ngenek pepen ezoqam, Yesu gembo-ein, “Yésu. No gènøndo-
matøvém, qo kawa iz toqomøndap.”
43 Yaq Yesu gembo-ein, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Nqægo
khøuwa, qo no namba, Paladais manqei-té qazígoát.”

Yesu ge:nanim
(Met 27:45-56; Mak 15:33-41; Zion 19:28-30)

44 Yaq khøuwa ande av muin qandap, qamat atema khagus 3 oklok
vøndap, manqei ate qægoam, bøivun ndønqeivøém. 45 Khøuwa waev
sègembo-navøém. Neka ndabua ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev mokho-
te qafaleam, sège-keqavát. Livin-mbá qanumu-qatavát. 46 Yaq Yesu
kandambaqapé sege-akhá, “Tát! Noge nqova, qoqá zenda-té qatøveét.”
Ndego nqanek manqat gumu-ein, yaq gènaním.
47 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam, nqanek matev geqeiv, ndego
Mbumbukiam-qá iz ndø-eqá, ge-ein, “Unimanqatín. Ngenek ezoqam
ndaføyamba-qapé.”
48 Yaq ezoqa ewaqape, matev qeivi-qa gindupindam, matev ndøgo
giqeivim, qafakhanumat, ndigu savi mba ndøqambubám, sasa ndøzav.
49 Ezoqa ewaqape, ndigu Yesu gi:zøtez, ande qámbá gindu-waniapam.
Até ndigú-a, sakheis, ndigu Yesu gimbo-pavavun, Gelili plovins-te gin-
duzav, matev vōqeivim.

Yesu manqei ozu-te gi-eoeinam
(Met 27:57-61; Mak 15:42-47; Zion 19:38-42)

50 Yaq nqáe! Ezoqa kopo møndøgoám. Teqa iz Zoséf. Alimatea
vemiav-ák. Ndego Zu ezoqam-qá manqa ovøyam megeat ezoqá nømé.
Ndego ezoqa mbomambaqapé neka ndaføyamba-qapé. 51 Mbumbukiam-
qá Megeat Matev-qa mo:kewagám. Ta khøuwa-te ndøgo, Zu megetapak
nøme, manqat gikopo:nem, Yesu tilaem, ndego tiqa manqat unimanqat-
inteáv. 52 Yaq ndego Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-qa yaq-te vømømbō-
viam. 53 Yaq gembotak, Zosef até gendego, Yesu vōkoqoiu, tae mutui-
te getøkewam, ndabua sasa me:løvønøvem, nandi nqa manqei-pakha-te
vømø-utav. Ta manqei-pakha ndøgo, nandi giløotøzem, bugukhokhof
løvøte ezoqa utøveáv. 54 Ta khøuwa ndøgo, Sabat gigiap khakheinam
khøuwá. Yaq Sabat khøuwa avønín qagoám, tøngaz.
55 Sakheis ndigu, Yesu gimbo-pavavun, Gelili plovins-te ginduzav,
ndigu Zosef gèmbo-paevém, nandi nqa manqei-pakha vōqeivim, neka

23:36 23:36 Psa 69:21 **23:45** 23:45 Iblu 6:19-20; 10:19-20

Yesu-qa kha āv kimɨ̄-utøvem. 56 Yaq khoev-te givesez, tae nanga etet sisip
mbomømboma møkhakheinømém. Yesu-qá kha-te gɨam nonqó. Geté Sabat
khøuwa é-møndøngáz. Yaq ndigu gèqovezát, av Mozes-qa guguna manqat
qæ-ein.

24

Yesu løvøte-te gekhandi꞉v
(Met 28:1-10; Mak 16:1-8; Zion 20:1-10)

1 Yaq Sande qanaqanus, lovølova-ús. Ndigu sakheis manqei pakha-
té ginøzáv, tae etet sisip mbomømboma vō-upøgim, Yesu-qa kha-te
gɨam nonqo gikhakheinumat. 2 Yaq manqei-pakha-te gimøfakhaz, āv
giniqeivím nqægo: Nandi ndigu nqa qætokam, gèqambiním. 3 Geté
ndigu gi-oz, Yesu-qa kha qeiviáv, ndego Evezøza. 4 Ndigu ate av-
té matavap gimbøe-aumat, yaq nqáe! Tiqa avønin-te, ezoqa menas
sègefakház. Tiqa ndabua bøi sanqatøve-ús. 5 Yaq ndigu sakheis, møe kan-
dambá gigonem. Bøi manqei-té ginøvøogím. Geté ndigu ezoqa menas
gindu-einim, “Gekha zapâ, nqanek løvøte ezoqam-qa manqei-te, khandi
ezoqam-qa ndozovawet? 6 Ngenek mbaín, nqanek. Møndø-khandí꞉v.
Tozombó-matavap, manqat ndøgo gezø-ein, zo namba Gelili plovins-te
gegoam? 7 Ndego āv gene-eín nqægo, ‘Ezoqam-ge Yo, manqa-zapazapa-
us ezoqam-qá zenda-té giabenø-veém, neka tae mutui-te bētøkewem. Geté
khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego nqawa ndø̀khandí꞉v.’ ”

8 Yaq ndigu sakheis, nqawa tinø-matøvemém ndógo, av Yesu manqat
gezømbe-manqatam. 9 Yaq taon-té ginøqaváz, Yesu-gi paev ezoqa ileven
neka paev ezoqa nøme, manqat vømøzō-ein. 10 Sakheis ndigu, Yesu-gi
u-anim manqat gizø-ein, ngínik: Meli, ndugu Magdala vemiav-ák, neka
Zoanā, neka Meli nømu, ndugu Zems-gu evo, neka sakheis nøme vōgoam,
ti namba. 11 Geté ndigu paev ezoqam, sakheis-qa manqat gèqavotøvém.
Ti-te ndigu, tiqa manqat, mokho mbaín. 12 Geté Pita até gendego, manqei
ozu-té genøteít. Yaq nandi nqa mokho-te gemø-fakhanam, ndego ndabua
mba ndøqeív. Ezoqam mbaín. Yaq nangó genøqaván. Matavap mba ndø-
aumát, ande gekha matev me ndōfakhan.

Yesu tegi paev ezoqa menas gezøfakhan, ndigu Emaus vemiav-te gi-apat
(Mak 16:12-13)

13 Yaq nqáe! Ta khøuwa kopo-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqa menas nøme,
Emaus vemiav-té ginø-apát. Yaq Zelusalem taon-a, yaq Emaus vemiav,
taqa atap ande āv ileven kilomitá ndægó. 14 Nakhoa-te gi꞉-apat, manqat
ndøgo tini-manqatát, matev ate ndægo, ande āv khanēfakhan. 15 Ndigu
ate av-té, nakhoa gi꞉geveat, manqat vōmanqatat-a, matavap vō-aumat,
yaq Yesu ndováv, namba sasa me꞉zav. 16 Geté ndigu matavapøteáv,
ndego. 17 Yaq Yesu gèzøbeváp, “Zo gekha manqat zøté-manqatet, nqanek
nakhoa nqazo-geveet?”

Yaq ndigu sègewán. Avus-mba zøvøovøém. 18 Yaq ezoqa kopo, iz
nqambogo Kleopas, āv gembøe-eín nqægo, “Ezoqa ewaqape mokho-te,
Zelusalem taon-te gipindam, qo mbá atoqogó, emanqat yogeav ndoqogo,
matev ndøgo qafakhan, ndakin khøuwa-te.”

19 Yaq Yesu gezøbevap, “Gekha matēv ndófakhan?”

23:56 23:56 Exo 20:10; Deut 5:14 **24:6** 24:6 Luk 9:22

Yaq gindu-qavøinam, “Yesu-qá manqat niti-manqatét, ndego Nazalet
vemiav-ak. Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndøgoám.
Teqa manqat neka matev bazaføgakh kandambá. Ezoqam nekā-e,
Mbumbukiam, ndego eqeieqei me꞉vewám. 20 Geté Mbumbukiam-gi iziz
ezoqa kandakanda neka nigi kawakawa-za nøme, Lom gaman ezoqam-
qá zenda-té ginøveém. Yaq tĭabiti-laém. Yaq ndigu tae mutui-té ginø-
tøkewém. 21 Geté ni āv qati-matavupám nqægo: Ezoqam ategó ndego, ni
Izlael ezoqam tenqovotan. Geté matev viní qafakhan. Ndakin khøuwa
mǫ̀ndømø-misika-éz, nqanek matev qafakhan. 22 Neka nøme nqánek:
Nigi sakheis nøme, nqova nindáf. Nqægo qanaqanus, manqei-pakha-te
gi-apat, 23 ndigu teqa kha qeiviáv. Yaq ndigu ginduqavaz, āv ginimbi-
eín nqægo, ‘Ni umingiap niqeivím. Enzol ezoqam nizømét. Neka ndigu
enzol ezoqam, āv ginimbi-eín nqægo, ndego mǫ̀ndø-khandí꞉v.’ 24 Yaq nigi
ezoqa nøme ndøzáv, manqei-pakha-te ndøgo. Yaq matev āv timiqeivím,
av sakheis gi꞉manqatam. Geté ndigu ometeáv, ndego.”

25 Yaq Yesu ndigu ezoqa menas gezø-ein, “Ge zô, mokho ndapeâv? Zo
zuā zøté-bevupit, manqat ate ndægo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam
ezoqam gi꞉manqatam? 26 Neka gê, zo mokho ndapeâv, av nqægo, Mesaya
ndego, nqosøgeap betøkhæ-ndáp, yaq váev iz kandambaqape temøndap.”
27 Yaq Yesu Mbumbukiam-qá Manqat zø-ovøyám, manqat ate ndægo,
ekezan-qa yaq-te ndøpeawap. Mozes-té genøngáz, qamat, atema manqat
ate ndægo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gimbøe-manqatam.

28 Yaq ndigu Emaus vemiav gi꞉khatoat, yaq Yesu bugug āv gene-
kewagám nqægo: Segē-gegevēt. 29 Geté ndigu āv gimbøe-viømém nqægo,
“Qo ní namba bizi꞉gú. Gèkhagustét. Avønín gépøís.” Yaq Yesu namba
me꞉záv, tiqa khoev-te vømǭqonav.

30 Yaq ti namba lou loge-te giqonavam, Yesu flawa ndøndapáz,
Mbumbukiam ike manqat vømbō-ein, sasa ndømbegim, vǭzø-etoam.
31 Yaq ndigu bøi fea mba ndøkewág. Yesu khæ gèmatøvemém. Geté
nqova mbaín, ndego tiqa bøi-te, sègezømbo-navøém. 32 Yaq ndigu
ekeza mokho-mba gi-einim, “Unimanqatín. Niqa mokho-te, andé
gøinam me me꞉wageapám, Yesu nakhoa-te manqat gini-manqatam, neka
Mbumbukiam-qa Manqat-qa mokho vǭenømand.”

33 Yaq ndigu paev ezoqa menas, até gindigonem, Zelusalem taon-
té ginøveséz, Yesu-gi u-anim ileven neka paev ezoqa nøme vǭzømet,
giwambupam. 34 Yaq ndigu, ndigu ezoqa menas āv gizømbe-eín nqægo,
“Unimanqatín. Yesu mǫ̀ndø-khandí꞉v, løvøte-te. Saemon-té gemøfakhán.”
35 Yaq ate ndigu paev ezoqa menás-a, emanqat vøzømbē-votot, matev
ande āv khazømbē-fakhan, ndøgo nakhoa-te, neka yaq ndigu Yesu ande
āv kinĭ-matøvemem, flawa gembegim, gezø-etoam.

Yesu ekeza paev ezoqam gezøfakhan
(Met 28:16-20; Mak 16:14-18; Zion 20:19-23; Kel 1:6-8)

36 Ndigu ezoqa menas, ate av-té manqat gi꞉manqatam, yaq nqova
mbaín, Yesu sègefakhán, ti mokho-te, gezø-ein, “Sambí, zo-te.”

37 Geté ndigu nqova zøndáf neka møe kandambá. Av gini-matavupám
nqægo: Ngenek nqovā. 38 Geté Yesu gezø-ein, “Gekha zapâ, zo nqova
qazøndaf? Neka gekha zapâ, zo ndozoto-nakeapet? 39 Zenda tokhotapak

24:21 24:21 Luk 19:11; Kel 1:6 **24:24** 24:24 Zion 20:3-10 **24:26** 24:26 Luk 9:22 **24:27** 24:27 Psa 22:1-21; Isa 53 **24:34** 24:34 1 Ko 15:4-5 **24:37** 24:37 Met 14:26

neka geagim nonqo zonømbé-qeivīm. Ezoqa nó. Kha zonǿ-khanøzømém. Yaq zo ndȍzøte-zøtéz, av nqægo, no uni ezoqam-anim-ín. Nqova ndigu, bazag neka kha mbaín, av zo no ndakin nqazøte-nømende."

40 Yesu nqanek manqat gumu-ein, yaq ndego teqa zenda tokhotapak neka geagim nonqo me꞉zømás. 41 Ndigu khanakhanakh kandambá neka óu gimbo-matavupat. Geté ndigu zua me꞉nakát. Yaq Yesu gezø-ein, "Zo lou loge nonqo tøzǿgo, tælog?" 42 Yaq ndigu até gindigonem, zonga-kha vesu vømbó-etøomem. 43 Yaq Yesu gèndáp, tiqa bøi-te ndøgo, vǿlog.

44 Yaq Yesu gezø-ein, "No zo namba qazi꞉goam, mȍezø-manqatám, av nqægo: Matev ate ndægo, noqa yaq-te, Mozes-qa guguna manqat-te neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa peawap-te neka Sams mokho-te ndøpeawap, sà befakhanám."

45 Yaq Yesu gè꞉zømesím, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat mokho bembøē-ndapem, 46 gezø-ein, "Manqat āv qane-peawáp nqǽgo: Mesaya nqosøgeap kandambaqape bendáp, vónanīm. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego nqawa ndȍkhandí꞉v, løvøte-te. 47 Yaq teqa iz-te, bawabawan ate ndægo, manqat āv tiabiti-zømesím. Ndigu Mbumbukiam-té giabenø-qambúz neka yaq ndego tiqa manqa-zapazapa vøzǿ-evøzām. Zelusalem taon-té giabenø-ngazém, nqanek.

48 Zo matev ate ndægo, zøkeza bøí qazøte-qeivám. Yaq zo ezoqa zømé-zømesím. 49 Nqáe! No zo Mbumbukiam-qá bazaføgakh nozøndó-khofotáv, av noge Tat, manqa mbusa ge꞉ve. Zo nqanek Zelusalem taon-te, até vøgó, atema nqanek bazaføgakh vozóndapēm, ndøgo yan-te tøndovis."

Yesu yan-te geqavig
(Mak 16:19-20; Kel 1:9-11)

50 Yaq khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam, Zelusalem taon bavokhó genø-itúb, Betani vemiav avønin-te vømǿfakhaz. Yaq ndego zenda ndø-eqá, vøzǿ-guligulim. 51 Yaq ate av-té gezømbe-guligulimat, ndego sògo-zivatát. Mbumbukiam yan-té genø-eqeitát. 52 Yaq ndigu katuk ndømøkuí, vømbō-vizumem, Zelusalem taon-te sasa ndøqavaz. Ndigu khanakhanakh kandambá. 53 Yaq ndigu khøuwa ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té gigoám, Mbumbukiam-qa iz vǿ-eqatam.

24:44 24:44 Luk 9:22 **24:48** 24:48 Zion 15:27; Kel 1:8 **24:49** 24:49 Zion 14:16; 15:26; Kel 1:4

Manqat Mbomambaqape Zion gepeawam

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat, Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Zion ndøpeawám. Yesu-gi paev ezoqam tuelv, nøme ndégo tegoám.

Zion nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, ezoqa ewaqape nonqo ndøpeawám, manqei-manqei ate nqægo ndisokhoeapet. Ndego teqa emanqat ande ge꞉ngaz, ndógo tene-manqaté, av Yesu Eve namba oskia vøegoam-a, atema manqei-qape-te vøfakhan. Mbumbukiam ni ekezan-qa yaq-te, Keliso mokho-té genøniveáz, ni teqa yaq-te, mokho bizï꞉ndapem. Zion nqanek manqat ezoqa ewaqape nonqo, ta zapaya nqánek gene-peawám: Ezoqa ewaqape, tïabiti-unimanqatiním: Yesu ndego Kelisó. Mbumbukiam-gé Yó. Yaq ndigu tiqa yage, teqá zenda-té giabenø-veém, neka te mokho-te, unimanqatin khandi betēndapem.

Yaq nakémbá, Zion manqat kandambaqape, ambá taqa yaq-te ndøgo tene-peawām, matev vinivinimba, Yesu gematønumam. Geté ndego manqat kandambaqape, Yesu-qá manqat-qá yaq-té gene-peawám, av ndego ezoqa emanqat vøzømbē-vototupam-a, vøe-zømesimam.

Manqat ndøgo, khandi nqani-etoam, qamø-ezoqam-ev

Nqanek Manqat, Yesu Kelisó

1 Ibugukhokhof, manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, Manqat ndøgo, oskia ndøgoám. Nqanek Manqat Mbumbukiám namba me꞉goám, neka ndøgo Mbumbukiám. 2 Ngenek ezoqam, ngenek Manqat nqago, ndego Mbumbukiam namba oskia ndøgoám, ibugukhokhof, atema ndakin.

3 Mbumbukiam gigiap ate nqægo, te mokho-té genø-khakheinumát. Gigiap kopo mbaín, ndego te mokho-te khakheinøpøteav qagoam. 4 Te mokho-te, khandi ndøgoám. Neka nqanek khandi, ezoqam-qá wáev. 5 Nqanek waev bøivun-té qanuwaév. Yaq bøivun, kopømba mbaín, nqanek waev vøe-khoutāv.

6 Yaq ezoqa ndowáv. Mbumbukiam ndokhofotáv. Teqa iz Zión. 7 Ndego ezoqa zømesim-qa ndøgeavún. Waev-qá yaq-té gené-zømesím. Yaq te mokho-te ndego, ezoqa ewaqape, tïabiti-unimanqatiním. 8 Zion ndego ekezan, wáev mbá. Ndego ezoqa waev-qa yaq-te zømesim-qa mba ndøgeavún. 9 Ta waev ndøgo, unimanqatin wáev. Ezoqa ewaqape-té qanøwá. Nqanek waev, manqei-qape-té qanøfakhán.*

10 Ngenek ezoqam, ndego Manqat ndøgo, ndego manqei-qape-té gegoám. Ta manqei-qape, te mokho-té qando-fakhán. Geté manqei-qape ezoqam, gèbi꞉nám. 11 Ndego ekeza ezoqam-té genøgeavún. Geté ndigu khatoweáv. 12 Geté gekha ezoqām ndigu, gikhatowem neka ndego vø-unimanqatinim, ndego iz zø-etoám. Ndigu kopømbá, gemø-Mbumbukiam-gí-nakheis-éz. 13 Nginik ambá av nqægo, evøndipakha-qā

1:1 1:1 Zion 17:5; 1 Zion 1:1-2; Veve 19:13 **1:3** 1:3 1 Ko 8:6; Kol 1:16-17; Iblu 1:2 **1:4** 1:4 Zion 5:26 **1:5** 1:5 Zion 3:19 **1:6** 1:6 Met 3:1; Luk 1:13-17, 76 **1:9** 1:9 Zion 8:12 * **1:9** 1:9 Nqanek waev, Yesu Kelisó. **1:13** 1:13 Zion 3:3-6; Zion 2:11; 1 Pita 1:23

kouk-tē o kha-qā poev-tē o zivis-qā poev-tē ginøqāz. Geté Mbumbukiam mokho-té ginøqáz.

14 Nqanek Manqat gèmø-ezoqam-év, ni namba vizimīyag. Ni teqa bazaføgakh neka waev møiqeivím. Ndøgo Yo kopo-qá bazaføgákh neka wáev. Eve-té qandowáv. Te mokho-te, kuku matev neka unimanqatin manqat, møndømø-tøvá.

15 Zion ndégo tene-manqatám. Teqa yaq-te, ndego āv gene-akhá nqægo, “Ezoqam ngének, no qate-manqatam av nqægo: Ndego ezoqam, noqa zita-te tegeav, ndego no ùnime:-løvumbám. Zapa ndøgo, no qaneav qagoam, ndego até gegoám.”

16 Teqa kuku matev-te, te mokho-te qamu-tøva, ni ezoqa ate nqazi:gu, kuku matev oskia zi-upøgimatún, miavmiav. 17 Mozes mokho-te, Mbumbukiam guguna manqat ni-etoám. Geté Yesu Keliso mokho-te, kuku matev neka unimanqatin manqat ndofakhán, ni-te. 18 Ezoqa kopo Mbumbukiam ometeáv. Geté tege Yo kopo, ndego ekezán, Mbumbukiám. Neka ndego Evé namba me:yagé. Ngének, gini-ovøyám, teqa yaq-te.

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ezoqa Keliso-qa yaq-te ge:zømesimam

(Met 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Zu megetapak, Zelusalem taon-te ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam neka Livai ezoqam ndøkhofotáz, Zion-te, vømømbō-bevøpem, av nqægo, “Gê, qo gekha ezoqâm?” 20 Yaq Zion, ndego naopøteáv. Sègezøeín, “No Mesayá mbá.”

21 Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Av tægoat ndægo, qo gekha ezoqâm? Ilaizâ?”

Yaq Zion gezø-qavøiu, “Mbaín. No Ilaizá mbá.”

Yaq gimbo-bevøpem, “Gê, qo Mbumbukiam-gê manqa vevezam ezoqàm, ni nqazimbøe-keoge?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “Mbaín. No teoká ndego.”

22 Yaq ndigu gimbo-einim, “Av tægoat ndægo, yaq qo gekha ezoqâm? Ni qavøiwat manqat batikhæ-ndapém, ni tømizømas, ndigu, ni ma gindikhofotan. Gê, qo qakezan-qa yaq-te gekhā qoté-manqate?”

23 Yaq Zion gezø-ein, “No ndégo, ezoqam-qá manqa wág, legav manqei-te ndø-akhayam, av nqægo, ‘Evezøza-qa nakhoa é-mozotokhakheinám.’ Av Aezaya, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, ge:peawam.”

24 Ti mokho-te ndigu, Zu megetapak gindu-khofotaz, nøme Felisi ezoqám. 25 Yaq ndigu Zion gimbo-bevøpem, “Qo Mesaya neka Ilaiza neka Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam goneav ndoqogo, yaq qo gekha zapâ, ezoqa ibøkha iz ndoqozø-etoam?”

26 Yaq Zion gendo-qavøiu, “No ezoqa ibøkha iz, ibøkhá qazømbe-etoám. Geté zo mokho-te, ezoqam ngêgó. Zo ndego zøtezøtezák. 27 Ezoqam ndégo, noqa zita-te ngegeav. Ndego no ùnime:-løvumbám. No ezoqa khàpe nøte-khapelavøqase-én. Até nqanek sasae khapelavøqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba mbaín.”

28 Nqanek matev, Betani vemiav-té qafakhán. Zoden kea yaq-keoqá, ta manqei ndøgo, Zion ezoqa ibøkha iz gezø-etoumam.

1:14 1:14 Filip 2:7 **1:17** 1:17 Exo 34:28; Lom 6:14 **1:18** 1:18 Exo 33:20; Zion 6:46; 1 Tim 6:16 **1:21** 1:21 Deut 18:15, 18; Met 11:14 **1:23** 1:23 Isa 40:3 **1:27** 1:27 Zion 1:15

Yesu, ndego Mbumbukiam-gé Sip Nakhasám

29 Yaq khøuwa nøme qandopave, Zion Yesu ndø-omét. Te-té genømát.
Yaq Zion ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, “Ndé! Mbumbukiam-gé
Sip Nakhasám. Ngenek manqei-qape ezoqam-qá manqa-zapazapa
ndøndáp. 30 Ezoqam ngének, no qate-manqatam av nqægo, ‘Noqa zita-
te, ezoqa ndøgeáv. Ndego no ùnime:-løvumbám. Zapa ndøgo, no qaneav
qagoam, ndego até gegoám.’ 31 No bugukhokhof ngenek nøtenateáv.
Geté no qægeavun, ezoqam ibøkha iz nqazø-etoam, no nqánek qatøndenáv,
Izlael ezoqam gí:zøtéz, ezoqam ngének.”

32 Yaq nqanek matev-qa yaq-te, taqa zita-te qafakhan, Zion ezoqa
āv gezømbe-manqatám nqægo, “No āv qateqeív nqægo: Yan-te nqo:go,
Nqova Mbomambaqape ndovís. Andé kuvøkuvuam me me:løvuvavún,
te-te vō:qom. 33 No bugukhokhof nøtenateáv, ndego gekha ezoqām.
Geté Mbumbukiam, ndego no gendo-khofotan, ezoqa ibøkha iz tæzø-
etoumat, āv genenømánd nqægo, ‘Qo ezoqam toqo-omet, Nqova Mbo-
mambaqape te-te ndego tendovis, yaq te-te vó:qōm, ezoqam nándev.
Ndego ezoqa ibøkha iz, Nqova Mbomambaqape-té genøzø-etoumát.’
34 No møeqeív, nqanek matev. Yaq no nò-unimanqatintét, av nqægo,
ndego Mbumbukiam-gé Yó.”

Yesu-gi bugukhokhof paev ezoqam

35 Yaq khøuwa nøme qandopave, Zion manqei kopo-te ndøgo, nqawá
genø-itán. Ekeza paev ezoqa menás namba me:goám. 36 Yaq Zion Yesu
ge-omet, gegeavun, ndego āv gene-eín nqægo, “Ndé! Mbumbukiam-gé
Sip Nakhasám.”

37 Yaq ndigu Zion-gi paev ezoqa menas, nqanek manqat giyogem,
até gindigonem, Yesu vømbō-paevem. 38 Yaq Yesu gendoqambun,
gezømet, gimbopavam, ndego āv gezømbe-beváp nqægo, “Zo gekham-qā
zóvawet?”

Yaq gindu-qavøinam, “Lábai, qo gekham-tē qoqó-qomat?” (Labai, taqa
manqa mokho, “Nømendim ezoqám.”)

39 Yaq gendo-qavøiu, “Zøtøndézāv. Zomóqeivím.”

Yaq ndigu namba me:záv, vōqeivim, ma ge:qotam ndøgo. Ndøgo
khagús. Khøuwa iz ande āv 4 oklók ndægó. Yaq ndigu Yesú namba
me:goát, ate khøuwa vømōsinan.

40 Ndigu ezoqa menas, Zion-qa manqat giyogem, yaq Yesu gimbo-
paevem, ezoqa nøme Endlú. Saemon Pita-gé namba qawán. 41 Endlu
Yesu ge-ivav, yaq até gendego, ekeza namba qawan-qa møváo, Sae-
mon, vō-omet, gembo-ein, “Ni Mesaya ni-ometám, ndego Mbumbukiam
manqa mbusa geve, tendo-khofotav.” (Nqanek manqat, Mesaya, Glik
manqat-te, Keliso mbo-akhayám.) 42 Yaq ndego Yesu-té genø-itú.

Yesu Saemon ge-omet, yaq āv gembøe-eín nqægo, “Qo Saemon, Zion-ge
yo, iz Sifas qá-akhaemát.” (Sifas neka Pita, ndøgo mokho kopó, nandí.)

Yesu Filip neka Natanael gezø-akha, timbopavat

43 Yaq khøuwa nøme qandopave, Yesu matavap āv genegó nqægo: Gelili
plovins-té qatónáv. Ate av-té ge:mat, yaq ezoqam ndø-omét. Teqa iz Filíp.
Yaq āv gembøe-eín nqægo, “No qonøndó-páev.”

1:29 1:29 Isa 53:6-7; 1 Pita 1:18-19 **1:30** 1:30 Zion 1:15 **1:32** 1:32 Met 3:16 **1:34** 1:34 Met 3:17 **1:36** 1:36 Zion 1:29 **1:40** 1:40 Met 4:18-20 **1:42** 1:42 Met 16:18

44 Filip, ndego Betsaida vemiav-ák. Até Endlu neka Pitá-ya, vemiav kopó. 45 Yaq Filip Natanael ndø-omét. Gembo-ein, “Ni ndégo tei-ometám, Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gi꞉peaomem, teqa yaq-te. Ndego iz nqambógo, Yesú. Zosef-gé yó. Nazalet vemiav-ák.”

46 Geté Natanael gendo-ein, “Gê, Nazalet vemiav-te, matev qanimav kopo ndøfakhan? Géfakhanák.”

Yaq Filip gendo-qavøiu, “Qotøndéqāv. Qakeza qó-omét.”

47 Yesu Natanael ge-omet, gegeavun, yaq teqa yaq-te āv gene-eín nqægo, “Ngé! Ngenek unimanqatin Izlael ezoqám. Te mokho-te, khavozam mbaín.”

48 Yaq Natanael Yesu gembobevap, “Ge qô, no áv khoqotéqateq?”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Filip qo okhokho-té genøqa-eín. No é-møeqamékh, fig tae guzuguzu-te qoqoqotam.”

49 Yaq Natanael gembo-qavøiu, “Nøméndim ezoqam. Qo unimanqatín Mbumbukiam-gé yó. Qo ni Izlael ezoqam-gé kawá.”

50 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Qo ndógo toqote-unimanqatín, no av qataqambe-ein nqægo, ‘No ē-møeqamēkh, fig tae guzuguzu-te qoqoqotam.’ Geté qo matev uni kandakanda-in nøme ndòqoqeivít.” 51 Yaq Yesu manqat nøme gembo-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo yan mboqoat zóqeivím. Yaq Mbumbukiam-gi enzol ezoqam segé-vesendát, Ezoqam-ge Yo-te vøevisît neka vøe-qavigît.”

2

Yesu ibøkha ge-enend, sa qamø-waen

1 Yesu Filip neka Natanael gezø-akha, timbopavat, yaq khøuwa menasqa zita-te, ezoqa kopo sævam ndø-oki. Keina vemiav-té, ndøgo Gelili plovins-te. Yesu-gu evo møndøgoám, ndøgo lou loge-te. 2 Neka ate Yesú-a, tegi paev ezoqa namba, vøzø-akha, lou loge-te ndøgo.

3 Yaq waen gùmu-navøém, ta lou loge-te ndøgo. Yesu-gu evo ndøgo matev guqeiv, yaq tunøwáv ndógo, Yesu vømømbō-ein, “Ezoqa waen nøme mbaín. Møndømu-navøém.”

4 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Evo. Qo gekha zapâ, nqanek manqat ndoqonø-manqate? Nogi khøuwa khantøzateáv. Zuá.”

5 Geté Yesu-gu evo, ndigu lou loge tøke ezoqam, āv guzømbe-eín nqægo, “Gekha manqāt ndøgo, tezø-ein, sègembo-paevém.”

6 Ta khoev-te ndøgo, ibøkha ziøvem nonqo kandakanda møndø-asazám. Ate qægoam síks. Mbaqambaqá gini-khakheinømém. Ndøgo Zu ezoqamqá kha sunguzam matev nonqó. Kha ti꞉sunguzat, yaq Mbumbukiam-qa bøi-te gé꞉-ndaføyamba-éz. Ibøkha ziøvem nonqo kopokopo-te, kopømba ande āv 100 litás ndægó.

7 Yaq Yesu ndigu lou loge tøke ezoqam gezø-ein, “Nqanek ibøkha ziøvem nonqo ate nqægo, ibøkhá qazøté-tøtøvøemém.” Yaq ndigu ibøkha mu꞉qouzømém, até vømø-tøtøvøyam.

8 Yaq Yesu nøme gezø-ein, “Ibøkha-qase vøtakhaém. Yaq tozombóetøomém ndégo, ma lou loge-te nde꞉megeat.” Yaq ndigu até gindigonem, ibøkha-qase vømømbō-etøomem, 9 yaq ndego lou loge megeat ezoqam vøekhamas. Geté ta ibøkha ndøgo, ibøkha ziøvem nonqo-te qøugoam,

1:45 1:45 Deut 18:18; Isa 7:14; 9:6; Jer 23:5; Ezek 34:23 **1:49** 1:49 Met 14:33; 16:16; Mak 3:11
1:51 1:51 Gen 28:12 **2:4** 2:4 Zion 7:30; 8:20

mǫ̀ndø-qambúi, vømø-waen. Ndego otevateáv, nqanek waen gekhamtē qanøgeavun. Geté ndigu tøke ezoqam, ibøkha ma gindi-takhaemem, mǫ̀ndæzøtéz. Yaq ndego lou loge megeat ezoqam, ndégo tembo-akhá, sævam ndakin ge-okɨ, 10 vømbō-ein, “Ezoqa waen giyogimatun, bugukhokhof waen eqeieqei-qape, fia kandakanda ndøyogememín. Yaq ezoqa kawa qazø-okɨin, waen fia khapelavøqase zøyogemín. Geté qo waen eqeieqei-qape, sòqo-mendewát, atema ndakin.”

11 Yesu teqa umingiap matanam matev, nqánek genøngáz, Keina vemiav-te, Gelili plovins-te. Ta mokho-te ndøgo, ndego ezoqa āv genezømás nqǽgo: Teqa bazaføgakh kandambá neka teqa iz, tò:-eqavét. Yaq tegi paev ezoqam matev giqeivim, ndigu gè-unimanqatiním ndego.

12 Taqa zita-te, Yesu, evo neka namba-qaniap neka tegi paev ezoqa namba, Kapenaum taon-té ginøzáv. Yaq khøuwa elavøqasi timø-khoubím ndógo.

Yesu ezoqa gengeasam, ndigu Mbumbukiam-qa khoev-te gigiap giwiam

(Met 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape, Pasova, avønín qagoám. Yaq Yesu Zelusalem taon-té genøqavíg. 14 Yaq Mbumbukiam-qa khoev utate gemø-on, ndego ezoqa tezømét ndógo. Ndigu kao neka sip neka kuvøkuvu ndøwiát, neka ezoqa nøme, lou-qasis-té giqonavát. Moni ndø-enendtát. 15 Yaq Yesu até gendego, ezoqa febam nonqo ndøløvønáz, yaq ndigu ezoqam vōngeasam, bavokho, tigi kao neka sip namba, neka moni enend ezoqam, moni mokho vøzø-nqagivem, lou-qasis sasa zøqambugim. 16 Yaq ezoqam ndigu, kuvøkuvu giwiat, ndego āv gezømbe-eín nqǽgo, “Gigiap mòzo-upøgím! Mòzofakház! Noge Tat-qa khoev, kopømba mbaín tozo-enendem, vømó-gigiap-wi-nonqo-khōev.”

17 Yesu nqanek matev gematanam, yaq tegi paev ezoqam timbo-matøvømém ndógo. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqǽgo, “No poev khàpe nømbe-khouwév, qoqa khoev-te. Ndøgo no mbøni nølóg.”

18 Yaq Zu megetapak, Yesu āv gimbøe-bevøpém nqǽgo, “Ge qô, gekha umingiap matev qómatanām, ni vøtínøtēn av nqægo, qo iz akhaē, nqanek matev ndoqo-matønumit?”

19 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa khoev nqanek, vǫ̀-evøzømém. Yaq khøuwa misika mokho-te, no nqawa ndæwév.”

20 Geté ndigu gindu-qavøinam, “Nqanek khoev giwevat, viav foti-síks giniwevát. Yaq gê, qo khøuwa misika mokho-te, áv khoqotéwēv? Nakhoa mbaín!”

21 Geté Yesu Mbumbukiam-qa khoev ge:-ein, ndego ekeza kha me:-eín. 22 Vaev-te, Mbumbukiam Yesu løvøte-te nango ge:khandi:v, tegi paev ezoqam, teqa manqat gèmbo-matøvemém. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa Manqat vō-unimanqatinim-a, Yesu-qa manqat vō-unimanqatinim.

Yesu ezoqam-qa matavap mǫ̀ndæ-otév

23 Yesu Zelusalem taon-te gegoam, ndøgo Pasova khøuwa kandambaqape qamat, yaq ezoqa kopoáv gè-unimanqatiním, umingiap matev giqeivam, gematønumam. 24 Geté Yesu ekezan, unimanqatinteáv, ndigu ezoqam. Zapa ndógo, ndego ezoqa ewaqape mǫ̀ndæ-otév. 25 Ezoqa

2:12 2:12 Met 4:13 **2:13** 2:13 Exo 12:1-27 **2:17** 2:17 Psa 69:9 **2:19** 2:19 Met 26:61; 27:40 **2:21** 2:21 1 Ko 6:19 **2:22** 2:22 Luk 24:6-8; Zion 12:16 **2:23** 2:23 Zion 7:31

te-te manqat einiav tøgoat, ezoqa nøme-qa yaq-te, ndøgo kopømbá. Zapa ndøgo, ndego ezoqam-qa matavap, é-møndæ-otevín.

3

Nikodemus Yesu-te gegeavun

1 Zu megeat ezoqam mɔ̀ndøgoám. Iz nqambógo. Nikodemús. Ndego Felisi ezoqám. 2 Yaq khøuwa nøme, lová, Yesu-té genøwáv, vømømbō-ein, “Nøméndim ezoqam. Ni mɔ̀tinøtén. Qo Mbumbukiam ndokhofotáq, ni toqote-nømendimat. Ezoqa kopømba mbaín, umingiap matev tematanam, av qo ndoqote-matanam, getē Mbumbukiam te namba te꞉goat.”

3 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No unimanqatín nqataqa-manqate: Ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa Megeat Matev temøqeiv, getē ndego nqawa teqan.”

4 Yaq Nikodemus gendo-ein, “Gê, ezoqa temu-khouwev, nqawa áv kenéqān? Kopømba mbaín, evo-qa emu-te nqawa te-on, yaq nqawa sasa ndøqān.”

5 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No unimanqatín nqataqa-manqate: Ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te te-on, getē ndego ibøkha-te neka nqova-te teqan. 6 Ezoqa geqanɨn, ndego ezoqam-té gendo-fakhanín. Geté yage ndakinak nqova-te, Nqova Mbomambaqape-té qandowavín. 7 Qo nqova betaqàndāf, qataqa-ein av nqægo, qo nango vɔ̀qāq. 8 Khamøe ndøgo tønø-feaín, av ekezan tømbøe-pøovet. Qo, a, ndòqombo-ewagát. Geté qo qotéqateqák, āv khandē-feaɨn o āv khanēfetet. Yaq ezoqam-qa yaq-te, ndigu Nqova Mbomambaqape-te, yage ndakinak gindapem, matev até kopó.”

9 Yaq Nikodemus gendobevap, “Gê, matev av nqægo, áv khanégo?”

10 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Gê, qo Izlael ezoqam-ge nømendim ezoqam ndoqogo, qo qateqateâv, taqa yaq-te? 11 No unimanqatín nqataqa-manqate. Matev ndøgo, ni ezoqa nqeizømbe-manqate, ni mɔ̀tinøtén. Neka ni nqati-zømesim ndøgo, ni mɔ̀iqeivím. Geté zo niqa manqat upøgimáv. 12 Zo noqa manqat unimanqatinteav qagoam, no manqeiqape matev-qa yaq-te qazømbe-manqatam, gê, zo noqa manqat áv khazøté-unimanqatinɨm, no yan-qa matev-qa yaq-te, manqat tæzømbemanqatat? 13 Ezoqa kopo yan-te qavigiáv. Yan-te nqo꞉go, sa ndégo tegoám, ndego yan-te gendovis. Ezoqam-gé Yó.

14 Mozes leg-av manqei-te, auli wazeam ge-eqeiu, tae-te vɔ̄tøkeo, yaq Ezoqam-ge Yo āv tiabiti-eqeinám. 15 Yaq ta matev mokho-te, gekha ezoqām ndego, Ezoqam-ge Yo te-unimanqatin, khandi miavmiav ndøndáp.

16 Mbumbukiam ni manqei-qape ezoqam, teqa kuku matev kandambaqape, āv gininømánd nqægo: Ndego ekeza Yo kopo ni-etoám. Yaq gekha ezoqām ndego, te-unimanqatin, ndego soqaqape géqeivák, geté khandi miavmiav ndøndáp. 17 Mbumbukiam ekeza Yo, nqanek manqei-qape-te, ambá ta zapaya ndøgo tendē-khofotav, manqei-qape ezoqam, manqa ovøyam-tē genǿ-āb. Geté ndøgo tende-khofotáv, manqeiqape ezoqam, te mokho-te gékhandí꞉z. 18 Ezoqam ndego, Yo ndeunimanqatinat, ndego yaq-fia nqosøgeap géqeivák. Geté ezoqam ndego,

3:1 3:1 Zion 7:50; 19:39 **3:3** 3:3 Met 18:3; 1 Pita 1:23 **3:5** 3:5 Ezek 36:25-27 **3:6** 3:6 Zion 1:13 **3:14** 3:14 Num 21:9; Zion 8:28; 12:32 **3:15** 3:15 Zion 20:31 **3:16** 3:16 Zion 3:36; 10:28; Lom 5:8; 8:32; 1 Zion 4:9-10 **3:17** 3:17 Luk 19:10 **3:18** 3:18 Zion 5:24

unimanqatinteav ndego, teqa yaq-te Mbumbukiam mɔ̀ndø-eín, ndego soqaqape ndǿqeív. Zapa ndǿgo, ndego Mbumbukiam-ge Yo kopo unimanqatinteáv. 19 Mbumbukiam ezoqa yaq-fia nqosøgeap ta zapaya nqánek gezømbé-etoám: Waev mɔ̀ndø-geavún, nqanek manqei-qapete. Geté ezoqa poev bøivun-té qazøgoám, ambá ndøgo, waev-te. Zapa ndǿgo, tiqa matev matanam soqaín. 20 Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, matev soqøsoqa ndematanam, ndego waev gèmbøeqasí:v. Ndego waev-te fakhanumáv. Zapa ndǿgo, ndego poeveáv, teqa matev soqøsoqa tevøndaz. 21 Geté ezoqam ndego, matev eqeieqei ndematanam, ndego waev-té gendo-fakhanín. Yaq ezoqa āv giníqeivát nqǽgo: Ndego matev, Mbumbukiam-qá mokho-té genø-matanám."

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ezoqa ekezan-qa yaq-te neka Yesu-qa yaq-te ge:zømas

22 Taqa zita-te, Yesu ekeza paev ezoqa namba Zudia plovins-té ginøzáv. Yaq ti namba khøuwa elavøqasi timø-khoubím ndǿgo, neka ezoqa ibøkha iz vømøzɔ̄-etoam.

23 Até Zión-a, ezoqa ibøkha iz vøzɔ̄-etoumam. Aenon manqei-té gezø-etoumám, Salim vemiav avønin-te. Zapa ndǿgo, ibøkha kandambá qaqonavam, ta manqei-te ndøgo. Yaq ezoqa kopoáv tinø-okhoám ndǿgo, ibøkha iz vɔ̄ndapemin. 24 (Ta khøuwa-te ndøgo, Zion ndimbula-te utøveav ndøgoám. Zuá.)

25 Yaq manqa itumbam ndøfakhán, Zion-gi paev ezoqa nøme neka Zu ezoqa kopo. Kha sunguzam matev-qá yaq-té gini-itumbám, toqotendaføyamba-eq Mbumbukiam-qa bøi-te. 26 Yaq ndigu Zion-té ginøzáv, vømømbɔ̄-einim, "Nøméndim ezoqam. Ndego ezoqam, qo namba Zoden kea yaq-keoqa qazøtegoam, teqa yaq-te manqat qoqote-manqatam, nqáe! Ndego ndakin ezoqa ibøkha iz zø-etoumít neka ezoqa ewaqape te-té tinøapét."

27 Yaq Zion gezø-qavøiu, "Qanimáv. Ezoqa kopømba mbaín, matev tendap, vǿgō, Mbumbukiam ndego etopøteav tøgoat. 28 Zo zøkezan mòzoyogém, ndøgo manqat, no av qate-ein nqægo, 'No Mesayā mbā. Getē Mbumbukiam no bugukhokhof ndokhofotān. No nakhoa nombokhakheinumīt'. 29 Ezoqa sævam te-oki, ndugu tegú sævám. Tege zifu segembóyát. Yaq ndego teqa manqat te-ewag, ndego khanakhanakh mbá genégoát. No ndakin até kopó, noqa khanakhanakh mɔ̀ndømø-tøvá. 30 Yesu ndego yà bekhouwév. Geté no yà banø-khapelavøqase-én.

31 Ezoqam ndego ova gendovis, ndego ùnime:-løvubám, ezoqa nøme ate ndi:gu. Geté ezoqam ndego, manqei-qape-te gendowav, av no nqate:go, ndego manqei-qape ezoqám neka ndego manqei-qape-qá manqat mba me:manqatatún. Geté ndego yan-te gendovis, ndego ezoqa ewaqape mɔ̀ndø-løvubám. 32 Ndego manqat ndǿgo tene-manqaté, ndego bøi vǿe-qeivam-a, gea vǿe-ewagam. Geté ezoqa teqa manqat upøgimáv. 33 Geté gekha ezoqām ndego, teqa manqat gendap, ndego āv gene-unimanqatinát nqǽgo: Mbumbukiam-qa manqat unimanqatín. 34 Ndego ezoqam, Mbumbukiam gendo-khofotav, ndego Mbumbukiamqá manqat ndømanqaté. Mbumbukiam ekeza Nqova mbo-etoám. Kandambá gembo-etoam. Khapelavøqasé mbá.

3:19 3:19 Zion 1:5, 9; 8:12 **3:22** 3:22 Zion 4:1-2 **3:28** 3:28 Zion 1:20; Met 11:10 **3:31** 3:31 Zion 8:23 **3:32** 3:32 Zion 3:11

35 Eve kukú Yo-te. Ndego gigiap neka matev ate ndægo, teqá zendaté genø-áo. 36 Ezoqam ndego, Yo nde-unimanqatinat, ndego khandi miavmiav ndømbôgó. Geté ezoqam ndego, Yo-qa manqat o-mba ndapeav ndøgo, ndego khandi géqeivák. Mbumbukiam-qa qaqa, oskia ndógoát te-te."

4

Yesu Samalia sœvam namba, manqa gimanqatam

1 Felisi ezoqam āv giniyogém nqægo: Ezoqa kandambá, Yesu-té ginønøzáz, ibøkha iz vøzø-etoam. Ndigu ezoqa møndø-løvubám, ndigu ezoqam, Zion ibøkha iz gezø-etoumam. 2 (Geté unimanqatín, Yesu ekezan, ezoqa ibøkha iz etopøteáv. Ekeza paev ezoqam mba zø-etoumám, ibøkha iz.)

3 Yesu nqanek manqat ge-ewag, gimanqatam, ndego Zudia plovins gèiváv. Yaq ekeza paev ezoqa namba, Gelili plovins-té ginøveséz. 4 Yaq nakhoa ndøgo gegeveat, Samalia manqei mokho-té sugu:-apát, 5 yaq Samalia manqei-te ndøgo, vemiav nøme-te vømøfakhaz. Taqa vemiav iz Siká. Manqei ndøgo, ibugukhokhof Zekop tege yo Zosef gembo-etoam, avønín qagoám. 6 Ndøgo Zekop-qá ibøkha ozu ndø-ozám. Yaq ande av khøuwa muin ndægo, Yesu gèmbo-ewéz, ge:geavun. Yaq ibøkha ozu-té genøwáv, vømøqom.

7 Yaq geqotam ndøgo, Samalia sævam ibøkha takhae-qa ndowáv. Yaq Yesu ndugu sævam gumbo-ein, "Ambá ibøkha qonø-etoamín. Nó-íz." 8 (Tegi paev ezoqam, vemiav-té ginø-apát. Lou loge nonqo wi-qa ndøzáv.)

9 Yaq ndugu Samalia sævam gundu-qavøiu, "Qo Zu ezoqám. Geté no Samalia sævám. Gekha zapâ, no ibøkha manqat nqoqonø-manqate?" Ndugu nqanek manqat gu-ein, zapa ndógo: Zu ezoqam neka Samalia ezoqam, tøkuatáv.

10 Yaq Yesu gumbo-qavøiu, "Qo amba Mbumbukiam-qa etoam matev toqote-qateqin, neka voqotē-qateqin, ngenek gekha ezoqām, qo ibøkha manqat ngeqa-manqate, yaq qo ambá qombo-viamín, yaq ngenek ambá khandi ibøkha qa-etoamín."

11 Yaq ndugu sævam gumbo-qavøiu, "Khanánqa. Qo ibøkha takhayam nonqo mbaín neka ibøkha nqanek møndøsiná. Qámbá ndøndovaev. Gê, qo gekham-tē qoqótakhā, nandav khandi ibøkha? 12 Nqanek ibøkha ozu, nigi atanakha-zapa Zekop ni-etoám. Ndego nqanek ibøkha ekezan ndølogám, tegi nakheis neka tegi søvakha gigiap nanak namba. Yaq gê, qo ndego Zekop qóløvu?"

13 Yaq Yesu gumbo-qavøiu, "Gekha ezoqām ndego, nqanek ibøkha te-izumat, ndego ibøkha naq nango ndømbopáp. 14 Geté gekha ezoqām ndego, nqanek ibøkha te-iz, no tæmbo-etoam, ndego ibøkha naq nango gembópapák. Geté nqanek ibøkha, no tæmbo-etoam, te mokho-te andé kea kumbutøve me mé:goát. Yaq ndøgo oskia ndómbatát, neka khandi miavmiav vømbó-etoām."

15 Yaq ndugu sævam gundu-qavøiu, "Khanánqa. Nandav ibøkha nandoqote-manqate, gènø-etoám. Yaq no ibøkha naq nango genópapák, neka no ibøkha takhaemav tàbategó, nqanek ibøkha ozu-te."

16 Yaq Yesu gumbo-ein, "Qanimáv. Vòkhæqáv, qeivis vømøndō-khato."

3:35 3:35 Met 11:27; Zion 5:20 **3:36** 3:36 Zion 3:16-18; 1 Zion 5:12 **4:1** 4:1 Zion 3:22 **4:5** 4:5 Gen 33:19; Josh 24:32 **4:9** 4:9 Ezra 4:1-5 **4:10** 4:10 Zion 7:37-38; Veve 21:6 **4:12** 4:12 Zion 8:53 **4:14** 4:14 Zion 6:35

17 Yaq ndugu gundu-qavøiu, “No anganeam mbaín.”
Yaq Yesu gumbo-ein, “Qo unimanqatín ndoqo-manqate, av nqægo, ‘No anganeam mbaĭn.’ 18 Qo angana fáev, qoqozø-qonumat. Yaq ndego anganeam, qo ndakin namba nandoqote-yage, ndego uni qeivis-ín mbá. Manqat ndøgo, qoqo-ein, unimanqatín.”
19 Yaq sævam gundu-ein, “Khanánqa. No ndakin mȍtenøtén, qo Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám. 20 Nigi Samalia atanakha-zapazapa-za, Mbumbukiam-qa iz, ta olol-te nqánek gimbo-eqatám. Geté zo Zu ezoqam, āv qazøte-manqaté nqǽgo, ‘Ezoqa Mbumbukiam-qa iz, Zelusalem taon-te mbá giabe-eqawát.’ ”
21 Yaq Yesu gumbo-ein, “Ngólam! Noqa manqat vȍ-unimanqatín. Khøuwa nqâgeáv. Yaq ta khøuwa-te ndøgo, zo nqanek olol-te o Zelusalem taon-te zóqavigák, Tat-qa iz vozomǿ-eqanēm. 22 Zo Samalia ezoqam zøtezateáv, zo gekha ezoqam-qā iz zō-eqawat. Geté ni Zu ezoqam mȍtinøtén, gekha ezoqam-qā iz nĭ-eqawat. Zapa ndǿgo, Mbumbukiam-qa ezoqa khandi:zat matev, Zu ezoqam-té qando-okhó. 23 Geté khøuwa nqágeav. Unimanqatín. Khøuwa mȍndø-fakház. Yaq gekha ezoqām ndigu, Tat-qa iz uni ti:-eqatat, ndigu Nqova Mbomambaqape mokho-té neka unimanqatin-té ginǿ-eqatát. Mbumbukiam-qa iz eqawat ezoqam eqeieqei av ngí:gu. Tat ezoqam av ngí:gu gezøvawét. 24 Mbumbukiam ndego Nqová. Gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-qa iz ti-eqatat, ndigu Nqova Mbomambaqape mokho-té neka unimanqatin-té giabenø-eqawát.”
25 Yaq ndugu sævam gundu-ein, “No mȍtenøtén, Mesaya ndȍfakhán, ndego Keliso ndimbo-akhayam. Yaq tefakhan, ndego ni matev ate nqægo génømendimát.”
26 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No nándev, ndakin manqat ngeqa-manqate.”

Yesu-gi paev ezoqam ginduvesez

27 Yesu ndugu Samalia sævam namba, ate av-té manqat gi:manqatam, yaq ekeza paev ezoqam tĭnøfākhāz. Yaq ndigu nqova zøndáf, gi-ometam, ngunuk sævam namba manqat gimanqatam. Geté ndigu ezoqa kopo, manqat einiáv te-te, av nqægo, “Gekhā qápoev, tu-te?” ó “Gekha zapâ, nandu manqat namba ndoqotē-manqatet?” Mbaín.
28 Yaq ndugu sævam, tuqa ibøkha takhayam nonqo sège-iváv. Yaq taon-té gunøwáv, ezoqa vømøzø-ein, 29 “Zøtøndézāv. Ezoqa zó-ometám. Ndego no matev ate qægoam, qæmatønumam, sègenø-vøndazát. Ĕisa, ndego Mesayâ, penømakhaya?” 30 Yaq ndigu até gindigonem, taon vø-ivøvem, Yesu-te sasa ndøzav.
31 Ndugu sævam gui-ewawam, Yesu-gi paev ezoqam āv gimbøe-pouwém nqǽgo, “Nøméndim ezoqam. Lou mòqológ.”
32 Geté Yesu gezø-qavøiu, “No lou nqanǿgó, tælog. Geté ta lou ndøgo, zo zøtezateáv.”
33 Yaq tegi paev ezoqam, ekeza mokho-mba gibond, “Ĕisa? Ezoqa lou pømbøé-ndapavun-a?”
34 Yaq Yesu gezø-ein, “Noqa lou nqánek: No teqá poev matev nógó, ndego ma gende-khofotan, neka teqa sasae vǿekhōu, ma genømbe-etoam.

4:20 4:20 Deut 12:5-14; Psa 122:1-5 **4:22** 4:22 2 King 17:29-41; Isa 2:3; Lom 9:4-5 **4:24** 4:24 2 Ko 3:17; Lom 12:1; Filip 3:3 **4:25** 4:25 Zion 1:41 **4:26** 4:26 Mak 14:61-62 **4:34** 4:34 Zion 6:38

35 Zo āv qazøte-manqatatún nqǽgo, ‘Løvøyak foa mba muːyozá. Yaq avøe zindúpeá.’ Geté no nqazǿ-manqate: Gèqeiví. Avøe gigiap mǿndømuumiá. Kopømbá. Zotøndó-peá. 36 Unimanqatín. Até ndakín-a, sasae ezoqam avøe gigiap ndøpeːtét, neka yaq-fia ndɨ̄ndāpēt. Ta avøe gigiap ndøgo, ndipewat, ndøgo ezoqám. Yaq ndigu khandi miavmiav mǿndapém. Yaq ezoqa ndigu vǿ-ogeakhāt-a, vøndó-peanēm, ndigu khanakhanakh sugumú-ndapém. 37 Taqa yaq-te, nqanek manqat unimanqatín, ezoqa av giːmanqatatun nqægo: Ezoqa nøme gè-ogeakhín, neka ezoqa nøme vøndō-peaɨn. 38 No zo avøe gigiap pewat nonqo nokhofotáz. Ta avøe ndøgo, zo zøkezan ogekhæáv. Ezoqa vini ndø-ogeákh. Zo nango nangó sozotø-peaín.”

Samalia ezoqa kopoav, Yesu gi-unimanqatinim

39 Ta taon-te ndøgo, Samalia ezoqa kopoáv, Yesu gè-unimanqatiním. Ndigu tini-unimanqatiním ndǿgo, sævam av guzømbe-ein nqægo, “Ndego no matev ate qægoam, qæmatønumam, sègenø-vøndazát.” 40 Yaq ndigu Samalia ezoqam, te-te gifakhaz, āv gimbøe-viømém nqǽgo, “Elavøqase vǿkhæqóm nqanek, ni-te.” Yaq Yesu namba meːsokhoám. Khøuwa menás.

41 Yaq Yesu geːzømesimam, ezoqa kopoav nøme mba moːunimanqatiním. 42 Yaq ndigu, ndugu sævam āv gimbøe-einím nqǽgo, “Ni ndakin ambá ta-mba ndøgo tøti-unimanqatinīm, manqat ndøgo, qo qoqonimbi-ein. Geté ni manqat nikezan nimboyogém neka ni mǿtinøtén, ngenek unimanqatín manqei-qape ezoqam-gé khandi etoam ezoqám.”

Yesu gaman ezoqam-ge yo gekhandiːv

43 Yesu khøuwa menas gumukhoub, Samalia manqei-te geqotam, gewav, yaq nakhoa até gegeveát, atema Gelili plovins-te. 44 (Yesu bugukhokhof ekezan, manqat āv gene-eín nqǽgo, “Ekeza manqei-te, ezoqa Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam vizupáv.”)

45 Geté Yesu ndakin Gelili plovins-te gemøfakhan, ndigu khanakhanakh mbogoném. Zapa ndøgo, Yesu Pasova khøuwa kandambaqape-te, Zelusalem taon-te gegoam, até ndigú-a, mǿndøgoám ndøgo, neka teqa matev ate qægoam vōqeivim, ndøgo gematønumam. 46 Yaq Gelili plovins-te ndøgo, ndego nqawa Keina vemiav-té gemøwáv. Ta vemiav ndǿgo, ibugukhokhof ibøkha ge-enend, vømø-waen. Ta khøuwa-te ndøgo, Kapenaum taon-te, gaman ezoqam mǿndøqotám. Tege yo, enqoni kandambaqape ndøqeív. 47 Yaq ndego eve, ge-ewag av nqægo, Yesu Zudia plovins mǿndø-ivāv, yaq Gelili plovins-tē gegō, ndego tenøwáv ndǿgo, vømømbō-ein, “Ambá Kapenaum taon-tē qotøndo-qavīn. Noge yo qomǿkhakheinøvém. Ndego avønín é-ndønaním.”

48 Yaq Yesu gembo-ein, “Zo umingiap matev qeivi-qa mba zogó. Geté zo qeiviav tøgoat, zo no zó-unimanqatinimák.”

49 Geté ndego gaman ezoqam gendo-qavøiu, “Khanánqa. Vǿndoqáv! Soqaín ndøgo, noge yo é-ndoːnaním.”

50 Yaq Yesu gembo-ein, “Qanimáv. Qo vǿqáv. Qoge yo géyagét.”

4:35 4:35 Luk 10:2 **4:42** 4:42 1 Zion 4:14 **4:44** 4:44 Met 13:57 **4:45** 4:45 Zion 2:23 **4:46** 4:46 Zion 2:1-11 **4:47** 4:47 Met 8:5-6 **4:48** 4:48 Zion 2:18; 1 Ko 1:22 **4:50** 4:50 Met 8:13

Yaq ndego ezoqam, Yesu-qa manqat gè-unimanqatín, sasa ndøwav.
51 Ndego ate av-té ge:mat, yaq nakhoa livin-te ndøugu, tegi sasae ezoqam
ndozáv, vømbō-einim, “Qoge yo, enqoni mòndømbo-navøém. Gèyagét.”
52 Yaq ndego gezøbevap, “Gê, enqoni gekha khøuwa iz-tē qanømbó-
navøem?”
Yaq āv gindi-qavøinám nqægo, “Ngusu tatas enqoni, nømøkhaiya,
khaiya wan oklók qanømbo-navøém.”
53 Yaq ndego eve tenø-matøvém ndøgo. Tege yo gekhandi:v, até
ta khøuwa iz-té ndøgo, Yesu manqat gembo-ein, av nqægo, “Qoge yo
gēyagēt.” Yaq ndego, ekeza ezoqa namba ate gi:goam, khoev-te gimboy-
agam, tini-unimanqatiním ndøgo.
54 Yesu Zudia plovins gende-ivav, Gelili plovins-te ge-okhoam, yaq
umingiap matev gematanam, ta manqei-te ndøgo, ndakin gèmbo-menás.

5

Yesu kewan-qasi-te, ezoqa gekhakheinøvem

1 Taqa zita-te, Zu ezoqam-qá pindap khøuwa kandambaqape ndøgoám.
Yaq até Yesú-a, Zelusalem taon-te vōqavig. 2 Zelusalem taon-te ndøgo,
kewan-qasi ndîgú. Taon mboqog ndigu, Sip mboqog ndimbo-akhayam,
avønin-té gigú. Iblu manqat-te, nginik kewan-qasi-qa iz, Betesda* mbo-
akhayám. Yaq nginik kewan-qasi-te, lou-qasis ndøløvøtupám. Fáev
qaløvøtupam. Kewan-qasi mba ndøkhøogavát. 3 Ta lou-qasis-te ndøgo,
enqoni-us ezoqa mo:sømbiapát. Kopoav-qapí. Nøme ndigu, bøi waev
mbain ezoqám, neka nøme ndigu, kagi ezoqám, neka nøme ndigu, kha
zøwauwauám.† 5 Yaq enqoni-us ezoqa nøme mòndøgoám. Ndego enqoni
nupøkhán mbá qambogo. Viav 38. 6 Yesu ngenek ezoqam ge-omet,
geqeiam, ndego mòndæ-otév, ngenek enqoni nupøkhán mbá qambogo.
Yaq Yesu āv gembøebeváp nqægo, “Gê, qo eqeieqeiqat-qa qógo?”
7 Yaq ndego enqoni-us ezoqam gendo-qavøiu, “Khanánqa. No
eqeieqeinat-qa nqæ̂gó. Geté no ezoqam mbaín, ibøkha-te vøendapān,
ibøkha wa tøqavat. No bafe-qa tøtegoat, ezoqa nøme é-møndøbafín.”
8 Yaq Yesu gembo-ein, “Ság. Mòqo-itán, kita vōkhazo, okho sasa
ndøngaz!” 9 Yaq nqova mbaín. Ndego ezoqam, sège-eqeieqei-év, kita
vōkhazo, okho sasa ndøngaz. Ta khøuwa-te ndøgo, matev qafakhan, Sabat
khøuwá. 10 Yaq Zu megetapak, ndego ezoqam gekhakhæv, āv gimbøe-
einím nqægo, “Nqægo khaiya, Sabat khøuwá. Khafeáp nandav, Sabat
khøuwa-te, kita nandoqo-ndapavet.”
11 Geté ndego gezø-qavøiu, “Ndego ezoqam, no gekhakheinømbem, āv
genømbe-eín nqægo, ‘Kita vòkhazó, okho sasa ndøngaz!’ ”
12 Yaq gimbo-bevøpem, “Ndego gekha ezoqâm, geqa-ein av nqægo, ‘Kita
vòkhazō, okho sasa ndøngaz!’?” 13 Geté ndego ezoqam, ge-eqeieqei-ev,
otevateáv. Zapa ndøgo, Yesu é-møndøwáv. Yaq gèmbøe-navøém. Ezoqa
khàpumu-khouwéz, ta manqei-te ndøgo. 14 Vaev-te, Yesu ndego ezoqam,
enqoni qambogoam, Mbumbukiam-qá khoev-té ge-omét, gembo-ein,

4:54 4:54 Zion 2:11 * **5:2** 5:2 Iz nøme “Betsata” mbo-akhaemám † **5:3** 5:3 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndôgó. Ta manqat nqánek: Nginik ezoqam, ibøkha wa qaev-qa mo:kewagám. 4Zapa ndøgo, khøuwa kopokopo-te, Evezøza-gé enzol ezoqam ndowavín, ibøkha kha vømbō-khanazin. Yaq ate av-té, ibøkha wa tæqavat, yaq gekha enqoni-us ezoqām ndego, bugukhokhof gebafin, ndego enqoni sègembo-navøemín. **5:8** 5:8 Met 9:6 **5:10** 5:10 Jer 17:21-22; Neh 13:19

“Nqáe! Qo ndakin mòqo-eqeieqei-éq. Geté manqa-zapa matanam qóiváv. Soqaín ndøgo, matev soqaqape nøme mba tømøqa-fakhan.” 15 Taqa zita-te, ndego ezoqam, Zu megetapak-té genøwáv. Yaq āv gemezømás nqægo, “Ezoqam ndego, no gekhakheinømbem, Yesú.”

Yesu, ndego khandi zapá

16 Yesu Sabat khøuwa-te, matev av nqægo gego, yaq Zu megetapak, ngi꞉wat matev ndøngazém, te-te.

17 Geté Yesu āv gezømbe-eín nqægo, “Noge Tat oskia ndøsasaeát. Até ndakín-a. Yaq até nó-a, no oskia nosasaeát.”

18 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu Zu megetapak, qaqa nøme mba zømboløwáz. Yaq ambá gelaemín. Zapa ndógo, ndego ambá av nqægo, Sabat khøuwa khafeap mba ndønqawá. Geté ndego Mbumbukiam ekeza eve me꞉veó. Yaq av nqægo, ndego ekezan, Mbumbukiám namba sugumu-víam.

19 Taqa yaq-te, Yesu āv gezømbe-eín nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate. Yo kopømba mbaín, ekeza mokho-mba, matev tematanam. Ndego sa ndógo témato̧numát, av Eve nde-omete, ndematanam. Eve ande āv kené-matanām, Yo āv tené-matanám. 20 Eve kukú Yo-te. Ndego matev ate ndægo mø̀ndæ-ometimatún, av ekezan nde꞉matanam. Yaq ndego matev kandakanda nøme mba mó꞉-ometimít. Ndøgo ndø̀møløvuám, av ndakin qazøte-qeivim. Yaq zo nqova zøndafát, matev tozo-qeivimat. 21 Kopømba ande av eve, løvøte ezoqam ndetiæzoat neka khandi ndēzō-ētōām, até Yó-a, ezoqa khandi zǿ-etoumát, av ekezan ndømbøe-poev. 22 Neka nøme nqánek: Eve ndego, ezoqam-qa manqa ovøyam yogeapáv. Geté manqa ovøyam matev ate ndægo, Yo-qá zendaté genøvé. 23 Mbumbukiam tenegó ndógo: Ezoqa Yo āv tiabembøe-vizáp, av Eve ndimbøe-vizap. Gekha ezoqām ndego, Yo vizøpøteav tøgoat, ndego até Evé-a, gembó-vizapák, ndego Yo gendo-khofotav.

24 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, noqa manqat te-ewagat neka ndego vǿ-unimanqatintāt, ndego no gendo-khofotan, ndego khandi miavmiav mø̀ndøndáp. Ndego yaq-fia nqosøgeap gemøndapák. Geté ndego løvøte mø̀ndø-iváv, khandi vø̄ndap. 25 No unimanqatín nqazø-manqate. Khøuwa nqágeav. Yaq ta khøuwa-te ndøgo, løvøte ezoqam, Mbumbukiam-gé Yo-qá manqat ndóyogém. Yaq gekha ezoqām ndigu, tiyogimat, khandi ndǿndapemát. Nginik khøuwa mø̀ndø-fakház.

26 Av Eve ekeza mokho-te khandi ndømbøego, ndego até Yó-a, khandi mø̀ndømbo-etoám. Yaq até Yó mokho-té-a, khandi ndøugú. 27 Eve até manqa ovøyam matév-a, Yo-qá zenda-té genøvé. Zapa ndógo, ndego Ezoqam-gé Yó.

28 Zo nqova bezø̀ndáf, taqa yaq-te. Khøuwa nqâgeáv. Yaq løvøte ezoqam ate ndi꞉gu, tiqa manqei ozap-te, teqá manqat ndóyogém, 29 neka vøndó-fakhāz. Gekha ezoqām ndigu, matev eqeieqei gimatønumam, ndigu tisuz, yaq khandi ndǿndapém. Geté gekha ezoqām ndigu, matev soqøsoqa gimatønumam, ndigu tisuz, ndigu manqa ovøyam-té genøwán, yaq-fia nqosøgeap vøndapēm.

5:18 5:18 Met 26:4; Zion 7:1; 10:30 **5:19** 5:19 Zion 5:30 **5:22** 5:22 Zion 5:27; Kel 10:42 **5:23** 5:23 Filip 2:10-11; 1 Zion 2:23 **5:24** 5:24 Zion 3:15-18 **5:29** 5:29 Dan 12:2; Met 16:27; Kel 24:15

30 No nakhapus-mba, kopømba mbaín, matev kopo tæmatanam. No
manqa ovøyam sa ndógo tæyogé, av Tat ndenømbe-manqate. Noqa manqa
ovøyam matev, eqeieqeí. Zapa ndógo, no ambá av nqægo, nøkeza poev
mba nombopaēv. Geté no teqá poev mba nombopavét, ndego ma gende-
khofotan."

Yesu ndego uni Mbumbukiam-gé-Yo-ín

31 Yaq Yesu manqat nøme āv gezømbe-eín nqægo, "No nøkezan-qa yaq-te
manqat tøte-manqatat, yaq ezoqa kopømba mbaín, ti:zøtez av nqægo, noqa
manqat unimanqatín tøpøtégo-a. 32 Geté ezoqa nøme ndêgó, ndego noqa
yaq-te manqat nde:manqate. Yaq no mòtenøtén, manqat ndøgo, ndego
noqa yaq-te nde:manqate, unimanqatín.

33 Zo Zion-te, u-anim zokhofotáz. Yaq ndego zo noqa yaq-te, uni-
manqatin manqat me:zømás. 34 Geté no ambá av nqægo, manqei-qape
ezoqam benøgō, ndego noqa yaq-te, ezoqa te:zømesimat. No nqanek
manqat sa ndógo tæzømbe-eín, zo tòne-khandí:z. 35 Zion andé lampa
me me:goám, ezoqa waev vøzō-etoam. Zo elavøqase mòndøzø-gawám,
nqanek waev. Khøuwa khapémbá.

36 Geté matev nøme ndêgó, noqa yaq-te ndæmanqate. Ta matev ndøgo
mòndøløvú, Zion-qa manqat. Matev nqánek, sasae, no Tat genø-etoam,
tægo. Matev vinivinimba, no nqæmatanam, ndógo tøne-zømesím, av
nqægo, no Tat ndokhofotān. 37 Até Tát-a, ndego no ma gende-khofotan,
noqa yaq-te, manqat ndemanqâté. Zo teqa manqa wag yogeáv neka
bugug qeiviáv. 38 Zoqa mokho-te, teqa manqat mbaín. Zapa ndógo,
zo ndego unimanqatinteáv, ndego Mbumbukiam gendo-khofotav. 39 Zo
Mbumbukiam-qa Manqat mòzo-geve:matún. Zapa ndógo, zo āv qazøte-
matavupatún nqægo: Ndøgo zo khandi miavmiav zøtéqeivím. Ta manqat
ndøgo, noqá yaq-té qane-manqaté. 40 Geté zo gèzømbo-qasí:v, no-te
tozotøndozav, khandi miavmiav vozóndapēm.

41 No ambá av nqægo, ezoqam-qa nogō, ndigu noqa iz ti-eqatāt. 42 Geté
zo viní. No mòtenøtén, zo andē gekha ezoqām. Neka no mòtenøtén,
zoqa mbøni mokho-te, zo Mbumbukiam-te poev mbaín. 43 No Tat-qá iz-té
qatøgeavún. Yaq zo no zosanqambém. Geté ezoqa nøme, ekeza iz-te ten-
dowav, zo ndòzo-khatowém. 44 Zo no unimanqatinteav ndógo tøzøtegó,
zoqa poev nqánek. Zoqa iz, ezoqa ndó-eqatát. Geté Mbumbukiam zoqa
iz te-eqatat, ndøgo zo gèzømbo-qasí:v.

45 Geté zo ndømatàvãp, av nqægo, ezoqam nō, Tat-qa megemege-te,
zoqa manqa tæsøkus. Āv taoká. Geté zoqa manqa, Mozes ndøsøkús,
ndego zo ndozoto-vintøzat. 46 Zo Mozes amba uni tøzøte-unimanqatinimin,
yaq zo no ndòzo-unimanqatinimín. Zapa ndógo, ndego mòndø-peawám,
noqa yaq-te. 47 Geté zo teqa manqat unimanqatinteáv. Yaq nakémbá, zo
até noqá manqát-a, unimanqatinimáv."

6

Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef
(Met 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Khøuwa nøme, taqa zita-te, Yesu ekeza paev ezoqa namba, Gelili
kewan yaq-keoqá ginøqantáv. Nginik kewan, iz nøme ndimbo-akhayam,
Taibelias Kewán. 2 Ezoqa bawan-qape até gembopavát. Zapa

5:30 5:30 Zion 5:19; 6:38 **5:36** 5:36 Zion 3:2; 14:11 **5:37** 5:37 Met 3:17; Zion 5:32; 8:18
5:39 5:39 Luk 24:27 **5:46** 5:46 Kel 3:22

ndøgo, ndigu teqa umingiap matev ndøqeivím, enqoni-us ezoqam-te gematønumam. 3 Yaq Yesu manqei poyat-té genøqavíg, ekeza paev ezoqam namba, vømøqonav. 4 Ta khøuwa-te ndøgo, Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape, avønín qagoám.

5 Yaq Yesu bøi ge-eqa, ezoqa bawan-qape mba mo:zømét, gipitavun. Yaq ndego Filip āv gembøe-eín nqægo, “Gê, lou gekham-tē qazíwïïm, ezoqa bawan-qape tizi:zøkef?” 6 Ndego nqanek manqat ge-ein, Filip gè:khamás. Geté Yesu é-møndæ-otév, ndego ande āv kenégō.

7 Yaq Filip gendo-qavøiu, “Nakhoa mbaín, lou tizizøwi. Taqa fia khàpumu-khouwév. Ni amba 200 moni mokho tinigunin, kopømba ande av løvøyak eit-qa sasae yaq-fia, yaq até ndøgó-a, kopømba ambá mbaín, lou tiziwi:min, nginik ezoqa bawan-qape vizï:-zøkefin.”

8 Yaq tege paev ezoqa nøme, iz nqambogo Endlu, Saemon Pita-ge namba qawan, gendo-ein, 9 “Opønakam ngêgó, nqanek. Ndego bali flawa faev neka zonga menas ndimbôgó. Geté ndøgo gigiap khapémbá, ezoqa ewaqape zøkefe nonqo.”

10 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Ezoqa gèzø-eín, yà beqonáv.” Ta manqei ndøgo, gagayag kopoáv. Yaq ezoqa tinøqonáv ndøgo. Angana ate gi:goam, ande āv faev taosén ndi:gú.* 11 Yaq Yesu até gendego, flawā ge-upòzō, Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, ezoqa sasa zø-etoam, ndøgo giqonavam. Yaq até zonga-té-a, matev āv tene-matanám. Yaq ezoqa ewaqape lou kandambaqape, āv tinilóg, av ekeza qazømbe-pøovat. 12 Yaq lou gumulog, qazø-ewez, Yesu ekeza paev ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo, “Lou mbegeap, ezoqa gi-ivøvem, vòpizømém. Gigiap-qase bizingiïnăm.” 13 Yaq lou mbegeap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, ndigu ta bali flawa løvusap faev-te gilouzim, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea.

14 Ezoqa nqanek matev bøi gi:qeivim, Yesu gematanam, ndigu āv ginieiním nqægo, “Ngenek unimanqatín Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám, ndego ni nqazimbøe-keoge.”

15 Yesu gematøvem, av nqægo, ndigu avønīn gendōzāv, ndego vøndafēm, yaq kawa iz mbō-akhaēm, yaq ndego nango manqei poyat-té genøwáv, vømø-yakhapus-mba-ev.

Yesu ibøkha mumat go:geavun
(Met 14:22-33; Mak 6:45-52)

16 Yaq qakhagus ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam, pu-té ginø-ová. 17 Yaq khagua-té ginøketáb, vøsøkuzim. Kewan yaq-keoqá ginø-qantavát. Kapenaum taon-qa mbo-izumát. Ndakin møndøpóis. Geté gisøkuzim, Yesu mbaín. 18 Yaq khamøe ndovumá. Khamøe kandakandá qa-okhoam. 19 Yesu-gi paev ezoqam, ande av faev o siks kilomita ndægo gitiamat, yaq Yesu ndø-ometám. Ibøkha mumát genøgeavún. Khagua kha-mba mboovát. Yaq ndigu møe ndøgoném. 20 Geté Yesu gezø-ein, “Nó! Zo møe ndøgònĕm.” 21 Yaq ndigu gèmbo-tøkeém, khagua-te vøzømbū-ketao. Yaq nqova mbaín, tiqa khagua, ta manqei-te ndógo tømøfakhán, ma gimbøepøotat ndøgo.

Ezoqa Yesu gimbovawem

* **6:10** 6:10 Sakheis neka nakheis møndøgoám. Geté ndigu gevebøpøteáv. **6:15** 6:15 Zion 18:36

22 Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu ezoqa ewaqape, kewan yaq-keoqa sa gizuvaz, Yesu-qa ndøvawém. Zapa ndøgo, ndigu møndæzøtéz, Yesu tegi paev ezoqam namba gi:tiamavun, khagua kopó gini-tiamavún. Yaq tegi paev ezoqam, nqawa giqavaz, Yesu ketøweáv ti-te.
23 Ndakin khagua nøme, Taibelias manqei-té qandobøín, ta manqei avønin-te vø-aseam, ma Yesu Mbumbukiam ike manqat gembo-ein, yaq ezoqa ewaqape lou vølog. 24 Yaq ndigu ezoqa bawan-qape gi:zøtez av nqægo, Yesu mbaîn ndøgo, neka atē tegî paev ezoqām-a, mbaîn, yaq ndigu ta khagua-te ndøgo tinøguvím, Kapenaum taon-te sasa ndøqantam, Yesu vømømbō-vawem.

Yesu ndego khandi lóu

25 Ndigu ezoqam, Yesu gimbovawat, yaq-keoqa gimø-ometam, āv gimbøe-bevøpém nqægo, "Nøméndim ezoqam. Qo nqanek gekha khøuwa iz-tē qotégeavun?"
26 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "No unimanqatín nqazø-manqate. Zo no ta zapaya mba ndøgo tøzønømbe-vawét, zo lou kandambaqape qazøtelog, até vøzø-ewez. Geté ta matev ndøgo, Mbumbukiam zo noqa umingiap matev mokho-te zømesim-qa ndego, zo poev mbaín, taqa mokho tozondapem. 27 Zo lou-qa mbosasàeát ndøgo, sa tølanqayat. Geté ta lou-qa ndøgo tømbo-sasaeát, lanqalanqaumav ndøgo, neka khandi miavmiav vøzø-etoām. Nqanek lou, zo Ezoqam-ge Yo zø-etoám. Mbumbukiam, nigi Tat, mbusa ndømøpá te-te, av nqægo, ndego kopømbaqapé, matev tematanam."
28 Yaq ndigu gimbo-bevøpem, "Gê, Mbumbukiam-qa poev gekhâm? Ni gekha matev nígonēm?"
29 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Mbumbukiam-qa poev nqánek: Zo ndégo tozó-unimanqatiním, ndego Mbumbukiam gendo-khofotav."
30 Yaq ndigu gindu-einim, "Ge qô, gekha umingiap matev qómatanām, ni vóiqeivîm neka qo vøtí-unimanqatinîm? Gekha qógō? 31 Nigi atanakha-zapazapa-za leg-av manqei-te gigoam, mana ndølogám. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat āv qane-peawáp nqægo, 'Ndego lou zø-etoumám, tiqa loge nonqo. Ta lou ndøgo, yan-té qando-visigimám.' "
32 Yaq Yesu gezø-ein, "No unimanqatín nqazø-manqate. Matev ambá av nqægo, lou Mozes zø-etoumām, yan-te qando-visigimam. Geté unimanqatin lou, yan-te ndøndo-okho, zo noge Tat zø-etoám. 33 Lou ndøgo, Mbumbukiam ezoqa ndezø-etoam ngének, ndego yan-te gendovis neka manqei-qape ezoqam khandi ndēzø-ētōām."
34 Yaq ndigu gimbo-einim, "Evézøza. Lou av nandægo, ni oskia ni-etoám."
35 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Lou ndøgo, ezoqa khandi ndøzø-etoam, nó. Gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, ndego ifi nqawa gembóvinák. Neka gekha ezoqām ndego, no te-unimanqatin, ndego ibøkha naq nqawa gembópapák. 36 Geté no møezø-eín, av nqægo. Zo no mòzo-nømendám, matev vinivinimba qæmatønumam. Geté zo no unimanqat-inteáv. 37 Ezoqa ewaqape, noge Tat tenø-etoam, ndigu no-té gindúzáv. Yaq gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, no nósanqawák. 38 Zapa ndøgo, no yan-te ambá ndøgo tøtøndēvis, nøkeza poev tæmbopavat. Geté no nqánek qatøndevís, no teqá poev nombópavát, ndego ma gende-khofotan. 39 Ndego no ma gende-khofotan, teqa poev nqánek: No

6:27 6:27 Zion 6:48-58 **6:29** 6:29 1 Zion 3:23 **6:30** 6:30 Met 16:1; Zion 2:18 **6:31** 6:31 Exo 16:14-15; Num 11:7-9; Psa 78:24 **6:35** 6:35 Zion 4:14 **6:39** 6:39 Zion 10:28-29; 17:12

ezoqa kopo bate-khambùiŭ, ndigu no genø-etoam. Geté no løvøte-té qabatø-khandí:z, vaev khøuwa-te. 40 Noge Tat-qa poev nqánek: Gekha ezoqām ndego, tege Yo-te tekewagat neka ndego vø-unimanqatintāt, ndego khandi miavmiav tèabetendáp. Yaq no ndego vaev khøuwa-te nøkhandí:v."

41 Zu megetapak nqanek manqat giyogem, yaq ndigu manqa ndøgeveømém, teqa yaq-te. Zapa ndøgo, Yesu āv gene-eín nqægo, "Lou ndøgo, yan-te qandovis, nó."

42 Yaq ndigu gi-einim, "Ngenek Yesu, ndego Zosef-gé yó. Ni mĭzi:nøtén, tege eve neka evo. Yaq gekha zapâ, av nde:manqate, av nqægo, no yan-tē qatøndovīs?"

43 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Zo manqa ndøgevèĕt. 44 Ezoqa kopo kopømba mbaín, no-te tendowav, Tat no-te ituiav tøgoat, ndego no gendo-khofotan. Yaq no ndego ezoqam, vaev khøuwa-te nøkhandí:v. 45 Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, āv gini-peaomém nqægo, 'Ezoqa ewaqape, Mbumbukiam ekezan mé:zømesím.' Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, Tat-qa manqat te-ewag neka manqa mokho vøndāp, ndego no-té gendówáv. 46 Geté unimanqatín. Ezoqa kopo, Tat ometeáv. Ezoqa sa ndégo te-omét, ndego Mbumbukiam-te gendowav. 47 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, nde-unimanqatinat, ndego khandi miavmiav møndøndáp. 48 Lou ndøgo, ezoqa khandi ndøzø-etoam, nó. 49 Zogi atanakha-zapazapa-za, leg-av manqei-te ndøgo, mana ndølogám. Geté vaev-te, ndigu gèpakhaetát. 50 Geté lou nqanek, yan-te qandovis, viní. Gekha ezoqām ndego, nqanek lou telog, ndego génanimák. 51 Nqanek khandi lou nó, yan-te qandovis. Gekha ezoqām ndego, nqanek lou telog, ndego miavmiav ndøyagát. Nqanek lou, ezoqa tæzø-etoam, ndøgo noqá khá. Yaq manqei-qape ezoqam, khandi mé:ndapém."

52 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu Zu ezoqam, gèponqombém, gi-einim, "Ngenek ezoqam ekeza kha áv kinimbí-etoām, tizilogem?"

53 Yaq Yesu gezø-ein, "No unimanqatín nqazø-manqate. Zo Ezoqam-ge Yo-qa kha logeav tøgoat neka teqa kouk izøpøteav vøgoāt, zo khandi gezøgoák, zoqa mokho-te. 54 Gekha ezoqām ndego, noqa kha telog neka noqa kouk vø-ĭz, ndego khandi miavmiav ndøndáp. Yaq no vaev khøuwa-te ndækhandí:v. 55 Zapa ndøgo, noqa kha unimanqatin lóu, neka noqa kouk unimanqatin ibøkhá. 56 Gekha ezoqām ndego, noqa kha telog neka noqa kouk vø-ĭz, ndego noqá mokho-té gunu:gú neka no teqá mokho-té qatu:gú. 57 Av no khandi Tat gende-khofotan, neka no te mokho-te nqæyage, yaq matev até kopó. Gekha ezoqām ndego, no teloutan, ndego géyagét, no mokho-te. 58 Lou yan-te qandovis, nqánek. Nqanek lou viní. Av taoká, av lou ndægo, ndigu atanakha-zapazapa-za gilogam. Vaev-te, ndigu gèpakhaetám. Geté gekha ezoqām ndego, nqanek lou telog, ndego miavmiav ndøyagát."

59 Yesu nqanek manqat ndøgo te-eín, ezoqa Kapenaum taon-te, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te ge:zømesimam.

Yesu-qa manqat, khandi miavmiav manqát

6:42 6:42 Met 13:55 **6:44** 6:44 Zion 6:65 **6:45** 6:45 Isa 54:13 **6:46** 6:46 Zion 1:18 **6:47** 6:47 Zion 3:15-16 **6:48** 6:48 Zion 6:32, 58 **6:57** 6:57 1 Zion 3:24

60 Ezoqa nøme, Yesu gimbopavam, nqanek manqat giyogem, teqa kha loge-qa yaq-te, yaq ndigu kopoáv, āv gini-einím nqægo, “Nqanek manqat mokho mbaín. Áv khazí:-ndapēm, teqa manqat?”

61 Yesu é-møndæ-otév, ndigu tegi paev ezoqam, manqa ndøgeveát, teqa manqat-qa yaq-te. Yaq gezø-ein, “Ge zô, nqanek manqat wema zømiviz? 62 Av tægoat ndægo. Yaq gê, zo áv khazøté-zæyāz, Ezoqam-ge Yo tozo-ometam, nango teqavig, ma bugukhokhof ge:goam? 63 Ezoqa khandi, Mbumbukiam-gé Nqova zø-etoám. Kha yakhapus-mba, kopømba mbaín tøkhandi:v. Manqat ndøgo, zo qazø-manqatam, ndøgo Mbumbukiam-gé Nqova-ús neka khandi-ús. 64 Geté zo mokho-te, ezoqa nøme no unimanqatinteáv.”

Yesu nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo. Ndego sasae ande ge:ngaz, ndego é-møndæ-otév, gekha ezoqām ndigu, te-te unimanqatinteav tigoat neka gekha ezoqām ndego, qaqa ezoqam-qa zenda-te vóvē. 65 Yaq Yesu manqat nøme āv gene-eín nqægo, “No nakémbá qazø-ein, av nqægo, ezoqa kopømba mbaín no-te tinduzav, ndigu noge Tat ituzaeav tøgoat.”

66 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqa kandambá, zitá giniwuowém. Yaq ndigu ndego sekemba paeveáv.

67 Yaq Yesu ekeza paev ezoqa tuelv gezøbevap, “Gebâ zo? Até zó-a, ndozó-nøuvønem?”

68 Yaq Saemon Pita gembo-qavøiu, “Evézøza. Gê, ni qo teiqouvøqem, yaq gekha ezoqam-tē qeitóniāv? Qoqa manqat, ezoqa khandi miavmiav zø-etoám. 69 Ni mòi-unimanqatiním neka mòtinøtén, av nqægo, Ezoqa Ndaføyamba-qape qó, ndego Mbumbukiam gendo-khofotav.”

70 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zo ezoqa tuelv, no nøkezan nøvevesám. Geté zo mokho-te, ezoqa kopo, ndego ezoqa soqaqapé.”

71 Yesu nqanek manqat, Zudas me:-eín. Saemon Iskaliot-gé yó. Yesu-gi paev ezoqa tuelv, nøme ndégo tegoám. Geté vaev-te, ndego sègembo-qambún, qaqa ezoqam-qa zenda-te vōve.

7

Yesu-gi namba-qaniap, ndigu ndego unimanqatinteav gigoam

1 Taqa zita-te, Yesu Gelili plovins-té ge-okhoám. Ndego poeveáv, Zudia plovins-te tewav. Zapa ndógo, ta manqei-te ndøgo, Zu megetapak, laelae-qa mbogoám. 2 Ta khøuwa-te ndøgo, Zu ezoqam-qa khøuwa kandakanda, ndøgo khoev-qasis gipuanumatun, avønín qagoám.

3 Yaq Yesu-gi namba-qaniap, āv gimbøe-einím nqægo, “Nqanek manqei vò-iváv. Zudia plovins-té qonóqáv. Yaq qogi paev ezoqam, umingiap matev ndóqeivím, qoqo-matønumatun. 4 Ezoqa tømbo-pøovat, ezoqa ewaqape teqa yaq-te ti:zøtez, yaq kopømba mbaín, tekhonao. Qo unimanqatin, matev kandakanda ndoqo-matanam, yaq ezoqa ewaqape bèqamekhám.” 5 Yesu-gi namba-qaniap, nqanek manqat gi-einim, zapa ndógo. Até ndigú-a, ndego unimanqatinteáv.

6 Yaq Yesu gezø-ein, “Nogi khøuwa eqeieqei fakhazaneáv. Zuá. Geté zo-te, khøuwa ate ndi:gu, eqeieqeí. 7 Manqei-qape ezoqam, kopømba mbaín, zo tisanqabat. Geté ndigu no, gèsanqaná. Zapa ndógo, no ndigu āv qazømbe-manqaté nqægo: Tiqa matev soqaín. 8 Zo vòzáv ndøgo, møvøna

6:64 6:64 Zion 13:11 **6:65** 6:65 Zion 6:44 **6:68** 6:68-69 Met 16:16 **7:1** 7:1 Zion 5:18 **7:2** 7:2 Lev 23:34 **7:5** 7:5 Kel 1:14

kandambaqape-te. No naqanøká nónavák. Zapa ndøgo, nogi khøuwa eqeieqei fakhazaneáv. Zuá."

9 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Gelili plovins-té segeqóm.

Yesu ezoqa Zelusalem taon-te, møvøna kandambaqape-te ge:zømesimam

10 Yesu-gi namba-qaniap, møvøna kandambaqape-te gi:zav, yaq vaev até Yesú-a, vøwav. Geté ndego ambá ezoqa ewaqape-qā bøi-tē genø-okhoām, geté khonoam-té genø-okhoám. 11 Yaq møvøna manqei-te ndøgo, Zu megetapak gèmbovawém. Gibevøpem, "Ngenek gekham-tē gégo?"

12 Ezoqa kopoáv, teqa manqat mokho-mbá gunu-manqatám. Ezoqa nøme āv gini-manqatám nqægo, "Ngenek ezoqa qanimáv." Geté ezoqa nøme gi-einim, "Mbaín. Ngenek ezoqa ewaqape gètubumít." 13 Geté ezoqa kopo, teqa yaq-te manqat bavokho einiáv. Zapa ndøgo, ndigu Zu megetapak-qá møe ndøgoám.

14 Møvøna khøuwa livin-mba mòndømuwán. Yaq Yesu Mbumbukiam-qá khoev-té genøwáv, ezoqa vømē-zømesim. 15 Yaq Zu megetapak teqa manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá. Gi-einim, "Ngenek otevat gekham-tē géndap? Ndego skul kandambaqape-te okhoeáv."

16 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Manqat ndøgo, no nqate-zømesim, ambá av nqægo, nøkeza nømendim manqāt. Geté teqa ndégo, no ma gende-khofotan. 17 Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa poev matev paev-qa tego, ndego segé:-otév, av nqægo, manqat ndøgo, no nqate-zømesim, Mbumbukiam-tē qando-okhō, ō, no nøkeza matavap-tē qate-zømesīm. 18 Gekha ezoqām ndego, ekeza manqat mba ndemanqate, ndego ekeza iz eqawat-qa mba ndøgo. Geté ndego ezoqam, ndego teqa iz eqawat-qa ndego, ma gende-khofotav, ndego unimanqatin manqat ndømanqaté. Neka te mokho-te, manqa-zapa mbaín. 19 Zo Mozes, guguna manqat zø-etoám. Geté zo ezoqa kopo, teqa guguna manqat pøpøvumáv. Zo gekha zapâ, no lambe-qa ndozogo?"

20 Yaq ezoqa ewaqape gindu-qavøinam, "Nandav manqat, mokho mbaín. Gekha ezoqâm, qo løvøqa-qa ndego? Qo nqova soqa qambu:gú, manqat av nandoqote-manqate."

21 Yaq Yesu gendo-qavøiu, "No Sabat khøuwa-te, ezoqa kopo qækhakheinøvem, yaq zo ate ndøzøte:go, nqova nøzøndáf. 22 Geté até zó-a, zo sasae sozogoatún, Sabat khøuwa-te. Zapa ndøgo, até Sabat khøuwa-té-a, zogi nakhei angana ngusu zozø-qogavatún, av Mozes zo guguna manqat gezømbe-etoam. (Geté unimanqatín. Mozés mbá, nqanek matev gengaz. Atanakha-zapazapa-za ndøngazém. Mozes okhokho-té genøfakhán.) 23 Zo até Sabat khøuwa-té-a, nakhei angana ngusu zozø-qogøzát. Zapa ndøgo, Mozes zo guguna manqat, āv tezømbe-etoám. Neka zo poeveáv, tozo-nqaonem. Av tægoat ndægo, yaq zo gekha zapâ, qaqa ndozogo no-te, no Sabat khøuwa-te, ezoqam-qa kha ate ndægo qækhakheinam. 24 Zo matev mumat-te mba mo:gevèwāt. Geté ùnime:-gevewát, gekha matēv ndøgo, eqeieqei o soqain."

Ezoqa Yesu-qa yaq-te go:bevøpem

7:15 7:15 Met 13:54; Luk 2:47 **7:16** 7:16 Zion 12:49; 14:10 **7:18** 7:18 Zion 8:50 **7:19** 7:19 Kel 7:53; Lom 2:21-24 **7:20** 7:20 Zion 8:48; 10:20 **7:22** 7:22 Lev 12:3; Gen 17:9-13 **7:23** 7:23 Zion 5:8-10, 16

25 Zelusalem taon-ak nøme, āv gini-einím nqægo, “Gê, ezoqam ngénèk,
laelae-qa ndimbogo?” 26 Nqáe! Ndego manqat ezoqa ewaqape-qá bøi-
té genø-manqaté. Geté ezoqa kopo, manqat-qase einiáv, taqa yaq-te.
Gê, ndigu megetapak, peté-matøvemem-a, av nqægo, ndego unimanqatĩn
Mesayā? 27 Geté ngenek ezoqam-qa yaq-te, ni mĩzi꞉nøtén, gekham-tē
gendówav. Geté Mesaya tendowav, ezoqa gézøtezák, ndego ākendēwav.
28 Yaq Yesu ezoqa Mbumbukiam-qa khoev-te ge꞉zømesimat, āv gene-
akhá nqægo, “Ge zô, no unimanqatĩn møzøté-zøtez? Neka zo møzøté-
zøtez, no gekham-tē qatøndónav? No ambá av nqægo, nøkeza matavap-
tē qatøgeavūn. Ndego, no ma gende-khofotan, ndego unimanqatin-qapé.
Geté zo zøtezateáv ndego. 29 No mɔ̀tenøtén ndego. Zapa ndógo, no te-té
tøtøndonáv neka ndégo tendo-khofotán.”
30 Zu megetapak, nqanek manqat giyogem, yaq ambá gemøvøinamín.
Geté ezoqa kopo zenda veeáv te-te. Zapa ndógo, teqa khøuwa
khantøzateáv. 31 Geté ezoqa kopoáv, ezoqa bawan-qape mokho-te
ndøugu, mɔ̀ndø-unimanqatiním. Gi-einim, “Ngenek amba Mesaya goneav
tøgonɨn. Yaq gê, unimanqatin Mesaya tendowavɨn, ndego amba umin-
giap matev nøme mba mó꞉matanamɨn, av ngenek nge꞉matanam? Av
taoká. Yaq nakémbá, ngenek Mesayá agegó.”

Zu megetapak, Yesu møvøiwat-qa gimbogoam

32 Yaq Felisi ezoqam nqanek manqat giyogem, ezoqa ewaqape
khonoam-te Yesu-qa yaq-te gi꞉manqatat, yaq ndigu Mbumbukiam-gi iziz
ezoqa kandakanda namba, Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam
ndøkhofotáz. Yesu ambá gemøvøinamín.
33 Yaq Yesu ezoqa gezø-ein, “No khapé nøtégoák, zo namba. Yaq no te-
te ndégo tøtøqaván, no ma gende-khofotan. 34 Zo no zonóvawát. Geté
zónømendamák. Ma tøtegoat ndøgo, zo kopømba mbaín, tozotøndozav.”
35 Yaq Zu megetapak, ekeza mokho-mba gibond, “Gê, ngenek gekha
manqeĩ genówāv, yaq ni amba tizimbøe-vawēm, getē zĩ-ometamāk? Gê,
ngenek Glik manqei-te okho-qa mbógo, ndøgo nigi ezoqa nøme ndindu-
yageapet, neka Glik ezoqa vømé-zømesīm? 36 Neka gê, ngenek gekhā
mé꞉manqate, av ge-ein nqægo, ‘Zo no zonøvawāt, getē zōnømendamāk,’
neka, ‘Ma tøtegoat ndøgo, zo kopømba mbaĩn, tozotøndozav.’?”

Khandi ibøkha-qa yaq-te

37 Møvøna-qa vaev khøuwa gimø-khantøzem, ndøgo khøuwa uni kan-
dambaqape, yaq Yesu ezoqa ewaqape-qa megemege-té genø-itán. Yaq
āv gene-akhá nqægo, “Gekha ezoqām ndego, ibøkha naq ndømbopapat,
ndego no-té geabetøndo-wáv, bē-iz. 38 Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-
manqaté nqægo, ‘Gekha ezoqām ndego, no te-unimanqatin, te-te ndego,
khandi ibøkha ndóqouvát.’ ”
39 Yesu nqanek manqat, Nqova Mbomambaqape me꞉-eín, ezoqa
tindafemat, ndigu ndego ti-unimanqatinim. Ta khøuwa-te ndøgo, Mbum-
bukiam ezoqam-te, tege Nqova naqanaqá etopøteáv. Zuá. Zapa ndógo,
Yesu iz kandambaqape ndapeav zua ndøgoám.

Ezoqa Yesu zapaya giqatønem

7:27 7:27 Zion 7:41; 9:29 **7:28** 7:28 Met 11:27; Zion 8:55 **7:30** 7:30 Zion 7:44 **7:34** 7:34 Zion 8:21; 13:36 **7:37** 7:37 Lev 23:36; Isa 55:1; Zion 4:14 **7:38** 7:38 Isa 58:11 **7:39** 7:39 Zion 16:7; 20:22; Kel 2:4

40 Ezoqa nøme, ezoqa bawan-qape mokho-te gu:goam, nqanek Yesu-qa manqat gimboyogem, yaq ndigu āv gini-einím nqægo, “Ngenek unimanqatín Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám, ndego tendo-khofotav!”
41 Neka ezoqa nøme, āv gini-einím nqægo, “Ngenek ezoqam, Mesayá!”
Geté ezoqa nøme gi-einim, “Av taoká. Mesaya Gelili plovins-te gendówavák. 42 Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat āv qane-eín nqægo, ‘Mesaya ndego Deivid-gé Zeo ndøgoát, ndego nigi kawa ezoqam kandambaqape. Neka ndego Betliem vemiav-té géqán, ta vemiav ndøgo, ma Deivid ge:yagam.’ ”
43 Yaq ezoqa gèqatøném, Yesu zapaya. 44 Ezoqa nøme, ndego møvøiwat-qa mbogoám. Geté ezoqa kopo, zenda veeáv te-te.

Zu megetapak, Yesu unimanqatinteav qagoam

45 Yaq ndigu vos keoge ezoqam, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam-te giqavaz, yaq ndigu āv gizømbe-beváp nqægo, “Gekha zapâ, zo ndego ni-te ndafeav ndozogo?”
46 Geté ndigu gindu-qavøinam, “Ezoqa kopo nøme, manqat manqatemáv, av ndego manqat nde:manqate.”
47 Yaq Felisi ezoqam gezø-qavøiu, “Gê, ndego até zó-a, gétubam?
48 Ni megetapak o Felisi ezoqam-qa mokho-te, ezoqa kopo mbaín, ndego Yesu nde-unimanqatinat. 49 Nginik ezoqa ewaqape, ndego ndi-unimanqatinat, ndigu Mozes-qa guguna manqat zøtezateáv. Mbumbukiam ndigu ndøngiæzó.”
50 Yaq ndego Felisi ezoqa nøme, Nikodemus, ndego bugukhokhof Yesu-te gemat, ndigu āv gezømbe-eín nqægo, 51 “Gê, niqa guguna manqat gekhā ndǿ-ein? Kopømbâ, ezoqa løvøte-te tiziveem, ni teqa manqa yogeav tøgoat neka teqa manqa-zapa qeiviav vøgoāt? Kopømba mbaín.”
52 Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Gê, até qó-a, Gelili plovins-âk? Mbumbukiam-qa Manqat ùnime:-geveám. Yaq soqóqeív ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa kopo gendówavák, Gelili plovins-te.”
* 53 Taqa zita-te, ezoqa ewaqape sège-qavøním.

8

Sævam mambe guiwav, Yesu-te gindu-ituim

1 Ezoqa ewaqape giqavønim, yaq Yesu Oliv manqei pøyat-té genøwáv.
2 Yaq khøuwa nøme qandopave. Qanaqanus lovølova-ús. Ndego Mbumbukiam-qá khoev-té genøveséz. Yaq ezoqa kopoáv, gindupia, te-te. Yaq ndego tenøqóm ndøgo, ndigu vøe-zømesim.
3 Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, sævam ndo-ituím. Ngunuk āv giniqatém nqægo, nøkenøkem matev ndøngiú. Mambe me:wáv. Yaq ndugu ezoqa ewaqape-qá megemege-té ginøveém.
4 Yaq ndigu Yesu gimbo-einim, “Nøméndim ezoqam. Ngunuk sævam āv qatiqatém nqægo, nøkenøkem matev ndøngiú. 5 Niqa guguna manqat-te, Mozes manqa āv ginimbi-løvuá nqægo, ‘Sævam av nguigu, mbaqambaqá

7:40 7:40 Zion 6:14 **7:41** 7:41 Zion 1:46 **7:42** 7:42 Psa 89:3-4; Mica 5:2 **7:46** 7:46 Mak 1:22 **7:48** 7:48 Zion 12:42 **7:50** 7:50 Zion 3:1-2 **7:52** 7:52 Zion 7:41-42 * **7:52** 7:52 Ibugukhokhof nqanek manqat Glik manqat-te gipeaomem, mbuk nøme-te, 7:53 atema 8:11 mbaín. **8:5** 8:5 Lev 20:10; Deut 22:22-24

qotépóu, bēnanim.’ Yaq ndakin qo gekha manqat qó-eĩn, tuqa yaq-te?”
6 Nqanek manqat timbøe-einím ndógo, Yesu matemateam-qa mbogoám.
Ndego amba manqat soqain te-einin, ndigu ambá manqa ovøyam-té
ginø-veemín.

Geté ndego sègefoé. Yaq manqei-te kokosóv gene-peawám. 7 Yaq
ndigu sekembá segembo-sinøzumát. Yaq Yesu kawa nango gendo-eqa,
gezø-ein, “Zo nqazowani, gekha ezoqām ndego, manqa-zapa mbain
ndego, bugukhokhof mbaqambaqa tèabe-ogezó ndego, tu-te.” 8 Yaq
ndego nangó genøfoé, manqei-te vøpeawam.

9 Yaq ndigu nqanek manqat giyogem, ezoqa ewaqape sège-panqaním.
Ezoqa kopokopo ndøkhofatám. Ibugukhokhof, laombøkik ndø-ivøvém.
Yaq vaev-te, Yesu yakhapus mbá sege-ivøvém, ndugu sævam vømbōyam.
10 Yaq Yesu kawa nangó gendo-eqá, ndugu sævam vømbo-ein, “Nginik
ezoqam kinóqapi? Gê, ezoqa nøme mbaĩn, qoqa yaq-te ndimanqate, av
nqægo, qo vònaqanĩm, qakeza manqa-zapa zapaya?”

11 Yaq ngunuk sævam gundu-qavøiu, “Khanánqa. Ezoqam nøme
mbaín.”

Yaq Yesu gumbo-ein, “Até nó-a, no nó-einák, av nqægo, qo vònaqanĩm.
Mòqoqáv. Geté manqa-zapa nango mògŏ.”

Yesu ndego manqei-qape-qá wáev

12 Khøuwa nøme, Yesu ezoqa manqat nøme āv gezømbe-eín nqægo, “No
manqei-qape-qá wáev. Gekha ezoqām ndego, no tenøndo-paev, ndego
bøivun-te sekemba gé-okhoák. Geté ndego waev mbógoát, ta waev ndøgo,
ezoqa khandi ndøzø-etoam.”

13 Yaq Felisi ezoqam, āv gimbøe-einím nqægo, “Nandav manqat,
qo qakeza qote-manqaté, qoqa yaq-te. Yaq kopømba mbaín, tei-
unimanqatinim.”

14 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Unimanqatín. No nøkeza nøte-manqaté,
nqanek manqat. Geté, noqa manqat unimanqatín. Zapa ndógo, no
mòtenøtén, no gekham-tē qatøndōnav neka no gekham-tē qatōma. Geté
zo zøtezateáv, no ma qatøndenav neka no ma nqatēma. 15 Zo ezoqa
nøme, manqei-qape ezoqam-qá matavap-té qazonø-gevezoát. No ezoqa
gevezoatáv. 16 Geté no tægevezo, yaq noqa gevezoat matev unimanqatín.
Zapa ndógo, no ezoqa ambá nakhapus mbā sægevezoat. Geté no
Tát namba niti-gevezoát, ndego ma gende-khofotan. 17 Zoqa guguna
manqat-te, āv qane-peawáp nqægo: Ezoqa menas matev bøi ti꞉qeivim,
yaq ndigu manqa ovøyam-te manqat kopo ti-einim taqa yaq-te, yaq ta
manqat ndøgo, unimanqatín. 18 Até noqa yaq-té-a, matev kopó. Ezoqa
nøme, noqa yaq-te tezø-ovøyam, nó, neka ezoqa nøme, noqa yaq-te tezø-
ovøyam, nogé Tát.”

19 Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Ge qô, qave kenøqáqape?”

Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zo no zøtezateáv, neka zo até nogé Tát-a,
zøtezateáv. Zo no amba tøzøte-zøtezin, yaq zo até nogé Tát-a, ndøzøte-
zøtezín.”

20 Yesu ezoqa Mbumbukiam-qa khoev-te ge꞉zømezimat, nqanek
manqat ate nqægo ta kouwat-te ndógo temanqatám, ma ezoqa

8:7 8:7 Deut 17:7 **8:11** 8:11 Zion 5:14 **8:12** 8:12 Isa 49:6; Zion 1:4-9; 9:5; 12:46 **8:14** 8:14 Zion 5:31-32; 7:28 **8:15** 8:15 Zion 12:47 **8:16** 8:16 Zion 5:30; 8:29 **8:17** 8:17 Deut 19:15 **8:18** 8:18 1 Zion 5:9 **8:20** 8:20 Zion 7:30

Mbumbukiam-te moni gi꞉-abumam. Geté ezoqa ndego møvøiwateáv. Zapa ndógo, tege khøuwa fakhazaneáv, ndigu ti꞉møvøinam. Zuá.

Yesu ová gendovis, ambá av nqēgo, manqei-qape-tē gendowāv

21 Yaq Yesu ezoqa manqat nøme āv gezømbe-eín nqégo, “No ndænáv. Yaq zo no ambá ndøzønømbe-vawát. Yaq zo zøkeza manqa-zapazapá nambá søzøté-pakhaetát. Zo kopømba mbaín, tozotøndozav, no ma nqatema.”

22 Yaq Zu megetapak, ekeza mokho-mba gibond, “Gê, ndego ekeza kha ndóngiū, yaq nakêmbà, ge꞉-ein av nqægo, ‘Zo kopømba mbaïn, tozotøndozav, no ma nqatema.’?”

23 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Zo manqei-qape-ák. Geté no ova-yák. Zo manqei-qape ezoqám. Geté no manqei-qape ezoqám mbá. 24 Yaq nakémbá, no zo qazø-ein av nqægo, zo zøkeza manqa-zapazapā nambā søzøtē-pakhaetāt. Zo unimanqatinteav tøgoat, av nqægo, no ndēgo, yaq zo zøkeza manqa-zapazapá nambá søzøté-pakhaetát.”

25 Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Gê, qo gekha ezoqâm?”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No zo oskia nøzø-manqatám, no gekha ezoqām. 26 No manqat kandambá nqanøgo, no amba zoqa yaq-te tøte-manqatatin neka vōe-gevezoatin. Geté no manqei-qape ezoqam sa ndógo tæzømbe-manqaté, no te-te qæ-ewagam, ndego no gendo-khofotan. Ngenek ezoqam, teqa manqat unimanqatín.”

27 Yesu nqanek manqat gezø-ein, ndigu mokho ndapeáv, av nqægo, Eve-qā yaq-tē gezømbe-manqatām.

28 Yaq Yesu āv gezømbe-eín nqégo, “Zo Ezoqam-ge Yo tozotumu-eqeinam, yaq zo zøtézøtéz, no ndégo, neka no ambá av nqēgo, matev nøkeza matavap-te mbā qatø-matanām. Geté no sa nqánek qæmanqaté, av Tat ge꞉nømand. 29 Ndego ezoqam, no gendo-khofotan, ngêgó no namba. Ndego no nøuvønateáv. Zapa ndógo, no oskia ndógo tægoatún, av ndego poev ndømbøego.”

30 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ezoqa kopoáv gè-unimanqatiním.

Mbumbukiam-qa unimanqatin manqat, ezoqa génqovotáz

31 Ndigu Zu ezoqam, Yesu gi-unimanqatinim, ndego āv gezømbe-eín nqégo, “Zo noqa manqat mokho-te tozotu-yagat, yaq zo uni nogí paev ezoqam-in zógoát. 32 Yaq zo unimanqatin manqat zøtézøtéz. Yaq nqanek unimanqatin manqat, zo génqovotáz. Yaq zo bavokhó qazonó-fakház.”

33 Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Ni Eibleem-gí zí. Ni ambá av nqægo, ezoqam-gï yaq-fia mbain sasae ezoqām, neka ndigu ni gètokønāt. Gekha zapâ, nqoqo-manqate av nqægo, ni bavokho seïfakhān?”

34 Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndigu, manqa-zapazapa ndimatanam, ndigu manqa-zapazapa-gí yaq-fia mbain sasae ezoqám. Ndøgo gètokøzát. 35 Geté unimanqatín, yaq-fia mbain sasae ezoqam, ezoqam-qa khoev-te ate nonqo gú꞉goák. Geté khoev eve-ge nakhasam, oskia mú꞉goát. 36 Zo Mbumbukiam-ge Yo mboqog tezø-mboqozo, zo vozófakhāz, yaq zo ùni ndøzøte-fakház. Zo manqa-zapazapa-gi yaq-fia mbain sasae ezoqam, sekemba zógoák.

37 No møtenøtén, zo Eibleem-gí zí. Geté zo no pakhapakha khaneam-qa zonøgó. Zapa ndógo, noqa manqat, zo mokho-te mbaín. 38 No ndógo

8:21 8:21 Zion 7:34; 13:33 **8:23** 8:23 Zion 3:31 **8:28** 8:28 Zion 3:14 **8:33** 8:33 Met 3:9 **8:34** 8:34 Lom 6:16, 20

tæmanqaté, no Tat ge:nømand. Geté zo ndøgo tozo-matanám, av zoge zøve ge:zømas."

39 Yaq ndigu gimbo-qavøinam, "Nigi tat Eibleém."

Yaq Yesu gezø-ein, "Zo amba Eibleem-gi zi tozogonin, zo matev amba āv tøzøte-matanamín, av ndego ge:matønumam.* 40 No zo unimanqatin manqat mba nøzø-manqatám, ndøgo no Mbumbukiam-te qæ-ewagam. Geté zo no pakhapakha khaneam-qa zonøgó. Eibleem matev av nqægo matanapøteáv. 41 Zo āv tøzøte-matanám, av zoge zøve nde:matanam."

Yaq ndigu gimbo-qavøinam, "Av taoká. Ni mambe nakheís mbá. Nigi Tat, Mbumbukiam yakhapús."

42 Yaq Yesu gezø-ein, "Mbumbukiam amba zoge zøve tegonin, zo ambá kuku zogonín no-te. Zapa ndøgo, no Mbumbukiam-té qatøndonáv, atema zo-te. No ambá av nqægo, nøkeza matavap-tē qatøgeavūn. Geté no ndégo tendo-khofotán. 43 Zo gekha zapâ, mokho ndapeav ndozogo, no manqat nqazø-manqate? Zo ndapeav tøzøtegó ndøgo, zo kopømba mbaín, noqa manqat tozondapem. 44 Zapa ndøgo, zo nqova soqaqape-gí nakheís. Zoge zøve ndégo. Gekha matēv ndøgo, ndego ndømbøe-khaneat, zo matanam-qa zogó. Ibugukhokhof, atema ndakin, ndego pakhapakha khaneam ezoqam oskia ndøgó, neka ndego elavøqase nøzøneáv unimanqatin-te. Zapa ndøgo, te mokho-te unimanqatin mbaín. Ndego gekhavozamin, ndego ekeza matev mba mbopaevín. Zapa ndøgo, ndego khavozam ezoqám neka khavozam manqat ate ndægo, ndego evé. 45 Geté no unimanqatin manqat nomanqaté. Yaq nakémbá, zo no unimanqatinteáv. 46 Gê, zo mokho-te, ezoqa kopo kopømbâ, noqa yaqte te-ein, av nqægo, ngenek manqa-zapa ndøgō. Kopømba mbaín. Av tægoat ndægo, no unimanqatin manqat nqæmanqate, yaq gekha zapâ, zo no unimanqatinteav ndozogo? 47 Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-gē, ndego Mbumbukiam-qa manqat gèyogé. Geté zo Mbumbukiam-gé mbá. Yaq nakémbá, zo manqat yogeapáv."

Yesu gò:megeát, Eibleem gèpáev

48 Yaq Zu megetapak, Yesu gimbo-einim, "Ni mòi-einím. Qo Samalia ezoqám. Neka qo nqova soqa qambugú."

49 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "No ambá av nqægo, nqova soqa nømbugū. Av taoká. No Tat nombovizáp. Geté zo noqa iz, zòvoát. 50 No ambá av nqægo, nøkeza iz eqawat-qa nogó. Geté ezoqa ndêgó, noqa iz eqawat-qa ndego. Ndego no eqeieqei me:nænáa. 51 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, noqa nømendim manqat tembopavat, ndego miavmiav løvøte géqeivák."

52 Yaq ndigu Zu ezoqam gimbo-einim, "Ndakin ni mòtinøtén, av nqægo, qo nqova soqa nandeqambû:gú! Qoqa manqat, mokho mbaín. Eibleem mòndønaním neka até Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqám-a, vōpakhaez. Geté qo āv qoqote-manqaté nqægo: Gekha ezoqām ndego, qoqa nømendim manqat tembopavat, ndego miavmiav løvøte géqeivák. 53 Gê, qo nigi atanakha-zapa Eibleem neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, moqóløvub, ndigu gipakhaez? Qo qakeza kha gekha qotévewe?"

8:39 8:39 Met 3:9 * **8:39** 8:39 Yesu nqanek manqat tene-eín ndógo. Zapa ndógo, Eibleem Mbumbukiam mòndø-unimanqatín. Geté ndigu Yesu uni unimanqatinteáv. **8:41** 8:41 Isa 63:16 **8:44** 8:44 1 Zion 3:8 **8:46** 8:46 2 Ko 5:21; 1 Pita 2:22 **8:47** 8:47 1 Zion 4:6 **8:48** 8:48 Mak 3:21-22 **8:51** 8:51 Zion 5:24

54 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No amba nøkeza iz tæ-eqawatin, ta iz eqawat mokho ambá mbaín. Geté noqa iz, noge Tat ndø-eqawát. Ezoqa ndégo, zo ndøzøte-manqate, av nqægo, ndego nigi Mbumbukiām. 55 Zo ndego zøtezateáv. Geté no ndego møtenøtén. No amba av tøte-manqatein nqægo, no ndego nøtenøtenāk, yaq no ambá khavozam ezoqam nogonín, av zo ndøzøte:go. Geté no ndego møtenøtén, neka no teqa manqat o-mba notondapé. 56 Zoge atanakha-zapa Eibleem, ndego noqa fakhane khøuwa-qa khanakhanakh-us mo:kewagám. Yaq ndego møndøqeív. Yaq khanakhanakh kandambá gendap.”

57 Yaq ndigu gimbo-einim, “Qoqa manqat nandav, mokho mbaín. Qo viav fifti ndapeáv. Zuá. Yaq gê, qo Eibleem áv khoqoté-omet?”

58 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. Eibleem qaneav gegoam, no nògoám.”

59 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu mbaqambaqa mba ndøpitáz. Ambá gepouimín. Geté Yesu é-møndøpeó, Mbumbukiam-qa khoev vø-ivav.

9

Yesu ezoqam gekhakheinøvem, ndego bøi waev mbain geqan

1 Yesu gewav, yaq bøi waev mbain ezoqam ndø-omét. Ndego āv teneqán. Bøi waev mbaín. 2 Yaq ekeza paev ezoqam gimbo-bevøpem, “Nøméndim ezoqam. Gê, ndego bøi waev mbain geqan, ndøgo gekha ezoqam-qâ manqa-zapà? Ndøgo ekezâ manqa-zapà, ó, evøndipakha-qâ manqa-zapà?”

3 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Ndego bøi waev mbain geqan, ndøgo ambá av nqægo, ekeza manqa-zapa zapayā, o evøndipakha-qā manqa-zapa zapayā. Geté te mokho-te, Mbumbukiam-qá bazaføgakh tabete-qeiví. 4 Ate av-te paveat ndægo, ni teqa sasae, ndego no gendo-khofotan, é-bizigoném. Geté bøivun nqâgeáv. Yaq ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa kopo kopømba mbaín, sasae tego. 5 No manqei-qape-te nqægo, no manqei-qape-qá wáev.”

6 Yesu nqanek manqat gumu-ein, yaq manqei-te, køse ndøpisíb. Yaq gèqøozó, vø-menegim. Yaq até gendego, ta qoq ndøgo, bøi waev mbain ezoqam-qá bøi-té genøgí, 7 vømbō-ein, “Mòqoqá. Bugug Siloam kewan-qasi-té qomósungúz.” (Siloam, taqa manqa mokho nqánek, “Ezoqam gikhofotøvem.”) Yaq ndego bøi waev mbain ezoqam, sègeváv, bugug vømøsunguz. Yaq gendoqavan, teqa bøi sège-eqeieqeí.

8 Taqa zita-te, ndigu ezoqam, khoev avønin qazø-puatam neka ezoqa nøme ndigu bugukhokhof gi-ometupam, ezoqa gigiap-qa gezøvi:mam, gèbevøpém, “Gê, ezoqam ngénèk, nakhoa-te geqonumam, ezoqa gigiap-qa gezøvi:mam?”

9 Ezoqa nøme gindu-einim, “Ezoqam ngének.”

Geté ezoqa nøme gindu-einim, “Mbaín. Teoká ndego. Ngenek andé teqa bugug me:keogé.”

Geté ndego ezoqam, bøi waev mbain gegoam, ekezan āv gene-eín nqægo, “Ezoqam nó.”

10 Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Gê, áv khanégo, qo ndakin ndoqo-keoge?”

8:58 8:58 Zion 1:1 **9:2** 9:2 Ezek 18:20; Luk 13:2, 4 **9:3** 9:3 Zion 11:4 **9:5** 9:5 Met 5:14; Zion 8:12 **9:6** 9:6 Mak 8:23

11 Yaq ndego gendo-qavøiu, “Ndego ezoqam, iz nqambogo Yesu, ndego qoq ndøqoá, noqa bøi-te vō:ge. Yaq āv genømbe-eín nqægo, ‘Siloam kewan-qasi-té qonóqáv, bugug voqomó-sungūz.’ Yaq no sænáv, bugug vøemø̄-sunguz. Qatumu-sunguz ndøgo, yaq no kopømbá qækewag.”

12 Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Gê, ndego ndakin kenáqape?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “No nøtenøtenák.”

Bøi waev mbain ezoqam, ndego Yesu gekhakheinøvem, Felisi ezoqam gimbo-sinøzømem

13 Taqa zita-te, ndego ezoqam, bøi waev mbain gegoam, Felisi ezoqam-té ginøndafém. 14 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu qoq geqoa, yaq ndego bøi waev mbain ezoqam vøkhakheinøvem, ta khøuwa ndøgo, Sabat khøuwá. 15 Yaq ndakin até ndigu Felisi ezoqám-a, vømbō-bevøpem, av nqægo, ndego bøi waev ande āv kenēndap?

Yaq ndego gezø-ein, “Ndego noqa bøi-te, qoq mo:gé, yaq no bugug vøemø̄-sunguz. Yaq ndakin no kopømbá nqækeoge.”

16 Yaq Felisi ezoqa nøme gi-einim, “Ndego ezoqam, ambá av nqægo, Mbumbukiam ndokhofotāv. Zapa ndógo, ndego Mozes-qa guguna manqat pøpøvumáv, Sabat khøuwa-qa yaq-te.”

Geté ezoqa nøme gi-einim, “Gê, ezoqa manqa-zapa-us tegoat, áv khané:go, umingiap matev av nqægo tematønumat?”

Yaq ti mokho-te, qaqae matev ndøgoám.

17 Yaq ndigu Felisi ezoqam, nqawá ginømbo-sinøzømém, ndego ezoqam, bugukhokhof bøi waev mbain gegoam. Gimbo-einim, “Ge qô, áv khoqoté-matavap, teqa yaq-te, ndego bøi geqa-khakheinam?”

Yaq ndego ezoqam gendo-qavøiu, “Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám.”

18 Geté ndigu Zu megetapak unimanqatinteáv, av nqægo, ndego ezoqam bøi waev mbain ndøgoām, yaq ndakin ndego kopømbā ndekeoge. Yaq ndigu evøndipakha ndømøváb. 19 Yaq āv gezømbe-bevap nqágo, “Gê, ngenek zogé yō, zo teqa yaq-te ndøzøte-manqate, av nqægo, ngenek bøi waev mbaín geqan? Av tægoat ndægo, gê, áv khané:go, ndakin ndekeoge?”

20 Yaq tegi evøndipakha gindu-qavøinam, “Ni møtinøtén, ngenek nigí yó, neka ngenek bøi waev mbaín geqan. 21 Geté ni nøtenateáv, ndego ndakin ande āv kenē-keoge o bøi gekha ezoqām mbōkhakheinam. Ekezan mbobevøpém! Ndego møndømu-khouwév. Kopømbá, ekeza tezø-qavøiu.”

22 Ndigu evøndipakha, nqanek manqat tini-einím ndógo, ndigu Zu megetapak-qá møe ndøgoném. Zapa ndógo, ndigu Zu megetapak, manqat é-møndø-kopo:ném, av nqægo, gekha ezoqām ndego, te-unimanqatin, av nqægo, Yesu ndego Mesayā, yaq ndego ezoqam gembøé-khafeném. Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, sekemba gé-okhoák.

23 Yaq nakémbá, tegi evøndipakha gi-einim av nqægo, “Ngenek møndømu-khouwēv. Ekeza mbobevøpēm.”

24 Yaq ndigu Zu megetapak, ndego ezoqam, bøi waev mbain gegoam, nqawá ginømbo-akhaém, vømbō-einim, “Mbumbukiam-qa iz-te, qo unimanqatin manqat qó-eín. Ni møtinøtén, nandev ezoqam qo ndoqote-manqate, ndego manqa-zapa-us ezoqám.”

9:17 9:17 Zion 4:19

25 Yaq ngenek ezoqam gendo-qavøiu, “No nøtenateáv, ndego manqa-zapa-us ezoqām penømakhaya. No sa nqánek qatenøtén. No bøi waev mbain nogoám. Yaq ndakin no kopømbá nqækeoge.”

26 Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Gê, ndego gekha matev qámatanam? Ndego qoqa bøi áv kené-khakheinam?”

27 Yaq ndego gendo-qavøiu, “No mɔ̀ezø-eín. Geté zo yogeáv. Gekha zapâ, zo nqawa yoge-qa ndozogo? Gê, ate zó-a, zo tegi paev ezoqam gone-qa zógo?”

28 Yaq ndigu mbøni nqosøgeap mboyogém, vømbō-einim, “Tege paev ezoqam, qó. Ni Mozes-gí paev ezoqám. 29 Ni møtinøtén, Mbumbukiam manqat Mozes mbomanqatám. Geté nandev, ni ùnimi꞉-nøtenateáv. Até ndøgó-a, ma gendewav, ni nøtenateáv.”

30 Yaq ndego gendo-qavøiu, “Nandav nqova ndafe-ús, zo zøtezateav ndozogo, ndego ma gendewav, yaq ndego no bøi vønɵ̄-khakheinam. 31 Ni mɨzi꞉nøtén, Mbumbukiam manqa-zapa-us ezoqam-qa manqat yogeapáv. Geté gekha ezoqām ndigu, ndimbovizap neka matev ndimatanam, av ndego poev ndømbøego, ndígu tezøyogé. 32 Manqei-qape ande qæfakhan, atema ndakin, ezoqa yogeáv av nqægo, ezoqa bøi waev mbain ezoqam ndøkhakheinøvēm, ndego bøi waev mbain geqan, vøkewāg. 33 Ndego ezoqam, amba Mbumbukiam khofotøveav tegonɨn, ndego matev-qase ambá gé꞉matanamák.”

34 Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Qo manqa-zapa mokho-té qonøqáq. Yaq ge qô, ni nømendim-qa qógo?”

Yaq ndigu gèmbøe-khafeném, tiqa guliguli khoev-te nqawa gé-onák.

Ezoqam ndigu unimanqatinteav ndigu, ndigu andé bøi waev mbain ezoqám

35 Yesu ge-ewag, av nqægo, Felisi ezoqam ndego ezoqam gèmbøe-khafenēm, ndego bøi waev mbain gegoam, tiqa guliguli khoev-te nqawa gē-onāk, yaq ge-omet, ndego āv gembøebeváp nqægo, “Gê, qo Ezoqam-ge Yo moqó-unimanqatin?”

36 Yaq ndego gendo-qavøiu, “Khanánqa. Qonømbé-eɨ̈n, ndego gekha ezoqâm? Yaq no ndego nó-unimanqatín!”

37 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qo mɔ̀qo-omét ndego. Ezoqam ngének, ndego ndakin manqat ngeqa-manqate.”

38 Yaq ndego ezoqam gendo-ein, “Evézøza. No mɔ̀e-unimanqatín!” Yaq até gendego, Yesu-qa megemege-te, katuk ndømøkuí, vømbōvizam.

39 Yaq Yesu gembo-ein, “No nqanek manqei-qape-te, ezoqam-qa matev gevewat-qa nøgeavún. Yaq bøi waev mbain ezoqam, bøi tɨ̈abiti-kewág, neka bøi eqeieqei ezoqam, bemɵ̄-bøi-waev-mbain-ezoqam-ez.”

40 Yaq Felisi ezoqa nøme, ndigu avønin giwaniapam, nqanek manqat gimboyogem, ndigu āv gimbøe-einím nqægo, “Ge qô, até ní-a, bøi waev mbain ezoqam qotínæna?”

41 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zo amba ande bøi waev mbain ezoqam me tozogonɨn, zo ambá manqa-zapazapa-yav sozogonɨ́n. Geté zo āv qazøtemanqaté nqægo, ‘Ni nɨ̈keogé.’ Yaq nakémbá, zo manqa-zapazapa zua zøgó.”

9:31 9:31 Psa 34:15 **9:34** 9:34 Psa 51:5 **9:40** 9:40 Met 15:14

10

Yaya etæ manqat, sip keoge ezoqam eqeieqei-qa yaq-te

1 Yesu manqat nøme, āv gene-eín nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, sip-qa khoev-te, mboqog-anim-te oneav tøgoat, getē khoev-te nakhoa vini-tē genøqavïg, ndego aqona ezoqám neka pepen ezoqám. 2 Geté sip keoge ezoqam eqeieqei, mboqog-anim-té genø-onín. 3 Mboqog keoge ezoqam, mboqog mbo-mboqozoín. Tegi sip, teqa manqa wag møndæzøtéz, neka vøyogemin. Ndego sip iziz zø-akhayamín, bavokho sasa ndø-itubin. 4 Yaq tegi sip bavokho ge-itubin, gèzømbo-megeín, ndigu vømbō-paevemin. Zapa ndógo, ndigu teqa manqa wag, møndæzøtéz. 5 Ndigu ezoqa vini gembó-paevemák. Geté møe mbóbøín. Zapa ndógo, ndigu teqa manqa wag zøtezateáv.”

6 Yesu nqanek yaya manqat gezø-eta, ndigu manqa mokho ndapeáv, gekha mé:manqate.

Yesu, ndego mboqóg

7 Ndigu nqanek yaya etæ-qa mokho ndapeav qagoam, yaq Yesu manqat nøme āv gezømbe-eín nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate. No sip-gí mboqóg. 8 Ezoqa ewaqape ibugukhokhof go:geavun, ndigu aqona ezoqám neka pepen ezoqám. Geté sip tiqa manqat yogeapáv. 9 No mboqóg. Gekha ezoqām ndego, no-te tendo-on, ndego khandi ndøndáp. Yaq ndego, kopømba ande av sip me nduigu, gé-onimát neka nango vøfakhanāt, gagayag eqeieqei loge nonqo vømøqeivāt.

10 Aqona ezoqam, sip aqonøvem neka zitøge neka ngiæzoat-qa mba ndo-okhoatún.

Geté no ezoqa khandi etoam-qa nogeavún. Yaq ta khandi ndøgo, tàbete-tøvá, ti mokho-te.”

Yesu, ndego sip keoge ezoqam mbomambaqapé

11 Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, “No sip keoge ezoqam mbomam-baqapé. Sip keoge ezoqam mbomambaqape, ekeza khandi gésanqáo, sip zapaya. 12 Geté ezoqa nøme, ndego sip keoge sasae, moni qaqasam nonqo mba ndego, ndego segéteít, gaqo khobos te-omet. Ndego sip segézuváz. Zapa ndøgo, ndego sip keoge ezoqam eqeieqeí mbá neka ndigu sip ekezán mbá. Yaq gaqo khobokhobos, sip segé-ngeasám, vøpanqanïm. 13 Ezoqam av ngenek nge:go, ndego sasae, moni qaqasam nonqo mba ndøgoatún, neka ndego sip gezømbé-køfiayák.

14 Sip keoge ezoqam mbomambaqape, nó. No nøkeza sip møtenøtén, neka ndigu no vøezøtez, 15 ate av-té, Tat no ge:-otev neka no ndego vøtēnøten. Yaq no nøkeza khandi nósanqáo, sip zapaya. 16 No sip nøme ndinøgó. Ndigu nqanek sip uta mokho-té mbá. Até ndigú-a, batøndo-khatób. Ndigu noqa manqa wag ndøyogém. Yaq sip bawan kopo mé:goát, neka sip keoge ezoqa kopo vøzøgoāt.

17 Tat kukú no-te. Zapa ndógo, no nøkeza khandi nósanqáo, ezoqa zapaya. Yaq no nango tàbate-khandí:n. 18 Ezoqa ambá av nqægo, no khandi ndævimbām. Geté no nøkeza poev-té qatøsanqáo. No bazaføgakh nqanøgó, nøkeza khandi tæsanqao neka nqawa vøendāp. No Tat nø-eín, matev av nqægo tægo.”

10:8 10:8 Jer 23:1-2; Ezek 34:2-3 **10:11** 10:11 Psa 23:1; Veve 7:17 **10:12** 10:12 Kel 20:29
10:15 10:15 Met 11:27; 1 Zion 3:16 **10:16** 10:16 Isa 56:8; Ezek 34:23 **10:17** 10:17 Filip 2:8-9

19 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq Zu megetapak nangó ginø-qatøném.
20 Ndigu ezoqa kopoáv, āv gini-einím nqægo, “Nandev ezoqam, nqova soqa mbøigú! Matavap kumbøgeáp, nandev. Gekha zapâ, zo teqa manqat ndozoyoge?”
21 Geté ezoqa nøme, āv gini-einím nqægo, “Manqat av nqægo, kopømba mbaín, nqova soqa-us ezoqam-te tøndo-fakhatat. Neka gê, nqova soqa, bøi waev mbain ezoqam áv kené-khakheinøvēm?”

Yesu gisanqawem

22 Zelusalem taon-te ndøgo, pindap khøuwa kandambaqape ndøfakhán. Zu ezoqam, Mbumbukiam-qá khoev mboqoat khøuwa mbomatavupatún, ma ibugukhokhof ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev nqawa teqa zenda-te giveem. Ta khøuwa-te ndøgo, qozaq viav ndø-ogitát. 23 Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te, Solomon-qá lou-qase-té geokhoám. 24 Yaq Zu megetapak ndøpindám, te-te, vømbō-bevøpem, “Gê, ni manqat ndaføyamba gekha khøuwā qonimbí-eĩn? E-moqoni-ein: Gê, qo Mesayâ?”
25 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No mɵezø-eín. Geté zo no unimanqatinteáv. Matev ndøgo, no Tat-qa iz-te nqæmatanam, zo ndógo tøne-zømesimít, av nqægo, no gekha ezoqām. 26 Geté zo no unimanqatinteáv. Zapa ndógo, zo nogí síp mbá.
27 Nogi sip, manqa wag nø-ewagatún. No mɵtenøtén ndigu, neka no ndigu gènøpáev. 28 No ndigu khandi miavmiav nøzø-etoám. Ndigu sa gemø-nasinimák. Ezoqa kopo, ndigu noqa zenda-te gévimbamák. 29 Noge Tat, ndego no ndigu genø-etoam, ndego ezoqa ewaqape ùnime꞉løvubám. Ezoqa kopømba mbaín, ndigu Tat-qa zenda-te te꞉viwam. 30 No neka Tat, ni kopó.”
31 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu Zu megetapak, nqawa mbaqambaqa mba ndøpitáz. Ambá gepouimín, vølaemin.
32 Yaq Yesu gezø-ein, “No matev eqeieqei kopoav nomatønumám, zoqa bøi-te, ndøgo Tat-te qando-fakhanam. Yaq gê, nqanek matev eqeieqei ate ndægo, kopo ākhanégo, ta zapaya ndøgo, no lambe-qa nqazonøgo?”
33 Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Ni ambá av nqægo, qoqa matev eqeieqei zapayā qatĩ-pouqobēm, váĩ-laqabēm. Geté ni ndógo tøtílaqabém. Qo Mbumbukiam-qá iz qongi꞉wát. Qo ezoqam mbá, qo. Geté qo Mbumbukiam-qá qote-khamasiáp.”
34 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zoqa guguna manqat-te, Mbumbukiam āv gene-eín nqægo, ‘No mɵezø-eín: Zo mbumbúk.’ 35 Ni mĩzi꞉nøtén, manqat ndøgo, ta mbuk-te ndøpeawap, unimanqatín. Mbumbukiam-qa Manqat gé-enendák. Mbumbukiam ndigu mbumbuk me꞉zæb, ti-te ndigu teqa manqat qafakhan. 36 Av tægoat ndægo, yaq gekha zapâ, zo no ndozonømanqate, ‘qo Mbumbukiam-qā iz qongi꞉wāt’, no qæ-ein, av nqægo, no Mbumbukiam-gē Yō. No Tat ndøveatán neka nqanek manqei-qape-te vøndō-khofotan.
37 No amba matev matønumav tægonin, av noge Tat ndømbøe-poev, yaq ság, zo no ndø-unimanqatìnĩm. 38 Geté no mɵematønumatún. Yaq nakémbá. Zo noqa manqat unimanqatin poeveav tozogoat, zo noqa matev matanam zó-unimanqatiním. Yaq zo tøzøté-zøtéz ndógo, neka

10:28 10:28 Zion 3:16; 6:39 **10:33** 10:33 Lev 24:16 **10:34** 10:34 Psa 82:6 **10:38** 10:38 Zion 14:10-11

mokho vozóndapēm, av nqægo, Tat no mokho-té gunu꞉gú neka no Tat mokho-té qatu꞉gú."

39 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu ambá nqawá ginø-møvøinamín. Geté ndego sègezømbo-navøém.

40 Taqa zita-te, Yesu nqawa Zoden kea yaq-keoqá genøveséz, ta manqei ndøgo, ma bugukhokhof Zion ezoqa ibøkha iz gezømbe-etoumam. Yaq ndógo temøqóm. 41 Yaq ezoqa kopoáv gimøndæ-pindam. Ndigu āv ginimanqatám nqægo, "Zion umingiap matev goneáv. Geté manqat ate ndægo, ngenek ezoqam-qa yaq-te ge꞉manqatam, unimanqatín."

42 Yaq ndøgo, ezoqa kopoáv, gè-unimanqatiním ndego.

11

Lazales genanim

1 Ezoqa møndøgoám. Iz Lazalés. Ndego enqoni mbogoám. Ndego tegi sænakheis namba, Meli neka Mata, Betani vemiav-té giyagám. 2 Ngunuk Meli, tuge anganøm-yo Lazales enqoni qambogoam, ndúgu, tae etet sisip mbomambaqape, Evezøza-qa zenda tokhotapak-te guoqouz neka yaq susu ekeza izum vømbøe-vuogim. 3 Yaq ndigu Lazales-gi sænakheis manqat ndøkhoføtøvém, Yesu-te, "Evézøza, qoge qafu mbomambaqape, enqoni mbogó."

4 Geté Yesu nqanek manqat ge-ewag, ndego āv gene-eín nqægo, "Nqanek enqoni, løvøte-te gé-ituák. Geté tønefakhán ndógo, Mbumbukiam-qá iz mé꞉-eqá, neka Mbumbukiam-ge Yo, iz kandambaqape vøendāp."

5 Yesu poev kandambá, Mata-te neka tugu namba qawan-te neka Lazales-te. 6 Geté Lazales-qa enqoni-qa yaq-te manqat ge-ewag, ndego nakhamas-te okhoeáv ti-te. Geté ta manqei-te ndøgo, ma ge꞉goam, khøuwa menas nøme, møndø-qovezám. 7 Taqa zita-te, ndego ekeza paev ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo, "Nqawa Zudia plovins-té qazinǿ-qaván, Lazales bizimø-ometam."

8 Geté tegi paev ezoqam gimbo-qavøinam, "Nøméndim ezoqam. Nømønqei qagoam, ezoqa qo ambá nandí gini-pouqabemín ndøgo, vølaqabemin. Gê, qo unimanqatîn, veseze-qa qógo?"

9 Yaq Yesu gezø-ein, "Paveat kopo-te, khøuwa iziz tuélv nqambøigu. Gekha ezoqām ndego, paveat-te te-okhoat, ndego kopømba mbaín tekhaotav, vøbøiāv. Zapa ndógo, paveat-qá waev-té genǿ-okhoát. 10 Geté gekha ezoqām ndego, bøivun-te te-okhoat, ndego ndøkhaotáv, vøboiāv. Zapa ndógo, ndego waev mbaín."

11 Taqa zita-te, Yesu manqat nøme, āv gezømbe-eín nqægo, "Nigi nøfu Lazales, venanqei ndøbuvít. Geté no nangó qamótiú."

12 Yaq tegi paev ezoqam gindu-qavøinam, "Evézøza. Qanimáv. Ndego ndebuvit, yaq ndò-eqeieqei-év."

13 Ndigu até vøe-einim, Yesu Lazales-qa venanqei sømbiam-qa yaq-te mba me꞉manqaté. Geté ndego teqa løvøte-qa yaq-té gene-eín. 14 Yaq Yesu manqat ndaføyamba zø-eín, "Lazales møndønaním. 15 Geté zo zapaya, no khanakhanákh, no te namba goneav qagoam. Yaq zo kopømbá, no tøneunimanqatiním. Geté, ság. Ndakin zíniáv te-te."

10:40 10:40 Zion 1:28 **11:1** 11:1 Luk 10:38-39 **11:2** 11:2 Zion 12:3 **11:4** 11:4 Zion 9:3

16 Yaq Tomas, iz nøme gimbo-akhaemam, qaqangeāp, paev ezoqa nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Sà bizimuniáv. Yaq sizimú-pakhaén te namba.”

Yesu ndégo, ezoqa løvøte-te ndekhandi:zat neka khandi ndēzø-ētōām

17 Yesu Betani vemiav-te gemøfakhan, yaq āv gene-ewág nqægo: Lazales manqei-pakha-te møndø-utøvém. Ndakin khøuwa foa møndømønavøém. 18 Yaq Betani vemiav-a, yaq Zelusalem taon, taqa atap khapémbá. Tri kilomita mbá. 19 Zudia ezoqam kopoáv ginduzav, Mata neka Meli eiv vømøzø-tøkē, tigi anganøm-yo gezømbe-nanim.

20 Mata gu-ewag, av nqægo, Yesu ngêgeāv, yaq nakhoa-té gunøwáv. Yesu mbøeqatáz. Geté Meli khoev-té gunoqotám.

21 Yaq Mata Yesu gumbo-ein, “Evézøza. Qo amba nqanek toqogonin, yaq noge anganøm-yo, ambá gé:nanimák. 22 Geté no møtenøtén, até ndakín-a, qo Mbumbukiam andē gekha mē toqombo-viam, ndego ndøqa-etoám.”

23 Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Qoge anganøm-yo nango ndøkhandí:v.”

24 Yaq Mata gundu-ein, “No møtenøtén. Vaev khøuwa-te, løvøte ezoqam tikhandi:z, até ndegó-a, tékhandí:v.”

25 Yaq Yesu gumbo-ein, “Ezoqam nó, ezoqa løvøte-te nqækhandi:zat neka khandi nqāzø-ētōām. Gekha ezoqām ndego, no ndeunimanqatinat, ndego géyagét, oskia ndego tenanim. 26 Neka gekha ezoqām ndego, ndeyage neka no ndē-ūnīmānqātīnāt, ndego génanimák. Gê, qo nqanek moqó-unimanqatin?”

27 Yaq ndugu gundu-qavøiu, “Evézøza. No møe-unimanqatín, av nqægo, qo Mesayá. Mbumbukiam-gé Yó. Qo ndégo, Mbumbukiam manqat ge-ein, av nqægo, nqanek manqei-qape-te tendo-khofotav.”

Yesu Lazales-qa gevin

28 Mata nqanek manqat gumu-ein, yaq tugu namba qawan-té gunøqaván, Meli, manqat vømømbō-ein. Sègembo-voá, gumbo-ein, “Nømendim ezoqam møndø-geavún. Ngêgó nqanek. Qoqa ndøbeváp.”

29 Meli nqanek manqat gu-ewag, yaq ndugu até gundigu, gè-itán, te-te vōwav. 30 Yesu vemiav mokho-te fakhaneav ndøgoám. Ndego zua ndo:goám, ma Mata gumiqat. 31 Ndigu Zu ezoqa nøme, Meli namba khoev-te gigoam, eiv gimbo-tøkeam, gi-ometam, av nqægo, ndugu nakhamas-te gu-itan, vōfakhan, yaq ndigu gèmbo-paevém. Ndigu até vōe-einim, manqei pakha-tē gunōmā. Gemōvīn. 32 Meli Yesu-te gumufakhan, gu-omet, yaq teqa zenda tokhotapak-te, ekeza kha, manqei me:laváo, vømbō-ein, “Evézøza. Qo amba nqanek toqogonin, yaq noge anganøm-yo ambá gé:nanimák.”

33 Yesu Meli gu-omet, gu-eivam, neka ndigu Zu ezoqa nøme, namba gi:geavun, vō-eivumam, ndego mbøni mbonqosøgím, tanakh vøzōgo. 34 Yaq gezøbevap, “Zo ndego gekham-tē qazomó-otøvem?”

Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Evézøza. Bïziniáv, vømōqeiv.”

35 Yaq Yesu gèvín.

36 Yaq ndigu Zu ezoqam, āv gini-einím nqægo, “Ndæ! Ndego kuku kandambá qambogoam te-te.”

11:16 11:16 Mak 14:31 **11:24** 11:24 Zion 6:40 **11:27** 11:27 Zion 6:69

37 Geté ezoqa nøme āv gini-einím nqægo, “Ngenek, ndego bøi waev
mbain ezoqam ndøkhakheinøvém. Yaq gê, kopømba mbaîn, Lazales amba
tekhakheinøvemɨn? Yaq ndego ambá génanimák.”

Yesu Lazales løvøte-te gekhandi꞉v

38 Yesu manqei-pakha-te gemefakhan, mbøni kandambaqape, nangó
qanømbo-nqosøgím. Ta manqei-pakha ndøgo, køi nqá. Mboqog
mbaqambaqa-qapé gini-tokavám.

39 Yaq Yesu gezø-ein, “Mbaqambaqa-qape vø̀-qambesømém.”

Geté Mata, ndugu løvøte ezoqam-gu sævømiu, gundu-ein, “Evézøza.
Vøvanq unimé꞉-soqá. Ndego khøuwa mø̀ndømbo-foa-éz, manqei-pakha-te
ngu꞉gu.”

40 Yaq Yesu gumbo-ein, “No mø̀taqa-eín. Toqo-unimanqatin, yaq
Mbumbukiam-qa bazaføgakh-qape qóqeív.” 41 Yaq ndigu ezoqam até
gindigonem, mbaqambaqa-qape vø̄-qambesømem.

Yaq Yesu ová genøqán. Yaq āv gene-eín nqægo, “Tát! No ike kandambá
qo-te. Qo noqa manqat, mòqo-ewág. 42 No mø̀tenøtén, qo noqa manqat
oskia qòyogé. Geté no nqanek manqat ti zapaya ngínik qate-manqaté,
ezoqa ewaqape ngiwaniap. Nginik tɨabiti-unimanqatiním, av nqægo, no
qo qotøndo-khofotán.”

43 Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq
kandambaqapé møndæ-akhá, “Lázales. Mòqotøndo-fakháq!”

44 Yaq ngenek ezoqam, genanim, sègendo-fakhán. Teqa zenda
lou geagim nonqo neka zenda tokhotapak-te, ndabua até gembøe-
løvøtupám, neka kawa-te vømbō-løvøtupam.

Yaq Yesu ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, “Ndabua nandav, vø̀mbo-
nqovozømém, bēwav.”

Yesu ande gimbøe-voqoem
(Met 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Ndigu Zu ezoqam, Meli-te gindupia, yaq matev giqeivim, Yesu
gematanam, ndigu ezoqa kopoáv, gè-unimanqatiním. 46 Geté ezoqa
nøme, Felisi ezoqam-té ginøzáv, Yesu-qa matev-qa yaq-te, emanqat
vømøzø̄-votot.

47 Yaq Felisi ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, Zu
megetapak nøme ndøpisám. Manqa ndǿ-ovøemém. Yaq āv ginibondát
nqægo, “Gekhā zígonēm? Ngenek ezoqam, umingiap matev khàpumu-
khouwév, ngematanam. 48 Sa tizimbo-taket, matev av nqægo sa tegot,
yaq ezoqa ewaqape gé-unimanqatiním ndego. Yaq Lom megetapak,
Mbumbukiam-qa khoev géngi꞉nám neka manqei vønimbí-vinɨ̄m.”

49 Yaq ti mokho-te ndigu, ezoqa kopo, iz nqambogo Kayafas, ndego
ta viav-te ndøgo Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape gegoam,
ndego āv gene-eín nqægo, “Ge zô, matavap mbaîn? 50 Mozombó-
matøvemem? Qanimav ndǿgo, ezoqa kopo tenanim, ezoqa ewaqape
zapaya, ambá ndøgo, ni ezoqam ate nqazi꞉gu, sa tizimu-nasinim.”
51 Kayafas nqanek manqat ge-ein, ndego ambá av nqægo, yakhapus
mbā sege-matøvēm. Geté ndego Mbumbukiam-qá manqat ndøveáz.
Zapa ndǿgo, ta viav-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kan-
dambaqapé. Yaq nakémbá, ndego av ge꞉-ein nqægo, Yesu Zu bawan-
ak zapaya mē꞉nanɨ̄m. 52 Geté unimanqatín, Zu ezoqam zapaya mbá

11:37 11:37 Zion 9:6-7 **11:45** 11:45 Zion 7:31 **11:46** 11:46 Luk 16:31 **11:52** 11:52 Zion 10:16

mbá. Geté até ti zapaya ndigú-a, Mbumbukiam-gi nakheis ate ndi꞉gu, manqei-manqei vinivinimba ndindu-yageapet. Yaq até ndigú-a, tïabititøkuaném, vømǿ-kopoēz.

53 Ta khøuwa-te ndøgo, Zu megetapak voqoe ndøngazém, av nqægo, Yesu gēlaēm. 54 Yaq nakémbá, Yesu Zudia plovins-te, kha sekemba vøndæveáv. Geté Eflaim vemiav-té genøwáv, ndøgo leg-av manqei avønin-te ndøgo. Yaq ekeza paev ezoqam namba, ndógo tiyagám.

55 Ta khøuwa-te ndøgo, Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape, avønín qagoám. Yaq ezoqa ewaqape, Zelusalem taon-té ginøqavát, Mbumbukiam-qa bøi-te, é-betō-ndaføyamba-ez, tiqa khøuwa kandambaqape nonqo, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein. 56 Yaq ndigu Yesu-qa ndøvawát. Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te gimøvabat, ndigu āv ginibondát nqægo, “Áv khazøté-matavap? Ndego petøndéwāv penømakhaya, nqanek møvøna kandambaqape-te?” 57 Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam, ezoqa manqa é-møndøzømbo-løvuá, av nqægo, gekha ezoqām ndego, te-otev, Yesu ākenégo, bèzø-eín. Zapa ndógo, ndigu Yesu møvøiwat-qa mbogoám.

12

Meli tae et sisip mbomambaqape, Yesu-qa kha-te gumbøe-qouz (Met 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Khøuwa siks mba mu꞉-ewabám, Pasova khøuwa kandambaqape. Yaq Yesu Betani vemiav-té genøwáv. Betani vemiav ndógo, ma Lazales geqotam, ndego løvøte-te gekhandi꞉v. 2 Yaq qakhagus ndøgo, Yesu zapaya, lou ndøkhakheinømém. Mata ndøyogím, lou. Ezoqa nøme, Yesu namba lou loge-te giqonavam, Lazalés.

3 Yaq Meli até gundigu, Yesu-té gunøwáv, botol-qase tae et sisip mbomambaqape, fia kandambaqape, vøndōndap, yaq Yesu-qa zenda tokhotapak-te sasa mo꞉qouz. Yaq ekeza izúm gumbøe-vuogím. Taqa sisip gò꞉yát. Khoev-qape ùnime꞉-gutáv.

4 Yaq Yesu-ge paev ezoqa kopo nøme, Zudas Iskaliot, ndego vaev sa gemboqambun, āv gene-eín nqægo, 5 “Nqanek tae et fia kandambaqape, ambá ziwi꞉mín, moni mokho tri andled vizī-qasemin. Yaq moni ndigu, ambá gigiap-av ezoqam zizø-etoamín.” 6 Ngenek nqanek manqat ge-ein, ambá av nqægo, gigiap-av ezoqam me꞉goām. Geté zapa ndógo: Ndego aqona ezoqám. Yesu neka tegi paev ezoqam-gi moni, ndégo tembokewagám neka nøme sège-nøzøzoín, ekezan nonqo.

7 Geté Yesu gembo-ein, “Sègembo-iváv, ngunuk. Ei mbá gunimatanám. Nqanek tae et sisip mbomambaqape gugeatam neka noqa kha-te vō꞉qouz, ngunuk no otønat nonqo me꞉khakheinømbém. 8 Zo gigiap-av ezoqam namba oskia zøté-yageapát. Geté no namba, oskia zí꞉yageák.”

Lazales gimbo-voqoem

9 Zu ezoqa bawan-qape giyogem av nqægo, Yesu Betani vemiav-tē gegō, yaq ndigu tinøzáv ndógo. Ndigu ambá av nqægo, Yesu zapaya mbā gini-apāt, geté ndigu até Lazales omete-qa ndøgoám, ndego Yesu løvøte-te gekhandi꞉v. 10 Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, nqanek matev giqeivim, ndigu āv gini-voqoém nqægo, “Até Lazalés-a,

11:53 11:53 Zion 5:18 **12:1** 12:1 Zion 11:1, 43 **12:2** 12:2 Luk 10:40 **12:3** 12:3 Luk 7:37-38 **12:8** 12:8 Deut 15:11

bïzilaém." 11 Zapa ndøgo, Lazales zapaya, Zu ezoqa kopoáv, Yesu-té ginønøzáz, ndego vø-unimanqatinim.

Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me ge:-on
(Met 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Yaq khøuwa nøme qandopave, ezoqa bawan-qape Pasova khøuwa kandambaqape-te gindupindam, āv giniyogém nqægo: Yesu Zelusalem taon-té gendówáv. Avønín géfakhán. 13 Yaq ndigu epek ndø-upøgím, vømbø̄e-qatøzem. Yaq āv gini-akhaemát nqægo, "Hosána! Iké: Mbumbukiam-te. Ndego ngenek ezoqam bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav, ngenek Izlael ezoqam-ge kawa."

14 Yaq Yesu donki ndakinak ndø-omét. Yaq zita-té gembøeqóm, sasa ndøwav. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat, é-møndo:-eín, av nqægo, 15 "Zayon ezoqam. Zo møe ndøgő, zo ezoqam, Zelusalem taon-te ndozoyage. Ngé! Zoge kawa ngégeav. Donki ndakinak-qá zita-té gonoqotáv."

16 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu donki-qa zita-te, Zelusalem taon-te gewav, tegi paev ezoqam nqanek manqat-qa mokho zøtezateáv. Geté vaev-te, Yesu iz kandambaqape gendap, yaq tinizøtéz ndógo, nqanek manqat, Yesu-qá yaq-té qane-peaupám. Yaq ezoqa Yesu āv timbøe-matønømém, av Mbumbukiam-qa Manqat bugukhokhof qæ-ein.

17 Ndigu ezoqa kopoav, Yesu gi-ometam, Lazales gembo-akha, ndego manqei-pakha-te gegoam, neka løvøte-te vøkhandi:v, ndigu nqanek emanqat sège-vøndazát. 18 Yaq nakémbá, ezoqa kopoav-qape nakhoate gizav, Yesu vømbø̄e-qatøzem. Zapa ndógo, ndigu nqanek umingiap matev-qa yaq-te, møndøyogém, Yesu gematanam. 19 Yaq Felisi ezoqam ekeza mokho-mba, āv ginibónd nqægo, "Ndǽ, zøtéqeivïm? Ni ezoqa Yesu-qa yaq-te qazizømbi-khafen, kopømba mbaín. Ezoqa ewaqape sègembo-pavét."

Bawan vini-ak, Yesu omete-qa gigoam

20 Ndigu ezoqam-qa mokho-te, Zelusalem taon-te gi-apat, Pasova khøuwa-te Mbumbukiam-qa iz timø-eqanem, Glik ezoqam møndøgoám. 21 Yaq ndigu Filip-té ginøzáv, ndego Betsaida vemiav-ak, ndøgo Gelili plovins-te, vømbō-einim, "Khanánqa. Ni ambá manqat nimbo-einimín, Yesu." 22 Yaq Filip Endlu-té genøwáv, vømømbō-ein. Yaq ndigu ezoqa menas, sasa ndøzav, Yesu vømømbō-einim.

23 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Qanimáv. Khøuwa iz møndøndáp. Mbumbukiam avønín, iz kandambaqape mbó-etoám, Ezoqam-ge Yo. 24 No unimanqatín nqazø-manqate. Wit nanga, manqei-te bøiazaneav tøgoat neka pakhaezateav vógoāt, yaq yakhapus mbá segégoát. Geté tipakhaez, yaq nanga ndóviám. Kopoáv.

25 Gekha ezoqām ndego, yage-te møqæ tømboyat, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqām ndego, nqanek manqei-qape-te, ekeza yage zita te:wua, ndego miavmiav ndógeatát. 26 Gekha ezoqām ndego, noqa sasae gone-qa ndego, ndego no bènøpáev. Yaq ma no tøtegoat, até ndegó-a, gégoát. Gekha ezoqām ndego, noge sasae ezoqam tegoat, ndego noge Tat, iz kandambaqape mbó-etoám."

Yesu ekeza løvøte-qa yaq-te ge:zømas

12:11 12:11 Zion 11:45 **12:13** 12:13 Psa 118:25-26; Zion 1:49 **12:15** 12:15 Zech 9:9 **12:16** 12:16 Zion 2:22 **12:23** 12:23 Zion 13:31-32; 17:1 **12:24** 12:24 1 Ko 15:36 **12:25** 12:25 Met 16:25

27 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “No nòfofogeapét. Matavap gènømbu-kiambøpét. Gê, no gekha manqat nó-eĭn? Ndøgò? ‘Tát! No vòkhandĭːn. Nqanek viniv-qape benøfàkhán.’ Geté āv taoká! No nqánek qategeavún. Khøuwa eqeieqei mòndøndáp. 28 Tát! Qakeza iz vò-eqá!”

Yaq yan-te nqoːgo, manqat ndofakhán. Av qane-eín nqægo, “No nøkeza iz, møe-eqá. Yaq no nangó qató-eqá.”

29 Ezoqa ewaqape, ta manqei-te ndøgo giwaniapam neka nqanek manqat vōyogem, nøme āv gini-einím nqægo, “Ndand ndønqøōz.” Geté nøme gi-einim, “Enzol ezoqam, manqat mbo-eín.”

30 Yaq Yesu gendo-ein, “Manqat nqanek, yan-te qandovis, ambá av nqægo, no zapayā qane-manqatām. Geté zo zapayá qane-manqatám.

31 Ndakin Mbumbukiam manqei-qape ezoqam gégevezó, neka ndego manqei-qape kawa ezoqam, Saitan, vó-ogiū. 32 No manqei-qape-te nqægo, ti-eqanonam, yaq no ezoqa ewaqape nókhatób, no-te.”

33 Yesu nqanek manqat ge-ein, tenezømás ndógo, ndego ande āv kenénanĭm.*

34 Yaq ezoqa ewaqape gindu-einim, “Mozes-qa guguna manqat, ni qeiyogem, āv qaninømánd nqægo, Mesaya ndego miavmiav ndóyagát. Yaq ge qô, gekha zapâ, qo av ndoqote-manqate nqægo, Ezoqam-ge Yo gēnanĭm? Neka gê, ndego Ezoqam-ge Yo, gekha ezoqâm?”

35 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Waev, zo mokho-te khøuwa nøme khapémbá tøgoat. Zo ndakin waev zua nandazømbego, yaq waev-té qanø-okhó. Soqaín ndøgo, zo bøivun tøgutaz. Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, bøivun-te tema, ndego géːotevák, ande āv kenéma. 36 Ndakin waev zua ndøgó, zo namba. Yaq nakémbá, vò-unimanqatiním, nqanek waev, yaq até zó-a, vozó-waev-ezoqam-ēz.”

Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq gèwáv. Gèpeó, ezoqam-te.

Ezoqa kopoáv, Yesu unimanqatinteáv

37 Yesu ezoqa ewaqape-qa bøi-te, umingiap matev vinivinimba kopoáv gematønumam. Geté até ndøgó-a, ndigu unimanqatinteáv ndego. 38 Nqanek matev tønefakhán ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat tàbete-unimanqatín, tege manqa vevezam ezoqam Aezaya gepeawam. Ndøgo āv qane-manqaté nqægo,

“Evézøza. Manqat ndøgo, ni qati-zømesimam, gekha ezoqā ndó-unimanqatin?
Neka gekha ezoqā ndómatøvem, av nqægo, nqanek matev kandakanda, Mbumbukiam ndømatanām?”

39 Ezoqa kopømba mbaín, Yesu gé-unimanqatinĭm. Taqa yaq-te, Aezaya manqat nøme āv gene-eín nqægo,

40 “Mbumbukiam bøi mòndøzø-gutám,
neka mbøni vøzōtok.
Yaq nakémbá, ndigu kopømba mbaín, bøi tiːqeivat
neka tiqa mbøni-te, kopømba mbaín, mokho timbo-ndapemat,
neka ndigu kopømba mbaín, no-te tinduzav, neka no ndigu vóe-khakheinøvēm.”

12:27 12:27 Psa 6:3; 42:5; Met 26:38 **12:32** 12:32 Zion 3:14 **12:33** 12:33 Zion 19:6 * **12:33** 12:33 Ndógo tene-eín, tae mutui-te ti-eqeinam, vøtøkewēm. **12:34** 12:34 Psa 110:4; Isa 9:7; Dan 7:14 **12:35** 12:35 Zion 8:12 **12:36** 12:36 Ef 5:8 **12:38** 12:38 Isa 53:1 **12:40** 12:40 Isa 6:10

41 Aezaya nqanek manqat, Yesu me:-eín. Ndego é-møndo:qeív, av nqægo, Yesu iz kandambaqape ndøndáp.
42 Ezoqa kopoáv, ndigu Yesu unimanqatinteáv. Geté até Zu megetapak mokho-té-a, nøme møndø-unimanqatiním. Kopoáv. Geté ndigu gèkhonoumám. Ndigu manqat bavokho einiáv, av nqægo, Yesu-tē ginønøzāz. Zapa ndøgo, ndigu Felisi ezoqam-te møe ndøgoám. Soqaín ndøgo, ndigu tiqa guligulim-te tizømbe-khafen. 43 Ndigu iz kandakanda, ezoqam-te ndape-qa ndøgoám, ambá ndøgo, Mbumbukiam-te.

Ezoqa manqa ovøyam-te tø-ab, nqánek, Yesu-qa manqat

44 Yaq Yesu sa manqa ndøyám. Av gene-eín nqægo, “Gekha ezoqām ndego, no nde-unimanqatinat, ndego ambá av nqægo, no mba ndø-unimanqatināt. Geté ndego até ndegó-a, no gendo-khofotan, nde-unimanqatínát. 45 Neka gekha ezoqām ndego, no ndenømende, ndego até ndegó-a, no gendo-khofotan, nde-omêté. 46 No waev nogeavún, nqanek manqei-qape-te. Yaq gekha ezoqām ndego, no nde-unimanqatinat, ndego bøivun-te sekemba géyageák.
47 Gekha ezoqām ndego, noqa manqat ndeyoge, gete o-mba ndapeav ndøgo, no ndego manqa ovøyam-te nøveák. Zapa ndøgo, no ambá ta zapaya ndøgo, tøtegeavún, manqei-qape ezoqam manqa ovøyam-te tæab. Geté no ndigu khandi:zat-qa nogeavún. 48 Gekha ezoqām ndego, no ndesanqana neka noqa manqat o-mba ndapeav ndego, matev ndøgó, ndego manqa ovøyam-te tøve. Ndego vaev khøuwa-te, manqa ovøyam-te, nqánek qávé, manqat no nqæmanqate. 49 Zapa ndøgo, manqat ndøgo, no qate-zømesimam, ndøgo ambá av nqægo, noqa matavap-tē qandofakhatē. Geté manqat, Tat nøløvuát, ndego no gendo-khofotan, no gekha manqat banø-ein neka ezoqa batē-zømesim. 50 Neka no møtenøtén, manqat ndøgo, no manqa genø-løvua, tøte-zømesim, zo khandi miavmiav zø-etoám. Yaq nakémbá, gekha manqāt ndøgo, no nqate-manqate, no āv qate-manqaté, av Tat genømbe-ein.”

13

Yesu ekeza paev ezoqam, zenda tokhotapak gezøsunguz

1 Pasova khøuwa kandambaqape, avønín qagoám. Yesu é-møndæ-otév, teqa khøuwa møndø-fakhān. Ndego nqanek manqei-qape, avønín gé-iváv, Eve-te vøwāv. Ndego kuku mbogoám, ekeza ezoqam-te, nqanek manqei-qape-te. Yaq ndakin ndego āv genezømás nqægo: Teqa kuku kandamba tantáv.
2 Khagus, Yesu ekeza paev ezoqam namba, lou gilog, Zudas, Saemon Iskaliot-ge yo, nqova soqaqape matavap é-møndømbo-etoám, av nqægo, Yesu segembō-qambūn. 3 Yesu møndæ-otév, Eve matev ate ndægo, teqá zenda-té genøvé. Neka ndego møndæ-otév, Mbumbukiam-té gendowáv, neka yaq nango Mbumbukiam-te vøvesēz. 4 Yaq Yesu até gendego, lou loge-te geqotam, gè-itán, ndabua mumat go:-uzam, gèkhofá, neka ndabua susu vuogim nonqo, bøndim-te vōløvøen. 5 Qamømbøeva ndøgo, ndego ndis-te ibøkha ndøqóuz, tegi paev ezoqam-qa zenda tokhotapak sunguzam vōngaz, neka ndabua bøndim-te qambo-løvøetam, susu sasa

12:41 12:41 Isa 6:1 **12:42** 12:42 Zion 9:22 **12:43** 12:43 Zion 5:44 **12:45** 12:45 Zion 14:9 **12:47** 12:47 Zion 3:17 **13:2** 13:2 Luk 22:3; Zion 13:27 **13:3** 13:3 Zion 3:35; 16:28

zømbe-vuogim. 6 Yaq Saemon Pita-te gendowav, ngenek Yesu āv gembøe-eín nqægo, “Evézøza. Qo ezoqa kandambaqapé. Kopømba mbaín, noqa zenda tokhotapak toqosunguz.”

7 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qo ndakin mokho ndapeáv, matev no nqæmatønumit. Geté vaev-te ndòqome-qatéq.”

8 Yaq Pita gendo-ein, “Kopømba ùnime꞉-mbaín, zenda tokhotapak toqonø-sunguz.”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No qoqa zenda tokhotapak sunguziav tøgoat, yaq qo kopømba mbaín, noge ezoqam toqogoat.”

9 Yaq Saemon Pita gendo-qavøiu, “Evézøza! Av tægoat ndægo, yaq qo zenda tokhotapak mba qonǿ-sunguzák, geté até lou geagim nonqó-a neka kawa voqonǿ-sungūz.”

10 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Gekha ezoqām ndego, tekhakuam, teqa kha ate ndægo bæbáes. Ndego kha nango gésunguzák. Geté zenda tokhotapak mba ndǿsungúz. Até zó-a, bæbáes. Geté ezoqa ewaqapé mbá.” 11 Yesu é-møndæ-otév, gekha ezoqām ndego, sa temboqambun. Yaq nakémbá, av ge꞉-ein nqægo, “Ezoqa ewaqapē mbā, bæbæs.”

12 Yesu tiqa zenda tokhotapak gumusunguz, yaq ndabua mumat go꞉-uzam, gekhofa, nqawa tène-úz, vǿqom, ma geqotam ndøgo. Yaq gezøbevap, “Zo mokho mozombó-ndapem, no ndakin matev qazø-matønumat? 13 Zo no ‘Nømendim ezoqam’ neka ‘Evezøza’ zonø-akhayám. Yaq ndøgo qanimáv. Zapa ndǿgo, no unimanqatín, zoge nømendim ezoqám neka zoge Evezøzá. 14 No zoge Evezøza neka zoge nømendim ezoqam nqægo, zenda tokhotapak qazø-sunguzat, yaq até zó-a, zo yaqyaq-a zenda tokhotapak zósunguzumát. 15 No matev mǿtezømás. Yaq até zó-a, matev kopo zómatønumát, av no qazømbe-matanam. 16 No unimanqatín nqazø-manqate. Sasae ezoqam, ekeza kawa ezoqam géløvuák. Neka u-anim, ma géløvuák, ndego ezoqam, ma gende-khofotav. 17 Ndakin zo mǿzøte-zøtéz, taqa yaq-te. Zo āv tøne-matanám. Yaq zo khanakhanakh-us zógoát.

18 No ambá av nqēgo, zo ezoqa ewaqape nøte-manqatē. No mǿtenøtén, ndigu ezoqam, no qævevesam. Geté manqat ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat-te nqapeawap, tàbete-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, ‘Ndego ezoqam, lou namba qatilogat, sègenø-qambún.’ 19 Ndakin, nqanek matev fakhaneav ndøgo, no é-ndøtezømastét, taqa yaq-te. Yaq matev tøfakhan, zo tǿne-unimanqatiním, av nqægo, no ndégo.

20 No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme tekhato, ndego no qatøndo-khofotav, ndego no ndǿkhatómb. Neka gekha ezoqām ndego, no tekhatomb, ndego ndégo tékható, ma no gende-khofotan.”

Yesu tegi paev ezoqam ge꞉zømas, av nqægo, ezoqa kopo segembō-qambūn

(Met 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Yesu nqanek manqat gumu-ein, yaq ndego mbøni mbová. Yaq ndego manqat ndaføyamba zø-eín, av nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate, zo ezoqa kopo segenǿ-qambún, neka no qaqa ezoqam-qa zenda-te vǿvē.”

13:10 13:10 Zion 15:3; 6:64, 70-71 **13:14** 13:14 Met 20:28; Luk 22:27 **13:15** 13:15 Filip 2:5; Kol 3:13; 1 Pita 2:21 **13:16** 13:16 Met 10:24 **13:18** 13:18 Psa 41:9 **13:19** 13:19 Zion 14:29; 16:4 **13:20** 13:20 Met 10:40

22 Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq sègewambám. Gò꞉bevøpém, ndego gekha ezoqām mé꞉manqate. 23 Ndego paev ezoqa nøme, Yesu kuku qambogoam te-te, ndego Yesu avønin-té geqotám. 24 Yaq Saemon Pita, bøi mba mbokhouwá, av nqægo, “Qombøébevāp, nandev. Gekha ezoqā mé꞉manqate?”

25 Yaq ndego paev ezoqam, Yesu-té genøsiná, vømbōbevap, “Evézøza. Gekha ezoqām qoté-manqate?”

26 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No lou mbewat, yaf-té qatúqoqóm. Yaq gekha ezoqām ndego, tæmbo-etoam, ezoqam ndégo.” Yaq Yesu até gendego, yaf-te lou mbewat vøuqoqom, Zudas, ndego Saemon Iskaliotge yo, sasa mbo-etoam.

27 Zudas nqanek lou mbewat gendap, yaq Saitan mu꞉-ón, teqa mokhote.

Yaq Yesu āv gembøe-eín nqægo, “Matev ndøgo, qo matanam-qa ndoqogo, nakhamas-té qanøgó.”

28 Ndigu ezoqa nøme, lou loge-te giqonavam, ndigu mokho ndapeáv, gekha zapā Yesu nqanek manqat gembo-ein. 29 Ezoqa nøme āv ginimatavupám nqægo: Yesu Zudas loge gigiap wi-qa yaq-te abembøe-eín, tiqa khøuwa kandambaqape nonqo, o gigiap-av ezoqam moni etoam-qa yaq-te abembøe-eín. Zapa ndøgo, moni ndégo tembo-kewagám. 30 Zudas nqanek lou mbewat ge꞉ndap, yaq até gendego, bavokho vøfakhan. Ta khøuwa-te ndøgo, lová.

Yesu guguna manqat ndakinak gezø-løvua

31 Zudas ge-ivav, gewav, yaq Yesu āv gene-eín nqægo, “Ndakin Ezoqam-ge Yo, iz kandambaqape ndøndáp. Neka te mokho-te, Mbumbukiam iz kandambaqape vøndāp. 32 Mbumbukiam Ezoqam-ge Yo-qa mokho-te, iz kandambaqape tendap, yaq ndego até Ezoqam-gé Yó-a, iz kandambaqape mbó-etoám. Unimanqatín, ndego iz kandambaqape, avønín é-ndømbo-etoám. 33 Nogi nakheis. No ndakin khøuwa khapímbá, zo namba tøtegoat. Zo no ambá ndøzønømbe-vawém. Geté, av Zu megetapak qazømbe-ein, no zo manqat kopó, āv tæzømbé-eín, ‘Zo kopømba mbaín tozotøndozav, ma no nqatema.’

34 No zo ndakin guguna manqat ndakinak nøzø-løvuá. Manqat nqánek: Zo kuku yà bezøgó, yaqyaq-a. Av no kuku qanømbe-goam zo-te, yaq até zóa, zo kuku āv tabezømbe꞉gó, yaqyaq-a. 35 Zo kuku tøzøgoat, yaqyaq-a, yaq ezoqa ewaqape segézøtéz, av nqægo, zo nogí paev ezoqám.”

Yesu Pita gembo-vøndøyam, ndego teqa yaq-te to꞉nawam
(Met 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Saemon Pita Yesu gembobevap, “Evézøza. Gê, qo ākhoqotéma?”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No ma nqatema, qo ndakin kopømba mbaín, toqonøndo-paev. Geté vaev-te, qo qonøndó-páev.”

37 Yaq Pita gembobevap, “Evézøza, gekha zapâ, no kopømba mbaïn ndøgo, qo ndakin tøtaqando-paev? No notónaním, qo zapaya.”

38 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Gê, qo unimanqatïn qotó-naqanïm no zapaya? Áv taoká. No unimanqatín nqataqa-manqate, kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te, ndòqotøkhæ-nawám. Misiká toqotonawam.”

13:27 13:27 Zion 13:2 **13:31** 13:31 Zion 12:23 **13:32** 13:32 Zion 17:5 **13:33** 13:33 Zion 7:33-34 **13:34** 13:34 Zion 15:12, 17; 1 Zion 3:23; 2 Zion 5 **13:38** 13:38 Zion 18:15-18, 25-27

14

Mbumbukiam-te, nakhoa Yesú

1 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo mbøni bezø̀vā́. Geté zo
Mbumbukiam zó-unimanqatiním. Neka até no-á, vø̄-unimanqatinim.
2 Noge Tat-qa khoev-te, kougiap kopoáv. Amba mbain tøgonɨn, no av
nqægo ambá nøzømbé-einák. Yaq no tøtemá ndǿgo, zo khoev nomøzǿ-
khakheinám. 3 No tænav ndøgo, khoev vømøzǿ-khakheinām, yaq nango
ndø̀tøndo-veséz, zo vǿekhatōb, nøkezan-te. Yaq até zó-a, tø̀negó, ma no
tøtegoat. 4 Zo nakhoa mø̀zøte-zøtéz, ndøgo ndølowe, ma no tøtema.”
5 Yaq Tomas gembobevap, “Evézøza, ni nøtenateáv, ma qo toqotema.
Gê, ni nakhoa áv khatínøtēn?”
6 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nakhoa, nó. Neka unimanqatin, nó. Neka
khandi, nó. Ezoqa no mokho-te mbá, gindúzáv, atema Tat-te. Nakhoa
nøme mbaín. 7 Zo no qazøte-zøtez, yaq zo até nogé Tát-a, ndø̀zøte-zøtéz.
Até ndakín-a, zo mø̀zøte-zøtéz ndego. Neka zo ndego mòzo-ometám.”
8 Yaq Filip gembo-ein, “Evézøza. Ni ambá Qave qoti-nømandín. Ság,
nqanek.”
9 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Fílip. No nupøkhán mbá, zo namba
nqaziyage. Yaq gê, qo no qateqateâv? Gekha ezoqām ndego, no
genømend, ndego Tat ndø-omét. Gekha zapâ, qo no ndoqonø-manqate,
av nqægo, ‘Ni ambā Qave qoti-nømandīn?’ 10 Gê, qo unimanqatinteâv,
av nqægo, no Tat-qā mokho-tē qatu:gū neka ndego Tat, no mokho-tē
gunu:gū? Manqat ndøgo, no nqazø-manqate, no ambá av nqǣgo, nøkeza
matavap-tē qatø-manqatē. Geté Tat mu:sasaeát, ndego noqa mokho-te
ngu:gu. 11 Zo no vø̀-unimanqatiním, no zo av nqazømbe-manqate nqægo,
no Tat mokho-tē qatu:gū, neka ndego Tat, no mokho-tē gunu:gū. Geté
zo nqanek manqat unimanqatinteav tøgoat, zo tøzøté-unimanqatiním
ndǿgo, no matev nqæmatanam. 12 No unimanqatín nqazø-manqate.
Gekha ezoqām ndego, no nde-unimanqatinat, ndego matev āv gené-
matønumát, av no nqate-matanam. Unimanqatín. Matev ndøgo, tem-
atønumat, ndø̀mø-løvuám, av matev no nqate-matanam. Zapa ndǿgo, no
Tat-té qatømá. 13 Yaq gekha matēv ndøgo, zo noqa iz-te tozo-viømemat,
no ndæ̀matønumát. Yaq ndǿgo, Yo mokho-te, Tat-qa iz tàbete-eqawát.
14 Unimanqatín. Gekha matēv ndøgo, zo noqa iz-te tozotøndo-viømemat,
no ndæ̀matønumát.”

Yesu manqa mbusa geve, Nqova Mbomambaqape tendo-khofotav

15 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo kuku tøzøgoat no-te, yaq zo noqa
manqa løvuat manqat ndòzombo-pavát. 16 No Tat ndæ̀mboviám. Yaq
ndego zo tøke ezoqam nøme zǿ-etoám. Yaq ngenek zo namba mé:yagát,
miavmiav. 17 Ngenek tøke ezoqam, Nqova Mbomambaqapé. Ndego
unimanqatin manqat mba ndømanqaté. Manqei-qape ezoqam, kopømba
mbaín, tindafem. Zapa ndǿgo, ndigu ndego ometupáv neka ndego
zøtezateáv. Geté zo ndego mø̀zøte-zøtéz. Zapa ndǿgo, ndego zo namba
me:gó neka zo mokho-te até gú:goát.
18 No tænav, no ambá av nqǣgo, zo andē loundik me nøtézuvāz. Geté no
nango ndø̀tøndoqaván, zo-te. 19 Khapé gé:-auwamák. Yaq manqei-qape

14:3 14:3 Zion 12:26 **14:6** 14:6 Zion 11:25; Lom 5:1-2 **14:7** 14:7 Zion 8:19 **14:9** 14:9 Zion 12:45; Kol 1:15; Iblu 1:3 **14:10** 14:10 Zion 12:49 **14:11** 14:11 Zion 10:38 **14:12** 14:12 Mak 16:19-20 **14:13** 14:13 Met 7:7; Zion 15:16 **14:15** 14:15 Zion 15:10; 1 Zion 5:3 **14:16** 14:16 Zion 14:26; 15:26; 16:7 **14:17** 14:17 Zion 16:13

ezoqam no nango génømendamák. Geté zo no ndòzo-nømendát. Zapa ndøgo, no tæyagat, yaq até zó-a, zo ndòzoyagát. 20 Ta khøuwa-te ndøgo, zo tøzøté-zøtéz ndøgo, no Tat-qā mokho-tē qatu꞉gū neka zo no mokho-tē qazotu꞉gū neka no zo mokho-tē qatu꞉gū.

21 Gekha ezoqām ndego, noqa guguna manqat te-ewagat neka vømbópavāt, ezoqam ndégo, kuku ndømbogo no-te. Neka gekha ezoqām ndego, no-te kuku ndømbogo, noge Tat kukú te-te. Neka até nó-a, kukú te-te. Neka no ndego, nøkezan-qa yaq-te, nombó-vøndøyám."

22 Yaq Zudas gembo-ein, (ngenek Zudas teoká ndego, Zudas Iskaliot), "Evézøza, gekha zapâ, qo ni qakezan-qa yaq-te toqoni-vøndøyam, getē manqei-qape ezoqam qozō-vøndøyamāk?"

23 Yaq Yesu gembo-qavøiu, "Gekha ezoqām ndego, no-te kuku tømbogoat, ndego noqa manqat o-mba mbøéndapát. Yaq noge Tat kuku mbógoát te-te. Yaq ni nitøndú-niáv, te namba vøtíqōm. 24 Geté gekha ezoqām ndego, kuku mbain tøgoat no-te, ndego noqa nømendim manqat, o-mba gó꞉ndapeák. Nqanek manqat zo nqazoyoge, ndøgo ambá av nqægo, nøkeza manqāt, geté ndøgo Tat-qá manqát, ndego no gendo-khofotan.

25 No nqanek manqat, tæzømbe-eín ndógo, ate av-té, no zo namba nqate꞉go. 26 Ndego tøke ezoqam, Nqova Mbomambaqape, ndego Tat noqa iz-te tendo-khofotav zo-te, ndego zo matev ate ndægo gé꞉zømesimát neka matavap vøzǿ-mboqoayāt, manqat ate ndægo, no qazø-manqatam.

27 No mbøni bøiv matev nøzǿ-iváv zo-te. Noqá mbøni bøiv matév. Mbøni bøiv matev ndøgo, tæzø-etoam, viní. Av taoká, av manqei-qape ezoqam ndizømbe-etoam. 28 Zo manqat mòzonø-yogém, no qazø-ein, av nqægo, 'No nømá. Geté no nango ndøtøndo-veséz zo-te.' Zo amba kuku tøzøgonin, no-te, yaq zo ambá khanakhanákh, no Tat-te nqæma. Zapa ndógo, ndego no møndø-løvumbám.

29 Matev okhokho-té qanófakhán. Geté no ndakin é-bazømbe-eín. Yaq matev tøfakhan ndøgo, zo tøne-unimanqatiním. 30 No zo namba, manqat kandakanda nøme nómanqateák. Zapa ndógo, nqanek manqei-qape-ge megeat ezoqam, Saitan, ngégeav. Ndego kopømba mbaín, no tetømbuno. 31 Geté manqei-qape ezoqam, tïabiti-zøtéz, av nqægo, no kukú Tat-te. Yaq nakémbá, no matev ate nqægo, āv tøtégót, av ndego no manqa genømbe-løvua.

Mā. Bïziniáv. Nqane manqei bïzi-ivøvém."

15

Yesu ndego waen táe, ni tangtáng

1 Yesu tegi paev ezoqam, manqat nøme, āv gezømbe-eín nqægo, "No unimanqatin waen táe, neka noge Tat, waen khae keoge ezoqám. 2 Gekha tāng ndøgo, no-te nqago, nanga vi꞉mav ndøgo, ndego géqóg. Geté tang ndøgo, nanga qavi꞉matun, tang-qasis qapakhapakhawamin, gèmøkuiamín. Ndego tenegoatún ndógo, yaq tang ndøgo, tàbete-eqeieqeí neka nanga kopoav betēviam. 3 Zo mòzo-eqeieqei-éz. Noqa nømendim manqat mokho-té, zo qate-zømesimam, tøzøte-eqeieqei-éz. 4 Zo no mokho-te até vøugú, yaq no zo mokho-te oskia nøtúgoát. Tang kopømba mbaín,

14:20 14:20 Zion 17:21-23 **14:24** 14:24 Zion 7:16 **14:28** 14:28 Zion 20:17 **14:29** 14:29 Zion 13:19 **15:2** 15:2 Met 3:10

ekezan mba nanga tøviam, geté tae-te tøbunøzupit. Zo até kopó. No mokho-te goneav tozogoat, zo kopømba mbaín, mokho tøzøfakhan.
5 No waen taé, neka zo tangtáng. Gekha ezoqām ndego, no mokho-te tu:goat neka no te mokho-te vøtúgoāt, ndego mokho kandambá tømbofakhan. Zo no namba bunøzeav tøgoat, zo matev-qase kopømba mbaín, tozo-matønumat. 6 Gekha ezoqām ndego, no mokho-te goneav tøgoat, ndego ande tang soqaqape me mé:-ogím, vøkakavøēm. Tangtang av nqægo gémøvøyám, gøinam-te sasa mønqagîm, vøløngotām. 7 Zo no mokho-te ate tozotugoat neka noqa manqat zo mokho-te ate vøugoāt, yaq gekha matēv ndøgo, zo poev tøzøgoat, vòviømemát, yaq zo ndòzoupøgimát. 8 Zo mokho kandamba tøzø-fakhanam neka ta mokho-te tøzøtezømas, av nqægo, zo nogî paev ezoqām, noge Tat iz kandambaqape ndógo tenéndáp. 9 No kuku zo-te, āv qanømbegó, av Tat kuku ndømbøego note. Zo até vøugú, noqa kuku matev mokho-te. 10 Zo noqa manqa løvuat manqat, o-mba tozoto-ndapat, yaq zo noqa kuku matev mokho-te oskia ndòzotu:-goát, ate av-té, no Tat-qa manqa løvuat, o-mba nqato-ndape, neka no teqa kuku matev-te oskia nqatu:gu. 11 No zo nqanek manqat, tæzømbe-manqaté ndógo: Noqa khanakhanakh zo mokho-te tàbetegó neka zoqa khanakhanakh tàbezømbe-tøtøvøyám.
12 Noqa manqa løvuat nqánek: Zo yaqyaq-a kuku āv tabezømbe:gó, av no kuku nqanømbe:go zo-te. 13 Ezoqa zifuap-te kuku kandambaqape tømbogoat, yaq ekeza yage sa tenqonqotav, ti zapaya, teqa kuku matev, ùnime:-løvuám, kuku matev ate ndægo. 14 Zo nogí nøfuáp, zo manqat tozombo-pavat, no nqazø-løvuat. 15 No zo ndakin sasae ezoqam, sekemba nøzø-akhayamák. Zapa ndógo, sasae ezoqam mè:zøtezák, ekeza kawa ezoqam, ande gekha matev me mé:gō. Geté no zo nøfuap nøzøakhayám. Zapa ndógo, manqat ate qægoam, Tat-te qæ-ewagam, no zo møte-zømesimám. 16 Zo ambá av nqǣgo, no zo zoveatønēm. Geté zo no nøvevesám. Neka no zo tøte-abám ndógo, zo mokho kandambaqape tàbezømbe-fakhán. Yaq ta mokho ndøgo, ate nonqo tàbetegót. Yaq gekha matēv ndøgo, zo Tat noqa iz-te tozombo-viømemat, ndego segezøetoumát.
17 Noqa manqa løvuat manqat zo-te nqánek: Zo kuku yà bezøgó, yaqyaq-a."

Manqei-qape ezoqam, Yesu-gi paev ezoqam gésanqabát, ate av-té, Yesu gi:sanqawam

18 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Zo manqei-qape ezoqam tisanqabat, yaq zo manqa matev nqawá qanø-eimimát, av nqægo, ndigu bugukhokhof no mo:sanqambám. 19 Zo amba manqei-qape-gi tozogonin, yaq manqei-qape ezoqam, ambá kuku zøgonín zo-te, ate avté, ekeza ezoqa nøme-te, kuku ndøzømbe:go. Geté zo manqei-qapegí mbá. No nøvevesám zo, nqanek manqei-qape-te. Yaq nakémbá, ndigu manqei-qape ezoqam, zo gèsanqazá. 20 Gèmbo-mataváp. No āv qazømbe-eín nqægo, 'Sasae ezoqam, ekeza kawa ezoqam géløvuák.' Ezoqa no ngenøgim ginøgoam, yaq ndigu até zó-a, ngenøgim zøgoát. Neka ezoqa, noqa nømendim manqat gi-upøgimam, yaq até zoqá nømendim manqát-a, ndø-upøgimát. 21 Ndigu zo nqanek matev ate ndægo, no

15:6 15:6 Met 7:19; 13:42 **15:8** 15:8 Met 5:16 **15:10** 15:10 Zion 14:15; 1 Zion 2:5 **15:12** 15:12 Zion 13:34 **15:13** 15:13 Zion 10:11; 1 Zion 3:16 **15:14** 15:14 Met 12:50 **15:17** 15:17 Zion 13:34 **15:19** 15:19 Zion 17:14 **15:20** 15:20 Zion 13:16

zapayá gizømbé-matønumát. Zapa ndøgo, ndego ezoqam, no gendo-khofotan, ndigu zøtezateáv. 22 No okhoeav tøgonin neka no ndigu manqat einiav vøgonin, ndigu manqa-zapazapa ambá mbaín sègegonín. Geté no møegeavún neka no ndigu manqat vøzø-ein. Yaq nakémbá, ndigu kopømba mbaín ti-einim, av nqægo, 'Ni manqa-zapa-ūs mbā, zapa ndøgo, ni nøtenateāv.' 23 Gekha ezoqām ndigu, no ndisanqana, ndigu até nogé Tát-a, ndisanqâwé. 24 No ti mokho-te amba matev goneav tøgonin, av bugukhokhof ezoqa goneav qagoam, ndigu manqa-zapazapa ambá mbaín sègegonín. Geté ndigu noqa matev møndø-qeivám. Geté até ndøgó-a, ndigu no sège-sanqambám, Tat namba. 25 Geté nqanek matev tønefakhán ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat tàbete-unimanqatín, tiqa guguna manqat-te ndøpeawap, av nqægo, 'Ndigu no khokhó sege-sanqambám. Mokho mbaín.'

26 Ndego tøke ezoqam tendowav, no zo-te tøtøndo-khofotav, no Tat-te tægoat, ndego zo mé:zømesimát, noqa yaq-te. Ndego tøke ezoqam, Nqova Mbomambaqapé. Ndego Tat-té gendowavín neka unimanqatin manqat mba ndømanqaté. 27 Neka ate zó-a, zo ezoqa noqa yaq-te vøzøté-zømesimāt. Zapa ndøgo, zo oskia zogoám no namba, no sasae ande qatengaz, atema ndakin."

16

1 "No zo nqanek manqat ndøgo tæzømbe-manqaté, zoqa unimanqatin navøepøteav tàbezømbegó. 2 Zo Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, gizømbé-khafeapát. Unimanqatín. Khøuwa ndømø-fakház. Yaq ezoqa zo løvøte-te ti-abumat, ndigu āv giní-matavupát nqægo: Ndigu Mbumbukiam-qā sasae ndøgōt. 3 Ezoqa matev av nqægo, zapa ndøgo tinígoném, ndigu no mè:zøtezák, neka até noge Tát-a, mè:zøtezák. 4 Geté no zo nqanek manqat tæzømbe-manqatám ndøgo, ta khøuwa ndøgo timøfakhaz, yaq zo matavap nango tàbezømbe-vesezú, no ande gekha manqat me nøzømbē-manqatam. No zo bugukhokhof manqat einiáv, taqa yaq-te. Zapa ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo, no møegoám, zo namba."

Nqova Mbomambaqape-qa sasae-qa yaq-te

5 Yaq Yesu tegi paev ezoqam, manqat nøme gezø-ein, "No ndakin nømá. Te-te ndégo tøtømá, no ma gende-khofotan. Geté zo ezoqa kopo no-te bevøpøteáv av nqægo, 'Gê, qo ākhoqotéma?' 6 Zapa ndøgo, zo mbøni zøvá, ta zapaya ndøgo, no qazø-ein. 7 Geté no unimanqatín nqazø-manqate. Ndøgo qanimáv zo-te, no tænav. Zapa ndøgo, no okhoeav tøgoat, yaq ndego tøke ezoqam gendówavák zo-te. Geté no tænav, yaq no ndego notøndó-khofotáv zo-te.

8 Ndego tendowav, ndego manqei-qape ezoqam āv genézømás nqægo: Tiqa matavap soqaín, manqa-zapa neka matev eqeieqei neka Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-qa yaq-te. 9 Manqa-zapa-qa yaq-te, ndego te:zømas: Manqa-zapa nqánek, ndigu no unimanqatinteav ndøgo. 10 Neka matev eqeieqei-qa yaq-te, ndego te:zømas: Ezoqa Mbumbukiam-qa bøi-te, ta mokho-te ndøgo tiní-eqeieqei-éz, no Tat-te tænav. Yaq zo nango zónømendamák. 11 Neka manqa ovøyam-qa yaq-te, ndego te:zømas:

15:23 15:23 Luk 10:16 **15:25** 15:25 Psa 35:19; 69:4 **15:26** 15:26 Zion 14:26 **16:2** 16:2 Met 24:9; Luk 6:22; Zion 9:22 **16:3** 16:3 Zion 15:21 **16:7** 16:7 Zion 14:16 **16:11** 16:11 Zion 12:31

Mbumbukiam ndego manqei-qape-ge megeat ezoqam, Saitan, manqa ovøyam-te mɔ̀ndøvé. Ndego yaq-fia nqosøgeap, ndɔ̀møqeív.

12 No zo-te manqat kandambá, manqa manqate-qa nqægo. Geté zo ndakin kopømba mbaín, mokho tozombo-ndapem. 13 Geté Nqova Mbomambaqape tendowav, ndego unimanqatin manqat mba ndemanqate, yaq ndego zo unimanqatin manqat-té genǿ-itúb, ate ndægo. Ndego ambá av nqægo, ekeza matavap-tē genǿ-manqatāt. Geté ndǿgo témanqatát, manqat ndøgo te-ewagat. Neka ndego gé:zømesimát, megemege-te ndo:go, ande gekha matev me mó:fakhanām. 14 Ndego noqa iz ndǿeqatát. Zapa ndǿgo, manqat ndøgo, zo te:zømesimat, no-té gé-upøgimát. 15 Matev neka bazaføgakh ate ndægo, noge Tat ndømbogo, ndøgo noqá. Yaq nakémbá no qæ-ein av nqægo, manqat ndøgo, ndego Nqova Mbomambaqape zo te:zømesimat, ndøgo no-tē gē-upøgimāt."

Yesu-gi paev ezoqam-qa mbøni vaev matev, khanakhanakh-té qamøzǿqambui

16 Yaq Yesu tegi paev ezoqam manqat nøme, āv gezømbe-eín nqǽgo, "Khøuwa khapémbá ngu:yoza, yaq zo no sekemba zónømendeák. Yaq taqa zita-te, khøuwa khapémbá tu-ewabat, yaq zo no nqawa ndòzonømendám."

17 Yaq ndigu ekeza paev ezoqa nøme gibond, "Nqanek gekha mokhô, ngenek av ginimbi-ein nqægo, 'Khøuwa khapēmbā ngu:yoza, yaq zo no sekemba zōnømendeāk. Yaq taqa zita-te, khøuwa khapēmbā tu-ewabat, yaq zo no nqawa ndòzo-nømendām.'? Neka ndøgo gekha mokhô, ge-ein av nqægo, 'Zapa ndǿgo, no Tat-tē qatømā.'?" 18 Yaq ndigu nøme āv ginibondát nqǽgo, "Nqanek manqat, 'Khøuwa khapēmbā,' ndøgo gekha mokhô? Ni zi:nøtenák, ngenek gekha mē:manqate."

19 Yesu mɔ̀ndæ-otév, ndigu ambá gembo-bevøpemín. Yaq ndego āv gezømbe-eín nqǽgo, "Gê, zo ndǿgo tøzøté-bondet, no av qazømbe-ein nqægo, 'Khøuwa khapēmbā ngu:yoza, yaq zo no sekemba zōnømendeāk. Yaq taqa zita-te, khøuwa khapēmbā tu-ewabat, yaq zo no nqawa ndòzonømendām.'? 20 No unimanqatín nqazø-manqate: Zo ndòzo-eivám neka mbøni vøzǿvā. Geté manqei-qape ezoqam, khanakhanakh zǿ-asøtáv. Zo mbøni ndɔ̀zøvá. Geté zoqa mbøni vaev, segemǿ-qambuí. Yaq zo khanakhanakh møzǿ-asøtáv. 21 Sævam gui-ovain, qakhantavin, ndugu mbøni mbovaín. Zapa ndǿgo, tuqa nqosøgeap khøuwa mɔ̀ndøndáp. Geté nakhasam geqomin, yaq ndugu nqosøgeap sekemba gembó-matavapák. Zapa ndǿgo, ndugu khanakhanákh. Nakhasam ndakinak ndøfakhán, manqei-qape-te. 22 Até zó-a, zo ndakin mbøni zøvavét. Geté zo nqawa ndæ̀zømét. Yaq zo khanakhanakh møzǿ-asøtáv. Yaq ta khanakhanakh ndøgo, ezoqa kopømba mbaín, zo ti:vibam. 23 Ta khøuwa-te ndøgo, zo no sekemba zonǿ-bevapák. No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha matēv ndøgo, zo Tat noqa iz-te tozombo-viømemat, ndego segezǿ-etoumát. 24 Atema ndakin, zo Mbumbukiam-te noqa iz-te viimáv. Geté zo gèviám, yaq zo ndòzo-upøgimát. Yaq zoqa khanakhanakh, nøme mba tàbetetøtøvøyám."

Yesu manqei-qape-qa bazaføgakh mɔ̀ndøtokhóm

16:12 16:12 1 Ko 3:1-2 **16:16** 16:16 Zion 14:19 **16:23** 16:23 Met 7:7

25 Yaq Yesu tegi paev ezoqam, manqat nøme āv gezømbe-eín nqægo, “No zo manqat qazø-manqatam, yaya nøzø-etæám. Geté khøuwa ndɔ̀mø-fakház, yaq no zo yaya sekemba nøzǿ-etæák. Geté zo Tat-qa yaq-te, manqat bavokhó sæzømbó-manqatát. 26 Ta khøuwa-te ndøgo, zo Tat noqá iz-té qazonømbó-vi꞉mát. No einiáv av nqægo, Tat nō nombóvi꞉māt zoqa yaq-te. 27 Zapa ndógo, ndego Tat ekezan, kukú zo-te. Ndego kuku zo-te tømbøegó ndógo, zo no-te kuku ndøzømbego neka vozō-unimanqatinim, av nqægo, no Tat-tē qatøndonāv. 28 Unimanqatín. No Tat-té qatøndonáv, manqei-qape-te vōefakhan. Yaq ndakin no manqei-qape nqawá qatǿiváv. Yaq Tat-té qatǿqaván.”

29 Yesu nqanek manqat gezø-ein, yaq ekeza paev ezoqam āv gimbøe-einím nqægo, “Nqáe! Qo ndakin manqat bavokhó qotø-manqaté. Qo ambá av nqægo, yaya sekembā soqoni-etæ. 30 Ni ndakin mɔ̀tinøtén, qo matev ate ndægo mòqote-qatéq. Até ezoqam-qá beváp-a, qo é-moqote-qateqín. Yaq ni nqánek qati-unimanqatinát, av nqægo, qo Mbumbukiam-té qoqotøndoqáv.”

31 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zô, ndakin tozó-unimanqatinat? 32 Nqáe! Khøuwa nqágeav. Unimanqatín. Ndøgo mɔ̀ndø-fakhán. Yaq zo khokhó sozó-panqanimít. Zøkeza kha mba zøtéqeivít, yaq no sozó-nøuvøném. Geté no ambá av nqægo, nakhapūs sægō. Zapa ndógo, Tat ngêgó, no namba. 33 No zo nqanek tæzømbe-eín ndógo: Zo mbøni bøiv tɔ̀negó, no mokho-te. Zo nqanek manqei-qape-te, viniv zo-eqawát. Geté zo anøzi ndøgó! Zapa ndógo, no manqei-qape-qa bazaføgakh, mɔ̀etømbuá.”

17

Yesu tegi paev ezoqam-qa yaq-te ge꞉guligulim

1 Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq yan-té genøqán, manqat sasa ndø-ein, “Tát! Khøuwa iz mɔ̀ndøndáp. Qoge yo-qa iz vɔ̀-eqá, yaq yo qoqa iz betē-eqa. 2 Qo ezoqa ewaqape, teqá zenda-té qonø-áb. Yaq ndego khandi miavmiav bezømbē-etoam, ezoqam ate ngi꞉gu, ndego qoqombo-etoam. 3 Khandi miavmiav nqánek: Ezoqa qo gé꞉zøtéz. Unimanqatin Mbumbukiam qo qakhapús. Neka ndigu Yesu Keliso vǿezøtēz, ndego qo qoqotøndo-khofotav.

4 No qoqa iz mɔ̀e-eqá, nqanek manqei-qape-te. Sasae ndøgo, qoqonø-etoam tægo, mùtumukhóu. 5 Yaq ndakin, Tat, no nqawa qo namba tøtegoat, no iz kandambaqape nqawa vɔ̀nø-etoám, av no oskia qategoam, qo namba, até ndøgó-a, manqei-qape khakheinøpøteav qagoam.

6 No nginik ezoqam mɔ̀tezømás, qoqa yaq-te, ndigu qo manqei-qape ezoqam-qa mokho-te qoqo-vevesam neka no voqonø-etoam. Ndigu qogí ezoqám. Yaq qo mòqonø-etoám ndigu. Yaq ndigu manqat o-mba qambo-ndapém. 7 Ndigu ndakin mɔ̀ndæzøtéz, matev ate ndægo, no qoqonø-etoam, qo-té qandováv. 8 Manqat ndøgo, qoqonø-etoam, mɔ̀tezømás, neka ndigu vōndapem. Ndigu mɔ̀ndæzøtéz, no unimanqatín qo-té qatøndonáv. Neka ndigu mɔ̀ndø-unimanqatiním, av nqægo, no qo qotøndo-khofotán.

9 No tiqa ndígu tøtaqambe-vi꞉mít. No ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qá qataqambe-vi꞉mīt, geté tiqa ndígu, no qoqonø-etoam. Zapa

16:27 16:27 Zion 14:21, 23 **16:32** 16:32 Met 26:31, 56 **16:33** 16:33 Zion 14:27; Lom 5:1; 1 Zion 5:4 **17:3** 17:3 1 Zion 5:20 **17:4** 17:4 Zion 4:34 **17:5** 17:5 Zion 1:1

ndógo, ndigu qogí ezoqám. 10 Ezoqa ate nginømbi:gu, qogí. Neka ezoqa ate ngiqambi:gu, nogí. Yaq ti mokho-te, noqá iz me:-eqawát.

11 No ndakin qo-té qatøgeáv. No manqei-qape-te sekemba nógoák. Geté ndigu, nqanek manqei-qape-te até gégoát. Tát! Qo mbomambaqapé, neka ezoqa nøme mbaín, av qo ndoqote:go. No āv qataqambeviám nqægo: Qoqa iz bazaføgakh-us mokho-te ndøgo, qoqonø-etoam, gèzø-keogé, ndigu ezoqam. Yaq ndigu kopo mé:goát, ate av-té, qo neka no kopo nqazi:gu. 12 No ti namba qatigoam, no qoqa iz bazaføgakh-us mokho-te ndøgo, qoqonø-etoam, møezø-kewagám. No eqeieqeí qazø-kewagam. Ezoqa kopo khambuiwateáv. Sate ndégo tøte-khambuiú, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein, ndego te-ewan. Nqanek manqat tàbete-unimanqatín.

13 No ndakin qo-té qatøgeáv. Geté nqanek manqat, no ndakin nqæmanqate, no manqei-qape-te zua nqægo, no ndógo tøte-manqaté, noqa khanakhanakh tàbete-tøvá, ti mokho-te. 14 No qoqa manqat møtezømesimám. Geté manqei-qape ezoqam, gèsanqazá ndigu. Zapa ndógo, ndigu manqei-qape-gí mbá, ate av-té, no nqate:go, manqei-qape-gē mbā. 15 No nøtaqá-viamák, av nqægo, vøndo-upøzō, ndigu manqei-qape-te ngiyage. Geté no āv qataqambe-viám nqægo: Gèzø-keogé. Andé nqova soqaqape vøe-ngiæzō. 16 Ndigu manqei-qape-gí mbá, ate av-té, no nqate:go, no manqei-qape-gē mbā. 17 Qo vøndo-nøzøzó, qakezante, ndigu ezoqam. Yaq ndigu bemø-uni-Mbumbukiam-gi-nakheis-ez. Unimanqatin manqát qande-nøzøzó. Unimanqatin manqat ndógo, qoqa manqat. 18 No ndigu manqei-qape-te, āv tøte-khofotáz, av qo no nqanek manqei-qape-te qoqotønde-khofotan. 19 No ti zapaya, nøkeza kha, qoqá zenda-té qatóvé. No tøtégoát ndógo, yaq até ndigú-a, ekeza kha qoqa zenda-te tïabiti-veém, neka unimanqatin qogi ezoqam bēgo.

20 No ambá av nqægo, tiqa yaq-te mbā qataqambe-vi:mït, ndigu ndakin no namba ngi:gu, geté até tiqá yaq-té-a, ndigu tiqa manqat zapaya, no ti-unimanqatinim. 21 Tát! No āv qataqambe-viám nqægo: Ndigu kopo betegó. Av qo no mokho-te nqoqote:go neka no qo mokho-te nqatu:gu, yaq até ndigú-a, ni mokho-té giabetu:gú. Yaq manqei-qape ezoqam, tïabiti-unimanqatiním, av nqægo, no qo qotøndo-khofotān. 22 No iz kandambaqape nøzø-etoám, ate av-té, qo iz kandambaqape qoqonømbe-etoam. Yaq ndigu kopo tïabitigú, ate av-té, qo neka no kopo nqazi:gu. 23 No ti mokho-té qatu:gú neka qo no mokho-té qoqotu:gú. Yaq até ndigú-a, kopo betegó. Yaq manqei-qape ezoqam, tïabiti-unimanqatiním, av nqægo, no qo qotøndo-khofotān neka qoqa kuku ti-te, āv tøqambegó, av qo no-te kuku ndaqambe:go.

24 Tát! No āv qanømbe-poév nqægo: Ndigu ezoqam, no qonø-etoam, no namba nitígoát, no ande āv khatégoāt. Yaq ndigu tïabiti-qeivím, av nqægo, qo no iz kandambaqape qonø-etoám. Zapa ndógo, qo kuku é-møndøqambe-goám no-te, nqanek manqei-qape khakheinøpøteav qagoam. 25 Tat ndaføyamba-qape! Manqei-qape ezoqam, qo mè:zøtezák. Geté no qo møtenøtén. Neka nginik paev ezoqam, møndæzøtéz, av nqægo, no qo qotøndo-khofotān. 26 No ndigu møezø-ovøyám, qoqa yaq-te. Yaq no até nøzó-ovøemát. Yaq kuku matev ndøgo, qo no-te nqaqago, ti mokho-té qabezøgó. Neka até nó-a, ti mokho-té qabatu:gú."

17:12 17:12 Zion 6:39; 13:18 **17:15** 17:15 Met 6:13; 2 Tes 3:3 **17:18** 17:18 Zion 20:21 **17:22** 17:22 Kel 4:32

18

Yesu gimøvøinam
(Met 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Yesu nqanek manqat ate ndægo qamømbøe-navøem, yaq ekeza paev ezoqam namba, Zelusalem taon sège-iváv, Kidlon kea vømøtanqa. Yaq-keoqa ndøgo, khae ndøgoám. Oliv tae kháe. Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, timø-óz ndógo. 2 Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, møndæ-otév, nqanek khae. Zapa ndógo, Yesu ekeza paev ezoqam namba, tinø-wambamín ndógo. 3 Yaq ndakin Zudas tendováv ndógo, nakhag ezoqam neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam vø-itub. Nginik, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam ndokhofotáz. Yaq ndigu nakhag gigiap neka mogenda neka lampa vøndō-upøgim, gigeavun.

4 Yesu é-møndæ-otév, matev ate ndægo, te-te tøfakhanam. Yaq ndego sègendo-veáo, vøzø-ein, “Zo gekha ezoqā zombóvawet?”

5 Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Ni Yesu nimbovawét, ndego Nazalet vemiav-ak.”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Ezoqa nó.”

Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, møndøgoám, ti namba.

6 Yesu nqanek manqat ge-ein, “Ezoqa nō,” yaq ndigu sègesináz, manqei-te vø-oːaz.

7 Yaq Yesu nangó genøzø-beváp, “Zo gekha ezoqā zombóvawet?”

Yaq ndigu nqawa gindu-qavøinam, “Ni Yesu nimbovawét, ndego Nazalet-ak.”

8 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No møezø-eín. Ezoqa nó. Av tægoat ndægo, no ndozonø-vawet, yaq nginik ezoqa nøme, vøzøták. Bèzáv.” 9 Yesu nqanek manqat tene-eín ndógo, manqat tàbete-unimanqatín, ndego bugukhokhof ge-ein, av nqægo, “Tát! No ezoqa kopo khambuiwateáv, ndigu no qoqonø-etoam.”

10 Saemon Pita, nakhag kaiya møndømbo-goám. Yaq ndego até gendego, segelīvāz, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-ge sasae ezoqam, nakeamo gea vømbōkawa. Ndego sasae ezoqam, teqa iz Malkús.

11 Geté Yesu Pita āv gembøe-eín nqégo, “Kaiya nandiv, nango vø-utáz, ma qoqotønde-livaz. Ge qô, ndoqo-matavap, no nqanek ibøkha khaqain-qape, no Tat genø-etoam, tæ-iz, nó-izāk? Av taoká. Bànø-íz.”*

Yesu Anas-te gi-ituim

12 Yaq nakhag ezoqam neka tigi kawa ezoqam neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam, até gindigonem, Yesu vø-møvøinam, sasa mboløvønem. 13 Yaq bugukhokhof Anas-té ginø-ituím. Ta viav-te ndøgo, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, Kayafas ndøgoám. Yaq ndego Anas, Kayafas-gé zimuí. 14 Kayafas ndégo, bugukhokhof Zu megetapak gezø-ein, av nqægo, “Qanimav ndógo, ezoqa kopo tenanim, ezoqa ewaqape zapaya. Ambá ndōgo, ezoqa ewaqape tipakhaez.”

Pita Yesu-qa yaq-te bugukhokhof goːnawam
(Met 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Saemon Pita neka paev ezoqa kopo nøme, Yesu até gembopavát. Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, ndego paev ezoqa nøme,

---

18:9 18:9 Zion 17:12 **18:11** 18:11 Met 26:39 * **18:11** 18:11 Ibøkha khaqain-qape, Yesu-qa nqosøgeap meːmanqaté, ndego tendap. **18:14** 18:14 Zion 11:49-51

mɔ̀ndæ-otév. Yaq Yesu Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa khoev uta mokho-te gi-ituim, ndego namba me꞉-óz. 16 Geté Pita uta mboqog-té sogo-itán. Yaq ndego paev ezoqa nøme, nangó gendoveséz, mbasønakam manqat vømbō-ein, ndugu uta mboqog gumbo-kewagam, yaq ndugu Pita vømbōtak, vō-on. 17 Yaq mbasønakam ndugu, mboqog-te guoyam, Pita āv gumbøe-eín nqægo, “Qo ngenek ezoqam-gé paev ezoqa nømé atoqogó?”

Geté Pita gembo-qavøiu, “Āv taoká. No tegé paev ezoqám mbá.”

18 Ta lova ndøgo, sasae ezoqam neka vos keoge ezoqam, gøinam ndøløvutím. Zapa ndógo, qozaq ndønqeivøém. Yaq gøinam gè-ogitøvém, kha vōqoqoutam. Yaq até Pitá-ya, ti namba vøewan, kha sasa ndøqoqoutam.

Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape Yesu gembo-sinøzam
(Met 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, Yesu gèmbo-sinøzám. Tegi paev ezoqam neka teqa nømendim matev-qá yaq-té gembøebeváp.

20 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No manqat ezoqa ewaqape-qá bøi-té qatø-manqatám. No oskia guliguli khoev vinivinimba-té neka Mbumbukiam-qa khoev-té qate-zømesimám, ma Zu ezoqam ate ndi꞉gu gi꞉pindumatun. No ezoqa khonoam-te zømesimáv. 21 Qo gekha zapâ, no nqoqonø-sinøzam? Toqozǿ-beváp ndígu, noqa nømendim manqat gi-ewagam. Nqáe! Ndigu mɔ̀ndæzøtéz, av no qate-zømesimam.”

22 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq vos keoge ezoqa nøme, ndego avønin geyam, até gendego, Yesu loko vømbōtøkub, gembo-ein, “Qo Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, manqat av nandægo mboqavɔ̀iwāt!”

23 Yaq Yesu gendo-ein, “Manqat ndøgo, qæ-ein, soqain tøgoat, yaq vɔ̀khæ-nømánd, taqa soqain-qa yaq-te. Geté manqat ndøgo, qæ-ein, unimanqatin tøgoat, yaq gekha zapâ, no loko qoqonø-tøkub?”

24 Yaq Anas Yesu Kayafas-té genø-khofotáv, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape. Yesu até gembo-løvøetám.

Pita Yesu-qa yaq-te, qamømbo-menas neka qamømbo-misika go꞉nawam
(Met 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Pita ate av-té gøinam-te ge꞉yam, kha geqoqoutumat, yaq ezoqa nøme āv gimbøe-einím nqægo, “Gebâ qo? Qo ngenek ezoqam-gé paev ezoqa nømé atoqogó.”

Geté Pita gò꞉nawám, gendo-ein, “Mbaín. No tegé paev ezoqám mbá.”

26 Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-ge sasae ezoqam kopo, ndego Pita gea gembokawa, tege ekeza ezoqam, gembo-ein, “Qo no andé møteqamékh, ndøgo khae-te.”

27 Geté Pita nqawá genønawám.

Yaq ate av-té, manqat ge꞉manqatam, kokolok tùndi-ogeá.

Yesu Pailøt-te manqa ge-ovøyam, ndego Lom gaman ezoqam
(Met 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Yesu Kayafas-qa khoev-te gegoam, yaq qanaqanus lovølova-us, ndego Lom gaman ezoqam-qá khoev-té ginø-ituím. Geté ndigu Zu megetapak ozaneáv, khoev-te ndøgo. Zapa ndógo. Soqaín ndøgo, ndigu

18:27 18:27 Zion 13:38

Mbumbukiam-qa bøi-te ande khavim-us me ti:goat, ndigu bawan vini-ak-qa khoev-te timø-oz, yaq kopømba mbaĭn vógoāt, Pasova khøuwa kandambaqape-qa lou tilog.

29 Yaq ta zapaya ndøgo, Pailøt bavokhó gendo-fakhán, vøzøbevap, "Ngenek gekha manqa-zapā zombó-qeivim?"

30 Yaq gindu-qavøinam, "Nandev amba manqa-zapa goneav tøgonin, yaq ni ambá nitøndí-ndafemák qo-te."

31 Yaq Pailøt gezø-ein, "Av tægoat ndægo, zo zøkeza ndøndafém, neka matev vømømbō-gonem, av zøkeza guguna manqat qæ-ein ndægo."

Geté ndigu gimbo-qavøinam, "Nakhoa mbaín. Lom-qa khafeap ni takeáv, ni ezoqam løvøte-te tei-abumat."

32 Nqanek matev tønefakhán ndógo, Yesu-qa manqat tàbete-unimanqatín, ndøgo bugukhokhof ge-ein, ndego ande āv kenénanĭm.

33 Yaq Pailøt nangó genø-ón, khoev mokho-te, Yesu vømbō-akha, vø-on. Yaq āv gembøebeváp nqægo, "Gê, qo Zu ezoqam-gê kawà?"

34 Yaq Yesu gendo-qavøiu, "Gê, nandav bevap qoqâ matavap-tē qandó-fakhate, ó, ezoqā nøme qá-ein, noqa yaq-te?"

35 Yaq Pailøt gendo-qavøiu, "No Zu ezoqám mbá. Qo noqa zenda-te, qogi qakeza ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda ndøveém. Ge qô, gekha manqa-zapa qómatanam?"

36 Yaq Yesu gendo-ein, "Noqa Megeat Matev, ambá nqanek manqei-qape-tē qando-fakhatē. Amba nqanek manqei-qape-te tøndo-fakhanin, yaq nogi sasae ezoqam, ambá nøfe-qape ndøngazemín, no zapaya, yaq ezoqa ambá kopømba mbaín, no Zu ezoqam-qa zenda-te tiveemin. Uni-manqatín. Noqa Megeat Matev, ambá nqānek qando-fakhatē."

37 Yaq Pailøt gembobevap, "Av tægoat ndægo, yaq ge qô, kawa ezoqâm?"

Yaq Yesu gendo-qavøiu, "Nándav, av qo ndoqote-manqate. No kawá. No nqánek qateqán neka no nqanek manqei-qape-te nqánek qate-fakhán, ezoqam unimanqatin manqat nøtézømás. Gekha ezoqām ndego, unimanqatin manqat-te tenøzan, ndego noqa manqat gé-ewagát."

38 Yaq Pailøt gembo-ein, "Gê, unimanqatin manqat ākhanégo?"

Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem
(Met 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailøt nqanek manqat ge-ein, yaq nqawa bavokhó genøfakhán, Zu ezoqam-te, vøzō-ein, "No teqa manqa-zapa qeiviáv. 39 Zo møzøte-zøtéz. No zoqa Pasova khøuwa kandambaqape-te, ndimbula ezoqa kopo nøzø-nqonqotavín, av zoqa poev ndægo. Yaq ndakin zo gekhā zópoev? No ngének qazó-nqonqotāv, ngenek Zu ezoqam-ge kawa?"

40 Geté ezoqa ewaqape sùgumu-tøkúz, gindu-akhaemem, "Mbaín. Teoká nandev. Geté Balabas qónqonqotáv." (Balabas, ndego pepen ezoqam ndøgoám.)

19

1 Yaq Pailøt nakhag ezoqam, Yesu zui manqat zø-eín, yaq ndigu sasa ndøndafem, vømōzuim. 2 Yaq ndigu nakhag ezoqam, gumbag fakiafakia-us ndø-ogeaném. Yaq kawa-té gimbøe-uzím. Andé kawa ezoqam-qá

18:31 18:31 Zion 19:6-7 **18:32** 18:32 Zion 3:14; 12:33 **18:35** 18:35 Zion 1:11 **19:2** 19:2 Luk 23:11

wawáq. Neka ndabua køkouk, kopømba ande av kawa ezoqam-qa ndabua ndægo, vømbō-uzim. 3 Yaq ndigu otøotam me꞉vewém. Gèzavín, manqat vømbō-einimin av nqægo, “Zu ezoqam-ge kawa, iké꞉ qo-te,” neka loko vømbō-tøkubømemin.

4 Yaq Pailøt nangó genøfakhán, bavokho, ezoqa ewaqape vøzø̄-ein, “Nqáe! Yesu notøndó-itú, zo-te, zo vøzøté-zøtēz, av nqægo, no teqa manqa-zapa qeiviáv.”

5 Yaq Yesu gendo-fakhan, gumbag fakiafakia-us neka ndabua køkouk até gembøe-uzupám. Yaq Pailøt gezø-ein, “Ngé! Ezoqam ngének.”

6 Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam gi-ometam, ndigu āv gini-akhaemém nqægo, “Gèlaváo. Tae mutui-té qanø-tøkeó!”

Yaq Pailøt gezø-ein, “Zo ndøndafém, neka tae mutui-te vømø̄-tøkewem. Geté no, teqa manqa-zapa qeiviáv.”

7 Yaq Zu ezoqam nango gindu-qavøinam, “Ni guguna manqat nqanígú. Yaq ndøgo āv qane-eín nqægo: Nandev yà benaním. Zapa ndøgo, ndego ekeza kha, Mbumbukiam-gé yo me꞉vewám.”

8 Yaq Pailøt nqanek manqat ge-ewag, ndego møe nøme mba mbøe-khouwév. 9 Yaq nangó genø-ón, khoev mokho-te, Yesu vømømbō-bevap, “Qo gekha manqei-âk?”

Geté Yesu manqa qavøiwateáv. 10 Yaq Pailøt Yesu gembo-ein, “Gê, qo note manqa manqate geqambó-qasi? Qo àboqote-qatéq? No iz nqanø̂gó. Tønø-pøovat, yaq sænqonqotáq. Ø, tønø-pøovat, no qo tae mutui-té qatø-tøkéq.”

11 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Qo no-te matev-qase ambá qómatanamák, Mbumbukiam qo-te amba iz etopøteav tøgonin. Yaq nakémbá, ndego ezoqam, no qoqa zenda-te geve, teqa manqa-zapa mø̂ndø-løvuám, qoqa manqa-zapa.”

12 Pailøt nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego nakhoa-qa ndøváo, Yesu ande āv kené-nqonqotāv. Geté Zu ezoqam, āv gindi-akhaemém nqægo, “Qo nandev sa toqo-nqonqotav, yaq qo Siza-gé zifú mbá, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape. Zapa ndøgo, ezoqa av nde꞉manqate nqægo, no kawā, ndego Siza-gé qaqa ezoqám.”

13 Yaq Pailøt tiqa manqat ge-ewag, ndego Yesu bavokhó genø-itú, yaq Pailøt manqa ovøyam qonam nonqo-te vø̄qom. Ta manqei ndøgo, Nandi Manqei mbo-akhayám. Iblu manqat-te, taqa iz Gabatá. 14 Ta khøuwa-te ndøgo, Pasova gigiap khakheinam khøuwá. Yaq ndakin, ande āv khøuwa muín ndægó. Yaq Pailøt Zu ezoqam gezø-ein, “Ngé! Zoge kawa ezoqam ngének.”

15 Geté ndigu gindu-akhaemem, “Yà belaé. Yà belaé. Tae mutui-té qanø-tøkeó.”

Yaq Pailøt gezøbevap, “Gê, no zoge kawa ezoqam, unimanqatín tae mutui-té qatø-tøkeō?”

Geté ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda gindu-qavøinam, “Ni kawa ezoqam kopo mba nigú. Sizá. Ezoqa nøme mbaín.”

16 Taqa zita-te, Pailøt Yesu nakhag ezoqam-qá zenda-té genøvé, tae mutui-te bemø̄-tøkewem.

19:9 19:9 Met 27:12 **19:11** 19:11 Zion 10:18; Kel 2:23; Lom 13:1 **19:12** 19:12 Luk 23:2; Kel 17:7

Yesu tae mutui-te gitøkewem
(Met 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Yaq nakhag ezoqam, Yesu gèndafém. 17 Yesu tae mutui, ekezan moːeqatát, gemat. Taon ge-ivav, yaq ta manqei ndógo temøfakhán, kawapakha manqei ndimbo-akhayam. (Iblu manqat-te, ta manqei-qa iz, Golgotá.) 18 Yaq ndøgo, Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém. Até ezoqa menas nømé-a, vøtøkebam. Nøme yáq ginø-tøkewém, neka nøme yaq vøtøkewem. Yesu livin-mbá gunuː-tøkewám. 19 Pailøt manqat ndøpeawám. Yaq tae mutui-té ginø-tøkeém, Yesu-qa kawa qameva. Av qane-peaupám nqægo, "Ngenek Yesú. Nazalet vemiav-ák. Zu ezoqam-gé kawá." 20 Manqat ndøgo, Iblu manqat-té neka Latin manqat-té neka Glik manqat-té qanøpeaupám. Zu ezoqa kopoáv, nqanek manqat gigeveːmam. Zapa ndógo, Yesu ma geːtøkewam, qambaqapé mbá, taon-te. 21 Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, nqanek manqat gigeveømem, yaq Pailøt āv gimbøe-einím nqægo, "Qo manqat soqaín soqo-peawám, qoqo-peawam, av nqægo, 'Zu ezoqam-gē kawā.' Qo āv qoté-peawám nqægo, 'Ngenek ekezan ndø-eín, av nqægo, no Zu ezoqam-gē kawā.' "

22 Geté Pailøt gezø-qavøiu, "Manqat ndøgo, qæpeawam, até bepeawáp."

23 Ndigu nakhag ezoqam, Yesu tae mutui-te gumu-tøkewem, yaq teqa ndabua gèmøvøemém. Møvøyap foá. Yaq ndigu nakhag ezoqa foa, ezoqa kopokopo, møvøyap kopokopo ndø-upøgimát. Geté ndabua nøme ndøgo, gindapem, viní. Ta ndabua ndøgo, gevewat kopó. Sekeqapé. Potoføpøteáv. 24 Yaq nakhag ezoqam yaqyaq-a gibond, "Nqanek ndabua sekeqape, bizi-keqagïmém. Geté zíːotám. Nandi-qasis zínqagevemát. Yaq zíqeivím, ande gekha ezoqam me ndóndāp, nqanek ndabua." Nqanek matev tønefakhán ndógo, manqat ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat-te ndøpeawap, tàbete-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, "Noqa ndabua nøme gè-etøomém neka ndabua sekeqape vøe-otømem." Yaq nginik nakhag ezoqam, āv tinigoném.

25 Yesu-qa tae mutui avønin-te ndøgo, tegu evo møndøyám. Até tugú namba qawán-a, neka Meli nømu, ndugu Klopas-gu zas, neka Meli nømu, Magdala vemiav-ak, vøwanam. 26 Yesu evo gu-omet, tege paev ezoqam namba guiyam, te-te kuku qambogoam, yaq ndego evo āv gumbøe-eín nqægo, "Ëvo, nandev ndakin qogé yó." 27 Yaq ndego paev ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, "Nanduv ndakin qogú qavó." Ta khøuwa-te ndøgo, ndego paev ezoqam, ndugu ekeza khoev-té genøkható.

Yesu geːnanim
(Met 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Yesu møndæ-otév, matev ate ndægo møndømukhóu, Mbumbukiam ma gende-khofotav, manqei-qape-te. Yaq ndego āv gene-eín nqægo, "No ibøkha naq nøpáp." Nqanek manqat tene-eín ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat tàbete-unimanqatín, taqa yaq-te manqat qa-ein.

29 Avønin-te ndøgo, waen khaqain-qape møndø-wuøyám. Yaq nakhag ezoqam, ndabua ndøndapém. Yaq waen-té gunu-qoqoném, Isop tae-te sasa ndøløvønemem, Yesu-qa tou-te vømbō-qantøvem. 30 Yesu elavøqase geiz, yaq āv gene-eín nqægo, "Ndakin mùtumukhóu." Yaq kawa sègevoá, vønanim.

Yesu totokha-te gikeqatøvem

19:24 19:24 Psa 22:18 **19:25** 19:25 Met 27:55-56 **19:26** 19:26 Zion 13:23 **19:28** 19:28 Psa 22:15 **19:29** 19:29 Psa 69:21

31 Ta khøuwa-te ndøgo, Sabat gigiap khakheinam khøuwá. Yaq Zu megetapak poeveáv, ndigu ezoqam, tae mutui-te gitøkebupam, sekemba titøkebupat. Geté nakhamas-té giabenø-pakhaéz. Zapa ndógo, nøme tøndopave, Sabat khøuwa kandambaqapé. Yaq ndigu Pailøt āv gimbøeeiním nqægo, "Nginik ezoqam, tae mutui-te ngitøkebap, nakhag ezoqam bov bezømøkuí. Yaq ndigu nakhamas-té giabenø-pakhaéz, tae mutui-te é-bē-upøgim."

32 Yaq nakhag ezoqam tizáv ndógo, ndigu ezoqa menas, Yesu namba gi:tøkebupam, bov vømøzø-møkui. Bugukhokhof ndégo, yaq getøkewam, tîmbo-møkuiném, yaq ndego nøme, getøkewam, vømbō-møkuimem. 33 Geté Yesu-te ginduzav, tikeogém ndógo, ndego é-møndønaním. Yaq ndigu teqa bov møkuipøteáv. 34 Geté nakhag ezoqa nøme, até gendego, Yesu-qa totokha-te, sumbianq vøe-keqatav. Yaq kouk neka ibøkha tøndo-qouvøém ndógo.

35 Ndego ezoqam, nqanek matev bøi ge:qeiv, emanqat ndøvotót. Emanqat ndøgo, gevotot, unimanqatín. Ndego møndæ-otév, ndego unimanqatin manqat mba ndømanqaté. Yaq ndego tene-eín ndógo, zo tøne-unimanqatiním. 36 Nqanek matev tønefakhán ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat tàbete-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, "Bazag kopo gembónqoeák." 37 Neka manqat nøme āv qane-eín nqægo, "Ezoqa te-te ndégo tinó-kewagát, gikeqatøvem."

Yesu manqei-pakha-te gi-eoeinam
(Met 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Taqa zita-te, ezoqa kopo Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-qa yaqte vømømbō-viam. Teqa iz Zoséf. Alimatea vemiav-ák. Ndego Yesugé paev ezoqá nømé. Geté khonoam-té genømbo-pavám. Zapa ndógo, ndego Zu megetapak-qá møe ndøgoám. Yaq Pailøt sègemboták. Yaq Zosef tenøwáv ndógo, Yesu-qa kha tae mutui-te vømøndō-ndap. 39 Até Nikodemús-a, ndego lova kopo, Yesu-te gemat, vøndōwav. Ndego tae etet sisip mbomømboma ndø-upatavún. Tae etet menas tøkuát, mel neka aloe. Tae etet kandambá. Ande āv 30 kilogrém ndægo.

40 Ndigu ezoqa menas, Yesu-qa kha gèndapém, tae etet sisip mbomømboma namba, ndabua papaqa vøe-gutøvem, av Zu ezoqam-qa matev qazømbe-goam, ezoqa manqei-pakha-te gi-eoeinamin. 41 Ta manqei-te ndøgo, ma Yesu gi:laem, khae møndøgoám. Yaq ta khae-te ndøgo, manqei-pakha møndø-ozám. Ndakinák. Ta manqei-pakha ndøgo, nandi giløotøzem, bugukhokhof løvøte ezoqa utøveáv. 42 Yaq ndigu Yesu-qa kha timø-utøvém ndógo. Zapa ndógo, ta khøuwa ndøgo, Zu ezoqam-qá Sabat gigiap khakheinam khøuwá. Yaq khøuwa nøme tøndopave, Sabat khøuwá, neka ta manqei-pakha ndøgo, avønín qagoám.

20

Manqei-pakha-te, ezoqam mbain
(Met 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 Yaq Sabat khøuwa qame-navøem, Sande qanaqanus qænqøovat, até gupøistám, Meli Magdala vemiav-ak, manqei pakha-té gunøwáv. Yaq tuqeív ndógo, nandi-qape mboqog-te go:tokavam, mbaín. Viní gizavám.

19:31 19:31 Deut 21:22-23 **19:35** 19:35 Zion 21:24 **19:36** 19:36 Psa 34:20; Exo 12:46; Num 9:12 **19:37** 19:37 Zech 12:10; Veve 1:7 **19:39** 19:39 Zion 3:1-2

2 Yaq matev guqeiv ndøgo, gètéit, Saemon Pita neka ndego paev ezoqa nøme, te-te Yesu kuku qambogoam, vømøzō-ein. Av guzømbe-eín nqægo, “Evezøza, manqei-pakha-te gu꞉goam, ezoqa mǿndøndafém. Neka ni nøtenateáv, ndego gekham-tē gimōveem.”

3 Yaq Pita neka ndego paev ezoqa nøme, até gindigonem, manqei-pakha-te vōzav. 4 Ndigu ezoqa menas, sùgumu-bøitát. Geté ndego paev ezoqa nøme, nakhamas-té genøteít, Pita vōløvu, manqei-pakha-te ndøgo, é-vømōfakhan. 5 Yaq nandi nqa mokho-te gemø-fakhanam, ndabua mba ndøqeív, Yesu ge꞉gutavam. Geté ndego oneáv, mokho-te ndøugu. 6 Yaq Saemon Pita gefakhan, ndego ndaføyamba ndø-ón, manqei ozu mokho-te ndøugu, ndabua ndøgo, Yesu ge꞉gutavam, vōqeiv, qa-awam. 7 Até ndabua nømé-a, Yesu-qa kawa-te qaløvøtupam, vōqeiv. Ndøgo viní qaveám. Putøgiap ndøveám. 8 Yaq até ndegó-a, ndego paev ezoqa nøme, bugukhokhof go꞉fakhan, manqei ozu-te vō-on. Yaq matev geqeiv, ndego gè-unimanqatín, av nqægo, Yesu møndø-khandí꞉v. 9 Mbumbukiam-qa Manqat møndø-eín, av nqægo, ndego løvøte-te ndǿkhandí꞉v. Geté ndigu bugukhokhof mokho ndapeáv, taqa yaq-te. 10 Yaq ndigu paev ezoqam, khoev-té ginøqaváz.

Yesu Meli Magdala vemiav-ak gembo-fakhan
(Met 28:9-10; Mak 16:9-11)

11 Meli, ndugu Magdala vemiav-ak, manqei ozu bavokho até go꞉goám. Gè-eivát. Gui-eivam, yaq manqei ozu mokho-té gunø-fakhanám. 12 Yaq ndugu, ma bugukhokhof Yesu-qa kha qæveam, enzol ezoqa menas ndøzømét. Ndabua papaqa-mba ndø-uzupám. Nøme ndego, kawa-té geqotám, neka nøme ndego, mbage-te vōqotam. 13 Yaq ndigu Meli āv gimbøe-bevøpém nqægo, “Ngólam. Qo gekham-qā qó-eivit?”

Yaq ndugu guzø-qavøiu, “Noge Evezøza-qa khatae, gèndapém. Yaq no nǿtenøtenák, gekham-tē gimōveem.”

14 Yaq ndugu nqanek manqat gumu-ein, guqambun, Yesu mba mo꞉-omét, geyam. Geté ndugu matavapøteáv, av nqægo, ndego Yesū.

15 Yaq Yesu gumbobevap, “Ngólam. Qo gekham-qā qó-eivit? Qo gekha ezoqam-qā qóvawet?”

Ndugu até vōe-ein, ndego khae keoge ezoqám. Yaq gumbo-ein, “Khanánqa, av qo khatae toqotendap-a, kopømbâ toqonø-ein, av nqægo, qo gekham-tē qonóve? Yaq no nømøndó-ndáp.”

16 Yaq Yesu gendo-ein, “Meli!”

Yaq guqambun, uni vǿe-omet, ndugu ekeza Iblu manqat-te āv guni-eín nqægo, “Labúni!” Taqa manqa mokho, “Nømendim ezoqám.”

17 Yaq Yesu gembo-ein, “No kha naqanøká nøkhànáz. Zapa ndógo, no Tat-te qavigiáv. Zuá. Geté nogi nøfuap-té qanøqáv, manqat av nqægo vøzō-ein: No te-te ndégo tøtø-vesezét, ndego noge Tat neka zoge Tat, ndego noge Mbumbukiam neka zoge Mbumbukiam.”

18 Yaq Meli, ndugu Magdala vemiav-ak, paev ezoqam-té gunøwáv, vøzō-ein, “No Evezøza no-omét.” Yaq ndugu manqat nøme vøzō-ein, av ndego manqat gumbøe-ein.

Yesu ekeza paev ezoqam gezøfakhan
(Met 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

20:9 20:9 Kel 2:24-32; 1 Ko 15:4 **20:14** 20:14 Luk 24:16; Zion 21:4 **20:17** 20:17 Lom 8:29; Iblu 2:11-12

19 Ta khøuwa-te ndøgo, Sande khagús, paev ezoqa ate gi:goam, khoev
mokho-té gunu:goám. Mboqog ate gi:goam gètokøvemém. Zapa ndøgo,
ndigu Zu megetapak-qá møe ndøgoám. Yaq Yesu segezø-fakhán ndøgo, ti
mokho-te vø-itan, gezø-ein, "Sambí, zo-te."
20 Yesu nqanek manqat gumu-ein, yaq ndego teqa zenda neka to-
tokha me:zømás. Yaq ndigu paev ezoqam, khanakhanakh kandambá
gindapem, Evezøza gi-ometam.
21 Yaq Yesu nango āv gezømbe-eín nqægo, "Sambí, zo-te. Av no Tat
gende-khofotan, yaq no zo āv tøté-khofosám."
22 Yesu nqanek manqat guzumbu-ein, yaq até gendego, qozøqozaq
zøkhambá, gezø-ein, "Nqova Mbomambaqape vǫ̀ndafém. 23 Zo ezoqa
tiqa manqa-zapazapa sa tøzømbo-navøemat, ndigu segezø-navøemát. Geté
zo tiqa manqa-zapazapa navøepøteav tøgoat, tiqa manqa-zapazapa, até
gezøgoát."

Tomas manqa geqavotam, Yesu-qa yaq-te

24 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu ekeza paev ezoqam-te gefakhan, yaq
Tomas, iz nøme qaqangeap gimbo-akhaemam, ndigu paev ezoqa tuelv,
kopo nøme ndego gegoam, gè-ewawám.
25 Yaq ndigu paev ezoqa nøme, Tomas gimbo-einim, "Ni Evezøza ni-
ometám."
Geté Tomas gezø-qavøiu, "No teqa zenda-te, ikuk nqa-nqa qeiviav
tøgoat, neka nogi kokosov ta nqa-nqa-te watøzateav vógoāt, neka noqa
zenda teqa totokha-te wazeav vógoāt, ma sumbianq gigenab, yaq no
nøzø-unimanqatinák."
26 Pula kopo-qa zita-te, paev ezoqa ate gi:goam, nqawá ginømøváb, ta
khoev mokho-te ndøugu. Até Tomás-a, vøugoam. Mboqog ate gi:goam
gètokøvupám. Geté Yesu sègefakhán, ti mokho-te vø-itan. Gezø-ein,
"Sambí, zo-te."
27 Yaq Yesu Tomas āv gembøe-eín nqægo, "Qogi kokosov nqánek
qonózáv, neka noqa zenda voqóqeĭv. Yaq qotøndé-visî, qoqa zenda
noqa totokha-te qotéwāz. Yaq qo qavotam matev sège-iváv. Geté vǫ̀-
unimanqatín."
28 Yaq Tomas manqat sa nqánek ge-eín, "Noge Evezøza neka noge
Mbumbukiam."
29 Yaq Yesu gembo-ein, "Qo toqote-unimanqatín ndøgo, no
qotenømend. Geté gekha ezoqām ndigu, no ndi-unimanqatinat, oskiá
ndøgo, no nømendeav tigoat, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú."

Zion nqanek emanqat gekha zapā gené-peawam

30 Yesu ekeza paev ezoqam-qa bugug-te, umingiap matev nøme kopoáv
gematønumam. Geté ta matev-qa yaq-te, manqat peawapøteáv, nqanek
mbuk-te. 31 Geté manqat ndøgo, nqanek mbuk-te nqapeawap, tøne-
peawáp ndøgo, zo tøne-unimanqatiním, av nqægo, Yesu ndego Mesayá
neka ndego Mbumbukiam-gé Yó. Yaq zo nqanek manqat tozo-
unimanqatinim, zo te mokho-te khandi zøténdapém.

21

*Yesu ekeza paev ezoqa seven gezøfakhan, yaq ndigu zonga kopoav-qape
gizømbe-ndap*

20:20 20:20 Zion 16:22; 1 Zion 1:1 **20:23** 20:23 Met 16:19 **20:29** 20:29 1 Pita 1:8 **20:31** 20:31 Zion 3:15; Lom 1:17; 1 Zion 5:13

1 Taqa zita-te, Yesu ekeza paev ezoqam nangó genøzø-fakhán. Taibelias kewan-té. Matev āv qanefakhán nqægo:

2 Saemon Pita neka Tomas, iz nøme gimbo-akhaemam Qaqangeap, neka Natanael, ndego Keina vemiav-ak, Gelili plovins-te ndøgo, neka ndigu Zebedi-gi nakhei menas neka Yesu-gi paev ezoqa menas nøme, namba me:goám.

3 Yaq Saemon Pita, ezoqa nøme gezø-ein, "No zonga nømø-khakhasám."

Yaq ndigu gindu-qavøinam, "Qanimáv. Ni namba zí:tiním." Yaq ti-ová ndøgo, khagua-te vømøketab. Geté ta lova ndøgo, voe amba me:qeivupát. Zonga mbaín.

4 Yaq khøuwa gefakhatavun, Yesu ndøgeg-té geyám. Geté ndigu paev ezoqam matavapøteáv, av nqægo, ngenek Yesū.

5 Yaq Yesu gezø-ein, "Nøfuap. Zonga møndøzømbé-ndap?"

Yaq ndigu gindu-qavøinam, "Mbaín. Ndapeáv."

6 Yaq ndego āv gezømbe-eín nqægo, "Voe nandav, nakeamo zenda-té qanø-ogím, ma khagua nandøzømbe-bøyat. Yaq zo zonga ndòzømbendáp."

Yaq ndigu āv tini-matønømém, av gezømbe-ein ndægo. Geté ndigu voe nango amba me:-itiím. Zapa ndógo, zonga khàpumu-khouwéz.

7 Yaq ndego paev ezoqa nøme, Yesu kuku qambogoam te-te, Pita gembo-ein, "Evezøzá, ngenek."

Yaq Pita ge-ewag, av nqægo, Evezøza ndøgō, ndego ndabua sekeqape ndøløvøén. Zapa ndógo, ndego ta ndabua sekeqape ndøgo, gò:khofá, ta lova ndøgo, zonga-qa givawat. Yaq ndego ibøkha-té genøbáf, vōtanqa, manqei-te vømōqa.

8 Geté paev ezoqa nøme, khagua-us gibøetam, ùnime:-tokhotøvém, manqei-te. Voe zonga-us, sège-livavát. Ndigu qambaqapé mbá, gibøetam. Manqei avønín. Ande āv 100 kifigiáp ndægó.

9 Yaq giqa ndøgo, gøinam mba mo:qeivím, taq-te zonga vō:qoqoutøvupat neka flawa vō-abam.

10 Yaq Yesu gezø-ein, "Zonga nøme vòndo-upøzonám, nandiv ndakin gizømbe-ndap."

11 Yaq Saemon Pita, khagua-te, nangó genøketáo, voe manqei-te vō-iti. Zonga kandakanda kopoáv gizømbe-ndap. Ate gi:goam 153. Geté voe keqavøepøteáv.

12 Yaq Yesu gezø-ein, "Vòndozáv. Lou zólóg." Ezoqa kopo bevøpøteáv, av nqægo, "Qo gekha ezoqâm?" Zapa ndógo, ndigu møe ndøgoném, neka ndigu é-møndæzøtéz, ngenek Evezøzá.

13 Yaq Yesu gøinam-té gendowáv, flawa neka zonga vøndō-upøzo, sasa zø-etoam.

14 Ndakin gèmbo-misiká, Yesu ekeza paev ezoqam-te gefakhanam, Mbumbukiam ndego løvøte-te gendo-khandi:v, taqa zita-te.

Yesu Pita manqa gembo-løvua

15 Yaq ndigu lou loge qamezømbe-navøem, Yesu Saemon Pita āv gembøe-eín nqægo, "Sáemon, Zion-ge yo, qo kuku taqágo, no-te? Neka qoqa kuku matev no-te møndømø-løvu, nginik ezoqa nøme-qa kuku matev no-te?"

Yaq Pita gendo-qavøiu, "Evézøza. Qo mòqote-qatéq, no poev nqanøgó qo-te."

Yaq Yesu gembo-ein, "Nogi sip nakheis, gè:zøkefé."

21:3 21:3-6 Luk 5:4-7 **21:7** 21:7 Zion 13:23; Met 14:29 **21:11** 21:11 Luk 5:6 **21:14** 21:14 Zion 20:19, 26

16 Yaq Yesu nangó genømbo-eín, “Sáemon, Zion-ge yo, qo kuku taqágo, no-te?”
Yaq Pita gendo-qavøiu, “Evézøza. Qo mòqote-qatéq, no poev nqanôgó qo-te.”
Yaq Yesu gembo-ein, “Nogi sip, gèzø-keogé.”
17 Yaq Yesu nangó genømbo-beváp. Ndakin gèmbo-misiká, gembo-ein, “Sáemon, Zion-ge yo, qo poev taqágo, no-te?”
Yaq Pita mbøni mbová. Zapa ndógo, Yesu gèmbo-misiká, gembo-bevupam, av nqægo, “Qo no-te poev taqāgo?”
Yaq Pita gendo-ein, “Evézøza, qo matev ate ndægo mòqote-qatéq. Neka qo mòqote-qatéq, no poev nqanôgō qo-te.”
Yaq Yesu gembo-ein, “Nogi sip gè:zøkefé. 18 No unimanqatín nqataqa-manqate. Qo ezoqam ndakinak qoqotegoam, qo ndabua segim nonqo qakeza qoløvønøvemám, sasa qoqavin, ma taqambe-pøovet. Geté toqo-lawaqape-eq, qo pingim qó-eqagím. Yaq ezoqa vini qáløváz. Yaq ndógo tenó-itúq, qo ma okho poeveav ndoqotego.”
19 Yesu nqanek manqat ge-ein, tene-omát ndógo, Pita ande āv kenénanîm neka ta mokho-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-qa iz ande āv kembøé-eqā.
Taqa zita-te, Yesu Pita āv gembøe-eín nqágo, “No qonøndó-páev.”

Paev ezoqam-qa yaq-te, te-te ndego Yesu kuku qambogoam

20 Pita gendoqambun, yaq ndego paev ezoqa nøme ndø-omét. Ngenek gèzøpavám. Ezoqa ndégo, te-te ndego, Yesu kuku qambogoam, neka ndego Pasova lou loge-te, Yesu-qa savim-te go:vintavam, neka vømbōbevap, av nqægo, “Evézøza, gekha ezoqâm ndego, qo sa teqaqambun?”
21 Pita ndego ezoqam ge-omet, yaq ndego Yesu āv gembøebeváp nqágo, “Evézøza, gemâ ngenek? Áv kenénanîm?”
22 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No tønø-pøovat, ndego até teyaget, atema no vøtøndóqavān, yaq gê, ndøgo gekhā ndógo, qo-te? Nqanek qoqá matév mbá. Qo soqonøndó-páev.”
23 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ta zapaya ndøgo, Klisten ezoqa bawan mokho-te, manqat āv qane-panqavøém nqágo: Ndego paev ezo-qam génanimák. Geté Yesu manqat einiáv av nqægo, ndego gēnanimāk. Ndego sa nqánek ge-eín, “No tønø-pøovat, ndego ate teyaget, atema no vøtøndóqavān, gê, ndøgo gekhā ndógo, qo-te?”

Vaev manqat, nqanek emanqat-qa yaq-te

24 Ndego paev ezoqam, teqa yaq-te Yesu nqanek manqat ge-ein, ezo-qam ndégo, nqanek emanqat ate nqægo gevotot neka vōpeawam. Ni møtinøtén, manqat ndøgo, ndego ge-ein, unimanqatín.
25 Yesu matev nøme kopoáv gematønumam. Ta matev vinivinimba ate ndægo, amba tøpeawapin, éisa, no nqæmatavap, manqei-qape-te, mbuk ate ndægo, ambá géløvuzuák.

21:16 21:16 Kel 20:28 **21:19** 21:19 Met 16:24-25; 2 Pita 1:14 **21:20** 21:20 Zion 13:23-25
21:24 21:24 Zion 19:35 **21:25** 21:25 Zion 20:30

Keliso-gi U-anim-qa Emanqat

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat, Luk ndøpeawám. Ezoqa kopo ndégo, ibugukhokhof Luk mbuk Yesu-qa yaq-te, gepeawam. Ngenek Luk, mulømula etoam ezoqám. Ndego nqanek Keliso-gi u-anim-qa emanqat, Tiofilus-té genøpeawám. Geté ndego ezoqa ewaqape nonqo ndøpeawám, manqei-manqei ate nqægo.

Nqanek emanqat-te, Luk Keliso-gi u-anim-qá yaq-té genevototát, neka tiqa matev ate qægoam, gimatønumam. Nqova Mbomambaqape, Yesu-gi paev ezoqam, bazaføgakh zø-etoám, neka até ndigú-a, vøzø̄-etoam, ezoqa ewaqape, gi-unimanqatintam neka vømbōpavam. Yesu-gi paev ezoqam, ezoqa teqa manqat, bugukhokhof Zelusalem taon-té ginizømesimám. Yaq ndigu ezoqam, tiqa manqat gi-unimanqatintam, ndigu taon neka vemivemiav nøme-té ginø-okhoám, neka Manqat Mbomambaqape, Yesu-qa yaq-te, Zu ezoqa nøme vøzø̄-vototupam. Yaq ezoqa nøme, manqei-manqei nøme-té ginø-okhoám, neka nqanek Manqat Mbomambaqape, Zu ezoqam neká bawan vini-ak, vø̄e-zømesimam. Yaq nqanek manqei vinivinimba-te, ezoqa nøme, Yesu ekeza khandi etoam nonqo ndøndafém, yaq Klisten bawan matev vø̄ngazem.

Nqanek emanqat mokho-te, sapta 1 atema 12, Pita-za-qa yaq-té qane-manqaté. Neka sapta 13 atema 28, ndógo tøne-manqaté, matev vinivinimba, Pol-za gimatønumam. Manqei nøme-te, Pol ge-okhoam, Luk møndøgoám, te namba. Yaq ta emanqat mokho-te nqanek, Luk āv genepeawám nqægo: “Ni nimatønumám.” Ta emanqat nqánek: Kel 16:10-17, 20:5–21:18 neka 27:1–28:16. Emanqat nøme-te, ndøgo ekezan goneav qagoam, ndego āv gene-peawám nqægo: “Ndígu timatønumám.”

Yesu manqa mbusa geve, Nqova Mbomambaqape tendo-khofotav

1 Tíofilus. Khaiya mbomá, qo-te!
Ta mbuk ndøgo, no bugukhokhof qæpeawam, no tøtø-peawám ndógo, matev ate ndægo, Yesu gematønumam neka ezoqa vø̄e-zømesimam, ndego teqa sasae ande ge꞉ngaz, 2 atema ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam yante vø̄khato. Bugukhokhof, ndego Nqova Mbomambaqape mokho-te, tegi u-anim, manqa é-møndøzø-løvuá, ndigu bugukhokhof gevevesam. 3 Yesu tae mutui-te gitøkewem, genanim, nango gendo-khandi꞉v, yaq ndego khøuwa foti mokho-te, gèfakhanumám ti-te, neka Mbumbukiamqa Megeat Matev-qa yaq-te vø̄e-zømesimam. Ndego khøuwa kopoáv, āv gene-zømesimám nqægo: Ndego unimanqatin ndøkhandí꞉v. 4 Khøuwa nøme, Yesu ti namba ge꞉goam, ndego āv gezømbe-eín nqægo, “Zelusalem taon naqanøká ndø-ivøvē̄m. Geté manqa mbusa ndøgo, av noge Tat ge꞉ve, tozombøé-kewagát ndógo, no qazømbe-manqatam. 5 Zion, ndego ezoqa ibøkha iz, ibøkha-té genøzø-etoumám. Geté zo avønín, ibøkha iz, Nqova Mbomambaqapé qazøté-ndapém.”

6 Khøuwa nøme, Yesu-gi u-anim, te namba gi꞉møvab, ndigu āv gimbøebevøpém nqægo, “Evézøza. Eisa, qo ni Izlael ezoqam, ndakin megeat

1:1 1:1 Luk 1:3 **1:2** 1:2 Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3** 1:3 Luk 24:36-49; Kel 10:41 **1:4** 1:4 Luk 24:49; Zion 14:16-17; Kel 2:33 **1:5** 1:5 Met 3:11 **1:6** 1:6 Luk 24:21

matev nqawa poqonimbí-etoām, penømakhaya, yaq ni nikeza ezoqam nimbō-kawaevtāt?"
7 Yaq Yesu gezø-qavøiu, "Matev āv taoká, av ndægo, zo zøtēzøtēz, ta khøuwa neka viav, Tat ekeza poev-te gezav. 8 Geté Nqova Mbomambaqape zo-te tendovis, zo bazaføgakh zóndapém. Yaq zo nogi bøi vizu ezoqam zógoát, neka noqá u zóløozumát, nqanek Zelusalem taon-te, neka Zudia plovins-te ate ndægo, neka Samalia manqei-te, atema manqeiqape-qa vaev-te."

Yesu yan-te geqavig
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

9 Yesu manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq Mbumbukiam yan-té genø-eqeiú. Ndigu até ge-ometát, ge-eqanat, atema khaiya ozoz vømēotan.
10 Tiqa bøi é-møndømø-føgøføgakhám, yan-te. Yaq nqáe! Tiqa avøninte, ezoqa menas sègefakház. Ndabua papaqa ndø-uzupám. 11 Yaq ndigu āv gizømbe-eín nqægo, "Gélili plovins-ak. Zo gekhá zówanet, yan ndozowaomit? Ngenek Yesu, Mbumbukiam zo mokho-te gendaf, yaq yan-te vōqavig, ndego nqawa āv tendéqaván, av zo ndakin qazøte-ometam, yante geqavigat."

Matias Zudas-qa iziz gendap
(Met 27:3-10)

12 Yaq Yesu-gi u-anim, ta manqei poyat ndøgo, Oliv manqei poyat gimbo-akhaemam, gè-ivøvém, Zelusalem taon-te vōvesez. Yaq ta manqei pøyat-a, yaq Zelusalem, taqa atap khapémbá. Ande āv 1 kilomitá ndægó.
13 Zelusalem taon-te gimøfakhaz, yaq khoev ova kouwat-té ginøzáv, ma gipindumam. Ezoqam ngínik: Pita neka Zion neka Zems neka Endlu neka Filip neka Tomas neka Batolomeu neka Metiu, neka Zems nøme, ndego Alfius-ge yo, neka Saemon, ndego Zelot ezoqam, neka Zudas, ndego Zems-ge yo. 14 Nginik møndø-møvøbumám, vōguligulimam. Até sakhéis-a, vōgoam. Neka até Melí-a, Yesu-gu evo, neka tegi emekheis, vōgoam.
15 Khøuwa nøme, ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, nqawa gimøvab, ezoqam ande av 120 ate gi:goam, yaq Pita tenø-itán ndógo, vøzøein, 16 "Nófuap. Mbumbukiam-qa Manqat-te, Nqova Mbomambaqape Deivid mokho-te, Zudas-qa yaq-te, manqat é-møndo:-eín, ndego ndigu ezoqam gezø-ovøemavun, ndigu Yesu gimøvøinam. Yaq nqanek manqat bè-unimanqatín, matev vøfakhan. 17 Ni Yesu-gi u-anim, nøme ndégo tegoám, neka sasae kopømba vøtīgoam, ni namba."
18 (Moni ndigu, Zudas gendapaz, matev soqaqape ge:matanam, khae me:wiím. Yaq ta manqei-te ndøgo, ndego sègebøiáv. Pakhapakhá. Teqa kha sège-keqavøemát, neka teqa emu vøndō-qouvøem. 19 Ezoqa ewaqape, Zelusalem taon-te giyagam, manqat sùgumu-ewagát, taqa yaq-te. Yaq ta khae manqei ndøgo, ekeza manqat-te, Akeldama mbo-akhaemám. Taqa manqa mokho nqánek, "Khae Manqei Kouk-ús.")
20 Yaq Pita nøme gezø-ein, "Sams mbuk mokho-te, āv qane-peawáp nqægo, 'Teqa khoev unimé:-khakhambá. Ndøgo ezoqa gó:yageák.' Neka nøme ndøpeawap, nqánek, 'Teqa sasae, ezoqá nøme bendáp.'

1:7 1:7 Mak 13:32 **1:8** 1:8 Met 28:19; Luk 24:48 **1:11** 1:11 Met 26:64; Luk 21:27 **1:12** 1:12 Luk 24:50-53 **1:13** 1:13 Met 10:2-4 **1:16** 1:16 Psa 41:9 **1:18** 1:18 Met 27:3-8 **1:20** 1:20 Psa 69:25; 109:8

21 Yaq nakémbá, ni ezoqa kopo bizimbo-vawém, ndego ni namba
qazi:goam, ta khøuwa ate qæpavpavemam, nigi Evezøza Yesu, ni namba
ge:-okhoam, 22 sasae ande qandengaz, Zion ezoqa ibøkha iziz gezø-
etoumam, atema ta khøuwa-te ndøgo, Yesu ni genøuvan, Mbumbukiam yan-
te gendaf. Yaq ngenek ezoqam, nqanek sasae até begót, ni namba, neka
u bēløozumit, av bøi ge:qeiv, av nqægo, Yesu løvøte-tē gendo-khandi:v."
23 Pita nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu ezoqa menas ndø-upøzó.
Nøme ndego, Zoséf. Iz menas nøme møndømbo-goám, Basabas neka
Ziastes. Neka nøme ndego, Matiás. 24 Yaq ndigu āv gini-guligulimém
nqægo, "Evézøza. Qo ezoqa ewaqape-qa matavap mòqote-qatéq.
Qotínømánd, nginik ezoqa menas, ākenégo, qo qoqo-veatav, 25 ndego
qoge u-anim tegoat, Zudas-qa iziz vøendāp. Zudas nqanek sasae, zitá
genewuá. Yaq ndøgo tenøwáv, ma Mbumbukiam manqei gembøe-
mendeo."
26 Yaq ndigu nandi-qasis ndønqagevemém, iz-ús. Yaq Matias-qá iz
ndøfakhán. Yaq Keliso-gi u-anim ileven-te, ndégo tindafém.

2

Nqova Mbomambaqape gendovis

1 Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape-te ndøgo, Pentikos ndimbo-
akhayam, ndigu ezoqam ate gi:goam, khoev kopo-té ginømøváb. 2 Yaq
nqova mbaín, yan-te ndo:go, u ndováv. Andé khamøe-qape me:fetavún.
Yaq khoev ate qægoam, ma gi:qonavam, u ùnime:kház. 3 Yaq ndigu andé
gøina wageap me me:qeivím. Sègendo-panqavøém, ezoqa ewaqape-qa
kha-te, vøqonam. Andé ezoqa sas bugug me me:kewagám. 4 Yaq nginik
ezoqam ate gi:goam, kha Nqova Mbomambaqapé qazømbe-tønøyám.
Yaq bawan vinivinimba-qá manqát gini-manqatát, av Nqova Mbomam-
baqape, matev gezømbe-etoumat.
5 Ta khøuwa-te ndøgo, Zelusalem taon-te ndøgo, Zu bawan-ak kan-
dambá giwambupam. Manqei-manqei ate ndægo, sugumu-pitát, ndigu
ezoqam, Mbumbukiam gimbo-vizupam. 6 Yaq nginik ezoqam, nqanek u
giyogem, tinduzáv ndøgo, matev vøqeivim. Ezoqa kandambá. Yaq ndigu
nqova zøndáf. Zapa ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam, manqat gimanqatat,
ndigu tiqá bawan vinivinimba-qá manqát gini-manqatám.
7 Ndigu nqova ndafe kandambá, yaq gibevøpem, "Nqáe! Nginik manqa
ngimanqate, nginik Gelili plovins-ak mbá. 8 Gê, áv khané:go, ni ate
nqazi:gu nqazizø-yoge, nikeza manqat vinivinimba ngi:manqate? 9 Ni
ezoqa vinivinimba, nøme Patia manqei-ák, nøme Midia manqei-ák, nøme
Elam manqei-ák, neka nøme ndigu Mesopotemia-yák, neka nøme Zudia-
yák, neka nøme Kapadosia-yák, nøme ndigu Pontus-ák neka nøme ndigu
Esia-yák, 10 nøme Fligia-yák neka nøme Pamfilia-yák, nøme Izip manqei-
ák neka nøme Libia-yák, ndøgo Sailini taon avønin-te. Até Lom ezoqám-
a, vøndōzav. 11 Ti mokho-te, nøme Zu bawan-ák neka nøme bawan
vini ezoqám, ndigu ti-te ginøzaz, Mbumbukiam timbo-vizupat. Neka ni
ezoqa nøme, Klit manqei bawa-yák, neka ezoqa nøme, Alebia manqei-ák.
Geté ni ate nqazi:gu, nginik niqa manqat vinivinimba-té qazizø-ewagét.
Mbumbukiam-qa matev kandakanda-qa yaq-té gini-manqatét."

1:22 1:22 Mak 1:9; 16:19; Zion 15:27 **2:1** 2:1 Lev 23:15-21; Deut 16:9-11 **2:3** 2:3 Met 3:11
2:4 2:4 Kel 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak 16:17

12 Ndigu nqova ndafe kandambá neka gò꞉nakém, taqa yaq-te. Yaq āv
ginibónd nqægo, “Gekha matêv nqanek?”
13 Geté ezoqa nøme gèvongezó, ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatinim,
gi-einim, “Nginik ezoqam, gèndo-íz.”

Pita-qa manqat

14 Yaq Pita, ndigu u-anim ileven nøme namba, tenø-itán ndøgo. Yaq sa
manqa ndøyám. Yaq ezoqa ewaqape, gi-oteipam, āv gezømbe-eín nqægo,
“Zo Zu ezoqam, nogi ezoqam, neka zo ezoqa nøme, nqanek Zelusalem
taon-te nqazo-wambap, vòndoyogém, no mokho bazø-ovøyam. 15 Nginik
ezoqam, ambá av nqægo, ge-ĩz, av zo ndøzøte-matavap. Ezoqa lovølova
ndø-izumatún. Geté ndakin qanaqanus 9 oklok mbá. 16 Geté matev,
ndakin qafakhan, ndógo, av Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam
Zoel ge꞉manqatam. Ndego ge-ein,

17 ‘Mbumbukiam āv gene-eín nqægo,
“Vaev khøuwa-te,
no ezoqa ewaqape,
noge Nqova nøzø-etoám.
Zogi nakhei angana neka zogi nakhei sakheis,
noqa manqat ndøvevezumát
Zogi ezoqa ndakinak,
umingiap ndøqeivát,
neka zogi laombøkik,
venanqei vøtamāt.
18 Ta khøuwa-te ndøgo,
no até sasae ezoqám-a, angana neka sakheis, ndigu no ti-
unimanqatintat,
Nqova Mbomambaqape vøezø-etoām.
Yaq ndigu noqa manqat ndøvevezumát.
19 No umingiap matev nómatønumát,
khaiya ova nekā manqei-qape-te.
Kouk neka wageap neka ekuqape ndøfakhán.
20 Khøuwa ndòbøivunév, neka løvøyak andé kouk mé꞉goát.
Nqanek matev ndòkhæ-fakhán.
Yaq Evezøza-qa Khøuwa Kandambaqape ndøfakhán, ndego teqa
bazaføgakh neka waev te꞉zømas.
21 Ta khøuwa-te ndøgo,
gekha ezoqām ndego,
Evezøza-te tøkeam-qa te-akha,
ndego gékhandí꞉v.” ’ ”

22 Pita nqanek Zoel-qa manqat qamømbøe-navøem, yaq ndego man-
qat nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Ízlael ezoqam! Manqat qàndoyogé
nqanek, nogi ezoqam! No Yesu Nazalet-ak-qa yaq-té qazømbé-eín.
Zo zøkeza mòzøte-zøtéz, te mokho-te, Mbumbukiam zoqa avønin-te,
umingiap matev neka matev kandakanda vinivinimba ndømatønumám.
Mbumbukiam tene-matanám ndógo, zo tònezøtéz, ndego Yesu ekezan
ndokhofotáv. 23 Ezoqa ndego zoqa zenda-te giveem, yaq zo ndego
ezoqa soqøsoqa mokho-te, tae mutui-te sasa zotøkewem, vozōlaem, ndøgo
Mbumbukiam ekezan ndøpøoá. Ndego é-møndæ-otév, matev av nqægo

2:17 2:17-21 Joel 2:28-32

ndɔ̀fakhán. 24 Geté Yesu løvøte-qa bazaføgakh mokho-te gu꞉goam, Mbumbukiam møndø-nqovotáv, vɔ̄khandi꞉v. Løvøte, ngenek ezoqam amba me꞉geiú. Geté kopømba mbaín.
25 Yesu løvøte-te tekhandi꞉v, taqa yaq-te, Deivid nupøkhan mba, āv gene-eín nqægo,
‘No Evezøza, noqa megemege-te, oskia no-ometám.
Ndego noqa avønin-té gegó.
Yaq no kha genǿ-wagimák.
26 Yaq nakémbá, noqa mbøni mokho-te, no khanakhanákh neka no manqat khanakhanakh-us nomanqaté.
Até noqá khá-ya, Mbumbukiam-te mbá qanøtawát.
27 Zapa ndǿgo, qo no ezoqa pakhaezatak-qa manqei-te qónøuvanák.
Qo qoge Ezoqam Mbomambaqape, teqa kha, sa qó-ivavák, vǿlanqā.
28 Qo no nakhoa qotenømánd, no khandi ande āv khaténdāp.
Qo no namba qotégoát. Yaq no khanakhanakh nógoát.’ ”
29 Pita nqanek Deivid-qa manqat qamømbøe-navøem, yaq nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Nǿfuap. Nigi atanakha-zapa Deivid-qa yaq-te, no ndaføyambá qazømbé-eín. Ndego møndønaním, neka vɔ̄-otøvem. Até ndakin khøuwa-té-a, teqa manqei ozu nqánek qagó. 30 Geté Deivid møndæ-otév, tegi zi, ezoqa kopo, teqa iziz ndǿndáp neka kawa ezoqam vǿgoāt. Mbumbukiam te-te manqa mbusa ndøvé, taqa yaq-te. Deivid Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndøgoám. 31 Yaq nakémbá, ndego é-møndøqeív, Keliso tenanim, yaq Mbumbukiam gékhandí꞉v. Unimanqatín. Mbumbukiam ndego ezoqa pakhaezatak-qa manqei-te ivøveáv, neka teqa kha, manqei ozu-te lanqøeveáv. 32 Ngenek ezoqam, Mbumbukiam løvøte-te gekhandi꞉v, Yesú. Ni ate nqati꞉gu, nikeza bǿi qatiqeivím. 33 Mbumbukiam ndego ekezan-té genø-eqeiú, neka teqa nakeamo zenda-te vɔ̄ve. Yaq Eve Nqova Mbomambaqape mbo-etoám, av ibugukhokhof manqa mbusa ge꞉ve, yaq Yesu ndakin ni vønī-etoam. Matev nqánek, zo nqazo-qeivi neka nqāzōyōgē. 34 Ni mìzi꞉nøtén, Deivíd mbá, yan-te geqavig. Geté ndego Mesaya me꞉manqatám, av ge-ein nqægo,
‘Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, āv gembøe-eín nqægo,
“Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.
35 Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam,
kopømba ande av zenda tokhotapak awam nonqo,
qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.” ’
36 Yaq nakémbá, zo Izlael bawan-ak ate ndøzøte꞉go, zo vɔ̀ezøtéz. Ngenek Yesu, zo tae mutui-te qazo-tøkewem, Mbumbukiam āv geneveatáv nqægo: Ndego Evezøza neka Mesaya ndǿgoát.”

Ezoqam Mbumbukiam-te giqambuz neka ibøkha iz vɔ̄ndapem

37 Yaq ndigu ezoqam, Pita-qa manqat giyogem, tiqa mbøni, møndø-khanáz. Yaq ndigu Pita neka Keliso-gi u-anim nøme, āv gizømbe-beváp nqægo, “Nǿfuap. Ni ndakin gekhā nígonēm?”
38 Yaq Pita gezø-qavøiu, “Zo é-mozoqambúz, neka Yesu Keliso-qa izte, ibøkha iziz vɔ̄-upøgim. Yaq Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, segembøé-navøém, yaq zo Nqova Mbomambaqape vozóndafēm.

2:25 2:25-28 Psa 16:8-11 **2:29** 2:29 1 King 2:10 **2:30** 2:30 2 Sam 7:12; Psa 89:3-4; 132:11 **2:31** 2:31 Psa 16:10 **2:33** 2:33 Kel 5:31; 7:55-56 **2:34** 2:34-35 Psa 110:1 **2:36** 2:36 Kel 5:30-31

39 Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam taqa yaq-te geve, ndøgo zoqá neka
zogi nakheis-qá neka até tiqá ndigú-a, ndigu qamba-qamba ndindu-
yageapet. Gekha ezoqām ndigu, ndego Evezøza, nigi Mbumbukiam,
ndezø-akhayam, te-te tinduzav, nqanek manqa mbusa tiqa ndígu."
40 Pita manqat nøme kandambá gezø-manqatam. Manqat nøme, āv
gezømbe-eín nqægo, "Mòzoqambúz. Soqaín ndøgo, nginik manqa-
zapazapa-us ezoqa namba tøzøte-soqoez, ndakin ngiyage."
41 Ezoqa ndigu, Pita-qa manqat gindapem, ndigu ibøkha iz ndøndapém.
Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa kandambá, Klisten bawan-te gi-oz. Ate
gi:goam, ande āv tri taosen ezoqám ndi:gú.

Klisten ezoqam, nqova kopo-te giyagam

42 Ndigu Klisten ezoqam, āv gini-matønumám nqægo: Keliso-gi u-anim-
qá nømendim manqat ndø-ewagám, neka yaqyaq-a vøtøke:mam. Ndigu
gèpindupám, lou vølogin neka Evezøza-qa lou loge matev vøgonemin
neka vøguligulimemin. 43 Mbumbukiam, Keliso-gi u-anim mokho-te,
umingiap matev kopoáv gematønumat. Ezoqa ewaqape, nqova ndafe
kandambá neka møe vøgonemin. 44 Ndigu ezoqa ate gi:goam, Yesu
gi-unimanqatinim, ndigu nqova kopo-te sùgumu-yagám. Neka tiqa
gigiap ate qazømbe-goam, sège-etoumám, yaqyaq-a. 45 Ekeza manqei
neka gigiap vinivinimba gèwiám. Yaq moni ndigu, gi:qaqasumam,
ndígu tizø-etoumám, lou-qa o gigiap-qa gi:potonumam. 46 Khøuwa
ate qæpavpavemam, ndigu Mbumbukiam-qá khoev-té ginø-pindupám.
Yaq Klisten zifuap vinivinimba-qa khoev-te, ndigu lou ndølogám neka
Evezøza-qa lou loge matev vømø-gonemin. Khanakhanakh-ús. Lou sège-
etoumám, yaqyaq-a. 47 Yaq tiqa matev ate qægoam, ndigu Mbumbukiam-
qá iz me:-eqatám. Ezoqa ewaqape, poev ndøveém, ti-te. Yaq khøuwa
ate qæpavpavemam, Evezøza Klisten bawan-te, ezoqá nøme ndøyogimám,
ndigu khandi gezø-etoamin.

3

Kagi ezoqam gikhakheinøvemem

1 Khøuwa nøme, ande av khagus tri oklok ndægo, ta khøuwa iz-te ndøgo,
Zu ezoqam giguligulimam, Pita neka Zion, Mbumbukiam-qá khoev-té
ginø-apát. 2 Ta khøuwa iz-te ndøgo, ezoqa kagi ezoqam ndø-eqeitavún.
Ndego āv teneqán, kagi. Khøuwa ate qæpavpavemam, ndego mbo-
qog tambav-té ginø-ivøvemín, ta mboqog ndigu, Qanimav-Qape gimbo-
akhaemam. Yaq ndego ezoqa moni-qa zøviamín, ndigu Mbumbukiam-qa
khoev-te gi-onimam. 3 Yaq ndego Pita neka Zion gezømet, gi-onat, ndego
moni-qa zøviám. 4 Ndigu ezoqa menas, gèwaomém. Yaq Pita ndego āv
gembøe-eín nqægo, "Ni-tē qotøndé-kewāg." 5 Yaq ndego vøkewag. Ndego
āv gene-matavupám nqægo: Moni nø-etøomēm.

6 Geté Pita gembo-ein, "No moni mbaín. Geté no tøtaqá-etoám ndógo,
no nqanøgo. Yesu Keliso-qa iz-te, ndego Nazalet vemiav-ak, mòqo-itán
neka okho vøngaz." 7 Yaq Pita nakeamo zenda mbogeá, vø-eqeiu. Yaq
nqova mbaín, teqa zenda tokhotapak sègembo-føgøføgakhám neka gømig
vømbō-føgøføgakhæzam. 8 Yaq ndego sasanqá sege-itán, okho vøngaz. Yaq

2:39 2:39 Isa 57:19 **2:41** 2:41 Kel 2:47; 4:4 **2:42** 2:42 Kel 20:7 **2:44** 2:44 Kel 4:32-35
2:47 2:47 Kel 6:7; 11:21 **3:4** 3:4 Kel 14:9 **3:6** 3:6 Kel 4:10; 16:18

Mbumbukiam-qa khoev-te, namba me:-óz. Sège-okhoát neka vøvøvumat, neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqatat.

9 Ezoqa ti-ometám ndøgo, ge-okhoam neka Mbumbukiam-qa iz ge-
eqatat. 10 Gimatøvemem, av nqægo, ezoqa ngēnek, mboqog tambav-te
geqonumam, ta mboqog ndigu Qanimav-Qape gimbo-akhaemam, neka
gigiap-qa vøvi:mam, yaq ndigu nqova ndafe kandambá, ta matev-qa
yaq-te, ndøgo qambo-fakhan.

Pita-qa manqat, Mbumbukiam-qa khoev mokho-te

11 Ndego ezoqam, kagi gegoam, Pita neka Zion, ti-te gèmø-tøkenøvém.
Yaq lou-qase-te gizav, ndøgo Solomon-qa Lou-Qase gimbo-akhaemam,
ezoqa ewaqape tinøbøin ndøgo, ngenek ezoqam vø-ometam. Yaq
ndigu nqova ndafe kandambá. 12 Pita nginik ezoqa gezømet, yaq āv
gezømbe-eín nqægo, “Zo Izlael-ak, nogi ezoqam. Gekha zapâ, zo nqova
qazøndaf, matev av nqægo qafakhan? Neka gekha zapâ, ni-te ndo-
zotøndo-keoge? Ge zô, ndozo-matavap, ni ngenek nikeza bazaføgakh-
tē qeitǿ-khakheinøvemem, okho gengaz? Ó, ni ezoqam qaniqanîm,
Mbumbukiam-qa bøi-te, yaq nakêmbà, ndego ni ginitøke, ngenek ezo-
qam qeikhakheinøvemem? Āv taoká! 13 Ta matev mokho-te, ndego
Eibleem neka Aezek neka Zekop-ge Mbumbukiam, ndego nigi atanakha-
zapazapa-za-ge Mbumbukiam, ndego tege sasae ezoqam Yesu, iz kan-
dambaqape mbo-etoám. Ezoqam ngének, zo Lom ezoqam-qa zenda-
te qazoveem, yaq ndigu vølaem. Pailøt ambá sege-nqonqotavín. Geté
zo Yesu zòsanqawém. 14 Zo ngenek Ezoqam Mbomambaqape neka
Ndaføyamba-qape, zòsanqawém. Yaq zo Pailøt pepen ezoqam-qa zombo-
viømém, sa tezø-nqonqotav. 15 Zo ngenek khandi zapa ezoqam, zòlaém.
Geté Mbumbukiam mǿndø-khandí:v, løvøte-te. Ni nikeza bǿi qatiqeivím.
16 Ngenek ezoqam, zo nqazo-omete neka ndøzøtē-zøtēzāt, ngenek Yesu-
qa bazaføgakh neka iz mokho-té, bazaføgakh gendap. Nqanek matev,
unimanqatin matev-té qando-fakhán. Ni Yesu qei-unimanqatinim, yaq
ndego ngenek ezoqam gèkhakhǽv, av zo ndakin nqazøte-omete.

17 Nøfuap. No mǿtenøtén, matev ndøgo, zo neka zogi megetapak, Yesu
qazombo-matønømem, zapa ndøgo: Zo zøtezateáv. 18 Mbumbukiam,
tegi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam mokho-te, é-møndi:nømánd,
av nqægo, ndego Mesaya, tendo-khofotav, ezoqa tekhandi:z, ndego
nqosøgeap ndǿqeív, vønanîm. Yaq ta matev mokho-te ndøgo,
qafakhanam, nqanek manqat mǿndø-unimanqatín.

19 Yaq ndakin, zo é-mozo-enénd neka Mbumbukiam-te vozóqambūz.
Yaq ndǿgo, Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, segembøé-navøém.
20 Yaq ndego zo pusa taev matev zǿ-etoám, neka Mesaya vøndó-khofotāv,
ndego ibugukhokhof geveatav, ezoqa tekhandi:z. Ngenek ezoqam, Yesú.
21 Geté ndego bugukhokhof yan-té geabeto:gó, atema ta khøuwa-te ndøgo,
Mbumbukiam gigiap neka matev ate ndægo nango vøndakināk, av
ndego nupøkhan mba, tegi manqa vevezam ezoqam mokho-te ge:-ein,
ndigu gevevesam.

22 Mozes āv gene-eín nqægo, ‘Evezøza, zoge Mbumbukiam, zo mokho-
te manqa vevezam ezoqam ndǿveatáv, av no nqate:go. Yaq gekha
manqāt ndøgo, tezø-manqatat, zo vǿndapemát. 23 Geté gekha ezoqām

3:13 3:13 Exo 3:6, 15; Luk 23:13-25; Kel 2:23 **3:17** 3:17 Luk 23:34; 1 Tim 1:13 **3:19** 3:19 Kel 2:38 **3:22** 3:22-23 Deut 18:15, 18-19

ndego, teqa manqat ndapeav tøgoat, yaq Mbumbukiam ndego géngiú.
Yaq ndego Mbumbukiam-ge ezoqam sekemba gégoák.’ 24 Até Samuél-a,
neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam, teqa zita-
te gipavavun, ndigu matev ndǿgo tini-manqatám, av ndakin khøuwa-
te qæfakhanam. 25 Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam tegi manqa
vevezam ezoqam mokho-te gendo-ein, ndøgo zogi atanakha-zapazapa-
za-te geve, ta manqa mbusa ndøgo, zo nonqó. Mbumbukiam Eibleem
namba, poev ge-unimanqatin, yaq āv gembøe-eín nqǽgo, ‘Qogi qazi,
ezoqa kopo mokho-te, no ezoqa ewaqape matev mbomømboma nøzǿ-
matanám, nqanek manqei-qape-te.’ 26 Mbumbukiam ngenek sasae ezo-
qam Yesu, ndego geveatav, bugukhokhof zo-té gendo-khofotáv. Ndego
tende-khofotáv ndǿgo, ndego zo matev mbomømboma zǿmatanám, zoqa
manqa-zapazapa-te tøzøtønde-qambuz.”

4

Pita neka Zion, ndimbula-te ginqeitaz

1 Pita neka Zion, ezoqa manqat até gezø-manqatám, yaq Mbumbukiam-
gi iziz ezoqam neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam-ge kawa
neka Sadusi ezoqam tīnǿfākhāz. 2 Ndigu khanakhanakh mbaín, ndigu
ezoqa menas, ezoqa gi:zømesimat, neka gi:zømas, av nqægo, Mbum-
bukiam kopømbaqapē ezoqa løvøte-te tekhandi:z, zapa ndǿgo, ndego Yesu
ndøkhandī:v, løvøte-te. 3 Yaq ndigu Pita neka Zion sègegavém. Yaq
ndimbula-té genø-nqeitáz, atema nøme vøndōpave. Manqa ovøepøteáv.
Zapa ndǿgo, gèpøistát.

4 Geté ezoqa kopoáv, ndigu tiqa manqat giyogem, gè-unimanqatiním.
Yaq ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, mǿndømø-faev-taosen-éz,
angana.*

5 Yaq khøuwa nøme qandopave, Zelusalem taon-te ndøgo, Zu ezoqa kan-
dakanda neka megetapak neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezo-
qam ndømøváb. 6 Até Anás-a, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kan-
dambaqape, neka Kayafas, neka ezoqa nøme, Zion gimbo-akhaemam,
neka Aleksanda, neka Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-gi
ezoqa nøme, vǿgoam. 7 Yaq Pita neka Zion, tiqa megemege-té ginø-áb,
sasa zøbevap, “Nqanek matev, gekha bazaføgakh-tē neka gekha ezoqam-
qâ iz-tē qazonǿ-gonem?”

8 Pita, Nqova Mbomambaqape kha é-møndømbøi-tønøyám. Yaq ndigu
āv gezømbe-qavøiú nqǽgo, “Zo kawakawa-za neka megetapak! 9 Zo ni
ndakin matev mbomambaqape-qa yaq-te nqazonimbi-sinøzumit, ni kagi
ezoqam qeimbo-matønømem, yaq ngenek vǿkhakhæv, 10 zo vǿezøtéz
neka até Izlael ezoqam ewaqapé-a, betēzøtez: Ngenek ezoqam, zoqa bøi-
te ngeya, Yesu Keliso-qá iz-té gene-eqeieqei-év, ndego Nazalet vemiav-
ak. Zo ndego tae mutui-té qazonø-tøkewém. Geté Mbumbukiam løvøte-
te mǿndø-khandí:v. 11 Ezoqam ngének, teqa yaq-te Mbumbukiam-qa
Manqat qæ-ein, av nqægo,
‘Nandi-qapi ndigu,
zo khoev puanam ezoqam qazo-sanqabem,
ndigu mǿndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.’

3:25 3:25 Gen 22:18 **3:26** 3:26 Kel 13:46 **4:4** 4:4 Kel 2:41 * **4:4** 4:4 Sakheis neka nakheis mǿndøgoám, ndigu Yesu gi-unimanqatintam. Geté ndigu gevebøpøteáv. **4:10** 4:10 Kel 3:6, 13-16 **4:11** 4:11 Psa 118:22

12 Ezoqa nøme mbaín, niqa khandi:nat nonqo. Yesu yakhapús. Nqanek
manqei-qape ate nqægo, Mbumbukiam ezoqa nøme khofotøveáv, ni
tekhandi:n."
13 Ndigu megetapak, ndigu ezoqa menas gizømet, manqat ndaføyamba
gi-einim neka mivi mbaîn, ndigu nqova ndafe kandambá. Zapa ndógo,
ndigu møndæzøtéz, ndigu khokho ezoqám, skul kandakanda mbaín.
Neka ndigu møndæzøtéz, ndigu ezoqa menas, Yesú namba me:goám.
14 Geté ndigu zøtezateáv, gekha manqat zóqavøiū. Amba zømbe-eín. Zapa
ndógo, ndego ezoqam, kagi gegoam, Pita neka Zion namba me:wanám.
Ndego møndø-khakhæv. Yaq ndøgo bavokho-qapé.

15 Yaq ndigu bavokhó ginø-khofotáz. Yaq gizav, ndigu Zu megetapak,
manqa ovøyam khoev-te gu:qonavam, manqa ndøvøovømém. 16 Gi-einim,
"Gekha zizógō, nginik ezoqa menas? Ezoqa ewaqape, nqanek Zelusalem
taon-te ngiyage, møndømu-yogém, av matev gi:matønømem ndægo. Uni-
manqatín. Ndøgo matev viní. Ni kopømba mbaín tizio-naomem. 17 Geté
nqanek manqat Yesu-qa yaq-te, ezoqa nøme-te, bepanqàvøēm. Yaq
nakémbá. Ni manqa āv qazizømbé-løvuá nqægo, ndigu teqa iz-te, ezoqa
nøme manqat nqawa bezò-eîn."

18 Yaq ndigu nqawa gizø-akha, khoev mokho-te vōu-oz, yaq gèzømbe-
khafén. Ndigu Yesu-qa iz-te, manqat nqawa be-eînîm, neka ezoqa nqawa
bete-zømèsîm! Matev av nqægo, ùni bete-navøém!

19 Geté Pita neka Zion gizø-qavøiu, "Zo zøkeza mokho-mba, zøté-
matøvømēm, av nqægo. Eqeieqei ākhanégo? Zoqâ manqat níndapēm,
ó, Mbumbukiam-qā manqat níndapēm? 20 Ni kopømba mbaín, manqa sa
teikhoutavat, av ni bøi qatiqeivam, neka vōi-ewagam."

21 Yaq ndigu megetapak, kha-khoiv manqat nøme zø-eín. Geté yaq
sège-nqonqotáz, vōzav. Ndigu nakhoa qeiviáv, yaq-fia nqosøgeap ande
āv kizømbé-etoām. Zapa ndógo, ezoqa ewaqape Mbumbukiam-qá iz
ndø-eqatát, ta matev ndøgo, qafakhan. 22 Ngenek ezoqam, ndego kagi-
qape geqan, yaq Yesu-qa iz-te vōkhakhæv, ndego viav 40 møndømø-løvú.

Mbumbukiam bazaføgakh-qa gimbo-viømem

23 Pita neka Zion até vønqonqotáz-ae, ekeza Klisten bawan ezoqam-
te e-vōzav, yaq emanqat vøzōvotot, av Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kan-
dakanda neka megetapak nøme gizømbe-manqatam. 24 Ndigu Klisten
bawan ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq sùgumu-guligulimém.
Nqova kopo-té. Mbumbukiam āv gimbøe-akhaém nqægo, "Bázaføgakh-
us-qape. Yan neka manqei-qape neka ndaola, neka gigiap ate nqægo,
ta mokho-te nqøugut, qo qokhakheinumát. 25 Qo nigi atanakha-zapa
Deivid, ndego qoge sasae ezoqam gegoam, qoge Nqova Mbomambaqape
mokho-te, manqat qombo-etoám. Yaq ndego āv gene-eín nqægo,

'Gekha zapâ, bawan vini-ak qaqa ndigu?
Neka gekha zapâ, ndigu amba mba ndi:voqoyam?
26 Nqanek manqei-qape-gi kawakawa-za neka megetapak møndø-
tøkuaném.
Ndigu nøfe-qa mba mo:keogé, Evezøza namba, neka Mesaya namba,
ndego geveatav.'

4:12 4:12 Met 1:21 **4:18** 4:18 Kel 5:28 **4:19** 4:19 Kel 5:29 **4:24** 4:24 Exo 20:11; Neh 9:6; Psa 146:6 **4:25** 4:25-26 Psa 2:1-2

27 Unimanqatín. Matev av nqægo, møndø-fakhán, nqanek taon-te. Ndigu kawakawa-za menas, Elod neka Pontius Pailøt, manqei viniak neka Izlael manqei-ak namba me꞉tøkuaném. Neka nøfe-qa mba mo꞉kewagám, te-te ndego, Yesu, qoge sasae ezoqam, ndego qo Mesaya qoqo-veatav. 28 Geté ta matev mokho-te ndøgo, gimatønumat, ndigu qoqá matavap neka poev mba mbopavát. Qoqa bazaføgakh-te, qo nupøkhán mbá, é-moqopøoá, matev av nqægo tàbete-fakhán.

29 Yaq ndakin, Evezøza, vømbo-matøvém, kha-khoiv matev ndøgo, gimatønumat. Gïnitøké, ni qogi sasae ezoqam, yaq ni qoqa manqat, ndaføyamba neka mivi mbain tàbati-manqaté. 30 Qo zenda qotó꞉vé, tite ndigu, enqoni ndøzøgo, yaq vókhakhæz. Neka qoge sasae ezoqam mbomambaqape, Yesu, teqa iz mokho-te, umingiap matev vinivinimba voqó-matønumāt."

31 Ndigu gumu-guligulimem, yaq manqei ndøgo, ma gi꞉qonavam, sùgumu-kukuvøemát. Yaq kha Nqova Mbomambaqapé qazømbetønøyám. Yaq ndigu Mbumbukiam-qá Manqat me꞉zømesimát. Bazaføgakh-ús neka mivi mbaín.

Klisten ezoqam, yaqyaq-a gitøke꞉mam

32 Ndigu ezoqa ate gi꞉goam, Yesu gi-unimanqatintam, ndigu nqova kopo zømbegoám. Ezoqa kopo einiáv, av nqægo, "Nqanek gigiap, nøkeza nonqo mbā." Geté gigiap ate qægoam, sège-etoumám, yaqyaqa. 33 Keliso-gi u-anim, ezoqa āv gini-zømesimám nqégo: Yesu løvøte-te møndø-khandí꞉v. Yaq ndego Evezøzá. Ndigu bazaføgakhus me꞉zømesimám. Neka Mbumbukiam, matev mbomømboma zømatønumám, kopoáv, ti-te ndigu, ezoqa ewaqape. 34 Ezoqa kopo gigiap-qa potonøpøteáv, ti mokho-te. Ezoqa nøme ndigu, manqei o khoev qazøgoam, gèwiám. Yaq moni ndigu, gi꞉qaqasumam, 35 Keliso-gi u-animté ginø-upøgimám. Yaq ndigu gèqaqabemín, yaq gekha ezoqām ndigu, gigiap-qa gipotonumam, vøzø̄-etoamin.

36 Ezoqa nøme, matev av nqægo gego, teqa iz Zoséf. Ndego Livai bawan-ák. Saiples manqei bawá geqán. Ndigu Keliso-gi u-anim, iz Banabas mbo-akhaemám. (Taqa manqa mokho, "Ezoqa zita tøpøzu ezoqám.") 37 Ngenek manqei ndøwí. Yaq moni ndigu, geqas, Yesu Kelisogí u-anim-té genøndapáz, ezoqa tøke nonqo.

5

Ananayas neka Safila, meakha manqat gi-einim

1 Geté ezoqa nøme møndøgoám. Iz Ananayás, neka ndego zas vømbōgoam. Tuqa iz Safilá. Até ndegó-a, ekeza manqei nøme, gèwí. 2 Geté moni ndigu, gendapaz, nøme gèkhonáb. Tegu zas møndæ-otév. Yaq moni nøme ndigu, Yesu Keliso-gí u-anim-té genøndapáz. Yaq āv gezømbeeín nqægo, "Moni ndigu, qeiqasem, ngínik."

3 Yaq Pita Ananayas gembo-ein, "Ananayas. Gekha zapâ, qo Saitan qoqombotak, qoqa mbøni mokho-te gendo-on, yaq Nqova Mbomambaqape voqombøe-khavoz, qo moni nøme qoqokhonab, manqei qoqowi. 4 Ndøgo qakeza manqei ndøgoám. Yaq qo qakeza poev-té qonøwí. Yaq moni qoqoqas, até ndigú-a, gemøqa-qakezanéz. Geté gekha zapâ, qo

4:27 4:27 Met 27:1-2; Luk 23:7-11; Kel 3:13 **4:28** 4:28 Kel 2:23 **4:29** 4:29 Ef 6:19 **4:32** 4:32 Kel 2:44 **4:34** 4:34 Kel 2:45 **5:2** 5:2 Kel 4:34-35 **5:3** 5:3 Zion 13:2

matavap soqøsoqa qoqo-tonqogim? Qo ambá av nqægo, ezoqa mba qombøekhavōz. Geté Mbumbukiam qombøekhavóz."
5 Yaq Ananayas nqanek manqat ge-ewag, sègebøiáv, vønanim. Yaq ezoqa ewaqape, manqat giyogem, kha zøkhoí. 6 Yaq ezoqa ndakinak, teqa kha ndabuá gini-løvønømém, bavokho sasa ndø-eqanem, vømø-ozém.
7 Khapé outøpøteáv. Ande āv tri awáz ndægó, zas tūndū-ōn. Ndugu otevateáv, matev ndøgo, qafakhan. 8 Yaq Pita gumbobevap, "Soqoní-eín. Moni ndigu qazoni-etoam, venanqeí, ndigu manqei qazøte-wiim?"
Yaq gundu-qavøiu, "Venanqeí."
9 Yaq Pita gumbo-ein, "Gekha zapâ, qeivis namba, manqat qazo-kopo:nem av nqægo, Evezøza-ge Nqova Mbomambaqape khamasim-te qazoveem? Nqáe! Ezoqa ndigu, qoge anganeam gi-otøvem, mboqog tambav-té gonowaní. Yaq ndigu até qó-a, gé-eqæqonám."
10 Pita nqanek manqat ge-ein, yaq ndugu teqa megemege-te sègebøiáv, vønanim. Yaq ndigu ezoqa ndakinak ginduqavaz, gi-ometam av nqægo, møndønanīm, yaq bavokhó ginø-eqeinám, zivis-qa avønin-te vømø-otøvem. 11 Yaq Klisten bawan ezoqam ate gi:goam neka ezoqa ewaqape, nqanek manqat giyogem, ndigu kha-khoiv kandambá.

Keliso-gi u-anim, ezoqa kandamba gikhakhæz

12 Keliso-gi u-anim, ezoqam-qa mokho-te, umingiap matev kopoáv gi-matønumam. Ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, Solomon-qa louqase-té ginøwambám, ndøgo Mbumbukiam-qa khoev-te. 13 Bavokho ezo-qam, møe ndøsinønimám. Yaq ndigu Klisten ezoqam namba, tøkuateáv. Geté ndigu gèzø-vizupám. 14 Yaq Evezøza, ezoqa nøme mba mo:-unimanqatiním. Ezoqa kandambá. Angana nekā sakheis.
15 Matev ndøgo, ndigu Keliso-gi u-anim gimatønumat, ta zapaya ndøgo, ezoqa nøme enqoni-us ezoqam ndo-upøgimám. Yaq ndigu ekeza venanqei nonqo neka kita-te, nakhoa-té ginø-abumám. Yaq Pita-gé nqovønqova mba bekhantáz, ma ndego te:ma. 16 Até vemivemiav nøme-té-a, Zelusalem taon avønin-te ndøgo, enqoni-us ezoqam ndo-upøgimám, neka ezoqa nøme, nqova soqøsoqa giqantavam. Yaq ndigu ezoqa ate gi:goam, gèkhakhæz.

Enzol ezoqam, Keliso-gi u-anim gezøtøke, ndimbula-te gigoam

17 Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape neka tegi paev ezoqa ate gi:goam, ndigu Sadusi ezoqam gigoam, ndigu ova ndø-einím, Keliso-gi u-anim-te. Ova kandambá qazøgoam. 18 Yaq ndigu até gindigonem, Keliso-gi u-anim sègegavém, ndimbula-te vønqeitaz. 19 Geté ta lova ndøgo, Evezøza-ge enzol ezoqam ndowáv, ndimbula mboqog vøzø-mboqogim, ndigu Keliso-gi u-anim bavokho sasa ndøkhatob, 20 vøzø-ein, "Zo Mbumbukiam-qá khoev-té qanøzáv. Yaq ezoqam-qá megemege-té qazomówán, manqat ate ndægo, khandi-qa yaq-te, vo-zomé-zømās."
21 Yaq ndigu u-anim, manqa o-mba mbøendapém, av enzol ezoqam gezømbe-ein. Yaq qanaqanus, khøuwa gendo-eqan, ndigu Mbumbukiam-qá khoev-té ginøzáv, ezoqa vømē-zømesim.
Ta khøuwa iz kopo-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape neka tegi paev ezoqam, Zu megetapak ate gi:goam ndøpisám. Manqa ndø-ovøemém. Yaq ndigu ndimbula khoev-te, manqat

5:12 5:12 Kel 2:43; 14:3 **5:19** 5:19 Kel 12:7-10

ndøkhofotøvém. Ndigu Keliso-gi u-anim, bègeáv. 22 Geté ndigu sasae
ezoqam, ndimbula-te gifakhaz, ndigu Keliso-gi u-anim qaseáv, mokho-
te ndøugu. Yaq ndigu sègeveséz, manqat vømō-einim, 23 “Ni ndimbula
khoev-te qeimø-fakhan, mboqog qeizømetat, tokøváp. Neka ndimbula
keoge ezoqam mòndo-feazotát, mboqog-te ndøgo. Geté mboqog qeim-
boqogimem, ezoqam mbaín, mokho-te.”
24 Ndego Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam-ge kawa neka
Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, nqanek manqat giyogem,
ndigu gò꞉bevupém, av nqægo, “Gê, ndigu gekha matēv zøfakhan?”
25 Yaq ezoqam tendováv ndøgo, vøzō-ein, “Nqáe! Nginik ezoqam,
zo ndimbula khoev-te qazo-nqeitaz, Mbumbukiam-qá khoev-té gigú.
Ezoqa me꞉zømesimít.”
26 Yaq ndego vos keoge ezoqam-ge kawa neka tegi sasae ezoqam,
tinøzáv ndøgo, nginik Keliso-gi u-anim, nqawa vømøndō-upøzo. Geté
ndigu tøpøtøzateáv. Zapa ndøgo, ndigu møe ndøgoném. Soqaín ndøgo,
ezoqa qaqa tizøgo, nandi vóepōub, neka vópakhaēz.

Keliso-gi u-anim, manqa ovøyam-te, Mbumbukiam-qa Manqat manqate-
te møe goneav qagoam

27 Yaq ndigu vos keoge ezoqam, Keliso-gi u-anim, Zu megetapak-qá
manqa ovøyam-té ginø-tonqozó. Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam
kandambaqape gezø-ein, 28 “Ni zo khafeap nizømbové, av nqægo, ‘Zo
ezoqa Yesu-qa iz-te me꞉zømès̄im.’ Geté nqáe! Zo nandav nømendim
manqat, Zelusalem taon-te ate nqægo, sòzo-vøndøzém. Neka zo nī zoni-
løvøyáp, ngenek ezoqam gilaem.”
29 Yaq Pita neka ndigu Keliso-gi u-anim nøme gizø-qavøiu, “Ni
Mbumbukiam-qá manqat bambupáev, ambá ndōgo, ezoqam-qa
manqat. 30 Nigi atanakha-zapazapa-za-ge Mbumbukiam, Yesu løvøte-
té gendo-khandí꞉v, ndego zo qazolaem, tae mutui-te qazo-tøkewem.
31 Yaq Mbumbukiam ndego ekezan-té genø-eqeiú, neka teqa nakeamo
zenda-te vōve. Yaq ndego kawa neka khandi etoam ezoqam ndøgoát.
Yaq ni Izlael ezoqam tàbizi꞉-qambún, yaq Mbumbukiam niqa manqa-
zapazapa bembøē-navøem. 32 Matev ndøgo, Yesu gematønumam neka
te-te vōfakhanumam, ni bói qatiqeivám. Yaq ni ezoqa niti-zømesimít.
Neka até Nqova Mbomambaqapé-a, ndego Mbumbukiam ndigu tezø-
etoumat, ndigu teqa manqa o-mba ndimbøe-ndape, ndego nqanek matev
ate ndægo møndøqeív.”

Gamaliel-qa manqat, Keliso-gi u-anim-qa yaq-te

33 Ndigu iz-akhayapak, nqanek manqat giyogem, ndigu qaqa kan-
dambá gigonem. Yaq ambá pakhapakha zøkhaneamín. 34 Geté Zu
ezoqam-qa manqa ovøyam-te ndøgo, ezoqa kopo møndu꞉goám. Teqa
iz, Gamaliél. Ndego Felisi ezoqám neka Mozes-qá guguna manqat
nømendim ezoqám. Ezoqa vizap kandambá gimbogoam. Yaq ndego gè-
itán, ndigu Keliso-gi u-anim bavokho vøkhæ-khofotaz.
35 Yaq ndego gezø-ein, “Zo nogi ezoqam, Izlael bawan-ak. Aiyá qagó,
nginik ezoqam gekha matev tozozø-matanam. 36 Zo gèmbo-mataváp.
Nupøkhan mbá mbá. Tiudas ndøgoám. Ndego ekeza kha, kandambaqape
me꞉veó. Ezoqa fo andléd gimbopavam. Geté ndego gilaem, yaq ndigu te

5:28 5:28 Met 27:25 **5:29** 5:29 Kel 4:19 **5:31** 5:31 Kel 2:33-34; Ef 1:20; Iblu 2:10; 12:2 **5:36** 5:36 Kel 21:38

namba gi꞉goam, khokhó sege-panqanimát. Yaq matavap ndøgo, qambogoam, sègembøepá. 37 Taqa zita-te, ta khøuwa-te ndøgo, gaman, ezoqamqa iziz gindapat, ezoqá nøme ndøfakhán. Teqa iz Zudás. Gelili plovinsák. Ndego gaman-te nakhag vōngaz. Neka ezoqa kopoáv gimbopavam. Geté até ndégo-a, vōlaem. Neka tegi paev ezoqam ate gi꞉goam, sègepanqanimát. 38 Yaq nakémbá. No nginik ezoqam-qa yaq-te, āv qazømbéovøyám nqægo: Zo matev ndømatønɔ̀mɛ̄m, ti-te. Sègezø-iváv. Av tiqa sasae neka matev ezoqam-qa matavap-te mba qando-fakhani꞉n, yaq segemǿ-navøém. 39 Geté, av nqanek matev Mbumbukiam-te qandefakhan, yaq zo kopømba mbaín, nginik ezoqam tozozømbø-khaz. Soqaín ndøgo, zo Mbumbukiam namba tozo-nøfeapat.” Yaq ndigu iz-akhayapak, Gamaliel-qa manqat, gè-unimanqatiním.

40 Yaq ndigu Keliso-gi u-anim, nango gizø-akha, vøndō-oz. Yaq gèfebám, khafeap vøzømbōve, av nqægo, “Zo ezoqa Yesu-qa iz-te, nqawa me꞉zømès̄ím.” Yaq sège-nqonqotáz, vōzav.

41 Yaq Keliso-gi u-anim, nqanek Zu ezoqam-qa manqa ovøyam giivøvem, ndigu khanakhanakh-ús giqavanat. Ndigu khanakhanakhus tinigú ndógo, Mbumbukiam ndigu eqeieqei ge꞉zæb, Yesu zapaya mivi matev gindapem. 42 Ndigu ezoqa zømesim ivøveáv. Geté khøuwa ate qæpavpavemam, Manqat Mbomambaqape me꞉zømesimám. Mbumbukiam-qa khoev-te neka ezoqam-qa khoev vinivinimba-te, ndigu āv gizømbe-ovøemám nqægo: Yesu, ndego Mesayá. Ezoqam ndégo, Mbumbukiam geve, ezoqa tekhandi꞉z.

6

Tøke ezoqam seven givevesam

1 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam, bawan qazø-khouwevtat, yaq ti mokho-te ponqombap ndøfakhán, yaq Zu bawan-ak, ndigu Glik manqat vómanqatām-a, yaq ndigu, Iblu manqat vōmanqatam. Ndigu Zu bawan-ak, Glik manqat gimanqatam, āv gini-einím nqægo, “Zo khøuwa kopoav, ngængæm lou-qa yaq-te qazozø-tøkematun, ndigu angana gizøpakhaez, yaq nigi ngængæm tøke agé upøgimáv.”

2 Keliso-gi u-anim tuelv, nqanek manqat giyogem, yaq ndigu ezoqa ewaqape ndømøváb, Yesu gi-unimanqatintam, vøzø-ein, “Matev av nqægo, eqeieqeí mbá, ni Keliso-gi u-anim, Mbumbukiam-qa Manqat zømesim tei-ivøvem, yaq lou etoam matev-tē qanimbō-ngetøgeapāt. 3 Yaq nakémbá, nigi nøfuap, ezoqa seven zóvevesám, zo mokho-te, ndigu zo qazøte-zøtez, kha Nqova Mbomambaqapē qazømbe-tønøyām, neka ndigu matavap loloakh ndøzøgō. Yaq ndígu tizí-áb, ezoqa lou tizø-etoumat. 4 Geté ni Keliso-gi u-anim, bazaføgakh ndógo teitó-asazát, teiguligulimat neka ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat vøtí-zømesimāt.”

5 Ezoqa ewaqape khanakhanákh, nqanek manqat-qa yaq-te. Yaq ndigu Stiven ndøveatøvém, teqa unimanqatin bazaføgakh-us qambogoam neka kha Nqova Mbomambaqape vømbøe-tønøyam. Ezoqa nøme givevesam, Filíp neka Plokolús neka Nikanó neka Timón neka Pamenás neka Nikolās. Nikolas, ndego Antiok taon-ak ndøgoám. Geté

5:40 5:40 Kel 4:18 **5:41** 5:41 Met 5:10-12; 1 Pita 4:13 **6:1** 6:1 Kel 4:35

ndego mɔ̀ndɔmɔ-Zu-bawan-ak-év, yaq ndego Mbumbukiam-anim vɔmbō-vizupam. 6 Yaq ndigu ezoqa seven, givevesam, Keliso-gi u-anim-té ginɔ-upɔzó. Yaq ndigu gèzɔ-guligulím, neka zenda vɔzɔmbɔ̄-awam.

7 Mbumbukiam-qa Manqat sège-vɔndavát. Yaq Yesu-gi paev ezoqam, Zelusalem taon-te ndɔgo, tiqa bawan sà tɔnɔ-khouwevtát. Até Mbumbukiam-gí iziz ezoqám-a, ezoqa kopoáv, Yesu-qa manqat vɔ̄ndapem-a, vɔ̄-unimanqatinim.

Stiven gimɔvɔinam

8 Mbumbukiam Stiven gèmbo-tɔkeám neka bazafɔgakh vɔmbō-etoumam. Yaq Stiven, ezoqa mokho-te, umingiap matev kandakanda ndɔmatɔnumám. 9 Geté ezoqa nɔme, ndigu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gimɔvɔbumam, ndɔgo Nqovotɔzat Ezoqam-qa Guliguli Khoev gimbo-akhaemam, ndigu Stiven namba, ponqombap ndɔngazém. Nɔme ndigu Sailini taon-ák neka nɔme Aleksandlia taon-ák neka nɔme Silisia manqei-ák neka nɔme Esia manqei-ák. 10 Geté Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape, Stiven matavap loloakh mbo-etoám. Yaq ndigu kopɔmba mbaín, teqa manqat tilɔvumem. 11 Yaq ndigu khonoam-te, ezoqa nɔme tĩnɔ-nɔzɔzó ndógo, gizɔ-ein, “Zo ezoqa nɔme, meakha manqat zómanqatát, av nqægo, ‘Ngenek ezoqam, Mozes-qá neka Mbumbukiam-qá iz ndɔngi꞉tatún. Ni mɔ̀imbo-yogém, manqat av ge꞉manqatam.’ ” 12 Yaq ta matev mokho-te ndɔgo, ndigu ezoqa nɔme neka megetapak neka Mozes-qa guguna manqat nɔmendim ezoqam, qaqa zɔlɔwáz, Stiven-qa yaq-te. Yaq ndigu até gindigonem, Stiven vɔ̄-mɔvɔinam, Zu megetapak-qa manqa ovɔyam-te sasa ndɔndafem. 13 Yaq ndigu, ezoqa nɔme, khavozam nonqo ndɔtonqozó. Yaq ndigu āv ginieiním nqægo, “Ngenek ezoqam, Mbumbukiam-qa khoev neka Mozes-qa guguna manqat-qa yaq-te, manqat soqɔsoqa oskia ndɔmanqatatún. 14 Ni ngenek āv qeimbɔe-yogém nqægo, ‘Ngenek Yesu, Nazalet vemiav-ak, Mbumbukiam-qa khoev géngiú neka niqa matev ate ndægo vó-enēnd, Mozes nigi atanakha-zapazapa-za gezɔ-etoam, yaq ni vizimɔ̄-ndapem.’ ”

15 Yaq Zu megetapak ate gi꞉goam, manqa ovɔyam-te giqonavam, Stiven-te bɔi é-mɔndɔzɔmbo-fɔgákh. Yaq bugug gimbo-qeivim, ndɔgo waev ùnime꞉-papaqá. Andé enzol ezoqam-qá bugug me me꞉kewagám.

7

Stiven manqa ovɔyam khoev-te, manqat gezɔ-manqatam

1 Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, Stiven gembobevap, “Gê, manqat ndɔgo, ngiqa-mɔvɔet, unimanqatĩn?”

2 Yaq Stiven gezɔ-qavɔiu, “Tát-za neka ata-za! Zɔtɔndé-yogēm. Nigi atanakha-zapa Eibleem, Elan taon-te yageav qagoam, gete Mesopotemia manqei-te zua gegoam, yaq ndego Mbumbukiam Iz-akhae-qape mbo-fakhán, 3 vɔmbō-ein, ‘Qoqa manqei neka qakeza ezoqa vɔ̀zuváz. Yaq manqei ndógo toqonóqáv, ma no tɔteqamakh.’

4 Yaq Eibleem ekeza manqei, ndɔgo iz nɔme Kalde manqei gimbo-akhaemam, sège-iváv. Yaq Elan taon-té genɔwáv, vɔmɔ̄qom. Yaq tege eve genanim, Mbumbukiam ndego nqánek gendo-khofotáv, zo ndakin nqazoyage. 5 Geté Mbumbukiam Eibleem-te, manqei-qase etopɔteáv. Mbaín! Geté ndego manqa mbusa mbové, av nqægo, manqei

6:7 6:7 Kel 2:41; 16:5 **6:10** 6:10 Luk 21:15 **7:2** 7:2-4 Gen 11:31; 12:1 **7:5** 7:5 Gen 12:7; 15:18; 17:8

ndømbo-etoām, ndego neka tegi zi. Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam manqa mbusa geve, Eibleem nakhasam fakhaneav mbogoám. Zuá. 6 Mbumbukiam Eibleem āv gembøe-eín nqægo, ‘Qogi qazi manqei nøme-té géyagát. Ta manqei-te ndøgo, ndigu mo-manqei-aním mbá. Yaq ndigu yaq-fia mbain sasae ezoqam ndøgoát. Ezoqa ndigu géngenøzotát. Viav kandambá. Até tægoat, viav fo andléd. 7 Geté no ndigu bawan ezoqam, ndigu yaq-fia mbain sasae-te titøpøtavat, yaq-fia nqosøgeap nøzø-etoám. Yaq taqa zita-te, qogi qazi gendó-fakház, ta manqei-te ndøgo ti:sokhoat. Yaq noqa iz nqánek gí-eqatát.’

8 Yaq Mbumbukiam, Eibleem namba, poev ndø-unimanqatín, neka ngusu qogøzat matev vømbō-etoam. Yaq tege yo Aezek geqan, ta khøuwa-te ndøgo, ndego khøuwa eit qamømbo-ndap, Eibleem ngusum mbokepøtáz. Yaq ndego Aezek, matev até kopó, tege yo Zekop, ngusum vømbōkepøtaz. Yaq até Zekóp-a, tegi nakhei angana tuelv, ngusu vøzōqogaz, ndigu nigi atanakha-zapazapa-za kandakanda.

9 Ndigu atanakha-zapazapa-za, tigi eveqase-te Zosef, ova ndø-einím. Yaq ndego gèwiím. Yaq ndigu ezoqam, ma gi:wiim, Izip manqei-té ginø-ituím, ndego yaq-fia mbain sasae ezoqam vøveem. Geté Mbumbukiam até gegoám, te namba, 10 neka teqa yage føgakh-te vøkhandi:v. Yaq Zosef Felo-qa megemege-te go:-itan, ndego Izip manqei-ak-ge kawa, Mbumbukiam matavap loloakh mbo-etoám. Yaq Felo, até gendego, Zosef vesøteve iz vømbō-akha. Yaq Izip manqei ate qægoam neka kawa-qa khoev ate qægoam, ndégo tembo-kewagám.

11 Yaq Izip neka Keinan manqei ate qægoam, vikia sekeqape ndømát. Yage føgakh kandambá. Nigi atanakha-zapazapa-za, lou mbaín. Gèzø-navøém. 12 Yaq Zekop ge-ewag, av nqægo, Izip manqei-te, lou zua ndøgō, yaq ndego ekeza nakheis, nigi atanakha-zapazapa-za, andé tene-khofotáz, ndøgo Izip manqei-te. 13 Yaq khøuwa nøme nqawa ginduzav, Zosef ekeza zapikia-za tènezømás, av nqægo, ‘No zogé zøveqasé.’ Ndakin Felo møndæ-otév, Zosef-gi namba-qaniap ngínik. 14 Yaq Zosef eve-te Zekop, manqat ndøkhofotáv, av nqægo: Ndego ekeza ezoqam namba, Izip manqei-té giabetøndozáv. Ndigu ezoqa ate gi:goam seventi-fáev. 15 Yaq Zekop Izip manqei-té genøwáv, ekeza ezoqa namba. Yaq ndøgo teyagám, atema vōnanim. Neka até ndigú-a, tegi nakhei angana, nigi atanakha-zapazapa-za, ndøgo tiyagám, atema vumū-pakhaez. 16 Ndigu gipakhaetat, yaq tiqa kha Sekem manqei-té ginø-tonqogimám. Yaq ndøgo, tinø-osumám, ta manqei ozu-te ndøgo, ibugukhokhof Hamo-gi nakheis-qa manqei ozu qagoam, yaq Eibleem vōwi.

17 Khøuwa qækhatoat, Mbumbukiam ekeza manqat te-unimanqatin, av ibugukhokhof Eibleem-te manqa mbusa ge:ve, ndigu bawan kandambá qazø-khouwev, Izip manqei-te ndøgo. 18 Geté ndego kawa ezoqam ndakinak, Izip manqei gembo-kewagam, ndego Zosef-qa yaq-te otevateáv. 19 Yaq ngenek kawa ezoqam, nigi atanakha-zapazapa-za gèzømbe-khavozumám neka ngenøgim matev vøzō-matønumam. Ndego āv gene-vøovám nqægo: Tigi nakhei ndakinak qaniap, bavokhó giabeto-abupít. Yaq ndigu tïabiti-pakhaetét.

7:6 7:6-7 Gen 15:13-14; Exo 12:40 **7:7** 7:7 Exo 3:12 **7:8** 7:8 Gen 17:9-14; 21:4 **7:9** 7:9 Gen 37:11, 26-28; 39:1-3, 21-23 **7:10** 7:10 Gen 41:37-44 **7:11** 7:11 Gen 41:54; 42:1-2 **7:13** 7:13 Gen 45:1-4, 16 **7:14** 7:14 Gen 45:9-11; 46:27 **7:15** 7:15 Gen 46:1-7; 49:33 **7:16** 7:16 Gen 23:2-20; 33:19; Josh 24:32 **7:17** 7:17-18 Exo 1:7-8 **7:19** 7:19 Exo 1:11-22

20 Ta khøuwa-te ndøgo, Mozes tèneqán. Mbumbukiam poev kandambá te-te. Ndego geqan, yaq bugukhokhof evøndipakha-qá khoev-té gunugoám, neka vømbō-kewagam. Løvøyak misiká. 21 Geté bavokho gimø-ivøvem, av Felo manqa ge:vøovam, ndego Izip ezoqam-ge kawa, yaq kawa-gú yu ndø-omét. Yaq ndugu gè-anqó, neka kopømba ande av ekeza nakhasam nde:go vō-okef. 22 Yaq ndigu Mozes, Izip ezoqam-qá matavap loloakh me:-ometimám, ate qægoam. Yaq ndego otevat kandambá. Manqa manqate nekā sasae gone-qa yaq-te.

23 Yaq Mozes viav foti qamømbo-ndap, yaq ndego okha ndøwáv, tite ndigu, Izlael ezoqam, tegi ekeza ezoqam. 24 Yaq ndego tekewág ndøgo, Izip ezoqam, Izlael ezoqam ndøfeumát. Yaq Mozes até gendego, vømbōtøke, Izip ezoqam pakhapakha vømbō-khana. 25 Mozes āv gene-matavupám nqægo: Ekeza ezoqam àbe-matøvemém, av nqægo, ndego Mbumbukiam ndokhofotāv, ndigu vóe-khandï:z. Geté ndigu matavapøteáv. 26 Yaq khøuwa nøme qandopave, Mozes Izlael ezoqa menas ndøzømét, ginøfeat. Yaq ndego ndigu nqawa tøkuzuat-qa ndøgoám, gezø-ein, 'Nqáe! Zo bawan kopó. Zo gekha zapâ, nqazo-nøfeet?' 27 Geté ndego, ma nøfe gendengaz, Mozes gènqontáv, vømbō-ein, 'Ge qô, gekha ezoqām ndóveataq, nigi kawa neka manqa ovøyam megeat ezoqam toqogoat? 28 Gê, qo até nó-a, løvømbe-qa qógo, av nømøkhaiya Izip ezoqam qotelavao?' 29 Mozes nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego gèkhokhón, Midian manqei-te vømōqom. Ta manqei-te ndøgo, ndego mo-manqeianím mbá. Yaq geyagam ndøgo, nakhei angana menás gimbo-fakhaz.

30 Yaq viav foti nøme qame-navøem, leg-av manqei-te, Sainai olol avønin-te, enzol ezoqam mbofakhán. Tae-qase wageap-us mokho-té genømbo-fakhán. 31 Mozes nqanek matev geqeiv, ndego nqova ndafe kandambá. Yaq avønin-te gewav, matev uni qeivi-qa gegoam, ndego Evezøza-qá manqa wag ndø-ewág. Ndøgo āv qane-eín nqægo, 32 'No qogi atanakha-zapazapa-za-gé Mbumbukiám, ndigu Eibleem neka Aezek neka Zekop.' Mozes kha wageap kandambá, nqanek manqat ge-ewag. Yaq ndego møe ndøgó, vóekewāg. 33 Yaq Mbumbukiam gembo-ein, 'Qoqa tamak vökhofoé. Zapa ndógo, nqanek manqei, ma nqoqote-ya, khakheitáp. Noqá. 34 No matev soqøsoqa, Izip ezoqam nogi ezoqam ndizø-matanam, møeqeív. Neka tiqa fumugap, møe-ewág. No ndógo tøtøndevís, no ndigu nónqovotáz. Yaq nakémbá, mòqoqáv. No nqawa Izip manqei-té qató-khofotáq.'

35 Ngenek Mozes, ndégo, ibugukhokhof Zu ezoqam gisanqawem, gimbo-einim, 'Ge qô, gekha ezoqām ndóveataq, nigi kawa neka manqa ovøyam megeat ezoqam toqogoat?' Geté ndego Mbumbukiam ndokhofotáv, ezoqa tezømbo-megetet neka vónqovotāz. Nqanek sasae, enzol ezoqam mokho-té genømbo-etoám, ndego tae-qase wageap-us mokho-te gembo-fakhan. 36 Yaq ndigu Izlael ezoqam, ndégo tezømbo-megé, Izip manqei vō-ivøvem. Ndego umingiap matev kandambá gegoat, até Izip manqei-té-a neka kewan-te ndøgo, Ndaola Køkouk ndimbo-akhayam, neka ta viav foti ndøgo, ndigu leg-av manqei-te gigoam. 37 Ngenek Mozes, Izlael bawan-ak āv gezømbe-eín nqægo, 'Mbumbukiam zo mokho-te manqa vevezam ezoqam ndóveatáv, av no nqate:go.' 38 Nigi atanakha-

7:20 7:20 Exo 2:2 **7:21** 7:21 Exo 2:3-10 **7:24** 7:24 Exo 2:11-15 **7:28** 7:28 Exo 2:14 **7:29** 7:29 Exo 2:21-22; 18:3-4 **7:30** 7:30-35 Exo 3:1-10; Kel 7:30-34 **7:35** 7:35 Exo 2:14 **7:36** 7:36 Exo 7:3; 14:21; Num 14:33 **7:37** 7:37 Deut 18:15 **7:38** 7:38 Exo 19:3

zapazapa-za, leg-av manqei-te ndøgo, Sainai olol avønin-te giwambupam, olol-te Mozes ndøqavíg, Mbumbukiam-ge enzol ezoqam-qa manqat vømø-ewag. Mbumbukiam-qa khandi manqat, ndégo tendáp, ni vønī-etoam.

39 Geté nigi atanakha-zapazapa-za, teqa manqat upøgimáv. Ndigu sègesanqawám, neka Izip manqei-te nqawa vesezam-qa ndøgoám. 40 Mozes olol-te go:goam, yaq ndigu Elon, tege zapikia, āv gimbøe-einím nqægo, 'Tae khøuwiap mbumbuk qoní-khakheinøvém. Yaq ndógo tønimbómegetát. Zapa ndógo, ndego Mozes, ni Izip manqei-te gendo-itumb, ni zï:nøtenák, gekha matev mbōfakhan.' 41 Yaq ta khøuwa-te ndøgo, ndigu tae ndøkhøuwiném. Andé kao nakhasam-qá bugug me:kewagám. Yaq ndigu até gindigonem, søvakha gigiap vømbō-løvusømem. Ta tae khøuwiap ndøgo, ekeza zenda gi:khakheinømem, andé Mbumbukiam me me:vewém, neka khanakhanakh vømbōgonem.

42 Yaq Mbumbukiam ndigu zitá genewuáb, neka ekeza matev soqøsoqa-te vøzø-ivav. Yaq ndigu khøuwa neka løvøyak neka nduku zøtabupám. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa mbuk-te, āv qane-peawáp nqægo,

'Mbumbukiam ge-ein,
"Zo Izlael ezoqam. Zo viav foti leg-av manqei-te qazotu-yageapam,
etoam matev neka søvakha løvusam matev qazogoam,
zo ndøgo nō zonó-matønumam?
Āv taoká. Nó mbá.
43 Geté zo ndego khape mbumbukiam Molek-qá palai khoev zoeqatát
neka ndego khape mbumbukiam nøme, Lefan, teqa nqovønqova, ndukuam ge:khamas, vozō-eqatat.
Zo tae khøuwiap zokhakheinømém, vozombō-tabupam.
Yaq nakémbá, no zo ndèngeasám. Qámbá.
Zo Bebilon manqei ndòzo-løvuím." '

44 Nigi atanakha-zapazapa-za leg-av manqei-te giyageapam, ndigu Mbumbukiam-qá palai khoev zøgoám. Ta palai khoev mokho-te, Mbumbukiam āv genezømás nqægo: Ndego mòndøgoám, ti namba. Mbumbukiam ekezan mbo-eín, Mozes, neka nqovønqova vōe-omat, nqanek palai khoev ande āv kiníwevēm. Yaq giwevem, ndigu ùni mbøepavát. 45 Yaq ta khøuwa-te ndøgo, Zosua nigi atanakha-zapazapa-za-ge megeat ezoqam gegoam, yaq ndigu nqanek manqei gindapem, ndøgo bawan vini-ak-qa manqei qagoam, ndigu Mbumbukiam tiqa megemege-te gengeasumat, yaq nigi atanakha-zapazapa-za nqanek palai khoev màndo-ndapém, ndøgo evøndipakha-za gi:kawawavun. Yaq nqánek qawevám, atema Deivid-gi khøuwa vømø-khantøzem. 46 Deivid, ndego ezoqam matev mbomambaqapé. Mbumbukiam khanakhanákh te-te. Yaq ndego Mbumbukiam āv gembøeviám nqægo, 'Ambá khoev eqeieqei nøtaqa-wevín. Yaq ni Zekop-gi zi, ndógo teitaqá-vizupát?' 47 Geté Mbumbukiam ndego takeáv. Yaq Deivid-ge yo, Solomon, manqa ndégo tevøovám, Mbumbukiam-qa khoev giwevem.

7:40 7:40 Exo 32:1 **7:41** 7:41 Exo 32:2-6 **7:42** 7:42-43 Amos 5:25-27 **7:45** 7:45 Josh 3:14-17 **7:46** 7:46 2 Sam 7:1-16 **7:47** 7:47 1 King 6:1-38

48 Geté unimanqatín, Mbumbukiam, ndego Eqeiwat-Qape, khoev-te
qonumáv, ndøgo ezoqa zenda gi:wevemin. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-
ge manqa vevezam ezoqa nøme, ge-ein, 49 'Evezøza āv gene-eín nqægo,
"Noqa qonam nonqo, yán. Neka manqei-qape, noqa zenda tokhotapak
awam nonqó. Yaq ge zô, gekha khoev bugug zonówevēm? Neka
manqei áv khazøté-qeivīm, no tøteyagat? 50 Gigiap ate nqægo, no nøkezan
nokhakheinám." ' "
51 Stiven nqanek emanqat ate ndægo gumuvotot, yaq ndego manqa
ovøyam megetapak, āv gezømbe-eín nqægo, "Zo sapi ezoqám! Zoqa
mbøni neka zoqa matavap gèzø-tokeáp. Zo Mbumbukiam zøtezateáv neka
teqa manqat yogeapáv. Até zó-a, zo Mbumbukiam-ge Nqova Mbomam-
baqape oskia zosanqawé, av zogi atanakha-zapazapa-za gi:matønumam.
52 Gê, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa kopo møndógoam, zogi
atanakha-zapazapa-za yage ngi:wateav qambogoam? Mbaín. Neka
ndigu ezoqam, ge:zømesimam, av nqægo, ndego Ezoqam Ndaføyamba-
qape ndòndowāv, ndigu gèzitagám. Ngenek ezoqam, gi:manqatam,
mòndø-geavún. Geté zoqa matev até kopó, av zogi atanakha-zapazapa-
za gi:goam. Zo sòzombo-qambúz, vozōlaem. 53 Zo Mbumbukiam-qa gu-
guna manqat mòzondapém. Mbumbukiam-gí enzol ezoqam mo:veém,
zoqa zenda-te. Geté zo o-mba ndapeáv."

Stiven nandi gi:pouwim, genanim

54 Ndigu manqa ovøyam megetapak, Stiven-qa manqat giyogem,
ndigu qaqa kandambá neka khaya vømbō-vivisumem. 55 Geté Stiven,
Nqova Mbomambaqape kha é-møndømbøi-tønøyám. Yaq ndego yan-té
genøqán, Mbumbukiam-qa waev bazaføgakh-us vōqeiv neka Yesu vō-
omet. Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té geyám. 56 Yaq Stiven āv
gezømbe-eín nqægo, "Nqáe! No yan mboqoat nqæqeivi. Neka Ezoqam-ge
Yo, Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té geyá."
57 Yaq ndigu nqanek manqat gimboyogem, zenda gea me:tokeám,
vøtøkuz. Yaq sa tinø-viviám ndógo, 58 Stiven vø-møvøinam. Yaq taon
bavokhó ginø-ituím. Yaq nandí gini-pouwím. Ndigu ezoqam, Stiven-qa
manqat gisøkuzømem, yaq nandi pouwi gingazem, tiqa ndabua loloakh
mòndøkhofoé. Yaq ezoqam ndakinak-qá zenda tokhotapak-té ginø-awém.
Teqa iz, Sól. Yaq ndégo tembo-kewagám.
59 Yaq Stiven nandi gi:pouwat, ndego āv gene-akhá nqægo, "Yésu.
Evézøza! Noge nqova vòkható!" 60 Yaq ndego sa manazap ndømøkuí,
vø-akha, "Evézøza! Qo nginik ezoqam-te, nqanek matev soqaqape
ngimatønumit, yaq-fia ndòtā." Yaq nqanek manqa manqate qamømbøe-
navøem, tènenaním.

8

1 Ndigu Stiven gilaem, Sol mòndø-unimanqatín.

Sol Klisten ezoqam gengiæzotat

Ta khøuwa-te ndøgo, ndigu Stiven gilaem, Klisten bawan ezoqam
ngiæzoat matev ndøngáz, Zelusalem taon-te ndøgo. Yaq ndigu Klisten
ezoqam ate gi:goam, Zudia neka Samalia manqei-té ginø-panqaním.
Keliso-gí u-anim mba ndøsokhoám, Zelusalem taon-te ndøgo.

7:49 7:49-50 Isa 66:1-2 **7:51** 7:51 Isa 63:10 **7:52** 7:52 Met 23:31 **7:55** 7:55 Psa 110:1
7:56 7:56 Kol 3:1 **7:60** 7:60 Luk 23:34

2 Yaq ezoqa nøme, ndigu Mbumbukiam gimbo-vizupam, Stiven gè-otøvém. Ndigu enu kandambá te-te.
3 Geté ndego Sol, Klisten bawan ezoqam ngiæzoat matev ndøngáz, ta khøuwa-te ndøgo. Yaq ndego tenø-okhoám ndógo, khoev ate qæpuatat, ndigu vøgavemɨn, ndigu Yesu gi-unimanqatintam, angana nekā sakheis, yaq ndimbula-te sasa ndønqeisamɨn.

Filip Samalia manqei-te, ezoqa Mbumbukiam-qa manqat gemezømas

4 Geté ndigu Klisten ezoqam, manqei vinivinimba-te gipanqanim, Mbumbukiam-qa Manqat sège-vøndazát, ma gi:-okhoam ndøgo.
5 Até Filíp-a, matev até kopó gego. Ndego Samalia manqei mokho-te, taon nøme-te gemøfakhan, yaq ndigu ezoqam, Keliso-qá yaq-té gene-zømesimát. 6 Yaq ezoqa ewaqape, Filip-qa manqat giyogem neka umin-giap matev vøqeivim, gematønumam, ndigu yoge eqeieqei ndøgoném te-te. 7 Ezoqa kopoáv, ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam, ndigu sègezø-fakház. Zøgeæz-ús. Neka kagi ezoqam neka okho soqøsoqa ezoqam kopoáv, sège-khakhæz. 8 Yaq ta taon mokho-te ndøgo, ezoqa khanakhanakh kandambá gindapem.

Saemon, ndego manqa-sisi ezoqam, teqa emanqat

9 Ta taon-te ndøgo, ezoqa nøme møndøgoám. Teqa iz Saemón. Ndego manqa-sisi matev ndømatønumám. Yaq ndigu Samalia ezoqam, nqova zøndaføgimám. Neka ndego ekeza kha, ezoqa kandambaqape me:vewám. 10 Yaq ezoqa ewaqape, iz-akhayapak nekā khokho ezo-qam, te-mbá tiwaumám ndégo. Yaq āv gini-einimín nqægo, “Ngenek Mbumbukiam-qá bazaføgakh ndøndáp, ta bazaføgakh ndøgo, bazaføgakh kandambaqape ndimbo-akhayam.” 11 Yaq ndigu yoge eqeieqei mbo-goám. Zapa ndógo, teqa manqa-sisi matev mokho-te, ndego nqova zøndaføgimám. Viav kopoáv.
12 Geté Filip, ndigu ezoqam, Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka Yesu Keliso-qa bazaføgakh-qa yaq-te ge:zømas, yaq ndigu gè-unimanqatiním, angana nekā sakheis, neka ibøkha iz vøndapem.
13 Até Saemón-a, vø-unimanqatin neka ibøkha iz vøndap. Yaq ndego Filip-te, gèmø-tøkenøvém. Ndego nqova ndafe kandambá, umingiap matev vinivinimba geqeivam, Filip gematønumam.
14 Yaq Keliso-gi u-anim, Zelusalem taon-te giyagam, giyogem av nqægo, Samalia ezoqam Mbumbukiam-qa Manqat møndø-ndapēm, yaq ndigu Pita neka Zion tɨkhofotáz, ti-te. 15 Yaq ndigu ezoqa menas gimøfakhaz ndøgo, ndigu Samalia ezoqam-qa yaq-te, āv gini-guligulimém nqægo, Nqova Mbomambaqape ndøndafēm. 16 Zapa ndógo, ndigu Nqova Mbomambaqape ndafeáv. Geté Evezøza Yesu-qa iz-te, ibøkha iz mba ndøndapém. 17 Yaq ndigu Keliso-gi u-anim menas, zenda zømbø-awám, yaq ndigu Nqova Mbomambaqape vøndafem.
18 Yaq Saemon geqeiv, ndigu ezoqa nøme, Nqova Mbomambaqape gindafem, ndigu Keliso-gi u-anim zenda gizømbø-awam, yaq ndego moni ndondapáz. 19 Yaq ndego Pita neka Zion, āv gezømbe-eín nqægo, “Até nó-a. Bazaføgakh nandav, zonó-etøoném. No ezoqa nøme zenda, tàbazømbe-awám, yaq ndigu Nqova Mbomambaqape betēndafem.”

8:3 8:3 Kel 9:1, 13; 22:4; 26:9-11 **8:17** 8:17 Kel 19:6

20 Geté Pita gembo-qavøiu, “Qo nandiv moni namba, gøinam-té
qonøqáv! Manqa-zapá nandav, qo qoqo-matavupam av nqægo,
Mbumbukiam-qa etoam matev, monĩ qoqotēwĩ. 21 Qo kopømba mbaín,
nqanek sasae mokho-te toqotugoat. Zapa ndógo, qoqa mbøni, eqeieqeí
mbá, Mbumbukiam-qa bøi-te. 22 Vòqambúq. Qoqa manqa-zapazapa
nandav, zitá qanewuá. Yaq Evezøza qombóviám. Ĕisa, yaq ndego ta
manqa-zapa nandav pømbøé-navøēm, penømakhaya, qo teqa bazaføgakh
amba moni toqote-wiin. 23 No āv qate-qamekhé nqægo: Qoqa matavap
khàpumu-soqá. Neka manqa-zapazapa matev, qo møndø-løvønáq.”

24 Yaq Saemon gendo-ein, “Zo ezoqa menas, Evezøza āv qazømbøé-
viømém nqægo: Matev nandav, av zo nqazonømbe-manqate, befàkhān
no-te.”

25 Pita neka Zion, ta taon-te ndøgo, ezoqa Evezøza-qa manqat
gi꞉zømesimat, qazømbe-navøem, yaq Zelusalem taon-té ginøqaváz. Yaq
nakhoa livin-te ndøugu gu꞉-apat, ndigu Samalia manqei-te, vemiav
kopoáv, ezoqa Manqat Mbomambaqape me꞉zømesimát.

Filip Itiopia ezoqam, Mbumbukiam-qa Manqat ge꞉-omat

26 Khøuwa nøme, Evezøza-ge enzol ezoqam, Filip āv gembøe-eín nqægo,
“Mòqo-itán, yaq ta nakhoa-te ndógo toqonøqáv, ma Zelusalem taon-te
qandewav, atema Gaza taon-te ndø-ovøev.” (Ta nakhoa-te ndøgo, ezoqa
agé okhomáv.) 27 Yaq Filip até gendego, gè-itán, vōwav. Yaq nqáe!
Nakhoa livin-te ndøugu, ndego ezoqa mbøeqatáz. Ngenek Itiopia manqei-
ák. Gaman iz akhae ezoqám. Kawa sævam, tuqa iz Kandasi, tugé sasae
ezoqám. Tuqa gigiap ate qægoam neka moni ate gi꞉goam, ndégo tembo-
kewagám. Ndego Zelusalem taon-té gegoám. Mbumbukiam-qá iz ndø-
eqatám. 28 Yaq ndakin ekeza manqei-té genø-qavanát. Manqei khagua wil-
us-té gono-qotavún, hos gulivavun. Yaq ndego, Mbumbukiam-ge manqa
vevezam ezoqam Aezaya-qá mbuk ndøgeve꞉mavún.

29 Yaq Nqova Mbomambaqape, Filip āv gembøe-eín nqægo, “To-
qonøqáv ndógo, hos manqei khagua wil-us ndulivav. Yaq avønín so-
qombómá.” 30 Yaq Filip tenøvuáo ndógo. Yaq ndego ngenek ezoqam
āv gembøe-ewág nqægo: Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam
Aezaya-qá mbuk ndøgeve꞉mét. Yaq Filip gembobevap, “Mokho mo-
qombó-ndap, nandav nandoqo-geve꞉met?”

31 Yaq ndego gembo-qavøiu, “Gê, mokho áv khambøéndāp, ezoqam
ovøyam nonqo mbain tøgoat?” Yaq ndego até gendego, Filip vōkhato,
ova vō꞉qavig, te namba vømōqonav. 32 Mbumbukiam-qa Manqat ndøgo,
gegeve꞉mavun, nqánek,

“Ndego andé sip me me꞉-ituím, ndugu laelae-qa ndimbogo.
Neka ate av-té, sip nakhasam nduigu, su gimbo-qogemin, manqat mbain
tugoat,
até ndegó-a, manqat mbaín.
33 Ndego ngenøgim kandambá gendap.
Yaq manqa ovøyam ndøgo, gimbo-etøomem, eqeieqeí mbá.
Ezoqa tegi zi-qa yaq-te gémanqateák.
Zapa ndógo, teqa yage, nqanek manqei-qape-te, livin-mbá gembøe-
kepøzém.”

8:32 8:32-33 Isa 53:7-8

34 Yaq ndego gaman ezoqam, Filip gembo-ein, “Qoténømānd. Ndego
Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, gekha ezoqā mé:manqate?
Ekezân, ó, ezoqâ vinǐ?”
35 Yaq Filip manqat ndógo sogomanáz, Manqat Mbomambaqape,
Yesu-qa yaq-te, vøe-omat.
36 Yaq ndigu ate av-té nakhoa-te gi:teitat, ibøkha ndøqeivím. Yaq ndego
gaman ezoqam gendo-ein, “Nqáe! Ibøkha nqánek. No ambá ibøkha iz
nondapín.”*
38 Yaq ndego gaman ezoqam, nøzøgim ezoqam bøyat manqat mbo-eín,
vøbøen. Yaq Filip, ndego gaman ezoqam namba, tinø-ová ndógo, ibøkha
iz vømbō-etoam.
39 Yaq ibøkha-te nango gindu-fakhaz, yaq nqova mbaín, Evezøza-ge
Nqova Mbomambaqape, Filip sègekható. Yaq ndego gaman ezoqam,
Filip nango ometeáv. Yaq sège-qavanát. Khanakhanakh-ús.
40 Yaq Filip Azotus taon-té gemøfakhán. Yaq gemat, atema Sæzalia taon-
te vømōfakhan, ta vemiav ate qægoam, nakhoa-te qo:goat, ndego ezoqa
Manqat Mbomambaqape me:zømesimát.

9

Sol Yesu Keliso-te geqambun
(Kel 22:6-16; 26:12-18)

1 Zelusalem taon-te ndøgo, Sol Evezøza-gi paev ezoqam, sekembá
sègezø-utavám. Zitøge-qa zøgoám. Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz
ezoqam kandambaqape-té genøwáv, 2 pepa peawam manqat vømømbō-
ein. Yaq ndego, av teqa poev qægoam, pepa āv tembøe-peawám. Gekha
ezoqām ndigu, Sol tiqasat, ndigu Yesu-qa Nakhoa ndimbopaev, angana
nekā sakheis, ndego kopømbaqapé, segé-gavemát, neka Zelusalem taon-
te vótonqozoāt, yaq ndimbula-te sasa ndónqeitazāt. Nqanek pepa,
ndego Damaskus taon Zu ezoqam-qa guliguli khoev megetapak-té genø-
peawám. Yaq Sol bèndapét, atema ti-te ndigu.
3 Geté Sol gewav, Damaskus taon gumu-khatoam, yaq nqova mbaín,
yan-te, waev bæbæs-qape ndovís, vøgutav. 4 Yaq ndego manqei-té
genøbøiáv. Manqa wag mba mo:-ewág. Ndøgo āv qane-eín nqægo, “Sol,
Sol! Gekha zapâ, no ndoqo-ngiænotet?”
5 Yaq Sol gendo-ein, “Kándambaqape. Qo khoqonó-goam?”
Yaq manqat ndøgo, qando-qavøiu, “No Yesú. No ndégo, qo ndoqo-
ngiænotet. 6 Ndakin mòqo-itán. Yaq taon-té qonóqáv. Ezoqam ndêgó.
Yaq ndego ndòqa-eín, qo ande āv khoqotégō.”
7 Ezoqam ndigu, Sol namba gi:-apat, sègewán. Manqa wag mba gi-
ewagam, gete ezoqam mbain, yaq ndigu møe ndøgoném. Ndigu nqova
zøndáf. Yaq manqa manqateáv. 8 Yaq Sol manqei-te geveam, nqawa
ge-itan, bøi geqaqanam, ndego bøi waev mbaín. Yaq ndigu pingi mbo-
geaném, Damaskus taon-te vō-ituim. 9 Sol khøuwa misiká, bøi waev
mbain gegoam. Lou logemāv-a, ibøkha izumav.
10 Damaskus taon-te ndøgo, Yesu-ge paev ezoqam kopo mòndøgoám.
Teqa iz Ananayás. Ndego umingiap ndøqeív. Evezøza iz mboveó,

8:36 8:36 Kel 10:47 * **8:36** 8:36 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 37 Yaq Filip gembo-ein, “Qanimáv. Uni toqote-unimanqatin, yaq kopømbaqapé.” Yaq ndego gendo-qavøiu, “No møe-unimanqatín, av nqægo, Yesu Keliso, ndego Mbumbukiam-gé Yó.” **8:40** 8:40 Kel 21:8 **9:1** 9:1 Kel 8:3

“Ánanayas.” Yaq Ananayas āv gene-qavøiú nqǽgo, “Evézøza. No nqǽya.”
11 Yaq Evezøza Ananayas gembo-ein, “Mòqo-itán. Ta nakhoa-té ndógo toqonǿqáv, Nakhoa Ndaføyamba-qape ndimbo-akhayam. Zudas-qa khoev-te toqomø-fakhaq, yaq ezoqa Tasus taon-ak-qá yaq-té qozømbé-beváp. Ndego iz nqambógo, Sól. Nqáe! Ndego gèguligulimít. 12 Sol umingiap ndøqeív. Ndøgo āv geneqeív nqǽgo: Ezoqa kopo, iz nqambogo Ananayas, khoev-té genømbo-ón, zenda vømbøe-ao. Yaq ndego bøi waev nqawa tèabetendáp.”
13 Geté Ananayas gendo-qavøiu, “Evézøza. No nandev ezoqam-qa yaq-te, manqat kandambá qæ-ewagam, av ndego qogi ezoqam, Zelusalem taon-te ndøgo, matev soqøsoqa gezømbe-matønumam. 14 Yaq ndakin ndego Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-qa iz-te, nqanek Damaskus taon-té gegó. Yaq ndego até nqanék-a, gekha ezoqām ndigu, qoqa iz ndieqawat, tèabete-gavém.”
15 Geté Evezøza Ananayas gembo-ein, “Sègeqáv! Zapa ndógo, no nøveatáv, ndego. Ndego noqá sasae ndógoát. Ndego ezoqa tèabetezømesím, noqa yaq-te, até ndigú-a, bawan vini-ak neka tigi kawakawa-za neka Izlael ezoqam. 16 No ndego āv qaté-omát nqǽgo: Ndego nqosøgeap neka viniv kandambá teqeivat, no zapaya.”
17 Yaq Ananayas tenøwáv ndógo, ta khoev-te ndøgo, vømø̄-on. Yaq ndego Sol zenda mbøe-áo, vømbō-ein, “Nófu! No Evezøza ndokhofotán, qo-te, ndego Yesu, nakhoa-te geqafakhan, qo nqanek qoqogeavun. No ndego ta zapaya ndógo tende-khofotán. Qo bøi nqawá qonǿkewág, neka kha Nqova Mbomambaqapé qaqambé-tønøyám.”
18 Yaq nqova mbaín, Sol-qa bøi-te, andé zongøyam-qá paq me ndenqeivøém. Yaq ndego bøi nqawá genøkewág. Yaq Sol tenø-itán ndógo, ibøkha iz vø̄ndap. 19 Yaq ndego lou vø̄log. Yaq kopømbá, bazaføgakh nqawa qamøndæ-vesez.

Sol Damaskus taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge꞉zømesimam

Yaq Sol elavøqase mǫ̀ndø-qovezám, ndigu ezoqam namba, Yesu giunimanqatintam, Damaskus taon-te ndøgo. 20 Yaq ndego ndaføyambá, Zu ezoqam-qa guliguli khoev vinivinimba-té genø-okhoám, ezoqa Yesu-qa yaq-te sasa me꞉zømesim, neka vøzø̄-ovøyam, av nqægo, Yesu ndego Mbumbukiam-gē Yō.
21 Ndigu ezoqam ate gi꞉goam, teqa manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq gi-einim, “Gê, ezoqam ngénèk, ndego Zelusalem taon-te, ndigu ezoqam gengiæzotam, ndigu Yesu ndi-unimanqatinat? Ndego até nqanék-a, ndógo tenegeavún, ezoqa av ngi꞉gu gégavém, yaq Mbumbukiam-gí iziz ezoqa kandakanda-té genǿ-tonqozó.”
22 Sol-qa nømendim matev, taqa bazaføgakh sà tønø-khouwevtát. Ndego ezoqa āv gene-zømesimám nqǽgo: Yesu ndego Mesayá. Ezoqam ndégo, Mbumbukiam geve, ezoqa tekhandi꞉z. Yaq ndigu Zu bawan-ak, Damaskus taon-te ndøgo giyagam, kopømba mbaín, vømbøé-qavøinām.
23 Khøuwa andé møe-mbá segembo-auwám. Yaq Zu bawan-ak gèmbovoqoém. Ambá gelaemín. 24 Geté Sol nqanek voqoe-qa yaq-te, é-møndæewág. Ndigu ezoqam, laelae-qa gimbogoam, lovølova neká pavpave, vos oskia mbøe-keavám, taon mboqog-te. 25 Geté khøuwa nøme, qapøis,

9:15 9:15 Kel 26:2, 6; 27:24; Lom 1:5 **9:16** 9:16 2 Ko 11:23-28 **9:21** 9:21 Kel 8:3 **9:22** 9:22 Kel 18:28 **9:25** 9:25 2 Ko 11:32-33

Sol-gi paev ezoqam, ava-té ginø-utøvém, taon uta bøi mboqog-te sasa ndøføløtøvem, vøkhokhon.

Sol Zelusalem taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

26 Yaq Sol Zelusalem taon-té genøveséz. Yaq ndego ambá Yesu-gi paev ezoqam namba me:tøkuanemín. Geté ndigu møe mbogoném. Ndigu unimanqatinteáv, av nqægo, ndego ndakin mòndø-Yesu-gē-paev-ezoqam-ēv.

27 Geté Banabas gèkható, Keliso-gi u-anim-te sasa ndø-itu. Yaq ndego tènøzø-ovøyám ndógo, av nqægo, Sol nakhoa-te Evezøza ndø-omét, yaq ndego manqat vømbō-ein. Yaq Damaskus taon-te ndøgo, ndego ezoqa Yesu-qá iz-té gene-zømesimám. Kha føgakh-mbá neka møe mbaín. 28 Yaq Sol namba me:goám, ndigu. Yaq Zelusalem taon-te ate qægoam, ndego ezoqa, Evezøza-qá iz-té gene-zømesimám. Kha føgakh-mbá neka møe goneáv. 29 Ndego até namba ndigú-a, Zu ezoqam, Glik manqat gimanqatam, manqa vōmanqatam, neka ti namba manqa vō-itumbam. Yaq ndigu ambá gelaemín. 30 Geté Klisten zifuap, taqa yaq-te manqat giyogem, yaq ndigu Sol Sæzalia taon-té ginø-ituím, ekeza taon-te sasa ndøkhofotøvem, Tasus.

31 Ndigu Klisten bawan ezoqam, Zudia neka Gelili neka Samalia manqei-te ate qægoam giyagam, ndigu ndakin sambi zøgoám. Tiqa unimanqatin matev, mòndøzø-føgøføgakhám, yaq ndigu Evezøza vømbōvizupam. Yaq Nqova Mbomambaqape-qa zita tøpøzu matev mokho-te, tiqa bawan sà tønø-khouwevtát.

Pita Ainias gekhakhœv

32 Khøuwa nøme, Pita manqei vinivinimba-te gevatam, yaq Lida vemiav-té genøfakhán, Klisten ezoqam-te okha vōwav. 33 Yaq ta vemiav-te ndøgo, kagi ezoqam ndø-omét. Teqa iz Ainiás. Ndego viav kopoáv, venanqei nonqo-te mbá gesømbimám. Até qægoam, viav eít.

34 Yaq Pita ndego āv gembøe-eín nqægo, “Ainias. Yesu Keliso gékhakhæq. Mòqo-itán, neka venanqei nonqo vōløvøen, nandoqotesømbiam.” Yaq nqova mbaín, Ainias sège-itán.

35 Ezoqa ewaqape, Lida vemiav-te neka Salon vemiav-te giyageapam, Ainias gi-ometam, ge-eqeieqei-ev, yaq ndigu Evezøza-té ginøqambúz.

Pita Tabita løvøte-te gukhandi:v

36 Ziopa taon-te, sævam mòndøgoám, Yesu gu-unimanqatintam. Tuqa iz Tabitá. Glik manqat-te, Dokas mbo-akhaemám. Ndugu matev eqeieqei ndømatønumám, neka gigiap-av ezoqam vøzō-tøkemam. 37 Yaq Pita Lida vemiav-te gegoam, Tabita enqoni ndøndáp, vōnanim. Yaq tuqa kha gèsunguzím. Yaq khoev ova kouwat-té ginøveém.

38 Ziopa taon qambaqapé mbá, Lida vemiav-te. Yaq Ziopa taon-te ndøgo, ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, giyogem av nqægo, Pita Lida vemiav-tē gegō, yaq angana menas ndøkhofotáz. Ndigu Pita-te, manqat āv ginindapát nqægo: Ndego nakhamas-té geabetøndo-wáv.

39 Yaq Pita até gendego, ndigu ezoqa menas namba vōezav. Yaq gimøfakhaz ndøgo, ndigu khoev ova kouwat-té ginø-ituím. Ta khoev kouwat-te ndøgo, ngængæm kopoáv gipindam, vō-eivumam. Yaq ndigu Pita gè-ogitøvém, neka ndabua vinivinimba vøe-ometømem, Tabita guzøpotofumam, ndugu khandi guigoam.

9:26 9:26 Gal 1:17-19 **9:27** 9:27 1 Ko 9:1

40 Yaq Pita ezoqa ate gi꞉goam, bavokhó genø-khofotáz. Yaq ndego katuk
ndømøkuí, vøguligulim. Yaq kha-té genøqambún, vømbō-ein, “Tábita,
mòqosuzám.”
Yaq ndugu até gundigu, bøi vø-qaqanam. Yaq Pita gu-omet, sègeqóm.
41 Yaq Pita zenda mbogeá, vø-eqeiu, ndugu sasa ndø-itan. Yaq ndego,
ndigu ngængæm neka ezoqa nøme, Yesu gi-unimanqatintam, nqawá
genøzø-akhá, vøndō-oz. Yaq ndego āv genezømás nqægo: Ndugu nqawa
mǫ̀ndø-khandí꞉v.
42 Ezoqa ewaqape, Ziopa taon-te ndøgo, mǫ̀ndø-ewagát, taqa yaq-te.
Yaq ezoqa kopoáv, Evezøza gi-unimanqatinim. 43 Yaq Pita Ziopa taon-te
ndøgo, andé møe-mbá sege-qovezám. Saemón namba me꞉qotám, ndego
søvakha gigiap-gi ngusum khakheinøvem ezoqam.

10

Mbumbukiam-ge enzol ezoqam, Konilius gembo-fakhan

1 Sæzalia taon-te ndøgo, ezoqa mǫ̀ndøyagám. Iz nqambógo, Koniliús.
Nakhag bawan mokho-te, ndøgo Itali nakhag bawan gimbo-akhaemam,
kawa ezoqam nøme ndégo tegoám. 2 Konilius ekeza ezoqa namba,
khoev-te gi꞉yagam, Mbumbukiam ndø-unimanqatintám neka vømbō-
vizupam. Neka ndego gigiap-av ezoqam, sègezø-tøkeám. Neka ndego
khøuwa kopoav, Mbumbukiam-té genø-guligulimám.
3 Khøuwa nøme, khagus yaq-té. Ande āv 3 oklók ndægó. Konilius
umingiap ndøqeív. Av geneqeív nqægo: Mbumbukiam-gé enzol ezoqam
ndøgeavún, iz vømbōveo, “Konílius”. Bavokho-qapé sogo-omét, ndego
enzol ezoqam.
4 Yaq Konilius, ndego sège-waumám. Møe-ús. Yaq gembobevap,
“Kándambaqape. Qo no-te manqat taqágo?”
Yaq ndego enzol ezoqam gendo-qavøiu, “Mbumbukiam qoqa guliguli
manqat, mǫ̀ndøqa-ewág. Neka ndego mǫ̀ndø-qamékh, qo gigiap-av ezo-
qam qoqozø-tøkematun. Nqanek matev, andé etoam matev me me꞉qavíg,
Mbumbukiam-te. Yaq ndakin Mbumbukiam yaq qaqavøitít. 5 Ezoqa
Ziopa taon-té qonǿ-khofotáz. Ndigu manqat āv tiabiti-ndapét. Ezoqam,
iz nqambogo Saemon, iz nøme Pita ndimbo-akhayam, ndego bètøndowáv.
6 Ndego Saemon nøme-qá khoev-té geqomát. Ngenek søvakha gigiap-
gi ngusum khakheinøvem ezoqám. Teqa khoev ndaola avønin-té qam-
bowév.”
7 Enzol ezoqam ge-ivav, ndego manqat gembo-manqatam, yaq Konil-
ius tegi sasae ezoqa menas zø-akhá, neka nakhag ezoqam kopo, gembo-
sasaetam, vømbō-akha. Ngenek Mbumbukiam mbovizupám. 8 Konilius
nginik ezoqa misika, manqat ate qægoam, mǫ̀ndøzømbøkhæ-ovøyám,
Ziopa taon-te sasa ndøkhofotaz.

Pita umingiap geqeiv

9 Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu Ziopa taon gikhatoumat, Pita
khoev ová genøqavíg, vømø̄-guligulim.* Khøuwa iz, ande āv khøuwa muín
ndægó. 10 Yaq Pita ifin mbovín. Yaq lou loge-qa mbogoám. Yaq ezoqa
nøme lou gi-ifutat, ndego umingiap ndøqeív. 11 Yan gèmboqoé. Neka yan-
te ndøgo, andé ndabua kandambaqape me ndæføløvøém, atema manqei-
te. Taqa vavap foa-té qando-geageapám. 12 Ta mokho-te ndøugu, søvakha

* **10:9** 10:9 Ta khøuwa-te ndøgo, tiqa khoev puanam matev viní. Ve-zita mbaín. Andé lou me
mé꞉løvøetát. Yaq kopømbaqapé, soqóqavíg.

gigiap bugug vinivinimbá gu:goam, nøme ndi-okho-a, nøme ndivisigiap-a, nøme ndīløvūvām.
13 Yaq manqa wag tøndováv ndógo, qando-ein, “Píta! Mòqo-ián. Søvakha gigiap nandiv qózitág, voqólōuz.”
14 Geté Pita yaq gendo-qavøiu, “Evézøza. Av taoká. No søvakha gigiap louzimáv, taqa yaq-te Mozes-qa guguna manqat av ndæmanqate, soqain ndøgo, Mbumbukiam-qa bøi-te.”
15 Geté nqanek manqa wag, nqawá qandováv, te-te, qambo-ein, “Gigiap ndøgo, Mbumbukiam gesunguz, qo kopømba mbaín, soqain toqotevewat.”
16 Manqat av nqægo, misiká qando-fakhan. Yaq nqova mbaín, ndabua nqawá qanøveséz, yan-te.
17 Pita nqanek umingiap-qa mokho até gembøe-bevupát, yaq nqáe! Ndigu angana, Konilius gendo-khofotaz, Saemon-qa khoev tīniqeivím. Yaq mboqog tambav-té gonován. 18 Yaq ndigu āv gini-akhaém nqægo, “Gê, Saemon, ndego iz nøme Pita ndimbo-akhayam, téqomat?”
19 Pita ate av-té, umingiap-qa yaq-te gembøe-matavupat, yaq Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape, āv gembøe-eín nqægo, “Qoté-ewāg. Angana misika qoqa ndøvawét. 20 Mòqo-ián. Manqei-té qonóvís. Yaq soqóqáv, ti namba. Ndøfofògeāp. Zapa ndógo, nō notøndo-khofotáz, ndigu.”
21 Yaq Pita tenøvís ndógo, ndigu ezoqam vøzō-ein, “Nqáe! Ezoqam nó, zo qazombo-vawavun. Zo gekham-qā zógeavun?”
22 Yaq ndigu gindu-einim, “Nakhag kawa ezoqam ndokhofotán. Iz nqambógo, Koniliús. Ndego ezoqam ndaføyamba-qapé neka Mbumbukiam mbovizáp. Zu bawan-ak ate ndi:gu, gèmbovizáp. Mbumbukiam-gé enzol ezoqam mbofakhán. Yaq ndego qo akhae manqat mbo-eín. Qo teqá khoev-té qonóqáv, yaq ni qoqa manqat banīyogem.”
23 Yaq Pita ndigu gèkhatób, neka khoev vøzō-ein. Yaq qanaqanus qandopave, Pita namba me:qaváz. Até Ziopa taon-ak nømé-a, ndigu Yesu gi-unimanqatintam, vøzōfikat.

Pita Konilius-qa khoev-te gemøfakhan

24 Yaq khøuwa nøme qandopave, Sæzalia taon-te gimøfakhaz, Konilius gèzømbo-kewagát. Ndego ekeza ezoqam neka zifuap mbomømboma, émøndømováb.
25 Yaq Pita khoev-te gemømbo-on, Konilius teqa zenda tokhopatak-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, khanakhanakh vømbōgo. 26 Geté Pita gè-eqeiú, gembo-ein, “Mòqo-ián. Até nó-a, no ezoqám. Ate av-té, qo nqoqote:go.”
27 Yaq Pita Konilius namba, manqat até go:manqatát, khoev mokho-te gi-onat. Yaq khoev mokho-te ndøugu, āv geneqeív nqægo: Ezoqa kopoáv, gipindam. 28 Yaq gezø-ein, “Zo mòzøte-zøtéz. Ni Zu bawan-ak-te, khafeáp, bawan vini-ak namba tøti-tøkuanem o tiqa khoev-te tei-on. Geté Mbumbukiam, no āv genenømánd nqægo: No ezoqa nøme, khavim-us o soqain, Mbumbukiam-qa bøi-te, batezæzā. 29 Yaq nakémbá, qo manqat qoqonøndo-khofotav, no qoqa manqat ogieáv. Yaq ndakin no nøtaqá-beváp. Qo gekham-qā, qonøndé-akha?”

10:14 10:14 Lev 11:1-47; Ezek 4:14 **10:15** 10:15 Mak 7:15, 19 **10:26** 10:26 Kel 14:13-15; Veve 19:10

30 Yaq Konilius gendo-qavøiu, “Khøuwa foa møndømø-nasiním. No nøkeza khoev mokho-te, nòguligulimát. Khøuwa iz ande kopó, av ndakin nqægo. Khagus tri oklók. Yaq nqáe! Noqa megemege-te, ezoqam sògo-itán. Ndabua ge-uzam, papaqá. Bøi sanqatøve-ús. 31 Yaq ndego āv genømbe-eín nqægo, ‘Konílius! Mbumbukiam qoqa guliguli manqat møndøqa-ewág. Neka ndego møndø-qamékh, qo gigiap-av ezoqam qo-qozø-tøkematun. 32 Yaq nakémbá. Ezoqa Ziopa taon-té qonó-khofotáz. Saemon qombó-akhá, ndego iz nøme Pita ndimbo-akhayam. Ndego bètøndowáv. Ndego Saemon nøme-qá khoev-té geqomát. Ngenek søvakha gigiap-gi ngusum khakheinøvem ezoqám. Teqa khoev ndaola avønin-té qambowév.’ 33 Yaq no até qatøndego, ezoqam vøtaqandō-khofotaz. Yaq no khanakhanákh, qoqotøndoqav. Yaq ni ndakin nqéigu. Mbumbukiam-qá bøi-té. Manqat ate ndægo níyogém, av Evezøza qo manqa geqambe-løvua, toqoti-nømand.”

Pita Konilius-qa khoev-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømas

34 Yaq Pita manqat gengaz, gezø-ein, “No ndakin ùni nøtenøtén. Mbumbukiam-qa bøi-te, ezoqam ate ndi:gu kopó. Vinivinimba mbaín. 35 Bawabawan vinivinimba ate ndægo, gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam ndimbovizap neka matev eqeieqei nd̄imātānām, ndigu sègekhatobín. 36 Manqat no qatøndo-ndap, nqánek, Mbumbukiam Izlael ezoqam-te gendo-khofotav, ta Manqat Mbomambaqape, sambi-qa yaqte, ndøgo Yesu Keliso mokho-te ndøndo-okho. Ngenek Yesu, ezoqa ewaqape-gé Evezøzá. 37 Zo møzøte-zøtéz, matev ndøgo, Zudia plovinste ate ndægo qafakhanumam. Gelili plovins-té genøngáz, Zion ezoqa ge:zømesimat neka ibøkha iziz vøzø-etoumat. 38 Neka zo møzøte-zøtéz, Mbumbukiam ndego Yesu Nazalet vemiav-ak, Nqova Mbomambaqape ande oil me gembøe-qouz neka bazaføgakh vømbō-etoam. Neka zo møzøte-zøtéz, Yesu ande āv kenē-okhoam, matev eqeieqei gematønumam neka ezoqa ewaqape gekhakheinøvemam, ndigu nqova soqaqape-qa bazaføgakh mokho-te gu:goam. Zapa ndógo, Mbumbukiam møndøgoám, te namba.

39 Ni matev ate qægoam, Yesu Zudia plovins-te neka Zelusalem taon-te gematønumam, møiqeivím. Yaq ndigu gèlaém. Tae mutuité ginø-tøkewém. 40 Geté genanim, yaq khøuwa misika-qa zita-te, Mbumbukiam ndego nangó genø-khandí:v, yaq ndego ezoqa vøezømas. 41 Ezoqa ewaqapé mbá. Geté sati ndígu, Mbumbukiam ibugukhokhof gevevesam, bøi vizu ezoqam tigoat. Nginik ezoqam ní. Ndego løvøte-te gesuzam, yaq ndego lou namba vøtīlogam-a, ibøkha namba vøtī-izumam. 42 Yesu ni manqat āv ginimbi-løvuá nqægo: Ni ezoqa Mbumbukiamqá Manqat nití-zømesimát neka āv teizømbé-ovøemát, ezoqa kopo sa ngének, Mbumbukiam geveatav, ndego khandi neka løvøte ezoqamqa manqat te-ewag, ndigu manqa ovøyam-te tiwan. 43 Mbumbukiamgi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam, teqa yaq-te āv gini-manqatám nqægo, ‘Gekha ezoqām ndigu, ndego ti-unimanqatinim, Mbumbukiam te mokho-te, tiqa manqa-zapazapa segezó-evøzám.’ ”

Bawan vini-ak Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape gindafem

10:34 10:34 Deut 10:17; Lom 2:11 **10:37** 10:37 Met 4:12-17 **10:38** 10:38 Met 3:16; Luk 4:17-21 **10:41** 10:41 Kel 1:8; Luk 24:42-43 **10:42** 10:42 Kel 17:31; 1 Pita 4:5 **10:43** 10:43 Isa 53:5-6; Jer 31:34; Kel 2:38

44 Pita ate av-té nqanek manqat ge:manqatam, yaq Nqova Mbomambaqape ndovís, atema ti-te ndigu ate gi:goam, ndigu nqanek manqat gi-ewagat. 45 Yaq ndigu Zu bawan-ak, Yesu gi-unimanqatintam, ndigu Pita namba gi:geavun, ndigu nqova zøndáf, giqeivim av nqægo, Mbumbukiam até bawan vini-ák-a, Nqova Mbomambaqape zø-etoām. 46 Zapa ndógo, ndigu āv giniyogém nqægo: Nqova Mbomambaqape mokho-te, ndigu manqat vinivinimba-té ginø-manqatát neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqatat.

Yaq Pita gendo-ein, 47 “Nginik ezoqam, Mbumbukiam-gé Nqova Mbomambaqape ndøndafém, ate av-té, ni qazi:ndafem. Gê, gekha ezoqā zømbøkhāz, ibøkha iz tindapem?” 48 Yaq Pita ge-ein, “Nginik ibøkha iz, sà bendapém, Yesu Keliso-qa iz-te.” Yaq taqa zita-te, ndigu Pita āv gimbøe-viømém nqægo, “Elavøqase vònimbøkhæ-qomát.”

11

Pita Zelusalem taon-te geqavan, manqat ge:zømas ndøgo, matev qafakhanam

1 Keliso-gi u-anim neka Klisten ezoqa nøme, Zudia plovins-te giyagam, møndøyogém, av nqægo, até bawan vini-ák-a, Mbumbukiam-qa Manqat møndø-ndapēm. 2 Yaq Pita Zelusalem taon-te nqawa gendoqavan, ndigu Zu ezoqa nøme, Yesu gi-unimanqatinim, gèponqombém, te namba. 3 Ndigu āv gimbøe-einím nqægo, “Manqa-zapá nandav, qo tiqa khoev-te qoqo-oq, ndigu Zu bawan-ak mbain ndigu, neka ti namba lou vøzøtē-logam?”

4 Yaq Pita emanqat ate qægoam, gèzømbe-votót, gezø-ein,

5 “No Ziopa taon-té qægoám. Yaq khøuwa nøme, no qæguligulimat, no umingiap nøqeív. Yan-te nqo:go, andé ndabua kandambaqape me ndæføløvøém, no-te. Taqa vavap foa-té qando-geageapám. 6 Yaq qatu:vøot, søvakha gigiap nøzømét. Nøme nanák neka nøme lozokhák, nøme ndi-okho, neka nøme ndivisigiap, neka nøme ndīlōvūvām. 7 Yaq no manqa wag nø-ewág. Ndøgo āv qande-eín nqægo, ‘Pita! Mòqo-itán. Søvakha gigiap qózitág, voqólōuz.’

8 Geté yaq no qambo-qavøiu, ‘Evézøza. Av taoká! Noqa manqa-nqa-te, søvakha gigiap-qase kopo oeveáv, taqa yaq-te Mozes-qa guguna manqat qæ-ein, soqain ndøgo, Mbumbukiam-qa bøi-te.’

9 Geté nqanek manqa wag, nqawá qandowáv yan-te, qanø-ein, ‘Gigiap ndøgo, Mbumbukiam gesunguz, qo kopømba mbaín, soqain toqotevewat.’ 10 Manqat av nqægo, misiká qando-fakhatam. Yaq gigiap ate qægoam, nqawá qanøqaván, yan-te.

11 Nqanek matev qame-navøem, yaq nqáe! Ezoqa misika ndøfakház, ta khoev-te ndøgo, ma qategoam. Sæzalia taon-té gindu-khofotáz. 12 Yaq Mbumbukiam-ge Nqova, āv genømbe-eín nqægo, ‘Qo ndøfofògeāp. Sègeqáv, ti namba.’ Yaq nginik Klisten nøfuap, ezoqa siks, namba nitiniáv, Konilius-qa khoev-te vøimō-on.

13 Yaq Konilius ni emanqat nimbivotót. Teqa khoev-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-gé enzol ezoqam ndø-omét. Yaq ndego āv gembøe-eín nqægo, ‘Ezoqa Ziopa taon-té qonó-khofotáz. Saemon qombó-akhá, ndego iz nøme Pita ndimbo-akhayam. Ndego bètøndowáv. 14 Ndego qo

10:44 10:44 Kel 11:15; 15:8 **10:46** 10:46 Kel 2:4; 19:6 **10:48** 10:48 Kel 19:5 **11:3** 11:3 Kel 10:28; Gal 2:12 **11:5** 11:5-15 Kel 10:9-48 **11:14** 11:14 Kel 16:31

manqat qá-eín. Yaq ta manqat mokho-te ndøgo, qo neka qogi ezoqam,
qoqa khoev-te ndiyage, zøté-khandí:z.'
15 Yaq no manqa manqate qængaz, Nqova Mbomambaqape ndovís,
atema ti-te. Até kopó, av ibugukhokhof ni-te gendevis. 16 Yaq no
Evezøza-qá manqat nombo-matøvém, manqat ndøgo ge-ein, 'Zion, ndego
ezoqa ibøkha iz, ibøkha-té genøzø-etoumám. Geté zo, ibøkha iz, Nqova
Mbomambaqapé qazøté-ndapém.'
17 Ndigu Mbumbukiam-qa etoam matev kopo me:ndapém, av ni
bugukhokhof qazi:ndapem, ni Evezøza Yesu Keliso qazi-unimanqatinim.
Yaq gê, no gekha ezoqâm, Mbumbukiam tæmbøe-khaz?"
18 Ndigu Pita-qa manqat giyogem, yaq ndigu manqat nøme einiáv.
Yaq Mbumbukiam-qá iz ndø-eqaném, vø-einim, "Av tægoat ndægo, yaq
Mbumbukiam até bawan vini-ák-a, nakhoa zømboqoá, te-te tiqambuz
neka khandi vøndapēm."

Mbumbukiam-qa Manqat, Antiok taon-te qafakhan

19 Ta khøuwa-te ndøgo, Stiven gilaem, yaq Klisten ezoqam ngiæzoat
matev qafakhan, yaq ndigu manqei vinivinimba-te gipanqanim, ezoqa
nøme Finisia manqei-té neka nøme Saiples bawa-té neka nøme An-
tiok taon-té ginøfakház. Geté ta manqei vinivinimba ndøgo, ndigu
Mbumbukiam-qa Manqat, Zu bawan-ak mba me:zømesimám. 20 Geté
Klisten ezoqam nøme, ndigu Saiples bawa-te neka Sailini taon-te
giyagam, Antiok taon-té ginøzáv. Yaq ndigu Manqat Mbomambaqape,
Yesu-qa yaq-te, ndego Evezøza, até bawan vini-ák-a, vøe-zømesimat.
21 Mbumbukiam-qa bazaføgakh møndøgoám, ti namba. Yaq ezoqa kan-
dambá, gi-unimanqatinim neka Evezøza-te vøqambuz.
22 Yaq ndigu Klisten bawan ezoqam, Zelusalem taon-te giyagam,
nqanek manqat giyogem, ndigu Banabas ndøkhofotøvém, Antiok taon-te
ndøgo. 23 Yaq ndego Antiok taon-te gemøfakhan, ndego khanakhanakh
kandambá, matev geqeiv, Mbumbukiam-qa kuku matev mokho-te
qafakhan. Yaq ndego zita tøpøzu manqat zø-eín, ndigu ezoqam, Yesu
gi-unimanqatinim. Ndigu Evezøza, føgøføgakh até bembo-geageáp.
24 Banabas, ndego ezoqam matev mbomambaqapé, neka kha Nqova
Mbomambaqape é-møndømømbo-tønøyám, neka teqa unimanqatin
bazaføgakh-ús, Yesu-te. Yaq te mokho-te ezoqa kopoáv, Evezøza-te
giqambuz.
25 Yaq Banabas, Antiok taon gè-iváv, Tasus taon-te vøwav. Sol-qa
ndøvawát. 26 Yaq kha gemboqeiv, ndego Antiok taon-té genø-itú. Yaq viav
kopó, Sol neka Banabas, Klisten bawan ezoqám namba me:goám, Antiok
taon-te ndøgo, neka Mbumbukiam-qa Manqat vøe-zømesimat. Ezoqa
kandambá gi:zømesimam.
Ezoqa ndigu Yesu ndimbopaev, Klisten iz ndizø-akhayam, Antiok taon-
té qanøngáz.*
27 Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqam
ndozáv. Zelusalem taon-té ginduvís, atema Antiok taon-te. 28 Ti mokho-
te, ezoqa møndøgoám. Teqa iz, Agabús. Yaq ndego tenø-itán ndøgo.
Mbumbukiam-ge Nqova mokho-te, āv gene-eín nqægo, "Vikia sekeqape

11:15 11:15 Kel 2:4 **11:16** 11:16 Kel 1:5 **11:18** 11:18 Kel 13:48; 14:27 **11:19** 11:19 Kel 8:1-4 **11:22** 11:22 Kel 4:36 **11:25** 11:25 Kel 9:30 * **11:26** 11:26 Klisten, taqa manqa mokho nqánek: Keliso-gí ezoqám. **11:28** 11:28 Kel 21:10

ndøfakhán, ezoqa lou mbaimbai vøzópā, manqei-qape ate nqægo." (Nqanek matev tønefakhán ndógo, Klodies Lom kawa kandambaqape gegoam.) 29 Yaq Klisten ezoqam, Antiok taon-te ndøgo, manqa āv ginikopo꞉ném nqægo: Ndòzøtøkē, ndigu Klisten zifuap, Zudia plovins-te ndiyage. Ezoqa ewaqape, moni āv tiabiti-abumít, av ndizømbi꞉gut. 30 Yaq moni ndigu, gimøvøbumim, Klisten megetapak-te, Zelusalem taon-te ndøgo, Banabas neká Sol, tindapavát.

12

Elod Aglipa, Klisten ezoqam gengiæzotat

1 Ta khøuwa-te ndøgo, ndego kawa ezoqam Elod, Klisten ezoqam ngiæzoat matev ndøngáz. 2 Yaq Zems, Zion-ge zapikia, kaiyá ginilaém. 3 Yaq Elod ge꞉-otev av nqægo, Zu bawan-ak khanakhanakh gindapem, taqa yaq-te, yaq ndego até Pitá-ya, vō-møvøiu. Nqanek matev, Zu bawan-ak-qa khøuwa kandakanda-té qanøfakhán, ndøgo flawa poponøvemav gilouzatun. 4 Pita gimøvøinam, yaq ndimbula-té ginø-utøvém. Yaq nakhag ezoqam-qá zenda-té ginøveém. Nakhag bawan foá gimbokewagat. Ndigu sège-enendtát. Bawan kopokopo-te ezoqa foá. Pasova kandambaqape tømø-navøem, yaq Elod Pita manqa ovøyam-te vee-qa mbogoám, ezoqa ewaqape-qa bøi-te. 5 Geté Pita ndimbula mokho-te ge-utavam, ndigu Klisten bawan ezoqam, gèmbo-guligulimám. Ndigu Mbumbukiam-te viam kandambá gimbogoat, teqa yaq-te.

Mbumbukiam-ge enzol ezoqam, Pita gembotøke, ndimbula khoev-te gefakhan

6 Ta lova ndøgo, Elod Pita amba manqa ovøyam-te tevei꞉n, nøme pave, Pita gèbuvát. Nakhag ezoqa menas-qá livin-té gunubuvát. Pingim auli sén gimbøe-løvønømém. Yaq sen ndigu, nakhag ezoqa menas-qá pingim-te giløvøtupám. Neka nakhag ezoqa nøme, mboqog tambav-té ginøwanát.

7 Yaq nqáe! Evezøza-gé enzol ezoqam mbofakhán. Yaq waev mu꞉sanqatáv, ndimbula khoev mokho-te ndøugu. Yaq ndego enzol ezoqam, Pita gevogevo mbokesáz, vōtiu, gembo-ein, "Nakhama ndøgó! Mòqo-itán!" Yaq ndaføyambá, auli sen Pita-qa pingim-te giløvøtupam, sège-vinginím.

8 Yaq enzol ezoqam gendo-ein, "Ndabua segim nonqo mòqolováz, neka tamak vō-uzam." Yaq Pita sège-matanám. Yaq ndego enzol ezoqam manqat nøme gembo-ein, "Qoqa ndabua qozaq nonqo vō-uz. Yaq no qonøndó-páev."

9 Pita ndego enzol ezoqam sègembo-pavát, ndimbula mokho-te gifakhatat. Geté ndego otevateáv, av nqægo, matev ndøgo qambo-fakhan, enzol ezoqam mokho-te, unimanqatīn penømakhaya. Ndego até vōein, umingiap ndøqeivīt. 10 Gi-apat ndøgo, ndigu vos keoge ezoqam, gù꞉løvubumát, nøme vømōløvub-a, nøme vømōløvub, yaq auli mboqog-te sasa ndøfakhaz, taon-te go꞉goam. Nginik auli mboqog, ekezan mbá segezømbo-mboqóz, vōfakhaz. Yaq gimøzav ndøgo, nakhoa gimø-geveem, yaq nqova mbaín, enzol ezoqam, sègembøe-navøém. Pita sège-iváv.

11 Yaq Pita matavap tønømbo-mboqovøém ndógo, matev ndøgo, te-te qafakhan. Yaq ge-ein, "Ndakin, no mòtenøtén. Evezøza unimanqatín, ekeza enzol ezoqam ndokhofotáv, no vōkhandi꞉n, no Elod-qa zenda-te

11:30 11:30 Kel 12:25 **12:10** 12:10 Kel 5:19

qægoam, neka matev ate ndægo, ndigu Zu bawan-ak gimatavupam, no amba tønø-fakhanɨn."
12 Yaq matavap qamømbo-ndaføya, taqa yaq-te, ndego Meli-qá khoevté genøwáv, ndugu Zion-gu evo, ndego iz nøme Mak ndimbo-akhayam. Ezoqa kandambá gipindam ndøgo, giguligulimat. 13 Pita uta mboqog bavokho go:khaneam, yaq sasae mbasønakam ndowáv. Tuqa iz Lodá. Ndugu ambá mboqog mømbo-mboqozoín. 14 Geté Pita-qa manqa wag gu-ewag, yaq ndugu khanakhanakh ndøndáp. Geté ndugu mboqog mboqozoateáv. Ndugu nqawá gunøteít, ndigu ezoqa vøzø-ein, "Pita ngóya, mboqog-te."
15 Yaq ndigu gimbo-einim, "Qo kawa qá-okɨ?"
Geté ndugu sekembá sege-pouweám, av nqægo, "No unimanqatín nqæmanqate!"
Geté ndigu gindu-einim, "Pita-gé nqova ategó!"
16 Pita sekembá sogo-khanæmám, mboqog-te. Yaq ndigu mboqog gimboqozønam, te-mbá tinø-ometám. Yaq ndigu nqova zøndáf. 17 Yaq geon, Pita zenda ndø-eqá. Manqa manqate me:khoutøvém. Yaq ndego gèzøovøyám, Evezøza ande āv kembøe-tøke, ndimbula-te gu:goam, ge:fakhan. Yaq gezø-ein, "Zems gèmbo-einím, neka ndigu Klisten nøfuap nøme, matev ande āv khanømbē-fakhan." Yaq ndego sègezuváz, manqei nøme-te vøwav.
18 Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu nakhag ezoqam Pita gimbokewagat, ndigu nqova ndafe kandambá. Gèmbøenakát, ande gekha matev me mbøéfakhan. 19 Yaq Elod Pita vawe-qá manqat ndøvøovám. Geté ndigu ometeáv. Yaq ndego, ndimbula vos keoge ezoqam zøsinøzám, manqa sasa ndøvøovam, ndigu bèzitág, bēpakhaez.
Taqa zita-te, Elod Zudia plovins gè-iváv, Sæzalia taon-te vøyag.

Elod Aglipa genanim

20 Ndego kawa ezoqam Elod, Taya neka Saedon taon ezoqam-te qaqa mbogoám. Yaq ta zapaya ndøgo, ndigu gètøkuaném. Yaq Elod-te okho-qa ndøgoám, sambi manqat namba vømé-einɨm. Yaq ndigu Blastus-te tøke-qa ndøzáv, ndego Elod-ge sasae ezoqam kandambaqape. Zapa ndøgo, ndigu lou tinotabám ndøgo, Elod-qa manqei-te qando-okhoam.
21 Yaq ta khøuwa ndigu, Elod gezav, ndigu gindizav, ndego ndabua qaniqanim ndø-uzám, ekeza qonam nonqo-te vōqom, ezoqa ewaqapete, manqa manqate sasa ndøngaz. 22 Yaq ndigu ezoqam ate gi:goam, giwaniapam, teqa manqat gi-ewagat, āv gindi-akhaemám nqægo, "Ngenek ezoqam, teqa manqat nqazimbo-ewaget, ndego mbumbukiám. Ezoqam-aním mbá." 23 Elod nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego ndigu ezoqam sègezø-iváv. Manqat khoutøpøteáv. Geté ndego vizap ambá Mbumbukiam mbo-etoamín. Yaq Evezøza-ge enzol ezoqam, até gendego, vølavao. Nonqou ndøloutøvém, vønanim.
24 Geté Mbumbukiam-qa Manqat sà tønø-vøndavát neka ezoqa kopoáv, teqa manqat qakhanøsumat.
25 Banabas neka Sol, Zelusalem taon-te gizav, ndigu moni vøzø-etoam, ta sasae ndøgo gumø-khouim, yaq Antiok taon-té ginøveséz, Zion vøkhatowem, ndego iz nøme, Mak gimbo-akhaemam.

12:18 12:18 Kel 5:22-24 **12:23** 12:23 Dan 5:20 **12:24** 12:24 Isa 55:11 **12:25** 12:25 Kel 11:29-30; 15:37

Pol ande ge꞉ngaz, manqei vinivinimba-te ge-okhoam, Mbumbukiam-qa Manqat ge꞉zømesimat

13

13:1–14:28

Banabas neka Sol, Mbumbukiam-qa sasae-te givevesam

1 Klisten bawan ezoqam mokho-te, Antiok taon-te ndøgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka nømendim ezoqam, møndøgoám. Nøme Banabás. Neka nøme Simeón. Iz nøme gimbo-akhaemam, Nigá. Neka ezoqa nøme Lusiús. Ngenek Sailini taon-ák. Neka ezoqa nøme Manaén. Ngenek Elód namba me꞉fis, ndego kawa ezoqam. Neka ezoqa nøme Sól.

2 Yaq ndigu Evezøza iz gimbo-eqatat neka lou logemav matev vøgoat, ndigu Nqova Mbomambaqape, āv gezømbe-eín nqægo, “Banabas neká Sol, tozó-vevesám. Ndigu sasae ndógo tígoát, no qazømbe-akha.”

3 Yaq ndigu lou logemav matev nøme gigoam neka vøguligulimam, Banabas neka Sol, zenda zømbø-awám, sasae-te sasa ndøkhofotaz.

Banabas neka Sol, Saiples manqei bawa-te gigoam

4 Nqova Mbomambaqape, Banabas neka Sol gekhofotaz, yaq ndigu Selusia taon-té ginø-ová. Yaq palai khagua-té ginøketáb, Saiples manqei bawa-te vøndafaz. 5 Yaq Salamis taon-te gimøfakhaz, ndigu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, Mbumbukiam-qá Manqat me꞉zømesimát. Até Zion-Mák-a, møndøgoám, ti namba, vøzø̄-tøkeam. 6 Yaq ndigu manqei bawa sekeqape ndøvototát, atema Pafos taon-te vømøfakhaz.

Ta taon-te ndøgo, Zu ezoqam ndøqatém. Teqa iz, Ba-Yesú. Ndego manqa-sisi ezoqám. Ndego ekeza kha, Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam me꞉vewám. Geté ndøgo unimanqatín mbá. 7 Ndego gaman ezoqam-gé sasae ezoqam ndøgoám, iz qambogoam Segies Paulus. Ngenek matavap loloakh ezoqám. Ndego Mbumbukiam-qá Manqat yoge-qa ndøgoám, yaq Banabas neka Sol vøzø̄-akha. 8 Geté ndego manqa-sisi ezoqam, Glik manqat-te, iz nøme Elimas gimbo-akhaemam, ndigu amba zømbekház. Zapa ndógo, ndego poeveáv, ndego kawa ezoqam, Yesu te-unimanqatin.

9 Sol, ndego iz nøme Pol gimbo-akhaemam, Nqova Mbomambaqape kha é-møndømbøi-tønøyám. Yaq ndego Elimas, bøi mbøe-møvuiú, 10 gembo-ein, “Qo nqova soqaqape-gé yó. Qoqa mokho-te, khavozam matev neka khokho manqa manqate matev ate ndægo møndømø-tøvá. Qo matev eqeieqei ate ndægo ngi꞉wat-qa qogó. Neka qo Evezøza-qa nakhoa ndaføya-ndaføya, køfigim-qa qogó. 11 Yaq nqáe! Evezøza yaq-fia ndakin ndøtá. Qo bøi waev geqá-navøém, neka khøuwa-qa waev qóqeiviák. Møe-mbá segeqá-auwám.”

Yaq ndaføyambá, ndego bøivun ndøgutáv, bøi waev vømbō-navøem. Yaq ndego sògo-visimát. Ezoqa itui-qa ndøvawát. 12 Yaq ndego gaman ezoqam, nqanek matev geqeiv, ndego Yesu gè-unimanqatín. Ndego Evezøza-qa nømendim matev-qa yaq-te, nqova ndafe kandambá.

Pol neka Banabas Antiok taon nøme-te gigoam, ndøgo Pisidia manqei-te

13:2 13:2 Kel 9:15 **13:3** 13:3 Kel 6:6 **13:5** 13:5 Kel 12:12; 15:39 **13:11** 13:11 Kel 9:8

13 Yaq Pol neka ndigu ezoqa nøme, namba gi꞉-okhoam, Pafos taon gè-
ivøvém. Yaq Pega taon-té ginøtiním. Ndøgo Pamfilia plovins-té qagó. Yaq
Zion-Mak ndigu gèzuváz, Zelusalem taon-te vøvesez.
14 Geté ndigu ezoqa menas, Pega taon-te gigoam, zapá ginøzáv, atema
Antiok taon-te, Pisidia manqei-te, vømøfakhaz. Yaq Sabat khøuwa-te
ndøgo, ndigu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-té gimø-óz, sasa ndøqonav.
15 Guliguli khoev-te ndøgo, ezoqa Mozes-qa manqat neka Mbumbukiam-
gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat gumu-geveømem, yaq guliguli
khoev megetapak, Pol neka Banabas manqat zøkhofotáv, av nqægo,
“Nófuap. Andé manqat vøzøté-geatāt, ezoqam-qa zita tøpøzu nonqo,
vòni-eín.”
16 Yaq Pol tenø-itán ndógo, zenda sasa zø-eqa, ezoqa vøzø̄-ein, “Izlael-
ak, nogi ezoqam, neka zo ezoqa nøme, Mbumbukiam ndozombo-vizap,
zøtøndé-yogēm. 17 Ni Izlael ezoqam, nigi Mbumbukiam, nigi atanakha-
zapazapa-za ndøvevesám. Yaq ndigu Izip manqei-te giyagam, ndego
bawan kandambá gezø-khouwev. Yaq teqa bazaføgakh kandambaqape
mokho-te, ndego nqawá gendo-khatób, Izip manqei vø̄-ivøvem. 18 Yaq
ndigu viav foti leg-av manqei-te giyageapam, teqa manqat gisan-
qawam, ndego sège-khatibám. 19 Yaq Keinan manqei-te ndøgo, Mbum-
bukiam bawan seven tènengiú, neka manqei ekeza ezoqam vøzø̄-etoam.
20 Nqanek matev ate ndægo qafakhanam, taqa atap, viav ande āv 450
ndægó.
Taqa zita-te, Mbumbukiam manqa ovøyam iz-akhayapak zø-etoumám,
ti keoge nonqo, atema Samuel, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam
ezoqam, vømøfakhan.
21 Yaq ndigu kawa ezoqam-qa giviømem, tezømbo-megetat, Mbum-
bukiam Sol zø-etoám. Ndego Kis-gé yó. Benzamin khagua bawan-ák. Yaq
ndégo tezømbo-megetám. Viav fotí. 22 Yaq Mbumbukiam Sol gevingitav,
ndego Deivid ndøvé, tigi kawa. Teqa yaq-te, Mbumbukiam āv gene-eín
nqægo, ‘No ezoqam møe-omét, av no nqanømbe-poev. Deivíd. Zesi-gé yó.
Ndego matev ate ndægo témato̧numát ndógo, av no nqanømbe-poev.’
23 Yaq Mbumbukiam ndakin Deivid-ge zeo kopo, Izlael ezoqam-gé
khandi etoam ezoqam ndøvé, av bugukhokhof manqa mbusa ge꞉ve.
Ngenek ezoqam, Yesú. 24 Geté Yesu sasae ngazeav qagoam, bugukhokhof
Zion Izlael ezoqam ate gi꞉goam, āv gene-zømesimám nqægo, ‘Yage é-
mozo-enénd neka ibøkha iz vøndapem.’ 25 Yaq Zion sasae qambøe-
navøemtat, ndego ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, ‘Ge zô, ndozo-matavap,
no gekha ezoqâm? No teoká ndego, zo nqazombøe-keoge. Geté nqáe!
Ndego ngêgeáv, noqa zita-te. Ndego no ùnime꞉-løvúmb. Até nqanek
sasae khapelavøqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba
mbaín.’ ”
26 Yaq Pol manqat nøme ge-ein, “Nógi ezoqam, zo Eibleem-gi zi,
neka zo ezoqa nøme, Mbumbukiam ndozombo-vizap! Nqanek man-
qat, khandi꞉nat matev-qa yaq-te, Mbumbukiam ni-té gendo-khofotáv.
27 Ndigu ezoqam, Zelusalem taon-te ngiyage neka tigi megetapak, ndigu
gèbiinám, ngenek Yesu. Ndigu qeiviáv, av nqægo, ndego khandi etoam

13:13 13:13 Kel 15:38 **13:17** 13:17 Exo 1:7; 6:6; 12:51 **13:18** 13:18 Num 14:34; Deut 1:31-32 **13:19** 13:19 Deut 7:1; Josh 14:1 **13:20** 13:20 Judg 2:16; 1 Sam 3:20 **13:21** 13:21 1 Sam 8:5, 19; 10:20-24 **13:22** 13:22 1 Sam 13:14; 16:12; Psa 89:20 **13:23** 13:23 2 Sam 7:12-16 **13:24** 13:24 Met 3:1-2 **13:25** 13:25 Zion 1:20, 27

ezoqām, Mbumbukiam gendo-khofotav. Neka ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat mokho ndapeáv, ndøgo Sabat khøuwa ate ndægot, guliguli khoev-te gigeve:matun. Geté Yesu løvøte-te giveem, ta matev mokho-te, manqat ndøgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem, tøfakhan, mǿndø-unimanqatín. 28 Ndigu Yesu-qa manqa-zapa qeiviáv, ta zapaya ndøgo, ndego løvøte-te tiveem. Geté ndigu Pailøt, Yesu laelae manqat sègembo-einím. 29 Yaq ndigu matev ate ndægo gimbøi-matønømem, av Mbumbukiam-qa Manqat teqa yaq-te qæpeaupam, yaq tindu-koqoinám ndógo, tae mutui-te getøkewam, neka manqei ozu-te vømǿ-utøvem. 30 Geté Mbumbukiam løvøte-te mǿndø-khandí:v. 31 Yaq taqa zita-te, ndigu ezoqam, ibugukhokhof te namba Gelili plovins-te gi-okhoam, atema Zelusalem taon-te, ndigu gè-ometupám. Khøuwa kopoáv. Yaq ndigu ezoqam, matev bøi gi:qeivim, nigi ezoqam gè:zømesimít.

32 Yaq ni ndakin nqéiwani. Ni zo Manqat Mbomambaqape nitízømás. Matev ndøgo, Mbumbukiam nigi atanakha-zapazapa-za manqa mbusa gezøve, tematanam, 33 ndakin mǿndøni-matanám, ndego Yesu løvøte-te ge:khandi:v. Taqa yaq-te, Sams 2-te āv qane-peawáp nqægo: Mbumbukiam ge-ein,

‘Qo nogé yó. No nqægo khaiya, nǿtaqa-qave-én.’

34 Mbumbukiam mǿndø-khandí:v, ndego Yesu. Ndego manqei-pakhate nqawa gévesezák neka gemǿ-lanqaevák. Taqa yaq-te, Mbumbukiam āv gene-eín nqégo,

‘No zo ndæzøtøké, neka matev eqeieqei vøzǿ-matanām,
av no bugukhokhof Deivid qambøe-ein.’

35 Neka Sams nøme-te, āv qane-peawáp nqægo,

‘Mbumbúkiam! Qo qoge Ezoqam Mbomambaqape,
teqa kha, sa qó-ivavák, manqei ozu-te vǿlanqā.’

36 Nqanek manqat, Deivid ambá av nqægo, ekezan me:-eín. Ni mizi:nøtén, Deivid geyagam, ndego Mbumbukiam-qá poev mbopavám. Geté ndego gènaním. Yaq ndigu tinø-otøvém ndógo, ma tegi atanakha-zapazapa-za gi-osupam, teqa kha vǿlanqa. 37 Geté ndego ezoqam, Mbumbukiam løvøte-te gekhandi:v, teqa kha ambá av nqægo, manqei ozu-tē qamømbo-lanqā.

38 Yaq nakémbá, nogi nøfuap. Zo vǿezøtéz. Ngenek ezoqam-qa mokho-te, Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa segezǿ-evøzám. Manqat nqánek, ni ezoqa nqati-zømesim. Geté Mozes-qa guguna manqat mokho-te, zo kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa bøi-te tozo-ndaføyamba-ez. 39 Geté Yesu mokho-te, gekha ezoqām ndego, nde-unimanqatinat, Mbumbukiam-qa bøi-te segé-ndaføyamba-év.

40 Yaq nakémbá, zo gò:feazoát! Soqaín ndøgo, zo unimanqatinteav tøgoat, yaq ta matev ndøgo tøzøfakhan, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam nøme ge:-ein, av nqægo,

41 ‘Zo ezoqam, Mbumbukiam-qa Manqat otøotam ndøzøte-vewe!
Nqáe! Zo nqova zǿndáf, vozǿ-pakhaēz.
Zapa ndógo, no zo mokho-te, matev vini nǿmatanám.
Zo ezoqa taqa yaq-te tizømbe-manqatat,

13:28 13:28 Met 27:22-23 **13:29** 13:29 Met 27:59-60 **13:31** 13:31 Kel 1:3, 8 **13:33** 13:33 Psa 2:7 **13:34** 13:34 Isa 55:3 **13:35** 13:35 Psa 16:10 **13:39** 13:39 Lom 10:4 **13:41** 13:41 Hab 1:5

zo zó-unimanqatinimák.’ ”
42 Yaq Pol neka Banabas, Zu ezoqam-qa guliguli khoev gi-ivøvem, ezoqa
ndigu nqawa vesezu manqat zø-eín, Sabat khøuwa nøme-te. Ndigu taqa
yaq-te, manqat nøme yoge-qa ndøgoám. 43 Wambap qame-navøem, yaq
ezoqa kopoáv gizø-pavat, Zu ezoqam neka ezoqa nøme ndigu, Zu ezoqam
namba gi:tøkuanem neka Mbumbukiam vømbō-vizupam. Yaq Pol neka
Banabas, ndigu ezoqam, gègugúb. Ndigu Mbumbukiam-qá kuku matev-
té giabenø-sokhoé.
44 Yaq Sabat khøuwa nøme, ezoqa kandambá, andé ewaqapé, ta taon-te
ndøgo, gindupindam, Evezøza-qa Manqat vøyogem. 45 Yaq Zu megetapak
ndigu ezoqa kopoav gizømet, ndigu ova ndø-einím, neka Pol ngenøgim
manqat vømbō-einim-a, manqat vø-itumbam. 46 Geté Pol neka Banabas
møe goneáv. Yaq āv gezømbe-qavøiú nqægo, “Ni Mbumbukiam-qa Man-
qat, bugukhokhof zo Zu ezoqam bati-zømesím. Geté zo zòsanqawém.
Yaq ta mokho-te ndøgo, zo zøkeza kha soqaqape zøtevewé, yage miavmiav
vøzøté-ndapēm. Yaq nqáe! Ni ndakin Mbumbukiam-qa Manqat, bawan
vini-ak nití-zømesimát. 47 Zapa ndógo, Evezøza ni āv ginimbi-eín nqægo,
‘No qo bawan vini-ak-qá waev nøvé.
Qo mokho-te, ezoqa khandi mé:ndapém, atema nqanek manqei-qape-qa
vaev-te.’ ”
48 Yaq ndigu bawan vini-ak, nqanek manqat giyogem, ndigu
khanakhanakh kandambá. Yaq ndigu Evezøza-qá iz ndø-eqaném, teqa
manqat zapaya. Yaq gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam gevevesam,
khandi miavmiav tindapem, ndigu gè-unimanqatiním.
49 Yaq Evezøza-qa Manqat, sège-vøndavát, ta manqei-te ndøgo, ate
qægoam. 50 Geté Zu bawan-ak, ti-te ndigu, sakhei iz-akhayapak, ndigu
Zu ezoqam-qa guliguli matev gindapem, neka taon megetapak, qaqa
zøløwáz, Pol neka Banabas-qa yaq-te. Yaq ndigu, nginik ezoqa menas-
te, ngiæzoat matev ndøngazém, neka tiqa manqei-te ndøgo vønataz.
51 Yaq Pol neka Banabas, tiqa zenda tokhotapak-te, pakhakh mba
ndøpomoemém. Yaq ndigu ezoqam gé:zøtéz, av nqægo, niqā manqa-zapā,
Mbumbukiam-qa Manqat qanimbo-qasi. Yaq ndigu Aikonium taon-té
ginøzáv. 52 Geté ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, Antiok taon-
te ndøgo, ndigu khanakhanak kandambá neka kha Nqova Mbomam-
baqapé qazømbe-tønøyám.

14

Pol neka Banabas, Aikonium taon-te gigoam

1 Até Aikonium taon-té-a, Pol neka Banabas, Zu ezoqam-qá guliguli
khoev-té ginø-okhoam, ezoqa vømē-zømesimin. Yaq ezoqa kopoáv, Zu
bawan-ak nekā bawan vini-ak, Yesu ndø-unimanqatiním. 2 Geté ndigu
Zu ezoqa nøme, ndigu Yesu unimanqatinteav gigoam, ndigu bawan
vini-ak qaqa zøløwáz, Klisten ezoqam-qa yaq-te. Yaq ndigu sègezø-
qambúz. 3 Geté Pol neka Banabas møp-mbá gini-sokhoám, Aikonium
taon-te ndøgo, ezoqa Evezøza-qa yaq-te vōe-zømesimam. Kha føgakh-mbá
neka møe gonemáv. Yaq ti mokho-te, Evezøza umingiap matev neka
matev vinivinimba ndømatønumám. Ta matev mokho-te ndøgo, ndego
ezoqa āv genezømás nqægo: Tiqa manqat, teqa kuku matev-qa yaq-te,

13:46 13:46 Kel 3:26; 18:6 **13:47** 13:47 Isa 49:6 **13:51** 13:51 Met 10:14; Kel 18:6 **14:3** 14:3 Mak 16:20; Iblu 2:4

unimanqatín. 4 Ndigu ezoqam, taon-te ndøgo giyagam, gèqaqagimém. Nøme ndigu Zu ezoqam-té ginønøzáz, neka nøme Keliso-gi u-anim-te vønøzaz. 5 Yaq Zu bawan-ak neka bawan vini-ak, tigi megetapak namba, Pol neka Banabas ambá gengiæzoín. Ndigu ambá nandí gini-zitagín, vøpakhaezin. 6 Geté ndigu ezoqa menas manqat gi:yogem, ndigu Likonia manqei-té ginø-khokhóz. Yaq Listla neka Debe taon-té ginø-okhoám, neka vemivemiav nøme-te, ta taon avønin-te ndøgo. 7 Até ndógo-a, ezoqa Manqat Mbomambaqape vøe-zømesimam.

Pol neka Banabas, Listla neka Debe taon-te gigoam

8 Listla taon-te ndøgo, ezoqam møndøqotám. Ndego bov gèmbo-wauwauám. Ndego āv teneqán. Ande ge:qan, atema ndakin, ndego okhomáv. 9 Yaq Pol ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesim, ndego yoge eqeieqei ndøgó. Pol ge-omet, av nqægo, ndego møndø-unimanqatīn, Mbumbukiam kopømbā tekhakheinøvem, yaq ndego bøi mbøe-møvuiú. 10 Yaq manqat bazaføgakh-ús, āv gembøe-eín nqægo, "Qoté-itān!" Yaq ndego ezoqam sasanqá sege-itán, okho vøngaz.

11 Yaq ezoqa ewaqape matev giqeivim, Pol gematanam, yaq ndigu ekeza Likonia manqat-te, āv gini-akhaemém nqægo, "Mbumbuk ndovís ni-te! Andé ezoqa bugug me:keogé." 12 Yaq Banabas tigi mbumbukiam Zus-qá iz mbo-akhaém, neka Pol tigi mbumbukiam nøme-qa iz Hemes vømbō-akhaem. Pol av gimbøe-akhaemam nqægo, zapa ndógo: Ndego manqa manqate ezoqám. ⌞Ate av-té, av tigi mbumbukiam Hemes nde:go.⌟ 13 Yaq ndego khape mbumbukiam Zus-ge iziz ezoqam, ma mbumbukiam-qa khoev taon bavokho qæwevam, ndego taon mboqog-té genøgeavún, kao neka flawas khokhosap vøndō-upøgim. Ndego ezoqa ewaqape namba, Pol neka Banabas, ambá etoam matev zøgonín neka kao vøzøløuwavin, ⌞av ekeza mbumbuk-te gi:matønumatun.⌟

14 Ndigu ezoqa menas giyogem, ⌞av nqægo, ezoqa ndigu mbum-buk me:zæb,⌟ yaq ndigu ekeza ndabua ndøkeqagím, ⌞av Zu ezoqam-qa matev qazømbe-goam, mbøni nqosøgeap gindapemin.⌟ Yaq ndigu ezoqa ewaqape-qá livin-té ginøbøín, vø-akhaemem, 15 "Nøfuap. Zo gekha zapâ, matev av nqazøte-matønumit? Ni até kopó, av zo ndøzøte:go. Ezoqam-anim mbá. Ni sa ndógo tøtigeavún. Zo Manqat Mbomam-baqape nití-zømesím. Zo khape mbumbuk tøneziváz. Yaq khandi miav-ak Mbumbukiam-té qazonó-qambúz, ndego yan neka manqei-qape neka ndaola neka gigiap ate nqægo, ta mokho-te nqøugut, gekhakheinam. 16 Bugukhokhof qagoam, Mbumbukiam zo bawan vinivinimba, zøkeza nakhoa-té genøzuváz, qazo-okhoam. 17 Geté ndego zo matev eqeieqei oskia zømatanám. Yaq zo tøne-zøtezát, av nqægo, ndego ndekhandī:vát. Ndego zo qæ zø-etoumatún, yan-te qando-lanqain, neka avøe viav eqeieqei vøzø-etoumatun, qa-ogiin, neka lou kandakanda neka khanakhanakh vøzø-etoumatun." 18 Oskiá ndøgo, Pol neka Ba-nabas nqanek manqat gizø-ein, ndigu ambá kopømbá mbaín, ezoqa tizømbø-khazin, etoam matev tizøgonin.

19 Yaq Antiok neka Aikonium taon-te, Zu ezoqam ndozáv, ezoqa bawan-qape ekezan-te vø-eozo. Yaq ndigu Pol nandí gini-pouwím.

14:5 14:5 Kel 14:19 **14:11** 14:11 Kel 28:6 **14:15** 14:15 Kel 10:26; Psa 146:6 **14:16** 14:16 Kel 17:30 **14:17** 14:17 Jer 5:24 **14:19** 14:19 Kel 17:13; 2 Ko 11:25

Yaq gimatavupam, av nqægo, møndønanīm, ndigu taon bavokhó ginø-livøvém.
20 Geté ndigu ezoqam, Yesu gimbopavam, Pol gi-ogitøvem, ndego sègeitán. Yaq taon-té genøveséz.

Yaq khøuwa nøme qandopave, ndego Banabas namba, ta taon ndøgo gè-ivøvém, Debe taon-te vōzav.

Pol neka Banabas, Antiok taon-te givesez, Silia manqei-te ndøgo

21 Até Debe taon-té-a, Pol neka Banabas, ezoqa Manqat Mbomambaqape me:zømesimát. Yaq ti mokho-te, ezoqa kandambá, gi-Yesu-gipaev-ezoqam-ez. Taqa zita-te, ndigu Listla neka Aikonium neka Antiok taon-té ginøveséz, 22 ndigu ezoqam, Yesu gimbopavam, zita tøpøzu manqat vøzø-ein. Av gizømbe-eín nqægo: Ndigu unimanqatin-te, bazaføgakhus até bewaniáp. Neka nøme vøzō-ein, “Ni Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te onim-qa tizigoat, yaq ni matev føgøføgakh kopoáv tiziqeivit.”
23 Yaq ta Klisten ezoqam-qa bawan vinivinimba-te ndøgo, Pol neka Banabas, megetapak ndøvevesám, ti keoge nonqo. Yaq gèguligulimemín, neka lou logemav matev vōgonemin. Yaq ndigu Klisten megetapak, Evezøza-qá zenda-té ginø-abín, te-te ndego, ma ndigu gi:-unimanqatintam.
24 Yaq Pisidia manqei-te gu:mutiat, ndigu Pamfilia plovins-té gimøfakház. 25 Yaq Pega taon-te ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat gumuzømesim, ndigu Atalia taon-té ginøvís. 26 Yaq ndøgo, palai khagua-té gimøketáb, Antiok taon-te vømøteit, ma ibugukhokhof Klisten ezoqam, Pol neka Banabas, Mbumbukiam-qa kuku matev-te gi-ab, nqanek sasaete tezøtøke, ndigu ndakin qamøzø-navøem.
27 Pol neka Banabas, Antiok taon-te gimøfakhaz, ndigu Klisten bawan ezoqam ate gi:goam, gèmøváb, emanqat vøzømbē-votot, Mbumbukiam ti mokho-te ande gekha matev me ndōmatønumam, neka ndego bawan vini-ak, unimanqatin-te, nakhoa āv kezømbē-mboqoa. 28 Yaq ndigu møpmbá gini-sokhoám, ndøgo, ndigu ezoqa nøme namba, Yesu gimbopavam.

Pol Zelusalem taon-te gegoam

15

15:1–15:35

Zelusalem taon-te, Mozes-qa guguna manqat-qa yaq-te gi:kakambam

1 Antiok taon-te ndøgo, ezoqa nøme Zudia plovins-té ginduzáv. Yaq ndigu Klisten ezoqam, āv gini-zømesimám nqægo, “Zo ngusum qogøzateav tøgoat, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein, yaq zo zókhandi:zák.” 2 Geté Pol neka Banabas unimanqatinteáv, tiqa manqat. Yaq manqa itumbam kandambá qafakhan, taqa yaq-te. Yaq vaevte, ndigu Klisten ezoqam, manqa āv gini-kopo:ném nqægo: Pol neka Banabas, Klisten ezoqa nøme namba, Zelusalem taon-té giabenøzáv, Keliso-gi u-anim neka megetapak taqa yaq-te bemēzømas.

3 Yaq Klisten bawan ezoqam, gèkhofotáz, ndigu. Yaq nakhoa gigeveat, ndigu ezoqa ewaqape, Finisia neka Samalia manqei-te ndøgo, emanqat zømbe-vototáp, av bawan vini-ak Mbumbukiam-te giqambuz. Yaq ndigu

14:22 14:22 Kel 15:32; 1 Tes 3:3 **14:26** 14:26 Kel 13:1-2 **14:27** 14:27 Kel 15:4, 12 **15:1** 15:1 Gal 5:2 **15:2** 15:2 Gal 2:1

Klisten ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu khanakhanakh kandambá gindapem.
4 Yaq Zelusalem taon-te gimøfakhaz, ndigu Keliso-gi u-anim neka
megetapak neka Klisten bawan ezoqam, gèkhatób. Yaq ndigu ezoqa
menas, emanqat zømbe-vototáp, matev-qa yaq-te ndøgo, Mbumbukiam
ti mokho-te gematønumam. 5 Geté Felisi ezoqa nøme, ndigu Yesu
gi-unimanqatintam, sège-umiáz, gi-einim, “Bawan vini-ak, ndigu gi-
Klisten-ezoqam-ez, ndigu ngusum bezø-qogøzát. Neka ni āv tabizizøm-
manqaté. Ndigu Mozes-qá guguna manqat bembopáev.”
6 Yaq ndigu Keliso-gi u-anim neka megetapak tinøpindám ndógo,
manqat vøe-kakambam. 7 Yaq khøuwa mba gezømbemat, manqat
gi꞉kakambumat, Pita sège-umián, gezø-ein, “Nófuap. Zo mɔ̀zøte-zøtéz.
Ibugukhokhof, ni mokho-te, Mbumbukiam no ndøveatán, teqa Manqat
Mbomambaqape, bawan vini-ak tøte-zømesimat. Ndigu no-té ginøyogém
neka vø̄-unimanqatinim. 8 Yaq Mbumbukiam, ndego ezoqa ewaqape-
qa matavap nde-otevat, mɔ̀ndø-khatób. Ni ndógo tizi꞉nøtén, ndego
Nqova Mbomambaqape gezø-etoam, av bugukhokhof ni ginimbi-etoam.
9 Mbumbukiam-qa bøi-te, ni neka ndigu kopó. Ndigu gi-unimanqatinim,
yaq ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam tiqa manqa-zapazapa sègezø-
evøzám. 10 Yaq ndakin, zo gekha zapâ, Mbumbukiam khamasim
matev-te ndozoveet, ndigu ezoqam, Yesu ndi-unimanqatinat, nqanek
viniv awam-qa ndozozøgo, Mozes-qa guguna manqat ate ndægo tim-
bopavat, ndøgo nigi atanakha-zapazapa-za neka ni kopømba mbain
qagoam, amba tizi-eqanem꞉in? 11 Kopømba mbaín, nandav! Ni āv qazi꞉-
unimanqatinát nqægo: Mbumbukiam ni Evezøza Yesu-qa kuku matev
zapayá gini-khandí꞉n. Yaq ti-te ndigu, bawan vini-ak, até kopó.”
12 Yaq Pol neka Banabas, umingiap matev-qa yaq-te gi꞉zøvototap,
Mbumbukiam ti mokho-te bawan vini-ak gezø-matønumat, yaq ndigu
ezoqa ate gi꞉goam, tiqa manqat giyogem, manqa sùgumu-khoutavát.
13 Yaq ndigu manqa manqate qamøzømbu-navøem, Zems ezoqa
ewaqape, āv gezømbe-eín nqægo, “Nófuap! Zøtøndé-yogēm. 14 Saemon
Pita ni ndógo teni꞉nømánd, Mbumbukiam ibugukhokhof bawan vini-
ak mokho-te, ezoqa nøme gekhatob, yaq ndigu vø̄-ekeza-ezoqam-
ez. 15 Manqat ndøgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam
gipeaomem, mɔ̀ndø-unimanqatín, nqanek matev, ndakin qafakhan.
Ndigu āv gini-peaomém nqægo,
16 ‘Evezøza ge-ein,
“Khøuwa ndɔ̀fakház.
Yaq no notøndó-veséz,
Deivid-qa kawa matev, ndøgo ande palai khoev ndægo, qanqoe,
nqawa vøewēv.
Khoev-qa gigiap ate ndægo qasoqøsoqoam,
no nqawá qatø-khakheinám.*
17 Yaq até bawan vini-ák-a, tɨabenømbe-vawém.
Zapa ndógo, até ndigú-a, nigí.
No, Evezøza, āv qate-manqaté nqægo:

15:4 15:4 Kel 14:27 **15:7** 15:7 Kel 10:1-43 **15:8** 15:8 Kel 10:44; 11:15 **15:10** 15:10 Met 11:30; Gal 3:10 **15:11** 15:11 Gal 2:16; Ef 2:5-8 **15:13** 15:13 Gal 2:9 **15:16** 15:16-18 Amos 9:11-12 * **15:16** 15:16 Nqanek yaya manqat-qa mokho, Mbumbukiam ge-eta, nqánek: Ndego Deivid-gi zi mokho-te, ezoqa kopo nqawa ndøveatáv, kawa tegoat. Ngenek ezoqam Yesú.

Matev av nqægo ndæmatanám.
18 Nupøkhán mbá no qæ-ein, matev av nqægo tøfakhan.” ’ ”

19 Yaq Zems manqat nøme gezø-ein, “Yaq nakémbá, no nqæmatavap, ni bawan vini-ak, Mbumbukiam-te tiqambuz, viniv nøme bizizømbø-àwɑ̃m. 20 Ni sa nqánek qazizó-peawam, ‘Loge gigiap ndøgo, ezoqa bataete ti-aumat, ndigu belògɛ̃. Zapa ndógo, gigiap av nqægo, Mbumbukiamqa bøi-te soqaín. Neka ndigu mambe okho matev, kha bembokhanòzɑ̃m. Neka søvakha gigiap ndigu, ezoqa naq tizø-khotøgimat, ndigu belòuzĩ. Neka ndigu kouk belògɛ̃.’

21 Ezoqa ewaqape mòndæzøtéz, taqa yaq-te. Zapa ndógo, taon ate ndægot, Mozes-qa guguna manqat oskia me:zømesimatún, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, Sabat khøuwa ate ndægot, teqa manqat gigeve:matun. Nupøkhán mbá gingazem, nqanek matev.”

Pepa gikhofotøvem, Klisten bawan vini-ak-te

22 Keliso-gi u-anim neka megetapak neka Klisten bawan ezoqam ate gi:goam, manqa āv gini-kopo:ném nqægo: Tigi ezoqa nøme tinókhofotáz ndógo, Antiok taon-te, Pol neka Banabas, ti namba. Yaq ngínik givevesám. Zudás, iz nøme gimbo-akhaemam, Basabās, nekā Sailes. Nginik ezoqa menas, Klisten bawan megetapák. 23 Pepa ndøgo, ndigu ezoqam namba gi:khofotøvem, āv gini-peaomém nqægo: “Khaiya mbomá, zo-te, nigi nøfuap.

Ni Keliso-gi u-anim neka megetapak, ni zogi zøfuap, nqanek pepa zo-té qeitø-peaomít, zo Klisten ezoqam, zo bawan vini-ak nandozogo, Antiok taon-te neka Silia manqei-te neka Silisia manqei-te nandozo-yageap.

24 Ni āv qatiyogém nqægo: Nigi ezoqa nøme, zo-té ginduzáv, zo manqat vini vøe-zømesim. Yaq zo mutøkhop zowaniáp, av ndigu manqat gizømbe-manqatam. Geté ndigu ambá av nqægo, niqa manqa vøovam-tē ginduzāv zo-te. Ekhapus mokho-mbá sege-matøvemém. 25 Ni ndakin matavap kopo qeindapem, taqa yaq-te, yaq ni manqat āv qati-kopo:ném nqægo: Ezoqa zívevesám. Yaq ndigu zo-té qeitøndú-khofotáz. Ndigu nigi nøfuand mbomømbomá namba ndézáv, Banabas neka Pol, 26 ndigu nigi Evezøza Yesu Keliso-qa sasae-te, ekeza kha ginqonqotøvem. 27 Ezoqa ni nqeikhofotavav, ngínik, Zudas neka Sailes. Yaq ndigu niqa manqat ndòunimanqatiním, av pepa-te nqati-peaomit. 28 Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape, teqa matavap, neka niqa matavap, kopó, taqa yaq-te. Ni zo viniv nøme nizømbó-veák. Geté sa nqánek qazombó-pavát: 29 Loge gigiap ndøgo, ezoqa batae-te ti-aumat, zo ndølògɛ̃. Neka kouk ndølògɛ̃. Neka søvakha gigiap ndigu, ezoqa naq tizø-khotøgimat, zo ndølòuzĩ. Neka zo mambe okho matev, kha mbokhanòzɑ̃m. Zo nqanek matev vinivinimba gonemav tøgoat, qanimáv. Manqat nøme mbaín. Ouo!”

30 Yaq ndigu ezoqa foa gikhofotaz, Antiok taon-té ginøvís. Yaq gifakhaz ndøgo, ndigu Klisten bawan ezoqam ate gi:goam gèmøváb, pepa vøzɵetoam. 31 Yaq ndigu nqanek pepa gigeveømem, ndigu khanakhanakh kandambá. Zapa ndógo, zita tøpøzu manqat mbomømbomá qøupeaupam. 32 Zudas neka Sailes, ndigu Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqám. Yaq ndigu Klisten ezoqa nøme manqat kandambá gizø-manqatam. Tiqa manqat zita zøtøpáz, neka unimanqatin vøzɵføgakh.

15:20 15:20 Exo 34:15-17; Lev 17:10-16 **15:28** 15:28 Met 23:4

33 Zudas neka Sailes, khøuwa andé kandambá gisokhoam. Yaq ndigu
Klisten ezoqam, sambi matev-té ginø-khofotáz, ti-te ndigu, ma gindi-
khofotaz.†
35 Geté Pol neka Banabas, até gesokhoám, Antiok taon-te ndøgo. Yaq
ndigu, ezoqa kopoav nøme namba, Evezøza-qá yaq-té gini-zømesimám
neka Manqat Mbomambaqape vøe-zømesimam.

Pol qambo-menas, manqei vinivinimba-te ge-okhoam, Mbumbukiam-qa Manqat ge꞉zømesimam

15:36–18:22

Pol neka Banabas giqatønem

36 Khøuwa nøme, Pol Banabas āv gembøe-eín nqægo, "Tizinǿ-veséz
ndøgo, taon ate ndægot, Mbumbukiam-qa Manqat qazi꞉-zømesimavun,
nigi Klisten nøfuap vizimǿ-zømēt. Yaq zimǿ-zømét, ndigu ande āv
kin̄igut." 37 Banabas mǹdø-unimanqatín. Geté ndego Zion, iz nøme Mak
gimbo-akhaemam, ndafe-qa mbogoam, tezø-fikatin. 38 Geté Pol poeveáv,
ndego tezøfikit. Zapa ndøgo, ndego ti namba Pamfilia plovins-te gegoam,
yaq sègeziváz, neka ti namba sasae khouiáv. 39 Ndigu ezoqa menas,
manqat kandambá gi-itumbam, teqa yaq-te. Yaq gèqatøném. Nakhoa
vinivinimba ndøgeveám. Banabas, Mak namba, Saiples manqei bawa-
té ginøtiním. 40 Geté Pol, Sailes ndøveatáv, namba te꞉ma. Yaq Klisten
ezoqam, Antiok taon-te ndøgo, ndigu Evezøza-qá kuku matev-té ginø-
áb, ndigu vōzivaz. 41 Yaq ndigu Silia neka Silisia plovins-té gi-okhoám,
Pol Klisten bawabawan vinivinimba-te, ezoqa zita tøpøzu manqat vøzō-
manqatat, tiqa unimanqatin vøzō-føgøføgakham.

16

Pol Timoti geveatav, te namba te-okhoat

1 Yaq Pol Debe neka Listla taon-té genøwáv. Yaq nqáe! Listla taon-
te ndøgo, ezoqa mǹdøgoám. Yesu-gé paev ezoqám. Iz nqambógo,
Timotí. Até tegu evó-a, Yesu ndø-unimanqatintám. Ngunuk Zu bawan-
ák. Geté tege eve, ndego Glik bawan-ák. 2 Klisten ezoqam ate gi꞉goam,
Listla neka Aikonium taon-te giyagam, ndigu Timoti matev eqeieqei
me꞉vewám. 3 Pol Timoti khatowe-qa mbogoám, namba ti-apatin. Geté
bugukhokhof, Pol Timoti ngusum mbokepøtáz, ⌞vō-Zu-ezoqam-ev.⌟ Zu
bawan-ak zapayá gene-matanám, ta manqei-te ndøgo giyagam. Zapa
ndǿgo, ndigu mǹdæzøtéz av nqægo, Timoti-ge eve, ndego Glik bawan-
ák, ⌞neka ndigu tigi nakhei angana ngusum qogøvemāv.⌟ 4 Ndigu taon
vinivinimba-te gi-okhoam, yaq ndigu Klisten ezoqam, manqat zø-
etoumát, ta manqat ndøgo, Keliso-gi u-anim neka megetapak Zelusalem
taon-te ande āv kin̄i-kopo꞉nem, neka vøzō-ein, "Manqat qàmbopáev
nqanek." 5 Yaq Klisten bawabawan vinivinimba, tiqa unimanqatin
matev mǹdøzø-føgøføgakhám, neka tiqa bawan sà tønø-khouwevtát,
khøuwa ate qæpavpavemam.

† **15:33** 15:33 Ibugukhokhof Baebol gipeaomem, manqat sa nqánek qagoám. Geté vaev-te, manqat nøme āv gini-mønøzém nqægo: 34 Geté Sailes matavap āv genegó nqægo: Tenǿqóm ndøgo. **15:37** 15:37 Kel 12:12, 25 **15:38** 15:38 Kel 13:13; Kol 4:10 **16:1** 16:1 Kel 14:6; 2 Tim 1:5 **16:2** 16:2 Filip 2:19-22 **16:4** 16:4 Kel 15:23-29

Pol Mbumbukiam-qa umingiap geqeiv, Masedonia plovins-ak gemøndœ-akha

6 Yaq Pol neka ndigu ezoqa nøme, te namba gi:-okhoam, Fligia neka
Galesia manqei-te sège-apát. Ta manqei-te ndøgo, ndigu ezoqa Man-
qat Mbomambaqape zømesateáv. Zapa ndógo, Nqova Mbomambaqape
ndigu takeáv, ezoqa Esia plovins-te ndøgo, ti:zømesimat. 7 Yaq ndigu Misia
manqei iziz gimø-khanøzem, ndigu ambá Bitinia plovins-té ginøzavín.
Geté Yesu-ge Nqova, até ndøgó-a, takeáv, tizav. 8 Yaq ndigu Misia manqei
sègemø-løvuím, atema Tloas taon-te vømø̄-ova.
9 Yaq ta lova ndøgo, Pol umingiap ndøqeív. Masedonia manqei-ak ndø-
omét, geyam, vømbōviam, “Qandoqáv, nqanek Masedonia plovins-te, ni
vønītøke.” 10 Pol nqanek umingiap geqeiv, yaq ni nakhoa-qa nakhamas-
té qeitøvawém, Masedonia plovins-te vøtíniāv. Zapa ndógo, ni āv qati-
matøvemém nqægo: Ni Mbumbukiam ni-akhá, ni ndigu ezoqam, Manqat
Mbomambaqape bamïzømas.

Lidia Yesu gu-unimanqatin

11 Yaq ni Tloas taon tə̀ti-ivøvém. Palai khagua-té qeitø-ketámb, Samo-
tles manqei bawa-te vøimø̄-fakhan. Yaq khøuwa nøme qandopave, ni
Neapolis taon-té qeimø-fakhán. 12 Yaq zapá qeimøniáv, atema Filipai
taon-te. Ta taon ndøgo, Masedonia plovins mokho-te, kandambaqapé.
Lom ezoqam mo:kawaeztám. Yaq ni elavøqase, teitø-qovezám ndógo.
13 Yaq Sabat khøuwa qandap, ni taon bavokhó qeitø-fakhán. Yaq kea
keoqa-té qeitøniáv. Zapa ndógo, ni āv qati-matøvemém nqægo: Ndøgo
Zu ezoqam-qá pindap manqei atøgó, giguligulimemin. Sakheis nøme,
é-møndøpindám ndøgo. Yaq ni sèiqonáv, ti namba manqa manqate
vøingazem. 14 Sævam nømu, ndugu niqa manqat gu-ewagam, tuqa
iz Lidiá. Tiatila taon-ák. Ndabua køkouk ndøwiám, moni guiqaqa-
sumam. Ndugu Zu ezoqam-qá guliguli matev ndøndáp, neka Mbum-
bukiam vømbō-vizupam. Yaq ndugu Pol-qa manqat gu-ewag, Evezøza
matavap mbomboqoá, yaq ndugu teqa manqat vø̄-unimanqatin. 15 Yaq
ngunuk sævam neka ndigu ezoqa nøme, khoev-te namba gu:yagam,
ibøkha iz ndøndapém. Yaq ndugu ni āv gunimbi-eín nqægo, “Zo no
unimanqatin Evezøza-gu paev ezoqam tøzøte-næmbem, yaq noqá khoev-
té qazøtøndózáv, vozomǿqōm.” Yaq ni tuqa manqat, nïmbo-paevém,
tuqa khoev-te vøimø̄qom.

Pol neka Sailes ndimbula khoev-te ginqeitaz

16 Khøuwa nøme, ni Zu ezoqam-qa guliguli manqei-te qei-apat, yaq
sasae mbasønakam ndøqánd. Ngunuk nqova soqa mbøigoám. Ndugu
ezoqa é-møndæ-zømasín, megemege-te ndo:go, matev ande āv khanē-
fakhanin. Ta matev mokho-te ndøgo, ndugu tugi sasae kawakawa-
za, fia kandakanda zømbe-qaqasumám. 17 Yaq ngunuk mbasønakam,
Pol neka ni, sègeni-pavám, vøndō-akhaemam, “Nginik ezoqam, ndigu
Mbumbukiam-gí sasae ezoqám, ndego Eqeiwat-Qape. Nginik nakhoa
me:zømesím, zo khandi ande āv khazøté-ndapēm.” 18 Ngunuk matev
av nqægo, khøuwa kopoáv gumatønumam. Yaq Pol gèmbo-ewéz. Yaq
ndego até gendego, gèqambún, nqova soqa vømbō-ein, “Yesu Keliso-qa
iz-te, no nqataqá-manqate: Mòqofakháq, qo mbasønakam-qa mokho-te
ndoqotu:gu.” Yaq ndaføyambá, nqova soqa sègefakhán.

16:6 16:6 Kel 18:23 **16:17** 16:17 Mak 1:24

19 Yaq tugi kawakawa-za giqeivim, av nqægo, tu mokho-te, moni
nqawa gēqasemāk, yaq Pol neka Sailes sègegavém. Yaq maket manqei-
té ginø-itub. Ndabua mba zøgeageapát, taon megetapak-qa megemege-
te vō:-ab. 20 Yaq nginik, ndigu Lom megetapak-té ginø-tonqozó, vøzø̄-
ein, “Nginik Zu bawan-ak, taon ningiitít! 21 Matev ndøgo, ezoqa
ndi:zømesim, ni Lom ezoqam-te khafeáp, tizimbo-pavat.” 22 Yaq até
ezoqa nømé-a, giwaniapam, Pol neka Sailes-te, qaqa zøqambuí. Yaq ndigu
Lom megetapak, até gindigonem, Pol neka Sailes, ndabua zøkeqagím,
neka nakhag ezoqam febam manqat vøzø̄-ein. 23 Kha kandambá gizø-
khaneam, gifebam. Gumufebam, yaq ndimbula khoev-té ginø-nqeitáz.
Yaq ndego ndimbula keoge ezoqam, manqa āv gimbøe-løvuaném nqægo,
“Qo ùni zømbe-keogé, nginik ezoqa menas. Soqaín ndøgo, tifakhaz.”
24 Ndego nqanek manqat ge-ewag, yaq ta kouwat-te ndógo tenø-nqeitáz,
uni mokho-te-in qøugoam. Yaq tiqa bov, tae menas livin-té gezømbu-
sokhofám, sasa ndøtøkua, vøtok.

25 Yaq ande av lova u-mba ndægo, Pol neka Sailes, gèguligulimát neka
Mbumbukiam-te ouv vø̄-qaqaemat. Yaq ndigu ndimbula ezoqa nøme,
sègezø-ewagát. 26 Yaq nqova mbaín, manqei kandambá qakukuvøem.
Ndimbula khoev sùgumu-kukuvøemát. Yaq mboqog ate gi:goam, ekeza
mbá segembo-qonimát, neka ndimbula ezoqam auli sen gizø-møpusupat,
vøzø̄-nqovonim.

27 Yaq ndego ndimbula keoge ezoqam gesuzam, nqanek matev geqeiv,
mboqog gimboqogeapam, yaq ndego kaiya mba ndøndapáz. Ambá ekeza
kha ndøngiuín. Zapa ndógo, ndego āv gene-matavupám nqægo: Ndim-
bula ezoqam møndø-khokhonīm. 28 Geté Pol gembo-akha, “Qo qakeza kha
ndøngìŭ. Ni ndimbula ezoqam ate nqati:gu, nqeitú:gu.”

29 Yaq ndego ndimbula keoge ezoqam, waev-qa ndø-akhá, ndimbula
khoev mokho-te vøteit. Kha sègembøi-wageapát. Yaq até gendego, ekeza
kha manqei me:laváo, Pol neka Sailes, tiqa megemege-te. 30 Yaq ndego
bavokhó ginø-itúb, vøzø̄-ein, “Khanánqa-za. No gekha matev nógō, tøte-
khandi:n?”

31 Yaq gimbo-qavøinam, “Evezøza Yesu qó-unimanqatín. Yaq atē
khandī voqotēndāp, qogi ezoqam namba, khoev-te ndiqayage.” 32 Yaq
Pol neka Sailes, Evezøza-qá Manqat me:-ometimém, neka ndigu ezoqa ate
gi:goam, khoev-te namba gi:yagam.

33 Yaq ta lova u-mba ndøgo, ndego ndimbula keoge ezoqam, Pol neka
Sailes nqamav zøsungúz. Taqa zita-te, ndego ndaføyambá, ibøkha iz
ndøndáp, ekeza ezoqa namba. 34 Yaq ndego khoev-té genøkhatób, lou
vøzø̄-etoam. Yaq ndego ekeza ezoqam namba, khanakhanakh kan-
dambá gindapem, ndakin Mbumbukiam gi-unimanqatinim.

35 Yaq khøuwa nøme qandopave, qanaqanus, Lom megetapak, polis
ezoqam ndøkhofotáz, ndimbula keoge ezoqam vømbō-einim, “Nandiv
ndimbula ezoqa menas, vònqonqotáz!”

36 Yaq ndego ndimbula keoge ezoqam, Pol gembo-ein, “Lom megeta-
pak, zo nqonqotøzat manqat ndokhofotøvém. Yaq ndakin zo kopømbá,
sambi-té qazonó-fakház.”

37 Geté Pol ndigu polis ezoqam gezø-ein, “Ndigu ni ezoqa ewaqape-
qá bøi-té ginøfembám. Oskiá ndøgo, ni Lom manqei-ak nqeigu neka

16:20 16:20 Mak 13:9 **16:22** 16:22 2 Ko 11:25; 1 Tes 2:2 **16:27** 16:27 Kel 12:18-19 **16:30** 16:30 Kel 2:37

ni bugukhokhof manqa ovøepøteav vōgoam. Yaq ni ndimbula khoev-té ginø-nqeitán. Yaq ndakin, ndigu ni khonoam-te khofotønat-qa ndøgó. Geté kopømba mbaín. Ndigu ekezan betøndozáv, ni taon bavokho bēkhofotan."
38 Yaq ndigu polis ezoqam, nqanek manqat, Lom megetapak me:zømás. Yaq nginik giyogem, av nqægo, Pol neka Sailes Lom manqei-āk, ndigu møe kandambá gigonem. ⌞Zapa ndógo, khafeap kandambá, Lom manqei-ak sa toqofewam, manqa ovøepøteav tøgoat.⌟ 39 Yaq ndigu tinduzáv ndógo, Pol neka Sailes tanakh manqat vøzō-ein, neka taon ivøve-qa vøzōviam.
40 Yaq ndimbula khoev-te gindu-fakhaz, ndigu Lidia-qá khoev-té ginøzáv. Yaq Klisten ezoqa nøme tizømét ndógo, neka zita tøpøzu manqat vøzō-ein, taon sasa ndø-ivøvem.

17

Pol neka Sailes Tesalonika taon-te gigoam

1 Yaq Pol neka Sailes, Amfipolis taon neka Apolonia taon sègemøløvuím. Yaq até ge-apát, atema Tesalonika taon-te vømōfakhaz. Ta taon-te ndøgo, Zu ezoqam-qa guliguli khoev mǹdøwevám. 2 Yaq Pol tenøwáv ndógo, av oskia ge:goatun, ezoqa vømē-zømesim. Sabat khøuwa misiká, manqat gezø-manqatam. 3 Ndego āv gezømbe-ovøemám nqægo: Mbumbukiam-qa Manqat é-møndø-eín, ndego Mesaya, Mbumbukiam geve, ezoqam tekhandi:z, ndego nqosøgeap bendáp, neka løvøte-te betøndō-suzam. Yaq Pol nøme gezø-ein, "Ndego Yesu, no nqazømbe-manqate, Mesaya ngének."
4 Yaq Zu bawan-ak nøme, nqanek manqat gè-unimanqatiním, Pol neka Sailes-te vōnøzaz. Até Glik bawan-ák-a, ndigu Zu ezoqam-qa guliguli matev gindapem neka Mbumbukiam vømbō-vizupam, kopoáv, neka sakhei iz-akhayapak kopoáv, tiqa manqat gi-unimanqatinim.
5 Geté Zu bawan-ak nøme, ova ndø-einím. Yaq ndigu ezoqa soqøsoqa ndø-upøzó, maket manqei-te sa gi-okhoam, neka ezoqa ewaqape qaqa vøzōløwaz. Yaq ndigu Zeisen-qá khoev-té ginøbøín, Pol neka Sailes vømøzōvao. Yaq ambá ezoqa ewaqape-té ginø-tonqozoín. 6 Geté ndigu ezoqa menas, zømeteav qagoam, yaq até gindigonem, Zeisen neka Klisten ezoqa nøme vōgavem. Yaq taon megetapak-té ginø-itúb. Ndabua mba zøgeageapát. Yaq āv gini-akhaemát nqægo, "Ezoqam ndigu, manqei-qape-te ate nqægo, manqa-zapazapa gigoatun, ndakin nqánek gigú. 7 Yaq ngenek Zeisen, nginik ezoqam, ekeza khoev-té genøkhatób. Nginik ezoqam ate ngi:gu, Siza-qá khafeap ndømøkuiám, nigi kawa ezoqam kandambaqape. Zapa ndógo, ndigu āv gini-manqaté nqægo: Kawa nøme ndêgó. Iz nqambógo, Yesú."
8 Yaq taon megetapak neka ezoqa ewaqape, khanakhanakh mbaín, nqanek manqat giyogem. 9 Yaq ndigu Zeisen neka ezoqa nøme, namba gi:goam, moni abam manqat zø-ein. Yaq ndigu moni gi-abem, vōnqonqotaz.

Pol neka Sailes, Belia taon-te gigoam

10 Yaq ta khøuwa kopo-te ndøgo, qapøis, ndigu Klisten ezoqam, até gindigonem, Pol neka Sailes, Belia taon-té ginø-khofotáz. Yaq gimøfakhaz ndøgo, ndigu Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té ginøzáv. 11 Nginik Zu

17:7 17:7 Luk 23:2; Zion 19:12

bawan-ak, Belia taon-te ndøgo, tiqa matev eqeieqeí, āv tiuká, av ndigu Tesalonika taon-te gi:yagam. Ndigu Manqat Mbomambaqape ùnime:-ndapém. Yaq khøuwa ate qæpavpavemam, Pol ge:zømesimam, ndigu teqa manqat, Mbumbukiam-qá manqat namba me:geveatát. 12 Yaq Zu ezoqa kopoáv, gè-unimanqatiním. Neka até Glik iz-akhayapak sakhéis-a, neka Glik angana, vø-unimanqatinim. Ezoqa andé kandambá.

13 Geté Tesalonika Zu bawan-ak nøme, giyogem, av nqægo, Pol ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat Belia taon-tē genø-zømesimīt, yaq ndigu tinduzáv ndógo, ezoqa teqa yaq-te qaqa vøzøløwaz. 14 Yaq ndigu Klisten ezoqam, até gindigonem, Pol ndaola keoqa-té ginø-khofotøvém. Geté Sailes neka Timoti, Belia taon-te, até gesokhoám.

15 Yaq ndigu ezoqam, Pol namba gi:-apat, até ge-ituát, atema Atens taon-te vømøfakhaz. Yaq ndigu nqawa ginduqavaz, Pol Sailes neka Timoti-te manqat ndøkhofotáv. Ndigu bètøndozáv. Andé nakhamas-té.

Pol Atens taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

16 Pol Atens taon-te ndøgo, ndigu ezoqa menas gezømbo-kewagam, yaq āv geneqeív nqægo: Ta taon-te ndøgo, tae khøuwiap kopoav-qapé qagoam. Yaq ndego mbøni mbonqosøgím. 17 Yaq ndego Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té genø-okhoám, ti namba manqat vømø-einimin, Zu ezoqam neka ndigu ezoqa nøme, Zu ezoqam-qa guliguli matev gindapem neka Mbumbukiam vømbō-vizupam. Yaq khøuwa ate qæpavpavemam, ndego até maket manqei-té-a, gekha ezoqām ndigu, sa gi-okhoam, manqat vøzø-manqatam. 18 Yaq ezoqa nøme, ndigu Epikuli neka Stoik-qa nømendim matev gimbopavam, ndigu Pol namba manqa ndø-itumbám. Yaq āv gini-einím nqægo, “Ngenek gekha khokho manqāt ndómanqatet? Gê, ngenek ni nømendim-qa ndógo?” Geté ezoqa nøme gi-einim, “Ngenek manqei vini-ak-gí mbumbuk-qá yaq-té ate:-manqaté.” Av gi:-einim ndægo, zapa ndógo: Pol Yesu neka ezoqa løvøte-te khandi:zat-qá yaq-té gene-manqatám.

19 Yaq ndigu Pol Aleopagus manqei-té ginø-ituím, ma taon megetapak gi:pindumam. Yaq ndigu taon megetapak, Pol āv gimbøe-einím nqægo, “Kopømbâ, ni qoqa nømendim ndakinak-qa yaq-te, qo ezoqa ndoqote-zømesim, toqoni-ovøyam? 20 Manqat nøme ndøgo, ni nqeitaqa-yoge, viní. Yaq ni taqa manqa mokho ndape-qa nigú.” 21 (Ndigu Atens taon-ak, neka até bawan vini-ák-a, taon-te okha gindu-okhoam, tiqa poev kandambaqape ndógo tøgoám, khøuwa kopoav, ezoqa emanqat ndakinak vinivinimba vøvototupam-a, vø-ewagam.)

22 Yaq Pol, Aleopagus manqei-te ndøgo, megetapak-qá megemegeté genø-itán, gezø-ein, “Zo Atens ezoqam. No āv qateqeív nqægo: Zo guliguli matev-te, bazaføgakh zo-asazét. 23 Zapa ndógo, no zoqa taon mokho-te qatu-okhoam, neka gigiap vinivinimba qæqeiv, zo ndozombotabap, yaq no lou-qase nøme nøqeív, zo mbumbukiam nøme søvakha gigiap qazombo-løvutumatun. Yaq ta lou-qase-te ndøgo, manqat āv qane-peawáp nqægo, ‘Mbumbukiám nøme-qá, ni nøtenateav ndego.’ Ndego Mbumbukiam nøme, zo ndozombo-vizap, gete zo zøtezateav ndøgo, ndégo, no nqazømbe-manqate. 24 No Mbumbukiam ndégo tøte-manqaté, ndego manqei-qape neka gigiap ate nqægo, ta mokho-te nqøugut, gekhakheinam. Ndego Evezøzá. Yan neka manqei-qape

17:17 17:17 Kel 18:19 **17:24** 17:24-25 1 King 8:27; Kel 7:48

ndégo teno-kawaevát. Ndego ambá av nqægo, guliguli khoev-tē geyagē, ezoqa gipuanumatun. 25 Neka ndego gigiap-av ezoqám mbá. Ndego ambá av nqægo, ni-tē gonotawē. Av taoká. Geté ndego ezoqam ndégo, ni ezoqa ate nqazi:gu, khandi neka mbøni fokeam neka gigiap ate nqægo ngini-etoam. 26 Ibugukhokhof, Mbumbukiam ezoqa kopo ndøkhakheinøvém. Yaq ni bawabawan vinivinimba ate nqazi:gu, ngenek ezoqa kopo mokho-té genø-khakheinømbém, manqei-qape bizīkhazem. Neka Mbumbukiam ni bawabawan vinivinimba khøuwa nizáv, ni tiziyagat neka gekha manqei-te qazíyagāt. 27 Mbumbukiam matev av nqægo, tenegó ndógo. Ni teqa tàbizimbøe-vawém, neka eísa, te-te pizí-visiīm penømakhaya, neka pizí-ometām penømakhaya. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam qambaqapé mbá ni-te, ni ezoqam ate nqazi:gu. 28 Ni teqá mokho-té qazu:yagé, neka teqá mokho-té qazu:-okhó, neka teqá mokho-té qazu:gú. Ndøgo até kopó, av zogi emanqat vototap ezoqa nøme ndimanqate, av nqægo, ‘Ni tegī nakheīs.’

29 Yaq nakémbá, ni Mbumbukiam-gi nakheis nqazigu, yaq ni bizimatàvāp, av nqægo, ‘Mbumbukiam ndego gigiāp, kopømba ande av gol neka silva neka mbaqambaqa mbumbuk ndi:gu. Mbumbuk av ngi:gu, ndigu ezoqa zøtezat ndøzøgo, ekeza zendá gini-khakheinøvematún.’

30 Ibugukhokhof, Mbumbukiam qaqa goneáv, ta zapaya ndøgo, ndego vizøpøteav qagoam. Zapa ndógo, ndigu ndego zøtezateáv. Geté ndakin, ndego ezoqa ewaqape, manqei-manqei ate ndægot, āv gezømbe-manqaté nqægo, tiqa yage bè-enénd neka te-te bēqambuz. 31 Ndego khøuwa mòndøzáv. Ta khøuwa-te ndøgo, ndego ni manqei-qape ezoqam ate nqazi:gu, manqa ovøyam-té genó-ámb. Ta manqa ovøyam ndøgo, eqeieqeí. Te mokho-te ndégo tenógó, ndego geveatav. Ezoqam ndégo, løvøte-te gekhandi:v. Teqa khandi:vat matev mokho-te, Mbumbukiam ezoqa ewaqape, āv gininømánd nqægo: Ezoqam geveatav ngének.”

32 Ezoqa nøme ndigu, Pol gimboyogem, ezoqa løvøte-te khandi:zatqa yaq-te ge:manqatam, ndigu gèvøngi:nám. Geté nøme ndigu, gimboeinim, “Ni khøuwa nøme, qoqa manqat nqawa yoge-qa nigú, taqa yaq-te.”

33 Yaq Pol ndigu gèzuváz, vøwav. 34 Geté ezoqa nøme, mòndøtøkuaném, Pol namba, Yesu vō-unimanqatinim. Ezoqa kopo nøme geunimanqatin, teqa iz Dionisiús. Ndigu taon megetapak, Aleopagus møvøna manqei gipindumam, ezoqa nøme ndégo tegoám. Sævam nømu ndugu, gu-unimanqatin, tuqa iz Damalís, neka ezoqa nøme vōgoam, giunimanqatinim.

18

Pol Kolin taon-te gegoam

1 Khøuwa nøme, Pol Atens taon tène-iváv, Kolin taon-te vøwav. 2 Yaq Zu ezoqam tenøqát ndógo. Teqa iz Akuilá. Ndego Pontus manqei-té geqán. Ndego, tegu zas namba, Plisila, Itali manqei-té giyagám. Geté ndakin Kolin taon-té ginøyág. Zapa ndógo, Klodies, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, manqat āv gene-vøovám nqægo: Zu ezoqam ate ndi:gu, Lom taon bè-ivøvém. Yaq Pol okha ndøwáv, Akuila neka Plisila, tite ndigu vōqom. 3 Yaq namba me:yagám, sasae namba vōegoam. Zapa ndógo, até ndigú-a, palai khoev potofam ezoqám, av Pol ge:goam.

17:25 17:25 Psa 50:12 **17:27** 17:27 Psa 145:18; Jer 23:23 **17:29** 17:29 Isa 40:18-20; 44:10-17; Kel 19:26 **17:31** 17:31 Psa 96:13 **18:2** 18:2 Lom 16:3 **18:3** 18:3 Kel 20:34

4 Yaq Sabat khøuwa ate qæpavpavemam, ndego Zu ezoqam-qa guliguli
khoev-te, Zu bawan-ak nekā Glik bawan-ak, manqat zømanqatám. Ndigu
Yesu bè-unimanqatiním.
5 Yaq Sailes neka Timoti Masedonia plovins-te ginduzav, Pol sasae
nøme goneáv. Geté khøuwa kopoáv, ezoqa Mbumbukiam-qá Manqat mba
me:zømesimám. Ndego Zu bawan-ak āv gezømbe-ovøemám nqægo: Ndego
Mesaya, Mbumbukiam geve, ezoqa tekhandi:z, ndego Yesú. 6 Geté ndigu
Pol-qa manqat, gèsanqawém, neka vøngenøinam. Yaq ndego pakhakh
mba ndøpomoyám, ekeza ndabua-te qambogoam, vøzø-ein, “Zo khandi
qazo-sanqawem, tozo-soqoez, ndøgo noqá manqa-zapá mbá. Zøkeza
manqa-zapá. No ndakin bawan vini-ak-té qatónáv, Mbumbukiam-qa
manqat vømé-zømesīm.”
7 Yaq Pol Zu ezoqam-qa guliguli khoev gè-iváv. Yaq Titius Ziastes-
qá khoev-té genøwáv, vømøqom. Teqa khoev, guliguli khoev avøninté
qawevám. Ngenek ezoqam, Zu ezoqam-qá guliguli matev ndøndáp,
neka Mbumbukiam vømbō-vizupam. 8 Zu ezoqam-qa guliguli khoev-
te ndøgo, Klispus megeat ezoqam ndøgoám. Yaq vaev, até ndegó-a,
neka ndigu ezoqa ate gi:goam, teqa khoev-te gi:yagam, Evezøza vø-
unimanqatinim. Neka ezoqa nøme kopoáv, Kolin taon-te ndøgo, Pol-qa
manqat gi-ewagam, vø-unimanqatinim, neka ibøkha iz vøndapem.
9 Khøuwa nøme, lová, Pol umingiap ndøqeív. Ta mokho-te ndøgo,
Evezøza āv gembøe-eín nqægo, “Qo møe ndøgő. Ezoqa manqat até vøe-
zømesimít. Qo manqat ndøkhoùtáv. 10 No nqæ̂gó, qo namba. Ezoqa
kopømba mbaín, tengiæqo. Zapa ndógo, ezoqa kopoáv, nqanek taon-te
ngiyage, ndigu nogí ezoqám.”
11 Yaq Pol Kolin taon-te viav andé møe-mbá geyagam. Viav kopó
neka nøme livin-mbá gunumu-nqawá, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat
ge:zømesimam.
12 Ta khøuwa-te ndøgo, Galio Akaya plovins-te ndøgo, Lom kawa ezo-
qam gegoam, yaq Zu bawan-ak até gindigonem, bawan vøpizumem, Pol
sasa ndømøvøinam, manqa ovøyam-te vøndafem 13 Yaq gi-einim, “Ngenek
ezoqam, ezoqa āv gene-zømesimatún nqægo: Ndigu Mbumbukiam matev
vini-té giabembo-vizáp. Geté matev av nqægo khafeáp, Mozes-qa gu-
guna manqat-te.”
14 Pol ambá manqat ndø-einín. Geté Galio mba, é-møndo:-løfokév,
Zu bawan-ak gezø-ein, “Ngenek ezoqam amba manqa-zapa tegonin
o ezoqa telavawin, no zoqa manqat ndæ̀-ewagín. 15 Geté zo zøkeza
nømendim manqat neka iziz neka guguna manqat mba zøte-itumbumít.
Yaq nakémbá, zo zøkhapus mbá sozó-ovøemém, taqa yaq-te. No zoqa
manqa ovøyam, nó-ewagák.” 16 Yaq ndego tiqa manqa ovøyam, gèzø-
evøzám, bavokho vøngeasam.
17 Yaq ndigu até gindigonem, Sostenes, ndego Zu ezoqam-qa guliguli
khoev megeat ezoqam vø-møvøinam, manqa ovøyam khoev megemege-
te, sasa ndøzuim. Geté Galio ndigu geagipøteáv. Sègezøták.

Pol Antiok taon-te gevesez

18 Taqa zita-te, Pol Klisten ezoqam namba, Kolin taon-te ndøgo,
elavøqase nøme, mǹdø-qovezám. Yaq vaev, ndego sègezuváz, Plisila
neka Akuila namba. Silia manqei-té ginøtiním. Geté Senklia taon-te

18:5 18:5 Kel 17:14-15 **18:6** 18:6 Kel 13:46, 51; 20:26 **18:10** 18:10 Josh 1:9; Isa 41:10
18:18 18:18 Num 6:18; Kel 21:24

ndøgo, khagua-te giketab, Pol bugukhokhof izu ndøqogáz, vømø̄-kawa-mokho-mba-ev, av Zu ezoqam-qa matev qazømbe-goam, manqa mbusa gumu-khouimin. Zapa ndógo, Pol manqa mbusa ndøvé, Mbumbukiam-te.
19 Yaq ndigu Efesus taon-te gimøfakhaz, Pol Plisila neka Akuila gèzuváz. Yaq ndego Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té genøwáv, Zu ezoqam namba manqat vømø̄-einim. 20 Yaq ndigu Pol, khøuwa elavøqase qomat manqat mbo-einím, ti namba. Geté ndego poeveáv.
21 Geté ndego ouo manqat gezø-ein, ndego āv gezømbe-eín nqægo, “No nqawa ndøtøndo-veséz, Mbumbukiam poev tømbogoat.” Yaq ndego Efesus taon, gè-iváv, vø̄søkuzim.
22 Yaq Pol Sæzalia taon-te gemøfakhan, ndego Zelusalem taon-té genøqavíg, Klisten bawan ezoqam-te ndøgo, okha vømø̄wav. Taqa zita-te, ndego Antiok taon-té gemø-ová.

Pol qambo-misika, manqei vinivinimba-te ge-okhoam, Mbumbukiam-qa Manqat ge꞉zømesimam

18:23–21:16

23 Yaq Pol elavøqase møndø-qovezám, Antiok taon-te ndøgo. Geté vaev-te, ndego nqawa ge-ivav, Galesia neka Fligia manqei-té genøwáv, ta manqei-te ate qægoam, ndigu Yesu gi-unimanqatintam, zita tøpøzu manqat vøzø̄-manqatat, tiqa unimanqatin vøzø̄-føgøføgakham.

Apolos Efesus taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge꞉zømesimam

24 Ta khøuwa-te ndøgo, Zu bawan-ak ezoqa kopo, Efesus taon-té genøwáv. Teqa iz Apolós. Ndego Aleksandlia taon-té geqán. Ndego Mbumbukiam-qa Manqat ùnime꞉-otév neka teqa manqa manqate qan-imav tantáv. 25 Ndego Evezøza-qa Nakhoa é-møndæ-ometimém. Yaq ndego ezoqa, Yesu-qa yaq-té gene-zømesimám. Khanakhanakh-ús neka ndaføyamba-qapé. Geté ibøkha iz upøgim-qa yaq-te, ndego sa ndógo tene-otév, av Zion ezoqa gezømbe-etoumam.
26 Yaq ngenek Apolos, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, Efesus taon-te ndøgo, manqa manqate ndøngáz. Kha føgakh-mbá. Yaq Plisila neka Akuila, teqa manqat giyogem, ndigu ekeza khoev-té ginø-khatowém, Mbumbukiam-qa matev-qa yaq-te, nøme vømbø̄e-ovøemem.
27 Yaq vaev Apolos matavap geve, Akaya plovins-te tewav, Klisten zifuap, zita mbotøpøzém, neka pepa vømbō-peaomem. Ta pepa-te ndøgo, ndigu Klisten ezoqa nøme-te, go꞉yagam ndøgo, āv gini-peaomém nqægo, “Nandev ezoqam, vømø-khatowém.” Yaq gemøfakhan ndøgo, ndego tøke kandambá gezøgo, ndigu ezoqam, ndigu Mbumbukiam-qa kuku matev mokho-te, Yesu gi-unimanqatinim. 28 Zu bawan-ak, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, Apolos namba manqa gi-itumbam, ndego gèpitáz. Ndego Mbumbukiam-qa Manqat mokho-te, āv genezømás nqægo: Ndego Mesaya, Mbumbukiam geve, ezoqam tekhandi꞉z, ndego Yesú.

19

Pol Efesus taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge꞉zømesimam

1 Ta khøuwa-te ndøgo, Apolos Kolin taon-te gegoam, Pol manqei popotap-té ge-okhoám, atema Efesus taon-te vømøfakhan. Yaq ndego

18:28 18:28 Kel 9:22 **19:1** 19:1 1 Ko 3:6

ezoqa nøme tezømét ndógo, Yesu gi-unimanqatintam, 2 vøzōbevap,
"Zo Nqova Mbomambaqape mozóndafem, zo Yesu ande qazøte-
unimanqatinim?"
Yaq gindu-einim, "Mbaín. Ni Nqova Mbomambaqape-qa yaq-te yo-
geáv."
3 Yaq Pol gezøbevap, "Av tægoat ndægo, zo gekha ibøkha iz zóndapem?"
Yaq gindu-qavøinam, "Ni ibøkha iz ndógo teindapém, av Zion ezoqa
gezømbe-etoumam."
4 Yaq Pol gezø-ein, "Gekha ezoqām ndigu, Zion-qa ibøkha iz
gindapem, ndigu ta mokho-te ndøgo, āv gini-vøndæmém nqægo,
ndigu Mbumbukiam-té ginøqambúz. Zion ezoqa gezø-ein, 'Ndégo tozó-
unimanqatiním, noqa zita-te tegeav.' Ngenek ezoqam, Yesú."
5 Yaq ndigu ezoqam, Pol-qa manqat giyogem, ndigu ibøkha iz, Yesu-
qá iz-té ginøndapém, ndego Evezøza. 6 Ibøkha iz gumundapem, yaq Pol
zenda mo:vé, ti-te. Yaq Nqova Mbomambaqape ndovís, ti-te. Yaq ndigu
bawan vinivinimba-qá manqat-té ginø-manqatám, neka Mbumbukiam-
qa manqat vøvevezumam. 7 Angana ate gi:goam, ibøkha iz gindapem,
ande āv tuélv ndi:gú.
8 Yaq Pol Efesus taon-te ndøgo, Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té genø-
okhoám, ezoqa namba manqat vøe-manqatam, kha føgakh-mbá, neka
Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te vøzō-ovøyam. Matev av
nqægo, løvøyak misiká gematønumam. 9 Geté ndigu Zu bawan-ak nøme,
Pol-qa manqat ndapeáv. Ndigu føgakhín. Yaq ndigu ezoqa ewaqape-qa
bøi-te, Yesu-qa Nakhoa gèngi:nám. Yaq Pol ndigu ezoqa nøme namba,
Yesu gimbopavam, sègeziváz. Yaq khøuwa ate qæpavpavemam, ndego
ezoqa Tilanus-qá skul khoev-té gene-zømesimám. 10 Ndego matev av
nqægo, viav menás gematønumam. Yaq Zu bawan-ak nekā bawan vini-
ak ate gi:goam, Esia manqei-te gisokhoam, Evezøza-qa Manqat sùgumu-
ewagát.

Skeva-gi nakhei angana, nqova soqøsoqa amba gi:ngeasam

11 Mbumbukiam Pol mokho-te, umingiap matev viní gematønumam.
12 Ezoqa nøme ndabua mba ndø-upøgimám, tata vuogim nonqo neka
mim-te faleam nonqo, ndego ge-uzumam, yaq enqoni-us ezoqam-té
ginø-aumám. Yaq ndigu enqoni sègezø-navøemín, neka ezoqa nøme ndigu,
nqova soqøsoqa gizømbu-goam, vøzō-fakhazin.
13 Zu ezoqa nøme, ndigu manqei vinivinimba-te gi-okhoam, nqova
soqøsoqa gingeasumam, ndigu ndakin nqova soqøsoqa, amba Yesu-qá
iz-té ginø-ngeasamín, ndego Evezøza. Ndigu āv gini-einimín nqægo,
"No zo nqova soqøsoqa nqazó-manqate: Yesu-qa iz-te, ndego Pol ezoqa
nde:zømesim, vòfakház."
14 Ezoqa nøme, ndigu matev av nqægo gimatønumam, ndigu Skeva-
gí nakhei angana sevén. Ngenek Skeva, Mbumbukiam-gé iziz ezoqa
kandambaqapé nømé, Zu ezoqam mokho-te. 15 Yaq khøuwa nøme,
ndigu matev amba av nqægo tigonemin, yaq nqova soqa, āv gezømbe-
eín nqægo, "No Yesu møtenøtén, neka Pol vøtēnøten. Geté zo, gekha
ezoqâm?" 16 Yaq ndego ezoqam, nqova soqa gembøegoam, até gen-
dego, gèndovuáo, vōzitag. Kha kandakandá gezø-khaneam, neka ndabua

19:2 19:2 Kel 8:16 **19:4** 19:4 Met 3:11 **19:6** 19:6 Kel 8:17; 10:44, 46 **19:11** 19:11 Kel 14:3 **19:12** 19:12 Kel 5:15

vøzɵløvøi. Yaq ndigu gèbøin, khoev vɵ-ivøvem. Kouk até gezømbowavupát.
17 Yaq ezoqa ewaqape, Efesus taon-te giyagam, nqanek manqat giyogem, Zu bawan-ak nekā bawan vini-ak, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq Evezøza Yesu, gèmbo-vizumém. 18 Yaq ezoqa nøme, ndigu gi-unimanqatintam, tiqa matev soqøsoqa gèvøndøzém, ezoqa nøme-te. Ezoqa kopoáv, matev av nqægo gigonem. 19 Yaq ndigu ezoqa nøme, manqa-sisi matev vinivinimba gimatønumam, tiqa manqa-sisi mbuk, gèndo-tonqogím, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, vɵløvutømem. Mbuk ndøgo, giløvutømem, taqa fia kandambá tantáv. Silva moni mokho, ande āv fifti taosén ndægó.
20 Yaq ta matev nqanek gi:matønømem, Evezøza-qa Manqat sègevøndavát. Bazaføgakh-ús.
21 Taqa zita-te, Pol matavap āv genegó nqægo: Ndego Masedonia neka Akaya plovins-té geabenøwáv, yaq vaev Zelusalem taon-te bēwav. Yaq Pol nøme ge-ein, “Taqa zita-te, no até Lom taon-té-a, banønav.” 22 Yaq Pol bugukhokhof tegi tøke ezoqa menas, Timoti neka Elastus mo:khofotáz, ndøgo Masedonia plovins-te. Geté ndego ekezan, elavøqase nøme mɵndøqovezám, Esia manqei-te ndøgo.

Efesus taon-te, qaqa matev qafakhan

23 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-qa Nakhoa zapaya, qaqa matev kandambá qafakhan.
24 Ezoqa nøme mɵndøgoám. Iz nqambógo, Demitliús. Ndego silva gigiap ndøkhakheinumám. Taqa bugug, ande Atemis-qá khoév, tigu mbumbukiam sævam. Ndøgo silva, auli gigiap fia kandakandá. Yaq ndego neka ndigu ezoqa nøme, nqanek sasae namba gi:goam, moni kandakandá gi:qaqasumam. 25 Yaq Demitlius, ndigu ezoqa sègezømbuakhá, ndigu sasae kopo gi:goam, gezø-ein, “Nøfuap. Zo mɵzøte-zøtéz. Ni nqanek sasae-te, moni kandakandá qazi:-qaqasumatun. 26 Geté zo àmozo-qeivím neka àmozo-yogém. Ngenek ezoqam Pol, ezoqa ewaqape matavap zøqambuatét. Nqanek Efesus taon mokho-te mbá mbá, geté avønín, até Esia manqei ate ndægó-a. Ndego ezoqa āv gene-zømesimatún nqægo: Mbumbuk ndigu, ezoqa zenda gi:khakheinøvematun, ndigu uni mbumbuk-aním mbá. Neka ezoqa kopoáv, sège-unimanqatiním. 27 Yaq nakémbá, ni aiyá qabizigú. Soqaín ndøgo, teqa manqat niqa sasae-qa iz mbomambaqape tøngiu. Geté ta-mbá mbá. Uni qæsoqa nqánek, ezoqa ngunuk Atemis, nigu mbumbukiam sævam kandambaqapu, tuqa khoev khokho ti:vewat, yaq ta mokho-te ndøgo, ezoqa ngunuk mbumbukiam sævam-qa iz tingi:nam, ndugu Esia manqei-te neka manqei-qape-te ate ndægo ndimbovizap.”
28 Yaq ndigu nqanek manqat giyogem, qaqa kandambá gigonem. Yaq āv gini-akhaemát nqægo, “Atemis, Efesus taon-gu mbumbukiam sævam, tuqa iz kandambaqapé!” 29 Yaq nakhamas-té, ezoqa ewaqape, taon mokho-te ndøgo, sùgumu-akhayát. Manqa vøe kandambá qapa. Yaq ndigu wambap manqei-té ginøbøin, Gaius neka Alistakus, ndigu Masedonia plovins-ak menas, Pol namba gigeavun, vɵgavem. 30 Pol ambá ezoqa ewaqape-qá megemege-té genø-itanín, manqat vøzɵ-einin. Geté ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, gètokøvém, tewav. 31 Até

19:17 19:17 Kel 5:11 **19:21** 19:21 Kel 23:11; Lom 1:13 **19:23** 19:23 2 Ko 1:8 **19:29** 19:29 Kel 20:4; 27:2; Kol 4:10; Filem 24

plovins megetapak nømé-a, ndigu Pol-gi zifuap gigoam, ndigu manqa ndøkhofotøvém te-te, av nqægo, ndego wambap manqei-te bèwãv. ⌞Soqaín ndøgo, ezoqa timølaem.⌟
32 Ezoqa ewaqape, giwaniapam ndøgo, manqa wag gèzømbo-eqavát. Ezoqa nøme, manqat vini ndø-akhaemám, neka nøme manqat vini vø-akhaemam. Neka ezoqa kopoáv, mè꞉zøtezák, av nqægo, gekha mokhō ginɖipindam.
33 Yaq Zu bawan-ak nøme, Aleksanda ndøtøpøtøvém, ndego ezoqa ewaqape manqat bemøzø-ein. Yaq Aleksanda ezoqa ewaqape, zenda zøeqá. Manqa khoutam-qa zøgoám. Yaq ambá gezø-ovøyamín, av nqægo, nqanek matev qafakhan, ndøgo Zu bawan-ak-qá manqa-zapá mbá.
34 Geté ezoqa ewaqape gimatøvemem, av nqægo, ndego Zu bawan-āk, yaq ndigu nøme mba mo꞉-akhaemém, av nqægo, “Atemis, Efesus taongu mbumbukiam sævam, tuqa iz kandambaqapé!” Ndigu khøuwa iz kandambá gi꞉khoubim. Ande āv tu awáz ndægó, gi-akhaemat.
35 Yaq vaev-te, ezoqa ewaqape-qa manqat, taon megeat ezoqam zøkhoutāv, gezø-ein, “Efesus taon-ak. Nogi ezoqam. Ezoqa ewaqape møndæzøtéz, av nqægo: Ngunuk mbumbukiam sævam Atemis, tuqa khoev neka tuqa nqovønqova, yan-te qandobøi, ni zimbo-kewagatún, ni Efesus taon-ak.
36 Ezoqa kopømba mbaín, manqa tiqavotømem. Yaq nakémbá, zo manqa feazu vò-ivøvém. Neka matev-qase, ngetøgeap-te ndøgònɛ̄m.
37 Nginik ezoqam, zo khokho qazøtøndo-itub nqanek, ndigu nigu mbumbukiam sævam-qa iz ngi꞉wateáv, neka tuqa khoev-te, gigiap aqonøpøteáv.
38 Demitlius neka nginik ezoqa nøme, sasae kopo gi꞉goatun, manqat tøzøgoat, ezoqam-qa manqa-zapa zapaya, yaq ndigu manqa ovøyam khoev-té giabenøzáv. Manqa ovøyam khøuwa ndôgó neka manqa ovøyam iz-akhayapak ndɨgú, ndigu manqat gikhakheinumatun.
39 Neka zo manqat nøme tøzøgoat, yaq ni taon manqa manqate møvøna khøuwaté qabizinø-ovøemém.
40 Ni aiyá qabizigú. Soqaín ndøgo, nigi gaman megetapak, niqa manqa tisøkuzømem, av nqægo, ‘Zo ezoqa ewaqape mbøni sozozømbu-sokhofāt.’ Nqanek matev, nqægo khaiya qafakhan, mokho mbaín. Yaq tinibevap, yaq ni kopømba mbaín, mokho tizi꞉zømas.”
41 Ngenek taon megeat ezoqam, nqanek manqat qamømbøe-navøem, yaq ndigu ezoqa tène-khofosám.

20

Pol Masedonia neka Glik manqei-te ge-okhoam

1 Nqanek qaqa matev qame-navøem, yaq Pol ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, gèzø-akhá, zita tøpøzu manqat sasa zø-etoam, ouo manqat vøzø-ein. Yaq Pol tenøzuváz ndógo, Masedonia plovins-te vøwav.
2 Yaq ta manqei-te ndøgo gu꞉mat, ndego Klisten ezoqam, zita tøpøzu manqat zømanqatát. Manqat kandambá gezø-manqatat. Yaq até gemát, atema Glik manqei-te vømøfakhan.
3 Yaq ndøgo løvøyak misiká, geqotam.
Taqa zita-te, Pol ambá palai khagua-té genøketawín, Silia manqei-te vømø-fakhani꞉n. Geté ndego āv gene-ewág nqægo: Zu bawan-ak nøme gèmbo-voqoém. Gélaém. Yaq ndego matavap gè-enénd. Yaq Masedonia plovins mokho-té genøveséz.
4 Ezoqa nøme, namba gi꞉-apat, ngínik: Sopatá. Ndego Pilus-gé yó. Belia taon-ák. Neka nøme Alistakús neka Sekundús. Ndigu Tesalonika taon-ák. Neka nøme Gaiús. Ndego Debe taon-ák. Neka até Timotí-a, neka nginik Esia manqei-ak menas,

Tikikus neka Tlofimus, ndigu vø-apat. 5 Nginik ezoqam, gò:megetát. Yaq Tloas taon-té ginimbo-kewagám. 6 Geté ni até nitøndu-sokhoám, atema Zu bawan-ak-qa khøuwa kandakanda, ndøgo flawa poponøvemav gilouzatun, vømø-nasinim. Yaq ni Filipai taon-te ndøgo, palai khagua nindapém. Yaq khøuwa faev-qa zita-te, nginik ezoqam, Tloas taon-te nqawa vøiqas. Pula kopó, qeisokhoam ndøgo.

Pol Tloas taon-te, ezoqa ndakinak nqawa gekhandi:v

7 Sande khøuwa-te ndøgo, ni Klisten ezoqa nømé namba nitimøvámb, Evezøza-qa lou loge matev vøimøgonēm. Yaq Pol ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat tene-zømesimát ndógo, até vømø-umba. Zapa ndógo, ndego khøuwa nøme, ivøve-qa ndøgoám. 8 Ta khoev-te ndøgo, ni qeipindam, kouwat ová qeito-qonavám. Neka ndøgo ndavand waev kopoáv qakhavat. 9 Møvøna-te ndøgo, iwateam mòndøgoám. Teqa iz Yutikus. Bøi mboqog-té geqotám. Yaq Pol ate av-té manqat ge:geveat, ngenek Yutikus venanqei-qape mboqaná, vøbuv. Nqova mokho-té gembøi-teitát. Yaq ndego manqei-té genøbøiáv. Yaq ezoqa ginduvis, gindafem, ndego é-møndønaním. Lou løvøtap misika-té gendobøiav.

10 Yaq Pol gendovis, Yutikus-qá mumat-té genøqoqóz, vøpøtiu, neka ezoqa gezø-ein, “Zo mbøni khapé bezømbèvā. Ngenek ngekhandî:vát.” 11 Yaq Pol nqawá genøqavíg, ezoqa namba Evezøza-qa lou loge matev vøgonem. Yaq ndego manqat até gemanqatát, ezoqam namba, atema: vøndōpave, sasa ndøzivaz. 12 Ndego iwateam, nqawa gekhandi:v, ezoqa khoev-té ginø-ituím. Ezoqa ewaqape, khanakhanakh kandambá gindapem, te zapaya.

Pol Tloas taon ge-ivav, Miletus taon-te gewav

13 Tloas taon-te ndøgo, ni palai khagua-té qeitø-ketámb, atema Asos taon-te. Ndøgo Pol-qá poév, av nqægo qeimatønømem. Geté ndego ekezan, zapa okho-qa mbogoám. Yaq sa ndógo, temøketáo. 14 Yaq Asos taon-te ndøgo, qeimø-qaqandam, ndego gèndo-ketáo, atema Mitilini taon-te, vøimøteit. 15 Yaq khøuwa nøme qandopave, ni Kios manqei bawa avønin-té qeimø-fakhán. Yaq nøme qamøpave, ni ate niqantavát, Samos manqei bawa-te vøimø-fakhan. Yaq khøuwa nøme qamøni-pave, ni Miletus taon-té qeimø-fakhán. 16 Pol matavap é-møndøgó, av nqægo, ni até nitúguvít. Efesus taon seimø-løvuím. Ndego gè:ngetøgeapát neka poeveáv, ni Esia manqei-te, khøuwa mba tøti-khoubit. Zapa ndógo, kopømba tøgoat, ndego Pentikos khøuwa kandambaqape-te, Zelusalem taon-te gone-qa ndøgoám.

Pol Efesus Klisten megetapak, manqa gezø-løvua neka ouo manqat gezø-ein

17 Ni Miletus taon-te qeimø-fakhan, yaq Pol Efesus taon-te, manqat ndøkhofotáv. Klisten megetapak, yà betøndozáv, bēnømendam. 18 Yaq gifakhaz, ndego āv gezømbe-eín nqægo, “Zo mòzøte-zøtéz, av no qateyagam, Esia manqei-te ande qategeavun, neka khøuwa ate qægoam, zo namba qazi:yagam. 19 No Evezøza-qá sasae mba nogoám neka no nøkeza iz eqawateáv. No nqanek sasae qægoam, nøme nø-eivumám. Neka no yage føgakh-qapé qændapat, Zu ezoqam, noqa yage ngi:wat-qa givawam. 20 Neka zo mòzøte-zøtéz, no Mbumbukiam-qa Manqat qate-zømesimam, no manqat-qase khonøweáv, zo tøzømbe-tøkeat. Geté

20:17 20:17 Kel 18:21 **20:18** 20:18 Kel 18:19–19:10

zo ùni nøte-zømesimám, ezoqa ewaqape-qa bøi-te neká zøkeza khoev
vinivinimba-te. 21 No ezoqa āv qazømbe-ovøemám nqægo: Zu bawan-
ak neká bawan vini-ak, tiqa yage bè-enénd, neka Mbumbukiam-te
bēqambuz neka nigi Evezøza Yesu bē-unimanqatinim.
22 Yaq ndakin, nqáe! No Zelusalem taon-té qatónáv. Nqova Mbo-
mambaqape ndø-itumbít, tænav. Geté, unimanqatín, no nøtenøtenák,
ande gekha matev me mønøfakhān. 23 Ta-mba nqánek qatenøtén,
gekha tāon ndøgo, qæ-okhoatun, Nqova Mbomambaqape āv gene-
nømendimatún nqægo: No ndimbula-té gimø-utøném neka no yage
føgakh-qape vøemøqeĭv. 24 Geté no nøkeza yage-te, matavapøteáv. Gigiap-
qape sa nqánek: No bøiat uni nøtékhóu, neka ta sasae ndøgo, Evezøza
Yesu genø-etoam, vøtumú-khōu, ezoqa Manqat Mbomambaqape tøte-
zømesimit, Mbumbukiam-qa kuku matev-qa yaq-te.
25 Yaq nqáe! No āv qatenøtén nqægo: No zo mokho-te qæ-okhoam neka
Mbumbukiam-qa Megeat Matev vøtē-zømesimam, zo noqa bugug nqawa
zonø-qeivimák. 26 Yaq nakémbá, no zo āv qazømbé-eín nqægo: Zo ezoqa
nøme, Mbumbukiam te-ivav, vósoqoēv, ndøgo noqá manqa-zapá mbá.
27 Zapa ndógo, no manqat kopo khonøweáv zo-te. Geté no Mbumbukiam-
qa poev ate ndægo, ezoqa khandi:zat-qa yaq-te, sòtumu-zømesimát. 28 Zo
zøkeza kha, gèqeiví. Neka ate ezoqa ewaqapé-a, vōzømete, ndigu Nqova
Mbomambaqape, zoqa zenda-te ge-ab, zo tozozø-kewagat. Zo andé sip
keoge ezoqam me zøte:gó. Zo Mbumbukiam-gi bawan ezoqam, mbo-
mambá segezø-keogé, ndego ekeza kouk ge:wi. 29 No mòtenøtén, no tænav,
yaq zo mokho-te, ezoqa nøme andé gaqo lozokhak khobokhobos me
ndézáv. Yaq ndigu ezoqa ngiæzoat-qa ndógoát, ndigu kopømba ande av
sip ndi:gu. 30 Até zo mokho-té-a, ezoqa nøme vófakhāz. Ndigu Klisten
ezoqam-qa matavap enegim-qa ndógoát. Yaq nginik Klisten ezoqam,
ndigu tĭabezømbe-páev. 31 Yaq nakémbá. Gò:feazoát. Até vømbo-mataváp.
No zo ate ndøzøte:go, viav misika mokho-te, pavpave neká lovølova, oskia
nogugubám. Nøme ndøgo eiv-ús, qægugubam.
32 No zo ndakin Mbumbukiam-qá zenda-té neka teqá Manqat-té qatø-
abét, ndøgo teqa kuku matev-qa yaq-te ndæmanqate. Nqanek man-
qat mokho-te, zoqa unimanqatin kopømbaqapé, gezømbé-føgákh, yaq zo
matev mbomømboma vozóndapēm, ndøgo Mbumbukiam tegi ezoqam
ate ndi:gu-qa gekhakheinam.
33 No zo namba qategoam, no ambá av nqægo, ezoqa nøme tigi moni
neka tiqa ndabua nøte-qovetām. 34 Zo mòzøte-zøtéz, no nøkeza zendá
qate-sasaetám, moni qæqaqasumam, nøkeza kha keoge nonqo neka tiqa
ndigu, namba qati-okhoam. 35 Matev ate qægoam, no qæmatønumam, no
āv qatezømás nqægo: Ni sasae bazaføgakh-us bizigú. Yaq av nqægo, ni
kopømbaqapé, ndigu ezoqam zizøtøké, ndigu bazaføgakh mbain ndigu,
ekeza kha timbo-kewagat. Ni até bizimbo-mataváp, av nigi Evezøza
Yesu ekezan ge:-ein, ‘Khanakhanakh ndøgo, toqondap, ezoqa nøme gi-
giap toqombo-etoam, ndøgo gò:megeát. Mòndøløvú, av khanakhanakh
ndægo, ezoqam-te gigiap toqondap.’ ”
36 Pol nqanek manqat qamømbøeva, yaq katuk ndømøkuí, nginik
ezoqa ewaqape namba, vōguligulimem. 37 Yaq ndigu gè-eivám, Pol

20:23 20:23 Kel 9:16; 21:11 **20:24** 20:24 Kel 21:13; 2 Tim 4:7 **20:28** 20:28 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 **20:29** 20:29 Met 7:15; Zion 10:12 **20:31** 20:31 1 Tes 2:11 **20:33** 20:33-34 1 Ko 9:11-12 **20:34** 20:34 Kel 18:3; 1 Tes 2:9

sasa ndømøvøinam neka vøngenøtømem. 38 Ndigu mbøni vaev kandambaqape, ta zapaya ndógo tinindapém, ndego gezø-ein av nqægo, “No bugug nqawa zonó-qeivimák.”

Yaq Pol khagua pu-te ge-ova, ndigu gèmbofikím, vømø̄-khofotøvem.

21

Pol Zelusalem taon-te gewav

1 Ni ouo manqat qeizømbu-akha, vøiketamb, yaq ni ndaføyamba niteität, atema Kos manqei bawa-te. Yaq khøuwa nøme qandopave, ni Lodes manqei bawa-té qeimø-fakhán. Yaq até niteität, atema Patala taon-te. 2 Yaq ni palai khagua nøme qeiqeivim, qabøetam, ndøgo Finisia manqeite qantøve-qa qagoam, yaq ni teitø-ketámb ndógo, vøi-teit. 3 Yaq ni Saiples manqei bawa qeiqeivim, sèimø-gigizím. Sa nakeamó qeitøteít, atema Silia manqei-te vøimø̄-fakhan. Yaq ni Taya taon-té qeimø-tokhotøvém, gigiap ndøgo, khagua-te qøugeyam, vø̄-ivøvem.

4 Yaq Taya taon-te ndøgo, Klisten ezoqam qeizøvao, vøizømet, yaq ni namba niti-sokhoám ndigu. Pula kopó. Ndigu Nqova Mbomambaqape mokho-te, Pol āv gimbøe-viømém nqægo: Ndego Zelusalem taon-te bèwā̃v. 5 Geté ta pula kopo ndøgo, qame-navøem, ni tøti-ivøvém, vøi-niav. Yaq Klisten ezoqa ewaqape, até sakheis neka nakheis, gïnifikát, atema taon bavokho vøimø̄-fakhan. Yaq ndøgeg-te ndøgo, ni katuk nimøkuí, vøiguligulimem. 6 Yaq ni yaqyaq-a, ouo manqat qeitumu-einim, ni palai khagua-té qeitø-ketámb, yaq ndigu khoev-te vø̄qavaz.

7 Ni Taya taon qei-ivøvem, yaq Tolemais taon-té qeitøteít. Yaq ni Klisten nøfuap-te, okha nimøniáv, neka namba vømī-qovez. Khøuwa kopó. 8 Yaq khøuwa nøme qandopave, ni nïzuváz. Yaq até nigoát, atema Sæzalia taon-te vøimø̄-fakhan. Yaq ndøgo, ni Filip-qá khoev-té qeimøqóm. Ngenek Filip, ezoqa Manqat Mbomambaqape me꞉zømesimám, ndigu Yesu-te betøndēqambuz. Ibugukhokhof, Zelusalem taon-te ndøgo, tøke ezoqam seven givevesam, ezoqa nøme ngének. 9 Ngenek nakhei sakheis foá gimbogoam. Ngængǽm. Angana upøgipøteáv. Ndigu Mbumbukiam-qá Manqat ndøvevezumám, av ndego gezømbe-ovøemam.

10 Ni Sæzalia taon-te, khøuwa andé møi-mbá qeisokhoam. Yaq Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndowáv. Teqa iz Agabús. Zudia plovins-té gendo-ová. 11 Ndego ni-te gendowav, yaq Pol-gi ndabua segim nonqo ndøndapáz, ekeza zenda tokhotapak neka geagim nonqo vø̄løvønam. Yaq sasa ndø-ein, “Nqova Mbomambaqape, āv gene-manqaté nqægo: Ngenek ezoqam, ndabua segim nonqo ngimbogo, Zu megetapak Zelusalem taon-te, āv tiní-løvønøvemém. Yaq ndigu bawan vini-ak-qá zenda-té ginóveém.”

12 Ni nqanek manqat qeiyogem, yaq ni ndigu Klisten ezoqa nøme namba, ta taon-te ndøgo giyagam, Pol āv qeimbøe-viømém nqægo: Ndego Zelusalem taon-te bèqā.

13 Geté ndego gendo-ein, “Zo gekha zó-eivumit neka noqa mbøni ndōzō-ngïïtït? No møekhakheinám. Ta-mbá taoká ndøgo, no timøløvønømbemem, Zelusalem taon-te ndøgo. Geté até ndøgó-a, noge Evezøza Yesu zapaya tæmønanim.”

21:4 21:4 Kel 20:23 **21:8** 21:8 Kel 6:5-6; 8:5, 40 **21:10** 21:10 Kel 11:28 **21:11** 21:11 Kel 20:23; 21:33 **21:13** 21:13 Kel 20:24

14 Yaq ni kopømba mbain qagoam, teqa matavap teimbo-enendem, yaq
ni ndego sekemba pouweáv. Yaq āv qati-einím nqægo, “Evezøza-qá poev
mba begó.”
15 Nginik khøuwa-qa zita-te, Sæzalia taon-te ndøgo, ni gigiap
nikhakheinám, Zelusalem taon-te sasa niqavig. 16 Yesu-gi paev ezoqa
nøme, Sæzalia taon-ak, ndigu ni namba qati-apat, Neison-qá khoev-té
ginø-itúmb, vøimøqonav. Ngenek ezoqam, Saiples manqei-ák. Yesu
ande gimbøe-paevem, ezoqa nøme ngének.

Pol Zelusalem taon-te, Klisten megetapak namba gi꞉qonav

17 Ni Zelusalem taon-te qeimø-fakhan, Klisten nøfuap, ni gèkhatómb.
Khanakhanakh-ús. 18 Yaq khøuwa nøme qandopave, Pol neka ni ezoqa
nøme, Zems-té qeitøniáv. Até Klisten megetapák-a, ate ndi꞉gu, vøpindam.
19 Yaq Pol ndigu zenda kaka guzumbu-itiam, ndego emanqat zømbe-
votót, matev ate ndægo, Mbumbukiam bawan vini-ak-te, teqa sasae
mokho-te gematønumam.
20 Ndigu teqa manqat giyogem, yaq Mbumbukiam-qá iz ndø-eqaném.
Yaq Pol gimbo-einim, “Nófu. Nqáe! Qo mòqote-qatéq, ande gekha taosen
Zu bawan-ak, Yesu Keliso gi-unimanqatinim. Nginik ezoqa ate ngi꞉gu,
Mozes-qa guguna manqat, bazaføgakh-us zua mbopavét. 21 Geté ndigu
manqat āv giniyogém nqægo: Qo Zu ezoqa ate ndi꞉gu, ndigu bawan vini-
ak namba ndi꞉sokhoe, āv qoqote-zømesimatún nqægo: Ndigu Mozes-qa
guguna manqat bè-ivøvém neka tigi nakhei angana ngusum sekembā
bezø-qogàzā̀t, neka ndigu niqa matev vinivinimba sekembā bembòpā́ev.
22 Yaq ndakin áv khazígonēm, ndigu ti꞉zøtez av nqægo, nqanek manqat
unimanqatī̀n mbā? Ndigu àbeyogém, qo qoqofakhaq. 23 Yaq nakémbá,
taqa yaq-te, niqa matavap nqánek. Av qoqoté-matanám. Angana foa
ndī́gú, ni namba. Ndigu manqa mbusa ndøveém, Mbumbukiam-te.
24 Nginik ezoqa, vò-upøzó. Yaq Mbumbukiam-qá khoev-té qonǿqáv, ti
namba, matev vozomǿ-gonēm, av Mozes ge꞉peawam, Mbumbukiam-
qa bøi-te eqeieqei toqome-fakhaq. Yaq ta matev-qa fia, qakeza moní
qozømbéwí. Yaq taqa zita-te, ndigu kopømbaqapé, tigi izum nqawá
genøzǿ-qogáz, vømǿ-kawa-mokho-mbā, av Mozes-qa manqat qæ-ein.
Qo nqanek matev toqo-matanam, yaq ezoqa ewaqape tī̀abiti-zøté́z, av
nqægo, manqat ndøgo, qoqa yaq-te gi꞉yogem, ndøgo unimanqatín mbá.
Yaq ndigu tī̀abiti-qeivím, av nqægo, qo qakezan, Mozes-qa guguna man-
qat zua ndoqombô-páev.
25 Geté bawan vini-ak-qa yaq-te, ndigu Yesu gi-unimanqatinim, ni
pepa mī̀zi-khofotøvém ti-te. Ni manqat āv qazi꞉-kopo꞉ném nqægo: Loge
gigiap ndøgo, ezoqa batae-te ti-aumat, ndigu belògḗ. Neka kouk belògḗ.
Neka søvakha gigiap ndigu, ezoqa naq tizø-khotøgimat, ndigu belòuzī́.
Neka ndigu mambe okho matev, kha bembo-khanǿzḗm.”
26 Yaq khøuwa nøme qandopave, Pol ndigu angana foa gè-itúb, neka ti
namba matev vøngazem, av Mozes ge꞉peawam, Mbumbukiam-qa bøi-
te toqome-ndaføyamba-eq. Taqa zita-te, Pol Mbumbukiam-qá khoev-té
genø-ón, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam vømēzømas, gekha khøuwā ndøgo,
matev ate ndægo tømøzø-navøem. Yaq taqa zita-te, Mbumbukiam-gi iziz
ezoqam kopømbaqapé, ndigu ezoqa kopokopo, søvakha gigiap zǿløvutám
Mbumbukiam-te.

21:19 21:19 Kel 15:12 **21:20** 21:20 Kel 15:1, 5 **21:23** 21:23-24 Num 6:1-20; Kel 18:18 **21:25** 21:25 Kel 15:29 **21:26** 21:26 1 Ko 9:20

Pol Mbumbukiam-qa khoev-te gimøvøinam

27 Khøuwa seven ambá vømø-nasinimin, ndigu nqanek matev tigonemin. Geté Zu ezoqa nøme, ndigu Esia manqei-te ginduzav, Pol Mbumbukiam-qá khoev-té gi-ometám. Yaq ndigu até gindigonem, ezoqa teqa yaq-te mbøni vøzø-sokhof, sasa ndømøvøinam. 28 Yaq āv giniakhaemém nqægo, "Izlael-ak! Gïnitøké! Ezoqam ngének, manqeimanqei ate ndægo, teqa nømendim manqat mokho-te, ni Zu ezoqamqa iz neka Mozes-qa guguna manqat neka nqanek Mbumbukiam-qa khoev ndengi:wat. Neka nøme nqánek: Ngenek bawan vini-ak ndo-itúb, nqanek Mbumbukiam-qa khoev-te, taqa khakheitap matev vøngiu." 29 Ndigu nqanek manqat gi-einim, zapa ndógo. Pol Zelusalem taon-te ge-okhoam, ndigu Tlofimus ndø-ometám, te namba. Ngenek Tlofimus, Efesus taon-ák. Yaq ndakin ndigu āv gini-matavupám nqægo: Pol ndego Mbumbukiam-qá khoev-té abe-ituát.

30 Yaq ezoqa ewaqape, Zelusalem taon-te ndøgo, mbøni nqosøgeap ndøndapém, taqa yaq-te. Yaq ezoqa tindubóin ndógo, Pol vømøvøinam, Mbumbukiam-qa khoev bavokho sasa ndø-ituim, mboqog é-vøtokøvemem. 31 Ndigu ezoqam, Pol laelae-qa mbogoám. Geté ndego Lom nakhag kawa ezoqa kandambaqape, manqat ge-ewag, av nqægo, Zelusalem taon ate qægoam, qaqa kandambaqape ndøfakhān, 32 yaq ndego até gendego, tegi nakhag ezoqam, tigi kawakawa-za namba vø-upøzo, ezoqa ewaqape-te sasa ndøbøin. Yaq ezoqa nakhag ezoqam neka tigi kawa kandambaqape gizømet, gibøitavun, yaq ndigu Pol-qa kha khaneam, sège-ivøvém. 33 Yaq ndego nakhag kawa kandambaqape, tendováv ndógo, Pol vø-møvøiu, neka nakhag ezoqam, ndego auli sen menas løvønøvem manqat vøzø-ein. Yaq ndego ezoqa gezøbevap, "Ngenek gekha ezoqâm? Neka gekha manqa-zapa ndógo?"

34 Geté ezoqa sège-akhaemát. Ezoqa nøme manqat vini ndø-akhaemám, neka nøme manqat vini vø-akhaemam. Manqa feazu kandambá. Yaq nakhag kawa ezoqam, kopømba mbain qagoam, qaqa-qa manqa mokho vøe-qeîv, yaq ndego tegi nakhag ezoqam, Pol nakhag ezoqam-qa khoevte ndafe manqat zø-eín. 35 Yaq khokhop gumu-khatoem, nakhag ezoqam, Pol gè-eqeinám. Zapa ndógo. Ezoqa khàpumu-khouwéz, neka ndigu qaqa kandambá gigonem, Pol-te. Yaq soqaín ndøgo, ndigu kha timbongi:nam. 36 Ezoqa ewaqape até gezøpavát, vøndø-akhaemat, "Gèlaém nandev!"

Pol ezoqa ewaqape manqat gezø-ein

37 Ndigu nakhag ezoqam, Pol ambá nakhag ezoqam-qá khoev-té ginøndafemín. Geté Pol ndego nakhag kawa ezoqa kandambaqape gemboein, Glik manqat-té, "Kopømbâ, manqat-qase tøtaqa-ein?"

Yaq ndego gendo-qavøiu, "Ou! Qo Glik manqat toqó-manqate? 38 Av tægoat ndægo, yaq qo ndego Izip ezoqám mbá, ndego nakhag matev gengaz, gaman namba, neka leg-av manqei-te pepen ezoqam fo taosen vømøvab."

39 Yaq Pol gendo-ein, "Av taoká. No Zu bawan-ák. No Tasus taon-té qæqán, Silisia manqei-te. No mo-manqei-aném, ta taon kandambaqapete ndøgo. Ndoqonøtak? No nginik ezoqam, ambá manqat nøzø-einín."

40 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam sègemboták. Yaq Pol khokhop-té genø-itán, yaq ezoqam-qa manqa khoutam nonqo, zenda vøzø-eqa. Yaq

21:29 21:29 Kel 20:4 **21:36** 21:36 Luk 23:18 **21:38** 21:38 Kel 5:36-37

ndigu manqa sùgumu-khoutavát. Yaq Pol ndigu ekeza Iblu manqat-te, āv gezømbe-eín nqægo:

22

1 “Tát-za neka ata-za. Noqa manqat gèndoyogé. No manqat nøzø-ovøyám, nøkezan-qa yaq-te.”

2 Yaq ndigu manqat gimboyogem, ekeza Iblu manqat-te gezømbe-ein, ndigu tïnizøyáz. Susú sege-waniapám. Yaq Pol ge-ein,

3 “No Zu bawan-ák. No Tasus taon-té qæqán, ndøgo Silisia manqeite. Geté no nqánek qækhouwén, Zelusalem taon-te. Nømendim ezoqam genøgoam, Gamaliél. Ndego no nigi atanakha-zapazapa-za-qa guguna manqat ate ndægo, ùnime:-nømendimát. Yaq no nqanek guguna manqat, bazaføgakh-us nombopavát. Ate av-té, zo ndakin ndøzømbøe-paev.

4 No ndigu ezoqam, Yesu-qa Nakhoa ndimbopaev, nøngiæzotám, neka pakhapakha khaneam-qa vøezøgoam. Angana neká sakheis, nògavemín neka ndimbula-te vøe-nqeitazin. 5 Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape neka Zu megetapak nøme, ndigu møndæzøtéz, noqa manqat unimanqatín. Ezoqa ngínik, pepa ginø-etøomem, no amba Zu megetapak, Damaskus taon-te tæzø-etoamin. Yaq ndigu ambá gezøtezín, av nqægo, no Klisten ezoqam, Zelusalem Zu megetapak-qá manqa vøovamté qatøgavém, neka nqanek Zelusalem taon-te vøtøndó-khatōb, yaq ndigu kha nqosøgeap bēndapem.”

Pol ezoqa emanqat gezømbe-votot, ndego ande āv kenē-Klisten-ev (Kel 9:1-19; 26:12-18)

6 Yaq Pol manqat nøme gezø-ein, “Ni qei-apat, yaq ande av khøuwa muin ndægo, Damaskus taon qeitumu-khatoem, yaq nqova mbaín, yante waev bæbæs-qape ndovís, no vøgutan. 7 Yaq no manqei-té qatøbøián. Manqa wag mba noto-ewág. Ndøgo āv qane-eín nqægo, ‘Sol! Sol! Gekha zapâ, no ndoqo-ngiænotet?’

8 Yaq no qambo-qavøiu, ‘Kándambaqape. Qo khoqonø-goam?’

Yaq manqat ndøgo, qando-ein, ‘No Yesú. Nazalet vemiav-ák. No ndégo, qo ndoqo-ngiænotet.’

9 Ndigu ezoqa nøme, no namba qati-apat, ndigu waev møndø-qeivím. Geté ndigu manqat-qa wag uni yogeáv, no-te qando-manqatam.

10 Yaq no qatøndo-ein, ‘Evézøza. Gê, áv khatégō?’

Yaq Evezøza gendo-qavøiu, ‘Mòqo-itán. Damaskus taon mokho-té qonøqáv. Yaq manqat ndógo toqomø-ewág, gekha matēv ndøgo, Mbumbukiam ndømbopoev, qo toqo-matønumat.’

11 Geté no bøi waev mbaín, vøténāv. Zapa ndógo, ta waev bæbæs-qape ndøgo, no-te qandovis, bøi gènøngiú. Yaq ndigu ezoqa nøme, no namba qati-apat, pingim nøgeatát, Damaskus taon-te vøimø-fakhan.

12 Damaskus taon-te ndøgo, ezoqa kopo møndøgoám. Teqa iz Ananayás. Ndego Mbumbukiam mbovizupám neka Mozes-qa guguna manqat vømbōpavam. Zu ezoqam ate gi:goam, ndego gèmbo-vizupám.

13 Ngenek ezoqam, tendováv ndógo, noqa avønin-te vø-itan, yaq genøein, ‘Nøfu! Sól! Nqawa qotékewāg!’ Yaq nqova mbaín, noqa bøi waev nqawa qandovesez, no ndego vøe-omet.

14 Yaq ndego āv genømbe-eín nqægo, ‘Nigi atanakha-zapazapa-za-gi Mbumbukiam, qo tene-veatáq ndógo: Qo teqa poev qotéqatéq neka

22:3 22:3 Kel 5:34 **22:4** 22:4 Kel 8:3

ndego Ezoqam Ndaføyamba-qape voqó-omēt neka manqat ndøgo voqó-ewāg, teqa manqa-nqa-te ndøndo-okho. 15 Qo tegé bøi vizu ezoqam qógoát neka ezoqa ewaqape emanqat voqozømbé-vototupāt, matev ndøgo qoqoqeiv neka voqō-ewag. 16 Yaq qo ndakin gekham-qā qotó-keoge? Mòqo-itán, ibøkha iz vøndap, neka Evezøza vømbō-akha. Yaq qoqa manqa-zapazapa, betaqambē-sunguz.' "

Pol emanqat ge:votot, Mbumbukiam gembo-akha, bawan vini-ak teqa Manqat te:zømesimat

17 Yaq Pol manqat nøme gezø-ein, "No Zelusalem taon-te qatøndo-vesez, yaq Mbumbukiam-qa khoev-te qæguligulim, no umingiap nøqeív. 18 No Evezøza no-omét. Ndego āv genømbe-eín nqægo, 'Nakhama ndøgó! Zelusalem taon qó-iváv. Zapa ndógo, ndigu qoqa manqat géndapemák, noqa yaq-te.'

19 Geté no qambo-qavøiu, 'Evézøza. Nginik ezoqam noqa manqat ndøndapém. Zapa ndógo, ndigu møndæzøtéz, av no Zu ezoqam-qa guliguli khoev vinivinimba-te qate-okhoam, neka ndigu ezoqam vøegavemam neka kha vøezø-khanæmam, ndigu qo ndi-unimanqatinat. 20 Neka nginik møndæzøtéz. Qoge bøi vizu ezoqam Stiven gilaem, vønanim, no møegoám. Neka no møe-unimanqatín, gilaem, neka ndigu ezoqam-qa ndabua vøezø-qeivam, ndigu gilaem.'

21 Geté Evezøza genø-ein, 'Qóqáv! No bawan vini-ak-té qatø-khofotáq. Qámbá.' "

Pol nakhag ezoqam ge:zømas, av nqægo, ndego Lom ezoqām

22 Atema nqanek, ezoqa ewaqape manqat mbomambá segembo-ewagát. Geté yaq Pol bawan vini-ak-qa yaq-te geme-ein, yaq ndigu sùgumu-tøkúz, gindu-akhayat, "Gèlaém! Nandev beyàgɛ̄, nqanek manqei-qape-te. Ezoqam av nge:go, yage-te bizi-khatɨwɪ́." 23 Ezoqa ewaqape, sùgumu-akhayát, neka ekeza ndabua vōkhofoe, qaqa-ús, neka pakhakh namba sasa ndø-eqazam.

24 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, tegi nakhag ezoqam, Pol nakhag ezoqam-qa khoev-te ndafe manqat zø-eín. Yaq ndøgo bèzuím, Pol ndigu manqa qæf betēzømas, ezoqa ewaqape gekha zapā ginɨ-akhawem.

25 Yaq gumu-løvønøvemem, amba tizuimin, Pol até gendego, ndego nakhag kawa ezoqam, avønin gemboyam, vømbō-ein, "Gê, Lom manqei-qa khafeap áv khané-ein? Kopømbâ, no Lom mo-manqei-anem nqægo, sa toqo-petembam, noqa manqa-zapa qeiviav tøgoat?"

26 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam nqanek manqat ge-ewag, ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape-té genøwáv, vømømbō-ein, "Qo moqoté-qateq, matev nandoqogot? Ngenek ezoqam, Lom mo-manqei-aném."

27 Yaq ngenek Pol-té genøwáv, vømømbō-bevap, "Qonømbé-eɨn. Qo unimanqatín, Lom mo-manqei-anèm?"

Yaq Pol gembo-qavøiu, "Nandav unimanqatín."

28 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape gendo-ein, "No moni kandambá qænqagevem, Lom mo-manqei-anem iz qændap."

Yaq Pol gendo-ein, "Geté no. Møeløvúq. No Lom ezoqam noqán."

22:18 22:18 Kel 9:29-30 **22:19** 22:19 Kel 8:3; 26:9-11 **22:20** 22:20 Kel 8:1 **22:21** 22:21 Kel 9:15 **22:25** 22:25 Kel 16:37

29 Yaq ndaføyambá, ndigu ezoqam, Pol amba tizuimin neka vømbō-sinøzømemin, sège-ivøvém. Ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, ge:-otev, av nqægo, Pol Lom mo-manqei-anēm, yaq sège-løvønøvēm, ndego møe kandambá gego. ⌞Zapa ndógo, khafeap kandambá, Lom mo-manqei-anem sa toqo-løvønøvem, voqózū.⌟

Pol Zu manqa ovøyam-te ge-itan

30 Yaq khøuwa nøme qandopave, ndego nakhag kawa ezoqam, manqa qæf otevat-qa ndøgoám, Zu ezoqam Pol-te gekha manqât ndimøvøemet. Yaq Pol auli sen tèmbøe-nqovosám. Yaq manqat ndøkhofotáv. Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak ate gi:goam, bèmøváb, manqa bē-ovøemem. Yaq gimøvab, ndego Pol tenø-itú ndógo, tiqa megemege-te vømø-itan.

23

1 Yaq Pol ndigu Zu megetapak, manqa ovøyam-te gimøvab, bøi mbøemøvøiú ti-te, gezø-ein, “Tát-za neka ata-za. Noqa mbøni-te, no bevap mbaín, noqa yage-qa yaq-te. Matev ate ndægo, nqæmatanam, atema ndakin, eqeieqeí Mbumbukiam-qa bøi-te.”

2 Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, Ananayas, nqanek manqat ge-ewag, ndego até gendego, ndigu ezoqa Pol-qa avønin-te giwanam, teqa tou tøkui manqat vøzø-ein.

3 Yaq Pol Ananayas gembo-ein, “Até qó-a, Mbumbukiam tou qátøkuí. Qo andé khoev møndæap bugug eqeieqei me qote:gó. Bavokho ndo:go, khakheitáp. Geté mokho-te ndøugu, møndølanqá. Qo noqa manqa ovøyam yoge-qa qogó, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein. Geté qo qakezan, khafeap qonqawatét, ezoqa noqa tou tøkui manqat qoqozø-ein.”

4 Yaq ndigu ezoqam, Pol-qa avønin-te giwanam, gimbo-einim, “Qo gekhā qógot? Ngenek ezoqam, qo manqat qaqa-us qoqombo-ein, Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqapé.”

5 Yaq Pol gezø-ein, “Nøfuap. Tanakhambá. No nøtenateáv, av nqægo, ngenek Mbumbukiam-gē iziz ezoqam kandambaqapē. Unimanqatín. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘Qo ndego manqat qaqa-us mbò-eín, ndego qogi ezoqam ndezømbo-megeat.’ ”

6 Pol møndæ-otév, ndigu Zu megetapak, manqa ovøyam-te giqonavam, nøme Sadusi ezoqám, neka nøme Felisi ezoqám. Yaq ndego āv gezømbeakhá nqægo, “Nøfuap. No Felisi ezoqám. Neka até nogé tát-a, Felisi ezoqam ndøgoám. No manqa ovøyam-te, ta zapaya nqánek qate-ián, no Mbumbukiam-te nqatotana, ndego løvøte ezoqam nango tekhandi:z.” 7 Pol nqanek manqat até vø-eín-ae, ndigu Felisi ezoqam neka Sadusi ezoqam, bawan é-vøqaqagimem, neka manqa vø-itumbam. 8 Zapa ndógo, Sadusi ezoqam, ndigu enzol ezoqam neka nqova neka ezoqa løvøte-te khandi:zat-qa yaq-te unimanqatinteáv. Geté Felisi ezoqam, møndø-unimanqatintám. 9 Yaq ndigu manqat kandambá gi-itiim. Manqa gèzømbo-eqavát. Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqa nøme, ndigu Felisi ezoqam gigoam, sègewaním, neka āv gini-akhaém nqægo, “Ni ngenek ezoqam, teqa manqa-zapa, qeiviáv. Eisa, enzol ezoqam o nqova, manqat unimanqatín as mbó-eín.”

22:29 22:29 Kel 16:38 **23:2** 23:2 Zion 18:22-23 **23:3** 23:3 Met 23:27 **23:5** 23:5 Exo 22:28 **23:6** 23:6 Kel 26:5 **23:8** 23:8 Met 22:23

10 Yaq manqa itumbam, sà tønøzø-khouwevtát. Yaq ndego nakhag
kawa ezoqam kandambaqape, møe ndøgó. Soqaín ndøgo, ndigu Pol
tikeqeinøvemem. Yaq ndego nakhag ezoqa ndøkhofotáz. Ndigu Pol
bèndafém, neka nakhag ezoqam-qa khoev-te bemø-ituim.
11 Ta lova ndøgo, Pol Evezøza mbofakhán, teqa avønin-te vømbō-itan,
manqat vombō-ein, “Qo kha føgakh-mbá qagó! Av qo nqanek Zelusalem
taon-te, ezoqa noqa yaq-te qote-zømesimam, yaq qo até Lom taon-té-a,
qoté-zømesimát.”

Pol gimbo-voqoem

12 Khøuwa nøme qandopave, Zu ezoqa nøme tĭnipindám, manqat
vøkopoːnem neka Mbumbukiam-te vø-unimanqatinim, av nqægo, “Ni
lou naqanøká zílogák neka ibøkha naqanøká zí-izamák. Geté Pol, ndego
ezoqam soqaqape, pakhapakha bĭzimbøkhæ-khanøém. Ni goneav tøgoat,
yaq Mbumbukiam kopømbá, ni-te yaq-fia ndøtá.” 13 Ezoqa kopoáv, 40
møndømø-løvú, Pol gimbo-voqoem.
14 Yaq nginik ezoqam, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka
Zu megetapak-té ginøzáv, vøzø-ein, “Ni Mbumbukiam-te, āv qati-
unimanqatiním nqægo, ‘Ni gigiap-qase naqanøká nílogák. Geté Pol,
pakhapakha bàmbøkhæ-khanøém.’ 15 Yaq ndakin, zo neka Zu mege-
tapak nøme, manqa ovøyam-te giqoqongatun, nakhag kawa ezoqam
kandambaqape-te manqat zókhofotøvém. Pol zo-té giabetøndo-ituím.
Av qazømbøé-matemateømém nqægo, ‘Ni Pol ambá nqawá qeinømbo-
sinøzømemín, neka manqa qæf vøimbō-yogemin.’ Yaq ni khakheitap
nitógoát. Yaq tendowav, ni seílaém. Ma géfakhanák nqanek.”
16 Geté Pol-gu zan-ge yo, møndø-ewág, ta voqoe ndøgo. Yaq ndego
nakhag ezoqam-qá khoev-té genøwáv, Pol vømømbō-ein. 17 Pol nqanek
manqat ge-ewag, yaq nakhag kawa ezoqam kopo mbo-akhá, vømbō-
ein, “Iwateam ngenek, nakhag kawa ezoqam kandambaqape-té qanø-
itú, ndego manqat bembō-ewag, ngenek ngembo-geawat.”
18 Yaq ndego, ngenek iwateam ndaføyambá, nakhag kawa ezo-
qam kandambaqape-té genø-itú, vømømbō-ein, “Pol nøndo-akhá, ndego
ndimbula-te nde-utøve. Yaq āv genømbe-eín nqægo. No ngenek iwateam,
qo-té qabatøndo-ndáf. Zapa ndøgo, ndego manqat qageawát. Qo geqá-
eín.”
19 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, iwateam sège-itú,
vø-yakhapusiz, gembobevap, “Qo gekha manqat qonøgeawat?”
20 Yaq ndego iwateam gendo-ein, “Zu ezoqam manqat āv gini-
kopoːném nqægo: Geqá-matemateømém. Ndigu āv giqambé-einím
nqægo: Ndigu Pol-qa manqat nøme yoge-qa ndøgó. Yaq ndego qasun
tiqa manqa ovøyam-té giabenø-ituím. 21 Geté qo tiqa manqat zøpàĕv.
Zapa ndøgo, ndigu Pol laelae-qa ndøgó. Ezoqa kopoáv, 40 møndømø-
løvú, vos nduokeːve, Pol tilaem. Ndigu Mbumbukiam-te, manqat āv
gini-unimanqatiním nqægo: Ndigu lou naqanøká gélogák neka ibøkha
naqanøká gé-izamák. Pol pakhapakha, ndømbøkhæ-khanøém. Ndigu
møndø-khakheinám. Qoqá poev manqat-qa moːyozú.”
22 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, iwateam nqawa
gekhofotav, é-møndøgugú, gembo-ein, “Qo ezoqa nøme mbò-eĭn, nqanek
manqat qoqote-nømand.”

23:11 23:11 Kel 27:24; 28:16, 23 **23:15** 23:15 Kel 25:3

Pol gaman ezoqam Filiks-te gindafem

23 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, até gendego,
nakhag kawa ezoqa menas vøzø-akha, gezø-ein, “Nakhag ezoqam 200
zókhakheinøvém, neka 70 nøme ndigu hos ndi:bøiat vozó-khakheinøvēm,
neka 200 nakhag ezoqa nøme, sanqava-us, vozó-khakheinøvēm. Ndigu
ate ndi:gu, Sæzalia taon-té giabenøzáv. Lova 9 oklok zó-umiáz. 24 Hos
nømi bèzøfikít, Pol to:qotet. Zo ngenek mbomambá segendafét, Filiks-
te, ndego gaman ezoqam. Soqaín ndøgo, livin-qase matev-qase tømbo-
fakhan.”
25 Yaq ndego nakhag kawa kandambaqape, pepa ndøpeawám. Av gene-
peawám nqægo,
26 “Filiks, nigi gaman ezoqam kandambaqape. Khaiya mbomá, qo-te.
No Klodies Lisiás, nqanek pepa nqæpeaomit.
27 Ngenek ezoqam, no nqækhofotavav, Zu ezoqam ndømøvøinám. Yaq
ndigu ambá gilaemín. No qæ-ewag av nqægo, ndego Lom mo-manqei-
anēm, yaq no nønáv, nogi nakhag ezoqam namba, vōi-khandi:vem. 28 No
nøtenat ndape-qa qægoam, Pol-te gekha manqāt ndømøvøemet, yaq no
tiqa manqa ovøyam-té qatøndáf. 29 Geté no āv qateqeív nqægo: Ngenek
ezoqam, matev soqa-qase goneáv, ta zapaya ndøgo, ezoqa ndimbula-
te nqazi-nqeisam o løvøte-te nqazi-abam. Geté ndigu manqat, ekeza
khafeap manqat-qa mba mbøe-søkuzumít. 30 No qæ-ewag, av nqægo,
ndigu gèmbo-voqoēm, yaq no ndaføyambá, qo-té qatøndo-khofotáv. Yaq
ndigu Zu ezoqam, manqat ndimbo-søkuzumit, āv qazømbe-eín nqægo.
Ndigu qo-té giabetøndozáv. Yaq manqat nándav timø-ovøemém, te za-
paya.”
31 Yaq ndigu nakhag ezoqam, āv tini-matønømém, av ndego nakhag
kawa ezoqam kandambaqape gezømbe-vøovam. Yaq ta lova ndøgo, ndigu
Pol Antipatlis taon-té ginø-ituím. 32 Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu
nakhag ezoqam, zapa gigeavun, nakhag ezoqam-qá khoev-té ginøveséz.
Geté ndigu nakhag ezoqa nøme, hos-us gigoam, ndigu Pol namba, Sæzalia
taon-té ginø-apát. 33 Yaq Sæzalia taon-te gimøfakhaz, ndigu gaman ezo-
qam, pepa mbo-etøomém, neka Pol teqa zenda-te vøveem.
34 Yaq pepa gegeveam, ndego Pol āv gembøebeváp nqægo, “Qo gekha
plovins-âk?” Yaq ge-ewag, av nqægo, ndego Silisia plovins-āk, 35 gembo-
ein, “No qoqa manqat ndógo tøtø-ewág, ndigu ezoqam tifakhaz, manqat
giqa-søkuzim.” Yaq tegi nakhag ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo. Pol
Elod-qá gaman khoev-té giabenø-utøvém, ta ndimbula khoev-te ndøgo
bembøē-keoge.

24

Pol manqa ovøyam-te giveem

1 Khøuwa faev-qa zita-te, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kan-
dambaqape, Ananayas, megetapak neka manqa ovøyam otevat ezoqam
namba, Titulus, Sæzalia taon-té ginøzáv, gaman ezoqam-te, Pol-qa manqa
vømø-søkuzømēm.
2 Yaq Pol gimbo-akhaem, vøndō-on, Titulus teqa manqa søkuzam man-
qat, āv genengáz nqægo, “Nigi kandambaqape, Filiks. Qo mokho-
te, ni nupøkhán mbá, sambi-té qeitøyagé. Enend matev vinivinimba
ndøgo, qoqa matavap loloakh-te qafakhan, ezoqa ewaqape zøtøkeé, niqa

23:27 23:27 Kel 21:30-33; 22:25-27 **23:28** 23:28 Kel 22:30 **23:30** 23:30 Kel 23:16-23; 24:1-9

manqei-te. 3 Ni ezoqa ate nqati:gu, nqanek manqei-te nqeiyage, oskia
nimanqatatún, taqa yaq-te. Neka ni ike kandambá qo-te. 4 Geté soqaín
ndøgo, noqa manqat khape tæseke, qogi khøuwa vøe-sisindøvēm. Ta-mba
nqánek qataqambé-viám. Niqa manqat-qase nqanek, qó-ewág.
5 Ni āv qatiqatém nqægo, ngenek ezoqam manqa-zapa-ús.
Ndego manqei-qape-te ate nqægo, Zu ezoqam mokho-te, qaqa
ndøngazungazumatún. Nazalin bawan, ni-te giqataz, megeat ezoqam
ngének. 6 Neka ndego ambá bawan vini-ak ndo-itubín, Mbumbukiam-
qa khoev-te, taqa khakheitap vøngiuin. Yaq ni ndógo teitø-møvøinám.*
8 Qo ngenek toqombo-sinøzam, yaq qo qakezan ndòqote-qatéq, manqat
ate ndægo unimanqatín, ni ngenek manqa ovøyam-te nqeiveet."
9 Yaq Zu ezoqam ate gi:goam, namba gi:geavun, teqa manqa søkuzam
manqat møndø-unimanqatiním.

Pol Filiks-te manqa ge-ovøyam, ndego gaman ezoqam

10 Yaq ndego gaman ezoqam, Pol bøi mba mbokhouwá, av nqægo:
Manqat yà bemanqaté. Yaq Pol gendo-ein, "No qatenøten, av
nqægo, qo nqanek manqei-te, viav kandamba ezoqam-qa ovøyam
manqat nqoqoyoge, yaq no khanakhanákh, qo-te manqat tæ-ovøyam.
11 Ndakin khøuwa tuelv mbá gimø-nasinim, no Zelusalem taon-te qæmat,
Mbumbukiam-qa iz eqawat nonqo. Ezoqa toqozø-bevap, yaq geqá-
unimanqatiním. 12 Ezoqa no nømendeáv, av nqægo, Mbumbukiam-qa
khoev-te, ezoqa namba niti-ponqombēm, o Zu ezoqam-qa guliguli khoev
vinivinimba-te o taon mokho-te, ezoqa qaqa nøzøløwāz. 13 Manqat
nqanek, no-te ngi-møvøet, kopømba mbaín ti:qamekhem, av nqægo,
ndøgo unimanqatīn. 14 Geté, unimanqatin nqánek: No nigi atanakha-
zapazapa-za-ge Mbumbukiam, nqánek qambøe-vizáp: No Yesu-qá
Nakhoa nombopáev, ndøgo ezoqa nøme soqain ndivewe. No Mozes-
qa guguna manqat ate ndægo neka manqat ndøgo, Mbumbukiam-gi
manqa vevezam ezoqam gipeaomem, møe-unimanqatín. 15 Matev
ndøgo, taqa yaq-te no Mbumbukiam-te nqatotana, até kopó, av ndigu
te-te nduotaza. Ni te-te taqa yaq-te nqánek qeitotaná: Løvøte ezoqa
ewaqape gékhandí:z, ndigu matev eqeieqei vøgoam-a, matev soqøsoqa
vøgoam. 16 Yaq nakémbá, no bazaføgakh oskia nø-asøzú. Noqa mbøni
mokho-te, manqa-zapa mbaín, sà begó, Mbumbukiam-qa bøi-te neká
ezoqam-qa bøi-te.
17 No viav kandambá, qæ-ewambam. Yaq no Zelusalem taon-te ndógo
tøteveséz. No ndigu nogi bawan ezoqam, moni etoam-qa nogoám, tigi
Klisten zifuap gindu-khofotøzem, gigiap-av ezoqam tøke nonqo, neka
no Mbumbukiam-te etoam matev gone-qa vøegoam. 18 Ta khøuwa-te
ndøgo, no ezoqa nøme Mbumbukiam-qa khoev-te ginømendam, no Zu
ezoqam-qa matev mùtumugú, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei fakhane
nonqo. Neka ezoqa kandambá mbá, no namba, neka no qaqa matev
goneáv. 19 Zu ezoqam, no ginømendam, Esia manqei-ák. Amba ndígu
tinduzavín, qo-te noqa manqa vøsøkuzømemin, ndigu unimanqatin noqa

---

24:5 24:5 Kel 17:6 **24:6** 24:6 Kel 21:28-30 * **24:6** 24:6 Ibugukhokhof Baebol gipeaomem, manqat sa nqánek qagoám. Geté vaev-te, manqat nøme āv gini-mønøzém nqægo: Ni nikezan, manqa ovøyam-qa nimbogoám, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein. 7 Geté ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, Lisias, gèvimbám, niqa zenda-te gegoam. 8 Yaq āv ginimbi-eín nqægo. Ni qo-té qabatøndu-niáv, teqa yaq-te, manqat banī-søkuzømem. **24:15** 24:15 Zion 5:28-29 **24:18** 24:18 Kel 21:17-28

manqa-zapazapa tiqeivimin. 20 O ngínik giabetaqa-einím, ngiwaniap,
no-te gekha manqa-zapa ndøqeivim, no tiqa manqa ovøyam-te qæ-itan.
21 Ndigu khanakhanakh mbain, ekeqá taqa yaq-te nqánek qazømbegó,
no tiqa megemege-te, manqat-qase qæ-akha. No sa nqánek qæ-akhá, 'No
manqa ovøyam-te ta zapaya nqánek qate-itán, no Mbumbukiam nqæ-
unimanqatinat, ndego løvøte ezoqam nango tekhandi:z.' "
22 Filiks, ndego otevat andé kandambá, Yesu-qa Nakhoa-qa yaq-te. Yaq
Pol teqa manqat qame-navøem, Filiks nqanek manqa ovøyam sègetók, ge-
ein, "Lisias tefakhan, ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, yaq
no matavap ndøgo tøtøvé, zoqa manqa ovøyam-qa yaq-te." 23 Yaq nakhag
kawa ezoqam-te, ndego Pol gembo-kewagam, ndego āv gembøe-eín
nqægo, "Ngenek até vømbo-keogé. Geté elavøqase vømbo-mboqoaném.
Yaq tegi ezoqam kopømbá, tindu-okhoat, vømbó-tøkemāt."

Pol Filiks neka Dlusila, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømas

24 Khøuwa nøme, Filiks, zas namba ndezáv. Tegu zas, Dlusila, ndugu
Zu bawan-ák. Yaq ndego manqat ndøkhofotáv, Pol bètøndo-ituím. Yaq
Pol taqa yaq-te ndøgo ge:manqatat, Keliso Yesu ande āv khoqoté-
unimanqatin, ndego yoge eqeieqei mbogó. 25 Geté yaq Pol matev
eqeieqei neka qakeza kha nøzøgim matev neka Mbumbukiam-qa manqa
ovøyam khøuwa-qa yaq-te gendo-ein, ndøgo tøgeav, yaq Filiks møe ndøgo,
gembo-ein, "Ság! Vøkhæqaváq. No nango tøtaqambé-akhá ndøgo, khøuwa
eqeieqei tæzømet."
26 Filiks Pol-te, khøuwa andé kopoáv, manqat gekhofotumam, tendo-
okhoat, yaq manqat vø-einimat. Zapa ndøgo, ndego moni ndøpazat-
qa mbogoám. Yaq Pol ndego amba moni tembo-etoamin, yaq amba
gènqonqotavín.
27 Viav menas qame-navøem, yaq Filiks-qa iziz, Posius Festus ndøndáp,
gaman ezoqam tegoat. Geté Filiks gewav, yaq Pol ndimbula-te sège-iváv.
Zapa ndøgo, ndego Zu ezoqam khanakhanakh etoam-qa ndøgoám.

25

Pol Festus-te manqat ge-ovøyam

1 Festus Zudia plovins-te gefakhan, gaman ezoqam iz vøndap, yaq
khøuwa misika-qa zita-te, ndego Sæzalia taon, gè-iváv. Yaq Zelusalem
taon-té genøqavíg. 2 Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka
Zu megetapak, Pol-qa yaq-te, manqa ndosøkuzømém te-te. 3 Yaq ndigu
Festus āv gimbøe-viømém nqægo: Pol Zelusalem taon-té geabetøndo-
khofotáv. Ndigu nqanek manqat gimbo-einim, zapa ndøgo: Nakhoa livin-
te ndøugu, ndigu Pol laelae-qa mbogoám.
4 Geté Festus yaq manqat gezø-qavøiu, "Pol ndimbula-te até gekhægoát,
Sæzalia taon-te ndøgo. No avønín, é-ndæqaván. 5 Zogi megetapak bè-apét,
no namba. Yaq ndigu manqat ndógo, timó-søkuzømém, Pol-qa yaq-te, av
ndego unimanqatin manqa-zapazapa te:goat."
6 Festus khøuwa ande av ten o eit ndægo, Zelusalem taon-te geqovezam,
yaq Sæzalia taon-té genøveséz. Yaq khøuwa nøme qandopave, ndego
manqa ovøyam khoev-te, teqa qonam nonqo-té genøqóm. Yaq man-
qat ndøkhofotáv. Pol bètøndo-ituím. 7 Yaq Pol gendo-on, ndigu Zu
ezoqam, Zelusalem taon-te ginduzav, gè-ogitøvém, neka teqa manqa

24:21 24:21 Kel 23:6 **24:22** 24:22 Kel 23:26 **25:2** 25:2 Kel 24:1 **25:3** 25:3 Kel 23:15
25:7 25:7 Kel 24:5-6

vøsøkuzømem. Manqa-zapazapa kandakandá gimbo-søkuzømem. Geté ndigu kopømba mbaín gi꞉zømas, av nqægo, tiqa manqat unimanqatīn. 8 Yaq Pol gezø-qavøiu, “No Zu ezoqam-qa khafeap o Mbumbukiam-qa khoev-qa khafeap o Siza, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, teqa khafeap kopo nqawateáv.”

9 Festus ndigu Zu ezoqam khanakhanakh etoam-qa ndøgoám, yaq Pol gembo-ein, “Poev taqagoat, yaq ni Zelusalem taon-té qazinø-niáv. Yaq qoqa manqa ovøyam ndøgo, tømøqá-ewág.”

10 Geté Pol yaq gembo-qavøiu, “No poeveáv, tænav. No ndakin Siza-qá manqa ovøyam-té qatø-itán. Yaq noqa manqat yoge qàbegó nqanek. Qo mòqote-qatéq, no Zu ezoqam-te, manqa-zapa-qase goneáv. 11 No amba unimanqatin manqa-zapa kandambaqape tægonīn, ta zapaya no løvøte tæqeivin, yaq ság, ambá kopømbá, no tænanimin. Geté nginik Zu ezoqam, noqa manqa-zapa-qase qeiviáv, manqa nginø-møvøet. Yaq ezoqa kopømba mbaín, no tiqa zenda-te sa tiveem. Yaq nakémbá, no āv qanømbe-póe nqægo: Noqa manqa ovøyam, Siza ekezan be-ewág, ndego Lom manqei-ge kawa ezoqam kandambaqape.”

12 Yaq Festus tegi zøtezat ezoqam namba, manqa gumu-vøovomem, ndego Pol āv gembøe-eín nqægo, “Qo Siza-te okho-qa qogoám, ndego qoqa manqa ovøyam te-ewag. Yaq ság. Qo Siza-té qonóqáv.”

Pol Aglipa neka Benis, tiqa megemege-te gindu-ituim

13 Khapé outøpøteáv, kawa ezoqam Aglipa, tegu yakhasuk namba, Benis, Sæzalia taon-té ginøfakház, Festus-te okha vøzav. 14 Ndigu andé møembá sege-qovezám ndøgo. Yaq Festus, ndego kawa ezoqam, Pol-qa yaq-té gene-omát. Gembo-ein, “Filiks gewav, yaq ndego ezoqa kopo ndø-iváv, ndimbula-te ndøgo. 15 No Zelusalem taon-te qæmat, yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, manqa ndøsøkuzømém, teqa yaq-te. Ndigu no āv ginømbe-einím nqægo: Løvøte-té qabatøvé, teqa manqa-zapa zapaya. 16 Geté no āv qazømbe-eín nqægo, ‘Ni Lom bawan-ak, matev mbaín, av nqægo, ezoqa tiqa zenda-te sa teiveem, ndigu manqa gimbo-søkuzømemīn. Geté ndego khøuwa eqeieqei bèmboetoám, ekeza manqat tezø-ovøyam.’ 17 Yaq ndigu nqanek ginduzav, no khøuwa nøme sisindøvepøteáv. Geté khøuwa nøme qandopave, no manqa ovøyam qonam nonqo-té qatoqóm, neka Pol itui manqat vøeein. 18 Yaq ndigu Zu ezoqam teqa manqa gisøkuzømem, ndigu ambá av nqægo, manqa-zapazapa kandakanda me꞉manqatām, av no qatematavupam. 19 Geté ndigu sa ekeza Mbumbukiam vizap matev-qa yaqté gini-manqatám, neka ezoqa nøme-qa yaq-te vøe-manqatam, ndego genanim, ndego iz nqambogo, Yesu. Teqa yaq-te, Pol āv gene-manqaté nqægo, ‘Ndego ndekhandī꞉vát.’ 20 No nøtenateav qagoam, no manqa qæf ande āv khatéqeīv, taqa yaq-te, yaq no Pol āv qambøe-eín nqægo. Poev tømbogoat, yaq ndego kopømbá, Zelusalem taon-té genówáv. Yaq ni teqa manqat ndøgo teimømbó-ovøemém. 21 Geté Pol poeveáv, yaq ge-ein, ‘Lom kawa ezoqam kandambaqape, ekezan be-ewág, noqa manqa ovøyam.’ Yaq nakémbá, no āv qate-vøovám nqægo: Pol ndimbula-té geabetøkhæutøvé. Yaq khøuwa eqeieqei tømø-khantaz, no Siza-té qatø-khofotáv, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape.”

22 Yaq Aglipa Festus gembo-ein, “No ndego ezoqam, manqat nøkezan yoge-qa nombogó.”

25:14 25:14 Kel 24:27

Yaq Festus gembo-qavøiu, “Qanimáv. Qasun qombó-ewág.”
23 Yaq khøuwa nøme qandopave, Aglipa neka Benis, tïnifakház. Ndigu
khakheinam kandambá go:gonem, ndabua qaniqanim vō-uzam neka
agiwa-qasis khagi-us vō-qanabam. Ndigu pindap khoev-te, nakhag
ezoqa kandakanda neka taon megetapák namba sugumu-óz. Yaq Festus,
Pol ituí manqat ge-ein, tindu-ituím ndógo, mokho-te vōu-on.
24 Yaq Festus āv gene-eín nqægo, “Nigi kawa ezoqam Aglipa, neka
zo ezoqa ate nqazøte:go, nqazo-waniap. Ezoqam ngének, teqa yaq-
te, no Zu ezoqam ate ndi:gu, Zelusalem taon-te neká nqanek taon-te,
ginømbe-pouwe. Ndigu āv gini-akhayám nqægo: Ndego yage khapé
bembøe-sekètēt. 25 Geté no teqa manqa-zapa-qase qeiviáv, ta zapaya
ndøgo, ezoqa løvøte-te nqazi-abam. Geté ekezan qambo-pøovam, teqa
manqa ovøyam manqat, Lom kawa ezoqam kandambaqape te-ewag, yaq
no matavap āv qatevé nqægo: Ndækhofotáv, te-te ndego. 26 Geté sa
ndógo. No nøtenøtenák, gekha manqat nópeawām, nigi kawa ezoqam
kandambaqape-te tækhofotav, teqa yaq-te. Yaq nakémbá, no ngenek
qoqá megemege-té qatøndo-itú, qo nigi kawa ezoqam Aglipa, neka zo
ezoqa ewaqape-qa megemege-te, zo nqazo-waniap. Yaq teqa manqat
tiziyogem, no kopømbaqapé, pepa tæpeawam. 27 Soqaín ndøgo, no ndim-
bula ezoqam, Lom taon-te tækhofotav, gete ovøyam manqat eqeieqei
khofotøveav tøgoat, teqa yaq-te.”

26

Pol Aglipa-te manqa ge-ovøyam

1 Yaq Aglipa Pol gembo-ein, “Qo kopømbaqapé, manqat toqo-ein,
qakezan-qa yaq-te.”
Yaq Pol zenda ndø-eqá, manqat vōngaz, ge-ein, 2 “Nigi kawa ezoqam,
Aglipa! No khanakhanakh kandambá, qoqa megemege-te, no manqat
tæ-ovøyam, Zu ezoqam-qa manqat ate ndægo-qa yaq-te, ginø-søkuzømem.
3 Qo Zu bawan-ak-qa matev ate ndægo-qa yaq-te, qateqat kandambá. Até
ndøgó-a, manqa gi:-itumbumatun. Yaq nakémbá, no āv qataqambe-viám
nqægo: Noqa manqat qonó-ewág. Aiyav-té.
4 Zu ezoqa ewaqape, noqa yage ate ndægo mǿndæzøtéz, no nøkeza
manqei-te qæyagam, no khapelavøqase qategoam, yaq taqa zita-te, no
Zelusalem taon-te vōe-yagam. 5 Ndigu mǿndæzøtéz. No Felisi ezoqam
nogoám, neka khafeap matev ate ndægo vøembō-pavam, av Felisi ezo-
qam gi:goatun. Ndigu tøzø-pøovat, yaq gé-unimanqatiním qo-te.
6 Yaq no ndakin nqanek manqa ovøyam-te, ta zapaya nqánek qate-itán,
Mbumbukiam-te nqatotana, matev tøfakhan, av ndego nigi atanakha-
zapazapa-za-te manqa mbusa ge:ve. 7 Zu ezoqam-qa khagua bawan
tuelv, ndigu Mbumbukiam pavpave neka lovølova ndimbovizap, te-te
ndego, até taqa yaq-te nqánek gonotazá.
Nigi kawa ezoqam! Ta matev ndøgo, no nqæ-unimanqatinat, tøfakhan,
ta zapaya nqánek, Zu ezoqam, no manqa ginø-søkuzømem. 8 Yaq gekha
zapâ, zo ndozo-matavap, av nqægo, kopømba mbaîn, toqo-unimanqatin,
Mbumbukiam løvøte ezoqam, nqawa tekhandi:z?
9 Até nó-a, qæmatavupam, no ndigu ezoqam, Yesu Nazalet-ak ndim-
bopaev, bànøtokáz. Yaq no matev kandakandá qæmatønumat, teqa

26:5 26:5 Filip 3:5-6 **26:6** 26:6-7 Kel 23:6; 28:20 **26:9** 26:9 Kel 8:3

iz voat nonqo. 10 No āv qate-matønumám, Zelusalem mokho-te. No Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-qa iz-te, Mbumbukiam-gi ezoqam kopoáv, ndimbula-té qatø-nqeisumám. Yaq ndigu pakhapakha khaneam-qa gizøgonɨn, no nò-unimanqatinín. 11 No ndigu Zu ezoqam-qa guliguli khoev vinivinimba-te, yaq-fia nqosøgeap nøzø-etoumám, tiqa Klisten matev zapaya. Yaq no ndigu amba nøzømbe-khakhazumám, tiqa unimanqatin Yesu-te, betē-ivøvem. No mbøni nqosøgeap kandambá, qanøgoam ti-te. Yaq no ndigu, até taon vinivinimba qambaqape-té-a, møezøpavám, vøe-ngiæzotam.”

Pol emanqat gezø-votot, ndego ande āv kenē-Klisten-ev

12 “Yaq khøuwa nøme, no Damaskus taon-té qatømát. No ndøgo ambá Klisten ezoqam nømøndo-gavemín. Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-qá iz-té qatømát. Ndígu tikhofotøném. 13 Nigi kawa ezoqam, Aglipa! Ta khøuwa-te ndøgo, no nakhoa-te qæmat, ande āv khøuwa muín ndægó, no waev bæbæs-qape nøqeív. Ta waev-qa bazaføgakh, møndøløvú, khøuwa tatas-qa waev. Yan-té qandovís, no vøgutan, até ndigú-a, ezoqa nøme namba qati-apat. 14 Yaq ni ezoqam ate qatigoam, manqei-té qeitø-o:án. Yaq no manqa wag mba noto-ewág. Ndøgo noqa Iblu manqat-te, āv qane-eín nqægo, ‘Sol! Sol! Gekha zapâ, no ndoqo-ngiænotet? Kopømba mbaín, tae viæge toqopam.’

15 Yaq no qambobevap, ‘Kándambaqape. Qo khoqonǿ-goam?’

Yaq Evezøza gendo-qavøiu, ‘No Yesú. No ndégo, qo ndoqo-ngiænotet. 16 Mòqo-itán! No nqánek qataqambe-fakhán. Qo nøveatáq. Qo nogé sasae ezoqam neka bøi vizu ezoqam qógoát, neka ezoqa emanqat voqozømbé-votot upāt, matev ndøgo, no-te qoqoqeiv neka nøme ndøgo, no vaev-te tøte-qamekhæmit. 17 No qogi ezoqam neka bawan vini-ak-té qatǿ-khofotáq. Yaq ndigu qo ngiæqoat-qa tigoat, no ndækhandí:q. 18 Qo ndigu bøi qozǿ-mboqoá. Yaq ndigu bøivun zitá giabiti-wuøém, neka waev-te betēqambuz. Neka Saitan-qa bazaføgakh, tɨabiti-ivøvém, Mbumbukiam-te betēnøzaz. Yaq ndigu no mokho-te, manqa-zapazapa segezǿ-navøém, neka vǿ-nogi-ezoqam-ēz, ndigu ezoqa nøme namba, no ndi-unimanqatinat.’ ”

Pol ekeza nømendim sasae-qa yaq-te ge:zømas
(Kel 9:1-19; 22:6-16)

19 “Nigi kawa ezoqam, Aglipa! No nqanek umingiap sanqaweáv, Mbumbukiam-te qandowav. Manqa o-mba nømbøendáp. 20 Yaq no até qatøndego, Damaskus taon-te ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat nømendim vøengaz. Taqa zita-te, no Zelusalem taon-té qatønáv neka Zudia manqei ate ndægo vøe-okhoam, neka até bawan vini-ak-té-a, vøe-okhoam. No ezoqa āv qate-zømesimám nqægo: Manqa-zapazapa matanam, zitá giabiti-wuøém, neka Mbumbukiam-te bēqambuz. Yaq tiqa matev mokho-te, ndigu ndimatanam, āv giabiti-zømás, ndigu ùnime:-qambúz, Mbumbukiam-te. 21 No Zu ezoqam, Mbumbukiam-qa khoev mokho-te, ta zapaya nqánek gini-møvønonám, neka lambe-qa vønøgoam. 22 Geté Mbumbukiam, no oskia nøtøkeám. Yaq nakémbá, no até ndakín-a, ezoqa iz-akhayapak neka khokho ezoqam-qá megemegeté qatoyá, neka nqātē-zømēsɨm. No ezoqa sa nqánek qate-zømesím, av Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gi:manqatam,

26:18 26:18 Isa 42:16; Ef 2:2; Kol 1:13

matev tøfakhanam. 23 Ndigu āv gini-einím nqægo: Ndego Mesaya, Mbumbukiam geve, ni tekhandi:n, nqosøgeap ndøndáp, vønanīm. Yaq løvøte-te, bugukhokhof ndégo tenósuzám. Yaq ndego Zu ezoqam neká bawan vini-ak-te, waev ndóndáp."

24 Pol nqanek manqat ge-ein, yaq Festus gèmøndøtáv, vō-akhao. Gembo-ein, "Pól. Qo kandaniáp. Qoqa qateqat ndape kandambaqape nandav, qòte-kandaqaním."

25 Geté Pol gembo-qavøiu, "Nigi kandambaqape, Festus! No ambá av nqægo, kandaniāp. Manqat nqæmanqate, unimanqatín neka mokhoús. 26 Ngenek, nigi kawa ezoqam, Aglipa, mòndæ-otév, manqat no nqæmanqate. No kopømbaqapé, bavokhó sæmbøé-manqatát. Matev ate ndægo, no nqate-manqate, ngenek àbe-ewagám. Zapa ndøgo, ta matev ndøgo, ambá av nqægo, khonoam-tē qanø-fakhanām. 27 Nigi kawa ezoqam, Aglipa! Qo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat moqó-unimanqatin? No mòtenøtén. Qo mòqo-unimanqatín."

28 Yaq Aglipa Pol gembo-ein, "Ge qô, ndoqo-matavap, qoqa manqat-te nandav, no nakhamas-te ndæ-Klisten-en?"

29 Yaq Pol gendo-qavøiu, "Nakhamas-te ó aiyav-te. No Mbumbukiam, āv qambøe-viám nqægo: Qo mbá mbá. Geté até ezoqa ewaqapé-a, ndakin noqa manqat ngi-ewaget, zo āv tøne:gó, av no nqate:go. Geté auli sen ndigu, no ginømbe-mopøvømem."

30 Yaq ndego kawa ezoqam, Aglipa, neka gaman ezoqam Festus neka ndugu Benis, ezoqa ewaqape namba, sùgumu-umiáz. 31 Yaq bavokho gizav, ndigu yaqyaq-a gibond, "Ngenek ezoqam manqa-zapa-qase goneáv, ta zapaya ndøgo, ezoqa løvøte-te nqazi-abam neka ndimbula-te nqazi-nqeisam."

32 Yaq Aglipa Festus gembo-ein, "Qo ngenek ezoqam ambá soqonqonqotavín, ndego ekezan poeveav tøgoni:n, Siza teqa manqa ovøyam manqat te-ewag, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape."

Pol Lom taon-te gewav

27

27:1–28:15

Pol gesøkuz, Lom taon-te gemat

1 Khøuwa qandap, ndigu gizavem, ni Itali manqei-te teimøtinim, yaq Pol neka ndimbula ezoqa nøme, nakhag kawa nøme-qá zenda-té ginøáb. Teqa iz Zuliés. Ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape-qa nakhag bawan mokho-té gunu:-sasaetám. 2 Palai khagua mòndøbøetám, ta pu-te ndøgo. Khakheitáp. Adlamitium taon-té qandowáv. Yaq Esia plovins-te, pu vinivinimba-te tøkeam-qa ndøgoám. Yaq ni teitø-ketámb ndógo, vøisøkuzim. Ezoqa nøme mòndøgoám, ni namba. Ndego Tesalonika taon-ák, ndøgo Masedonia plovins mokho-te. Teqa iz Alistakús.

3 Khøuwa nøme qandopave, ni Saedon taon-té qeimø-fakhán. Yaq Zulies, Pol tanakh mbogó. Ndego sègemboták. Ekeza zifuap-té genówáv, ndigu loge gigiap neka gekha gigiap nøme bembō-etøomem. 4 Ni nqawa qeisøkuzim, yaq khamøe sa ni-té qandofeá. Yaq ni Saiples manqei bawa niti-otán. Sèitø-guguyát. 5 Yaq ni qeitu-qantavat, anana-mba ndøugu, Silisia neka Pamfilia manqei sa nakeamo-te vøtīkhatøvem, yaq Maela

26:23 26:23 Luk 24:44-47; 1 Ko 15:20 **27:2** 27:2 Kel 19:29

taon-té qeimø-fakhán, Lisia manqei-te ndøgo. 6 Ta taon-te ndøgo, ndego
nakhag kawa ezoqam, palai khagua nøme ndøqeív. Aleksandlia taon-té
qandowáv. Itali manqei-te teiti-qa ndøgoám. Yaq ndego ni tenø-itúmb
ndógo, vøimōguv.

7 Qeisøkuzim, yaq khøuwa kopoáv, ni aiyav-té qeitø-teitát. Yaq Naides
taon qati-khatoumat, ni ambá seiteitatín. Geté kopømba mbaín. Zapa
ndøgo, khamøe gèqavønotám. Yaq ni Salmone manqei luát qeitø-
qantáv, Klit manqei bawa-te ndøgo. 8 Yaq sèitø-guguyát. Geté føgakh-mbá
qeitiamát, atema vaev-te khagua pu nøme-te vøimø-fakhan. Ta pu ndøgo,
iz Pu Mbomambaqapé. Lasea taon avønin-té qagó.

9 Ta-mba av nqægo qati-teitavun, ni khøuwa kandambá
qeingiæzotavun. Zu ezoqam-qa khøuwa, ndøgo lou logemav matev
gigoatun, é-møndømu-nasiním, yaq mbe viav vōngaz. Yaq ndakin Pol
ezoqa āv genegugúb nqægo, 10 “Láo. No āv qateqeiví nqægo: Ni sa
tizi-teitit, yaq ni matev føgakh-qape zimóqeivím. Ni nqanek palai khagua
neka gigiap giníngiú. Geté ta-mbá mbá. Até niqá khandí-a, kopømbá,
sa tømø-navøem.” 11 Geté ndego nakhag kawa ezoqam, Pol-qa manqat
gè-ogí. Yaq palai khagua eve neka nøzøgim ezoqam-qá manqat ndøndáp.
12 Zapa ndógo, ta khagua pu ndøgo, qanimáv mbá, qozøqozaq viav
khøuwa-te, khagua tøbøetat, mbe qafakhanumatun. Yaq nakémbá, ezoqa
kandambá, nqawa søkuzam-qa ndøgoám. Kopømba tøgoat, ambá Finiks
taon-té ginøteitín. Taqa khagua pu, Klit manqei bawa-te ndøgo, khøuwa
sininim-té qavé. Nøme ndøgo, nakeamo zenda-té neka nøme ndøgo,
yogea zenda-té. Yaq ndøgo kopømbaqapé, qozøqozaq khøuwa-te, khagua
tøbøetupat.

Mbe qandofea

13 Yaq sa niqa yogea-te ndøgo, khamøe-qase qandofea, palai khagua
sasae ezoqam, āv gini-matavupám nqægo: Kopømbaqapé. Seítiním, av
manqat gi:-einim. Yaq angølap sège-khatobumím, vōi-søkuzim. Yaq ni Klit
manqei bawa uni avønin-té seitø-guguyát. 14 Geté nqova mbaín, sa man-
qei bawa ndøgo, mbe-qape ndofeá. Taqa bazaføgakh kandamba tantáv.
Mbe av nqægo, Khøuwa Fakhanam Yogea Zenda Mbe mbo-akhaemám.
15 Mbe ndøgo, khagua qanqagim, ni kopømba mbaín, eqeieqei níteït,
teimbøe-qatazet. Yaq ság. Khamøe ni qavevendumat, sèimbøkhæ-takát.
16 Yaq Kauda manqei bawa-qase avønin-te qeito-guguyat, ni khagua-
qase eqawat-qa nigoám, ndøgo qei-itiat. Geté føgakh kandambá. Vaev-té
qeitø-eqaném, ova vøitō-veem, sasa niløvønømem. 17 Yaq ta sasae ndøgo
qame-navøem, ndigu sasae ezoqam, palai khagua tïni-møpøvømém,
tabetē-føgakh-a, neka palai vōføløzømem. Zapa ndógo, ndigu møe
ndøgoném. Soqaín ndøgo, ndøgo Libia manqei avønin-te, ndivind bawa-te
teitø-qavig, ibøkha mokho-te ngu:gu. Palai giføløzømem, yaq khamøe mba
mbotakém, qavevendumat. 18 Geté khøuwa nøme qandopave, khamøe
ndøgo qafegimam, sà tønø-khouwevtát. Yaq khagua keoge ezoqam, até
gindigonem, gigiap khagua-te qøugeyam, gènqagimém, khagua vōvøyan.
19 Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu até khagua-qa sasae gigiáp-
a, vōnqagimem. Ekezan ndønqagimém. 20 Yaq khøuwa kopoáv, ni
nduku nekā khøuwa zømetupøteáv, niqa nakhoa qeivi nonqo. Neka mbe
sègemát. Khàpumu-føgákh, qafegimam. Ni sèimbøkhæ-ovøemém. Neka
matavapøteáv, av nqægo, ndèiyagēt.

21 Ndigu ezoqam, khagua mokho-te gu:goam, khøuwa kopoáv, lou logemáv. Yaq Pol tiqa megemege-te ndo:go, tenø-itán ndógo, vøzɵ-ein, “Zo noqa manqat ambá zóyogem. Ni Klit manqei, atē bizindu-ivøvèmɨ́n. Yaq nqanek matev føgakh-qape neka gigiap qasoqøsoqoam, ambá gé:fakhanák ni-te. 22 Geté no ndakin nqazó-manqate. Zo ndøfofògeɑ̆p. Zo ezoqa kopo gó:navøemák. Palai khagua mba ndósoqá. 23 No Mbumbukiam-gé ezoqám, neka te-mba ndégo tæmbovizáp. Yaq lova qapøistat, tege enzol ezoqam nøfakhán. 24 Ndego āv genømbe-eín nqægo, ‘Pól. Qo møe ndògɵ́. Qo ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, Siza, teqa megemege-te, ndòqomø-itán. Yaq nqáe! Qo zapaya, Mbumbukiam até ezoqa ewaqapéa, qo namba ndøzøte-guvi, ndòkhandí:z.’

25 Yaq nakémbá, lao, zo anøzi ndøgó. No Mbumbukiam, āv qateunimanqatinát nqægo: Matev ndòfakhán, av genømbe-ein ndægo. 26 Geté nqanek palai khagua, manqei bawa-qase-té qanótøun, vøtøkuvøēm.”

27 Ni pula menas, Meditelenien ndaola-te qeitu-bøetam, yaq ta lova nøme ndøgo, ndigu khagua sasae ezoqam, āv gini-matavupám nqægo: Manqei àbizimu-khatoém. 28 Yaq mbag ndøføløzém, gigiap viniv vømɵ̄pøem. Igian qeivi nonqó. Yaq āv giniqeivím nqægo: Ibøkha-qa igian, 40 mitá. Geté nøme qeimø-kawamb, nqawa gimø-føløzem, taqa igian 30 mita mbá. 29 Yaq ndigu ezoqam, møe ndøgoném, av nqægo, khagua andé nandi-té vømé-ngøovøēm. Yaq ndigu khagua-qa okho-te, angølap ndønqagivemém. Angølap foá. Yaq paveat-qa ndøguligulimém.

30 Yaq ndigu khagua sasae ezoqam, khokhozan-qa ndøgoám, khagua-qase ibøkha-te vɵ̄føløzem. Yaq ndigu ezoqa nøme, ambá gezømatemateamín, av nqægo, ndigu ambá angølap nøme ndønqagevememín, khagua mege-te ndo:go. 31 Geté Pol nakhag kawa neka nakhag ezoqa nøme gezø-ein, “Nginik khagua sasae zøtezat ezoqam, nqanek khaguate guveav tøgoat, yaq zo zóyageák.” 32 Yaq ndigu nakhag ezoqam, até gindigonem, khagua-qase-qa mbag vɵ̄qogømem, ibøkha-te vɵ̄bøi.

33 Yaq qanaqanus lovølova-ús, Pol ezoqa ewaqape, āv gezømbe-eín nqægo, “Zo lou mòzológ. Zapa ndógo, zo pula menas sa qazoqovezumam, zo lou eqeieqei logemáv. 34 Yaq nakémbá. No nqazópouwe. Zo lou zólóg. Zo bazaføgakh, bèzøndo-qaván. Yaq zo soqain-qase, zomø-qeivimák.”

35 Pol nqanek manqat ge-ein, yaq ndego flawa ndøndapáz, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, Mbumbukiam ike manqat vømbɵ̄-ein. Yaq gèmbezó, louzi vɵ̄ngaz. 36 Yaq ezoqa ewaqape, tiqa mokho-te, é-qazø-eqeieqeitát. Yaq até ndigú-a, lou vɵ̄log. 37 Ni ezoqam, palai khagua-te qeitu:guvam, kandambá. Ate qatigoam, 276. 38 Ezoqa ewaqape lou gumulog, qazøewez, yaq wit ndigu, khagua-te gu:geabam, gènqagivemém. Khagua betēvøyan.

Palai khagua qamø-ngøovøem

39 Yaq qanaqanus qandopave, khagua keoge ezoqam, manqei ndøqeivím. Geté ndigu amba me:matøvemém. Geté ogewe giqeivim, manqei ge:v qagoam, ndigu matavap, āv giniveém nqægo: Palai khagua, sa ge:v-té qabenø-qavíg. 40 Yaq angølap gi:zøitam, mbag gèqogém. Yaq ndaola-té sege-zuvøzém. Yaq mbag ndøgo, khagua nøzøgim nonqo-te qaløvøtupam, sège-føløzømém, neka palai ndøgo, mege-te qo:løvøtupam,

27:24 27:24 Kel 23:11 **27:26** 27:26 Kel 28:1

vøvøndøzem. Khamøe ambá manqei ge꞉v-té qanø-ziandamín. 41 Geté livin-qase ndøugu, ibøkha mokho-te, nandi bawa mu꞉zavám. Yaq khagua mege, nandi-té qano꞉qavíg, vømøføgakh. Kha khokhokeáv. Geté okho, khamøe ndømøkuimát, khagua ate ndægo vømū-møkuvøem.

42 Yaq nakhag ezoqam, ndimbula ezoqam, zitøge-qa ndøgoám. Soqaín ndøgo, ndigu manqei-te titanqayam, vømø-khokhonīm. 43 Geté ndego nakhag kawa ezoqam, Zulies, Pol khandi꞉vat-qa ndøgoám. Yaq ndego gèzømbø-kház. Ezoqa ewaqape, ndigu tanqayam gi꞉zøtez, ndego ibøkha-te vøvuam manqat zø-eín, bemø-tanqayam, manqei-te bemøqaqavam. 44 Geté ndigu ezoqa nøme, tanqayam zøtezateav gigoam, khagua qaqageap-te fabam manqat zø-eín, manqei-te betē-tanqayam. Yaq av nqægo, ni ezoqa ate qatigoam, manqei-té qeimø-qaqavám, vøikhandi꞉n.

28

Malta manqei bawa-te gigoam

1 Ni manqei-te qeimøqa, yaq ni āv qatiyogém nqægo: Nqanek manqei bawa, iz Maltá. 2 Ndigu ezoqam, ta manqei-te ndøgo giyagam, matev eqeieqei nimatanám, vøkhatomb. Yaq gøina niløvutím. Zapa ndógo, qæ ndølanqavát neka qozaq ndønqeivøém.

3 Pol gøina ndøpizumát. Yaq gøina geløvut, qawagim, te-tata ndøgo, wazeam ndongikáv, pingim-te vømbōtag. Wazeam av nge꞉go teqatag, yaq løvøte qóqeív. 4 Yaq ndigu mo-manqei-anim, Pol gi-ometam, wazeam pingim-te gembo-følawam, āv ginibónd nqægo, “Ngenek pepen ezoqám as ndógoát. Unimanqatín. Ndego geoneáv, ibøkha-te. Geté ndakin, ndugu mbumbukiam nømu, ezoqam-te yaq-fia ndutaev, unimé꞉-laváo.”

5 Geté Pol wazeam sège-vingitáv, gøinam-te sasa ndø-ogiu. Yaq ndego soqain-qase qeiviáv. 6 Ezoqa āv gini-matavupám nqægo: Ndego ndømbo-tøpuí, o segébøiáv, vónanīm. Yaq amba me꞉nqanqeitupám. Geté Pol-te matev-qase fakhaneav qagoam, yaq matavap gè-enendém, gieinim, “Ngenek mbumbukiám nøme ategó.”

7 Ta manqei avønin-te ndøgo, manqei nøme møndøgoám. Ndøgo Publius-qá manqeí. Ngenek megeat ezoqam ndøgoám, ta manqei bawaqase-te ndøgo. Yaq ngenek ni gèkhatómb, lou neka venanqei nonqo vønī-etoam. Khøuwa misiká. 8 Publius-ge eve, enqoni mbovinumám. Ngusum tatas neka emu mbogoám. Venanqei nonqo-té gebuvám. Yaq Pol tenøwáv ndógo, zenda vømbøeve, sasa ndøguligulim. Yaq ndego enqoni, sègembo-navøém. 9 Nqanek matev qafakhan, yaq até enqonius ezoqa nømé-a, manqei bawa-te giyagam, Pol-te vøndōzav. Yaq enqoni sègezø-navøém. 10 Ndigu ni vizap kandambá ginigu. Yaq ni manqei nqawa qei-ivøvem, gekha gigiāp ndøgo, ni mbain qeigoam, ndigu sègenietoám.

Pol Lom taon-te gemøfakhan

11 Ta manqei bawa-te ndøgo, palai khagua møndøbøetám. Khamøe viav qa-ogitat, ndógo tømbøegéz. Aleksandlia taón qandovuáo. Palai khaguaqa mege-te ndo꞉go, Mbumbuk Qaqangeap-qá nqovønqova mo꞉goám.

28:2 28:2 2 Ko 11:27 **28:5** 28:5 Mak 16:18 **28:6** 28:6 Kel 14:11

Yaq khamøe viav qame-navøem, ni tøtiketámb, vøi-søkuzim. Løvøyak misiká qeisokhoam, ta manqei bawa-te ndøgo. 12 Yaq ni Silakus taonté qeimø-tokhotáv, khøuwa misika vøimø-qovezam. 13 Yaq nqawa qeivøvem, ni Legium taon-té qeitøteít, vøimø-tokhotav. Yaq nøme qandopave, khamøe sa zita-té qandofeá, vøsøkutan. Yaq khøuwa menas mbá qati-teitát, Puteoli taon-te vøimø-fakhan. 14 Ta taon-te ndøgo, Klisten ezoqam møndøgoám. Ndigu gèkhatómb. Yaq ni pula kopó, ti namba qati:goam. Yaq nqawa qei-ivøvem, zapá qeitøniáv, atema Lom taon-te.

15 Ndigu Klisten ezoqam, Lom taon-te giyagam, manqat é-møndømøyogém, av nqægo, ni Puteoli taon-te qeifakhan. Yaq ndigu ezoqa nøme, ni nømende-qa ndozáv. Andé qámbá, ginduzav. Nøme ndigu, ni Apius maket-té qeitø-qaqandám neka nøme, ta manqei-te ndøgo, vøi-qaqandam, Venanqei Nonqo Khoev Misika gimbo-akhaemam. Pol nginik ezoqa gezømet, yaq Mbumbukiam ike manqat mbo-eín, neka mbøni vømbōbøi.

Pol Lom taon-te, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat

16 Ni Lom taon-te qeimø-fakhan, yaq gaman ezoqam, Pol sègembotakém, av nqægo, khoev eqeieqei-té géyagát. Geté nakhag ezoqa kopo møndømbo-goám, gembo-kewagam.

17 Yaq khøuwa misika-qa zita-te, Pol Zu megetapak zø-akhayám. Yaq gindupindam, ndego āv gezømbe-eín nqægo, “Tát-za neka ata-za. Noqa yaq-te, manqat nqánek: No manqa-zapa-qase goneáv, nigi ezoqam-te neka nigi atanakha-zapazapa-za-qa matev-te. Geté Zu ezoqam, no sège-møvønonám, Zelusalem taon-te. Yaq no Lom ezoqam-qá zenda-té ginøveém. 18 Geté Lom ezoqam ginø-sinøzumem, ndigu no nqonqotønatqa ndøgoám. Zapa ndøgo, ndigu no-te manqa-zapa-qase qeiviáv, ta zapaya ndøgo, ezoqa løvøte-te ndi-abam, av Zu ezoqam noqa yaq-te qazømbe-pøovam. 19 Geté Zu ezoqam, tiqa manqat gèsanqawém. Yaq no nakhoa nøme qeiviáv. Yaq no āv qazømbe-eín nqægo: Ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, Siza, ekezan be-ewág, noqa manqa ovøyam manqat. Geté no ambá av nqægo, nøkeza ezoqam manqa nømøzøsøkuzām. 20 No zo ta zapaya nqánek qazømbe-akhá, nqanek manqat tæzøein. No nginik auli sen, te zapaya ndégo tinømbe-løvønøzat, ni Izlael ezoqam, Mbumbukiam-te nqazio-tana, tendo-khofotav, ni tekhandi:n.”

21 Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Zudia ezoqam, ni qoqa yaq-te pepa khofotøveáv. Neka nigi ezoqa kopo okhoeáv, ni-te, manqa vøqā-søkuzim, o qo zapaya, manqat soqain vønī-ein. 22 Geté ni qakeza manqat yogeqa nigú, ande āv khoqotē-matavap. Zapa ndógo, ni āv qatiyogé nqægo: Manqei-manqei ate ndægot, ezoqa nqanek bawan ndakinak, manqa mbogeve:matún.”

23 Yaq ndigu Pol namba, khøuwa nøme ndøzavém. Yaq ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa kandambá gindupindam, Pol ma ge:qotam. Yaq khøuwa gemat, qanaqanus atéma khagus, Pol Mbumbukiam-qá Megeat Matevqá yaq-té gene-zømesimát. Ndego āv gezømbe-ovøemát nqægo: Mozesqa guguna manqat neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat mokho-te, Yesu-qa yaq-te, møndø-peaomém. Yaq ndego ndigu Yesu-te khatoza-qa ndøgoám. 24 Ezoqa nøme, møndø-unimanqatiním, Polqa manqat. Geté nøme ndigu, unimanqatinteáv.

28:18 28:18 Kel 26:31 **28:19** 28:19 Kel 25:11 **28:20** 28:20 Kel 26:6-7 **28:22** 28:22 Kel 24:14

25 Yaq ndigu ekeza mokho-mba, ponqombap ndønqazém. Yaq sègezáv.
Geté Pol ndigu bugukhokhof, āv gezømbe-eín nqǽgo, “Manqat ndøgo,
Nqova Mbomambaqape zogi atanakha-zapazapa-za gezø-ein, Aezaya
mokho-te, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, nqanek
manqat unimanqatín. Ndøgo āv qane-eín nqǽgo,
26 ‘Vòqáv, ndigu ezoqam vømøzø̄-ein:
Zo ndòzo-ewagát.
Geté manqa mokho zombó-ndapemák.
Zo ndòzo-kewagát.
Geté zóqeivimák.
27 Zapa ndøgo, nginik ezoqam,
mbøni gèzø-føgøføgakhám,
neka gea gèzø-tokeáp,
neka bøi ndīkōpø̄ītāp.
Zapa ndøgo, ndigu poeveáv,
bøi tiːqeivat neka gea tiː-ewagat,
neka mokho tindapem,
yaq no-te vøndé-qambūz,
no vøté-khakheinøvēm.’ ”
28 Yaq Pol nøme gezø-ein, “Zo vòezøtéz. Mbumbukiam nqanek
khandi manqat, ndakin até bawan vini-ak-té genø-khofotáv. Yaq ndigu
ndøndapém.”*
30 Ta khoev-te ndøgo, Pol viav menás geqotam, fia vø̄-aumam. Yaq
gekha ezoqām ndigu, gindu-okhoam, sège-khatobín. 31 Ndego ezoqa
Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka Evezøza Yesu Keliso-qa yaq-té
gene-zømesimám. Ndego manqat sège-manqatám. Ezoqam-qa møe
goneáv. Neka ezoqa kopo ndego khazeáv.

28:26 28:26-27 Isa 6:9-10; Kel 25:13; 26:2, 6; 27:24; Lom 1:5 * **28:28** 28:28 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 29 Pol nqanek manqat ge-ein, yaq Zu ezoqam sègezáv. Izuizu manqa ndø-itumbumát. Manqa itumbam kandambá gigoat.

Lom
Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Lom taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Lom taon Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Ta khøuwa-te ndøgo, ndego Kolin taon-té gegoám. Pepa gumu-peawam, yaq Fibi mbo-etoám. Yaq Lom taon-te ngúnuk gundapát. Lom taon ndøgo, kandambaqapé. Itali manqei-té qagó. Gaman kawakawa-za ndógo tigoám. Klisten ezoqam ndigu, Lom taon-te gisøkhoam, nøme ndigu, Zu ezoqám, neka nøme ndigu, bawan vini-ák.

Nqanek pepa mokho-te, Pol taqa yaq-te ndógo tene-peawám, Mbumbukiam-qa bøi-te, ande āv khoqoté-ndaføyamba-ēq. Ndego āv gene-eín nqægo: Ezoqa ewaqape, manqa-zapazapa-ús. Neka ezoqa kopømba mbaín, Mozes-qa guguna manqat paev mokho-te o matev eqeieqei gone mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te ti-ndaføyamba-ez. Geté Yesu ti-unimanqatinim, yaq Mbumbukiam tiqa manqa-zapazapa ate ndægo, segembøé-navøém, yaq ndigu teqa bøi-te vø-ndaføyamba-ēz. Yaq ndigu kopømbaqapé, yage ndakinak ndóndapém, Yesu namba vøe-yagāt.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé sasae ezoqám. No Mbumbukiam ndøveatán. Tegé u-anem nógoát. Ezoqa teqa Manqat Mbomambaqape nøté-zømesimát.

2 Mbumbukiam é-møndo:-eín, tegi manqa vevezam ezoqam mokho-te, nqanek Manqat Mbomambaqape, ndòfakhán. Mbumbukiam-qá Manqat mokho-té qapeawáp. 3 Nqanek Manqat Mbomambaqape, ekeza Yo-qá yaq-té qanegó. Manqei-qape-qa matev-te, ndego Deivid-gé zeó. 4 Geté løvøte-te gendo-khandi:v, ta mokho-te, Nqova Mbomambaqape, ni āv qaninømánd nqægo: Ngenek Mbumbukiam-gé Yó, neka ndego bazaføgakh-qapé. Ndego Yesu Kelisó. Nigí Evezøzá.

5 Te mokho-te, Mbumbukiam kuku mbogoám no-te, neka no tege u-anem vōve. Yaq no bawabawan-te ate ndægo, ezoqa nó-itubít. Yaq ndigu tĭabiti-unimanqatiním neka teqa manqat tĭabiti-ndapém. Yaq Keliso-qa iz tàbete-eqawát.

6 Até zó-a, zo Mbumbukiam vøzō-akha. Zo ndakin Yesu Keliso-gí ezoqám. 7 Nqanek pepa zo-té qatø-peaomít, zo Lom taon-te nandozo-yage. Mbumbukiam kuku kandambá zo-te. Ndego zo ekeza ezoqam me:zæzá.

Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev ndògoát, zo-te.

Pol gepøogeapam, Lom taon-te tewav

8 Noqa manqat āv qaténgáz nqægo: No ike kandambá, noge Mbumbukiam-te, Yesu Keliso mokho-te, zo ezoqa ewaqape zapaya. Zapa ndógo, manqei-qape ate nqægo, ezoqa zoqa unimanqatin-qa yaq-te, sùgumu-manqatét. 9 Mbumbukiam, te zapaya no kha sa nqæ-nqonqotøve, no ezoqa teqa Manqat Mbomambaqape, ekeza Yo-qa yaq-te nqate-zømesim, ndego mòndæ-otév, no oskia nøzø-guligulimatún.

1:1 1:1 Kel 9:15 **1:2** 1:2 Lom 16:25-26 **1:5** 1:5 Kel 26:16-18; Gal 2:7-9 **1:7** 1:7 Num 6:25-26

Khøuwa kopoáv. 10 Neka no ndego āv qambøe-vi꞉matún nqægo: Ndego
poev tømbogoat, nakhoa bènø-mboqoá. Yaq notøndónáv, vaev-te, zo
banøzømet. 11 No vao kandambá zo-te. No zo zømete-qa neka Nqova
Mbomambaqape-qa bazaføgakh etoam-qa nøzøgó. Zo unimanqatin-te,
tòne-føgakhæz. 12 Yaq no zo namba tizi꞉goat, ni yaqyaq-a, niqa uniman-
qatin matev mokho-te, zita zítøpøzát, zo noqa zita vozó-tøpøzēm, neka no
zoqa zita vóe-tøpāz.
13 Nófuap! Zo vòezøtéz, av nqægo: No khøuwa kopoáv, qæpøogeapam,
zo tæzømet. Até zo mokho-té-a, noqa sasae-te, mokho bèfakhán, av
manqei nøme-te qæfakhanumat. Geté gènømbe-paín. 14 No Mbumbukiam-
qa Manqat, ezoqa ewaqape sà bazømbu-etoám, oskiá ndøgo, Glik bawan-
ak o bawan vini-ak ndigu, neka oskiá ndøgo, zøtezat ezoqam o zøtezatav
ezoqam ndigu. 15 Yaq nakémbá, no poev kandambá. Até zó-a, zo Lom
taon-te nandozo-yage, Manqat Mbomambaqape nøtézømás.

Mbumbukiam eqeieqei ndigu tenezæzá, ndigu ndi-unimanqatinat

16 No mivi mbaín, nqanek Manqat Mbomambaqape-qa yaq-te. Zapa
ndøgo, ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qá bazaføgakh mu꞉sasaeát. Yaq
gekha ezoqām ndigu, ndi-unimanqatinat, gékhandí꞉z. Nqanek khandi
matev, bugukhokhof Zu ezoqam-té qanøfakhán. Yaq vaev, até manqei
vini-ak-té-a, vømōfakhan. 17 Nqanek Manqat Mbomambaqape mokho-
te, ni Mbumbukiam teqa matev eqeieqei-qape nivevezám. Ta matev
eqeieqei-qape nqánek: Ezoqa teqa bøi-te, unimanqatin matév gini-
ndaføyamba-ezát. Unimanqatin matév qane-ngazøngazám neka uniman-
qatin matév qame-kopømba-ín. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Man-
qat, āv qane-peawáp nqægo, “Ezoqam ndøgo tené-ndaføyamba-év, te-
unimanqatintat. Yaq géyagét.”

Mbumbukiam qaqa tenøgó ndøgo, ndigu ndisanqawe

18 ⌞Nqanek manqat, Mbumbukiam ni eqeieqei ndenæna, ni nqazi-
unimanqatinat, ndøgo gigiap-qapé.⌟ Zapa ndøgo, Mbumbukiam, ndego
yan-te ngo꞉yage, āv gene-vevezám nqægo: Ndego qaqa kandambá.
Ezoqa ndigu, ndisanqawe neka manqa-zapazapa ndimatanam, neka ta
mokho-te, unimanqatin manqat sa nditokhonam, ti-te ndigu, Mbum-
bukiam yaq-fia ndøtá. 19 Zapa ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qa yaq-
te, mòndæzøtéz. Ndego ekezan mòndøzø-vøndøyám. 20 Unimanqatín.
Ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam te-omet. Geté Mbumbukiam
manqei-qape ande ge꞉khakheinam, atema ndakin, gigiap ate ndægo,
gekhakheinam, ni āv qani-nømendím nqægo: Ndego bazaføgakh-qapé,
miavmiáv, neka ndego unimanqatin Mbumbukiám. Yaq nakémbá,
ezoqa kopømba mbaín, timanqatat av nqægo, “Ni manqa-zapazapa
goneāv, zapa ndōgo, ni Mbumbukiam-qa yaq-te nǐtinøtenāk.” 21 Ndigu
Mbumbukiam mòndæzøtéz. Geté ndigu matavapøteáv, av nqægo, ndego
Mbumbukiām. Neka ndigu ndego vizupáv. Neka ndigu te-te ike manqat
manqatemáv. Yaq tiqa matavap mòndømø-mokho-mbaín. Tiqa mokho-te,
matavap eqeieqei mbaín. Bøivun mu꞉nqeitám.
22 Ndigu ekeza kha, matavap loloakh-us me꞉vewé. Geté tiqa matavap,
mòndøzø-livilivisám. 23 Tiqa matev, mokho mbaín. Zapa ndógo, khandi

1:10 1:10 Kel 19:21; Lom 15:23 **1:13** 1:13 Kel 19:21 **1:16** 1:16 Mak 8:38; 1 Ko 1:18-24; Kel 13:46 **1:17** 1:17 Lom 3:21-22; Hab 2:4 **1:19** 1:19 Kel 14:15-17; 17:24-28 **1:20** 1:20 Job 12:7-9; Psa 19:1 **1:21** 1:21 Ef 4:17-18 **1:22** 1:22 Jer 10:14; 1 Ko 1:20 **1:23** 1:23 Deut 4:15-19; Psa 106:20

miav-ak Mbumbukiam, ndigu vizupáv. Geté tae khøuwiap bugug vinivinimba mbovizáp, ekezan ndikhakheinam, bugug kopømba ande av ezoqam ndi:gu, vaev-te tipakhaez, o pipisi ndi:gu o søvakha gigiap ndi:gu o gigiap ndivisigiap ndi:gu. 24 Yaq nakémbá, Mbumbukiam sègezø-iváv. Ndigu manqa-zapazapa, sà bematønumít, av ndi:qovetu. Yaq tiqa mambe matev-te, izuizu kha soqaqape-té giabenø-veém, neka yaqyaqa mivi betē-etoam. 25 Ndigu unimanqatin manqat, Mbumbukiam-qa yaq-te, gè-ivøvém, khavozam manqat vømbō-paevem. Ndigu gigiap mba mbovizáp, Mbumbukiam gekhakheinam, neka taqa iz ndīmbō-ēqāwāt. Geté Mbumbukiam, ndego gigiap ate nqægo gekhakheinam, ndigu vizupáv. Geté teqa iz, miavmiav, bèto-eqawát. Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

26 Mbumbukiam zita gi:wuowem, yaq ndego sègezø-iváv. Ndigu mivi matev, sà tiabiti-matønumít, av ekezan ndi:qovetu. Sakheis nøme, nøkenøkem matev eqeieqei, gè-ivøvém. Yaq izu sakheis mambe matev ndøgoatún. 27 Yaq até anganá-ya, ezoqa nøme, nøkenøkem matev eqeieqei, gè-ivøvém, sakheis namba. Yaq tiqa poev, ndøgo ekeza mbøni mokho-te ande gøinam me ndøwageap, angana nøme-té qanø-okhoatún, yaq ndigu izu angana mambe matev vøgoatun. Ta mokho-te ndøgo, ndigu miviqape ndø-ndapemín. Ndøgo tiqa matev-qá yaq-fiá.

28 Ndigu ezoqam, gèzømbo-qasí:v. Mbumbukiam-qa yaq-te matavapøteáv. Yaq Mbumbukiam ndigu tiqa matavap soqøsoqa-té genøziváz. Matev sá tiabegó ndøgo, eqeieqei mbain ndøgo. 29 Ndigu tiqa mokho-te, manqa-zapazapa vinivinimba gèmøzø-tøtøvøyám. Ezoqa soqaqape-te abam matev, neka gigiap qovetu matev, neka ezoqa ngenøgim matev, neka ova matev, neka ezoqa pakhapakha khaneam matev, neka nøfee matev, neka khavozam matev, neka ka awam matev, ndigu khàpe zømbe-khouwév. Ndigu manqa ndøgeve:matún, 30 neka manqat soqøsoqa vømanqatatun. Ndigu Mbumbukiam gèsanqawé. Ezoqa nøme gèvøozotatún neka ekeza mokho-mba vøe-khambuvupatun neka ekeza kha vø-eqatatun. Ndigu manqa-zapazapa nøme matanamqa ndøvawatún. Neka ndigu evøndipakha-qa manqat pøpøvumáv. 31 Ndigu matavap eqeieqei mbaín. Manqa mbusa giveemin, yaq ndigu matev gonemáv, av gi:-einimin. Ndigu kuku matev mbaín neka tanakh matev mbaín, ezoqa nøme-te. 32 Mbumbukiam-qa Manqat, āv qanemanqaté nqægo, “Gekha ezoqām ndigu, matev av nqægo gigoatun, ndigu bèpakhaéz.” Ndigu nqanek manqat mòndæzøtéz. Geté manqazapazapa sègegoatún. Geté ta-mbá mbá ndøgo, ekezan manqa-zapazapa ndimatanam. Ndigu até ezoqa nømé-a, zita zøtøpazét. Matev āv tinímatønumát.

2

Mbumbukiam-qa manqa ovøyam matev eqeieqei

1 Qo gekha ezoqam, ezoqa nøme-te manqat ndoqo-møvøyam, qo kopømba mbaín toqo-matavupat, av nqægo, qo qakezan, manqa-zapa mbaīn. Zapa ndógo, matev nøme, taqa yaq-te, qo ezoqa nøme-te manqat ndoqo-møvøyam, qo qakezan mòqogoatún, av ndigu ndi:matanam. Yaq até qó-a, manqa-zapa-ús. 2 Ni mĭzi:nøtén, Mbumbukiam ti-te ndigu, yaq-fia ndetawat, ndigu matev soqøsoqa ndimatanam, ndøgo eqeieqeí.

1:27 1:27 Lev 18:22; 20:13; 1 Ko 6:9 **2:1** 2:1 Met 7:1-2; Zion 8:7

3 Yaq ge qô, ndoqo-matavap, qo qakezan matev av ndoqote-matanam,
av ezoqa nøme-te manqat ndoqote-møvøyam, yaq qo Mbumbukiam-qa
yaq-fia taev-te, ndoqóvuaq? Av taoká. Qóvuaqák. 4 Neka ge qô,
Mbumbukiam-qa kuku matev kandambaqape neka tanøtanakh matev
neka aiyaiyav matev qo-te, geqambó-qasi:v? Neka qo qeiviâv, av
nqægo, Mbumbukiam qo teqa kuku matev mokho-te, qambuqan-qa
ndeqago. 5 Geté qo ùni qote-føgakhæq neka gèqambo-qasí:v, toqoqam-
buq. Yaq ta matev mokho-te, qo Mbumbukiam-qa qaqa, qo-te ndømbogo,
qòkhouwevtét. Yaq ndego, ta khøuwa-te ndøgo, teqa qaqa tøndovea, qo-
te yaq-fia āv tenétá. Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa ewaqape tinóqeivím
ndógo, teqa manqa ovøyam matev eqeieqeí. 6 Mbumbukiam ezoqa
ewaqape, yaq-fia āv tezømbé-etoám, av ndigu ndi:matanam. 7 Ti-te
ndigu, matev eqeieqei matanam-te bazaføgakh ndi-asøzu, neka yage
qanimav-qape-qa ndivawe, Mbumbukiam namba, neka megemege-te
ndo:go, iz akhae kandambaqape neka khandi vaev mbain ndape-qa
ndigu, ti-te ndigu, Mbumbukiam khandi miavmiav zǿ-etoám. 8 Geté ti-
te ndigu, ekeza kha mba ndi:qeivi neka unimanqatin manqat ndisan-
qawe neka matev soqøsoqa ndimbopaev, Mbumbukiam qaqa zǿgó neka
yaq-fia vǿtā. 9 Ezoqa ewaqape, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam,
viniv-qape neka mbøni vaev matev zǿfakhanám. Bugukhokhof Zu
ezoqám. Geté até bawan vini-ák-a. 10 Geté ti-te ndigu, matev eqeieqei
ndimatanam, Mbumbukiam yage qanimav-qape neka iz akhae matev
neka sambi matev zǿ-etoám. Bugukhokhof Zu ezoqám. Geté até bawan
vini-ák-a. 11 Zapa ndógo, Mbumbukiam, ndego manqa ovøyam ezoqam
eqeieqeí. Ndego ambá av nqægo, yaq-mbā genøwavīn.
12 Matev av nqægo: Gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-qa guguna
manqat mbain ndigu neka manqa-zapa ndimatanam, ndigu gésoqoéz,
oskiá ndøgo, guguna manqat mbain ndigu. Neka gekha ezoqām
ndigu, Mbumbukiam-qa guguna manqat ndøzøgo neka manqa-zapa
ndimatanam, yaq Mbumbukiam ekeza guguna manqat mbópáev. Yaq
yaq-fia āv tezømbé-etoám. 13 Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa bøi-te,
ndaføyamba ambā ndígu tigu, teqa guguna manqat sa ndiyoge. Geté
ndaføyamba ndígu tigú, teqa guguna manqat ndimbopaev. 14 Bawan vini-
ak, ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat mbaín. Geté ndigu ezoqa
nøme, matev sège-matønumatún, av guguna manqat ndæmanqate. Zapa
ndógo, oskiá ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat zøtezateav
ndøgo, ndigu guguna manqat ndøzôgó, tiqa mokho-te. 15 Tiqa matev ni
āv qaninømánd nqægo: Mbumbukiam-qa guguna manqat, tiqa mbøni-
té qanu:-peawáp. Manqa-zapa gigoatun, yaq ekeza matavap ndøgo,
soqøsoqa me:zæbín. Geté matev eqeieqei gigoatun, ekeza matavap
ndøgo, ezoqa eqeieqei vøezæbin. 16 Mbumbukiam-qa manqa ovøyam
kandambaqape-te, bavokhó qandó-fakhán, ta khøuwa-te ndøgo, Mbum-
bukiam Yesu Keliso-qa mokho-te, ezoqam-qa matev tegevea, khonoam-
te ndimatanam. Manqat Mbomambaqape, no ezoqa nqate-zømesim, āv
tøne-manqaté.

Zu ezoqam-qa yaq-te, ndigu Mozes-qa guguna manqat ndimbopaev

17 Gebâ qo, Zu ezoqam, qo Mozes-qa guguna manqat-te ndoqoto-
taqa neka Mbumbukiam-qa yaq-te ndoqote-khambuvap? 18 Qo

2:4 2:4 Ef 1:7; 2 Pita 3:15 **2:6** 2:6 Psa 62:12; Prov 24:12; Met 16:27; 2 Ko 5:10 **2:8** 2:8 2 Tes 1:8 **2:14** 2:14 Kel 10:35

Mbumbukiam-qa poev mòqote-qatéq, neka qo mòqote-qatéq, gekha matēv ndøgo, eqeieqei. Zapa ndógo, qo Mozes-qa guguna manqat, møndæ-qamákh. 19 Qo āv qoqote-mataváp nqægo: Qo bøi waev mbain ezoqam-gí ituza ezoqám neka tiqá waév, ndigu bøivun-te ndiyage. 20 Neka qo ndoqo-matavap, qo matavap mbain ezoqam-gí ovøyam ezoqám neka qo zøtezat mbain ezoqam-gí nømendim ezoqám. Qo Mozes-qa guguna manqat nandaqago, yaq qo āv qoqote-mataváp nqægo: Qo matev ate ndægo mòqote-qatéq neka unimanqatin manqat ate ndægo ndaqâgó.

21 Ge qô, ezoqa nøme ndoqote-zømesim, qo qakeza nømendim matev to-qombó-paev? Qo ezoqa ndoqozø-manqate av nqægo, “Ndø-aqònǎm,” gebâ qakezan, moqó-aqonumatun? 22 Neka qo ezoqa nøme ndoqo-guguza av nqægo, “Nøkenøkem matev ndøngì:wǎt,” gebâ qakezan, nøkenøkem matev moqó-ngi:tatun? Neka qo tae khøuwiap ndoqo-sanqawe, gê, qo tae khøuwiap khoev-te, taqa gigiap fia kandakanda moqó-aqonumatun? 23 Qo āv qoqote-khambuváp nqægo, “Ni Mbumbukiam-qa guguna manqat nqanîgú.” Geté qo sòqo-møkuimatún, neka ta mokho-te, Mbumbukiam-qa iz voqō-voain. 24 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo, “Zo Zu ezoqam zapayá, bawan vini-ak, Mbumbukiam-qa iz ndingi:wat.”

25 Qo Mbumbukiam-qa guguna manqat toqombo-pavat, yaq qoqa ngusum kepøtøzat matev, mokho-ús. Geté toqonqawa, qo andé ngusum kepøtøzateav ezoqam me qote:gó. 26 Bawan vini-ak, ndigu ngusu qogøzat matev mbaín. Geté ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat timbopavat, yaq Mbumbukiam ndigu andé ngusu qogøzat ezoqam me me:zæzá. 27 Ndigu bawan vini-ak, ndigu ngusu qogøzat matev mbain ndigu, gete Mbumbukiam-qa guguna manqat sa ndimbopaev, ndigu qo Zu ezoqam, manqa-zapa-us mé:qæq, qo ngusu qogøzat matev nandaqago neka guguna manqat uni ndoqote-qateqat, gete qoqo-møkuiatun.

28 Zu ezoqam-anim, ambá ndēgo, ndego ngusum-te ndego, neka tegi ngusum vøkepøtøzem. 29 Geté Zu ezoqam-anim ndégo, ndego ekeza mbøni-te Zu ezoqam ndego. Neka unimanqatin ngusu qogøzat matev, ambá ndøgo, ezoqam-qa kha-te gigoatun, av Mozes-qa guguna manqat nqæpeawap. Geté unimanqatin ngusu qogøzat matev ndógo, Mbumbukiam-ge Nqova, ezoqam-qa mbøni-te gegoatun. Ezoqam av ngi:gu, ambá av nqægo, iz akhae matev ezoqam-tē gi-upøgimatūn, geté ndigu iz akhae matev, Mbumbukiam-té gi-upøgimatún.

3

Matev ndøgo, Mbumbukiam manqa mbusa geve, tego, ndego ndømatanám

1 ⌞Av tægoat ndægo, av qate-peaumavun.⌟ Yaq gê, ndøgo qanimâv, Zu ezoqam ndoqogo? Neka ngusu qogøzat matev mokho tógo? 2 Ndøgo qanimav-qapé neka mokho kandambá. Bugukhokhof nqánek: Mbumbukiam ekeza manqat, Zu ezoqam-qá zenda-té genøvé. 3 Unimanqatín, Zu ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa manqat paeveáv. Geté, zô ndozo-matavap? Mbumbukiam ndigu gezø-ein, av nqægo, “Zo nogî ezoqām,” yaq gê, ndego ekeza manqat ndøsanqawe? 4 Av taoká. Mbumbukiam

2:20 2:20 2 Tim 3:5 **2:21** 2:21 Met 23:3-4 **2:24** 2:24 Isa 52:5 **2:26** 2:26 Gal 5:6 **2:29** 2:29 Deut 30:6; Kol 2:11 **3:4** 3:4 Psa 51:4

unimanqatin manqat mba ndømanqaté. Ezoqam ambá ndækhavozám.
Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,
“Mbumbúkiam! Ezoqa ndǫ̀qeivím, av nqægo:
Manqat ndøgo, qo ndoqo-manqate, ndaføyamba-qapé.
Ezoqa qo manqa ovøyam-te vee-qa teqago, yaq qo ndòqopitáv.
Zapa ndógo, qo unimanqatin ezoqám.”
5 Niqa manqa-zapazapa mokho-te, ezoqa tiqeivat av nqægo, Mbumbukiam ekezan, matev eqeieqei-qapē, yaq gê, ni áv khazí:-einɨ̄m? Gê, ezoqa nøme-qa manqat unimanqatín, ndigu ndimanqate, av nqægo, ndøgo eqeieqeɨ̄ mbā, Mbumbukiam ni-te yaq-fia teta, niqa manqa-zapazapa zapaya? 6 Av taoká. Mbumbukiam-qa matev eqeieqei-qapé. Teqa manqa ovøyam amba soqain tøgonin, yaq gê, ndego manqei-qape ezoqa ate ndi:gu-qa manqa ovøyam áv kené-ewāg?
7 Ezoqa nøme, āv gini-manqatatún nqægo, “Noqa meakha manqat mokho-te, ezoqa tiqeivat, av nqægo, Mbumbukiam ndego vinɨ̄, ndego unimanqatin manqat mba ndømanqatē, yaq ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qa iz tø-eqatat, yaq gekha zapâ, no Mbumbukiam manqa-zapa-us tenæmbat?” 8 Neka ezoqa nøme ndimanqate, “Manqa-zapazapa, sà bizigú. Yaq matev eqeieqei tàbetønde-wáv.” Ezoqa nøme, ni-te manqat āv gini-møvøét nqægo: Ni ezoqam āv tøti-zømesím. Geté ndøgo meakha manqát. Mbumbukiam ti-te ndigu, yaq-fia eqeieqei ndǿtá, ndigu ni-te manqat av nqægo ndimøvøet.

Ezoqa kopo eqeieqei mbaɨn, Mbumbukiam-qa bøi-te

9 Yaq ndakin áv khané:go? Ni Zu ezoqam, bawan vini-ak tizí-løvuza? Av taoká. No zo mǿte-zømesimavún, av nqægo, Zu ezoqam neka bawan vini-ak, manqa-zapazapa-qa mokho-te, kopømbá sugumu:gú. 10 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo:
“Ezoqa eqeieqei kopo mbaín.
Ūnime:-mbaín.
11 Ezoqa matavap loloakh-us kopo mbaín.
Neka ezoqa kopo mbaín,
ndego Mbumbukiam-qa poev gone-qa ndembogo.
12 Ezoqa ewaqape,
Mbumbukiam zitá gini-wuowém.
Ndigu sùgumu-soqoéz.
Ezoqa kopo, matev eqeieqei gonemáv. Mbaín.
13 Tiqa manqa-nqa,
andé manqei-pakha ozap mboqogeap me me:gó.
Tiqa tou,
meakha manqat me:manqaté.
Tiqa manqat,
andé wazeam soqaqape-gi khayam me me:gó.
14 Tiqa manqa-nqa-te,
manqat soqøsoqa neka ezoqa ngenøgim matev, mǿndømø-tøtøvøyám.
15 Ndigu ezoqa nøme,
pakhapakha nakhamas-té ginø-khanæmatún.
16 Ndigu ande āv kinɨ̄-okhoatun,
ezoqa gèngiæzotatún

3:9 3:9 Lom 1:18–2:24; 3:23 **3:10** 3:10-12 Psa 14:1-3; 53:1-3 **3:13** 3:13 Psa 5:9; 140:3 **3:14** 3:14 Psa 10:7 **3:15** 3:15-17 Isa 59:7-8

neka potonam matev vǝzǝ-etoumatun.
17 Ezoqa nǝme namba, sambi-te ande āv khoqoté-yagāt,
ndigu zǝtezateáv.
18 Neka ndigu Mbumbukiam-te,
mǝe mbaín.”
19 Ni mĩzi:nǝtén, Mozes-qa guguna manqat ate ndægo, ti-té tǝnǝ-manqaté, ndigu guguna manqat mokho-te ndu:gu. Yaq ezoqa ewaqape, manqat tĩabiti-khoutǝvém, neka manqei-qape ezoqam ate ndi:gu tĩabiti-matǝvemém, av nqægo, ni ezoqa ewaqape, manqa-zapazapa-ūs, Mbumbukiam-qa bǝi-te. 20 Guguna manqat toqombo-pavat, ta mokho-te ndǝgo, ezoqa kopǝmba mbaín, Mbumbukiam-qa bǝi-te ti:-ndafǝyamba-ez. Geté guguna manqat, niqa manqa-zapazapa mba me:vǝndǝzú.

Ni Mbumbukiam-qa bǝi-te, ndǝgo tizi:-ndafǝyamba-én, Yesu tizi-unimanqatinim

21 Geté ndakin, Mbumbukiam-qa matev eqeieqei-qape, taqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat ndæmanqate neka tegi manqa vevezam ezoqam gi:manqatam, màndoveá. Ndǝgo ambá av nqægo, Mozes-qā guguna manqat mokho-tē qandoveā. 22 Yaq gekha ezoqām ndigu, Yesu Keliso ndi-unimanqatinat, Mbumbukiam eqeieqei mé:zǽb.

Ezoqa ewaqape kopó. Vinivinimba mbaín. 23 Ni ezoqa ate nqazi:gu, manqa-zapazapa-ús. Ni zĩbusǝtǝvém, matev, av Mbumbukiam qambǝe-pǝovam. Yaq ni ambá av nqægo, Mbumbukiam-qā waev-tē qazu:yagē. 24 Mbumbukiam kuku kandambá ni-te. Yaq Yesu ni genqovotan, ta zapaya ndǝgo, ndego ni eqeieqei me:nǽmb. Yaq-mbá segegó.

25 Mbumbukiam, Yesu niqa manqa-zapazapa evǝzam nonqo ndokhofotáv. Kopǝmba ande av sǝvakha gigiap ndi:gu, tenénaním, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam gilǝvusumatun, yaq Mbumbukiam-qa qaqa vǝe-navǝém, ni-te. Yaq ni teqa bǝi-te ndǝgo tizí:-ndafǝyamba-én, ni tizi-unimanqatinim, av nqægo, Yesu-qa kouk ni zapayā qanewā. Mbumbukiam nqanek matev tenegó ndǝgo: Ni gí:nǝmánd, av nqægo, teqa matev eqeieqei-qapé. Ndego ezoqa yaq-fia nqosǝgeap nakhamaste etopǝteáv, tiqa manqa-zapazapa zapaya, ndigu bugukhokhof gimatǝnumam, Yesu fakhaneav qagoam. 26 Zapa ndǝgo, ndego aiyaiyav matev ezoqám. Mbumbukiam ni ndakin khǝuwa-te, teqa matev eqeieqei-qape, ta mokho-te nqánek gini-nǝmendím: Ndego Mbumbukiam eqeieqei-qape, ni eqeieqei ndǝgo tenénæmb, ni Yesu tizi-unimanqatinim.

27 Av tægoat ndægo, yaq gê, ni kopǝmbâ nqazi:-khambuvap? Ǽv taoká. Kopǝmba mbaín! Zapa ndǝgo. Ni Mbumbukiam-qa bǝi-te, ambá ta zapaya ndǝgo, tizi:-ndafǝyamba-ēn, Mozes-qa guguna manqat nqazimbopaev. Geté ni Mbumbukiam eqeieqei sa ndǝgo tininæná, ni nqazi-unimanqatinat. 28 Ni ndakin āv qazi:qeiví nqǽgo: Ezoqa Mbumbukiam-qa bǝi-te nqánek giní-ndafǝyamba-éz, Yesu ti-unimanqatinim. Taoká ndǝgo, Mozes-qa guguna manqat timbopavat. 29 Gèmbo-mataváp. Gê, Mbumbukiam ndego Zu ezoqam-gê Mbumbukiam yakhapùs? Neka ndego bawan vini-ak-gê Mbumbukiâm mbà? Ǽv taoká. Ndego até bawan vini-ak-gé Mbumbukiám. 30 Zapa ndǝgo, Mbumbukiam kopo

3:18 3:18 Psa 36:1 **3:20** 3:20 Psa 143:2; Lom 7:7; Gal 2:16 **3:22** 3:22 Gal 2:16 **3:24** 3:24 Lom 5:1 **3:29** 3:29 Lom 10:12 **3:30** 3:30 Deut 6:4; Gal 3:20

sate ndégo. Ndego ezoqa eqeieqei nqánek genézæb, ndigu Yesu
ti-unimanqatinim, Zu ezoqam nekā bawan vini-ak. 31 Yaq gê, ni
Yesu nqazi-unimanqatinat, Mozes-qa guguna manqat khokho manqat
zívewe? Av taoká. Geté ni āv qazi:-unimanqatinát nqægo: Manqat ndøgo
ndøpeawap, unimanqatín.

4

Mbumbukiam Eibleem, eqeieqei ta zapaya nqánek geneveó, ndego gè-unimanqatín

1 Ni qaziqeivim av nqægo, ni Mbumbukiam-qa bøi-te, niqa uni-
manqatin matev mokho-te tizi:-ndaføyamba-en, yaq gê, nigi bawan-
ge atanakha-zapa Eibleem-qa yaq-te, gekha manqat zí-einīm? Ndego
áv kené-ndaføyamba-ev? 2 Eibleem Mbumbukiam-qa bøi-te, amba
ekeza matev matanam-te te:-ndaføyamba-evin, yaq ndego kopømbá,
ambá ge:khambuvimín. Geté ndego kopømba mbaín, Mbumbukiam-
qa megemege-te te:khambuvupat. Zapa ndógo, ndego ambá av nqægo,
matev-qape ndømatanām. 3 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv
qane-eín nqægo, "Eibleem Mbumbukiam, gè-unimanqatín. Yaq Mbum-
bukiam ndego ta zapaya ndøgo, ndaføyamba-qape me:veó."

4 Gekha ezoqām ndego, ndesasaeat, yaq-fia ndó-upøgimāt, ndøgo
kuku matév mbá. Zapa ndógo, ndego fia-qa ndøsasaeát. 5 Geté
gekha ezoqām ndego, matev-qase goneav tøgoat, gete te-unimanqatin,
av nqægo, Mbumbukiam manqa-zapa-us ezoqam, eqeieqei tiqa uni-
manqatin matev zapayā genēveō, ndego Mbumbukiam-qa bøi-te gé:-
ndaføyamba-év. 6 Deivid ndógo tene-manqatám, av ge:-ein nqægo:
Gekha ezoqām ndego, sasae goneav qagoam, gete Mbumbukiam ndego
ndaføyamba teveo, ndego kopømbá, khanakhanákh. Sams mbuk mokho-
te, ndego āv gene-peawám nqégo:

7 "Ezoqa ndigu Mbumbukiam-qa Manqat gimøkuimam,
yaq ndego tiqa manqa-zapazapa sa qambøe-navøem neka vøtok,
ndigu ezoqa kopømbá, khanakhanákh.
8 Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, Evezøza teqa manqa-zapazapa
sekemba matavapøteav ndøgo,
ndego kopømbá, khanakhanákh."

9 Gê, nqanek khanakhanakh, Deivid ge:manqatam, tiqa mba ndígù,
Zu ezoqam? Av taoká. Ndøgo até tiqa ndigú-a, bawan vini-ak, ndigu
ngusum qogøzatav ndigu. Ni āv qazi:qeivím nqégo: Mbumbukiam
Eibleem ndaføyamba-qape, teqa unimanqatin zapayá geneveó. 10 Yaq
gê, ndego Eibleem eqeieqei gekha khaiya-tē genéveo? Ta khøuwa-te
ndøgo, ndego ngusum é-møndømbó-kepøtøzem, ó, taqā zita-tē ginømbō-
kepøtøzem? Nqáe! Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam Eibleem eqeieqei
geveo, ndego ngusum naqá kepøtøzateáv. 11 Yaq Eibleem vaev-te ngusum
gimbo-kepøtøzem, ndøgo andé khakhatáp av nqægo, Mbumbukiam
ndego teqa unimanqatin matev zapaya, eqeieqei é-møndæveó, ndego
ngusum kepøtøzateav gegoam. Yaq av nqægo, Eibleem møndø-tigí-
atanakha-zapa-év, ndigu ndi-unimanqatinat, yaq ta mokho-te ndøgo,
Mbumbukiam-qa bøi-te vø-ndaføyamba-ez. Ndego até tigí atanakha-zapá,
ndigu ngusum qogøzatav ndigu. 12 Eibleem até Zu ezoqám-a, ndigu ngusu

3:31 3:31 Met 5:17 **4:3** 4:3 Gen 15:6; Gal 3:6 **4:7** 4:7-8 Psa 32:1-2 **4:11** 4:11 Gen 17:10-11

qogøzat ndizøgo, mɔ̀ndø-tigí-atanakha-zapa-év. Geté ndego ambá ta zapaya ndógo, tene-tigi-atanakha-zapa-ēv, ndigu ngusu qogøzat ndizøgo. Av taoká. Geté ndógo tene-tigi-atanakha-zapa-év, ndigu teqa matev ndimbopaev neka ndi-unimanqatinat, av ndego geː-unimanqatintam, ndego ngusum kepøtøzateav qagoam.

Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam geve, tiqa ndigu, ndi-unimanqatinat

13 Mbumbukiam Eibleem neka tegi zi, manqa mbusa āv gezømbevé nqǽgo, “Manqei-qape zoqá.” Geté ndego ambá ta zapaya ndøgo tezømbevē, Eibleem guguna manqat gembopavam. Geté ndego Mbumbukiam, gè-unimanqatín, yaq teqa bøi-te vø̄e-ndaføyamba-ev. Yaq Mbumbukiam, ndego nqanek manqa mbusa, ta zapaya ndógo tembøevé. 14 Ezoqa nqanek Mbumbukiam-qa manqa mbusa amba guguna manqat paev matev mokho-te tindapemin, yaq unimanqatin matev, mokho ambá mbaín. Yaq até ta manqa mbusá-ya, Mbumbukiam Eibleem-te geve, mokho ambá mbaín. 15 Mozes-qa guguna manqat, kopømba mbaín tønitøke. Zapa ndógo, toqonqawa, yaq Mbumbukiam-qá qaqa qóqeív. Geté nqanek guguna manqat amba mbain tøgonin, yaq ambá kopømba mbaín, toqonqawa.

16 Yaq nakémbá, matev ndøgo, Mbumbukiam manqa mbusa geve, ni unimanqatin matev mokho-té qazinǿ-ndapét. Mbumbukiam-qá kuku matev mokho-té. Ndego matev ni Eibleem-gi zi ate nqaziːgu, giní-etoám. Ndego ambá ti-mba ndigu tezǿ-etoām, ndigu Mozes-qa guguna manqat mokho-te nduːgu. Geté ndego ni ate nqaziːgu giní-etoám, ni nqazi-unimanqatinat, av Eibleem geː-unimanqatintam. Zapa ndógo, Eibleem ni ezoqa ate nqaziːgu, nqazi-unimanqatinat, nigí atanakha-zapá. 17 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat-te, ndego Eibleem āv gembøe-eín nqǽgo, “No qo bawan kopoav-gé atanakha-zapa nøvé.” Mbumbukiam-qa bøi-te, Eibleem bawan kopoav-gé atanakha-zapá. Yaq Eibleem Mbumbukiam-qa manqat, gè-unimanqatín. Zapa ndógo, ndego mɔ̀ndæ-otév, Mbumbukiam, ndego bazaføgakh-qapé. Ndego kopømbaqapé, løvøte ezoqam segé-khandíːz neka gekha matēv ndøgo, mbain ndøgo, manqat vǿ-eín, yaq segēfakhān.

18 Eibleem khàpumu-lawaqape-év, neka zas khape vø̄e-ngæpuka-ev, nakhei tizøfakhaz. Geté ndego sège-unimanqatín, neka Mbumbukiam-te, āv genetawám nqǽgo: Ndego nakhasam ndɔ̀mbo-etoám, yaq ndego bawabawan kopoav-gé atanakha-zapa ndógoát, av Mbumbukiam manqa mbusa geːve te-te, gembo-ein, “Qogi qazi av tinigoāt. Kopoav-qapi.” 19 Ta khøuwa-te ndøgo, Eibleem-qa viav, ambá andled vømɔ̀ndapin. Ndego kha é-mɔ̀ndɔ̀mbøe-bøí. Neka Sæla-qa kha até kopó. Kopømba mbaín nakhei tizøfakhaz. Eibleem mɔ̀ndæ-otév. Geté ndego sège-unimanqatintám. Teqa unimanqatin matev, khapelavøqase navøepøteáv, Mbumbukiam-te. 20 Ndego manqa qavotøpøteáv, Mbumbukiam-qa manqa mbusa-qa yaq-te. Geté teqa unimanqatin nøme mba mbøe-khouwevtát, neka ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qa iz vø̄-eqatam. 21 Ndego matavap é-møndoːvé av nqægo: Mbumbukiam ndego kopømbaqapé, matev ndɔ̀matanám, av manqa mbusa gembøeve.

4:13 4:13 Gen 17:4-6; 22:17-18; Gal 3:29 **4:14** 4:14 Gal 3:18 **4:15** 4:15 Lom 3:20; 5:13 **4:16** 4:16 Gal 3:7 **4:17** 4:17 Gen 17:5 **4:18** 4:18 Gen 15:5 **4:19** 4:19 Gen 17:17

22 Yaq Mbumbukiam, Eibleem teqa unimanqatin matev zapaya,
ndaføyamba-qape meːveó. 23 Nqanek manqat, Mbumbukiam-qa Manqat-
te nqapeawap, ambá av nqǣgo, Eibleem-qa mba ndøpeawāp. 24 Geté
ndøgo, até ni nonqó-a, sùgumu-peawáp. Até ní-a, Mbumbukiam
eqeieqei míːnémb, ni ndego nqazi-unimanqatinat, ndego Yesu løvøte-te
gekhandiːv, nigi Evezøza. 25 Mbumbukiam Yesu niqa manqa-zapazapa
zapayá, ezoqam-qa zenda-te geve, gilaem. Neka ndego løvøte-te nqánek
gene-khandíːv: Ni zíː-ndaføyamba-én, Mbumbukiam-qa bøi-te.

5

Mbumbukiam ni eqeieqei giːnæmb

1 Mbumbukiam ni eqeieqei giːnæmb, ni qazi-unimanqatinim, yaq ni
ndakin sambí, Mbumbukiam namba. Nigi Evezøza Yesu Keliso mokho-
té qando-fakhán. 2 Ndego ni, unimanqatin matev mokho-te, nakhoa
nimboqoá, Mbumbukiam-qa kuku matev-te vizimō-fakhan. Yaq ni
ndakin ta kuku matev-té qaziyagé. Yaq ni khanakhanákh. Zapa ndógo,
ni tizio-taná ndógo: Ni yage qanimav-qape zíndapém, Mbumbukiam
namba. 3 Geté ni khanakhanakh ta-mbá taoká ndøgo, ma nqazimbøe-
keoge. Geté ni até viniv matev mokho-té-a, khanakhanákh. Zapa ndógo,
ni mĭziːnøtén, viniv matev mokho-te, ni baza nimbí-føgákh. 4 Yaq
bazaføgakh-us toqoyat, qo qóbøiaqák, khamasim matev tøndo-okhoat. Yaq
ta bazaføgakh-us waniap matev mokho-te, Mbumbukiam-te vintønat
matev ndøfakhán. 5 Nqanek vintønat matev, Mbumbukiam-te, ni ambá
av nqǣgo, mivi nĭ-etoām. Zapa ndógo, ni Mbumbukiam Nqova Mbo-
mambaqape ni-etoám, neka te mokho-te kuku matev vønī-etoam. Ndego
teqa kuku matev, andé ibøkha me muːqóuz, niqa mbøni-te.

6 Ni bugukhokhof manqa-zapa-té qazuːgoám, neka kopømba mbaín,
vizífakhān. Geté oskiá ndøgo, ni bugukhokhof Mbumbukiam qazi-
sanqawam, Keliso khøuwa eqeieqei-te, niqa é-møndønaním. 7 Ezoqa
ambá génanimák, ezoqa eqeieqei-qa. Eisa, ezoqa nøme eqeieqei-qape
tegoat, ezoqa pembøé-nanĭm, penømakhaya? 8 Geté Mbumbukiam ni āv
gininømánd nqægo: Teqa kuku matev kandambá ni-te. Zapa ndógo,
Keliso niqa ndógo tenø-naním, ni manqa-zapa-te zua qazuːgoam.

9 Ni Yesu-qa kouk qaziː-ndaføyamba-en, yaq ni nøme mba zionøtén: Ni te
mokho-te ndĭzi-khandíːn neka Mbumbukiam-qa qaqa zíqeivimák. 10 Ni
bugukhokhof Mbumbukiam-gí qaqa ezoqam zigoám. Geté tege yo-qa
løvøte mokho-te, ni nqawa mĭzi-tøkuaném, Mbumbukiam namba. Ni
ndakin Mbumbukiam namba nqawa qazi-tøkuanem, neka tege yo, løvøte-
te gekhandiːv, ni nøme mba zionøtén, Mbumbukiam ni gékhandíːn.
11 Geté ni ta-mbá taoká ndøgo, khanakhanākh, matev tizimbøe-kewagat.
Geté até ndakín-a, ni khanakhanákh, Mbumbukiam-te. Zapa ndógo, nigi
Evezøza Yesu Keliso mokho-te, ni mĭzi-tøkuaném, Mbumbukiam namba.

Løvøte, Adam mokho-té qando-fakhán, neka khandi, Keliso mokho-te vøndō-fakhan

12 Manqa-zapa, ezoqa kopo mokho-té qando-oé, manqei-qape-te,
neka teqa manqa-zapa mokho-te, løvøte vøndō-oe.* Yaq løvøte, ezoqa

4:22 4:22 Gen 15:6 **4:25** 4:25 Isa 53:4-5 **5:3** 5:3 Zems 1:2-3; 1 Pita 1:5-7 **5:8** 5:8 Zion 3:16; 1 Zion 4:10 **5:9** 5:9 Lom 1:18; 2:5; Ef 2:3-5 **5:12** 5:12 Gen 3:6; Lom 6:23 * **5:12** 5:12 Ngenek ezoqa kopo, Adám.

ewaqape-té qando-panqavøém. Zapa ndøgo, ezoqa ewaqape manqa-zapazapa sùgumu-goát. 13 Mozes-qa guguna manqat mbain qagoam, manqa-zapazapa até gegoám, nqanek manqei-qape-te. Geté unimanqatín, khafeap mbain tøgoat, yaq ezoqa kopømba mbaín, timøkuimat, vømanqa-zapa-us-ēv. 14 Geté até ta khøuwa-té-a, Adam-qa khøuwa-te atema Mozes-qa khøuwa-te, ezoqa løvøte matev zømbo-kawaevtám. Unimanqatín. Ndigu Mbumbukiam-qa khafeap nqawateáv, av Adam ge:nqawa. Geté até ndigú-a, manqa-zapazapa ndøgoám, yaq vōpakhaetam.

Adam andé Keliso-gé nqovønqova me:goám, ndego vaev-te gefakhan. 15 Geté Adam-qa manqa-zapa neka Mbumbukiam-qa matev, ndøgo ni yaq-mba gini-etoam, ùnime:-vinivinimbá. Zapa ndøgo, ezoqa kopoqa manqa-zapa mokho-te, Adam, ezoqa kopoav gèpakhaetát. Geté ezoqa kopo nøme-qa mokho-te, Yesu Keliso, Mbumbukiam ezoqa kopoav, kuku matev zø-etoám. Yaq ta etoam matev ndøgo, ùnime:-løvuám, ndego ezoqa kopo nøme-qa manqa-zapa. 16 Neka vinivinimba nøme ndømbôgó, yaq matev ndøgo, Mbumbukiam ni yaq-mba ndini-etoam neka yaq ndego ezoqa kopo-qa manqa-zapa. Ndego ezoqam-qa manqa-zapa kopo mokho-te, yaq-fia nqosøgeap matev ndøfakhán. Geté Mbumbukiam, teqa kuku matev mokho-te, ni eqeieqei mi:næmb, ni manqa-zapazapa kopoav-qape qazi-matønumam. 17 Ni løvøte qanimbo-kawaev, ndego ezoqa kopo-qa manqa-zapa mokho-te, yaq ni nøme mba zionøtén: Ni Mbumbukiam-qa kuku matev uni kandambaqape-in qazindapem neka Mbumbukiam-qa bøi-te vizī-ndaføyamba-en, ni zíyagát, Yesu Keliso mokho-te, neka te namba vizimú-kawaēn.

18 Matev av nqægo: Ndego ezoqa kopo, Adam, manqa-zapa gego, yaq ezoqa ewaqape, yaq-fia sùgumu-ndapém. Løvøté. Yaq ndakin matev até kopó. Ndego ezoqa kopo, Keliso, matev eqeieqei kopo gego, niqa genanim, yaq ni sìzimu-ndaføyamba-én, Mbumbukiam-qa bøi-te, neka miavmiav vizíyagāt. 19 Ezoqa kopo Mbumbukiam-qa manqat gesanqao, yaq ta mokho-te ndøgo, ezoqa kopoáv, sùgumu-manqa-zapa-us-éz. Yaq matev ate kopó. Ezoqa kopo nøme, Mbumbukiam-qa manqat o-mba go:ndap, yaq ezoqa kopoáv, sugumú-ndaføyamba-éz, Mbumbukiam-qa bøi-te.

20 Mbumbukiam ni Mozes-qa guguna manqat ndógo tinimbi-etoám: Ni nøme mba tàbizi:-nøtén, av nqægo, ni manqa-zapazapa kandambá qazigoam. Geté ezoqam-qa manqa-zapazapa qazø-khouwev, yaq Mbumbukiam-qa kuku matev nøme mba mo:khouwév. 21 Matev nqánek qanefakhán: Av ni manqa-zapa qanimbo-kawaevtat, yaq ni vizī-pakhaentat, yaq ndakin Mbumbukiam-qá kuku matev binimbo-kawaevtét, ni Mbumbukiam-qa bøi-te bizimī-ndaføyamba-en, yaq Yesu Keliso mokho-te, nigi Evezøza, khandi miavmiav vizimø-ndapēm.

6

Ni pakhaenát, manqa-zapa-te
Geté Keliso mokho-te, ni yage ndakinak zindapém

1 Niqa manqa-zapazapa tøkhouwev, yaq Mbumbukiam-qa kuku matev vøkhouwēv, yaq gê, ni áv khazí:-einīm? Gê, ni manqa-zapazapa sekemba sizígoāt, yaq av nqægo, Mbumbukiam-qa kuku matev vøkhouwevtēt? 2 Av taoká. Ni pakhaenát, manqa-zapa-te. Yaq kopømba

5:13 5:13 Lom 4:15 **5:18** 5:18 1 Ko 15:22 **5:19** 5:19 Isa 53:11 **5:21** 5:21 Lom 6:23

mbaín, manqa-zapa mokho-te sekemba tiziyagat. 3 Gê, zo møzøté-zøtez? Ni ibøkha iz qazindapem, neka Keliso Yesu namba vizî:-tøkuanem, ni até teqá løvøte-té-a, sìzimu-ón. 4 Ni ibøkha iz qazindapem, ni Keliso namba sìzimu-pakhaén, neka te namba, manqei-pakha-te vø̄-ondam. Yesu genanim, yaq Tat-qa bazaføgakh-qape-te nqawa vø̄khandi:v, yaq matev até kopó: Ni te namba qazi:-pakhaen, yaq ni ndakin khandi ndakinak-té qabizi-yagé.

5 Unimanqatín! Ni Keliso namba qazi:-tøkuanem, ndego genanim, yaq ni āv tizimí-khandí:n, av ndego ge:khandi:v. 6 Ni mìzi:nøtén, niqa awenege yage matev, tae mutui-té ginø-tøkém, Keliso namba, vønanim. Nqanek matev tønegó ndøgo: Manqa-zapa, bazaføgakh sekemba gembógoák, niqa kha mokho-te. Yaq ni sekemba ginimbó-kawaevaták. 7 Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndigu, gipakhaezin, ndigu manqa-zapa sekemba gezømbó-kawaevaták. 8 Ni Keliso namba sa qazimu-pakhaen, ni āv qazi:-unimanqatinát nqægo: Ni até sizimú-yagát, te namba. 9 Ni mìzi:nøtén, Keliso løvøte-te gendo-khandi:v, ndego nqawa génanimák. Løvøte ndøgo, bazaføgakh nøme mbaín, tømbøe-kawaev. 10 Keliso genanim, kopo mba me:naním, manqa-zapa-qa bazaføgakh vø̄-khoutav. Yaq ndakin ndeyage, ndego Mbumbukiam-qa ndøyagé. 11 Yaq matev até kopó. Zo zøkeza yage-qa yaq-te, āv qambøe-mataváp: Manqa-zapa gone-te, ni løvøte ezoqám. Geté ni Mbumbukiam-qa ziyagé, Keliso Yesu mokho-te.

12 Yaq nakémbá, manqa-zapa zoqa manqei-qape kha bezømbo-kawàə̃v, yaq kha-qa poev soqøsoqa zombó-paevēm. 13 Zoqa kha vinivinimba nandøzø-bunuzupit, matev eqeieqei mbain-te ndønqonqotø̀və̃, manqa-zapa matanam-te. Geté zøkeza kha, Mbumbukiam-té qazonó-nqonqotavát. Gèmbo-mataváp! Zo mòzo-pakhaéz. Geté ndakin mòzo-khandí:z. Neka zoqa kha ate ndægo, matev eqeieqei matanam nonqo begó, Mbumbukiam-te. 14 Yaq manqa-zapa zo gezømbó-kawaevák. Zapa ndøgo, zo ndakin ambá av nqægo, Mozes-qa guguna manqat mokho-tē qazotu:gū. Geté zo Mbumbukiam-qá kuku matev-té qazotu:gú.

Ni matev eqeieqei-gi sasae ezoqam bizigú

15 Ni Mozes-qa guguna manqat mokho-te sekemba goneav nqazigu, gete Mbumbukiam-qa kuku matev mokho-te nqazu:gu, yaq gê, ni manqa-zapazapa sizígoāt? Av taoká! 16 Ge zô, møzøté-zøtez? Zo zøkeza kha ezoqa nøme tozombo-etøomem, sasae gone nonqo, neka teqa manqat o-mba tozombøe-ndapat, yaq zo ndòzo-tegí-sasae-ezoqam-éz. Yaq matev até kopó. Zo zøkeza kha manqa-zapa-te tozo-etøomem, zo manqa-zapa-gé sasae ezoqám. Geté taqa yaq-fia, løvøté. Geté zo zøkeza kha Mbumbukiam tozombo-etøomem, teqa manqat o-mba tozombøe-ndapat, yaq zo ndòzo-ezoqa-ndaføyamba-éz. 17 No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndøgo, bugukhokhof qagoam, zo manqa-zapa mokho-té qazo-tugoám. Geté zo Mbumbukiam-qa manqat qazoyogem, gi:zømesimam, yaq zo tiqa manqat o-mba zozømbo-ndáp. Neka zo āv tøzøte-yagé. 18 Zo manqa-zapa mokho-te qazotugoam neka ande sasae ezoqam me qazømbøe-goam, Mbumbukiam zo møndø-nqovotáz, zo vozōfakhaz. Yaq zo ndakin mòzo-matev-eqeieqei-gí-sasae-ezoqam-éz.

6:3 6:3 Gal 3:27 **6:4** 6:4 Kol 2:12 **6:6** 6:6 Gal 5:24 **6:11** 6:11 2 Ko 5:15; Gal 2:19 **6:12** 6:12 Gen 4:7 **6:13** 6:13 Lom 12:1 **6:14** 6:14 1 Zion 3:6 **6:16** 6:16 Zion 8:34; 2 Pita 2:19

19 No nqanek yaya nqæ-etæet, zapa ndógo: Zo sasae ezoqam-qa yaq-
te, mɔ̀zøte-zøtéz. Geté Mbumbukiam-qa matev-qa yaq-te, føgákh tøzøte-
zøtez. Av zo bugukhokhof, zoqa kha manqa-zapazapa sa qazombo-
nqonqotavam, matev soqøsoqa vinivinimba vozō-matønumam-a, guguna
manqat vozō-møkuimam, yaq guguna manqat møkuiam matev nøme mba
qo:khouwev, zo ndakin zoqa kha matev eqeieqei mbonqonqotøvém. Yaq
zoqa matev āv tønégoát, av Mbumbukiam ndømbøe-poev.
20 Zo bugukhokhof manqa-zapa mokho-te qazotugoam, zo matev
eqeieqei kawaevateáv. 21 Zo manqa-zapazapa vinivinimba qazo-
matønumam, taqa yaq-te zo ndakin mivi ndozogo, yaq gê, ta manqa-
zapazapa ndøgo, áv khazømbé-tøkeat? Ndøgo zo tøkeeáv. Geté taqa
qavøiwat, løvøté. 22 Geté zo mòzofakház, manqa-zapa mokho-te qa-
zotugoam. Yaq zo ndakin, Mbumbukiam-qá mokho-té qazotu:-yagé,
vozō-tegi-sasae-ezoqam-ez. Taqa qavøiwat nqánek: Zo ndakin āv
qazøte-yagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, neka khandi miavmiav
vozomǿ-ndapēm. 23 Zapa ndógo, manqa-zapa-qa yaq-fia, løvøté. Geté
Mbumbukiam-qa etoam matev, ndøgo ni yaq-mba ndini-etoam, ndøgo
khandi miavmiáv. Keliso Yesu mokho-té qazindapé, ndego nigi Evezøza.

7

Ni ambá av nqǣgo, Mozes-qa guguna manqat mokho-te, sekembā suzu:gū

1 Nǿfuap! Zo Mozes-qa guguna manqat qazøte-zøtez, yaq gê, zo
møzøté-zøtez? Khafeap, ezoqa sa ndógo tømbøé-kawaevtát, ndego teya-
gat. Geté ndego tenanim, yaq khafeap sekemba gembøé-kawaevaták.
2 Khamasim, sævam anganeam tumboyagat, yaq ndugu anganeám
namba mé:tøkuatát. Geté zivis tembonanim, ndugu segéfakhán, ta
khafeap mokho-te ndøgo, gu:goam. 3 Zivis sekemba temboyagat,
yaq sævam anganeam nøme tundaf, khafeap ndøgo, ndugu nøkenøkem
ngi:wat ezoqam mé:vewát. Geté zivis tembonanim, yaq ndugu
nøkenøkem khafeap mokho-te gu:goam, ndakin mbaín. Kopømbaqapé,
anganeam nøme tundaf. Ndugu nøkenøkem khafeap génqawayák.
4 Nǿfuap! Zo-te matev até kopó. Keliso genanim, yaq zo sɔ̀zøtumu-
pakhaéz, te namba. Yaq Mozes-qa guguna manqat, zo sekemba kawae-
vateáv. Zo ndakin tege ndégo tozogó, ndego løvøte-te gesuzam. Yaq
niqa yage-te, mokho binimbī-fakhan, av Mbumbukiam ndømbøe-poev.
5 Ni manqei-qape matev-te qaziyagam, yaq Mozes-qa guguna manqat
mokho-te, poev soqøsoqa ninøzøgimám, neka niqa kha manqa-zapazapa-
te vø-itiat. Geté taqa qavøiwat, løvøté. 6 Ni bugukhokhof Mozes-
qa guguna manqat mokho-te qazu:goam, ni ndakin mɨzifakhán. Ni
pakhaenát, ta matev-te ndøgo, ni qageanotam. Yaq matev neka sasae
ndøgo, ndakin nqazi-matanam, ndøgo ambá av nqǣgo, av bugukhokhof
qazi:goam, khafeap vinivinimba qazimbo-pavat. Geté matev ndakinak,
Nqova Mbomambaqape-qá mokho-té qazinø-matønumít.

Mbumbukiam-qa guguna manqat, manqa-zapazapa ndovevezám

7 Yaq gê, ni áv khazí:-einɨm? Gê, Mozes-qa guguna manqat, manqa-
zapa-ûs? Av taoká. Mozes-qa guguna manqat mbain tøgonɨn, yaq no
ambá nøténøtenák, gekha matēv ndøgo, manqa-zapa-us. Khamasim. No

6:23 6:23 Lom 5:12, 15 **7:4** 7:4 Lom 6:2, 11 **7:6** 7:6 Lom 8:2; 6:4 **7:7** 7:7 Exo 20:17; Deut 5:21

ezoqam-qa gigiap qovetu matev-qa yaq-te, ambá nøténøtenák, Mozes-qa guguna manqat einiav tøgonin, “Qo ezoqa nøme-qa gigiap me:qovètú.” 8 Mozes-qa guguna manqat, ambá av nqægo, manqa-zapazapa-ūs. Geté ta guguna manqat mokho-te, manqa-zapazapa, nakhoa ndøqeív, no ezoqam-qa gigiap qovetu matev vinivinimba-te vø-itumb. Guguna manqat mbain tøgonin, yaq manqa-zapazapa, bazaføgakh ambá mbaín. 9 Bugukhokhof qagoam, no Mozes-qa guguna manqat nøtenateav qagoam, no sèyagám. Geté no guguna manqat qatenøten, yaq no āv qate-matøvém nqægo: No manqa-zapa-ús. 10 Yaq no andé nønaním. Yaq no āv qate-matøvém nqægo: Guguna manqat ndøgo, no amba khandi tønø-etoamin, no løvøte nø-etoám. 11 Guguna manqat mokho-te, manqa-zapazapa, nakhoa ndøqeív, no vøtumbam-a, vølavamb. 12 Geté unimanqatín. Guguna manqat, Mbumbukiam-té qandowáv, neka manqat ate ndægo nqøu-peawap, ndaføyamba-qapé neka eqeieqeí neka mbomambaqapé. 13 Av tægoat ndægo, yaq gê, nqanek manqat qanimav-qape, løvøte-té qanó-itumb? Av taoká. Geté ndøgo noqá manqa-zapá, løvøte-te qa-itumb. Manqa-zapa, guguna manqat mbomambaqape ndæ-otán, neka løvøte vøfakhan. Nqanek tønefakhán ndógo: No Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te, āv tabate-qeiví, av nqægo, manqa-zapa ndøgo, ùnime:-soqá.

Mbumbukiam-qa guguna manqat yakhapus, kopømba mbain tønitøke, ni matev eqeieqei tizigoat

14 Ni mìzi:nøtén, av nqægo: Mozes-qa guguna manqat, Mbumbukiamgé Nqova-té qando-fakhán. Geté no manqei-qape ezoqám. No manqa-zapa mokho-té qatu:gú. Neka no manqa-zapazapa-gé sasae ezoqám. 15 No mokho qeivupáv, matev qægoatun. Matev eqeieqei ndøgo, no goneqa nqægo, no gonemáv. Geté matev soqøsoqa ndøgo, no ndønømboqasi:v, no sègoatún. 16 No matev qægoatun, no poeveav ndøgo, tægo, yaq no møe-unimanqatinín, Mbumbukiam-qa guguna manqat qanimáv. 17 Yaq nakémbá, matev soqøsoqa qægoatun, no ambá av nqægo, nøkezan nogoatūn. Geté manqa-zapa ndøgoatún, no mokho-te nqøugu. 18 No møtenøtén, noqa manqei-qape kha mokho-te, matev eqeieqei-qase mbaín. Zapa ndógo, matev eqeieqei, no gone-qa nogó. Geté kopømba mbaín tæmatanam. 19 Matev eqeieqei, no gone-qa nqægo, no gonemáv. Geté, no matev soqøsoqa nogoatún, ndøgo no poeveav ndøgo, tægo. 20 No matev qægoatun, no poeveav ndøgo, tæmatanam, yaq ndøgo nó mbá, matev qæmatønumatun. Geté ndøgo, manqa-zapa ndøgoatún, no mokhote nqøugu.

21 Yaq no nøkezan-qa yaq-te, āv qateqeiví nqægo: No matev eqeieqei gone-qa nogó. Geté matev ndøgo, no qæmatønumatun, soqaín. 22 Noqa mbøni mokho-te, no khanakhanákh, Mbumbukiam-qa guguna manqatqa yaq-te. 23 Geté matev ndøgo, noqa kha mokho-te nqæqeivi, viní. Noqa matavap mokho-te, no møtenøtén, Mbumbukiam-qa guguna manqat qanimáv, neka no paev-qa nogó. Geté ta matev ndøgo, noqa matavap mokho-te nqøugu, neka ta matev ndøgo, noqa kha mokho-te nqøugu, ndøgo izuizu ndønøfeáp. Neka manqa-zapa ndøgo, noqa kha mokho-te nqøugu, no andé ndimbula ezoqa me me:geanoát. 24 No soqaqape-té qægó. No gekha ezoqām nøtøkē, noqa kha løvøte-te nqa-itumbit? 25 No

7:11 7:11 Gen 3:13 **7:12** 7:12 1 Tim 1:8 **7:15** 7:15 Gal 5:17 **7:23** 7:23 Gal 5:17; 1 Pita 2:11 **7:25** 7:25 1 Ko 15:57

ike kandambá, Mbumbukiam-te. Noge tøke ezoqam, Yesu Kelisó. Nigí Evezøzá.

No mokho-te, matev av nqægo: Noqa matavap mokho-te, no matev eqeieqei gone-qa nogó, av Mbumbukiam-qa guguna manqat ndæmanqate. Geté noqa manqei-qape kha mokho-te, no manqa-zapazapa gone-qa nogó.

8

Yage ndakinak, Nqova Mbomambaqape mokho-te

1 Yaq ndakin, gekha ezoqām ndigu, Keliso Yesu mokho-te ndu:gu, Mbumbukiam ti-te ndigu yaq-fia gétayák. 2 Zapa ndøgo, Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgakh, ndøgo Keliso Yesu mokho-te, khandi ndøni-etoam, mòndø-nqovotáq, qo manqa-zapa-qa bazaføgakh mokho-te qoqotugoam, ndøgo løvøte-te qa-ituqabat. 3 Mozes-qa guguna manqat, ambá gini-tøkeín. Geté kopømba mbaín. Zapa ndøgo, niqa matev, manqa-zapazapa-ús. Geté matev ndøgo, guguna manqat kopømba mbain qagoam, tømatanam, Mbumbukiam ndømatanám. Ndego ekeza Yo ndokhofotáv. Ngenek, teqa kha até kopó, av ni manqa-zapazapa-us ezoqam nqazi:gu. Yaq Mbumbukiam, ezoqam-qa manqa-zapazapa, te-te ndégo tenøvé, neka niqa manqa-zapazapa-qa yaq-fia, te-te vøta. 4 Mbumbukiam tenegó ndøgo: Ni manqei-qape ezoqam-qa matev qazi-ivøvem, neka Nqova Mbomambaqape-qa matev nqazimbo-paev, ni matev eqeieqei zígoát, av guguna manqat ndæmanqate.

5 Nqáe! Gekha ezoqām ndigu, manqei-qape ezoqam-qa matev ndimbopaev, ndigu manqei-qape ezoqam-qá matev mba mbomataváp. Geté gekha ezoqām ndigu, Nqova Mbomambaqape-qa matev ndimbopaev, ndigu ndøgo timbo-mataváp, av Nqova Mbomambaqape ndømbøepoev. 6 Manqei-qape, ezoqam-qa matavap tønøzeinaqavem, taqa qavøiwat, løvøté. Geté Nqova Mbomambaqape tenøzeinaqavem, taqa qavøiwat, khandí neka sambí. 7 Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndigu, manqei-qape ezoqam-qa matavap ndøzø-nøzøgim, ndigu Mbumbukiam-gí qaqa ezoqám. Zapa ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat o-mba upøgimáv. Neka unimanqatín. Ndigu kopømba mbaín, teqa manqat o-mba timbøe-ndapat. 8 Gekha ezoqām ndego, manqei-qape ezoqam-qa matavap ndømbo-nøzøgimit, te-te ndego, Mbumbukiam kopømba mbaín, khanakhanakh tømbogoat.

9 Geté, zo viní. Zo ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qā matev zønøzøgimīt. Geté zo Nqova Mbomambaqape zønøzøgimít, av ndego unimanqatin zo mokho-te ndu:yage. Geté gekha ezoqām ndego, Keliso-ge Nqova mbain ndego, ndego Keliso-gé mbá. 10 Zoqa kha gènaním, manqa-zapa zapaya. Geté Keliso zo mokho-te tegoat, yaq zo mòzo-ndaføyambaéz, Mbumbukiam-qa bøi-te, neka Nqova Mbomambaqape vozōndafem, yaq ndego khandi vøzø-etoam. 11 Mbumbukiam, ndego Yesu løvøte-te gekhandi:v, tege Nqova zo mokho-te tu:yagat, yaq ndego Mbumbukiam, Keliso løvøte-te gekhandi:v, até zoqá khá-ya tønanim, khandi mbó-etoám, tege Nqova mokho-te, ndego zo mokho-te ndu:yage.

12 Nófuap! Av tægoat ndægo, Nqova Mbomambaqape ni mokho-te ngu:yage, yaq ni matev eqeieqei-té qabizi-yagé, ambá ndøgo, av niqa manqei-qape matev ni nøzøgim-qa ndøgo. 13 Zapa ndógo, zo kha-qa

8:4 8:4 Gal 5:16, 25 **8:9** 8:9 1 Ko 3:16; 12:3 **8:10** 8:10 Gal 2:20 **8:13** 8:13 Gal 6:8; Kol 3:5

poev-te tozoyagat, zo ndòzo-pakhaéz. Geté zo Nqova Mbomambaqape mokho-te, zoqa kha-qa poev tozolaem, yaq zo zóyagét. 14 Gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-ge Nqova ndezø-nøzøgim, ndigu Mbumbukiam-gí nakheís. 15 Zapa ndøgo, Nqova ndego, Mbumbukiam zo gezø-etoam, ndego ambá av nqægo, zo gevøozō, kopømba ande av kawakawa-za, tigi yaq-fia mbain sasae ezoqam ndivøozoat, yaq zo nqawa møe matevtē qazōyagāt. Av taoká. Geté zo Nqova Mbomambaqape mokho-te, mòzo-Mbumbukiam-gí-nakheis-éz. Yaq ni ndakin kopømbaqapé, Mbumbukiam, Tat Tat-qa sizimbó-akhaemát. 16 Mbumbukiam-ge Nqova neka nigi nqova møndø-tøkuaném. Sùgumu-unimanqatinát, av nqægo: Ni Mbumbukiam-gí nakheís. 17 Ni Mbumbukiam-gi nakheis nqazigu, yaq matev ndøgo, Mbumbukiam ni nonqo genøza, zíndapém. Ni Kelisó namba sizimú-ndapém. Ni viniv tizi-eqatat, av Keliso ge꞉-eqatat, yaq ni yage qanimav-qape sizimú-ndapém, te namba.

Yage qanimav-qape-qa yaq-te, ni tizindapem

18 No āv qate-mataváp nqægo: Viniv ndøgo, ni ndakin nqazieqatet, khapémbá, yage qanimav-qape namba toqote-khamas, Mbumbukiam ni vaev-te tinindu-veaz. 19 Unimanqatín. Gigiap ate nqægo, Mbumbukiam gekhakheinam, oskia mo꞉qozáp. Gò꞉-etáp. Taqá tøno-keogé ndøgo, Mbumbukiam ekeza nakheis tendo-veataz, ndigu yage qanimav-qape-te vømø-ōz. 20 Ibugukhokhof, Mbumbukiam gigiap ate nqægo gekhakheinam, ndøgo eqeieqei-qapé. Geté vaevte, matev gè-enénd, yaq gigiap vøsoqøsoqoam.* Ndøgo ambá av nqægo, ekeza poēv, qasoqa. Geté Mbumbukiam ndømatanám. Yaq ndakin gigiap ate nqægo, tonotawé ndógo: 21 Mbumbukiam gigiap ate nqægo, gekhakheinam, ndøgo ndakin ande ndimbula mokho-te nqøugu neka vøsoqøsoqoam, vaev-te génqovóz neka matev qanimav-qape suguzumbú-etoám, Mbumbukiam-gi nakheis namba. 22 Ni mìzi꞉nøtén: Até ndakín-a, gigiap ate nqægo, Mbumbukiam gekhakheinam, nqosøgeapté qagó. Yaq ande av sævam nduigu, tui-ova, nqosøgeap tumbo-ewag, gè꞉-esevemét. 23 Geté gigiap mbá mbá, ndø-esevemet. Geté até ní-a, oskiá ndøgo, ni Nqova Mbomambaqape qazindafem, kopømba ande av mbusa me ndæløvøyat, ndøgo Mbumbukiam vaev-te teni-etoam, ni zì-esevemét. Ni ta khøuwa-qa ndógo tizio-endupít, Mbumbukiam ni tegi nakheis te-upono neka kha ndakinak vizíndapēm. 24 Ni mìzikhandí꞉n. Geté matev ndøgo, Mbumbukiam ni ginimbi-ein, tini-etoam, ni ndakin kopømba mbaín, tiziqeivim. Geté ni tizio-taná ndógo: Matev ndøfakhán. Unimanqatín. Matev toqoqeiv, yaq qo oskia qotó-taqabaták, av nqægo, ndøfakhān. Gê, matev tøfakhan, yaq ezoqa tégo, ndego zua ndo꞉tawe av nqægo, matev ndøfakhān? 25 Ni nqazio-tana av nqægo, matev ndøfakhān, ndøgo fakhaneav ndøgo, yaq ni até sizimbøé-kewagát. Kopømba mbaín tøni-ewez.

26 Ni sa nqazi-esevemet neka bazaføgakh mbain nqazigu, Nqova Mbomambaqape, gìni-tøkeín. Ni zì꞉nøtenák, eqeieqei āv khazí꞉-guligulimāt. Gekha manqāt zí-einîm? Yaq Nqova Mbomambaqape ndøvi꞉mát, Mbumbukiam-te, niqa yaq-te. Esevem-ús. 27 Yaq Mbumbukiam,

8:15 8:15 2 Tim 1:7; Mak 14:36 **8:15** 8:15-17 Gal 4:5-7; Veve 21:7 **8:16** 8:16 2 Ko 1:22 **8:20** 8:20 Gen 3:17-19 * **8:20** 8:20 Matev ndógo tø-enénd, Adam neka Iv Mbumbukiam-qa manqat unimanqatinteav qagoam neka teqa khafeap vønqaonem. **8:21** 8:21 Isa 11:6-9 **8:23** 8:23 2 Ko 5:2-4 **8:27** 8:27 Psa 139:1

ndego ezoqam-qa mbøni mokho-te ndeqeivi, ndego Nqova-qa matavap møndæ-otév. Zapa ndógo, Nqova Mbumbukiam-gi nakheis-qa yaq-te ndemboviam, ndego teqá poev mbopáev.
28 Ni mïzi:nøtén. Ezoqa ndigu, Mbumbukiam-te poev ndøzøgo, gekha matēv ndøgo, tøzøfakhan, ndigu mokho eqeieqei segezó-fakhán. Ezoqam ndígu, Mbumbukiam gezø-akha, av ndego ge:pøoa. 29 Mbumbukiam ndigu é-møndæ-otév, neka vōvevesam. Yaq ndigu āv tiabiti:gú, av ekeza Yo nde:go. Yaq ngenek yo-khøuwa ndógoát, neka emekheis kopoav vømbógoāt. 30 Ndigu ezoqam, Mbumbukiam ibugukhokhof gevevesam, ndigu møndøzø-akhá. Yaq ndigu gezø-akha, ndego eqeieqei me:zæb. Yaq ndigu eqeieqei ge:zæb, ndego yage qanimav-qape zó-etoám.

Gekha matēv ndøgo, tøni-fakhanumat, ndøgo kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa kuku matev-te tøqatono

31 Yaq ndakin, ni áv khazí:-einïm, taqa yaq-te, ni qazi-qeivavun? Manqat nqánek: Mbumbukiam ni namba te:goat, yaq gê, ezoqa kopømbâ, ni titokhonan? Kopømba mbaín. 32 Gê, ndego ekeza Yo keaevateav qagoam, gete sa gendo-nqonqotav, ni zapaya, yaq ndego ni giní-tøkeāk, gekha matev nøme-te? Av taoká. Ndego yaq-mbá segení-tøkeát. 33 Neka gê, ezoqa kopømbâ, ndigu soqøsoqa tizæb, ndigu Mbumbukiam gevevesam? Kopømba mbaín. Ndigu, Mbumbukiam ekezan eqeieqei me:zæb. 34 Neka gê, ezoqa kopømbâ, tiqa yaq-te ti-einim av nqægo, ndigu yaq-fia nqosøgeap ndøqeivïm. Av taoká. Zapa ndógo, Keliso Yesu ekezan ndønaním, ti zapaya. Geté ta-mbá taoká ndøgo. Ndego møndø-khandí:v. Yaq ndego ndakin Mbumbukiam-qá nakeamo zendaté geqomát neka ni zapaya vømbō-vi:matun. 35 Av tægoat ndægo, yaq gê, ezoqá o matev kopømbâ, ni Keliso-qa kuku matev-te tøqatono? Gê, ni matev føgakh-qape, o potonam matev, o ngiænoat matev, o ifin, o ndabua mbain, o fofogeap, o pakhapakha khaneam matev ndóqatono? Av taoká. Kopømba mbaín. 36 Unimanqatín. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,

"Qo zapaya, khøuwa kopoáv,
ni ezoqa løvøte-te ambam-qa nigú.
Ndigu ni sip søvakha gigiap me:nænά,
ndigu zitøge-qa ndizøgo."

37 Geté ta matev ate ndægo, qani-fakhanumatun, ni Keliso mokho-te, ndego ni-te kuku ndømbogo, ùni zi:pitavét. 38 No møtenøtén. Gekha matēv ndøgo, ni-te tøfakhanumit, ndøgo kopømba mbaín, ni Mbumbukiam-qa kuku matev-te tøqatono. Até løvøté-a, neka até khandía, neka até enzol ezoqám-a, neka até nqova soqøsoqá-ya, neka até ndøgóa, ndakin yage-te o megemege-te tøni-fakhanumit, neka gekha gigiap bazaføgakh-ūs ndøgo, kopømba mbaín, ni tøqatono. 39 Neka gekha gigiāp ndøgo, ova nqo:go o mokho-te nqøugu, neka gekha gigiap nømē manqeiqape-te nqago, ndøgo kopømba mbaín, ni Mbumbukiam-qa kuku matev-te tøqatono, ndego ni Keliso Yesu mokho-te gini-etoam, nigi Evezøza.

9

Pol-qa tanakh, ekeza ezoqam-qa yaq-te, Izlael ezoqam, ndigu Yesu unimanqatinteav ndigu

8:28 8:28 Ef 1:11 **8:29** 8:29 Kol 1:18; Iblu 1:6 **8:31** 8:31 Psa 118:6 **8:33** 8:33 Isa 50:8-9 **8:36** 8:36 Psa 44:22

1 Manqat nøme, no ndakin nqæmanqate, unimanqatín. Keliso-
qá megemege-té qato-manqaté. No nøté-khavozamák. Neka até
Nqova Mbomambaqapé-a, ndego no mokho-te ngu:gu, sùgumu-
unimanqatinát, noqa manqat. 2 No mbøni vaev neka tanakh kandambá
nqanøgo. Yaq ndøgo kopømba mbaín, tønavøem. 3 No nøkeza ezoqam
nøte-manqaté, Izlael ezoqam. No ndigu Keliso namba tøkuat-qa nøzøgó. No
amba Keliso-te nøzøneav tøgonɨn, te-te vø̄e-qatanɨn, yaq no Mbumbukiam
amba soqain-te vø̄veɨn, matev av nqægo, nogi ezoqam amba tøzø-tøkeɨn,
ndigu Keliso namba titøkuanemɨn, yaq no-te ambá kopømbá. 4 Ndigu
Mbumbukiam-gí ezoqám. Ndego ekeza nakheis ndígu tenezǽb, neka
teqa bazaføgakh neka waev vøzø̄-vevezam, neka ti namba, teqa poev
vø̄-unimanqatintam, neka teqa guguna manqat vøzø̄-etoam, neka
guliguli matev eqeieqei vø̄ezømas, neka manqa mbusa vøzø̄ve. 5 Ezoqam
ndígu, tigi atanakha-zapazapa-za Mbumbukiam gevevesam. Keliso ge-
ezoqam-ev, ndego Izlael ezoqam ndøqán. Ndego Keliso, Mbumbukiám.
Gigiap ate nqægo teqá mokho-té qanu:gú. Teqa iz miavmiav, bèto-
eqawát.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

Mbumbukiam ezoqa āv kenē-vevesam

6 Unimanqatín, Izlael ezoqa kopoáv, ndigu unimanqatinteáv, Yesu-
qa yaq-te. Geté kopømba mbaín, ta zapaya ndøgo, toqo-matavupat
av nqægo, Mbumbukiam-qa manqa mbusa ti-te, sège-navøēm. Āv
taoká. Geté Izlael ezoqam ate ndigú mbá, ndigu uni Izlael-ezoqam-in.
7 Eibleem-qa yaq-te, matev até kopó: Ambá ndɨ̄gu, ezoqa ewaqape, ndigu
Eibleem gemanazam, ndigu uni tegi zi-ɨ̄n. Geté uni tegi zi-in sati ndígu,
tege yo Aezek gemanazam. Zapa ndøgo, Mbumbukiam Eibleem āv
gembøe-eín nqægo, “Qogi qazi iz, ti-mba ndígu tíndapém, qoge yo Aezek-
gi nakheis.” 8 Nqanek ni āv qani-nømendím nqægo: Mbumbukiam-gi
nakheis, ambá ndɨ̄gu tigū, ndigu ezoqam-qa kouk-te gindu-fakhaz. Geté
Mbumbukiam Eibleem-gi zi ndígu tenezæzá, tiqa yaq-te ndigu, manqa
mbusa geve. 9 Mbumbukiam Eibleem-te, taqa yaq-te manqa mbusa
geve, ndego āv gembøe-eín nqægo, “Viav nøme, no nqawa ndøtøndonáv,
khøuwa kopo-te. Yaq qogu sævam, Sæla, nakhasam anganeam é-ndømbøe-
fakhán.”

10 Yaq nigi atanakha-zapa Aezek-gi nakhei menas-qa yaq-te, Isao neka
Zekop, matev até kopó, ndigu tegu zas Lebeka-te gimøfakhaz. 11-12 Ndigu
qaqangeap qazaneav qagoam neka matev eqeieqei o matev soqain
goneav vø̄goam, Mbumbukiam kopo nøme é-møndø-veatáv. Mbum-
bukiam Lebeka āv gembøe-eín nqægo, “Zapikia eveqase mokho-té
gunú:goát.” Nqanek matev, ni āv qani-nømendím nqægo: Mbumbukiam
ezoqa ndevevesam, ndego ambá ta zapaya ndø̄go tene-vevesām, gekha
matēv ndøgo, ezoqa gegoatun, geté ndego ekeza poev-te mbá genø-
vevesumatún. 13 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp
nqægo, “No Zekop, nømbøe-khafuatám. Geté Isao, gènømbo-qasi:vám.”

Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam tanakh gone-qa ndembogo, ndego segembógó

9:3 9:3 Exo 32:32 **9:4** 9:4 Exo 4:22; Iblu 9:5; Psa 147:19; Lev 1–10; Lom 15:8 **9:7** 9:7 Gen 21:12 **9:8** 9:8 Gal 4:23 **9:9** 9:9 Gen 18:14 **9:11-12** 9:11-12 Gen 25:23 **9:13** 9:13 Mal 1:2-3

14 Av tægoat ndægo, Mbumbukiam ezoqa nøme tevevesam neka
ezoqa nøme vevesupøteav vógoāt, yaq gê, ni áv khazí:-einĩm? Gê,
Mbumbukiam-qa matev eqeieqeĩ mbà? Av taoká. 15 Taqa yaq-te,
Mbumbukiam Mozes āv gembøe-eín nqægo, “Gekha ezoqām ndego,
noqa tanakh matev vøndøze-qa nqæmbogo, no sæmbó-vøndáz. Neka gekha
ezoqām ndego, no kuku matev etoam-qa nqæmbogo, no sæmbó-etoám.”
16 Matev ambá av nqægo, ezoqam-qā poev-tē o ezoqam-qā matev-tē
qanotawē. Geté Mbumbukiam-qá tanakh matev-té qanotawé. 17 Yaq
nakémbá, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo: Mbum-
bukiam Felo gembo-ein, ndego Izip ezoqam-ge kawa, “No qo kawa,
ta zapaya ndøgo tøte-veatáq: No qo mokho-te, ezoqa noqa bazaføgakh
søté-zømesimát, neka noqa iz manqei-qape-te ate nqægo vøvøndavēt.”
18 Ni āv qazi:qeivím nqægo: Mbumbukiam ezoqa nøme, tanakh gone-qa
ndembogo, yaq segembógó. Yaq tømbo-pøovat, ezoqa nøme-qa matavap
tøføgakh, yaq até ndøgó-a, segembógó.
19 Eisa, taqa yaq-te ezoqa kopo, áv gepøté-eĩn penømakhaya, “Av
tægoat ndægo, yaq gekha zapâ, Mbumbukiam ezoqam-te yaq-fia teta,
teqa matev-qa yaq-te? Nakhoa mbaín, teqa poev namba toqote-
nøfeipat.” 20 Geté, gèmbo-mataváp. Qo gekha ezoqâm, Mbumbukiam
teqa matev-qa yaq-te toqombo-sinaz. Gê, ganda pot kopømbâ, te-te
ndego gekhakheinam, tømbo-ein, av nqægo, “Gekha zapâ, no av qoqote-
khakheinømbem nqægo?” Kopømba mbaín! 21 Ndego ezoqam, ganda pot
gekhakheinumatun, ndego yakhapús, gekha pot ndǿkhakheinām. Poev
tømbogoat, ganda kopo-qapi-te, pot nøme eqeieqei-qape neka pot nøme
khokho-qape tekhakheinam, ndego yakhapús.
22 Mbumbukiam-qa matev até kopó. Ndego ezoqa teqa qaqa zømesim-
qa zøgoám, ndigu tisoqoez. Ndigu tĩabiti-zøtéz: Mbumbukiam ndego
bazaføgakh-qapé. Geté ndego até aiyav matev zøgoám, oskiá ndøgo,
ndego ti-te qaqa qambogoam. 23 Neka ndigu, Mbumbukiam tanakh
ndømbogo ti-te, gé:zømás, av nqægo, teqa waev neka bazaføgakh kan-
dambá tantáv. Ndígu tenézømás, ndigu ibugukhokhof go:khakheinøvem,
teqa waev neka bazaføgakh tiqeivim. 24 Ndigu ezoqam, ní. Ndego ni
Zu bawan-ak mokho-te mbá mbá, geté até bawan vini-ak mokho-té-
a, sègenimbu-akhá. 25 Mbumbukiam-qa Manqat mokho-te ndøgo, tege
manqa vevezam ezoqam Ozea gepeawam, Mbumbukiam bawan vini-
ak-qa yaq-te, āv gene-eín nqægo,
“No ndigu bawan ezoqam,
nogi ezoqam goneav qagoam,
nogi bawan ezoqam nøtézæb.
Neka ta bawan ndøgo, no kuku goneav qanøgoam,
no ndigu nogi kuku ezoqam vøtézæb.
26 Neka ta manqei-te ndøgo,
Mbumbukiam ibugukhokhof ezoqa gezø-ein,
‘Zo nogĩ ezoqām mbā,’
ndego ndigu āv genézæb nqægo:
Mbumbukiam khandi miavak-gí nakheís.”
27 Neka Aezaya, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa nøme,
Izlael ezoqam-qa yaq-te, āv gene-akhá nqægo,

9:15 9:15 Exo 33:19 **9:16** 9:16 Ef 2:8 **9:17** 9:17 Exo 9:16 **9:20** 9:20 Isa 29:16; 45:9 **9:21** 9:21 Jer 18:6 **9:25** 9:25 Hos 2:23 **9:26** 9:26 Hos 1:10 **9:27** 9:27-28 Isa 10:22-23

“Izlael ezoqam kopoav-qapí.
Andé ndivind me me꞉gó, ndøgeg-te ndisingitavet.
Geté ndigu ezoqa khapímbá tikhandi꞉z.
28 Zapa ndógo, matev ndøgo, Evezøza ibugukhokhof ge-ein, tego,
ndego nakhamas-té genógó, ezoqa vóngiæzo,
ta manqei-te ndøgo, ma ndi꞉yage.”
29 Taqa yaq-te, Aezaya bugukhokhof manqat nøme āv gene-eín nqægo,
“Evezøza Bazaføgakh-qape,
nigi atanakha-zapazapa-za nøme amba khandi꞉zateav tøgoni꞉n,
yaq ndakin ni é-ndizi-soqoenín, kopømba ande av Sodom neka
Gomola taon qatua.”

Izlael ezoqam-qa yaq-te, ndigu unimanqatinteav qagoam

30 Av tægoat ndægo, Mbumbukiam Zu ezoqam gevevesam, yaq gê, ni áv khazí꞉-einīm? Manqat nqánek: Unimanqatín. Bawan vini-ak ambá av nqægo, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei-qa ndøgoām. Geté Mbumbukiam ndigu eqeieqei me꞉zæb. Zapa ndógo, ndigu møndø-unimanqatiním. 31 Geté Izlael ezoqam, ndigu bazaføgakh gi-asazat, Mozes-qa guguna manqat paev mokho-te, amba Mbumbukiam-qa bøi-te ti-ndaføyamba-ez-i꞉n, ndigu ndaføyamba matev qeiviáv. 32 Yaq gekha zapâ, ndigu qeiviav ndøgo? Zapa ndógo, ndigu Mbumbukiam-qa bøi-te, eqeieqei ekeza matev matanam mokho-te gone-qa ndøgoám, ambá ndøgo, gi-unimanqatinim, av nqægo, Yesu ezoqa khandi꞉zat-qa gigeavun. Yaq ndigu andé nandi me꞉khaosám, nandi ndigu, ezoqa gi꞉khaosumatun. 33 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat, āv qane-peawáp nqægo,
“Nqáe! No Zayon manqei-te,
nandi nózáv.
Nandi nginik,
ezoqa ndókhaosumát, vó-o꞉atāt.
Geté gekha ezoqām ndego,
nginik nandi te-unimanqatintat,
ndego mivi gégoák.”

10

1 Nófuap! Noqa poev kandambaqape nqánek: Zu ezoqam møe-mbá sa bekhandí꞉z. No Mbumbukiam-te oskia no-akhaematún, tiqa yaq-te. 2 No zo āv qate-unimanqatinát nqægo: Ndigu bazaføgakh ndø-asazét. Mbumbukiam-qa matev gone-qa ndøgó. Geté ndigu nakhoa eqeieqei zøtezateáv. 3 Ndigu Mbumbukiam-qa matev eqeieqei-qa yaq-te, mokho ndapeáv. Yaq ndigu teqa bøi-te, eqeieqei ekeza mokho-mba gone-qa ndøgó. Yaq nakémbá, ndigu ekeza kha, Mbumbukiam-qa mokho-te veeáv. Neka ndigu Mbumbukiam takeáv, ndigu eqeieqei tezæb, av ekeza poev ndægo. 4 Keliso Mozes-qa guguna manqat, møndøtók. Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, nde-unimanqatinat, ndego Mbumbukiam eqeieqei mé꞉veó.

Gekha ezoqām ndego, Yesu nde-unimanqatinat, Mbumbukiam ndøkhandi꞉v

9:29 9:29 Isa 1:9 **9:32** 9:32 Isa 8:14 **9:33** 9:33 Isa 28:16; 1 Pita 2:6

5 Guguna manqat mokho-te eqeieqei gone-qa yaq-te, Mozes āv gene-
peawám nqægo, “Gekha ezoqām ndego, guguna manqat ndembopaev,
ndego ndøyagét.” 6 Geté ndigu ezoqam, Mbumbukiam-qa bøi-te, ta
mokho-te ndøgo gi-ndaføyamba-ez, gi-unimanqatinim, ndigu āv gini-
manqaté nqægo: Kopømba mbaín, qakeza mokho-mba toqobevap, av
nqægo, “Gekha ezoqām ndóqavïg, yan-te, Keliso tendondaf?” Zapa
ndøgo, Keliso møndø-visavún. 7 Neka kopømba mbaín, qakeza mokho-
mba toqobevap, av nqægo, “Gekha ezoqām ndóvïs, løvøte ezoqam-qa
manqei mokho-te, Keliso vøndóndāf?” Zapa ndøgo, Keliso løvøte-te
møndø-khandí:v. 8 Neka kopømba mbaín, vini toqoqav. Zapa ndógo,
Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-eín nqægo, “Teqa Manqat qoqá
avønin-té qagó. Qoqa manqa-nqa-té qagó neka qoqa mbøni mokho-té
qanu:gú.” Nqanek manqat, unimanqatin matev-qa yaq-te nqæmanqate,
nqánek, ni ezoqa nqati-zømesim. 9 Qo qakeza tou toqote-ein, av nqægo,
“Yesu ndego Evezøzā,” neka mbøni mokho-te voqó-unimanqatïn, av
nqægo, Mbumbukiam Yesu møndø-khandī:v løvøte-te, yaq qo ndòqo-
khandí:q. 10 Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, teqa mbøni mokho-
te nde-unimanqatinat, ndego gé-ndaføyamba-év, Mbumbukiam-qa bøi-
te. Neka gekha ezoqām ndego, teqa tou-te ndemanqate, av nqægo, “No
nò-unimanqatināt,” ndego ndøkhandí:v. 11 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-
qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Gekha ezoqām ndego, ngenek
nde-unimanqatinat, ndego mivi gégoák.” 12 Yaq ndøgo, vinivinimba
mbaín, yaq Zu ezoqam-a, yaq bawan vini-ak. Ni ezoqam ate nqazi:gu,
Evezøza kopo nimbigú. Yaq gekha ezoqām ndigu, ndimbo-akhayam,
ndego matev eqeieqei-qape zømatønumát. 13 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-
qa Manqat āv qane-eín nqægo, “Gekha ezoqām ndego, Evezøza tøke-qa
tembo-akha, ndego ndøkhandí:v.”

14 Geté unimanqatín, ndigu te-te áv kiní-akhaemāt, ndigu uniman-
qatinteav tøgoat? Neka áv kiní-unimanqatinïm, teqa yaq-te yogeav
tøgoat? Neka áv kiní-ewagāt, ezoqam mbain tigoat, ndigu Manqat
Mbomambaqape ti:zømesimat? 15 Neka ndigu ezoqa nøme, Manqat
Mbomambaqape áv kiní-zømesimāt, ezoqa ndigu khofotøzateav tigoat?
Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Ndøgo
qanimav-qapé, ezoqam ndigeav, Manqat Mbomambaqape ndindapav.”
16 Geté unimanqatín. Izlael ezoqa ewaqapé mbá, Manqat Mbomam-
baqape gi-unimanqatinim. Aezaya, ndego Mbumbukiam-ge manqa
vevezam ezoqam, møndø-eín, “Evézøza! Niqa manqat, gekha ezoqām
ndó-unimanqatinim?” 17 Ni āv qazi:qeivím nqægo: Unimanqatin
matev, manqat yoge mokho-té qando-okhó. Neka manqat ndøgo, ezoqa
ndiyoge, Keliso-qá manqat-té qando-fakhaté. 18 Yaq gê, ndigu Izlael ezo-
qam, Manqat Mbomambaqape møndóyogem? Møndøyogém. Tiqa yaq-
te ndigu, ezoqa Manqat Mbomambaqape ndi:zømesim, Mbumbukiam-qa
Manqat, āv qane-peawáp nqægo,

“Tiqa manqa wag, manqei-qape ate nqægo
sùgumu-panqavøemát.

Neka tiqa manqat, manqei-qape vaev até vømøkhanaz.”

10:5 10:5 Lev 18:5 **10:6** 10:6-9 Deut 30:12-14 **10:11** 10:11 Isa 28:16 **10:12** 10:12 Kel 15:9 **10:13** 10:13 Joel 2:32 **10:15** 10:15 Isa 52:7 **10:16** 10:16 Isa 53:1 **10:18** 10:18 Psa 19:4

19 Neka bevap nøme nqánek: Gê, Izlael ezoqam, manqa mokho
møndømbó-ndapem? Ndigu møndømbo-ndapém. Geté ndigu unimanqat-
inteáv. Taqa yaq-te, Mozes bugukhokhof āv gene-peawám nqægo,
“Mbumbukiam ge-ein:
Zo Zu bawan-ak,
zo nogí ezoqám.
Geté no bawan vini-ak, ndigu iz mbain ndigu, nøkhatób.
Yaq zo ova zómanqatát.
No qaqa nøzøløwáz, ti namba.
Ndigu zøtezat mbaín, Mbumbukiam-qa yaq-te.
⌞Geté ndigu teqa manqat ndøndapém.⌟”
20 Neka Aezaya, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, taqa
yaq-te, manqat nøme āv gene-eín nqægo,
“Mbumbukiam ge-ein:
No ndígu tinømendám,
ndigu no vaweav qagoam.
Neka:
No ti-te ndígu tæmøfakhán,
ndigu noqa yaq-te bevøpøteav qagoam.”
21 Geté Izlael ezoqam-qa yaq-te, Aezaya āv gene-peawám nqægo,
“Mbumbukiam ge-ein: Khøuwa ge-okhoam, no zenda nøzø-visiám.
Geté ndigu gèsapi꞉zát neka noqa manqat ndînqāgîm.”

11

Izlael ezoqam mokho-te, ezoqa andé khapímbá, ndi-unimanqatinat

1 Gê, Mbumbukiam, ekeza ezoqam, Izlael-ak, møndø-sanqab? Av
taoká. Mbumbukiam ekeza ezoqam sanqabeáv. Até nó-a. No
Izlael ezoqám, Eibleem-gé zeó, neka no Benzamin khagua bawan-
ák. 2 Mbumbukiam ekeza ezoqam sanqabeáv, ndigu nupøkhan mba
gevevesam. Gê, zo Mbumbukiam-qa Manqat møzøté-zøtez, ndøgo
Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Ilaiza, ekeza ezoqam qaqa
gezøgoam, Izlael-ak? Ta khøuwa-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-te āv
geneviám nqægo, 3 “Evézøza! Qogi manqa vevezam ezoqam, gèzitág,
neka lou-qasis ndøgo, ma søvakha gigiap giløvusumam qo-te, vømøkuim.
No nakhapús sege-nøuvøném. Yaq ndigu ndakin até nó-a, løvømbe-qa
ndøgó.”
4 Yaq Mbumbukiam gekha manqāt mbóqavøiu? Av gembøe-qavøiú
nqægo, “Av taoká. Qo ambá av nqægo, qakhapus sege-qouvøqēm. Nogi
angana seven taosen nøme ndîgú. Até ndigú-a, ndigu Bal-te, ndego khape
mbumbukiam, manazap møkuiáv.”
5 Até ndakin khøuwa-té-a, ezoqa nøme ndîgú, Izlael bawan mokho-te,
ndigu Mbumbukiam ekeza kuku matev-te gevevesam. 6 Mbumbukiam
ndigu ekeza kuku matev-té genø-vevesám, ambá ta zapaya ndøgo, av
ndigu matev gi꞉matønumam. Mbumbukiam, ndigu amba ta zapaya ndøgo
tevevesami꞉n, av ndigu matev gi꞉matønumam, yaq teqa kuku matev, ambá
unimanqatin kuku matév mbá.
7 Matev av nqægo: Matev ndøgo, Izlael ezoqam bazaføgakh gi-asøzam,
amba tiqeivimin, ndigu qeiviáv. Geté ndígu tiqeivím, Mbumbukiam

10:19 10:19 Deut 32:21 **10:20** 10:20 Isa 65:1 **10:21** 10:21 Isa 65:2 **11:1** 11:1 1 Sam 12:22; Psa 94:14; Filip 3:5 **11:3** 11:3 1 King 19:10, 14 **11:4** 11:4 1 King 19:18 **11:6** 11:6 Gal 3:18

ekeza gevevesam. Geté ndigu ezoqa nøme, gèføgakhǽz. 8 Taqa yaq-te
Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqǽgo,
“Mbumbukiam ndigu andé venanqei bazapos-qape me zømbe-etoám.
Yaq tiqa bøi kopømba mbaín ti꞉kewagat
neka tiqa gea kopømba mbaín ti꞉-ewagat.
Matev av nqægo sègemá, atema ndakin.”
9 Ti-te ndigu, matev ndøgo tøfakhán, av Deivid Mbumbukiam-te, tegi
qaqa ezoqam-qa yaq-te ge꞉viam. Ndego āv gene-eín nqǽgo,
“Ndigu lou-qasis-te, lou tilogat,
yaq timatavupat av nqægo, matev-qase ginī-fakhanāk,
ndøgo bèzø-ká
neka bemøzø̄-voe, betēndapem,
neka bezø̄-køi-ez, bemø̄-khaosam.
Nqanek tiqá manqa-zapazapa-qá yaq-fiá.
10 Tiqa bøi waev, bèzø-navøém.
Yaq géqeivimák.
Neka ndigu viniv-qape oskia be-eqawát, bezø̄-ewez.”

Bawan vini-ak, ande tae tang me me꞉gó, Mbumbukiam gebunøzam

11 Bevap nøme nqánek: Gê, Zu ezoqam gi-o꞉az, ndigu ate nonqō gí-
o꞉az? Av taoká! Geté tiqa manqa-zapa zapaya, khandi matev, bawan
vini-ak-té qanøwáv. Yaq Zu ezoqam, ova tïabiti-einím. 12 Zu ezoqam-qa
manqa-zapazapa zapaya, manqei-qape ezoqa nøme khandi gindapem,
yaq Mbumbukiam matev kandakanda nøme mba mó꞉gó, Zu ezoqam ate
ndi꞉gu, te-te tivesez.

13 No ndakin zo-té qatø-manqatét, zo bawan vini-ak. No Mbumbukiam
zo bawan vini-ak-té gendo-khofotán. Yaq no khanakhanakh kandambá,
nqanek sasae nqægot. 14 Ëisa, no nqanek sasae nqægot, nøkeza ezoqa
nøme ova peté-einīm penømakhaya, yaq Mbumbukiam-te petéqambūz
penømakhaya, khandi vøndapēm. 15 Mbumbukiam Zu ezoqam qambøe-
qasi, yaq ta mokho-te ndøgo, manqei-qape ezoqa nøme, nqawa te namba
getøkuzu, yaq gê, gekha matev ndøfakhān, Mbumbukiam Zu ezoqam
nqawa tekhatob? Matev kandambaqape nøme mba mó꞉fákhan. Løvøte
ezoqam segé-khandí꞉z.

16 Ezoqa wit gipezotatun, yaq flawa ndigu, bugukhokhof
gi꞉løvusumatun, Mbumbukiam mbo-etøomemín. Yaq av nqægo, flawa
ate ndi꞉gu, Mbumbukiam-gí. Neka ezoqa tae te-ogeakh, tae lu
Mbumbukiam-qa zenda-te vøvē, yaq até táng-a, Mbumbukiam-qá. ⌞Yaq
matev até kopó. Izlael ezoqam-gi atanakha-zapazapa-za, Mbumbukiam-
gi ndøgoám. Yaq vaev até tigí zí-a, Mbumbukiam-gi vøgoāt.⌟

17 Izlael ezoqam, andé oliv tae zenda-yak eqeieqei me꞉yá, neka zo
bawan vini-ak, andé leg-ak oliv táe. Ta oliv tae eqeieqei ndøgo,
Mbumbukiam tang nøme møndø-møkuiám, yaq zo ande leg-ak oliv
tae tang me ndøzøte꞉go, vøbunøzam. Yaq zo ndakin oliv tae eqeieqei
namba, et eqeieqei zo-upøgimatún, ta lu-te ndøndo-fakhate. 18 Geté qo
me꞉khambùvǎp, ta zapaya ndøgo, Mbumbukiam tae tang gimøkui, yaq qo
vøbunøtaq. Gèmbo-mataváp. Matev, ambá av nqægo, qo lu qo-eqawāt.
Geté lu qo ndø-eqaqæwát.

11:8 11:8 Deut 29:4; Isa 29:10 **11:9** 11:9-10 Psa 69:22-23 **11:11** 11:11 Kel 13:46 **11:17** 11:17 Ef 2:11-19

19 Eisa, ezoqa kopo zo mokho-te peté-eĭn penømakhaya, av nqægo,
“Mbumbukiam tae tang tene-møkuiám ndógo, no batē-tøkua.” 20 Ndøgo
unimanqatín. Tae tang nøme ndøgo, ta zapaya ndógo tene-møkuiám,
ndigu unimanqatinteav qagoam. Geté qo sekemba ta zapaya ndógo
toqotegó ndøgo, qo ndoqo-unimanqatinat. Qo me꞉khambùvăp, taqa yaq-
te. Geté møe qógoát. 21 Zapa ndógo, Mbumbukiam Zu ezoqam kopømba
ande av tae tang ndægo gimøkuiam, ndigu unimanqatinteav qagoam, yaq
ndego até qó-a, gékhofoqó, qo unimanqatinteav toqogoat.
22 Gèmbo-mataváp. Mbumbukiam ndego tanákh. Geté ndego até
føgákh. Ti-te ndigu, zita giwuowem, ndego føgákh. Geté qo-te, tanákh.
Geté qo aiyá qagó. Soqaín ndøgo, teqa tanakh matev toqo-ivav, yaq
ndego atē qō-a, vónqaoqō, ta tae-te ndøgo. 23 Zu ezoqam ndigu, tiqa uni-
manqatinteav matev Keliso-te ti-ivøvem, yaq Mbumbukiam ndigu nangó
genóbunøsám tae-te, av bugukhokhof gi꞉goam. Ndego kopømbaqapé,
nqawa tebunøsam. 24 Zo bawan vini-ak, zo andé leg-ak oliv tae tang
me zøtegoám. Geté ta leg-ak oliv tae-te ndøgo, zo qazogoam, Mbum-
bukiam zo gèndomøkús, tae eqeieqei-te vōbunøsam. Geté Zu ezoqam,
andé tae zenda-yak eqeieqei me꞉yá. Yaq tae tang ndøgo, Mbumbukiam
gemøkuiam, ndego ùnime꞉-kopømbá, tiqa tae-te nango tebunøzam.

Mbumbukiam até Zu ezoqám-a, vøkhandĭ꞉z

25 Nófuap. Manqat ndøgo, no ndakin Izlael ezoqam-qa yaq-te tøte-ein,
bugukhokhof khøuwa, khonoam-té qagoám. Geté no zo zøtezat-qa nøzøgó.
Zapa ndógo, soqaín ndøgo, zo zøkeza kha matavap loloakh-us tøzøte-
vewat, gete mokho ndapeav tøgoat. Unimanqatín. Izlael ezoqa nøme,
Mbumbukiam zitá gini-wuowém. Geté matev av nqægo, sa tømbøé-
outøpít ndógo, atema bawan vini-ak ate ndi꞉gu vókhandĭ꞉z, ndigu Mbum-
bukiam gevevesam. 26 Taqa zita-te, Izlael ezoqam ate ndi꞉gu gékhandí꞉z.
Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,

“Khandi etoam ezoqam,
Zayon taon-té gendó-fakhán,
yaq ndego Izlael ezoqam-qa qasi꞉vap matev Mbumbukiam-te
vøzø-khofoē, ndigu Zekop-gi zi.

27 Yaq no ti namba, poev āv qaté-unimanqatín nqægo:
No tiqa manqa-zapazapa nókhofoé.”

28 Unimanqatín. Izlael ezoqam, Manqat Mbomambaqape
gèsanqawém, yaq av nqægo, ndigu vō-Mbumbukiam-gi-qaqa-ezoqam-
ez. Matev av nqægo gigonem, zo mòndøzø-tøké, zo bawan vini-ak,
yaq zo vozō-Mbumbukiam-gi-ezoqam-ez. Geté Mbumbukiam kuku
zua mbogó, ndigu Izlael ezoqam-te. Zapa ndógo, Mbumbukiam tigi
atanakha-zapazapa-za, é-møndø-vevesám. 29 Mbumbukiam ezoqa
gevevesamin neka matev eqeieqei vøzō-matanamin, ndego matavap
enendatáv, taqa yaq-te. 30 Zo bawan vini-ak, zo bugukhokhof qagoam,
Mbumbukiam-qa Manqat, zònqagimám. Geté ndakin, Zu ezoqam teqa
manqat ndapeav ndøgo, zo Mbumbukiam-qa tanakh matev zondapém.
31 Av zo Mbumbukiam-qa tanakh matev qazøte-ndapem, Zu ezoqam
Mbumbukiam-qa Manqat o-mba ndapeav qagoam, yaq vaev até ndigú-
a, Mbumbukiam-qa tanakh matev, āv tiníndapém.

11:22 11:22 Zion 15:2, 4 **11:26** 11:26 Isa 59:20-21 **11:27** 11:27 Jer 31:33-34

32 Ezoqa ewaqape, Mbumbukiam-qa manqat gènqagimám. Yaq
Mbumbukiam sègezø-iváv, ndigu vømø-manqa-zapazapa-gi-ndimbula-
ezoqam-ez. Mbumbukiam tenegó ndøgo: Zapa ndøgo, ndego ezoqa
ewaqape-te, tanakh gone-qa ndøgó.

Mbumbukiam-qa iz, bèto-eqawát

33 Mbumbukiam kandambá tentév. Teqa matavap neka otevat igian-
qapé. Ni ezoqa kopømba mbaín, teqa matavap-qa mokho tizindapem
neka nakhoa vizíqeivĩm, ndego ndegeve. 34 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-
qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,
“Gê, Evezøza-qa matavap,
gekha ezoqām mé:-otev?
Neka gekha ezoqām
mbó-ovøyām?
35 Neka gê, ezoqa Mbumbukiam gigiap møndømbó-etoam,
yaq Mbumbukiam ndego yaq-fia bembōgo?”
36 Av taoká. Zapa ndógo, gigiap ate nqægo ndégo tekhakheinám,
neka ndégo tegeawát neka te nonqo ndégo tøgó. Mbumbukiam-qa iz,
miavmiav, bèto-eqawát.
Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

12

Niqa kha, Mbumbukiam bizimbo-etøoménm

1 Nøfuap! Mbumbukiam tanakh kandambá ginigu. Yaq nakémbá.
No nqazø-pouwe. Av Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, søvakha gigiap
gi:løvusumatun te-te, yaq zo zøkeza kha Mbumbukiam āv tømbøe-etøomém.
Ndøgo zoqá etoam matév, te-te. Geté ndøgo khandín. Ambá av nqægo,
nanimāt. Zo Mbumbukiam-gí ezoqam zógoát, ndego khanakhanakh
bembøēgo. Av tøzøte-gonem ndægo, yaq zo Mbumbukiam-qa iz eqeieqei
zó-eqatát. 2 Zo manqei-qape ezoqam-qa matev mbòpáev, ndigu Mbum-
bukiam zøtezateav ndigu. Geté zo Mbumbukiam bè-enénd, neka zoqa
matavap bezō-ndakinak. Yaq zo Mbumbukiam-qa poev zøtézøtéz, gekha
matēv ndøgo, mbomambaqape, neka gekha matēv ndøgo, Mbumbukiam
ndømbøe-khaneat, neka gekha matēv ndøgo, eqeieqei-qape ndøgo, teqa
bøi-te.

Gekha matēv ndøgo, Mbumbukiam ni gini-etoam, tizi-matønumat, ni eqeieqei bizi-matanám

3 Mbumbukiam teqa kuku matev mokho-te, no nømendim ezoqam
ndøvé. Yaq nakémbá, no zo ezoqa ewaqape, nqazø-manqate: Zo zøkezan-
qa yaq-te ndømatàváp av nqægo, “No nòto-eqanowāt,” zo eqazoateav
tøgoat. Geté zo matavap eqeieqei bezøgó. Gekha matēv ndøgo, tozo-
matønumat, zo āv tøne-matanám, av Mbumbukiam unimanqatin matev
gezømbe-etoam.
4 Niqa kha-te, gigiap vinivinimbá nqani-bunøzap. Neka kha-qa gigiap,
sasae vinivinimbá ndømbogot. 5 Keliso-qa kha-te, matev até kopó. Ni
Klisten ezoqam kopoáv. Geté Keliso-qa mokho-te, ni kha kopó. Neka ni
andé kha gigiap vinivinimba zi:bunøzømém.

11:33 11:33 Isa 55:8-9 **11:34** 11:34 Isa 40:13; 1 Ko 2:16 **11:35** 11:35 Job 41:11 **11:36** 11:36 1 Ko 8:6 **12:1** 12:1 Lom 6:11, 13; 1 Pita 2:5 **12:3** 12:3 1 Ko 12:11; Ef 4:7; Filip 2:3 **12:4** 12:4-5 1 Ko 12:12, 27

6 Nqova Mbomambaqape-qa matev, Mbumbukiam ni teqa kuku
matev mokho-te gini-etoam, vinivinimbá. Mbumbukiam ezoqa nøme,
teqa manqat vevezam matev gembo-etoam, yaq ndego āv teabete-
matanám, av unimanqatin matev ndømbøego. 7 Neka ezoqa nøme
tøkeam matev gembo-etoam, yaq ndego ezoqa yà bezø-tøkeám. Neka
ezoqa nøme, nømendim matev gembo-etoam, yaq ndego ezoqa yà bete-
zømesím. 8 Neka Mbumbukiam ezoqa nøme, zita tøpøzu matev gembo-
etoam, yaq ndego ezoqa zita yà bezøtøpøzú. Neka Mbumbukiam ezoqa
nøme, etoam matev gembo-etoam, yaq ndego khanakhanakh-us be-
etoám. Neka Mbumbukiam ezoqa nøme, megeat matev gembo-etoam,
ndego bazaføgakh be-asáz, ezoqa eqeieqei bezømbō-mege. Neka Mbum-
bukiam ezoqa nøme tanøtanakh matev gembo-etoam, ndego ezoqa nøme-
te tanøtanakh matev khanakhanakh-us begó.

Kuku yà binigú, ezoqa nøme-te

9 Zoqa kuku matev ezoqa nøme-te, unimanqatin bezøgó. Ngusum-te
sa bezømbo-khàzű. Manqa-zapa matev zombó-sanqaupát. Geté matev
eqeieqei, føgøføgakh zombó-geageapát. 10 Zoqa kuku matev yaqyaq-a,
andé evenap-qá kuku matev me bezømbe꞉gó. Kuku kandambá. Neka
izuizu gèvizáp. 11 Sasae bazaføgakh ndø-asøzú. Ndøwauwì꞉zăt. Nqova
Mbomambaqape betu꞉-sasaeát, zo mokho-te, neka Evezøza-qá sasae
zógoát. 12 Zo Mbumbukiam-te ndozoto-taza, zo te-te khanakhanakh-us
mo꞉tazá. Viniv matev tøzø-fakhanumat, zo føgøføgakh ndøwaniáp. Tatak
bezòvĩn. Neka guligulim oskia ndøgó. 13 Mbumbukiam-gi ezoqa nøme,
gigiap mbain ndigu, gèzøtøkeé, neka ezoqa nøme khoev gèzø-manqaté.

14 Zo ezoqa ndingiæzoat, gèzø-guligulím. Av qane-guligulím: Mbum-
bukiam, ndigu matev eqeieqei bezø-matanám. Zo ndigu soqain-te ndò-
ãb.

15 Ezoqa khanakhanakh tigoat, yaq zo khanakhanakh ndøgó, ti namba.
Neka ezoqa nøme ti-eivumit, yaq zo gè-eivám, ti namba.

16 Zo matavap kopo-té qayagé. Neka zøkeza kha ndø-eqàwăt. Geté
até ndigú-a, iz mbain ndigu, namba gè꞉tøkuát. Zo zøkeza kha matavap
loloakh-us me꞉vèwẽ.

17 Ezoqa manqa-zapa tego zo-te, yaq soqain mbøe-qavòinăm. Matev
ndógo tozó-matønumát, ezoqa ewaqape eqeieqei ndivewe. 18 Nakhoa-qa
gèvawé, av nqægo: Kopømba tøgoat, sambi matev-té qanø-yageáp, ezoqa
ewaqape namba. 19 Nøfuap mbomømboma! Yaq-fia ndøtàwăt, ezoqam-te.
Geté Mbumbukiam-qá qaqa-qa zotó-kewagát. Yaq-fia ndégo tétá. Taqa
yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqágo: Evezøza ge-
ein, “Ezoqam nó, ezoqam-qa manqa-zapazapa nqæqavøiwat neka yaq-fia
nqætāwāt.” 20 Geté zo āv tøzøtégoát, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-
ein,

“Qoge qaqa ezoqam, ifi tømbovitit,
yaq lou soqombó-etoám,
neka ibøkha naq tømbo-paptet,
ibøkha voqombó-etoām.
Av toqotegoat ndægo,
yaq ndego mivi ndøndáp, teqa manqa-zapa zapaya.”

12:6 12:6-8 1 Ko 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 **12:10** 12:10 1 Pita 1:22 **12:12** 12:12 1 Tes 5:16-18
12:13 12:13 Iblu 13:2 **12:14** 12:14 Met 5:44; 1 Ko 4:12 **12:16** 12:16 Prov 3:7 **12:17** 12:17
1 Tes 5:15 **12:19** 12:19 Deut 32:35; Met 5:39 **12:20** 12:20 Prov 25:21-22; Met 5:44

21 Manqa-zapa qo betømbùqɵ̃. Geté matev eqeieqei qómatanám. Yaq ndøgo, manqa-zapá voqoté-tømbuá.

13

Ni gaman mokho-té qabizu:gú

1 Zo ate ndøzøte:go, gaman mokho-té qanu:gú. Zapa ndøgo, gaman ambá av nqægo, ekeza mbā sege-fakhazīn. Geté Mbumbukiam ndø-abamín. Yaq até ndigú-a, gaman ezoqam ndakin ngigu, Mbumbukiam ndø-abám. 2 Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, gaman-qa manqat ndesanqawe, ndego Mbumbukiam-qá manqat ndøsanqawé. Yaq gekha ezoqām ndego, matev av nde:matanam, ndego yaq-fia āv tenéqeív, av matev nde:matanam. 3 Gekha ezoqām ndigu, matev eqeieqei ndi-matanam, ndigu kopømbá. Ndigu gaman kawakawa-za, møe bezɔ̀gɵ̃. Geté møe sa ndígu tígoát, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam. Gê, qo møe mbain gone-qa qógo, gaman kawakawa-za-te? Qanimáv. Qo matev eqeieqei ndømatanám. Yaq ndigu qo ezoqa eqeieqei mé:qæqabát. 4 Gaman ezoqam, ndigu Mbumbukiam-gí sasae ezoqám. Qoqá yage eqeieqei nonqó. Geté qo manqa-zapazapa toqogoat, yaq qo møe qógoát, ti-te. Zapa ndøgo, ndigu bazaføgakh ndøzɔ̂gó. Viniv segeqá-etøomém. Ndigu Mbumbukiam-qá sasae ndøgoatún, ezoqa viniv gizø-etoumatun, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam. 5 Yaq nakémbá, zo gaman-qa manqat o-mba mo:ndapé. Manqat o-mba ta-mbá mo:ndàpɵ̃ ndøgo, zo tiqa yaq-fia-qa yaq-te møe tozombo-goat. Geté zo tiqa manqat o-mba tønendapé ndøgo: Zapa ndøgo, zo mɔzøte-zøtéz, matev av nqægo eqeieqeí.

6 Yaq nakémbá, zo gaman-te teks moni tozo-abumat, eqeieqeí. Zapa ndøgo, ndigu Mbumbukiam-gí sasae ezoqám, neka ta sasae-te ndøgo, khøuwa iz vɵ̄-khoubumatun. 7 Zo gaman-te fia tøzømbo-løfokat, yaq sègezø-etoám. Teks moni upøgim ezoqam, teks moni sègezø-etoám. Neka gaman, gekha moni nøme upøgim-qa ndigu, vøzɵ̄-etoam. Ezoqa kandakanda, gèzøvizáp, neka tiqa iz, gè-eqawát.

Mbumbukiam-qa guguna manqat kandambaqape nqánek: Ni kuku binigú, ezoqa nøme-te

8 Zo ezoqam-te, gigiap o moni bezømbø-løfɔ̀kɵ́. Geté matev ndøgo, zo izuizum oskia ndøzømbo-løfokeap, kuku matév. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-te kuku ndømbogo, ndego Mbumbukiam-qa guguna manqat o-mba mo:ndapé. 9 Teqa guguna manqat, āv qaneeín nqægo, "Qo nøkenøkem matev ndøngì:wā́t," neka "Ezoqa pakha-pakha ndøkhanèā́m," neka "Gigiap ndø-aqònā́m," neka "Ezoqam-qa gigiap me:qovètŭ́." Nqanek khafeap manqat vinivinimba neka gekha khafeap nøme ndøgo, ta mokho-te nqánek qanu:gú, "Ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go." 10 Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-te kuku ndømbogo, ndego manqa-zapa gématanamák te-te. Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego guguna manqat ate ndægo, ndembôpáev.

Ni matev eqeieqei-té qabizi-yage
Zapa ndøgo, Keliso avønín gendóqaván

13:1 13:1 Tait 3:1; Prov 8:15 **13:3** 13:3 1 Pita 2:13-14 **13:6** 13:6-7 Met 22:21 **13:8** 13:8 Met 22:39-40; Zems 2:8 **13:9** 13:9 Exo 20:13-15, 17; Deut 5:17-19, 21 **13:10** 13:10 1 Ko 13:4-7

11 Zo matev āv tøne-matanám, av no qazømbe-manqatavun. Zapa ndøgo,
zo møzøte-zøtéz, ndakin gekha khøuwa iz. Yaq nakémbá. Zo mòzosúz,
zo venanqei ndozo-sømbiapet. Khøuwa iz møndøndáp. Ni Yesu Keliso
ande qazi:-unimanqatinim, yaq khøuwa ndøgo, ni Mbumbukiam uni
te:khandi:n, andé qámbá qagoam. Geté ndakin, ta khøuwa ndøgo, andé
avønín. 12 Lova gènavøemtét. Paveat avønín géfakhán. Yaq nakémbá,
matev soqøsoqa ndøgo, ezoqa bøivun-te gigoatun, yà bizi-ivøvém. Geté
ni waev-qá nakhag gigiap zí-upøgím. 13 Ni paveat-té qabizi-yagé. Matev
eqeieqei-té. Ni lou loge neka ibøkha soqa izam si binǐwāg. Ni matev bizi-
matànām, ande av gaqo ndi:gu, neka mambe bizi:-òkhŏ. Ni bizinøfeĕ
neka ova bizi-manqàtĕ. 14 Matev av nqægo, vønqagím. Geté nigi Evezøza
Yesu Keliso-qa matev, andé ndabua ndakinak me zøté-uzám. Zoqa kha-
qa poev matev sa mbotàkĕ. Manqa-zapa-te be-itùzā.

14

Klisten ezoqa nøme-qa unimanqatin matev bizi-gevèwāt

1 Ezoqa nøme ndigu Yesu ndi-unimanqatinat, tiqa unimanqatin matev,
bazaføgakh andé mbaín. Geté zo ndigu vòkhatób, zoqa mokho-te. Neka ti
namba ndøponqòmbāp, tiqa unimanqatin matev-qa yaq-te. 2 Ezoqa nøme
āv gini-unimanqatinát nqægo: Loge gigiap ate ndægo eqeieqeí. Yaq
kopømbá, tizilogat. Geté ezoqa nøme-qa unimanqatin matev, bazaføgakh
mbaín. Yaq ndigu unimanqatinteáv av nqægo, kopømbā loge gigiap
ate ndægo sa toqolog. Yaq ndigu avøe gigiap mba ndølogé. 3 Gekha
ezoqām ndigu, loge gigiap ate ndægo sa ndiloge, ndigu ezoqa nøme,
søvakha logemav ndigu, bevøòzŏ. Neka ndigu ezoqam, avøe mba ndiloge,
ndigu ezoqa nøme, gigiap ate ndægo ndiloge, manqa-zapa-us betezæzā.
Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndigu møndø-khatób. 4 Ndigu ezoqam, lou
ate ndægo ndiloge, neka ndigu ezoqam, avøe gigiap mba ndiloge, ndigu
Mbumbukiam-gí sasae ezoqám. Ambá ndōgo, qogǐ sasae ezoqām. Yaq
qo gekha ezoqâm, ezoqa nøme-gi sasae ezoqam toqo-gevezo? Ndigu
bazaføgakh-us tiwanat o ti-o:az, tigi kawa yakhapús segé-gevezó. Geté,
unimanqatín. Ndigu bazaføgakh-us ndøwaniapát. Zapa ndøgo, Evezøza
gèzø-geageáp.

5 Ezoqa nøme āv gini-mataváp nqægo: Khøuwa nøme ndigu, kan-
dakandá, geté khøuwa nøme ndigu, khokhó. Geté ezoqa nøme ndi-
matavap. Khøuwa ate ndi:gu kopó. Vinivinimba mbaín. Taqa yaq-te,
gigiap-qape nqánek: Qo matev ùnime:gó, av ndoqote-unimanqatinat.

6 Ndego ezoqam, ndematavap av nqægo, khøuwa nøme ndigu, kan-
dakandā, ndego nqanek matev Evezøza-qa ndøgoatún. Neka ndego
ezoqam, loge gigiap ate ndægo sa ndeloge, até ndegó-a, Evezøza-
qa vøgoatun. Ndego lou-qa yaq-te, Mbumbukiam-te ike manqat
ndømanqaté. Neka ndego ezoqam, loge gigiap nøme logemav ndøgo, até
ndegó-a, matev Evezøza-qa ndøgoatún, neka Mbumbukiam-te ike manqat
vømanqatatun.

7 Ni mokho-te, ezoqam mbaín, ndigu ekezan nonqo mba tiyagat o
ekezan nonqo mba tipakhaez. 8 Tiziyagat, ni Evezøza nonqo zíyagát.
Neka tizi-pakhaen, ni Evezøza nonqo zípakhaén. Oskiá ndøgo, tiziyagat

13:11 13:11 Ef 5:14; 1 Tes 5:6-7 **13:12** 13:12 1 Zion 2:8 **13:13** 13:13 Luk 21:34; Ef 5:18
13:14 13:14 Ef 5:11 **14:1** 14:1 Lom 15:7 **14:2** 14:2 Gen 9:3-4 **14:3** 14:3 Kol 2:16 **14:4**
14:4 Met 7:1; Zems 4:11-12 **14:5** 14:5 Gal 4:10-11 **14:8** 14:8 Gal 2:20

o tizi-pakhaen, ni Evezøza-gí. 9 Keliso ta zapaya ndøgo tenenaním,
neka nqawa ta zapaya ndøgo tene-khandí:v, ndego løvøte nekā khandi
ezoqam, segezømbú-Evezøza-evtát.
10 Yaq nakémbá, gekha zapâ, qogi Klisten qafuap ndoqo-gevezoat?
O gekha zapâ, qogi Klisten qafuap ndoqo-vøozoat? Ni até sizimú-wán,
Mbumbukiam-qa megemege-te, manqat vizí-ovøemēm. 11 Taqa yaq-te,
Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,
“No khandi miav-ak Evezøza, āv qate-manqaté nqægo:
Ezoqa ewaqape, katuk ndømøkuí no-te.
Neka ezoqa ewaqape, āv giní-einím nqægo:
No Mbumbukiām.”
12 Unimanqatín. Ni ezoqa ate nqazi:gu, manqat bïzimø-ovøemém,
Mbumbukiam-te, av qazi:yagam.

Ni aiyáv qabiziguí. Soqaín ndøgo, Klisten ezoqa nøme, manqa-zapa-te tizi-itub
13 Yaq nakémbá, ni yaqyaq-a, sekemba bizi-gevèmbām. Geté ni
matavap nqánek qazí-goném: Matev nøme zímatanamák, ndøgo nigi
Klisten nøfuap ande nandi me tøkhaosumat, yaq ndigu manqa-zapa-te vø-
itūb. 14 No Evezøza Yesu mokho-te nqatu:gu, no møtenøtén, loge gigiap
ate ndægo eqeieqeí, Mbumbukiam-qa bøi-te, toqolog. Geté ezoqa nøme,
te-unimanqatin, av nqægo, lou nøme soqaïn Mbumbukiam-qa bøi-te, yaq
te-te ndego, nqanek lou ndømøsoqá, ndego telog. 15 Qo gigiap nøme
toqolog, yaq qoge Klisten qafu soqain tembo-ewag; matev av nqægo
toqogo, yaq qo kuku matev-te yageáv. Gèmbo-mataváp. Keliso até
teqa ndegó-a, genanim. Soqaín ndøgo, qoqa lou loge matev mokho-
te, teqa unimanqatin matev Yesu-te toqombo-ngiu. 16 Yaq nakémbá,
gò:feazoát. Soqaín ndøgo, gigiap nøme ndøgo, zo ndøzøte-zøtezat eqeieqeï,
ezoqa nøme-te tø-gigiap-soqa. 17 Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-
te, lou loge matev neka izam matev, gigiap-qapé mbá. Geté matev
kandambaqape nqánek: Matev eqeieqei-te neka sambi matev-te neka
khanakhanakh-us tiziyagat. Matev av nqægo, Nqova Mbomambaqape-
té qando-fakhaté. 18 Gekha ezoqām ndego, av nqægo teyagat neka Keliso
av nqægo vømbó-vizupāt, teqa yaq-te, Mbumbukiam khanakhanákh
neka ezoqa nøme teqa matev eqeieqei mé:vewát.
19 Yaq nakémbá, ni bazaføgakh nqánek qazí-asazét: Ni sambi matev-té
qazíyagát, ezoqa nøme namba, neka tiqa unimanqatin matev-te vizizø-
tøkeāt. 20 Kopømba mbaín, lou loge matev zapaya, Mbumbukiam-qa
sasae toqongiu, ndego Klisten ezoqa nøme mokho-te ndego. Uniman-
qatín. Loge gigiap ate ndægo eqeieqeí, Mbumbukiam-qa bøi-te. Geté lou
toqolog, yaq ta matev ndøgo, ezoqa nøme tiqa Klisten matev-te tøkhaosam,
ndøgo soqaín. 21 Yaq nakémbá, qanimav nqánek. Qo søvakha qólogeák o
waen qó-izamák o gekha matev nøme qómatanamák, ndøgo qoge qafu
Klisten matev-te, ande nandi me tøkhaotav.
22 Qo ndoqo-unimanqatinat av nqægo, matev nøme eqeieqeï neka
matev nøme soqaïn, toqo-matønumat, yaq soqó-unimanqatín. Ndøgo
qo qakhapús, yaq Mbumbukiam-a, yaq qo. Kopømba mbaín, ezoqa
nøme namba toqote-ponqombupat. Gekha ezoqām ndego, matev
av te:matønumat, av nde:-unimanqatinat, ndego khanakhanakh mbá

14:10 14:10 2 Ko 5:10 **14:11** 14:11 Isa 45:23; Filip 2:10-11 **14:14** 14:14 Kel 10:15; Tait 1:15
14:15 14:15 1 Ko 8:11-13 **14:19** 14:19 Lom 12:18; 15:2 **14:20** 14:20 1 Ko 8:13

geabetegó. 23 Geté ezoqa gigiap telog, taqa yaq-te ndøgo, ndego ndo:nake,
yaq ndøgo manqa-zapa-ús te-te. Zapa ndógo, ndego unimanqatinteáv,
av nqægo, ekeza matev eqeieqeî. Gekha matēv ndøgo, ni tizigoat, gete ni
unimanqatinteav tøgoat, ndøgo eqeieqeî, matev av nqægo, manqa-zapa-
ús.

15

Ni Keliso-qá matev bizimbopáev

1 Ni ezoqam, unimanqatin bazaføgakh-us nqanigu, ni ndigu ezo-
qam, unimanqatin khapelavøqase ndøzøgo, yà bizizø-tøkeé. Kopømba
mbaín, nikeza kha mba tizimbo-matavupat. 2 Geté ni ate nqazi:gu,
ezoqa nøme yà bizizø-mataváp, neka matev ndógo tizí-matønumát, tiqa
unimanqatin matev-te tøzø-tøkeat. 3 Até Kelisó-a, ndego ekeza kha-
qa yaq-te matavapøteáv. Geté ezoqa Mbumbukiam-qa iz gingenøitat,
ndego nqanek iz ngenøiwat matev, ekeza kha-té genøvé. Taqa yaq-
te, Mbumbukiam-qa manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Mbumbukiam!
Ezoqa qoqa iz gingenøitat, tiqa ngenøgim manqat, noqá kha-té qanøbøí.”
4 Gekha manqāt ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat-te ndøpeawap,
ni nonqo ndøpeawáp. Ni tàbete-nømendím. Yaq ni bazaføgakh-us
zí:waniapát, neka Mbumbukiam-qa Manqat, ni zita vøní-tøpazāt, neka
ni Mbumbukiam-te biziō-tana, av nqægo, matev ndòfakhān, av manqat
ginimbi-ein ndægo. 5 Bazaføgakh neka zita tøpøzu matev ndøgo, ni
tøni-tøkeat, bazaføgakh-us tizi-waniapat, Mbumbukiam-té qando-okhó.
No āv qate-guligulím nqægo: Ndego zo ate ndøzøte:go, matavap kopo
zó-etoám, zo Keliso Yesu ndozombo-paev. 6 Yaq zo nqova kopo-te,
Mbumbukiam-qa iz søzøtumú-eqatát, ndego nigi Evezøza Yesu Keliso-ge
Eve.

Keliso Zu ezoqam neka bawan vini-ak, tøke-qa sùgumu-geavún

7 Zo yaqyaq-a, āv tøne-khatimbáp, av Keliso zo ge:khatib, Mbumbukiam-
qa iz betē-eqawat. 8 No nqazó-manqate: Keliso Zu ezoqam tøke-qa
ndøgeavún. Gí:nømánd, av nqægo, Mbumbukiam ndego unimanqatin
ezoqám. Manqa mbusa ndøgo, ndego Zu ezoqam-gi atanakha-zapazapa-
za gezøve, gématanám. 9 Geté Keliso ate bawan vini-ák-a, tøke-qa
sùgumu-geavún. Yaq até ndigú-a, Mbumbukiam-qa iz, tïabiti-eqawát,
teqa tanakh matev zapaya. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv
qane-peawáp nqægo,

“No bawan vini-ak mokho-te,
qoqa iz nó-eqatát
neka ouv vøtaqá-qaqaemāt.”

10 Neka manqat nøme, āv qane-eín nqægo,

“Zo khanakhanakh, sùgumugú,
zo bawan vini-ak,
Mbumbukiam-gi ezoqam namba,
ndigu Zu bawan-ak.”

11 Até nangó, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,

“Zo bawan vini-ak ate ndøzøte:go, Evezøza-qá iz ndø-eqawát.
Bawabawan ezoqam ate ndi:gu, manqei-qape-te ngiyageap, yà bem-
bokhóum.”

15:2 15:2 1 Ko 10:24, 33 **15:3** 15:3 Psa 69:9 **15:4** 15:4 2 Tim 3:16 **15:7** 15:7 Lom 14:1
15:8 15:8 Met 15:24 **15:9** 15:9 Kel 3:25; Psa 18:49 **15:10** 15:10 Deut 32:43 **15:11** 15:11
Psa 117:1

12 Neka até nangó, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam
Aezaya, āv gene-eín nqægo,
"Zesi-ge zeo ndøfakhán. Yaq ndego até bawan vini-ák-a, gezømbó-
kawaevtát. Yaq ndigu te-te ndégo tinøtabát."
13 Yaq nakémbá, no āv qate-guligulím nqægo: Mbumbukiam, te-te
ndego, ni nqazio-tana, matev mbomømboma tini-matanam, av manqa
mbusa ge:ve, ndego zo khanakhanakh neka sambi gezø-tøtøvøyám,
zo ndozo-unimanqatinat. Yaq zoqa vintøzat matev Mbumbukiam-te,
Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgakh mokho-te, tàbezømbe-khouwév.

Pol khanakhanákh, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat nde:zømesim

14 Nøfuap! No nøkezan āv qate-unimanqatinát nqægo: Zo matev
eqeieqei mòzogoatún, ezoqa nøme-te. Neka zo zøtezat kandambá qa-
zondapem. Neka zo kopømbá. Yaqyaq-a søzøté-nømendimát. 15 Geté
manqat nøme, qæpeaumavun, andé nøzø-ponqomavún. Zapa ndøgo, no
zo manqa matev eim-qa nøzøgoám. No Mbumbukiam teqa kuku
matev mokho-te, genø-etoam, ndøgo tene-veatán: 16 No Keliso Yesu-
ge sasae ezoqam, bawan vini-ak mokho-té qatú:goát. No ndigu Man-
qat Mbomambaqape nqate-zømesim, no andé Mbumbukiam-gí iziz
ezoqam-qa sasae me nøtegó. Yaq no ndigu bawan vini-ak, ande etoam
matev me, Mbumbukiam nombó-etoám. Yaq Nqova Mbomambaqape
ti mokho-te tesasaetat, ndigu tïabiti-Mbumbukiam-gi-nakheis-éz, yaq
ndego khanakhanakh-us betēkhatib.
17 No Mbumbukiam-qa sasae ate nqægo nqæqeivi, Keliso Yesu mokho-
te qæmatønumam, yaq no khanakhanákh neka andé khambuváp, taqa
yaq-te. 18 No noqa sasae-qa yaq-te, sa ndøgo tøte-manqaté, Keliso
no mokho-te gesasaetam, yaq bawan vini-ak Mbumbukiam-qa man-
qat o-mba vømbøé-ndapāt. No manqat qazømbe-manqatam neka sasae
vøegoam, 19 Mbumbukiam Nqova Mbomambaqape mokho-te, umin-
giap matev vinivinimba ndømatønumám. No Zelusalem taon-te qængaz,
atema Ililikum manqei-te vøenav, no Keliso-qa Manqat Mbomam-
baqape sòtumu-zømesimát, ezoqam-te.
20 No ezoqa Manqat Mbomambaqape zømesim-qa, oskia ndøgo tægoám,
gekha manqei-tē ndøgo, ndigu Keliso-qa yaq-te yogeav qagoam. Zapa
ndøgo, no poeveáv, sasae sa tæmanaz, ezoqa nøme gengaz, kopømba
ande av lou toqo-løvua, ma ezoqa nøme uk gi:-asøzem. 21 Geté no matev
āv qategoatún nqægo, av Mbumbukiam-qa Manqat, Keliso-qa yaq-te
nqæpeawap,
"Ezoqam ndígu tí-ometám,
ti-te ezoqa teqa manqat zømesipøteav qagoam.
Ndigu ezoqam, bugukhokhof yogeav qagoam,
mokho ndøndapém."

Pol Lom ezoqam zømete-qa gegoam

22 Sasae ndøgo, no nqanek manqei vinivinimba-te qægoam, no
gègeanotám. Yaq no khøuwa kopoáv, qæpøogeapam, ambá notøndo-
navín, zo-te. 23 Unimanqatín. No viav kopoáv, zo-te okho-qa qægoam.
Geté ndakin nqanek, manqei nøme mbaín, ezoqa Keliso-qa manqat
yogeav ndøgo. 24 Yaq no Spein manqei-te, okho-qa nogó. Geté no

15:12 15:12 Isa 11:10; Veve 5:5 **15:16** 15:16 Lom 1:5; 11:13 **15:20** 15:20 2 Ko 10:15-16
15:21 15:21 Isa 52:15 **15:22** 15:22 Lom 1:13

tototaná ndøgo: Nakhoa livin-qase nqøugu, no zo bàtøkhæ-zømét, ni khanakhanakh-us bizĭqonav. Yaq zo tozonø-tøkem, vozó-khofotønēm, yaq no até khæ nónáv, Spein manqei-te. 25 Geté no bugukhokhof Zelusalem taon-té qabatøkhænáv, Mbumbukiam-gi ezoqam vøemøzø-tøkē. 26 Zapa ndøgo, ndigu Klisten bawan ezoqam, Masedonia neka Akaya plovins-te ndiyage, matavap āv giniveém nqægo: Gigiap-av ezoqam, Mbumbukiam-gi ezoqam mokho-te, ndøgo Zelusalem taon-te, gezøtøké. 27 Ndigu yakhapus mokho-mbá sege-matøvemém. Geté unimanqatín. Matev av nqægo eqeieqeí. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa matev mbomømboma, bawan vini-ak-te, Zu ezoqam ndø-ndapavún. Yaq nakémbá, ndigu bawan vini-ak, andé gezømbo-løfoké, Zu ezoqam-te. Yaq bawan vini-ak, Zu ezoqam, gigiap-qa yaq-te bèzøtøké. 28 No nqanek sasae tømønø-navøem, Zelusalem taon-te ndøgo, moni tæzømbu-etoam, yaq no Spein manqei-té qatónáv, yaq livin-qase nqøugu, zo vøemózømēt. 29 No møtenøtén, no zo-te tøtøndonav, yaq Keliso-qá matev mbomømboma nóndapáv. Yaq ta matev mbomømboma, zoqa mbøni-te tàbete-tøtøvøyám.

30 Nøfuap! Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz-te, neka kuku matev-te ndøgo, Nqova Mbomambaqape ni ndini-etoam, no nqazó-pouwe: Zo bazaføgakh ndø-asøzú. Gèndo-guligulím, Mbumbukiam-te, noqa yaq-te. 31 Āv qane-guligulím: Mbumbukiam no tèabenømbe-khakhazám, ti-te ndigu, unimanqatinteav ndigu, Zudia manqei-te ndøgo. Neka tøke matev ndøgo, no Zelusalem taon-te tændapav, ndigu Mbumbukiam-gi ezoqam, khanakhanakh-us tĭabiti-ndapém. 32 Yaq Mbumbukiam poev tømbogoat, no sætøndónáv, khanakhanakh-ús, zo namba pusa vøemótā. 33 Mbumbukiam, ndego ezoqa sambi ndezø-etoam, ndøgoát, zo namba, zo ate ndøzøte꞉go.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

16

Pol-qa khaiya mboma manqat, ezoqa vinivinimba-te

1 No ngunuk, nigu Klisten nøfu Fibi, tuqa matev eqeieqei-qape nøtevewé. Ngunuk, Klisten bawan ezoqam mokho-te, Senklia taon-te ndøgo, dikon ezoqám. 2 Evezøza-qa iz-te, vøkhatowém. Ezoqam av nguigu, ni matev eqeieqei bizizø-matanám, ni Mbumbukiam-gi ezoqam. Neka gekha gigiāp ndøgo, ndugu mbain tøgoat, zombó-tøkeém. Zapa ndøgo, ngunuk ekezan, ezoqa kandambá guzø-tøkeam, neka até nó-a, vønō-tøkeam.

3 Plisila, zivis namba, Akuila, ndigu no namba qati-sasaetam, Keliso Yesu-qa sasae qeigoam, khaiya mboma manqat zozó-eín. 4 Nandiv ezoqa menas, ekeza kha ndønqonqotøvém, no zapaya. No ike kandambá ti-te. Geté no mbá mbá. Até bawan vini-ak-qa Klisten bawabawan ate ndi꞉gú-a, ike kandambá ti-te.

5 Até ndigú-a, tiqa khoev-te giguligulimatun, khaiya mboma manqat vøzō-ein.

Neka até nogé nøfu mbomambaqapé-a, Epenetus, khaiya mboma manqat vømbō-einim. Esia manqei-te ndøgo, bugukhokhof ezoqam nándev, Keliso gembopaev.

15:25 15:25-26 1 Ko 16:1-4 **15:26** 15:26 1 Ko 16:1; 2 Ko 8:1; 9:2, 12; Kel 24:17 **15:27** 15:27 1 Ko 9:11 **15:29** 15:29 Lom 1:11 **15:30** 15:30 2 Ko 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1 **16:3** 16:3 Kel 18:2

6 Neka até Melí-a, ndugu zoqa sasae kandambaqape gugu, khaiya
mboma manqat vømbō-einim.
7 Neka Andlonikus neka ndugu Zunia, ndigu nogi ezoqam, no namba
ndimbula mokho-te qatigoam, khaiya mboma manqat vøzø̄-ein.
Keliso-gi u-anim mokho-te, nginik iz-akhayapak ezoqám. No Keliso
unimanqatinteav qagoam, nginik é-møndø-unimanqatiním.
8 Neka até Ampliatús-a, khaiya mboma manqat vømbō-einim. No kuku
kandambá te-te, Evezøza mokho-te.
9 Neka até Ubanés-a, ndego Keliso mokho-te, sasae kopo qeigoatun,
khaiya mboma manqat vømbō-einim.
Neka até nogé nøfu mbomambaqapé-a, Stakis, khaiya mboma manqat
vømbō-einim.
10 Neka até Apelés-a, khaiya mboma manqat vømbō-einim. Keliso
zapaya, ngenøgim matev gendap, ngenek bazaføgakh-mbá geyám,
teqa unimanqatin-te.
Neka até Alistobulus-zá-ya, khaiya mboma manqat vøzø̄-ein.
11 Neka até Elodión-a, khaiya mboma manqat vømbō-einim, ndego
noge ezoqam.
Neka até Nasisus-zá-ya, ndigu Keliso ndi-unimanqatinat, khaiya
mboma manqat vøzø̄-ein.
12 Neka até ndigú-a, Tlifena neka Tlifosa, khaiya mboma manqat vøzø̄-
ein, ndigu sakheis, Evezøza-qa sasae kandambaqape gigoam.
Neka até Pesís-a, khaiya mboma manqat vømbō-einim. Até ndugú-a,
Evezøza-qa sasae kandambá gugoat. No kuku kandambá tu-te.
13 Neka até Lufús-a, khaiya mboma manqat vømbō-einim. Ndego
Evezøza ùni mbøepavét.
Neka até tegú evó-a, khaiya mboma manqat vømbō-einim. Ndugu até
nó-a, evo nøgoám.
14 Neka até ndigú-a, Asinklitus neka Flegon neka Hemes neka Patlobas
neka Hemas neka ndigu Klisten zifuap nøme, ti namba ndi꞉yage,
khaiya mboma manqat vøzø̄-ein.
15 Neka até ndigú-a, Filologus neka Zulia neka Neleus neka tegu
sævømiu neka Olimpas neka Mbumbukiam-gi ezoqa ate ndi꞉gu, ti
namba ndi꞉yage, khaiya mboma manqat vøzø̄-ein.

16 Zo tozo-møvabat, zenda kaka vø̀-itiamát, neka vøngenøndamat, ate
av-té, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei ndægo.

Keliso-gi bawan vinivinimba, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv,
zo-te.

Pol-qa vaev guguna manqat

17 Nófuap! No nqazǿ-pouwe. Zo gò꞉feazoát. Ezoqa nøme, zo manqat
vini me꞉zømesimít, ambá ndø̄go, av bugukhokhof qazøte-ewagam. Yaq
ta mokho-te ndøgo, ndigu ezoqam-qa unimanqatin matev géngi꞉nám
neka Klisten bawan ezoqam vǿ-qaqagı̄m. Ezoqam av ngi꞉gu, zo møe
zozónayát. 18 Ezoqam av ngi꞉gu, ambá ndø̄go, nigi Evezøza Keliso-qa
sasae ndøgō̄t. Geté ndigu ekeza kha-qa poev mba mbopáev. Tiqa manqat
mbomømboma neka manqa enaq gi꞉am mokho-te, ndigu ezoqa gètubám,
ndigu zøtezateav ndigu, nømendim av nqægo soqaı̄n.

16:13 16:13 Mak 15:21 **16:16** 16:16 1 Ko 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17** 16:17 Met 7:15; Tait 3:10
16:18 16:18 Filip 3:19; 2 Pita 2:3

19 No khanakhanakh kandambá, zoqa yaq-te. Zapa ndøgo, ezoqa ewaqape, āv giniyogém nqægo: Zo Mbumbukiam-qa Manqat o-mba zotondapém. Geté no zo matavap loloakh-qa nøzøgó. Yaq zo kopømbaqapé, matev eqeieqei zómatønumát. Geté manqa-zapazapa, zo kha mbokhanøzām. 20 Mbumbukiam, ndego sambi ndini-etoam, avønín, Saitan géngiú, neka zoqa zenda tokhotapak mokho-te vøuvē.

Nigi Evezøza Yesu-qa kuku matev ndøgoát, zo namba.

21 Timoti, no sasae kopo namba qategoatun neka Lusius neka Zeisen neka Sosipata, nigi ezoqam, ndigu khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, zo-te.

22 No Tetiés. Nqanek pepa no nopeawám, av Pol manqat genømbe-manqatat. Khaiya mbomá, zo-te, Evezøza-qa iz-te.

23 Até Gaiús-a, no teqa khoev-te nqæyage neka Klisten bawan ezoqam, teqa khoev-te gipindumatun, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv zo-te.

Até Elastús-a, ndego taon moni keoge ezoqam, neka Kuotas, ndego nigi nøfu, khaiya mboma manqat ngïkhōfōtāvāv, zo-te.*

Ike manqat, Mbumbukiam-te

25 Mbumbukiam-qa iz, bïzi-eqawát. Manqat Mbomambaqape, Yesu Keliso-qa yaq-te, no ezoqa nqate-zømesim, ndøgo āv qane-eín nqægo: Mbumbukiam kopømbaqapé. Ndego gezøtøké. Yaq zo unimanqatin matev-te, bazaføgakh-us zówaniapát. Bugukhokhof qagoam, nqanek Manqat Mbomambaqape, gèkhonawám. Nupøkhan-mba-qapé. 26 Geté ndakin, av Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gi:peaomem, neka ndego Mbumbukiam miav-ak ekezan ge-ein, tøfakhan, ta manqat ndøgo, khonoam-te qagoam, màndoveá. Yaq bawabawan ate ndi:gu, nqanek manqat gè-ewagét. Yaq ndigu tïabiti-unimanqatiním, neka o-mba betøndapem. 27 Mbumbukiam, ndego yakhapus-mba matavap loloakh-us ndego, teqa iz, miavmiav, bèto-eqawát, Yesu Keliso mokho-te.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

16:19 16:19 Lom 1:8; 1 Ko 14:20 **16:20** 16:20 Gen 3:15 **16:21** 16:21 Kel 16:1-2; 19:22; 20:4

16:23 16:23 Kel 19:22; 1 Ko 1:14 * **16:23** 16:23 Ibugukhokhof Baebol gipeaomem, manqat sa nqánek qagoám. Geté vaev-te, manqat nøme āv gini-mønøzém nqægo: 24 Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa kuku matev, ndøgoát zo namba, ate ndøzøte:go. Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

16:25 16:25 Ef 1:9; 3:5, 9; Kol 1:26; Lom 1:5

1 Kolin
Pol-qa bugukhokhof pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Kolin taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Pol Efesus taon-té gegoám, nqanek pepa, Klisten bawan ezoqam-te gepeawam, ndigu Kolin taon-te giyagam. Kolin taon ndøgo, kandambaqapé. Glik manqei-té qagó. Ta khøuwa-te ndøgo, Glik manqei-qa iz, Akaya mbo-akhaemám. Klisten ezoqam ndigu, Kolin taon-te gisøkhoam, nøme ndigu, Glik ezoqám, neka nøme ndigu, Zu ezoqám. Ezoqa gisøkhoam ndøgo, kandambá, gigiap kopoav ezoqám neka tiqa zøtezat andé kandambá.

Bugukhokhof khøuwa, Pol møndøgoám, Kolin taon-te ndøgo, neka ndigu ezoqam, ndakin mba gi-Klisten-ez, vøe-zømesimam. Nginik Yesu, oskia ndø-unimanqatintám, neka guligulim-te vø-møvøbumam. Geté tiqa Klisten bawan, sège-qaqaém. Neka ndigu matev soqain-té giyagám, kha-qa poev matev vømbøpavam-a, manqa-zapazapa vinivinimba vømatønumam. Pol møndø-ewág, taqa yaq-te, yaq ndigu nqanek pepa mokho-te, unimanqatin matev neka Klisten matev eqeieqei-qa yaq-te vøzø-peawam-a, tiqa matev-qa yaq-te, vøzø-ponqom.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. No Mbumbukiam ndøveatán, nqanek sasae nqægo. Ndøgo teqá poév. Nqanek pepa, nigi Klisten nøfu Sostenés namba niti-peaomít.

2 Zo-té qeitø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi Klisten bawan ezoqam, nandav Kolin taon-te ndozoyage, zo Mbumbukiam Keliso Yesu mokho-te ge:khaz, vozō-tegi-ezoqam-ez. Nqanek pepa até ti-té ndigú-a, vøepeawām, ezoqa ewaqape-te, manqei-manqei ate nqægo, nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz ndivewam, ndiguligulim. Ndego tigí Evezøzá neka nigî Evezøzā.

3 Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev ndøgoát, zo-te.

Pol-qa ike manqat Mbumbukiam-te, Kolin ezoqam-qa yaq-te

4 No Mbumbukiam, ike manqat oskia nombo-manqaté, zoqa yaq-te, neka teqa kuku matev-qa yaq-te, ndego zo Keliso Yesu mokho-te gezø-etoam. 5 Te mokho-te, zo andé gigiap kopoav ezoqám. Mbumbukiam zo nømendim manqat neka zøtezat kandambá gezø-etoam. 6 Zapa ndøgo, manqat ndøgo, no Keliso-qa yaq-te qate-zømesimam, møndømø-qóm, zo mokho-te. 7 Yaq ndøgo, zo nigi Evezøza Yesu Keliso ndøzømbøe-esap, tendoveao, tendoqavan, zo matev nøme løvu:máv, ndøgo Nqova Mbomambaqape, ni Klisten ezoqam ngini-etoam. 8 Yesu Keliso zo føgøføgakh zógeatát. Yaq zo unimanqatin matev-te, føgøføgakh zówaniapát, atema vaev khøuwa-te. Yaq zo nigi Evezøza Yesu Keliso-qa Khøuwa Kandambaqape-te, ndego tendoqavan, manqa-zapazapa mbaín, sozógoát. 9 Mbumbukiam, ndego zo gezø-akha, tege Yo Yesu Keliso namba tøzøte-yagat, nigi Evezøza, ndego unimanqatin ezoqám. Ndego zo gezó-geatát, atema vaev-te.

1:8 1:8 1 Tes 3:13; 5:23 **1:9** 1:9 1 Zion 1:3; 1 Tes 5:24

Qaqae matev-qa yaq-te, Klisten bawan mokho-te

10 Nøfuap! Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz-te, no nqazø-pouwe: Zoqa
Klisten bawan mokho-te nandav, zo manqa ndø-itùmbām neka qatoat
matev bezømbù:gŭ. Geté zo nqova kopo-té qawaní, neka kha-mba,
matev kopo zombó-ovét. 11 Nøfuap! No nqanek manqat nqazømbe-
manqate, zapa ndøgo: Nigu Klisten nøfu Kloe, tugi ezoqa nøme, no āv
gini-nømøndém nqægo: Zo mokho-te nandav, qatoat neka ponqombap
matev zømbu:gú. 12 No nqánek qate-manqaté: Zo mokho-te, ezoqa nøme,
āv gini-manqaté nqægo, "No Pol nombopáev," neka nøme ndimanqate,
"No Apolos nombopáev," neka nøme ndimanqate, "No Pita nombopáev,"
neka nøme ndimanqate, "No Keliso nombopáev."

13 Av khané:go? Gê, Keliso géqaqanim? Neka gê, no Pol, zoqa yaq-te
no notónanim, tae mutui-te? Neka gê, zo ibøkha iz qazondapem, noqā
iz-tē qazonó-ndapem? Av taoká. 14 No ike kandambá, Mbumbukiam-
te. Zapa ndøgo, zo mokho-te, no ibøkha iz, ti-mba ngínik qazø-etoám,
Klispus neka Gaius. Geté ezoqa nøme, ibøkha iz etopøteáv. 15 Soqaín
ndøgo, ezoqa timanqatat, av nqægo, "No ibøkha iz, Pol-qā iz-tē qatøndāp."
16 Ó! Unimanqatín. No até Stefanas neka tegi ezoqám-a, ibøkha iz
vøezø-etoam. Geté ezoqa nøme, no matavapøteáv, av nqægo, ibøkha
iz møezø-etoām. 17 Keliso no ambá av nqægo, ezoqa ibøkha iz etoam-
qa ndokhofotān. Geté ndego no Manqat Mbomambaqape zømesim-qa
ndokhofotán. No ezoqa ambá av nqægo, manqei-qape-qā matavap
loloākh qate-zømesīm. Soqaín ndøgo, Keliso-qa tae mutui manqat, tømø-
khokho-manqat.

*Mbumbukiam ekeza bazaføgakh neka matavap loloakh, Keliso mokho-
té gendo-vevezám*

18 Unimanqatín. Ti-te ndigu, tisoqoez, ta manqat ndøgo, Yesu
tae mutui-te genanim, mokho mbaín. Geté ni-te, ni Mbumbukiam
ngekhandi:ntet, nqanek manqat, bazaføgakh-ús. Ndøgo Mbumbukiam-
qá bazaføgákh. 19 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-
peawáp nqægo,

"No manqei-qape ezoqam-qa matavap loloakh nøzóngiú.
No tiqa zøtezat nósanqáo."

20 Mbumbukiam-qa manqat av qæ-ein ndægo, yaq gê, manqei-qape
ezoqam matavap loloakh-us neka zøtezat ezoqam neka manqa manqate
ezoqam-qa yaq-te, áv khané:go? Ndøgo khokhó. Mbumbukiam manqei-
qape-qa matavap loloakh, khokho matavap me:vewé.

21 Mbumbukiam ekeza matavap loloakh-te, matavap āv genevé
nqægo: Manqei-qape ezoqam, kopømba mbaín, ekeza matavap loloakh-
te, Mbumbukiam ti:zøtez. Yaq teqa poev nqánek qagó: Ezoqa ndígu
tékhandí:z, ndigu nqanek manqat ndi-unimanqatinat, ndøgo ezoqa
nøme khokho manqat ndi:vewe. 22 Zu ezoqam, ndigu umingiap matev
qeivi-qa mba ndøgó, neka Glik ezoqam, matavap loloakh tonqogim-qa
mbá ndīgū. 23 Geté ni ezoqa Keliso-qá yaq-te mbá qati-zømesím, ndego
tae mutui-te gitøkewem. Nqanek manqat, Zu ezoqam, qaqa zøløozú. Neka
bawan vini-ak, nqanek manqat, mokho mbain me:vewé. 24 Geté ni

1:10 1:10 Filip 2:2 **1:12** 1:12 1 Ko 3:4; Kel 18:24-28 **1:14** 1:14 Kel 18:8; Lom 16:23 **1:16** 1:16 1 Ko 16:15 **1:18** 1:18 Lom 1:16 **1:19** 1:19 Isa 29:14 **1:20** 1:20 Isa 19:12; 33:18; 44:25; Job 12:17 **1:21** 1:21 Met 11:25 **1:23** 1:23 Lom 9:32; 1 Ko 2:14 **1:24** 1:24 Kol 2:3

Mbumbukiam ginindu-akha, nøme Zu ezoqam neka nøme bawan viniak, ni Keliso-te, Mbumbukiam-qá bazaføgakh neka matavap loloakh ziqeiví. 25 Mbumbukiam-qa matavap, ndøgo ezoqa nøme matavap livilivis ndi꞉vewe, ta matavap loloakh ndøgo, manqei-qape ezoqam-qa matavap loloakh, ùnime꞉-løvuám. Neka teqa matev matanam, ndøgo ezoqa nøme bazapos ndi꞉vewe, taqa bazaføgakh, manqei-qape ezoqam-qa matev matanam, ùnime꞉-løvuám.

26 Nøfuap! Zo gèmbo-mataváp. Zo mokho-te nandav, Mbumbukiam gezø-akha, zo ezoqa khapímbá, manqei-qape ezoqam-qa bøi-te, matavap loloakh ndøzøgo o iz kandakanda ndøzøgo o zogi zøvøndipakha iz kandakanda qazøgoam. 27 Geté Mbumbukiam ndígu tevevesám, ndigu manqei-qape-te, matavap livilivis neka iz mbain ndi꞉zæza. Ndego tene-matanám ndógo: Matavap loloakh-us ezoqam neka iz-akhayapak, mivi mé꞉ndapém. 28 Mbumbukiam ndígu tevevesám, ndigu iz mbain ndigu, neka ndigu, ezoqa nøme ndisanqaza. Ndego nqanek matev, manqei-qape-qa matev kandakanda ngi꞉wat-qa ndøgó. 29 Ndego tenegó ndógo: Ezoqa kopo, gé꞉khambuvimák, Mbumbukiam-qa bugug-te. 30 Mbumbukiam ndømatanám, zo ndakin Keliso Yesu namba, ndøzøteyage. Ndego ekeza matavap loloakh, Keliso mokho-té genøni-vevezám. Ni Mbumbukiam-qa bøi-te, te mokho-te ndégo tizi-ndaføyamba-én, neka vizimō-Mbumbukiam-gi-ezoqam-en neka Mbumbukiam ni te mokho-te vōnqovotan, ni manqa-zapa mokho-te qazu꞉goam. 31 Matev av tønefakhán, av Mbumbukiam-qa Manqat ndæpeawap, “Gekha ezoqām ndego, khambuvap-qa tegoat, ndego taqa yaq-te teabete-khambuváp ndógo, Evezøza gematanam.”

2

Pol Yesu-qa manqat, ande āv kenē-manqatam, Kolin taon-te gegoam

1 Nøfuap! No zo-te qæmat, Mbumbukiam-qa Manqat qate-zømesimam, ndøgo khonoam-te qagoam, no ambá av nqægo, manqat kandakanda neka nøtenat kandambaqapē qazømbe-manqatām. 2 Geté no matavap āv qategó nqægo: No zo mokho-te, manqat nøme nømanqateák. Geté Yesu Keliso-qá yaq-te mbá qaté-manqatát, ndego tae mutui-te gitøkewem. 3 No zo mokho-te qatu꞉goam, no kha bazaføgakh mbaín. No møe nøgoám neka kha wageap-ús. 4 Neka manqat ndøgo, zo qate-zømesimam, no ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qā matavap loloākh qatezømesimām. Geté zo Mbumbukiam-ge Nqova-qá bazaføgákh qatezømesimám. 5 Soqaín ndøgo, zoqa unimanqatin matev, ezoqam-qa matavap loloakh-te to꞉tawet. Geté Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té qabeto꞉-tawé.

Matavap loloakh, Nqova Mbomambaqape-te ndøndo-okho

6 Geté, unimanqatín. Manqat ndøgo, ni nqeimanqate, matavap loloakh-ús. Ndigu ezoqam, Klisten matev-te gifisam, kopømbaqapé, mokho tindapem. Geté nqanek matavap loloakh, ambá ndøgo, manqei-qape ezoqam-qā matavap loloākh, o kawakawa-za-qā matavap loloākh, ndigu manqei-qape ndo꞉kawaezat, tiqa bazaføgakh sa tømønavøem. 7 Geté matavap loloakh, ni ezoqa nqati-zømesim, ndøgo

1:25 1:25 2 Ko 13:4 **1:26** 1:26 Met 11:25; Zems 2:5 **1:29** 1:29 Ef 2:9 **1:30** 1:30 Jer 23:5-6 **1:31** 1:31 Jer 9:24 **2:3** 2:3 Kel 18:9; 2 Ko 10:1 **2:4** 2:4 1 Tes 1:5

Mbumbukiam-qá matavap loloákh. Teqa matavap loloakh nqánek:
Manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, Mbumbukiam é-møndo:pøoá,
av nqægo: Matev ndómatanám, av ndakin ge:matanam, neka yage
qanimav-qape vøní-etoām. Ibugukhokhof, nqanek matavap, Mbum-
bukiam geve, khonoam-té qagoám. 8 Nginik manqei-qape kawakawa-
za, ezoqa kopo, Mbumbukiam-qa matavap loloakh otevateáv. Ndigu
amba ti:zøtezin, ndigu nigi Evezøza iz eqawat-qape, tae mutui-te ambá
gétøkewemák. 9 Geté matev av qanefakhán, av Mbumbukiam-qa Manqat
qæ-ein,

“Matev ndøgo, ezoqa bugukhokhof
tiqa bøi-te qeiviav qagoam
neka tiqa gea-te yogeav vøgoam
neka tiqa wema-te matavapøteav vøgoam,
Mbumbukiam, tiqa ndígu tene-mendewám,
ndigu kuku ndøzøgo te-te.”

10 Geté ta matavap ndøgo, bugukhokhof qakhonawam, ni Mbum-
bukiam Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, møndøni-veáz. Ndego
Nqova kopømbaqapé, nqanek matev ti:nømand. Zapa ndógo, ndego
matev ate ndægo gèqeivi, até Mbumbukiam-qa matavap igian-qapé-a,
ndēqēivi. 11 Gê, gekha ezoqām mé:-otevat, ezoqam-qa matavap? Sa
ndégo tene-otevát, tege nqova, te mokho-te ndu:gu. Yaq matev até kopó:
Ezoqa mè:-otevák, Mbumbukiam-qa matavap. Mbumbukiam-ge Nqova
yakhapús sege:-otevát. 12 Ni ambá av nqægo, manqei-qape-gē nqova
zindafēm. Geté ni Nqova ndégo tizindafém, Mbumbukiam-te gendowav.
Ndego ni ekeza Nqova, tinimbi-etoám ndógo: Ni Mbumbukiam-qa
matev mbomømboma, yaq-mba gini-etoam, zí:nøtén. 13 Manqat ndøgo,
ni ezoqa nqati-zømesim, ambá av nqægo, av manqei-qape ezoqam,
ekeza matavap loloakh-te ndi:nømendim. Geté ni ndógo tøti-manqaté,
av Nqova Mbomambaqape ndi:nømendim. Ni ezoqa Mbumbukiam-
qa unimanqatin manqat nqeizø-ovøyam, ndøgo Nqova Mbomambaqape
ndi:nømendim, ni Nqova Mbomambaqape-qá mokho-té qeitø-manqaté.

14 Gekha ezoqām ndego, Nqova Mbomambaqape mbain ndego,
ndego manqa mokho géndapák, ndøgo Mbumbukiam-ge Nqova-
te ndøndo-okho. Te-te ndego, ta manqat, mokho mbaín. Zapa
ndógo, qo Mbumbukiam-ge Nqova mbain tøgoat, qo kopømba mbaín,
Mbumbukiam-qa Manqat-qa mokho toqondap. 15 Geté gekha ezoqām
ndego, Nqova Mbomambaqape ndembøigu, ndego Mbumbukiam-qa
matev ate ndægo-qa yaq-te, mokho ndòndáp. Geté ezoqa nøme, ndigu
Nqova Mbomambaqape mbain ndigu, ndigu kopømba mbaín, teqa
yaq-te mokho tindapem. 16 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv
qane-peawáp nqégo,

“Gê, gekha ezoqām mé:-otev,
Mbumbukiam-qa matavap?
Neka gê, ezoqa tígu,
Mbumbukiam timbo-ovøemem?”

Av taoká. Ezoqa mbaín. Geté ni Keliso-qá matavap nimbu:gú. Yaq ni
kopømbaqapé, mokho tizindapem.

2:9 2:9 Isa 64:4 **2:16** 2:16 Isa 40:13

3

Qaqae matev-qa yaq-te, Klisten bawan mokho-te

1 Nófuap! No zo-te qægoam, no kopømba mbaín, manqat vøté-zømesīm,
av ndigu nqate-zømesim, ndigu Nqova Mbomambaqape ndezømbu:gu.
Geté no manqat āv qazømbe-manqatám, av ndigu nqazømbe-manqate,
ndigu manqei-qape-qa matev zua ndimbopaev. Zapa ndógo, zo Kelisoqa
matev-te, andé nakhei nqonqon me zøtegoám. 2 No zo andé tete
nøzømbe-etoumám, ambá ndōgo, lou føgøføgākh. Zapa ndógo, ta khøuwate
ndøgo, zo kopømba mbaín, manqa mokho vøzømbøé-ndapēm, av ndigu
ndi:ndape, ndigu Mbumbukiam-qa matev-te e-ma go:fisam. Até ndakína, zo zuá, kopømba mbaín, mokho tozombo-ndapem. 3 Zapa ndógo, zo
zøkeza khatae-qa poev, zua zombopavét. Ge zô, ndozo-matavap? Zo-te
nandav, ova matev neka ponqombap matev nandøzøgo, ndøgo khataeqâ poèv? Unimanqatín. Zo manqei-qape-qa matev-te, zua zoyagé. 4 Zapa
ndógo, ezoqa nøme nandi-manqate, “No Pol nombopaēv,” neka nøme
nandi-manqate, “No Apolos nombopaēv.” Matev av nqægo tozogoat, yaq
zo manqei-qape ezoqam-qá matavap zua zombopáev.

5 Gê, Apolos, ndego gekha ezoqâm? Neka no, Pol, gekha ezoqâm?
Ni Mbumbukiam-gí sasae ezoqám, ni mokho-te zo Mbumbukiam vozōunimanqatinim. Mbumbukiam no sasae vini nø-etoám, neka Apolos
sasae vini vømbō-etoam. 6 No zo mokho-te, andé ogekhæm sasae me
nøtegoám, neka Apolos, ta avøe gigiap ndøgo, ande ibøkha me vømbøeetoumam. Geté zoqa unimanqatin, Mbumbukiam ndø-uminøvemát.
7 Ezoqa ndego avøe vō-ogeakh-a, ndego ibøkha vømbō-etoumam, ndøgo
gigiap-qapé mbá. Geté gigiap-qape sate ndégo, Mbumbukiam, ndego
avøe nde-uminøvem. 8 Ogekhæm ezoqam neka ibøkha etoam ezoqam, nginik kopó. Nginik Mbumbukiam-qá sasae mba ndøgó. Yaq
nginik ezoqam, yaq-fia āv timí-upøgím, av ekeza sasae gi:goam. 9 Ni
ezoqa menas, ni kopømbá seitumu-sasaeát, Mbumbukiam-qa sasae-te.
Zo andé Mbumbukiam-qá kháe neka andé Mbumbukiam-qá khoév.
10 Mbumbukiam-qa kuku matev mokho-te, ndego genø-etoam, no andé
nøte-khoev-puanam-ezoqam-matavap-loloakh-us-én. No uk nø-asáz. Yaq
ezoqa nøme, khoev mo:wevét, ta uk-te ndøgo, qæ-asaz. Geté, gekha
ezoqām ndego, khoev ndewevet, ndego yà beqeiví. Sasae eqeieqei begó.
11 Ta uk ndøgo, ndø-asôzú. Ndøgo Yesu Kelisó. Ezoqa kopømba mbaín,
nøme te-asaz. 12 Ta uk-te ndøgo, ezoqa nøme, khoev gigiap qaniqaním
giniwevét, kopømba ande av gol o silva o mbaqambaqa fia kandakanda
ndi:gu. Geté ezoqa nøme, tae o peføpefa o gagayag mbá giniwevét. 13 Yaq
vaev-te, Mbumbukiam-qa Khøuwa Kandambaqape-te, ezoqa ewaqapeqa sasae, tønóqeivát ndógo, sasae eqeieqeī pizí:goat-a. Gøina ndóqeív.
Gøinam ni ezoqa ewaqape-qa sasae matev, giní-geveá, av nqægo, ta sasae
ndøgo, ni qazigoat, gøina wageap-te petéwevāt, penømakhaya. 14 Gekha
ezoqam-qā sasae, gøinam-te wageapøteav tøgoat, ndego yaq-fia eqeieqei
ndóndáp. 15 Geté sasae ndøgo, gego, tømbowagim, ndego ezoqam, sasae
khokhó segegoám. Ndego ekezan, ndøkhandí:v. Geté andé gøinam-té
gindú-qombi:nám.

3:2 3:2 Iblu 5:12-13; 1 Pita 2:2 **3:3** 3:3 1 Ko 1:10-11 **3:4** 3:4 1 Ko 1:12 **3:5** 3:5-6 Kel 18:4, 11, 27-28 **3:8** 3:8-9 Met 16:27; Ef 2:20-22 **3:11** 3:11 Isa 28:16; 1 Pita 2:4-6 **3:13** 3:13 1 Ko 4:5

16 Ge zô, møzøté-zøtez? Zo Mbumbukiam-qá khoév. Mbumbukiam-
ge Nqova, zo mokho-té gunu꞉yagé. 17 Gekha ezoqām ndego, nqanek
Mbumbukiam-qa khoev tengiu, Mbumbukiam ndego géngiú. Zapa
ndøgo, ta khoev ndøgo, Mbumbukiam-qá khoév. Neka ta khoev ndøgo,
zó.
18 Zo zøkeza kha, mbøe-khavòzăm. Zo mokho-te, ezoqa nøme
ndematavap, av nqægo, no manqei-qape ezoqam-qa bøi-te, matavap
loloakh-ūs, ndego bèmø-matavap-livilivis-us-ezoqam-év. Yaq av nqægo,
ndego segemó-matavap-loloakh-us-ezoqam-év. 19 Zapa ndøgo,
manqei-qape ezoqam-qa matavap loloakh, ndøgo matavap livilivís,
Mbumbukiam-qa bøi-te. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv
qane-peawáp nqægo,
“Mbumbukiam ndigu ezoqam,
ndimatavap av nqægo,
‘Ni matavap loloakh-ūs,’
ndigu ekeza khavozam matév genégavém.”
20 Neka manqat nøme ndøpēāwāp,
“Mbumbukiam, møndæ-otév:
Matavap loloakh-us ezoqam-qa matavap,
ndøgo mokho mbaín.”
21-22 Yaq nakémbá, zo me꞉khambùvăp, av nqægo, zo ande gekha
ezoqam me zombøepaev. Zapa ndøgo, ni ate nqati꞉gu, Pol neka Apolos
neka Pita, ni zogí. Neka até ndøgó-a, manqei-qape neka khandi neka
løvøte neka ndaki yage neka vaev yage, ndøgo zoqá. 23 Geté zo Keliso-gí,
neka Keliso, ndego Mbumbukiam-gé.

4

Keliso-gi u-anim-qa yaq-te

1 Zo ni āv qaninæná, av nqægo: Ni Keliso-gí sasae ezoqám. Ni
Mbumbukiam tene-vevendám ndøgo, teqa matavap ndøgo, khonoam-
te qagoam, ezoqa batī-zømesim. 2 Neka sasae ezoqam-qa yaq-te, zo
møzøte-zøtéz, av nqægo: Gekha sasae ezoqām ndigu, ta sasae ndøgo,
megeat ezoqam tiqa zenda-te geve, eqeieqei bematanám. 3 No-te, ndøgo
gigiap-qapé mbá, av zo no ndøzøte-gevenoat o gekha ezoqa nøme, no
ndi꞉gevenoat. Até ndøgó-a, av no nøkeza kha nqate-gevewat, ndøgo
gigiap-qapé mbá. 4 Unimanqatín. No nøtenøtenák, av nqægo, no manqa-
zapa-qase møegō. Geté até ndøgó-a, no kopømba mbaín tæ-ein, av nqægo,
“No ndaføyamba-qapē.” Geté ndego, no nde꞉gevenoat, Evezøzá. 5 Yaq
nakémbá. Zo ezoqa nøme-qa matev, ndøgevèwăt. Sizió-kewagát, atema
Evezøza vømøfakhān. Ta khøuwa-te ndøgo, ndego matev ate ndægo,
khonoam-te ndøgo, bavokhó genó-awám, neka matavap ate ndægo,
ezoqam-qa mokho-te ndøkhonoap, vøvøndāz. Neka ta khøuwa-te ndøgo,
Mbumbukiam yakhapús, niqa iz te-èqā, ó, tevoa.
6 Nófuap! No Apolos neka noqa yaq-te, yaya qazømbe-etæavun, no zo
nøtegó. Zoqá nømendim nonqó, av nqægo, zo Mbumbukiam-qa Manqat
ndøløvùĭm. Soqaín ndøgo, zo tøzøte-khambuvupat, neka ezoqa nøme-qa iz
tozo-eqatat, gete ezoqa nøme-qa iz, vozó-voatāt. 7 Gê, qakeza kha, ezoqa
kandambaqape qotévewe? Gèmbo-mataváp. Gigiap neka matev tøgo,

3:16 3:16 1 Ko 6:19; 2 Ko 6:16 **3:19** 3:19 Job 5:13 **3:20** 3:20 Psa 94:11 **4:2** 4:2 Luk 12:42
4:5 4:5 1 Ko 3:8 **4:6** 4:6 Lom 12:3 **4:7** 4:7 Lom 12:6

qo Mbumbukiam-te ndapeav qoqogoam? Av taoká. Ndøgo ate ndægo, qo Mbumbukiam qa-etoám. Yaq gekha zapâ, ndoqote-khambuvap?

8 Zo ndozo-matavap, zo matev ate ndægo mòzotumu-ndapém neka andé gigiap kopoav ezoqa me zøte:gó neka ni vozō-løvumbam neka kawa iz vozō-tonqogim. Unimanqatín. Zo unimanqatin-te, amba uni tøzøte-fisamin neka kawakawa-za-qa iz vozō-upøgimin, no ambá khanakhanákh. Yaq ni ambá zo namba kawakawa-za zigonín. 9 No nqæmatavap, Mbumbukiam ni Keliso-gi u-anim, vaev-té genø-ámb. Ni andé ndimbula ezoqam me nitigú, ndigu gigavemin, yaq otøotam-tē ginø-abīn, ezoqa ewaqape-qa bøi-te sasa ndøzitagin, vōpakhaezin. Manqei-qape ezoqam-qa bøi-te mbá mbá, geté até enzol ezoqám-qá bøi-te-á. 10 Keliso zapaya, ezoqa nøme ni matavap livilivis ezoqam mi:næná. Geté zo, matavap loloakh ezoqam me:zæzá. Keliso zapaya, ni bazaføgakh, møndønimbu-navøém. Geté zo mòzomø-bazaføgakh-us-ezoqam-éz. Zoqa iz, gò:-eqawát. Geté niqa iz, gèvoát. 11 Até ndakín-a, ni ifin nivinumatún neka ibøkha naq vønī-papumatun. Neka ni ndabua eqeieqei mbaín. Ni gèzitangatún. Neka ni manqei mbaín, teiyagat. 12 Ni nikeza zenda-te, sasae kandakanda nigoatún, niqa yage nonqo. Ezoqa ni soqa manqat ndini-manqate, yaq ni Mbumbukiam ndigu tøke-qa nimbo-vi:matún. Neka ni ndingiænoat, ni viniv, seìndapé. 13 Ni ezoqa manqa soqøsoqa gini-manqatatun, ni yaq manqat eqeieqeí qeizømbe-qavøiuín. Ni manqei-qape ezoqam-qa bøi-te, møimø-pageap-én. Unimanqatín. Ti-te ndigu, ni andé khavím. Matev av nqægo, zua ndøgó, ndakin.

14 No nqanek manqat, ambá av nqægo, zo mivi etoam-qa nopeau-mavūn. Av taoká. Geté zo nakhoa eqeieqei zømesim-qa nogó. Zapa ndøgo, zo nogí nakheís. Neka no kuku kandambá zo-te. 15 Zo nømendim ezoqam kopoav-qape, ambá gezømbigú, zøkeza Klisten yage-te. Geté zo zøvøndipakha, kopoáv mbá. Zo zøve kopo mba zømbegó. Nó. Keliso Yesu mokho-te, no nøzø-zøve-én, zo Mbumbukiam-qa Manqat ande qatezømas. 16 Yaq nakémbá, no nqazó-pouwe: Zo āv tøneyagé, av no nqateyage. 17 No ta zapaya ndøgo, Timoti notøndo-khofotáv, zo-te. Ndego andé nogé yó, Keliso mokho-te. No poev kandambá te-te. Ndego unimanqatin ezoqám. Ndego zo nqawá geabenøzø-eín, av no Keliso Yesu mokho-te nqateyage. Noqa yage matev, āv tøne:gó, av no manqei-manqei ate ndægo, Klisten bawan vinivinimba nqate-zømesim.

18 Zo ezoqa nøme, āv qazøte-khambuváp nqægo: Pol nqawa gendō-vesezāk. 19 Geté no avønín, é-ndøtøndonáv, zo-te, Mbumbukiam tømbopoe. Yaq no nøkeza bøí qatéqeív, av nqægo: Ezoqam ndigu ekeza iz ndi-eqawat, ndigu unimanqatin bazaføgakh tøpøzømbégo-a, ó, manqat mbā ndømanqate. 20 Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndøgo manqat mbá mbá. Geté matev matanam-ús. Neka ndøgo bazaføgakh-ús. 21 Ge zô, gekhā zópoev? No tae-us notøndónāv, zo vøtéfebām, ó, kuku matev-us neka aiyav-tē qatógeāv, zo-te?

5

Klisten bawan ezoqam mokho-te, manqa-zapa tøfakhan

1 No āv qate-ewág nqægo: Zo mokho-te nandav, mambe okho matev viní qafakhan. Soqaqapé. Ndøgo møndømø-løvú, av bavokho-ak, ndigu

4:11 4:11 2 Ko 11:23-27 **4:12** 4:12 2 Tes 3:8; Met 5:44 **4:15** 4:15 Gal 4:19 **4:16** 4:16 Filip 3:17 **4:17** 4:17 Kel 19:22 **4:20** 4:20 1 Ko 2:4 **5:1** 5:1 Lev 18:7-8; Deut 22:30

Mbumbukiam zøtezateav ndigu, gi:goatun. No āv ginømbe-einím nqægo: Ezoqam nandêgó, zo mokho-te. Ndego eve-gú zas mbopáev. 2 Zo zøte-khambuváp, taqa yaq-te. Geté zo ambá mutøkhop zowaniapín neka ngenek ezoqam, nqanek matev ndematanam, vozō-khofoinamin, zoqa Klisten bawan mokho-te nandu:gu. 3 Unimanqatín. No kha-te, nòyoná. Geté nqova-te, no ndøtû:gú, zo namba. No ngenek ezoqam-qa yaq-te, matev av nqægo gego, matavap é-møto:vé, av nqægo: 4 Zo Yesu Kelisoqa iz-te, vòmøváb. Yaq no nqova-te, ndègoát, zo namba, neka Yesu, nigi Evezøza, teqa bazaføgakh vógoāt. 5 Yaq ngenek ezoqam, Saitan-qá zendaté qazinó-veém, teqa yage vósoqā. Yaq ndego tèabetønde-qambún, neka Evezøza-qa Khøuwa Kandambaqape-te, Mbumbukiam betē-khandi:v.

6 Zo zøkeza iz ndozo-eqawat, nandav soqaín. Nandev ezoqam, manqazapa av nde:matanam, ndego andé flawa poponøvem nonqo me me:gó. Ge zô, møzøté-zøtez? Poponøvem nonqo flawa-te toqotu-nqagim, oskiá ndøgo, khapelavøqase mba tøgoat, yaq flawa-te ate ndi:gu segemópanqavøém, flawa vópopōez. 7 Yaq nakémbá, zo āv qanegoném, av Pasova khøuwa-te gi:goatun. Flawa awenege poponøvem nonqo-us, vògiím. Yaq zo andé flawa ndakinak poponøvem nonqo mbain me zøtégoát. Ndaføyamba-qapé. Unimanqatín, zo mòzo-ndaføyamba-qapeéz. Zapa ndógo, nigi Pasova sip nakhasam, mòndønaním, ni zapaya, ni vøkhandi:n. Ndego Kelisó. 8 Yaq nakémbá. Ni andé Pasova khøuwa kandambaqape zí:goném. Av Zu ezoqam, Pasova khøuwa-te, flawa awenege poponøvem nonqo-us gi:nqagevematun, ni matev soqøsoqa neka manqazapazapa vinivinimba, āv tabizi:-nqagím. Neka av Pasova khøuwa-te, flawa ndakinak poponøvem nonqo mbain gilouzatun, ni matev eqeieqei, āv tabizi:gú neka unimanqatin manqat mba bizi-manqate.

9 No pepa nøme-te, bugukhokhof qazøndo-peawam, āv qazømbe-eín nqægo: Zo mambe okho ezoqam namba me:tøkùāt. 10 Geté no nqanek manqat qæpeawam, no einiáv av nqægo, zo manqei-qape ezoqam ate ndi:gu, uni zøtēzivāz, ndigu mambe ndi:-okho o gigiap ndiqovetu o gigiap aqonam-te ndi-upøgim o batae ndimbovizap. Zo ezoqa ewaqape av ngi:gu, amba zøuvøzat-qa tozogoin, yaq zo ambá manqei-qape zoivøvemín. 11 Geté no nqánek qæpeawám: Zo mokho-te nandav, ezoqa tigoat, ndigu ekeza kha Klisten ndi:vewe, gete ndigu mambe ndi:-okho, o gigiap ndiqovetu o batae ndimbovizap o ezoqam-qa manqa ndigeveam o ibøkha soqa izam møqæ ndigu o gigiap aqonam-te ndi-upøgim, yaq zo ti namba me:tøkùāt. Neka ezoqam av ngi:gu, zo lou namba me:lògē. 12 No nqanek manqat qæ-ein, zapa ndógo: Ndøgo niqá sasáe mbá, bavokho ezoqam tizi-gevezotat. Geté zøkeza Klisten bawan ezoqam zógevezotát. 13 Mbumbukiam yakhapús, bavokho ezoqam tegevezo. Geté ni Klisten bawan mokho-te, āv tabizi:-matanám, av Mbumbukiam-qa Manqat-te nqæpeawap: Manqa-zapa-us ezoqam, vònatáv, zoqa mokho-te nandu:gu.

6

Klisten ezoqa nøme, manqa ovøyam-te toqove, taqa yaq-te

5:3 5:3 Kol 2:5 **5:5** 5:5 1 Tim 1:20 **5:6** 5:6 Gal 5:9 **5:7** 5:7 Isa 53:7; 1 Pita 1:19 **5:8** 5:8 Deut 16:3 **5:11** 5:11 2 Tes 3:6; Tait 3:10 **5:13** 5:13 Deut 13:5; 17:7

1 Gê, zoqa Klisten bawan ezoqam mokho-te, ezoqa menas manqat
tøzøgoat, gigiap o matev-qa yaq-te, yaq ndøgo eqeieqeî, bavokho ezoqam-
te manqa ovøyam-te tizav, ambā ndøgo, zo Klisten bawan mokho-te tozo-
khakheinømem? Av taoká. Matev av nqægo, eqeieqeí mbá. 2 Ge zô,
møzøté-zøtez? Vaev khøuwa-te, ni Mbumbukiam-gi ezoqam, manqei-
qape ezoqam zígevezó. Zo vaev khøuwa-te manqei-qape ezoqam tozo-
gevezotat, yaq gê, zo ndakin kopømba mbaín, zo mokho-te, manqa-
zapa khasøkhasis tozo-khakheinømem? 3 Neka gê, zo møzøté-zøtez? Ni
até enzol ezoqám-a, zígevezó. Av tægoat ndægo, yaq ni kopømbaqapé,
manqei-qape matev tizi-geveatat. 4 Geté zoqa matev viní. Zoqa Klisten
bawan mokho-te, manqa-zapa qafakhanin, yaq zo bavokhó qazonø-
ndapemín. Yaq tiqa zenda-te ndígu tozonø-veemín, ndigu Klisten bawan-
te iz mbain ndigu? 5 Zo ambá mivi zøvitiín. Gê, zo mokho-te, ezoqa
kopo matavap loloakh-us mbaín, ndego ezoqa tegevezotat, izu Klisten
ezoqam-te manqat tøfakhanat? 6 Klisten ezoqam, Klisten ezoqa nøme,
manqa ovøyam-te teve, ndøgo soqaín. Geté uni tøne-soqa-ín ndøgo, Klisten
ezoqam, Klisten ezoqa nøme, bavokho ezoqam-te tendaf, manqa ovøyam-
te vømóvē, ndigu Mbumbukiam unimanqatinteav ndigu.

7 Zo yaqyaq-a, manqa ovøyam-te ndozo-ambam, zo mòzo-oːáz, Klis-
ten matev-te. Klisten ezoqa nøme, manqa-zapa teqago o gigiap teqa-
aqonam, qo soqombó-ták. 8 Geté zo ezoqa nøme-te manqa-zapazapa
qazogoatun neka gigiap aqonam-te vozozō-upøgimatun, soqaín nandav.
Uni tøne-soqa-ín ndøgo, matev av nqægo, Klisten zøfuap-te ndozogo.

9 Ge zô, møzøté-zøtez? Ezoqa soqøsoqa, Mbumbukiam-qa Megeat
Matev-te gemó-ozák. Zo zøkeza kha, mbøe-khavòzām. Ezoqa ndigu
mambe ndiː-okho, o batae ndimbovizap, o nøkenøkem matev ndingiːwat,
o angana izuizum mambe ndigu, 10 ezoqam av ngiːgu, Mbumbukiam-
qa Megeat Matev-te gemó-ozák. Até ndigú-a, aqonam ezoqam, o gigiap
qovetam ezoqam, o ibøkha soqa izam møqæ ezoqam, o ndigu manqa
ndigeveam, o gigiap aqonam-te ndi-upøgim, ndigu gemó-ozák. 11 Zo
ezoqa nøme, matev av nqægo mòzo-matønumám. Geté Mbumbukiam
zo mòndø-sungutáz, vozō-tegi-ezoqam-ez neka vozó-ndaføyamba-ez, teqa
bøi-te. Mbumbukiam, nigi Evezøza Yesu Keliso neka ekeza Nqova Mbo-
mambaqape mokho-té genø-matanám.

Niqa kha, Mbumbukiam-qá iz biziː-eqawát

12 ⌞Zo ezoqa nøme, āv qazøte-manqaté nqægo,⌟ “Ni kopømbá. Matev ate
ndægo sizí-matønumát. Khafeap mbaín.” Unimanqatín. Ni-te khafeap
mbaín. Geté matev nøme ndøgo, ni giní-tøkeák. No-te khafeap mbaín.
Geté soqaín ndøgo, matev o gigiap nøme, noqa yage toːkawaevtat.

13 ⌞Neka ezoqa nøme, āv gini-manqaté nqægo,⌟ “Lou ndøgo, emu nonqó.
Neka emu ndøgo, lou nonqó.” Ndøgo unimanqatín. Geté gèmbo-
mataváp. Nqanek gigiap menas, gigiap-qapé mbá. Vaev-te, Mbum-
bukiam nqanek gigiap menas géngiú. Neka nøme nqánek: Niqa kha,
mambe okho nonqó mbá. Ndøgo Evezøza nonqó. Niqa kha ndégo teno-
kawaevát. 14 Mbumbukiam, ndego Keliso løvøte-te gekhandiːv, ndego
ekeza bazaføgakh-te, até ní-a, løvøte-te vókhandīːn.

6:2 6:2 Veve 20:4 **6:9** 6:9-10 Gal 5:19-21; Ef 5:5; Veve 22:15 **6:11** 6:11 Tait 3:3-7 **6:12** 6:12 1 Ko 10:23 **6:13** 6:13 1 Tes 4:3-5 **6:14** 6:14 Lom 8:11; 1 Ko 15:20; 2 Ko 4:14

15 Gê, zo møzøté-zøtez? Zoqa kha nandav, Keliso-qá kha bunøzáp.
Yaq gê, kopømbâ, Keliso-qa kha, mambe ezoqa namba toqote-tøkua?
Unime:-kopømba-mbaín. 16 Neka gê, zo møzøté-zøtez? Mambe okho sævam
namba, venanqei nonqo toqote-tøkua, yaq qo kha kopó, tu namba. Zapa
ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo: Anganeam sævam
namba ti:tøkuanem, yaq ndigu kha kopó. 17 Geté gekha ezoqām ndego,
unimanqatin matev mokho-te, Evezøza namba te:tøkua, yaq ndego té
namba tené-kopoevtát. Ndigu nqova-te, kopó.
18 Zo mambe okho matev møe zombónayát. Zapa ndógo, gekha
manqa-zapā ndøgo, ezoqa ndimatanam, ndøgo kha bavokhó gino:gó.
Geté mambe tizi:-okhoat, ni soqain-te, nikeza kha zí-aumát. 19 Gê, zo
møzøté-zøtez? Zoqa kha nandav, Nqova Mbomambaqape-qá khoév,
ndego Mbumbukiam-te qazondafem. Yaq ndego zo mokho-té geyagé.
Zoqa kha, zøkezán mbá. Ndøgo Mbumbukiam-qá. 20 Ndego zo fiá genewí.
Fia kandambá gego. Yaq nakémbá, zoqa kha, Mbumbukiam-qá iz zøté-
eqatát.

7

Nøkenøkem-qa yaq-te

1 Taqa yaq-te ndøgo, zoqa pepa-te qazøtøndo-bevøpem, noqa qavøiwat
nqánek: Ezoqa sæva okiɨeav tøgoat, ndøgo qanimáv. 2 Geté soqaín ndøgo,
ezoqa andé mambe matev-te vóe-o:āz. Yaq nakémbá, anganeam, ekeza
zas bèmbogó, neka sævam ekeza zivis bembōgo.
3 Anganeam ekeza kha-te khafeap betòvẽ, zas-te. Yaq matev até kopó.
Até sævám-a, ekeza kha-te khafeap betòvẽ, zivis-te. 4 Zas ekeza kha
kawaevateáv. Geté zivis mo:kawaevát. Yaq até kopó, zivis ekeza kha
kawaevateáv. Geté zas mo:kawaevát. 5 Zo bezømbo-qasì:vãp, yaqyaq-
a. Geté zo manqat tozo-kopo:nem, av nqægo, khøuwa ande gekham tizi-
qovezamat, ni matev zĩgoāk, getē ni zĩguligulimāt, yaq ndøgo kopømbá.
Geté ta khøuwa ndigu timø-nasinimat, yaq nango vøtøkuanemát. Soqaín
ndøgo, zo zøkeza kha nøzøgim-qa amba tøzøtegoat, yaq zo Saitan manqa-
zapa-te te-itub. 6 No nqanek manqat, zo tøke nonqo nøzø-manqaté. No
ambá av nqægo, zo nøkenøkem matev-qa yaq-te khafeap nozømbovẽ.
7 Unimanqatín. No nqæmatavap, zo Klisten ezoqam ate ndøzøte:go,
nøkepøteav tøgoni:n, av no nqate:go, ndøgo ambá qanimáv. Geté Mbum-
bukiam, teqa kuku matev-te, ni matev vinivinimbá ndini-etoam. Ezoqa
nøme viní-a, ezoqa nøme vini.
8 Neka ti-te ndigu, nøkepøteav ndigu, neka ngængæm, tigi angana
gizø-pakhaez, noqa manqat nqánek: Ndigu yakhapus-mba tiyagat, av
no nqateyage, ndøgo qanimáv. 9 Geté ndigu ekeza poev matev amba
ti:nøzøgimat, ság, sà benøkím. Soqaín ndøgo, tiqa poev matev ande lou
me tøzømbe-lonqotumit.
10 Neka zo ndozo-nøkiap, noqa manqat zo-te nqánek. Geté uniman-
qatín. Nqanek noqá manqat mbá mbá. Evezøza-qá manqát. Manqat
av nqægo: Zo até vønøkiáp. Sævam zivis be-ĩvãv. 11 Geté sævam ndugu,
anganeam ē-møndø-ivāv, ndugu até begó, ngæmam, o nango zivis-té
guabenø-qaván, te namba bemø-khakheinømem. Yaq anganeam, até
kopó, ndego zas be-ĩvãv.

6:15 6:15 Ef 5:30 **6:16** 6:16 Met 19:5 **6:17** 6:17 Zion 17:21-23; Lom 8:9-11 **6:20** 6:20 1 Ko 7:23; 1 Pita 1:18-19 **7:9** 7:9 1 Tim 5:14 **7:10** 7:10 Met 5:32

12 Ndigu ezoqa nøme-qa yaq-te, tigi angana o sakheis, Yesu unimanqatinteav ndigu, Evezøza manqat einiáv. Geté ti-te ndigu, noqa manqat nqánek: Qogu sævam, Yesu unimanqatinteav ndugu, yaq ndugu qo namba yage-te poev zua mbogō, qo nanduv sævam ndø-ìvāv. 13 Neka qo sævam, qoge anganeam Yesu unimanqatinteav ndego, yaq ndego qo namba yage-te poev zua mbogō, qo nandev anganeam ndø-ìvāv. 14 Zapa ndógo, anganeam ndego Yesu unimanqatinteav ndego, Klisten sævam namba ndi:nøkeap, yaq até ndegó-a, Mbumbukiam-gé, zas zapaya. Neka até sævám-a, ndugu Yesu unimanqatinteav ndugu, Klisten anganeam namba ndi:nøkeap, até ndugú-a, Mbumbukiam-gú, zivis zapaya. Amba vini tøgoni-n, yaq zogi nakheis ambá ndaføyambá mbá, Mbumbukiam-qa bøi-te. Geté ndigu ndaføyamba-qapí.

15 Geté anganeam, ndego Yesu unimanqatinteav ndego, zas ivøveqa tegoat, o sævam, ndugu Yesu unimanqatinteav ndugu, zivis ivøveqa tugoat, ság, bèmatønømém. Qo anganeam o sævam, Yesu ndoqounimanqatinat, kopømbaqapé, soqombó-ták. Geté yaq sævam-a, yaq anganeam, poev sekemba tøzøgoat, até benøkiáp. Zapa ndógo, ni Mbumbukiam, sambi yage-té genøni-akhá. 16 Eisa, qo Klisten sævam, qeivis Keliso-té qopøté-itū penømakhaya, yaq Mbumbukiam vókhandi:v? Neka qo Klisten anganeam. Eisa, qo qayas Keliso-té qopøté-itū penømakhaya, yaq Mbumbukiam vókhandi:v?

Ni āv tabizi:-yagé, av Mbumbukiam ni ginimbi-akha

17 Zo ezoqa kopokopo ate ndøzøte:go, ta yage mokho-te ndøgo, av Evezøza gezømbe-etoam, até vøyageáp, ta yage ndøgo, zo qazogoam, Mbumbukiam zo gezø-akha, vozō-Klisten-ez. No Klisten bawabawan ate ndægot, ezoqa manqat āv tæzømbe-løvuát. 18 Mbumbukiam Zu ezoqam gemøndæ-akha, vō-Klisten-ev, ndego anganeam ngusum ē-møndømbokepøtøzēm, ndego matev nango evøzam-qa bègő. Neka até kopó, ezoqa nøme, ndego ngusum kepøtøzateav gegoam, ge-Klisten-ev, ndego ngusum bekepøtáz. 19 Zapa ndógo, ngusum møndømbo-kepøtøzēm, ō, kepøtøzateav tøgoat, nqanek gigiap-qapé mbá. Geté gigiap-qape nqánek, Mbumbukiam-qa manqat o-mba toqombøe-ndapat. 20 Ezoqa ewaqape, ta yage-te ndøgo, gigoam, gi-Klisten-ez, até begó.

21 Qo ezoqam-ge yaq-fia mbain sasae ezoqam qoqogoam, qoqo-Klisten-eq, ság. Mbomatàvāp. Até vøugú. Geté qogi kawakawa-za nqonqotøqat-qa tiqagonem, qanimáv. Sègeqáv. 22 Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, yaq-fia mbain sasae ezoqam gegoam, Evezøza gemboakha, ndego ndakin nqonqotøvé, Evezøza mokho-te. Neka gekha ezoqām ndego, yaq-fia mbain sasae ezoqam goneav gegoam, Evezøza gemboakha, ndego ndakin andé yaq-fia mbain sasae ezoqám. Zapa ndógo, ndego Keliso-gé. 23 Ndego zo fiá genewí. Fia kandambá gego. Yaq nakémbá, zo manqei-qape ezoqa bezømbo-kawàéz. 24 Nófuap! Ta yagete ndøgo, Mbumbukiam zo gezømbe-akha, zo até vøgó, Mbumbukiam namba.

Ngœngœm-qa yaq-te

25 Tiqa yaq-te ndigu, qazonø-bevøpem, ndigu nøkepøteav ndigu, no Evezøza-qa manqa løvuat mbaín. Geté ndego, teqa tanakh matev mokhote, no nøtenat nø-etoám. Yaq nakémbá, no nqæmatavap, noqa manqat

7:15 7:15 Lom 14:19 **7:16** 7:16 1 Pita 3:1 **7:19** 7:19 Lom 2:25; Gal 5:6; 6:15 **7:22** 7:22 Filem 16; 1 Pita 2:16

unimanqatín, taqa yaq-te. 26 Ni ndakin føgakh-te nqaziwani, yaq no
nqæmatavap, qanimav av nqægo: Zo ezoqam, nøkepøteav até vøgó. 27 Geté
qo qoqo-oq, qo até vøyagé, av ndægo. Qogu sævam, ndø-ìvăv. Geté qo lousi
khoev qeiviav tøgoat, qo sævam-qa ndòvaŏ. 28 Geté unimanqatín. Sævam
toqo-oki, ndøgo kopømbá. Manqa-zapa mbaín. Até ndøgó-a, mbasønakam
anganeam tundaf, ndøgo manqa-zapa mbaín. Geté gèmbo-mataváp.
Ezoqam ndigu tinøkim, ndigu føgakh-té gíwanát. Geté no poeveáv, zo
matev føgøføgakh av nqægo tøzø-fakhanam.

29 Nøfuap! No nqanek manqat qæ-ein, zapa ndógo: Manqei-qape-gi
khøuwa khapímbá ngu:yoza. Yaq nakémbá, ndakin khøuwa-te nqanek,
gekha ezoqām ndigu, ndinøkiap, tiqa matavap nøkenøkem-qa yaq-te
mba bezògŏ. 30 Neka gekha ezoqām ndigu, mutøkhop ndiwaniap, tiqa
matavap mutøkhop-qa yaq-te mba, bezògŏ. Neka gekha ezoqām ndigu,
khanakhanakh ndøzø-asøtøve, tiqa matavap khanakhanakh-qa yaq-te
mba bezògŏ. Neka gekha ezoqām ndigu, gigiap giwiin, tiqa matavap
gigiap-qa yaq-te mba, bezògŏ. 31 Neka gekha ezoqām ndigu, manqei-
qape gigiap ndøzømbo-ngetageapet, tiqa matavap manqei-qape gigiap-te
mba bezògŏ. Zapa ndógo, manqei-qape-qa bugug, av ndakin nqazi:-
qeivi, ndòmø-navøém.

32 No āv qanømbe-poév nqægo: Zo fofogeap-áv, sozóyagát. Zapa
ndógo, gekha ezoqām ndego, sæva okieav ndego, ndego Evezøza-qá sasae
mba mbomataváp. Ndego Evezøza khanakhanakh-qa mbogó. 33 Geté
gekha ezoqām ndego, sævam-us ndego, ndego manqei-qape gigiap mbo-
mataváp. Zapa ndógo, ndego zas khanakhanakh-qa mbogó. 34 Matev
menás tø-itu:mat. Yaq matev até kopó, ngæmam o mbasønakam, tuqa
matavap, Evezøza-qá sasae-te mbá qambogót. Ndugu āv qambøepoév
nqægo: Ndugu ndaføyamba-qapu ndógoát, neka tuqa kha neka tugu
nqova, Mbumbukiam-qa vógoāt. Geté sævam ndugu, zivis-us ndugu,
ndugu manqei-qape gigiap mbomataváp. Zapa ndógo, ndugu zivis
khanakhanakh-qa mbogó. 35 No nqanek manqat, zo tøke-qa nøzø-
manqaté. No ambá av nqægo, zo toke-qa nøzøgō. Geté noqa poev
kandambaqape nqánek: Zo matev eqeieqei-té qazógoát neka Evezøza-
qa vozóyagāt. Soqaín ndøgo, zo matev menas tø-itubumat.

36 Ezoqam mbasønakam-te søvøta gimbogonem, geté yaq ndego
matavap geve, av nqægo, tiā, no sæva nō-okiāk, geté ndakin ndego
gematøvem, av nqægo, ndøgo eqeieqeī mbā, no ndugu okieav tøgoat,
zapa ndøgo, ndugu nakhei tonqogim khøuwa avønīn gemømbō-nasinîm,
av tægoat, ság, ndego yà begó, av ndømbøe-poev. Ndigu yà benøkím.
Ndøgo manqa-zapa mbaín. 37 Geté ndego ekeza matavap uni ge:ve,
av nqægo, no sæva nō-okiāk, neka ezoqa ndego taqa yaq-te tøpøtøveav
vógoāt, neka ndego ekeza kha-qa poev to:kawaevtat, neka ndego uni
te:-unimanqatin av nqægo, ndøgo kopømbā, no ndugu okieav tøgoat, yaq
ság. Kopømbá. Ndego sæva be-òkī. 38 Nakhoa menás eqeieqei, qo sæva
toqo-òkī, o, okieav tøgoat. Geté qanimav ndógo, qo sæva okieav tøgoat.

39 Sævam zivis zua ndemboyage, ndugu zivís namba me:tøkuát.
Geté zivis tembonanim, ndugu kopømbaqapé, anganeam nøme tundaf.
Khafeap mbaín. Geté ndego Klisten ezoqam begó. 40 Geté no
nqæmatavap, tuqa khanakhanakh ndòmøløvú, ndugu ngæmam sekemba

7:31 7:31 1 Zion 2:17 **7:39** 7:39 Lom 7:2-3

tugoat. Nqanek noqá mataváp. Geté até nó-a, Mbumbukiam-ge Nqova ngenømbûːgú, no mokho-te.

8

Lou-qa yaq-te, khape mbumbuk-te gi-aumatun

1 Zo søvakha-qa yaq-te qazøtøndo-bevøpem, tae khøuwiap mbumbuk-te gi-aumatun, yaq ezoqa sasa ndølogin, taqa yaq-te, noqa qavøiwat nqánek: Unimanqatín. Ni mĭziːnøtén. Ni ate nqaziːgu nøtenat nqanĭgú. Geté qateqat mba taqagoat, yaq ndøgo soqoté-khambuvupát. Geté matev-qape, niqa Klisten matev-te nqani-tøkee, kuku matév. 2 Ezoqa nøme ndematavap av nqægo, teqa otevat kandambā, ndøgo ni āv qaninømánd nqægo, ndego otevat ndapeáv, av teːndapin. 3 Geté gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo Mbumbukiam-te, Mbumbukiam møndæ-otév ndego.

4 Søvakha-qa yaq-te, khape mbumbuk-te gi-aumatun, ni mĭziːnøtén, nginik uni mbumbuk-ĭn mbá. Mbumbukiam kopo meːgó. Nøme mbaín. 5 Gigiap nqâgó, ezoqa “mbumbuk” ndiːzæza, manqei-qape-te nqanek o yan ova nqoːgo. Unimanqatín. Mbumbuk neka evezøza-za av ngiːgu kopoáv. 6 Geté ni mĭziːnøtén, Mbumbukiam sate ndégo, nigi Tat, ndego gigiap ate nqægo gekhakheinam neka ni teqa nqaziyage. Neka Evezøza sate ndégo, Yesu Keliso, te mokho-te, Mbumbukiam gigiap ate nqægo gekhakheinam neka ni te mokho-te nqaziyage.

7 Geté ezoqa nøme zøtezateáv. Ndigu mbumbuk gèzømbe-meá. Yaq ndigu søvakha tilogat, ndøgo khape mbumbuk-te goːaomem, ndigu āv giní-matavupát nqægo: Khape mbumbuk zua zømbé-tabupít. Yaq nakémbá, ti-te ndigu soqaín, lou av nqægo toqolog. 8 Geté unimanqatín. Ni kopømba mbaín, lou zapaya, Mbumbukiam-qa bøi-te tizi-ndaføyamba-en. Oskiá ndøgo, lou nøme tizilog o logeav tøgoat, ndøgo kopømbá, Mbumbukiam-qa bøi-te.

9 Geté aiyá qagó. Soqaín ndøgo, zo lou nøme tozolog, taqa yaq-te ndozo-matavap, khafeap mbaĭn, yaq zo ndigu ezoqa nøme vozó-itūb, ndigu unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndigu, yaq zoqa matev, tiqa Klisten matev-te tøkhaosam, vǿ-oːāz. 10 Qo qakezan mòqote-qatéq, khape mbumbuk, ndigu khokhó. Geté Klisten ezoqa nøme teqamekh, qo khape mbumbuk-qa khoev-te toqo-qotat, lou voqólōg, ndego otevateav ndøgo, ndigu uni mbumbuk-ĭn mbā, yaq até ndegó-a, lou segélóg, ndøgo khape mbumbuk-te gi-aomem. 11 Yaq av nqægo, qo ndego ezoqam qoqa qateqat soqoté-ngiːú, ndego teqa unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndego. Geté gèmbo-mataváp. Keliso até te zapaya ndégo, tenenaním. 12 Qo Klisten qafuap, matev nøme-te toqo-itub, ndøgo ndiːmatavap, soqaĭn, yaq qo manqa-zapa qógó, ti-te. Yaq av nqægo, qo ate Keliso-té-a, manqa-zapa qógó. 13 Yaq nakémbá, nogi Klisten nøfuap, noqa lou loge zapaya, tiqa unimanqatin-te amba ti-oːazin, yaq no søvakha nango nólogák, noqa yage-te ate nqægo. Zapa ndøgo, soqaín ndøgo, nogi Klisten nøfuap, manqa-zapa-te tæ-itub.

8:1 8:1 Kel 15:29 **8:2** 8:2 Gal 6:3 **8:4** 8:4 Gal 4:8; Deut 4:39; 6:4 **8:6** 8:6 Ef 4:5, 6 **8:9** 8:9 Lom 14:13-15; Gal 5:13 **8:11** 8:11 Lom 14:15, 20 **8:13** 8:13 Lom 14:21

9

Pol sasae-te fia upøgimav ambá genegoám, geté ndego khanakhanákh

1 Ge zô, ndozo-matavap? No kopømba mbaîn, gekha matēv ndøgo, Mbumbukiam ndenøtake, amba sa tæmatanamin? No kopømbaqapé. Neka gê, no Keliso-gê u-anêm mbà? No nqæ̂gó. Neka gê, no Yesu ometeâv, ndego nigi Evezøza? No mɔ̀e-omét. Neka gê, ndøgo noqâ sasae zapayâ mbà, zo Evezøza ndozo-unimanqatinat. Av taoká. Ndøgo noqá sasae zapayá. 2 Ezoqa nøme ndimatavap, no Keliso-gē u-anēm mbā. Geté zo mɔ̀zøte-zøtéz, no unimanqatin Keliso-gé u-aném. Zapa ndógo, zo Evezøza ndozo-unimanqatinat, zo noqá khakhatáp, av nqægo, no unimanqatin Keliso-gé u-aném.

3 No ndigu ezoqam, ndigevenoat, āv qazømbé-qavøiú nqǽgo: 4 Ge zô, ndozo-matavap, no neka Banabas, ni Mbumbukiam-qa sasae nqeigu, amba niqa yaq-fia lou vøtīlogin-a, ibøkha vøtī-izamin, ndøgo ambâ eqeieqeî mbà? Av taoká. Ndøgo ambá eqeieqeí. 5 Neka gê, ni amba tøni-poein, ni kopømba mbaîn, amba Klisten sakheis teizøkimin neka namba vøtī-okhoin, av ndigu Keliso-gi u-anim nøme neka Evezøza-gi emekheis neka Pita gi:goatun? Av taoká. Ni ambá kopømbaqapé, ni tøni-poein. 6 Neka ge zô, ndozo-matavap, no neka Banabas, ni amba sasae nøme goneav teigonin, av ezoqa nøme gi:goatun, ndøgo eqeieqeî mbà? Av taoká. Até ní-té-a, ndøgo ambá eqeieqeí, ni sasae nøme goneav teigonin. 7 Gê, nakhag ezoqa tígu, ndigu yage nonqo, sasae nøme gigoatun? Neka gê, khae ogekhæm ezoqa tígu, ndigu ekeza avøe gigiap logemav ndigu? Neka gê, kao keoge ezoqa tígu, ndigu ekezan, kao-qa tete logemav ndigu? Av taoká. Matev av nqægo, mbaín.

8 Manqat ndøgo, no nqæmanqate, ambá av nqǣgo, manqei-qape ezoqam-qā matavap-te mbā qando-fakhatē. Av taoká. Até Mbumbukiam-qá guguna manqát-a, Mozes gini-etoam, gè-unimanqatinát, noqa manqat. 9 Ndøgo āv qane-peawáp nqǽgo, “Qo kao-qa manqa-nqa, mboløvɔ̀nā̆m, wit tag koqogim sasae tugoat.” Ge zô, ndozo-matavap, Mbumbukiam ndego kao mba zømatavupam, yaq ndego manqat ndøgo tene-eîn? 10 Av taoká. Geté ndego ni nimatavupám. Unimanqatín. Manqat ndøgo, nqapeawap, ni zapayá qane-peawáp. Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-qa khae tekha neka gekha ezoqām ndego, avøe gigiap tepea, ndigu tonotazá ndógo: Khae eve, avøe gigiap nøme ndɔ̀zø-etoám, tiqa yaq-fia. 11 Ni zo Mbumbukiam-qa Manqat qati-zømesimat, ni andé tege Nqova-qá avøe gigiap me niti-ogeakhát, zo mokho-te. Yaq ge zô, ndozo-matavap, ni sasae qatigoam, zo yaq gigiap-qase tozoni-etoam, ndøgo kopømbâ mbaîn? 12 Gê, zo ezoqa nøme ndozozø-tøkee, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat ndi:zømesim, yaq zo ni kopømba mbaîn tozoni-tøke? Ni sasae kandambá qeigoam, zo mokho-te. Geté ni einiáv av nqægo, yaq-fia bànindapēm. Ni yage føgakh-qape sèindapét. Zapa ndógo, soqaín ndøgo, ezoqa niqa yaq-fia manqat zapaya, amba Keliso-qa Manqat Mbomambaqape tisanqawemin.

13 Ge zô, møzøté-zøtez? Ezoqam ndigu Mbumbukiam-qa khoev-te ndisasaeat, ndigu loge gigiap ndógo ti-upøgimatún. Neka ndigu ezoqam, Mbumbukiam-te søvakha gigiap ndiløvusam, nøme ndøgo, tiqá. 14 Yaq

9:1 9:1 Kel 22:17-18; 26:16; 1 Ko 15:8-9 **9:2** 9:2 2 Ko 3:2-3 **9:4** 9:4 Luk 10:8 **9:9** 9:9 Deut 25:4; 1 Tim 5:18 **9:10** 9:10 2 Tim 2:6 **9:11** 9:11 Lom 15:27 **9:12** 9:12 Kel 20:34; 2 Ko 11:9 **9:13** 9:13 Deut 18:1-3 **9:14** 9:14 Met 10:10; Gal 6:6

matev até kopó. Evezøza manqa āv ginimbi-løvuá nqægo: Gekha ezoqām ndigu, ezoqa Manqat Mbomambaqape tiːzømesimat, ndigu yaq-fia bèupøgím, tiqa yage nonqo.

15 Geté no manqatemáv av nqægo, no yaq-fia bànøndāp, zapa ndøgo, no zo mokho-te sasae kandambā nqægot. Neka no nqanek manqat ambá ta zapaya ndøgo tøte-peaomīt, no yaq-fia ndape-qa nøtegō. Av taoká. No ezoqam-te tambeáv. No andé khambuváp, taqa yaq-te. Neka no poeveáv, ezoqa nqanek khambuvap matev tinø-ngiːnam. No bàtøkhænaním. 16 Geté no ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat nqate-zømesim, taqa yaq-te, no kopømba mbaín, tøte-khambuvupat. Zapa ndøgo, nqanek sasae, Mbumbukiam ndøvé, no-te. No bànøgót. No ndæmø-soqoenín, no ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat amba zømesipøteav tægonin. 17 No nqanek sasae amba nøkeza poev-te mba tægoatin, yaq no ambá kopømbá. Yaqfia ndændapín. Geté nqanek sasae, no Mbumbukiam nø-etoám. Nakhoa mbaín, sa tæ-ivav. Oskiá ndøgo, yaq-fia tændap o ndapeav tøgoat. 18 Av tægoat ndægo, yaq gê, noqa yaq-fia gekhâm? Noqa yaq-fia sa nqánek: No ezoqa Manqat Mbomambaqape, yaq-mbá søté-zømesím neka no yaq-fia upøgimáv, ta sasae-te.

Pol ezoqa ewaqape-te, é-møndømø-tigi-ezoqam-ev-ín

19 No ezoqam-gé sasae ezoqám mbá. Geté no møemø-ezoqa-ewaqape-gé-sasae-ezoqam-en-ín. Zapa ndøgo, no ezoqa ewaqape, Keliso-te yozoat-qa nogó.

20 Zu ezoqam-te, no møemø-Zu-ezoqam-én. Unimanqatín. No ambá av nqægo, Mozes-qā guguna manqat mokho-tē qatuːgū. Geté no ti-te møemøzø-Mozes-qa-guguna-manqat-paev-ezoqam-én. Zapa ndøgo, no ndigu ezoqam, Mozes-qa guguna manqat mokho-te nduːgu, Keliso-te yozoat-qa nogó. 21 Neka bawan vini-ak, ndigu Mozes-qa guguna manqat mokho-te goneav ndigu, no møemøzø-Mozes-qa-guguna-manqat-goneav-ezoqam-én. No nøkezan, ambá av nqægo, Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te goneāv. Av taoká. No Keliso-qá guguna manqat mokho-té qatuːgú. Geté no ndigu Keliso-te yozoat-qa nogó, ndigu Mozes-qa guguna manqat mokho-te goneav nduːgu. 22 Ti-te ndigu, unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndøgo, no møemø-bazaføgakh-mbain-ezoqam-én. Zapa ndøgo, no ndigu Keliso-te yozoat-qa nogó, ndigu unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndøgo. Unimanqatín. No ezoqa ewaqape-te, møemø-tigí-ezoqam-én. Zapa ndøgo, noqa poev kandambaqape nqánek: No ande gekha nakhoa me tæqeiv, ndigu Keliso-té qatóyozó.

23 No nqanek matev ate ndægo, Manqat Mbomambaqape zapayá qategoatún. Yaq até nó-a, matev mbomømboma batē-upøgim, ndøgo Manqat Mbomambaqape ndæmanqate.

Ni bazaføgakh-us bizibøitít, atema yaq-fia bizimø-ndapem

24 Ge zô, møzøté-zøtez? Bøiat-te, ezoqa kopoáv gibøinin, gififingimin. Geté ezoqa kopo mba moːmegeín, yaq-fia vøndapin. Yaq nakémbá. Zoqa Klisten matev-te, bazaføgakh-us ndøbøitít, atema yaq-fia vømø-upøgim.

25 Gekha ezoqām ndigu, bøiat-te gififingimin neka yaq-fia upøgim-qa ndigu, ndigu kha-qa poev matev gèvoanemín, bazaføgakh vø-asazin. Geté unimanqatín. Ta yaq-fia ndøgo, gindapemin, ate nonqo gigiáp

9:16 9:16 Jer 20:9 **9:20** 9:20 Kel 21:20-26 **9:22** 9:22 2 Ko 11:29 **9:25** 9:25 Filip 3:14; 2 Tim 4:7-8; 2:4-5

mbá. Geté ni nqazi-bøitit, yaq-fia ndøgo tizimø-ndapem, gemó-lanqayák. Ndøgo miavmiáv. 26 Yaq nakémbá, no ambá av nqægo, khokho sæteitīt. Geté no megemege-te, kha-mba nombo-ovét. Neka no andé kupundam ezoqám. No pingim khokho sa nqagimáv. 27 No andé nøkeza kha me nøte-khanæmét, neka noqa poev paev-qa nombogó. Soqaín ndøgo, no ezoqa nøme mba tæzø-manqatat, ndaføyamba ndøbøitīt, gete no nøkezan ndaføyamba teitiav tøgoat, yaq yaq-fia ndapeav vóegoāt.

10

Matev vinivinimba, Izlael bawan-ak-te qafakhanumam, ndøgo ni guguna nonqó

1 Nófuap! Zo nigi atanakha-zapazapa-za zozó-matavupát, ande gekha matev me zømbé-fakhanumam. Mozes gimbopavat, ndigu ate gi:goam, ozoz mokho-té gunu:goám, neka ndigu ate gi:goam, kewan-te vømøtanqa. 2 Neka ndigu ezoqa ate gi:goam, ozoz mokho-te gu:-apat neka kewan-te gitanqa, andé ibøkha iz me me:ndapém, vømø-Mozes-gi-paev-ezoqam-ez. 3 Ezoqa ewaqape, lou kopo me:logám, Mbumbukiam gezø-etoumam. 4 Neka ndigu ibøkha kopo vōe-izumam, ndøgo Mbumbukiam gezø-etoumam. Ta ibøkha ndøgo, køi-té qando-fakhatám. Ndigu køi, namba me:-okhoám. Ta køi ndigu, Kelisó. 5 Geté ezoqa kopoáv, Mbumbukiam khanakhanakh mbaín, ti-te. Yaq ndigu gèpakhaetám. Ezoqa peakha mba mu:-osupát, Sainai leg-av manqei-te ndøgo.

6 Nqanek matev ate qægoam, ni guguna nonqo ndøfakhanám. Soqaín ndøgo, ni manqa-zapazapa-te poev tønigoat, av ndigu qazømbe-goam. 7 Zo khape mbumbuk zøkhanakhanàkhā̃t, av ndigu ezoqa nøme gi:matønømem. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, "Ndigu ezoqam gèqonáv, lou loge matev neka izam matev vøgonem. Yaq giwan, tae khøuwiap mbokhanakhanakhém, vø-ogiam." 8 Até mambe matéva, ni bizĭgŭ, av ndigu ezoqa nøme gi:goam. Gèmbo-mataváp. Mbumbukiam yaq-fia ndøtá, ti-te ndigu, matev gigonem. Ta khøuwa kopo-te ndøgo, ezoqa kopoáv gipakhaez. Ate gi:goam, tuenti-tri taosen ezoqám. 9 Ni Keliso khamasim-te bizi-àwā̃m, av ndigu ezoqa nøme, Mbumbukiam khamasim-te gi:veem. Ndigu waza ndøfoqobám, vøpakhaez. 10 Neka Mbumbukiam-qa, manqa ndøpònqø̃m, av ndigu ezoqa nøme gi:gonem, yaq ndego enzol ezoqam, ezoqa løvøte ndezø-etoam, vøndōwav, ezoqa pakhapakha vøzøkhana.

11 Nqanek matev ate qægoam, ti-te qafakhanumam, ni guguna nonqo ndøfakhanumám. Tøne-peawáp ndógo: Ni gè:guguná, ni ndakin vaev khøuwa-te nqaziyage.

12 Gekha ezoqām ndego, ndematavap, av nqægo, no bazaføgakh-us noyā, ndego aiyáv geabegó. Soqaín ndøgo, tebøiav. 13 Khamasim matev nøme fakhaneáv, zo-te. Satø ndógo, ezoqam-te oskia qafakhanumatun. Mbumbukiam, ndego unimanqatin ezoqám. Ndego khamasim matev nøme sa gembótakák, zo-te tøndo-okhoat, ndøgo zo kopømba mbain tøgoat, ndaføyamba tozo-waniapat. Geté khamasim matev tøzø-fakhanumat, yaq

---

9:27 9:27 Lom 8:13; 13:14 **10:1** 10:1 Exo 13:21-22; 14:22-29 **10:3** 10:3 Exo 16:35 **10:4** 10:4 Exo 17:6; Num 20:11 **10:5** 10:5 Num 14:29-30 **10:6** 10:6 1 Ko 10:11; Num 11:4, 34 **10:7** 10:7 Exo 32:6 **10:8** 10:8 Num 25:1-9 **10:9** 10:9 Num 21:5-6 **10:10** 10:10 Num 16:41-49

ndego zo bazaføgakh zǿ-etoumát. Yaq zo kopømbaqapé, ta khamasim matev-te ndøgo, føgøføgakh zówaniapát.

Ni kopømba mbaín, Mbumbukiam-anim neka khape mbumbuk namba tizi:-tøkuatat

14 Yaq nakémbá, nogi nøfuap mbomømboma, zo khape mbumbuk neka tae khøuwiap vizap matev, møe zombónayát. 15 Zo ezoqam, no nqanek manqat nqazø-manqate, zo matavap loloakh-ús. Yaq nakémbá, zo zøkezan vǫ̀geveaném, noqa manqat eqeieqeî tøpøtegó-a. 16 Gèmbomataváp. Ibøkha ndøgo, Evezøza-qa lou loge matev-te qazi-izumatun neka Mbumbukiam-te ike manqat vizî:-manqatatun, ndøgo ni Keliso-qá kóuk namba me:tøkunuín. Neka flawa ndigu, qazi-mbegimatun neka vizîlouzin, ndigu ni Keliso-qá khá namba me:tøkunuín. 17 Ndøgo lou kopó, ni qazi-logatun. Yaq nakémbá, oskiá ndøgo, ni ezoqa kopoāv, ni kha kopó. Zapa ndógo, ni ate nqazi:gu, lou kopo zi:logé.

18 Zo Izlael ezoqam zozǿ-matavupát. Ndigu søvakha gilogin, ndøgo Mbumbukiam-te giløvutumatun, ndigu Mbumbukiám namba me:tøkuzuín. 19 Av tægoat ndægo. Yaq gê, ezoqa nøme søvakha gigiap, khape mbumbuk gizø-løvusumatun, ndigu unimanqatin mbumbuk zōløvusumatun? Neka ndigu mbumbuk, unimanqatîn mbumbùk? 20 Av taoká! Geté søvakha gigiap, ndigu khape mbumbuk gizø-løvusumatun, ndigu nqova soqøsoqa zøløvusumatún, ambá ndego, Mbumbukiam-anim. Yaq no poeveáv, zo nqova soqøsoqa namba tøzøte-tøkuatat.

21 Zo kopømba mbaín, menas-te tozo-waniapat, Evezøza-qa lou loge matev-te, ibøkha tozo-izumat, neka ibøkha nøme vozó-izamāt, ndøgo nqova soqøsoqa gizø-aumatun. Neka zo kopømba mbaín, Evezøza-qa louqase-te, lou tozologat neka nqova soqøsoqa-qa lou-qase-te, lou vozólogāt. 22 Soqaín ndøgo, ni Mbumbukiam qaqa tizimbo-løozem. Ge zô, ndozomatavap, niqa bazaføgakh, teqa bazaføgakh ndømǿløvu? Av taoká. Gemǿløvuák.

Gekha matēv ndøgo, ni tizi-matønumat, Mbumbukiam-qá iz bete-eqawát

23 Ezoqa nøme, āv gini-manqaté nqægo, “Ni-te khafeap mbaín. Matev ate ndægo sizígoát.” Unimanqatín. Ni-te khafeap mbaín. Geté matev nøme, giní-tøkeák, niqa yage-te. Neka matev nøme, ni Klisten bawan giní-tøkeák, niqa unimanqatin-te bazaføgakh-us tizi-waniapat. 24 Zo zøkeza kha mba mbomatàvăp. Geté ezoqa nøme zozǿ-matavupát.

25 Gekha søvakhā ndøgo, maket-te giwiatun, zo kopømbaqapé, sozólogát. Neka zo khapé mbøe-matàvăp, av nqægo, ndigu khape mbumbuk-te peté-aomem-a? 26 Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo, “Manqei-qape neka gigiap ate nqægo, manqei-qape-te nqago, ndøgo Evezøza-qá.”

27 Ezoqa nøme, ndego unimanqatinteav ndego, zo lou loge manqat tezø-ein, teqa khoev-te, yaq zo okho-qa tozogoat, lou ate ndægo, sègelóg ndøgo, ma ndego tezømbe-etoam. Zo khapé mbøe-matàvăp, av nqægo, zo manqa-zapa pøzøté-gonēm penømakhaya, ta søvakha ndøgo tozologem. 28 Geté ezoqa nøme tezø-ein, av nqægo, “Nqanek lou mbumbuk-tē ginøawēm,” yaq zo ndǫ̀lǫ́g. Zo ndégo tøzøtégoát, ma manqat gezømbe-ein.

10:16 10:16 Met 26:26-28 **10:17** 10:17 Lom 12:5 **10:18** 10:18 Lev 7:6 **10:19** 10:19 1 Ko 8:4 **10:20** 10:20 Deut 32:17; Veve 9:20 **10:21** 10:21 2 Ko 6:15-16 **10:22** 10:22 Deut 32:21 **10:23** 10:23 1 Ko 6:12 **10:24** 10:24 Lom 15:1-2 **10:26** 10:26 Psa 24:1 **10:28** 10:28 1 Ko 8:7

29 No einiáv av nqægo, zo manqa-zapa zōgonēm, tozolog. Geté no ndégo tæmbøe-manqaté, ndego ezoqam, ma manqat gezømbe-ein. Soqaín ndøgo, ndego tematavupat, av nqægo, zo manqa-zapazapa zogōt, te namba.

Ɛisa, ezoqa nøme taqa yaq-te tepeté-manqate-a, “Gekha zapâ, ezoqa nøme-qa matavap-te, sa tæmbotambam? Kopømba mbaín. 30 Neka gê, no Mbumbukiam lou-qa yaq-te ike manqat nqæmbo-manqate, yaq gekha zapâ, noqa manqa ndigeveam?”

31 Noqa qavøiwat taqa yaq-te, nqánek: Gekha matēv ndøgo, tozogoat, zo lou tozologat o ibøkha tozo-izumat, zo matev ndógo tozógoát, Mbumbukiam-qa iz tæ-eqatat. 32 Oskiá ndøgo, Zu ezoqam o Glik ezoqam o Mbumbukiam-gi bawan ezoqam tigoat, zoqa matev, ndigu tiqa unimanqatin-te bekhaòsắm, vǿ-oːāz. 33 Zo āv qane-matanám, av no nqate-matanam. No ezoqa ewaqape, matev eqeieqei gone-qa nøzøgó. No ambá av nqægo, nøkeza kha mba nøteqeivī. Geté no ezoqā nøme nøtegó, ndigu khandi betēndapem.

11

1 Zo noqa matev, āv tozombøé-pavát, av no Keliso-qa matev nqæmbøepaev.

Kawa gutam-qa yaq-te, guligulim-te

2 No khanakhanákh, zoqa yaq-te. Zapa ndógo, zo noqa manqat miavmiav zombo-mataváp, neka matev ate ndægo ndōzōmbō-pāēv, ndøgo no qate-zømesimam.

3 Geté no zo zøtezat-qa nøzøgó. Keliso, ndego anganeam-gé kawá, neka anganeam, ndego sævam-gé kawá, neka Mbumbukiam, ndego Keliso-gé kawá.* 4 Gekha anganeām ndego, teguligulim o Mbumbukiam-qa manqat tevevezam, ndego teqa kawa tegutav, ndego tege kawa mivi mbóetoám, Keliso. 5 Geté gekha sævām ndugu, tuguligulim o Mbumbukiam-qa manqat tuvevezam, yaq ndugu kawa gutøveav tugoat, ndugu ekeza kawa mivi mbó-etoám. Zapa ndógo, ndøgo andé izum me meː-agáz. 6 Gekha sævām ndugu, kawa gutøveav tugoat, ndugu sà bemá, até izu bēqogaz. Geté sævam ndugu izum tuqogaz o tu-agaz, tu-te ndugu, miviús. Yaq nakémbá, ndugu kawa yà begutáv.

7 Geté anganeam kopømba mbaín, kawa tegutav. Zapa ndógo, ndego andé Mbumbukiam-qá bugug me meːkeogé. Te mokho-te, andé Mbumbukiam-qá iz kandambaqape neka bazaføgakh qoteqeiví. Geté sævam mokho-te, andé anganeam-qá iz kandambaqape neka bazaføgakh qoteqeiví. 8 Mbumbukiam ezoqam gekhakheinøvem, ndego ambá av nqægo, anganeam sævám gene-khakheinøvém. Geté ndego sævam, anganeam-qá khá gene-khakheinøvém. 9 Neka Mbumbukiam ambá av nqægo, anganeam sævam zapayá gene-khakheinøvēm? Geté sævam anganeam zapayá gene-khakheinøvém. 10 Yaq ta zapaya ndøgo, neka enzol ezoqam zapaya, sævam kawa gutam nonqo be-uzú, tuqa kawa-te,

10:30 10:30 1 Tim 4:4 **10:31** 10:31 Kol 3:17 **10:32** 10:32 Lom 14:13 **10:33** 10:33 1 Ko 9:20-22 **11:1** 11:1 1 Ko 4:16 **11:3** 11:3 Gen 3:16; Ef 5:23 * **11:3** 11:3 Manqat mokho nøme nqánek: Keliso, ndego anganeam-gé zapá, neka anganeam, ndego sævam-gé zapá, neka Mbumbukiam, ndego Keliso-gé zapá. **11:7** 11:7 Gen 1:26-27 **11:8** 11:8-9 Gen 2:18-23

Klisten wambap-te tuguligulim o Mbumbukiam-qa manqat tuvevezam. Ndøgo tuqá khakhatáp, av nqægo, ndugu iz ndømbôgó, av tuimatanam.†

11 Gèmbo-mataváp. Evezøza mokho-te, sævam anganeam-té gunø-vintøvé, nekā anganeam sævam-te ndō:vïntøvē. 12 Unimanqatín. Sævam anganeam-qá khá guni-khakheinøvém. Neka anganeam, sævam-té gendo-fakhanín. Geté nginik ezoqa menas, Mbumbukiam ndøkhakheinøvém.

13 Zo zøkhapús sozombó-matøvemém. Gê, ndøgo eqeieqeî, sævam ndugu kawa gutøveav tøgoat, Mbumbukiam-te tuguligulim? 14 Até niqá matéva, āv qaninømánd nqægo: Anganeam-te mivi-ús, izu loloakh timbogoat. 15 Geté sævam ndugu izu loloakh timbogoat, tu-te ndugu qanimáv. Zapa ndøgo, tugi izum andé kawa gutam nonqo me mbøegó. 16 Geté zo ezoqa nøme, taqa yaq-te manqa itumbam-qa tozogoat, no sa nqánek qazø-eín: Ni neka Mbumbukiam-gi bawan vinivinimba, matev nøme mbaín, taqa yaq-te.

Evezøza-qa lou loge matev-qa yaq-te
(Met 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

17 Matev nøme-qa yaq-te, no ndakin manqa tæzø-løvua, no khanakhanakh mbaín zo-te. Zapa ndøgo, zo qazo-møvabin, zoqa matev soqaín. Ndøgo zo gèngiæzoát, ambá av nqægo, gèzøtøkeē. 18 Bugukhokhof nqánek: No āv qate-ewág nqægo, zo qazo-møvabin, zo mokho-te iziz matev zømbu:gú. No nqæmatavap, manqat nøme qæ-ewag, taqa yaq-te, unimanqatín atøgó.

19 Unimanqatín, iziz matev nøme, zo mokho-te ndøfakhate, ndøgo eqeieqeí. Ndøgo ni tøninømánd ndøgo, gekha ezoqām ndigu, nakhoa eqeieqei-te ndiwaniap.

20 Zo qazo-møvabin, lou vozōlogin, zo ambá av nqægo, Evezøza-qā lou loge matev zogonemīn. 21 Zapa ndøgo, zo qazo-møvabin, ezoqa nøme lou loge sège-ngazemín. Yaq av nqægo, ezoqa nøme ifiifin-us oskia ndøgoát. Geté nøme ndigu, lou khàpeme:-logín neka waen khape vøe-izamin, kawa vøzø-oki-in. 22 Gê, zo khoev mbaîn, ma lou tøzøte-logat neka ibøkha vøzøté-izumāt? Zo ndigu ezoqam, zo mokho-te gigiap mbain ndigu, mivi qazozø-etoumatun, zo Mbumbukiam-gi bawan ezoqam, khasøkhasis zøtezæzá. Ge zô, ndozo-matavap? No khanakhanakh manqat nøzø-eîn, taqa yaq-te? Av taoká. No khanakhanakh mbaín, taqa yaq-te.

23 Manqat ndøgo, nigi Evezøza-te qændap neka zo qazø-etoam, nqánek:

Ta lova ndøgo, Evezøza Yesu, tege paev ezoqam kopo sa gembo-qambun, flawā gendàpāz, 24 Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, sasa ndømbegim, gezø-ein, "Nqanek noqá khá. Ndøgo zo nonqó. Zo matev āv tønegó. Yaq no zonømbé-matøvememát."

25 Yaq lou gumulog, até izam nonqó-a, vøndap, waen-ús, sasa ndø-ein, "Nqanek waen, ndøgo Mbumbukiam-qá poev ndakinák, ndego tegi ezoqam namba, noqa kouk mokho-te ge-unimanqatin. Zo matev āv

† **11:10** 11:10 Nqanek manqat-qa mokho, elavøqase føgákh, Glik manqat-te. Ezoqa nøme, āv gini-mataváp nqægo: Kawa gutam nonqo, nqánek qane-manqaté. Até sakhéis-a, iz ndøndapém, guligulim-te Mbumbukiam-te tiguligulimat neka teqa manqat vøvevezumāt. Geté ezoqa nøme ndimatavap, taqa mokho nqánek: Sævam anganeam mokho-té gunu:gú. Neka nøme ndimatavap, mokho nqánek: Sævam yakhapús, tømbo-pøovat, tuqa kawa tugutav o gutøveav tøgoat. **11:18** 11:18 1 Ko 1:10-12 **11:25** 11:25 Exo 24:6-8; Iblu 8:8-13

tønegó. Gekha khøuwā ndigu, zo nqanek ibøkha tozo-izumat, zo no zonømbé-matøvememát.”
26 Gekha khøuwā ndigu, zo nginik flawa tozolouzat neka nqanek waen vozó-izamāt, zo Evezøza-qá løvøte-qa yaq-té zøté-zømasát, atema ekezan vógeāv. 27 Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, ta matev-qa mokho-qa yaq-te matavapøteav tøgoat neka nginik flawa sa vólōuz-a, Evezøza-qa waen sa vó-ïz, ndego Evezøza-qá kha neka kouk-qa yaq-te manqa-zapa ndøgót. 28 Yaq nakémbá, ezoqa ekeza matev bètøkhæ-geveá, váev nginik flawa telouz neka nqanek waen vó-ïz. 29 Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, nginik flawa sa telouz o waen sa te-iz, neka Evezøza-qa kha-qa mokho matavapøteav vógoāt, ndego ekeza kha, manqa ovøyam-té genóvé. 30 Yaq nakémbá, zo mokho-te nandav, ezoqa kopoáv, bazaføgakh mbaín neka enqoni-ús neka nøme ndigu møndø-pakhaéz. 31 Geté ni nikeza matev amba tizi-geveanemin, yaq ni Mbumbukiam viniv matev av nqægo ambá giní-etoamák. 32 Geté ta viniv matev mokho-te, ni nqazi-ndape, Evezøza ni gè:guguná. Ndego ni nakhoa eqeieqei-te ambam-qa nigú. Soqaín ndøgo, ni manqei-qape ezoqa nøme namba, manqa ovøyam kandambaqape-te, viniv kandambaqape tizimø-ndapem.
33 Yaq nakémbá, nogi nøfuap, zo tozo-møvabat, Evezøza-qa lou loge matev tozo-gonemat, ezoqa nøme-qa, vòzømbøkhæ-kewagát. 34 Geté gekha ezoqām ndego, ifi tømbovinat, ndego lou khoev-té geabetøndokhæ-lóg. Soqaín ndøgo, Mbumbukiam-qa manqa ovøyam tøzøfakhan, zoqa møvøna matev zapaya.
No ndakin taqa yaq-te, manqat nøme mbaín. Nøme ndógo tæzømbé-ovøyám, no zo-te tøtøndonav.

12

Nqova Mbomambaqape-qa matev vinivinimba, ndego ezoqa ndezø-etoam
1 Nófuap! No ndakin Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev-qá yaq-té qazømbé-qavøiú, zo qazonømbe-bevøpem. No poeveáv, zo taqa yaq-te zøtezateav tøgoat.
2 Zo mòzøte-zøtéz, zo Keliso unimanqatinteav qazogoam, zo khape mbumbuk ndø-itubát. Geté ndigu khandi mbumbúk mbá, neka manqat manqatemáv. Yaq ndigu zo vøtubumam. 3 Yaq nakémbá, no zo zøtezat-qa nøzøgó: Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomam-baqape tembøigoat, ndego kopømba mbaín, te-ein, av nqægo, “Yesu bèsoqoēv.” Neka ezoqa kopømba mbaín te-ein, av nqægo, “Yesu ndego Evezøzā,” ndego Mbumbukiam-ge Nqova mbain tøgoat.
4 Matev ndøgo, Nqova Mbomambaqape ezoqa ndezø-etoam, ndøgo vinivinimbá. Geté Nqova ndego, kopó. 5 Neka sasae ndøgo, Evezøza-qa nqazi-matanam, ndøgo vinivinimbá. Geté Evezøza, ndego kopó. 6 Neka matev ndøgo, Mbumbukiam ezoqa mokho-te ndu:matanam, ndøgo vinivinimbá. Geté ndego Mbumbukiam kopó, ndego matev ate ndægo, ezoqa ewaqape mokho-te ndu:matanam. 7 Gekha matēv ndøgo, Nqova Mbomambaqape ezoqa vinivinimba ndezø-etoam, ndøgo Klisten bawan ezoqam ate ndi:gu-qá tøke nonqó.
8 Ezoqa nøme, Nqova Mbomambaqape matavap loloakh zø-etoumatún. Yaq ndigu manqat matavap loloakh-us ndømanqatatún.

11:27 11:27 Iblu 10:29 **11:32** 11:32 Iblu 12:5-6 **12:2** 12:2 Hab 2:18-19 **12:3** 12:3 1 Zion 4:2-3 **12:4** 12:4 Lom 12:6

Neka ndego Nqova kopo, ezoqa nøme zøtezat vøzō-etoumatun. Yaq ndigu ta zøtezat-te ndøgo, ezoqa zømbe-tøkeé.
9 Neka ndego Nqova kopo, ezoqa nøme unimanqatin matev vøzō-etoumatun.
Neka ndego Nqova kopo, ezoqa nøme, ezoqa khakhæzat nonqo, bazaføgakh vøzō-etoumatun.
10 Neka ezoqa nøme, ndego umingiap matev gone nonqo, bazaføgakh vøzō-etoumatun.
Neka ezoqa nøme, ndego Mbumbukiam-qa manqat vevezam matev vøzō-etoumatun.
Neka ezoqa nøme, ndego zøtezat vøzō-etoumatun. Yaq ndigu segé:zøtéz, av nqægo, matev nøme, Nqova Mbomambaqape-tē qando-okhō, ó, nqova soqaqape-tē qando-okhō.
Neka ezoqa nøme, ndego manqat vinivinimba-te manqate matev vøzō-etoumatun.
Neka ezoqa nøme, ndego nqanek manqat vinivinimba-qa mokho, ezoqa nøme oyøyam matev vøzō-etoumatun.
11 Nqanek matev ate nqægo, Nqova kopo ndøsasaeát. Av ndego ekezan, eqeieqei nde:qeivi, ezoqa segezǿ-etoumát, matev.

Ni Klisten ezoqam ate nqazi:gu, ni Keliso-qá khá

12 Ezoqam-qa kha kopó. Geté ta kha-te ndøgo, kha bunøzap vinivinimbá. Kha bunøzap vinivinimba ambá qanegó, geté kha kopó. Keliso-qa yaq-te, matev até kopó. Ni Klisten ezoqam vinivinimbá. Geté ni ate nqazi:gu, kha kopó. 13 Ni ezoqa vinivinimbá. Nøme ndigu Zu ezoqám, neka nøme ndigu Glik ezoqám. Nøme yaq-fia mbain sasae ezoqám, neka nøme ndigu, nqonqotøzat ezoqám. Geté ni ate nqazi:gu, Nqova kopo mokho-te, ibøkha iz kopo zi:ndapém, neka vizimō-kha-kopo-en. Mbumbukiam ni ate nqazi:gu, Nqova Mbomambaqape kopo nimbi-etoám, ni ande ibøkha me vizī:-izim.
14 Ezoqam-qa kha, ambá av nqægo, kha bunøzu kopo mba me:gō. Geté gigiap vinivinimbá, nqani-bunøzap. 15 Gê, zenda tokhotapakh amba manqat tø-einin, av nqægo, “No zenda geagim nonqō mbā. Yaq nakēmbā, no kha bunøzū mbā.” Manqat av nqægo tø-einin, yaq gê, ndøgo sekemba kha-qâ gigiâp mbà? Av taoká. 16 Neka gê, gea amba manqat tø-einin, av nqægo, “No bøī mbā. Yaq nakēmbā, no kha bunøzū mbā.” Manqat av nqægo tø-einin, yaq gê, ndøgo sekemba kha-qâ gigiâp mbà? Av taoká. 17 Gèmbo-mataváp. Kha ate nqægo, amba bøi mba tøgonin, yaq manqat amba áv khané-yogein? Neka kha ate nqægo, amba gea mba tøgonin, yaq sisip amba áv khané-vutugiamin? 18 Geté matev āv taoká, av nqægo. Mbumbukiam ezoqam-qa kha-te, kha bunøzap vinivinimba āv tenevé, av ekeza qambøe-pøovam, neka sasae vinivinimba vømbō-etoam. 19 Kha ate ndægo, amba kha bunøzu kopo mba tøgonin, yaq kha eqeieqei ambá mbaín. 20 Geté matev av nqégo: Ezoqam-qa kha-te, kha vinivinimbá ndøbunøzap. Geté kha ndøgo, kopó.
21 Bøi kopømba mbaín, pingim tømbo-ein, av nqægo, “Ság, qo mbain toqogoat. No nøkhapus kopømbā.” Neka kawa kopømba mbaín, zenda tokhotapak vømbó-eīn, av nqægo, “Ság, zo mbain tozogoat. No nøkhapus kopømbā.” 22 Av taoká. Até ta kha bunøzap nømé-a, ndøgo ande bazaføgakh mbain me ndækeoge, ndøgo gigiap-qapé. Ta kha bunøzap ndøgo mbain tøgoat, yaq kha kopømba mbaín, eqeieqei tøsasaetat.

12:11 12:11 1 Ko 7:7 **12:12** 12:12 1 Ko 10:17 **12:13** 12:13 Gal 3:28

23 Gekha kha bunøzāp ndøgo, bugug keogeav tøgoat, ni ùni zimbøe-
kewagatún. Neka kha bunøzap ndøgo, ni mivi ndøni-etoam, ni eqeieqei
zigutumatún. 24 Geté kha bunøzap ndøgo, bugug eqeieqei ndømbogo,
ndøgo kopømbá, ni gutøveav tøgoat. Mbumbukiam niqa kha, āv gene-
bunøzám nqægo: Ta kha bunøzap ndøgo, ande iz mbain me ndækeoge,
iz kandakanda mbo-etoám. 25 Mbumbukiam av ge:matanam ndægo,
zapa ndógo: Soqaín ndøgo, kha mokho-te iziz tøugoat. Geté kha bunøzap
vinivinimba, yaqyaq-a yà betøkeám. 26 Kha bunøzu kopo, nqosøgeap
tømbo-ewagat, yaq kha ate ndægo, sugumbú-ewagét. Neka kha bunøzu
kopo, iz kandambaqape tøndap, yaq kha ate ndægo, khanakhanakh
sugumú-ndapét.

27 Zo Klisten bawan ezoqam-qa yaq-te, matev até kopó: Zo ate
ndøzøte:go, Keliso-qá khá. Neka ezoqa vinivinimba, zo mokho-te ndu:gu,
ndigu Keliso-qá kha bunøzáp. 28 Klisten bawan mokho-te, Mbumbukiam
ezoqam vinivinimbá ge-abam. Bugukhokhof Keliso-gí u-aním. Tiqa zita-
te, manqa vevezam ezoqám. Neka tiqa zita-te, nømendim ezoqám. Neka
nøme ndígu, umingiap matev ndimatanam. Neka nøme ndígu, ndego
bazaføgakh gezø-etoam, enqoni ezoqa tikhakhætat. Neka nøme ndígu,
ndigu ezoqa ndizø-tøkee. Neka nøme ndígu, ndigu ezoqa nøme ndizøm-
bomegeat. Neka nøme ndígu, ndigu manqat vinivinimba-te ndi:manqate, av
Nqova Mbomambaqape ndezøm-be-etoam.

29 Ge zô, ate ndøzøte:go, Keliso-gí u-anĭm? O ge zô, ate ndøzøte:go,
Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqàm? O ge zô, ate ndøzøte:go,
nømendim ezoqâm? O ge zô, ate ndøzøte:go, umingiap matev mozó-
matønumatun? 30 O ge zô, ate ndøzøte:go, Mbumbukiam bazaføgakh
møndøzǿ-etoam, enqoni ezoqa tozo-khakhætat? O ge zô, ate ndøzøte:go,
manqat vinivinimba-te møzøté-manqatatun? O ge zô, ate ndøzøte:go,
ezoqa nqanek manqat vini-qa mokho mozozǿ-ovøematun? Mbaín. Av
taoká, av nqægo. 31 Geté zo bazaføgakh tønø-asøzú ndøgo: Nqova
Mbomambaqape-qa matev, tozó-upøgím ndógo, zoqa Klisten bawan
ezoqam ndøzø-tøkee.

Geté matev nøme, no ndakin tæzø-ovøyam, ndøgo møndøløvú, matev ate
ndægo, no qate-manqatavun.

13

Matev uni qækandambaqape, kuku matév

1 No amba bawa vini-ak-qa manqat-te o enzol ezoqam-qa manqat-
te tøte-manqatein, gete no kuku mbain tægonin, yaq no manqa ambá
khokhó segenø-feazuín. Mokho mbaín. Ndøgo andé kanda wag o bel wag
mba me:wageín. 2 Neka no amba Mbumbukiam-qa manqat vevezam-
te kopømba tægonin, neka matev ate ndægo, ndøkhonøwe, tøte-nøtenin,
neka nøtenat nøme ate ndægo tønøgonin, neka unimanqatin matev kan-
dambaqape tønøgonin, manqei popotap nøzøgim nonqo, geté no kuku
mbain tægonin, yaq no khokhó. 3 Neka no gigiap ate nqanøm-be:go, amba
gigiap-av ezoqam tæzø-etoamin, o noqa unimanqatin matev zapaya,
nøkeza kha sa tænqonqotavin, gøinam-te tætain, vøe-nanimin, getē no kuku
mbain tægonin, yaq noqa matev, mokho ambá mbaín. Matev av nqægo,
genó-tøkeák.

12:27 12:27 Lom 12:5 **12:28** 12:28 Ef 4:11-12 **12:31** 12:31 1 Ko 14:1 **13:2** 13:2 Met 17:20

4 Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego qaqa nakhamas-te
gonemáv. Geté ndego ezoqa nøme gèzø-tøkeatún. Neka ndego ova matev
mbaín. Neka ndego khambuvap matev mbaín neka ekeza iz eqawatáv.
5 Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego gésapi:vák, neka ndego
ekeza kha-qa yaq-te mba matavupáv, neka ndego mbøni nakhamas-te
nqosøgeapáv, neka ndego manqa mate oskia gembó-eimák, ezoqa nøme
manqa-zapa tembogo. 6 Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego
khanakhanakh mbaín, matev soqøsoqa-qa yaq-te. Geté ndego uniman-
qatin matev mbøe-khaneát. 7 Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo,
ndego tatak vinumáv. Geté ndego viniv sège-eqawát. Ndego Mbum-
bukiam oskia ndø-unimanqatintát neka te-te vó:tawāt. Neka gekha vinïv
ndøgo, tømbo-fakhanumat, ndego føgøføgakh até géyát.
8 Kuku matev génavøemák. Geté Mbumbukiam-qa manqat vevezam
matev, segé-navøém. Até manqat vinivinimba-te manqate matév-a,
segé-navøém. Neka Mbumbukiam ezoqa nøme zøtezat vini tezø-etoam,
ta matev ndøgo segé-navøém. 9 Nøtenat ndøgo, ni ndakin nqanigu,
andé kopokopó. Neka ezoqa Mbumbukiam-qa manqat givevezumatun,
ndøgo kopokopo mba ndøvevezumatún. 10 Geté uni matev-in tøfakhan, yaq
nqanek matev vinivinimba, ibu-ibus nonqo nqanigu, ndømø-navøém.
11 No nakhasam qategoam, no manqa āv tøte-manqatám, av nakheis
ndi:manqate. Neka noqa matavap, āv tønømbe-goám, av nakheis
ndi:matavap. Neka no matev āv tøte-geveatám, av nakheis ndi:gevewat.
Geté ndakin, no møekhouwén, vøe-anganeam-en, neka nakheis-qa
matev vøe-ivav. 12 Niqa nøtenat ndakin bavokho-qapé mbá. Ndøgo
ate av-té, qakeza bugug ibøkha-te toqoqeiv. Gò:-ototáp. Geté vaev-
te, ni abugug zíwambám, Mbumbukiam namba. No ndakin nøtenat
khapémbá. Geté vaev-te, unin-qape, ndømenøtén, kopømba av-té, no
ndakin Mbumbukiam ge:-otev.
13 Nqanek matev misika, unimanqatin matev, neka Mbumbukiam-te
vintønat matev neka kuku matev, sa gemø-navøemák. Geté ta matev
misika mokho-te, matev uni qækandambaqape, kuku matév.

14

Mbumbukiam-qa manqat vevezam neka manqat vinivinimba-te manqate-qa yaq-te

1 Zo kha-mba kuku matev mbo-ové. Neka zo matev upøgim-qa
tøgó ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova-te ndøndo-okho. Zoqa poev kan-
dambaqape, tabegó ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat vevezam matev to-
zondapem. 2 Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, Nqova Mbomambaqape
matev gembo-etoam, manqat vinivinimba-te nde:manqate, ndego ambá
av nqǣgo, ezoqam-tē genø-manqatē. Geté ndego Mbumbukiam-te
mbá genø-manqaté. Ezoqa kopømba mbaín, teqa manqa mokho tin-
dapem. Manqat ndøgo, ndemanqate, khonoam-té qagó. 3 Geté gekha
ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa manqat ndevevezam, ndego ezoqam-
té genø-manqaté. Yaq manqat ndøgo, ndemanqate, ndego ezoqá nøme-
qá unimanqatin me:føgøføgakhamín, neka zita vøzømbē-tøpazin neka
mbøni vøzømbē-bøiin. 4 Gekha ezoqām ndego, manqat vinivinimba-
te nde:manqate, av Nqova Mbomambaqape ndembøe-etoam, ndego

13:6 13:6 Lom 12:9 **13:7** 13:7 1 Pita 4:8 **13:13** 13:13 1 Tes 1:3 **14:1** 14:1 1 Ko 12:31; 14:39

ekeza unimanqatin mba me:føgøføgakhamín. Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa manqat ndevevezam, ndego Klisten bawan ezoqam ate ndi:gu-qá unimanqatin ndøføgøføgakhamín, wambap-te.

5 No nqanøpoév, zo ezoqa ate ndøzøte:go, Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev tozondapem, manqat vinivinimba-te tøzøte-manqatat. Geté noqa poev kandambaqape nqánek: Zo Mbumbukiam-qa manqat zóvevezumát. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa manqat ndevevezam, ndego ezoqā nøme zøbe-tøkeé. Geté ndego ezoqam, manqat vinivinimba-te nde:manqate, ndego teqa manqat mokho-te, ezoqa nøme tøkemáv. Geté ezoqa nøme, teqa manqat mokho te-ovøemat, yaq ezoqa ewaqape-qa unimanqatin kopømbá tøzøbe-føgøføgakham.

6 Nófuap! Ge zô, ndozo-matavap? No zo-te tøtøndonav, yaq no manqat vinivinimba-te sa tøte-manqatat, yaq ndøgo zo áv khazøbé-tøkē? Matev av nqægo gezó-tøkeák. Geté no manqat tøte-zømesimat, Mbumbukiam te:nømand, o nøtenat eqeieqei tæzø-etoam, o Mbumbukiam-qa manqat tæzø-vevezumat, o nømendim eqeieqei tøtøndo-ndap, yaq ndøgo zo kandambá tøzøtøke.

7 Pøinda neka gita zombó-matavupát. Ouv tozo-qaqaemat, yaq ezoqa pøinda tikhambøemem o gita tikhanøemem, gete taqa wag eqeieqei mbain tøgoat, yaq gê, ezoqa ouv-qa naq áv kinídapēm? Géndapemák. 8 O nakhag kawa ezoqam, kipi tekhambøyam, gete taqa wag ndaføyambā mbā, yaq gê, ezoqa áv kinízøtēz, av nqægo, nakhāg? Gézøtezák.

9 Yaq Klisten wambap mokho-te, matev até kopó. Ezoqa nøme, manqat vini-te mba te:manqatat, neka manqat mokho-us manqateav vógoāt, yaq gê, ezoqa nøme mokho áv kimbøe-ndapēm? Mokho gimbó-ndapemák. Manqat ndøgo ndemanqate, ndøgo khokhó sege-manqaté.

10 Manqei-qape-te nqanek, bawabawan-qa manqat vinivinimbá. Kopoav-qapé. Yaq nqanek manqat vinivinimba ate ndægo mokhoús. 11 Geté no bawa vini ezoqam-qa manqat nøtenateav tøgoat, yaq no teqa manqa mokho nóndapák, neka até ndegó-a, noqa manqa mokho géndapák. 12 Yaq nakémbá, zo mokho-te, matev até kopó. Zo Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev upøgim-qa ndozogo, zo matev upøgim-qa tøgó ndøgo, Klisten bawan ate ndi:gu, tiqa unimanqatin-te tøzømbe-tøke.

13 Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev tendap, manqat vinivinimba-te te:manqatat, yaq ndego yà beguligulím, Mbumbukiam tèabembøe-tøké, yaq ndego ezoqa nøme ta manqa mokho bezøbē-ovøyam. 14 Unimanqatín. No manqat vinivinimba-te tøte-guligulimat, noge nqova géguligulimít. Geté noqa matavap, khokhó segégoát.

15 Yaq no gekha nógō? No matev menás sægoát. No nqova-té qatóguligulimát, neka até matavap-té-a, vóe-guligulimāt. Neka no ouv nqova-té qató-qaqaemát, neka até matavap-té-a, ouv vóe-qaqaemāt. 16 Geté qo Mbumbukiam-qa iz nqova-te mba toqombo-eqatat, yaq gê, ezoqa nøme, ndigu nqanek manqat zøtezateav ndigu, Klisten wambap-te nandav, qoqa ike manqat áv kiní-unimanqatinīm neka “Amen” áv kiní-einīm? Nakhoa mbaín. Zapa ndógo, ndigu kopømba mbaín, qoqa manqat-qa mokho timbo-ndapem. 17 Qoqa ike manqat, mbomambaqape ambá qanegó. Geté ezoqa nøme taqa manqa mokho ndapeav tigoat, yaq qoqa manqat ndigu gezó-tøkeák, tiqa unimanqatin-te.

18 No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndøgo, no manqat
vinivinimba-te oskia nøte-manqaté, av Nqova Mbomambaqape matev
ndenømbe-etoam. No møeløvúb, zo ezoqa ate ndøzøte:go, taqa yaq-te.
19 Geté Klisten wambap mokho-te, no amba manqat mokho-us faev mba
tæ-einin, ezoqa zømesim nonqo, ndøgo ambá qanimáv. Ambá ndøgo,
manqat vinivinimba-te, ande gekha taosen manqat tøte-manqatat, ta
manqa mokho ezoqa ndapeav ndøgo.
20 Nófuap! Zo ande nakheis me, sekemba ndøgő, zoqa zøtezat-
te. Unimanqatín, manqa-zapa gone-qa yaq-te, zo andé nakhei nqon-
qon me me:gó. Geté zoqa zøtezat-te, zo ezoqa kandakanda ndøgó.
21 Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo:
Evezøza ge-ein,
"No nginik bawan ezoqam,
bawa vini-ak-qá mokho-té
neka manqat vinivinimba-té qazømbé-manqatát.
Geté até ndøgó-a, ndigu noqa manqat géyogemák."
22 Nqanek manqat ni āv qani-nømendím nqægo: Ezoqa manqat
vinivinimba-te ti:manqatat, av Nqova Mbomambaqape ndezømbe-
etoam, ndøgo Mbumbukiam-qá khakhatáp. Geté ta khakhatap ndøgo,
ambá tiqa ndïgu, ndigu ndi-unimanqatinat, geté tiqa ndígu, unimanqat-
inteav ndigu.* Geté Mbumbukiam-qa manqa vevezam matev, ambá tiqa
ndïgu, unimanqatinteav ndigu, geté tiqa ndígu, ndi-unimanqatinat.
23 Gèmbo-mataváp. Zo tozo-møvabat, yaq zo ate ndøzøte:go, manqat
vinivinimba-te tøzøte-manqatat, yaq ezoqa vini te-on, ndego ta matev-
qa yaq-te otevateav ndøgo, o Klisten-av ezoqam te-on, yaq ndigu zo
bianav mé:zæb. 24 Geté zo Mbumbukiam-qa manqat tozo-vevezumat,
yaq ezoqa vini te-on, ndego ta matev-qa yaq-te otevateav ndøgo, o
Klisten-av ezoqam te-on, yaq ndego ta manqat ndøgo te-ewag, ndøgo teqa
mbøni unimé:lév. Yaq ndego segé-matøvém, ndego manqa-zapazapa-ús.
25 Teqa matavap, khonoam-te qagoam, bavokhó qanófakhán. Yaq ndego
ekeza kha, manqei mé:laváo, bugug até manqei-té, Mbumbukiam-qa iz
vó-eqā. Yaq āv gené-eín nqægo, "Unimanqatín. Mbumbukiam ngû:gú,
zo mokho-te."

Matev ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape ni ndini-etoam, eqeieqei āv khazi:-sasaetāt

26 Nófuap! Av tægoat ndægo, av no qate-manqatavun, yaq zoqa
wambap-qa yaq-te, áv khané:go? Av qazøtégoát nqægo: Zo ezoqa
ewaqape matev vinivinimba zógoát. Ezoqa nøme ouv qaqayám,
neka ezoqa nøme nømendim matév, neka ezoqa nøme Mbumbukiam-
qá manqat vevezám, neka ezoqa nøme manqat vini-te manqaté,
neka ezoqa nøme nqanek Mbumbukiam-qa manqat ovøyám, av ndigu
ti:manqatat. Gekha matēv ndøgo, zoqa guligulim-te tozo-matønumat,
Klisten ezoqam-qá unimanqatin bete-føgøføgakhám. 27 Ezoqa manqat
vini-te te:manqatat, av Mbumbukiam matev tembøe-etoam, yaq kopømba
mbaín, ezoqa kopoav matev kopo tigoat. Geté ezoqa menas o misika
mba ndómanqatát. Yaq ndigu ezoqam kopømba mbaín, manqat sa
tumu-manqatat. Geté ezoqa kopokopo ndómanqatát. Yaq ezoqa nøme

---

14:20 14:20 Ef 4:14 **14:21** 14:21 Isa 28:11-12 * **14:22** 14:22 Nqanek khakhatap, ndigu āv qane-zømesím nqægo: Ndigu ndøsoqoéz. Zapa ndøgo, ndigu unimanqatinteáv. **14:23** 14:23 Kel 2:13 **14:24** 14:24 Zion 16:8 **14:26** 14:26 1 Ko 12:8-10

ta manqa mokho ndøgo, bè-ovøyám, ezoqa mokho bembøē-ndapem.
28 Geté manqa ovøyam nonqo ezoqam mbain tøgoat, yaq gekha ezoqām
ndigu, manqat vini-te manqate-qa ndigu, ndigu manqat mbaín, sà
beqonøvé. Ndigu Mbumbukiam-te, mokho mbá giabetu-manqaté.
29 Ezoqa Mbumbukiam-qa manqat tivevezumat, ezoqa menas o
misika mba bevevezám. Yaq ndigu ezoqa nøme tiqonavat, tiqa manqat
yà begeveaném, eqeieqei tøpøtégo-a. 30 Ezoqa Mbumbukiam-qa manqat
tevevezumit, yaq Mbumbukiam ezoqa nøme manqat te:-omat, ndego
wambap-te teqotat, yaq ndego bugukhokhof ezoqam, Mbumbukiam-
qa manqat tevevezumit, teqa manqat yà be-iváv. Yaq manqat ndégo
témanqatát, Mbumbukiam manqat nøme ge:-omat. 31 Zo ezoqa ate
ndøzøte:go, Mbumbukiam-qa manqat tozo-vevezumat, zǿ-enendtát. Yaq
ndøgo, ezoqa ewaqape zøtezat tinídapém, neka zoqa manqat tiqa
unimanqatin-te zita bezømbē-tøpaz. 32 Nqova Mbomambaqape, ezoqa
manqa vevezam-qa yaq-te tøpøsumáv. Geté gekha ezoqām ndigu,
Mbumbukiam-qa manqat ndivevezam, ekezan ndømatøvememín, ande
āv kiní-einĭm neka ande gekha khøuwa-tē giní-einĭm, manqat ndøgo,
Mbumbukiam ge:zømas. 33 Zapa ndógo, Mbumbukiam, khokho matev
poeveáv. Geté ndego matev, sambi-té genø-matønumatún, Mbumbukiam-
gi ezoqam-qa wambap mokho-te ate ndægo.
34 Sakheis manqa bezø-feàzŭ, wambap mokho-te. Kopømba mbaín,
manqat sa timanqatat. Geté ndigu megetapak-qá mokho-té giabetu:gú.
Até Mozes-qá guguna manqát-a, āv tøne-manqaté. 35 Geté ndigu manqa
mokho ndape-qa tigoat, ekeza angana bezøbevapát, khoev-te tiqavazat.
Zapa ndógo, sakheis Klisten wambap-te manqat sa timanqatat, ndøgo
eqeieqeí mbá.
36 Gê, áv khané:go? Zo áv khazøté-matavap? Gê, Mbumbukiam-qa
manqat, zo-té qandó-fakhan? O zo-te mbā qanógeavun? Av taoká.
37 Ezoqa nøme ndematavap, av nqægo, ndego Mbumbukiam-gē manqa
vevezam ezoqām, o ndego Nqova Mbomambaqape-qā etoam matev
ndømbôgō, ndego bète-otév, manqat ndøgo, no qazø-peaumavun, ndøgo
Evezøza-qá manqa løvuat manqát. 38 Geté ndego nqanek manqat o-mba
ndapeav tøgoat, yaq zo teqa manqat ndø-upǫ̀gĭm.
39 Nøfuap! Manqat ate ndægo, Nqova Mbomambaqape-qa etoam
matev-qa yaq-te qate-manqatavun, manqat kandambaqape nqánek:
Zoqa poev kandambaqape, qabegó nqanek, Mbumbukiam-qa manqat
tozo-vevezumat. Neka zo ezoqa zømbe-khafèăp, manqat vinivinimba-
te ti:manqatat, av Nqova Mbomambaqape, manqat ndezømbe-etoam.
40 Geté zo matev ate ndægo, ndaføyamba neka eqeieqei ndøgó.

15

Manqat Mbomambaqape mokho-te, gigiap-qape nqánek, Keliso løvøte-te gekhandi:v

1 Nøfuap! No zo ndakin Manqat Mbomambaqape-qa yaq-te, manqa
mate eim-qa nøzøgó, no zo bugukhokhof qatezømas. Zo mòzondapém,
nqanek manqat. Yaq zo bazaføgakh-us zøtu:-waniáp. 2 Zo manqat nqánek
qazøte-khandi:zát, zo føgøføgakh tozombo-geatat, av no qate-zømesimam.
Mbain tøgoat, yaq zo khokhó sozo-unimanqatiním.

14:29 14:29 1 Tes 5:21 **14:34** 14:34 1 Ko 11:3; 1 Tim 2:12 **14:37** 14:37 1 Zion 4:6

3 Manqat ndøgo tøtezømás, av Mbumbukiam ge:nømand. Bugukhokhof nqánek: Keliso niqa manqa-zapazapa evøzam nonqo ndønaním. Mbumbukiam-qa Manqat é-møndo:-eín, matev ndòfakhān. 4 Yaq ndego gè-otøvém. Geté yaq khøuwa misika-qa zita-te, nqawá genø-khandí:v. Até taqa yaq-té-a, Mbumbukiam-qa Manqat é-møndo:-eín. 5 Yaq ndego Pita-té gemøfakhán, yaq taqa zita-te, ekeza paev ezoqam tuelv vømøzō-fakhan. 6 Yaq taqa zita-te, Klisten ezoqa faev andled møndømø-løvú, gi-ometam. Nøme kopokopo møndø-pakhaéz. Geté ezoqa nøme, zua ndøyagé. Kopoáv. 7 Yaq taqa zita-te, Zems-té gemøfakhán, neka tegi u-anim ate gi:goam vømøzō-fakhan.

8 Yaq vaev-te, até nó-a, vømønō-fakhan. Taqa yaq-te, no andé khøuwa soqain-té qatøqán. 9 Zapa ndógo, Keliso-gi u-anim mokho-te, ezoqa uni khapelavøqase-in nó. Unimanqatín, no ezoqa eqeieqeí mbá, ezoqa no Keliso-ge u-anem ndinæna. Zapa ndógo, no Mbumbukiam-gí bawan ezoqam nøngiæzotám. 10 No Mbumbukiam-qá kuku matev zapayá, qæ-Keliso-ge-u-anem-en, av no ndakin nqate:go. Geté no Mbumbukiam teqa kuku matev, ambá av nqægo, khokhō segenø-etoām. Av taoká. Zapa ndógo, sasae ndøgo, no qægoam, ndøgo møndømø-løvuám, av Keliso-gi u-anim nøme gi:sasaetam. Geté unimanqatín. No ambá av nqægo, nøkhapus mokho mbā sæsasaetām. Geté Mbumbukiam-qá kuku matev ndøgoám, no namba.

11 Geté ndøgo gigiap-qapé mbá, zo Manqat Mbomambaqape nō tøte-zømesimat o ndigu u-anim nøme ti:zømesimat. Zapa ndógo, niqa manqat kopó. Yaq zo nqanek manqat mòzo-unimanqatiním.

Løvøte ezoqam-qa khandi:zat-qa yaq-te

12 Ni zo qati-zømesimam, av nqægo, Keliso løvøte-tē gendo-khandi:v, yaq gê, áv khané:go, zo ezoqa nøme av ndøzøte-manqate, av nqægo, ezoqa løvøte-te gendō-khandi:vāk? 13 Ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tøgonin, yaq até Kelisó-a, løvøte-te ambá gékhandi:vák. Geté ndego møndø-khandí:v. 14 Neka nøme nqánek: Keliso amba løvøte-te khandi:vateav tøgonin, yaq manqat ndøgo, ni qati-zømesimam, ambá khokhó. Mokho mbaín. Yaq até zoqá unimanqatín-a, ambá mokho mbaín. Khokhó. 15 Av tægonin ndægo, yaq ni Mbumbukiam-qa yaq-te, ambá khavozam ezoqam nigonín, ni zo nqati-zømesim, Mbumbukiam Keliso løvøte-te gekhandi:v. Zapa ndógo, Mbumbukiam ezoqa løvøte-te amba khandi:zateav tegonin, yaq ndego até Kelisó-a, ambá gékhandi:vák. 16 Zapa ndógo, løvøte ezoqam nango khandi:zateav tøgønin, yaq até Kelisó-a, ndego løvøte-te nango ambá gékhandi:vák. 17 Yaq Keliso løvøte-te amba khandi:vateav tøgonin, zoqa unimanqatin matev, ambá mokho mbaín. Ambá khokhó. Neka zo manqa-zapa-te, ambá zua zogonín. 18 Neka ndigu Klisten ezoqa nøme, gipakhaez, ambá gemø-soqoezín. 19 Ni ndakin yage-qa yaq-te mba, Keliso-te tizio-tambat, getē megemege-qa yaq-te, ni Keliso-te ziō-tambatāk, yaq ni uni zí:-tanakhamba-én. Yaq ni ezoqa ewaqape nøme zíløvubát, ndigu ti-tanakhamba-ez.

20 Geté Keliso møndø-khandí:v, løvøte-te. Bugukhokhof ndégo tekhandí:v. Yaq ni mìzi:nøtén, vaev-te até løvøte ezoqa nømé-a,

15:3 15:3 Isa 53:5-12 **15:4** 15:4 Met 12:40; Kel 2:24-32 **15:5** 15:5 Luk 24:34; Met 28:16-17 **15:7** 15:7 Kel 1:3-4 **15:8** 15:8 Kel 9:3-6 **15:9** 15:9 Ef 3:8; 1 Tim 1:15 **15:10** 15:10 2 Ko 11:23

vókhandi:z. 21 Løvøte, ezoqa kopo-té qandováv. Adám. Neka até løvøte-te khandi:nat matév-a, ezoqa kopo-té qandováv. Yesú. 22 Ni ezoqa ewaqape, Adam mokho-te, sizimú-pakhaentát. Yaq matev até kopó. Ni ezoqa ewaqape, Keliso mokho-te, sizimú-khandí:n. 23 Mbumbukiam matev āv genevé nqægo: Bugukhokhof, Keliso ndøkhandí:v, løvøte-te. Yaq vaev, nqawa tendoqavan, løvøte-te ni ndókhandí:n, tegi ezoqam. 24 Yaq taqa zita-te, manqei-qape-qa vaev khøuwa vømófakhāz. Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu megetapak ezoqam neka kawakawa-za neka gekha ezoqa o nqova nøme, Mbumbukiam namba ndi:nøfeap, géngiæzó. Yaq megeat matev, Yesu Eve mbó-etoám. 25 Yesu manqei-qape até gekhæ-kawaevtát, atema Mbumbukiam-gi qaqa ezoqam ate ndi:gu vømú-ngiæzō, neka ekeza zenda tokhotapak mokho-te vóu-āb. 26 Yaq qaqa matev ate ndægo tumungiu, vaev løvøte ndóngíu. 27 Mbumbukiam-qa Manqat é-møndo:-eín, av nqægo, “Matev ate ndægo, teqá zenda tokhotapak mokho-té genø-áo.” Geté unimanqatín. Mbumbukiam gigiap ate nqægo, teqa zenda tokhotapak mokho-te ge-ao, ndego ambá av nqægo, até ekeza khá-ya, te mokho-tē genøvē. Av taoká. 28 Yaq gigiap neka matev ate ndægo, Keliso mokho-te tøugoat, yaq ndego ekeza kha, Mbumbukiam-qá mokho-té genóvé, te mokho-te ndego, ibugukhokhof gigiap ate ndægo teqa mokho-te gu:-ao. Yaq Mbumbukiam yakhapús, gigiap ate ndægo, kawa mó:goát.

29 Ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tigunin, av ezoqa nøme ndi:manqate, yaq gekha zapâ, ezoqa nøme løvøte ezoqam-qa iz-te, ibøkha iz gindapemin? Løvøte ezoqam amba khandi:zateav tigunin, yaq tiqa matev, mokho ambá mbaín. 30 Yaq até ndøgó-a, niqa kha khøuwa kopoav, Mbumbukiam-qa Manqat zapaya, løvøte-te nqei-awam, ndøgo mokho ambá mbaín. 31 Nófuap! Unimanqatín. No nøkeza kha, khøuwa kopoáv, løvøte-té qatø-awám. Até nømé-a, unimanqatín. Yesu Keliso mokho-te, nigi Evezøza, no zo nøte-khambuváp. 32 No Manqat Mbomambaqape zapaya, Efesus taon-te ezoqa soqøsoqa namba ande gaqo khobokhobos me qate-nøfe:pam, yaq ndøgo áv khanømbé-tøkē, ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tigunin? Matev av nqægo, ambá genó-tøkeák. Ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tigunin, yaq ezoqa nøme-qa manqat ambá unimanqatín, ndigu av ndi:manqate nqægo, “Lou sizílogāt neka ibøkha sizí-izumāt. Zapa ndøgo, ni avønīn zípakhaēn.”

33 Geté gò:feazoát. Zo ezoqam-qa manqat av nqægo andé vóe-tubām. Zapa ndógo, ezoqa soqøsoqa namba toqote-khokhombupat, yaq ndigu qoqa matev eqeieqei segé-ngi:nám. 34 Matavap eqeieqei-té qanøqambúz neka manqa-zapazapa matanam é-vō-ivøvem. No nqanek manqat tæzømbe-manqaté ndógo: Zo ezoqa nøme, Mbumbukiam zøtezateáv. Zo mivi bezøvití, ta zapaya.

Ezoqa løvøte-te tikhandi:z, yaq tiqa kha vini

35 Ɫisa, ezoqa nøme áv gipøtí-bevupēm penømakhaya, “Gê, løvøte ezoqam áv kiní-khandí:z? Yaq tiqa kha ande áv khazømbé-goāt, ndigu tinduqavaz?” 36 Ezoqa ndigu av ndi:manqate, ndigu mokho ndapeáv, taqa yaq-te. Gèmbo-mataváp. Tae nanga toqo-zøgeakh, yaq mbusa naqanøká géfakhanák. Geté tae nanga ndøkhæ-pakhá. Yaq váev mbusa

15:21 15:21 Lom 5:12 **15:23** 15:23 1 Tes 4:16; Veve 20:5 **15:25** 15:25 Met 22:44 **15:26** 15:26 Veve 20:14 **15:27** 15:27 Psa 8:6 **15:30** 15:30 Lom 8:36 **15:32** 15:32 Isa 22:13 **15:36** 15:36 Zion 12:24

tøfakhan. 37 Qo gigiap toqo-zøgeakh, kopømba ande av wit ndi꞉gu o gekha gigiap nøme ndægo, qo ambá av nqǣgo, tae-us qó-ogeākh. Geté qo nanga mba qózøgeákh. Yaq tae segéfakhán. 38 Mbumbukiam, ta nanga ndigu, kha ndakinak mbó-etoám, av ndego qambøe-pøovam. Nanga vinivinimba, mbusa bugug vinivinimba zøfakhanamín.

39 Até gigiap nømé-a, Mbumbukiam gekhakheinam, bugug vinivinimbá. Ezoqam-qa kha viní neka søvakha gigiap-qa kha vini, neka pipisiqa kha vini neka zonga-qa kha vini. 40 Gigiap nøme, yan-té qano꞉gó neka gigiap nøme manqei-qape-té qagó. Gigiap ndøgo, yan-te nqo꞉go, taqa bugug keoge viní, neka gigiap ndøgo, manqei-qape-te nqago, bugug keoge vini. 41 Khøuwa-qa bugug keoge viní, neka løvøyak-qa bugug keoge vini, neka nduku-qa bugug keoge vini. Neka até ndukú-a, tiqa bugug keoge vinivinimbá.

42 Løvøte ezoqam-qa khandi꞉zat-qa yaq-te, matev até kopó. Ezoqam-qa kha, kopømba ande av tae nanga ndægo, ti-ogeakhem, yaq segénavøém. Geté løvøte-te tøndo-khandi, yaq nqawa génanimák. 43 Kha ndøgo, ndø-ozu, bugug soqaín neka bazaføgakh mbaín. Geté løvøte-te tøkhandi, yaq mbomambá segégoát neka bazaføgakh-ús. 44 Kha ndøgo, tø-ozat, ndøgo manqei-qape khá. Geté tøndo-khandi, yaq ndøgo khandi miavmiav khá. Manqei-qape kha nqago, yaq até khandi miavmiav kháya, ndø̂gó. 45 Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqǽgo, “Ndego bugukhokhof ezoqam, Adam, Mbumbukiam khandi mbo-etoám, vø̄-ezoqam-ev.” Geté Keliso, ndego kopømba ande av Adam nøme, vaev-te gegeavun, ndego ekeza Nqova mokho-te, ezoqa khandi ndakinak zøetoumatún. 46 Geté unimanqatín. Matev ambá av nqǣgo, khandi miavmiav kha bugukhokhof mo꞉geavūn. Geté bugukhokhof, manqei-qape kha mo꞉geavún. Yaq vaév, khandi miavmiav kha tøgeav. 47 Bugukhokhof ezoqam, ndego manqei-qape-té gendowáv. Mbumbukiam manqeí gene-khakheinøvém. Geté ndego ezoqa nøme, vaev gegeavun, ndego yan-té gendovís. 48 Ni manqei-qape ezoqam, ni até kopó, av Adam nde꞉go, ndego Mbumbukiam manqei ge꞉khakheinøvem. Geté vaev-te, ni løvøte-te tizimø-khandi꞉n, ni andé Keliso me zí꞉goát, ndego yan-te gendovis. 49 Ni ndakin Adam-qá bugug zi꞉keogé, Mbumbukiam manqei ge꞉khakheinøvem. Geté vaev-te, ni Keliso-qá bugug zí꞉kewagát, ndego yan-te gendovis.

50 Nøfuap! No nqanek manqat tæzømbe-eín ndøgo: Zo vøezøtéz. Manqei-qape kha neka kouk, kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te tømø-oe. Unimanqatín. Gigiap ndøgo, sa qamø-navøemin, kopømba mbaín, navupav manqei-te tømø-oe.

51 Nqáe! No mokho manqat nøtézømás: Ni ezoqa nøme, naqanøká zípakhaenák. Geté ni ate nqazi꞉gu, sizimú-enendtét. 52 Matev nakhamas-té qanøfakhán. Ndánd segení-nqøóz. Kipi-qá wag zíyogém, ta wag ndøgo, ezoqa tæzømas, av nqægo, vaev møndø-fakhān. Yaq ezoqa ndigu gipakhaez, ndø̀ndo-khandí꞉z. Yaq ndigu miavmiav ndøyagát. Yaq até ní-a, ni ta khøuwa-te zua tiziyagat, ni sizimú-enendtét, ti namba. 53 Kha ndøgo, sa qamø-navøemin, bè-enénd, bemø̄-navupav-kha. Løvøte kha ndøgo, bè-enénd, bemø̄-khandi-miavmiav-kha. 54 Nqanek matev tøfakhan, manqei-qape kha tø-enend, vømǿ-navupav-khā neka løvøte

15:43 15:43 Filip 3:20-21 **15:45** 15:45 Gen 2:7 **15:51** 15:51-52 Met 24:31 **15:51** 15:51 1 Tes 4:15-17 **15:53** 15:53 2 Ko 5:4 **15:54** 15:54 Isa 25:8

kha vømø-khandi-miavmiav-khā, yaq Mbumbukiam-qa Manqat gemø-unimanqatín, ndøgo av qæ-ein nqægo,
“Mbumbukiam-qa khagua, møndømø-eqá.
Løvøte matev, møndø-evøzám.
55 Løvøte!
Gê, qoqa khagua møndø-eqa?
Av taoká. Møndø-løvuám.
Løvøte!
Qoqa sanqava khanáqape, qo ezoqa qoqote-keqasam?
Mbaín. Møndøqa-navøém!”
56 Løvøte-qa bazaføgakh, manqa-zapa-té qando-fakhaté. Neka manqa-zapa-qa bazaføgakh, Mozes-qá guguna manqat mokho-té qando-fakhaté.
57 Geté ike kandambá, Mbumbukiam-te. Yesu Keliso mokho-te, ndego nigi Evezøza, Mbumbukiam ni gĩni-tøkeét. Yaq niqa khagua gemø-eqá.
58 Yaq nakémbá, nogi nøfuap mbomømboma! Føgøføgakh ndøwaniáp neka matev nøme benøzøzõ. Evezøza-qa sasae-te, bazaføgakh oskia ndø-asøzú. Zapa ndøgo, zo møzøte-zøtéz, sasae ndøgo, zo Evezøza mokho-te nandozogo, khokho nonqó mbá.

16

Moni-qa yaq-te, ndigu Zelusalem Klisten ezoqam-te khofosam-qa gigoam, ndigu gipotonumam

1 Zoqa moni møvøbam-qa yaq-te, zo Zelusalem Klisten ezoqam-te khofosam-qa ndozogo, noqa manqat nqánek: Matev āv tønegoném, av no Galesia Klisten bawabawan vinivinimba qazømbe-ein. 2 Sande-Sande, zo ezoqa ate ndøzøte꞉go, moni nøme gè꞉mendebám, ndigu pula-te qazo-qaqasumatun. Ndigu moni, Zelusalem Klisten ezoqam-gí. Soqaín ndøgo, moni sa ndøgo tøzøté-møvøbēm, no tæfakhan. 3 Yaq no tøtøndonav, no ndigu ezoqam, zo tozo-vevesam, nginik moni tindapavet, pepa nøzø-etoám. Yaq Zelusalem Klisten ezoqam tĩabiti-zøtéz, av nqægo: No nqanek moni pisam matev, møe-unimanqatín. Yaq no ndigu ezoqam nókhofotáz, zoqa etoam matev namba. 4 No tæmatøvem, av nqægo, atē nō-a, banømā, yaq no ndæmá, ti namba.

Pol okho-qa yaq-te, gepøogeapam

5 No Masedonia plovins-te tæmøfakhan, yaq no zo-té qatøndónáv. Masedonia ndøgo, nóqovezamák. 6 Geté zo namba, elavøqase ndæqóm. Yaq kopømba tøgoat, até qozaq viav-te ate ndægó-a, kopømba ande av løvøyak misika ndægo, sæqotát, zo namba. Yaq taqa zita-te, no gekha manqei nøme-te tænav, zo kopømbaqapé, sozonó-tøkeém. 7 No poeveáv, ndakin mba notøndónāv. Yaq waū sæzømēt, vøeløvūb. Geté no tønøpoév ndøgo: No zo namba khøuwa andé møe-mbá sizí-qovezám, Evezøza tømbo-pøovat, tenøtak.
8 No ndakin nqanek Efesus taon-te, até nóqotát, atema Pentikos khøuwa vømøndāp. 9 Zapa ndøgo, Mbumbukiam mboqog møndønø-mboqozó, nqanek. Yaq no kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa manqat tøte-zømesim. Geté qaqa ezoqam kopoáv ngigu. Yaq nakémbá, no elavøqase bàtøkhæ-qomát, nqanek.

15:55 15:55 Hos 13:14 **15:56** 15:56 Lom 7:13 **16:1** 16:1 Lom 15:25-26; 2 Ko 8:1-9 **16:5** 16:5 Kel 19:21 **16:6** 16:6 Lom 15:24 **16:9** 16:9 Kel 19:8-10; 2 Ko 2:12

10 Timoti zo-te tefakhan, yaq zo vòkhatowém. Yaq ndego fofogeap
mbaín, sà begó, zo namba. Zapa ndógo, até ndegó-a, Mbumbukiam-qá
sasae ndøgó, av no nqate:go. 11 Ezoqa ndego besanqàwɛ̃m. Yaq ndego no-
te nqawa veseze-qa tegoat, gèmbo-tøkeém. Sambi-té qando-khofotøvém.
Zapa ndógo, no ndego neka ndigu Klisten zifuap nøme, te namba gi:zav,
nòzømbø-endáp.
12 Nqanek manqat nøme, nigi Klisten nøfu Apolos-qa yaq-té qanegó. No
nòmbo-pouweám. Ndego bèmá, zo-te, ndigu Klisten ezoqa nøme namba,
zo-te tizav. Geté ndego ùnime:-poeveáv, ndakin tewav. Geté vaev-te,
khøuwa eqeieqei tezømet, ndego ndòndowáv zo-te.

Vaev manqat neka khaiya mboma manqat vinivinimba

13 Zo gò:feazoát. Neka føgøføgakh ndøwaniáp, unimanqatin-te. Zo kha
føgakh-mbá qagó neka møe ndògɔ̃. 14 Zo matev ate ndægo, kuku matev-us
ndøgó.
15 Neka nøme nqánek: Zo mòzøte-zøtéz, Stefanas neka ndigu ezoqa
nøme, te namba khoev-te ndiyage, ibugukhokhof ngínik gi-Klisten-éz,
Akaya plovins mokho-te. Nginik Klisten ezoqa nøme kandambá gizøtøke.
16 Yaq no nqazó-pouwe: Zo ezoqa av ngi:gu neka gekha ezoqa nøme,
ndigu ti namba Evezøza-qa sasae ndigu, tiqá mokho-té qanu:gú.
17 No khanakhanakh kandambá qændap, zogi ezoqa misika, Stefanas
neka Fotunatus neka Akaikus gigeavun. Unimanqatín. No ndakin
kopømba mbaín, zo namba tøte-qotat. Geté nginik ezoqam, zoqá iziz
ndøndapém. 18 No nginik ezoqa mokho-te, kha vøndæv kandambá
qændap. Até zó-a, zo tiqa mokho-te, kha vøndæv vozōndapem. Ezoqa av
ngi:gu, gèzøvizáp.
19 Klisten bawabawan vinivinimba, nqanek Esia plovins-te ngiyage,
khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv zo-te. Até Akuilá-ya, zas namba
Plisila, neka ndigu Klisten ezoqa nøme, tiqa khoev-te gipindumatun, tiqa
khaiya mboma manqat ngɨ̄khōfōtāvāv, Evezøza-qa iz-te. 20 Até Klisten
ezoqam ate ngi:gú-a, no namba nqatiyage, tiqa khaiya mboma manqat
ngɨ̄khōfōtāvāv.
Zo tozo-møvabat, zenda kaka vò-itiamát neka vōngenøndamat, ate av-té,
Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei ndægo.
21 No Pol, nqanek khaiya mboma manqat-qase, nøkeza zendá qate-
peaumít.
22 Gekha ezoqām ndego, Evezøza-te poev mbain ndego, ndego
bèsoqoév.

*Malanata!**

23 Yesu Keliso-qa kuku matev, ndògoát zo-te.
24 No kuku kandambá zo-te, Keliso Yesu mokho-te.

16:10 16:10 1 Ko 4:17 **16:11** 16:11 1 Tim 4:12 **16:12** 16:12 1 Ko 3:6 **16:15** 16:15 1 Ko 1:16
16:19 16:19 Kel 18:2, 18, 26 **16:22** 16:22 Gal 1:8-9; Veve 22:20 * **16:22** 16:22 Malanata.
Taqa manqa mokho nqánek: Evézøza, vòndoqáv!

2 Kolin
Pol-qa pepa qambo-menas, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Kolin taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol nqawa, Kolin taon Klisten bawan ezoqam-té genø-
peawám.
Ta pepa-te ndøgo, Pol bugukhokhof gezø-khofotav, ndego gèzøponqóm.
Yaq taqa zita-te, ndego Taitus ndøkhofotáv, ti-te. Ndego tiqa yage matev,
tèabete-qeiví, yaq teqavan, Pol tiqa yaq-te emanqat bembøē-votot. Yaq
Taitus geqavan, ndego emanqat, āv gembøe-votót nqǽgo: Kolin Klisten
ezoqam, Pol-qa manqat mǿndø-ndapém, neka tiqa manqa-zapazapa-te
vøndō-qambuz. Geté ezoqa nøme, Pol-qa manqat, gèsanqawém, neka
ndigu poeveáv, Pol tigi Klisten megeat ezoqam tezøgoat. Ndigu āv gini-
manqatám nqǽgo: Pol ndego unimanqatin Keliso-ge u-aném mbá. Yaq
ndakin nqanek pepa mokho-te, Pol mǿndæzømás, av nqægo, ndego
unimanqatin Keliso-gé u-aném. Neka manqat nøme gepeawam, nqánek:
Moni ndigu, Klisten gigiap-av ezoqam nonqo gipisam, ta pisam matev
ndøgo, ùni bete-khouím. Yaq kopømbaqapé, ti-te ndigu tikhofosam.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. Ndøgo
Mbumbukiam-qá poév. Nqanek pepa nigi Klisten nøfu Timotí namba
niti-peaomít.
Zo-té qeitø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi Klisten bawan ezoqam, nan-
dav Kolin taon-te ndozoyage, neka zo Mbumbukiam-gi ezoqa ate
ndøzøte:go, Akaya plovins-te nandozo-yageap. 2 Mbumbukiam, nigi Tat,
neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev,
ndǿgoát, zo-te.

Pol-qa ike manqat Mbumbukiam-te, teqa tøke-qa yaq-te

3 Ni Mbumbukiam-qa iz, zí-eqatát, ndego nigi Evezøza Yesu Keliso-
ge Eve, ndego tanakh møqæ Tat, te mokho-te ni kha oskia ndinimbi-
føgakhat. 4 Gekha vinī́v ndøgo, tøni-fakhanumat, ndego ndǿni-tøkeát, ni
kha vønimbí-føgakhāt. Yaq ta kha føgakh matev mokho-te ndøgo, Mbum-
bukiam ni ndini-etoam, ni kopømbaqapé, ezoqa nøme zizǿ-tøkeát, viniv
matev tøzø-fakhanumat, yaq até ndigú-a, kha vøzǿ-føgakhāt. 5 Keliso matev
føgøføgakh kandambá ge-upøgim. Yaq ndakin até ní-a, matev føgøføgakh
kandambá nqazi-upøgim, av ndego ge:-upøgim. Geté te mokho-te, ni
tøke kandambá nqazi-ndape, ni kha ndī́nī́mbī́-fǿgākhāt. 6 Ni matev
føgøføgakh nqei-upøgim, ndøgo zoqá tøke nonqó neka khandi ndape
nonqó. Geté Mbumbukiam ndinitøke, neka niqa kha ndæføgakhat,
yaq ndøgo até zó-a, ndǿzøtøké, neka zo kha vøzømbé-føgākh. Yaq
zo kopømbaqapé, bazaføgakh-us zówaniapát, matev føgøføgakh tøzø-
fakhanumat, av ni nqanimbi-fakhanam. 7 Yaq nakémbá, ni zoqa yaq-te,
Mbumbukiam-te mbá qeitøtaná. Zapa ndǿgo, ni mǿtinøtén, zo matev
føgøføgakh ndozo-upøgim, av ni nqati-upøgim, zo até Mbumbukiam-qá
tøké-a, ndōzō-ndāpē, av ni nqati-ndape, neka zoqa kha vøzǿføgakh.

1:3 1:3 Lom 15:5 **1:5** 1:5 Psa 34:19

8 Nøfuap. Ni zo zøtezat-qa nizøgó, av nqægo: Ni Esia plovins-te
ndøgo, matev føgøføgakh kandambá qani-fakhanumam. Khàpumu-
khouwév. Ni amba niti-eqaném. Yaq ni qeimatavupam, ndèipakhaén.
9 Unimanqatín. Matev bugug āv qambøe-kewagám nqægo: Ni avønīn
nīpakhaēn. Geté ndøgo tønimbi-fakhán ndógo: Ni ambá av nqægo,
nikeza kha-tē qeitōtanā, geté Mbumbukiam-te mbá qabatio-taná,
ndego ezoqa løvøte-te ndekhandi:zat. 10 Ndego ni møndøni-tøké
neka vōkhandi:n, løvøte avønin-te qeigoam. Até megemege-té-a,
Mbumbukiam giní-tøkeát, ni vókhandi:ntāt. Ni te-te mbá qeitøtaná.
Ndego ni nqawa ndòkhandi:ntát. 11 Até zó-a, zo niqa yaq-te ndøzøte-
guligulim, zo zòni-tøkeé. Yaq zo ezoqa nøme kopoav, niqa yaq-te tøzøte-
guligulimat, yaq ezoqa kopoáv, Mbumbukiam ike manqat mbómanqatát,
ni zapaya, ta matev ate ndægo-qa yaq-te, Mbumbukiam ni gini-tøkeam.

Pol gekha zapā, Kolin taon-te okhoeav qagoam

12 Ni nqánek qati-khambuváp: Ni møtinøtén, matev nqanek manqei-
qape-te nqeimatanam, neka zo mokho-te vōi-matønumam, ndøgo
ndaføyambá neka mbomambá, ate av-té, av Mbumbukiam ndømbøe-
poev. Ni matev ambá av nqægo, manqei-qape-qā matavap loloakh-tē
qeitø-matanām. Geté ni Mbumbukiam-qá kuku matev-té qeitø-matanám.
13-14 Manqat ndøgo, ni nqeipeawam, ndaføyamba-qapé. Zo kopømbaqapé,
mokho tozombo-ndapem. Ta mokho-te ndøugu, mokho manqat nøme
mbaín. Zo niqa manqat nøme-qa mokho, mòzondapém. Yaq no tototaná
ndógo: Vaev-te, zo mokho ate ndægo uni zombøé-ndapém. Yaq nigi
Evezøza Yesu-qa Khøuwa Kandambaqape-te, até zó-a, kopømbaqapé, niqa
yaq-te zøté-khambuvømém, ate av-té, ni zoqa yaq-te nqati-khambuvap.
15-16 No qæmatavupam, zo khanakhanákh atozogó, noqa yaq-te. Yaq no
āv qatepøotám nqægo: No Masedonia plovins-te tænav, no bugukhokhof,
ambá zo-té qatøndo-navín. Yaq nango tøtøndo-qavanin, zo nqawa
vøezømetin. Yaq av nqægo, no zo namba tizi:gonin, ambá genø-menasín,
neka zo khanakhanakh nøme vozō-ndapemin. Yaq no amba Zudia
manqei-te tæmatin, zo ambá zonø-tøkemín.
17 Ge zô, ndozo-matavap? No matavap sé-enendtatun? Neka no
qæpøoain, no manqei-qape-qá matev-té qatø-pøogeapatun? Neka no
khokhó sémanqatatun, av nqægo, no matev nōgō, gete matev nōgoāk?
Av taoká. 18 Mbumbukiam, ndego unimanqatín. Ndego møndæ-otév,
ni ambá av nqægo, manqat khokhō seizø-manqatatūn, getē matev vini
nimatønumatūn. 19 Até Yesu Kelisó-a, ndego Mbumbukiam-ge Yo, teqa
yaq-te Sailes neka Timoti neka no qati-zømesimam, ndego ambá av
nqægo, manqat khokhō sege-manqatām, yaq matavap gè-enendtām. Av
taoká. Geté matev ndøgo, ndego ge-einin, tego, ndego ùnime:-gonín.
20 Gekha manqa mbusa kopoav-qapē ndøgo, Mbumbukiam ge-aumat,
Yesu møndø-unimanqatintát. Matev møndø-matønumám. Yaq nakémbá,
ni te mokho-te, āv qazi:-manqaté nqégo, “Amén. Nqanek manqat
unimanqatín,” neka Mbumbukiam-qa iz bembøē-eqawat. 21 Zo neka
ni, bazaføgakh Mbumbukiam ni-etøomít, niqa unimanqatin-te Keliso-te
bazaføgakh-us tizi-waniapat, neka ndego Nqova Mbomambaqape ande
oil me vønimbō-qouz. 22 Neka ndego ni-te mbusa ndømøpá, av nqægo, ni

1:8 1:8 Kel 19:23; 1 Ko 15:32 **1:10** 1:10 2 Tim 4:18 **1:13-14** 1:13-14 2 Ko 5:12; Filip 2:16
1:15-16 1:15-16 1 Ko 16:5-6 **1:19** 1:19 Kel 18:5 **1:20** 1:20 Veve 3:14 **1:22** 1:22 Ef 1:13-14;
2 Ko 5:5

tegí. Nqova Mbomambaqape, ndego gini-etoam, ni mokho-te teyagat, ndego andé khakhatáp, av nqægo, Mbumbukiam ni vaev-te, nøme mba nimbó-etoám.
23 No Kolin taon-te okhoeav qagoam, av bugukhokhof qatepøoa, zapa ndøgo. No poeveáv, zo viniv nøme tæzø-etoam, neka zoqa matev-qa yaq-te vøzø-ponqōm. No nqanek manqat Mbumbukiam-qá bøi-té qatomanqaté. Ndego møndæ-otév, noqa manqat unimanqatín. 24 Ni ambá av nqægo, zo kawaenat-qa nizøgō, zoqa unimanqatin-qa yaq-te. Geté ni zó namba zi꞉sasaeát. Zo khanakhanakh etoam nonqó. Ni møtinøtén, zo bazaføgakh-us zowaniáp, zoqa unimanqatin-te.

2

1 Yaq nakémbá, no matavap āv qategó nqægo: No notøndó-navák, zote. Soqaín ndøgo, ni mbøni nqawa tøniva. 2 No mbøni vaev tæzø-etoam, yaq no ezoqa nøme mbaín, khanakhanakh tinø-etøomem. Zapa ndøgo, no khanakhanakh zo mba zønø-etoám. 3 Yaq nakémbá. Manqat ndøgo, no bugukhokhof qazøndo-peawam, ta zapaya nqánek qazønde-peawám: Zoqa matev ambá bugukhokhof zokhakheinømemín. Soqaín ndøgo, no tøtøndonav, yaq mbøni nóvā. Geté no khanakhanakh ndape-qa nogó, zo namba. No nqæmatavap, no khanakhanakh tønøgoat, yaq até zó-a, zo ate ndøzøte꞉go, khanakhanakh søzøtumú-goát, no namba.
4 No zo pepa bugukhokhof fofogeap-us neka mbøni nqosøgeap-us neka eiv-us nopeaumát. Ta manqat mokho-te ndøgo, no zo ambá av nqægo, mbøni vaev etoam-qa nøzøgoām. Geté no zo zøtezat-qa nøzøgoám, no kuku kandambá zo-te.

Ndego ezoqam, manqa-zapa gego, teqa manqa-zapa, sà bezømbonavøém

5 Ndego ezoqam, ndego mbøni vaev matev gengaz, ndego ambá av nqægo, mbøni vaev matev no nø-etoām. Geté ndego zo ezoqa ewaqape zø-etoám. Unimanqatín, ezoqa ewaqape-té mbá. Soqaín ndøgo, no manqat tækhouwevtet. 6 Yaq-fia ndøgo, zo ezoqa bawan-qape qazombotaem, ndøgo ság. Matev nøme, bègō. 7 Geté zo teqa manqa-zapa, ndakin sà bezømbo-navøém. Neka gèmbo-tøkeém. Soqaín ndøgo, mbøni uni tømbøeva, yaq ndego gemō-sanqawām. 8 Yaq nakémbá, no nqazó-pouwe: Av qane-ometém: Zo kukú te-te.
9 No ta pepa ndøgo, nqánek qate-peawám: No nøtenat-qa nøgoám, av nqægo, zo bazaføgakh-us tøpøzøté-waniap-a, neka noqa manqat ate ndægo, o-mba tøpøzøté-ndape-a. 10 Gekha ezoqām ndego, zo teqa manqazapazapa, sa tøzømbo-navøemat, yaq até nó-a, segenømbó-navøemát. Manqa-zapa tøgoat, ndego ezoqam gego, no amba sa tønømbo-navøemin, ság, no zo zapaya, Keliso-qa bøi-te, møndønømbo-navøém. 11 No ndøgo, tøté-matanám. Soqaín ndøgo, Saitan ni tinimbi-khavozam. Zapa ndøgo, ni teqa pøogeap, mïzi꞉nøtén.

Pol Taitus-qa amba ge꞉vao

12 No Tloas taon-te qæmø-fakhan, ezoqa Manqat Mbomambaqape, Keliso-qa yaq-te zømesim-qa, no Evezøza mboqog nømbe-mboqozó. 13 Geté

1:24 1:24 1 Pita 5:3 **2:1** 2:1 1 Ko 4:21 **2:4** 2:4 Kel 20:31 **2:11** 2:11 Luk 22:31 **2:12** 2:12 Kel 14:27; 1 Ko 16:9 **2:13** 2:13 Kel 20:1

no nòfofogeapám. Zapa ndógo, noge nøfu Taitus, no amba nømbøevawám. Geté kha qeiviáv. Yaq no ndigu ezoqam, ouo manqat mba nøzøeín, Masedonia plovins-te sasa nønav.

Keliso-gi u-anim, Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té ginø-sasaeát

14 No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndógo, teqa khagua gò:eqawát. Keliso mokho-té qane-eqá. Ndego khanakhanakh-us nde-okho, ezoqa ewaqape teqa khagua eqawat-qa yaq-te nde:zømesim, ndego ni oskia nifikí. Yaq ni mokho-te, nøtenat Keliso-qa yaq-te, manqei-manqei ate ndægot, andé gigiap sisip mbomambaqape me me:panqavøemét. 15 Zapa ndógo, ni Mbumbukiam-te, andé Keliso-qá gigiap sisip mbomambaqape me nitigú. Nqanek sisip sège-panqavøemét, ti-te ndigu, ndikhandi:zat-a, ndigu ndīsōqōētēt. 16 Ti-te ndigu, unimanqatinteav ndigu, ta sisip ndøgo, andé peakha vøvánq. Løvøte-té qanø-ituzá. Geté ti-te ndigu, khandi ndindapet, ta sisip ndøgo, mbomambaqapé. Khandi zø-etoám.

Yaq gê, gekha ezoqâm, kopømba ndego, nqanek sasae tego? Khàpumuføgákh. 17 Ni āv tiuká, av ezoqa nøme ndi:gu, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat nømendim mokho-te, moni qaqasam-qa mba ndigu. Av taoká. Ni nqanek sasae, Mbumbukiam ni-etoám. Neka ni ezoqa khavozumáv. Ni Keliso-gí sasae ezoqám. Ni ezoqa nqati-zømesim, Mbumbukiam-qá bøi-té qeito-manqaté.

3

Kolin ezoqam, ndigu andé Pol-qá pepá

1 Ge zô, ndozo-matavap? Ni nqanek manqat mokho-te, nikeza kha nqawa eqawat-qa nígu? O gê, ni ezoqa nøme-qa pepa binígu, ndigu amba niqa sasae-qa yaq-te ti:peaomemɨn, zo vøtī-zømasɨn? O ni zoqa pepa binígu, zo amba niqa sasae-qa yaq-te tøzøte-peaomemɨn, ezoqa nøme vøtī-zømasɨn? 2 Av taoká. Pepa ndøgo, niqa sasae-qa yaq-te, zo zøkezán. Ta pepa ndøgo, niqá mbøni mokho-té qanu:-peawáp. Ezoqa ewaqape kopømbá, segéqeivát neka segé-geve:mát. 3 Nqanek pepa Keliso ndøpeawám. Ndøgo bavokho-qapé. Niqa sasae mokho-té qando-fakhán. Ndøgo ambá av nqægo, pēn qane-peawāp. Geté Mbumbukiam-gé Nqova Mbomambaqapé qane-peawáp. Neka ndøgo ambá av nqægo, nandi-tē qano-peawāp, av Mozes-qa guguna manqat ndæpeawap. Geté ezoqam-qá mbøni-té qanu:-peawáp.

4 Ni nqanek manqat nqeimanqate, zapa ndógo. Ni Mbumbukiam-te mbá qeitøtaná, ndego ni Keliso mokho-te nqanek sasae gini-etoam. 5 Ni matavapøteáv, av nqægo, ni kopømbaqapē, nqanek sasae teigoat. Geté ni møtinøtén, bazaføgakh Mbumbukiam ni-etoám, nqanek sasae-te. 6 Bazaføgakh ndégo tini-etoám, ezoqa teqa poev matev ndakinak-qa yaqte nqati-zømesim. Nqanek poev matev ndakinak, Mbumbukiam ezoqa namba ge:-unimanqatin, viní. Av taoká, av Mozes-qa guguna manqat ndægo, mbuk-te ndøpeawap. Geté ndøgo, Nqova Mbomambaqape-té qando-okhó. Mozes-qa guguna manqat, ni løvøte ni-etoám. Geté Nqova, ndego khandi ni-etoám.

Nqova Mbomambaqape-qa tatas neka waev, ùnime:-løvú, Mozes-qa guguna manqat-qa tatas neka waev

2:16 2:16 Luk 2:34; 2 Ko 3:5-6 **3:1** 3:1 2 Ko 5:12; Kel 18:27 **3:2** 3:2 1 Ko 9:2 **3:3** 3:3 Exo 24:12; Jer 31:33; Ezek 36:26-27 **3:6** 3:6 Jer 31:31; 1 Ko 11:25; Zion 6:63

7 Mozes-qa guguna manqat, ndøgo nandi-te qo꞉peaupam, neka løvøte
ndøni-etoam, waev-us neka tatas-us ndofakhán. Ta khøuwa-te ndøgo,
Mozes nqanek manqat gendap, yaq Izlael ezoqam teqa bugug-te, amba
me꞉kewagám. Zapa ndógo, taqa waev-qape, khàpumu-khouwév. Geté
vaev-te, ta waev ndøgo, sège-khapelavøqase-tát. 8 Nqanek Mozes-
qa guguna manqat, waev-us neka tatas-us qafakhan, yaq gê, Nqova
Mbomambaqape-qa sasae-qa yaq-te, áv khané꞉go? Teqa sasae-qa
waev neka tatas ùnime꞉-løvú, Mozes-qa guguna manqat-qa waev neka
tatas. 9 Unimanqatín. Mozes-qa guguna manqat, ndøgo ezoqa
manqa-zapazapa-us ndivewe neka løvøte-te ndø-abam, taqa tatas kan-
dambá. Geté matev ndøgo, ta mokho-te ni Mbumbukiam-qa bøi-te
tizi꞉-ndaføyamba-en, ndøgo tatas neka waev nøme mba mo꞉gó. Kan-
dambá tantáv. 10 Mozes-qa guguna manqat-qa tatas neka waev, matev
ndakinak-qa tatas neka waev namba toqote-khamas, yaq ndøgo Mozes-
qa guguna manqat, tatas andé mbaín. Møndømømbo-navøém. 11 Ta
matev ndøgo, ndakin sa nqanavøemtet, taqa tatas neka waev kandambá
qagoam. Geté matev ndakinak ndøgo, miavmiav ndøgo, ùnime꞉-løvú, ta
matev ndøgo, av bugukhokhof qægoam.

12 Unimanqatín. Ni teitotaná ndógo: Nqanek matev ndakinak, mi-
avmiav ndógoát. Yaq nakémbá, ni nqanek sasae, kha føgakh-mbá qatigú.
Mivi mbaín. 13 Ni āv tiuká, av Mozes nde꞉go, ndego ekeza bugug-te
ndabua go꞉khafuzin, yaq Izlael ezoqam kopømba mbain qagoam, teqa
bugug-qa waev giqeivim, ndøgo vaev-te qamø-navøem.

14 Izlael ezoqam, tiqa wema gètokám. Até ndakín-a, zua zøtokeáp.
Mbumbukiam-qa poev gigeveømemin, ndego ibugukhokhof ti namba
ge꞉-unimanqatin, ndigu mokho ndapemáv. Ta manqat ndøgo, andé
ndabua me zømbe-khafuzú. Até ndakín-a. Nqanek ande ndabua me
ndøzømbe-khafuzu, Keliso mba zømbé-oqoá. 15 Até ndakin khøuwa-té-
a, ndigu Mozes-qa manqat gigeve꞉matun, tiqa wema-te, andé ndabua
me zømbe-khafuzú. 16 Geté gekha ezoqām ndego, Evezøza-te teqambun,
ta ndabua ndøgo, ndømbo-oqoé. 17 Nqanek manqat Evezøza-qa yaq-te,
Evezøza-gé Nqova me꞉manqaté. Yaq Evezøza-ge Nqova, ezoqa namba
te꞉goat, ndego ezoqam, gigiap o matev kopømba mbaín tøløvønøvupat.
Geté ndego møndømbo-nqovovøém. 18 Ni Klisten ezoqam, niqa bugug-
te ndabua khafuzuáv. Geté ni-te, Evezøza-qá waev ndogameweáp. Yaq
ndego Evezøza, Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, ni gè-enendtét,
atema ni ande teqa bugug me vizimó-kewāg. Yaq Evezøza-qa waev, nøme
mba mó꞉sanqatáv, niqa kha-te. Yaq sa tønó-khouwevtét.

4

Pol sègemát, Mbumbukiam-qa sasae-te

1 Mbumbukiam ni nqanek sasae, ekeza tanakh matev-té genøni-
etoám. Yaq nakémbá ni yovitáv. Geté sèi-apét. 2 Ni matev khonoam-
te gonemáv neka matev mivi-us gonemáv, neka ni ezoqa khavozumáv,
neka ni Mbumbukiam-qa Manqat køfigimáv. Av taoká. Ni ezoqa
Mbumbukiam-qa Manqat, teqá bøi-té qeitø-zømesím. Yaq manqat ndøgo,
ni nqati-zømesim, unimanqatín. Gekha ezoqām ndigu, matavap eqeieqei
ndøzøgo, ndigu møndæzøtéz, noqa manqat unimanqatín. 3 Manqat

3:7 3:7 Exo 34:29 **3:9** 3:9 Deut 27:26; Lom 1:17 **3:13** 3:13 Exo 34:33 **3:16** 3:16 Exo 34:34 **3:17** 3:17 Zion 8:36; Lom 8:2 **4:2** 4:2 2 Ko 2:17; 1 Tes 2:5

ndøgo, ni ezoqa nqati-zømesim, ambá av nqægo, mokho manqāt. Geté niqa manqat, mokho manqat ti-te mba ndígu tøgó, ndigu ti-soqoez. 4 Saitan, ndego manqei-qape-ge mbumbukiam, ndego tiqa wema mɔ̀ndøzø-tokéam, ndigu unimanqatinteav ndigu. Yaq ndigu kopømba mbaín, Manqat Mbomambaqape-qa waev vøe-qeivāt, ndøgo Keliso mokho-te ndøndokhaev, ndego ande Mbumbukiam-qa bugug me nde:keoge. 5 Ni ezoqa ambá av nqægo, nikezan-qā yaq-tē qati-zømesīm. Geté ni Evezøza Yesu Keliso-qá yaq-té qati-zømesím. Ni zogí sasae ezoqám. Nqanek sasae, Yesu ni-etoám. 6 Ndego Mbumbukiam, ndego av ge:-ein nqægo, “Waev bekhā, bøivun mokho-te,” ndego até niqá mbøni-té-a, waev vɔ̄u-sanqatav. Yaq ni mokho-te, até ezoqa nømé-a, Mbumbukiam-qa waev betēzøtez, ta waev ndøgo, Yesu Keliso-qa bugug-te ndøkhaev.

Mbumbukiam matev mbomømboma, andé manqei pot-té genø-nqeitám

7 Ta matev mbomømboma, Mbumbukiam gini-etoam, ni manqei-qape ezoqam-qá kha-té qanu:gú. Geté niqa kha ndøgo, andé manqei pót. Gémøkuvøém. Yaq ezoqa āv giabiti-qeiví nqægo, bazaføgakh kandambaqape, ni mokho-te nqøu-sasaeat, Mbumbukiam-té qando-okhó, ambá ndɔ̄go, nikezan-tē qando-okhō. 8 Ni-te, matev soqøsoqa vinivinimba kandambá nqafakhanam. Geté ni tokhonønateáv. Khøuwa nøme, ni āv qati-bevøpemín nqægo, “Áv khazí:-gonēm ndakin,” geté ni yovitáv. 9 Ezoqa ni ngiænoat-qa ndøgó. Geté Mbumbukiam ni nøuvindáv. Neka ezoqa ni kha nikhanæmatún. Geté ni løvøte qeivupáv. 10 Niqa khate, ni andé Yesu-qá løvøte matev nitindapé. Nqanek matev ndógo tønde-fakhaté: Niqa kha mokho-te, até Yesu-qá khandí-a, betē-veveam. 11 Unimanqatín. Ni nqeikhandï:nát. Geté niqa kha, oskia løvøte-té qeitø-awám, Yesu zapaya. Niqa kha, løvøte khá. Geté ta kha mokho-te ndøgo, até Yesu-qá khandí-a, tàbete-veveám. 12 Yaq av nqægo, ni ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat nqati-zømesim, ndøgo ni løvøte ni-etoám. Geté zo khandi zø-etoám.

13 Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqégo, “No Mbumbukiam, møe-unimanqatín. Yaq nakémbá, no manqat qæ-ein.” Ni nqova kopó, ndego ezoqa namba, nqanek manqat ge-ein. Até ní-a, ni nï-unimanqatinát. Yaq nakémbá, ni manqat nqeimanqate. 14 Ni møtinøtén, Mbumbukiam, ndego nigi Evezøza Yesu, løvøte-te gekhandi:v, ndego até ní-a, løvøte-te vókhandï:n. Yaq ndego ni ekeza megemege-té genó-ámb. Zó namba mé:-ámb.

15 Nqanek matev ate ndægo, ni-te nqafakhanam, zo tøke nonqó qanimbi-fakhanám. Yaq ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qa kuku matev, ezoqa nøme mba mó:khatób, Yesu-te, yaq ndigu Mbumbukiam ike manqat bembøē-manqate neka Mbumbukiam-qa iz betē-eqawat.

16 Yaq nakémbá ni yovitáv. Geté seï-apét. Unimanqatín. Niqa kha-qa bazaføgakh, sège-navøemtét. Geté niqa mokho-te, ni khøuwa ate ndægot, sèi-ndakinak-entét. 17 Matev føgøføgakh ndøgo, ni-te nqafakhanam, ndøgo ibu-ibus nonqó. Uni viniv-ín mbá. Geté vaev-te, ta matev mokho-te, matev mbomambaqape ndøfakhán. Ndøgo segémá. Miavmiáv. Neka ndøgo unimé:-løvuám, matev ate ndægo, av ndakin nqanimbi-fakhanam.

4:4 4:4 Ef 2:2; Kol 1:15; Iblu 1:3 **4:6** 4:6 Gen 1:3; Isa 9:2; 2 Ko 3:18 **4:7** 4:7 2 Ko 5:1 **4:8** 4:8 2 Ko 1:8; 7:5 **4:10** 4:10 1 Ko 15:31 **4:11** 4:11 Lom 8:36 **4:13** 4:13 Psa 116:10 **4:14** 4:14 1 Ko 6:14 **4:16** 4:16 Ef 3:16 **4:17** 4:17 Lom 8:17-18

18 Yaq nakémbá. Ni kha-mba, ambá ndøgo teimbo-ovē, bøi nqati-qeivi. Geté kha-mba ndøgo teimbo-ové, bøi qeivupav ndøgo. Zapa ndøgo, gigiap ndøgo, bøi nqazi:-qeivi, ndøgo ibu-ibus nonqó. Geté qeivupav ndøgo, miavmiav gigiáp.

5

Manqei-qape kha neka kha ndakinak-qa yaq-te

1 Ni mĭzi:nøtén, niqa manqei-qape kha tøsoqa, ndøgo ande palai khoev me nqawev, yaq Mbumbukiam ni andé khoev ndakinak me nimbí-etoám, yan-te nqo:go. Ta khoev ndøgo, ambá av nqægo, ezoqa ndøpuanumatūn. Geté Mbumbukiam ekezan ndøpuán. Ta khoev ndøgo, miavmiav ndøpuatét. Ndøgo niqá kha ndakinák. 2 Ni nqanek kha-te nqaziyage, nqosøgeap zimboyogé. Esevem-ús. Neka ni tizimbo-endáp ndøgo: Kha ndakinak ande ndabua ndakinak me zimí-uzám, ndøgo yan-te tøndowav. 3 Soqaín ndøgo, ni ande naqei-av me tizi:goat, niqa manqei-qape kha tizi-ivøvem. 4 Unimanqatín. Ni nqanek manqei-qape kha-te nqazigu, ni zĭ-esevém. Zapa ndøgo, viniv khàpumu-khouwév. Ni poeveáv, niqa manqei-qape kha, ande ndabua me tizi:-khofoe. Soqaín ndøgo, ni ande naqei-av me tizi:goat. Geté ni kha ndakinak, ande ndabua me uzam-qa zi:gú. Yaq niqa manqei-qape kha, andé khandi ndókhóug. 5 Mbumbukiam ndøkhakheinømbém, kha ndakinak tizindapem. Ndego Nqova Mbomambaqape gini-etoam, ndøgo andé khakhatáp, av nqægo, ndego ni até kha ndakinák-a, vøní-etoām.

6 Yaq nakémbá, ni kha føgakh-mba oskia nigú. Ni mĭzi:nøtén, ni nqanek manqei-qape kha-te nqaziyage, ni Evezøza-qa khoev-te fakhaneáv. Zuá. 7 Ni ndakin nqaziyage, sĭzi-unimanqatinát. Matev qeivi zuá. 8 Geté ni kha føgakh-mbá. Ni manqei-qape kha, ndøgo ande palai khoev me nqawev, ivøve-qa nimbogó, neka Evezøzá namba yage-qa nigú, teqa khoev-te ndøgo. 9 Geté oskiá ndøgo, ni Evezøza-qa khoev-te é-ndeimø-fakhān, o, manqei-qape-te zua niyagē, ni bazaføgakh ni-asøzú, ndego khanakhanakh etoam-qa nimbogó. 10 Zapa ndógo, ni ate nqazi:gu, Keliso-qá megemege-té qabizimø-waním, manqa bizimø-ovøemem. Yaq ni yaq-fia āv qazimí-upøgím, av nqanek manqei-qape kha-te, matev mbomømboma o soqøsoqa nqazi:-matanam.

Mbumbukiam ezoqa nqawa tøkuzuat-qa ndøgó, ekezan namba

11 Ni mȍtinøtén, Evezøza ni matev, ndȍni-geveá. Yaq nakémbá, ni nĭmbovizáp, neka ezoqa Mbumbukiam-te yozoat-qa nizøgó. Ndego ni mȍndæ-otév. Yaq no tototaná ndógo: Até zó-a, zo mȍzøte-zøtéz, niqa matev eqeieqeí. 12 Ni ambá av nqægo, nikeza kha eqawat-qa nigū, zoqa bøi-te. Av taoká. Geté ni zo zømesim-qa nizøgó, av nqægo, zo ni tøzøte-khambuvupat, ndøgo kopømbá. Yaq av nqægo, zo kopømbaqapé, ndigu ezoqam sozozǿ-qavøitát, ndigu ndimatavap av nqægo, gigiap-qape ndøgo, bøi toqote-qeivat, ambā ndøgo, ezoqam-qa mbøni-te nqøugu. 13 Ni matavap mbain teigoat, av ezoqa nøme ndi:manqate, ni Mbumbukiam-qá iz eqawat nonqo nigú. Geté ni matavap eqeieqei tønigoat, ni zo nitigú. 14 Ni Keliso-qá kuku matev ndønøzøngím. Ni āv qati-unimanqatinát nqægo: Ezoqa kopo, ezoqa ewaqape-qa ndønaním. Yaq te mokho-te,

4:18 4:18 Kol 1:16 **5:1** 5:1 2 Ko 4:7 **5:2** 5:2 Lom 8:23 **5:6** 5:6 Iblu 11:13-16 **5:8** 5:8 Filip 1:23 **5:9** 5:9 Kol 1:10; 1 Tes 4:1 **5:10** 5:10 Eccl 12:14

até ní-a, ni ate nqazi:gu, vizī-pakhaen. Ni awenege matev-te, sekemba yageapáv. 15 Ndego ezoqa ewaqape-qa, ndógo tenenaním: Gekha ezoqām ndigu, ndiyage, ndigu ambá av nqægo, ekeza kha-qa beyagē, geté teqa ndégo tiabiti-yagé, ndego tiqa genanim neka løvøte-te vøndō-khandi:v.
16 Yaq nakémbá. Ni ezoqa nøme sekemba gevezoatáv, av manqei-qape ezoqam ndi:matanam. Até Kelisó-a, ndego ni bugukhokhof qeigeveitam, av manqei-qape ezoqam ndi:matanam, ni ndakin av nqægo sekemba geveuatáv. 17 Gekha ezoqām ndego, Keliso mokho-te ndeyage, ndego møndø-ndakinak-év. Awenege matev, møndømø-navøém. Yaq nqáe! Matev ndakinak ndøngáz. 18 Nqanek matev ate ndægo, Mbumbukiam-té qando-okhó. Ndego ni Keliso mokho-te, nqawa ekezán namba me:tøkunú, neka ni nqanek sasae vønī-etoam, ta mokho-te ndøgo, atē ezoqa nømē-a, Mbumbukiam namba betē-tøkuanem. 19 Manqat ni ezoqa nqati-zømesim, nqánek: Keliso mokho-te, Mbumbukiam mu:goám. Yaq Mbumbukiam te mokho-te ndego, manqei-qape ezoqam vøtøkuzu, ekezan namba. Yaq ndego ezoqam-qa manqa-zapazapa, sekemba matavupáv. Manqat nqánek, Mbumbukiam ni gini-etoam, ezoqa tøti-zømesimat. Ndego ezoqa nqawa tøkuzuat-qa ndøgó, ekezan namba.
20 Ni Keliso-qá iz-té qeinøzø-manqaté. Ni mokho-te, Mbumbukiam ezoqa ekezan zø-akhayám. Ni ezoqa Keliso-qa iz-te nqeizó-pouwe: Zo Mbumbukiam-té qando-okhó neka teqa tøkuat matev vøndapem. 21 Keliso, ndego manqa-zapa-qase goneáv. Geté Mbumbukiam, niqa manqa-zapa ate ndægo, Keliso-té geno:vé, yaq ni te mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te bizimī-ndaføyamba-en.

6

1 Ni Mbumbukiam namba nqeisasaeat, ni nqeizó-pouwe: Zo Mbumbukiam-qa kuku matev qazondapem, até vøwaní, ta mokho-te ndøugu. Soqaín ndøgo, zo khokho sa qazondapem. 2 Mbumbukiam āv gene-manqaté nqægo,
“Khøuwa eqeieqei qandap,
no qoqa guliguli manqat møe-ewág.
No màtaqa-tøké,
ta khøuwa-te ndøgo, no qæzav, ezoqa tækhandi:z.”
Nqáe! Khøuwa eqeieqei ndakín. Khøuwa ndøgo, Mbumbukiam gezav, ezoqa tekhandi:z, ndakín.

Keliso-gi u-anim, Mbumbukiam-qa sasae-te, viniv kandakanda ndi-eqawat

3 Ni matev eqeieqei mba nimbopáev. Soqaín ndøgo, niqa matev ezoqa tiqa unimanqatin-te tøkhaosam neka ezoqa Mbumbukiam-qa sasae vøngenøitāt. 4 Geté gekha matēv ndøgo, nqani-fakhanam, ni āv qati-vøndøzú nqægo: Ni Mbumbukiam-gí sasae ezoqám. Potonam matev neka ngenøgim matev neka gekha matev føgøføgakh nqani-fakhanam, ni bazaføgakh-us niwaniáp. 5 Ni gèzitangatún, ndimbula-te vønqeindumatun. Neka ni vøngeandumatun. Ni sasae føgøføgakh nigoatún, neka khøuwa nøme, ni venanqei sømbiam kopømba mbaín, neka ifi nivinumatún. 6 Ni matev eqeieqei-té qeiyagé, neka nøtenat nigú. Ni

5:15 5:15 Lom 14:7-8 **5:17** 5:17 Lom 8:1; Gal 6:15 **5:18** 5:18 Lom 5:10 **5:19** 5:19 Lom 3:23-25 **5:21** 5:21 Iblu 4:15 **6:2** 6:2 Isa 49:8 **6:5** 6:5 2 Ko 11:23-27 **6:6** 6:6 1 Tim 4:12

ezoqa matev aiyaiyav-te neka kuku matev-us nizøgó. Mbumbukiam-gé Nqova mu꞉sasaeát, ni mokho-te. Neka niqa kuku matev, ezoqa nøme-te, ngusum-te mba khazeáv. 7 Ni ezoqa unimanqatin manqat mba nizø-manqaté. Ni Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té qeitø-sasaeát neka matev eqeieqei nigoatún. Ndøgo niqá nakhag gigiáp, nøfe nonqo neká khakhazam nonqo. 8 Ezoqa nøme, gĩnivizáp. Geté nøme ndigu, mivi ni-etoumatún. Ezoqa nøme, iz gĩni-eqawát. Geté nøme ndigu, iz gĩnivoát. Ezoqa nøme, ni khavozam ezoqam mi꞉nænáná. Geté ni unimanqatin manqat mba nimanqaté. 9 Ezoqa nøme, ni khokho ezoqam mi꞉nænáná. Geté nøme ndigu, ni mɔ̀ndæzøtéz. Ni ambá nipakhaenín. Geté, nqáe! Ni khandi zua nigú. Ni gèzitangatún. Geté ni løvøte, etopøteáv. 10 Ni mbøni nivavatún. Geté ni khanakhanakh oskia ni-asøtøvé. Ni gigiap-av ezoqám. Geté ni mokho-te, ezoqa kopoáv, andé ge꞉-gigiap-kopoav-ezoqam-éz. Ni zenda-zenda mbá qatiyagé. Geté Keliso mokho-te, ate ndæ̀go, niqá.

11 Zo Kolin-ak. Ni manqat ndaføyambá seizø-manqatám. Ni kuku kandambá zo-te. 12 Ni ambá av nqǣgo, kuku matev gèmøni-navøēm zo-te. Geté zo zøkezan zoto-tokém, niqa kuku matev. 13 No zo ndakin, andé nogi nakheis me nøzømbe-manqaté. Zo āv tøne-matanám, av ni nqeizømbe-matanam. Até zó-a, zo kuku yà bezøgó ni-te.

Ni ezoqa namba bizi꞉-tøkuànɛ̄m, ndigu unimanqatinteav ndigu

14 Zo ti namba me꞉tøkùā̃t, ndigu unimanqatinteav ndigu. Gê, matev eqeieqei neka matev soqain, áv khané-tøkuā? Neka gê, waev bøivun namba, áv khané-tøkuā? Kopømba mbaín! 15 Yaq gê, Keliso nqova soqaqape namba, nqova kopo-te áv kiníyagāt? Neka gê, ezoqam nde-unimanqatinat, áv kené-tøkuā, ezoqa nøme namba, ndego unimanqatin-teav ndego? 16 Yaq gê, Mbumbukiam-qa khoev, tae khøuwiap namba áv khané-tøkuā? Nakhoa mbaín. Zo mɔ̀zøte-zøtéz. Mbumbukiam-qa khoev, ní, ndego khandi miav-ak Mbumbukiam. Ndego ekezan, āv gene-eín nqǽgo,

“No ezoqám namba nøtéyagát
neka no ti mokho-té tøtú꞉-okhoát.
No tigí Mbumbukiam tǽgoát
neka ndigu nogi ezoqam vógoāt.

17 Neka Evezøza manqat nøme, āv gene-manqaté nqǽgo:

Vɔ̀ziváz ndigu, neka ti-te vōqataz.
Neka gigiap ndøgo, noqa bøi-te soqain ndøgo,
kha mbokhanɔ̀zɛ́m.
Yaq no zo ndækhatób.

18 Neka Evezøza, ndego bazaføgakh ate ndæ̀go ndømbogo, manqat nøme āv gene-manqaté nqǽgo:

No Zøve nøzógoát
neka zo nogi nakhei angana
neka nakhei mbasi vozonó-goāt.”

6:9 6:9 2 Ko 4:10 **6:13** 6:13 1 Ko 4:14 **6:14** 6:14 Ef 5:11 **6:16** 6:16 1 Ko 3:16; Lev 26:12
6:17 6:17 Isa 52:11; Veve 18:4 **6:18** 6:18 2 Sam 7:14; Jer 31:9

7

1 Nøfuap mbomømboma! Mbumbukiam nqanek manqa mbusa
mbomømboma ate ndægo gini-awam, yaq gekha manqa-zapazapā ndøgo,
kha-te o matavap-te qazi-matønumatun, zí-ivøvém. Ni Mbumbukiam-
qá mokho-té qabizu꞉gú. Vizap-ús. Neka bazaføgakh bizi-asøzú,
Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei bizĩyage.

Taitus Kolin ezoqam-qa yaq-te emanqat gevotot, Pol khanakhanakh kandambá gendap

2 Ni zoqa mbøni, vòni-mboqoá. Ni ezoqam-te manqa-zapazapa goneáv,
neka ezoqa kopo ngi꞉wateáv. Neka ni ezoqam-te, gigiap aqonøpøteáv.
3 No nqanek manqat, ambá av nqægo, zo vøozoat-qa nømanqatē. Av taoká.
No mòezø-eín. Ni kuku kandambá zo-te, neka ni kuku até ginígoát,
oskiá ndøgo, zo namba tizi꞉-pakhaen o zo namba tizi꞉yagat. 4 No zo
nò-unimanqatinát. Neka nøte-khambuváp, zo. No zoqa yaq-te nqate-
matavap, niqa yage føgakh-qape mokho-te, no kha nømbe-føgakhát. Neka
no khanakhanakh kandambá.
5 Ni Masedonia plovins-te qeimø-fakhan, ni viniv kandambá, qani-
fakhanumam. Pusup mbaín. Bavokho ndøgo, gĩni-ponqomám, neka ni
mokho-te, møe neka fofogeap vønĩgoam. 6 Geté Mbumbukiam, ndego
ezoqa kha føgakh matev ndezø-etoam, ndigu mbøni ndøzøvaev, ndego
kha føgakh ni-etoám, Taitus gendowav. 7 Geté Mbumbukiam ni kha
føgakh ta-mbá mbá ndøgo, gini-etoam, Taitus gegeavun, geté até ndøgó-a,
ndego zoqa yaq-te manqat gini-ein, av matev mbomømboma qazømbøe-
matønumam. Neka ndego nøme āv gene-eín nqægo: Zo vao kandambá no-
te, neka zo tanakh zøgó, av qazøte-matønømem, neka no ndøzønømbō-
vĩgĩm. No nqanek manqat qæ-ewag, no khanakhanakh kandambá
qændap.
8-9 Ta pepa ndøgo, no bugukhokhof qatøndo-peawam, zo mbøni zømbevá.
Unimanqatín, no qæmatavupam, zapá sætøndo-khofotáv. Geté no ndakin
khanakhanákh, taqa yaq-te ndøgo, no qatøndo-khofotav. Zapa ndógo,
zo mbøni vaev-qase ambá qazøte-ndapém. Geté ta mbøni vaev matev
mokho-te, zo Mbumbukiam-té qazonø-qambúz. Zoqa mbøni vaev matev
mokho-te, Mbumbukiam ndøsasaetám. Yaq av nqægo, noqa pepa mokho-
te ndøgo, zo soqain-qase qeiviáv. 10 Mbøni vaev matev av nqægo,
Mbumbukiam-te ndøndo-fakhate, ndøgo ezoqa gèzøtøkeé, yaq ndigu
Mbumbukiam-te vø-qambuzi꞉n, neka khandi vøndapemi꞉n. Mbøni vaev
matev av nqægo-qa yaq-te, tanakh mbain taqagoat, kopømbá. Geté
manqei-qape mbøni vaev matev, ezoqa løvøte-té qanø-ituzá. 11 Nqáe!
Zoqa mbøni vaev matev mokho-te, Mbumbukiam matev qaniqaním
gezø-matønumam. Zo ndakin Mbumbukiam-qá poev matev paev-qa mba
zombogó. Neka zo āv qazøte-matøvemém nqægo: Matev ndøgo, zo
mokho-te qando-fakhan, soqaqapé. Neka zo møe. Soqaín ndøgo, manqa-
zapa nøme av nqægo tøzøfakhan. Neka zo vao kandambá no-te. Neka zo
ndego ezoqam, manqa-zapa gego, mòzo-guguím. Ta matev ate ndægo,
zo ni āv qazøte-nømánd nqægo: Zo nakhoa eqeieqei geve-qa zogó.
12 Ta pepa ndøgo, no qatøndo-peawam, no ambá te zapaya ndēgo,
tøtønde-peawām, ndego ezoqam, manqa-zapa gego o te zapaya ndego,
manqa-zapa gembogo. Geté no nqanek pepa ndógo tøtønde-peawám: Zo
Mbumbukiam-qa megemege-te, āv qane-vøndøzém nqægo: Zo kukú ni-te

7:5 7:5 2 Ko 2:13 **7:8-9** 7:8 2 Ko 2:4 **7:10** 7:10 Met 27:3-5; Iblu 12:16-17

neka zo niqa manqat o-mba zotondapé. 13 Ni kha mɔ̀ndøni-føgákh, taqa yaq-te.

Geté taqa yaq-te mbá mbá. Ni kha nøme mba ndógo tønimbi-føgákh neka khanakhanakh vɔ̄indapem, Taitus manqat gini-ein, av nqægo, zo ate ndøzøte:go, qazombo-tøkeam neka mokho-te vozombɔ̄-eqeieqei-tam. 14 No Taitus-te, nɔ̀te-khambuvupám, zo zapaya. Yaq zo mɔ̀zo-vøndøzém, av nqægo, noqa manqat unimanqatín, neka zo ni mivi etopøteáv, taqa yaq-te. Manqat ate ndægo, ni zo qeizø-manqatam, unimanqatín. Yaq ndakin, até niqá khambuvap manqát-a, zoqa yaq-te Taitus qeimboeinim, ndøgo mɔ̀ndø-unimanqatín. 15 Taitus zo-te gegeavun, yaq zo mɔ̀zokhatowém, møe-ús neka vizap-ús, neka teqa manqat o-mba vøzømbɔ̄endapem. Yaq matavap qambo-vesezin, ndego kuku kandambá zo-te. 16 No khanakhanakh kandambá. Zapa ndógo, no āv qate-unimanqatinát nqægo: Zo matev eqeieqeí sozógót.

8

Etoam matev eqeieqei-qa yaq-te

1 Nófuap! Ni zo zøtezat-qa nizøgó, av nqægo: Mbumbukiam Klisten bawabawan mokho-te, Masedonia plovins-te ndøgo, teqa kuku matev mokho-te, matev kandakandá gematønumam. 2 Ndigu viniv-qape, ambá qane-khamasimám. Geté ndigu khanakhanakh kandambá. Ndigu gigiap andé mbaín. Geté tiqa khanakhanakh mokho-te, ndigu Klisten ezoqa nøme, tøke kandambá gizøgo. 3 No zo āv qate-unimanqatinát nqægo: Ndigu gigiap mbain ambá ginigú. Neka ambá kopømba mbaín, ezoqa nøme tizøtøke. Geté ndigu nøme mba zømbo-etoám. Ekeza poevté ginøgoném. 4 Ndigu ekezan mbá segeni-viám, av nqægo, “Até ní-a, ni ndigu Klisten ezoqam, gigiap-av ndigu, ndøgo Zudia manqei-te ndiyage, ambá nizø-tøkeín, moni vøizɔ̄-khofotazin.” 5 Ni qeimatavupam, ndigu moni-qasi mba ndó-etøomém. Geté ndigu bugukhokhof, ekeza kha, Evezøza mbo-etøomém, yaq vaev até ní-a, ande ekeza kha me vønimbīetoam. Ndigu Mbumbukiam-qá poev mbopaevém, taqa yaq-te.

6 Yaq ta zapaya ndøgo, ni Taitus āv qeimbøe-viømém nqægo: Ndego até zo mokho-té-a, ta tanakh matev sasae ndøgo, gengaz, zo ndigu Klisten ezoqa zapaya moni nqazo-pisam, ùni betekhóu. 7 Zo andé gigiap kopoav ezoqám. Zo Mbumbukiam bazaføgakh-us zo-unimanqatinát, neka teqa manqat eqeieqei zomanqaté. Neka zo zøtezat kandambá. Neka zo Mbumbukiam-qá sasae gone-qa zogó. Neka zo mokho-te, kuku kandambá. Ta kuku matev ndøgo, ni-té qazoqeivám. Yaq nakémbá, zo ande gigiap kopoav ezoqa me ndøzøte:go, zoqa tøke matev até kandambaqape bezøgó, ti-te ndigu, Zudia Klisten ezoqam.

8 No nøzɔ́-pouweák, av nqægo, zo vɔ̀zøtøkɔ̄. Geté no tiqa yaq-te zømesim-qa nøzøgoám, ndigu Klisten ezoqa nøme ndizøtøke. Yaq no qeiviqa nogó, av nqægo, até zoqá kuku matév-a, unimanqatīn tøpøtégo-a. 9 Zo mɔ̀zøte-zøtéz, nigi Evezøza Yesu Keliso, ndego kuku kandambá gego ni-te. Ndego gigiap kopoav ezoqam ndøgoám. Geté ndego mɔ̀ndømø-gigiapav-ezoqam-év. Zo me:gó. Ndego tenegó ndógo, teqa gigiap-av matev mokho-te, zo andé tøne-gigiap-kopoav-ezoqam-éz.

8:1 8:1 Lom 15:26; 2 Ko 9:1-2 **8:7** 8:7 1 Ko 16:1-2 **8:9** 8:9 Met 8:20; Filip 2:6-7

10 Moni pisam-qa yaq-te, noqa matavap nqánek: Zo-te qanimáv, zo
moni tozo-etøomem, ndigu Klisten ezoqam nonqo. Viav nøme qagoam,
zo matavap é-mozoto-veém, taqa yaq-te, neka moni pisam é-vozotō-
ngazem. 11 Yaq ndakin matev vȍkhouím, zo qazongazem. Av zo matavap
qazøte-veem, taqa yaq-te, zo ndakin nqanek matev āv tøzøté-khouím.
Khanakhanakh-ús. Gekha monī ndigu, zo kopømba ndøgo, tozozø-etoam,
sègezø-etoám. 12 Qo tøke-qa toqogoat, yaq Mbumbukiam ndȍqa-khatiú,
qoqa tøke matev. Ndego qoqa etoam matev, ndógo tenékhamás, av
gigiap nandaqambe:go. Geté gigiap mbain toqogoat, etoam nonqo, ság,
etopøteav tøgoat.

13 Noqa poev ambá av nqægo, zo ndigu zogi moni ate ndi:gu tozozø-
etoam, yaq zo zenda-zenda mbā sozōwān. Geté no āv qanømbe-poév
nqægo: Matev sà betumuvií. 14 Ndakin zo gigiap kopoáv nandøzøgo.
Yaq zoqa gigiap nandav, zo kopømbá, zozømbé-tøké, ndigu ndikhakham-
baezat. Yaq vaev ndígu tizótøké, ndigu gigiap kopoav tøzøgoat, gete
zo tozo-khakhambaeztat. Yaq av nqægo, matev sugumú-víat. 15 Yaq
matev āv qanégoát, av Mbumbukiam-qa Manqat, Izlael ezoqam-qa
yaq-te nqæpeawap, ndigu leg-av manqei-te mana gipizumam, “Gekha
ezoqām ndigu, kopoav gipizam, ndigu ambá av nqægo, mana khȁpe
zømbe-khouwēv. Neka gekha ezoqām ndigu, khapelavøqase gipizam,
ndigu ambá av nqægo, mana khapémbá. Geté ezoqa ewaqape kopømbá
gigoam.”

Ezoqa misika-qa yaq-te, Kolin taon-te tizav

16 No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndógo, ndego Taitus kuku
matev zo-te, āv gembøe-etoám, av no nqanømbe:go. 17 No qamboviam,
zo-te tewav, yaq ndego nakhamas-té qanømbo-póe. Ndego matavap av
nqægo, é-møndømbøe-goám. 18 Ni te namba, até ezoqa nømé-a, nikho-
fotaváv. Ngenek nigi Klisten nøfu, Klisten bawabawan ate ndægot,
gèmbovizáp. Zapa ndógo, teqa Manqat Mbomambaqape nømendim
matev qanimáv. 19 Klisten bawabawan ezoqam, ngenek até nqanek
sasae-té-a, vȍveatøvem: Ngenek ní namba bati-apét, Klisten ezoqam tøke
nonqo moni, Zelusalem taon-te batī-ndapavet. Ni tøtigút ndógo: Evezøza-
qá iz be-eqawát neka ndigu Klisten ezoqam betēqeivim, av nqægo, ni
ndigu tøke-qa nizøgō.

20 Ni sa teitumu-apet, zapa ndógo: Soqaín ndøgo, ezoqa niqa manqa
tigeve:mat, ni tiqa etoam matev kandambaqape nqeigeazoat. 21 Ni
matev eqeieqei gone-qa nigú. Ambá ndȍgo, Evezøza-qā bøi-te mbā, geté
até ezoqam-qá bøi-té-a.

22 Ndigu ezoqa menas namba, nigi Klisten nøfu nøme nikhofotaváv. Ni
teqa yage mȍiqeivám. Khøuwa kopoáv neka matev vinivinimbá. Neka ni
mȍtinøtén: Ndego ezoqa tøke-qa zøgó. Yaq ndakin, ndego zoqa yaq-te ge-
ewag, av zo ndigu Klisten ezoqa nøme tøke-qa ndozogo, ndego ti namba
okho-qa nøme mba mo:gó, nqanek sasae-te bezømbētøke.

23 Yaq Taitus-qa yaq-te, ndego nogé yaq táng. Ndego no sasae namba,
nītigú, zo nonqo. Neka ndigu nøfuap menas nøme, zo-te tinduzav, ndigu
Klisten bawabawan-qá iz-té gindúzáv. Tiqa sasae, ndigu Keliso-qá iz

8:12 8:12 Mak 12:43-44 **8:15** 8:15 Exo 16:18

me:-eqawát. 24 Yaq nakémbá, zo nginik ezoqam vòkhatób. Kuku matev-ús. Yaq Klisten bawabawan nøme, āv giabiti-qeivím nqægo, ni zo nqati-khambuvap, ndøgo unimanqatín.

9

Manqat nøme, tiqa tøke-qa yaq-te, ndigu Klisten ezoqam-te tikhofotøvem, ndigu Zudia manqei-te ndiyage

1 No manqat kandambaqape nøme peawapøteav tøgoat, zoqa tøke-qa yaq-te, Mbumbukiam-gi ezoqam-te, ndigu Zudia manqei-te ndiyage, kopømbá. 2 No mòtenøtén, zo tøke-qa zogó. No taqa yaq-te, nøte-khambuvupám, ti-te ndigu, Masedonia plovins-te ndiyage. No ndigu āv qazømbe-eín nqægo: Zo Akaya plovins-te ndozoyage, mòzo-khakheinám. Viav nøme qagoam, zo moni asøsam é-mozongazém. Yaq ndigu zoqa poev-qa yaq-te giyogem, ndigu Klisten ezoqam tozozø-tøke, yaq ate ndigú-a, poev āv tiniveém. Ezoqa kopoáv. 3 No nginik nøfuap ndógo tøte-khofotaváv: Soqaín ndøgo, no zoqa yaq-te khokho sa qate-khambuvupam. Geté no tønøpoév ndógo: Zo é-mozoto-khakheinám, av no zoqa yaq-te qate-ein. 4 Soqaín ndøgo, Masedonia plovins-ak no namba titøndu-niav, yaq ndigu tiqeivim av nqægo, zo khakheinøpøteāv, yaq ni mivi teindapem, taqa yaq-te. Geté ni mbá mbá. Até zó-a, zo mivi vozō-ndapemin. 5 Yaq nakémbá, no āv qate-matøvém nqægo: No nginik nøfuap, bàtøndokhæ-khofotáz, zoqa etoam matev bēkhakheinømem, av bugukhokhof manqa mbusa qazønimbi-ve. Yaq zoqa etoam matev, khakheitáp segégoát, neka matev khanakhanakh-us vozógoāt, ambá ndøgo, qovetam matev-us zógoāt.

Mbumbukiam ni gigiap ndini-etoam, yaq ni kopømbaqapé, ezoqá nøme zizømbé-tøkeát

6 Gèmbo-mataváp: Gekha ezoqām ndego, khapelavøqase te-ogeakh, ndego khapémbá tepea. Geté gekha ezoqām ndego, kandambaqape te-ogeakh, ndego kandambá tepea. 7 Zo ezoqa kopokopo ate ndøzøte:go, ndigu āv qazozømbé-etoumát, av zo zøkezan matavap qazøte-aumat. Zo viniv ndøndàpēm, etoam-qa yaq-te. Neka zo ndigu ta zapaya mba zømbe-tòkē ndøgo, ndozo-matavap av nqægo, zo ezoqa nditøpøtøzat. Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, khanakhanakh-us nde-etoam, Mbumbukiam kukú te-te. 8 Mbumbukiam kopømbaqapé, zo gigiap nøme mba zømbó-etoám. Yaq zo eqeieqei oskia zóyagát, neka kopømbaqapé, até ezoqa nømé-a, ndigu khakha-mba ndigu, vozozø-tøkeāt. 9 Ezoqam-qa yaq-te, ndego ezoqa nøme ndezø-tøkee, Mbumbukiam-qa manqat, āv qane-peawáp nqægo,

“Ndego gigiap-av ezoqam,
yaq-mbá segezø-etoám.
Matev eqeieqei ndøgo, ndego ndematanam,
Mbumbukiam gembøé-navøemák.
Geté miavmiav mbómatavupát.”

10 Mbumbukiam, ndego avøe khayam ezoqam gigiap ogekhæ nonqo neka lou ndezø-etoam, ndego até zó-a, gigiap ogekhæ nonqo segezø-etoám. Yaq ndøgo segezø-khouwév. Yaq zo loge nonqo kandambá tozo-peanem. Yaq até zoqa matev qanimav mokho-té-a, mokho kandambá

8:24 8:24 2 Ko 7:13-14 **9:1** 9:1 2 Ko 8:1-7 **9:6** 9:6 Prov 11:24-25 **9:9** 9:9 Psa 112:9 **9:10** 9:10 Isa 55:10

tøzøfakhan. 11 Mbumbukiam zo gigiap kopoáv segezǿ-etoám. Yaq zo
kopømbaqapé, ta gigiap mokho-te ndøgo, ezoqa nøme zozømbé-tøkeát. Yaq
ni zoqa etoam matev, ti-te teindapet, ndigu Mbumbukiam ike manqat
mbómanqatát, zoqa tøke-qa yaq-te. 12 Unimanqatín. Zo ndigu tozozø-
tøke, yaq matev ta-mbá taoká ndøgo, tøndo-fakhan, Klisten ezoqam zoqa
gigiap tindapem, ndigu ndikhakhambaezat. Geté ta mokho-te ndøgo,
Mbumbukiam ike manqat kandambá tendap. 13 Zo ndigu tozozø-
tøke, yaq ndøgo zo søzøté-vøndøzém, av nqægo: Zo Manqat Mbomam-
baqape, Keliso-qa yaq-te, o-mba mòzoto-ndapém, ndøgo zo ezoqa nøme
ndozozømbe-manqate. Yaq ndigu Klisten ezoqam, zoqa etoam matev
tindapem, āv giní-qeivím nqægo: Zo ezoqa nøme tøke-qa zøgó. Yaq
ndigu Mbumbukiam-qá iz ndǿ-eqatát, ta zapaya. 14 Yaq ndigu zo gezǿ-
guligulím. Kuku matev-ús. Ndigu āv giní-matøvemém nqægo: Mbum-
bukiam zo kuku kandambá gezøgo. 15 Unimanqatín. Mbumbukiam-
qa kuku matev kandamba tantáv, ni-te. Kopømba mbaín, matev nøme
namba toqote-khamas. Neka ni ike kandambá, Mbumbukiam-te, ta
zapaya.

10

Pol iz Mbumbukiam-té gendáp, sasae tegoat

1 No Pol, no manqat-qase nøme nqanǿgó. Nøkezan-qa yaq-té qanømbegó.
Ezoqa nøme, zo mokho-te, noqa yaq-te āv gini-manqaté nqægo, “Ndego
ni namba te꞉goat, ndego manqat aiyav-té genǿ-manqaté. Geté qambaqape
tegoat, ndego manqat sasanqa-ús sege-manqaté.” Yaq no ndakin, Kelisо-
qa iz-te, ndego ekeza kha gevoa neka kuku ginigu, nqazǿ-pouwe: 2 Zo
no ndøtøpøtǿnĕm, av nqægo, no tøtøndonav, manqat sasanqa-us banø-
manqatē. No kopømbaqapé, ndigu manqat sasanqa-us tæzø-ein, ndigu niqa
yaq-te ndimatavap av nqægo, ni manqei-qape matev mba nimbopāev.
3 Unimanqatín. Até ní-a, ni manqei-qape ezoqám. Geté ni ambá
av nqægo, ninakhagāt, av manqei-qape ezoqam ndi꞉nakhagat. 4 Ni
ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qā nakhag gigiāp qati-nøfeāp.
Geté ni Mbumbukiam-qá nakhag gigiap føgøføgákh qati-nøfeáp. Yaq
ta mokho-te ndøgo, ni kopømbaqapé, ezoqam-qa khokho matavap seí-
tømbuatát, kopømba av-té, nakhag-te yaq-ak-qa uta-qape toqote-ngiu,
5 neka khambuvap matev ate ndægo vǿi-tokhonumāt, ndøgo ezoqam-qa
zøtezat, Mbumbukiam-qa yaq-te, ndo꞉khazu. Neka ezoqam-qa matavap
ate ndægo, andé ndimbula khoev-té qati-nqeitám, yaq ndigu Kelisо-
qa manqat o-mba bembøē-ndapem. 6 Ni møikhakheinám. Zo Klisten
bawan ezoqam, Mbumbukiam-qa Manqat o-mba tozotumu-ndapem,
yaq gekha ezoqā nøme, zo mokho-te zua ndisanqawe, ni yaq-fia nizǿtá.
7 Zo eqeieqei ndømataváp. Gekha ezoqām ndego, ekeza kha Kelisо-
ge ezoqam nde꞉vewe, ndego yà bembo-matøvém, até ní-a, ni Kelisо-
gí ezoqám. Ndøgo bavokho-qapé. 8 Unimanqatín. No tønø-poein, no
ambá nøme mba noto-khambuvimín, ta bazaføgakh-qa yaq-te, Evezøza
gini-etoam. Geté ta bazaføgakh ndøgo, ndego ni gini-etoam, ndøgo zoqá
unimanqatin bazaføgakh etoam nonqó, ambá av nqægo, zo ngiæzoat
nonqō. Yaq nakémbá, no mivi mbaín, noqa khambuvap-qa yaq-te. 9 No
poeveáv, zo ndozo-matavap av nqægo, no zo nǿzø-utøvē, noqa pepa

9:11 9:11 2 Ko 1:11; 4:15 **10:1** 10:1 1 Ko 2:3 **10:2** 10:2 1 Ko 4:21 **10:4** 10:4 Ef 6:13-17
10:8 10:8 2 Ko 13:10

vinivinimba-te. 10 Zapa ndógo, ezoqa nøme, āv gini-manqaté nqægo, “Pol-qa manqat, teqa pepa vinivinimba-te ndøpeawap, ndøgo bazaføgakh-ús neka sasanqa-ús. Geté ndego ekezan ni namba tizi:goat, yaq teqa manqa manqate, bazaføgakh mbaín. Khokhó.” 11 Gekha ezoqām ndigu, av ndi:manqate, ndigu bètezøtéz, niqa pepa-te manqat ande sasanqa-us qeipeaumam, ni matev āv tøtí-matønumát, zo namba tizi:goat.

12 Ezoqa nøme, zo mokho-te nandav, ekeza kha ezoqa kandakanda me:vewé. Ság! Ndigu yakhapús. Ni nikeza kha, ti namba nití-khamasemák, vøimóvĩ. Geté tiqa matev, mokho mbaín. Zapa ndógo, ndigu ekeza matev, ekeza matev namba me:geveatatún neka ekeza kha, ekeza kha namba vøe-khamasimatun. 13 Geté ni khapé batikhambùvăp. Ni taqá yaq-te mbá tøtí-khambuvupát, Mbumbukiam ni sasae gini-etoam, teigoat. Até ta sasae ndøgó-a, zo mokho-te nqeigut, ni Mbumbukiam ni-etoám. 14 Ni amba zo-te okhoeav teigoni:n, zo qambaqape ndozoyage, yaq ni taqa yaq-te ambá kopømba mbaín tøti-khambuvapi:n. Ni amba av tøtigoni:n, yaq niqa khambuvap, ambá mokho mbaín. Geté ni møitøndu-niáv zo-te, neka Manqat Mbomambaqape, Keliso-qa yaq-te, vøtīzømas. 15 Ni ambá av nqægo, nikeza iz ezoqa nøme-qā sasae-qa yaq-tē qati-eqawāt, ndøgo ni nikezan goneav qagoam. Geté ni teitotaná ndógo: Zo unimanqatin matev-te tozotumu-fisam, yaq niqa sasae bèkhouwév, zo mokho-te nandav. Yaq ezoqa nøme mba beto-unimanqatiním. 16 Unimanqatín. Ni até zoqá manqei yaq ndøndogó-a, ezoqa Manqat Mbomambaqape zømesim-qa nigú. Zapa ndógo, ni poeveáv, nikeza iz sasae nøme-qa yaq-te tøti-eqatat, ndøgo ezoqa nøme, manqei nøme-te gimatønumam.

17 Khambuvap-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo, “Gekha ezoqām ndego, ndekhambuvap, ndego tèabete-khambuváp ndøgo, av Evezøza matev ge:matønumam.” 18 Ezoqam teoká ndego, ekeza kha kandambaqape ndevewe, iz ndømbogo. Geté iz ndégo tømbogó, ndego Mbumbukiam kandambaqape ndevewe.

11

Pol-qa matev neka khavozam nømendim ezoqam-qa matev, vinivinimbá

1 Tanakhambá. Manqat nøme, no ndakin tæzø-ein, mokho andé mbaín. Geté ság, no nqæmatavap, zo aiyaiyav matev ndòzogoát, no namba, taqa yaq-te. 2 Zo Kolin-ak, zo andé nogú yú. No ezoqa kopo-te ivøve-qa nombogó. Mbumbukiam ova ndømanqaté, zoqa yaq-te. Até nó-a, no poeveáv, ezoqa vini zo tezøkim. No søvøta møegó. Anganeam kopo mba bezøkím. Ndego anganeam, Kelisó. No zo te-te andé mbasønakam matev mbomambaqape me etoam-qa nøzøgó. 3 Geté no nòfofogeáp, zoqa yaq-te. Soqaín ndøgo, ezoqa zoqa matavap ti-enegim, yaq zoqa poev Keliso-te tøzømbo-navøem neka zo ndego uni paeveav vøzógoāt. Soqaín ndøgo, zo matev tøzøfakhan, av Iv qambøe-fakhan, wazeam getuwam, teqa khavozam matev mokho-te. 4 Zo ezoqa nøme Yesu-qa yaq-te manqat vini ndimanqate, av ni qati-zømesimam, o zo ti-te nqova vini ndozo-upøgim, av bugukhokhof Nqova Mbomambaqape qazøte-ndafem, o zo manqat vini ndozozø-upøgim, av bugukhokhof Mbumbukiam-qa Manqat qazøte-ndapem, zo ezoqa av ngi:gu, sòzo-khatobumatún.

10:13 10:13 Lom 12:3 **10:17** 10:17 Jer 9:24; 1 Ko 1:31 **10:18** 10:18 1 Ko 4:4 **11:2** 11:2 Ef 5:26-27 **11:3** 11:3 Gen 3:4, 13 **11:4** 11:4 Gal 1:8-9

5 No møtenøtén. Nandiv ezoqam, zo Keliso-gi u-anim uni kandakanda-
in ndøzøte-zæza, no ambá av nqægo, nøzøpāev. 6 Ɛisa? Noqa manqa
manqate uni tatas-ín mbá, av ezoqa nøme-qa manqat ndægo. Geté no
nøtenat nqanôgó. Niqa sasae-te ate ndægo, zo mokho-te qeigoam, ni
oskia nĭzø-vøndazám, taqa yaq-te.

7 No Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape, yaq-mbá søte-
zømesimám. Neka nøkeza kha nòvoá. No tøte-voatát ndøgo: Zo tøne-eqáz.
Yaq ge zô, ndozo-matavap, no av qate-matønumam ndægo, no manqa-
zapa nógo? Ɑv taoká. 8 No zo mokho-te qæsasaetam, no moni Klisten
bawan ezoqa nøme-té qæ-upøgimám, ndigu noqa yage nonqo ginø-
etoumam. No ndigu andé nøzø-aqonøvemám. 9 No gigiap qatumu-wafenin,
zo namba qategoam, no zo-te tambeáv. Geté noqa yage nonqo, ndígu
tinø-etoumám, nigi Klisten nøfuap, ndigu Masedonia plovins-te ginduzav.
No zo-te tambeáv. Yaq até megemege-té-a, no zo-te notó-tambák. 10 No
andé khambuváp, taqa yaq-te ndøgo, no zo-te tambemav ndøgo. Yaq
ezoqa kopo, nandav Akaya plovins-te ate ndægo, noqa khambuvap taqa
yaq-te, genømbø-khazák. No unimanqatin manqat nømbøe-manqaté.
Neka Keliso-qa unimanqatin manqat, nqôugú, noqa mokho-te. 11 Yaq
ge zô, ndozo-matavap? No gekha zapâ, av qate-ein nqægo? Gê, no kuku
mbaîn, zo-te? Ɑv taoká. Mbumbukiam mòndæ-otév. No kuku nqanôgó,
zo-te.

12 Ndigu ezoqa nøme, āv gini-khambuváp nqægo: Ndigu até kopó, av ni
nqati:gu. Geté ndøgo unimanqatín mbá. Ndigu zo moni-qa zøvi:matún.
Geté ni zo moni-qa viimáv. Yaq nakémbá, no matev av ndakin nqate-
matanam, até nómatønumát. Até megemege-té-a, no zo moni-qa yaq-
te, nøzø-viamák. 13 Ndigu ekeza kha, Keliso-gí u-anim me:vewé. Geté
ndøgo khavozam manqát. Ndigu Keliso-gi u-aním mbá. Ndigu zo-te,
gè:khavozumatún, tiqa sasae-qa yaq-te. 14 Geté ni nqova binĭndăf, matev
av nqægo tøfakhan. Zapa ndøgo, até Saitán-a, ndego ekeza bugug sège-
enendín, ezoqa vøzømbē-khavozamin, av nqægo, “No Mbumbukiam-gē
enzol ezoqām.” 15 Yaq nakémbá. Ni nqova binĭndăf, ndigu Saitan-
gi sasae ezoqam-qa yaq-te, ndigu ekeza bugug sa ndi-enendat, neka
ande sasae ezoqa eqeieqei me ndi:keoge. Geté vaev-te, ndigu yaq-fia āv
tiníqeivím, av matev ndi:matanam.

Pol-qa potonam matev vinivinimba

16 No nqawá qatø-eín. Ezoqa bematàvăp, av nqægo, no bianav ezoqām.
Geté zo av ndøzøte-matavap, yaq noqa manqat, āv qazøté-ndapém, av
bianav ezoqa nøme-qa manqat ndøzøte-ndape. Yaq até nó-a, elavøqase
nøté-khambuvupát, av bianav ezoqa ndi:matanam. 17 Manqat ndøgo, no
ndakin nqæmanqate, ambá av ndægo, av Evezøza manqat nde:manqate.
Geté no andé bianav ezoqam me nøte-khambuvím. 18 Ɑv nandiv ezoqa
kopoav, ekeza iz ndi:-eqawat, kopømba ande av manqei-qape ezoqam
ndi:matanam, yaq ndakin até nó-a, nøkeza iz nøté-eqá. 19 Zo zøkeza
kha matavap loloakh-us ndøzøte-vewe, zo bianav ezoqam-qa manqat,
gèzømbe-khaneát. 20 Zo ndigu sòzozø-také, ndigu zo ndizøtømev neka
gigiap sa ndizø-upøgim neka ande ka me ndizø-awam neka zo khokho
ezoqa ndi:zæza neka zo ande lokom me ndizømbe-tøkubam. 21 Geté ni zo

11:5 11:5 1 Ko 15:10; 2 Ko 12:11 **11:6** 11:6 1 Ko 2:1, 13 **11:7** 11:7 1 Ko 9:18 **11:8** 11:8-9 Filip 4:15-16; 2 Ko 12:13 **11:21** 11:21-22 Filip 3:5

namba qatigoam, ni matev av nqægo goneáv, zo-te. Yaq ge zô, ndozo-matavap? Ni bazaføgakh mbaîn, yaq nakêmbà, ni matev av nqægo gonemav qagoam?

No ndakin andé bianav ezoqam me nøte-manqaté. Ndigu ezoqam, matev nøme-qa yaq-te kopømba tøgoat, ti:khambuvupat, yaq até nó-a, no kopømbaqapé, tøte-khambuvim. 22 Ndigu āv gini-manqate nqægo, “Ni Iblu ezoqám.” Ndøgo unimanqatín. Geté até nó-a, no Iblu ezoqám. Neka ndigu ndimanqate, “Ni Izlael ezoqám.” Geté até nó-a, Izlael ezoqám. Neka ndigu ndimanqate, “Ni Eibleem-gí zí.” Geté até nó-a, Eibleem-gé zeó. 23 Neka ndigu ndimanqate, “Ni Keliso-gí sasae ezoqám.” Tanakhambá. Manqat no ndakin nqæmanqate, andé bianav ezoqam-qá manqát. No ndigu ùni nøteløvúb, sasae-qa yaq-te. No Keliso-qa sasae kopoav-qapé qæmatønumam, āv taoká, av ndigu gi:matønumam. No Keliso-qa sasae zapaya, khøuwa kopoáv, ndimbula-té ginø-nqeindumám. No ndigu møeløvúb, taqa yaq-te. Neka khøuwa kopoav-qape nøme mba mo:zumbám. Unimanqatín. Khøuwa kopoáv, ambá nønanimín. 24 Khøuwa faev, no Zu ezoqa ndøfembumám. Khøuwa kopokopo-te, 39 kha ginø-khanæmam. 25 Neka khøuwa misika, no Lom ezoqam vøzumbam. Neka khøuwa nøme, nandí gini-poumbím. Neka khøuwa nøme, palai khagua nitøkuvøemám. Misiká, qani-tøkuvøemam. Ta khøuwa nøme-te, no lova kopo nekā paveat kopo, ndaola-té qatu-kawambát.

26 No oskia qæ-okhoam, no løvøte-té qato-wanimám. Khøuwa kopoáv. Kea qætanqaemam, no ambá ibøkha mbageap ndøkawambín. Khøuwa nøme, ambá pepen ezoqam ndøngiænonamín. Neka khøuwa nøme, ambá nøkeza Zu ezoqam ndøngiænonamín, neka khøuwa nøme, ambā bawan vini-ak vøngiænonamin. Neka no løvøte-te nøme, taon mokho-té neka ezoqam-av manqei-té neka ndaola-té qatø-wanimám. Neka no khape Klisten ezoqam mokho-te, løvøte-te vøtō-wanimam. 27 No sasae føgakh-qape nømbo-ngetøgeapám. Khøuwa nøme, no sasae khàpe nømbe-khouwevtám neka venanqei sømbimáv. Neka khøuwa nøme, no ifín neka ibøkha naq páp. Khøuwa kandambá, ififina qægoam. Neka khøuwa nøme, no qozáq neka ndabua eqeieqei mbaín. 28 Geté ta-mbá taoká, ndøgo. No oskia Klisten bawabawan ezoqam nøzø-fofogeáp, ndigu tiqa unimanqatin-te, āv kinî-apet. 29 Ezoqa unimanqatin-te bazaføgakh mbain tøgoat, no soqaín sæmbøe-ewagín. Neka ezoqa nøme, manqa-zapa-te gebøiavin, no mbøni nqosøgeap nombo-ndapín.

30 Zo tøzø-pøovat, no tøte-khambuvim, yaq no nøkeza bazaføgakh mbain-qa yaq-té qaté-khambuvím. 31 Mbumbukiam, ndego nigi Evezøza Yesu-ge Eve, teqa iz miavmiav ndø-eqæv, ndego møndæ-otév. No khavozøpøteáv. 32 No Damaskus taon mokho-te qægoam, ndego gaman ezoqam, kawa Aletas-qa mokho-te gu:goam, ambá gemøvønoín, neka taon mboqog-te, bøibøi ezoqam vø-abam. 33 Geté nogi nøfuap, ava-té ginø-utoném, taon uta bøi mboqog-te sasa ndøføløtønem. Yaq no tøtø-khokhón ndøgo, ndego gaman ezoqam, no møvønoat-qa gegoam.

12

Umingiap matev-qa yaq-te, Pol qambo-fakhanam

11:23 11:23 Kel 16:23 **11:24** 11:24 Deut 25:3 **11:25** 11:25 Kel 16:22; 14:19 **11:26** 11:26 Kel 9:23; 14:5 **11:32** 11:32-33 Kel 9:23-25

1 No nøme, sà bate-khambuváp. Geté, unimanqatín, matev av nqægo,
ezoqa agé tøkemáv. No ndakin umingiap neka vevezam manqat-qá
yaq-té qazømbé-eín, Evezøza genø-etoumam. 2 No Keliso-ge ezoqa kopo,
møtenøtén. Ndego Mbumbukiam, yan uni ova-in-té genøndáf.* Viav
14 møndømø-navøém, ndakin. No nøtenøtenák, av nqægo, ndego khá
namba mé:qavig, ó, nqova mba ndøqavig. Mbumbukiam yakhapús
sege:-otév. 3 Neka no møtenøtén, ngenek ezoqam, Paladais manqei-té
genøqavíg. Yaq até nangó, no nøtenøtenák, ngenek khá namba mé:qavig,
ó, nqova mba ndøqavig. Geté Mbumbukiam yakhapús sege:-otév. 4 Ta
manqei-te ndøgo, ndego manqat ndø-ewág. Vini-qapé. Ezoqa kopømba
mbaín, manqat av nqægo timanqatat. Neka ti-te ndigu, khafeáp. 5 Yaq
nakémbá, no teqá yaq-te ngének qate-khambuváp. Geté nøkezan-qa yaq-
te, nøté-khambuvapák. Nøkeza bazaføgakh mbain-qá yaq-te mbá qaté-
khambuvupát. 6 Geté unimanqatín. Até ndógo-a, no amba nøkezan-qa
yaq-te tøte-khambuvapin, yaq no bianav ambá nøtégoák. Zapa ndógo,
manqat ndøgo, no amba tæzø-einin, ndøgo ambá unimanqatin manqát.
Geté ság. No nøkezan-qa yaq-te, nøté-khambuvapák. Soqaín ndøgo, zo no
khape tøzøte-eqanonam. Geté zo sa ndógo tøzøté-gevenonám, matev av
nqate-matanam neka manqat av nqate-manqate.

Pol ande sanqava me qambo-genøyam

7 Unimanqatín. Mbumbukiam no matev kandakandá tantáv genø-
vevezam. Geté no khapé bate-khambùváp, taqa yaq-te. Yaq nakémbá,
Mbumbukiam no viniv-qape nø-etoám. Nqanek viniv, no andé san-
qava me nømbegenøé. Ndøgo andé Saitan-gé u-anim me ndæwavín,
no vølavambin. Soqaín ndøgo, no khape tøte-khambuvupat. 8 No
Evezøza, møembo-vi:mám. Nqanek viniv, yà bekhofá. Misiká qam-
bovi:mam. 9 Geté ndego āv genømbe-qavøiú nqægo, “Noqa kuku matev
mba taqagoat, ság. Matev nøme betaqàgō. Zapa ndógo, noqa bazaføgakh,
kandambaqape ti mokho-te ndígu tønø-sasaeát, ezoqa ndigu bazaføgakh
mbain ndigu.” Yaq nakémbá, no khanakhanákh neka taqa yaq-te
ndógo tøte-khambuváp, no bazaføgakh mbain nqægo. Yaq ndógo, Kelisо-
qá bazaføgakh betu:gú, no mokho-te. 10 Yaq nakémbá, no bazaføgakh
mbain nqægo neka ngenøgim matev o potonam matev o gekha viniv
vinivinimba tønø-fakhanam, o ezoqa no tingiænonam, Keliso zapaya, yaq
no khanakhanákh. Zapa ndógo, no møtenøtén. No bazaføgakh ndógo
tønøgoát, no nøkezan bazaføgakh mbain tægoat.

Pol-qa fofogeap, Kolin ezoqam-qa yaq-te

11 No andé bianav ezoqam me nøte-manqatát. Geté zo noqa mbøni,
zònøqagém, no qate-khambuvim. Noqa iz, ambá zō zø-eqawatín, taoká
ndøgo, no nøkeza iz nqæ-eqawat. No khokho ezoqam ambá qategó. Geté
ndigu ezoqam, zo Keliso-gi u-anim uni kandakanda-in ndøzøte-zæza,
ndigu ambá av nqāgo, no gèløvumbīm, yaq no nopaēv. Av taoká. 12 No
zo namba qategoam, neka umingiap matev vinivinimba qæmatønumam,
ta mokho-te zo Mbumbukiam-qa bazaføgakh qazoqeivat, yaq ndøgo zo
møndøzø-vøndáz, no unimanqatin Keliso-gé u-aném. Neka viniv vinivin-
imba qambo-ewagam, no sæmát, sasae-te. Neka ivøveáv. 13 No ambá av

* **12:2** 12:2 Nqanek emanqat mokho-te, Pol ekezan me:manqaté. Geté ndego poeveáv, ekezan-qa yaq-te tekhambuvim. Yaq nakémbá, ndego ekeza iz veweáv. **12:7** 12:7 Job 2:6 **12:9** 12:9 Filip 4:11-13 **12:11** 12:11 2 Ko 11:5 **12:12** 12:12 Lom 15:19 **12:13** 12:13 2 Ko 11:9

nqægo, zo mokho-te nandav, matev andē khapēmbā qæmatønumam, getē Klisten bawan ezoqa nøme-qa mokho-te, andē kandambā sæmatønumām. Av taoká. Matev kopo, no zo mokho-te vini qæmatanam, sa nqánek: No zo-te tambeáv, noqa yage nonqo. Zo tozo-matavupat, no manqa-zapa nogō, no zo gigiap-qa yaq-te viøpøteav qagoam, yaq zo nqanek noqa manqa-zapa, sà bezømbo-navøém.

14 Nqáe! No avønín, nqawá qatøndónáv zo-te. Yaq genó-misiká, zo namba tøtegoat. Até ndakín-a, no zo-te notó-tambák. No zo nøpoév, tiuká ndigu, zogi moni. Unimanqatín. Matev ambá av nqægo, nakheis evøndipakha zøkeogē neka gigiap ndɨzø-etōām. Geté evøndipakha zøkeogé, nakheis, neka gigiap ndɨzø-etōām. 15 Ság, no khanakhanákh. Gigiap ate nqanømbe:go, sæzó-nqonqotáv. Até nøkeza khá-ya, vøezó-nqonqotāv. Noqa kuku tønø-khouwev zo-te, yaq gê, zoqa kuku mé:-khapelavøqasē note, ta zapaya?

16 Zo møzøte-zøtéz, no zo-te gigiap-qa tambeáv. Geté ezoqa nøme, zo mokho-te, āv qazøte-mataváp nqægo: No àbøzømbe-khavóz, ka vøezøve. 17 Ge zô, ndozo-matavap, no zo ndigu ezoqa mokho-té qazømbékhavozam, zo-te qatøndo-khofotaz? Av taoká. 18 No Taitus qamboviam, zo-te tendowav, Klisten nøfu nøme namba, yaq gê, ndego zo gezømbékhavozam? Av taoká. Ndego matev av nqægo gonemáv. Ni nqova kopó, niqa sasae-te. Ni nakhoa vinivinimba okhomáv.

19 Ge zô, ndozo-matavap, ni nikezan zapayá qatí-peaomem? Av taoká. Ni Keliso-qá mokho-té qatu:gú neka nqanek manqat, Mbumbukiam-qá megemege-té qeinøzø-manqaté. Nigi nøfuap mbomømboma! Ni nqanek manqat ate nqægo, zō nizømbe-manqaté, zoqa unimanqatin matev bezømbē-føgakh. 20 Zapa ndógo, no nòfofogeáp. Soqaín ndøgo, no tøtøndonav, yaq zo vini tæzømet, ambā av nqægo, av no ndønømbepoev. Neka soqaín ndøgo, zo no vini tozo-nømendam, ambā av nqægo, av zo ndøzømbe-poev. Neka soqaín ndøgo, no zo mokho-te ponqombap matev neka ova matev neka qaqa matev neka ezoqa qaqaza matev neka manqat soqøsoqa manqate matev neka manqa geveam matev neka khambuvap matev neka sapi matev tæqeiv. 21 Soqaín ndøgo, no zo-te tøtøndonav, matev av nqægo tæqeiv, yaq noge Mbumbukiam zoqa megemege-te ndo:go, mivi nqawa tenø-etoam. Neka soqaín ndøgo, no ti zapaya mbøni vaev tændap, ndigu manqa-zapazapa gigoam, neka tiqa mambe okho matev-te neka sakhei o angana qovesam matev-te, qambuzaneav gigoam.

13

Vaev guguna manqat neka khaiya mboma manqat

1 Ndakin genó-misiká, no zo-te tøtøndonav. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqégo, “Manqa ovøyam ate ndægot, tønéunimanqatintát ndógo, bøi vizu ezoqa misika o menas tigoat.”* 2 No zo-te qægeavun, qanø-menas, no é-møezø-eín, neka até ndakín-a, no nqateyona, no nqawá qanøzó-eín, zo ezoqa nøme, manqa-zapazapa qazogoam neka zo ate ndøzøte:go: No zo-te nqawa tøtøndonav, no aiyav

12:18 12:18 2 Ko 8:6, 16-18 **12:21** 12:21 2 Ko 13:2 **13:1** 13:1 Deut 19:15; Met 18:16; 1 Tim 5:19 * **13:1** 13:1 Pol nqanek manqat, bøi vizu ezoqa misika o menas-qa yaq-te, tene-eín ndógo: Ndego gembó-misiká, Kolin taon-te tewav. Yaq ndøgo andé bøi vizu ezoqa misiká. Yaq ndøgo ndøzøvøndáz, teqa manqat gigiap-qapé neka unimanqatín.

matev genøgoák, ti namba ndigu, manqa-zapazapa gigoam. 3 Zo qeiviqa ndozogo, av nqægo, Keliso no mokho-te ndemanqate, ság, zo ndòzoqeivím. Ndego ambá av nqægo, bazaføgakh mbaĩn. Av taoká. Ndego bazaføgakh-qapé, zo mokho-te. 4 Unimanqatín. Ta khøuwa-te ndøgo, tae mutui-te getøkewam, ndego bazaføgakh mbaín. Geté ndakin, ndego Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té geyagé. Até ní-a, ni Keliso mokho-te nqeiyage, ni bazaføgakh mbaín. Geté ni āv qatí-zømesimát nqægo: Ni Keliso namba, Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té qeíyagát, zo mokho-te.

5 Zøkeza kha gèqeiví, zo Yesu uni tøpøzøté-unimanqatinat-a. Zøkeza kha gègevewát, taqa yaq-te. Zo àbøzøte-zøtéz. Yesu Keliso, zo mokho-té gunu:gú. Mbain tøgoat, yaq zo mòzøte-busøtøvém. 6 No tototaná ndógo: Zo zóqeivát. Ni nikezan, busøtøveáv. 7 Ni Mbumbukiam-te, āv qatiguligulím nqægo: Zo manqa-zapazapa zógoák. Ni ambá ta zapaya ndøgo tøti-guligulīm, ezoqa tiqeivat av nqægo, ni sasae eqeieqei nigoām, zo mokho-te. Av taoká. Geté ni ndógo tøti-guligulím: Zo matev eqeieqeité qayagé. Oskiá ndøgo, ezoqa nøme niqa sasae eqeieqei me veweav tøgoat. 8 Zapa ndógo, ni kopømba mbaín, unimanqatin manqat teitokhonem. Geté unimanqatin manqat nqei-eqawat, ndøgo kopømbaqapé. 9 Ni bazaføgakh mbain tøgoat, gete zo bazaføgakh-us tozogoat, yaq ni khanakhanákh. Ni āv qati-guligulím nqægo: Zo vòfisám, Klisten matevte. 10 No ndakin nqateyona, no nqanek manqat ta zapaya ndógo tøtepeawám: Soqaín ndøgo, no zo namba tøtegoat, yaq nøzø-ponqomāt, ta iz mokho-te ndøgo, Evezøza genø-etoam. Ndego no nqanek iz, ndógo tenømbe-etoám: Zo zøtéfisám, Klisten matev-te, ambá ndøgo, zo zøtésoqoēz.

11 Nófuap! Noqa manqat nqá-vaev. Zo khanakhanakh bezøgó. Neka bazaføgakh ndø-asøzú, zoqa Klisten matev-te. Manqat ndøgo, no qazøpeaumam, gèmbopáev. Zo nqova kopo-té neka sambi-té qayagé, yaqyaqa. Yaq Mbumbukiam, ndego kuku neka sambi ndini-etoam, ndøgoát, zo namba.

12 Zo tozo-møvabat, zenda kaka vò-itiamát neka vøngenøndamat, ate avté, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei ndægo.

Nginik Mbumbukiam-gi ezoqam, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv zo-te. 13 Evezøza Yesu Keliso-qa tanakh matev neka Mbumbukiam-qa kuku matev neka Nqova Mbomambaqape, ndøgoát, zo namba, zo ate ndøzøte:go. Neka te mokho-te, zo nqova kopo tønegó.

13:4 13:4 Filip 2:7-8 **13:5** 13:5 1 Ko 11:28 **13:10** 13:10 2 Ko 10:8

Galesia
Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Galesia manqei-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Galesia manqei Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Bugukhokhof khøuwa ndøgo, Pol Galesia manqei-te mɔ̀ndøgoám, neka bawan vini-ak, ndigu Zu ezoqam mbain ndigu, Antiok neka Aikonium neka Listla neka Debe taon-te ndøgo, Yesu-qa Manqat Mbomambaqape vɵe-zømesimam, yaq ndigu vɵ-Klisten-bawan-ezoqam-ez (Kel 13–14).

Taqa zita-te, ti-te ndigu, Zu ezoqam ndøzáv. Yaq āv gizømbe-manqatát nqǽgo: Ndigu Mozes-qá guguna manqat bembopáev. Mbain tøgoat, ndigu kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa bøi-te ti-eqeieqei-ez. Yaq nginik Galesia ezoqam, tiqa khavozam manqat, gè-unimanqatiním. Geté Pol taqa yaq-te ge-ewag, yaq ndego nqanek pepa mokho-te, āv gezømbe-peawám nqǽgo: Av taoká. Ezoqa Mbumbukiam-qa bøi-te, sa ndøgo tiní-ndaføyamba-eztát, Yesu ti-unimanqatintat.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaumit. No Keliso-gé u-aném. No ambá av nqǣgo, ezoqa ndøveatønēm o ezoqa nø-etoām, sasae. Geté Yesu Keliso ndøveatán, Mbumbukiam namba, nigi Tat, ndego løvøte-te gekhandiːv.

2 No nginik Klisten nøfuap ate ngiːgu namba, khaiya mboma manqat nikhofotaváv zo-te, zo Klisten bawan vinivinimba, Galesia manqei-te nandozo-yageap.

3 Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev ndɔ̀goát, zo-te.

4 Yesu Keliso, ekeza kha, niqa manqa-zapazapa zapayá gene-nqonqotáv, ni nqanek manqei-qape-qa matev soqøsoqa matanam-te betē-khandiːn. Mbumbukiam, ndego nige Tat, āv tømbøe-pøovám. 5 Teqa iz, miavmiav, bèto-eqawát. Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

Mbumbukiam-qa Manqat nøme mbaín, ni tiziː-khandiːn

6 No nqova ndafe kandambá, zoqa yaq-te. Mbumbukiam Keliso-qa kuku matev mokho-te, zo yage ndakinak zø-etoám. Geté zo nakhamasté qazonø-qambunít. Zo ndego zitá qazøte-wuawét, neka nømendim matev vini ndōzōndāpēt, khandi ndape nonqo. 7 Geté nakhoa nøme mbaín, vøzøté-khandɪ̄ːz. Ezoqa nøme, zo matavap enegim-qa mba zøgót, neka Keliso-qa Manqat Mbomambaqape køfigim-qa ndɪ̄gū. 8 Geté ezoqa nøme zo Mbumbukiam-qa Manqat vini teːzømesimat, ambá ndōgo, av ni zo qatizømesimam, ndego bèsoqoév. Até ni nikezán-a, amba manqat vini tøtizømesimin, ni banɪ̂-soqoenin, o amba enzol ezoqam yan-te tendovisin, manqat vini teːzømesimin, ndego bēsoqoevin. 9 No nangó qanøzǿ-eín, av bugukhokhof qeizømbe-ein. Ezoqa khandi miavmiav ndape-qa yaq-te, manqat vini teːzømesimat, ambá ndōgo, av zo qazøte-ewagam, ndego ezoqa bèsoqoév. 10 Ge zô, ndozo-matavap? No av nqate-manqate, no ezoqa khanakhanakh-qa nøzǿgo? Av taoká. No Mbumbukiam

1:4 1:4 Gal 2:20 **1:7** 1:7 Kel 15:1, 24 **1:8** 1:8 1 Ko 16:22 **1:10** 1:10 1 Tes 2:4

khanakhanakh-qa nombogó. No amba ezoqa khanakhanakh-qa tæzø-gonɨn, no Keliso-ge sasae ezoqam, ambá nøtégoák.

Manqat ndøgo, Pol ezoqa geːzømesimam, Keliso-té qandováv

11 Nófuap! No zo zøtezat-qa nøzøgó, av nqægo: Manqat Mbomam-baqape, no zo qate-zømesimam, ndøgo ambá av nqægo, ezoqam-tē qando-fakhatē. Av taoká. 12 No ambá av nqægo, ezoqam-tē qatøndo-ndāp, o ezoqa meːnømendimām. Geté Yesu Keliso ekezan nøveáz.

13 Zo mòzoyogém, no bugukhokhof ande āv khatēgoam, no Zu ezoqam-qa matev manqa o-mba qatondapam. No bazaføgakh nø-asazát, Mbumbukiam-gi ezoqam vōe-ngiæzotat, neka tiqa bawan evøzam-qa vōegoam. 14 No nøkeza kha ùni nøtevé, nigi atanakha-zapazapa-za-qa manqat vøténøtēn neka vøembó-pavāt. Neka no nòto-eqanát, ta matev-te nqanek, neka nogi bawan ezoqam, ndigu namba qatiqanim, vōe-tømbuzu.

15 Geté Mbumbukiam, ekeza kuku matev-te, no é-møndø-veatán. Okhokho-té qatøqán, neka no vønø-akha. 16 Yaq ndego gematøvem, av nqægo, khøuwa eqeieqei mòndøndāp, ndego ekeza Yo nøndo-veatáv, sasae vønø-etoam, no Manqat Mbomambaqape, bawan vini-ak batē-zømesim, teqa yaq-te. Ndego no nqanek sasae genø-etoam, yaq no ambá av nqægo, ezoqa nøme-tē qatønāv, vønó-ovøyām. Av taoká. 17 Neka no ambá av nqægo, Zelusalem taon-tē qatønāv, ti-te ndigu, ibugukhokhof Keliso-gi u-anim iz gindapem. Mbaín. Geté no ndaføyambá, Alebia manqei-té qatønáv, yaq taqa zita-te, no nango Damaskus taon-te vōe-qavan.

18 No Zelusalem taon-te, viav misika-qá zita-te mbá qatemát. Zapa ndógo, no Pita omete-qa nogoám. Yaq pula menás, namba qatiyagam. 19 No Keliso-gi u-anim nøme, qaqasøpøteáv. Ezoqa nøme sa ndégo tæ-omét, Zems, ndego Evezøza Yesu namba giːqaz.

20 Nqáe! No nqanek manqat, Mbumbukiam-qá bøi-té qanøzø-peaomít. Ndego mòndæ-otév. No ambá av nqægo, meakha manqat nøzø-manqatē.

21 No taqa zita-te, Silia neka Silisia manqei-té qatønáv. 22 Ta khøuwa-te ndøgo, Klisten bawabawan ezoqam, Zudia manqei-te giyageapat, ndigu no kha qeiviáv. 23 Ndigu sa nqánek gi-ewagám: Ndego ezoqam, ni gengiænotam, ndakin ezoqa unimanqatin matev-qa yaq-te meːzømesimít, ndøgo bugukhokhof navap-qa gembogoam. 24 Yaq ndigu no zapaya, Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatát.

2

Keliso-gi u-anim nøme, Pol-qa sasae gi-unimanqatinim

1 Yaq viav 14-qá zita-te mbá, no Zelusalem taon-te nango qævesez. Banabás namba nitiniáv, Taitus vōi-ituat. 2 No Zelusalem tøte-vesezát ndógo: No Mbumbukiam é-møndønø-veáz, av nqægo, no bànønāv. Yaq no Klisten ezoqám namba nimiqonáv. Ambá ndigu, ezoqa ewaqape. Geté megetapak mbá. Yaq no Manqat Mbomambaqape nøzømbe-ovøyám, no bawan vini-ak qate-zømesimam. Soqaín ndøgo, ndigu noqa manqat poeveav tøgoat, no bawan vini-ak nqate-zømesim, yaq no nqanek sasae khokhō sægoāt. 3 Yaq ndigu noqa manqat, gè-unimanqatiním. Até Taitús-a, ndego no sasae namba nqatigu, ndego Glik manqei-ak,

1:11 1:11 Met 16:17 **1:13** 1:13 Kel 8:3 **1:14** 1:14 Kel 22:3 **1:15** 1:15 Isa 49:1; Gal 2:7
1:18 1:18 Kel 9:26-27 **1:21** 1:21 Kel 9:30 **2:1** 2:1 Kel 15:2

ndigu pouweáv, ngusum tekepøtaz. 4 Manqat taqa yaq-te tønefakhán
ndøgo: Zapa ndøgo, ezoqa nøme møndøgoám. Ndigu Klisten ezoqam-
qa me:qeivám, neka Klisten ezoqam namba vøe-tøkuatam. Ndigu niqa
matev qeivi-qa ndøgoám, khonoam-té, ni Keliso Yesu genqovotan. Yaq
ndigu ni Mozes-qa guguna manqat mokho-te nqawa ambam-qa nigoám.
5 Geté ni tiqa manqat-te, poev elavøqase veeáv. Zapa ndøgo, ni āv
qanimbi-pøovám nqægo: Unimanqatin Manqat Mbomambaqape, ni zo
qati-zømesimam, oskia begó zo namba.

6 Ndigu ezoqam, iz-akhayapak ndigu, Zelusalem taon-te ndøgo, noqa
manqat møndø-unimanqatiním, neka manqat nøme einiáv, taqa yaq-
te. Geté, unimanqatín. No-te, tiqa iz akhae gigiap-qapé mbá. Zapa
ndøgo, Mbumbukiam ezoqa ambá av nqægo, bavokhō genø-gevezoāt.
7 Yaq ndigu megetapak, āv gini-matøvemém nqægo: No Mbumbukiam,
bawan vini-ak Manqat Mbomambaqape zømesim nonqo ndøveatán, ate
av-té, Pita ge:veatav, Manqat Mbomambaqape Zu ezoqa nde:zømesimit.
8 Mbumbukiam, ndego Pita u-anim iz gembo-etoam, Zu ezoqam teqa
Manqat te:zømesimat, ndego até nó-a, u-anem iz vønø-etoam, bawan vini-
ak vøté-zømesimāt. 9 Yaq Zems neka Pita neka Zion, ndigu ezoqa uni
kandakanda-in ndizæza, ndigu møndø-matøvemém, av nqægo: Iz Mbum-
bukiam nø-etoám, nqanek sasae nqægot, yaq ndigu no neka Banabas
zenda kaka vønī-itiam. Yaq ni manqat āv qati-kopo:ném nqægo: Ni
Manqat Mbomambaqape, bawan vini-ak nití-zømesimít neka ndigu Zu
bawan-ak vøe-zømesimīt. 10 Nqanek manqat mbá ginimbi-eín: Zo gigiap-
av ezoqam, Zelusalem Klisten bawan mokho-te ngigu, sekembá sozozó-
tøkeét. Yaq no møe-unimanqatín taqa yaq-te, neka bazaføgakh vøe-asaz.

Pol Pita manqa-zapa-qa yaq-te gembo-ovøyam

11 Khøuwa nøme, Pita Antiok taon-te gegeavun, no ndaføyamba nombo-
ponqóm. Zapa ndøgo, matev nøme gematanam, soqaín. 12 Bugukhokhof,
Pita bawan vini-ak namba, lou møndælogám. Geté ezoqa nøme gifakhaz,
ndigu Zems gendo-khofotaz, ndego nangó genøsinán, neka bawan vini-
ak namba, lou logemáv. Zapa ndøgo, Zu ezoqa nøme, ndigu sekembá
sege-matavupám, av nqægo: Ndøgo soqaín, bawan vini-ak namba toqo-
tøkua, ndigu ngusum qogøzatav ndigu. Yaq Pita ndigu Zu ezoqam, møe
zøgoám. 13 Yaq ndigu Zu ezoqa nøme, Antiok taon-te ndøgo, Pita-qa
matev, gèmbo-paevém. Yaq ndigu lou sekemba logemáv, Klisten ezoqa
nøme namba, ndigu Zu bawan-ak mbain ndigu. Até Banabás-a, Pita-
qa matev vømbōpaev. 14 No qæqeiv, ndigu nakhoa ndaføyamba paeveav
qagoam, av unimanqatin Manqat Mbomambaqape ndæmanqate, yaq no
Pita ezoqa ewaqape-qa bøi-te, āv qambøe-eín nqægo, “Qo Zu ezoqám.
Geté qo andé bawan vini-ak me qoteyagé. Qo Zu ezoqam-qa matev
pøpøvumáv, av bugukhokhof qoqotegoam, qo Klisten ezoqam mbain
qoqogoam. Ndøgo kopømbá. Geté gekha zapâ, ndakin qoqosinaq, neka
ndigu bawan vini-ak ndoqozø-pouwe, ande Zu ezoqam me ti:yagat?”

*Mozes-qa guguna manqat qoté-khandi:qák, geté Yesu toqo-
unimanqatin*

15 Yaq no Pita manqat nøme, āv qambøe-eín nqægo, “Unimanqatín.
Ni Zu ezoqa ziqaním. Ni ambá av ndī:gu, bawan vini-ak, ndigu

2:4 2:4 Gal 1:7; 5:1, 13 **2:7** 2:7 Kel 22:21 **2:10** 2:10 Kel 11:29-30 **2:12** 2:12 Kel 11:3

Mbumbukiam zøtezateav ndigu. 16 Geté ni ndakin mĭzi꞉nøtén, Mbumbukiam ezoqa, ndaføyamba ambá ta zapaya ndøgo, tenezæzā, ndigu guguna manqat ndimbopaev. Geté ndego ndaføyamba, nqánek genezæzá, Yesu Keliso ndi-unimanqatinat. Até ní-a, ni Keliso Yesu nqánek qazi꞉-unimanqatiním. Ni āv qazi꞉-matøvemém nqægo: Mbumbukiam ni ndaføyamba nqánek genenæná, Keliso tizi-unimanqatinim, ambá ndøgo, ni Mozes-qa guguna manqat tizimbo-pavat. Zapa ndøgo, ezoqa kopo kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa bøi-te, ta mokho-te ndøgo te꞉-ndaføyamba-ev, ndego Mozes-qa guguna manqat ndembopaev."

17 Ni Zu ezoqam ndakin Keliso mokho-te Mbumbukiam-qa bøi-te ndaføyamba-qa nqeigu, yaq ni møiqeivím, ate ní-a, ni manqa-zapa-ús. Av tægoat ndægo, yaq gê, Keliso ni manqa-zapa gone-qa nígu? Av taoká. 18 Geté no manqa-zapa nqánek qatégó, nqawa tæsinan, neka Mozes-qa guguna manqat nqawa vøembópāev. Zapa ndøgo, no émøeqeív, av nqægo, ndøgo kopømba mbaín tønøtøke, Mbumbukiam-qa bøi-te tæ-ndaføyamba-en. 19 No bugukhokhof Mozes-qa guguna manqat paev-qa nogoám. Geté kopømba mbaín. Yaq teqa guguna manqat, no andé manqa ovøyam-té qanøvé, løvøte vønø-etoam. Keliso tae mutuite genanim, no té namba sø̀tumu-pakhaén. No ndøgo tøtenaním: No Mbumbukiam-qa banøyagé. 20 Yaq nakémbá. No nøkezan, ndakin yageáv. Geté Keliso ndøyagé, no mokho-te. No ndakin nqanek manqei-qapete nqæyage, no unimanqatin matev-té qatøyagé, Mbumbukiam-ge Yo-te, ndego kuku ndømbogo no-te neka ekeza kha sa genqonqotav, no zapaya. 21 Mbumbukiam-qa kuku matev, no-te gego, no genømbó-qasiák. Unimanqatín. Ezoqa Mbumbukiam-qa bøi-te amba ndøgo tini-ndaføyamba-ezīn, Mozes-qa guguna manqat timbo-paevɨn, yaq Keliso ambá khokhó sege-nanimín.

3

Keliso toqo-unimanqatin o khafeap matev toqombo-pavat, ndøgo matev ù̀nime꞉-vinivinimbá

1 Zo Galesia ezoqam, zo zó-kawakawa-ez? Gê, zo ezoqa sapi manqāt zøvewam? Ni zo Yesu Keliso-qa yaq-te, ù̀ni nizømbe-ovøemám, tae mutuite gitøkewem, yaq zo manqa mokho vozōndapem. 2 No manqat kopo zønømbé-einĭm? Gê, zo Nqova Mbomambaqape, Mozes-qa guguna manqat paev mokho-té qazonó-ndafem? Av taoká. Zo ndego nqánek qazøtendafém, zo Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape qazo-ewagam neka vozō-unimanqatinim.

3 Zoqa matev, mokho mbaín. Zo Nqova Mbomambaqape-qá bazaføgákh qazøte-ngazém. Yaq gekha zapâ, zo ndakin zoqa yageap, zøkeza bazaføgakh-te khoui-qa ndozogo? 4 Zo Mbumbukiam namba, mbomambá sozoyagám. Yaq gê, zo khokhó sozóyagam? No nqæmatavap, mbaín! 5 Gê, zo Mbumbukiam Nqova Mbomambaqape ta zapaya ndøgo tezømbé-etoumit, neka zo mokho-te umingiap matev vinivinimba, ta zapaya ndøgo tezømbégot, zo guguna manqat nqazombo-paev? Av taoká. Ndego matev av nqægo, ta zapaya nqánek gezømbegót, zo Manqat Mbomambaqape qazo-ewagam neka vozō-unimanqatinim.

2:16 2:16 Kel 15:10-11; Lom 3:20-28; Gal 3:11 **2:20** 2:20 Gal 1:4

6 Ndæ! Eibleem zombøe-matøvemēm? Ndego Mbumbukiam, gè-unimanqatín. Yaq Mbumbukiam ndego ta zapaya ndøgo, ndaføyamba-qape me꞉veó. 7 Yaq zo vøezøtéz: Uni Eibleem-gi zi ndígu, ndi-unimanqatinat. 8 Mbumbukiam-qa Manqat, é-møndø-eín, av nqægo: Bawan vini-ak ti-unimanqatinim, yaq Mbumbukiam ndigu ndaføyamba mé꞉zæb. Yaq nakémbá, ndego Eibleem āv gembøe-eín nqægo, “Qo mokho-te, no bawabawan ate ndi꞉gu, matev eqeieqei nøzø-matønumát.” 9 Eibleem Mbumbukiam, gè-unimanqatín, yaq ndego matev eqeieqei vømbō-matanam. Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndigu, ndi-unimanqatinat, av Eibleem ge꞉-unimanqatintam, Mbumbukiam ndigu matev eqeieqei zømatanám.

10 Geté gekha ezoqām ndigu, Mozes-qa guguna manqat-te ndo꞉taza, Mbumbukiam-qa bøi-te ti-ndaføyamba-ez, ndigu møndø-soqoéz. Ti-te ndigu Mbumbukiam yaq-fia ndøtá. Zapa ndøgo, ezoqa kopo mbaín, ndego teqa manqat ate ndægo ndembopaev. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo: Gekha ezoqām ndigu, Mozes-qa guguna manqat ate ndægo paeveav ndigu, ti-te ndigu Mbumbukiam yaq-fia ndøtá. 11 Ndakin bavokho-qapé. Ezoqa kopømba mbaín, guguna manqat mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te te-ndaføyamba-ev. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo: Ezoqam ndøgo tené-ndaføyamba-év, te-unimanqatintat. Yaq géyagét. 12 Keliso toqo-unimanqatin o Mozes-qa guguna manqat toqombo-pavat, ndøgo matev ùnime꞉-vinivinimbá. Zapa ndøgo, Mozes-qa guguna manqat paev mokho-te, ezoqa sa ndígu tíyagát, ndigu uni timbøepavat.

13 Ni bugukhokhof Mozes-qa guguna manqat, paev-qa zigoám. Geté kopømba mbaín. Yaq Mbumbukiam ni yaq-fia taev-qa nigoám, ta zapaya. Geté Keliso ni gènqovotán. Mbumbukiam niqa manqa-zapa-qa yaq-fia, te-te ndégo tenøtá. Unimanqatín. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Gekha ezoqām ndego, tae-te tetøkewat, te-te ndego, Mbumbukiam yaq-fia ndøtá.” 14 Keliso nqanek matev tene-matanám ndøgo: Matev eqeieqei ndøgo, Mbumbukiam ge-ein, bawan vini-ak tezøgo, Keliso Yesu mokho-té qabenøzø-fakhán. Mbumbukiam Eibleem, manqa mbusa āv tembøevé. Yaq ni nqazi-unimanqatinat, Nqova Mbomambaqape bizī꞉ndafem, av Mbumbukiam manqa mbusa ge꞉ve.

Mbumbukiam Eibleem-te manqa mbusa é-møndøvé, yaq váev, Mozes-qa guguna manqat qafakhan

15 Nøfuap! Zo møzøte-zøtéz. Ezoqa manqa tikopo꞉nem neka poev vø-unimanqatinīm, yaq ezoqa nøme kopømba mbaín, tiqa manqat-te, manqat nøme to꞉-awam o tiqa manqat vønqagimēm. Yaq matev até kopó. Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam Eibleem-te geve, ezoqa kopømba mbaín, ti-enendem. 16 Ta manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam Eibleem neka tege zeo-té genøvé. Mbumbukiam-qa Manqat einiáv av nqægo, manqa mbusa tegi zi-tē genøvē, geté tege zeo kopo-té genøvé, Eibleem namba. Ngenek zeo, Kelisó. 17 Noqa manqa mokho nqánek: Mbumbukiam Eibleem namba, poev ge-unimanqatin, yaq viav

3:6 3:6 Gen 15:6 **3:8** 3:8 Gen 12:3; Lom 4:3, 16 **3:10** 3:10 Deut 27:26 **3:11** 3:11 Hab 2:4; Gal 2:16 **3:12** 3:12 Lev 18:5; Lom 8:3 **3:13** 3:13 Lom 8:3; Deut 21:23 **3:16** 3:16 Gen 12:7 **3:17** 3:17 Exo 12:40

430-qa zita-te, Mozes-qa guguna manqat qafakhan, ta guguna manqat ndøgo, kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa manqa mbusa tønqawa, ibugukhokhof Eibleem-te geve. Ta manqa mbusa ndøgo, oskia ndógoát.
18 Ni Mbumbukiam matev mbomømboma, amba Mozes-qa guguna manqat paev mokho-te teni-etoamin, yaq manqa mbusa ndøgo, Eibleem-te geve, ambá khokhó. Geté Mbumbukiam Eibleem matev āv gembøeetoám, av manqa mbusa gembøeve. Yaq-mbá.

Mozes-qa guguna manqat-qa sasae, ndøgo ibusa-ibusa nonqó

19 Av tægoat ndægo, ni tizi-unimanqatinim, ndøgo gigiap-qapē, yaq gê, Mozes-qa guguna manqat, mokho gekhâm? Mozes-qa guguna manqat, ndógo tønefakhán: Ni tàbizi-qeivím, av nqægo, manqa-zapazapa ndøgo, ni qazigoatun, ùnime:-soqá, Mbumbukiam-qa bøi-te. Guguna manqat ndøgo, enzol ezoqam Mozes gembo-etoam, sa ndógo tønégoát, atema Eibleem-ge zeo vømøfakhān, teqa yaq-te, Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve. Guguna manqat, ni nginginam mokho-té qanønifakhán. Ngenek nginginam, Mozés. 20 Geté Mbumbukiam Eibleem namba manqat gi:kopo:nem, ndøgo nginginam mbaín. Mbumbukiam manqat ekezan mbo-eín.
21 Yaq gê, yaq Mozes-qa guguna manqat-a, yaq manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam Eibleem-te geve, qaqae matev tógo? Av taoká. Zapa ndógo, Mozes-qa guguna manqat, ni amba khandi tøni-etoamin, yaq ni Mbumbukiam-qa bøi-te, ambá ndógo tizi:-ndaføyamba-enín, teqa guguna manqat tizimbo-pavatin. 22 Geté Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo: Ni ezoqa ewaqape, manqa-zapa-qá mokho-té qazu:gú, neka ni bazaføgakh mbaín, Mozes-qa guguna manqat tizimbopavat. Yaq nakémbá, Mbumbukiam, ta khandi ndøgo, taqa yaq-te ibugukhokhof manqa mbusa geve, ndígu tezø-etoám, ndigu Yesu Keliso ndi-unimanqatinat.
23 Nqanek unimanqatin matev fakhaneav qagoam, ni Mozes-qa guguna manqat mokho-te, løvønat zigoám, neka ande ndimbula ezoqam me vizî:goam. Geté unimanqatin matev qandovea, ni zîfakhán. 24 Ni guguna manqat-qá mokho-té qazu:goám. Yaq ni tøtøpøtambám ndógo, atema Keliso vømøfakhan. Geté ndego gefakhan, yaq ni Mbumbukiam-qa bøi-te, nqánek qazí:-ndaføyamba-én, ni Keliso tizi:-unimanqatintat.
25 Unimanqatin matev qafakhan, yaq ni ndakin Mozes-qa guguna manqat, sekemba tøpøtønateáv.

Ni mizi-Mbumbukiam-gí-nakheis-én, ni Keliso nqazi-unimanqatinat

26 Zo ate ndøzøte:go, Keliso Yesu nqazo-unimanqatinat, zo mòzo-Mbumbukiam-gí-nakheis-éz. 27 Zo ibøkha iz qazondapem, zo Keliso mokho-té qazotu:gú. Neka zo ndego andé ndabua me zøte-uzáp. 28 Yaq nakémbá zo vinivinimba mbaín, zo Zu ezoqam neka zo bawan viniak, neka zo ezoqa iz ndøzøgo neka zo iz mbain ndozogo, neka zo angana neka zo sakheis. Keliso Yesu mokho-te, zo kopó. 29 Zo Kelisoqa mokho-te tozotugoat, zo Eibleem-gí zí. Yaq zo Eibleem-gi zi tozogoat, zo matev ndòzo-ndapém, taqa yaq-te, Mbumbukiam Eibleem manqa mbusa gembøeve.

3:18 3:18 Lom 4:14 **3:19** 3:19 Lom 5:20; Kel 7:38 **3:21** 3:21 Lom 8:2-4 **3:23** 3:23 Gal 4:3 **3:24** 3:24 Lom 10:4 **3:26** 3:26 Zion 1:12 **3:27** 3:27 Lom 6:3 **3:28** 3:28 Lom 10:12 **3:29** 3:29 Lom 4:13

4

1 Zo mɔ̀zøte-zøtéz, gekha nakhasām ndego, vaev-te eve-qa gigiap ate
ndægo to꞉kawaev, ndego khapelavøqase zua ndego, ndego andé khokho
sasae ezoqam me me꞉gó, oskiá ndøgo, gigiap ate ndægo, teqa ndøgo. 2 Yaq
ndego ezoqam-qá mokho-té gunu꞉gú. Ndígu timbo-kewagét, atema ta
khøuwa-te ndøgo, tege eve gezav, gigiap ate ndægo to꞉kawaev. 3 Até ní-
a, ni Keliso unimanqatinteav qazigoam, ni andé nakheis me zi꞉goám,
neka manqei-qape khafeap matev neka matavap mokho-té qazu꞉goám.
Ni andé tigí khokho sasae ezoqam me zi꞉goám. 4 Geté, khøuwa eqeieqei
qandap, av Mbumbukiam ge꞉zav, ndego ekeza Yo ndokhofotáv, sævam-te
vømɔ̄qan. Até ndegó-a, Mozes-qá guguna manqat mokho-té gunu꞉goám.
5 Ndego tenegeavún ndógo: Ezoqa génqovotáz, ndigu guguna manqat
mokho-te gu꞉goam, yaq ni bizī꞉-Mbumbukiam-gi-nakheis-en.

6 Ni Mbumbukiam-gi nakheis nqazigu, Mbumbukiam niqa mbøni-
te, ekeza Yo-ge Nqova Mbomambaqape ndokhofotáv. Yaq ngenek ni
mokho-te, Mbumbukiam “Tat” mbo-akhaematún. 7 Yaq nakémbá, zo
ambá av nqægo, ande khokho sasae ezoqa me sekembā sozogō. Av
taoká. Zo Mbumbukiam-gí nakhéis. Yaq zo Mbumbukiam yage eqeieqei-
qape zø-etoám, ndøgo ekeza nakheis nonqo ndemendewe.

Pol Galesia ezoqam gezø-fofogim, ndigu guguna manqat-te nango givesez

8 Ibugukhokhof, zo Mbumbukiam zøtezateáv. Zo khape mbumbuk-
qá mokho-té qazotugoám, neka zo ande tigi khokho sasae ezoqam me
vøzøtēgoam. Ezoqa ndigu mbumbuk zø-akhaematún. Geté ndigu uni
mbumbuk-aním mbá. 9 Zo ndakin Mbumbukiam mɔ̀zøte-zøtéz. O,
unimanqatin nqánek. Zo Mbumbukiam me꞉-otév. Geté, áv khané꞉go,
zo khafeap matev-te neka khape mbumbuk-te nqawa ndozo-vesezet,
ndigu bazaføgakh mbain ndigu neka kopømba mbain ndigu, zo tizøtøke?
Gekha zapâ, zo tiqa mokho-te nqawa gone-qa ndozogo, nqawa vozó-
tigi-khokho-sasae-ezoqam-ēz? 10 Zo khøuwa nøme, gigiap-qape zøtezæzá,
løvøyak nøme-te neka viav-te. Yaq zo ndozo-matavap, tozo-khatiwat, zo
Mbumbukiam ndaføyamba me꞉zæzá. 11 No nɔ̀zø-fofogeáp zo. Andē noqa
sasae ate ndægo khokho vøtégō, zo mokho-te bazaføgakh qæ-asazat.

12 Nøfuap! No Zu ezoqám. Geté no ndakin ambá av nqægo, Mozes-qa
guguna manqat mokho-te, ndaføyamba-qa nøgō, Mbumbukiam-qa bøi-te.
No nqazó-pouwe. Zo noqa zøtéqeivát, taqa yaq-te. Até nó-a, no andé zo
me nøtegoám, no zo namba qategoam. Zo no-te mbøni vaev etopøteáv,
atema ndakin. 13 Ta khøuwa-te ndøgo, no zo Mbumbukiam-qa Manqat
ande qate-zømesimat, no enqoni nøvitát. 14 Geté oskiá ndøgo, noqa enqoni
zo viniv qazø-etoam, zo no sanqambeáv neka qasi꞉veáv. Geté zo sòzo-
khatombém. Unimanqatín. Zo no andé enzol ezoqam me o Yesu Keliso
me zøte-khatombém. 15 Zo Mbumbukiam-qa Manqat ande qazøte-yogem,
zo khanakhanakh kandambá qazondapem. No mɔ̀tenøtén. Ta khøuwa-te
ndøgo, zo kopømba tozogoni꞉n, zo ambá zøkeza bøi zokhawai꞉n, no vozonō-
etøomemi꞉n. Zapa ndógo, zo kuku kandambá qazogoam no-te. 16 No
zo unimanqatin manqat nqazø-manqate, yaq gê, no ta mokho-te ndøgo,
møezø-qaqa-ezoqam-en?

4:3 4:3 Kol 2:20 **4:4** 4:4-5 Zion 1:14; Lom 1:3 **4:6** 4:6-7 Lom 8:15-17 **4:10** 4:10 Lom 14:5; Kol 2:16

17 Nandiv khokho nømendim ezoqam, ndigu gawáp zo-te. Geté ndigu
ambá av nqǣgo, zo tøkeam-qa zøgō. Ndigu zo qatozoat-qa mba zøgó, no-
te. Ndigu sa nqánek qazøpoév, zo ti-te gawap tøzøgoat. 18 Gawap taqagoat,
ndøgo qanimáv, matev eqeieqei-te taqagoat. Zo ambá oskia zøgoníṅ,
ambá ta-mba ndø̄go, no zo namba tøtegoat. 19 Nogi nakhei mbomømboma!
No viniv nangó qatøndapét zo zapaya, ate av-té, sævam viniv tundap, tui-
ova, atema Keliso-qa matev zo mokho-te uni vømé-khouwēv. 20 Noqa
poev kandambaqape nqánek: No ndakin zo-té qabanøgó. No amba zo
namba tøtegoniṅ, yaq no manqat ambá ndaføyamba nøzø-manqateíṅ, kuku
matev-us. Zapa ndøgo, no nqova ndafe kandambá, zoqa matev-qa yaq-
te, neka nøzø-fofogeáp.

Sæla neka Hega, tiqa emanqat

21 Zo ezoqam, zo poev ndøzøgo, guguna manqat mokho-te tozotugoat,
gê, zo mozóyogem, guguna manqat, gekha manqāt ndǿ-ein? 22 Av qane-
peawáp nqǽgo: Eibleem nakhei angana menás gimboqaz. Nøme ndego,
tegu sasae sævam Hega-té gemøqán. Geté nøme ndego, ekeza zas-té
gemøqán, Sæla. 23 Tege yo, ndugu sasae sævam-te gemboqan, ndego
ezoqam-qá manqa vøovam-té genøqán. Geté, tege yo, tegu zas-te gemøqan,
ndego ndøgo tenøqán, av Mbumbukiam manqa mbusa geːve. 24 Nqanek
emanqat, yaya ni-etǽ. Nginik sakhei menas, andé poev menas me meːgó,
Mbumbukiam ezoqa namba giː-unimanqatinim. Poev nøme, Sainai olol-
té ge-unimanqatín, Mozes-qa guguna manqat vøzø̄-etoam. Ta matev
ndøgo, andé Hega me meːgó, ndugu khokho sasae sævam, Eibleem-ge
nakhasa anganeam nøme gumboqan. Yaq ta guguna matev mokho-te,
até ní-a, vizî-khokho-sasae-ezoqam-en. 25 Ezoqa ndakin Zelusalem taon-
te, Mozes-qa guguna manqat ndimbopaev, ndigu andé khokho sasae
ezoqam me meːgó, ate av-té, Hega nduigu, ndugu Sainai olol guikhamas,
Alebia manqei-te ndøgo. 26 Geté ni Klisten ezoqam, ni ambá av nqǣgo,
ande khokho sasae ezoqām. Zapa ndøgo, ni Zelusalem ndakinak taon-
ák, ova nqoːgo. Ndøgo andé nigú evó. 27 Tuqa yaq-te, Mbumbukiam-qa
Manqat, āv qane-peawáp nqǽgo,

“Qo khanakhanakh mbá qanegó,
qo sævam, nakheis mbain ndoqogo.
Qo khanakhanakh-us ndø-akhá,
qo nakheis qazøneav qagoam.
Zapa ndøgo, qo qakhapus mba nqoqoyage,
qo nakheis segeqá-goát. Kopoav-qapé.
Av taoká, av sævam nømu nduigu, zivis-us ndugu.”

28 Nøfuap! Nqáe! Mbumbukiam Eibleem-te manqa mbusa ndøvé, yaq
Aezek vøqan. Yaq zo até kopó. Mbumbukiam manqa mbusa ndøvé, zo
vozō-Mbumbukiam-gi-nakheis-ez. 29 Ta khøuwa-te ndøgo, ndego Hega-
ge yo, Ismael, ndego ezoqam-qa manqa vøovam-te geqan, Aezek, ndego
Mbumbukiam-ge Nqova-qa poev-te geqan, soqaqape-té genø-aumám.
Até ndakín-a, matev até kopó. Ndigu ezoqa nøme, zo guguna manqat
paev-qa ndizøgo, ndigu zo soqaqape-té ginø-abét, zo Mbumbukiam-ge
Nqova-te qazofakhaz. 30 Geté Mbumbukiam-qa Manqat, áv khané-
ein? Ndøgo āv qane-peawáp nqǽgo, “Nanduv khokho sasae sævam,

4:22 4:22 Gen 16:15; 21:2 **4:23** 4:23 Lom 9:7-9 **4:26** 4:26 Iblu 12:22; Veve 21:2, 10 **4:27** 4:27 Isa 54:1 **4:28** 4:28 Gen 15:4-5; Lom 9:7 **4:29** 4:29-30 Gen 21:9-10; Zion 8:35

vǫkhofotáv, ekeza yo namba.” Zapa ndǫgo, khokho sasae ezoqam-ge yo, kopǫmba mbaín, zas-anim-ge yo namba, eve-qa gigiap to꞉kawaev. 31 Nǫfuap! Yaq nakémbá, ni ambá av nqægo, andē khokho sasae sævamgī nakheís, neka Mozes-qa guguna manqat mokho-tē qazu꞉gū. Geté ni Eibleem-gu zas-anim-gí nakheís.

5

Keliso ni genqovotan

1 Ni Keliso gènqovotán, guguna manqat-qa mokho-te qazu꞉goam. Yaq ndakin ni nqanek nqovotǫnat matev-te, oskia tàbizi꞉gú. Yaq nakémbá, zo fǫgǫfǫgakh ndǫwaniáp, neka nango ndǫvèsɛ́z, ta viniv-te ndǫgo, ni ande khokho sasae ezoqam me qazi꞉-eqatam. 2 Nqáe! No Pol, nqazǫ́-manqate. Zo ngusu qogǫzat matev mokho-te, Mbumbukiam-qa bǫi-te ndafǫyamba-qa tozogoat, yaq matev ndǫgo, Keliso zoqa gematanam, gezǫ́-tǫkeák. 3 No nqawá qanǫzǫ́-eín: Gekha ezoqām ndego, ngusu qogǫzat matev mokhote, Mbumbukiam-qa bǫi-te ndafǫyamba gone-qa ndego, ndego Mozes-qa guguna manqat ate ndægo bembopáev. 4 Zo gekha ezoqam, zo Mozesqa guguna manqat paev mokho-te, Mbumbukiam-qa bǫi-te ndafǫyamba gone-qa ndozogo, zo mòzoqatáz, Keliso-te. Zo Mbumbukiam-qa kuku matev, zitá qazǫte-wuǫém. 5 Geté ni ezoqam, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape mokho-te nqaziyage, ni ta-mba nqánek qaziotaná: Ni Mbumbukiam ndafǫyamba nqánek genénæmb, ni Keliso tizi꞉-unimanqatintat. 6 Zapa ndǫgo, Keliso Yesu mokho-te, ndǫgo gigiapqapé mbá, ngusum e-má tiqambǫ-kepǫtǫ̀zēm, ó, kepǫtǫzateav vǫgoat. Geté gigiap-qape nqánek, Keliso tizi-unimanqatintat neka kuku matev vǫnígoāt.

7 Zo mbomambá sozongazém, Klisten matev-te. Yaq gê, zo matavap, gekha ezoqām zǫ́-enegim, unimanqatin manqat sekemba paeveav ndozogo. 8 Manqat ndǫgo, ezoqa nǫme zo ndezǫmesim, ambá av nqægo, Mbumbukiam-tē qando-fakhatē, ndego zo gezǫ-akha. Av taoká. 9 Zo mǫ̀zǫte-zǫtéz: Flawa poponǫvem nonqo khapelavǫqase, flawa-te toqotupomogim, yaq ate ndi꞉gu segé-popoéz. Yaq matev até kopó. Khokho nǫmendim manqat khapelavǫqase tǫgoat, yaq ndǫgo segé-khouwév, ezoqa vǫtubām. Ezoqa kopoáv. 10 Geté no āv qate-unimanqatinát nqægo: Zo Mbumbukiam zǫtǫké. Yaq zo tiqa matavap vini ndapeav tǫne꞉gó. Yaq gekha ezoqām ndego, zoqa matavap ndezǫ-enegimit, ndego yaq-fia nqosǫgeap betēndap.

11 Nǫfuap! Gèmbo-mataváp. No amba ezoqa tǫte-zǫmesimɨn, av nqægo, ngusum yà bezǫqogāz, yaq no Zu ezoqam soqaqape-te ambá géveemák. No ezoqa amba zǫmesipǫteav tǫgonɨn, Keliso-qa lǫvǫte mokhote tikhandi꞉z, ndego tae mutui-te genanim, yaq no Zu ezoqam, qaqa ambá genǫgonemák. 12 No nqæmatavap, ndigu ezoqam zo ngusu qogǫzatqa yaq-te matavap ndizǫ-enegim, ndigu sà be-apét, até nqazí-a, bē-ovob.

13 Nǫfuap! Zo Yesu nqovotǫzat matev-té genǫzǫ-akhá. Geté ndego ambá av nqægo, zo nqānek gene-nqovotāz, zo matev vinivinimba sa tozo-matǫnumit, av zǫkeza ndǫzǫmbe-poev. Av taoká. Geté zo kuku matev bezǫgó, yaqyaq-a, vǫe-tǫkeam. 14 Zapa ndǫgo, manqat kopo ndǫgo, Mozes-qa guguna manqat ate ndægo ndǫgutǫve, nqánek: “Ezoqa nǫme-te,

5:6 5:6 1 Ko 7:19; Gal 6:15 **5:9** 5:9 1 Ko 5:6 **5:10** 5:10 Gal 1:7; 2 Ko 11:15 **5:13** 5:13 1 Pita 2:16 **5:14** 5:14 Lev 19:18; Lom 13:9

kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go." 15 Geté zo izuizu tozo-keføngimat, neka kopømba ande av søvakha gigiap ndi:gu, izu kha vøzǿløgāt, zo aiyá qagó, andé vøzøté-khoumbām.

Nqova Mbomambaqape-qa matev neka kha-qa poev matev

16 No zo āv qazømbé-eín nqægo: Zo Nqova Mbomambaqape-qá mokho-té qanuyagé, ndego zo bēnøzøgim. Yaq zo manqa-zapazapa zógoák, av zøkeza kha ndømbøe-poev. 17 Kha-qa poev, Mbumbukiam-ge Nqova namba, gènøfeáp. Neka Mbumbukiam-ge Nqova, ezoqam-qa kha-qa poev namba ndē:nøfēāp. Qaqa ndøgó, yaqyaq-a. Yaq nakémbá, matev eqeieqei ndøgo, gone-qa ndoqogo, kopømba mbaín toqogo. 18 Geté zo Nqova Mbomambaqape tezømbo-megetat, yaq ndøgo viní. Zo ndakin ambá av nqægo, Mozes-qa guguna manqat-qa mokho-te sekembā søzøtu:gū.

19 Ni kha-qa poev mìzi:nøtén. Taqa poev nqánek: Mambe okho matēv, neka sakhei o angana qovesam matēv, neka gekha manqa-zapazapa nøme ndøgo, av nqægo. 20 Neka kha-qa poev nøme nqánek: Tae khøuwiap vizap matēv o mbumbuk akhayam matēv, neka manqa-sisi matēv, neka sanqambap matēv, neka manqa itumbam matēv, neka gigiap qovet matēv, neka qaqa matēv, neka qakeza kha eqawat matēv, neka qaqae matev. 21 Neka kha-qa poev nøme nqánek: Ova matēv neka ibøkha soqa izam matēv neka lou loge møqæ matēv neka gekha matev soqøsoqa av nqægo nøme ndøgo. No nqawá qanøzǿ-eín, av bugukhokhof qazømbe-manqatam: Gekha ezoqām ndigu, matev av nqægo ndimatanam, ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te gemǿ-fakhazák.

22 Geté mokho ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova-te ndøndo-fakhate, nqánek: Kuku matēv, neka khanakhanakh matēv, neka sambi matēv, neka aiyaiyav matēv, neka tanøtanakh matēv, neka matev mbomømboma gone matēv, neka matev eqeieqei-te tøkenømbem matev, 23 neka qakeza kha voat neka eqeieqei nøzøgim matev. Nqanek matev ate nqægo, guguna manqat kopo nqawateáv. 24 Gekha ezoqām ndigu, Keliso Yesu-gi, ndigu ekeza kha-qa poev sekemba gembó-pavaták. Ndigu kha-qa poev, tae mutui-té ginø-tøkeém, poev soqøsoqa ate ndægo namba. 25 Ni Nqova Mbomambaqape, khandi ndakinak gini-etoam, ni ndégo teabeni-nøzøgím. 26 Ni bizi-khambùvăp, neka yaqyaq-a qaqa biziløòzǔ, neka yaqyaq-a ova bizi-manqàtē.

6

Qo gigiap ndøgo toqǿpeá, av qoqote-ogeakh

1 Nøfuap! Zo mokho-te ezoqa nøme manqa-zapa tego, yaq zo ezoqa, Nqova Mbomambaqape nanduzumbu-gu, ndego gèmbo-tøkeém. Kuku matev-ús. Geté zøkeza kha, gèqeiví. Soqaín ndøgo, teqa matev, atē zō-a, manqa-zapa-te tø-itub. 2 Zo yaqyaq-a, viniv eqawat-qa yaq-te, gètøkeám. Av tøzøtegoat ndægo, zo Keliso-qa guguna manqat o-mba zombøé-ndapát. 3 Gekha ezoqām ndego, ndematavap, av nqægo, ndego ezoqa nøme gèløvubām, getē ndego ezoqa kandambaqapē mbā, ndego ekeza kha gèmbøe-khavozumít. 4 Ezoqa ewaqape ekeza matev, yà begevewát. Eqeieqei tøgoat, yaq qo kopømbá, khanakhanákh. Geté kopømba mbaín,

5:17 5:17 Lom 7:15-23 **5:19** 5:19-21 1 Ko 6:9-10 **5:24** 5:24 Lom 6:6; Kol 3:5 **5:26** 5:26 Filip 2:3 **6:1** 6:1 Met 18:15 **6:2** 6:2 Lom 15:1

toqote-khambuvupat av nqægo, qoqa matev eqeieqeī, getē ezoqa nøme-
qa matev soqaīn. 5 Zapa ndǿgo, ezoqa ewaqape, ekeza viniv ndøzǿgó,
ndi-eqægeapet.
6 Gekha ezoqām ndigu, Manqat Mbomambaqape ndi-upøgim, ndigu yà
bembo-tøkeé, ndego nde:zømesim, gigiap qaniqanimav-te.
7 Zo zøkeza kha mbøe-khavòzā́m, av nqægo, Mbumbukiam zimbøē-
khavozømēm. Ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam tembøe-khavozam.
Gèmbo-mataváp. Gekha gigiāp ndøgo, toqo-ogeakh, qo ndǿgo toqópeá.
8 Qo manqa-zapazapa, ande gigiap soqøsoqa me toqo-ogeakh, yaq ngi:wat
matev qotøndé-pe:tát. Geté Nqova Mbomambaqape toqombo-pavat
neka matev eqeieqei toqo-matønumat, kopømba ande av avøe gigiap
eqeieqei me toqote-ogeakh, yaq qo khandi miavmiav qotøndé-pe:tát.
9 Yaq nakémbá, ni matev eqeieqei matanam-qa yaq-te, bini-ewèzā́t.
Zapa ndǿgo, khøuwa eqeieqei-te, ni avøe gigiap eqeieqei-qape zindúpeá,
ni yovitav tøgoat. 10 Yaq nakémbá, gekha khøuwā ndøgo, ni kopømba
tøgoat, ezoqa nøme matev mbomømboma tizizø-matønumat, ni sà bizizø-
matanám. Bugukhokhof matev mbomømboma, ndígu tizizǿ-matanám,
ndigu ni namba Keliso nqazi-unimanqatinat.

Gigiap-qape nqánek, Mbumbukiam khandi ndakinak gini-etoam

11 No nqanek manqat-qase, nøkeza zendá qate-peaomít. Zøtéqeivīm!
Taqa peawap kandakandá.
12 Ndigu ezoqam, zo ngusu qogøzat-qa yaq-te nditøpøtøzat, ndigu Zu
ezoqam-te, iz kandakanda ndape-qa mba ndøgó. Ndigu sa tinigoatún
ndǿgo: Soqaín ndøgo, ezoqa soqaqape-te ti-ab, ndigu ezoqa Keliso-qa
yaq-te ti:zømesimat, ndego tae mutui-te gitøkewem. 13 Ndigu ekezan,
Mozes-qa guguna manqat pøpøvumáv, oskiá ndøgo, ngusum ndizø-
qogøzat. Geté ndigu zo ngusu qogøzat-qa tizømbigú ndǿgo: Tīabiti-
khambuváp, av nqægo: Zo tiqa manqat o-mba zotondapé, taqa yaq-te.
14 Geté no nikeza Evezøza Yesu Keliso mba nøté-khambuvupát, ndego
ni zapaya tae mutui-te genanim. Te mokho-te, manqei-qape gigiap
neka matev, mǿndønaním, no-te. Neka no nøkezan, manqei-qape matev-
te, vøtō-nanim. 15 Ndøgo gigiap-qapé mbá, ngusum e-má tiqambø-
kepøtǿzēm, ó, kepøtøzateav vǿgoat. Geté gigiap-qape nqánek, Mbum-
bukiam khandi ndakinak geqa-etoam. 16 Gekha ezoqām ndigu, nqanek
manqat ndimbopaev, Mbumbukiam-qa sambi matev neka tanakh
matev ndǿgoát, ti namba. Ndigu ezoqam, unimanqatin Mbumbukiam-
gí Izlael ezoqám.
17 Noqa vaev manqat nqánek: No ezoqa viniv nøme mba benømbòvē.
Zapa ndǿgo, no nqama ee nqanǿgó, no ezoqa gizumbam, no Yesu-qa
sasae nqægo.
18 Nogi Klisten nøfuap. Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa kuku matev
ndǿgoát, zo namba.
Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

6:5 6:5 Lom 14:12 **6:6** 6:6 1 Ko 9:11, 14 **6:7** 6:7-8 Lom 8:13 **6:15** 6:15 Gal 5:6; 2 Ko 5:17
6:17 6:17 2 Ko 4:10

Efesus
Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Efesus taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Efesus taon Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Ta khøuwa-te ndøgo, Pol nqanek pepa gepeawam, ndego Lom taon-té geyagám. Ndimbula mokho-té gunu:goám. Gaman ezoqam, ndego ta zapaya ndógo tini-møvøinám, ndego ezoqa Yesu-qa yaq-te ge:zømesimam. Pol nqanek pepa, Tikikus mbo-etoám, yaq ngenek Efesus taon-te vøndap.

Nqanek pepa, ndigu Klisten ezoqam, Efesus taon-te giyagam, bètøkhæ-geveømém, yaq taqa zita-te, ndigu Klisten ezoqa nøme, taon vinivinimba nøme-te giyageapam, bezø-etoam, yaq até ndigú-a, bēgeveømem. Efesus taon ndøgo, kandambaqapé. Ta manqei-te ndógo tøgó, ndakin khøuwa Teki *(Turkey)* ndimbo-akhayam. Ta khøuwa-te ndøgo, Efesus taon-te ndøgo, bisnis kandakanda ndøgoám, neka ndugu khape mbumbukiam Atemis, tuqa khoev kandambaqape vøgoam.

Klisten ezoqam ndigu, Efesus taon-te giyagam, nøme kopokopo ndigu, Zu ezoqám. Geté ezoqa kopoáv, ndigu bawan vini-ák. Pol nqanek pepa mokho-te, nginik Klisten ezoqam, āv gezømbe-peawám nqægo: Ezoqa ewaqape ndigu, ndi-unimanqatinat, ndigu Keliso mokho-te, kopó. Neka nøme nqánek: Ni Klisten bawan ezoqam, ni Keliso-qá khá, neka ndego nigí kawá. Neka ezoqa ndigu, ndi-unimanqatinat, ndigu andé khoév. Ta khoev-qa mui-uk, Kelisó. Neka nøme nqánek: Ni Klisten bawan ezoqam, andé Keliso-gú sævám.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. No nqanek sasae nqægot, ndøgo Mbumbukiam-qá poév.

Nqanek pepa zo-té qatø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi ezoqam, Efesus taon-te nandozo-yage, zo Keliso Yesu uni ndøzømbøe-paev.

2 Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev, ndøgoát zo-te.

Matev mbomømboma, Mbumbukiam ni Yesu mokho-te gini-etoam

3 Ni Mbumbukiam-qa iz, zí-eqatát, ndego nigi Evezøza Yesu Keliso-ge Mbumbukiam neka Eve. Keliso mokho-te, ndego ni matev mbomømboma ate ndægo ni-etoám, ndøgo yan-te ndøndo-okho, niqa Klisten matev tøke nonqo. 4 Mbumbukiam manqei-qape, okhokho-té genø-khakheinám. Yesu Keliso mokho-te, ndego ni é-møndø-vevendám. Ni tegí ezoqam zígoát, neka teqa bøi-te ndaføyamba neka manqa-zapa-yav vizígoāt. Mbumbukiam kuku matev, é-møndømbøe-goám ni-te. 5 Yaq ndego é-møndæpøoá, ni gé-uponó, neka Yesu Keliso mokho-te, tegi nakheis vizígoāt. Nqanek Mbumbukiam-qá poev qanimav-qapé. 6 Ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qá iz bete-eqawát. Teqa kuku matev qanimav-qapé, ni-te. Yaq-mbá segeni-etoám, te mokho-te ndego, ndembøe-khafuat. 7 Keliso-qa kouk mokho-te ndøgo,

1:1 1:1 Kel 18:19-21; 19:1 **1:3** 1:3 Ef 2:6 **1:4** 1:4 Zion 15:16 **1:5** 1:5 Zion 1:12 **1:7** 1:7 Ef 2:7; Kol 1:14

qawa, ni gènqovotán, neka niqa manqa-zapazapa vømbø̄e-navøem.
Mbumbukiam-qa kuku matev, khàpe mbøe-khouwév, 8 ni gini-etoam.
Teqa matavap loloakh neka teqa otevat kandambaqape-te,
9 Mbumbukiam matev āv tenegó, av bugukhokhof matavap ge꞉ve.
Yaq matev ndøgo, ibugukhokhof khonoam-te qagoam, matev ate
ndægo, Keliso mokho-te tematanam, ni vøenømand. 10 Mbumbukiam-qa
matavap, khonoam-te qagoam, nqánek: Uni khøuwa-in timø-khantaz,
ndego gigiap ate nqægo gekhakheinam, yan-te nqo꞉go neka manqei-
qape-te nqago, segépizám. Yaq kawa kopo mé꞉goát. Kawa sa ndégo,
tégoát, Keliso. 11 Te mokho-te, ni Mbumbukiam tene-vevendám ndøgo:
Ni tegé ezoqam zígoát, ate av-té, av ndego bugukhokhof ge꞉pøoa. Zapa
ndøgo, gekha matavap neka poēv ndøgo, Mbumbukiam ndømbogo,
ndego segé-matanám neka matev segéfakhán. 12 Mbumbukiam tene-
matanám ndøgo: Ni bugukhokhof ezoqam mokho-te, ni Keliso-te mba
qeitø-tambat, Mbumbukiam-qá iz bete-eqawát.
13 Yaq até zó-a, vozō-Keliso-gi-ezoqam-ez, zo unimanqatin manqat
qazoyogem, ndøgo Manqat Mbomambaqape, zoqa khandi-qa yaq-te.
Yaq zo Keliso qazo-unimanqatinim, Mbumbukiam mbusa ndømøpá, zo-
te, av nqægo, zo tegí. Ta mbusa ndøgo, Nqova Mbomambaqapé. Ndégo,
Mbumbukiam manqa mbusa ge꞉ve, tendo-khofotav. 14 Ngenek Nqova
Mbomambaqape, andé khakhatáp, av nqægo, vaev khøuwa-te, ni matev
ate ndægo ndìzimø-ndapém, av bugukhokhof manqat ge꞉-ein, ta khøuwa-
te ndøgo, ndego ni uni te꞉khatomb, ni Mbumbukiam-gi ezoqam. Yaq
Mbumbukiam-qá iz bete-eqawát.

Pol-qa ike manqat neka guliguli manqat, Efesus ezoqam-qa yaq-te

15 No ande qate-ewag av nqægo, zo Evezøza Yesu qazo-unimanqatinim
neka zo Mbumbukiam-gi ezoqam-te ate ndi꞉gu kuku ndøzøgo, 16 yaq
no Mbumbukiam-te ike manqat oskia nombo-manqaté, zoqa yaq-
te. No zo oskia nøzø-mataváp, noqa guliguli manqat-te. 17 No
āv qate-guligulimatún nqægo: Nigi Evezøza Yesu Keliso-ge Mbum-
bukiam, ndego nigi Tat bazaføgakh-qape, yan-te ngo꞉yage, zo Nqova
Mbomambaqape bezø-etoám. Yaq ngenek zo matavap loloakh bezømbē-
etoam neka Mbumbukiam-qa yaq-te bezømbē-vevezam, yaq zo Mbum-
bukiam uni vøezøtez. 18 Neka no āv qate-guligulimatún nqægo:
Zoqa matavap tàbezømbe-mboqoé. Yaq zo vøzøté-zøtēz, gekha matev
mbomømbomā ndøgo, ni te-te nqazio-tana, ndego tini-etoam. Mbum-
bukiam zo tegi ezoqam, matev kandakanda mbomømboma kopoav-
qapé tezø-etoam. Ndego zo ta zapaya ndógo tezømbe-akhá. 19 Neka
zo teqa bazaføgakh-qape tønezøtéz, ni-te nqøu-sasaeat, ni ndego nqazi-
unimanqatinat. Nqanek bazaføgakh, bazaføgakh nøme ate ndægo,
ùnime꞉-løvuám. Nqanek bazaføgakh, ni-te nqøu-sasaeat, até kopó, av
bazaføgakh ndægo, 20 Mbumbukiam Keliso løvøte-te ge꞉khandi꞉v neka
ekeza nakeamo zenda-te, yan manqei-te nqo꞉go, qonam nonqo vømbō-
etoam. 21 Yaq Keliso uni ova-ín gono꞉gó. Ndego ezoqa nekā nqova,
tigi megetapak neka vesøtapak, neka ndigu bazaføgakh-us ndigu neka
kawakawa-za neka iz-akhayapak ate ndi꞉gu, ùnime꞉-løvubám. Ta-mbá
mbá, ndakin nqaziyage. Geté até ndøgó-a, megemege-te yage ndo꞉go.

1:9 1:9 Lom 16:25 **1:10** 1:10 Kol 1:16, 20 **1:11** 1:11 Lom 8:28-29 **1:14** 1:14 2 Ko 1:22 **1:17** 1:17 Kol 1:9 **1:19** 1:19 Kol 1:11 **1:20** 1:20 Psa 110:1; 2 Ko 13:4; Kol 2:12 **1:21** 1:21 Kol 1:16; 2:10

22 Mbumbukiam matev ate ndægo, teqá zenda tokhotapak mokho-té genøvé, neka ni Klisten bawan ezoqam, kawa ndégo tinivé, matev ate ndægo, teqa mokho-te betūːgoat. 23 Ni Klisten bawan ezoqam, ni Kelisoqá khá. Keliso, ndego manqei-qape-te ate nqægo, gigiap ate ndægo mokho-te ndøugu, ndego Klisten bawan ezoqam mokho-té gunuːyagé, kha ndēzø-tønøyām.

2

Mbumbukiam tanakh ginigu
Yesu Keliso mokho-te khandi gini-etoam

1 Zo bugukhokhof Mbumbukiam-qa manqat qazo-sanqawam neka manqa-zapazapa qazo-matønumam, zo pakhaezat zogoám. 2 Ta khøuwate ndøgo, zo manqei-qape-qá matev soqøsoqa zombopavám, neka nqova soqøsoqa, ndigu nqanek manqei-qape-te ngiyage, tigi kawa-qa manqat o-mba vozombøē-ndapam. Ngenek ndégo, ezoqam-qa mokho-te nduːsasaeat, ndigu Mbumbukiam-qa manqat ndisanqawe. 3 Até níːa, ni ezoqa ewaqape, bugukhokhof āv tiziːyagám. Ni nikeza kha-qa poev, sĭzimbo-takát, ndøgo ni qa-itumbat. Gekha matev neka matavap soqøsoqā ndøgo, ni qazimbo-matøvememːin, ni sĭzigonemín. Ni até kopó, av ndigu ezoqam ndiːgu. Até níːa, ni Mbumbukiam-qa qaqa ndĭziqeivimín.

4 Geté Mbumbukiam, tanakh khàpe mbøe-khouwév ni-te. Zapa ndøgo, teqa kuku matev kandambá. 5 Ni manqa-zapazapa-te qazuːgoam, ni pakhaenat zigoám. Geté Mbumbukiam, Yesu Keliso mokho-te, ni mønd-khandíːn. Unimanqatín. Zo teqa kuku matev-té qazøte-khandíːz. 6 Mbumbukiam ni Keliso namba geːkhandiːn, ndego ni te namba qonam nonqo ni-etoám, yan manqei-te nqoːgo. Keliso Yesu mokho-té genøniːetoám. 7 Ndego tenegó ndøgo: Khøuwa ate tiːgoat, megemege-te ndoːgo, ezoqa āv tiabiti-qeiví: Teqa kuku matev, kandamba tantáv. Ndøgo gèløvuám, ezoqa ewaqape-qa kuku matev. Unimanqatín. Teqa kuku matev, kandamba tantáv ni-te, ndego ni Keliso Yesu mokho-te giːnømand. 8 Zo Mbumbukiam-qá kuku matev-té qazøte-khandíːz, zo Yesu qazounimanqatinim. Zo ambá av nqægo, zøkeza matev matanam mokhotē qazøte-khandīːz. Av taoká. Ndego zo khandi, yaq-mbá segezø-etoám. 9 Zo ambá av nqægo, sasae-qape zøte-khanøzēm. Yaq nakémbá, ezoqa kopømba mbaín, tiːkhambuvupat. 10 Zapa ndøgo, ni Mbumbukiam ndøkhakheinømbém, av ndakin nqaziːgu. Ndego ni Keliso Yesu mokhote, tene-khakheinømbém ndøgo: Ni matev eqeieqei zígoát, ta matev eqeieqei ndøgo, Mbumbukiam ni gone nonqo gekhakheinam.

Yesu mokho-te, ni kopó

11 Zo gèmbo-mataváp, zo bawan vini-ak: Zo bugukhokhof, bavokhoak zogoám. Neka Zu ezoqam, ndigu ngusum giqogavatun, zo ngusu qogøzatav ezoqam zø-akhaemám, neka khokho ezoqam vøezæbam. (Geté nqanek ngusu qogøzat matev, ezoqa ndømatønumatún.) 12 Ta khøuwate ndøgo, zo Keliso mbaín. Izlael ezoqam-te, zo bavokho-ak zogoám. Zo ambá av nqægo, Zu ezoqam zogoám, Mbumbukiam geveataz. Yaq

1:22 1:22 Psa 8:6 **1:23** 1:23 Ef 4:10, 15; Lom 12:5; Kol 1:18 **2:1** 2:1-5 Kol 1:21; 2:13 **2:2** 2:2 Kol 3:7; Tait 3:3 **2:3** 2:3 Kol 3:6 **2:4** 2:4-5 Lom 6:11-13 **2:6** 2:6 Kol 2:12 **2:9** 2:9 1 Ko 1:29-31; 2 Tim 1:9 **2:10** 2:10 Tait 2:14 **2:12** 2:12 Kol 1:21; Lom 9:4

zo Mbumbukiam-qa poev mokho-te yageáv, ndego Izlael namba gi:-unimanqatintam. Zo Mbumbukiam zøtezateáv neka te-te tabeáv, nqanek manqei-qape-te. 13 Geté ndakin, zo Keliso Yesu mokho-té qazotu:-yagé. Zo ezoqam, bugukhokhof qambaqape qazogoam, zo ndakin Keliso-qa kouk mokho-te, avønín qazøtøndo-fakház.

14 Ngenek Keliso, sambi matev nindapavún. Zu bawan-ak neka bawan vini-ak, ndégo tetøkunú, ni bawan vønīkopo. Sinøndakha ndigu, gu:wabam, ni qaqatønotam, ndego gènqaozó. Ekeza khá gene-nqaozó, neka qaqa matev, yaqyaq-a qanimbu-goam, vø̄-evøzam. 15 Mozes-qa guguna manqat, ndego mø̀ndø-sisizám, matev ate ndægo, ezoqa gi:zømesimatun. Ndego tenegó ndøgo: Ekeza kha mokho-te, niqa bawan menas tàbete-tøkuá, ni bizī-bawan-kopo-en, neka sambi binīgu. 16 Yesu tae mutui-te genanim, ndego qaqa matev gèkhoutáv, ni yaqyaq-a qanimbu-goam. Ni bawan menas qanigoam, ndego sègetøkunú, ni vizī-bawan-kopo-en, neka ni Mbumbukiam namba vø̄etøkunu. 17 Yesu nqanek manqei-qape-te gegeavun, ndego sambi manqat namba me:geavún, ti-te ndigu, avønin ndimbogo, Zu bawan-ak, neka até zo-té-a, zo bawan vini-ak, qambaqape ndozotøndogo. 18 Unimanqatín. Yesu mokho-te, ni Zu bawan-ak nekā zo bawan vini-ak, kopømbaqapé, Mbumbukiam-ge Nqova kopo mokho-te, Tat-qá avønin-té qazinø-niáv.

19 Yaq nakémbá, zo ndakin ambá av nqǣgo, manqei vini-ak neka bavokho-āk. Geté até zó-a, mòzo-mo-manqei-anim-éz, Mbumbukiam-gi bawan namba, ndigu Zu ezoqam, neka até zó-a, vozō-Mbumbukiam-gi-ezoqam-ez. 20 Zo andé khoév. Ta khoev ndøgo, Mbumbukiam ndøwevét. Uk ndøgo ge-asaz, Keliso-gí u-aním neka Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqám. Yaq Keliso Yesu ekezan, ndego mui-úk. 21 Khoev ate ndægo, ngének gegeawát, ndæføgakhat. Neka Evezøza mokho-te, nqanek khoev sège-khouwevtét. Yaq gemø-Mbumbukiam-qá-khoév. 22 Keliso mokho-te, até zó-a, søzøtumú-Mbumbukiam-qá-khoev-éz, ezoqa nøme namba, ndego ndewevet. Yaq tege Nqova Mbomambaqape, nqanek khoev mokho-té gunú:goát.

3

Pol-qa sasae, bawan vini-ak-te gego

1 Yaq nakémbá, no Pol, no zo bawan vini-ak, Mbumbukiam-qa Manqat Keliso Yesu-qa yaq-te nqate-zømesim, yaq ta zapaya ndimbula mokho-te nqatu:gu, nòguligulimatún, zoqa yaq-te.

2 Zo àbozo-yogém ndøgo, Mbumbukiam nqanek sasae genø-etoam, zo Manqat Mbomambaqape tøte-zømesimat, teqa kuku matev-qa yaq-te. 3 Matavap ndøgo, khonoam-te qagoam, Mbumbukiam mø̀ndøveáz, no vø̄enømand. No bugukhokhof elavøqase mø̀ezø-peawám, taqa yaq-te. 4 Yaq zo nqanek manqat tozo-geveømem, zo ndø̀zøte-zøtéz, no nøtenat nqanø̂gó, Keliso-qa yaq-te, ndøgo bugukhokhof khonoam-te qagoam. 5 Ibugukhokhof, ezoqa yage gimønøzumavun, zøtezateáv, taqa yaq-te. Geté ndakin, Mbumbukiam tege Nqova mokho-te, tegi u-anim neka manqa vevezam ezoqam, mø̀ndøzø-veáz. 6 Matev, khonoam-te qagoam, nqánek:

2:13 2:13 Kol 1:20 **2:14** 2:14 1 Ko 12:13 **2:15** 2:15 Kol 2:14 **2:16** 2:16 Kol 1:20, 22 **2:17** 2:17 Isa 57:19 **2:19** 2:19 Ef 3:6 **2:20** 2:20 1 Ko 3:11 **2:21** 2:21 1 Ko 3:16 **2:22** 2:22 1 Pita 2:5 **3:1** 3:1 Filip 1:7, 13 **3:2** 3:2 Kol 1:25 **3:3** 3:3 Ef 1:9-10; Kol 1:26 **3:6** 3:6 Ef 2:13, 16-19

Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape mokho-te, bawan vini-ak, ndakin mɔ̀ndø-bawan-kopo-éz, Izlael ezoqam namba, neka vɔ̄-kha-kopo-ez. Yaq Keliso Yesu mokho-te, até bawan vini-ák-a, Mbumbukiam-qa matev mbomømboma ndø-upøgimít, av Mbumbukiam Zu ezoqam-te manqa mbusa ge꞉ve.

7 Mbumbukiam kuku mbogoám no-te. Yaq teqa bazaføgakh mokho-te, no mùtumu-Manqat-Mbomambaqape-gé-sasae-ezoqam-én. 8 Mbumbukiam-gi ezoqa nøme ate ndi꞉gu, no mɔ̀ndø-løvumbumím. Geté no Mbumbukiam teqa kuku matev mokho-te, tene-veatán ndógo: Bawan vini-ak, Manqat Mbomambaqape nøté-zømesimát, teqa matev mbomømboma-qa yaq-te, ndøgo ni Keliso mokho-te gini-etoam. Ta matev mbomømboma ndøgo, kopømba mbaín tizi-geveømem. Khàpumukhouwév. 9 Mbumbukiam, ndego manqei-qape neka gigiap ate nqægo gekhakheinam, no sasae nqánek genø-etoám: No teqa matavap ndøgo, ibugukhokhof ekeza mokho-te qakhonawam, ezoqa yage gimønøzumavun, ezoqa ewaqape nøzømbé-ovøemát. 10 Mbumbukiam tene-matanám ndógo: Klisten bawan ezoqam mokho-te, ndego ndakin ekeza matavap loloakh vinivinimba, nqova-gi kawakawa-za neka iz-akhayapak mé꞉zømás, ndigu ova ngo꞉yage. 11 Matev ndøgo, Mbumbukiam nupøkhan mba gepøoa, ndego mɔ̀ndø-matanám. Keliso Yesu-qá mokho-té genøgó, ndego nigi Evezøza. 12 Te mokho-te, ni ezoqa nqazi-unimanqatinat, kopømbaqapé, Mbumbukiam-té qazinó-okhoát. Kha føgakh-mbá neka møe mbaín. 13 Yaq nakémbá, zo mbøni bezɔ̀vāev, noqa yage føgakh-qape-qa yaq-te, ndøgo zo zapaya qanøfakhan. Zapa ndógo, ndøgo zoqá tøke nonqó. Ta mokho-te ndøgo, zo yage eqeieqei-qape zøtéqeivím.

Yesu Keliso-qa kuku matev ni-te

14 Yaq nakémbá, no Tat-qa megemege-te, katuk nomøkuiám, neka teqa iz nqæ-ēqāwāt. 15 Bawabawan ate ndægo, yan-te nqo꞉go neka manqei-qape-te nqago, zapa ndégo. 16 Mbumbukiam, ndego matev kandakanda mbomømboma kopoav-qapé, niqa tøke nonqo. Yaq nakémbá, no āv qambøe-vi꞉matún nqægo: Ndego zo tege Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, bazaføgakh bezø-etoám. Yaq zo bazaføgakh-us zógoát, zoqa mokho-te. 17 Yaq Keliso, zoqa unimanqatin matev mokho-te, zoqa mbøni-te betū꞉yage. Yaq zo matev ate ndægo, kuku matev-us vōego. Yaq zo ande tae me ndægo, lu manqei pakoa-te qamø-mbuvøem, føgøføgakh zówaniapát. 18 Yaq zo Mbumbukiam-gi ezoqam ate ndi꞉gu nøme namba, tønezøtéz, av nqægo: Keliso-qa kuku matev-qape, ni-te ndømbogo, sà tønømá. Taqa vøndæv neka taqa sekeat neka taqa eqæv neka taqa igian, kandambá tantáv. 19 Unimanqatín. Ni manqei-qape ezoqam, ni kopømba mbaín, teqa kuku matev ate ndægo uni tizi꞉nøten. Geté no Mbumbukiam-te, āv qate-vi꞉matún nqægo: Zo Keliso-qa kuku matev tønezøtéz. Yaq Mbumbukiam-qa matev mbomambaqape, ekezan-te ndøugu, até zó-a, ùni tabezømbe-tøtøvøyám, zo mokho-te.

20 Mbumbukiam-qa bazaføgakh, kandamba tantáv, ni mokho-te nqøu-sasaeat. Gekha viam manqāt ndøgo, ni te-te nqanigu, neka gekha matavāp ndøgo, nqazi-matavap, teqa tøke kopømbaqapé, unimé꞉-løvuám. 21 Teqa iz, bèto-eqawát, Klisten bawan ezoqam mokho-te. Ta zapaya ndøgo, ndego

3:7 3:7 Kol 1:25 **3:8** 3:8 1 Ko 15:9-10 **3:12** 3:12 Zion 14:6; Lom 5:2 **3:17** 3:17 Zion 14:23; Kol 1:23; 2:7

Keliso Yesu mokho-te gematanam, teqa iz miavmiav be-eqawát, atema ezoqa ewaqape yage vømønøzumīt.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

4

Ni Klisten ezoqam ate nqazi:gu, ni Keliso-qá khá

1 No Evezøza-qa sasae zapaya, ndimbula mokho-te nqatu:gu, no nqazó-pouwe: Zo Mbumbukiam gezøndo-akha, tegi ezoqam tozogoat, zo matev eqeieqei-té qayageáp. 2 Zo zøkeza iz ndø-eqàwăt. Geté zo aiyaiyav matev-té qayageáp, ezoqa nøme namba, neka zo mbøni nqosøgeap nakha-nakhamas-te ndø-upòǵĭm. Neka kuku matev até bezøgó yaqyaq-a. Ezoqa matev soqøsoqa timatønumat zo-te, zo matev nakhamas-te ndø-qavøinàmăt. 3 Zo Nqova Mbomambaqape mokho-te qazo-kopo-ez, yaq zo bazaføgakh ndø-asøzú. Ta sambi matev-te ndøgo, ezoqa ndøtøkuzuat, até vøyageáp. 4 Ni Mbumbukiam-gi ezoqam, ni kha kopó. Neka Nqova Mbomambaqape kopo me:gó. Neka até matev kopo me:gó, zo ndozotó-taza, tozondapem, ma Mbumbukiam gezømbe-akha. 5 Neka Evezøza kopo me:gó. Neka unimanqatin matev kopo me:gó. Até ibøkha iz upøgim matév-a, kopo me:gó. 6 Até Mbumbukiám-a, kopo me:gó, ndego ezoqa ewaqape-ge Tat. Ezoqa ewaqape, ndégo tezømbo-kawaevát. Neka ezoqa ewaqape mokho-te, ndégo tunu:-sasaeát. Neka ndego ezoqa ewaqape mokho-té gunu:gú.

7 Ni ezoqa kopokopo ate nqazi:gu, Keliso teqa kuku matev mokho-te, matev vinivinimba ni-etoám, av ekezan qambøe-pøovam. 8 Keliso ni matev ndini-etoam, taqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo:

“Uni ova-in nqo:go geqavig,
ndego pingim-ak ndøkhatób, namba gi:qavig.
Yaq ndego ekeza ezoqam,
khanakhanakh matev zø-etoám.”

9 Nqanek manqat qa-ein, av nqægo, “ndego geqavig,” ndøgo ni āv qani-nømendím nqægo: Keliso bugukhokhof, nqanek manqei-qape-té gendovís. 10 Ndego ezoqam, ibugukhokhof gendovis, ezoqam ndégo, uni ova-in nqo:go geqavig, neka yan uni vøe-løvuam. Ndego teneqavíg ndøgo: Gigiap ate ndægo, yan-te nqo:go neka manqei-qape-te nqago, tèabete-tønøyám. 11 Yaq ndego ni Klisten bawan, sasae ezoqam ni-etoám. Nøme tegí u-anim ndógoát, neka nøme tegi manqa vevezam ezoqam vógoāt. Neka ezoqa nøme ndígu, ezoqa nøme Keliso-te yozoat-qa ndigu. Neka nøme ndígu, Mbumbukiam-gi ezoqam ndizø-keoge. Neka nøme ndígu, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ndi:zømesim. 12 Keliso nginik ezoqam, ni Klisten bawan tøke nonqo ni-etoám. Yaq ni Mbumbukiam-gi ezoqam, teqa sasae eqeieqei bizi:gú, neka Keliso-qa kha betē-bazaføgakh-us. 13 Tiqa sasae, sà bemá, atema ni ate nqazi:gu, niqa unimanqatin-te neka niqa nøtenat-te, Mbumbukiam-ge Yo-qa yaq-te, bizimĭ-kopo-en, neka Klisten matev-te bizimĭ-findam neka ande av Keliso ekezan nde:go, bizimĭ-kopømba-en.

14 Yaq ni ande av nakhei nqonqon ndi:gu, neka ande av khagua ndægo, khamøe ndøngetøyam, neka ande av gagayag ndægo, khamøe ndøpøogim,

4:1 4:1 Kol 1:10 **4:2** 4:2 Kol 3:12-13 **4:3** 4:3 Kol 3:14-15 **4:6** 4:6 1 Ko 12:6 **4:7** 4:7 Lom 12:3, 6 **4:8** 4:8 Psa 68:18 **4:9** 4:9 Zion 3:13 **4:11** 4:11 1 Ko 12:28 **4:13** 4:13 Kol 1:28

sekembá zígoák, nømendim matev vinivinimba tøni-fakhanumat. Yaq ni ezoqa manqa enaq neka khavozam manqat tini-manqatat, ni tiqa khokho nømendim manqat zimømbó-paevemák, ndøgo niqa unimanqatin matev ngi꞉wat-qa ndøgo. 15 Ni unimanqatin manqat mba bizimanqaté. Kuku matev-ús. Neka niqa matev-te ate ndægo bizĭfindam, neka ande av Keliso nde꞉go, bizimĭ-kopømba-en, ndego nigi kawa. 16 Ni Klisten ezoqam, ni teqa kha nqazigu, ndégo tegeageáp, ta kha vinivinimba ndøgo, nqabunuzupit neka kha kinik-te ndøgeageapet. Yaq ni eqeieqei tiziyagat, ande av kha ndæbunuzupit, sasae vinivinimba eqeieqei ndømatanam, neka ni kuku tønigoat, yaq Keliso-qa kha segékhouwév, bazaføgakh-ús.

Yage ndakinak-qa yaq-te Yesu mokho-te

17 Yaq nakémbá, no Evezøza-qa iz-te nqazǿ-pouwe: Zo yage sekemba ndøndàpĕt, av bavokho ezoqam ndi꞉gu, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu. Tiqa matavap, gènokhombáp. 18 Bøivun-té qagó. Ndigu gèqatáz, khandi-te ndøgo, Mbumbukiam ezoqa ndezø-etoam. Neka ndigu mokho ndapeáv. Zapa ndógo, tiqa mbøni gètokeám. 19 Ndigu mivi matev mbaín. Ndigu ekeza kha, manqa-zapazapa-té ginø-nqonqotøvém. Neka ndigu matev soqøsoqa vinivinimba møqæ mba zømbeyǽt.

20 Geté zøtezat ndøgo, zo Keliso-te qazondapem, viní! 21 Zo mòzoyogém, teqa yaq-te, neka zo te mokho-te nqazoyage, zo unimanqatin manqat, mǿndæ-zømesimám, ndøgo Yesu mokho-te ndøugu. 22 Ta unimanqatin manqat, nqánek: Zoqa awenege yage matev, ndøgo taqa poev matev soqøsoqa mokho-te zo qatubam neka soqaqape-te vǿ-itubam, vǿkhofoé. 23 Yaq Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, zoqa matavap bezǿ-ndakinak. 24 Neka kopømba ande av ndabua ndakinak tøzøteuzam, zo yage ndakinak zóndapém, ta yage ndakinak ndøgo, Mbumbukiam gekhakheinam. Yaq zo matev eqeieqei-té neka unimanqatin-té qazóyagát, av Mbumbukiam ndømbøe-poev.

25 Yaq nakémbá, ni yaqyaq-a meakha manqat manqate bĭzi-ivøvém. Geté unimanqatin manqat mba bizi-manqaté. Zapa ndógo, ni Klisten ezoqam ate nqazi꞉gu, kha kopo-té qani-bunøzáp. 26 Zo qaqa tozogonemat, yaq ndøgo zo manqa-zapa-te be-ĭtŭb. Zo qaqa khapé bezømbelolokhòtăp. Geté é-vǿ-ivøvemat. Yaq khøuwa okhokho-té geabemø-sinanát. 27 Zo nqova soqaqape, elavøqase mbøe-løvùzĭm. 28 Gekha ezoqām ndego, nde-aqonam, ndego aqonam matev, sà be-iváv. Teqa zenda sa be-àwăp. Geté sasae betegó. Yaq av nqægo, ndego kopømbaqapé, ndigu gezǿ-tøkeát, ndigu gigiap mbain ndigu.

29 Manqat soqøsoqa ndøgo, ezoqa nøme ndøngiæzoat, manqa-nqa-te bezøndo-fakhàtĕ. Geté manqat eqeieqei mba ndømanqaté, ndøgo ezoqa nøme ndøzømbe-tøkee. Yaq ndigu zoqa manqat ti꞉-ewagat, tiqa mbøni-te bezømbē-eqeieqeiat. 30 Zo Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape, viniv mbo-etøòmĕm, ndego Mbumbukiam zo ande khakhatap me gezømbeve, av nqægo, zo tegē, neka ndego zo vaev khøuwa-te vókhatōb, ekezan-te. 31 Ezoqam-qa manqa-zapazapa navupav matev neka mbøni nqosøgeap matev neka qaqa matev neka manqa sasanqa manqate matev

4:15 4:15-16 Kol 1:18; 2:19 **4:17** 4:17 1 Pita 1:14; Lom 1:21 **4:22** 4:22 Lom 8:13; Kol 3:9 **4:23** 4:23 Lom 12:2 **4:24** 4:24 Gen 1:26; Kol 3:10 **4:25** 4:25 Kol 3:8-9; Zech 8:16 **4:26** 4:26 Psa 4:4; Zems 1:19-20 **4:29** 4:29 Kol 4:6 **4:30** 4:30 Isa 63:10; 1 Tes 5:19; Ef 1:13-14 **4:31** 4:31 Kol 3:8

neka ezoqam-qa iz ngi꞉wat matev, matev av nqægo ate ndægo, vø-ivøvém, matev soqøsoqa ate ndægo nøme namba. 32 Geté zo yaqyaq-a, matev eqeieqei ndøgó neka tanakh matev mba bezømbu꞉gú. Neka ezoqa matev soqøsoqa tizøgoat, zo sà bezømbo-navøemát, kopømba av-té, Mbumbukiam Keliso mokho-te, zoqa manqa-zapazapa sa qambøe-navøem.

5

Ni Klisten ezoqam waev-té qabizi-yagé

1 Zo Mbumbukiam-gi nakheis ndozogo, ndego kuku ndømbogo zo-te, zo matev eqeieqei mba ndømatanám, av ekezan nde꞉go, matev eqeieqei ndematanam. 2 Neka kuku matev-té qayagé, ate av-té, Keliso kuku qambøegoam ni-te, neka ekeza kha ni zapaya vōnqonqotav, kopømba ande av ezoqa søvakha gigiap Mbumbukiam-te gi꞉løvusumatun. Keliso ekeza kha ge-etoam, ndøgo sisip qanimáv, Mbumbukiam-te. Yaq ndego khanakhanákh, taqa yaq-te.

3 Zo Mbumbukiam-gi ezoqam mokho-te, matev soqøsoqa elavøqase bezømbù꞉gŭ, av mambe okho matev ndægo neka gekha matev soqøsoqa av nqægo nøme ndøgo neka gigiap qovet matev. Zapa ndógo, matev av nqægo, gemó-tøkuayák, Mbumbukiam-gi ezoqam namba. 4 Neka zo mambe okho manqat ndømanqàtĕ, neka ezoqam ngenøgim matev-te ndø-àbăm, neka gekha emanqat soqøsoqa nøme ndøgo, me꞉votòtăp. Geté zo Mbumbukiam-te, ike manqat mba ndømanqaté. 5 Zo vøezøtéz: Gekha ezoqām ndigu, mambe ndi-okho o matev soqøsoqa nøme av nqægo ndimatanam o gigiap qovet matev møqæ ndøzøya, ndigu Mbumbukiam-qa neka Keliso-qa Megeat Matev-te, gemó-ozák. Gigiap qovet matev, ndøgo andé batae-te ogiam matév. 6 Zo gò꞉feazoát! Soqaín ndøgo, ezoqam-qa khavozam manqat, zo manqa-zapa-te tø-itub. Zapa ndógo, nqanek matev soqøsoqa zapaya, Mbumbukiam-qa qaqa ndógeáv, ti-te ndigu, teqa manqat o-mba ndapeav ndigu. 7 Yaq nakémbá, ezoqam ndigu matev soqøsoqa ndimatanam, zo ti namba, me꞉tøkùăt.

8 Zo ibugukhokhof, bøivun-té qazogoám. Geté zo ndakin Evezøza-gí ezoqám neka zo waev-té qazoyagé. Zo waev-te ndozoyage, yaq zo matev eqeieqei-te mbá qayagé. 9 Waev-te toqoyagat, yaq mokho ndøgo, ndøndo-fakhate, nqánek: Matev mbomømbomá neka matev ndaføya-ndaføya neka unimanqatin manqat. 10 Zo gèvawé neka gè꞉zøtezát, gekha matēv ndøgo, Evezøza ndømbøe-khaneat. 11 Ezoqa ndigu bøivun-te ndiyage neka ti-te mokho soqøsoqa mba ndøndo-fakhate, zo ti namba, me꞉khokhòmbăp, tiqa matev matanam-te. Geté zo ezoqa gè꞉zømesím, matev av nqægo soqaín. Bematànăm. 12 Unimanqatín, matev nøme ndøgo, ezoqa khonoam-te ndimatanam, mivi-ús, toqote-manqatat. 13 Geté gekha matēv ndøgo, waev-te tøfakhan, yaq soqóqeív, av nqægo, eqeieqeī o soqain. 14 Gigiap o matev, waev-te tøfakhatat, yaq segemó-waév. Yaq nakémbá, ouv nøme āv gini-qaqaematún nqægo,

“Ē-moqosuzám,
qo venanqei nandoqo-buvit.
Ē-moqo-khandí꞉q,

4:32 4:32 Met 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1** 5:1 Met 5:48 **5:2** 5:2 Iblu 10:10; Exo 29:18 **5:5** 5:5 1 Ko 6:9-10; Kol 3:5 **5:6** 5:6 Kol 2:4, 8; Lom 1:18 **5:8** 5:8 Ef 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9; Zion 12:36 **5:13** 5:13 Zion 3:20-21 **5:14** 5:14 Isa 26:19; Lom 13:11

qo løvøte-te nandoqogo.
Yaq qo waev-té qoqógoát,
ndøgo Keliso-te qandowav."
15 Yaq nakémbá, zo gèqeiví, zo ande áv khazøté-yagāt. Zo matavap
livilivis ezoqam-qa, me:qeïvī́. Geté zo matavap loloakh ezoqam zógoát.
16 Khøuwa khokho ndøngiæzòā́t. Matev eqeieqei mba ndøgó. Zapa ndǿgo,
matev soqøsoqa khàpumu-khouwév, ndakin nqaziyage. 17 Zo ande
kandaniap ezoqam me ndǿgṓ. Geté zo ùnime:-vawé, gekha matēv ndøgo,
Evezøza ndømbopoev. 18 Neka zo ibøkha soqa khapekhapé me:-ïzā́m, andé
kawa vøzømbé-okī. Matev av nqægo, segé-ngiæzó. Geté zoqa kha, Nqova
Mbomambaqapé qabezømbe-tønøyám. 19 Zo ouv gèqaqayám, yaqyaq-a,
kopømba ande av Sams ouv ndægo, o ouv nøme ndøgo, Mbumbukiam-
qa iz ndø-eqawat, o ouv ndøgo, Nqova Mbomambaqape nde:zømesim.
Zo ouv khanakhanakh-us zóqaqaemát, Evezøza-te, zoqa mbøni mokho-
te. 20 Neka Mbumbukiam, nigi Tat, ike manqat oskia zombó-etoumát,
Yesu Keliso-qa iz-te, ndego nigi Evezøza, matev ate ndægo, ndego zo-te
ndematanam.

Angana neka sakheis, eqeieqei ande āv kiniyagāt

21 Zo Keliso ndozombo-vizap, zo izuizum mokho-té qanu:gú.
22 Zo sakheis, zøkeza angana-qá mokho-té qanu:gú, ate av-té, zo
Evezøza-qa mokho-te ndozotu:gu. 23 Zapa ndǿgo, anganeam sævam-gé
kawá, ate av-té, Keliso ni Klisten bawan ezoqam-ge kawa nde:go, ndego
ni gekhandi:n, ni teqa kha nqazigu. 24 Ate av-té, ni Klisten bawan
ezoqam, Keliso-qa mokho-te nqazu:gu, yaq sakheis ekeza angana-qa
mokho-te, āv tiabitu:gú, matev ate ndægo.
25 Zo angana, zo zøkeza sakheis-te, kuku āv tabezømbe:gó, av Ke-
liso Klisten bawan ezoqam-te, kuku qambøegoam, neka ekeza kha sa
vǿnqonqotav, ti zapaya. 26 Ndego tene-matanám ndǿgo: Ni Klisten
bawan ezoqam, ndego ni teqa manqat mokho-te, ande ibøkha me
ge:sungutan, Mbumbukiam-gi mba zígoát. 27 Keliso āv qambøe-pøovám
nqǽgo: Ni Klisten bawan ezoqam ate nqazi:gu, ndaføyamba zígoát, teqa
bøi-te, ate av-té, sævam bugug keoge eqeieqei neka mbomambaqapu
neka soqain-qase mbain ndu:gu, anganeam tundaf. 28 Yaq matev até
kopó. Angana ekeza sakheis-te, kuku āv tabezømbe:gó, av ekeza kha-te
kuku ndøzømbe:go. Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, ekeza zas-te
kuku tømbogoat, ndego até ekeza kha-té-a, kuku ndømbôgó. 29 Gèmbo-
mataváp: Ezoqa ekeza kha, sanqaupáv. Geté ndigu eqeieqei ndø-
okefatún, neka keoge eqeieqei vømbōgoatun. Ate av-té, Keliso ni Klisten
bawan ezoqam nginimbi-keoge. 30 Zapa ndǿgo, ni Klisten ezoqam,
ni teqá khá. 31 Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqǽgo, "Yaq
nakémbá, anganeam eve neka evo géziváz. Yaq zās namba mé:tøkuaném,
yaq ndigu ezoqa menas, vømǿ-kha-kopo-ēz." 32 Taqa manqa mokho,
igian kandambá. No Keliso neka ni Klisten bawan ezoqam nøte-manqaté.
33 Geté nqanek manqat, até ni ezoqam-té-a, ni-té qando-manqaté. An-
gana ate ndi:gu, ekeza sakheis-te, kuku āv tabezømbe:gó, av ekeza kha-te
kuku ndøzømbe:go. Neka sakheis, ekeza angana, yà bezøvizáp.

5:15 5:15-16 Kol 4:5 **5:18** 5:18 Luk 21:34 **5:19** 5:19 Kol 3:16 **5:20** 5:20 Kol 3:17 **5:21** 5:21 1 Pita 5:5 **5:22** 5:22 Kol 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23** 5:23 1 Ko 11:3; Ef 1:22 **5:25** 5:25 Kol 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26** 5:26 Tait 3:5 **5:27** 5:27 2 Ko 11:2; Kol 1:22 **5:31** 5:31 Gen 2:24; Met 19:5 **5:32** 5:32 Veve 19:7

6

Nakheis neka evøndipakha eqeieqei ande āv kiniyagāt

1 Nakheis, zo Evezøza-qa mokho-te ndozotu꞉gu, zo zøvøndipakha-qa
manqat o-mba mo꞉ndapé. Matev av nqægo, eqeieqeí. 2 Mbumbukiam-qa
Manqat āv qane-eín nqægo, “Qave nekā qavo, gèzøvizáp.” Bugukhokhof
guguna manqat nqánek, taqa yaq-te, Mbumbukiam manqa mbusa geve.
Manqa mbusa geve, nqánek, 3 “Av toqotegoat nqægo, yaq qo eqeieqei
qóyagát neka møp-mbá qotéyagét, nqanek manqei-qape-te.”

4 Zo evøndipakha angana, zogi nakheis qaqa zøløòzű. Geté eqeieqei
zógugubát neka Evezøza-qa yaq-te vozozǿ-ovøemāt.

Sasae ezoqam neka tigi kawakawa-za, eqeieqei ande āv kiniyagāt

5 Zo sasae ezoqam, zøkeza manqei-qape sasae kawakawa-za, gèzøvizáp,
neka tiqa manqat o-mba mo꞉ndapé. Zoqa mbøni mokho-te, matev
ndaføyamba até bezømbu꞉gú, ate av-té, zo Keliso-qa manqat o-mba
ndøzømbøe-ndape. 6 Zo sasae bazaføgakh-us, ta-mbá ndøgő ndøgo, ndigu
kawakawa-za, zo tizømetat, tiqa enaq gɨam nonqo. Geté zo Keliso-gi sasae
ezoqam ndozogo, zo tiqa sasae bazaføgakh-us ndøgó, av Mbumbukiam
ndømbøe-poev. 7 Zo sasae khanakhanakh-us ndøgó. Zapa ndógo, zo
nqanek sasae, ambá av nqægo, ezoqam-qa mba zogō, geté zo Evezøza-qa
zogó. 8 Gèmbo-mataváp. Gekha ezoqām ndego, matev eqeieqei tegoat,
oskiá ndøgo, ndego khokho sasae ezoqam ndego o iz akhae vógoāt,
Mbumbukiam yaq-fia eqeieqei, ndòmbo-etoám.

9 Neka até zó-a, zo kawakawa-za, zo matev eqeieqei ndøgó, zogi sasae
ezoqam-te. Zo zø-utǿvē. Zapa ndógo, zo mǿzøte-zøtéz, tigi kawa neka
zoge kawa, kopo me꞉gó. Yan-té gonoyagé. Neka ndego gématøvemák, qo
ande gekha ezoqam, iz akhae ezoqām, ō, khokho ezoqam.

Mbumbukiam-qa nakhag gigiap, yà bizi-uzám

10 Noqa vaev manqat nqánek: Zo bazaføgakh-us ndøwaniáp, ta
bazaføgakh ndøgo, Evezøza-te ndøndo-okho. Zapa ndógo, teqa bazaføgakh,
kandambá tantáv. 11 Zo Mbumbukiam-qa nakhag gigiap ate ndægo,
vò-uzám. Yaq nqova soqaqape tezømbe-khavozam, zo kopømbaqapé, kha
føgakh-mbá qazó-waniapát. 12 Zapa ndógo, ni ambá av nqægo, manqei-
qape ezoqām namba zi꞉nøfeēt. Geté ni nqova soqøsoqá namba zi꞉nøfeét,
ndigu ova ngo꞉yage, ndigu kawakawa-za neka iz-akhayapak ndigu neka
gekha nqova soqøsoqa bazaføgakh-us nøme ndigu, ezoqa ndigu bøivun-
te ndiyage, ndizømbo-kawaezat. 13 Yaq nakémbá, zo Mbumbukiam-qa
nakhag gigiap ate ndægo, é-mozo-uzám. Yaq zo føgøføgakh zówaniapát,
nqova soqaqape-qa khamasim matev tøndo-okhoat. Yaq tømø-navøem, zo
até zówaniapát.

14 Zo føgøføgakh ndøwaniáp. Unimanqatin manqat-té qanøyagé. Av
tøzøte-yagat ndægo, yaq zo mòzoto-khakheinám. Ate av-té, av ndabua
segim nonqo, bøndim-te toqote-løvaz.

Neka matev ndaføyamba-qape ndøgó. Ndøgo andé sanqava khakhazam
nonqo me mé꞉goát, savim-te taqambo-tøkeat.

6:1 6:1 Kol 3:20 **6:2** 6:2-3 Deut 5:16 **6:4** 6:4 Kol 3:21; Psa 78:4; Prov 22:6 **6:5** 6:5 Kol 3:22-23; Tait 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:8** 6:8 2 Ko 5:10; Kol 3:24-25 **6:9** 6:9 Kol 4:1; Lom 2:11 **6:11** 6:11 Lom 13:12; 2 Ko 10:4 **6:12** 6:12 1 Pita 5:8-9 **6:14** 6:14 Isa 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8

15 Zo é-mozoto-khakheinám. Ezoqa Mbumbukiam-qá Sambi Manqat
zøté-zømesimát. Ndøgo ate av-té, av zenda tokhotapak-te, tamak toqote-
uzupat.
16 Neka nøme nqánek: Zo unimanqatin matev oskia zógoát. Ate av-
té, av sanqava khakhazam nonqo nøme, zenda toqote-geatat. Yaq zo
kopømbaqapé, nqova soqaqape-qa sanqava wageap-us ate ndægo, søzøté-
khoutumát.
17 Zo mɔ̀zøte-zøtéz, Mbumbukiam zo mɔ̀ndø-khandí:z. Nqanek zøtezat,
andé nakhag wawaq me me:gó, nakhag ezoqam kawa-te gi-uzumatun.
Zo vɔ̀-uzám.
Neka Mbumbukiam-qa Manqat, ndøgo ande nakhag kaiya me ndi:gu,
Nqova Mbomambaqape gezø-etoam, vɔ̀geageváp.
18 Zo Mbumbukiam oskia mbo-akhayám, ate av-té, av Nqova Mbo-
mambaqape ndezømbe-nøzøgim. Gekha guligulim o viam manqāt
ndøgo, Mbumbukiam-te tozogoat, zo bazaføgakh ndø-asøzú. Livin-qase,
mø-ivɔ̀vɛ̄m. Zo Mbumbukiam-te, tegi ezoqam ate ndi:gu-qá yaq-té
qaneviám.
19 Neka zo Mbumbukiam, até noqá yaq-té-a, vømbɒ̄e-viam. Yaq
gekha manqāt ndøgo, no tæmanqatat, Mbumbukiam manqat eqeieqei,
tèabenømbe-etoám. Yaq no ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat tøte-
zømesimat, no kopømbaqapé, manqat ndøgo, bugukhokhof qakhonawam,
kha føgakh-mbá qæmanqatát. 20 No Mbumbukiam-gé u upøgim ezoqám.
No ndimbula-te, teqa Manqat Mbomambaqape zapayá qategó. Zo
Mbumbukiam-te gèndoviám, noqa yaq-te, no teqa manqat kha føgakh-
mba tàbate-manqaté, av ndego ndømbøe-poev.

Pol-qa vaev manqat

21 Noqa yaq-te, zo nigi Klisten nøfu Tikikus mé:zømás, ndego ni nqe-
imbøe-khafuat, ndego unimanqatin Evezøza-ge sasae ezoqam. Yaq zo
matev ate ndægo zøtézøtéz, no ande āv khatēyage neka no andē gekha
matev me notēgoatun. 22 No ngenek ta zapaya nqánek qate-khofotaváv:
Zo zøtézøtéz, ni ande āv khatīyage. Yaq zoqa kha gé:føgákh.
23 Nøfuap! Mbumbukiam, ndego nigi Tat, neka Yesu Keliso, ndego nigi
Evezøza, tiqa sambi matev neka kuku matev neka unimanqatin matev,
ndɔ̀goát zo-te.
24 Mbumbukiam-qa kuku matev, ndɔ̀goát zo-te, zo ate ndøzøte:go, zo
nigi Evezøza-te, Yesu Keliso kuku ndøzøgo, ndøgo navupav ndøgo.

6:15 6:15 Lom 10:15 **6:17** 6:17 Iblu 4:12 **6:18** 6:18 Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 **6:19** 6:19 Kol 4:3-4; 2 Tes 3:1 **6:20** 6:20 2 Ko 5:20; Filem 9 **6:21** 6:21 Kel 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12

Filipai
Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Filipai taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Filipai taon Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Filipai ndøgo, taon kandambaqapé. Masedonia manqei-té qagó. Ta khøuwa-te ndøgo, Pol nqanek pepa gepeawam, ndego Lom taon-té geyagám. Ndimbula mokho-té gunu:goám. Gaman ezoqam, ndego ta zapaya ndógo tini-møvøinám, ndego ezoqa Yesu-qa yaq-te ge:zømesimam. Bugukhokhof khøuwa ndøgo, Pol Filipai taon-te, møndøgoám.

Pol ndakin nqanek pepa, Filipai ezoqam-te, ta zapaya nqánek gene-peawám: Nginik ezoqam, moni ndøpisømém. Yaq Epaflodaitus-qá zenda-té ginøzavém, ndego Pol vømømbō-etoam. Yaq Pol khanakhanakh kandambá gendap, tiqa tøke-qa yaq-te, neka ndakin ike manqat vøzø-peawam. Pol ndimbula mokho-te, ambá genegoám, geté ndego khanakhanákh. Yaq ndego Klisten ezoqam, āv gezømbe-peawám nqægo: Ndigu Evezøza-qa mokho-te, khanakhanakh oskia bezøgó.

1 Nqanek pepa, no Pol neka Timoti nipeaomít. Ni Keliso Yesu-gí sasae
ezoqám. Zo-té qeitø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi ezoqam, Filipai taon-te
ndozoyage, zogi megetapak neka dikon ezoqam namba, zo Keliso Yesu
mokho-te ndozotu:gu.
2 Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku
matev neka sambi matev, ndøgoát, zo-te.

Pol-qa guliguli manqat, Filipai Klisten ezoqam-qa yaq-te

3 No Mbumbukiam, ike manqat oskia nombo-etoumatún, zo
qazø-matøvemin. 4 No Mbumbukiam-te zoqa yaq-te qævi:matun, no
khanakhanakh-us nogoatún. 5 Zapa ndógo, no Mbumbukiam-qa
Manqat u nqæløozu, zo no oskia zonøtøkeé, zo Yesu ande qazøte-
unimanqatinim, atema ndakin. 6 Yaq nakémbá, no āv qate-unimanqatinát
nqægo: Mbumbukiam, ndego zo mokho-te sasae mbomambaqape
gengaz, unimé:-khóu, atema Keliso Yesu-qa Khøuwa Kandambaqape-te,
ndego tendoqavan. 7 Noqa mbøni zo-té qafølǽ. Yaq nakémbá, ndøgo
eqeieqeí, no zo ate ndøzøte:go, av nqazønde-matavap. Zapa ndógo, zo
ndozonø-tøkeé noqa sasae-te, ndøgo Mbumbukiam teqa kuku matev-te
genø-etoam, oskiá ndøgo, no ndimbula mokho-te nqatu:gu, o ezoqam
Mbumbukiam-qa Manqat nqazø-unimanqatinat neka tiqa manqat
nqæqavøiwat, ndigu ndiqavotam. 8 Mbumbukiam møndæ-otév, noqa
manqat unimanqatín. No vao kandambá zo-te, zo ate ndøzøte:go. Noqa
kuku zo-te, Keliso Yesu-té qandowáv.

9 No Mbumbukiam-te, āv qate-vi:matún nqægo: Zoqa kuku nøme
mba, tàbete-fitám, zoqa zøtezat neka matavap loloakh namba. 10 Yaq
zo zøtézøtéz, matev eqeieqei ākhanégo. Yaq zo Keliso-qa Khøuwa
Kandambaqape-te, ndaføya-ndaføyamba neka manqa-zapazapa-yav
sozógoát. 11 Yaq zo Yesu Keliso mokho-te, matev eqeieqei zømbé-tøvá,
tozo-matønumat, yaq Mbumbukiam-qa iz betē-eqawat.

1:1 1:1 Kel 16:12-40 **1:6** 1:6 1 Ko 1:8 **1:10** 1:10 1 Tes 5:23

Pol khanakhanákh, Mbumbukiam-qa Manqat sa ndøvøndavet, oskiá ndøgo, matev føgøføgakh ndøfakhanam te-te

12 Nófuap! No zo zøtezat-qa nøzøgó. Matev ndøgo, no-te qafakhanam,
ambá av nqægo, Mbumbukiam-qa Manqat ndøtōk. Av taoká. Geté
ndøgo, gè:khouwév. 13 Zapa ndógo, nakhag ezoqam ate ngi:gu, Lom
ezoqam-ge kawa-qa khoev ngimbo-keoge, neka até ezoqa ewaqape
nømé-a, nqanek ngiyage, nginik mòndø-matøvemém, av nqægo, no ndim-
bula mokho-te, Keliso zapayá qategó. 14 Yaq nginik nogi Klisten nøfuap
kopoáv, kha mòndøzø-føgákh, ta zapaya ndøgo, no ndimbula mokho-te
nqatu:gu. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa Manqat, nøme vøndøzu-qa mba
mo:gó. Kha føgakh-mbá neka møe mbaín.

15 Unimanqatín. Ezoqa nøme ndigu Keliso-qa manqat, ta zapaya ndógo
tini-manqaté: Ndigu ova ndømanqaté neka qaqa ndøgó, no-te. Geté ezoqa
nøme, ndigu unimanqatin matev-té ginø-matønumít. 16 Nginik kukú no-
te. Zapa ndógo, ndigu mòndæzøtéz, no Mbumbukiam nqanek, teqa
Manqat Mbomambaqape manqate nonqo ndøvé. 17 Geté ndigu ezoqa
nøme, ekeza iz eqawat-qa mba ndøgó. Ndigu matavap eqeieqei mbaín,
Keliso-qa manqat ndimanqate. Geté ndigu no-te viniv nøme mba awam-
qa mo:gó, no ndimbula-te nqægo. 18 Ság. No khanakhanákh. Oskiá
ndøgo, tiqa matavap eqeieqei o soqain ndøgo, gigiap-qape sa nqánek:
Keliso-qa manqat, sà bevøndavét.

Neka no khanakhanakh-us até nógoát. 19 Zapa ndógo, no mòtenøtén:
Zoqa guliguli manqat neka Nqova Mbomambaqape-qa tøke mokho-
te, ndego Yesu Keliso gendo-khofotav, no ndækhandí:n, nqanek matev
føgakh-qape-te, no-te qafakhan. 20 Noqa poev neka vintønat matev kan-
dambaqape, Mbumbukiam-te, nqánek: No nóbøianák, noqa sasae-te.
Geté no kha føgakh-mbá qæyát, miavmiáv neka até ndakín-a, neka noqa
kha mokho-te, Keliso-qa iz betē-eqawat, oskiá ndøgo, no tæyàgāt, ō,
tænanim. 21 Zapa ndógo, no-te av nqægo: No nqæyage, no Keliso-qa
nøyagé. Yaq tænanim, yage eqeieqei nøme mba mó:fakhán no-te. 22 Geté
no oskia tæyagat, noqa sasae-te mokho eqeieqei nøme mba mó:fakhán.
Yaq no nøtenøtenák, gekha poev nóvē. 23 No matev menás, nqa-itumbam.
Noqa poev kandambaqape nqánek: Nqanek yage bànø-iváv. Yaq Kelisó
namba nøtéyagát. Nqanek qanimav-qapé. 24 Geté zo zapaya, no até
banøyagé. 25 No mòematøvém. Nqanek gigiap-qapé. Yaq no mòtenøtén,
no até nóyagát, zo namba, ate ndøzøte:go, zoqa unimanqatin-te vōefisam
neka khanakhanakh-us vōego. 26 Yaq zo Keliso Yesu mokho-te ndo-
zoyage, no namba nango tizi-qaqandam, zo khanakhanakh nøme mba
zotóndapém, noqa yaq-te.

27 Gekha matēv ndøgo, tøfakhan, gigiap-qape sa nqánek: Zoqa yage, āv
tabete:gó, av Keliso-qa Manqat ndæmanqate. Zapa ndógo, no pøtøndénāv,
penømakhaya, zo vóezømēt, o pøté-ewambāt, penømakhaya, yaq zoqa man-
qat mba nó-ewāg, no tàbate-nøtén: Zo føgøføgakh zowaniáp, nqova kopo-
te, neka unimanqatin matev zapaya, ndøgo Manqat Mbomambaqape-
te ndøndo-okho, bazaføgakh-us zonøfeét. 28 Neka zo møe mbaín sozógoát,
zogi qaqa ezoqam-te. Yaq ndógo, tinízøtéz, av nqægo, ndigu ndòsoqoéz,
geté zo ndòzo-khandí:z. Mbumbukiam ndómatanám. 29 Zapa ndógo,
Mbumbukiam zo Keliso mokho-te, ambá ta-mba nqānek gezø-etoām, zo

1:13 1:13 Kel 28:30 **1:19** 1:19 2 Ko 1:11 **1:21** 1:21 Gal 2:20 **1:23** 1:23 2 Ko 5:8 **1:27** 1:27 Ef 4:1; 1 Tes 2:12 **1:29** 1:29 Kel 16:19-40

te-te ndozo-unimanqatinat, geté até ndøgó-a, zo Keliso zapaya, matev føgakh-qape ndøzøte-ndape. 30 Nqanek matev føgakh-qape, até kopó, av zo no-te qazøte-qeivim, neka qazo-ewagatun, no oskia nqanøgo.

2

Ni nqova kopo-té qabiziguí neka yà bizi-tøkeám, yaqyaq-a

1 Zo Keliso namba ndøzøte-yage, zo yaqyaq-a, zita mòzo-tøpøzatún. Neka teqa kuku matev, zo kha zøføgakhát. Neka zo Nqova Mbomambaqapé namba zøteyagé. Neka zo kuku matev neka tanakh matev zøgó, yaqyaq-a. 2 Av tægoat ndægo, no khanakhanákh. Geté no khanakhanakh nøme mba ndógo tøté:gó, zo matavap kopo-te neka kuku matev kopo-te neka nqova kopo-te tozoyagat.

3 Zo zøkeza kha mba, mbomatàvãp neka matev khokho ndømatànãm, zøkeza iz eqawat nonqo. Geté zøkeza kha, gèvoát. Zogi Klisten zøfuap, kandakanda me:zæzá, neka zøkeza kha, khasøkhasis me:vewé. 4 Ezoqa ewaqape, ekeza yage mba, be:qeïví. Geté até ezoqa nøme-qá yagé-a, bēqeivi.

Keliso ekeza kha, gèvoá, yaq Mbumbukiam, gè-eqeiú

5 Zoqa matavap, āv tabezømbe:gó, av Keliso Yesu qambøegoam. 6 Ngenek uni Mbumbukiam-ín. Geté nqanek manqei-qape-te gefakhan, ndego matavapøteáv, av nqægo, ndego Mbumbukiam-qa iz akhae segēgeatāt. 7 Geté ndego matev av nqægo, sège-iváv, vø̄-khokho-sasaeezoqam-ev. Ndego āv tenefakhán, av ni manqei-qape ezoqam nqazi:gu. 8 Yaq ndego ekeza kha nøme mba mo:voatát. Ndego Mbumbukiam-qa manqat o-mba mo:ndapát, neka até løvøté-a, vø̄ndap. Até ndøgó-a, kopømba ande av pepen ezoqam nde:go, tae mutui-te gimø-tøkewem.

9 Yaq nakémbá, Mbumbukiam ndego uni ova-in-té genø-eqeiú. Yaq iz ndógo tembo-akhá, ndøgo iz-akhayapak ate ndi:gu-qa iziz qaløvu. 10 Yaq ndøgo, ezoqa ewaqape, Yesu-qa megemege-te, katuk mé:møkuí, teqa iz vø-eqanēm, gekha ezoqām ndigu, yan-te ngo:yage, neka manqei-qape-te ngiyage, neka manqei mokho-te ngu:yage. 11 Yaq ezoqa ewaqape sugumú-manqatét, av nqægo, “Yesu Keliso, ndego Evezøzá,” neka Mbumbukiam-qa iz, ndego Tat, betē-eqawat.

Ni Klisten ezoqam, waev biziguí, nqanek manqei-qape-te

12 Nogi nøfuap mbomømboma! Zo noqa manqat o-mba oskia zotondapám, no zo namba qazi:yagam. Geté até ndakin-a, no nqæyona, zo o-mba nøme mba zotóndapém. Zo ezoqa kopokopo ate ndøzøte:go, zo Mbumbukiam-gi ezoqam ndozogo, ndego gekhandi:z, zo matev eqeieqei mba ndøgó. Bazaføgakh-ús neka møe-ús. 13 Zapa ndógo, Mbumbukiam ekeza mu:sasaeát, zo mokho-te. Ndego zo matev eqeieqei gone-te, poev zø-etoumatún, neka matanam-te vøzø̄-tøkeatun. Yaq zo kopømbaqapé, matev zómatønumát, av ndego ndømbøe-poev.

14 Gekha matēv ndøgo, zo ndozogo, bezømbo-qasì:vãp neka manqa ndøpònqø̃m. 15 Yaq zo ndaføyamba zógoát, neka manqa-zapazapa mbaín, zo Mbumbukiam-gi nakheis, ezoqa matev soqøsoqa neka køfigiap mokho-te nqazotu:-yage. Yaq zo nqanek manqei-qape-te,

2:3 2:3 Gal 5:26 **2:4** 2:4 1 Ko 10:24 **2:6** 2:6 Zion 1:1-2; 17:5 **2:7** 2:7 2 Ko 8:9; Zion 1:14 **2:8** 2:8 Iblu 5:8; 12:2 **2:9** 2:9 Kel 2:33; Ef 1:20-21; Iblu 1:3-4 **2:10** 2:10 Lom 14:11 **2:11** 2:11 Lom 10:9 **2:15** 2:15-16 Dan 12:3; Filip 1:10; 1 Tes 2:19

andé nduku me zøtégoát, ndigu khaiya-te, waev ndøzø-qamøetap,
16 zo ezoqa Mbumbukiam-qa khandi manqat tozozø-etoumat. Zo av
tøzøtegoat ndægo, yaq no Keliso-qa Khøuwa Kandambaqape-te, zo nøté-
khambuvím. Yaq no tøténøtén ndøgo, noqa bazaføgakh asøzu neka sasae,
ambá av nqægo, khokhō.
17 Zoqa unimanqatin matev, andé søvakha gigiap me me:gó,
Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, gi:løvusumatun. Yaq Mbumbukiam
khanakhanákh, taqa yaq-te. Yaq no tænanim, noqa kouk vówā,
kopømba ande av waen ndægo, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam,
søvakha gigiap-te go:qouzumemin, ság, no khanakhanákh. Yaq no
khanakhanakh, até genømbú-goát, zo namba. 18 Zo matev até kopó. Até
zó-a, zo khanakhanakh bezøgó, no namba.

Pol Timoti Filipai taon-te khofotøve-qa gegoam

19 No Evezøza Yesu-te, tototaná ndøgo: No Timoti nakhamas-té
qatøndó-khofotáv zo-te. Yaq ndego tendoqavan, no zoqa yaq-te emanqat
tenømbe-votot, no khanakhanakh vøendāp. 20 No ezoqa nøme mbaín, av
Timoti nge:go, ndego zo-te miavmiav tøke-qa ndego. 21 Ezoqa ewaqape
nøme, ekeza yage-qa yaq-te mba mbomataváp, ambá ndøgo, av Yesu
Keliso ndømbøe-poev. 22 Zo møzøte-zøtéz, teqa matev mbomambaqapé.
Ndego no namba, Manqat Mbomambaqape-qa yaq-te, sasae qeigoam, ni
andé yo neka eve niti-sasaetám. 23 Gekha khøuwā ndøgo, no tøtenøten,
ande gekha matev me nømbé-fakhān, no ngenek nakhamas-té qatøndó-
khofotáv. 24 Neka no Evezøza, āv qate-unimanqatinát nqægo: Até nó-a,
no nakhamas-té qatøndónáv.

Pol Epaflodaitus, Filipai taon-te gekhofotav

25 Neka no āv qate-matøvém nqægo: No ndakin bugukhokhof nigi
Klisten nøfu, Epaflodaitus batøndo-khofotáv. Zo-te nangó gendóveséz.
Ngenek ezoqam, zo noqa tøke nonqo qazøtøndo-khofotøvem, ndego
noqa sasae neka nøfe-te, Manqat Mbomambaqape zapaya, kandambá
genøtøke. 26 Ngenek vao kandambá zo-te. Ndego mbøni mbová, ge:-otev,
av nqægo, zo qazoyogem, ndego enqoni qambogoam. 27 Unimanqatín.
Ngenek enqoni kandambá qambogoam, neka ambá vønanimin. Geté
Mbumbukiam tanakh mbogó. Geté te-mbá mbá. Até nó-a, tanakh
vønøgo, ndego gekhandi:v. Soqaín ndøgo, noqa viniv neka fofogeap
khape tønømbe-khouwev. 28 Yaq no ndakin ndego khofotøve-qa nøme mba
notogó. Yaq zo nango tozomø-ometam, zo khanakhanakh zøténdapém,
neka noqa fofogeap benømbē-khapelavøqase. 29 Zo gèkhatowém.
Khanakhanakh-ús neka Klisten kuku matev-ús. Ezoqa, av ngenek
nge:go, gèzøvizáp. 30 Zapa ndøgo, Yesu Keliso-qa sasae zapaya, ndego
ambá vønanimin. Ndego ekeza yage ndønqonqotáv, ta sasae-te ndøgo,
zoqa iz-te genømbe-tøkeat.

3

Mbumbukiam-qa bøi-te, eqeieqei ande āv khoqoté-yagāt

1 Nøfuap! Manqat nøme nqánek: Zo khanakhanakh-us ndøgó, Evezøza-
qa mokho-te.
Manqat nøme, no ndakin tæpeawam, no bugukhokhof møezø-peawám.
Geté no genó-ewezák, nango tæzø-peawam. Zo tozombo-paevem, yaq zo

2:18 2:18 Filip 3:1; 4:4 **2:21** 2:21 2 Tim 4:10 **2:25** 2:25 Filip 4:18

gé:khakhasumát, khavozam nømendim ezoqam-qa nømendim matev-te.
2 Manqat nqánek: Zo gò:feazoát, nandiv ezoqam-te, ndigu kopømba ande
av gaqo ndi:gu ndi-okho, neka matev soqøsoqa ndimatanam, neka ezoqa
ngusu qogøzat-qa ndizøgo. 3 Zapa ndógo, uni ngusu-qogøzat-ezoqam-in
neka uni Mbumbukiam-gi-ezoqam-in, ní, ni Mbumbukiam-qa iz, tege
Nqova mokho-te nqazi-eqawat. Ni Keliso Yesu mba zi:khambuváp. Neka
ambá ndōgo tizio-tanā, matev ezoqa ndimatanam.

4 Ezoqam-qa matev av nqægo, gigiap-qape tøgonɨn, yaq no ambá noto-
vintanín. Ezoqa ndimatavap av nqægo, ndigu kopømba ndøgo, ezoqam-
qa matev matanam-te nduotaza, yaq no kopømba ambá nøme mba noto-
gonín. 5 No ande qateqan, khøuwa eit qamendap, no ngusum tĩnømbi-
kepøtøzém, ate av-té, Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate. Neka no
uni Izlael-ezoqam-ín. Benzamin khagua bawan-ák. Neka no uni Iblu-
kouk-ín. No Felisi ezoqam nogoám, neka Mozes-qa guguna manqat uni
vøembøē-pavam, av ndigu gi:goatun. 6 No bazaføgakh kandambá qæ-
asazat. Neka no Klisten ezoqam nøngiæzotám. No até vøtē-ein, ndøgo
Mbumbukiam-qá poév. Mozes-qa guguna manqat-qa bøi-te, no ezoqa
ndaføyamba-qape nogoám.

7 Geté nqanek matev ate ndægo, no qæmatavupam, ndøgo gigiap-qapē,
no ndakin Keliso mokho-te, khokho matev nøtevewé. 8 Unimanqatín.
No ndakin Keliso Yesu qatenøten, noge Evezøza, ndøgo matev nøme
ate ndægo, ùnime:-løvuám. Matev nøme ate ndægo, mòndønø-khokho-
matév. No pageap nøtevewé. No Keliso mba benøgó, 9 neka no te-te
bamø-tøkenømbem. No Mbumbukiam-qa bøi-te, ambá Mozes-qa guguna
manqat paev mokho-tē qate-ndaføyamba-ēn. Geté no ndaføyamba, uni-
manqatin matev mokho-té qægó, Keliso-te. Mbumbukiam ndømatanám,
av nqægo, teqa bøi-te tizi-ndaføyamba-en, Keliso tizi-unimanqatintat.
10 Noqa poev-qape sa nqánek: No Keliso nøme mba batenøtentét, neka
Mbumbukiam-qa bazaføgakh vøténøtentēt, ta bazaføgakh ndøgo, Keliso
løvøte-te gende-khandi:v. Neka no andé Keliso me bate:gó, oskiá ndøgo,
no nqosøgeap tændap, av ndego ge:ndapat. Até ndøgó-a, no tænanim, av
ndego ge:nanim. 11 Yaq até nó-a, løvøte-te batēsuzam, vøemǿ-khandĭ:n.

Ni bazaføgakh bizi-asøzú, atema iziz bizimø-khanøzem

12 No mòtenøtén, no ambá av nqægo, Keliso-qa matev mùtumundāp,
vutumū-ezoqa-mbomambaqape-en. Geté no bazaføgakh zua nø-asazét,
vøemǿ-kopømba-ēn, av Yesu Keliso ekeza nde:go. Zapa ndógo, ndego
no ta zapaya nqánek genevé. 13 Nøfuap! No mòtenøtén, no matev av
nqægo ndapeáv. Zuá. Geté no matev kopo nqánek qægó: Matev ndøgo,
no bugukhokhof qægoam, nò-ivavtét. Neka bazaføgakh nø-asazét, matev
megemege-te ndo:go, bamēkhanaz. 14 Yaq nakémbá, no ndaføyamba
nøteitít, atema yaq-fia vøemøndāp. Ta yaq-fia ndógo, yage ova nqo:go,
ma Mbumbukiam Keliso Yesu mokho-te genømbe-akha.

15 Ni ezoqa ate nqazi:gu, Klisten matev-te qazifindam, niqa matavap
kopo betegó, taqa yaq-te. Geté zo ezoqa nøme, matavap vini tøzøgoat,
Mbumbukiam zo ndòzø-ovøyám. 16 Ság! Gigiap-qape nqánek. Matev
ndøgo, ni qazi-matøvemem, eqeieqeĭ, ta mokho-te até biziyagé.

3:3 3:3 Lom 2:29 **3:4** 3:4 Kel 22:3; 2 Ko 11:18 **3:5** 3:5 Luk 1:59; 2 Ko 11:22; Kel 23:6 **3:6** 3:6 Kel 8:3 **3:7** 3:7 Met 13:44-46 **3:9** 3:9 Lom 3:21-22 **3:10** 3:10 Lom 6:3-5; 8:17 **3:12** 3:12 1 Tim 6:12, 19 **3:14** 3:14 1 Ko 9:24 **3:15** 3:15 1 Ko 2:6

17 Nøfuap. Noqa matev até vømbopáev. Gèzømeté, ndigu ezoqam,
matev eqeieqei ndimbopaev, av ni zo qati-zømesimam, neka vozozó-
pavāt. 18 Zapa ndógo, ezoqa nøme, ndigu mɔ̀ndømø-Keliso-gí-qaqa-
ezoqam-éz, ndego tae mutui-te genanim. Ezoqa kopoáv. No zo mɔ̀ezø-
manqatám, taqa yaq-te. No ndakin nqawa nqazømbe-manqate, no nɔ̀-
eív. 19 Ndigu vaev khøuwa-te, géngiæzó. Zapa ndógo, tigi mbum-
bukiam, ekeza khá. Tiqa matev, gè꞉khambuváp. Geté ndigu ambá mivi
ndøgonemín. Neka ndigu manqei-qape-qa gigiap mba mbomataváp.
20 Geté ni yan mo-manqei-aním, ma nigi khandi etoam ezoqam, Evezøza
Yesu Keliso, nqazimbøe-endap, tendoqavan. 21 Ndego niqa nakenake
nonqo kha, ndɔ̀-enénd, vømɔ́-mbomambaqapē, av ekeza kha waev-us
ndægo. Ekeza bazaføgakh-té genɔ́-matanám, ta bazaføgakh ndøgo, ndego
gigiap neka matev ate ndægo nde꞉tømbuat, teqa mokho-te vɔ́ugoāt.

4

1 Yaq nakémbá, nogi nøfuap mbomømboma, no zo-te kuku neka vao
nqanøgo, zo noqa khanakhanakh neka noqa sasae-qa yaq-fia ndo-
zogo; zo Evezøza mokho-te, føgøføgakh āv tøne-waniáp, av no qazømbe-
manqatavun.

Guguna manqat vinivinimba

2 Zo sakhei menas, Yuodia neka Sintike, no āv qazømbe-viám nqægo:
Zo Evezøza-gi ezoqam ndozogo, zo matavap kopo bezømbegó. 3 Neka qo,
Sizigus, noqa sasae-te kandambaqape qoqonø-tøkeam, no āv qataqambe-
viám nqægo: Nandiv sakhei menas gèzøtøké. Nginik no neka Kle-
men neka nogi sasae ezoqa nøme namba, Manqat Mbomambaqape-
qa sasae-te, bazaføgakh ndø-asazám. Nginik ezoqa ate ngi꞉gu, tiqa iziz,
Mbumbukiam-qá khandi mbuk-té qanø-peawáp.

4 Zo Evezøza-qa mokho-te, khanakhanakh-us oskia ndøgó. No nqawá
qanøzɔ́-eín: Zo khanakhanakh-us ndøgó!

5 Zo ezoqa ewaqape-te, matev aiyaiyav-té qanøgó. Gèmbo-mataváp:
Nigi Evezøza, avønín gendóqaván.

6 Zo ndøfofògeāp. Geté gekha matēv ndøgo, tøzø-fakhanumat, zo Mbum-
bukiam zombó-akhaemát, neka zoqa poev matev-qa yaq-te vømbōviam.
Ike manqat-ús. 7 Yaq Mbumbukiam-qa mbøni bøiv matev, ndøgo niqa
matavap ate nqægo qaløvuam, zo ndɔ̀khakhasumát, Keliso Yesu mokho-
te. Yaq zoqa mbøni-te neka kawa-te, zo fofogeap mbaín. Sozógoát.

8 Nøfuap! Noqa vaev manqat nqánek: Gekha matēv ndøgo, uniman-
qatin neka mbomambaqape neka ndaføyamba-qape neka Mbumbukiam-
qa bøi-te eqeieqei ndøgo, neka gekha matēv ndøgo, kuku matev-us
ndøgo, neka gekha matēv ndøgo, ezoqa khanakhanakh tigonem, toqo-
matanam; matavap av nqægo zoqa kawa-te, bètø-tøvøyám, matev
qaniqanimav ate ndægo neka matev ndøgo, ezoqa iz tiqambe-eqatat.
9 Gekha matev ndōgo, no zo qate-zømesimam, neka no-te vozōndapem,
neka vozōqeivim-a, vozōyogem, zo até vømbopáev. Yaq Mbumbukiam,
ndego ni sambi matev ngini-etoam, ndego ndɔ̀goát, zo namba.

Pol-qa ike manqat, Filipai ezoqam-te

3:17 3:17 1 Ko 4:16 **3:19** 3:19 Lom 16:18 **3:20** 3:20 Ef 2:6, 19 **3:21** 3:21 1 Ko 15:28, 42-53 **4:1** 4:1 1 Tes 2:19-20 **4:3** 4:3 Luk 10:20 **4:5** 4:5 Iblu 10:25; Zems 5:8-9 **4:6** 4:6 Met 6:25-34; Kol 4:2 **4:7** 4:7 Isa 26:3; Zion 14:27; Kol 3:15 **4:9** 4:9 Lom 16:20

10 No khanakhanakh kandambá neka no Evezøza-te, ike manqat
nombo-manqaté, zo tøke nango qazongazem, no-te. No mɔ̀tenøtén, zo
oskia zonø-mataváp. Geté zo bugukhokhof, nakhoa mbaín, vozonømbé-
tøkeēm. 11 No ambá av nqægo, gigiap mbaĩn, yaq nakēmbā, nqanek
manqat nqæmanqate. Av taoká. Zapa ndøgo, no nøtenat āv qatendáp
nqægo: Gekha matēv ndøgo, tønø-fakhanumat, no khanakhanakh-us
nóyagát. 12 No matev menás qatenøten: Gigiap tønɔ̀goāt, ō, mbain tøgoat.
Gekha matēv ndøgo, tønø-fakhanumat, no nøtenat nøndáp, khanakhanakh-
us āv khatéyagāt, oskiá ndøgo, lou kandambaqape tønøgoat, o ifi tønø-
vinumat, neka gigiap kopoav tønøgoat, o gigiap mbain tøgoat. 13 Te mokho-
te ndego, no bazaføgakh ngenø-etoam, no matev ate ndægo, kopømbaqapé,
sændapét.
14 Geté zo matev qanimáv qazogonem, zo noqa yage føgakh-te, qazonø-
tøkeem.
15 Zo Filipai ezoqam, zo mɔ̀zøte-zøtéz. No Masedonia plovins qate-
ivav, no Mbumbukiam-qa Manqat ezoqa nøme-te ande qatendapat, zo
mba zonø-tøkeám. Klisten bawan ezoqa nøme, no tøkeeáv. 16 Até ndøgó-a,
Tesalonika taon-te qægoam, zo gigiap mɔ̀zonøndo-khofotumám, no gigiap
mbain qægoam. 17 No ambá av nqægo, zo gigiap etoam-qa nøzøviām.
Geté noqa poev nqánek: Zo mokho-te matev eqeieqei gezó-khouwév,
neka Mbumbukiam-qa matev mbomømboma, ndego ta zapaya tezømbe-
matanam, bezømbē-khouwev.
18 Gigiap ate ndægo, zo qazonøndo-khofotøvem, no mɔ̀endáp. Ike
kandambá. Kopoáv qazønøndo-khofotøvem, Epaflodaitus gendapavun.
Ndøgo mɔ̀ndøløvú, av no qambøe-potonumam. No ndakin kopømbá.
Nqanek gigiap ande søvakha gigiap sisip mbomambaqape me me:gó,
Mbumbukiam-te toqota. Mbumbukiam mɔ̀ndøndáp, zoqa etoam matev,
neka ndego khanakhanákh, taqa yaq-te.
19 Mbumbukiam, no nqæmbo-sasaeat, gigiap neka matev ate ndægo,
teqá. Vaev mbaín. Yaq gekha gigiap-qā ndøgo, zo tøzøte-potonumat, ndego
zo Keliso Yesu mokho-te, ndɔ̀zøtøké.
20 Mbumbukiam, ndego nigi Tat, teqa iz, miavmiav, bèto-eqawát.
Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

Vaev manqat

21 Ezoqa ewaqape nandiv, ndigu Keliso Yesu mokho-te, Mbumbukiam-
gi ezoqam ndigu, noqa khaiya mboma manqat zozǿ-eín. Até nginik Klis-
ten nøfuáp-a, no namba nqatigu, khaiya mboma manqat ngĩkhōfōtāvāv,
zo-te. 22 Neka até Mbumbukiam-gi ezoqam ate ngi:gú-a, nqanek taon-
te ngiyage, khaiya mboma manqat ngĩkhōfōtāvāv. Neka ndigu ezoqam,
Siza-qa khoev-te ndisasaeat, ndego Lom kawa kandambaqape, kan-
dambaqape vønɔ̄pouwem, tiqa khaiya mboma manqat zo-te batøndō-
khofotav.
23 Evezøza Yesu Keliso-qa kuku matev, ndɔ̀goát zo-te.

4:13 4:13 2 Ko 12:10 **4:15** 4:15 2 Ko 11:9

Kolosi
Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Kolosi taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Kolosi taon Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Ta khøuwa-te ndøgo, Pol Lom taon-té geyagám. Ndimbula mokho-té gunu꞉goám. Gaman ezoqam, ndego ta zapaya ndógo tini-møvøinám, ndego ezoqa Yesu-qa yaq-te ge꞉zømesimam.

Kolosi taon, ta manqei-te ndógo tøgó, ndakin khøuwa Teki *(Turkey)* ndimbo-akhayam. Pol nqanek pepa gumu-peawam, yaq Tikikus neká Onesimus, tezø-etoám, yaq ndigu Kolosi manqei-te vɵ̄ndapem.

Pol nqanek pepa, ta zapaya nqánek gene-peawám: Epaflas bugukhokhof khøuwa, Lom taon-te gewav, ndego Pol āv gembøe-votót nqægo: Kolosi Klisten ezoqam mokho-te, ezoqa nøme ndɵ̄gú. Ndigu ezoqa nøme-te, khavozam manqat me꞉zømesím. Av gini-zømesimít nqægo: Yaq Mbumbukiam-a, yaq ni, gigiap kandakanda ndɵ̄gú, enzol ezoqám neka nqova kandakandá. Yaq ni bɵ̀izø-vizáp, iziz bizizɵ̄-eqawat. Neka tiqa khavozam manqat nøme nqánek: Yesu ndego Mbumbukiám mbá. Ndego andé enzol ezoqám. Neka lou nøme ndøgo, ni bizilògɵ̄. Neka ni Klisten ezoqam, ngusu bizigoqáz, ate av-té, Zu ezoqam gi꞉goatun. Yaq Pol nginik Kolosi Klisten ezoqam, nqanek pepa mokho-te, āv gezømbe-ovøyám nqægo: Manqat av nqægo, khavozam manqát. Neka Keliso ndego, gigiap ate ndægo-gé kawa ezoqám.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. Ndøgo Mbumbukiam-qá poév. Nqanek pepa, nigi Klisten nøfu Timotí namba niti-peaomít.

2 Zo-té qeitø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi ezoqam, zo Kolosi taon-te ndozoyage, zo nigi Klisten nøfuap, Keliso uni ndøzømbøe-paev.

Mbumbukiam, nigi Tat, teqa kuku matev neka sambi matev, ndɵ̀goát zo-te.

Pol-qa ike manqat Mbumbukiam-te, Kolosi ezoqam zapaya

3 Ni zoqa yaq-te qeiguligulimatun, ni Mbumbukiam-te, ike manqat oskia ni-etoumatún, ndego Yesu Keliso-ge Eve. 4 Zapa ndógo, ni āv qatiyogém nqægo: Zo Keliso Yesu zo-unimanqatinát, neka zo Mbumbukiam-gi ezoqa ewaqape-te, kuku zøgó. 5 Zo av nqægo, tøzøte-goatún ndógo, zapa ndógo: Zo tozoto-tazá ndógo: Zo matev, ndòzomø-ndapém, ma Mbumbukiam zo yan manqei-te ndezømbe-mendewe. Zo taqa yaq-te, mòzoyogém, Manqat Mbomambaqape, ndøgo unimanqatin manqat, ande qazømbe-fakhan. 6 Ta manqat ndøgo, manqei-qape-te ate nqægo gèpanqavøemét, neka mokho ndɵ̄fākhātēt. Até zo mokho-té-a, gu꞉sasáe, zo ande qazøte-yogem, neka Mbumbukiam-qa kuku matev-qa yaq-te, mokho vozɵ̄ndapem. 7 Nqanek Manqat Mbomambaqape, Epaflas-té qazoyogém, ndego ni namba sasae qatigoatun, ndego Keliso-ge sasae ezoqam mbomambaqape, ni nqeimbøe-khafuat, ndego zoge

1:3 1:3-4 Ef 1:15-16 **1:5** 1:5-6 Ef 1:13; 1 Pita 1:4 **1:7** 1:7-8 Kol 4:12; Filem 23

nømendim ezoqam mbomambaqape. 8 Ndego ni até zoqa kuku matev-
qa yaq-té-a, emanqat vønimbī-votot, ndøgo Nqova Mbomambaqape, zo
ndezø-etoam.
9 Yaq nakémbá, ni zoqa yaq-te, manqat ande qatiyogem, ni oskia
nizø-guligulím, neka ivøveáv. Ni Mbumbukiam-te, āv qati-vi:matún
nqægo: Zo matavap eqeieqei, tàbezømbe-tøtøvøyám. Yaq zo Nqova
Mbomambaqape mokho-te, matavap loloakh neka zøtezat zømbégoát,
neka teqa poev matev vøzøté-zøtēz. 10 Yaq zo kopømbaqapé, eqeieqei
zóyagát, av Evezøza ndømbøe-poev, zoqa yage-te ate ndægo. Yaq zo
sasae eqeieqei tozogoat, zo mokho zømbé-fakhán, neka zoqa zøtezat,
Mbumbukiam-qa yaq-te, vøzømbé-khouwēv. 11 Yaq Mbumbukiam,
ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo, zo bazaføgakh zømbé-etoám.
Yaq zo kopømbaqapé, bazaføgakh-us zówaniapát neka gekha vinīv ndøgo,
tøzø-fakhanumat, vozó-eqatāt, 12 neka Tat ike manqat khanakhanakh-us
vozombó-manqatāt. Ndego zo iz zø-etoám. Zo Mbumbukiam-gi ezoqa
ewaqape namba, matev zóndapém, ndego ekeza waev-te, ndezømbe-
mendewe. 13 Ni bøivun-qa bazaføgakh mokho-te qazu:goam, ndego ni
gèkhandí:n, neka ekeza Yo-qa megeat matev mokho-te vø-amb, ndego
ndembøe-khafuat. 14 Keliso mokho-te, ndego ni gènqovotán, neka niqa
manqa-zapazapa vømbøe-navøem.

Keliso-qa matev, taqa eqæv-qape kandambá tantáv

15 Ni kopømba mbaín, Mbumbukiam tizi-ometam. Geté Keliso,
Mbumbukiam-qá bugug ndondáp. Ndego tegé yo-khøuwá. Gigiap
ate ndægo, Mbumbukiam gekhakheinam, ndego ùnime:-løvuám.
16 Zapa ndøgo, Mbumbukiam gigiap ate nqægo, Keliso mokho-té genø-
khakheinám, gigiap khaiya-te nqo:go, neka manqei-qape-te nqago, ndøgo
nqazi-qeivap neka ndøgo qeivupav ndøgo, até nqova-gi megetapák-a
neka kawakawa-za neka iz-akhayapak, neka gekha nqova bazaføgakh-
us nøme ndigu. Gigiap neka matev ate ndægo, Mbumbukiam Keliso
mokho-té genø-khakheinám, neka te nonqo ndøkhakheinám. 17 Gigiap ate
ndægo fakhaneav qagoam, Keliso até gegoám. Neka gigiap ate nqægo,
ndégo tegeawát. 18 Keliso ni Klisten bawan ezoqam-gé kawá, ni teqa
kha nqazigu. Neka ndego ni Klisten bawan ezoqam-qá zapá. Ezoqa
bugukhokhof løvøte-te gekhandi:v, ndégo. Yaq matev ate ndægo, ndégo
tenó-kawaevtát. 19 Mbumbukiam āv qambøe-pøovám nqægo: Ekeza
matev ate ndægo, ekeza Yo mokho-té qanú:goát, 20 neka te mokho-te,
gigiap ate ndægo, ekezan namba nqawa vøtøkuā, gigiap yan-te nqo:go
neka nqanek manqei-qape-te nqago, neka teqa kouk mokho-te, ndøgo
tae mutui-te qawa, sambi vøe-khakheinām.
21 Bugukhokhof, zo qámbá qazøtøndo-goam. Neka zo Mbumbukiam-
gí qaqa ezoqam zogoám, zoqa matavap-te, neka manqa-zapazapa vozō-
matønumam. 22 Geté ndakin, zo Mbumbukiam, ekezan namba, nqawa
mòndø-tøkuzú. Keliso-qá khá gene-tøkuzú, ndego genanim. Yaq zo
teqa bøi-te, ndaføya-ndaføyamba neka manqa-zapazapa-yav sozógoát.
23 Geté zo føgøføgakh ndøgeageáp, ndøgo zo ndozo-unimanqatinat, neka
føgøføgakh ndøwaniáp. Soqaín ndøgo, zo matev nøme tø-itub, yaq zoqa

1:9 1:9 Ef 1:16-17 **1:11** 1:11 Ef 1:19; 3:16 **1:12** 1:12 Ef 1:11, 18 **1:13** 1:13 Luk 22:53; Ef 2:2 **1:14** 1:14 Ef 1:7 **1:15** 1:15 2 Ko 4:4; Zion 1:18 **1:17** 1:17 Zion 1:1; 8:58 **1:18** 1:18 Ef 1:22-23; Kel 26:23; Veve 1:5 **1:19** 1:19 Kol 2:9 **1:20** 1:20 Ef 1:10 **1:21** 1:21 Lom 5:10; Ef 2:12 **1:22** 1:22 Ef 5:27; Lom 5:10

vintøzat matev Yesu-te zō-ivøvēm, taqa yaq-te Manqat Mbomambaqape ndæmanqate, zo qazoyogem. Nqanek Manqat Mbomambaqape, ezoqa ewaqape sùgumu-zømesimít, nqanek manqei-qape-te. Mbumbukiam no Pol, nqanek sasae nonqo ndøveatán.

Pol bazaføgakh-us gesasaetam, Yesu-qa Manqat Mbomambaqape zapaya

24 No ndakin viniv nqæ-eqatet, zo nqazømbe-tøkeet, no khanakhanákh. No nøkeza kha-te, viniv āv tøtendapét, av Keliso ge:ndapat. Viniv av nqægo khouiáv. Zua ndømá. Ta viniv ndøgo, nqæ-eqatet, Keliso-qá kha tøke nonqó, Klisten bawan ezoqam. 25 No Mbumbukiam, Klisten bawan ezoqam-gé sasae ezoqam ndøvé. No até zo-té-a, teqa manqat ate ndægo batē-zømesim. 26 Nqanek manqat, ibugukhokhof khonoam-té qagoám, nupøkhán mbá, ezoqa ate gi:goam, yage gimønøzumavun. Geté ndakin, Mbumbukiam ekeza ezoqam me:zømás. 27 Mbumbukiam āv qambøe-pøovám nqægo: Teqa matavap mbomambaqape, khonoam-te qagoam, ni Klisten ezoqam, zí:nøtén. Ta matavap ndøgo nqánek: Keliso Zu ezoqam mokho-te mbá mbá, geté até zó bawan vini-ak mokho-té-a, gunú:yagát. Yaq até zo-a, matev eqeieqei-qape zóndapém, ma ndøzøte-vintavet, tøfakhan.

28 Ni ezoqa ewaqape, teqa yaq-te ndégo tøti-zømesím, neka vøigugubatun-a, vøizø-ovøematun. Matavap loloakh-ús. Yaq ni ezoqa ewaqape Mbumbukiam-qa megemege-te teito-ab, ndigu Keliso mokho-te, tiqa Klisten matev-te é-betømū-fisam. 29 No bazaføgakh ndógo tøte-asazét, nqæ-sasaeat. No Keliso-qá bazaføgakh-té qatø-sasaeát, ndøgo no mokho-te bazaføgakh-us nqøu-sasaeat.

2

1 No zo zøtezat-qa nøzøgó. No bazaføgakh nø-asazét, zo zapaya, neka até Laodisia taon-ak zapayá-ya, neka ezoqa nøme ndigu, noqa kha qeiviav ndigu. 2 No bazaføgakh nqæ-asazet, ezoqa kha zømbé-føgákh, neka kuku matev mokho-te vøtøkuatāt neka Mbumbukiam-qa manqat uni betēzøtez, ndøgo khonoam-te qagoam. Nqanek manqat, khonoam-te qagoam, Kelisó. 3 Nøtenat neka matavap loloakh ate ndægo, Keliso mokho-té qanu:gú.

4 No nqanek manqat tøte-eín ndógo: Soqaín ndøgo, zo ezoqa tiqa manqa enøenaq-us mokho-te titubam. 5 Unimanqatín. No kha-te, nøyoná. Geté nqova-te, no ndøtû:gú, zo namba. Neka no khanakhanákh, u nqæyoge, zoqa yage eqeieqei neka bazaføgakh-us waniap-qa yaq-te, unimanqatin matev-te, Keliso-te.

Keliso mokho-te, khandi ndøfakhán

6 Zo Keliso Yesu qazondafem, zoge Evezøza tegoat, yaq zo te mokho-te até vøuyagé. 7 Neka zo te mokho-te, ande tae me ndægo, lu manqei pakoate qamø-mbuvøem, føgøføgakh ndøwaniáp, neka te mokho-te vòfisám. Zoqa unimanqatin matev, bazaføgakh-us ndøgeageáp, av zo gi:zømesimam. Neka Mbumbukiam-te, ike manqat oskia mbomanqaté.

8 Zo gò:feazoát. Soqaín ndøgo, zo ezoqa tiqa khokho khavozam manqat neka manqei-qape ezoqam-qa matavap mokho-te tinøzøzo. Nømendim

1:25 1:25 Ef 3:2, 7-8 **1:26** 1:26 Lom 16:25-26; Ef 3:5, 9 **1:29** 1:29 Ef 3:7, 20; Filip 4:13 **2:3** 2:3 1 Ko 1:24, 30 **2:4** 2:4 Lom 16:18 **2:5** 2:5 1 Ko 5:3 **2:7** 2:7 Ef 3:17

manqat av nqægo, ezoqam-qá matavap-té neka nqanek manqei-qapegí nqova soqøsoqa-té qando-okhó. Ambá av nqægo, Keliso-tē qando-okhō. 9 Zapa ndógo, Keliso-qa kha, ndøgo kopømba ande av ezoqam-qa kha ndægo, Mbumbukiam-qá matév qanetøvá. 10 Neka zo Keliso mokho-te, ndego nqova iz-akhayapak neka bazaføgakh-us ate ndi:gu ndeløvuza, khandi vøzø̄-tøtøvøyam. 11 Zo Keliso mokho-te, andé ngusum qogøzat matev zøtendapém. Geté nqanek matev, ambá av nqægo, ezoqa zendā gene-matanām, neka ngusum vø̄qogaz. Geté ndøgo zoqa manqa-zapazapa matanam matev zøqóg. Nqanek matev, Keliso ndømatanám. 12 Zo ibøkha iz qazondapem, gigiosam, zo andé Keliso namba, manqei ozu-té ginø-osám. Yaq Mbumbukiam zo Keliso namba, nango vø̄khandi:z, zo teqa bazaføgakh qazo-unimanqatinim, ta bazaføgakh ndøgo, Keliso løvøte-te gendo-khandi:v.

13 Zo bugukhokhof zøkeza manqa-zapazapa-te qazogoam, zo pakhaezat ezoqa zogoám, neka zo ambá av nqægo, Mbumbukiam-gi̱ ezoqam zogoām, kopømba ande av Zu ezoqam ndi:gu, ndigu ngusu gizø-qogavatun. Geté Mbumbukiam zo ndakin mønd̄ø-khandí:z, Keliso namba. Niqa manqa-zapazapa ate ndægo, ndego mønd̄ømbøe-navøém. 14 Pepa ndøgo, niqa manqa-zapazapa ndo:peawap neka matev ate ndægo, ni paeveav qagoam, ndøgo ni amba manqa ovøyam-te tø-ambi̱n, Mbumbukiam mønd̄øngiú. Tae mutui-té genøndáp, vømø̄tøke. 15 Yaq ta matev mokho-te, ndego nqova iz-akhayapak neka gekha nqova bazaføgakh-us nøme ndigu, ni amba manqa ovøyam-te ti-ambi̱n, tiqa bazaføgakh mønd̄ø-tømbuá neka ezoqa ewaqape-qa bugug-te, mivi matev vøzø̄-etoam.

Khafeap matev tizimbo-paevem, ndøgo kopømba mbaín, ni tøkhandi:n

16 Yaq nakémbá, zo ezoqa lou loge o ibøkha izam-qa yaq-te o pusup khøuwa-qa yaq-te, kopømba ande av løvøyak ndakinak gendo-itani̱n neka Sabat khøuwa-qa yaq-te, khafeap bezømbø-àwā̱m. 17 Khafeap matev av nqægo, ndøgo andé gigiap-qá nqovønqová, ndøgo tømbøe-megetav. Geté unimanqatin gigiap, Kelisó. 18 Zo ezoqa bevøòző, ndigu khokho kha voat matev neka enzol ezoqam-te tabap matev ndøzøgawap neka emanqat ndivototap, av umingiap ndi:qeivi. Ezoqa av ngi:gu, ekeza iz mba ndøeqawát. Geté tiqa manqat, mokho mbaín. Manqat ndøgo, ezoqa nøme gi:zømesimatun, ndøgo ekeza khokho matavap-té qando-fakhaté. 19 Ezoqa av ngi:gu, ndigu Keliso-te geawateáv, ndego ni Klisten ezoqam-ge kawa. Teqa kha ate ndægo, ndøbunuzupit neka søvakha kinik ndægeageapet, teté qageageapét, neka ndego ndēmbō-kēōgē. Yaq nqanek kha sègekhouwevtét. Ate av-té, av Mbumbukiam ndømbøe-poev.

20 Zo mòzo-pakhaéz, Keliso namba. Neka zo ndakin ambá av nqǣgo, manqei-qape-qa khafeap matev vinivinimba mokho-te sekembā søzøtu:gū. Geté yaq zo gekha zapâ, khafeap matev mokho-te sekemba ndozotu:-yage, zo amba manqei-qape-gi ezoqam oskia tozogoni̱n, 21 khafeap matev kopømba ande av, “Nqanek gigiap ndøkhànā̱z!” o “Nqanek loge gigiap ndòlő̄g!” o “Nqanek gigiap ndøgeàgi̱m!”? 22 Nqanek gigiap ate nqægo, toqolog o toqogea, ndøgo manqei-qape gigiap

2:9 2:9 Zion 1:14, 16 **2:10** 2:10 Ef 1:21-22 **2:11** 2:11 Lom 2:29 **2:12** 2:12 Lom 6:4 **2:13** 2:13 Ef 2:1, 4-5 **2:14** 2:14 Ef 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:16** 2:16 Lom 14:1-13 **2:17** 2:17 Iblu 8:5 **2:19** 2:19 Ef 2:21; 4:16 **2:20** 2:20-21 Gal 4:3, 9; 1 Tim 4:3 **2:22** 2:22 Met 15:9

yakhapús. Sège-navøemín. Khafeap matev neka nømendim matev, taqa yaq-te, ezoqa ndø-aumatún. 23 Unimanqatín. Khafeap matev av nqægo, guliguli matev toqogoat, av qakeza poev ndægo, neka khokho kha voat matev, neka qakeza kha yage føgakh-qape etoam matev, ndøgo bugug andé matavap loloakh me:keogé. Geté ndøgo mokho mbaín. Kopømba mbaín, taqatøke, qoqa kha-qa poev soqøsoqa toqote-nøzøgim.

3

Mbumbukiam ni sùgumu-khandi:n, Keliso namba

1 Mbumbukiam Keliso løvøte-te gekhandi:v, yaq ndego até zó-a, sùgumu-khandí:z, yage ndakinak vøzō-etoam. Yaq nakémbá, zoqa mbøni-qa poev, yan-qá matev-té qabegó, ma Keliso nde:qomat, Eve-qa nakeamo zenda-te. 2 Zoqa matavap, yan-qá matev-qa yaq-té qabegó, ambá nqanek manqei-qape matev-qa yaq-te. 3 Zapa ndøgo, Keliso genanim, yaq até zó-a, sòzøtumu-pakhaéz. Zoqa khandi ndakinak, ndakin Mbumbukiam-qá mokho-té qanu-khonøwé, Keliso namba. 4 Geté Keliso tefakhan, ndego zoqa khandi zapa, yaq até zó-a, ndòzomø-fakház, te namba, teqa waev mokho-te.

Yage awenege neka yage ndakinak-qa yaq-te

5 Yaq nakémbá, zoqa manqei-qape matev vinivinimba, vølaém, kopømba ande av mambe okho matev, neka ezoqa nøme qovet matev, neka gekha matev soqøsoqa av nqægo nøme ndøgot, neka matev soqøsoqa-te poev matev, neka ezoqa nøme-qa gigiap qovet matev. Gigiap qovet matev, ndøgo andé batae-te ogiam matév. 6 Nqanek matev soqøsoqa zapaya, Mbumbukiam-qa qaqa ndøgeáv, ti-te ndigu, teqa manqat o-mba ndapeav ndigu. 7 Até zó-a, zo matev av nqægo mòzo-matønumám, zoqa yage-te, zo bugukhokhof qazoyagam. 8 Geté ndakin, zo matev av nqægo vø-ivøvém, kopømba ande av mbøni nqosøgeap matev, neka qaqa matev neka sanqambap matev. Ezoqam-qa iz ngenøgim manqat, neka mambe okho emanqat vototap, zoqa manqa-nqa-te betøndo-fakhàtē. 9 Neka zo yaqyaq-a, meakha manqat sekemba ndømanqàtē. Zapa ndøgo, zo awenege yage ande ndabua me, mòzo-khofoé, taqa matev soqøsoqa namba, 10 neka yage ndakinak vozō-uzam. Mbumbukiam nqanek yage ndakinak, ndego gekhakheinam, oskia ndø-ndakinak-tét, atema kopømba ande av ekeza bugug ndægo vømógō, neka ni Mbumbukiam uni vizimí-nøtēn. 11 Zo nqanek yage ndakinak qazondapem, yaq zo mokho-te, vinivinimba nøme mbaín, yaq Zu ezoqam-a, yaq bawan vini-ak; yaq ndigu ngusu gizø-qogavatun-a, yaq ndigu qogøvemav ndigu. Neka ndøgo gekham mbaín, qo gekha manqei-ak o bawan-ak toqogoat, o khokho sasae ezoqam o iz akhae voqógoāt. Gigiap-qape Keliso yakhapús, ndego ni ate nqazi:gu mokho-te ngu:yage.

12 Yaq nakémbá, zo Mbumbukiam gevevesam neka vozō-tegi-ezoqam-ez, ndego zo ndezømbo-khafuat, zo matev ndakinak zó-uzám, tanakh matev, neka kuku matev, neka qakeza iz eqawatav matev, neka aiyaiyav matev, neka qaqa nakha-nakhamas-te gonemav matev. 13 Ezoqa matev soqøsoqa tizø-matønumat, zo nakha-nakhamas-te ndø-qavøinàmāt. Zo yaqyaq-a, sà bezømbo-naváp, ate av-té, Evezøza zoqa manqa-zapazapa

3:1 3:1 Mak 12:36; 16:19; Ef 1:20 **3:2** 3:2 Met 6:33 **3:5** 3:5-6 Lom 6:6, 11; Ef 4:19; 5:3-6 **3:8** 3:8 Ef 4:25-29; 5:4 **3:9** 3:9 Ef 4:22, 25 **3:10** 3:10 Ef 4:24 **3:11** 3:11 Gal 3:28 **3:12** 3:12 1 Pita 2:9 **3:13** 3:13 Ef 4:2, 32

sa qambøe-navøem. 14 Neka zo kuku bezøgó. Zapa ndógo, matev ndøgo,
nqanek matev ate nqægo qaløvu, kuku matév. Matev nqánek, ni Klisten
ezoqam ate nqazi:gu, nqova kopo-te uni nqæløvønønat.
15 Keliso-qá sambi matev bezø-nøzøgimít, zoqa mbøni-te. Zo Mbum-
bukiam sambi matev-té genøzø-akhá. Zo kha kopó. Neka zo Mbum-
bukiam ike manqat mbomanqaté. 16 Keliso-qa Manqat bètu:qonám, zo
mokho-te, bezō-tøtøvøyam. Gè:nømendím neka gègugumbám, yaqyaq-
a. Matavap loloakh-ús. Neka zo ouv gèqaqayám, kopømba ande av
Sams ouv ndægo, o ouv nøme ndøgot, Mbumbukiam-qa iz ndø-eqawat, o
ouv ndøgo, Nqova Mbomambaqape nde:zømesim. Ouv tozo-qaqaemat,
yaq zoqa mbøni mokho-te, ike manqat mba bezømbu:gú, Mbumbukiam-
te. 17 Gekha manqāt ndøgo, tozo-manqatat neka gekha matēv ndøgo,
tozogoat, gèmbo-mataváp, zo Evezøza Yesu-gí paev ezoqám. Neka te
mokho-te, zo Mbumbukiam ike manqat mbomanqaté.

Angana neka sakheis, eqeieqei ande āv kinìyagāt

18 Zo sakheis, zøkeza angana-qá mokho-té qanu:gú. Matev av nqægo
eqeieqeí, Evezøza-qa bøi-te.
19 Zo angana, zo kuku bezøgó, zøkeza sakheis-te, neka qaqa zȍgő.

Nakheis neka evøndipakha, eqeieqei ande āv kinìyagāt

20 Zo nakheis, zo zøvøndipakha-qa manqat o-mba mo:ndapé, matev ate
ndægo. Zapa ndógo, matev av nqægo, Evezøza gèmbopoév.
21 Zo evøndipakha angana, zogi nakheis qaqa zølȍozű. Soqaín ndøgo,
ndigu sa timø-tabam.

Sasae ezoqam neka tigi kawakawa-za, eqeieqei ande āv kinìyagāt

22 Zo sasae ezoqam, zøkeza manqei-qape sasae kawakawa-za-qa man-
qat, o-mba mo:ndapé, matev ate ndægo. Zo sasae bazaføgakh-us ta-mbá
ndȍgő ndøgo, ndigu zo tizømetat, ti-te enaq gi:am nonqo. Geté zo Evezøza
ùni mbøevizáp neka zogi sasae kawakawa-za-qa sasae tozogoat, tiqa
manqat ùni mbøepáev. 23 Gekha sasaē ndøgo, ndozogo, zo bazaføgakh-
us ndøgó. Zapa ndógo, zo nqanek sasae, ambá av nqægo, ezoqam-qa
mba zogō, geté zo Evezøza-qa zogó. 24 Zo mȍzøte-zøtéz, zo Evezøza-te, yaq-
fia ndòzomø-ndapém, ndøgo zo nonqo ndemendewe. Zoge unimanqatin
kawa ezoqam, Kelisó. Zo teqá sasae zogót. 25 Geté gekha ezoqām
ndego, matev soqøsoqa tego, Mbumbukiam ndȍmbo-qavøiú, av matev
ge:matanam. Ndego gématøvemák, qo ande gekha ezoqam, iz akhae
ezoqām, ō, khokho ezoqam.

4

1 Neka até zó-a, kawakawa-za, zogi sasae ezoqam eqeieqei zøkeogé
neka matev eqeieqei zøgó. Zapa ndógo, zo mȍzøte-zøtéz, até zó-a, zo
kawa ndezømbôgó. Ndego yan-té gonoyagé.

Ovøyam manqat nøme, Klisten yage matev-qa yaq-te

2 Zo oskia ndøguligulím. Matavap bèzøvisít. Neka Mbumbukiam ike
manqat oskia mbomanqaté. 3 Neka até niqa yaq-té-a, gèndo-guligulím.
Mbumbukiam ni nakhoa bȉni-mboqoá, ni ezoqa nøme teqa manqat

3:14 3:14 Lom 13:8-10 **3:15** 3:15 Filip 4:7; 1 Ko 12:27; Ef 4:4 **3:16** 3:16 Ef 5:19 **3:17** 3:17
1 Ko 10:31; Ef 5:20 **3:18** 3:18 Ef 5:22 **3:19** 3:19 Ef 5:25 **3:20** 3:20 Ef 6:1 **3:21** 3:21 Ef
6:4 **3:22** 3:22 Ef 6:5-8 **3:25** 3:25 Lom 2:11; Ef 6:8 **4:1** 4:1 Ef 6:9 **4:2** 4:2 Ef 6:18; Filip
4:6 **4:3** 4:3 Lom 15:30; Ef 6:19

Keliso-qa yaq-te batɨ-zømesim, ndøgo khonoam-te qagoam neka ta zapaya nqanek, no ndimbula-te nqatu:gu. 4 Yaq no ezoqa teqa manqat bavokho-qape bazømbē-ovøyam, av Mbumbukiam-qa poev ndægo.

5 Zo bavokho ezoqam namba, matavap loloakh-us ndøyagé. Neka gekha khøuwā ndøgo, nakhoa tozo-qeivimat, Keliso-qa matev tøzøtezømas, zo vògonemát. 6 Zoqa manqat, kuku matev-us oskia begó. Neka ndøgo andé lou mokhov qanimav-qape me betegó. Yaq gekha ezoqām ndigu, zo unimanqatin-qa yaq-te tizømbe-bevupat, zo kopømbaqapé, qavøiwat eqeieqei zozógoát.

Pol-qa vaev manqat

7 Noqa yage ate ndægo-qa yaq-te, zo nigi Klisten nøfu Tikikus mé:zømás, ndego ni nqeimbøe-khafuat, ndego unimanqatin ezoqam, ndego ni namba Evezøza-qa sasae gegoatun. 8 No ngenek ta zapaya nqánek qatekhofotaváv: Zo tònezøtéz, ni ande āv khatɨyage. Yaq zoqa kha gé:føgákh. 9 Ndego Onesimús namba mé:geáv, ngenek unimanqatin Klisten nøfu nøme, ni nqeimbøe-khafuat, zøkeza ezoqam. Nginik ezoqa menas, matev ate nqægo-qa yaq-te mé:zømás, nqanek nqafakhanam.

10 Alistakus, no ndimbula namba nqatigu, ndego khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv zo-te, neka até Mák-a, Banabas-ge ekeabøi, khaiya mboma manqat ngɨkhōfōtāvāv. Ngenek zo-te tendowav, yaq gèkhatowém, ate av-té, no bugukhokhof manqat qazønde-khofotav. 11 Até Yesú-a*, iz nøme nqambogo, Ziastes, teqa khaiya mboma manqat ngēkhōfōtāvāv. Nginik ezoqa misika yakhapús, Zu ezoqam, ndigu no namba Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te ndisasaeat. Tiqa tøke kandambá no-te. 12 Até Epaflás-a, zøkeza ezoqam, ndego Keliso Yesu-ge sasae ezoqam, khaiya mboma manqat ngēkhōfōtāvāv. Ndego zoqa yaq-te, bazaføgakh-us oskia ndøguligulimatún. Zo Klisten matev-te, føgøføgakh tòne-waniáp, neka zoqa unimanqatin-te, Keliso-te, ùni tønefisám, neka zo Mbumbukiam-qa poev ate ndægo uni vøzøté-zøtēz. 13 No zo-te nòunimanqatintét, av nqægo: Ndego bazaføgakh-us ndøsasaeát, zo zapaya, neka até ndigu Klisten ezoqa nøme zapayá-a, ndigu Laodisia taon-te neka Hielapolis taon-te ndisokhoe. 14 Até Lúk-a, ndego mulømula etoam ezoqam, ni nqeimbøe-khafuat, neka Dimas, khaiya mboma manqat ngɨkhōfōtāvāv.

15 Noqa khaiya mboma manqat, até nigi Klisten nøfuap-té-a, zókhofotøvém, ndigu Laodisia taon-te ndisokhoe, neka Nimfa-te vozó-khofotøvēm, neka ndigu Klisten bawan ezoqam-te, ndigu tuqa khoev-te gipindumatun. 16 Zo nqanek pepa tozotumu-geveømem, yaq Laodisia Klisten bawan ezoqam-té qanø-khofotøvém, ndigu bemøgeveømem. Neka ta pepa ndøgo, no Laodisia taon-te qækhofotav, até zó-a, vògeveømém.

17 Zo Akipus gèmbo-einím. Nandev sasae ùni betekhóu, Evezøza gembo-etoam.

18 Nqanek khaiya mboma manqat-qase, no Pol nøkeza zendá qatepeaomít.

No ndimbula-té qatu:gú. Zo bezømbo-nàvøĕm, noqa yaq-te.

4:5 4:5 Ef 5:15-16 **4:6** 4:6 Ef 4:29; 1 Pita 3:15 **4:7** 4:7 Ef 6:21 **4:8** 4:8 Ef 6:22 **4:9** 4:9 Filem 10-12 **4:10** 4:10 Kel 12:12; 15:37-39; 13:13; 2 Tim 4:11 * **4:11** 4:11 Ngenek ezoqam, iz Yesu ge-akha, ezoqa viní. Teoká ndego, Yesu Keliso. **4:12** 4:12-14 Kol 1:7; Filem 23-24 **4:17** 4:17 Filem 2 **4:18** 4:18 1 Ko 16:21

Mbumbukiam-qa kuku matev, ndɵgoát zo-te.

1 Tesalonika
Pol-qa bugukhokhof pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Tesalonika taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek bugukhokhof pepa, Klisten bawan ezoqam-te gepeawam, ndigu Tesalonika taon-te giyagam, ta khøuwa-te ndøgo, ndego Kolin taon-té gegoám. Tesalonika ndøgo, taon kandambaqape ndøgoám. Masedonia manqei-té, neka ndaola-té.

Pol qambo-misika, manqei vinivinimba-te ge-okhoam, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam, ndego até Tesalonika taon-té-a, vøgoam (Kel 17:1-14). Yaq teqa nømendim mokho-te, ezoqa nøme møndø-unimanqatiním. Ezoqa kopokopo nøme ndigu, Zu bawan-ák. Geté ezoqa kopoáv, ndigu bawan vini-ák. Ndigu Zu ezoqa nøme, ndigu Yesu unimanqatinteav qagoam, ndigu Klisten ezoqam, ngenøgim-té ginø-abumám. Pol taqa yaq-te ge-ewag, ndego Timoti ndøkhofotáv ti-te, ngenek tiqa unimanqatin-te, zita tøpøzu manqat vømøzø-ein. Yaq taqa zita-te, Timoti nqawa gendovesez, ndego Pol tiqa matev eqeieqei-qa yaq-te vømbøe-votot. Yaq Pol nqanek pepa ndakin, nqánek gene-peawám: Tiqa unimanqatin-te, zita tøpøzu nøme nonqó. Neka ndego tiqa bevap, løvøte neka Yesu-qa qavane-qa yaq-te, vøzømbē-qavøiu.

1 Nqanek pepa, no Pol neka Sailes neka Timoti, ni nipeaomít. Zo-té qeitø-peaomít, zo Klisten bawan ezoqam, Tesalonika taon-te ndozoyage, zo Mbumbukiam, ndego Tat, neka Evezøza, Yesu Keliso, tiqa mokho-te ndozotu:gu.

Mbumbukiam-qa kuku matev neka sambi matev, ndøgoát, zo-te.

Pol-qa ike manqat Mbumbukiam-te, Tesalonika Klisten bawan ezoqam-qa yaq-te

2 Ni zoqa yaq-te qeiguligulimatun, ni Mbumbukiam ike manqat oskia nimbo-manqaté, zo ezoqa ewaqape-qa yaq-te. 3 Niqa guligulimte, Mbumbukiam-te, nigi Tat, ni oskia teimbo-matavupatún ndøgo, av zo Yesu Keliso ndøzøte-unimanqatinat, neka zoqa sasae-qa yaq-te, ndøgo kuku matev-us ndozogo, neka zoqa føgøføgakh waniap-qa yaq-te, zo nigi Evezøza Yesu Keliso-te ndozoto-taza.

4 Nøfuap, zo Mbumbukiam ndezømbo-khafuat, ni møtinøtén, ndego zo møndø-vevesám, vozō-tegi-ezoqam-ez. 5 Zapa ndøgo, ni Manqat Mbomambaqape qeindapavun, ndøgo ambá av nqægo, manqat mba ndøgeavūn. Geté bazaføgakh neka Nqova Mbomambaqapé namba me:geavún. Yaq zo āv qazøte-qeivím nqægo: Niqa manqat unimanqatín. Zo møzøte-zøtéz, ni zo mokho-te ande āv khatīyagam. Ni zo nitigoám. 6 Ezoqa nøme, zo føgakh-te ambá gini-abumám. Geté zo niqa matev neka Evezøza-qa matev, zòmbo-paevém neka manqat khanakhanakh-us vozōndapem. Ta khanakhanakh ndøgo, Nqova Mbomambaqapeté qando-okhó. 7 Yaq ta mokho-te nqanek, ezoqa ewaqape, Masedonia neka Akaya plovins-te, Yesu ndi-unimanqatinat, ndigu zoqa matev eqeieqei me:vewé neka paev-qa ndøgó. 8 Evezøza-qa manqat, zo ezoqa

1:1 1:1 Kel 17:1-9 **1:3** 1:3 1 Ko 13:13; Kol 1:4-6 **1:5** 1:5 1 Ko 2:4-5 **1:6** 1:6 Kel 17:5-9

qazozø-manqatam, ambá av nqægo, Masedonia neka Akaya plovins-te mbā qanø-panqavøēm. Geté manqei-manqei ate ndægo, ezoqa ewaqape, zoqa unimanqatin-qa yaq-te sùgumu-ewagát, ndøgo Mbumbukiam-te ndøzøgo. Ni ti-te ndigu, manqat einiav tøgoat, kopømbá. Zapa ndógo, ndigu møndøyogém. 9 Ndigu ekezan, emanqat møndæ-votototupatún, av zo ni qazøte-khatomb, ni zo-te qeigeavun, neka zo tae khøuwiap-te qazogoam, unimanqatin khandi Mbumbukiam-te ande āv khazøtē-qambuz, ndego zo ndakin ndozombo-vizap, 10 neka zo tege Yo Yesu ande āv khazømbøē-keoge, yan-te tendovis, ndego Mbumbukiam løvøte-te gekhandi:v, yaq ndego ni Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-te, teqa qaqa-te vókhandï:n.

2

Pol Tesalonika taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

1 Nófuap! Zo zøkeza møzøte-zøtéz, ni zo-te qeigeavun, ni ambá av nqægo, khokhō seigeavūn. Geté mokho kandambá qafakhan. 2 Zo møzøte-zøtéz, ni bugukhokhof Filipai taon-te qeigoam, ezoqa ni gèngiænotám, neka vøi-potonumam. Yaq ni zo-te qeitøndu-niav, ni ezoqa nøme, niqa manqa manqate-te tokømbem-qa nigoám. Geté Mbumbukiam ni møndøni-tøké, neka ni zo teqa Manqat Mbomambaqape, kha føgakh-mba vøizø̄-manqatam. 3 Ni ezoqa manqa qeizø-løvutatun, ni ambá av nqægo, khokho manqat nizø-manqatē o matavap soqøsoqa nigū o ezoqa khavozam-qa nigū. 4 Geté ni Mbumbukiam møndø-gevenó neka ezoqa eqeieqei vøenæmb, neka teqa manqat, niqa zenda-te vō:ve. Ni teqa manqat qeimanqatatun, ni ambá av nqægo, ezoqa khanakhanakh asøtøve-qa nizøgō. Geté ni Mbumbukiam khanakhanakh asøtøve-qa nimbogó, ndego niqa mbøni neka matavap ndini-gevewat. 5 Zo møzøte-zøtéz. Ni ambá av nqægo, ezoqa enaq nizøge:mām o khanakhanakh manqat vøizø̄-etoumam, yaq moni-qā nizømbi-goām. Mbumbukiam møndæ-otév, nqanek manqat unimanqatín. 6 Ni ambá av nqægo, nikeza iz eqawat-qa nizøgoām, zo niqa iz tozoni-eqatat, o ezoqa nøme vøní-eqatāt. 7 Ni Keliso-gi u-anim nqeigu, ni tøni-poei:n, ni ambá nizø-pouweí:n, av nqægo, zo ni ezoqa kandakanda zøténæmbát. Geté ni zo mokho-te qeigoam, ni matev aiyaiyav-té qeitøgoám. Ni zo qeizø-kewagam, ni andé evo me nitigoám, ndugu nakheis tete nduzø-etoam. 8 Ni kuku kandambá zo-te. Yaq ni ambá av nqægo, zo Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape mba niti-zømesimām. Geté ni até nikeza yagé-a, vøizø̄-etoam. Zapa ndógo, ni kuku khàpe nimbi-khouwév zo-te. 9 Nófuap! Zo ndozombo-matâváp, ni sasae føgakh-qape qeikhanazat, zo mokho-te qeigoam. Ni pavpave nekā lovølova, sèisasaetám, neka niqa yage nonqo, moni vøi-qaqasumam. Zapa ndógo, ni Mbumbukiam-qa Manqat qati-zømesimam, ni poeveáv, ni zogi ezoqa kopo-te sa teito-tambet, viniv vøizǿ-etoām.

10 Zo møzøte-zøtéz neka Mbumbukiam vøe-otev, ni zo namba qazi:yagam, ni āv tøtiyagám, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. Ni matev eqeieqei-té qeitøyagám neka manqa-zapa-qase goneáv. 11 Neka zo møzøte-zøtéz, ni zo ezoqa kopokopo-te, ate ndøzøte:go, āv teizømbe-matønumám, av eve nde:go, ekeza nakheis-te te:matønumat. 12 Ni zo nï̄gugubám neka zita vøizø̄-tøpazam neka vøizø̄-pouweam, av nqægo:

2:2 2:2 Kel 16:19-24; 17:1-9 **2:4** 2:4 Gal 1:10 **2:9** 2:9 Kel 20:34 **2:11** 2:11-12 Kel 20:31

Zo āv tøneyagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, ndego zo teqa megeat matev-te neka waev kandambaqape-te ndezø-akhayam.

Klisten ezoqam, matev føgøføgakh ambá qazømbe-fakhanumám, geté ndigu føgakh-mbá giwaniapám

13 Ni Mbumbukiam, ike manqate oskia nimbo-manqaté. Zapa ndógo, zo teqa manqat qazoyogem ni-te, zo ambá av nqægo, khokho sozondapēm, av ezoqam-qa manqat sa ndozo-upøgim. Geté zo Mbumbukiam-qá Manqat zondapém. Yaq ndøgo unimanqatín. Nqanek manqat, zoqá mokho-té qanu-sasaeát, zo ndozo-unimanqatinat. 14 Nøfuap! Matev ndøgo, zo-te qafakhanam, até kopó, av Mbumbukiam-gi Klisten bawan vinivinimba qazømbe-fakhanumam, ndigu Zudia plovins-te, Keliso Yesu-qa mokho-te ndu꞉gu. Zogi ezoqam, zo matev soqøsoqa, āv gizømbe-matønumám, av Zu ezoqam, Zudia plovins-te ndøgo, Klisten ezoqam-te gizømbe-matønumam. 15 Ezoqam ngínik, nigi Evezøza Yesu neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, løvøte-te gi-abumam neka ni vøngiænotam. Mbumbukiam khanakhanakh mbaín ti-te. Neka tiqa matev qaqa-ús, ezoqa ewaqape-te. 16 Ndigu ni tokømbem-qa nigoám. Ni bawan vini-ak, ambá nití-zømesimák, yaq ndigu vøe-khandï꞉z. Ta mokho-te ndøgo, ndigu manqa-zapazapa nøme mba mo꞉kapuimít, atema vømøtøvā. Geté Mbumbukiam-qa qaqa khakheitáp. Segezø-fakhán.

Pol Tesalonika ezoqam-te, nqawa vesezam-qa gegoam

17 Nøfuap! Ni zo qeizuvaz, yaq khapémbá qa-auwam, ni vao kandambá qeigoam, zo-te. Neka ni zoqa bugug nqawa qeivi-qa nigoám. Unimanqatín. Ni qámbá zo-te. Geté niqa matavap-te neka mbøni-te, ni namba zi꞉gú.

18 Ni zo-te nqawa okho-qa nimbogoám. No Pol, no khøuwa kopoáv, ambá notøndo-navín, zo-te. Geté Saitan ni gètokømbemám. 19 Nigi Evezøza Yesu tendoqavan, yaq ni gekham-qā yaq-tē qeitó-tāmb neka gekha mokhō qatí-khambuvemēm neka teqa megemege-te ndo꞉go, khanakhanakh-us vøtíwanāt? Ndøgo zo zøkhapús. 20 Unimanqatín. Ezoqam zó, ni nqati-khambuvap neka khanakhanakh nqānï-āsøtøvē.

3

1 Ni kopømba mbain qagoam, sekemba amba qati-kewagam, yaq ni matavap āv qatigoném nqægo: Ni nikezan, Atens taon-te até nitøkhæ-sokhoát. 2 Geté ni Timoti nitøndú-khofotøvém, zo-te, ndego nigi Klisten nøfu, ni Mbumbukiam-qa sasae namba nqati-sasaeat, ndego ni Manqat Mbomambaqape manqa manqate-te ngini-tøke, Keliso-qa yaq-te. Yaq ndego zo tèabezømbe-tøké neka zita zøtøpáz, zoqa unimanqatin matev bezømbē-føgakh. 3 Soqaín ndøgo, matev soqøsoqa ndøgo, zo-te qafakhanam, zoqa unimanqatin matev tøkukugim. Zo zøkeza mòzøte-zøtéz, matev soqøsoqa av nqægo tøndo-okhoat, ndøgo Mbumbukiam-qá poév, ni-te. 4 Ni zo namba qatigoam, ni mòizø-manqatám, av nqægo, “Ni matev føgakh-qape, ndïzimø-qeivím.” Yaq zo mòzøte-zøtéz, matev mòndø-fakhanám. 5 Yaq nakémbá, no kopømba mbain qagoam, sekemba amba qate-kewagam, no Timoti notøndo-khofotáv. No nøtenat-qa nøgoám, zoqa unimanqatin matev, āv khapezømbēgo-a. Soqaín ndøgo, ndego ezoqam,

2:13 2:13 2 Tes 2:13 **2:14** 2:14 Kel 17:5 **2:15** 2:15 Kel 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19 **2:19** 2:19 Filip 2:15-16; 4:1; 2 Tes 1:4 **3:1** 3:1 Kel 17:15 **3:2** 3:2 Kel 16:1-3 **3:3** 3:3 2 Tim 3:12

ndego ezoqa nde:khamasim, zo te:khamasim, yaq niqa sasae føgakh-qape, zo mokho-te qeikhanazat, vømǿ-khokhō.

6 Geté ndakin Timoti nango gendovesez, zo-te gegoam, ndego zoqa unimanqatin matev neka kuku matev-qa yaq-te, manqat mbomambaqape ndø-ndapavún. Neka ndego ni āv ginimbi-eín nqǽgo: Zo ni oskia zonimataváp, khanakhanakh-ús, neka zo vao kandambá ni-te. Neka zo ni nqawa nømende-qa zogó, ate av-té, ni zo nqawa zømete-qa nqati:gu. 7 Nøfuap! Ni yage føgakh-qape-te nqeiyage, ezoqa matev soqøsoqa nginimatanam, yaq Timoti zoqa unimanqatin-qa yaq-te emanqat ginimbivotot, ndøgo ni møqæ ni-etoám. 8 Yaq ndakin niqa yage kopømbaqapé. Zapa ndógo, ni mǿtinøtén, zo Evezøza mokho-te, bazaføgakh-ús ndozowaniap. 9 Ni khanakhanakh kandambá, zoqa yaq-te. Ni nøtenateáv, Mbumbukiam zoqa yaq-te, ike manqat eqeieqei ande āv kheimbøéeinĩm. 10 Pavpave nekā lovølova, ni Mbumbukiam-te oskia nivi:matún. Bazaføgakh-ús. Ni zoqa bugug nango bàniqeivím neka zo manqat nøme batĩ-zømesim, ndøgo zo zøtezateav ndøgo, neka zoqa unimanqatin matev bezømbē-khouwev.

11 Ni āv qati-guligulím nqǽgo: Mbumbukiam, ndego nigi Tat, neka nigi Evezøza Yesu, ndigu niqa nakhoa ekeza ndǿkhakheinømém, ni zote teitøndu-niav. 12 Neka Evezøza, zoqa kuku matev gezǿ-khouwév, yaq ndøgo kandambaqape ndógoát, yaqyaq-a nekā ezoqa nøme-te, ate avté, ni zo-te kuku nqanimbi:gu. 13 Yaq ndego zo gezǿtøké, zo bazaføgakhus zówaniapát. Yaq zo Mbumbukiam-qa megemege-te, ndego nigi Tat, manqa-zapazapa-yav neka eqeieqei-qape sozógoát, ta khøuwa-te ndøgo, nigi Evezøza Yesu, ekeza ezoqam ate ndi:gu namba, tendoqavan.

4

Yage eqeieqei-qa yaq-te, av Mbumbukiam ndømbøe-poev

1 Nøfuap! Manqat nøme nqánek: Ni zo mǿti-zømesimám, ande āv khazøté-yagāt, yaq Mbumbukiam khanakhanakh vømbøé-asøtāv. Ni mǿtinøtén, zo āv tøzøte-yagé. Yaq ndakin ni zo nĩzøviám, neka nigi Evezøza Yesu-qa iz-te, manqat āv qazimbí-løvuá nqǽgo: Ta matev-te ndøgo, zo vǿfisám. 2 Zo mǿzøte-zøtéz, nigi Evezøza Yesu-qa iz-te, zo gekha manqat nitĩ-zømesimam. 3 Mbumbukiam-qa poev nqánek: Zo ndaføyamba-qape ndøyagé neka mambe okho matev, kha mbokhanǿzǎm. 4 Neka zøkeza kha gèqeiví. Matev eqeieqei-té qayagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev.* 5 Ezoqa me:qovèsǎm, av bavokho ezoqam ndi:matanam, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu. 6 Khafeap ndøgo, Mbumbukiam geve, ndøløvuǎm. Qoge Klisten qafu-te, manqa-zapa ndǿgǒ, tegu zas voqó-aqonøvēm. Evezøza yaq-fia ndǿtá, ti-te ndigu, matev av nqægo ndimatanam. Ni zo mǿizø-manqatám, neka vǿi-gugubam. 7 Mbumbukiam, ni ambá av nqǽgo, manqa-zapa gone-qā nimbi-akhā. Geté ni ndógo tinimbi-akhá: Ni ndaføyamba-qape zíyagát. 8 Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, nqanek nømendim manqat ndesanqawe, ndego ambá

3:6 3:6 Kel 18:5 **3:7** 3:7 2 Tes 1:4 **3:11** 3:11 2 Tes 2:16-17 **4:3** 4:3 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16 **4:4** 4:4-5 1 Ko 6:13 * **4:4** 4:4 Mokho nøme nqánek: Zo angana, zøkeza sakheis eqeieqei zøkeogé. Vizap-ús. Ate av-té, Mbumbukiam ndømbøe-poev. **4:7** 4:7 1 Pita 1:15-16; Iblu 12:14 **4:8** 4:8 Luk 10:16; 2 Ko 1:22

av nqægo, ezoqam-qā manqat ndøsanqawē, geté ndego Mbumbukiam-qá manqat ndøsanqawé, ndego zo ekeza Nqova Mbomambaqape ndezø-etoam.
9 No zo-te, kuku matev-qa yaq-te, Klisten bawan ezoqam mokho-te, manqat nøme peaweav tøgoat, ndøgo kopømbá. Zapa ndógo, zo Mbum-bukiam ekeza me꞉zømás, zo kuku āv khazømbé-goāt, yaqyaq-a. 10 Neka unimanqatín, zo kuku ndøzôgó, Klisten ezoqam-te ate ndi꞉gu, nandav Masedonia plovins ate ndægo. Nøfuap. Ni manqat āv qazimbí-løvuá nqægo: Zoqa kuku matev, bèkhouwevtét.
11 Zo bazaføgakh ndø-asøzú. Matev eqeieqei-té qayagé, neka zøkeza yage mba ndøndapét. Neka zøkeza zendá qane-sasaeát, ate av-té, ni zo qati-gugubam. 12 Zo matev av ndægo tozogoat, yaq bavokho-ak zo ndøzøvizám neka zo ezoqa nøme-te zotótabák, lou neka gigiap-qa yaq-te.

Evezøza tendoqavan, taqa yaq-te

13 Nófuap! Ni poeveáv, zo ndigu Klisten ezoqam-qa yaq-te zøtezateav tøgoat, ndigu gipakhaez. Soqaín ndøgo, zo mbøni tøzøvavat, av ezoqa nøme ndi꞉gu, ndigu Yesu-te vintøzateav ndigu. 14 Ni āv qazi꞉-unimanqatinát nqægo: Yesu mòndønaním, neka nango vōkhandi꞉v. Yaq ni ate nqánek qazi-unimanqatinát: Ndigu Klisten ezoqam, gipakhaez, Mbumbukiam Yesu namba ndé-upozó, ndego tendoqavan.
15 Manqat ndøgo, ni ndakin teizø-ein, Evezøza ekeza ndø-eín, av nqægo: Ta khøuwa-te ndøgo, ndego Evezøza tendoqavan, ni ezoqam, zua nqaziyage, ni ndigu zíløvubák, ndigu bugukhokhof go꞉pakhaetat. 16 Zapa ndógo, manqat bazaføgakh-us-qape ndówáv, neka enzol ezoqam-gi kawa ezoqa nøme vó-akhā neka Mbumbukiam-qa kipi wag vópā. Yaq Evezøza yan-té gendóvís. Yaq løvøte ezoqam, ndigu Keliso gi-unimanqatinim, ndigu bugukhokhof løvøte-té gindúsúz. 17 Yaq taqa zita-te, Mbum-bukiam, ni zua nqaziyage, gékhatómb, vó-eqanō, ti namba ndigu, løvøte-te gindusuz. Khaiya ozoz-té genøkhatómb, yaq ni ova nqo꞉go, Evezøza namba vizimó-qaqandām. Yaq ni Evezøzá namba zí꞉yagát, miavmiav.
18 Zo yaqyaq-a, nqanek manqat, zita me꞉tøpøzú.

5

Yesu gendóqaván. Ni é-bizi-khakheinám

1 Nófuap! Ni zo taqa yaq-te manqat peaweav tøgoat, gekha khøuwa neka gekha viav Yesu tendoqavan, ndøgo kopømbá. 2 Zapa ndógo, zo mòzøte-zøtéz, Evezøza-qa Khøuwa, ndego tendoqavan, andé aqonam ezoqam me mé꞉geáv, lova khoev teqa-nqawa. Nakhamas-té. 3 Ezoqa géqaqavét. Neka āv giní-manqatát nqægo, “Ni sambi matev-té qaziyagé. Fofogeap mbaín.” Geté ndigu nqova zøndáf. Ezoqa ngiæzoat matev, ande sævam-qa nqosøgeap, gui-ovai꞉n, nakhamas-té qanøzó-fakhán. Yaq ezoqa kopømba mbaín tikhokhoz.
4 Geté zo, nøfuap, zo ambá av nqægo, bøivun-tē qazoyagē. Yaq nakémbá, ta khøuwa kopømba mbaín, zo ande aqonam ezoqam me, nqova tøzøndaf. 5 Zo ate ndøzøte꞉go, zo waev neka paveat-gí ezoqám. Ni

4:9 4:9 Zion 13:34 **4:11** 4:11 Ef 4:28 **4:14** 4:14 Lom 14:9; 1 Ko 15:3-4, 12 **4:15** 4:15-16 1 Ko 15:51-52 **5:2** 5:2 Met 24:42-43; 2 Pita 3:10; Veve 3:3 **5:3** 5:3 Met 24:39; Luk 21:34-35 **5:5** 5:5 Lom 13:12

ambá av nqægo, lova neka bøivun-gī ezoqām. 6 Yaq nakémbá, ni bizisømbiàpɛ̄t, kopømba ande av ezoqa nøme ndi:gu. Geté ni oskia bìziofeanoát neka niqa kha eqeieqei bizinøzøgím. 7 Ezoqa ndigu, ndisømbiam, ndigu lovølova ndøsømbi:matún. Neka ezoqa ndigu, ibøkha soqa ndizam, ndigu lovølova ndø-izumatún. 8 Geté ni paveat-gí ezoqám. Yaq nakémbá, ni nikeza kha, eqeieqei bizinøzøgím. Ni unimanqatin matev neka kuku matev binigú. Matev av nqægo, andé sanqava khakhazam nonqó, savim-te taqambo-tøkeat. Neka niqa vintønat matev Yesu-te, av nqægo, ndego ni gēkhandī:n, ni andé nakhag ezoqam-qá wawaq me bizi:uzáp. 9 Ni Mbumbukiam, ambá av nqægo, ndøgo tene-vevendām, ni qaqa nígū, neka vøngiænō. Geté ndego ni ndøgo tene-vevendám: Ni Yesu Keliso mokho-te gékhandí:n, ndego nigi Evezøza. 10 Yesu ta zapaya nqánek genenaním: Ni té namba bizi:yagé, oskiá ndøgo, ni e-ma tiziopakhaen o tiziyagat, ndego tendoqavan. 11 Yaq nakémbá, zo yaqyaqa, zita ndøtøpøzú neka unimanqatin-te vøtøkeam. Ate av-té, ndakin ndøzøte:go.

Pol-qa vaev guguna manqat

12 Nøfuap! Ni āv qazimbi-viám nqægo: Zo megetapak ezoqam, gèzøvizáp, ndigu zoqa Klisten bawan mokho-te, sasae bazaføgakh-us nandigu, ndigu zo nandizømbo-megetap neka nandi-guguza, Evezøza mokho-te. 13 Zo ndigu møe-mbá sozozǿ-vizupát neka kuku kandambá sozozǿ-goát, tiqa sasae zapaya. Neka zo yaqyaq-a, sambi bèzøgó.

14 Nøfuap! Ni manqat nøme āv qazimbí-løvuá nqægo: Ezoqam ndigu, ndiwauwi:zat, gèguguzá. Neka ndigu, kha føgakhateav ndigu, neka ndigu, tiqa unimanqatin-te føgakh mbain ndigu, gèzøtøkeé. Neka aiyaiyav matev ndøgó, ezoqa ewaqape-te. 15 Gèqeiví, av nqægo: Ezoqa manqazapa tego zo-te, zo ndego ta manqa-zapa ndøgo, mbøe-qavǿinám. Geté zo yaqyaq-a, matev mbomømboma oskia ndømatanám, neka até ezoqa ewaqape-té-a, matev mbomømboma vozó-matønumāt.

16 Zo khanakhanakh-us oskia ndøgó. 17 Neka oskia ndøguligulím. 18 Neka gekha matēv ndøgo, tøzø-fakhanumat, zo Mbumbukiam ike manqat mbomanqaté. Matev av nqægo, Mbumbukiam-qá poév, zo-te, zo Keliso Yesu mokho-te ndozotu:-yage.

19 Zo Nqova Mbomambaqape, nakhoa mbøe-khakhàzā̆m, ndego zo mokho-te nandu:-sasaeat. 20 Nqova Mbomambaqape, ezoqa nøme-te manqat tevevezam, yaq ndego ezoqam zo te:zømas, ta manqat ndøgo, ndøsanqàwɛ̄m. 21 Geté zo manqat ate ndægo vøgeveaném neka vōqeivim, nqanek manqat Mbumbukiam-tē qapøtendē-wav-a. Yaq manqat ndøgo, unimanqatin tøgoat, zo vǿndapém. 22 Geté matev soqain ate ndægo, zo zósanqawém.

23 No āv qate-guligulím nqægo: Mbumbukiam, ndego ni sambi matev ndini-etoam, zo tèabete-khakheinøvém, teqa bøi-te vøzøté-ndaføyambaēz. Neka ndego zoge nqova neka zoqa matavap neka zoqa kha, eqeieqei tèabete-khatiwí. Yaq zo manqa-zapazapa mbaín, sozógoát, nigi Evezøza Yesu Keliso tendoqavan. 24 Mbumbukiam, ndego zo gezøndo-akha, ndego unimanqatín. Ndego ndømatanám.

5:8 5:8 Isa 59:17; Ef 6:14, 17 **5:10** 5:10 Lom 14:8-9; 1 Tes 4:14 **5:14** 5:14 2 Tes 3:6, 11 **5:15** 5:15 Lom 12:17; 1 Pita 3:9 **5:16** 5:16 Filip 4:4 **5:18** 5:18 Ef 5:20 **5:19** 5:19 Ef 4:30 **5:21** 5:21-22 1 Zion 4:1 **5:23** 5:23 2 Tes 3:3

25 Nøfuap! Zo até ní-a, gĩnindu-guligulím.
26 Zo tozo-møvabat, zenda kaka vø̀-itiamát, Klisten zøfuap ate ndi꞉gu
namba, neka vø̃ngenøndamat, ate av-té, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei
ndægo.
27 No Evezøza-qa iz-te, nqazǿ-pouwe: Zo nqanek pepa, Klisten ezoqa
ewaqape-té qazonǿ-geveømém.
28 Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa kuku matev, ndø̀goát, zo-te.

5:25 5:25 Kol 4:3; 2 Tes 3:1

2 Tesalonika
Pol-qa pepa qambo-menas, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Tesalonika taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek pepa nøme, Tesalonika taon Klisten bawan ezoqam-te gepeawam, ta khøuwa-te ndøgo, ndego Kolin taon-té gegoám.

Bugukhokhof khøuwa, Pol Tesalonika taon-te, mòndøgoám, Mbumbukiam-qa Manqat vøe-zømesimam. Yaq ezoqa kopoáv, teqa manqat gè-unimanqatiním. Geté Zu ezoqa nøme, ta zapaya ndøgo, ova ndø-einím, Pol vøngeatømem (Kel 17:1-10).

Yaq ndakin Pol manqat āv gene-ewág nqægo: Tesalonika Klisten ezoqa nøme, ndigu gèqavotumít, av nqægo, Yesu nqawa tendoqavan. Ndigu āv gini-mataváp nqægo: Yesu nqawa màndoqaván. Yaq ndigu sège-qovezám neka sasae gonemáv. Nqanek pepa mokho-te, Pol ndigu nqawá gene-zømesím, Yesu-qa qavane-qa yaq-te. Yaq ndego nøme āv gezømbe-peawám nqægo: Ndigu tiqa yage, bè-enénd, neka matev eqeieqei-té geabeyagé. Sasae yà begó.

1 Nqanek pepa no Pol neka Sailes neka Timoti, ni nipeaomít. Zo-té qeitø-peaomít, zo Klisten bawan ezoqam, Tesalonika taon-te ndozoyage, zo Mbumbukiam, nigi Tat, neka Evezøza, Yesu Keliso, tiqa mokho-te ndozotu:gu.

2 Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev ndøgoát, zo-te.

Yesu-qa qavøne khøuwa neka unimanqatin-te bazaføgakh-us waniap-qa yaq-te

3 Nøfuap! Ni Mbumbukiam ike manqat oskia bambu-manqaté, zo zapaya. Matev av nqægo eqeieqeí. Zapa ndøgo, zoqa unimanqatin kandambá qazømbe-khouwevtét, neka zoqa kuku matev, zo ate ndøzøte:go yaqyaq-a nandøzøgo, nāndøzø-khōūwēvtēt. 4 Yaq nakémbá, ni zo nïti-khambuvupatún, Mbumbukiam-gi Klisten bawabawan nøme mokho-te. Zapa ndøgo, zo ambá gini-ngenøzoát neka zo matev føgøføgakh ambá qazøte-upøgím, geté zo sekembá sozo-apét, zoqa unimanqatin-te neka bazaføgakh-us ndōzōwānï.

5 Ta matev ate ndægo, zo-te ndøfakhanumit, Mbumbukiam, ni āv gininømánd nqægo: Teqa manqa ovøyam matev, ndaføyamba-qapé. Zo ndakin Mbumbukiam-qa Megeat Matev zapaya, ngenøgim matev ndozo-ndape, ndego zo eqeieqei mé:zæb. Yaq zo kopømbaqapé, teqa Megeat Matev-te ndøgo, ndòzomø-óz. 6 Mbumbukiam-qa matev eqeieqeí. Ndego yaq-fia ndøtá, ti-te ndigu, zo ndingenøzoat. 7 Geté zo ndakin ndingiæzoat, Mbumbukiam pusup zø-etoám, ni namba. Ta khøuwa-te ndøgo tenøgó, Evezøza Yesu tendoveao, ndego tegi enzol ezoqam bazaføgakh-us namba, yan-te tendovis, gøina wageap-us. 8 Yaq ndego yaq-fia ndøtá, ti-te ndigu, Mbumbukiam ndisanqawe neka ndigu Manqat Mbomambaqape, nigi Evezøza Yesu-qa yaq-te, manqa o-mba ndapeav ndigu. 9 Yaq-fia teta,

1:2 1:2 Lom 1:7 **1:4** 1:4 2 Ko 7:4; 1 Tes 2:19 **1:6** 1:6 Lom 12:19 **1:7** 1:7 1 Tes 3:13 **1:8** 1:8 Isa 66:15 **1:9** 1:9 Isa 2:10

nqánek: Ndigu soqaqape-té gígoát. Miavmiáv. Neka ndigu Evezøza-te neka teqa waev bazaføgakh-us-te, géqatáz. 10 Nqanek matev ta khøuwa-te ndógo tønéfakhán, ndego tendoqavan, neka iz kandambaqape vóndāp, ta zapaya ndøgo, ndego ekeza ezoqam gezømbe-matanam. Neka gekha ezoqām ndigu, ndi-unimanqatinat, khanakhanakh mbá ginígoát te-te. Até zo-á, zo søzøtumú-goát, ti namba. Zapa ndógo, manqat ndøgo, ni zo qeizø-manqatam, zo mòzo-unimanqatiním. 11 Yaq nakémbá, ni oskia niguligulimatún, zoqa yaq-te. Ni Mbumbukiam-te, āv qati-vi:matún nqægo: Ndego nigi Mbumbukiam, zo gezøtøkeé. Yaq zo āv tøzøté-yagát, av ndego gezømbe-akha, zo tozoyagat. Yaq zo ambá av nqægo, matev eqeieqei gone-qa mba zógōt. Geté zoqa unimanqatin matev mokho-te neka Mbumbukiam-qa bazaføgakh-te, zo matev eqeieqei uni zøtégoát. 12 Yaq nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz, gé-eqatát, zo zapaya, yaq te mokho-te, até zoqá íz-a, vó-eqatāt. Nqanek matev ate ndægo, nigi Mbumbukiam neka Evezøza Yesu Keliso, tiqa kuku matev mokho-té qando-fakhaté.

2

Matev vinivinimba ndøkhæ-fakhanám, yaq váev, Keliso tendoqavan

1 Nófuap! Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa qavøne-qa yaq-te neka ni te namba tizipindam, taqa yaq-te, ni āv qazimbi-pouwé nqægo: 2 Zo matavap nakhamas-te, bezø-enøvøēm neka ndøfofogìmēm, ezoqa nøme tezø-ein, av nqægo, Yesu-qa qavøne khøuwa møndø-fakhān. Oskiá ndøgo, ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa iz-te, manqat av nqægo tezø-ein, o te-ein av nqægo, nqanek manqat ni-tē qandowāv o nǐ nitøndu-peaomēm, zo ndø-unimanqatìnǐm. 3 Zo ezoqa betùbām. Yesu naqanøká géfakhanák. Bugukhokhof ezoqa kopoáv, Mbumbukiam zitá giní-wuowém. Neka ndego ezoqam bètøndokhæ-veáo, ndego Mbumbukiam-qa manqat ndemøkuiam, yaq ndego Mbumbukiam vaev-te vóngiū. 4 Ndego ezoqa soqaqape, Mbumbukiam-gé qaqa ezoqam ndógoát. Neka ndego ekeza kha, āv genévewát nqægo: Mbumbuk ate ndi:gu, unimé:-løvubám, neka gekha gigiap nømē ndøgo, ezoqa ndimbovizap, vøløvuām. Yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev-té gemøqóm. Neka ezoqa āv gezømbé-manqatát nqægo, “No Mbumbukiām.”

5 Zo tozombó-matavap? No taqa yaq-te mòezømbe-manqatám, no zo-te qægoam. 6 Zo mòzøte-zøtéz, ndego ezoqa soqaqape, gekha ndøgeiwat, atema ta khøuwa-te ndøgo, ma Mbumbukiam gembøezav, tendoveao. 7 Khonoam-te ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat møkuiam matev, møndøngáz. Geté ndakin ezoqa kopo nqanek matev gò:toké, atema ta khøuwa-te ndøgo, tewav. 8 Taqa zita-te, ndego ezoqa soqaqape gendóveáo. Geté vaev-te, Evezøza Yesu tendowav, ndego gélaváo. Segé-khambáo, vósoqoēv. Teqa bugug waev-us, géngiú. 9 Ndego ezoqa soqaqape, Saitan-qá bazaføgakh-té genógeáv, neka umingiap matev vinivinimba vómatønumāt. Ndego andé Mbumbukiam-qá matev me mé:goát. Geté ndøgo khavozam matév. 10 Gekha matev soqøsoqā ndøgo, ndego sugumúgút, neka ezoqa vótubām, ndigu Mbumbukiam vaev-te tengiæzo. Mbumbukiam ndigu ta zapaya ndógo tené-ngiæzó: Ndigu poeveáv, unimanqatin manqat tindapem, yaq vøe-khandī:z.

1:10 1:10 Kol 3:4 **1:11** 1:11 Kol 1:9; 1 Tes 1:2-3 **2:3** 2:3 1 Tim 4:1; 1 Zion 2:18; 4:3 **2:4** 2:4 Dan 11:36; Ezek 28:2 **2:8** 2:8 Isa 11:4; Veve 19:15 **2:9** 2:9 Veve 13:11-13

11 Ndigu unimanqatin manqat ndapeav tigoat, yaq Mbumbukiam tiqa
matavap nøme mba zømbó-enegím. Yaq ndigu khavozam manqat vǿ-
unimanqatinîm. 12 Yaq ndigu yaq-fia géndapém, ndigu unimanqatin
manqat unimanqatinteav qagoam neka matev soqøsoqa vøzǿ-goupam.

Ni føgøføgakh bizi-waniáp, ni Mbumbukiam gevevendam

13 Nøfuap! Ni Mbumbukiam ike manqat oskia bambu-manqaté,
zo zapaya, ma Evezøza kuku ndømbøego. Mbumbukiam zo é-
møndo:-vevesám, zo gēkhandî:z, zo Nqova Mbomambaqape-qa
mokho-te, ndaføyamba ndozoyage neka unimanqatin manqat ndōzō-
ūnîmānqātînāt. 14 Mbumbukiam zo Manqat Mbomambaqape mokho-
te, ni qati-zømesimam, ndógo tezømbe-akhá: Zo nigi Evezøza Yesu Keliso-qá
waev-té neka bazaføgakh-qape-té qazógoát. 15 Nøfuap! Yaq nakémbá, zo
føgøføgakh ndøwaniáp neka nømendim manqat oskia ndøkhatiwí, ndøgo
niqa manqat neka pepa mokho-te qati-zømesimam.
16 Yesu Keliso, nigi Evezøza, neka Mbumbukiam, nigi Tat, ndego kuku
ndømbogo ni-te, neka teqa tanakh matev mokho-te, ni miavmiav zita
ndini-tøpøzu neka vintønat matev mbomambaqape gini-etoam, 17 ndigu
zo zita bezøtøpøzú, neka zo bezøtøkee. Yaq zo kopømbaqapé, gekha matev
eqeieqeî ndøgo, sozógoát neka manqat eqeieqei vozó-manqatāt.

3

Pol Klisten ezoqam gezøviam, tiqa yaq-te tiguligulimat

1 Nøfuap! Manqat nøme nqánek: Zo niqa yaq-te, āv qane-guligulím:
Evezøza-qa nømendim matev, nakhamas-té qabenø-vøndá. Neka ezoqa
bèndapém. Vizap-ús. Ate av-té, zo qazøte-ndapem. 2 Neka nøme āv qane-
guligulím: Mbumbukiam ni ezoqa soqøsoqa-te, tèabinimbi-khakhazám,
ndigu ni ngiænoat-qa ndigu. Zapa ndógo, ezoqa nøme, ndigu uniman-
qatinteáv, Mbumbukiam-qa Manqat. 3 Geté ndego Evezøza, uniman-
qatín. Ndego zo bazaføgakh zǿ-etoám neka nqova soqaqape-te gezømbó-
khakhazumát. 4 Ni Evezøza-te āv qati-vintønat nqægo: Manqat ndøgo, ni
zo nqazimbi-løvuat, zo matev mòzogoatún. Yaq zo sozó-apét, ta matev-te
nqanek. 5 Ni Evezøza-te āv qati-guligulím nqægo: Ndego zo tèabezømbe-
tøkeé, yaq zo Mbumbukiam-qa kuku matev nøme mba zøtézøtéz, neka
føgøføgakh vozó-waniapāt, ate av-té, Keliso føgøføgakh ge:yam.

Klisten ezoqam, sasae yà begó

6 Nøfuap! Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz-te, ni nqeizó-pouwe: Klisten
ezoqa nøme, ndigu sasae ndøzømbo-qasi:vap neka ndigu yageav ndøgo, av
ni zo qati-zømesimam, zo ti namba me:khokhòmbăp. 7 Zo zøkeza mòzøte-
zøtéz, zo niqa yage matev gèmbopáev. Zapa ndógo, ni zo-te qeiyagam, ni
ambá av nqægo, niwaui:ntām. 8 Ni lou logemáv, ndøgo ni fia gonemav
qagoam. Geté pavpave nekā lovølova, ni sasae bazaføgakh-us nigoám.
Zapa ndógo, ni poeveáv, ni zo ezoqa nøme-te teito-tambat. 9 Ni amba
tøni-poein, ni ambá kopømbá, zo-te lou-qa yaq-te teito-tambin. Geté ni
nikeza zendá qati-sasaetám. Ni tøti-matønumám ndógo: Zo niqa matev,
tòmbøe-paevém. 10 Ni zo-te qeigoam, ni mòizø-manqatám, av nqægo:
Gekha ezoqām ndego, sasae tømbøe-qasi:vat, ndego lou belògé.

2:13 2:13 2 Tes 1:3; Ef 1:4 **3:4** 3:4 2 Ko 7:16; Gal 5:10 **3:6** 3:6 Lom 16:17 **3:7** 3:7 Filip 3:17 **3:8** 3:8 1 Tes 2:9 **3:9** 3:9 1 Ko 9:4; 1 Tes 1:6

11 Ni āv qatiyogé nqægo: Zo ezoqa nøme khokhó sozoyagé. Sasae
gonemáv. Ndigu kesov ezoqam-qá matev-té ginø-sokhosumatún.
12 Ezoqam av nandi:gu, ni Evezøza Yesu Keliso-qa iz-te, nqeizø-pouwe,
neka ni ndigu āv qati-guguzá nqægo: Ndigu matev eqeieqei-té giabenø-
yagé neka bèsasaeát, ekeza lou-qa.
13 Nøfuap! Zo matev eqeieqei matanam-te bezø-èwēz. 14 Klisten
ezoqa nøme, manqat ndapeav tegoat, ni nqanek pepa-te qeipeaomem,
gè-ometé, neka zo te namba me:khokhòmbāp. Yaq ndego mivi bendáp.
15 Geté zo ezoqam av nge:go, qaqa ezoqam mèvewē. Geté zóguguím. Zo
gèmbo-mataváp. Ndego zogé Klisten zøfú.

Pol-qa vaev manqat

16 Ni āv qati-guligulím nqægo: Gekha matēv ndøgo, zo tøzø-fakhanumat,
Evezøza, ndego sambi zapa, zo sambi oskia zø-etoumát.
Evezøza ndȍgoát, zo namba, zo ate ndøzøte:go.
17 Nqanek khaiya mboma manqat-qase nqanek, no Pol, nøkeza zendá
qate-peaomít. Noqa pepa-te ate ndægo, no āv tøte-peaumatún. Yaq ezoqa
segéztéz, ta pepa ndøgo, no-té qandowáv.
18 Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa kuku matev, ndȍgoát, zo-te, zo ate
ndøzøte:go.

3:11 3:11 1 Tim 5:13 **3:12** 3:12 1 Tes 4:11 **3:13** 3:13 Gal 6:9 **3:15** 3:15 1 Tes 5:14

1 Timoti
Pol-qa bugukhokhof pepa, Timoti-te

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek bugukhokhof pepa Timoti-te gepeawam, ndego manqei vinivinimba-té genø-okhoám, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat vøezømesimam. Timoti ndego, ezoqa ndakinák. Esia manqei-té gekhouwév. Eve, Glik bawan-ák. Geté evo, Zu bawan ezoqám. Bugukhokhof khøuwa nøme, Pol manqei vinivinimba ge-okhoam, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam, Timoti teqa manqat te-ewág ndógo, vō-unimanqatin. Yaq taqa zita-te, Pol nqawa ezoqa zømesim-qa ge-okhoam, Timoti namba me:-okhoám, vømbō-tøkeam. Yaq ndigu sùgumu-sasaetám (Kel 16:1-3).

Pol nqanek pepa gekhofotav, Timoti Efesus taon-té geyagám. Ta taon-te ndøgo, ndego Klisten bawan megeat ezoqam ndøgoám. Pol nqanek pepa, ta zapaya nqánek gene-peawám: Timoti bèto-feaiwát. Soqaín ndøgo, khavozam nømendim ezoqam, ezoqa titubam. Neka Pol ndego Klisten megetapak vevesam-qa yaq-te, vōe-ometim.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. No nqanek sasae Mbumbukiam-qá manqa vøovam-té qatøgót, ndego nigi khandi etoam ezoqam, neka Keliso Yesu-qa manqa vøovam-te nqægōt, ndego ni nqazio-vintønat.

2 Timoti! No nqanek pepa qo-té qatø-peaomít. Niqa unimanqatin matev mokho-te, qo uni nogé-yo-ín. Mbumbukiam, nigi Tat, neka Keliso Yesu, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka tanakh matev neka sambi matev, ndøgoát, qo namba.

Nømendim ezoqa nøme-qa khavozam matev-te, gò:feaqoát

3 Av no bugukhokhof manqat qataqambe-løvua, Efesus taon qate-ivav, Masedonia plovins-te vōenav, qo nandav Efesus taon-te, até vøqomát, neka ezoqam ndigu khokho nømendim manqat ndi:zømesim, gèzømbe-khafeáp. 4 Ndigu khokho emanqat vototap neka ekeza atanakha-zapazapa-za-qa iziz kopoav-qape geveam matev namba, khøuwa besisindòvém. Zapa ndógo, matev av nqægo, ezoqa manqa itumbam-té qanø-ituzá. Ndøgo ezoqa gezó-tøkeák, ti-unimanqatintat neka Mbumbukiam-qa manqa vøovam ti:zøtez. 5 Geté Mbumbukiam-qa Manqat nømendim-qa mokho nqánek: Ezoqa kuku bezøgó, kuku matev ndøgo, mbøni eqeieqei-te ndøndo-okho, ezoqa matavap eqeieqei mba tøzøgoat neka tiqa unimanqatin matev, ngusum-te mba khazeav vógoāt. 6 Ezoqa nøme, nqanek nømendim matev eqeieqei, mòndø-ivøvém, yaq khokho manqa manqate matev-té ginøqambúz. 7 Nginik ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa guguna manqat-qa yaq-te zømesim-qa ndøgó, Mozes gembo-etoam. Geté ndigu zøtezat mbaín, taqa yaq-te ndøgo, ndi:manqate, oskiá ndøgo, ndigu kha føgakh-mba ndimanqate.

8 Ni mìzi:nøtén, Mbumbukiam-qa guguna manqat, Mozes gembo-etoam, qanimáv, ni ezoqa eqeieqei tizi:-zømesim. 9 Neka ni bìzi:nøtén. Nqanek guguna manqat, ezoqa eqeieqei nonqó mbá. Geté ti nonqo

1:2 1:2 Kel 16:1-3; Tait 1:4 **1:4** 1:4 1 Tim 4:7; Tait 1:14 **1:8** 1:8 Lom 7:12, 16

ndígu, ezoqa khafeap ndimøkuiam neka pepen matev ndimatanam, neka ndigu Mbumbukiam ndisanqawe neka manqa-zapazapa ndimatanam. Nqanek guguna manqat, ti nonqo ndígu, ndigu Mbumbukiam-qa matev paeveav ndigu neka teqa iz ndingi:wat, neka evøndipakha neka ezoqa nøme pakhapakha ndizø-khaneam. 10 Neka nqanek guguna manqat ti nonqo ndígu, mambe ndi:-okho, neka izuizum angana mambe matev ndigu. Neka ti nonqo ndígu, ndigu ezoqa nøme gi-aqonøvematun, yaq ezoqa nøme-te vøwiin. Neka ti nonqo ndígu, khavozam ezoqam, neka ndigu manqa ovøyam-te meakha manqat gimanqatatun. Neka gekha ezoqām ndigu, ndigu matev nøme ndimatanam, ndøgo nømendim matev eqeieqei paeveav ndøgo, Mozes-qa guguna manqat, ti nonqo ndígu. 11 Manqat Mbomambaqape ndøgo, Mbumbukiam noqa zenda-te geve, ezoqa tøte-zømesimat, ni āv tøninømánd. Ta manqat mokho-te, Mbumbukiam ni teqá waev neka iz eqawat-qape me:nømendím.

Ike manqat, Mbumbukiam-qa kuku matev zapaya

12 No ike kandambá, Keliso Yesu-te, ndego nigi Evezøza. Ndego no bazaføgakh nø-etoám neka eqeieqei me:næmb, teqa sasae tægot. 13 No bugukhokhof, teqa iz nòngi:tám, neka tegi ezoqam vōe-ngiæzotam-a, vōe-zitagam. Geté Mbumbukiam tanakh nøgoám. Zapa ndógo, ta khøuwa-te ndøgo, no Yesu unimanqatinteáv, neka no nøtenateáv, no ande gekha matev me nøtē-matønumam. 14 Nigi Evezøza, kuku kandambá gego no-te neka unimanqatin matev neka kuku matev vønø̄-etoam. Matev av nqægo, Keliso Yesu-té qando-okhó.

15 Keliso Yesu, manqei-qape-te, nqánek genegeavún, ni manqa-zapa-us ezoqam gékhandí:n. Nqanek manqat unimanqatín. Qanimáv, tizin-dapem. Manqa-zapa-us ezoqam mokho-te, ezoqa uni soqaqape-in nó. 16 Geté Mbumbukiam tanakh mbogoám, no-te. Zapa ndógo, Keliso Yesu, ezoqa nøme zømesim-qa ndøgoám, av nqægo, ndego qaqa nakha-nakhamas-te gonemáv. Yaq no-té genekhamás, no ezoqa soqaqape qægoam. Yaq ezoqa géqeivím, av nqægo, ndigu ti-unimanqatinim, kopømbaqapé, khandi miavmiav tindapem. 17 Ndego miavmiav kawa ezoqam, ndego oskia ndeyage, ndego ezoqa ometupav ndego, ndego yakhapus Mbumbukiam ndego, te-te ndego, miavmiav, vizap matev neka iz eqawat matev begó. Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

18 Timoti, noge yo, noqa manqat qo-te nqánek. Ndøgo até kopó, av ezoqa nøme, qoqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat givevezumat. Gèmbopáev. Yaq qo kopømbaqapé, nøfe mbomambaqape-te, bazaføgakh-us qónøfeét. 19 Qoqa unimanqatin matev, qógeatát neka matev eqeieqei mba qombópavát. Ezoqa nøme, matev av nqægo, mòndø-ivøvém. Yaq tiqa unimanqatin matev, ande khagua me vōtøkuvøem. 20 Ezoqa menas, matev av nqægo gigonem, nøme Imenæús neka nøme Aleksandá. No nginik Saitan-qá zenda-té qatø-áb. Ndigu tiabiti-zøtéz, av nqægo: Mbumbukiam-qa iz nango gimø̄-ngi:namāk.

2

Klisten ezoqam, ande āv kini-guligulimāt

1:12 1:12 Kel 9:15; Gal 1:15-16; 1 Ko 15:9-10 **1:13** 1:13 Kel 8:3; 9:1-5 **1:15** 1:15 Luk 19:10 **1:20** 1:20 2 Tim 4:14-15; 1 Ko 5:5

1 Matev kandambaqape, no Klisten ezoqam bugukhokhof nqazø-
pouwe, nqánek: Ndigu ezoqa ewaqape, bèzø-guligulím, neka tiqa yaq-
te Mbumbukiam-te bembō-viømemat neka ike manqat bembō-einimat.
2 Neka ndigu gaman kawakawa-za neka megetapak bezø-guligulím. Yaq
ni kopømbaqapé, yage eqeieqei-té neka sambi matev-té qazíyagát, neka
Mbumbukiam vizimbó-vizupāt neka matev mbomømboma vizígoāt.
3 Mbumbukiam-qa bøi-te, ndego nigi khandi etoam ezoqam, guliguli
matev av nqægo eqeieqeí. Yaq ndego khanakhanákh. 4 Ndego āv
qambøepoév nqægo: Ezoqa ewaqape khandi sugumú-ndapém neka uni-
manqatin manqat vøezøtēz. 5 Zapa ndøgo, Mbumbukiam sa kopo ndégo.
Neka yaq Mbumbukiam-a, yaq ezoqam, iziz ezoqam sa kopo ngének,
Keliso Yesu, ndego ge-ezoqam-ev, 6 ndego ezoqa ewaqape nqovotøzat
nonqo, ekeza kha sa geve. Ta mokho-te, Mbumbukiam khøuwa eqeieqei-
te, āv gininømánd nqægo: Ndego ezoqa ewaqape khandi:zat-qa ndøgó.
7 No Mbumbukiam nqánek gene-veatán: No teqa u løozu ezoqam
neka Keliso-ge u-anem nógoát. Nqanek manqat unimanqatín. No
khavozøpøteáv. No ndógo tene-veatán: No vini bawan-ak unimanqatin
manqat neka unimanqatin matev-qa yaq-te nøté-zømesimát.
8 Yaq nakémbá, no āv qanømbe-poév nqægo: Manqei-manqei ate
ndægo, angana tiguligulimat, Mbumbukiam-te zenda ti-eqagimat, tiqa
mbøni mokho-te, eqeieqei mbá sa bezømbu:gú, qaqa mbaĩn neka pon-
qombap mbain.
9 Neka sakheis, ndabua, matev eqeieqei-té giabenø-uzám, matavap
loloakh-ús, ambá av nqægo, angana poev tàbezømbewāv. Neka ndigu
izum, khapekhapé bete-løvønøvēm. Neka gigiap bugug mbomømboma
fia kandakanda, kopømba ande av agiwa-qasis ndi:gu, khapekhapé bete-
kapùiám, kha-te. Neka ndabua fia kandakanda be-ùzám. 10 Geté
ndigu matev eqeieqei bematanám. Sakheis ndigu, Mbumbukiam ndim-
bovizap, tiqa khakheinam matev eqeieqei nqánek.
11 Sakheis Mbumbukiam-qa Manqat ti-ewagat, ndigu yoge eqeieqei
begó. Ndigu nømendim ezoqam, yà bembovizáp neka manqat mbaín.
Sà beqonøvé. 12 No sakheis takeáv, angana tizømbo-kawaeztat neka
ti:zømesim. Geté ndigu yoge mbá giabiti-waní. 13 Zapa ndøgo,
Mbumbukiam bugukhokhof Adam ndøkhakheinøvém. Yaq váev, Iv
gukhakheinøvem. 14 Neka ndøgo Adám mbá, wazeam getuwam. Geté
Iv ndøtuwám, yaq ndugu Mbumbukiam-qa khafeap vønqawa. 15 Geté
Mbumbukiam até sakheís-a, ndigu nakheis ndizøqanim, gékhandí:z,
ndigu unimanqatin matev neka kuku matev-te ate tiyagat, neka
matavap loloakh vøzøgoāt neka eqeieqei vóyagāt, av Mbumbukiam
ndømbøe-poev.

3

Klisten megetapak-qa yaq-te

1 Ezoqa poev tømbogoat, te-Klisten-megeat-ezoqam-ev, ndego sasae
qanimáv tømbopoe. Nqanek manqat unimanqatín. 2 Geté Klisten megeat
ezoqam, matev eqeieqei bembogó. Yaq ndøgo, ezoqa nøme tĩabiti-qeivi,
ndego manqa-zapazapa mbaín. Neka ndego sæva kopo mba bembogó.

2:6 2:6 Lom 3:29-30; Gal 1:4 **2:7** 2:7 Kel 9:15; Gal 2:7-8; 2 Tim 1:11 **2:9** 2:9 1 Pita 3:3-5
2:10 2:10 1 Tim 5:10 **2:12** 2:12 1 Ko 14:34 **2:13** 2:13 Gen 2:7, 21-22; 1 Ko 11:8-9 **2:14**
2:14 2 Ko 11:3; Gal 3:1-6 **3:1** 3:1 Kel 20:28 **3:2** 3:2-6 Tait 1:6-9

Neka ndego matev nakha-nakhamas-te, bègő. Neka ndego matavap loloakh-us begó. Teqa matev eqeieqei begó, yaq ezoqa tïabembøe-vizáp. Neka ndego ezoqa, khoev sà bezø-manqaté. Neka ndego Mbumbukiam-qa Manqat nømendim matev, ùni bete-otév. 3 Neka ndego khapekhapé bete-ïzăm. Neka ndego qaqa nakha-nakhamas-te bègő. Geté ndego sambi matev neka aiyaiyav matev bembogó, ezoqam-te. Neka ndego moni-te, poev bembògő. 4 Ndigu khoev-te namba ndi꞉yage, ndego eqeieqei bezø-keogé, neka nakheis ùni bete-zømesím. Yaq ndigu teqa manqat o-mba bembøe-ndapé neka yà bembovizáp. 5 Zapa ndøgo, ezoqam ndego, ekeza nakheis neka zas keoge-eqeieqei-eav tøgoat, yaq gê, Mbumbukiam-qa Klisten bawan ezoqam, eqeieqei áv kezømbé-kewagāt? 6 Ezoqam ndego Klisten matev-te ndakinak tendo-on, ndego kopømba mbaín, Klisten ezoqam tezømbo-mege. Soqaín ndøgo, te꞉khambuvupat, yaq Mbumbukiam manqa ovøyam-tē genøvē, av Saitan ge꞉ve. 7 Até bavokho ezoqám-a, Klisten megeat ezoqam-qa matev tiqeivat, ndigu ndego, ezoqa eqeieqei betevewé. Soqaín ndøgo, manqa soqøsoqa tøfakhan teqa yaq-te, yaq nqova soqaqape-qa ka tendap.

Dikon ezoqam-qa yaq-te

8 Até dikon ezoqám-a, matev eqeieqeí sa bezøgó. Yaq ezoqa tïabezømbe-vizáp. Ndigu unimanqatin manqat mba bemanqaté. Neka ndigu ibøkha soqa izam bezøgàwăp. Neka ndigu moni-te, poev khapé bezømbègő. 9 Ndigu ezoqa ndaføyamba begó, Mbumbukiam-qa bøi-te, neka teqa manqat, unimanqatin matev-qa yaq-te, ndøgo ibugukhokhof khonoam-te qagoam, eqeieqei begeawát. 10 Tiqa matev, bèzømbokho-qeív. Yaq ndigu manqa-zapazapa mbain tøgoat, ndigu kopømbaqapé, dikon sasae tigonem.

11 Até tigí sakheís-a, matev eqeieqeí sa bezøgó. Yaq ezoqa tïabezømbe-vizáp. Ndigu manqa begevèăm. Neka ndigu matev nakha-nakhamas-te bègő. Neka ndigu unimanqatin ezoqam begó, matev ate ndægo.

12 Ndigu dikon ezoqam, sakhei kopokopo mba bezøgó. Neka ndigu tigi nakheis neka ezoqam, khoev-te namba ndi꞉yage, eqeieqei bezø-keogé. 13 Yaq ndigu sasae eqeieqei tigoat, ezoqa nøme gezø-vizupát. Yaq ndigu tiqa unimanqatin-te, Keliso Yesu-te, kha føgakh-mbá gíwaniapát.

Mbumbukiam-qa Manqat, khonoam-te qagoam

14 No tototaná ndógo: No nakhamas-té qatøndónáv, qo vøe-qamēkh. Geté no nqanek manqat nqæpeaomit, zapa ndógo: 15 No khøuwa tæføløtaz, nakhamas-te okhoeav tøgoat, qo vòe-qatéq, Mbumbukiam-gi ezoqam, āv kiníyagāt. Zapa ndógo, ni Klisten bawan ezoqam, ni khandin Mbumbukiam-gí ezoqám. Neka ni unimanqatin manqat, andé uk me zi꞉-eqawát, neka ni unimanqatin manqat-qá zapá. 16 Niqa unimanqatin matev, Mbumbukiam ginindu-veaz, qanimav tantáv. Ezoqa kopømba mbaín to꞉nawam.

Keliso manqei-qape-te gefakhan,
ndego ezoqam ndøfakhán, neka ezoqa vō-ometam.
Yaq Nqova Mbomambaqape, mòndøni-unimanqatín:
Ezoqam ngének.
Neka enzol ezoqam ndø-ometám.
Teqa manqat, manqei-manqei ate ndægo,

3:7 3:7 2 Ko 8:21 **3:11** 3:11 Tait 2:3 **3:16** 3:16 Zion 1:14; Kol 1:23; Mak 16:19

sùgumu-panqavøemát.
Neka manqei-qape-te ate nqægo,
ezoqa vō-unimanqatinim.
Yaq Mbumbukiam yan-té genøndáf,
neka iz kandambaqape vømbō-etoam.

4

Khavozam nømendim matev-qa yaq-te

1 Nqova Mbomambaqape-qa manqat, bavokho-qapé. Av genemanqaté nqægo: Vaev khøuwa-te, ezoqa nøme tiqa unimanqatin Yesute, ndø-ivøvém. Yaq ndigu khavozam nqova neka nqova soqøsoqa-qa nømendim manqat mbópavát. 2 Ndigu ezoqam, nømendim matev av nqægo ndivøndøzu, ndigu khavozam ezoqám. Tiqa matavap møndøsoqøsoqoám, yaq ndigu mè:zøtezák, gekha matev eqeieqei neka gekha matev soqøsoqa. 3 Ndigu nøkenøkem matev-te neka loge gigiap nømete, khafeap mo:-aumatún. Geté loge gigiap nqanek, Mbumbukiam ndøkhakheinám. Yaq ni Klisten ezoqam, ni nqazi-unimanqatinat neka unimanqatin manqat qazi:nøten, kopømbaqapé, Mbumbukiam ike manqat zimbó-einimát, neka nqanek loge gigiap vizílogāt. 4 Zapa ndógo, gigiap ate ndægo, Mbumbukiam gekhakheinam, eqeieqeí. Yaq nakémbá, ni bizi-sanqàwē. Geté Mbumbukiam-te ike manqat zímanqatát, sasa zí-upøgimāt. 5 Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat neka guligulim mokho-te, loge gigiap ate ndægo, gè-eqeieqei-ín, Mbumbukiam-qa bøite.

Klisten megeat ezoqam eqeieqei-qa yaq-te

6 Qo Klisten qafuap av toqote-zømesimat ndægo, qo Keliso Yesu-ge sasae ezoqam eqeieqei qógoát. Yaq qo Mbumbukiam-qa Manqat mokhote, unimanqatin matev-qa yaq-te, ndøgo qo ande lou me ndoqote-loge, neka nømendim manqat eqeieqei mokho-te, qoqombo-pavat, bazaføgakhus qógoát. 7 Ezoqam-qa khokho emanqat vototap matev, ndøgo ezoqa tøkemav ndøgo, zitá qanewuøé. Geté qo bazaføgakh tønø-asøzú ndógo: Av qane-yagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. 8 Ezoqa sasae tegoat, ekeza kha bazaføgakh etoam nonqo, ndøgo kopømbá. Elavøqase gembótøké. Geté bazaføgakh toqo-asaz, matev toqogo, av Mbumbukiam ndømbøepoev, ndøgo kandambá tøqatøke. Av toqotegoat ndægo, qo khandi qóndáp, ndakín neka até megemege-té-a. 9 Nqanek manqat unimanqatín. Qanimáv, tizindapem. 10 Yaq nakémbá, ni bazaføgakh zi-asazét neka sasae bazaføgakh-us zigút. Zapa ndógo, ni Mbumbukiam-té qazio-taná, ndego khandi Mbumbukiam, ndego ezoqa ewaqape-ge khandi etoam ezoqam. Gekha ezoqām ndigu, ndego ti-unimanqatinim, khandi ndóqeivím.

11 Nqanek manqat, ezoqa gèzø-manqatét neka gè:zømesimít. 12 Qo ezoqa besanqàqā, ta zapaya ndøgo, qo ezoqam ndakinak ndoqotego. Geté qo matev eqeieqei ndøgó, manqat-te neka yage-te neka kuku matev-te neka unimanqatin matev-te neka qakeza kha eqeieqei nøzøgim-te. Yaq ezoqa géqamekhám, neka qoqa matev vømbó-paevēm. 13 Qo ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat gèzø-geveám. Gèguguzá, neka gè:zømesím, atema no banøfakhan.

4:3 4:3 Gen 9:3; Lom 14:6; 1 Ko 10:30-31 **4:7** 4:7 1 Tim 1:4 **4:10** 4:10 1 Tim 2:3-4 **4:12** 4:12 Tait 2:15

14 Bazaføgakh ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape geqa-
etoam, Klisten megetapak zenda giqambo-veem, yaq Mbumbukiam-qa
manqat givevezømem qoqa yaq-te, ta bazaføgakh ndøgo, ndøsanqàwɛ̃.
Geté oskia mbogeawát, qoqa sasae-te. 15 Qo bazaføgakh ndø-asøzú, ta
matev-te ndøgo, no qataqambe-manqatavun. Até vøgó. Yaq ezoqa āv
tiabiti-qeiví: Qo Klisten matev-te, kandambá qoqo-khouweq. 16 Qakeza
yage neka nømendim matev, gèqeiví. Até vøyá, nqanek matev-te. Av
toqotegoat ndægo, qo qakeza kha qókhandí neka até ndigú-a, voqó-
khandɨ̃ːz, ndigu qoqa manqat ti-ewagat.

5

Klisten megeat ezoqam, Klisten zifuap āv kenézœbāt

1 Anganeam e-ma-khouwevat tegoat, qo manqa sasanqa-us mbo-
manqàtɛ̃. Geté manqat taqagoat te-te, āv tønegugú, kopømba ande av
qakeza qave toqote-gugu.

Neka anganeam ndakinak-te, manqat taqagoat, āv tønegugú, kopømba
ande av qakeza qazøpikia o qaveqase toqote-gugu.

2 Neka sævam e-ma-khouwevat tugoat, manqat taqagoat tu-te, āv
tønegugú, kopømba ande av qakeza qavo toqote-gugu.

Neka sævam ndakinak-te manqat taqagoat, āv tønegugú, kopømba
ande av qakeza qazan o qakhasuk toqote-gugu. Matev eqeieqei-té,
Mbumbukiam-qa bøi-te.

Klisten ngœngœm-qa yaq-te

3 Ngængæm tigoat, ndigu tøke ezoqa mbain tøgoat, yaq Klisten
bawan ezoqam, bèzøvizáp neka yà bezøtøkeé. 4 Geté ngæmam ndugu,
nakheis neka zi timbogoat, nginik Klisten matev eqeieqei begó neka
ekeza ezoqam, yà bezø-keogé. Ndigu evøndipakha neka atanakha-za
neka qaza-za, tɨ̃abezømbe-qavøiwát, av bugukhokhof gizømbe-kewagam.
5 Ngængæm ndigu, ekeza ezoqam mbain ndigu, ndigu Mbumbukiam-
te mbá ginøtazá. Ndigu guligulim, sègezømá, pavpave nekā lovølova,
neka Mbumbukiam tøke-qa ndɨ̃mbōvɨ̃ām. 6 Geté ngængæm ndigu, ekeza
poev matev mba ndimbopaev, ndigu andé løvøte ezoqám. Oskiá ndøgo,
ndiyage, ndigu møndø-pakhaéz.

7 Nqanek manqat gèːzømesím, ndigu Klisten ezoqam. Yaq ezoqa nøme,
tɨ̃abiti-qeiví, ndigu manqa-zapazapa mbaín. 8 Gekha ezoqām ndego,
ekeza ezoqam neka ndigu ezoqam, khoev-te namba ndiːyage, eqeieqei
tøkemav tøgoat, ndego unimanqatin matev, zitá genewuá. Teqa manqa-
zapa, Klisten-av ezoqam-qa manqa-zapa, møndøløvú.

9 Ngæmam nømu-qa iz ndøpeàwɑ̃́m, ta mbuk-te ndøgo, Klisten ezoqa
ngængæm ndizø-tøkee, tiqa iziz ndøpeawap. Geté tuqa iz sa ndógo
toqó-peawám, ndugu viav 60 tumu-løvuat, neka ekeza anganeam mba
gumbo-matavupam, 10 neka tuqa yaq-te, ezoqa tiːzøtez, ndugu sasae
mbomømboma gugoavun, kopømba ande av nakheis eqeieqei guzø-
kewagam, neka ezoqa khoev guzø-manqatam, neka ndugu mivi mbain
qagoam, khokho sasae gugoam, ande av Klisten ezoqa nøme, zenda
tokhotapak guzømbe-sunguzumam neka ndigu vøzɵ̄-tøkeam, yage føgakh
qazø-fakhanumam, neka gekha sasae eqeieqei nøme vɵ̄goam.

11 Geté ngængæm ezoqa ndakinak-qa iziz ndøpeàwɑ̃́m, ta mbuk-te
ndøgo. Soqaín ndøgo, tiqa poev angana-te nango tøwav, yaq angana

4:14 4:14 2 Tim 1:6

nqawa vǿ-upøgīm, neka Keliso zita vǿe-wuowēm. 12 Av gigonemɨn,
ndigu manqa-zapa ndøgonemín. Zapa ndǿgo, manqa mbusa ndøgo,
bugukhokhof giveem, av nqægo, “Ni angana nqawa nɨ̄-upøgimāk,” ndigu
gènqaonemín. 13 Neka nøme nqánek: Ngængæm ezoqa ndakinak-qa
iziz toqo-peawam, Klisten bawan ezoqam tizøtøke, ndigu géwauwíz
neka āv qazømbé-meá nqægo: Ezoqam-qā khoev-te segé-okhoát. Geté
ta-mbá mbá. Ndigu manqa ndøgeve:mát neka ezoqam-qa matev-te,
kesov vǿsokhosumāt. Neka khokho manqat segé-manqatát, ndøgo
ambā gēmanqateāk. 14 Yaq nakémbá, no nqæmatavap, qanimav
nqánek: Ngængæm ndakinak, angana nango bètonqogím. Yaq nakheis
bezøfakház neka tiqa khoev eqeieqei bembøē-keoge. Yaq av nqægo, nigi
qaqa ezoqam kopømba mbaín, ni Klisten ezoqam, niqa iz tingi:nam.
15 Ngængæm nøme, ndigu mǿndø-qambúz, Saitan vǿmbō-paevem.

16 Klisten sævam tugoat, ndugu ekeza ezoqa mokho-te, ngængæm
timbogoat, yaq ndugu yà bezøtøkeé. Ndugu Klisten bawan ezoqam-te
nqanek viniv bezø-ìvā́v, tizøtøkee. Yaq Klisten bawan ezoqam, ti-mbá
tiabezø-tøkeé, ngængæm ndigu, ekeza ezoqam mbain ndigu.

Klisten megetapak-qa yaq-te

17 Klisten megetapak ndigu, Klisten bawan ezoqam eqeieqei ndizø-
keoge, ndigu vizap neka fia eqeieqei be-upøgím. Bugukhokhof tɨ̈abe-
upøgím ndigu, Mbumbukiam-qa emanqat vototap sasae-te, bazaføgakh
ndi-asøzu neka ezoqa ndi:zømesim. 18 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa
Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Qo kao-qa manqa-nqa, mboløvǿnā́m,
wit tag koqogim sasae tugoat.” Neka nøme nqánek, “Gekha ezoqām
ndego, ndesasaeat, ndego yaq-fia bèndáp.”

19 Ezoqa kopo, Klisten megeat ezoqam-qa yaq-te, manqat teqa-ein, av
nqægo, ndego manqa-zapa ndøgō, qo teqa manqat mbo-èwā́g, geté bøi
vizu ezoqam misika o menas tigoat. 20 Geté Klisten megeat ezoqam uni-
manqatin manqa-zapa tego, qo ezoqa ewaqape-qa bøi-te, qógugú. Yaq
ndigu Klisten ezoqa nøme, møe tinígoném, yaq manqa-zapa gégonemák.

21 No Mbumbukiam-qa bøi-te neka Keliso Yesu-qa bøi-te neka tegi
enzol ezoqam, gevevesam, tiqa bøi-te, nqataqá-pouwe: Nqanek manqat,
qataqambe-manqatavun, matev ùnime:gó. Qo ezoqa ndøgevezòā́t, neka
yaq-mba ndø-òkhǒ.

22 Qo ezoqa zenda vøvøqa zømbø-àwā́m, Klisten megeat sasae-te. Geté
tiqa matev vǿkhæqatéq. Soqaín ndøgo, ndigu manqa-zapa tigonem, yaq
ezoqa timatavupat, tiqa matev kopømbā qoqa bøi-te. Neka qo qakezan,
ndaføyamba até vøyá, Mbumbukiam-qa bøi-te.

23 Timoti, qo enqoni nandoqo-qeivap, ibøkha mokho-mba ndø-ìzā́m.
Geté waen khasøkhasis namba me:-izám. Yaq qoqa emu eqeieqei qágoát.

24 Ezoqa nøme-qa manqa-zapa, bavokhó qagó. Yaq soqoté-qatéq, ndigu
manqa ovøyam-te, yaq-fia ndǿndapém. Geté ezoqa nøme-qa manqa-
zapa, khonoam-té qagó, yaq vaev-té qandóveá. 25 Neka matev eqeieqei-
qa yaq-te, até kopó. Nøme ndøgo, bavokhó qagó. Geté ta matev
eqeieqei nøme ndøgo, ndakin khonoam-te nqago, kopømba mbaín, oskia
tǿkhonawat.

5:13 5:13 2 Tes 3:11 **5:14** 5:14 1 Ko 7:9 **5:18** 5:18 Deut 25:4; 1 Ko 9:9; Met 10:10 **5:19** 5:19 2 Ko 13:1 **5:20** 5:20 Ef 5:11

6

Sasae ezoqam-qa yaq-te

1 Yaq-fia mbain sasae ezoqam, tigi sasae kawakawa-za, ùni bezømbe-
vizáp. Soqaín ndøgo, ezoqa nøme Mbumbukiam-qa iz neka niqa Klis-
ten nømendim matev tingenøitat. 2 Tigi sasae kawakawa-za, Klisten
ezoqam tigoat, yaq sasae ezoqam kopømba mbaín, vizap mbain tigoat
ti-te, ta zapaya. Geté ndigu sasae eqeieqei begó ti-te. Zapa ndøgo,
ndigu kawakawa-za, ti-te sasae ndigu, ndigu até ge-unimanqatinát neka
Mbumbukiam kukú, ti-te.

Khokho nømendim neka moni-te poev-qa yaq-te

Manqat ndøgo, av qate-qamekheimavun, ezoqa gè:zømesím neka
gègugúb. 3 Geté ezoqa nøme-qa nømendim manqat vini tøgoat neka
nigi Evezøza Yesu Keliso-qa manqat eqeieqei uni leveav vøgoāt, neka
teqa nømendim matev, ezoqa tøkeeav tøgoat, matev eqeieqei-te tiyagat,
av Mbumbukiam ndømbøe-poev, 4 ezoqam av nge:go, ekeza iz khokhó
sege-eqawát neka ndego mokho-qase ndapeáv. Teqa matavap, gèmbo-
soqøsoqoám. Ezoqam av ngenek nge:go, manqa mokho zapaya, ponqom-
bap neka manqa itumbam-qa mba ndøgó. Geté matev av nqægo, ezoqa
ova matev neka sanqambap matev neka ezoqam-qa iz ngenøgim matev
neka løvøyap matev-té qanø-ituzá. 5 Ezoqam av ngi:gu, khøuwa kopoáv,
gèponqombupatún. Tiqa matavap gèsoqøsoqoám. Ndigu unimanqatin
nømendim matev, møndø-ivøvém. Ndigu ndimatavap, qo Klisten matev-
te toqoyagat, nakhoa ekeqá av nqægo: Qo gigiap kopoav qó-upøgimát.

6 Geté ni Mbumbukiam-qa matev tizimbo-pavat neka gigiap-qa yaq-
te, ni nqanigu, khanakhanakh vønígoāt, yaq ni unimanqatin gigiap
kopoav ezoqám. 7 Ni qazi-qanimat, ni gigiap mbaín, sizi-geavún.
Yaq até kopó. Ni manqei-qape nqawa tizi-ivøvem, ni gigiap mbaín,
sizíniáv. 8 Yaq nakémbá, loge gigiap neka ndabua nqanigu, ni kopømbá,
khanakhanákh. Gigiap nøme binïgŭ.

9 Geté ezoqa ndigu, gigiap kopoav upøgim-qa ndigu, ndigu khamasim
matev-té ginø-o:azín, neka ka vøendapemin. Yaq tiqa khokho poev
matev soqøsoqa kopoav-qape, soqaqape-té qanó-itúb, vóngiæzō. 10 Poev
moni-te, ndøgo matev soqøsoqa ate ndægo-qá zapá. Ezoqa nøme, ndigu
moni-te poev khape qazømbewav, ndigu unimanqatin matev, møndø-
ivøvém. Yaq ta zapaya ndøgo, viniv kandambá gindapem.

Ni bazaføgakh bizi-asøzú, Klisten matev-te

11 Geté qo, Mbumbukiam-ge ezoqam, matev soqøsoqa av nqægo, møe
qombónayát. Geté bazaføgakh ndógo tønø-asøzú: Matev eqeieqei gone-te,
neka yage-te ndøgo, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, neka unimanqatin
matev-te, neka kuku matev-te, neka bazaføgakh-us waniap matev-te,
matev føgøføgakh toqoqeiv, neka aiyaiyav matev-te, ezoqa nøme-te. 12 Qo
nøfe mbomambaqape-te, unimanqatin matev-qa yaq-te, bazaføgakh-us
qónøfeát. Khandi miavmiav, gèkhatiwí, ndøgo Mbumbukiam geqambe-
akha, neka taqa yaq-te, qo ezoqa kopoav-qa bøi-te, qoqa unimanqatin
matev qoqo-unimanqatin.

6:1 6:1 Ef 6:5 **6:2** 6:2 Filem 16 **6:3** 6:3 Gal 1:6-9 **6:5** 6:5 2 Tim 3:8; 4:4; Tait 1:14 **6:6** 6:6 1 Tim 4:8; Filip 4:11-12; Iblu 13:5 **6:7** 6:7 Job 1:21 **6:10** 6:10 Ef 5:5 **6:11** 6:11 2 Tim 2:22 **6:12** 6:12 1 Ko 9:25-26; 2 Tim 4:7

13 Mbumbukiam, ndego gigiap ate ndægo, khandi ndembo-etoam,
neka Keliso Yesu, ndego Pontius Pailøt-qa bugug-te, unimanqatin man-
qat ge-unimanqatin, no tiqa bøi-te, nqataqá-manqate: 14 Mbumbukiam-
qa Manqat, o-mba mo꞉ndapé. Yaq ezoqa āv tiabiti-qeiví, qoqa
matev eqeieqeí. Até vømbopáev, atema nigi Evezøza Yesu Keliso
nango vøndóqavān, 15 ta khøuwa eqeieqei-te ndøgo, ma Mbumbukiam
ge꞉zav, ndego iz eqawat-qape, ndego yakhapus megeat ezoqam, ndego
kawakawa-za-ge Kawa neka evezøza-za-ge Evezøza. 16 Khandi miavmiav,
ndego yakhapús ndømbogo. Ndego waev kandambaqape-té geyagé.
Ezoqa kopømba mbaín, taqa avønin-te tewav. Ezoqa kopo, ndego ome-
teáv neka kopømba mbaín, ti-ometam. Vizap matev neka kawa matev,
te-te ndégo. Miavmiáv.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

Ovøyam manqat nøme, gigiap kopoav ezoqam-qa yaq-te

17 Ezoqam ndigu gigiap kopoav ndøzøgo, nqanek manqei-qape-te,
manqat āv qazømbe-løvuá: Ndigu tiqa gigiap kopoav-qa yaq-te, bete-
khambùvāp neka betotàzā. Zapa ndógo, manqei-qape-qa gigiap,
nakhamas-té qanø-navøemín. Geté ndigu Mbumbukiam-te mbá giabeto-
tazá, ndego ni matev mbomømboma ate ndægo ndini-etoam, niqa
khanakhanakh nonqo. 18 Neka gezø-eín: Ndigu matev eqeieqei kopoav
matanam ezoqam begó. Ndigu etoam møqæ begó, neka ezoqa nøme yà
bezøtøkeé. Khanakhanakh-ús. 19 Av ti꞉matønumat, ndigu gigiap kopoav,
megemege-te nonqo mó꞉møvøemét. Yaq ndøgo kopømbaqapé tiotabat.
Ndigu unimanqatin khandi ndóndapém.

Vaev guguna manqat

20 Timoti! Sasae ndøgo, Mbumbukiam qoqa zenda-te geve, gèqeiví.
Khokho manqat ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat kha-mba oveav ndøgo,
neka ta manqat ndøgo, khokho nømendim ezoqa nøme ‘nøtenat’ ndimbo-
akhayam, qo zitá qanewuøé. 21 Ezoqa nøme, meakha manqat av nqægo,
mòndø-ndapém, neka unimanqatin matev eqeieqei vō-ivøvem.

Mbumbukiam-qa kuku matev, ndògoát, zo namba.

6:13 6:13 Zion 18:36-37 **6:15** 6:15 Veve 17:14 **6:17** 6:17 Luk 12:20-21 **6:19** 6:19 Met 6:20 **6:21** 6:21 1 Tim 1:6; 2 Tim 2:18

2 Timoti
Pol-qa pepa qambo-menas, Timoti-te

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek pepa nøme, Timoti-te gepeawam, ndego Lom taon-té geyagám. Ndimbula mokho-té gunu:goám. Pol āv gene-matøvém nqægo: No avønín ndølambém, vøe-nanīm. Nqanek pepa, vaev pepá, Pol gepeawam. Taqa zita-te, ndego pepa nøme peawapøteáv. Pol Timoti taqa yaq-te ndøgo tembøe-peawám, ndego Klisten bawan ezoqam, eqeieqei ande āv kezømbé-kewagāt. Neka Timoti ekezan, unimanqatin matev-te, bazaføgakh-us até beyá.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. Ndøgo Mbumbukiam-qá poév. Ndego manqa mbusa, āv genevé nqægo: Ni Keliso Yesu mokho-te, yage miavmiav zíndapém. Yaq no ezoqa bàtezømesím, taqa yaq-te.

2 Timoti! No nqanek pepa qo-té qatø-peaomít. Qo andé uni nogé-yoín. No nøtaqambo-khafuát. Mbumbukiam, nigi Tat, neka Keliso Yesu, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka tanakh matev neka sambi matev, ndøgoát, qo namba.

Ni mivi bizigŭ, Mbumbukiam-qa emanqat vototap-te

3 Mbumbukiam møndæ-otév, no teqa sasae eqeieqei nogó neka nqæmbō-vīzāp, ate av-té, nogi atanakha-zapazapa-za gi:goam. Neka no ike kandambá te-te. No oskia nøtaqando-mataváp, pavpave nekā lovølova, neka vøtaqandō-guligulimatun. 4 No qataqa-matøvemin, qo qoqoviq, no qateqouvaq, yaq no vao kandambá qo-te neka nqawa qamekhe-qa nøgó. Yaq no kopømbá, khanakhanakh tàbenømbe-tøvá. 5 No qoqa unimanqatin matev, møtenøtén. Ndøgo ngusum-te mbá mbá. Qogu qazupuka Lois neka qogu qavo Yunis, unimanqatin matev, av tøzømbegoám ndægo. Neka no āv qate-unimanqatinát nqægo: Qoqa unimanqatin matev, qo mokho-te nandu:gu, ndøgo até kopó. 6 Yaq nakémbá, no matavap, āv qataqambé-mboqoá nqægo: Matev ndøgo, Mbumbukiam geqa-etoam, no zenda qataqambove, qo toqo-matønumat, yaq ndakin qo mokho-te nandu:gu, ande gøinam me qoté-khambá, nqawa bēwagim. 7 Zapa ndógo, Nqova Mbomambaqape, Mbumbukiam gini-etoam, ndego ambá av nqægo, ni møe matev ni-etoumatūn. Geté ndego ni bazaføgakh neka kuku matev neka kha eqeieqei nøzøgim matev ni-etoumatún.

8 Yaq nakémbá, qo mivi ndøgő, ezoqa nigi Evezøza-qa yaq-te toqotezømesimat. Neka noqa yaq-te, no te zapaya ndimbula-te nqatuutønat, mivi ndøgő. Geté viniv soqó-eqatát, no namba, Manqat Mbomambaqape zapaya. Mbumbukiam bazaføgakh qá-etoám, 9 ndego ni gekhandi:n, neka gini-akha, ni tegi ezoqam tizigoat neka matev eqeieqeite vizíyagāt. Ndego ni ambá av nqægo, niqa matev matanam zapayā gene-khandī:n. Geté ndego āv tømbøe-pøovám, neka ni ekeza kuku matev zapayá gene-khandí:n. Manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, Mbumbukiam é-møndo:pøoá, ndego ni ekeza kuku matev, Keliso Yesu

1:2 1:2 Kel 16:1; 1 Tim 1:2 **1:3** 1:3 Kel 23:1 **1:5** 1:5 Kel 16:1 **1:6** 1:6 1 Tim 4:14 **1:7** 1:7 Lom 8:15 **1:9** 1:9 Ef 2:8-9; Tait 3:5

mokho-té ginínømánd. 10 Nqanek matev, ndakin møndø-fakhán, Keliso Yesu, nigi khandi etoam ezoqam, gegeavun. Ndego løvøte-qa bazaføgakh møndøngiú neka Manqat Mbomambaqape-qa mokho-te, khandi mi-avmiav vøndōndap.

11 Mbumbukiam no nqánek gene-veatán: No teqa u løozu ezoqam neka Keliso-ge u-anem neka nømendim ezoqam nógoát. 12 No matev vinivinimba ta zapaya ndøgo tøte-potonám. Geté no mivi mbaín. Zapa ndøgo, no møtenøtén, gekha ezoqām ndego, no nqæ-unimanqatinat. Neka no āv qate-unimanqatinát nqægo: Sasae ndøgo, ndego noqa zenda-te geve, ndego kopømbaqapé, gembó-kewagát, atema teqa qavøne khøuwa vømøndāp.

13 Nømendim manqat eqeieqei, qo no-te qoqo-ewagam, føgøføgakh ndøgeawát neka ezoqa āv tøne-zømesím. Unimanqatin matev neka kuku matev mokho-té qonógó, ndøgo Keliso Yesu-te ndøndo-okho. 14 Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgakh mokho-te, ndego ni mokho-te ngu:yage, qo unimanqatin manqat, Mbumbukiam qoqa zenda-te geve, eqeieqei mbokeogé.

15 Qo mòqote-qatéq, Esia manqei-ak ate ndi:gu, no sège-nøuvøném, até Figelus neka Emogenés-a, no vō-nøuvønem. 16 Onesifolus mba ndøgó, no nøuvønateav ndøgo. No āv qate-guligulím nqægo: Ndego neka tegi ezoqa nøme, namba ndi:yage, Evezøza tanakh tèabezømbegó. Zapa ndógo, ndego khøuwa kopoáv, noqa mokho-te, gèkhakheinumám. Neka ndego mivi goneáv, no ndimbula-te nqægo neka auli sen nqate-løvønømbap. 17 Geté ndego nqanek Lom taon-te gefakhan, ndego noqa, gèvawám, bazaføgakh-ús, atema vømōqand. 18 Noqa poev nqánek: Evezøza manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, tanakh bèmbogó. Qo mòqote-qatéq, ndego Efesus taon-te ndøgo, tøke kandambá genøgoam.

2

Klisten ezoqam, sasae mbomambá sa begó

1 Noge yo! Qo bazaføgakh-us ndøgó, ta kuku matev-te ndøgo, Mbumbukiam Keliso Yesu mokho-te gini-etoam. 2 Manqat ndøgo, qo qoqo-ewagam, no ezoqa kopoav-qa bøi-te qate-zømesimam, ezoqa nøme qoté-zømesimát. Ezoqa ndígu toqoté-zømesimát, ndigu qo ndoqote-qateqat, ndigu unimanqatin ezoqam ndigu, neka ndigu kopømba ndøgo, ezoqa nøme ti:zømesimat.

3 Qo Keliso Yesu-ge nakhag ezoqam mbomambaqape ndoqogo, yage føgakh-qape soqóndáp, no namba. 4 Qo mòqote-qatéq. Nakhag ezoqam nakhag-te gewavɨn, ndego sasae nøme geagimáv. Geté nakhag mba mbómatavupít. Yaq tege kawa ezoqam, ndego nqanek sasae-te gendo-akha, khanakhanakh tèabetendáp. 5 Neka ezoqa bøiat-te gefifingimin, ndego kopømba mbaín, yaq-fia tendap, ndego bøiat-qa matev uni paeveav tøgoat. 6 Ezoqam ndego, khae-te sasae bazaføgakh-us ndego, avøe gigiap bugukhokhof ndégo teabelóg, ndøgo tepe:tat. 7 Manqat nqanek ùnime:-matøvém, no nqataqa-manqate. Evezøza qateqat qá-etoám, qo manqa mokho ate ndægo voqombó-ndāp.

8 Yesu Keliso qombó-matavupát, ndego Deivid-ge zeo, ndego Mbumbukiam løvøte-te gekhandi:v, teqa yaq-te Manqat Mbomambaqape

1:10 1:10 Iblu 2:14 **1:11** 1:11 1 Tim 2:7 **1:14** 1:14 1 Tim 6:20 **2:3** 2:3 2 Tim 1:8 **2:5** 2:5 2 Tim 4:8 **2:6** 2:6 1 Ko 9:7 **2:8** 2:8 1 Ko 15:4; Lom 1:3

ndæmanqate, no ezoqa nqate-zømesim. 9 No ta zapaya nqánek qate-potonám, neka ande pepen ezoqam me, auli sen nqate-løvønømbap. Geté Mbumbukiam-qa manqat, kopømba mbaín tøløvøtupat. 10 Yaq nakémbá, no nqanek viniv ate ndægo, sè-eqawát. No ti zapaya ndígu tøte-eqawát, Mbumbukiam gevevesam. Yaq até ndigú-a, Keliso Yesu mokho-te, khandi ndøqeivím, neka yage miavmiav qanimav-qape bemøndapem.

11 Nqanek manqat unimanqatín, av nqægo:
Ni Keliso namba sa qazimu-pakhaen,
yaq ni te namba sizimú-yagát.
12 Ni bazaføgakh-us tizi-waniapat, matev føgøføgakh tøni-fakhanumat,
yaq ni kawa matev zimøndapém, te namba.
Ni teqa yaq-te tizio-naomem,
yaq até ndegó-a, niqa yaq-te, ndò:nawám.
13 Geté ni unimanqatin goneav tøgoat te-te,
ndego unimanqatin até gembógoát ni-te.
Zapa ndøgo, ndego ekeza manqat gó:nawamák.

Mbumbukiam-gi unimanqatin sasae ezoqam-qa yaq-te

14 Nqanek manqat, av no qataqambe-manqatavun, qo ezoqa matavap oskia qozø-mboqoatát. Neka qógugubát, Mbumbukiam-qa bøi-te. Ndigu manqa mokho-qa yaq-te, manqa bete-itùmbām. Zapa ndøgo, manqa itumbam matev av nqægo, ezoqa gezø-tøkeák. Geté ndigu segé-ngiæzó, ndigu manqat ti-ewagat. 15 Qo bazaføgakh ndø-asøzú, Mbumbukiam-qa bøi-te, ezoqa eqeieqei vøego. Qo mivi ndògō, qoqa sasae-te, neka ezoqa unimanqatin manqat eqeieqei me:zømesím. 16 Khokho manqat, møe qombónayát, manqat ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat kha-mba oveav ndøgo. Zapa ndøgo, ta mokho-te, ezoqa Mbumbukiam nøme mba mó:sanqawém. 17 Nginik ezoqam-qa manqat, andé nqamav me me:gó. Sa tønø-khouwevtét. Yaq kha unimé:-ngiú. Ezoqa nøme ndigu, khokho nømendim manqat av ndi:manqate, nøme Imenæús neka nøme Filetús. 18 Nginik ezoqa menas, unimanqatin manqat møndø-ivøvém. Ndigu āv gini-manqaté nqægo, “Khøuwa ndøgo, Mbumbukiam ezoqa løvøte-te tekhandi:z, møndø-fakhán. Ni nango zimø-khandi:nák.” Yaq ta mokho-te ndøgo, ndigu ezoqa nøme-qa unimanqatin matev, gèngi:tít. 19 Geté Mbumbukiam andé nandi-qapi me me:záv. Ndigu bazaføgakh-qapé. Ezoqa kopømba mbaín tikukugimem. Nginik nandi-te āv qanopeawáp nqægo: “Evezøza møndæ-otév, ndigu ezoqam, tegi ndigu.” Neka nøme nqánek: “Gekha ezoqām ndigu, ekeza kha Evezøza-gi ndi:vewe, ndigu manqa-zapa zitá giabiti-wuøé.”

20 Khoev-qape mokho-te, ndis fia kandakanda mbá mbá ndøu-awap, ndøgo gol neka silva gi:khakheinømem. Geté ndis nøme ndøgo, tae neka ganda mbá gini-khakheinømém. Ndis fia kandakanda ndøgo, lou loge kandakanda-te mbá ginø-upøgimín, lou vøe-qoqongin. Geté ndis nøme ndøgo, khokho matev neka pageap nonqó. 21 Gekha ezoqām ndego, khokho nømendim manqat møe tembonayat, ndego andé ndis fia kandambaqape me mé:goát, ndøgo lou loge kandakanda-te gi-upøgimatun. Ndego Mbumbukiam-ge ndøgoát. Neka ndego khakheitáp. Gekha matev

2:9 2:9 Ef 3:1, 13; Filip 1:12-14 **2:11** 2:11 2 Ko 4:11 **2:12** 2:12 Met 10:33 **2:13** 2:13 Lom 3:3-4; Tait 1:2 **2:14** 2:14 1 Tim 6:4; Tait 3:9 **2:15** 2:15 1 Tim 4:6 **2:16** 2:16 1 Tim 4:7 **2:17** 2:17 1 Tim 1:20 **2:19** 2:19 Num 16:5; Zion 10:14; 1 Ko 8:3; Isa 52:11

eqeieqeɨ ndøgo, Mbumbukiam, tege Kawa ezoqam, ndømbopoev, ndego tego, ndego kopømbaqapé, segégoát.
22 Yaq nakémbá, poev matev soqøsoqa ndøgo, ezoqa ndakinak-te qafakhanumatun, møe qombónayát. Geté matev ndaføyamba-qape neka unimanqatin matev neka kuku matev neka sambi matev qombópáev, ndigu ezoqa nøme namba, ndigu Mbumbukiam-te mbøni ndaføyamba-qape ndi:-akhayam. 23 Geté khokho manqat ndøgo, av ezoqa nøme ndi:manqate, ndigu mokho ndapeav ndigu, møe qombónayát. Zapa ndøgo, qo mòqote-qatéq, manqat av ndægo, ezoqa ponqombap-té qanø-ituzá. 24 Geté Evezøza-ge sasae ezoqam, beponqòmbăp. Ndego ezoqa ewaqape-te, matev aiyaiyav-té geabenøgó. Neka ndego nømendim-te, kopømba begó. Neka ndego mbøni nakha-nakhamas-te, bembo-nqosøgeăp. 25 Yaq ezoqa nøme, teqa manqat sa tinqagimat, ndego qaqa bègő ti-te. Geté nakhoa eqeieqei betezømás. Eisa, Mbumbukiam pezømbé-tøkē penømakhaya, yaq ndigu vøe-qambūz neka unimanqatin manqat vøe-unimanqatinɨ̄m, 26 neka matavap vøzømbé-eqeieqeɨ neka nqova soqaqape-qa ka-te vøndé-fakhāz, ma ndigu ge:gavem, ndigu teqa poev matev timbopavat.

3

Vaev khøuwa-te, ezoqa matev soqøsoqa timatønumat

1 Qo vøe-qatéq, vaev khøuwa-te, matev føgøføgakh ndófakhanám. 2 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa ekeza yage neka moni mba mbómatavupát. Ndigu khambuvap ndógoát neka ekeza iz vó-eqatāt, neka ezoqa nøme-qa iz vóvoatāt. Ndigu ngenøgim manqat ndómanqatát neka evøndipakha-qa manqa o-mba gezømbó-ndapeák. Ndigu ike manqat gémanqateák neka Mbumbukiam gembó-vizapák. 3 Ndigu kuku matev gezógoák, neka ezoqa nøme-qa manqa-zapa gezømbó-navøemák. Ndigu manqa ndógeve:mát, neka ekeza kha génøzøgimák. Qaqa-te segé-moqozét, neka matev mbomømboma gembó-sanqaupát. 4 Ndigu zi-fuap segezó-qambuzát. Ndigu matev soqøsoqa segé-matønumát neka gembó-matavapák, av nqægo, andé gekha matev me mé:fakhān. Neka ndigu ekeza iz khokhó segé-eqatát. Tiqa poev-qape, manqei-qape khanakhanakh matev-té qanøzómá. Geté ndigu Mbumbukiam-te poev mbaín. 5 Ndigu Klisten matev, ngusum-te mbá ginókhazám. Geté Klisten matev eqeieqei-qa bazaføgakh, ndigu gembó-qavotumát. Ezoqam av ngi:gu, zitá qane-wuøezá.
6 Ndigu ezoqa nøme, sakheis-qá khoev-té ginø-okhoatún, neka manqa enøenaq vøzō-ge:matun, neka ande ka me vōendapɨn, sakheis ndigu matavap loloakh mbain ndigu, neka ndigu ekeza manqa-zapazapa zapaya, viniv ndi-eqawat, neka ekeza poev matev soqøsoqa ndøkhākhāsām. 7 Sakheis av ngi:gu, zøtezat ndape-qa oskia ndøgó. Geté kopømba mbaín, unimanqatin manqat ti:zøtez.
8 Kopømba ande av Zianes neka Ziambles, Mozes tokøve-qa gigoam, até nginik khokho nømendim ezoqám-a, unimanqatin manqat, gèsanqawé. Tiqa matavap, gèzø-soqøsoqoám. Neka unimanqatin matev eqeieqei, mòndø-ivøvém. 9 Geté ndigu kopømba mbaín, ezoqa oskia tizømbe-khavozumat. Ezoqa ewaqape, āv giníqeivát nqægo: Tiqa manqat mokho

2:22 2:22 1 Tim 6:11 **2:23** 2:23 1 Tim 4:7 **3:1** 3:1 1 Tim 4:1 **3:5** 3:5 Met 7:15, 21; Tait 1:16 **3:8** 3:8 Exo 7:11

mbaín, ate av-té, Zianes neka Ziambles-qa yaq-te gi:qeivim, av nqægo, tiqa manqat mokho mbaîn.

Pol-qa guguna manqat, Timoti-te

10 Geté qo, qo noqa nømendim neka yage matev mòqombo-pavám, neka no gekha mokho qatēyage. Neka qo noqa unimanqatin matev neka aiyaiyav matev neka kuku matev, mòqombo-pavám, neka no bazaføgakh-us av nqate-tokhotap, viniv matev tønø-fakhanumat. 11 Qo mòqote-qatéq, no ngiænoat-te giveem, neka no av qate-potonumam, neka matev soqøsoqa ate ndægo qanø-fakhanumam, Antiok taon-te neka Aikonium taon-te neka Listla taon-te, Keliso-qa sasae zapaya. Geté ta yage føgakh-te ate ndægo, no Evezøza, mòndø-khandí:n.

12 Unimanqatín. Gekha ezoqām ndigu, Keliso Yesu mokho-te, yage eqeieqei-qa ndigu, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, ndigu ngenøgim matev ndøqeivím. 13 Neka gekha ezoqām ndigu, manqa-zapazapa ndimatanam neka ezoqa nøme ndizømbe-khavozam, tiqa manqa-zapazapa, sa tønøzø-khouwevtét. Ndigu ezoqa nøme, gètubumít, neka ezoqa nøme, ndigu vøtubumit.

14 Geté qo, ta qateqat ndøgo, qoqondap, até vøgeawát. Qo mòqote-qatéq, ta manqat ndøgo, unimanqatín. Neka qo mòqote-qatéq, ta qateqat ndøgo, gekha ezoqam-tē qoqondap. 15 Qo nakhasa nqonqonam qoqotegoam, atema ndakin, qo Mbumbukiam-qa Manqat mòqote-qatéq. Ta manqat ndøgo, kopømbaqapé, matavap loloakh qá-etoám neka khandi voqoténdāp, Keliso Yesu toqo-unimanqatin. 16 Mbumbukiam-qa Manqat ate ndægo, ndøpeawap, matavap Nqova Mbomambaqape zø-etoumám, ndigu gipeaomem. Yaq ta manqat ndøgo, kopømbaqapé, ezoqa gé:zømesimát, neka vógugubāt, neka nakhoa eqeieqei-te vøzø-nøzøgimāt, neka yage eqeieqei-qa yaq-te vøzø-ovøemāt. 17 Yaq gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-ge ezoqam ndego, teqa manqat ndegeawat, ndego kopømbaqapé, matev mbomømboma ate ndægo segégoát.

4

1 Mbumbukiam-qa bøi-te neka Keliso Yesu-qa bøi-te, ndego khandi ezoqam neka løvøte ezoqam manqa ovøyam-te te-ab, neka ndego teqavanav, kawa iz vóndāp, no tiqa bøi-te, manqat āv qataqambé-løvuá nqægo: 2 Ezoqa Mbumbukiam-qa manqat soqoté-zømesimát, oskiá ndøgo, tøzø-pøovat o poeveav tøgoat. Gèzøponqóm, ndigu matev soqøsoqa ndigu, neka gèguguzá. Neka ezoqa zita qozøtøpáz, Klisten matev-te. Qo manqat aiyaiyav-té qanøzø-manqaté neka eqeieqeí soqoté-zømesimát. 3 Zapa ndógo, khøuwa gemófakház. Yaq ezoqa nømendim manqat eqeieqei yoge, gezømbó-qasi:vát. Yaq ndigu nømendim ezoqa vini, av tiqa poev ndægo, ndóvevesám. Kopoáv. Yaq kha gezó-wageapát, tiqa khokho manqat ti-ewagat. 4 Ndigu unimanqatin manqat, ndò-ivøvém. Yaq khokho emanqat vinivinimba yoge-té ginóqambúz. 5 Geté qo, gekha matēv ndøgo, tøqa-fakhanumat, qakeza kha eqeieqei ndønøzøgím. Viniv tøqa-fakhanumit, sège-eqatét. Ezoqa Manqat Mbomambaqape qoté-zømesimít, yaq kopømbaqapé, Mbumbukiam-te tiqambuz. Qo Mbumbukiam-qa sasae ate ndægo, qoqa zenda-te geve, eqeieqei ndøgót.

Pol avønín é-ndønaním

3:11 3:11 Kel 13:14-52; 14:5, 8-20 **3:12** 3:12 Met 16:24; Zion 15:20; Kel 14:22 **3:16** 3:16 Lom 15:4 **4:3** 4:3 1 Tim 4:1

6 No nqanek manqat qataqambe-manqatavun, zapa ndógo: No avønín
é-ndænaním. Noqa kouk andé waen me mé꞉wá, kopømba ande av
Mbumbukiam-qa khoev-te waen gi꞉qouzumatun, Mbumbukiam etoam
matev gimbogoatun. Khøuwa iz avønín, é-ndæmø-khantáz, tæqavan.
7 No nøfeap mbomambaqape-te, eqeieqei nonøfeapavún. No bøiyat
mǿndømønø-navøém. Ma qate-fifitavun, møemø-khanáz. No uniman-
qatin matev, livin-qase ivøveáv. No até nogeatám. 8 Mbumbukiam
noqa bøiyat-qa yaq-fia, mǿndønømbo-khakheinám. Yaq-fia no tæmøndap,
nqánek: Teqa Khøuwa Kandambaqape-te, Evezøza, ndego manqa ovøyam
megeat ezoqam ndaføyamba-qape, no eqeieqei mé꞉næmb. No mbá mbá,
geté até ndigú-a, gekha ezoqām ndigu, kuku matev-us, Yesu-qa qavøne
khøuwa ndimbøe-esap.

Pol-qa poev, Timoti nakhamas-te tendowav

9 Qo bazaføgakh ndø-asáz. Nakhamas-té qotøndóqáv. 10 No Dimas
mǿndø-nøuván. Ndego nqanek manqei-qape-qa matev-te, poev khàpe
mbøewáv. Yaq Tesalonika taon-té genøwáv. Klesens, ndego Galesia
manqei-té genøwáv, neka Taitus Dalmesia manqei-te vøwav. 11 Luk
mba ndøgó, no-te. Toqotøndoqav, Mák namba ndæzáv. Yaq ndego
kopømbaqapé, noqa sasae-te genøtøké. 12 No Tikikus Efesus taon-té qatø-
khofotáv.

13 Qo toqotøndoqav, noqa qozaq nonqo ndabua, no Tloas taon-te,
Kapus-qa khoev-te qæ-ivav, qotøndó-ndáp. Neka noqa mbuk vøndō-upa.
Noqa poev kandambaqape nqánek: Ta mbuk ndógo toqotøndó-upá,
søvakha gigiap ngusum gi꞉khakheinømem.

14 Aleksanda, ndego auli gigiap gekhakheinumatun, ndego matev
soqøsoqa ndøgoám, no-te. Kopoáv. Evezøza yaq-fia ndǿtá te-te, av no-te
ge꞉matønumat. 15 Qo gò꞉feaqoát te-te. Zapa ndógo, ndego niqa nømendim
matev bazaføgakh-ús, ginimbo-khakhazumam.

16 No manqa ovøyam-te ande qate-itan, ezoqa kopo no zita khonøweáv.
Ezoqa ate gi꞉goam, sège-nøuvøném. Geté no Mbumbukiam-te, āv qate-
guligulím nqægo: Ndego bembo-matàvāp, no sa ginøuvønem. 17 Geté
Evezøza mǿndøgoám, no namba, no bazaføgakh vønō-etoam. Yaq no
kopømbaqapé, ndigu bawan vini-ak ate gi꞉goam, Mbumbukiam-qa Man-
qat ate ndægo vøtēzømas. No andé layon-qá manqa-nqa-té qatu꞉goám.
Geté Mbumbukiam, no mǿndø-khandí꞉n. Yaq ndigu no løvøte-te veeáv.
18 Matev soqøsoqa ate ndægo, ezoqa no-te ndimatanam, Evezøza no
gékhandí꞉n. Yaq ndego no yan-te nqo꞉go, ekeza Megeat Matev-té
genóndapán. Teqa iz, miavmiav, bèto-eqawát.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

Khaiya mboma manqat vinivinimba

19 Plisila, zivis namba, Akuila, noqa khaiya mboma manqat qozǿ-
eín, neka até Onesifolús-a, tegi ezoqam namba, khoev-te ndimboyage,
khaiya mboma manqat vøzǿ-ein.

20 Elastus, Kolin taon-té gemiá. Neka Tlofimus, Miletus taon-té
qatøndo-iváv. Zapa ndógo, ndego enqoni mbovitát. 21 Qo nakhamas-té
qandoqáv. Yakha betaqàvā. Soqaín ndøgo, qozaq khøuwa ē-ndøfakhān.

4:6 4:6 Filip 2:17 **4:7** 4:7 1 Tim 6:12 **4:8** 4:8 1 Ko 9:24-25 **4:10** 4:10-11 2 Ko 8:23; Kel 15:37-39; Kol 4:14 **4:13** 4:13 Kel 20:6 **4:14** 4:14 Isa 59:18; Lom 2:6 **4:19** 4:19 Kel 18:2; 2 Tim 1:16-17 **4:20** 4:20 Kel 19:22; 20:4; Lom 16:23

Yubulus neka Pudens neka Linus neka ndugu Klodia neka Klisten
ezoqam ate ngiːgu, khaiya mboma manqat ndøkhofotavávqo-te.
22 Evezøza ndȍgoát, qo namba. Neka Mbumbukiam-qa kuku matev,
ndȍgoát zo-te, zo ate ndøzøteːgo.

Taitus
Pol-qa pepa, Taitus-te

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek pepa Taitus-té genø-peawám. Taitus Glik bawan-ák. Zu ezoqám mbá. Ndego Yesu ndøgo tene-unimanqatín, Pol-qa nømendim geewag.

Taqa zita-te, Pol manqei vinivinimba nøme-te ge-okhoam, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat, Taitus namba me:mát, vømbō-tøkeat. Taitus até ndøgó-a, Pol Zelusalem taon-te gewav, Keliso-gi u-anim nøme namba gimi-kakambam, namba vøewav (Kel 15:2, Gal 2:1-5). Pol Taitus khøuwa menás, Kolin taon-té genø-khofotáv (2 Ko 7:6-7, 8:6, 8:16). Taqa zita-te, Pol Taitus namba, Klit manqei bawa-té ginøzáv, yaq Taitus ta manqei-te ndøgo, vømō-Klisten-bawan-megeat-ezoqam-ev (Tait 1:5).

Nqanek pepa mokho-te, Pol Taitus Klisten megetapak vevesam-qá yaq-té gembøe-peawám. Neka ndego bèto-feaiwát. Soqaín ndøgo, khavozam nømendim ezoqam, ezoqa titubam. Neka Taitus ekezan, Klisten bawan ezoqam, eqeieqei bete-zømesím, yaq Pol vømbō-ovøyam, gekha yage matēv ndøgo, eqeieqei, ti nonqo ndigu, Yesu ndi-unimanqatinat.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Mbumbukiam-gé sasae ezoqám neka Yesu Keliso-gé u-aném.

No Mbumbukiam nqánek gene-veatán: No ezoqam ndigu, gevevesam, tiqa unimanqatin-te, zita nøzø-tøpazát, yaq ndigu unimanqatin manqat mé:zøtéz, neka matev eqeieqei-te, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, vøyagāt. 2 Ni tizio-taná ndøgo: Ni yage miavmiav zíndapém. Manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, Mbumbukiam ndego khavozumav ndego, manqa mbusa āv tenevé. 3 Yaq ndakin, av bugukhokhof khøuwa ge:zav, ndego manqat ndøveáz, taqa yaq-te. Mbumbukiam, ndego nigi khandi etoam ezoqam, nqanek manqat noqá zenda-té genøvé, no ezoqa batē-zømesim.

4 Táitus! No nqanek pepa qo-té qatø-peaomít. Niqa unimanqatin matev mokho-te, ni sa nqanumbugu, qo uni nogé-yo-ín.

Mbumbukiam, nigi Tat, neka Keliso Yesu, nigi khandi etoam ezoqam, tiqa kuku matev neka sambi matev, ndøgoát, qo namba.

Klisten megetapak vevesam-qa yaq-te

5 No Klit manqei bawa-te nandav, nqánek qateqøuváq: Qo sasae ndøgo, qazingazem, qókhóu. Av bugukhokhof qataqambe-ein ndægo, vemiav ate nandægot, Klisten megetapak qóvevesám. 6 Ezoqa toqo-veatav, ndego manqa-zapa-yav begó neka sævam kopo mba bembogó. Tegi nakheis, Yesu be-unimanqatinát neka evøndipakha-qa manqa o-mba bezømbo-ndapé neka sapi gonemav begó.

7 Klisten megeat ezoqam, ndego Mbumbukiam-qá sasae ndøgó. Yaq nakémbá, ndego matev eqeieqei mba begó. Ndego ezoqa betøpøtàzát neka mbøni tokhop bègő. Neka ndego khapekhapé beteïzăm. Neka ndego qaqa møqæ bègő. Neka ndego moni-te, poev

1:2 1:2 Kol 1:27 **1:4** 1:4 2 Ko 8:23; Gal 2:3; Lom 1:7 **1:6** 1:6-9 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26

khapé bembøèwãv. 8 Neka ndego ezoqa nøme, khoev sà bezø-manqaté. Ndego matev mbomømboma-te poev bembogó, neka matavap loloakh bembōgo. Ndego, ezoqa matev ndaføyamba-qape begó neka Mbumbukiam-qá matev mba bembopáev, neka ekeza kha nøzøgim eqeieqei betē-otev. 9 Ndego unimanqatin manqat, av gi:-ometimam, até begeawát. Yaq ndego, teqa nømendim matev eqeieqei mokho-te, kopømbá, até ezoqa nømé-a, zita zøtøpáz, neka ndigu vógugubāt, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat ndisanqawe.

Ezoqam ndigu, ezoqa nøme-qa unimanqatin matev ndingi:wat

10 No nqanek manqat qæmanqatavun, zapa ndógo: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa manqat, gèsanqawé. Ezoqa kopoáv. Ndigu khokho manqat ndømanqaté neka ezoqa nøme ndɨtūbām. Ti mokho-te, matev av nqægo gigoatun, ezoqa kopoáv, Zu ezoqám. Yaq ndigu Klisten ezoqa nøme, ngusu qogøzat-qa yaq-te zøpouweatún. 11 Qo nandiv ezoqam, gètokáz. Manqat ndøgo ndi:zømesimit, bete-zømès̀ɨm. Ndigu khoev vinivinimba-te, ezoqa ewaqape ma ndi:sokhoyap, unimanqatin matev zøngi:wát. Neka ndigu fia upøgim-qa ndøgó, ti-te ndigu, ma ndi:zømesim.

12 Klit ezoqam nøme, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ndi:vewe, ekezan āv gene-eín nqægo, “Nginik Klit ezoqam, meakha ezoqám. Ndigu andé søvakha gigiap khobokhobos me me:gó. Neka ndigu wauwaú neka lou loge møqǽ.” 13 Nqanek manqat unimanqatín. Yaq nakémbá, qo gègugúb, ndigu nømendim matev eqeieqei gi-ivøvem. Manqat bazaføgakh-us qozǿ-manqatát. Yaq tiqa unimanqatin matev, tàbezømbe-eqeieqeí. 14 Zu ezoqa nøme-qa khokho emanqat, neka ndigu ezoqam-qa khokho khafeap manqat, ndigu unimanqatin manqat zita gi:wuøem, tiqa manqat beyògɛ̃. 15 Ezoqa ndigu, eqeieqei ndigu, ti-te ndigu, gigiap ate ndægo eqeieqeí. Geté ezoqa ndigu, ande khavim-us ndigu neka unimanqatinteav ndigu, ti-te ndigu, gigiap kopo eqeieqei mbaín. Zapa ndógo, tiqa matavap neka tiqa mbøni, mɔ̀ndøzø-khavim-ús. 16 Ndigu āv gini-manqaté nqægo, “Ni Mbumbukiam mɔ̀tinøtén.” Geté tiqa yage mokho-te, ndigu āv gini-nømendím nqægo: Ndigu Mbumbukiam zitá gini-wuowém. Mbumbukiam gèmbøeqasí:v, ezoqam av ngi:gu. Ndigu Mbumbukiam-qa manqat, gèsanqawé, neka kopømba mbaín, matev eqeieqei kopo timatønømem.

2

Klisten ezoqam vinivinimba, eqeieqei āv kinɨyagāt

1 Geté qo ezoqa toqote-zømesimat, nømendim manqat ndaføyamba-qape mba mbopáev.

2 Angana e-ma-fisap tigoat, ndigu āv qozømbé-ovøemát nqægo: Ndigu ekeza kha, eqeieqei benøzøgím. Yaq ezoqa, tɨabezømbe-vizáp. Ndigu matavap loloakh begó. Neka tiqa unimanqatin matev neka kuku matev, ndaføyamba-qape bezøgó. Ndigu bazaføgakh-us até bewaniáp, matev føgøføgakh timø-qeivimat.

3 Neka sakheis e-ma-fisap tigoat, ndigu āv qozømbé-ovøemát nqægo: Ndigu matev eqeieqei-té giabe-yagé, ate av-té, Mbumbukiam ndømbøe-poev. Ndigu manqa begevèãm. Neka ndigu waen izam benønɔ̀sãm.

1:10 1:10 1 Tim 4:7 **1:11** 1:11 1 Pita 5:2; 2 Tim 3:5-6 **1:13** 1:13 2 Tim 4:2 **1:14** 1:14 1 Tim 4:7 **1:16** 1:16 1 Zion 1:6; 2:4 **2:3** 2:3 1 Tim 3:11

Geté ndigu matev mbomømboma nømendim ezoqam begó. 4 Yaq ndigu
kopømbaqapé, sakhei ndakinak mé:zømás, tigi angana neka nakheis-te,
kuku matev eqeieqei ande āv khazømbé-goāt, 5 neka matavap loloakh-
us neka ndaføyamba-qape āv kiníyagāt, neka ndigu ezoqa nøme, khoev-te
ndiyage, eqeieqei āv kizømbé-kewagāt, neka ekeza angana-qa mokho-te
āv kinígoāt. Soqaín ndøgo, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat tingenøitat.
6 Angana ndakinak, āv qoqoté-gugubát nqægo: Ndigu matavap
loloakh begó, matev ate ndægo. 7 Gekha matēv ndøgo, ndoqo-matanam,
qo eqeieqei ndømatanám. Yaq ndigu qoqa matev tiqeivat, kopømbá tim-
bopavat. Qo ezoqa toqote-zømesimat, qoqa nømendim matev ndaføyamba
neka mokho-us begó. 8 Qoqa manqat eqeieqei tøgoat, yaq ezoqa kopømba
mbaín, manqa tigeve:mat taqa yaq-te. Yaq nigi qaqa ezoqam mivi
ndøgoném neka kopømba mbaín, niqa yaq-te, manqat soqain timan-
qatat.
9 Sasae ezoqam, kawakawa-za-qá mokho-té giabetu:gú, matev ate
ndægo. Ndigu sasae āv tiabitigú, av tigi kawakawa-za ndøzømbe-poev
neka manqa beqavøgèăp. 10 Neka ndigu gigiap be-aqònăm, ti-te. Geté
ndigu matev eqeieqei mba begó. Yaq tigi kawakawa-za tïabiti-zøtéz,
ndigu unimanqatin ezoqám. Neka ezoqa, tiqa matev ate ndægo mokho-
te, āv tiabiti-qeiví, Mbumbukiam, ndego nigi khandi etoam ezoqam, teqa
manqat mbomambaqapé.

Matev eqeieqei-te mbá qabizi-yagé atema Yesu bēfakhan

11 Mbumbukiam ni āv gininømánd nqægo: Ndego kuku kandambá ni-
te. Ndego ezoqa ewaqape khandi-qa zøgó. 12 Teqa kuku matev, ni āv
qani-nømendím nqægo: Ni matev yà bizi-ivøvém, ndøgo Mbumbukiam
vizupav ndøgo, neka manqei-qape-qa poev matev. Geté ni ndakin
khøuwa-te, matavap loloakh-té neka matev ndaføyamba-qape-té qabizi-
yagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, 13 atema ni tegi khøuwa kan-
dambaqape bizimø-khantøzem, ndego nigi Mbumbukiam neka khandi
etoam ezoqam Yesu Keliso, bazaføgakh-us neka waev-qape-us tendo-
qavan, te-te ndego ni nqazio-tana neka ndego ni nqazimbøe-keoge.
14 Ndego ekeza kha nivé, neka ni manqa-zapazapa ate ndægo mokho-te
qazu:goam, vønqovotan-a, vøsungutan. Yaq ni tegi ezoqa ndaføyamba-
qape zígoát, neka matev mbomømboma matanam møqæ mba vizígoāt.
15 Nqanek manqat qataqambe-manqatavun, ezoqa gè:zømesím.
Manqa gèzø-løvuát neka gèguguzá, nandiv ezoqam. Ezoqa qo
besanqaqàbĕm.

3

Mbumbukiam ni matev eqeieqei gini-matanam, yaq ni matev eqeieqei bizi-matanám

1 Ezoqa matavap qozø-mboqoatát: Ndigu iz-akhayapak neka gaman
ezoqam-qa mokho-té giabetu:gú. Neka tiqa manqat o-mba bezømbo-
ndapé. Neka gekha matev mbomømbomā ndøgo, ndigu sà begonemát.
2 Ndigu ezoqam-qa manqa begevèăm neka ndigu beponqòmbăp. Geté
ndigu sambi matev-té giabe-yagé, neka ezoqa ewaqape-te, matev
aiyaiyav-té giabenøgó.

2:5 2:5 Ef 5:22 **2:7** 2:7 1 Tim 4:12 **2:8** 2:8 1 Pita 2:15 **2:9** 2:9 1 Tim 6:1 **2:12** 2:12 1 Zion 2:16 **2:14** 2:14 Gal 1:4; Exo 19:5; Deut 7:6; Ezek 37:23; 1 Pita 2:9 **2:15** 2:15 1 Tim 4:12 **3:1** 3:1 Lom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14

3 Até ní-a, ni bugukhokhof matavap eqeieqei mbaín. Ni Mbumbukiam-
qa Manqat, zĭsanqawám, neka nakhoa eqeieqei paveáv. Ni gawap
matev neka poev matev soqøsoqa mokho-té qazu:goám. Neka ni matev
soqøsoqa matanam neka ova matev mokho-té qaziyagám, neka ezoqa
ni vøsanqambam-a, ni ndigu vizĭ-sanqabam. 4 Geté Mbumbukiam,
ndego nigi khandi etoam ezoqam, ni āv gininømánd nqægo: Ndego
tanakh neka kuku kandambá ni-te, 5 yaq ni vøkhandi:n. Ndego ni
ambá av nqægo, niqa matev eqeieqei matanam zapayā gene-khandĭ:n.
Geté ndego ni ekeza tanakh matev zapayá gene-khandí:n. Ndego ni
gèsungután, neka Nqova Mbomambaqape mokho-te, yage ndakinak
vønī-etoam neka ni vizĭ-ezoqam-ndakinak-en. 6 Yesu Keliso mokho-
te, ndego nigi khandi etoam ezoqam, Mbumbukiam ni Nqova Mbo-
mambaqape, andé ibøkha me nimboqóuz. Kandambá, ginimbo-qouz.
7 Mbumbukiam tenegó ndøgo: Ni teqa kuku matev mokho-te, teqa bøi-
te qazi-ndaføyamba-en, neka vizĭ-tegi-nakheis-en, ni khandi miavmiav
zimøndapém. Ni taqa yaq-te nqánek nqazio-taná.

8 Nqanek manqat unimanqatín. Yaq nakémbá, no nqataqá-manqate:
Até vøzøpouwé, nandiv ezoqam. Ndigu yà bembopáev. Yaq ndøgo,
gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam ndi-unimanqatinat, bazaføgakh
taqa yaq-te nqánek giabiti-asøzú: Matev mbomømboma ndømatønumát.
Zapa ndøgo, matev av nqægo, eqeieqeí. Ezoqa ewaqape zømbétøké.
9 Geté khokho manqat vinivinimba neka atanakha-zapazapa-za-qa iziz
geveam matev neka ponqombap matev neka manqa itumbam matev,
Mozes-qa guguna manqat-qa mokho-qa yaq-te, zitá qanewuøé. Zapa
ndøgo, matev av nqægo, mokho mbaín neka ezoqa gezø-tøkeák.

10 Ezoqa nøme, teqa nømendim mokho-te, Klisten ezoqam teqatazotet,
ndego gègugú. Ndego qoqa manqat yogeav tøgoat, khøuwa nøme vøgugu.
Geté ndego sekemba yogeav tøgoat, yaq zitá qanewuáo. 11 Qo soqoté-
qatéq, ezoqa av ngenek nge:go, ndego nakhoa eqeieqei mòndø-iváv neka
manqa-zapa-té gunu:yagé. Ndego ekezan, kha soqaqape-té genøvé.

Pol-qa vaev manqat

12 No Atimas o Tikikus tøtaqando-khofotav, qo Nikopolis taon-té qan-
doqáv. Nakhamas-té. Ni ndøgo tizí-qaqandám. Zapa ndøgo, no matavap
āv qategó nqægo: No qozøqozaq khøuwa, ndøgo khamøe tønqeivøem,
ndøgo tabøemiá. 13 Apolos neka ndego gaman khafeap otevat ezoqam,
Zinas, manqei nøme-te tizav, qo gèzøtøké. Ndigu gigiap-qase bewàfĕz,
livin-qase nqøugu tu:-apet. 14 Nigi Klisten nøfuap nandav, bètezøtéz,
ezoqa ndigu gigiap tiwafez, matev mbomømboma āv khoqozømbé-goāt.
Mbain tøgoat, yaq tiqa unimanqatin matev, mokho mbaín.

15 Nginik ezoqam, no namba nqatiyage, khaiya mboma manqat
ndøkhofotaváv qo-te. Niqa khaiya mboma manqat qozø-eín, nandiv nigi
Klisten nøfuap, ni namba Yesu Keliso nqazi-unimanqatinat neka kuku
ndøzøgo ni-te.

Mbumbukiam-qa kuku matev, ndògoát, zo-te, zo ate ndøzøte:go.

3:3 3:3 1 Ko 6:9-11; Ef 2:1-2; 5:8 **3:5** 3:5 2 Tim 1:9; Ef 5:26; Iblu 10:22 **3:6** 3:6 Kel 2:17-18
3:9 3:9 2 Tim 2:14, 16 **3:10** 3:10 Met 18:15-17 **3:12** 3:12 Ef 6:21-22; Kol 4:7-8 **3:13** 3:13
Kel 18:24; 1 Ko 3:5-6 **3:14** 3:14 Ef 4:28

Filemon
Pol-qa pepa, Filemon-te

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek pepa, Filemon-té genø-peawám. Ngenek Filemon, Kolosi taon-té geyagám. Ndego gigiap kopoav ezoqám. Neka ndego Klisten ezoqám neka Pol-gé zifú.

Filemon ndego, yaq-fia mbain sasae ezoqam mɔ̀ndømbo-goám. Teqa iz Onesimús. Yaq khøuwa nøme, ngenek Onesimus, manqa-zapa ndøgó, Filemon-te, vøkhokhon. Yaq ngenek Lom taon-te gewav, ndego Pol-te, Yesu-qá Manqat Mbomambaqape mø-ewág, vø̄-Klisten-ezoqam-ev. Yaq ndego Pól namba me:yagám, vømbō-tøkeam. Ndakin Pol ngenek nqawa Filemon-te khofotøve-qa ndøgó. Yaq nqanek pepa mokho-te, Pol Filemon āv gembøeviám nqægo: Onesimus tendoqavan, nqawa vɔ̀khatiú, kuku matev-us, neka teqa manqa-zapa betaqambō-navøem. Yaq ndego ambá av nqǣgo, qoge sasae ezoqam mba qágoāt, geté até qogé Klisten qafú.

1 No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-qa sasae zapaya, ndimbula-té qatu:gú.

Filemon, no nikeza Klisten nøfu Timoti namba, qo-té qeitø-peaomít, qo nigi nøfu mbomambaqape, qo ni namba Keliso-qa sasae nqazigu.

2 Até zo-té-a, nigu Klisten nøfu Afia, neka Akipus, qo ni namba kopømba ande av nakhag ezoqam nde:go, nøfe mbomambaqape-te ndoqo-nøfeap, ni khaiya mboma manqat nizø-khofotaváv. Neka até Klisten bawan ezoqám-a, qoqa khoev-te guligulim-qa gipindumatun, ni khaiya mboma manqat nqēīzø̄-khōfōtāvāv.

3 Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev, ndɔ̀goát, zo-te.

Pol-qa khanakhanakh, Filemon-qa kuku matev neka unimanqatin matev-qa yaq-te

4 No qæguligulimatun neka qataqa-matøvemin, no Mbumbukiam-te, ike manqat oskia nomanqaté. 5 Zapa ndógo, no āv qateyogé nqægo: Qo Yesu, nigi Evezøza, oskia qo-unimanqatinát neka qo Mbumbukiam-gi ezoqam-te ate ndi:gu, kuku qagó. 6 No āv qate-guligulím nqægo: Qoqa unimanqatin matev, ni sa nqanumbugu, tàbetaqambe-khouwév. Yaq qo Mbumbukiam-qa matev mbomømboma-qa yaq-te, qateqat nøme mba qotóndáp, ndøgo ni Keliso mokho-te ndini-etoam. 7 Nófu! No khanakhanakh kandambá qændap, neka noqa mokho-te, ùni qote-khakheinám, qoqa kuku matev-qa yaq-te qæ-ewag, qo Mbumbukiam-gi ezoqam-te nandaqago, neka qo tiqa matavap qoqozø-khakheinam.

Pol-qa viam manqat, Onesimus-qa yaq-te

8 Yaq nakémbá, no nøtaqa-viám. Unimanqatín, Keliso mokho-te, no iz nqanôgó. Yaq no ambá kopømbá, sataqá-eín, gekha matēv ndøgo, qo amba toqogonin. 9 Geté no sataqá-viám. Zapa ndógo, no mɔ̀tenøtén, qo

1:2 2 Kol 4:17; 2 Tim 2:3 **1:7** 7 2 Ko 7:4

kukú no-te. No ndakin lawaqapé neka no Keliso Yesu zapaya, ndimbula-
té qatu:gú. 10 Noqa viam manqat, Onesimus-qá yaq-té qagó. No ndim-
bula mokho-te nqatu:gu, no Keliso-té qatøndáf. Yaq ndego møndønø-
yo-év. 11 Bugukhokhof khøuwa, ndego qoqa sasae eqeieqei gonemáv.
Geté ndego ndakin møndø-enénd, neka kopømbaqapé, no sasae eqeieqei
vønøgō-a, qo vøqágō.
12 No Onesimus, mbøni mokho nømbeám. Geté no qo-te nangó qatø-
khofotaváv. 13 No ndego keseiwat-qa nombogó. Yaq ndego qoqa iz-
te, ambá genø-tøkeín, no Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape
zapaya, ndimbula-te nqatu:gu. 14 Geté no poeveáv, sa tækeseiu, no qo
bevøpøteav tøgoat. Zapa ndøgo, gekha matev eqeieqeĩ ndøgo, toqogo,
qo qakeza poev-té qanøgó, ambá av nqægo, qo noqa tøpøtøqat zapayā
qotégō. 15 Ẽisa, ndego qo-te elavøqase ta zapaya ndøgo tøpøté-ewawam-a,
yaq ndego qo namba miavmiav tàbete-yagē? 16 Ndego ndakin ambá av
nqægo, qoge yaq-fia mbain sasae ezoqam mba ndøgō, av bugukhokhof
ge:goam. Geté ndakin møndøqa-Klisten-qafu-év. No nøkezan, kuku kan-
dambá te-te. Geté no møtenøtén. Qo kuku nøme mba qombøégó.
Zapa ndøgo, ndego ndakin qoge sasae ezoqam mbá mbá. Geté Evezøza
mokho-te, ndego møndøqa-Klisten-qafu-év.
17 Yaq nakémbá, no āv qataqambé-viám nqægo: No qoge sasae
kopømba ezoqam toqotenæmb, yaq Onesimus āv toqoté-kható, av no
nøkezan amba toqote-khatombin. 18 Av Onesimus qo-te manqa-zapa
ge:goam, o ndego moni timbøe-løfokat qo-te, yaq fia ndøgo, ndømbøe-
løfoke, noqá zenda-té qonóvé. No nógó. 19 No nqanek manqat, nøkeza
zendá qate-peaomít. No Pol, no teqa fia ndægó, qo-te. Geté gèmbo-
mataváp. Qo qakeza khandi mba qambo-løfoké no-te, qo no mokho-
te qoqo-Klisten-eq. 20 Yaq nakémbá, qo noge Klisten nøfu ndoqogo,
no Evezøza mokho-te, āv qataqambé-viám nqægo: No khanakhanakh
qonó-etoám neka Onesimus qafu qókhatiú. Keliso zapayá qotégó. 21 No
nqanek manqat nqæpeaomit, zapa ndógo: No møtenøtén, qo soqógó,
av no nqataqambe-vi:mit. Neka no møtenøtén, matev ndøgo toqo-
matanam, ndømøløvú, av no nqataqambe-vi:mit.
22 Neka manqat nøme nqánek: No khoev kouwat qonó-khakheinám.
Zapa ndógo, no tototaná ndógo: Mbumbukiam zoqa guliguli man-
qat ndøzø-qavøiú. Yaq no ndimbula-te nqægo, nófakhán, nqawa vizí-
qaqandām.

Ezoqam vinivinimba-qa khaiya mboma manqat

23 Epaflas, ngenek Keliso Yesu zapaya, no namba ndimbula mokho-te
nqeitu-nqeitønat, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, qo-te. 24 Neka
até Mák-a, neka Alistakus neka Dimas neka Luk, nginik no namba
Mbumbukiam-qa sasae nqatigu, khaiya mboma manqat ngĩkhōfōtāvāv.
25 Nigi Evezøza Yesu Keliso, teqa kuku matev, ndøgoát, zo namba.

1:10 10 Kol 4:9; 1 Ko 4:15 **1:16** 16 1 Tim 6:2 **1:22** 22 Filip 1:25; 2:24 **1:23** 23 Kol 1:7
1:24 24 Kol 4:10-14

Iblu
Pepa, Iblu ezoqam-te

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Zu Klisten ezoqam-té ginø-peaomém. Nginik Zu bawanak, iz nøme, Iblu ezoqam zø-akhaemám. Zapa ndøgo, ndigu Iblu manqat ndømanqatám.

Ni kopømba mbaín uni tizi꞉nøten, gekha ezoqām ndego, nqanek pepa gepeawam. Ezoqa nøme āv gini-mataváp nqægo: Pol ategó. Geté ni ùni zi꞉nøtenák.

Nqanek pepa-qa manqat, taqa yaq-te nqánek qanegó: Bugukhokhof khøuwa, Mbumbukiam nakhoa ndømboqoá, ezoqa te-te āv kindĭzav. Ta nakhoa nqánek qagoám: Ezoqa Mozes-qá guguna manqat bembopáev, neka Mbumbukiam-te søvakha gigiap bembō-løvusam. Geté ta mokho-te ndøgo, ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa bøi-te uni ti꞉-eqeieqei-ez. Geté ndakin, Mbumbukiam nakhoa ndakinak ndømboqoá. Yesu genanim neka teqa kouk vōwa, nakhoa nqánek, Mbumbukiam niqa manqa-zapazapa te꞉-evøzam. Nakhoa nøme mbaín. Yesu ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqapé. Ndego Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té geyá neka ni zapaya oskia vōguligulimatun. Yaq nakémbá, ni awenege nakhoa bĭzi-ivøvém, neka Yesu uni bizĭ꞉-unimanqatinim.

Keliso ndego até kopó, av Mbumbukiam ekezan nde꞉go

1 Ibugukhokhof, Mbumbukiam nigi atanakha-zapazapa-za, manqat, manqa vevezam ezoqam mokho-té genøzø-manqatám. Khøuwa vinivinimbá neka nakhoa vinivinimbá. 2 Geté ndakin vaev khøuwa-te, ndego ni ekeza Yo mokho-té ginindu-manqatám. Yan neka manqei-qape, Mbumbukiam te mokho-te ndégo tenø-khakheinám neka āv gene-veatáv nqægo: Gigiap ate ndægo, ndégo téndáp. 3 Ndego Yo, Mbumbukiam-qá waev mo꞉gamewáp, neka ndego até kopó, av Mbumbukiam ekezan nde꞉go. Gigiap ate ndægo, ndégo tegeawát. Ekeza manqat bazaføgakh-qapé genegeawát. Ezoqam-qa manqa-zapazapa sunguzam nonqo, nakhoa gumu-mboqoa, yaq yan manqei-te nqo꞉go, Kawa ezoqam kandambaqape-qá nakeamo zenda-té gemøqóm, ndego Mbumbukiam.

Mbumbukiam-ge Yo, enzol ezoqam, ùnime꞉-løvúb

4 Ndego Mbumbukiam-ge Yo, enzol ezoqam, ùnime꞉-løvúb. Iz ndøgo gendap, kandamba tantáv. Av taoká, av enzol ezoqam, iz ndøzømbe꞉go.
5 Gê, Mbumbukiam enzol ezoqa kopo, manqat møndømbó-ein, av nqægo,
“Qo nogē yō. No nqægo khaiya, nøtaqa-qave-ēn”?
O gê, ndego enzol ezoqam kopo-qa yaq-te, møndǽ-ein, av nqægo,
“No tegē eve nōgoāt,
neka ndego nogē yo ndøgoāt”?
Av taoká. 6 Geté Mbumbukiam ekeza yo-khøuwa, manqei-qape-te gendo-khofotav, ndego āv gene-eín nqægo,
“Mbumbukiam-gi enzol ezoqam ate ndi꞉gu, bèmbovizáp, ndego.”

1:2 1:2 Zion 1:3 **1:3** 1:3 Zion 14:9; Kol 1:20; Iblu 8:1 **1:4** 1:4 Filip 2:9 **1:5** 1:5 Psa 2:7; Kel 13:33; 2 Sam 7:14; 1 Chr 17:13 **1:6** 1:6 Deut 32:43; Lom 8:29

7 Geté enzol ezoqam-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,
“Mbumbukiam ekeza enzol ezoqam,
andé khamøe me me꞉khofotumatún. Nakhamas-té.
Ndigu tegi sasae ezoqam,
andé gøina wageap me me꞉gó.”
8 Geté Mbumbukiam ekeza Yo, āv gembøe-eín nqægo,
“Mbumbúkiam!
Qoqa megeat matev, oskia ndøgoát. Miavmiáv.
Qo ezoqa matev eqeieqeí qozømbe-kawaeqát.”
9 Qo poev, matev eqeieqei-té qaqagó.
Geté manqa-zapa matanam matev, qo qòsanqawé.
Mbumbúkiam!
Yaq nakémbá, qoge Mbumbukiam, qo oil qamboqóuz,
iz kandambaqape neka khanakhanakh vøqā-etoam.
Ndøgo ùnime꞉-løvú, av qogi qafuap gi꞉-upøgim.
10 Mbumbukiam-qa Manqat, Keliso-qa yaq-te, nøme āv qane-eín nqægo,
“Evézøza!
Ibugukhokhof, manqei-qape-qa zapa, qo qové,
neka yan qakeza zenda voqotē-khakheinam.
11 Yan neka manqei-qape, ndømø-navøém.
Andé ndabua pakha me mé꞉mbevøém.
Geté qo oskia qógót.
12 Yan neka manqei-qape,
andé ndabua me qoté-putøgím
neka andé ndabua khavim-us me qoté-enénd.
Geté qo qakezan, qó-enendák,
neka qoqa yage, gemø-navøemák.”
13 Neka, gê, Mbumbukiam ekeza enzol ezoqa nøme, møndømbó-ein, av nqægo,
“Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.
Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam,
kopømba ande av zenda tokhotapak awam nonqo,
qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.”?
Av taoká. Mbumbukiam nqanek manqat, ekeza yo mba mbo-eín.
14 Yaq gê, enzol ezoqam, ndigu gekhâm? Ndigu nqová. Mbumbukiam-qá sasae ndøgoatún, ndego ezoqa tøkeam-qa vøndō-khofosumatun, ndigu khandi miavmiav tindapem.

2

Ni ndïzi-soqoén, Keliso-qa khandi etoam matev tizi-sanqawem

1 Unimanqatín. Keliso enzol ezoqam ùnime꞉-løvúb. Yaq nakémbá, ni unimanqatin manqat, føgøføgakh bizigeawát, ni qazi-ewagam. Soqaín ndøgo, tizi-køombam. 2 Manqat ndøgo, Mbumbukiam enzol ezoqam mokho-te, nigi atanakha-zapazapa-za gezø-ein, ndøgo føgákh. Yaq gekha ezoqām ndigu, gimøkuimam, neka o-mba ndapeav vøgoam, ndigu yaq-fia møndapém, av Mbumbukiam ge꞉-ein. 3 Ndigu yaq-fia soqaqape gindapem, ndigu nqanek manqat paeveav qagoam, yaq ge

1:7 1:7 Psa 104:4 **1:8** 1:8-9 Psa 45:6-7 **1:10** 1:10-12 Psa 102:25-27 **1:13** 1:13 Psa 110:1 **1:14** 1:14 Psa 34:7; 91:11 **2:2** 2:2 Gal 3:19 **2:3** 2:3 Iblu 10:29; 12:25

zô, ndozo-matavap, ni yaq-fia soqaqape zimø-ndapemāk, ni Kelisoqa matev tizi-sanqawem, ndego ni ge꞉khandi꞉n? Av taoká. Yaq-fia nqosøgeap kandambá tizimø-ndapem. Nqanek khandi꞉nat matevqa yaq-te, bugukhokhof Evezøza ekeza me꞉manqatám, yaq ndigu ezoqam, gimbo-ewagam, ni-te vø-unimanqatintam. 4 Manqat ndøgo, gimanqatam, Mumbukiam møndø-unimanqatintám. Matev makhamakha neka umingiap matev vinivinimbá gene-unimanqatintám. Neka ndego até Nqova Mbomambaqape-qá matev mokho-té-a, vø-unimanqatintam, ndøgo ezoqa ndezø-etoam, av ekeza poev ndægo.

Yesu ni khandi etoam nonqo ge-ezoqam-ev

5 Manqei-qape ndakinak, taqa yaq-te ni nqazi꞉-manqate, ndøgo megemege-te to꞉fakhan, Mbumbukiam ambá av nqægo, enzol ezoqamqā zenda-tē genøvē, tiokawaeztat. 6 Av taoká. Geté Mbumbukiam-qa Manqat-te, ezoqa nøme āv gene-eín nqægo,
“Mbumbúkiam! Manqei-qape ezoqam, gigiap-qapé mbá.
Yaq gekha zapâ, qo ndego ndoqombo-matavap?
Neka gekha zapâ, qo ezoqam-ge yo ndoqombo-keoge?
7 Qo ndego ibusa-ibusa nonqo, enzol ezoqam-qá mokho-té qonøvé.
Geté vaev-te, qo møqo-eqeiú, iz neka megeat matev ande kawa ezoqamqa wawaq me voqombō-etoam.
8 Neka gigiap ate ndægo, te mokho-te voqotūve.”

Mbumbukiam gigiap ate ndægo, te mokho-te gu꞉ve, ndego gigiap kopo løvuiáv. Geté unimanqatín. Ndakin, ni kopømba mbaín, tiziqeivim av nqægo, gigiap ate nqægo, te mokho-tē qanuvē. 9 Geté ndøgo tiziqeiví. Yesu, ndego ibusa-ibusa nonqo, enzol ezoqam-qa mokho-te gu꞉goam, ndego Mbumbukiam kawa ezoqam-qa wawaq, iz neka vizap matev mbo-etoám. Zapa ndøgo, Mbumbukiam ezoqa ewaqape-te, kuku mbogoám, yaq Yesu ni nonqo vønanim.

10 Mbumbukiam, te mokho-te neka te zapaya gigiap ate nqægo nqago, ndego nakhei kopoav ituza-qa ndøgoám, ndigu te namba yage eqeieqei bemøndapem. Yaq nakémbá, ndego āv qambøepøovám nqægo: Ekeza Yo, nqosøgeap bendáp, yaq ta mokho-te ndøgo, ndego bemø-unimanqatin-khandi-etoam-ezoqam-ev. 11 Ndego ezoqam, ndego ezoqa manqa-zapa-te ndesungutøzat, neka ndigu ezoqam, ndego ndesungutøzat, ndigu Eve kopó. Yaq nakémbá, ndego mivi mbaín. Geté ndigu namba-qaniap zø-akhayám. 12 Ndego Mbumbukiam-te, āv geneeín nqægo,
“Nogi namba-qaniap, qoqá yaq-té qaté-zømesimát.
No tiqa wambap-te, qoqa iz nó-eqatát. Ouv qaqayam-ús.”
13 Neka manqat nøme ge-ein, nqánek,
“No Mbumbukiam-te mbá qatø-vintambát.”
Neka nøme nqánek,
“Nqáe! No nqánek. Neka nakheis, Mbumbukiam genø-etoam ngínik.”

14 Ni manqei-qape ezoqam, kha-ús neka kouk-ús. Yaq nakémbá, até ndegó-a, vømø-kha-us-ev neka vømø-kouk-us-ev. Tene-ezoqamév ndøgo, ndego tenanim, yaq teqa løvøte mokho-te, ndego nqova soqaqape géngiú, ndego løvøte-qa bazaføgakh ndømbogo, 15 neka

2:4 2:4 Mak 16:20; 1 Ko 12:4, 11 **2:6** 2:6-8 Psa 8:4-6 **2:9** 2:9 Filip 2:8-9 **2:11** 2:11 Met 25:40 **2:12** 2:12 Psa 22:22 **2:13** 2:13 Isa 8:17-18 **2:14** 2:14 1 Zion 3:8; Veve 12:10

gekha ezoqām ndigu, tiqa yage-te ate ndægo, løvøte-qa møe mokho-te gu꞉goam, vønqovotāz. 16 Ndego ambá av nqægo, enzol ezoqam-qa ndøgeavūn. Ndøgo bavokho-qapé. Geté ndego niqa ndøgeavún, ni Eibleem-gi zi nqazigu. 17 Yaq nakémbá, ndego bè-ezoqam-év, matev ate ndægo, neka niqa betēqeivi, ni tegi emekheis nqazigu. Yaq ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqape ndøgoát, tanakh-matev-ús neka ndaføyamba-qapé, neka ekeza kha Mbumbukiam-te, ande etoam matev me vøe-nqonqotāv, yaq Mbumbukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa vøzømbé-evøzām. 18 Yaq nakémbá, ndego ekezan gepotonumam, khamasim-te gewanimam, ndego kopømbaqapé, ni giní-tøkeát, ni khamasim-te tizimø-wanimat.

3

Yesu gò꞉megeát, Mozes gèpáev

1 Yaq nakémbá, nogi Klisten nøfuap, zo Mbumbukiam-gi ezoqam, ndego gezø-akha, ni namba tegi ezoqam sa tizimu-goat, zo Yesu mba mbomataváp, ndego Mbumbukiam-ge u-anem neka iziz ezoqam kandambaqape, teqa yaq-te ni ezoqa nqazi꞉-zømesim. 2 Ndego sasae ndaføyamba-qape mbogoám, te-te ndego, geveatav, ate av-té, Mozes Izlael bawan mokho-te, ndigu ande Mbumbukiam-qa khoev me gi꞉goam, sasae ndaføyamba-qape ge꞉goam. 3 Gekha ezoqām ndego, khoev tewev, vizap kandambaqape teqa ndégo tøgó, ambá ndøgo, khoev-qa ndøgō. Yaq nakémbá, vizap kandambaqape Yesu-qa ndøgó, ambá av nqægo, Mozes-qa ndøgō. Zapa ndógo, khoev ndégo tewév. 4 Gekha khōev ndøgo, ndøpuate, ezoqa ndøpuán. Geté gigiap ate nqægo, Mbumbukiam ndøkhakheinám. 5 Unimanqatín. Mozes Izlael ezoqam mokho-te, ndigu ande Mbumbukiam-qa khoev me gi꞉goam, sasae ndaføyamba-qape ndøgoám. Teqa sasae andé nqovønqova me me꞉goám, ta matev-qa yaq-te, vaev-te qafakhan, ndøgo ezoqa ndakin ndi꞉zømesimit. 6 Geté Keliso, ndego viní. Ndego khoev Eve-gé Yó. Ta khoev ndøgo, ekeza khoév. Yaq ndego eqeieqei mbokeogé. Nqanek khoev ní, ni kha føgakh-mba tizi-waniapat neka niqa vintønat matev Keliso-te, taqa yaq-te ni nqazi꞉-khambuvap, bazaføgakh-us vizimbó-geatāt.

Gekha ezoqām ndigu, unimanqatinteav ndigu, ndigu kopømba mbaín, pusup manqei-te timø-oz

7 Yaq nakémbá, Nqova Mbomambaqape, āv gene-manqaté nqægo,
“Zo nqægo khaiya, Mbumbukiam-qa manqa wag tozo-ewagat,
8 zo sa ndøføgàkhæz, av zogi atanakha-zapazapa-za gi꞉goam,
ndigu Mbumbukiam-qa manqat gisanqawam
neka ndego khamasim-te vø-aumam, ta khøuwa-te ndøgo, leg-av
manqei-te giyageapam.”
9 Taqa yaq-te, Mbumbukiam āv gene-manqaté nqægo,
“Ndigu no khamasim-té ginø-ambumám, oskiá ndøgo, noqa matev
giqeivam, no viav foti leg-av manqei-te qazø-kewagam.
10 Yaq no qaqa nøqavigát ti-te.
Yaq no āv qate-eín nqægo,
‘Tiqa matavap-te, oskia ndøyoniáp. Noqa nakhoa ndøgo, no ituza-qa
qazøgoam, ndigu qeiviáv.’

3:1 3:1-2 Iblu 4:14; 7:26; Num 12:7 **3:5** 3:5 Num 12:7; Deut 18:15-19 **3:7** 3:7-11 Psa 95:7-11 **3:8** 3:8 Exo 17:7; Num 20:2-5

11 Yaq noqa qaqa-te, no manqa mbusa āv qatevé nqægo,
'Ndigu gé-ozák, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamɨn.' "
12 Nófuap! Yaq nakémbá, zo aiyá qagó. Soqaín ndøgo, zo mokho-te, ezoqa nøme tisapi꞉z neka unimanqatin matev vó-ivøvēm neka khandi Mbumbukiam, zita vóe-wuowēm. 13 Geté zo khøuwa ate tæpavpavemat, ndøgo Mbumbukiam "Nqægo khaiya" ndembo-akhayam, zita ndøtøpøzú, yaqyaq-a. Soqaín ndøgo, manqa-zapazapa zo ezoqa nøme tøtubam, yaq vozó-føgakhǣz.
14 Ni Kelisó namba zi꞉tøkuaném, ni unimanqatin matev, av bugukhokhof qazi꞉ndapem, føgøføgakh tizimbo-geageapat, atema vaev-te.
15 Ni mĭziqeivím. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,
"Zo nqægo khaiya, Mbumbukiam-qa manqa wag tozo-ewagat,
zo sa ndøføgàkhǣz, av zogi atanakha-zapazapa-za gi꞉goam, ndigu Mbumbukiam-qa manqat gisanqawam."
16 Gê, gekha ezoqâm ndigu, ndigu Mbumbukiam-qa manqa wag giyo-gem, yaq vøsanqawam? Ezoqa ndígu, Mozes mokho-te, Izip manqei-te gindu-fakhaz. 17 Neka gê, gekha ezoqâm ndigu, Mbumbukiam viav foti qaqa qambogoam ti-te? Ezoqa ndígu, manqa-zapazapa gigoam, neka leg-av manqei-te, løvøte vøqeivam. 18 Mbumbukiam manqa mbusa geve, av nqægo, "Ndigu gē-ozāk, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamɨn," yaq gê, ndego gekha ezoqām mé꞉manqatam? Ndígu tené-manqatam, ndigu teqa manqat gisanqawam. 19 Nqanek emanqat, ni āv qani-nømendím nqægo: Ndigu ta manqei-te ndøgo, ma Mbum-bukiam amba pusup tezø-etaomɨn, oneav ta zapaya ndógo tinigøám: Ndigu unimanqatinteáv.

4

Ni Mbumbukiam-gi ezoqam, pusa zimøtá

1 Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam geve, ezoqa teqa pusup manqei-te ti-oz, ndøgo zua ndøgó. Yaq nakémbá. Ni aiyáv qabizigú. Soqaín ndøgo, zo ezoqa nøme nakhoa tøzøte-busøtøvem, neka oneav vozógoāt, av Mbumbukiam manqa mbusa ge꞉ve. 2 Até ní-a, ni nqanek manqat mbo-mambaqape mĭziyogém, av ndigu gi꞉yogem. Geté ti-te ndigu, nqanek manqat ambá av nqægo, møndøzø-tøkē. Zapa ndógo, ndigu unimanqat-inteáv. 3 Ni nqazi-unimanqatinat, ni Mbumbukiam-qa pusup manqei-te, ndĭzimø-ón. Geté tiqa yaq-te, ndigu unimanqatinteav gigoam, Mbum-bukiam āv gene-eín nqægo,
"Noqa qaqa-te, no manqa mbusa āv qatevé nqægo,
'Ndigu gé-ozák, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamɨn.' "
Ndego nqanek manqat ge-ein, oskiá ndøgo, teqa sasae qamømbo-navøem, manqei-qape gekhakheinumat, neka ekezan pusa vøta, ta sasae-te ndøgo.
4 Mbumbukiam manqei-qape gekhakheinam, yaq khøuwa seven qan-dap, ta khøuwa-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo, "Khøuwa seven qandap, yaq Mbumbukiam pusa ndøtá, sasae ate ndægo gumukhou." 5 Geté ta manqat-te ndøgo, bugukhokhof qaziqeivim,

3:11 3:11 Num 14:21-23 **3:15** 3:15 Iblu 3:7-8 **3:16** 3:16 Num 14:1-35 **3:17** 3:17 1 Ko 10:10 **4:3** 4:3 Psa 95:11; Iblu 3:11 **4:4** 4:4 Gen 2:2 **4:5** 4:5 Psa 95:11

Mbumbukiam āv gene-eín nqægo, “Ndigu gé-ozák, ta manqei-te ndøgo,
ma no amba pusup tæzømbe-etoamɨn.” 6 Nqanek manqa mbusa, Mbum-
bukiam ezoqam-te geve, pusup manqei-te timø-oz, ndøgo zua ndøgó.
Geté ndigu ezoqam, nqanek manqat mbomambaqape bugukhokhof gi-
ewagam, ndigu oneáv. Zapa ndógo, ndigu Mbumbukiam-qa manqat,
o-mba ndapeáv. 7 Yaq nakémbá, Mbumbukiam khøuwa nøme ndøzáv,
ezoqa timø-oz. Ta khøuwa ndøgo, nqægo khøuwá. Matev ndøgo, leg-av
manqei-te qafakhanam, mɔ̀ndømø-navøém. Nupøkhán mbá. Geté vaev-
te, até Deivíd-a, av qazi꞉qeivim, taqa yaq-te, āv gene-eín nqægo,

“Zo nqægo khaiya, Mbumbukiam-qa manqa wag tozo-ewagat,
zo sa ndøføgàkhæz.”

8 Zosua ndigu amba pusup tezø-etoamɨn, av Mbumbukiam manqa
mbusa ge꞉ve, yaq Mbumbukiam taqa zita-te, khøuwa nøme ambá
gézavák, ezoqa amba pusup tindapemɨn. 9 Yaq nakémbá, pusup
khøuwa zua ndøgó, ni Mbumbukiam-gi ezoqam, ande Sabat khøuwa
me tizimø-khantøzem. 10 Yaq gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-
qa pusup-te temø-on, ndego pusa ndøtá, sasae-te, ate av-té, Mbum-
bukiam ekeza sasae-te pusa ge꞉ta. 11 Yaq nakémbá, ni bazaføgakh bizi-
asazét, ndøgo pusup manqei-te bizimɔ̄-on. Soqaín ndøgo, ni ezoqa
nøme, Mbumbukiam-qa manqat tizi-sanqawem neka nakhoa vizimé-
busøtøvēm, av ndigu gi꞉busøtøvem.

12 Mbumbukiam-qa Manqat, nqakhandɪ̄꞉át neka bazaføgakh-ús. Gekha
nakhag kaiya geøvap yaqyaq-us khobos-qapɪ̄ ndigu, Mbumbukiam-qa
Manqat, tiqa khobos mɔ̀ndømø-løvúb. Mbumbukiam-qa Manqat sa
tunúmá ndógo, yaq kha-qa poev matev-a, yaq Nqova-qa poev matev,
vømɔ́qatā. Bazag segé-løwazét, wema ndu꞉søkhoføpit, vømɔ́khanāz.
Teqa manqat, ezoqam-qa matavap neka poev matev, segé-geveá.
13 Unimanqatín. Gigiap ndøgo, Mbumbukiam gekhakheinam, kopo
khonøweáv, te-te. Matev ate ndægo, ndego sùgumu-qeiví. Gigiap ate
ndægo, bavokhó qanø-fakhaté, teqa bøi-te. Yaq gekha matēv ndøgo, ni
nqazi-matanam, ni bɪ̈zi꞉-omøtém.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape

14 Ni Mbumbukiam-ge iziz ezoqam uni kandambaqape-in nigú. Yesú.
Mbumbukiam-gé Yó. Ndego yan uni ova-in-té genøqavíg, atema Eve-
te vømɔ̄fakhan. Yaq nakémbá, ni unimanqatin matev, até bizigeawát,
bazaføgakh-ús, ta unimanqatin matev ndøgo, ni ezoqa nqazi꞉-zømesim.
15 Ngenek Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, ndego tanakh
matev ndøgó ni-te. Ndego mɔ̀ndæ-otév, ni manqei-qape ezoqam, ni
bazaføgakh khapémbá. Até ndegó-a, khamasim matev ate ndægo,
mɔ̀ndømøndæ-okhoám, ate av-té, ni-te nqæfakhanam. Geté, unimanqatín.
Ndego ekezan, manqa-zapa-qase goneáv. 16 Yaq nakémbá, ni møe mbaín.
Mbumbukiam-te zíkhanøgím, ma ekeza qonam nonqo-te ndo꞉qomat.
Ndego kuku matev-ús. Yaq ni tanakh matev neka kuku matev tizíqeivát
ndógo, neka tøke matev vizí-ndapemāt, gekha khøuwa-tē ndøgo, ni te-te
tøke-qa tizi-okhoat.

4:7 4:7 Psa 95:7-8 **4:8** 4:8 Deut 31:7; Josh 22:4 **4:10** 4:10 Iblu 4:4 **4:12** 4:12 Ef 6:17; Veve 1:16; 19:13-15 **4:14** 4:14 Iblu 3:1; 10:23 **4:16** 4:16 Iblu 10:19

5

1 Gekha Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqapē ndego, Mbumbukiam ezoqa ewaqape mokho-te geveatavɨn, ndego Mbumbukiam-qá sasae ndøgoát, neka ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya, Mbumbukiam-te søvakha gigiap vøløvusumāt neka etoam matev vøgoāt. 2 Ndego ezoqa nøme-te, matev aiyaiyav-té genøgoatún, ndigu Mbumbukiam-qa manqat uni zøtezateav ndigu neka nakhoa eqeieqei pøpøvumav ndigu. Zapa ndøgo, até ndegó-a, bazaføgakh mbain ezoqám. 3 Yaq nakémbá, ndego ambá av nqægo, Mbumbukiam-te søvakha gigiap ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa zapaya mbā gene-løvusumatūn, geté ndego até ekeza manqa-zapazapa zapayā-ya, vøe-løvusumatun. 4 Ezoqa kopømba mbaín, ekeza kha sa te-eqa, vømø-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-ēv. Geté Mbumbukiam mbo-akhaín, ndego vømø̄-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-evɨn, ate av-té, Elon gembøe-akha.

5 Yaq Keliso-qa yaq-te, matev até kopó. Até ndegó-a, ndego ambá av nqægo, ekeza kha ge-eqā, vømø̄-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-ev. Geté Mbumbukiam mbo-akhá. Ndego āv gembøe-eín nqægo,

“Qo nogé yó.

No nqægo khaiya, nøtaqa-qave-én.”

6 Neka manqat nøme-te, Mbumbukiam-qa Manqat mokho-te, ndego āv gene-eín nqægo,

“Qo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam qógoát. Miavmiáv,

Ate av-té, Melkizedek Mbumbukiam-ge iziz ezoqam geːgoam.”

7 Yesu nqanek manqei-qape-te gegoam, ndego Mbumbukiam-te guligulim neka viam ndøgoám. Akhayam-ús neka eiv-ús. Ndego møndæ-otév, Mbumbukiam kopømbaqapé, løvøte-te tekhandiːv. Yaq Mbumbukiam, teqa akhayam møndø-ewág. Zapa ndøgo, ndego ekeza kha, Mbumbukiam-qá mokho-té gunuːvé. 8 Ndego Mbumbukiam-ge Yo ambá genegoám. Geté ndego nqosøgeap sègendapát. Yaq ta nqosøgeap mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qa manqa o-mba ndape-qa yaq-te, otevat vøndap. 9 Yaq ndego matev ate ndægo gumu-matanam, av Mbumbukiam qambøe-pøovam, ndego gèmø-ezoqam-qá-khandi-miavmiav-zapa-év, gekha ezoqām ndigu, teqa manqa o-mba ndimbøe-ndape. 10 Yaq Mbumbukiam ndego ekeza iziz ezoqa kandambaqape vøe-veo, ate av-té, Melkizedek Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape geːgoam.

Ni ande nakhei nqonqon me, sekemba bizɨgɯ́, niqa Klisten matev-te

11 Yesu gemø-Mbumbukiam-ge-manqa-vevezam-ezoqam-ev, kopømba ande av Melkizedek ndeːgo, taqa yaq-te, manqat nøme kandambá ndøgo. Geté, khàpemeːføgákh, zo teizø-ovøyam. Zapa ndøgo, zoqa yoge matev møndømø-føgákh. 12 Zo nupøkhán mbá, qazo-Klisten-ezoqam-ez. Yaq ndakin, zo ambá ezoqa nøme zøte-zømesimín. Geté zo zøkezan, ezoqa nøme nqawa bèzøgó, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat-qa zapa betē-zømesim. Zo ambá lou føgøføgakh zologeín. Geté zo tete zua zologé. 13 Gekha ezoqām ndego, tete zua ndeloge, ndego nakhasa nqonqonam zua ndøgó neka ndego matev eqeieqei-qa yaq-te otevateáv. 14 Geté lou

5:3 5:3 Lev 9:7; 16:6 **5:4** 5:4 Exo 28:1 **5:5** 5:5 Psa 2:7 **5:6** 5:6 Psa 110:4; Iblu 6:20; 7:1 **5:7** 5:7 Met 26:36-46; Filip 2:6-8 **5:12** 5:12 1 Ko 3:1-3

føgøføgakh ti nonqo ndígu tøgó, ndigu gumufisam. Ezoqam av ngiːgu, ekeza matavap, matev eqeieqei-qa yaq-te meː-ometimám. Yaq ndakin ndigu kopømbá, segé-geveatát, gekha matev ndøgo, eqeieqeɨ-a, gekha matev ndøgo, soqain.

6

Aiyáv qabizigú. Soqaín ndøgo, Klisten matev-te tizimø-oːan

1 Ni bɨzi-apét, Klisten matev-te bizimø-findam. Kopømba mbaín, Klisten matev-qa zapa-qa yaq-te mba, oskia tiziː-manqatat. Neka kopømba mbaín, taqa yaq-te mba, oskia tiziː-manqatat, matev soqøsoqa matanamte āv khoqoté-qambūq, ndøgo løvøte-te tø-ituqobet, neka Mbumbukiamte āv khoqoté-unimanqatɨn. 2 Neka kopømba mbaín, ibøkha iz upøgimqa yaq-te neka zenda awam-qa yaq-te neka løvøte-te khandiːnat-qa yaqte neka Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-qa yaq-te mba, oskia tiziːmanqatat, ndøgo ni yaq-fia soqaqape miav-ak-qape tøni-etoam. 3 Geté ni sà bizi-apét, Mbumbukiam tinitak.

4 Ezoqa nøme ndigu, Mbumbukiam-qa waev mokho-te mɔ̀ndøgoám, neka teqa kuku matev vøe-khamasimam, neka Nqova Mbomambaqape vøndafem. 5 Ndigu Mbumbukiam-qa Manqat, mɔ̀ndæ-khamasimám, neka mɔ̀ndø-qeivím, ndøgo qanimav-qapé. Neka ndigu teqa bazaføgakhqape mɔ̀ndæzøtéz, ndøgo vaev-te bavokho-qape tøndo-fakhan. 6 Geté ezoqam av ngiːgu, Mbumbukiam zita tiːwuowem, kopømba mbaín, nqawa toqo-itub, tete nqawa tiqambuz. Ezoqam av ngiːgu, ndigu Mbumbukiam-ge Yo, tae mutui-te, andé nqawá ginó-tøkewém neka ezoqa ewaqape-qa bugug-te, mivi-te vøveēm.

7 Ezoqa nøme, andé manqei eqeieqeí. Qæ ndøgo, qalanqavøemɨn, manqei av nqægo, gèsogín neka avøe gigiap vø-eqaɨn, ti-te ndigu, khae gikhayam. Ezoqam av ngiːgu, Mbumbukiam matev mbomømboma zømatanamínn. 8 Geté gekha ezoqām ndigu, ande khae soqøsoqa me, avøeavøe neka khouwe-khouwe qa-eqaɨn, ndøgo mokho mbain ndøgo, ezoqam av ngiːgu, aiyáv giabigú. Mbumbukiam-qa qaqa, avønín gezǿfakhán. Yaq vaev khøuwa-te, khae av nqægo, gésonqotøvém.

9 Nøfuap mbomømboma! Ni manqat av nqægo, ambá qeizømbe-manqaté. Geté ni mɔ̀tinøtén, zo āv taoká, av nqanek khae soqaqape nqægo. Geté zo zomó-khandíːz. 10 Mbumbukiam ambá av nqǣgo, ezoqa soqaqapē. Ndego manqa matev, gembøé-navøemák, sasae ndøgo qazogoat neka kuku ndøgo, te-te vøzɔ̄goam, zo tegi ezoqam qazozø-tøkeam neka sekemba ndozozø-tøkeet. 11 Niqa poev kandambaqape nqánek: Zo ezoqa ewaqape, bazaføgakh até vø-asøzú, atema vaev-te. Yaq matev ndøgo, zo ndozoto-taza, tøfakhan, tàbezømbe-unimanqatín. 12 Soqaín ndøgo, zo baza tøzøpos. Geté tiqá matev zombópavát, ndigu tiqa unimanqatin matev neka bazaføgakh-us waniap mokho-te, matev mbomømboma timøndapem, av Mbumbukiam manqa mbusa geːve.

Mbumbukiam matev segégǿ, av manqa mbusa geːve

13 Mbumbukiam Eibleem-te manqa mbusa geve, ndego ekeza iz-té genøvé. Zapa ndógo, ezoqa kandambaqape nøme mbaín, teqa iz-te manqa mbusa teve. 14 Ndego Eibleem, āv gembøe-eín nqægo, “No

6:6 6:6 Met 10:22; Iblu 10:26-27; 1 Zion 5:16 **6:8** 6:8 Gen 3:17-18; Met 13:7, 22 **6:10** 6:10 Iblu 10:32-34 **6:13** 6:13-14 Gen 22:16-17

unimanqatín nqataqa-manqate. No matev eqeieqei nøtaqá-matanám neka qazi kopoav-qape nøtaqá-etoám.” 15 Yaq Eibleem sògo-kewagám. Sège-qaqavám, yaq matev ndøgo, av Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve, vømbō-fakhan. 16 Ezoqa manqa mbusa gi-aumatun, ndigu ezoqa kandambaqape-qá iz-té ginø-aumatún. Yaq ta matev-te ndøgo, ndigu ekeza manqat gè-unimanqatinimín. Soqaín ndøgo, ezoqa tiqa manqat tiqavotømem. 17 Até Mbumbukiám-a, manqa mbusa geve, ndego ezoqa zømesim-qa ndøgoám, av nqægo, ndego gembøépayák. Geté ndigu matev unimé:-ndapém, av manqa mbusa gezømbeve. Yaq nakémbá, ndego manqa mbusa, ekeza iz-té genøvé. 18 Mbumbukiam matev menás gego. Manqat vømanqatam-a, manqa mbusa vøve. Yaq nqanek matev menas, gé-enendák. Zapa ndógo, Mbumbukiam kopømba mbaín, meakha manqat temanqatat. Ni av qazi:nøten nqægo, ndøgo ni ezoqam, te-te khandi-qa qazibøin, zita nitøpøzú. Yaq ni kopømbaqapé, niqa vintønat Mbumbukiam-te, føgøføgakh zígeatát. Zapa ndógo, ni mïzi:nøtén, ni matev ndïzimø-ndapém, niqa megemege-te ndo:go. 19 Nqanek nøtenat, andé angølap me me:gó, niqa yage-te. Yaq ni zíkøombamák. Geté ni føgøføgakh nigeawát. Ta angølap ndigu, Mbumbukiam-qá khoev mokho-té ginø-ozán, ta kouwat-te ndøgo, ndabua nqo:føleap, ma Mbumbukiam nde:mia. 20 Yesu ni zapaya, ta kouwat-te ndøgo, é-møndo:-ón, vømø-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-ev. Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape oskia ndógoát, miavmiáv, av Melkizedek ge:goam.

7

Melkizedek-qa yaq-te

1 Ngenek Melkizedek, Salem* taon-ak-gé kawa ezoqam ndøgoám, neka ndego Mbumbukiam Eqeiwat-Qape-ge iziz ezoqam kandambaqape vøgoam. Eibleem nakhag-te gendoqavan, ndøgo kawa ezoqa foa gezøkhana, Melkizedek gèmøqát, zenda vømbøeve, vømbō-guligulim. 2 Yaq Eibleem gigiap ate ndægo, nakhag-te gendo-upøgim, gèqaqá, qaqageap vømø-ten, yaq qatoat kopo, Melkizedek vømbō-etoam. (Melkizedek-qa iz, manqa mokho menás: Nøme, kawa ezoqam ndaføyamba-qapé. Neka nøme, Salem taon-ak-gé kawa ezoqám. Nqanek manqat, mokho nøme nqambógo: Sambi kawa ezoqám.) 3 Melkizedek-ge eve neka evo neka tegi zøzøkha-za-qa yaq-te o teqa qane neka løvøte-qa yaq-te, manqat mbaín. Taqa yaq-te, ndego andé Mbumbukiam-gé Yó. Ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam oskia ndógót.

4 Ngenek Melkizedek, ezoqa uni kandambaqape-in ndøgoám. Ni āv qazi:qeivím nqægo: Eibleem nigi atanakha-zapa kandambaqape ambá genegoám, niqa bawan gendongaz, geté ndego gigiap ate ndægo, nakhag-te gendo-upøgim, gèqaqá, neka ta qaqageap ten-te ndøgo, qatoat kopo, Melkizedek vømbō-etoam. 5 Unimanqatín. Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo: Gigiap ndøgo, ezoqa gi-upøgimin, bèqaqaemát, qaqageap bemø-ten-at. Yaq qatoat kopo, Livai-gí zi bendapemát, ndigu Mbumbukiam tegi iziz ezoqam gi-ab. Ndigu nqanek qatoat, ekeza ezoqam-té gindu-upøgimatún, oskiá ndøgo, atē nginïka, Eibleem-gi zi ndigu. 6 Geté ngenek Melkizedek, Livai-gé zeó mbá.

6:18 6:18 Num 23:19 **6:19** 6:19-20 Lev 16:2-3 **7:1** 7:1 Gen 14:17-20 * **7:1** 7:1 Salem, ndøgo Zelusalem taon-qá iz nømé. **7:5** 7:5 Num 18:21

Av taoká. Ndego é-møndo:qán. Geté oskiá ndøgo, ndego Livai-ge zeo goneav qagoam, ndego ta qatoat ndøgo, Eibleem gembo-etoam, sègekhatiú. Yaq ndego Eibleem-te, zenda mo:vé, vømbō-guligulim, te-te ndego, Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve. 7 Ndøgo nake mbaín, av nqægo: Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme zenda tembøeve, ndego ezoqa kandambaqapé. Teoká ndego, ezoqa nøme, ndego zenda awam matev tendap. 8 Livai-gi zi, ndigu ezoqam-qa qatoat kopo gindapemin, ndigu møndø-pakhaezín. Geté Melkizedek-qa yaq-te, ndego Eibleem-qa qatoat kopo gendap, Mbumbukiam-qa Manqat einiáv, av nqægo, ndego møndønanīm. 9 Yaq nakémbá, Eibleem Melkizedek qatoat kopo gembo-etoam, yaq até Livaí-a, andé matev kopo me me:gó, oskia ndøgo, ndego ekezan, ezoqam-qa qatoat kopo gendapin. 10 Ta khøuwa-te ndøgo, Eibleem Melkizedek geqat, Livai qaneav ndøgoám. Geté Livai, Eibleem ndømanazám. Yaq nakémbá, ndego Livai, ta khøuwa-te ndøgo, andé Eibleem-qá kha mokho-té gunu:goám, neka Melkizedek-te, etoam matev vōgo, Eibleem namba.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa ndakinak, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nøme, bugukhokhof gigoam, ùnime:-løvúb

11 Mozes-qa guguna manqat, Izlael ezoqam gindapem, ndøgo āv qanemanqaté nqægo: Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa sasae, Livai-gí zi begeawát. Geté ni amba tiqa sasae mokho-te, Mbumbukiam-qa bøite tizi-ndaføyamba-enin, yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqa nøme, ambá géfakhanák. Geté ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, ndigu kopømba mbaín tinitøke, tizi-ndaføyamba-en. Yaq nakémbá, Mbumbukiam-ge iziz ezoqa nøme bèfakhán. Teqa iziz matev, andé Melkizedek-qá matev me me:gó, ambá ndōgo, ande Elon-qā matēv. 12 Matev tø-enend, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa yaq-te, yaq até guguna manqát-a, bèenénd, taqa yaq-te. 13 Nigi Evezøza, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa nøme, ni nqazi:-manqate, ndego Livai khagua bawan-ák mbá. Teqa bawan-te, ezoqa kopo mbaín, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa sasae gigoam. 14 Ni mĭzi:nøtén, av nqægo, nigi Evezøza, Zuda khagua bawan mokho-té gunu:qán, ndigu Zuda-gi zi. Mozes Mbumbukiam-gi iziz ezoqam ge:manqatam, ndego nqanek bawan-qa yaq-te manqateáv. Livai-gí zi mba me:manqatám.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam oskia ndøgót

15 Mbumbukiam-ge iziz ezoqam vini gefakhan, kopømba ande av Melkizedek nde:go, yaq ndøgo ni āv qani-nømendím nqægo: Matev taqa yaqte ndøgo, møndø-enénd. Ndøgo bavokho-qapé. 16 Ndego Mbumbukiamge iziz ezoqam-qa iz gendap, ndego ambá av nqægo, iz āv genendāp, av ezoqam-qa khafeap matev o guguna manqat ndæmanqate. Geté, ndego nqanek iz, khandi miavmiav-qá bazaføgákh genendáp. 17 Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa manqat, Keliso-qa yaq-te, āv qane-eín nqægo,

“Qo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam qógót, miavmiáv,
ate av-té, Melkizedek Mbumbukiam-ge iziz ezoqam ge:goam.”

18 Nqanek matev, ni āv qani-nømendím nqægo: Guguna manqat ndøgo, bugukhokhof qagoam, Mbumbukiam gènqagím. Zapa ndógo, ndøgo bazaføgakh mbaín. Kopømba mbaín, tønitøke. 19 Mozes-qa guguna manqat mokho-te, ezoqa kopømba mbaín, ti-ndaføyamba-ez. Geté ndakin,

7:14 7:14 Isa 11:1; Met 2:6; Veve 5:5 **7:17** 7:17 Iblu 5:6 **7:19** 7:19 Iblu 10:22; Zems 4:8

Mbumbukiam nakhoa ndakinak ndømboqoá, ni tizio-tambat. Ta nakhoa ndøgo, ùnime:-løvú, Mozes-qa guguna manqat. Yaq ta nakhoa-te ndøgo, ni kopømbaqapé, Mbumbukiam-qá avønin-té qazinǿ-niáv.

20 Mbumbukiam Yesu tege iziz ezoqam geve, yaq ndego manqa mbusa ndøvé, taqa yaq-te. Geté Livai-ak Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa iz gi-upøgim, Mbumbukiam manqa mbusa veeáv. 21 Geté Yesu tege iziz ezoqam geve, ndego manqa mbusa ndøvé. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-manqaté nqægo,

“Evezøza manqa mbusa, āv genevé nqægo:

Qo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam qógót. Miavmiáv.”

Yaq ndego matavap gé-enendák. 22 Mbumbukiam manqa mbusa geve, Yesu tege iziz ezoqam geve, ndøgo ni āv qani-nømendím nqægo: Poev ndakinak, Yesu ezoqa namba ge:-unimanqatin, ndøgo ùnime:-løvú, av bugukhokhof qægoam. Zapa ndǿgo, ndego ekezan mbokeogé. 23 Neka matev vini nøme nqánek: Ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam nøme, kopoáv gigoam. Zapa ndǿgo, ndigu mǿndø-pakhaezín, sasae vømø-ivøvemin. 24 Geté, ndego Yesu, oskia ndǿyagét, yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa sasae, ezoqa nøme-te, sa gékawawaták. 25 Yaq nakémbá, ndego kopømbaqapé, gekha ezoqām ndigu, te mokho-te Mbumbukiam-te tinduzav, ndego unimé:-khandí:z. Zapa ndǿgo, ndego miavmiav ndǿyagét, neka ndego Mbumbukiam-te oskia ndǿvi:mát, ti zapaya.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape, kopømbaqapé tinitøke

26 Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape av ngé:go geabinim-bigú. Zapa ndǿgo, ngenek ezoqam ndaføyamba-qapé. Ndego manqa-zapazapa mbaín neka soqa matev-qase goneáv. Ndego ùnime:-vini-év. Ndego āv tiuká, av ni manqa-zapa-us ezoqam nqazi:gu. Ndego mǿndø-eqanát. Qámbá. Yan mǿndømø-løvú. 27 Ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nøme, khøuwa kopoav Mbumbukiam-te søvakha gigiap gilǿvusumatun, bugukhokhof ekeza manqa-zapazapa zapayá gini-løvusumatún, yaq váev, ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa zapaya vǿløvusumatun. Geté ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam ndakinak, viní. Ndego ekezan zapaya, søvakha gigiap løvusumav tegoat, kopømbá. Zapa ndǿgo, ndego manqa-zapazapa mbaín. Neka ndego ambá av nqægo, søvakha gigiap oskia ndøløvusumatūn. Geté ndego kopo me:gó. Ate nonqó ge:gó, ndego ekeza kha, ande søvakha gigiap løvusam matev me, sa genqonqotav. 28 Ndigu ezoqam, Mozes-qa guguna manqat mokho-te, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-qa iz gindapem, ndigu manqa-zapazapa-ús. Geté vaev-te, Mbumbukiam ekeza Yo, iziz ezoqa kandambaqape me:veó. Ndego ezoqam, Mbumbukiam-qa manqa mbusa mokho-te, nqanek iz gendap, ndego ndaføyamba-qapé. Neka ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, oskia ndǿgót. Miavmiáv.

8

Yesu, ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqa ndakinák, yan-te ngo:go

1 Ni manqat qati-manqatavun, gigiap-qape nqánek: Ni Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape av nqægo, nginígú. Yan-té gono:gó.

7:21 7:21 Iblu 5:6 **7:22** 7:22 Iblu 8:6; 12:24 **7:25** 7:25 Lom 8:34 **7:27** 7:27 Iblu 5:3

Kawa ezoqam kandambaqape-qá nakeamo zenda-té gemøqóm, ndego Mbumbukiam. 2 Ndego teqa iziz matev, uni Mbumbukiam-qa-khoev-in-té gegó, yan-te nqo:go. Ta palai khoev ndøgo, ambá av nqægo, ezoqa ndøwevēm, geté Evezøza ndøwév.

3 Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda ate ndi:gu, tiqa iz ndógo tinindapém: Mbumbukiam-te etoam matev ndøgoát neka søvakha gigiap vømbó-løvusumāt. Yaq nakémbá, até ndegó-a, nigi Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape, yan-te ngo:go, ndego gigiap etoam matev begó, Mbumbukiam-te. Yaq ndego ekeza kha mbo-etoám. 4 Ndego nqanek manqei-qape-te tegonin, yaq ndego ambá kopømba mbaín, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam tegonin. Zapa ndógo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa ngîgú, ndigu Mbumbukiam-te etoam matev gigoatun, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate. 5 Ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa sasae gigoatun, ndigu yan-qá matev me:khamasimatún. Tiqa matev andé yan matev-qá nqovønqová. Até Mbumbukiam-qá khoév-a, manqei-qape-te nqawev, ndøgo andé Mbumbukiam-qá khoev-qá nqovønqová, ndøgo yan-te nqo:wev. Ta khøuwa-te ndøgo, Mozes Mbumbukiam-qa palai khoev weve-qa gembogoam, Mbumbukiam ndego āv gembøe-eín nqægo, “Palai khoev toqowev, qo gigiap ate ndægo ùni mbøepáev, av no olol-te ndo:go, qateqamakh.” 6 Geté Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa sasae, Yesu gendap, ndøgo ùnime:-løvú, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nøme-qa iziz matev. Até ta poev ndakinák-a, Mbumbukiam ezoqa namba ge:-unimanqatin, Yesu ni-te gendapavun, ndøgo ùnime:-løvú, ta poev ndøgo, ibugukhokhof ge-unimanqatin. Zapa ndógo, manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam ndakin geve, ndøgo ùnime:-løvú, av bugukhokhof ge:ve.

7 Poev ndøgo, Mbumbukiam ibugukhokhof ezoqa namba ge:-unimanqatin, eqeieqei tøgønin, yaq ambá kopømbá, poev nøme unimanqatinteav tegønin. 8 Geté Mbumbukiam āv geneqeív nqægo: Ta poev ndøgo, ibugukhokhof ezoqa namba ge:-unimanqatin, kopømba mbaín tøzøtøke. Zapa ndógo, ndigu manqa-zapa-ús. Yaq ndego Evezøza, tegi ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo,

“Nqáe! Khøuwa nqágeav.
Yaq no Izlael ezoqam neka Zuda ezoqam namba, poev ndakinak nó-unimanqatín.

9 Ta poev ndøgo, tæ-unimanqatin, ambá av nqægo,
av tigi atanakha-zapazapa-za namba qate-unimanqatin,
ta khøuwa-te ndøgo,
no ndigu pingi qazøndo-geagim neka Izip manqei-te vøtøndō-itub, vøndō-fakhaz.
Ta poev ndøgo, qei-unimanqatinim, ndigu sekemba paeveáv.
Yaq no gènømbo-qasí, ndigu.

10 Geté poev ndakinak, no Izlael ezoqam namba tøte-unimanqatin, av nqægo:

Ta khøuwa-te ndøgo, no Evezøza, ndigu noqa guguna manqat,
wema-té qanøzø-nqeitám neka mbøni-te vøzømbó-peawām.
Yaq no tigí Mbumbukiam nógoát
neka ndigu nogi ezoqam vógoāt.

8:5 8:5 Kol 2:17; Iblu 9:23; Exo 25:40 **8:6** 8:6 Iblu 7:22 **8:8** 8:8-12 Jer 31:31-34

11 Ndigu ekeza ezoqam neka zifuap, sekemba gé:zømesimák neka gezø-
manqateák, av nqægo,
'Zo Evezøza vøezøtēz.'
Zapa ndøgo, ndigu ate ti:goat, no é-ndæzøtéz,
ezoqa khasøkhasis nekā ezoqa kandakanda.
12 No tiqa manqa-zapazapa, ndønømbo-navøém
neka gekha matev soqøsoqā gigoam, nombó-matavapák."
13 Mbumbukiam poev ndakinak-qa yaq-te nde:manqate, ndego te-
unimanqatin, yaq ndego ta poev ndøgo, bugukhokhof ge-unimanqatin,
awenege me:vewé. Neka ni mĭzi:nøtén, gekha gigiap o matēv ndøgo, qa-
nqawønege neka sa ndømbevøemet, ndøgo avønín segé-navøém.

9

Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, søvakha gigiap-qa kouk namba, khafeap kouwat-te gi-onin

1 Mbumbukiam bugukhokhof khøuwa, Izlael ezoqam namba poev
ge-unimanqatin, yaq ndego mǿndæzømás, ande āv kimbøé-vizupāt.
Ndigu Mbumbukiam-qá khoev zøgoám, ma gimbøe-vizupam. Palai khoév.
Manqei-qape-té qawevám. Ezoqa ndøwevém. 2 Bugukhokhof kouwat-te,
ta palai khoev mokho-te ndøugu, lampa asøzam nonqo mu:goám neka
lou-qase vōu-wuøyam. Ta lou-qase-te ndøgo, flawa mo:-abám. Mbum-
bukiam nonqó. Nqanek kouwat, khafeap kouwat mbo-akhaemám. 3 Ta
kouwat-te ndøgo, ndabua sekeqape nøme ndøfaleám, neka taqa zita-te,
kouwat nøme vōugoam. Nqanek kouwat, uni khafeap-qape kouwat
mbo-akhaemám. 4 Ta kouwat nøme mokho-te, Mbumbukiam-te etoam
matev gone nonqo lou-qase mu:wuøyám. Gol khakheitáp. Gigiap sisip
mbomømboma mboqotam nonqó. Neka mboges ndøgo, Mbumbukiam
Izlael ezoqam namba, poev ge-unimanqatin, vōu-nqeitavam. Mboges
ndøgo, gól gini-gutøvém, neka gigiap vōu-nqeitavam. Gigiap misiká:
Nøme káp. Ta kap ndøgo, gol khakheitáp. Neka kap-te ndøgo, mana
mu:nqeitavám. Neka gigiap nøme, Elon-qá tatuág, mbusa ekezan mba
qambo-fakhan. Neka nandi vøndøgeap menas, Mbumbukiam-qa gu-
guna manqat qo:peaupam, ta mokho-te Mbumbukiam Izlael ezoqam
namba poev ge-unimanqatin, vōugoam. 5 Mboges mumat ndo:go, enzol
ezoqam taf-us-qá nqovønqova mo:goám. Ndigu andé khakhatáp, av
nqægo, Mbumbukiam mǿndøgoám ndøgo. Enzol ezoqam-qa taf, mboges
mumat-té qano-vøndatám. Ta mboges mumat-te ndøgo, Mbumbukiam
ezoqam-qa manqa-zapazapa ndøsunguzumám. Geté, ndakin khøuwa
eqeieqeí mbá, nqanek gigiap ate ndægo ovøyam nonqo. 6 Matev āv
tønegoám.

Bugukhokhof kouwat-te, ta palai khoev mokho-te ndøugu, khøuwa
ate ndæpavpaveam, Mbumbukiam-gí iziz ezoqam ndø-ozín, teqa sasae
vōgonemin. 7 Geté ta kouwat uni mokho-te-in ndøugu, Mbumbukiam-
ge iziz ezoqam kandambaqape mba ndø-onín. Viav kopo-te, ndego
khøuwa kopo mba me:-onín. Ndego søvakha gigiap-qá kouk ndøndapín,
Mbumbukiam-te etoam matev vømōgonin. Bugukhokhof, ekeza manqa-
zapazapa zapaya møgonín neka yaq ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa za-
paya vømōgonin, ndøgo zøtezateav gigoam, av nqægo, manqa-zapazapā.

9:1 9:1-2 Exo 25:23–26:30 **9:3** 9:3 Exo 26:31-33 **9:4** 9:4 Exo 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Num 17:8-11; Deut 10:3-5 **9:5** 9:5 Exo 25:18-22 **9:6** 9:6 Num 18:2-6 **9:7** 9:7 Lev 16:2-34

8 Nqanek matev mokho-te, Nqova Mbomambaqape, ni āv gini-nømendím
nqægo: Nqanek palai khoev oskia qawevam neka matev taqa yaq-te
oskia vøgoam, yaq nakhoa mboqoeveáv, zuá, ezoqam Mbumbukiam-
te timøfakhaz, ande kouwat uni khafeap-qape-te me vømé-ōz. 9 Ndøgo
ni āv qaninømánd nqægo: Etoam matev Mbumbukiam-te, neka søvakha
gigiap løvusam matev, kopømba mbaín, tiqa mbøni tøsunguz, neka vøe-
ndaføyamba-ēz, ndigu nqanek matev gigoatun. 10 Nqanek søvakha gigiap
løvusam matev neka gekha matev nøme ndøgot, kopømba ande av gekha
lou toqolog o gekha ibøkha toqo-iz o āv khoqoté-khakuām, ndøgo mumat
matev mbá. Matev av nqægo, sa ndógo tønegoám, atema ta khøuwa-te
ndøgo, Mbumbukiam nakhoa ndakinak vø-mboqoa.

Keliso ekeza kouk namba, Mbumbukiam-qa megemege-te gemøfakhan

11 Geté ndakin Keliso ndøfakhán. Ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqa
kandambaqape ndøfakhán. Matev mbomømboma ndø-ndapavún. Ta palai
khoev ndøgo, ma ge:-on, ndaføyamba-qapé. Ndøgo ùnime:-løvú, ta palai
khoev ndøgo, manqei-qape-te nqago. Ndøgo ambá av nqægo, manqei-
qape ezoqa ndøwevēm. Av taoká. Ndøgo manqei-qape gigiáp mbá.
12 Ta kouwat uni khafeap-qape mokho-te, Keliso khøuwa kopo mba me:-
ón. Geté ndego ambá av nqægo, naningus o kao-qā kōuk namba me:-
ōn, Mbumbukiam-te etoam matev nonqo. Av taoká. Ndego ekeza
kóuk namba me:-ón, Mbumbukiam-te etoam matev vømōgo, ni sasa
ndønqovotan neka khandi miavmiav vønī-etoam. 13 Mbumbukiam-gi iziz
ezoqam, ezoqam-te, kao neka naningus angana-qá kouk ndøpomoyamín,
neka kao-yu gumu-lonqotøvemin, tuqa pakhakh vøzømbō-pomoyamin.
Yaq gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-qa bøi-te, ande khavim-us me
gi:goam, nqawa vō-eqeieqei-ezin. Geté nqanek matev, ndigu mumat-
te mbá qanø-sungutazín. 14 Geté Keliso-qa kouk viní. Ndøgo ùnime:-
løvú, nqanek matev. Nqova miav-ak ge-itu, yaq ndego ekeza kha ande
etoam matev eqeieqei-qape me ndægo, Mbumbukiam-te genqonqotav,
ta kouk ndøgo, ni uni niqa mokho-té qanø-sungutønát. Yaq ni mivi nøme
mbaín, niqa manqa-zapazapa-qa yaq-te, ndøgo ni løvøte-te qa-itumbat.
Yaq ni kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa sasae sizígút, ndego khandi miav-
ak Mbumbukiam.

15 Poev ndakinak, Mbumbukiam ezoqa namba ge:-unimanqatin, Ke-
liso mokho-té qanøni-fakhán. Tae mutui-te genanim, ndego ezoqam-
qa manqa-zapazapa-qa yaq-te, yaq-fia ndøgó, ndigu ta awenege poev
matev mokho-te gu:goam, ndøgo Mbumbukiam ibugukhokhof ezoqam
namba ge:-unimanqatin, neka vønqovotaz. Ndego tenegó ndógo: Gekha
ezoqām ndigu, Mbumbukiam gezø-akha, khandi miavmiav bendapém,
ate av-té, bugukhokhof manqa mbusa ge:ve.

16 Ezoqa tenanim, ndego bugukhokhof pepa gepeawam av nqægo,
gekha ezoqam teqa gigiap tindapem, yaq vòkhæqatéq, av nqægo: Ndego
unimé:-nanim? Yaq váev, ndigu teqa gigiap tindapem. 17 Zapa ndógo,
ndego ezoqam oskia teyagat, ta pepa ndøgo gepeawam, mokho mbaín.
Matev sa ndógo, tønéfakhán, ndego tenanim. 18 Yaq nakémbá, até
ta bugukhokhof poév-a, Mbumbukiam ezoqa namba ge:-unimanqatin,
kouk mokho-té qanøfakhán. Søvakha gigiap amba pakhaezateav tøgonin,
yaq ndøgo ambá kopømba mbaín, tøfakhanin. 19 Ta khøuwa-te ndøgo,

9:9 9:9 Iblu 10:1-2 **9:13** 9:13 Lev 16:15-16; Iblu 10:4; Num 19:9, 17-19 **9:14** 9:14 1 Pita 1:18-19 **9:19** 9:19-20 Exo 24:6-8

Mozes ezoqa Mbumbukiam-qa guguna manqat ate ndægo ge꞉zømesim, ndego kao nakhasam neka naningus angana-qá kouk ndøndáp, ibøkha namba vø̄e-tøkua, Mbumbukiam-qa guguna manqat mbuk-te neka ezoqam-te sasa mo꞉pomoyam. Isop tae esokhó neka sip su køkóuk genepomoyám. 20 Yaq ndego ezoqa gezø-ein, “Nqanek kouk, āv qane-unimanqatintét nqægo: Poev ndøgo, Mbumbukiam zo namba ge꞉-unimanqatin, zo ùni mbøepáev.” 21 Mozes até palai khoev-té-a neka gigiap-te ate ndægo, guligulim nonqo qagoat, kouk āv tene-pomoemám. 22 Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo: Avønín, gigiap ate ndægo, kóuk qabete-sunguzú, bemø-eqeieqei. Zapa ndøgo, kouk waeveav tøgoat, yaq Mbumbukiam manqa-zapazapa sa gembøé-navøemák.

23 Ta gigiap ndøgo, palai khoev-te qagoam, āv tini-sunguzumám. Geté nqanek gigiap ate nqægo, nqovønqova mbá. Gigiap eqeieqei, yan-té qano꞉gó. Yaq ta gigiap ova nqo꞉go, kopømba mbaín, søvakha gigiap-qa kouk toqote-sunguz. Geté matev vini begó. Matev kandambaqapé. 24 Keliso ambá av nqǣgo, ta khafeap kouwat-te ndø̄go tenø-ō̄n, ezoqa zenda gi꞉wevem. Zapa ndøgo, ta khafeap kouwat ndøgo, nqovønqova mbá. Geté ndego yan-té genø-ón. Yaq ndego Mbumbukiam-qá megemege-té geyá, neka ni zapaya, manqat ndømanqaté. 25 Neka ndego ambá av nqǣgo, ekeza kha khøuwa kopoav nqonqotøve nonqo ndø-ón, kopømba ande av manqei-qape Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape nde꞉go, ndego viav-viav khafeap kouwat-te ge-oni꞉n, gigiap vini-qa kouk vø̄ndapi꞉n. 26 Matev av tægoni꞉n ndægo, yaq Keliso nqosøgeap ambá khøuwa kopoav mboyogeín, neka løvøte khøuwa kopoav vø̄qeiviin, manqei-qape ande qæfakhan, atema ndakin. Geté Keliso ndakin khøuwa-te, manqei-qape nqanavøemtet, kopo mba me꞉geavún, ate nonqó, neka ezoqam-qa manqa-zapazapa evøzam nonqo, ekeza kha vø̄nqonqotav. 27 Ezoqa ewaqape, bèpakhaezát. Kopo mé꞉nanimát, yaq Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-te bemø̄-itanat. 28 Keliso-qa yaq-te, até kopó: Ndego ekeza kha, kopo me꞉nqonqotáv, neka ezoqa kopoav-qa manqa-zapazapa vø̄-eqa. Yaq nqawa tendoqavan, ndego ambá av nqǣgo, ezoqam-qa manqa-zapazapa zapayā genēgeāv. Geté ndego khandi zøndapáv, gekha ezoqām ndigu, teqa ndo꞉keoge.

10

Keliso niqa manqa-zapazapa zapaya, ekeza kha genqonqotav, yaq Mbumbukiam-te søvakha gigiap zitøge matev nøme bègó

1 Matev ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda gimatønumatun, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate, ndøgo nqovønqova mbá. Uni matev-ín mbá. Ndøgo ni matev mbomømboma mba me꞉nømendím, vaev-te tøfakhanam. Geté, unimanqatín, ndøgo kopømba mbaín, ni taqa yaq-te uni tænømand. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, viav-viav ate ndægo, etoam matev kopo gigoatun, ta matev ndøgo, ezoqa kopømba mbaín, ti꞉-ndaføyamba-ez, ndigu Mbumbukiam-qa avønin-te gizavi꞉n. 2 Ezoqa amba Mbumbukiam-te søvakha gigiap zitøge matev mokho-te ti꞉-ndaføyamba-ezi꞉n, yaq gê, ndigu nqanek matev amba zua ndøgoni꞉n? Mbaín! Ndigu zua amba gégoák. Zapa ndøgo, ndigu ezoqam, Mbumbukiam ndimbovizap, ndigu

9:21 9:21 Lev 8:15, 19 **9:22** 9:22 Lev 17:11 **9:23** 9:23 Iblu 8:5; 10:1 **9:26** 9:26 Iblu 10:10

ta matev mokho-te, é-møndø-sunguzín, yaq ndigu manqa-zapazapa-qa
yaq-te, mivi sekemba ambá gégoák. 3 Geté ndigu Mbumbukiam-te viav-
viav søvakha gigiap gizitagatun, ndøgo ekeza manqa-zapazapa-qa yaq-te,
manqa matev mba zø-eimín. 4 Zapa ndógo, kao neka naningus, tiqa kouk
kopømba mbaín, ezoqam-qa manqa-zapazapa tø-evøzam.
5 Yaq nakémbá, Keliso manqei-qape-te gegeavun, ndego Mbum-
bukiam āv gembøe-eín nqægo,
"Ezoqa qo søvakha gigiap giqando-zitagatun neka etoam matev vøqandō-
goatun,
ndøgo qo poeveáv.
Geté qo kha qonø-khakheinám, voqonō-etoam.
6 Søvakha gigiap giqando-løvusumatun
neka gekha etoam matev nøme vøqandō-goatun, tiqa manqa-
zapazapa evøzam nonqo,
ndøgo qo khaneateáv.
7 Yaq no āv qate-eín nqægo:
Nqáe! No møegeavún.
Mbumbukiam-qa Mbuk-te,
manqat ndøpeâwáp, noqa yaq-te.
Mbumbúkiam! No qoqá poev matev gone-qa nøgeavún."
8 Keliso bugukhokhof, āv gene-eín nqægo, "Ezoqa qo søvakha gigiap
giqando-zitagatun neka etoam matev vøqandō-goatun neka manqa-
zapazapa evøzam nonqo søvakha gigiap vøqandō-løvusumatun, ndøgo qo
poeveáv neka khaneateáv." Ndego nqanek manqat ge-ein, oskiá ndøgo,
Mozes-qa guguna manqat qa-ein, av nqægo, matev yà begó. 9 Yaq taqa
zita-te, ndego manqat nøme vō-ein, "Nqáe! No qoqá poev matev gone-
qa nøgeavún." Nqanek manqat, ni āv qani-nømendím nqægo: Keliso
awenege matev, gènøzá. Yaq taqa iziz, matev ndakinak ndømatanám.
10 Yesu Keliso Mbumbukiam-qa poev gembopaev, neka ekeza kha
sa vønqonqotav, ta mokho-te ndøgo, ndego ni møndø-Mbumbukiam-gí-
ezoqam-én. Ate nonqó.
11 Até Mbumbukiam-gí iziz ezoqam-qá matév-a, khøuwa kopoav matev
kopo gigoatun, Mbumbukiam-te søvakha gigiap gimbo-løvusumatun, ta
matev ndøgo, kopømba mbaín, ezoqam-qa manqa-zapazapa tø-evøzam.
12 Geté Keliso ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya, ekeza kha gen-
qonqotav, ndego etoam matev kopo mba me:matanám, ate nonqó,
yaq Mbumbukiam-qa nakeamo zenda-te, vømøqom. 13 Yaq ndøgo
Mbumbukiam-qa mo:keogé, atema ndego tegi qaqa ezoqam, ande zenda
tokhotapak awam nonqo me, te mokho-te vømbøí-āb. 14 Ndego ekeza
kha genqonqotav, ta matev kopo mokho-te, ndego ndigu ezoqam até ge-
ndaføyamba-éz, ndigu ekezan nonqo genøzøzo.
15 Até Nqova Mbomambaqapé-a, ni-te gè-unimanqatintét, taqa yaq-
te. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat taqa yaq-te, bugukhokhof āv
qane-eín nqægo,
16 "Evezøza ge-ein: Megemege-te ndo:go, no ezoqa namba, poev āv qaté-
unimanqatín nqægo:
No ndigu noqa guguna manqat, mbøni-té qanøzø-nqeitám
neka tiqa wema-te vøzømbó-peawām."

10:4 10:4 Iblu 9:13 **10:5** 10:5-7 Psa 40:6-8 **10:10** 10:10 Iblu 9:12 **10:11** 10:11 Exo 29:38
10:13 10:13 Psa 110:1 **10:16** 10:16 Jer 31:33; Iblu 8:10

17 Yaq taqa zita-te, ndego manqat nøme, āv gene-eín nqægo,
“Tiqa manqa-zapazapa neka matev eqeieqei mbain ndøgo,
no sekemba nombó-matavapák.”
18 Yaq nakémbá. Mbumbukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa sa
qambøe-navøem, yaq søvakha gigiap zitøge matev nøme bègő, te-te,
ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya.

Ni unimanqatin matev, até bizigeawát

19 Nófuap! Yaq nakémbá, Yesu-qa kouk mokho-te, ndøgo niqa manqa-
zapazapa zapaya qawa, ni ndakin kopømbaqapé, ta kouwat uni khafeap-
qape-te, Mbumbukiam-qa avønin-te, sizimǿ-ón. Møe mbaín. Segen-
imbú-løvuzít. 20 Yesu ekeza kha genqonqotav, ndego nakhoa ndakinak
nimboqoá, neka ndabua vønøza, ta ndabua ndøgo, khafeap kouwat-
te qafaleam, ni Mbumbukiam-te qaqatønotam. Ta nakhoa ndakinak,
khandi-té qanøløwé:t. 21 Ni ndakin Mbumbukiam-ge iziz ezoqam
kandambaqape ginigu, ndego ndinimbo-kawaevat, ni Mbumbukiam-
qa khoev nqazigu, 22 yaq ni Mbumbukiam-qá avønin-té qabizinø-niáv.
Mbøni eqeieqei-té neka unimanqatin matev-ús. Ndego niqa mbøni-
te, andé ekeza kouk me nimbi-pomoyám, niqa manqa-zapazapa vønī-
evøzam, taqa yaq-te ni mivi qazigoam, neka niqa kha ande ibøkha
bæbæs-qape me vønimbī-sunguz. 23 Niqa vintønat Yesu-te, ni ezoqa
nqazizømbe-manqate, ni bazaføgakh-us bizigeawát. Qavotam tiá. Zapa
ndøgo, ndego ezoqam, ndego manqa mbusa geve, ndego unimanqatin-
qapé. Ndego matev ndømatanám, av manqa mbusa ge:ve. 24 Ni yaqyaq-
a, yà bizi-mataváp, kuku matev-te neka matev mbomømboma gone-te,
zita bizī-tøpøzu. 25 Ni Klisten wambap matev bizi-ivøvém, av ezoqa nøme
gi:goatun. Geté sizí-pindupát neka zita vizí-tøpazāt. Zo av nqægo nøme
mba mo:gót. Zapa ndøgo, zo āv qazøte-qeiví nqægo: Evezøza-qa khøuwa,
ndego tendoqavan, avønín.

Mbumbukiam-ge Yo, zita toqote-wuao

26 Ni unimanqatin manqat-qa yaq-te nøtenat qazindapem, gete
zita tizi-wuøem neka manqa-zapa-te sekemba tizi-apet, yaq ndøgo
etoam matev nøme mbaín, Mbumbukiam tizimbo-etøomem, manqa-
zapa evøzam nonqo. 27 Av tizi:gonem, yaq nakhoa nøme mbaín. Ni
manqa ovøyam-qa neka gøina tatas-qape-qa mba zimbøe-keogé, møe-
ús, ta gøinam ndøgo, ndigu tøngiæzo, ndigu Mbumbukiam ndisanqawe.
28 Zo mǿzøte-zøtéz. Gekha ezoqām ndego, Mozes-qa guguna manqat
gesanqao, yaq bøi vizu ezoqa menas o misika teqa matev giqeivim,
yaq ndego ezoqam, yà benaním. Kopømba mbaín, tanakh timbo-
gonem. 29 Yaq ge zô, ndozo-matavap? Ezoqa Mbumbukiam-ge Yo
tetokhonav neka teqa kouk, khokho gigiap vǿe-vēo, ta kouk ndøgo,
Yesu ezoqa namba poev ndakinak ge:-unimanqatin, neka ta mokho-te,
ndego ezoqam, ge-Mbumbukiam-ge-nakhasam-ev, neka ndego Nqova
Mbomambaqape-qa yaq-te ngenøgim manqat ndemanqate, te mokho-
te ndego, Mbumbukiam-qa kuku matev ge:-otev; av nde:matanam,
ndego yaq-fia gekha nqosøgeap ndøndāp? Ndego yaq-fia unimé:-soqá
tendap. Ndøgo unimé:-løvú, av tiqa yaq-fia ndægo, ndigu Mozes-qa

10:17 10:17 Jer 31:34 **10:19** 10:19 Iblu 4:16 **10:20** 10:20 Met 27:51 **10:22** 10:22 Lev 8:30; Ezek 36:25; Ef 5:26 **10:25** 10:25 Iblu 3:13 **10:26** 10:26 Iblu 6:4-8 **10:27** 10:27 Isa 26:11 **10:28** 10:28 Deut 17:6; 19:15 **10:29** 10:29 Exo 24:8; 1 Ko 11:27-29; Met 12:30-32

guguna manqat gimøkuimam. 30 Zapa ndógo, ni ndego mĭzi꞉nøtén, ndego manqat ge-ein, av nqægo, “Ezoqam nó, ezoqam-qa manqa-zapazapa nqæqavøiwat neka yaq-fia nqætāwāt.” Ndego ezoqam, Mbumbukiám. Neka Mbumbukiam-qa Manqat nøme, āv qane-eín nqágo, “Evezøza ekeza ezoqam manqa ovøyam-té genó-áb.” 31 Unimanqatín. Ti-te ndigu unimé꞉-soqá, møe-ús, ndigu Mbumbukiam-qa zenda-te timø-o꞉az, ndego khandi miav-ak Mbumbukiam.

Ni bazaføgakh-us bizi-waniap, niqa unimanqatin-te

32 Gèmbo-mataváp. Ta khøuwa-te ndøgo, zo unimanqatin manqat, ande waev me qazøte-qeivim, zo viniv neka potonam matev kandambá qazondapat. Geté zo bazaføgakh-us zowaniapám. 33 Zo ezoqa nøme mòndø-ngenøzotám, ezoqa ewaqape-qa bugug-te, neka yage føgakh vøzō-etoumam. Neka zo ezoqa nøme, zo ndigu mòzozø-tøkeám, ndigu viniv giupøgimam. 34 Klisten ezoqa nøme, ndimbula mokho-te ginqeitaz, zo ti-te ndigu, tanakh zøgoám neka vozozō-tøkeam. Neka ezoqa zoqa gigiap gizøupøgimam, zo sòzozø-takám. Khanakhanakh-ús. Zapa ndógo, zo mòzøtezøtéz, zo ande gigiap nøme me, nandøzôgó. Ndøgo ùnime꞉-løvú, av gigiap nøme, gizømbe-upøgimam. Zapa ndógo, ta gigiap ndøgo, miav-ak-qapé.

35 Yaq nakémbá, zoqa unimanqatin matev, ndønqagìmĕm. Zapa ndógo, taqa yaq-fia kandambá tantáv. 36 Zo føgøføgakh ndøwaniáp. Yaq zo Mbumbukiam-qa poev tozombo-pavat, zo matev zóndapém, av manqa mbusa ge꞉ve. 37 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqágo,

“Khøuwa avønín.
Yaq ndego ezoqam, tegeav, gégeáv.
Ndego khøuwa géføløtazák.”

38 Neka Mbumbukiam, manqat nøme āv gene-eín nqágo,

“Noge ezoqam ndógo tené-ndaføyamba-év, te-unimanqatintat.
Yaq géyagét.
Geté teqambun, no tenøuvan,
no khanakhanakh mbaín, te-te.”

39 Ni āv tiuká, av ezoqam ndi꞉gu, tiqambuz, neka vósoqoēz. Geté ni unimanqatin matev, bazaføgakh-us zigeawát, neka vizimó-khandĭ꞉n.

11

Toqo-unimanqatin, ndøgo gekhâm?

1 Unimanqatin matev, av nqágo: Toqo-unimanqatin, yaq soqoté-qatéq, matev ndøgo, Mbumbukiam-te ndoqoto-taqa, tøfakhan, ndøgo ndòfakhán. Toqo-unimanqatin, yaq soqoté-qatéq, matev ndøgo, bøi qeivupav ndøgo, ndôgó. 2 Mbumbukiam nigi atanakha-zapazapa-za, eqeieqei tiqa unimanqatin matev zapayá genezæbám.

3 Unimanqatin matev mokho-te, ni āv qazi꞉qeiví nqágo: Manqei-qape ate nqægo, Mbumbukiam ekeza manqát gene-khakheinám, neka gigiap ndøgo, nqazi-qeivi, ndógo tøndo-fakhanám, ta gigiap ndøgo, qeivupav ndøgo.

Eibol neka Inok neka Noa, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

10:30 10:30 Deut 32:35-36; Psa 135:14 **10:34** 10:34 Met 6:20; 5:11-12 **10:37** 10:37-38 Hab 2:3-4 **11:1** 11:1 2 Ko 5:7 **11:3** 11:3 Gen 1:1; Psa 33:6; Zion 1:3

4 Av khanégo, Mbumbukiam Eibol-qa etoam matev, mbomambaqape
ge꞉veo, getē Kein-qa etoam matev, soqain me꞉veō? Zapa nqánek:
Eibol gè-unimanqatín. Yaq ta zapaya ndøgo, Mbumbukiam ndego
ezoqa ndaføyamba-qape me꞉veó, neka teqa-etoam matev vøkhatiu. Eibol
møndønaním. Geté até ndakín-a, teqa matev, ni unimanqatin matev-qa
yaq-te me꞉nømendím.
5 Av khanégo, Mbumbukiam Inok ekezan-te gekhato, yaq ndego
løvøte qeiviav qagoam? Zapa nqánek: Inok gè-unimanqatín. Yaq
ezoqa amba mbøevawém. Geté ometeáv. Zapa ndøgo, Mbumbukiam
gèndáf. Teqa yaq-te, ndego ndafeav qagoam, Mbumbukiam-qa Man-
qat, āv qane-eín nqægo: Mbumbukiam khanakhanakh mbogoám, teqa
yage-qa yaq-te. 6 Ezoqa unimanqatin mbain tegoat, ndego kopømba
mbaín, Mbumbukiam-te khanakhanakh tego. Gekha ezoqām ndego,
Mbumbukiam-te tewav, ndego yà be-unimanqatín, av nqægo, Mbum-
bukiam ndêgō, neka ndego yaq-fia eqeieqei zǿ-etoám, ezoqam ndigu,
teqa ndivao.
7 Av khanégo, Noa khagua-qape gekhakheinam, av Mbumbukiam
gembøe-ein, yaq ekeza ezoqa namba vøe-khandi꞉z, ndigu khoev-te
gi꞉yagam? Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín neka Mbumbukiam-
qa manqat o-mba mbøendáp, ndego ge-ein av nqægo, ezoqa tengiæzo,
oskiá ndøgo, ndego bugukhokhof matev-qase qeiviav qagoam. Yaq
teqa unimanqatin matev mokho-te, ndego manqei-qape ezoqam, āv
genezømás nqægo: Tiqa manqa-zapazapa khàpumu-khouwév. Geté
ndego ekezan, Mbumbukiam ndaføyamba-qape me꞉veó, teqa uniman-
qatin matev zapaya.

Eibleem neka Sæla, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

8 Av khanégo, Eibleem Mbumbukiam-qa manqa o-mba gembøendap,
gembo-akha, yaq ekeza manqei vø̄-ivav, manqei vini sasa ndøwav,
ma Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve, temøndap? Zapa nqánek:
Ndego Mbumbukiam gè-unimanqatín, oskiá ndøgo, ndego otevateav
qagoam, ma te꞉ma. 9 Ndego Mbumbukiam sège-unimanqatintám,
neka manqei vini-ak namba vøe-yagam, ta manqei-te ndøgo, Mbum-
bukiam manqa mbusa gembøeve, tembo-etoam. Yaq ndego palai khoev
mbá gene-yageapám. Até yo neka zeo, Aezek neka Zekop, ndigu
Mbumbukiam-qa manqa mbusa kopo gindapem, palai khoév gini-
yageapám. 10 Eibleem taon kandambaqape-qa mbøe-kewagám, ta taon
ndøgo, miavmiav bazaføgakh-us ndøgo, ndøgo Mbumbukiam ekezan
gepøoa neka vøkhakheinam.
11 Yaq áv khanégo, Eibleem zas namba, Sæla, nakhasam gezøqan, oskiā
ndøgo, gumu-lawaqape-ev neka tegu zas sog vøgoam? Zapa nqánek:
Ndego gè-unimanqatín. Ndego møndø-unimanqatín, av nqægo, Mbum-
bukiam matev ndømatanám, av manqa mbusa ge꞉ve. 12 Ta khøuwa-
te ndøgo, ngenek ezoqam, andē løvøte yaq-te, møndømø-itán. Geté
ndego ezoqa kopo, zi kopoav-qapé gimbo-fakhaz. Andé ndukú, khaiya-
te nqo꞉go, neka andé ndivínd, ndøgeg-te ndigu. Kopømba mbaín, toqo-
gevebam.

11:4 11:4 Gen 4:3-10 **11:5** 11:5 Gen 5:21-24 **11:7** 11:7 Gen 6:13–7:1 **11:8** 11:8 Gen 12:1-5 **11:9** 11:9 Gen 35:12 **11:11** 11:11 Gen 18:11-14; 21:2; Lom 4:19 **11:12** 11:12 Gen 15:5; 22:17

13 Nginik ezoqa ate ngi꞉gu, Mbumbukiam oskia ndø-unimanqatintám,
até vømø-pakhaez. Ndigu ekezan, matev upøgipøteáv, Mbumbukiam
manqa mbusa gezømbeve. Ndigu ta matev ndøgo, andé qámbá
qiqeivam. Ndigu møndæzøtéz, vaev-te ndømø-fakhanám, neka ndigu
khanakhanákh, taqa yaq-te. Ndigu manqat møndø-vøndøzumám, av
nqægo, nqanek manqei-qape-te, ndigu mo-manqei-aním mbá. Geté
ndigu andé okha mba me me꞉geavún. 14 Gekha ezoqām ndigu, manqat
av ndi꞉manqate, ndigu āv gini-nømendím nqégo: Ndigu manqei-qa, zua
ndøvawét, ma ti꞉yagat. 15 Nigi atanakha-zapazapa-za, amba ta manqei-
qa yaq-te ti꞉manqatei꞉n, ma gi꞉geavun, yaq ndigu ambá kopømbá, nango
tivesezi꞉n. 16 Geté ndigu manqei mbomambaqape-qa mbøe-esupám.
Ndøgo yan-té qano꞉gó. Ta manqei ndøgo, ùnime꞉-løvú, nqanek manqei-
qape. Yaq nakémbá, ndigu Mbumbukiam, “nigi Mbumbukiam” gimbo-
akhaemam, ndego mivi mbaín, taqa yaq-te. Zapa ndógo, ndego yan-te
nqo꞉go, taon mbomambaqape zøkhakheinám.

17 Mbumbukiam Eibleem khamasim-te geve, yaq ndego ekeza yo kopo,
Aezek, amba telavawi꞉n, etoam matev vøgoni꞉n, ndego sège-unimanqatín,
av nqægo: Mbumbukiam kopømbaqapé, tege yo segé-khandí꞉v, teqa yaq-
te manqa mbusa geve. 18 Teqa yaq-te, Mbumbukiam āv gembøe-eín
nqégo, “Qogi qazi, Aezek mokho-té ginøqá-fakház.” 19 Eibleem āv gene-
matøvém nqégo: Yo tembonanim, ság, Mbumbukiam kopømbaqapé,
løvøte-te nqawa segé-khandí꞉v. Yaq unimanqatín. Tege yo, andé løvøte-te
mé gemøndæ-khandí꞉v.

Aezek neka Zekop neka Zosef, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

20 Yaq áv khanégo, Aezek tegi nakhei angana menas, Zekop neka Isao,
zenda gezømbove, neka megemege-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat
vøzø-vevezam? Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín.

21 Yaq áv khanégo, Zekop Zosef-gi nakhei angana menas zenda
gezømbove, tiqa yaq-te Mbumbukiam-te vøguligulim, ndego løvøte yaq-te
gemø-itan. Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín. Tatuág genø-tøpafám,
neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqatat.

22 Yaq áv khanégo, Zosef løvøte gekhatoat, ndego Izlael ezoqam-qa yaq-
te ge-ein, ndigu Izip manqei-te tifakhaz, yaq ndego manqa vøzø-løvua,
av nqægo, “Noqa bazag vø-upatét, manqei tozo-ivøvem?” Ndego nqanek
manqat tene-eín ndøgo: Ndego gè-unimanqatín, Mbumbukiam matev
ndøgó, av manqa mbusa ge꞉ve.

Mozes Mbumbukiam ge-unimanqatintam

23 Yaq áv khanégo, Mozes geqan, yaq tegi evøndipakha løvøyak misika
gikhonøwem? Zapa nqánek: Ndigu gè-unimanqatiním. Ndigu møndø-
qeivím, ndego opønakam mbomambaqapé. Yaq ndigu møe goneáv. Kawa
ezoqam-qa manqat sège-ogím, ndego ge-ein av nqægo, nakhei angana
ndakin ngiqanet, yà bezitøgē.

24 Yaq áv khanégo, ndego Mozes gumu-khouwev, poeveav qagoam,
ezoqa ndego Felo-gu yu-ge yo tivewem, ndego Izip ezoqam-ge kawa?
Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín. 25 Ndego poev tømbogoám
ndógo: Mbumbukiam-gi ezoqa namba, potonam matev sugumú-ndapét,

11:13 11:13 Gen 23:4; 1 Chr 29:15; Psa 39:12; 1 Pita 2:11 **11:17** 11:17-18 Gen 21:12; 22:1-14
11:19 11:19 Lom 4:17 **11:20** 11:20 Gen 27:27-29, 39-40 **11:21** 11:21 Gen 47:31–48:20
11:22 11:22 Gen 50:24-25; Exo 13:19 **11:23** 11:23 Exo 1:22; 2:2

ambá ndøgo, Izip ezoqa namba, khøuwa khapelavøqasi-te, manqa-zapa matanam-te sa tuzumbu-gøupat. 26 Ndego āv gene-matøvém nqægo: Ngenøgim matev tendap, av Keliso ge:ndap, ndøgo qanimáv, ambá ndøgo, Izip ezoqam-qa gigiap kopoav-qape tømbo-gøupat. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam-qa yaq-fia-qa mbovawát.

27 Yaq áv khanégo, Mozes Izip manqei ge-ivav neka Izip kawa ezoqam-qa qaqa møe goneav vōgoam? Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín. Ndego bazaføgakh-us ndøyám. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam-te, ndego ezoqa ometupav ndego, āv tenetawám, av ndego amba te-ometin.

28 Yaq áv khanégo, Mozes Zu ezoqam manqa gezø-løvua, Pasova lou loge matev tigonem neka søvakha gigiap-qa kouk mboqog-te vō:giam. Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín. Soqaín ndøgo, ndego enzol ezoqam, ezoqa ndengiæzoat, tigi nakhei angana bugukhokhof giqanat, pakhapakha tezø-khaneam.

Ezoqa vinivinimba nøme, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

29 Áv khanégo, Izlael ezoqam, Ndaola Køkouk-te gitanqa, kopømba ande av manqei pap-te toqotema. Zapa nqánek: Ndigu gè-unimanqatiním. Geté yaq Izip ezoqam gi:khamasem, ndigu gègeoním, vōpakhaez.

30 Yaq áv khanégo, Zeliko taon-qa uta qanqoe? Zapa nqánek: Izlael ezoqam, Mbumbukiam-qa manqat gè-unimanqatiním, neka Zeliko taon khøuwa seven vōkhøogumam, taon-qa uta vōnqoe.

31 Yaq áv khanégo, ndugu mambe sævam, Leiab, bøibøi ezoqa khoev guzø-ein, sambi-us, neka Zeliko ezoqa nøme namba nanimateav vōgoam, ndigu Mbumbukiam-qa manqat giqavotøvem? Zapa nqánek: Ndugu gè-unimanqatín.

32 Ezoqa nøme ndígú, ezoqam av ngi:gu. Kopoáv. Geté no khøuwa khàpe nømbe-elavøqasi-íz, Gideon neka Balak neka Samson neka Zefta neka Deivid neka Samuel neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, tiqa emanqat tæzømbe-vototupit. 33 Nøme ndigu, bawan nøme namba, nakhag-te ginøfeapam, tiqa unimanqatin matev mokho-te, gèpitáz. Neka nøme ndigu, ezoqa nøme matev eqeieqei-té ginøzø-nøzøgimám, neka nøme ndigu, matev ndøgo, av Mbumbukiam manqa mbusa gizømbe-aumam, vō-upøgimam. Ezoqa nøme ndigu, layon manqa-nqa zøtokemám. Yaq ndigu foqobumáv, vóe-pakhaēz. 34 Neka nøme ndigu, gøinam tatas-te gigoam, ndøgo ngiæzoateáv. Neka nøme ndigu, nakhag-te gigoam, yaq-ak-gi nakhag kaiya, ndigu zitøgemáv. Nøme ndigu, bazaføgakh mbaín. Geté Mbumbukiam bazaføgakh zø-etoám. Nøme ndigu, nakhag-te anøzi ndøgoám, neka bawan nøme-gi nakhag ezoqam vōngeasumam. 35 Sakhei nøme ndigu, Mbumbukiam gi-unimanqatintam, ekeza ezoqam gizø-pakhaetam, nango mòndøzø-khandí:z.

Ezoqa nøme ndigu, gi-unimanqatintam, nqosøgeap gizø-etoumam, ndigu sège-upøgimám, vōpakhaez. Ndigu Mbumbukiam naopøteáv, yaq sègezøták. Zapa ndógo, ndigu āv gini-matavupám nqægo: Tipakhaez, ndigu gékhandí:z, neka yage mbomambaqape nøme mba vømóndapēm. 36 Ezoqa nøme ndigu, gèngenøzotám neka vōfebumam. Neka nøme ndigu,

---

11:28 11:28 Exo 12:21-30 **11:29** 11:29 Exo 14:21-31 **11:30** 11:30 Josh 6:12-21 **11:31** 11:31 Josh 2:1-21; 6:21-25; Zems 2:25 **11:32** 11:32 Judg 6:11–8:32; 4:6–5:31; 13:2–16:31; 11:1–12:7; 1 Sam 1:1–1 King 2:11 **11:33** 11:33 Dan 6:1-2 **11:34** 11:34 Dan 3:23-27 **11:35** 11:35 1 King 17:17-24; 2 King 4:25-37 **11:36** 11:36 1 King 22:26-27; Jer 20:2; 37:15; 38:6

auli sén gini-løvønøvemám, ndimbula-te vønqeisumam. 37 Nøme ndigu,
nandí gini-poubám, vøpakhaez. Nøme ndigu, gèqaqabám. Neka nøme
ndigu, nakhag kaiyá gini-zitagám. Nøme ndigu, ndabua eqeieqei mbaín.
Ndigu sip o naningus ngusum mba ndø-usupám. Nøme ndigu zenda-
zenda mbá neka yage soqaín segendapát, ezoqa matev soqøsoqa vøzø-
matønumam. 38 Nøme ndigu, khoev mbaín. Leg-av manqei neka man-
qei pøpotap-té sege-okhoám, nandi nqa o manqei ozap-te vøyageapam.
Ezoqa nøme, nqanek manqei-qape-te ngiyage, ndigu eqeieqeí mbá,
ezoqa av ngi:gu, ti namba ti:yagat.
39 Nginik ezoqa ate ngi:gu, Mbumbukiam gi-unimanqatintam, ndego
eqeieqei me:zæbám. Geté ndigu ekezan, matev ndapeáv, av Mbum-
bukiam manqa mbusa ge:ve. 40 Zapa ndøgo, matev ndøgo, Mbumbukiam
ni nonqo gepøoa, ndøgo ùnime:-løvú, av bugukhokhof qægoam. Yaq
nakémbá, ndigu ni namba, khæ zí-ndaføyamba-én.

12

Ni Yesu mba bizimbo-mataváp, viniv tøni-fakhanumat

1 Nginik ezoqa ate ndi:gu, ni andé ozoz me me:khøogønát, neka
unimanqatin matev-qa yaq-te ngĩ:nømēndĩm. Yaq nakémbá, matev
ate ndægo é-bizi-vingitáv, ndøgo ni unimanqatin-te nqatokonat, neka
manqa-zapazapa ate ndægo, ndøgo ni nakhamas-te ande ka me ndizi:-
ndapem. Yaq fifingiap-te, niqa megemege-te nqo:go, sizí-bøitít. Ni
bizimø-vøũn. 2 Niqa bøi, Yesu-te mbá qabenø-føgakhát. Ndego niqa
unimanqatin matev-qá zapá. Te mokho-te, ni iziz sizimø-khanøzém. Tae
mutui-te gitøkewem, ndego nqosøgeap sège-eqá, neka até mivi matév-
a, gimbo-etøomem, vøndap. Zapa ndøgo, ndego é-møndæ-otév, vaev-te,
Mbumbukiam khanakhanakh mbó-etoám. Yaq ndego Mbumbukiam-qa
nakeamo zenda-te vømøqom.
3 Zo Yesu mbomataváp. Manqa-zapa-us ezoqam, mivi gimbo-etoumat
neka matev soqøsoqa vømbō-matønumat, ndego sègendáp. Yaq nakémbá,
zo baza bezøpős neka møvøűz.

Viniv tøni-fakhanumat, ndøgo Mbumbukiam ni gè:guguná

4 Zoqa nøfe-te, manqa-zapa namba, zoqa kouk waeveáv, vozō-
pakhaez. 5 Geté zo mbøni zøvaév. Gê, zo Mbumbukiam-qa manqat
gezømbó-navøem, ndego zo ndezø-manqate, zo tegi nakheis ndozogo, av
nqægo?
"Noge yo, qo Evezøza-qa guguna manqat betaqambo-qàsĩ:v.
Neka ndøvøűq, ndego qo teqaponqom.
6 Zapa ndøgo, ezoqa ndigu, Evezøza kuku ndømbogo ti-te,
ndigu gèguguzá, neka yaq-fia nqosøgeap zø-etoamín,
ndigu ekeza nakheis ndezæza."
7 Yaq nakémbá, viniv matev tøzø-fakhanumat, zo sège-eqatét. Zapa
ndøgo, ta matev mokho-te ndøgo, Mbumbukiam zo gèguguzá. Ndøgo
zo āv qane-zømesím nqægo: Zo Mbumbukiam-gí nakheís. Gê, nakheis
tígu, eve gugubumav ndigu? Mbaín. 8 Zo zøve guguzaeav tøgoat, av
nakheis nøme nde:guguza, yaq zo uni ekeza nakheis-ín mbá. Zo andé
mambe nakheís. 9 Nigi manqei-qape tat-za, ni møndø-gugumbumám,
yaq ni vizizō-vizupam. Yaq nakémbá, nigi Tat, ndego yan-te ngo:go, ni

11:37 11:37 2 Chr 24:21 **12:1** 12:1 1 Ko 9:24-25 **12:5** 12:5-6 Prov 3:11-12; Job 5:17; Veve 3:19 **12:7** 12:7 Deut 8:5

teqa mokho-te, nøme mba bizu꞉gú. Av tizi꞉gonem, ni khandi zíndapém.
10 Nigi manqei-qape tat-za, ni āv tini-gugumbumám, av ekezan eqeieqei
gi꞉vewam. Khøuwa andé khapémbá. Geté Mbumbukiam mǹdæ-otév,
gekha matev eqeieqei, ni-te. Ndego ni ngeguguna, ni tøke-qa nigú. Yaq ni
ndaføyamba tàbizi꞉gú, av ekezan nde꞉go. 11 Ezoqa teguguq, ta khøuwa-te
ndøgo, qo khanakhanakh mbaín. Ndøgo mbøni nqosøgeap-ús. Geté vaev-
te, ndigu mokho zøfakhán, guguna manqat gindapem. Tiqa yage sambi-
ús neka ndaføyamba-qapé segégoát.

*Ni bazafø*gakh *bizi-asazét, Klisten matev-te*

12 Yaq nakémbá, zo pingi qazø-wauwauam, neka manazap vøzø-
soqøsoqoam, zo bazaføgakh nango, vǹ-asáz. 13 Neka ndø-onìmǐt. Geté
ndaføyambá sege-apét. Soqaín ndøgo, gømig ndigu, gizø-wauwau-ezam, ate
nonqo tizømbe-qambunim. Geté nqawa bèzø-eqeieqei-éz.

14 Zo bazaføgakh ndø-asazét. Ezoqa ewaqape namba, sambi matev-
té qayagé, neka āv tøneyagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. Zapa
ndógo, gekha ezoqām ndego, av nqægo yageav tøgoat, ndego Evezøza
gé-ometák. 15 Zo aiyá qagó. Soqaín ndøgo, Mbumbukiam-qa kuku
matev zita tøzøte-wuøem. Neka soqaín ndøgo, zo mokho-te, ande gigiap
khaqain-qape me vǿefakhān-a, vǿpanqavøēm, yaq zo Klisten bawan
ezoqam kopoav vǿngiæzō. 16 Zo aiyá qagó. Soqaín ndøgo, zo ezoqa nøme,
mambe tøzøte-okhoat o Isao-qa tøzøte-qeivim, ndego Mbumbukiam zita
ge꞉wuao. Ndego Isao, yo-khøuwá. Yaq tege eve tumu-lawaqape-ev꞉in,
ndego ambá zenda mbøeveín, vømbō-guligulim꞉in. Geté Isao gèmbøeqasí.
Yaq ta matev ndøgo, gèwí. Eveqase mbo-etoám. Lou zapayá gembøe-
etoám. 17 Zo mǹzøte-zøtéz. Vaev-te, ndego mǹdømbo-poé, amba eve-
qa guliguli matev tendap꞉in. Geté eve, āv gembøe-eín nqægo, “Nakhoa
mbaín, toqondap.” Yaq Isao sègevín. Ndego poev ùni mbøemát, eve-qa
guliguli matev tendap꞉in. Geté nakhoa mbaín, matev nango vǿe-enēnd,
ndøgo gematanam.

*Ni Zayon manqei pø*yat-té *qazinø-fakhá*n, *ambá ndøgo, Sainai olol-tē*
*qazinø-fakhā*n

18 Zo Mbumbukiam qazøte-zøtez, zo ambá av nqægo, Sainai olol-tē
qazonø-fakhāz, av Izlael ezoqam gi꞉fakhaz, Mbumbukiam Mozes guguna
manqat gembo-etoam. Ta olol ndøgo, manqei-qape olól. Ta khøuwa-te
ndøgo, ndigu olol wageap-us ndøqeivím, neka bøivun vøzø-bøi, neka mbe
vøzøfakhan. Møe-ús. 19 Kipi wag kandambaqape zøwagát neka manqa
wag vøzø-manqatat. Izlael ezoqam nqanek manqa wag giyogem, ndigu
møe kandambá. Yaq ndigu Mozes āv gimbøe-viømém nqægo, “Mbum-
bukiam manqat kopo nøme bemanqàtē.” 20 Zapa ndógo, Mbumbukiam
ndigu āv gezømbe-eín nqægo, “Gekha gigiāp ndøgo, olol tøkhanaz, ndøgo
løvøte beqeív, oskiá ndøgo, ezoqam o søvakha gigiap tigoat. Nandí giabiti-
pouzá, løvøte bēqeivim.” Yaq ti-te ndigu, nqanek manqat khàpumu-
føgákh. 21 Matev ndøgo giqeivim, olol-te qafakhan, ndigu møe kandambá
gigonem. Até Mozés-a, āv gene-eín nqægo, “No møe kandambá. Kha
sùgunumbu-wageapét.”

12:11 12:11 Zems 3:17-18 **12:12** 12:12 Isa 35:3 **12:13** 12:13 Prov 4:26 **12:16** 12:16 Gen 25:29-34 **12:17** 12:17 Gen 27:30-40 **12:18** 12:18 Exo 19:16-20; Deut 4:11-12 **12:19** 12:19 Exo 20:18-21; Deut 5:22-27 **12:20** 12:20 Exo 19:12-13 **12:21** 12:21 Deut 9:19

22 Geté zo viní. Zo ambá av nqǣgo, Sainai olol-tē qazonø-fakhāz. Geté zo Zayon manqei poyat-té qazonø-fakház. Zo khandi Mbumbukiam-qá Zelusalem taon-té qazomø-fakház, yan-te nqo꞉go. Zo ndøgo tozomø-fakház, ma enzol ezoqam taosen-taosen, khanakhanakh-us ndimøvøza. 23 Zo Mbumbukiam-gi nakheis-qá møvøna-té qazomø-fakház. Nginik ezoqam, andé Mbumbukiam-gí nakhei bugukhokhof qaniap me me꞉gó, zo namba. Neka zoqa iziz, yan-té qano-peawáp. Neka zo Mbumbukiam-té qazonø-fakház, ndego ezoqa ewaqape-qa manqa ovøyam te-ewag. Neka zo ndøgo tozomø-fakház, ma ndigu ezoqa mbomømboma gi꞉goam, ndigu Mbumbukiam ge-ndaføyamba-ez, tigi nqova ndakin te namba ndigu. 24 Zo Yesu-té qazonø-fakház, te mokho-te, Mbumbukiam ezoqa namba, poev ndakinak ge-unimanqatin. Neka zo ndøgo tozomø-fakház, ma zo ande teqa kouk me gizømbo-pomoyam. Ta kouk-qa manqat, Eibol-qa kouk-qa manqat, ùnime꞉-løvuám. Ndøgo ambá av nqǣgo, yaq-fia tawat-qa ndø-akhayám. Geté ndøgo ni manqa-zapazapa evøzam-qa yaq-té qanimbi-manqaté.

25 Yaq nakémbá, zo aiyá qagó. Zo ndego ndøsanqàwē, ndemanqate. Ndigu ezoqam, ndego gisanqawam, ndego nqanek manqei-qape-te gegugubam, yaq-fia mǿndø-ndapém, leg-av manqei-te gipakhaetat. Yaq ni yaq-fia nøme mba zióndapém, ni ndego zita tizi꞉-wuowem, ndego yan-te ndenindo-manqate. 26 Ta khøuwa-te ndøgo, manqei ndøkukuvøém, Mbumbukiam-qa manqa wag zapaya. Geté ndakin khøuwa-qa yaq-te, Mbumbukiam manqa mbusa āv genevé nqǽgo, “No manqei nqawá qatǿ-kukugím. Geté manqei-qape mbá mbá. Até yán-a, søtumú-kukugím.” 27 Mbumbukiam ge-ein av nqǣgo, ndego manqei nqawa tekukugim, taqa manqa mokho nqánek: Gigiap ate nqǣgo, ndego gekhakheinam, segé-kukugím, vømǿ-soqøsoqoām. Ndego tenégó ndøgo: Yaq vaev gigiap sa ndøgo tøgoát, ndøgo kukuvøem kopømba mbaín tøgoat.

28 Ni Mbumbukiam-qá megeat matev-té qazinǿ-ón. Yaq ndøgo kopømba mbaín, tøkukuvøem, vósoqā. Yaq nakémbá. Ni ike manqat zimbó-manqatát, neka teqa iz vizí-eqatāt. Vizap-ús neka møe-ús. Yaq ndego khanakhanakh betēndap. 29 Ni yà bizimbo-mataváp. Nigi Mbumbukiam andé gøina wageap me me꞉gó. Gigiap ate nqǣgo, segé-sonqotáv.

13

Klisten yage eqeieqei-qa yaq-te

1 Zo yaqyaq-a, kuku matev até bezøgó. Zapa ndøgo, zo Keliso mokho-te, evenáp. 2 Ezoqa nøme khoev sozozǿ-manqatát. Zo bezømbo-qàsǐ꞉v. Ezoqa nøme ndigu, matev av gi꞉matønumam ndǣgo, ndigu khoev, enzol ezoqam zømanqatám. Geté ndigu ekezan zøtezateáv. 3 Ezoqam ndigu, Keliso zapaya, ndimbula-te ndu꞉-nqeitøzat, zo manqa matev bezømbo-nàvø̄ém. Geté zo ndigu āv qazozømbé-tøké, av zo zøkezan, amba ndimbula-te tøzøte-goni꞉n. Neka ezoqam ndigu, tiqa unimanqatin matev zapaya, nqosøgeap ndi-upøgim, āv qazozømbé-tøké, av zo zøkeza kha-te, amba nqosøgeap tozombo-yogei꞉n.

4 Nøkenøkem matev, zo ezoqa ewaqape, gèmbovizáp. Zo yaqyaq-a, ùnime꞉-unimanqatinát. Ezoqa vini-te, khokho ndø-òkhǒ. Mbumbukiam

12:24 12:24 Iblu 8:6; Gen 4:10 **12:25** 12:25 Iblu 2:1-3; 10:26-29 **12:26** 12:26 Hag 2:6 **12:29** 12:29 Deut 4:24; 9:3 **13:2** 13:2 Lom 12:13; Gen 18:1-8; 19:1-3 **13:4** 13:4 Ef 5:5

yaq-fia ndȍtá, ti-te ndigu, mambe ndi꞉-okho neka nøkenøkem matev ndingi꞉wat.
5 Zo moni-te poev khapé bezømbe-ȍkhő. Geté zo āv qane-mataváp,
“Gigiap ság, nqanigu.” Zapa ndógo, Mbumbukiam āv gene-eín nqægo,
“No nóqøuvaqák. Neka qo genømbó-navøemák.” 6 Yaq nakémbá, ni kha
føgakh-mbá, neka ni āv qazi꞉-manqaté nqægo,
“Noge tøke ezoqam, Evezøzá.
No møe nógoák.
Gê, ezoqa gekhā nómatanām?”

Yesu Keliso enendatáv

7 Zogi megetapak, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat gi꞉zømesimam, zozó-
matavupát, ndigu atema vaev-te, ande āv kinȉyagam. Zo Mbumbukiam
āv tøne-unimanqatinát. 8 Yesu Keliso enendatáv. Ndego até kopó,
nømøkhaiyā, neka nqægō neka megemege-te ndo꞉go, miavmiav.
9 Ezoqa ndigu, tiqa khokho nømendim matev vinivinimba mokho-te,
zo nakhoa vini-te itubam-qa ndizøgo, zøtȁkȇ. Ezoqam-qa Klisten matev,
Mbumbukiam-qá kuku matév qabezømbe-føgákh. Qanimav av nqægo.
Ambá ndøgo, lou loge khafeap matev ndimbopaev. Matev av nqægo,
ezoqa gezó-tøkeák.

Etoam matev eqeieqei-qa yaq-te, av Mbumbukiam ndømbøe-poev

10 Ni Klisten ezoqam, ni andé søvakha gigiap løvusam nonqo me nim-
bigú. Geté ndigu ezoqam, ndigu søvakha løvusam sasae zua ndigu, av
Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate, ndigu kopømba mbaín, nqanek
søvakha tilog.* 11 Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape, ndego
kouwat uni khafeap-qape mokho-te, søvakha gigiap-qa kouk mba ndø-
upøgimatún, ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya. Geté søvakha ndøgo,
manqei viní gimø-taemín, vømø̄-pakhakh-in. Bavokhó, ambá ndøgo,
ma ezoqa ndi꞉sokhoe. 12 Yesu-qa yaq-te, até kopó. Até ndegó-a, taon
bavokhó gemønaním. Yaq teqa kouk, ezoqa bemē-Mbumbukiam-gi-
iz. 13 Yaq nakémbá, ni andé taon bavokhó qabizinø-niáv, neka Yesu
namba, mivi āv qazimí-ndapém, av ndego mivi ge꞉ndap. 14 Zapa ndøgo,
nqanek manqei-qape-te, ni taon mbaín, oskia tøgoat. Geté ni ta taon
ndógo tizimbo-vawét, megemege-te ndo꞉go, tøgeav. 15 Yaq nakémbá, ni
Yesu mokho-te, Mbumbukiam-qa iz, oskia bizi-eqawát. Ndøgo andé
niqá søvakha løvusam matév, te-te. Yaq ta etoam matev mokho-te, ni āv
qazi꞉-unimanqatintét nqægo: Yesu nigí Evezøzá. 16 Zo matev eqeieqei
matanam neka tøkeam matev, yaqyaq-a, bezømbo-nàvøȇm. Matev av
nqægo, andé Mbumbukiam-te etoam matév. Yaq ndego gèmbøe-khaneát.

Megetapak-qa manqat, o-mba bizio-ndapé

17 Zogi megetapak-qa manqat, o-mba mo꞉ndapé neka matev āv
tønegó, av ndigu ndizømbe-manqate. Ndigu zo gèzø-keogé. Yaq vaev-te,
ndigu manqa bèmø-ovøemém, Mbumbukiam-te, tiqa sasae-qa yaq-te,

13:5 13:5 Deut 31:6, 8; Josh 1:5 **13:6** 13:6 Psa 118:6 **13:7** 13:7 1 Ko 4:16 **13:9** 13:9 Lom 14:17 * **13:10** 13:10 Nqanek yaya etæ manqát. Niqa søvakha gigiap løvusam nonqo, Yesu-qá tae mutuí, ndøgo niqa manqa-zapazapa evøzam nonqo genanim. Geté ezoqam ndigu, Yesu unimanqatinteav ndigu, neka tiqa manqa-zapazapa evøzam-qa yaq-te, søvakha løvusam sasae-te zua ndo꞉taza, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate, ndigu Yesu-qa matev kopømba mbaín, tøzøtøke. **13:11** 13:11 Lev 16:27 **13:12** 13:12 Zion 19:17 **13:13** 13:13 Iblu 12:2 **13:14** 13:14 Iblu 11:10, 16; 12:22 **13:15** 13:15 Psa 50:14, 23 **13:16** 13:16 Filip 4:18 **13:17** 13:17 1 Tes 5:12

zo mokho-te ngigut. Zo tiqa manqat o-mba tozoto-ndapat, yaq ndigu nqanek sasae khanakhanakh-us ndǿgót. Geté zo goneav tozogoat, yaq ndigu sasae mbøni nqosøgeap-us ndǿgót. Yaq ndøgo ambá soqaín zo-te.

18 Zo ni gĭnindu-guligulím. Ni āv qati-unimanqatinát nqægo: Ni manqa-zapa mbaín, niqa mbøni-te nqøugu. Geté ni khøuwa kopoav, matev qanimav matanam-qa nimbogó. 19 No zo guligulim-qa, nøme mba nqánek qazømbegó: No Mbumbukiam nakhamas-te, nango tèabetøndekhofotán zo-te.

Guliguli manqat, Klisten ezoqam-qa yaq-te

20 No āv qate-guligulím nqægo: Mbumbukiam, ndego ni sambi ndini-etoam neka nigi Evezøza Yesu løvøte-te gendo-khandi꞉v, ndego ni ande sip keoge ezoqa kandambaqape me ndinimbi-keoge, neka teqa kouk mokho-te, ezoqa namba poev ndakinak ge-unimanqatin, ndøgo miavmiav ndøgo, 21 ndego Mbumbukiam, zo yà bezøtøkeé. Yaq zo kopømbaqapé, matev eqeieqei ate ndægo zómatønumát, av ndego poev ndømbøego. Yesu Keliso mokho-te, Mbumbukiam ni mokho-te matev ate ndægo bematanám, av ndego ndømbøe-khaneat. Keliso-qa iz, miavmiav, bèto-eqawát.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

Vaev manqat

22 Nøfuap! No nqazǿ-pouwe. Zo nqanek zita tøpøzu manqat, vǿndapém. Nqanek pepa, no zo qazø-peaumavun, sekeqapé mbá. 23 Zo vǿezøtéz: Nigi nøfu Timoti, ndimbula mokho-te gu꞉goam, mǿndø-fakhán. Ndego nakhamas mba tendowav, yaq no te namba nøtøndé-náv, zo vǿezømēt.

24 Niqa khaiya mboma manqat zomøzǿ-eín, zogi megetapak neka Mbumbukiam-gi ezoqa ewaqape ate nandi꞉gu. Nginik Itali manqei-ak, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, zo-te.

25 Mbumbukiam-qa kuku matev, ndǿgoát zo-te, zo ate ndøzøte꞉go.

13:18 13:18 Kel 24:16; 2 Ko 1:12 **13:20** 13:20 Jer 32:40; Ezek 37:26; 1 Pita 2:25

Zems
Zems-qa pepa

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Zems ndøpeawám. Ngenek Yesu-gé eveqasé. Ndego Zelusalem Klisten bawan ezoqam-gé megeat ezoqam ndøgoám. Ndego nqanek pepa ti-te ndígu tenø-peawám, Zu Klisten ezoqam, manqei vinivinimba-te gipanqanim neka ndøgo vøyageapam.

Teqa pepa mokho-te, Zems ezoqa āv gene-guguzá nqægo: Ndigu matev eqeieqei-té giabe-yagé, neka tiqa unimanqatin matev, kopømba mbaín, manqat mba tøgoat, geté matev matanam-us begó.

1 No Zéms, nqanek pepa nqæpeaomit. No Mbumbukiam neka Evezøza Yesu Keliso, tigí sasae ezoqám.

Nqanek pepa zo-té qatø-peaomít, zo Izlael khagua bawan tuelv ezoqam, manqei vinivinimba qazo-panqanim.

Khaiya mbomá, zo-te.

Khamasim matev tøni-fakhanam, yaq niqa unimanqatin matev ginimbi-khouwév

2 Nófuap! Zo khamasim matev vinivinimba tøzø-fakhanam, zo khanakhanakh mba bezø-asøtøvé. 3 Zapa ndógo, zo møzøte-zøtéz, matev vinivinimba, zoqa unimanqatin matev tækhamasimit, yaq bazaføgakh-us waniap matev zømbé-fakhán. 4 Yaq ta bazaføgakh-us waniap matev ndøgo, até bezøgó, atema vaev-te. Yaq zo uni zøtéfisám neka matev eqeieqei matanam-te zówafezák.

5 Geté zo mokho-te, ezoqa nøme matavap loloakh mbain tøgoat, ndego Mbumbukiam-té geabenøviám. Ndego gèmbøe-khaneát, ezoqa ewaqape matev mbomømboma tezø-etoam. Ndego geqá-ponqomák, toqomboviam, geté matavap loloakh segeqá-etoám. 6 Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam temboviam, ndego ùni bete-unimanqatín. Betonàkĕ. Zapa ndógo, ezoqam ndego, ndo꞉nake, ndego andé ndaola khamøe me me꞉-asøtavé. Khamøe tøndo-fegimat, tøvumøet, segé-khaonimát. Kopømba mbaín, ndaføyamba te-itan. 7 Ezoqam av nge꞉go, bematàvăp, av nqægo, Evezøza-te matev eqeieqei kopo ndondāp. 8 Ezoqam av ngenek nge꞉go, matavap menas-té geyá. Teqa yage-te ate ndægo, ndego bazaføgakh-us géyayák.

Gigiap-av ezoqam neka gigiap kopoav ezoqam-qa yaq-te

9 Klisten ezoqam ndego, gigiap-av neka iz mbain ndego, ndego khanakhanakh mbá geabetegó. Zapa ndógo, Mbumbukiam iz kandambaqape mbo-etoám. 10 Geté gigiap kopoav ezoqam, āv geabetemataváp: Mbumbukiam-qa bøi-te, teqa gigiap kopoav, gigiap-qapé mbá. Teqa gigiap andé flawas me mé꞉khataeztét, vǿ-o꞉āz. 11 Ni mìzi꞉nøtén. Khøuwa bazaføgakh-us tesasev, yaq gagayag gétá, flawas manqei-te vǿ-o꞉āz. Yaq tiqa bugug mbomømboma segé-soqá. Yaq até gigiap kopoav ezoqám-a, ndego bazaføgakh-us ndesasaeat, segemǿ-navøém.

Mbumbukiam-te, matev mbomømboma mba ndo-okhó

1:1 1:1 Met 13:55; Gal 1:19; Kel 15:13; 1 Pita 1:1 **1:2** 1:2 Lom 5:3-5 **1:3** 1:3 1 Pita 1:7 **1:5** 1:5 Prov 2:3-6 **1:10** 1:10 Isa 40:6-7

12 Ezoqam khanakhanakh mbá geabetegó, ndego bazaføgakh-us teyat,
khamasim matev tømbo-fakhanumat. Ndego bazaføgakh-us teyat, yaq-fia
khandi miavmiav ndøndáp. Ta khandi miavmiav-qa yaq-te, Mbum-
bukiam manqa mbusa, āv genevé nqægo: Ezoqa ndígu tíndapém, te-te
kuku ndøzøgo.
13 Ezoqam ndego, manqa-zapa tækhamas, ndego bemanqàtē, av nqægo,
nqanek khamasim matev Mbumbukiam-tē qando-okhō. Zapa ndøgo,
manqa-zapa, kopømba mbaín, Mbumbukiam khamasim-te tøve, neka
até Mbumbukiam ekezán-a, ndego ezoqa khamasim-te abumáv, manqa-
zapa-te ti-o:az. 14 Geté ezoqa ewaqape, ekeza kha-qá poev ndø-abumatún,
khamasim matev-te. Ndøgo tø-itubín neka vōtakhasin. 15 Yaq ndigu,
kha, poev matev soqøsoqa-te, sa tinqonqotavat, yaq manqa-zapazapa
zøfakhanát. Ndøgo andé poev matev soqøsoqa-gí nakheís. Yaq manqa-
zapazapa qakhouwevin, løvøte ndøfakhanín.
16 Nøfuap mbomømboma! Zo ezoqa betùbām. 17 Yan-te nqo:go, matev
mbomømboma neka ndaføya-ndaføya mba ndo-okhó. Mbumbukiam-té
qando-visín, ndego yan-qa waev vinivinimba gekhakheinam. Ta waev
ndøgo, sège-enendát, vø-khouiat, neka nango vøkhayat. Geté Mbum-
bukiam gé-enendák. 18 Mbumbukiam āv qambøe-pøovám nqægo: Ni
teqa unimanqatin manqat mokho-te, khandi ndakinak zíndapém. Tene-
matanám ndøgo: Ni gigiap ate nqægo mokho-te, ndego gekhakheinam,
tegi bizigú. Ate av-té, gigiap ndøgo, toqope:tat, bugukhokhof gigiap teqa
ndøgo.

Mbumbukiam-qa Manqat vømbopáev, sa ndøyògē

19 Nogi nøfuap mbomømboma! Zo vòezøtéz. Ezoqa ewaqape,
nakhamas-te, manqa yoge matev bezøgó. Geté manqa manqate-te neka
qaqa-te, aiyáv qabezøgó. 20 Zapa ndøgo, ezoqam qaqa tegoat, ndego
kopømba mbaín, matev tegoat, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. 21 Yaq
nakémbá, matev soqøsoqa ate ndægo neka manqa-zapazapa ndøgo, zo
mokho-te sekemba ndøugu, vø-ivøvém. Zo Mbumbukiam-qá mokho-té
qanu:gú neka teqa manqat vø-upøgim, ndego zo mokho-te, ande avøe
gigiap me, ge-ogeakh. Teqa manqat kopømbaqapé, zo segé-khandí:z.
22 Mbumbukiam-qa Manqat, o-mba mbøendapé. Sa ndøyògē. Zo sa
tozo-ewagat, zøkeza kha zombøé-khavozumít. 23 Gekha ezoqām ndego,
manqat sa te-ewagat, gete paeveav vøgoāt, ndego kopømba ande av
ndé:go, ekeza bugug glas-te geqeiv. 24 Geté nqawa gewav, bugug ndøgo
geqeiv, nakhamas-té qambøe-navøém. 25 Geté gekha ezoqām ndego,
Mbumbukiam-qa guguna manqat ndaføyamba-qape mokho-te ndu:qeivi,
ndøgo ezoqa nqa-nqovotøzat, neka ta guguna manqat mokho-te, oskia
teyagat, neka manqa matev navøepøteav vøgoāt, gete tembopavat, ndego
khanakhanakh ndøgoát. Gekha matēv ndøgo, tematønumat, Mbum-
bukiam gembó-tøkeát.
26 Gekha ezoqām ndego, ekeza kha Klisten ezoqam nde:vewe, gete
ekeza tou keoge eqeieqei mbain vøgoāt, ndego ekeza kha, gèmbøe-
khavozumít. Teqa unimanqatin matev neka guliguli matev, mokho
mbaín. 27 Unimanqatin neka guliguli matev, av Mbumbukiam, nigi
Tat, eqeieqei neka ndaføyamba-qape nde:vewe, nqánek: Loundik nakheis

1:18 1:18 Zion 1:13 **1:20** 1:20 Eccl 7:9 **1:21** 1:21 Kol 3:8; 1 Pita 2:1 **1:22** 1:22 Met 7:26; Lom 2:13 **1:25** 1:25 Lom 8:2; Zems 2:12 **1:26** 1:26 Psa 141:3

neka ngængæm, tiqa potonam matev-te, zizø-tøkeát, neka manqei-qapeqa matev sa zimbó-takaták, manqa-zapa-te tø-itumbat.

2

Ni ezoqa ewaqape-te, kuku binigú

1 Nøfuap! Zo Evezøza ndozo-unimanqatinat, ndego Yesu Keliso, ndego Mbumbukiam-qa waev-te ndeyage, zo yaq-mba ndø-òkhő. 2 Khamasim, ezoqa zoqa møvøza-te tendowav, yaq ndego tendo-khakheinam, ndabua eqeieqei vøndó-uzām neka kokosov-te gol gigiap fia kandakanda vøndóutāz, neka até gigiap-av ezoqám-a, vøndówāv, ndego ndabua soqøsoqa tendo-uzam; av tægoat ndægo, yaq matev eqeieqei ākhanégo? 3 Zo ndego ezoqam tozombo-vizumem, ndego ndabua eqeieqei te-uzupat neka vozombó-einîm, "Qonam nonqo qanimav-te nqanek, qonøqōm," geté gigiap-av ezoqam tozombo-einim, "Soqōyāt nandav," o "Manqeitē qanøqōm, nqanek noqa zenda tokhotapak-te." 4 Gê, av tøzøte-gonem, eqeieqeî? Av taoká. Zo zòqatatét, zo mokho-te. Neka matavap soqøsoqá qazøte-gevezoát.

5 Nogi nøfuap mbomømboma! Zøtøndé-yogēm. Mbumbukiam ndígu tevevesám, ndigu manqei-qape-qa bøi-te gigiap-av ezoqam ndigu, yaq ndigu tiqa unimanqatin matev mokho-te, vømø-ande-gigiap-kopoav-ezoqam-ez, neka ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te vømő-ōz, av ndigu manqa mbusa gezømbeve, ndigu Mbumbukiam-te kuku ndøzøgo. 6 Geté zo, zo gigiap-av ezoqam mivi matev zozø-etoumatún, neka khokho ezoqam ndøzøtē-zæzā. Gèmbo-mataváp. Gekha ezoqâm, zo ndingiæzoat, neka manqa ovøyam-te ndi-abam? Ezoqam ndígu, gigiap kopoav ezoqam. 7 Neka ezoqam ndígu, Yesu Keliso, zo tegi ndozogo, teqa iz qanimav-qape ndingenøiwat.

8 Zo nigi Kawa ezoqam-qa guguna manqat tozombo-pavat, av nqægo, "Ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gō, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go," av tøzøtegoat, zo matev eqeieqei zómatønumát. 9 Geté zo yaq-mba tozo-okhoat, ezoqa nøme tozozø-vizupat, neka nøme vozósanqabāt, zo manqa-zapa zógoát. Yaq Mbumbukiam-qa guguna manqat, zo khafeap møkuiam ezoqam mé:zæbát. 10 Gekha ezoqām ndego, guguna manqat ndembopaev, gete manqat kopo tenqawa, ndego guguna manqat ate ndægo, sugumú-møkuiám. 11 Zapa ndøgo, Mbumbukiam, ndego ge-ein av nqægo, "Qo nøkenøkem matev ndøngì:wāt," ndego até nqanek manqat nømé-a, vø-ein, "Qo ezoqa pakhapakha zøkhanèăm." Yaq nakémbá, qo nøkenøkem matev ngi:wateav toqogoat, gete ezoqa pakhapakha toqokhana, yaq qo até moqo-khafeap-møkuiam-ezoqam-éq.

12 Gèmbo-mataváp. Zo Mbumbukiam-qá manqa ovøyam-té qazomøwán. Yaq ndego zo āv tené-gevezó, av teqa guguna manqat ndæmanqate, ndøgo ni ndønqovondam. Yaq nakémbá, zoqa matev matanam neka manqa manqate, eqeieqeí sa bezøgó. 13 Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, tanakh mbain ndego, yaq até Mbumbukiáma, tanakh mbaín, te-te, teqa manqa ovøyam khøuwa-te. Geté gekha ezoqām ndego, tanakh ndømbogo, ndego kopømbaqapé, møe gégoák, manqa ovøyam matev-qa yaq-te.

2:1 2:1 Kel 10:34; Zems 2:9 **2:5** 2:5 1 Ko 1:26-28 **2:8** 2:8 Met 19:19; Gal 5:14 **2:9** 2:9 Deut 1:17 **2:10** 2:10 Lev 19:37; Num 20:7-12, 24; Met 5:19 **2:11** 2:11 Exo 20:13-14; Lom 13:9 **2:12** 2:12 Gal 6:2; Zems 1:25; 1 Pita 2:16 **2:13** 2:13 Met 5:7; 18:32-35

Unimanqatin matev neka matev matanam-qa yaq-te

14 Nøfuap! Ezoqa nøme temanqatat av nqægo, “No Yesu, nò-unimanqatināt,” gete ndego matev-qase matønumav tøgoat, yaq gê, gekha eqeieqei mbógo? Gê, unimanqatin matev av nqægo, kopømbâ, tøkhandi꞉v? 15 Klisten ezoqa nøme, anganeam ō sævam, ndabua mbain tøgoat neka lou-qa tipotonumat, 16 yaq qo sa toqozø-ein, av nqægo, “Eqeieqei soqōyagāt, ndabua voqó-ūz-a, lou voqólōg,” gete qo ndigu tøkeeav tøgoat, av gigiap-qa ndi꞉potonam, ndøgo áv khazømbé-tøkē? 17 Yaq matev até kopó, qo unimanqatin matev mba taqagoat, gete matev matanam mbaîn, yaq qoqa unimanqatin matev, mokho mbaín. Ndøgo andé nanimát.

18 Ezoqa nøme, āv gini-manqaté nqægo, “Ezoqa nøme ndigu, unimanqatin matev zøgó, geté nøme ndigu, matanam matev zøgó.” Ezoqa av ndi꞉manqate, no āv qazømbé-qavøiú nqægo, “Gê, qoqa unimanqatin matev áv khatéqeĭv, qo matev matanapøteav tøgoat? Geté noqa matev matanam mokho-te, no āv qatéqamákh nqægo: No unimanqatin matev, nqanôgó.” 19 Toqo-unimanqatin, av nqægo, Mbumbukiam kopo me꞉gō, qanimáv. Geté gèmbo-mataváp. Até nqova soqøsoqá-ya, āv tini-unimanqatināt. Neka ndigu møe kandambá te-te. Kha wageap-ús. 20 Qo kandaniap ezoqam. Gê, qo qeiviâv, av nqægo: Matev matanam mbain tøgoat, yaq unimanqatin matev, mokho mbaín.

21 Gê, nigi atanakha-zapa Eibleem, Mbumbukiam-qa bøi-te áv kené-ndaføyamba-ev? Ndego teqa matev matanam mokho-té genø-ndaføyamba-év, ndego ekeza yo Aezek, Mbumbukiam-te etoam matev gone nonqo, lou-qase-te geve. 22 Qo āv qoteqeiví nqægo: Teqa unimanqatin matev neka matanam matev, kopømbá sugumu-sasaetám. Yaq matev ndøgo, gematanam, tø-unimanqatín ndógo: Ndego Mbumbukiam, ùnime꞉-unimanqatín. 23 Yaq av nqægo, Mbumbukiam-qa Manqat ndøgo, ndøpeawap, mòndø-unimanqatín, qa-ein, “Eibleem Mbumbukiam, gè-unimanqatín. Yaq Mbumbukiam ndego ta zapaya ndøgo, ndaføyamba-qape me꞉veó.” Yaq Mbumbukiam ndego zifu-zifu-qa mbo-akhá. 24 Ndøgo ni āv qani-nømendim nqægo: Ezoqa Mbumbukiam-qa bøi-te, matev matanam mokho-té ginó-ndaføyamba-éz, ambá av nqægo, unimanqatin-te mbā.

25 Até Leiáb-a, mambe sævam guyagam, ndugu Mbumbukiam-qa bøi-te, matev matanam mokho-té gunø-ndaføyamba-év, Izlael ezoqam-gi bøibøi-anim, khoev guzø-ein, yaq nakhoa vini-te vōkhofotaz, ndigu sasa ndøkhokhoz.

26 Khatae nqova mbain tøgoat, ndøgo nanimát. Yaq até kopó, unimanqatin matev, matev matanapøteav tøgoat, ndøgo nanimát.

3

Tou-qa yaq-te

1 Nøfuap! Zoqa Klisten bawan mokho-te, nømendim ezoqam khapé me꞉khòuwēz. Zapa ndógo, zo mòzøte-zøtéz. Ni Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-te ndizi-waniap, ndego ni nømendim ezoqam unimé꞉-gevenó, āv tiuká, ezoqa nøme ndigu.

2:15 2:15 1 Zion 3:17 **2:18** 2:18 Gal 5:6 **2:21** 2:21 Gen 22:9-12 **2:22** 2:22 Iblu 11:17-18
2:23 2:23 Gen 15:6; 2 Chr 20:7; Isa 41:8 **2:25** 2:25 Josh 2:1-21; Iblu 11:31

2 Ni ezoqa ewaqape, zĭbusøtumatún. Geté gekha ezoqām ndego, manqat soqa kopo einiav tøgoat, ndego mə̀ndømu-ndaføyamba-év. Ezoqam av ngenek nge꞉go, até ekeza kha ate ndægó-a, kopømbaqapé, tenøzøgim.

3 Hos, tuqa nøzøgim nonqo, auli gigiap-qase, manqa-nqa-te toqombo-sokhof, yaq kopømbaqapé, tuqa kha ate ndægo soqó-nøzøgím. 4 Neka nqáe! Até palai khaguá-ya, oskiá ndøgo, kandambaqape ndøgo, neka khamøe kandambaqape ndøsøkuzu, ndego nøzøgim ezoqam, nøzøgim nonqo khapelavøqasé genénøzá, ma manqei ndømbøe-pøotet. 5 Yaq matev até kopó. Tou ndøgo, gigiap-qase khapémbá, niqa kha-te. Geté taqa matanam, kandambá tantáv. Nqáe! Wageap khapelavøqase, kopømbá, yaq leg-qape segéwagím. 6 Niqa tou, andé gøinám. Ndøgo gigiap khapémbá, nikeza kha-te. Geté ndøgo manqa-zapazapa vinivinimba ndøngazungazumatún. Kopoáv. Yaq kha ate ndægo, manqa-zapa sugumú-tønøemét. Yaq niqa yage ate ndægo, andé gøinam me sugumú-wageapét. Gøinam av nqægo, gøinam manqei-té qando-okhó.

7 Gekha søvakha gigiap lozokhāk ndigu, ndiløvuvam neka ndivisigiap neka ibøkha-te ndi-okho, ezoqa nanak zøgeagimín, vøvisizin. Ndøgo kopømbaqapé. 8 Geté tou ndøgo, ezoqa kopømba mbaín, nanak tembogea, vøvisĭz. Ndøgo manqa-zapa-ús. Kopømba mbaín, toqo-khakhatam. Ndøgo andé mulømula soqaqapé. Ezoqa løvøte zø-etoám.

9 Niqa tou, Evezøza-te neka Tat-te, ike manqat zi꞉manqatatún, neka ezoqam soqain-te vizĭ꞉-abumatun, ndigu Mbumbukiam ande ekeza bugug me ge꞉khakheinøvem. 10 Tou kopo-te, Mbumbukiam-te ike manqat ndøfakhanín neka ezoqa soqain-te abam manqat vøfakhanin. Nøfuap! Matev av nqægo, bègő. 11 Gê, kea kumbutøve kopo-te, kopømbâ, ibøkha bæbæs neka ibøkha soqain sa tumu-fakhatat? Kopømba mbaín. 12 Nøfuap! Neka gê, fig tae-te, oliv nanga ndøviam? Neka waen tae-te, fig nanga ndøviam? Ndøgo ùnime꞉-kopømba-mbaín. Yaq até kea kumbutøve-té-a, leat-us tøgoat, kopømba mbaín, ibøkha bæbæs toqotakha.

Matavap loloakh-qa yaq-te, Mbumbukiam-te ndøndo-okho

13 Gê, zo mokho-te, matavap loloakh neka zøtezat ezoqam tígu? Tigoat, yaq nandiv nqanek matev, ezoqa ekeza yage eqeieqei neka matev eqeieqeí giabiti-zømesím. Ekeza kha voat-ús neka matavap loloakh-ús. 14 Geté zoqa mbøni mokho-te, ova matev tøzøgoat neka zøkeza kha mba vozóqeivāt, yaq zo me꞉khambùvăp, av nqægo, zo matavap loloakh ezoqām. Av tøzøtegoat, zo zə̀te-khavozumít neka zoqa manqat, unimanqatín mbá. 15 Matavap loloakh av nandægo, ambā Mbumbukiam-tē qandō-okho. Ndøgo Nqova Mbomambaqape-qá mbá. Geté manqei-qape-qá matév. Nqova soqaqape-té qando-okhó. 16 Ma ova matev neka qakeza kha qeivi mba matev ndøgo, até ponqombap matev neka manqa-zapazapa vinivinimba ate ndægó-a, ndôgó.

17 Geté matavap loloakh, Mbumbukiam-te ndøndo-okho, āv qanegó nqægo: Bugukhokhof matavap eqeieqei-ús. Yaq sambi-ús neka matev aiyaiyav-te matanam-ús neka yoge eqeieqei-ús neka tanakh-matev-ús. Neka ndøgo mokho eqeieqei ndøfakhanín. Neka ndøgo ambá av nqægo, yaq-mba ndø-okhō. Neka taqa matanam, ambá av nqægo, ngusum-te eqeieqeĭ, getē mokho-te soqaĭn. 18 Gekha ezoqām ndigu, sambi-te tiyagat

3:6 3:6 Met 12:36-37; 15:11, 18-19 **3:8** 3:8 Lom 3:13 **3:18** 3:18 Met 5:9; Iblu 12:11

neka sambi matev ande avøe gigiap me ti:-ogeakh, ndigu matev eqeieqei vinivinimba segezǿ-fakhanám.

4

Ni Mbumbukiam-qá mokho-té qabizu:gú

1 Gê, zo mokho-te nandav, manqa itumbam matev neka nøfeap matev,
gekham-tē qandó-okho? Ndøgo zøkeza kha-qa poev matev-té qando-
okhó, ndøgo zoqa mokho-te, matev eqeieqei namba ndønøfeap. 2 Zo
poev zøgó. Geté zo gigiap o matev upøgimáv. Yaq zo ezoqa pakhapakha
zozø-khaneám. Zo gigiap zǿte-nønguvupatún. Geté kopømba mbaín tozo-
upøgim. Yaq zo qaqa zogoatún neka vozō-nøfe:patun. Zo gigiap neka
matev mbain tøzømbegó ndógo: Zo Mbumbukiam-te viimáv. 3 Neka
qazo-vi:matun, zo gigiap o matev upøgimáv. Zapa ndógo, zoqa matavap
eqeieqeí mbá. Zo Mbumbukiam-te, ta-mba nqánek qazøte-vi:matún, av
zoqa poev gigiap-te o matev-te ndøzømbe:go.
4 Zo mambe ezoqam-qa zøteqeiví. Zo Mbumbukiam-te tøkebeáv.
Gê, zo møzøté-zøtez? Zo manqei-qape matev-gi zifuap tozogoat, yaq
zo Mbumbukiam-gí qaqa ezoqám. Unimanqatín. Gekha ezoqām
ndego, nqanek manqei-qape matev namba, nøfu matev-qa ndego, ndego
mǿndømø-Mbumbukiam-gé-qaqa-ezoqam-év. 5 Mbumbukiam-qa Manqat,
āv qane-manqaté nqǽgo, “Nqova ndego, ni mokho-te gu:-utav, tege mba
begó. Neka ndego ova ndømanqaté, teqa yaq-te.” Ge zô, ndozo-matavap,
nqanek manqat, khokhō segē-peawap? Āv taoká. 6 Geté Mbumbukiam
ni kuku matev nøme mba nimbo-etøomít. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa
Manqat, āv qane-peawáp nqǽgo,
“Ezoqa ekeza iz ndi-eqawat, Mbumbukiam, gèvøozoát.
Geté gekha ezoqām ndigu, ekeza iz ndivoat, Mbumbukiam kuku matev
zø-etoám.”
7 Yaq nakémbá, zo Mbumbukiam-qá mokho-té qanu:gú. Geté nqova
soqaqape, gèmbøe-khakhazám. Yaq ndego gévuáo. Segéziváz. 8 Zo
Mbumbukiam-té qanø-khanøgím, yaq ndego zo-te vøndó-khanøgīm.
Zo manqa-zapazapa-us ezoqam, zo ande zenda khavim-us ndøzøgo,
vǿsungúz, neka matev soqøsoqa, zitá qane-wuǿém. Neka zo matavap
keambap ezoqam, zoqa matavap soqøsoqa, vǿ-ivøvém, matavap kopo
vǿndapem. 9 Zo mutøkhop ndøwaním, zoqa manqa-zapazapa zapaya.
Gè:-eivám, neka osombo vǿwan. Zoqa otam nandav, bè-enénd, bemō-
eiv, neka zoqa khanakhanakh, bemō-mutøkhop. 10 Zøkeza kha, Evezøza-
qa bugug-te, zóvoatát. Yaq ndego zo ndǿ-eqagím.

Ezoqa nøme, bizi-gevezǿđt

11 Nófuap! Zo izuizu manqa ndøgevèām. Gekha ezoqām ndego,
Klisten zifu-qa yaq-te, soqa manqat nde:manqate neka ndēgēvēīwāt,
ndego soqa manqat, Mbumbukiam-qá guguna manqat-qá yaq-té gene-
manqaté neka ndēgēvēwāt. Geté qo Mbumbukiam-qa guguna manqat
toqo-gevea, qo ambá av nqǽgo, qombopaēv. Geté qo sǿqo-gevewát.
12 Guguna manqat etoam ezoqam neka manqa ovøyam megeat ezoqam
kopo mba me:gó. Mbumbukiám. Ezoqam ndégo, kopømba ndego, ezoqa
tekhandi:v o vóngiū. Geté qo gekha ezoqâm, ezoqa nøme toqo-geveiu?

4:1 4:1 Lom 7:23 **4:4** 4:4 Lom 8:7; 1 Zion 2:15 **4:6** 4:6 Prov 3:34; 1 Pita 5:5 **4:7** 4:7 Ef 6:12 **4:8** 4:8 Zech 1:3; Mal 3:7; Isa 1:16 **4:10** 4:10 Job 5:11; 1 Pita 5:6 **4:12** 4:12 Lom 2:1; 14:4

Ni bizi-khambùvɑ́p

13 Zo ezoqam, zo ndozo-manqate, av nqægo, “Nqægo khaiya o qasun, ni taon nøme-tē qazinø̄-niāv. Viav kopo sizîyagāt, bisnis vizimǿ-gonēm, neka yaq-fia kandambaqape vizimǿ-qasēm.” Zo av ndøzøte-manqate, gèndoyogé. 14 Zo zøtezateáv, qasun ande gekha matev me mé꞉fakhān, neka zoqa yage, ande āv khanégoāt. Gèmbo-mataváp. Zoqa yage, andé khøifakhøifa me me꞉gó. Sège-fakhanín, neka sa vømø̄-navøemin. 15 Yaq nakémbá, zo āv qane-manqaté, “Evezøza poev tømbogoat neka ni vizíyagāt, yaq ni matev ndógo tizígoném, av nqazi꞉-matavap.” 16 Zo zø̀te-khambuváp, ndozo-matavap, av nqægo, zo kopømbaqapē, sa tozo-matønumat, av ndøzømbøe-pøoat. Geté khambuvap matev av nqægo, soqaín.

17 Gèmbo-mataváp. Gekha ezoqām ndego, te꞉-otev av nqægo, gekha matev eqeieqeî ndøgo, tego, getē ndego goneāv, te-te ndego, matev av nqægo, manqa-zapa-ús.

5

Guguna manqat, gigiap kopoav ezoqam-te

1 Yaq ndakin, no zo gigiap kopoav ezoqam nøzø-manqaté. Gèndoyogé. Zo gè-eivám neka gèzøgeǽz. Zapa ndógo, viniv kandambaqape zógeáv. 2 Zoqa gigiap kopoav, khokhó sege-lanqavét neka zoqa ndabua, khotet mba ndølogét. 3 Zogi moni neka auli gigiap fia kandakanda, nagi mba ndøvøtæmét. Taqa nagi, āv qane-ovøyám nqægo: Zo nqanek gigiap-te ezoqa nøme tøkemav ndøgo, zo manqa-zapa-ús. Taqa nagi zoqa kha andé gøinam me mé꞉sonqotáv. Vaev khøuwa avønín. Geté zo gigiap-qape, sà tozonø-mendeomít. 4 Ezoqam ndigu, khae-te gizø-sasaetam, zo zòzømbe-khavozumám. Fia etoumáv. Nqáe! Zoqa matev nandav, andé Mbumbukiam me mbøe-akhayám. Ndigu ezoqam, khae-te gizø-sasaetam, tiqa akhayam, Evezøza Bazaføgakh-qape-qá gea-té qanø-oé. 5 Zo nqanek manqei-qape-te, gawap kandambá qazøgoam, neka gekha matēv ndøgo, zo qazø-poeín, zo sòzo-gonemín. Kopømba ande av bøsik toqote-okefet, atema vømǿ-enaq-sakha-mba-ēv, sasa qólavaō, zo zøkeza kha āv tøzøte-okefé, zoqa zitøge khøuwa nonqo. 6 Zo ezoqam eqeieqei, manqa ovøyam-té qazonø-áb, vozōzitag, vōpakhaez. Geté ndigu zo-te yaq qavøiwateáv.

Matev føgøføgakh ambá qabete-fakhanám, geté ni até bizi-waniáp

7 Nófuap! Sozotó-kewagát, atema Evezøza betøndōqavan. Nqáe! Zo avøe ogekhæm ezoqam-qa matev mbomataváp. Avøe gigiap gi-ogeakhin, yaq sogó-kewagát, atema avøe gigiap mbomømboma vø̄khatøkhatoamin. Ndigu møndæzøtéz. Qæ bètøkhæ-lanqavøém, qæ ndøgo, manqei menegim nonqo, neka qæ nøme ndøgo, avøe umivøem nonqo. Yaq sogó-kewagát. 8 Até zó-a, sozotó-kewagát, neka føgøføgakh ndøwaniáp. Zapa ndógo, Evezøza-qa qavøne khøuwa, avønín.

9 Nófuap! Zo manqa ndøpònqø̄m, yaqyaq-a. Soqaín ndøgo, Mbumbukiam zo manqa ovøyam-te te-ab. Nqáe! Ndego manqa ovøyam ezoqam, avønín géfakhán. 10 Nófuap! Evezøza-gi manqa vevezam ezoqam zømataváp, ndigu teqa iz-te, manqat gimanqatam. Zo tiqá matev mbopáev. Ndigu matev føgøføgakh ambá giniqeivám. Geté føgøføgakh

4:13 4:13 Luk 12:18-20 **4:14** 4:14 Prov 27:1; Psa 39:5, 11 **4:17** 4:17 Luk 12:47 **5:2** 5:2 Met 6:19 **5:4** 5:4 Deut 24:14-15 **5:5** 5:5 Luk 16:25 **5:7** 5:7 Jer 5:24; Deut 11:14 **5:8** 5:8 Lom 13:11-12; 1 Pita 4:7

sekembá sege-waniapám. 11 Nqáe! Ni ezoqam ndigu, føgøføgakh giwaniapam, khanakhanakh-us nitizæzá. Zo Zob-qa yaq-te, mòzoyogém. Ndego matev føgøføgakh, ambá geneqeivám. Geté ndaføyambá segeyám. Neka zo mòzøte-zøtéz: Vaev-te ndøgo, Evezøza matev mbomømboma mbogó. Zapa ndógo, Evezøza kuku neka tanakh kandambá.

12 Nófuap! Gigiap-qape nqánek: Zo manqat tozo-manqatat, zo zenda ndø-eqàgím, Mbumbukiam-te. Neka zo yan-qa iz o manqei-qape-qa iz o gekha gigiap nøme-qa iz, ndøvèwám, zoqa manqat bazaføgakh etoam nonqo. Zoqa manqat, unimanqatin mba begó. “Ya” tozo-manqatat, yaq “ya” begó. “Mbain” tozo-manqatat, yaq “mbain” begó. Soqaín ndøgo, zo Mbumbukiam, zoqa manqat zapaya, manqa ovøyam-te te-ab.

Guligulim-qa bazaføgakh-qa yaq-te

13 Zo mokho-te, ezoqa nøme viniv tømbogoat, ndego yà beguligulím. Neka ezoqa nøme, khanakhanakh tendap, ndego Mbumbukiam-qa iz eqawat nonqo, ouv beqaqaeám. 14 Zo mokho-te, ezoqa nøme enqoni tendap, ndego Klisten megetapak-te, manqat bekhofotáv. Yaq ndigu bètøndozáv, bembō-guligulimem, neka Evezøza-qa iz-te, oil bembøē-qouzumem. 15 Yaq tiqa guliguli manqat, unimanqatin matev-us tiguligulimem, ndego enqoni ezoqam, gékhakhév. Evezøza gembótøké, vó-itān. Neka av ndego manqa-zapazapa ge:goam, Evezøza segembøénavøém. 16 Yaq nakémbá, zoqa manqa-zapazapa, yaqyaq-a é-mozovøndøyám, neka yaqyaq-a vøe-guligulim. Yaq zo tǫne-eqeieqei-éz. Zapa ndógo, ezoqa eqeieqei-qa guligulim, taqa bazaføgakh kandambá. 17 Ilaiza mbovatáp. Ndego ezoqam até kopó, av ni nqazi:gu. Bazaføgakh-us geguligulim, av nqægo, Izlael manqei-te qæ belanqàvøēm, yaq qæ lanqavøepøteáv. Viav misiká neka løvøyak síks, qæ lanqavøepøteav qagoam. 18 Yaq nango geguligulim, av nqægo, qæ bèlanqavøēm, yaq qæ sègelanqavøém, neka kopømbá, avøe gigiap nango qa-umivøem.

19 Nófuap! Zo mokho-te, ezoqa nøme unimanqatin manqat te-ivav, nakhoa nøme-te vówāv, zo ndego nango nakhoa eqeieqei-té qamøndokhatowém. 20 Gèmbo-mataváp: Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme, nango nakhoa eqeieqei-te tekhato, ndego ngenek ezoqam løvøte-té gendó-khandí:v. Yaq Mbumbukiam teqa manqa-zapazapa kopoav-qape, gembó-matavapák.

5:11 5:11 Exo 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Psa 103:8 **5:12** 5:12 Met 5:34-37 **5:14** 5:14 Mak 6:13 **5:15** 5:15 Met 17:18-20 **5:17** 5:17 1 King 17:1; 18:1 **5:18** 5:18 1 King 18:42-45 **5:19** 5:19 Gal 6:1 **5:20** 5:20 Prov 10:12; 1 Pita 4:8

1 Pita
Pita-qa bugukhokhof pepa

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pita ndøpeawám, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv nøme gegoam. Ti-te ndígu tenø-peawám, Klisten ezoqam, manqei vinivinimba-te gipanqanim. Ta manqei vinivinimba-te ndøgo, ndigu andé manqei vini-ak me me:yageapám.

Pita Lom taon-té gegoám, nqanek pepa gepeawam. Ta taon-te ndøgo, ezoqa kopoáv, manqa-zapazapa vinivinimba ndømatønumám, ate av-té, bugukhokhof khøuwa, ezoqa Bebilon taon-te gi:matønumam. Yaq nakémbá, Pita Lom taon-qa yaq-te, yaya me:-etá, neka Bebilon mbo-akhá (5:13).

Klisten-av ezoqam, ndigu Klisten ezoqam, ngenøgim matev kandambá gizø-etoumam. Yaq Pita nginik Klisten ezoqam, zita tøpøzu manqat zøkhofotáv, av nqægo: Ndigu tiqa unimanqatin matev, até begeawát, khanakhanakh-us. Neka Pita ndigu matavap zømboqoá. Ndigu manqa mate bezømbo-nàvøẽm. Yesu ndigu mòndø-khandí:z. Yaq nakémbá, ndigu bazaføgakh-us bewaniáp, oskia ndøgo, yage føgøføgakh tiqeivat. Neka Pita ndigu Yesu-qa qavane-qa yaq-te vøe-zømesim. Klisten ezoqam taqa yaq-te timatavupat, yaq kopømbaqapé, bazaføgakh-us tiyagat.

1 No Pitá, nqanek pepa nqæpeaomit. No Yesu Keliso-gé u-aném. No pepa zo-té qatø-peaomít, zo Mbumbukiam gevevesam, zo nandav Pontus neka Galesia neka Kapadosia neka Esia neka Bitinia manqei-te qazo-panqanim, zo nqanek manqei-qape-te ande manqei vini-ak ezoqam me ndøzøte-yage. 2 Mbumbukiam, nigi Tat, zo é-møndæ-otév, neka é-vøvevesam. Ndego zo Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, āv genekház nqægo: Zo tegé ezoqam zógoát, neka Yesu Keliso-qa manqat o-mba vozotó-ndapāt neka zo teqa kouk mokho-te vøsungutāz.

No āv qate-guligulím nqægo: Mbumbukiam-qa kuku matev neka sambi matev, zo nøme mba zømbó-khouwév.

Yage mbomambaqape, ni yan-te ndønimbo-keoge

3 Ni Mbumbukiam-qa iz, zí-eqatát, ndego nigi Evezøza Yesu Keliso-ge Mbumbukiam neka Eve. Mbumbukiam Yesu Keliso løvøte-te gekhandi:v, ndego teqa tanakh kandambaqape mokho-te, ni khandi ndakinak ni-etoám. Yaq ndakin ni te-te, tizio-taná ndógo: Ndego ni yage miavmiav ní-etoám. 4 Ta khandi ndøgo, gélanqayák neka gésoqayák neka elavøqase gemó-navøemák. Nqanek khandi, Mbumbukiam yan-te, zo nonqo me:mendewé, 5 zo Mbumbukiam-qa bazaføgakh ndøkhakhasam, zo ndozo-unimanqatinat. Yaq vaev-te, zoqa khandi ndakinak gendóveá. 6 Zo khøuwa elavøqasi-te nqanek, khamasim matev vinivinimba nqazø-fakhanam, zo mbøni zøvaév. Geté zo khanakhanakh kandambá. 7 Khamasim matev av nqægo, tøzømbe-fakhanám ndógo: Zo unimanqatin matev zømbé-khamasimát, eqeieqei tøpøtégo-a. Ate av-té, gol gøinam gi:løvusumatun, pageap ndøgo, gol-te tøtøkeapet, vøkoqovøemin, uni vømē-mbomambaqape-ezin. Gol ndigu, gigiap fia kandakandá. Geté

1:2 1:2 Lom 8:29; 2 Tes 2:13 **1:4** 1:4 Kol 1:12 **1:5** 1:5 Zion 10:28; 17:11 **1:6** 1:6 1 Pita 5:10; Zems 1:2 **1:7** 1:7 Prov 17:3; Zech 13:9; Mal 3:3; Zems 1:3

até ndigú-a, segé-nasiním. Geté zoqa unimanqatin matev, gol ùnimeː-løvubám. Zo føgøføgakh tozo-geageapat, yaq Yesu Keliso tendoveao, tendoqavan, zo Mbumbukiam gé-eqazó, neka iz kandambaqape neka vizap matev vøzø-etoām. 8 Zo Keliso ometeáv. Geté zo kuku zøgó, te-te. Até ndakín-a, zo ndego ometupáv. Geté zo sòzo-unimanqatinát, neka khanakhanakh ndōzō-āsøtøvē. Ta khanakhanakh ndøgo, kandambá. Khanakhanakh nøme ate ndægo, ùnimeː-løvuám. 9 Zo khanakhanakh tøzøtegó ndógo: Zo mòzøte-zøtéz, zo Mbumbukiam ndòkhandíːz. Ndøgo zoqa unimanqatin-qá yaq-fiá.

10 Mbumbukiam ezoqa ande āv kené-khandȉːz, taqa yaq-te nqanek, tegi manqa vevezam ezoqam, zøtezat ndape-qa ndøgoám. Gèmbovawám. Neka ndigu teqa kuku matev-qa yaq-te, zo ndakin qazondapem, é-møndoː-manqatám. 11 Keliso-ge Nqova, ti mokho-te guːgoam, é-møndøzømbo-ovøyám, Keliso nqosøgeap ndóndáp, yaq vaev-te, ndego iz kandambaqape vóndāp. Yaq ndigu zøtezat-qa ndøgoám: Matev gekha khøuwa-tē qanófakhān, neka ande āv khanéfakhān?

12 Mbumbukiam nginik manqa vevezam ezoqam, āv gene-zømesimám nqægo: Matev ndøgo, giːmanqatam, ambá av nqægo, tiqā khøuwa-tē qanó-fakhanām. Geté ndøgo zoqá khøuwa-té qanó-fakhanám. Matev ndógo, taqa yaq-te qazoyogem, zo ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, Mbumbukiam-qa Manqat giːzømesimam, ndego Mbumbukiam yan-te gendo-khofotav. Até enzol ezoqám-a, zøtezat nøme ndape-qa ndøgó, taqa yaq-te.

Ndaføyamba bizigú, Mbumbukiam-qa bøi-te

13 Zo Mbumbukiam, møndø-khandíːz. Yaq zo yage eqeieqei zomóndapém. Yaq nakémbá, zo vòkhakheinám, neka zøkeza yage, gènøzøgím. Zo Mbumbukiam-qá kuku matev-te mbá qanotazá, ndøgo zo tezø-etoam, Yesu Keliso tendoveao, tendoqavan. 14 Zo Mbumbukiam-gi nakheis ndozogo neka manqa o-mba ndøzømbøe-ndape, yaq zo zøkeza kha, poev soqøsoqa-te, sa ndønqonqotȍvȇ, av bugukhokhof qazøtegoam, zo unimanqatin manqat zøtezateav qazogoam. 15 Geté gekha matēv ndøgo, zo ndozo-matanam, zo ndaføyamba ndøgó, ate av-té, Mbumbukiam ekezan ndaføyamba-qape ndeːgo, ndego zo gezø-akha. 16 Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Zo ndaføyamba-qape ndøgó. Zapa ndógo, no ndaføyamba-qapé.”

17 Gèmbo-mataváp. Mbumbukiam ndego, zo Tat ndozombo-akhayam, ndego ezoqa ewaqape-qa matev ndegevewat, ndego yaq-mba okhomáv. Yaq nakémbá, zo nqanek manqei-qape-te, ande manqei vini-ak ezoqa me nqazøte-yage, zoqa yage-te, Mbumbukiam møe zombógoát.

18 Zo mòzøte-zøtéz, zo khokho matev-te qazoyagam, ndøgo zogi atanakha-zapazapa-za-te qando-fakhan, yaq zo Mbumbukiam ambá av nqægo, monȉ genewȉ, zo vøzøtē-fakhaz. Gigiap av ngiːgu, segemó-nasiním. 19 Geté ndego zo andé sip eqeieqei-qapu-qá kóuk genewí, ndugu soqain-qase mbain ndugu. Taqa fia kandamba tantáv. Ndøgo Keliso-qá kóuk. 20 Manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, Mbumbukiam Keliso é-møndoː-veatáv. Geté ndakin vaev khøuwa-te, ndego

1:8 1:8 Zion 20:29; 2 Ko 5:7 **1:10** 1:10 Met 13:16-17 **1:11** 1:11 Psa 22; Isa 53; Luk 24:26-27 **1:14** 1:14 Lom 12:2; Ef 2:3; 4:17-18 **1:16** 1:16 Lev 11:44-45; Met 5:48 **1:17** 1:17 Lom 2:11; Veve 2:23 **1:19** 1:19 Kel 20:28; Iblu 9:12-14 **1:20** 1:20 2 Tim 1:9-10; Ef 1:4

mɔ̀ndø-fakhán. Zo nonqó, 21 zo te mokho-te Mbumbukiam ndozo-unimanqatinat, ndego løvøte-te gekhandi꞉v neka iz kandambaqape vømbō-etoam. Yaq nakémbá, zo Mbumbukiam-te mbá qazonø-tazá, neka ndego ndōzō-ūnɪ̄mānqātɪ̄nāt.

22 Zo unimanqatin manqat o-mba qazoto-ndapem neka Mbumbukiam-qa bøi-te vozō-eqeieqei-ez, neka izu Klisten-te, poev eqeieqei nandøzøgo, yaq zo yaqyaq-a kuku matev, bèzø-vøovét. 23 Zo nqawá qazonø-qaním. Geté zo ndakin ambá av nqægo, ezoqam-qā kōuk qazøteqāz, ndigu tipakhaez. Geté zo Mbumbukiam-qá khandi manqát qazøteqáz. Yaq ndøgo kopømba mbaín, tønavøem. Geté oskia ndøgoát, miavmiav.

24 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,
“Ezoqa ewaqape andé gagayag me me꞉gó.
Nakhamas-té ginø-nasiním.
Até tiqá iz akhae matév-a, kopó.
Andé gagayag nanga me mé꞉qatáz, vønasinɪ̄m.
Unimanqatín. Gagayag gèpakhaín, neka nanga vɔ̄pomoz꞉n.
25 Geté Evezøza-qa manqat, oskia ndøgoát. Miavmiáv.”
Manqat nqánek, zo Manqat Mbomambaqape gi꞉zømesimam.

2

Khandin mbaqambaqa-qa yaq-te

1 Yaq nakémbá, zo manqa-zapazapa ate ndægo vɔ̀-ivøvém, khavozam matev neka Klisten matev ngusum-te sa toqotø-khaz neka ova matev neka ngenøgim manqat manqate matev. 2 Kopømba ande av nakhei nqonqon ndakinak ndi꞉gu, tete møqæ ndøzøya, zo ifin Mbumbukiam-qa Manqat yoge-té qabezø-vití. Yaq zo nqanek tete qanimav-qape tozologat, zo zófisám, khandi vozóndapēm. 3 Zo taqa mokhov qazøte-khamasem, zo mɔ̀zoqeivím, Evezøza-qa matev mbomambaqapé.

4 Zo Evezøza-té qandozáv, ndego khandin nandi, khoev puanam ezo-qam gisanqabem, gete Mbumbukiam geveataz. Teqa bøi-te ndøgo, nginik nandi, gigiap-qapé. 5 Até zó-a, zo andé khandin nandi me zøte꞉gó. Mbumbukiam, ekeza khoev, zó genewevét. Yaq ta khoev-te ndøgo, zo andé Mbumbukiam-gí iziz ezoqa ndaføya-ndaføya me zøtégoát, neka Mbumbukiam-te, Yesu Keliso-qa mokho-te, zoqa kha ande etoam matev me vøzøté-etoumemāt. Etoam matev av nqægo, Mbumbukiam, gèmbøe-khaneát.

6 Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,
“Nqáe! No Zayon manqei-te, nandi nózáv.
Nginik nandi, gigiap-qapé. No nøkezan nøveatáz.
Yaq gekha ezoqām ndego, nginik nandi te-unimanqatintat,
ndego mivi gégoák. Miavmiáv.”

7 Nginik nandi, gigiap-qapé zo-te, zo ndozo-unimanqatinat. Geté tiqa yaq-te ndigu, unimanqatinteav ndigu, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,
“Nandi-qapi ndigu, khoev puanam ezoqam gisanqabem,
ndigu mɔ̀ndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.”
8 Neka manqat nøme, āv qane-eín nqægo,

1:21 1:21 Zion 14:6; Lom 5:1-2 **1:22** 1:22 Zion 13:34; Lom 12:10 **1:24** 1:24-25 Isa 40:6-8 **2:1** 2:1 Ef 4:22; Zems 1:21 **2:3** 2:3 Psa 34:8 **2:5** 2:5 Ef 2:21-22; Veve 1:6 **2:6** 2:6 Isa 28:16; Ef 2:20 **2:7** 2:7 Psa 118:22 **2:8** 2:8 Isa 8:14

“Nandi nginik,
ezoqa ndǿkhaosumát, vǿ-oːatāt.”
Ezoqa ndígu tíkhaosumát, ndigu Mbumbukiam-qa manqat o-mba ndapeav ndigu. Mbumbukiam é-møndømbøe-pøovám, matev āv tabezømbe-fakhán.
9 Geté zo viní. Zo Mbumbukiam-qá bawán. Ndego zo ekezan ndøveatáz. Zo Kawa Kandambaqape-gí iziz ezoqám. Ndego zo ekezan nonqo meːkház. Zo tegi zógoát, neka ezoqa teqa matev mbomømboma-qa yaq-te vǿe-zømesimāt, ndego zo gezø-akha, zo bugukhokhof khøuwa bøivun-te qazoyagam, yaq teqa waev bæbæs-qape-te vozōfakhaz. 10 Ibugukhokhof, zo Mbumbukiam-gi ezoqam goneáv. Geté ndakin, zo tegí ezoqám. Ibugukhokhof, zo Mbumbukiam-qa tanakh matev ndapeáv. Geté ndakin, zo mòzondapém.

Ni andé Mbumbukiam-gi pingim-ák
11 Nøfuap mbomømboma! Zo nqanek manqei-qape-te, andé manqei vini-ak me zøte-yageáp. Yaq nakémbá, no nqazǿ-pouwe: Zo zøkeza kha, sa ndønqonqotǿvẽ, khatae-qa poev-te, ndøgo zoqa poev eqeieqei namba ndønøfeap. 12 Geté zo ezoqa mokho-te nandozo-yageap, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu, zo matev eqeieqeí qane-yageáp. Yaq ndigu zo manqa-zapa-us ndizæza, ndigu segé-matøvemém, zoqa matev eqeieqeí. Yaq até ndigú-a, tïabiti-unimanqatiním, yaq Mbumbukiam-qa iz vǿ-eqanēm, ta khøuwa-te ndøgo, tendowav.
13 Zo Evezøza-gi ezoqam ndozogo, zo megetapak-qá mokho-té qanuːgú. Oskiá ndøgo, kawa ezoqam kandambaqape ndego, 14 o gaman ezoqam ndigu, ndego gevevesam, ndigu yaq-fia nqosøgeap tizø-etoumat, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam, neka tiqa iziz tizø-eqatat, ndigu matev eqeieqei ndimatanam. 15 Zapa ndǿgo, Mbumbukiam-qa poev av nqǽgo: Zo matev eqeieqei mba tozogoat, yaq ndigu ezoqam, zoqa yaq-te khokho manqat ndimanqate, tiqa manqat géːkhoutáv. 16 Zo Mbumbukiam genqovotaz, zo ndømatàvǎp, av nqægo, “Ni nqovotønāt. Yaq matev soqøsoqa sizïgoāt.” Av taoká. Zo ndakin Mbumbukiam-gí pingim-ák. Yaq kopømba mbaín, matev sa tozo-matønumat, av zøkeza poev ndægo. 17 Zo ezoqa ewaqape gèzøvizáp, neka Klisten zøfuap-te kuku bezøgó, neka Mbumbukiam, møe-us mbovizáp, neka gaman kawa kandambaqape vozombó-vizupāt.

Nqosøgeap tizindapet, ni Keliso-qá matev zimbó-paevém
18 Zo sasae ezoqam, zo zøkeza megetapak-qá mokho-té qanuːgú. Gèzøvizáp. Ambá ti-mba ndïgu, ezoqa mbomømboma, zo matev eqeieqei ndizø-matanam, geté até ndigú-a, sasanqa ndigu. 19 Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa matev ndembopaev, yaq ta zapaya ndøgo, ngenøgim matev tendap, yaq ndego ta nqosøgeap ndøgo sa te-eqatat, Mbumbukiam khanakhanákh te-te. 20 Geté zo matev soqøsoqa tozogoat, yaq ta zapaya ndøgo, yaq-fia nqosøgeap tozondapem, yaq ge zô ndozo-matavap, Mbumbukiam kopømbâ, khanakhanâkh zo-te? Av taoká. Geté ndego zo-te, khanakhanakh ndǿgo tømbógoát, zo matev eqeieqei tozogoat, yaq ta zapaya ndøgo nqosøgeap tozo-upøgimat. 21 Zo Mbumbukiam ndǿgo

2:9 2:9 Deut 7:6; 14:2; Isa 9:2; Tait 2:14; Kel 26:18; Ef 5:8 **2:10** 2:10 Hos 2:23 **2:11** 2:11 Gal 5:17, 24 **2:12** 2:12 Met 5:16 **2:13** 2:13 Tait 3:1 **2:15** 2:15 1 Pita 3:16 **2:17** 2:17 Lom 12:10 **2:18** 2:18 Ef 6:5 **2:20** 2:20 1 Pita 3:14, 17 **2:21** 2:21 Met 16:24; Zion 13:15

tezømbe-akhá. Zapa ndógo, até Kelisó-a, zo nonqo, nqosøgeap ndøndáp. Ndego zo gè:zømás, zo tømbøe-paevem-a. 22 Ndego manqa-zapa goneáv, neka teqa tou-te meakha manqat fakhaneáv. 23 Ndigu gingenøitat, yaq ndego ngenøgim manqat qavøiwateáv, neka nqosøgeap gimbo-etøomem, yaq ndego utøve manqat einiáv. Geté ndego ekeza kha, Mbumbukiam-qá zenda-té genøvé. Zapa ndógo, ndego møndæ-otév, Mbumbukiam manqa ovøyam ezoqam eqeieqeí. 24 Niqa manqa-zapazapa, Keliso ekezan, tae mutui-té genøndáp, vø-evøzam. Ndego tenegoám ndógo: Ni manqa-zapazapa matanam-te, andé løvøte ezoqam me zí:goát, neka matev eqeieqei-té qabizi-yagé. Zo teqa nqamav mokho-té qazonø-eqeieqei-éz. 25 Zo bugukhokhof, andé sip me zøtegoám. Zò-eváz. Geté ndakin zøkeza sip keoge ezoqam-té qazonø-veséz, ndego zoqa yage, eqeieqei ndembo-keoge.

3

Yage eqeieqei-qa yaq-te, yaq anganeam-a, yaq sævam

1 Zo sakheis, zøkeza angana-qá mokho-té qanu:gú. Yaq zogi angana, ndigu Mbumbukiam-qa manqat unimanqatinteav ndigu, zoqa matev tiqeivat, yaq ndigu Keliso-té gindúqambúz, oskiá ndøgo, zo manqat manqatemav tozogoat. 2 Zapa ndógo, ndigu āv giníqeivát nqægo: Zoqa matev eqeieqeí neka zoqa yage vizap-ús. 3 Zo ambá av nqægo, zøkeza kha mumat mbā zotó-khakheinumāt, kopømba ande av izum toqote-løvønøvem o gigiap fia kandakanda neka ndabua eqeieqei voqó-uzām. 4 Geté zoqa bugug keoge eqeieqei, zoqá mokho-té qabetu:gú. Ta bugug keoge eqeieqei ndøgo, navupav ndøgo, nqánek: Zo matev aiyaiyav-té qanøgó. Sasanqa-te ndømatànām. Mbumbukiam, bugug keoge eqeieqei nqánek qambøe-khaneát. 5 Gèmbo-mataváp. Até ndigú-a, sakheis, bugukhokhof giyagam, ndigu Mbumbukiam-gi gigoam neka te-te vo:tabam, tiqa bugug keoge, āv tønegoám, neka ndigu ekeza angana-qa mokho-te vøugoam. 6 Sævam nømu, matev av nqægo gumatanam, Sælá. Ngunuk Eibleem-qa manqat, o-mba mo:ndapám, neka kawa vømbō-akhaemam. Zo tugí nakhei mbasí, zo matev eqeieqei tozo-matønumat neka utøve-qa yaq-te møe mbain vozógoāt.

7 Até zo anganá-ya, zo sakheis namba ndøzøte-yageap, zo matev eqeieqei zømatanám. Zapa ndógo, zo møzøte-zøtéz, sakheis-qa bazaføgakh andé mbaín, av angana-qa bazaføgakh ndægo. Zo gèzøvizáp. Até ndigú-a, zo namba khandi søzøtumú-ndapém, Mbumbukiam tezø-etoam. Soqaín ndøgo, zogi sakheis, matev soqøsoqa tozozø-matønumat, yaq ta matev mokho-te, zoqa guliguli matev, tøzømbø-khaz.

Matev eqeieqei matanam zapaya, viniv matev tøqa-fakhanumat

8 No ndakin, zo ezoqa ewaqapé suzumbu-manqaté. Zo ate ndøzøte:go, zo nqova kopo neka mbøni fokeam kopo bezømbegó. Zo Klisten bawan mokho-te, kuku bezøgó, yaqyaq-a, neka tanakh bezøgo. Neka zo zøkeza iz, ndø-eqàwāt.

9 Ezoqa matev soqøsoqa tezøgoat o ngenøgim manqat tezø-manqatat, yaq zo mboqavøìnām. Geté gèmbo-guligulimém. Mbumbukiam matev

2:22 2:22 Isa 53:9 **2:23** 2:23 Isa 53:7; 1 Pita 3:9 **2:24** 2:24 Lom 6:11; Isa 53:5-6 **2:25** 2:25 Ezek 34:5-6; Met 9:36; Zion 10:14; Iblu 13:20-21 **3:1** 3:1 Ef 5:22 **3:3** 3:3 1 Tim 2:9 **3:6** 3:6 Gen 18:12 **3:7** 3:7 Ef 5:25

eqeieqei bembo-matanám. Zapa ndógo, ndego zo nqánek gezømbe-akhá. Yaq ndego até zó-a, matev eqeieqei zómatanám. 10 Taqa yaq-te,
Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,
“Gekha ezoqām ndego,
yage khoui-qa tegoat neka khøuwa eqeieqei zømete-qa vógoāt,
teqa tou manqat soqøsoqa manqate, bè-iváv
neka khavozam manqat, bemanqàtė.
11 Ndego manqa-zapa zitá geabetewuá neka matev eqeieqei bēmatanam.
Ndego bazaføgakh be-asáz,
ezoqa nøme namba, sambi-té geabeyagé.
12 Zapa ndógo, ezoqa ndaføya-ndaføya, Evezøza bøi zømbové,
neka tiqa guligulim ndēzōyōgē.
Geté ndego zitá gene-wuøezá, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam.”
13 Gê, zo ezoqa ndóngenøzotat, zo bazaføgakh tozo-asazet, matev eqeieqei mba tozogoat? 14 Geté até ndøgó-a, zoqa matev eqeieqei matanam zapaya, ezoqa soqaqape-te ti-ab, nqosøgeap vozóndapēm, zo khanakhanakh mbá qanegó. Zo ezoqa møe zøgő, neka ndøfofògeāp. 15 Geté zoqa mbøni-te, Keliso mba mbovizáp, ndego zoge Evezøza. Gekha khøuwā ndøgo, ezoqa zoqa vintøzat matev-qa yaq-te Yesu-te, manqa qæf yoge-qa tigoat, yaq zo é-mozoto-khakheinamát. Zo sozozø-qavøiú. 16 Aiyaiyav-té qanøzø-ovøyám neka vizap-ús. Neka zoqa mbøni-te, matavap eqeieqei mba bezømbu:gú. Zo Keliso mokho-te, yage eqeieqei tozondapet, yaq ezoqam ndigu, zoqa yaq-te manqat soqøsoqa ndiman-qate neka ndingenøzoat, ndigu mivi ndóndapemát. 17 Mbumbukiam tømbopoe, qoqa matev eqeieqei zapaya, nqosøgeap toqondap, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndógo, manqa-zapa matanam zapaya, nqosøgeap toqondap.
18 Até Kelisó-a, nqosøgeap ndøndáp, vønanim. Kopo me:naním, niqa manqa-zapazapa vø-evøzam. Ngenek ezoqam eqeieqei-qape, nqanek matev, ni manqa-zapazapa-us ezoqam nonqo ndømatanám, neka zo Mbumbukiam-te, nakhoa vøzø-mboqoa. Khatae-te ndøgo, gèlaém. Geté Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, nqawa gèkhandí:v. 19 Yaq te mokho-te ndego, Keliso até nqová-ya, ndigu løvøte manqei-te, ande ndimbula mokho-te ndu:gu, manqat vømē-zømesim. 20 Ezoqa ndígu, Noa-qa khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat ndapeav qagoam. Mbum-bukiam mòndøzømbo-kewagám, Noa khagua-qape ge:khakheinumat. Geté ndigu teqa manqat gèsanqawém. Ta khøuwa-te ndøgo, ezo-qam khapémbá, ate gi:goam, eit mbá, khagua-qape mokho-te gi-oz, vøkhandi:z. Yaq ibøkha ndigu ngiæzoateáv. 21 Até zó-a, zo ibøkha iz qazondapem, ibøkhá qazøte-khandí:z. Ta matev ndøgo, ambá av nqægo, khavim sunguzam nonqō. Geté gekha ezoqām ndego, ibøkha iz tendap, ndego Mbumbukiam-te manqa mbusa, āv genévé nqægo:
Ndego Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei yage-qa ndøgó. Zo ndógo tøzøte-khandí:z, Yesu Keliso løvøte-te gendo-khandi:v. 22 Yaq ndego yan-té genøqavíg, Mbumbukiam-qa nakeamo zenda-te vømøqom, neka enzol ezoqam ate ndi:gu neka nqova megetapak neka nqova bazaføgakh-us ndezømbo-kawaevat.

3:10 3:10-12 Psa 34:12-16 **3:14** 3:14 Isa 8:12-13; Met 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:16** 3:16 1 Pita 2:12 **3:20** 3:20 Gen 6–7

4

Yage ndakinak, Yesu mokho-te

1 Keliso ekeza kha-te gepotonam, yaq até zó-a, zo āv tøne-matøvemém,
av ndego ge:matøvem. Potonam matev tøzøfakhan, sozó-eqatát. Zapa
ndǿgo, gekha ezoqām ndego, Keliso zapaya, kha-te tepotonam, ndego
manqa-zapa, zitá genewuá. 2 Ndego nqanek manqei-qape-te zua
teyagat, ndego ekeza kha-qa poev sekemba gembó-pavaták. Geté
Mbumbukiam-qá poev mba mbópavát.

3 Zo bugukhokhof, khøuwa kandambá, āv tøzøte-yagám, av ezoqa
ndi:gu, Mbumbukiam zøtezateav ndigu, ndezømbe-khaneat. Zo mambe
si zøwagám, neka kha-qa poev matev vozombō-pavam, neka lou loge
kandakanda-te, matev soqøsoqa vinivinimba vozōgoam, neka ibøkha
soqa izam si, vøzø̄wagam, neka tae khøuwiap o mbumbuk vizap matev
soqaqape si, vøzø̄wagam.

4 Yaq ndakin, zo ndigu ezoqam, nqova zozøndáf, zo ti-te qazøte-
qataz neka ti namba khokhombap vøzø̄-ivøvem, ndigu ande bøsik me,
manqa-zapa-te sa ndibusit. Yaq ndigu ta zapaya ndøgo, zo tiqa matev
qazo-ivøvem, ngenøgim manqat zømanqaté. 5 Geté yaq ndigu manqa
ovøyam ezoqam-qá megemege-té gemǿwán. Ndego khakheitáp. Ezoqa
ewaqape tiqa matev-qa yaq-te gezømbé-sinøzám, gekha ezoqām ndigu,
gipakhaetat o zua ngiyage.

6 Yaq nakémbá, Manqat Mbomambaqape até ndigú-a, ndakin gi-
pakhaez, vø̄yogem. Gipakhaez, ndigu manqa-zapa-qa yaq-fia, ekeza
kha-té ginømbo-yogém. Geté nqova-te, ndigu zua ndøkhandi:zát, ate av-té,
Mbumbukiam nde:khandi:vat.

Matev ndøgo, Mbumbukiam gini-etoam, tizi-matønumat, ni eqeieqei bizimbo-keogé

7 Gigiap ate nqægo, taqa vaev, avønín gemǿfakhán. Yaq nakémbá,
zo matavap loloakh bezøgó, neka zøkeza kha, gènøzøgím. Yaq matev-
qase, zoqa guligulim-te, gezømbǿ-khazák. 8 Matev kandambaqape
ndøgo, matev nøme ate ndægo qaløvuam, nqánek: Zo yaqyaq-a, kuku
bezøgó. Bèzø-vøovét. Zapa ndǿgo, kuku matev, manqa-zapazapa kopoáv
segégutáv.

9 Neka yaqyaq-a, khoev sège-manqaté. Bezømbo-qàsī́:v.

10 Zo ezoqa kopokopo ate ndøzøte:go, Mbumbukiam matev vinivin-
imba gezø-etoumat, tozo-matønumat, zo ezoqa nøme zozømbé-tøkeát. Av
tøzøtegoat ndægo, yaq zo ta matev-qa keoge ezoqam eqeieqei, zógoát,
Mbumbukiam gezø-etoumat. 11 Mbumbukiam ezoqam matev gembo-
etoam, manqat temanqatat, ndego nqanek manqat, Mbumbukiam-qá
Manqat bemanqaté. Ezoqa nøme, tøkeam matev ndegeawat, ndego ezoqa
bazaføgakh-us bezøtøkeé, ta bazaføgakh mokho-te ndøgo, Mbumbukiam
gembo-etoam. Yaq ndǿgo, ta matev mokho-te ate ndægo, Mbumbukiam-
qá iz be-eqawát, Yesu Keliso mokho-te. Teqa iz kandambá tantáv neka
bazaføgakh ate ndægo, teqá. Miavmiáv.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

Ta zapaya ndøgo toqote-potonam, Klisten ezoqam ndoqogo

4:1 4:1 Lom 6:2, 7 **4:3** 4:3 Ef 2:2-3 **4:5** 4:5 Kel 10:42 **4:7** 4:7 Lom 13:11-12 **4:8** 4:8 1 Pita 1:22 **4:9** 4:9 Iblu 13:2 **4:10** 4:10-11 Lom 12:6-8

12 Nøfuap mbomømboma! Zo matev føgakh-qape nqazo-qeivi, ndøgo
zoqa unimanqatin ndækhamasimit, zo nqova bezøndăf. Zo ndømatàvăp,
av nqægo, matev vini zøfakhān. 13 Geté zo khanakhanakh mba bezø-
asøtøvé. Zapa ndógo, zo āv tøzøte-potonumít, av Keliso ge:potonumat. Yaq
ta khøuwa-te ndøgo, teqa bazaføgakh neka iz akhae tøndovea, ndego tendo-
qavan, zo khanakhanakh nøme mba zømbø-asøtáv. 14 Zo khanakhanakh
mbá qanegó, zo ezoqa ta zapaya ndøgo tingenøzotat, zo Keliso-gi ezoqam
ndozogo. Zapa ndógo, nqanek matev, āv qane-unimanqatinát nqægo:
Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape, nandêgó zo-te, ndego Nqova
iz akhae-us neka bazaføgakh-us.
15 Geté zo mokho-te, ezoqa nqosøgeap tendap, ndøgo ta zapaya ndøgo
betègő, ndego ezoqa pakhapakha ndezø-khaneam o gigiap nde-aqonam
o ezoqam-qa matev-te, kesov ndesokhosam. 16 Geté gekha ezoqām
ndego, Klisten ezoqam tepotonumit, ndego mivi bègő. Geté ndego
Mbumbukiam-qá iz be-eqawát.
17 Khøuwa iz møndøndáp. Mbumbukiam-qa manqa ovøyam, avønín
géngáz. Tegi ezoqam-té qanøngáz. Mbumbukiam-qa manqa ovøyam ni-
te tøngaz, ni tegi ezoqam nqazigu, yaq gê, ti-te ndigu áv khanégoāt, ndigu
Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape o-mba ndapeav ndigu? Ti-
te ndigu unimé:-soqá. 18 Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,
“Ezoqam ndaføyamba-qape-te føgakh tøgoat, te:khandi:v, yaq gê, ndigu
ande gekham me zømbé-fakhān, ndigu Mbumbukiam ndisanqawe neka
manqa-zapazapa sa ndimatanam? Ti-te ndigu unimé:-soqá.”
19 Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndigu, ndipotonam, av Mbumbukiam-
qa poev ndægo, ndigu ekeza khatae, teqá zenda-te ndégo tiabenø-veém,
ndigu gekhakheinøvem. Ndego unimanqatin ezoqám. Ndego matev āv
genégó, av manqa mbusa ge:ve. Yaq ndigu ezoqam, matev eqeieqei
matanam-te até be-apét.

5

Guguna manqat, megetapak-te neka ezoqa ndakinak-te neka ezoqa ewaqape-te

1 No ndakin zo Klisten megetapak-té qatø-manqaté. Até nó-a, no Klisten
megeat ezoqám. Keliso nqosøgeap gepotom, no nøkeza bøí qateqeív, neka
até nó-a, nqæpōtōnām, Keliso zapaya. Neka até nó-a, matev qaniqani-
mav sizimú-ndapém, ta khøuwa-te ndøgo, Keliso-qa bazaføgakh neka iz
akhae tøndovea, ndego tendoqavan. Yaq nakémbá, no zo megetapak,
nqazø-pouwe: 2 Nandiv Klisten ezoqam, Mbumbukiam kopømba ande av
sip ndi:gu, zoqa zenda-te ge-ab, zo eqeieqei zøkeogé. Zo khanakhanakh-
us zøkeogé, ambá av nqægo, gezømbó-qasi:vāt. Zo nqanek sasae, moni-
qa mba mè:gő. Geté zo poev ùni bezømbegó, nqanek sasae-te. 3 Zo
ndigu ndøtokhònáz, Mbumbukiam zoqa zenda-te ge-ab. Geté zo matev
eqeieqei ndømatanám. Yaq nandiv, zo ande sip me ndozozømbe-keoge,
kopømbá, zoqa matev gembó-paevém. 4 Yaq ta khøuwa-te ndøgo, ndego
sip keoge ezoqam kandambaqape tendoveao, zo yaq-fia neka iz kan-
dakanda zó-upøgím. Ta yaq-fia ndøgo, gemó-lanqayák. Ndøgo miavmiáv.
5 Zó-a, ezoqa ndakinak, zo megetapak-qá mokho-té qanu:gú.

4:13 4:13 Kel 5:41; Zems 1:2; 1 Pita 1:6-7 **4:14** 4:14 1 Pita 2:20 **4:18** 4:18 Prov 11:31 **5:2** 5:2 Zion 21:15-17; Kel 20:28 **5:3** 5:3 2 Ko 1:24; Filip 3:17; Tait 2:7 **5:5** 5:5 Prov 3:34; Ef 5:21; Zems 4:6

Neka zo ezoqa ewaqape, yaqyaq-a me:khambùvăp. Zapa ndøgo,
Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,
“Ezoqa ndi:khambuvap,
Mbumbukiam gèsanqazá.
Geté ti-te ndigu, ekeza kha ndivoat,
ndego kuku mbogó.”
6 Yaq nakémbá. Zo me:khambùvăp. Mbumbukiam-qá zenda
bazaføgakh mokho-té qanu:gú. Yaq khøuwa eqeieqei tømøndap, ndego zo
ndø-eqazó.
7 Zoqa fofogeap ate nandægo, Mbumbukiam-qá zenda-té qanøveém.
Zapa ndøgo, ndego zo gèzø-keogé.
8 Gò:feazoát, neka gò:keogé. Zapa ndøgo, zoge qaqa ezoqam, ndego
nqova soqaqape, andé layon khobos-qape me me:-okhó, neka ndego
ezoqa ngiæzoat-qa ndøvawé. 9 Zoqa unimanqatin-te, bazaføgakh-us
ndøwaniáp, neka gèmbøe-khakhazám, ndego. Zo mòzøte-zøtéz, até Klisten
ezoqa nømé-a, nqanek manqei-qape-te ate nqægo, āv tini-potonumít,
av zo ndøzøte-potonumit. 10 Mbumbukiam, ndego kuku kandamba
ndømbogo, ndego zo gezø-akha, miavmiav Keliso Yesu namba teqa waev-
te tozoyagat, zo ndakin khøuwa elavøqasi-te ndozo-potonumit, ndego zo
ndòkhakheinøvém, vozó-eqeieqei-ēz, neka bazaføgakh vøzø-etoām. Yaq
zo føgøføgakh zówaniapát. Yaq zo ndòzoto-gevetømém, neka zó-o:azák.
11 Bazaføgakh ate ndægo, Mbumbukiam-qa ndógoát. Miavmiáv.
Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

Vaev manqat

12 No nqanek pepa khapelavøqase, Sailés namba niti-peaumavún. No
mòtenøtén, ngenek unimanqatin Klisten ezoqám. No zo nqanek pepa
mokho-te, andé gaga khaneam-qa nøzøgoám. Neka no zo āv qatezømás
nqægo: Ndøgo unimanqatín. Mbumbukiam kukú zo-te. Ta kuku matev-
te ndøgo, føgøføgakh até vøwaniáp.
13 Nginik Klisten bawan ezoqam, nqanek Bebilon taon mokho-te
ngiyage, Mbumbukiam zo namba sa gumu-veataz, khaiya mboma man-
qat ndøkhofotaváv, zo-te. Neka até Mák-a, ndego kopømba ande av noge yo
nde:go, khaiya mboma manqat ngēkhōfōtāvāv. 14 Tozo-møvabat, zenda
kaka vò-itiamát neka vøngenøndamat. Kuku matev-ús.
Sambi ndògoát, zo namba, ate ndøzøte:go, zo Keliso-qa mokho-te
ndozotu:gu.

5:6 5:6 Met 23:12; Luk 14:11; Zems 4:10 **5:7** 5:7 Met 6:25-30 **5:8** 5:8 1 Tes 5:6 **5:9** 5:9 Ef 4:27; 6:11-13; Zems 4:7 **5:12** 5:12 Kel 15:22, 37-40; 12:2, 25; 13:13 **5:13** 5:13 2 Tim 4:11; Kel 12:2

2 Pita
Pita-qa pepa qambo-menas

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pita gèmbo-menás, Klisten ezoqam ndígu tezø-peawám, ndigu manqei vinivinimba-te giyageapam.

Nqanek pepa mokho-te, Pita ndigu āv gezømbe-peawám nqægo: Ndigu yà beto-feazoát. Zapa ndøgo, khavozam nømendim ezoqam kopoáv, Klisten ezoqam tubam-qa zøgó. Nginik khavozam nømendim ezoqam, matev soqøsoqa, mbomømboma mbo-akhayám. Neka ndigu ezoqa, āv gini-zømesím nqægo: Yesu nqawa gendó-qavanák. Yaq Pita ndigu Klisten ezoqam, guguna manqat zøkhofotáv, av nqægo: Ndigu Yesu mokho-te, føgøføgakh bewaniáp neka unimanqatin manqat, bazaføgakh-us bēgeawat.

1 No Saemon Pitá, nqanek pepa nqæpeaomit. No Yesu Keliso-gé sasae ezoqám neka tegé u-aném. No zo-té qatø-peaomít, zo unimanqatin matev mbomambaqape kopo qazondapem, av ni qatindapem. Nqanek unimanqatin matev, nigi khandi etoam ezoqam neka Mbumbukiam Yesu Keliso-qa matev eqeieqei-qape mokho-té qazindapém.

2 No āv qate-guligulím nqægo: Zo Mbumbukiam neka Yesu, nigi Evezøza, qazøte-zøtez, zo kuku matev neka sambi matev nøme mba zømbó-khouwév.

Ni Mbumbukiam gevevendam, ni bazaføgakh bizi-asøzú, Klisten matev-te

3 Teqa bazaføgakh kandambaqape-qa mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-te qandowav, Yesu ni ate ndægo, yage nonqo neka Mbumbukiam-qa poev gone nonqo, sègenimbu-etoám. Zapa ndøgo, ni mĭzi:nøtén ndego, ni teqa iz kandambaqape neka matev eqeieqei-qa mokho-te gininduakha. 4 Neka ta mokho-te ndøgo, ndego ni manqa mbusa ni-aumám. Manqa mbusa qaniqanimáv neka kandakandá. Ndego tenegó ndøgo: Zo manqei-qape-qa ngi:wat matev-te zøté-khokhóz, ndøgo ezoqam-qa poev matev soqøsoqa-te ndøndo-fakhate neka ezoqa ndøngiæzoat. Neka zo matev, āv tabezømbe:gó, av ekeza matev ndægo.

5 Yaq nakémbá, zo bazaføgakh ndø-asøzú neka zoqa unimanqatin matev-te, matev eqeieqei matanam mo:veém. Yaq zoqa matev eqeieqei matanam-te, nøtenat eqeieqei mo:veém. 6 Neka nøtenat eqeieqei-te, kha nøzøgim matev eqeieqei mo:veém. Neka kha eqeieqei nøzøgim matev-te, føgøføgakh waniap matev mo:veém. Neka føgøføgakh waniap matev-te, Mbumbukiam-qa poev matev paev mo:veém. 7 Neka Mbumbukiam-qa poev matev paev-te, Klisten zøfuap-te kuku matev mo:veém. Neka Klisten zøfuap-te kuku matev-te, ezoqa ewaqape-te kuku matev mo:veém. 8 Zo nqanek matev vinivinimba oskia tozogoat, neka ndøgo zoqa mokho-te vókhouwevtēt, yaq zoqa zøtezat, nigi Evezøza Yesu Keliso-qa yaq-te, ambá av nqægo, khokhō segegō, geté mokho mbófakhán. 9 Geté gekha ezoqām ndego, nqanek matev vinivinimba goneav tøgoat, ndego mokho qeiviáv. Ndego andé bøi waev mbain ezoqám, neka ndego manqa mate

1:6 1:6 Gal 5:22-23

mɔ̀ndɔ̀mbɔe-navɔ̀ém, av nqægo, Mbumbukiam bugukhokhof manqa-zapazapa-te gesungutav.
10 Nɔ́fuap! Yaq nakémbá, zoqa Klisten matev-te, bazafɔ̀gakh nɔme mba mo:-asazét, ndɔ̀go Mbumbukiam gezɔ̀ndo-akha neka vɔ̄veataz. Zo nqanek matev vinivinimba tozogoat, av qazɔ̀mbe-manqatavun, zo unimanqatin-te, zó-o:azák. 11 Yaq Mbumbukiam zo mboqog zɔ̀mbó-mboqozó. Kandambá, tezɔ̀mbo-mboqozo. Yaq zo kopɔ̀mbaqapé, nigi Evezɔ̀za neka Khandi Etoam Ezoqam, Yesu Keliso, teqa megeat matev-te, zomɔ́-óz, ma miavmiav ndo:kawaevat.
12 Zo nqanek matev vinivinimba-qa yaq-te, mɔ̀zɔ̀te-zɔ̀téz, neka zo unimanqatin manqat-te, fɔ̀gɔ̀fɔ̀gakh zowaniáp, zo qazondapem. Geté no zo oskia nɔ̀zɔ̀-manqaté. Soqaín ndɔ̀go, manqa mate tɔ̀zɔ̀mbo-navɔ̀em. 13 No nqæmatavap, no zo matavap oskia tæzɔ̀-mboqogimat, no nqanek manqei-qape-te, ande palai khoev mokho-te nqatu:-yage, ndɔ̀go eqeieqeí. 14 No mɔ̀tenɔ̀tén, no nqanek palai khoev avɔ̀nín nɔ́-iváv, vɔ̀e-nanɪ̄m. Nigi Evezɔ̀za, Yesu Keliso, no āv tenɔ̀mbe-veáz. 15 Yaq nakémbá, no bazafɔ̀gakh no-asazét. No tæqavan, zo nqanek manqat oskia mbomataváp.

Ni Mbumbukiam-qa Manqat, fɔ̀gɔ̀fɔ̀gakh bizimbo-geawát

16 Ni zo qeizɔ̀-manqatam, nigi Evezɔ̀za Yesu Keliso bazafɔ̀gakh-us tendoqavan, ni ambá av nqǣgo, zo emanqa-emanqa nizɔ̀-gigimām, ndɔ̀go ezoqam-qa matavap-te qando-fakhatam. Av taoká. Ni teqa bazafɔ̀gakh-qape, nikeza bɔ́í qatiqeivím. 17 Ni mɔ̀igɔ̀ám, te namba, Mbumbukiam, nigi Tat, gembovizam neka iz kandambaqape vɔ̀mbɔ̄-etoam. Ta khɔ̀uwa-te ndɔ̀go, Mbumbukiam Eqeiwat-Qape-te, manqat āv qande-fakhán nqǽgo, “Ngenek nogé Yó. No poev kandambá te-te.” 18 Ni Yesu namba, ta olol-te qeitogoam, ma Mbumbukiam ge:goam, ni nqanek manqat, yan-te qandovis, nikeza geá qatiyogém.
19 Yaq nakémbá, ni Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat, nɔ̀me mba nito-unimanqatinát. Até zó-a, zo tiqa manqat, eqeieqei ndɔ̀yogé. Zapa ndɔ́go, tiqa manqat, bɔ̀ivun manqei-te, andé waev me me:khaév, atema vɔ̀mɔ́pavē, ta khɔ̀uwa-te ndɔ̀go, Keliso tendoqavan, neka zoqa mbɔ̀ni-te, ande pave ndukuam me vɔ̀zɔ̀mbé-sanqatāv. 20 Geté zo vɔ̀ezɔ̀téz. Gekha manqāt ndɔ̀go, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, teqa manqat mokho-te gipeaumam, ndigu ambá av nqǣgo, ekeza matavap-te mbā ginɔ́-peaumām. Av taoká. 21 Ta manqat ate ndægo, ambá av nqǣgo, tiqa poev-tē qando-fakhanām. Geté Mbumbukiam-gé Nqova Mbomambaqape ndɔ̀nɔ̀zɔ̀gimám, yaq ndigu ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat vɔ̀e-zɔ̀mesimam.

2

Khokho nɔ̀mendim ezoqam-qa yaq-te, ndigu ezoqa nɔ̀me ndingiæzoat

1 Ta khɔ̀uwa-te ndɔ̀go, Izlael bawan mokho-te, khavozam manqa vevezam ezoqam ndɔ̀goám. Yaq até zo mokho-té-a, khokho nɔ̀mendim ezoqam ndɔ́fakház, neka khonoam-te manqat vini vɔ́ndapāv. Geté manqat av nqægo, ezoqa géngiæzó. Nginik nɔ̀mendim ezoqam, até tigí Evezɔ̀zá-ya, gó:naumát, ndego genqovotaz. Geté ta mokho-te ndɔ̀go, ndigu ekeza kha géngiú. Nakhamas-té ginɔ́-soqoéz. 2 Ndigu mambe

1:14 1:14 2 Ko 5:1; Zion 21:18-19 **1:16** 1:16 Met 17:1-5 **1:17** 1:17 Met 17:5 **1:21** 1:21 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 **2:1** 2:1 Met 24:11; Zud 4

møqæ. Yaq ezoqa kopoáv, ekeza kha Klisten ezoqam ndi꞉vewe, tiqa matev mbópavát. Yaq ta zapaya ndøgo, ezoqa unimanqatin nakhoa géngenøitát. 3 Nginik khokho nømendim ezoqam, moni møqæ. Ndigu tiqa khavozam manqat mokho-te, ekeza matavap-te mba ndøndo-fakhate, zogi moni upøgim-qa ndógoát. Geté Mbumbukiam, nupøkhan mba, é-møndæpøoá. Ndego ti-te yaq-fia ndøtá. Ndego géqaqavaták. Geté géngiæzó.

4 Até enzol ezoqám-a, ndigu Mbumbukiam-qa manqat giqavotøvem, ndego ambá av nqægo, sègezøtāk. Geté ndego gøinam manqei-té genø-nqagevém. Yaq ndøgo auli sén gini-møpøsáp. Bøivun-té. Neka manqa ovøyam khøuwa-qa mo꞉keogé.

5 Até ndigu ezoqám-a, nupøkhan mba giyagam, ndigu Mbumbukiam gisanqawam, ndigu sa takeáv, av gi꞉yagam, geté ndego khøuwat-qape ndonqonqotáv, ti-te. Yaq ezoqa eit-mba ndøkhandí꞉z. Noa-za mba ndøkhandí꞉z, ndego ezoqa gezø-akha, Mbumbukiam-te tiqambuz neka matev eqeieqei-te vóyagāt.

6 Até Sodom neka Gomolá-ya, ta taon kandakanda menas, Mbum-bukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa-qa yaq-fia ndøtá, vōsonqotav, vōpakhak, ezoqam namba. Ndego tene-matanám ndógo: Ezoqa gé꞉zømás, gekha ezoqām ndigu, ndisanqawe, matev āv tøzømbé-fakhán. 7 Lot-za mba ndøkhandí꞉z. Zapa ndógo, ndego ezoqam eqeieqeí. Ndego mbøni mbonqosøgeapám, ndigu Mbumbukiam-qa manqat ginqagimam, neka mambe si vøzōwagam. 8 Ngenek ezoqam eqeieqei, khøuwa kopoav ti mokho-te geyagam, tiqa matev soqøsoqa vōqeivam-a, vō-ewagam, ndego andé enqoni me mbøevitám.

9 Nqanek matev vinivinimba, ni āv qani-nømendím nqægo: Mbum-bukiam ndego kopømbaqapé. Ezoqa ndaføya-ndaføya, ndipotonam, segé-khandí꞉z. Geté manqa-zapa-us ezoqam, ndego yaq-fia zøtaév. Ndego manqa ovøyam khøuwa kandambaqape nonqo zøgeawát. 10 Ezoqam ndigu, ekeza kha-qa poev soqøsoqa vinivinimba ndimbopaev neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndisanqawe, ndego yaq-fia nøme mba zømbótá.

Nginik khokho nømendim ezoqam, sapí neka ekeza kha mba ndø-eqawát. Ndigu até nqova iz kandakanda-té-a, møe mbaín, geté sègengenøzotatún. 11 Geté até enzol ezoqám-a, oskiá ndøgo, tiqa bazaføgakh, ndigu khokho nømendim ezoqam-qa bazaføgakh uni ndæløvui, ndigu nqova vinivinimba-qa iziz ngenøgimáv, Evezøza-qa bugug-te. 12 Nginik khokho nømendim ezoqam, andé søvakha gigiap me me꞉gó, søvakha gigiap ndigu, leg-te khøuwag nqazifeam, nqazi-zitøge. Ndigu mokho ndàpeáv. Ngenøgim manqat khokhó sege-manqatatún. Nginik ande søvakha gigiap khobokhobos me, gésoqoéz. 13 Ndigu ezoqa nøme, soqaqape-te ndi-abam, ndigu yaq-fia soqaqape āv tiníndapém. Khøuwa ate ndægo nqa-okho, ndigu lou loge si zøwág. Tiqa poev sa ndógo. Até ndøgó-a, zo namba lou gi꞉logatun, ndigu matev soqøsoqa neka khavozam manqat zø-okhoatún. Ndigu zoqa Klisten bawan mokho-te, andé khavim me me꞉gi꞉t.

14 Tiqa bøi, mambe møqæ sakheis-qa mba me꞉vawé. Tiqa manqa-zapazapa, sègezø-okhó. Neka ezoqa nøme ndigu, Klisten matev-te bazaføgakh mbain ndigu, ndigu manqa-zapa-te ituza-qa ndøgó. Tiqa

2:4 2:4 Zud 6 **2:5** 2:5 Gen 6–8; 2 Pita 3:6 **2:6** 2:6 Gen 19:24; Zud 7 **2:7** 2:7 Gen 19:1-16 **2:10** 2:10 Zud 7-8, 16 **2:11** 2:11 Zud 9 **2:12** 2:12 Zud 10

qovet matev, vaev mbaín. Mbumbukiam géngiæzó, ndigu. 15 Ndigu matev eqeieqei, mǫ̀ndǫ-ivǫvém, neka ande leg-te me vǫ̃e-ewaz. Ndigu Balam-qa me:qeivím, ndego Beol-ge yo. Até ndegó-a, manqa-zapa matanam mokho-te, moni qaqasam-qa mbogoám. 16 Geté Mbumbukiam gèmboponqóm, teqa manqa-zapa matanam zapaya. Tege donki, ezoqa manqat mbo-eín, ndego manqa vevezam ezoqam vǫ̃tokav. Zapa ndǫ́go, teqa matev mokho mbaín.

17 Nginik khokho nǫmendim ezoqam, andé kea kumbutap ibǫkha-yav me me:gó. Neka ndigu andé khaiya ozoz me me:gó, khamǫe tǫkhamba, ndoqo-matavap, qæ ndǫlanqā, getē qæ mbaĩn. Mbumbukiam manqei mǫ̀ndǫzǫmbo-mendeó. Ta manqei-qa bǫivun, kandamba tantáv. 18 Ndigu manqat kandakanda, sège-manqaté. Geté ndǫgo mokho mbaín. Ezoqa nǫme ndigu, ndakin mba gikhokhoz, manqa-zapa matanam-te, av ezoqa nǫme gi:goatun, ndigu nginik kha-qa poev soqǫsoqa-te neka mambe matev-té ginǫ-ituzá. 19 Nginik khokho nǫmendim ezoqam, ezoqa manqa mbusa āv gizǫmbe-aumatún nqǽgo: Tiqa nǫmendim manqat, génqovotáz. Geté ndigu ekezan, tokǫzát. Manqa-zapa ndǫnǫnǫsám. Yaq ndǫgo géngiæzó. Zapa ndǫ́go, gekha matēv ndǫgo, ezoqa ndǫnǫzǫiwat, ndǫgo génǫnǫtám.

20 Gekha ezoqām ndigu, nigi Evezǫza neka Khandi Etoam Ezoqam Yesu Keliso gi:zǫtez, neka manqei-qape matev vǫ̃-ivǫvem, ndǫgo ezoqa ndǫngiæzoat, yaq vaev nqawa manqa-zapa-te tivesez, vógutāz, yaq ti-te ndigu unimé:-soqá. Taqa soqain ndǫ̀mǫlǫvú, av bugukhokhof qægoam, ndigu unimanqatinteav qagoam. 21 Ndigu nakhoa eqeieqei amba zǫtezateav tǫgonin, ndǫgo ambá kopǫmbá ti-te. Geté ndakin ti-te ndigu, unimé:-soqá. Zapa ndǫ́go, nakhoa eqeieqei mǫ̀ndæzǫtéz. Geté zitá gini-wuǫém, neka Mbumbukiam-qa guguna manqat, ezoqa ndigu gi:zǫmesimam, vǫ̃-ivǫvem. 22 Tiqa matev até kopó, av manqat nǫme, nqazi-manqate. “Gaqo qometa tuqoza, nangó gunǫlogín,” neka “Bǫsik ibǫkha-te tukhakuam, nango mǫ̀ndǫ-vesezin, qoq-pakha-te vǫmǫ̃-khakuamin.”

3

Keliso nqawa tendoqavan

1 Nǫfuap mbomǫmboma! No ndakin zo-te pepa qatǫndo-peaumam, gènǫ-menás. Nqanek pepa menas mokho-te, no zo manqa matev eim-qa nǫzǫgoám. Zoqa matavap, ndafǫyamba-qape zǫ́goát, 2 neka zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat bezǫmbē-vesezu, av bugukhokhof gi:manqatam, neka guguna manqat ndǫgo, nigi Evezǫza neka Khandi Etoam Ezoqam, tegi u-anim mokho-te, gizǫ-etoam.

3 Bugukhokhof nqánek: Zo vǫ̀ezǫtéz. Vaev khǫuwa-te, ezoqa nǫme ndǫfakház. Ndigu ekeza poev matev soqǫsoqa mba mbópavát. Neka zo otǫota mé:zæbát. 4 Ndigu āv giní-manqatát nqǽgo, “Gê, ndego manqa mbusa geve, nqawa tendoqavan, gekham-tê gego? Nigi atanakha-za, gimbǫe-kewagam, mǫ̀ndǫmu-pakhaéz. Geté matev ate nqægo, manqei-qape-te nqago, sège-okhó. Yaq manqei-qape ande vǫ̃engaz-a, yaq ndakin, matev-qase enendateáv.” 5 Mbumbukiam manqei-qape neka yan, nupǫkhan mba, ekeza manqat ge:khakheinam, ndigu gèqavotám.

2:15 2:15 Num 22:7; Zud 11; Veve 2:14 **2:16** 2:16 Num 22:28-35 **2:17** 2:17 Zud 12-13 **2:20** 2:20 Met 12:45 **2:21** 2:21 Luk 12:47-48 **2:22** 2:22 Prov 26:11 **3:2** 3:2 Zud 17 **3:3** 3:3 1 Tim 4:1; Zud 18 **3:4** 3:4 Met 24:48 **3:5** 3:5 Gen 1:6-9

Neka ndigu unimanqatinteáv, av nqægo, manqei-qape ibøkha-tē qandofakhān; Mbumbukiam ibøkhā gene-khakheinām, 6 yaq atē ibøkhā genengiū, khøuwat-qape qafakhan. 7 Mbumbukiam yan neka manqeiqape, ndakin até ta manqat kopó genegeawát. Av tené-geatát, atema manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, gøinam vøengiū, neka ndigu vóngiæzō, ndigu ndisanqawe.

8 Nøfuap mbomømboma! Zo nqanek manqat bezømbo-nàvøēm: Evezøzaqa bøi-te, khøuwa kopo andé viav wan taosen me:gó, neka viav wan taosen, andé khøuwa kopo me:gó. 9 Evezøza ambá av nqægo, yakha mbovaēv, ekeza manqa mbusa-qa yaq-te, nqawa tendoqavan, av ezoqa nøme ndi:matavap. Geté ndego zo me:gó. Ndego poeveáv, ezoqa kopo tesoqoev. Geté ezoqa ewaqape, te-té giabenø-qambúz.

Mbumbukiam yan ndakinak neka manqei-qape ndakinak tekhakheinam

10 Geté Evezøza-qa Khøuwa, nakhamas-té qanógeáv. Andé aqonam ezoqám. Yaq yan sogó-navøém. Ndand tatas-qape-ús. Yaq gigiap vinivinimba, khaiya ova nqo:go, gøinám qané-lonqotám. Yaq manqeiqape neka gigiap ate nqægo, manqei-qape-te nqago, vónavøēm. 11 Zo qazøte-zøtez, Mbumbukiam gigiap ate nqægo, av nqægo tengiu, yaq ge zô ndozo-matavap, zo ndakin ande áv khazøté-yagāt? Zoqa yageap, ndaføyambá neka mbomambá sa begó, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, 12 zo nqanek Mbumbukiam-qa khøuwa ndøzømbøe-keoge. Av tøzøte-yagat, yaq ta khøuwa kopømbá, nakhamas-té qanófakhán, ta khøuwa ndøgo, yan tølonqotam, vónavøēm, neka gigiap ate ndægo, yan-te nqo:go, kopømba ande av ndavand ndi:gu, vó-menegīm. 13 Geté ni yan ndakinak neka manqei-qape ndakinak zimbøe-keogé, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve. Ta manqei-te ndøgo, matev eqeieqei mba ndøgoát.

Ni Keliso nqazimbøe-keoge, matev eqeieqei bizigú

14 Nøfuap mbomømboma! Yaq nakémbá, zo nqanek matev ndøzømbøekeoge, tøfakhanam, zo bazaføgakh ndø-asáz: Zo ndaføyambá segegó neka manqa-zapa-yáv segeyagé neka Mbumbukiam namba, sambi bezøgó. 15 Zøté-matøvemēm! Nigi Evezøza khøuwa ndeføløsumit, ndego tenegó ndøgo: Ezoqa khandi mé:ndapém. Nigi Klisten nøfu mbomambaqape, Pol, ndego Mbumbukiam matavap loloakh gembo-etoam, taqa yaqte, āv tezømbe-peawám. 16 Teqa pepa-te ate ndægo, Pol taqa yaq-te ge:peaumam, ndego manqat kopo me:peawám. Manqat nøme, ta pepate ndøgo, andé føgakhín. Yaq ezoqa nøme, ndigu Klisten matev-qa yaqte mokho ndapeav ndigu neka tiqa unimanqatin matev føgakh mbain ndøgo, ndigu teqa manqat nøme, mokho soqaín segembo-qambuanemín. Ndigu até Mbumbukiam-qa Manqat nøme-té-a, matev āv tinigoatún. Ndigu gésoqoéz, ta zapaya.

17 Geté zo, nøfuap mbomømboma, zo ndakin é-møzøtezøtéz. Yaq nakémbá, zo gò:feazoát. Soqaín ndøgo, ndigu ezoqam, ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat paeveav ndigu, zo soqain-te ti-itub, yaq zo ndakin bazaføgakh ndozo-waniap, vozó-o:āz. 18 Yesu Keliso, nigi Evezøza neka Khandi Etoam Ezoqam, ndego kuku kandambá, zo-te.

3:6 3:6 Gen 7:11; 2 Pita 2:5 **3:8** 3:8 Psa 90:4 **3:9** 3:9 Hab 2:3; 1 Tim 2:4 **3:10** 3:10 Luk 12:39; 1 Tes 5:2; Met 24:29, 35 **3:13** 3:13 Isa 65:17; 66:22; Veve 21:1, 27 **3:15** 3:15 Lom 2:4 **3:17** 3:17 Mak 13:33; 1 Ko 10:12

Yaq zo teqa kuku matev mokho-te neka zoqa zøtezat-te, teqa yaq-te, sà tøne-fisumít.
Teqa iz bèto-eqawát, ndakin nekā miavmiav.
Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

1 Zion
Zion-qa bugukhokhof pepa

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa Zion ndøpeawám, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv nøme gegoam. Ti-te ndígu tenø-peawám, Klisten ezoqam, Esia manqei-te giyageapam. Ta khøuwa-te ndøgo, Zion nqanek pepa gepeawam neka taqa zita-te, pepa menas nøme vøpeawam, ndego é-møndø-lawaqape-év. Nqanek pepa misika-te, ndego ekeza iz veeáv. Geté zøtezat ezoqam, āv giniqeivím nqægo: Ta pepa misika-qa peawam matev, até kopó, av peawam matev ndægo, Yesu-qa emanqat mokho-te ndøgo, Zion gepeawam. Ndøgo ni āv qani-nømendím nqægo: Ta manqat ate qægoam, Zion ndøpeawám. Neka ndego até Manqat Qandoveveám-a, vøpeawam.

Zion nqanek pepa misika gepeawam, ndego Efesus taon-té geyagám. Ta taon-te ndøgo, ndego Klisten bawan ezoqam-gé megeat ezoqa nøme ndøgoám. Manqat nøme, Zion Klisten ezoqam-te gepeawam, ponqom manqát. Geté ndego aiyaiyav manqat-us ndøpeawám. Zapa ndógo, ndego kuku kandambá ti-te, neka ndigu 'nogi nakheis' vøzø-akhaemam. Zion āv gene-ewág nqægo: Ezoqa nøme, khavozam manqat ndøvøndazát. Ndigu āv gini-manqatát nqægo: Yesu, Mbumbukiam-ge Yo, ndego ambá av nqægo, ùnime:-ezoqam-ēv. Neka manqat nøme gimanqatat, nqánek: Ezoqam-qa kha soqaqapé. Yaq ni bĭzi-sanqawé. Neka ezoqa ambá av nqægo, Yesū gin̆ī-khandĭ:z, geté mokho manqat qateqat betaqagó, yaq ndógo, toqoté-khandí:q. Geté Zion ndigu Klisten ezoqam, āv gezømbeovøyám nqægo: Manqat av nqægo, khavozam manqát neka ndøgo mokho mbaín.

Yesu Keliso, ndego Khandi Manqát

1 Ni zo manqat nqeizø-peaomit, ndøgo oskia ndøgoám, ibugukhokhof, atema ndakin. Ni møiyogém, neka nikeza bøí qati-kewagám. Ni møiqeivím, neka nikeza zendá qati-geagimám. Khandi Manqat nitimanqaté. 2 Nqanek Khandi, màndoveá. Ni møiqeivím neka ezoqamte, nĭ-unimanqatinát. Ni zo khandi miavmiav niti-zømesimít, ndøgo Eve namba qægoam, yaq ni-te vøfakhan. 3 Ni qeiqeivim neka vøiyogem, até zó-a, ni ndógo teizømbe-manqaté. Yaq zo ni namba zí:tøkuatát, neka ni Tat neka Yo namba, Yesu Keliso, bizĭ:-tøkuat. 4 Ni nqanek manqat tøti-peaomít ndógo: Ni ate nqazi:gu, khanakhanakh, tàbinimbi-tøtøvøyám.

Niqa matev, mbomambá sa begó

5 Manqat ndøgo, Yesu Keliso-te qeiyogem, neka zo nqati-zømesim, nqánek: Mbumbukiam, ndego wáev neka te mokho-te ndego, bøivunqase mbaín. 6 Yaq nakémbá, tizi-manqatat, av nqægo, te namba nqazi:yage, gete ni bøivun-te neka manqa-zapa-te zua zigū, ni zĭ:khavozám neka unimanqatin-te yageáv. 7 Geté ni waev-te tizi-okhoat, av ndego ekezan, waev-te nde:yage, yaq ni yaqyaq-a, sizimú-tøkuatát. Yaq Yesuqa kouk, ndego Mbumbukiam-ge Yo, niqa manqa-zapazapa ate ndægo, ginísungúz.

1:1 1:1 Zion 1:1 **1:2** 1:2 Zion 1:14 **1:4** 1:4 Zion 16:24 **1:5** 1:5 1 Tim 6:16; Zems 1:17 **1:6** 1:6 1 Zion 2:4

8 Tizi-manqatat, av nqægo, ni manqa-zapazapa mbaĩn, ni nikeza kha, zĩmbøe-khavozám neka unimanqatin manqat mbaín, ni mokho-te. 9 Geté niqa manqa-zapazapa Mbumbukiam-te tizi-vøndæmem, yaq ndego matev eqeieqei, av bugukhokhof ge:-ein, ndømatanám. Ndego niqa soqa matev, segembøé-navøém, neka manqa-zapazapa ate ndægo vønísungūz. 10 Tizi-manqatat, av nqægo, ni manqa-zapazapa gonemāv, ni Mbumbukiam, khavozam ezoqam zi:vewé neka ni mokho-te, teqa manqat mbaín.

2

Yesu nigĩ tøke ezoqám

1 Nogi nakheis! No zo nqanek manqat tæzømbe-peaomít ndógo: Zo andé manqa-zapazapa vøzøtégoāt. Geté ezoqa manqa-zapa tego, ni ezoqa nginĩgú. Ndego ni zapaya, Tat manqat mbomanqaté, ndĩnĩmbō-vĩgĩm. Ngenek ezoqam, Yesu Kelisó, ndego ezoqam ndaføyamba-qape. 2 Keliso niqa manqa-zapazapa, ekeza kha-té genøndáp, vō-evøzam. Geté niqá manqa-zapazapa mbá mbá, geté até manqei-qape ezoqam ate ndigu-qá manqa-zapazapá-ya.

Gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam ndi:zøtezat, ndigu teqá matev bembopáev

3 Av khazí:nøtēn, av nqægo, ni Mbumbukiam mĩzi:nøtēn? Av qazí:nøtén nqægo, ni teqa manqat o-mba tizimbøe-ndapat. 4 Ezoqa te-ein, av nqægo, "No Mbumbukiam møtenøtén," gete ndego Mbumbukiam-qa Manqat paveav tøgoat, ndego khavozam ezoqám neka te mokho-te, unimanqatin manqat mbaín. 5 Gekha ezoqām ndego, teqa manqat o-mba ndo:ndape, te mokho-te ndøugu, Mbumbukiam-qa kuku matev, møndømu-khouwév. Yaq ta mokho-te ndøgo, ni āv qazi:nøtén nqægo: Ni te mokho-té qazu:gú. 6 Ezoqa te-ein, av nqægo, "No Mbumbukiam-qā mokho-tē qatu:yagē," ndego āv teabete-yagé, av Yesu ge:yagam.

Kuku matev-qa yaq-te

7 Nøfuap mbomømboma! No ambá av nqægo, zo guguna manqat ndakinak nøzø-peaomīt. Av taoká. Nqanek guguna manqat, awenegé, ate av-té, zo oskia qazømbe-goam. Nqanek awenege guguna manqat, zo bugukhokhof mòzo-ewagám. Nupøkhán mbá. 8 Geté unimanqatín. No zo guguna manqat ndakinak nøzø-peaomít. Yesu mokho-te, neka até zo mokho-té-a, ni āv qazi:qeiví nqægo: Nqanek guguna manqat, unimanqatín. Zapa ndógo, bøivun ndakin, gènavøemtét neka unimanqatin waev ndøkháev.

9 Ezoqa te-ein, av nqægo, "No waev-tē qægō," gete ndego Klisten ezoqa nøme ndesanqawe, ndego bøivun-te zua ndøgó. 10 Geté ndego ezoqam, ndego Klisten ezoqa nøme-te kuku ndømbogo, ndego waev-té geyagé. Yaq ndego gébøiavák. 11 Geté ndego ezoqam, ndego Klisten ezoqa nøme ndesanqawe, ndego bøivun-té gegó neka bøivun-té ge-okhó. Ndego otevateáv, ande āv kenēma. Zapa ndógo, bøivun teqa bøi, møndøgutáv.

12 No zo-té qatø-peaomít, nakheis. Zapa ndógo, Yesu Keliso zapaya, Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, møndømbøe-navøém.

1:8 1:8-9 Psa 32:5; Prov 28:13 **2:1** 2:1 Iblu 7:25-26; 9:24 **2:2** 2:2 Zion 1:29; Kol 1:20; 1 Zion 4:10 **2:5** 2:5-6 Zion 14:21, 23 **2:7** 2:7 Zion 13:34; 2 Zion 5-6 **2:8** 2:8 Lom 13:12; Zion 1:9 **2:9** 2:9 1 Zion 4:20 **2:10** 2:10 Lom 14:13 **2:11** 2:11 Zion 12:35

13 Neka no zo evøndipakha angana-té qatø-peaomít. Zapa ndógo,
zo ndego mòzøte-zøtéz, ndego oskia gegoam, ande qandengaz, atema
ndakin*.
Neka no zo ezoqa ndakinak-té qatø-peaomít. Zapa ndógo, zo ndego
soqaqape, mòzo-tømbuinám.
14 No zo nakheis qazø-peawam, zapa ndógo: Zo Tat mòzøte-zøtéz.
Neka no zo evøndipakha angana qazø-peawam, zapa ndógo: Zo ndego
mòzøte-zøtéz, ndego oskia gegoam, ande qandengaz, atema ndakin.
Neka no zo ezoqa ndakinak qazø-peawam, zapa ndógo: Zo bazaføgakh-
ús. Mbumbukiam-qa Manqat, ndôugú, zo mokho-te. Neka zo ndego
soqaqape, mòzo-tømbuinám.

Manqei-qape matev neka gigiap manqei-qape-te nqago, poev binĭgú

15 Zo manqei-qape-te poev bezògő, neka matev ate ndægo, manqei-
qape-te nqago. Gekha ezoqām ndego, manqei-qape-te poev ndømbogo,
te mokho-te poev mbaín, Tat-te. 16 Zapa ndógo, manqei-qape-qa matev,
kopømba ande av kha-qa poev soqøsoqa, neka gekha gigiap o matev bøi
toqoteqeiv taqapoe, neka khambuvap matev qoqa gigiap-qa yaq-te, ta
matev ate ndægo, ambá av nqægo, Tat-tē qando-fakhatē. Geté ndøgo
manqei-qape-qá matév. 17 Nqanek manqei-qape, taqa poev soqøsoqa
namba, ndòmø-navøém. Geté ezoqam ndego, Mbumbukiam-qa poev
ndembopaev, ndego oskia ndógoát.

Keliso-gi qaqa ezoqam-qa yaq-te

18 Nogi nakheis. Khøuwa vaev avønín. Zo mòzoyogém, av nqægo,
Keliso-ge qaqa ezoqam ndøgeáv.† Geté até ndakín-a, Keliso-gi qaqa
ezoqam kandambá, mòndø-fakház. Yaq taqa yaq-te ndøgo, ni mĭzi:nøtén,
vaev khøuwa avønín. 19 Nginik ezoqam, ní namba zi:goám. Yaq ndigu
ni gènøuván. Ndigu nigí ezoqám mbá. Ndigu amba nigi ezoqam tigunin,
ndigu ambá oskia ndøgonín, ni namba. Geté ndigu ni mòndø-nøuván. Yaq
ta mokho-te ndøgo, ni mĭzi:nøtén, ndigu ezoqam ate ndi:gu, nigí ezoqám
mbá.
20 Geté zo viní. Zapa ndógo, Keliso, ndego ezoqam ndaføyamba-qape,
zo Nqova Mbomambaqape zø-etoám. Andé oil me zømbo-qóuz. Yaq ta
zapaya ndøgo, zo ate ndøzøte:go, unimanqatin manqat, mòzøte-zøtéz.
21 No nqanek pepa nqazø-peaomit, zapa ambá av nqægo, zo unimanqatin
manqat zòtezøtezāk. Geté zapa ndógo: Zo mòzøte-zøtéz. Neka zo mòzøte-
zøtéz, khavozam manqat ate ndægo, unimanqatin-te fakhanumáv.
22 Yaq gê, khavozam ezoqam, gekha ezoqâm? Ezoqam ndégo,
ndo:nawam, av nqægo, Yesu ndego Mesayā mbā. Ezoqam av nge:go,
ndego Keliso-gé qaqa ezoqám. Ndego Eve-qa yaq-te ndō:nāwām-a, Yo-qa
yaq-te ndō:nāwām. 23 Gekha ezoqām ndego, Yo-qa yaq-te ndo:nawam,
ndego até Eve ndøsanqawé. Geté ezoqa ndego, ezoqam-qa bøi-te Yo nde-
unimanqatinat, ndego até Evé-a, ndekhatĭwí.
24 Mbumbukiam-qa Manqat, zo qazoyogem, zo ande qazøte-
unimanqatinim, até vøgeawát. Zo oskia tozo-geatat, yaq zo Yo mokho-te

---

* **2:13** 2:13 Ndego oskia gegoam, ande qandengaz, atema ndakin, Keliso me:manqaté. **2:15** 2:15 Lom 8:7 **2:16** 2:16 Lom 13:14 **2:17** 2:17 Met 7:21 **2:18** 2:18 Met 24:5, 24; 2 Zion 7

† **2:18** 2:18 Keliso-ge qaqa ezoqam ndégo, Antikrais ndimbo-akhayam **2:19** 2:19 Kel 20:30 **2:20** 2:20 1 Ko 2:15; 2 Ko 1:21; 2 Zion 2 **2:22** 2:22 1 Zion 4:3; 2 Zion 7 **2:23** 2:23 Zion 5:23; 1 Zion 4:15; 5:1

neka Tat mokho-te, ate zóyagát. 25 Manqa mbusa, Yesu ginive, nqánek:
Khandi miavmiáv.
26 No nqanek manqat nqazø-manqate, zapa ndøgo: Ezoqa nandĭgú.
Ndigu zo tubam-qa ndøgó. 27 Geté Nqova Mbomambaqape, zo qa-
zondafem, ndego Keliso zo ande oil me gezømbo-qouz, ndego zo mokho-
té gunu:yagé. Yaq nakémbá, zo nømendim ezoqa nøme bezȍgő. Zapa
ndøgo, matev ate ndægo, ndégo tene-zømesím. Teqa nømendim matev,
unimanqatín. Khavozám mbá. Yaq nakémbá, Keliso-qa mokho-te, até
vøugú, ate av-té, Nqova Mbomambaqape ge:zømesimam.

Mbumbukiam-gi nakheis-qa matev, ande āv khané:gō

28 Unimanqatín, nogi nakheis. Zo Keliso-qa mokho-te, até vøugú. Yaq
ndego tendoveao, ni kha føgakh-mbá qazígoát, neka teqa megemege-te,
mivi mbaín, sizígoát, ta khøuwa-te ndøgo, tendoqavan. 29 Zo mȍzøte-
zøtéz, Mbumbukiam, ndego eqeieqei-qapé. Yaq zo vȍezøtéz, gekha
ezoqām ndego, matev eqeieqei ndematanam, ndego Mbumbukiam
mokho-té genøqán.

3

1 Zøtéqeivĭm? Tat, kuku khàpe mbøe-khouwév ni-te. Teqa kuku
matev mokho-te, Mbumbukiam ni ekeza nakheis mi:næná. Yaq
ndøgo unimanqatín. Ni uni tegé nakheis-ín. Geté manqei-qape ezo-
qam, ndigu zøtezateáv. Zapa ndøgo, ndigu Mbumbukiam mè:zøtezák.
2 Nøfuap mbomømboma! Ni ndakin mĭzi-Mbumbukiam-gí-nakheis-én.
Megemege-te ndo:go, ni ande āv khazígoāt, taqa yaq-te ndøgo, Mbum-
bukiam ni-te vevezupøteáv. Zuá. Geté ndøgo tizi:-nøtenát: Keliso
tendoveao, tendoqavan, yaq ni āv tizí:goát, av ekezan nde:go. Zapa
ndøgo, ni zí-ometám, ndego ande āv kenēgo. 3 Yaq nakémbá, gekha
ezoqām ndego, Keliso-te ndo:tawe, tendoqavan, ndego matev eqeieqei-
té geabeyagé, ate av-té, Keliso matev eqeieqei-te nde:yage.
4 Gekha ezoqām ndigu, manqa-zapa ndigu, ndigu Mbumbukiam-
qá khafeap ndømøkuiám. Zapa ndøgo, manqa-zapa matanam matev,
ndøgo Mbumbukiam-qá khafeap møkuiam matév. 5 Zo mȍzøte-zøtéz,
Yesu ndøgo tenegeavún: Ndego niqa manqa-zapazapa, géndáp. Neka
te mokho-te ndego, manqa-zapazapa mbaín. 6 Yaq nakémbá, gekha
ezoqām ndego, Yesu-qa mokho-te ndu:yage, ndego manqa-zapazapa
matanam-te, sekemba géyageák. Geté gekha ezoqām ndego, manqa-
zapa matanam-te sekemba ndeyage, ndego Keliso-qa yaq-te, mokho
ndapeáv neka mè:-otevák ndego.
7 Nogi nakheis. Zo ezoqa betùbăm. Ezoqa ndego matev eqeieqei
ndematanam, ndego ndaføyamba-qapé. Ate av-té, Keliso ndaføyamba-
qape nde:go. 8 Geté ezoqam ndego, manqa-zapa matanam-te sekemba
ndeyage, ndego nqova soqaqape-gé. Zapa ndøgo, ande qandengaz,
atema ndakin, ndego nqova soqaqape, manqa-zapazapa oskia
ndømatanám. Geté Mbumbukiam-ge Yo, ndøgo tenegeavún: Ndego
nqova soqaqape-qa matev, tèabete-ngiú. 9 Gekha ezoqām ndego,
Mbumbukiam mokho-te geqan, ndego manqa-zapa matanam-te
sekemba géyageák. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qá yage matev mu:gú, te
mokho-te. Yaq ndego kopømba mbaín, manqa-zapa matanam-te sa tema.

2:27 2:27 Zion 16:13 **2:29** 2:29 1 Zion 3:10 **3:1** 3:1 Zion 1:12-13; 16:3 **3:2** 3:2 2 Ko 3:18
3:5 3:5 Zion 1:29; 1 Pita 2:22-24; 1 Zion 2:2 **3:8** 3:8 Zion 8:44 **3:9** 3:9 1 Zion 5:18

Zapa ndøgo, ndego Mbumbukiam mokho-té genøqán. 10 Ezoqam ndigu, Mbumbukiam-gi nakheis ndigu, neka ezoqam ndigu, nqova soqaqape-gi nakheis ndigu, ni āv qazí:-matøvemém nqægo: Gekha ezoqām ndego, matev eqeieqei gonemav ndego, ndego Mbumbukiam-gé mbá; até ndegó-a, ndego Klisten ezoqa nøme-te kuku mbain ndego.

Ni kuku binigú, yaqyaq-a

11 Manqat ndøgo, ibugukhokhof mba qazoyogem, Keliso ande qazøte-unimanqatinim, nqánek: Ni kuku binigú, yaqyaq-a. 12 Ni kopømba ande av Kein nde:go, bizĭgŭ. Ndego nqova soqaqape-ge ndøgoám, neka ekeza eveqase pakhapakha vømbō-khana. Gekha zapâ, gelavao? Zapa ndógo, ekeza matev soqaín. Geté eveqase-qa matev, eqeieqeí. 13 Nófuap! Yaq nakémbá, zo nqova bezòndăf, manqei-qape ezoqam zo ndisanqaza. 14 Ni mĭzi:nøtén: Ni løvøte mĭzi-løvuím. Ni ndakin khandi-té qazigú. Zapa ndógo, ni Klisten nøfuap-te, kuku nigú. Geté gekha ezoqām ndego, kuku mbain ndego, ndego løvøte-te zua mu:gú. 15 Gekha ezoqām ndego, Klisten zifuap ndesanqaza, ndego ezoqa pakhapakha khaneam ezoqám. Neka zo mòzøte-zøtéz, ezoqa pakhapakha khaneam ezoqam, khandi miavmiav mbaín, te mokho-te.

16 Yesu ni nonqo, ekeza kha ndønqonqotáv. Ta mokho-te ndøgo, ni mĭzi:nøtén, kuku matev eqeieqei, av nqægo. Yaq até ní-a, nigi Klisten nøfuand tøke nonqo, nikeza kha bizî-nqonqotav. 17 Ezoqa gigiap kopoav tømbogoat, yaq ndego Klisten zifu te-omet, ndego gigiap-qa ndepotonam, yaq ndego te-te tøkemav tøgoat, gê, Mbumbukiam-qa kuku matev, te mokho-te tógo? Av taoká.

18 Nogi nakheis! Niqa kuku matev, ambá av nqægo, manqat mba begō. Geté ndøgo unimanqatin kuku matev begó. Matev matanám nambá. 19 Av tizigoat ndægo, yaq ni zí:nøtén, ni unimanqatin manqat-té qaziyagé. Yaq ni kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa bøi-te, kha føgakh-mbá qazí-waniapát. 20 Niqa mbøni, ni ezoqa soqøsoqa tænæmbat, yaq ni mĭzi:nøtén, Mbumbukiam niqa mbøni møndøløvú, neka ndego matev ate ndægo, møndæ-otév. Yaq nakémbá, ni mbøni vaev mbaín.

21 Nøfuap mbomømboma! Niqa mbøni, ni ezoqa soqøsoqa nænaeav tøgoat, yaq ni Mbumbukiam-qa megemege-te, kopømbaqapé, kha føgakh-mbá qazígoát. 22 Yaq gekhām ndøgo, ni Mbumbukiam tizimbo-vi:mat, ndego segení-etoumát. Zapa ndógo, ni teqa manqat, o-mba zimbøe-ndapé neka matev ndógo tizi-matanám, ndego ndømbopoev. 23 Teqa manqat, ni gini-løvua, nqánek: Ni tege Yo, Yesu Keliso, yà bizi-unimanqatinát, neka yaqyaq-a, kuku binigú, ate av-té, ibugukhokhof manqat ginimbi-løvua. 24 Ezoqa ndego Mbumbukiam-qa Manqat o-mba ndembøe-ndape, av ni manqat ginimbi-løvua, ndego Mbumbukiam-qá mokho-té gunu:gú, neka Mbumbukiam, teqá mokho-té gunu:gú. Mbumbukiam ni mokho-te ngu:gu, ni ndógo tizi:nøtén, ndego ni tege Nqova gini-etoam.

4

Áv khazí:nøtēn, nqova ndego, Mbumbukiam-gē?

3:11 3:11 Zion 13:34 **3:12** 3:12 Gen 4:8 **3:13** 3:13 Zion 5:18-19 **3:14** 3:14 Zion 5:24 **3:15** 3:15 Veve 21:8 **3:16** 3:16 Zion 13:1; Gal 1:4 **3:17** 3:17 Deut 15:7 **3:18** 3:18 Zems 2:15-16 **3:21** 3:21 Iblu 4:16 **3:23** 3:23 Zion 6:29; 13:34 **3:24** 3:24 1 Zion 4:13

1 Nøfuap mbomømboma! Zo ezoqa ewaqape ndø-unimanqatìnā̋t, ndigu ndimanqate, av nqægo, tiqa manqat Mbumbukiam-gē Nqova Mbomambaqape-tē qando-fakhatē. Geté zo ndigu nqova, gè꞉khamasím. Yaq zo tøzøté-zøtéz ndǿgo, ndego nqova, Mbumbukiam-tē gepøtendēwav-a. Zapa ndǿgo, khavozam Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam kopoáv, nqanek manqei-qape-te gipanqanim. 2 Zo Mbumbukiam-ge Nqova, āv qazøté-matøvemém nqægo: Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-qa bøi-te nde-unimanqatinat, av nqægo, Yesu Keliso ndego manqei-qape-te gegeavun, vō-ezoqam-ev, nqova ndego, ndembogo, Mbumbukiam-té gendowáv. 3 Geté gekha ezoqām ndego, Yesu-qa yaq-te ndo꞉nawam, ndego Mbumbukiam-ge Nqova mbaín. Geté ngenek nqova, Keliso-gé qaqa ezoqam-gé nqová. Zo mòzoyogém, tege nqova soqaqape, ndøndowáv. Yaq ndakin mǿndø-geavún, nqanek manqei-qape-te.

4 Geté zo, nogi nakheis, zo Mbumbukiam-gí. Neka zo ndigu khavozam ezoqam, mòzo-tømbuzú. Zapa ndǿgo, nqova ndego, zo mokho-te nandu꞉gu, teqa bazaføgakh mǿndø-løvuám, ndego manqei-qape-ge nqova-qa bazaføgakh. 5 Nginik khavozam ezoqam, manqei-qape-gí. Ndigu manqei-qape manqat mba me꞉manqaté. Yaq manqei-qape ezoqam, tiqa manqat, gèyogé. 6 Geté ni Mbumbukiam-gí. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam nde꞉-otevat, ndego niqa manqat ndeyôgé. Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-gē mbā, ndego niqa manqat yogeapáv. Yaq ni ndǿgo, tizí꞉nøtén, gekha nqovā ndego, unimanqatin manqat ndemanqate, neka gekha nqovā ndego, khavozam manqat ndēmānqātē.

Kuku matev, Mbumbukiam-té qando-okhó

7 Nøfuap mbomømboma. Ni kuku binigú, yaqyaq-a. Zapa ndǿgo, kuku matev, Mbumbukiam-té qando-okhó. Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego Mbumbukiam mokho-té genøqán, neka ndego Mbumbukiam mǿndæ-otév. 8 Ezoqa ndego kuku mbain ndego, ndego Mbumbukiam otevateáv. Zapa ndǿgo, Mbumbukiam, ndego kukú. 9 Mbumbukiam teqa kuku matev ni-te, āv gininømánd nqægo: Ndego tege Yo kopo ndokhofotáv, nqanek manqei-qape-te, yaq ni te mokho-te khandi miavmiav tabizî꞉-ndapem-a. 10 Matev ambá av nqægo, ni Mbumbukiam-te kuku nigoām. Geté kuku, Mbumbukiam mbogoám, ni-te, neka tege Yo kopo niqa manqa-zapazapa evøzam nonqo vøndō-khofotav. Unimanqatin kuku matev nqánek.

11 Nøfuap mbomømboma! Mbumbukiam ni-te kuku av qambøegoam, yaq até ní-a, ni kuku binigú, yaqyaq-a. 12 Ezoqa kopo, Mbumbukiam ometeáv. Geté ni kuku tønigoat, yaqyaq-a, yaq Mbumbukiam ni mokho-té gunu꞉gú neka teqa kuku matev, sasae mǿndømukhóu, ni-te.

13 Áv khazí꞉nøtēn, av nqægo, ni Mbumbukiam-qā mokho-tē qazu꞉gū, neka ndego niqā mokho-tē gunu꞉gū? Ni ndǿgo tizí꞉nøtén: Ndego ni ekeza Nqova ni-etoám. 14 Neka ni āv qatiqeivím nqægo neka ezoqa āv qatizømesím nqægo: Mbumbukiam ekeza Yo kopo, manqei-qape ezoqam-qa khandi꞉zat nonqo ndokhofotáv. 15 Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te nde-unimanqatinat, av nqægo, “Yesu ndego Mbumbukiam-gē Yō,”

4:1 4:1 Met 7:15; 1 Zion 2:18; 2 Zion 7; 1 Tes 5:21 **4:2** 4:2 1 Ko 12:3 **4:3** 4:3 1 Zion 2:18 **4:4** 4:4 Met 12:29; 1 Zion 5:4-5 **4:5** 4:5-6 Zion 8:47; 15:19 **4:9** 4:9 Zion 3:16 **4:10** 4:10 Lom 5:8-10; 1 Zion 2:2 **4:12** 4:12 Zion 1:18 **4:13** 4:13 2 Ko 1:22; 1 Zion 3:24

Mbumbukiam ndû꞉gú, te mokho-te, neka ndego ezoqam, Mbumbukiam-qa mokho-te ndû꞉gú. 16 Neka nøme nqánek: Ni mĭzi꞉nøtén neka mĭzi-unimanqatiním. Mbumbukiam, kukú ni-te.

Mbumbukiam, ndego kukú. Gekha ezoqām ndego, kuku matev-te ndeyage, ndego Mbumbukiam-qá mokho-té gunu꞉yagé neka Mbumbukiam teqá mokho-té gunu꞉yagé. 17 Av tizi꞉yagat, yaq Mbumbukiam-qa kuku matev, sasae møndømukhóu ni-te. Yaq ni manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, kha føgakh-mbá sizígoát. Møe mbaín. Zapa ndógo, ni nqanek manqei-qape-te, āv qazi꞉yagé, av Keliso ge꞉yagam. 18 Kuku matev mokho-te, møe mbaín. Geté kuku matev ndøgo, qamukhouwevin, ndøgo møe matev, gèngeatumatún. Zapa ndógo, møe matev ndøgo, yaq-fia ndape-qá yaq-té qanegó. Gekha ezoqām ndego, yaq-fia ndape-qa yaq-te møe sekemba ndego, te mokho-te, Mbumbukiam-qa kuku matev, sasae khouiáv.

19 Ni kuku nqanigu, zapa ndógo. Bugukhokhof kuku, Mbumbukiam ndøgó, ni-te. 20 Gekha ezoqām ndego, te-ein, av nqægo, “No kukū Mbumbukiam-te”, getē ndego Klisten zifu gesanqâwē, ndego khavozam ezoqám. Zapa ndógo, ndego Klisten zifu-te kuku mbain tegoat, ndego bøi nde-omete, yaq gê, ndego Mbumbukiam-te, kuku áv khambøégoāt, ndego ometupav ndøgo? 21 Keliso ni manqat, āv ginimbi-løvuá nqægo: Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-te kuku ndømbogo, ndego até Klisten zifu-té-a, kuku bembogó.

5

Manqei-qape-qa matev soqøsoqa, āv khazí꞉-tømbuatāt

1 Gekha ezoqām ndego, nde-unimanqatinat, av nqægo, Yesu ndego Mesayā, ndego Mbumbukiam mokho-té genøqán. Neka gekha ezoqām ndego, eve-te kuku ndømbogo, ndego até nakheis-té-a, kuku mbogó. 2 Av khazí꞉nøtēn, av nqægo, ni Mbumbukiam-gi nakheis-te, kuku nqanígū? Ni ndógo tizí꞉nøtén, ni Mbumbukiam-te kuku tønigoat neka teqa manqat o-mba tizimbøe-ndapat. 3 Ni Mbumbukiam-te kuku tønigoat, yaq ni teqa manqat o-mba zimbøé-ndapát. Teqa manqat, føgakh mbaín, ni-te. 4 Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam mokho-te geqan, ndego manqei-qape-qa matev soqøsoqa gétømbuatát. Matev ndøgo, manqei-qape-qa matev soqøsoqa ndøtømbuat, niqá unimanqatin matév. 5 Gekha ezoqâm ndego, manqei-qape-qa matev soqøsoqa tetømbuatat? Ezoqam sate ndégo, nde-unimanqatinat, av nqægo, Yesu ndego Mbumbukiam-gē Yō.

Mbumbukiam-qa unimanqatin manqat, ekeza Yo-qa yaq-te

6 Yesu Keliso nqanek manqei-qape-te gegeavun, ndego ibøkha iz ndøndáp neka teqa kouk vōwa. Ndego ambá av nqægo, ibøkha iz mba ndøndāp. Geté ndego até kouk mbowá. Nqanek manqat, Mbumbukiam-gé Nqova ndø-unimanqatinát. Neka ngenek Mbumbukiam-ge Nqova, unimanqatin ezoqám. 7 Matev misiká, ni-te Yesu-qa yaq-te, nqa-unimanqatinat. 8 Mbumbukiam-gé Nqová neka ibøkhá neka kōuk. Yaq manqat ndøgo, nqanek matev misika nqa-unimanqatinat, kopó.

9 Ezoqa matev bøi gi꞉qeivimin, ni tiqa manqat, zĭ-unimanqatinimín. Geté manqat ndøgo, Mbumbukiam ndemanqate, møndø-løvuám,

4:21 4:21 Mak 12:29-31 **5:1** 5:1 1 Zion 4:15 **5:3** 5:3 Zion 14:15, 23-24 **5:6** 5:6 Zion 1:29-34 **5:8** 5:8 Zion 15:26 **5:9** 5:9 Zion 5:32-37

ezoqam-qa manqat. Zapa ndøgo, ndego manqat, ekeza Yo-qá yaq-té gene-manqaté. 10 Ezoqam ndego, Mbumbukiam-ge Yo nde-unimanqatinat, ndego ekeza mokho-te, mǿndæ-otév, manqat ndøgo, Mbumbukiam ni-te nde-unimanqatinat, unimanqatín. Geté ezoqa ndego, Mbumbukiam-qa Manqat unimanqatinteav ndøgo, ndego Mbumbukiam khavozam ezoqam me꞉vewé. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam-qa Manqat unimanqatinimáv, ndego tege Yo-qa yaq-te nde꞉manqate. 11 Manqat ndøgo, Mbumbukiam ni-te nde-unimanqatinat, nqánek: Ndego ni khandi miavmiav ni-etoám. Neka nqanek khandi, ekeza Yo-qá mokho-té qanu꞉gú. 12 Ezoqam ndego, Mbumbukiam-ge Yo ndembogo, ndego khandi miavmiav mbogó. Neka ezoqam ndego, Mbumbukiam-ge Yo mbain ndego, ndego khandi miavmiav, mbaín.

Khandi miavmiav-qa yaq-te

13 No nqanek manqat tæzømbe-peawám ndógo: Zo ezoqam, zo Mbumbukiam-ge Yo ndozo-unimanqatinat, zo vǿezøtéz, av nqægo, zo khandi miavmiav, ndøzôgó. 14 Ni mǐzi꞉nøtén, ni Mbumbukiam tizimbo-vi꞉mat, av ekeza poev ndægo, ndego niqa viam manqat, ndǿ-ewagát. Yaq nakémbá, ni møe mbaín, sizígoát, Mbumbukiam-te tizi-akhaemat. 15 Ni tizi꞉nøten, av nqægo, ndego niqa viam manqat ndǿ-ewagāt, yaq ni sizí꞉nøtén, ni ndǐzi-ndapém ndøgo, ni tizimbøe-vi꞉mat.

16 Ezoqa Klisten zifu te-omet, ndego manqa-zapa tego, manqa-zapa av nqægo, ndøgo ezoqa løvøte-te ituiav ndøgo, yaq ndego yà bembo-guligulím. Yaq Mbumbukiam ndego khandi mbó-etoám, av ndego manqa-zapa goneav qagoam, ndøgo løvøte-te ndø-itui.* Geté unimanqatín. Manqa-zapa nøme, nqâgó. Ndøgo ezoqa løvøte-té qanø-ituí. Taqa yaq-te, no manqatemáv, av nqægo, gè꞉guligulǐm. 17 Matev soqøsoqa ate ndægo, manqa-zapá. Geté manqa-zapa nøme, ezoqa løvøte-te, gé-ituiák.

18 Ni mǐzi꞉nøtén, gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam mokho-te geqan, ndego manqa-zapa matanam-te sekemba géyageák. Zapa ndógo, Mbumbukiam-ge Yo, ndego ekezan, Mbumbukiam mokho-te geqan, ndembøe-khakhâzám. Yaq nqova soqaqape, ndego ezoqam, kha gembó-khanazák.

19 Ni mǐzi꞉nøtén, ni Mbumbukiam-gí, neka manqei-qape ate nqægo, ezoqa soqaqape-qá bazaføgakh mokho-té qanu꞉gú.

20 Neka ni mǐzi꞉nøtén, Mbumbukiam-ge Yo mǿndø-geavún, neka nøtenat vønī-etoam, ni unimanqatin Mbumbukiam bizǐ꞉nøten. Ni ndego unimanqatin Mbumbukiam-qá mokho-té qazu꞉gú. Zapa ndógo, ni tege Yo Yesu Keliso-qá mokho-té qazu꞉gú. Ngenek unimanqatin Mbum-bukiám, neka ndego khandi miavmiav zapá.

21 Nogi nakheis! Zo khape mbumbuk, zitá qane-wuøezá.

5:10 5:10 Zion 5:36-40; Gal 4:6 **5:12** 5:12 Zion 3:36 **5:13** 5:13 Zion 20:31 **5:14** 5:14 Zion 14:13-14; 1 Zion 3:21-22 **5:16** 5:16 Met 12:31 * **5:16** 5:16 Manqa-zapa, ezoqa løvøte-te ndø-ituza, ndøgo tøne-manqaté, ta zapaya ndøgo, ezoqa nqova-te tenanim. **5:18** 5:18 1 Zion 3:9

2 Zion
Zion-qa pepa qambo-menas

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, gè-menás, Zion gepeawam. Ndego nqanek pepa andé sævam-té genø-peawám, tugi nakheis namba. Geté zøtezat ezoqam kopoav, āv gini-mataváp nqægo: Ndøgo yaya etæ manqát. Ndego nqanek pepa, Klisten bawan ezoqam-té abe-peawám, ezoqa ewaqape namba, ti mokho-te ndu:gu.

Nqanek pepa-te, Zion Klisten ezoqam nqawa, āv gezømbe-eín nqægo: Ndigu kuku yà bezøgó, yaqyaq-a, neka khavozam nømendim manqat-qa yaq-te, yà beto-feazoát.

1 No megeat ezoqám, nqanek pepa nqæpeaomit. No tu-te ndúgu tøtø-peaomít, sævam, Mbumbukiam guveatav, tugi nakheis namba. No kuku kandambá, zo-te. Geté no mbá mbá. Até ndigu ezoqa nømé-a, ndigu uni-manqatin manqat ndi:zøtezat, ndigu kuku kandambá, zo-te. 2 No zo-te, kuku kandambaqape, tønømbegó ndøgo: Zapa ndøgo, ni Mbumbukiam-qá unimanqatin manqat nimbu:gú. Yaq ndøgo ni mokho-te miavmiav mú:goát.

3 Mbumbukiam, Tat, neka Yesu Keliso, Tat-ge Yo, tiqa kuku matev neka tanakh matev neka sambi matev, ndøgoát, ni namba. Yaq ni unimanqatin manqat-te neka kuku matev-té qazíyagát.

4 No khanakhanakh kandambá qændap, zogi nakheis nøme qæzømet, ndigu Mbumbukiam-qa unimanqatin manqat-te ndi-okho, av Tat manqa ginimbi-løvua. 5 Yaq ndakin, no qo sævam, nangó qataqá-eín: Ni yaqyaq-a, kuku binigú. Nqanek manqat, guguna manqat ndakinák mbá. Awenegé. Ate av-té, ni oskia qazi:-ewagam, ibugukhokhof, atema ndakin. 6 Kuku matev eqeieqei nqánek: Ni āv tabizi:-yagé, av Mbumbukiam, ni manqa ginimbi-løvua. Teqa guguna manqat, av ibugukhokhof qazøte-ewagam, nqánek: Zo kuku matev-té qayagé.

7 Khavozam nømendim ezoqam kopoáv, nqanek manqei-qape-te gipan-qanim. Nginik ezoqam gò:nawám, av nqægo, Yesu Keliso ge-ezoqam-ev. Gekha ezoqām ndego, av nde:manqate, ndego khavozam ezoqám neka ndego Keliso-gé qaqa ezoqám. 8 Zo gò:feazoát. Soqaín ndøgo, zo ndapeav tøgoat, ndøgo ni sasae-qape nqazimbogo. Geté zo yaq-fia ate ndægo, vømøndapém. 9 Gekha ezoqām ndego, Keliso-qa nømendim matev teløvu neka sekemba paeveav vøgoāt, te mokho-te Mbumbukiam mbaín. Geté ezoqam ndego, Yesu Keliso-qa nømendim matev tegeatat, ndego Eve nekā Yo, ndømbøigoát. 10 Ezoqa zo-te tendowav, ndego nømendim matev vini tendapav, zo ndego zoqa khoev-te ndøkhatòwɛ̃m, neka nøfu manqat mbomanqàtɛ̃. 11 Gekha ezoqām ndego, ezoqam av ngenek nge:go, nøfu manqat tembo-ein, ndego ngenek ezoqam, manqa-zapa matanam-te gembótøké.

12 No manqat nøme kandambá, zo-te manqa manqate-qa nqægo. Geté no poeveáv, pepa-te tøtøndo-peawam. Zapa ndøgo, no tototaná ndøgo: No notøndónáv, zo namba manqat vizí-einɪ̃m. Yaq niqa khanakhanakh, tàbinimbi-tøvá.

1:4 4 3 Zion 3 **1:5** 5 1 Zion 2:7 **1:7** 7 1 Zion 4:1-3

13 Qogu ana*, Mbumbukiam guveatav, tugi nakheis, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, qo-te.

* **1:13** 1:13 Até nqanék-a, yaya etæ manqát. Klisten bawan ezoqa nøme me꞉manqaté.

3 Zion
Zion-qa pepa qambo-misika

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, gè-misiká, Zion gepeawam. Gaius-té genø-peawám. Ngenek Gaius, Klisten megeat ezoqám. Teqa Klisten keoge matev, qanimáv. Yaq Zion khanakhanákh, taqa yaq-te. Geté ta Klisten bawan ezoqam mokho-te, megeat ezoqam nøme, mòndu꞉goám. Teqa matev soqaín. Iz nqambógo: Diotlefés.

Gigiap kandambaqape, nqanek pepa mokho-te, nqánek: Klisten megetapak tizi-vevesam, ndigu manqa-zapa-te ndiyage, yaq até Klisten bawán-a, vømøsoqā. Yaq nakémbá, ni Klisten megetapak tabizivevesám ndigu, tiqa poev kandambaqape, Mbumbukiam-te mba ndøgo neka matev eqeieqei-te ndiyage. Yaq kopømbaqapé, tizizø-paev.

1 No megeat ezoqám, nqanek pepa nqæpeaomit. No nqanek pepa, noge nøfu Gaius-té qatø-peaomít. No kuku kandambá, qo-te.

2 Nøfu mbomambaqape! Noqa poev nqánek: Qo kopømba ndøyagé, enqoni mbain, ate av-té, qoqa unimanqatin matev eqeieqei ndægo. 3 No khanakhanakh kandambá qændap, Klisten nøfuap gifakhaz, ndigu qoqa unimanqatin-qa yaq-te ginø-einim, av qo unimanqatin-te ndoqoteyage. 4 No nqæyoge, av nqægo, nogi nakheis unimanqatin-te ndiyage, no khanakhanakh kandambá qændapɨn. Khanakhanakh av nqægo, møndøløvuám, khanakhanakh nøme ate ndægo, no qændapɨn.

Gaius-qa tøke matev, Klisten ezoqam-te

5 Nøfu mbomambaqape! Qo Mbumbukiam-qa sasae qanimáv nandoqogot, Klisten ezoqa ndoqozø-tøkee. Qo até ndigú-a, qateqateav ndigu, sòqozø-tøkeatún. 6 Nginik ezoqam, niqa Klisten møvøna-te, qoqa kuku matev-qa yaq-te, emanqat ndøvototém. Ndigu zo-te tivesez, yaq taqa zitate nakhoa atē gēgeveēt, qo nqawa vòzøtøké, ate av-té, Mbumbukiam-qa bøi-te, eqeieqei ndægo. 7 Nginik ezoqam, ekeza manqei, Keliso-qá iz panqavøem nonqo ndø-ivøvém, neka ndigu poeveáv, tiqa yage nonqo, Klisten-av ezoqam-te tiotabat. 8 Yaq nakémbá, ni ezoqam av nginik ngi꞉gu, yà bizizø-tøkeé. Yaq ndógo, ni unimanqatin manqat panqavøem sasae sizimúgút, nginik ezoqam namba.

Diotlefes neka Demitlius-qa yaq-te

9 No nandav Klisten bawan ezoqam-te, pepa notøndo-khofotáv. Geté Diotlefes, ndego tigi megeat ezoqam gone-qa ndego, ndego niqa manqat ndapeáv. 10 Yaq nakémbá, tøtøndonav, no ezoqa teqa matev nøtézømás, av ge꞉goatun ndægo. Ndego ni manqat soqøsoqa nigeve꞉matún. Geté tambá mbá. Klisten zifuap, ginduzavɨn, ndego khatobumáv. Neka ezoqa nøme, ndigu khatobam-qa ndigu, ndego gèzømbe-khafenínɨn, neka Klisten bawan-te vøndō-natazɨn.

11 Nøfu mbomambaqape! Qo matev soqaqape mbòpáev. Geté matev eqeieqei mbopáev. Ezoqam ndego, matev eqeieqei ndego, ndego Mbumbukiam-gé. Geté ezoqam ndego, matev soqøsoqa ndego, ndego Mbumbukiam otevateáv.

1:1 1 Kel 19:29; Lom 16:23 **1:3** 3 2 Zion 4 **1:6** 6 Tait 3:13 **1:7** 7 1 Ko 9:11-12 **1:11** 11 1 Zion 3:6-10

12 Geté Demitlius, ndego ezoqa ewaqape, eqeieqei me꞉vewé. Até teqa matév-a, ndego ezoqa eqeieqei me꞉vewé. Neka ndøgo unimanqatín. Até ní-a, ni ndego ezoqa eqeieqei nitivewé. Neka qo mòqote-qatéq, niqa manqat unimanqatín.

Zion-qa vaev manqat

13 No manqat nøme kandambá, qo-te manqa manqate-qa nqægo. Geté no poeveáv, pepa-te tøtøndo-peawam. 14 Zapa ndøgo, no tototaná ndøgo: No nakhamas-té qatøndónáv, qo namba manqat vizí-einɨm.

15 Sambi ndɤgoát, qo-te. Qogi qafuap, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, qo-te.

Neka noqa khaiya mboma manqat, nogi nøfuap kopokopo ate nandi꞉gu, qozø-etoám.

1:13 13 2 Zion 12

Zud
Zud-qa pepa

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Zud ndøpeawám. Ngenek Yesu-gé eveqasé, Zems namba. Zud nqanek pepa, ta zapaya nqánek gene-peawám: Klisten ezoqam føgøføgakh bewaniáp, neka khavozam nømendim ezoqam-qa manqat, yà besanqawé, ndigu ezoqa ndi:zømesim av nqægo, ni kopømbaqapē, manqa-zapazapa vinivinimba sa tizigoat, zapa ndōgo, Mbumbukiam niqa manqa-zapazapa, segembøē-navøēm. Geté manqat av nqægo, khavozam manqát neka mokho mbaín.

1 No Zúd, nqanek pepa nqæpeaomit. No Yesu Keliso-gé sasae ezoqám neka Zems-gé eveqasé. No ti-te ndígu tøtø-peaomít, ndigu Mbumbukiam gezøndo-akha, tegi ezoqam tigoat, neka ti-te, ndego nigi Tat, kuku ndømbogo, neka ndigu Yesu Keliso ndekhatiza.

2 No āv qate-guligulím nqægo: Mbumbukiam-qa tanakh matev neka kuku matev neka sambi matev, zo nøme mba zømbó-khouwév.

Khokho nømendim ezoqam-qa yaq-te

3 Nøfuap! No zo niqa khandi:nat-qa yaq-te, peawam-qa nøzøgoám, Mbumbukiam ni ate nqazi:gu gini-etoam. No poev kandambá qanøgoam, zo amba av tæzømbe-peawamin. Geté no ndakin pepa vini banø-peawám. Zoqá zita tøpøzu nonqó. No nqazó-pouwe: Zoqa unimanqatin matev, gèkhakhatám, ndøgo Mbumbukiam ni ekeza ezoqam, ate nonqo ginimbi-etoam. 4 Zapa ndógo, zo mokho-te nandav, ezoqa nøme màndo-óz. Khonoam-té. Nginik ezoqam, Mbumbukiam gèsanqawé. Teqa Manqat, kuku matev-qa yaq-te, ndigu gèqambuatét. Ndigu ezoqa āv ginizømesimatún nqægo: Qo kopømbaqapé, mambe matev-te soqó-okhoát. Ndigu nigi khandi miavmiav Evezøza neka Kawa kopo, Yesu Keliso, teqa yaq-te gò:nawám. Tiqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, nupøkhán mbá, é-møndæ-eín, ndigu yaq-fia nqosøgeap ndømø-qeivím.

5 Zo møzøte-zøtéz. Geté no zo manqa matev eim-qa nøzøgó. Izlael ezoqam, Izip manqei-te giyagam, Evezøza møndø-khandí:z. Geté vaevte, ndego ndigu ezoqam, unimanqatinteav qagoam, gèngiæzó. 6 Neka gèmbo-mataváp. Enzol ezoqam ndigu, poeveav qagoam, ta bazaføgakhte mba tiyagat, av Mbumbukiam gezømbe-etoam, neka ndigu tiqa manqei gi-ivøvem, Mbumbukiam ndigu auli sén gene-løvønøvém. Yaq oskia ndømøpøsáp. Bøivun-té giyagé, atema Mbumbukiam-qa Khøuwa Kandambaqape-te, manqa ovøyam-te vømøwān-a, yaq-fia nqosøgeap vóupøgīm. 7 Neka até Sodom neka Gomolá-ya, gèmbo-mataváp. Ta taon menas neka vemiav nøme, avøavun qagoat, ezoqam ndigu mambe okho matev vinivinimba qazøgoupam, ndigu ndakin nqosøgeap miavmiav gøinam manqei-té gigú. Ndøgo niqá nømendim nonqó.

8 Até nandiv khokho nømendim ezoqám-a, ndigu ezoqa venanqeitam-te gi:manqatatun, ndigu tiqa manqa-zapa matanam-te, ekeza kha ndøngi:wát, Evezøza-qa megeat matev-qa yaq-te vō:naumatun-a, tegi

1:1 1 Met 13:55 **1:4** 4 Gal 2:4; 2 Pita 2:1 **1:5** 5 Exo 12:51; Num 14:29-30 **1:6** 6 2 Pita 2:4 **1:7** 7 Gen 19:1-25; 2 Pita 2:6, 10

enzol ezoqam-qa yaq-te, ngenøgim manqat vømanqatatun. 9 Geté até Maekól-a, ndego enzol ezoqam kandambaqape, ndego nqova soqaqape namba Mozes-qa kha-qa yaq-te manqat ge-itumbam, ndego manqat qaqa-us einiáv, te-te. Ndego sa nqánek gembo-eín, “Evezøza, yaq-fia ndæqamákh.” 10 Nandiv ezoqam, ngenøgim manqat, sège-manqaté. Geté taqa yaq-te ndøgo, ngenøgim manqat ndi:manqate, ndigu mokho ndapeáv. Ndigu ekeza kha-qá poev matev paev mba me:zøtezát. Ndigu andé søvakha gigiap matavap mbain me me:gó. Yaq tiqa matev géngiæzó.

11 Nginik mǫ̀ndø-soqoéz. Ndigu Kein-qá matev ndøndapém, ndego ekeza eveqase pakhapakha gembokhana. Neka ndigu Balam-qá matev mbopáev, ndego moni ndøpazat zapaya, manqa-zapa gego. Mbumbukiam-qa manqat, ndigu gèsanqawé, ate av-té, Kola nde:go, Mbumbukiam-qa manqat gesanqao. Geté Mbumbukiam, āv genéngiæzó, av Kola ge:ngiu.

12 Nandiv ezoqam, mivi mbaín. Zo kuku lou loge matev-te qazopindami:n, ndigu ekeza kha mba mbomatavupatún, lou loge si vøzøwagatun. Nginik zo mokho-te, andé khavim-us ezoqám. Ndigu andé ibøkha-yav ozoz me me:gó, khamøe qakaweami:n. Neka ndigu andé tae nanga-yav tae me me:gó. Tae nanga viav qafakhani:n, ndigu nanga vi:māv. Lu mǫ̀ndøzø-khofovøém. Gèpakhaéz. 13 Neka ndigu andé ndaola khamøe kandakanda me me:gó. Tiqa manqa-zapazapa mivi-us, andé faf me me:vuaté. Neka ndigu andé nduku nøme me me:gó, yan-te khokho ndi-okho, sa gimø-nasinimi:n. Ezoqam av ngi:gu, Mbumbukiam tiqa manqei, mǫ̀ndøzø-nøzá. Bøivun-qape-té qagó. Yaq miavmiav ndógo tíyagát.

14 Inok, ndego Adam gendo-manazam, ge-ezoqam-seven-ev, ndego ezoqa av ngi:gu, tiqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat, āv gene-vevezám nqægo, “Nqáe! Evezøza mǫ̀ndø-geavún. Tegi enzol ezoqam kopoav gevebumav-qape namba me:geavún. 15 Ndego ezoqa ewaqape manqa ovøyam-té genǿ-áb. Yaq gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam ndisanqawe, ndego yaq-fia zǿtá, tiqa manqa-zapazapa zapaya neka tiqa manqat soqøsoqa ate ndægo zapaya, teqa yaq-te gi:manqatam.”

16 Nginik ezoqam, gekha matēv ndøgo, ndøzø-fakhate, ndigu khanakhanakh mbaín. Neka ndigu zenda, ezoqa nøme-té ginøqantumatún. Ndigu ekeza poev matev soqaqape mba mbopáev, neka ekeza kha mba mo:-eqawát. Ndigu ezoqa enaq manqat zøge:matún neka vøzømbē-khavozumatun. Yaq ndigu tïabezømbe-tøkeé, av ndigu ndøzømbe-poev.

Ni unimanqatin-te, bazaføgakh-us bizi-waniǿp

17 Geté zo, nøfuap mbomømboma, manqat zombó-matavupát, nigi Evezøza Yesu Keliso-gi u-anim gizø-manqatam. 18 Ndigu āv ginimanqatám nqægo, “Vaev khøuwa-te, ezoqa ndǫ̀ndozáv. Ndigu Mbumbukiam neka Klisten ezoqam otøotam mé:zæbát, neka ekeza poev matev soqøsoqa mba vømbópavāt.” 19 Nginik ezoqam, zo gèqaqabatún. Ndigu manqei-qape ezoqam-qá matavap mba mbopáev. Neka ndigu Nqova Mbomambaqape mbaín.

1:9 9 Dan 10:13, 21; 12:1; 2 Pita 2:11; Veve 12:7; Zech 3:2 **1:10** 10 2 Pita 2:12 **1:11** 11 Gen 4:7-8; 1 Zion 3:12; 2 Pita 2:15; Num 22:1-41; Num 16:1-35 **1:12** 12 2 Pita 2:13, 17 **1:14** 14 Gen 5:18, 21-24 **1:18** 18 2 Pita 3:3

20 Geté zo, nøfuap mbomømboma! Zo unimanqatin matev mbomambaqape zondapém. Ndøgo zoqá zapá. Yaq ta zapa-te ndøgo, zotófisám. Nqova Mbomambaqape mokho-té qanø-guligulím. 21 Zo Mbumbukiamqa kuku mokho-te, até vøugú, zo nigi Evezøza Yesu Keliso ndøzømbøekeoge. Ndego ekeza tanakh matev-te, yage miavmiav zǿ-etoám.

22 Ezoqa nøme ndigu, tiqa unimanqatin bazaføgakh mbain ndigu, gèzøtøkeé. 23 Neka ezoqa nøme, zo andé gøinam-me-té qanø-khandí:z. Neka ezoqa nøme-te, tanakh bezøgó. Geté go:feazoát. Soqaín ndøgo, zo tiqa manqa-zapazapa-te, sa tozotu-oz.

Ike manqat Mbumbukiam-te

24 Mbumbukiam, ndego kopømbaqape ndego, zo tezø-geatat, yaq zo o:zaneav vǿgoāt, neka ndego kopømbaqape ndego, zo ekeza waev mbomambaqape-te te-itub, yaq zo teqa megemege-te khanakhanakhus manqa-zapa-yav vozomǿwān, 25 ndego Mbumbukiam kopo, ndego ni Yesu Keliso mokho-te, nigi Evezøza, gekhandi:n, waev neka bazaføgakh neka kawa matev, teqa ndégo, ibugukhokhof, khøuwa ate ndi:gu ngazeav qagoam, neka ndakin, neka megemege-te ndo:go, miavmiav.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

1:20 20 Kol 2:7 **1:23** 23 Zech 3:2; Veve 3:4 **1:25** 25 Lom 16:27; 2 Pita 3:18

Manqat Qandoveveam

Megeat Manqat-qase

Nqanek manqat, Zion ndøpeawám, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv nøme gegoam. Ta khøuwa-te ndøgo, ndego nqanek manqat gepeawam, ndego Patmos manqei bawa-té geyagám. Gaman ezoqam, timø-vutuním ndøgo. Yaq ndego ta manqei bawa-te ndøgo, andé ndimbula ezoqam me me:goám.

Khøuwa nøme, ta manqei bawa-te ndøgo, ndego umingiap ndøqeivát. Yesu matev kopoáv gembo-vevezam, megemege-te ndo:go, tøfakhanam. Zion nqanek manqat, tene-peawám ndógo: Klisten ezoqam ndigu, qaqa ezoqam neka ngenøgim matev mokho-te ndiyage, føgøføgakh bewaniáp neka Evezøza-qa manqat bazaføgakh-us bembō-geawat. Zapa ndógo, vaev-te, Mbumbukiam teqa bazaføgakh kandambaqape ndòveáz, neka Saitan, Mbumbukiam-gi qaqa ezoqam ate ti:goat namba, vóngiæzō. Ezoqa ewaqape, Mbumbukiam-qá manqa ovøyam-té gíwaniapát. Yaq ezoqam ndigu, Yesu ndimbopaev, neka ivøveav ndigu, yage eqeieqei ndóndapém.

Nqanek emanqat mokho-te, manqat kopoáv, yaya etæ manqát.

Nqanek manqat āv khandē-veveam

1 Nqanek manqat, Yesu Keliso ndøvevezám. Mbumbukiam tene-omát ndógo: Ndego tegi sasae ezoqam mé:zømás, ande gekha matev me mé:fakhanām. Ndøgo sà befakhanám. Nakhamas-té. Yesu tege enzol ezoqam, Zion-té gendo-khofotáv, ndego tege sasae ezoqam, taqa yaq-te vømbøe-ovøyam. 2 Nqanek emanqat, Zion me:vototét, matev ate ndægo, geqeivat, neka manqat ndøgo, Yesu Keliso ge:-omat, ndøgo Mbumbukiam-te qandowav.

3 Gekha ezoqām ndego, nqanek manqat tegeve:mat, Mbumbukiam gevevezam, neka gekha ezoqām ndigu, nqanek manqat ti-ewagat, neka vømbópavāt, av nqæpeawap, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú. Zapa ndógo, khøuwa ndøgo, nqanek matev tøfakhanam, avønín.

Khaiya mboma manqat, Klisten bawabawan seven-te

4 No Zión. No nqanek pepa, zo Klisten bawabawan seven-té qatøpeaomít, zo Esia plovins-te ndozo-yageap.

Kuku neka sambi ndògoát, zo namba, te-te ndego ndøndo-okho, ndego ngego neka ndego gegoam neka ndego ngegeav, neka ndøgo nqova seven-te ndøndo-okho, ndigu teqa kawa ezoqam-qa qonam nonqo megemege-te ndo:go, 5 neka ndøgo Yesu Keliso-te ndøndo-okho, ndego unimanqatin manqat mba ndemanqate. Bugukhokhof ezoqam ngének, løvøte-te gendosuzam. Kawakawa-za ate ndi:gu, manqei-qape-te ngigu, ndego tigí kawá.

Ndego, ni-te kuku ndømbogo neka teqa kouk mokho-te, ni manqazapa-te gendo-nqovotan, 6 neka ni teqa megeat matev mokho-te, kawa

1:1 1:1 Veve 22:6 **1:3** 1:3 Veve 22:7, 10 **1:4** 1:4 Exo 3:14-15; Veve 3:1; 4:5 **1:5** 1:5 Kol 1:18; Psa 89:27 **1:6** 1:6 1 Pita 2:9; Veve 5:10; 20:6

iz gini-etoam, neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqam vø-amb, ni tege Eveqa sasae tizimbo-goat, iz kandambaqape neka bazaføgakh matev, teqa ndégo. Miavmiáv. Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

7 Nqáe! Ndego khaiya ozoz mokho-té genógeáv. Ezoqa ewaqape sugumú-ometét. Ate ndigú-a, gikeqatøvem, vø-ometām. Yaq ezoqa bawabawan ate ndi꞉gu, manqei-qape-te ngiyage, ndigu mbøni zóvá neka vø-eivām, te zapaya. Amén. Matev āv tønéfakhán.

8 Evezøza Mbumbukiam, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo, ndego ngego neka ndego gegoam neka ndego ngegeav, ndego āv genemanqaté nqægo, “No zapá neka no váev.”

Keliso Zion-te gefakhan, Klisten bawabawan seven-te pepa peawam manqat gembo-ein

9 No Zión. No zogé Klisten zøfú. Yesu mokho-te, ni kopó. Te mokho-te, no zo namba, viniv kopó sizimu-eqawát neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te sa nqāzĩmū-yāgē, neka bazaføgakh-us sa nqāzĩmūwānĩāp.

No Mbumbukiam-qa manqat qate-manqatam neka ezoqa Yesu-qa yaq-te vøtē-zømesimam, ta zapaya ndøgo, no Patmos manqei bawa-té gimø-ogenonám. 10 Yaq Sande khøuwa nøme qandopave, Evezøza-qa khøuwa, no Mbumbukiam-ge Nqova tène-khatómb. Yaq noqa zita-te, no manqa wag kandambaqape nø-ewág. Andé kipi me me꞉khambá. 11 Ta wag ndøgo, āv qande-eín nqægo, “Matev nqanek nqoqo-qeivit, pepa-té qonó-peawám. Yaq Klisten bawan seven-té qonǿ-khofotám, ndigu Efesus neka Simina neka Pegamum neka Tiatila neka Sadis neka Filadelfia neka Laodisia taon-te ndiyageap.”

12 Yaq no nòqambún. Ambá no-ometín, gekha ezoqām ngenek, manqat ngenø-manqate. Qæqambun, yaq no lampa asøzam nonqo nøqeív. Sevén ate qægoam. Lampa asøzam nonqo neka lampa ndøgo, gol khakheitáp. 13 Yaq ta lampa asøzam nonqo mokho-te ndøugu, ezoqam møndøyám. Ndego andé Ezoqam-ge Yo-qá bugug me me꞉kewagám. Ndego ndabua sekeqape ndø-uzám, até bov vømømbō-gutav, neka savimte løvønam nonqo gol-us vømbǿe-løvøtam. 14 Teqa kawa neka tegi izum, papaqá. Khagi, andé sip su papaqá neka andé sík. Neka teqa bøi, andé gøina wageap me me꞉wageapám. 15 Neka teqa zenda tokhotapak, andé auli gigiap me me꞉goám, gøinam-te toqota. Bøi sanqatøve-ús. Neka teqa manqa wag, andé ibøkha sololo kandambaqape me me꞉wagám. 16 Teqa nakeamo zenda-te, nduku ndø-upøzotám. Sevén, ate gi꞉goam. Neka teqa manqa-nqa-te, nakhag kaiya geøvap yaqyaq-us khobos-qapi ndofakhatám. Neka teqa bugug, andé khøuwa tatas-qape-qá waev me me꞉sanqatavám.

17 Qæ-omet, no teqa zenda tokhotapak-qa megemege-te ndo꞉go, sæbøián. Andé løvøte ezoqam me nøteveám. Geté ndego teqa nakeamo zenda nømbové, vønō-ein, “Qo møe ndøgő! No ndégo, bugukhokhof vōegoam-a, vaev-te vóegoāt. 18 No khandi ezoqám. No møenaním. Geté nqáe! No nango møekhandí꞉n. Neka no miavmiav nóyagát. Neka no løvøte neka løvøte ezoqam-qa manqei, tigi mboqog mboqogim nonqo nogeazoát.

1:7 1:7 Dan 7:13; Zech 12:10; Met 24:30; Zion 19:34-37; 1 Tes 4:17 **1:8** 1:8 Veve 21:6; 22:13 **1:13** 1:13 Dan 7:13; 10:5 **1:14** 1:14 Ezek 43:2; Dan 7:9; 10:6; Veve 2:18; 19:12 **1:16** 1:16 Iblu 4:12; Veve 2:12; 19:15 **1:17** 1:17-18 Isa 44:6; 48:12; Veve 2:8; 22:13

19 Matev ndøgo, nqoqo-qeivit, qópeawám, matev ndøgo, ndakin tøfakhanam, neka matev nøme, vaev-te vøfakhanām. 20 Nduku seven ndigu, noqa nakeamo zenda-te qoqozømet, neka lampa asøzam nonqo gol-us qoqoqeiv, taqa mokho ndøgo, qakhonawam, nqánek: Lampa asøzam nonqo gol-us seven, ndøgo Klisten bawan sevén. Neka nduku seven, ndigu Klisten bawan seven-gí enzol ezoqám.”*

2

Evezøza-qa manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Efesus taon-te giyagam

1 Yaq Evezøza, āv genømbe-eín nqǽgo, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Efesus taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-peawám nqǽgo:

Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego nakeamo zenda-te, nduku seven nde-upøzoat, neka ndego lampa asøzam nonqo gol-us seven mokho-te ndu꞉-okho. Ndego āv gene-manqaté nqǽgo:

2 No zoqa matev mòtenøtén, av ndøzøte-matanam neka sasae føgakh ndozo-geawat neka bazaføgakh-us ndozowani. Neka no mòtenøtén, zo manqa-zapa-us ezoqam sa takeapáv, zoqa mokho-te tu꞉goat. Neka zo ndigu mòzo-gevezotám, ndigu ekeza kha Keliso-gi u-anim ndi꞉vewe. Geté ndigu Keliso-gi u-aním mbá. Yaq zo mòzoqás, av nqægo, ndigu khavozam ezoqám. 3 Matev føgøføgakh qazø-fakhanumam, no zapaya, zo bazaføgakh-us zowaniapám. Neka zo ivøveáv.

4 Geté zoqa matev nøme-qa yaq-te, no khanakhanakh mbaín. Ta matev nqánek: Zo kuku matev no-te, av bugukhokhof qazømbe-goam, mòzo-ivøvém. 5 Gèmbo-mataváp: Zo bugukhokhof kuku kandambá qazøgoam. Geté ta matev-te ndøgo, zo mòzotøndo-bøiáz. Qámbá. Vòndo-qambúz. Yaq matev āv tønegó, av bugukhokhof qazøtegoam. Mbain tøgoat, yaq no ndòtøndonáv, zoqa lampa asøzam nonqo vøtévibām, ma ndæwuøe. 6 Geté matev nøme ndøgo, ndozo-matanam, eqeieqeí. Zo Nikolas-gi paev ezoqam-qa matev, zòsanqawé. Até nó-a, no tiqa matev, nòsanqawé.

7 Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde꞉manqate.

Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, no tae nanga nombó-etoám, vólōg, ta tae-te ndøgo, ezoqa khandi ndøzø-etoam, Mbumbukiam-qa Paladais manqei-te ndøya.”

Evezøza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Simina taon-te giyagam

8 Yaq Evezøza manqat nøme genø-ein, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Simina taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-peawám nqǽgo:

Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego bugukhokhof vōgoam-a, vaev-te vøgoāt, ndego genanim neka nango vōkhandi꞉v. Ndego āv gene-manqaté nqǽgo:

---

* **1:20** 1:20 Zøtezat ezoqa nøme, āv gini-mataváp nqǽgo: Nqanek manqat, Klisten bawan-gi enzol ezoqam seven ndæmanqate, ndøgo Klisten bawan-gí megetapak o u-anim me꞉manqaté. Até sapta 2 neka 3 mokho-té-a. **2:1** 2:1 Veve 1:16 **2:2** 2:2 1 Zion 4:1 **2:5** 2:5 Veve 3:3 **2:7** 2:7 Gen 2:9; Veve 22:2, 19

9 No zoqa potonam matev, møtenøtén. Neka no møtenøtén, zo
gigiap-av ezoqám. Geté unimanqatín, nqova-te, zo gigiap kopoáv
ndøzøgo. Neka no tiqa manqat møtenøtén, ndigu zo ndingenøzoat.
Nginik ekeza kha, Zu ezoqam me:vewé. Geté ndigu Mbumbukiam-gí
ezoqám mbá. Ndigu Saitan-gí bawan ezoqám.
10 Matev ndøgo, zo avønin tozo-potonømem, møe mbogònĕm. Nqáe!
Nqova soqaqape, zo ezoqa nøme ndimbula-té genó-nqeisám, zo
vøekhamās. Yaq zo khøuwa ten, zópotonumát. Geté zoqa unimanqatin
matev-te, bazaføgakh-us ndøwaniáp, até ndøgó-a, zo løvøte etoam-qa
tizøgoat. Yaq no zo yaq-fia khandi miavmiav nøzø-etoám.
11 Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av
Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.
Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, ndego løvøte nøme, ndøgo tø-
menas, kopømba mbaín, tøngiu."

Evezøza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Pegamum taon-te giyagam

12 Yaq Evezøza manqat nøme genø-ein, "Klisten bawan ezoqam, ndigu
Pegamum taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-
peawám nqægo:
Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego nakhag kaiya geøvap
yaqyaq-us khobos-qapi ndimbogo. Ndego āv gene-manqaté nqægo:
13 No møtenøtén, ma ndøzøte-yage. Zo ndøgo tozoyagé, ma Saitan
teqa kawa ezoqam-qa qonam nonqo ndømbogo. Geté zo unimanqatin
matev no-te, bazaføgakh-us zogeawát. Zo naopøteáv, até ta khøuwa-
te ndøgó-a, zo mokho-te, ma Saitan nde:mia, Antipas gilaem, ndego
unimanqatin ezoqam, ndego noqa yaq-te ezoqa ge:zømesimam.
14 Geté zoqa matev nøme-qa yaq-te, no khanakhanakh mbaín. Ta
matev nqánek: Zo mokho-te, ezoqa nøme Balam-qá nømendim matev
mbopavét, ndego Balak ge:-ometim, Izlael ezoqam āv kenétubām. Yaq
ngenek, Izlael ezoqam, soqain-té geabenø-itubát. Lou ndøgo, ezoqa
batae-te gi-aumam, betēloge-a, mambe betē-okho. 15 Zo mokho-te
nandav, ezoqa nøme, ndigu Nikolas-gi paev ezoqam-qa nømendim
matev ndimbopaev, tiqa matev até kopó. 16 Yaq nakémbá, zo vøndo-
qambúz. Mbain tøgoat, no ndøtøndonáv, nakhamas-té, ndigu ezoqa
namba nakhag kaiya vøtínøfē, ndigu noqa manqa-nqa-te ngindu-
fakhate.
17 Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av
Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.
Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, no mana nombó-etoám, ta
lou ndøgo, ndakin ndøkhonøwe. Neka no ndego nandi papaqa nombó-
etoám. Iz ndakinak mo:peawé. Ezoqa nøme ta iz ndøgo, gé:zøtezák.
Sate ndegó tené-otév, nandi tendapaz."

Evezøza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Tiatila taon-te giyagam

18 Yaq Evezøza manqat nøme genø-ein, "Klisten bawan ezoqam, ndigu
Tiatila taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-peawám
nqægo:

2:9 2:9 2 Ko 11:14-15; Veve 3:9 **2:10** 2:10 2 Tim 4:8; Zems 1:12 **2:11** 2:11 Veve 20:14; 21:8 **2:14** 2:14 Num 22:1–25:3; 31:16; 2 Pita 2:15 **2:17** 2:17 Exo 16:4, 14-15, 33-34; Zion 6:48-50; Isa 62:2 **2:18** 2:18 Veve 1:14-15

Nqanek manqat, Mbumbukiam-gé Yo ndømanqaté. Teqa bøi andé gøina wageap me me:wageáp. Neka teqa zenda tokhotapak, andé auli gigiap bøi sanqatøve-us me me:gó. Ndego āv gene-manqaté nqægo:

19 No zoqa matev mòtenøtén, av ndøzøte-matanam, neka zoqa kuku matev neka unimanqatin matev neka zoqa tøke matev ezoqa nøme-te neka zo bazaføgakh-us ndozo-waniap. Neka no mòtenøtén, matev ndøgo, zo ndakin ndozo-matønumit, mòndømø-løvuám, av bugukhokhof qazøtegoam.

20 Geté zoqa matev nøme-qa yaq-te, no khanakhanakh mbaín. Ta matev nqánek: Zo ndugu sævam, Zezebel, ndugu ekeza kha Mbumbukiam-gu manqa vevezam ezoqam nduivewe, sòzombotakét. Tuqa nømendim matev mokho-te, ndugu nogi sasae ezoqam, gètubumít. Ndigu mambe betē-okho-a, lou ndøgo, ezoqa bataete gi-aumam, bēloge. 21 No bugukhokhof, khøuwa iz mòemboetoám, tundui-qambun. Geté ndugu poeveáv, mambe matev tu-ivav. 22 Nqáe! No enqoni nombó-etoám. Venanqei nonqo-té gúsømbimát. Até ndigú-a, tu namba mambe gi:goam. Yaq ndigu nqosøgeap kandambaqape ndóndapém, ndigu tiqa manqa-zapa-te qambuzaneav tigoat, tu namba gi:goam. 23 Unimanqatín. No até ndigú-a, ndigu ande av tugi nakheis ndi:gu, tuqa matev ndimbopaev, pakhapakha nøzǿkhaná. Yaq Klisten bawabawan ate ndi:gu, tinízøtéz ndøgo: No ezoqam-qa matavap neka poev mòtenøtén. Yaq no zo ezoqa kopokopo-te, ate ndøzøte:go, yaq-fia āv tøtégót, av zo matev ndøzøtematanam.

24 Geté zo ezoqa nøme, Tiatila taon-te ndozoyage, zo tuqa nømendim manqat ndapeáv, ndøgo ezoqa nøme, Saitan-qa mokho manqat ndimbo-akhayam. Yaq no zo viniv nøme nøzǿ-etoamák. Geté no sa nqánek qazǿ-eín: 25 Zoqa unimanqatin matev nandøzøgo, føgøføgakh até vøgeawát, atema no banōgeav.

26 Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, neka noqa poev tembopavat, atema vaev-te, no ndego kawa iz nombó-etoám. 27 Yaq ndego bawabawan gezømbó-kawaevtát. Bazaføgakh-ús. Teqa khamokh, auli khamokh ndǿgoát. Yaq ndego bawabawan andé ganda pot me mé:møkuimát, ndigu teqa manqat sa tinqagimat. 28 Kawa iz tæmboetoam, até kopó, av no Tat genømbe-etoam. Neka no teqa føi khamokh, pave ndukuam nombó-etoám.

29 Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.”

3

Evezøza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Sadis taon-te giyagam

1 Yaq Evezøza manqat nøme genø-ein, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Sadis taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-peawám nqægo:

Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego Mbumbukiam-ge Nqova seven neka nduku seven ndimbogo. Ndego āv gene-manqaté nqægo:

2:20 2:20 1 King 16:31; 2 King 9:22 **2:23** 2:23 Psa 7:9; Jer 17:10; Veve 20:12-13 **2:25** 2:25 Veve 3:11 **2:26** 2:26-27 Psa 2:8-9 **2:28** 2:28 Veve 22:16 **3:1** 3:1 Veve 1:4, 16

No zoqa matev mɔ̀tenøtén, av zo ndøzøte-matanam. Ezoqa āv ginimanqaté nqægo: Zo ndozoyâgé. Geté zo mòzo-pakhaéz. 2 E-mozosúz. Zoqa unimanqatin matev-qase, zua ndøzøgo, é-bezømbo-føgøføgakhám. Soqaín ndøgo, ate nonqo sa tømøzø-navøem. Zapa ndøgo, no āv qateqeiví nqægo: Matev ndøgo, zo ndozo-matanam, noge Mbumbukiamqa bøi-te, ndaføyamba-qapé mbá. 3 Gèmbo-mataváp, av Mbumbukiamqa Manqat gi꞉zømesimam, manqat ndøgo, zo qazoyogem. Gèmbopaevém, neka vɔ̀ndo-qambúz. Zo tiaweav tøgoat, yaq no andé aqonam ezoqam me nøtégeáv. Neka zo zøtézøtezák, gekha khøuwa-tē, no tøtøndonav.

4 Geté ezoqa kopokopo, zo Sadis Klisten bawan mokho-te, ndigu tiqa ndabua-te, khavim mbaín. Yaq ndigu no namba nití-okhoát, ndabua papaqa-papaqa vǿ-uzupāt. Matev av nqægo eqeieqeí. Zapa ndøgo, ndigu manqa-zapazapa mbaín. 5 Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, ndego ndabua papaqa, āv tené-uzupát. Neka no teqa iz, khandi mbuk-te ndøpeawap, nombó-evøzamák. Yaq no teqa yaq-te, noge Tat-qa bugug-te neka tegi enzol ezoqam-qa bugug-te, āv qatéunimanqatín nqægo: Ndego nogé ezoqám.

6 Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde꞉manqate."

Evezøza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Filadelfia taon-te giyagam

7 Yaq Evezøza manqat nøme genø-ein, "Klisten bawan ezoqam, ndigu Filadelfia taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøépeawám nqægo:

Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego ezoqa ndaføyamba-qape neka unimanqatin-qape, ndego Deivid-gi mboqog mboqogim nonqo ndegeazoat. Gekha mboqōg ndigu, temboqozo, ezoqa kopømba mbaín, nqawa tetokaz. Neka gekha mboqōg ndigu, tetokaz, ezoqa kopømba mbaín, nqawa temboqozo. Ndego āv gene-manqaté nqægo:

8 No zoqa matev mɔ̀tenøtén, av ndøzøte-matanam. No mɔ̀tenøtén, zo bazaføgakh khapémbá. Geté zo noqa nømendim manqat, mòzombopavám neka noqa yaq-te naopøteáv. Yaq nqáe! No zo mboqog, mɔ̀ezø-mboqozó. Yaq ezoqa kopømba mbaín, nqawa tetokaz. 9 Nqáe! Ezoqa ndigu, Saitan-gi bawan ezoqam ndigu, gete ndi꞉khavozam neka ekeza kha Zu ezoqam ndi꞉vewe, no ndigu ezoqam, zo-té qatøndókhofotáz, ekeza kha, zoqa zenda tokhotapak-qa megemege-te, manqei betēlaem. Yaq ndigu ndɔ̀matøvemém, av nqægo, no kukú zote. 10 Zo noqa manqat mòzombo-pavám, av qazømbe-ein nqægo, bazaføgakh-us tozo-waniapat. Yaq nqanek viniv-qape manqei-qape-te tøfakhan, ndøgo manqei-qape ezoqam ate ndi꞉gu tækhamasimat, no zo ndækhandí꞉z.

11 No avønín notøndónáv. Até vøgeawát ndøgo, ndøzøgo. Soqaín ndøgo, ezoqa zoqa yaq-fia, ndøgo Mbumbukiam zo etoam-qa ndezøgo, te꞉vibam. 12 Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, no ndego noge Mbumbukiam-qa khoev-te, nandi uk nówuáo. Ndego

3:3 3:3 Met 24:43-44; Veve 2:5; 16:15; 1 Tes 5:2 **3:4** 3:4 Zud 23 **3:5** 3:5 Exo 32:32-33; Met 10:32; Luk 12:8 **3:7** 3:7 Isa 22:22 **3:8** 3:8 1 Ko 16:9 **3:9** 3:9 Veve 2:9 **3:10** 3:10 Luk 21:19; 2 Tim 2:12 **3:12** 3:12 Isa 62:2; 65:15; Veve 14:1; 21:2

ma gé-ivavák. Ezoqa kopømba mbaín tendaf, ma nde꞉wuowe. Yaq no te-te, noge Mbumbukiam-qa iz, notó-peawám, neka noge Mbumbukiam-qa taon-qa iz, vøtó-peawām, ndøgo Zelusalem taon ndakinak, noge Mbumbukiam-te, yan-te tøndovis, neka noqa iz ndakinak vøtó-peawām.

13 Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde꞉manqate."

Evezøza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Laodisia taon-te giyagam

14 Yaq Evezøza manqat nøme genø-ein, "Klisten bawan ezoqam, ndigu Laodisia taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-peawám nqǽgo:

Nqanek manqat, ndégo temanqaté, ndego unimanqatin ezoqam ndego, ndego 'Amen' ndimbo-akhayam. Ndego bøi vizu ezoqam eqeieqeí, neka manqat ate ndægo, ndemanqate, unimanqatín. Ndego gigiap ate nqægo-qá zapá, Mbumbukiam gekhakheinam. Ndego āv gene-manqaté nqǽgo:

15 No zoqa matev mòtenøtén, av zo ndøzøte-matanam. No mòtenøtén, zoqa Klisten matev-te, zo tatás mbá, neka zo até vatáp mbá. Noqa poev nqánek: Zo uni tatas-in ndøgó, o, zo uni vatap-in vøgo. 16 Geté zo livinqasé qazotu-waní. Zo ambá av nqægo, tatas o vatap. Yaq nakémbá, no nóqozáb, zo. Zoqa mokhov, soqaín, no-te. 17 Zo āv qazøte-manqaté nqǽgo, 'Ni kopømbá. Ni andé gigiap kopoav ezoqám. Ni khakhambaenteáv.' Geté zo viní. Zo khakha-mbá. Zo qámbá, Mbumbukiam-te. Zo andé gigiap-av ezoqám. Neka zo andé bøi kopøitáp neka andé ndabua-yáv. Geté zo zøkezan matavapøteáv. 18 Yaq nakémbá, noqa guguna manqat zo-te, nqánek: Zo vòndozáv, andé gol me zøtéwiím no-te, gol ndigu gøinam-te uni gi꞉-bæbæs-ez. Yaq zo uni gigiap-kopoav-ezoqam-in zógoát. Neka até ndabua papaqa-papaqá-ya, vozówī. Yaq zo nqanek ndabua tozo-uzam, zo mivi sekemba zógoák, zo ndabua-yav nandozogo. Neka até mulømula, bøi-te giam nonqo vozówiím. Yaq zo kopømbaqapé, tozo-kewagat. 19 Gekha ezoqām ndigu, no kuku nqanøgo ti-te, no nòzø-ponqomatún, neka manqa nqāzø-løvūāt. Yaq nakémbá, zo vòqambúz, neka tatas ndøgó, Klisten matev-te. 20 Nqáe! No mboqog tambáv qatoyá neka nqató-khaneam. Gekha ezoqām ndigu, noqa khaneam tiyogem neka mboqog vønømbó-mboqozonām, no ndòtøndo-ón, neka lou namba vøtílōg.

21 Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, av no qate-tømbua, no ndego kawa iz nombó-etoám. Yaq ndego no namba kawa ezoqam-qa qonam nonqo-té qeitó-qonavát, ate av-té, no Tat namba, kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te nqati-qonøve.

22 Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde꞉manqate."

4

Mbumbukiam yan-te, iz ande āv kimbøē-eqawat

3:15 3:15 Lom 12:11 **3:17** 3:17 1 Ko 4:8; Luk 12:21 **3:18** 3:18 Isa 55:1 **3:19** 3:19 1 Ko 11:32; Iblu 12:6; Veve 2:5 **3:20** 3:20 Zion 14:23

1 Taqa zita-te, no qækewag, nqáe! No yan-te nqo:go, mboqog nøzømét.
Mboqozoát. Yaq wag ndøgo, no bugukhokhof ande kipi me qate-ewag,
no ndakin āv qanømbe-eín nqægo, “Qàndoqavíg, nqanek. Yaq no matev
tøtéqamákh ndøgo, taqa zita-te tøfakhanam. Ndøgo bèfakhanám.” 2 Yaq
Mbumbukiam-ge Nqova, até gendego, no vøndapan. Yaq nqáe! No
yan-te ndøgo, kawa ezoqam-qá qonam nonqo nøqeív, ezoqam vó:qotam.
3 Ndego ezoqam, qonam nonqo-te go:qotam, bugug andé nandi khagi-
us momotáp. Nandi nøme-qa iz, zaspá. Ndigu khakhavá. Neka nøme
ndigu, kanilién. Ndigu køkóuk. Neka khakhava vøfaleam. Qonam
nonqo ùnime:-khawagát. Khakhava ndøgo, taqa khagi andé nandi
nøme-qá khagí, iz emelal nqambogo. Momotap-ús. 4 Ta qonam nonqo,
qonam nonqo tuenti-foa nøme, møndø-khawagát, yaq ta qonam nonqo
nøme-te ndo:go, megetapak tuenti-foa vō:qonavam. Ndigu ndabua
papaqa-papaqa ndø-uzupám neka kawa-te, kawakawa-za-qa gol wawaq
vō:-uzupam. 5 Qonam nonqo kopo-te ndøgo, livi qøuwuøyam, ndand
ndovøimám neka vøndō-møkunimam, neka xo vøndōwagam. Ta qonam
nonqo megemege-te ndo:go, mogenda-pakha ndø-asazám. Waev-ús.
Sevén ate qægoam. Nqanek mogenda-pakha seven, Mbumbukiam-gí
Nqova sevén. 6 Qonam nonqo kopo-qa megemege-te ndo:go, andé
ndaola me me:goám. Taqa ibøkha andé glás. Unime:-bæbæs.

Yaq ta qonam nonqo-qa avønin-te ndøgo, khandi gigiap foa vō-
ogitavam. Nginik khandi gigiap foa, tiqa kha ate qazømbe-goam, bøi-us
mbá, megemege-te nekā zita-te. 7 Khandi gigiap nøme, teqa bugug andé
layón. Neka nøme ndego, ge-menas-ev, ndego andé kao anganeám. Neka
nøme ndego, ge-misika-ev, teqa bugug, andé ezoqam-qá bugúg. Neka
nøme ndego, ge-foa-ev, ndego andé koyám. Gèløvuvát. 8 Nginik khandi
gigiap foa ate gi:goam, taf-ús. Taf siks-síks qazøgoam. Até taf-té-a, bøi
vøzōgoam, mumat-te nekā mokho-te. Ndigu pusup mbaín. Pavpave
nekā lovølova, ndigu āv gini-manqatatún nqægo,

“Ndaføyamba-qapé. Ndaføyamba-qapé.
Evezøza Mbumbukiam, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo,
ndego gegoam
neka ndego ngego
neka ndego ngegeav,
Ngenek ndaføyamba-qapé.”

9 Nginik khandi gigiap foa, Mbumbukiam gimbo-vizumemin neka iz
vømbō-eqanimin neka ike manqat vømbō-einimin, ndego qonam nonqo-
te ndo:qomat, ndego miavmiav ndeyage, 10 yaq ndigu megetapak tuenti-
foa, teqa megemege-te ndo:go, ndego qonam nonqo-te ndo:qomat, ekeza
kha, manqei me:laemín, vømbō-vizumemin, ndego miavmiav ndeyage.
Yaq ndigu tiqa kawa ezoqam-qa wawaq, qonam nonqo-qá megemege-té
ginø-awamín, manqat vō-einimin,
11 “Nigi Evezøza neka Mbumbukiam!
Qo ezoqa eqeieqeí.
Iz eqawat matev neka vizap matev neka bazaføgakh, qoqa begó.
Zapa ndøgo, gigiap ate ndægo, qo qokhakheinám.

4:1 4:1 Veve 1:1, 10 **4:2** 4:2 Isa 6:1 **4:3** 4:3 Ezek 1:28 **4:4** 4:4 Veve 3:18 **4:5** 4:5 Ezek 1:13; Zech 4:2; Veve 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 **4:6** 4:6 Ezek 1:5-10, 22; 10:14 **4:8** 4:8 Isa 6:2, 3; Ezek 1:18; 10:12 **4:10** 4:10 Veve 7:10; 19:4

Qoqá poev-té qanøfakhán neka qoqá poev-té qagó.”

5

Pepa løvøyat neka Sip Nakhasam

1 Yaq no tæqeív ndøgo: Ndego qonam nonqo-te go:qotam, teqa
nakeamo zenda-te, pepa løvøyat ndøndapám. Ta pepa løvøyat ndøgo,
peawap yaqyaq-ús neka ndøgo gètokám. Ndaváand qane-tokeapám.
Sevén ate gi:goam. 2 Yaq no enzol ezoqam bazaføgakh-qape no-omét.
Kandambaqapé møndæ-akhá. Av gene-akhá nqægo, “Gekha ezoqâm
ndego, ezoqa eqeieqei, nginik ndavand tekoqogim neka pepa løvøyat
vø-mboqoā?” 3 Geté ezoqam mbaín, yan-te nqo:go o manqei-qape-te
nqanek o manqei mokho-te nqøugu, ndego kopømba ndøgo, pepa løvøyat
temboqoa neka manqat vøqeĩv, mokho-te ndøu-peawap. 4 Yaq no nøvín.
Eiv baza møndønøpós, qæ-eivat. Zapa ndøgo, ezoqa eqeieqei kopo mbaín,
ndego pepa løvøyat peawap-us temboqoa, mokho-te ndøugu vøe-qeĩv.
5 Geté megetapak ezoqa kopo, āv genømbe-eín nqægo, “Ndò-eĩv. Nqáe!
Ezoqa kopo ndêgó. Ezoqa ndégo, ndego Saitan getømbuiu. Ndego andé
Layón. Zuda khagua bawan mokho-té gunu:gú. Deivid-gé zeó. Ndego
kopømbaqapé, ndavand seven tekoqogim neka pepa løvøyat vø-mboqoā.
6 Yaq livin-mba ndøugu, ma qonam nonqo qægoam, no Sip Nakhasam
no-omét. Khandi gigiap neka megetapak, ùnime:-ogitavát. Sip
Nakhasam ndego, løvøwe bugug ndøkewagám. Teqa kawa-te, ndego
auli seven mbogoám, neka bøi seven vømbōgoam. Bøi seven ndøgo,
Mbumbukiam-gí nqova sevén. Ndigu nqova ndígu, Mbumbukiam
manqei-manqei ate nqægo gekhofosam. 7 Yaq ndego Sip Nakhasam,
tenøwáv ndøgo, pepa løvøyat, teqa nakeamo zenda-te vōndap, ndego
kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te go:qotam. 8 Yaq ndego pepa løvøyat
gendap, ndigu khandi gigiap foa neka megetapak tuenti-foa, teqa
megemege-te ndo:go, ekeza kha, manqei me:laém. Nginik ezoqa
kopokopo ate gi:goam, ouv qaqaeam nonqo, møndøzø-goám, ande
gitá, neka gol ndis vøzōgoam. Ta gol ndis-te ndøugu, gigiap sisip
mbomømboma ndømboqotupát. Khøifa sisip mbomømboma, qando-
fakhatam, ndøgo Mbumbukiam-gí ezoqam-qá guliguli manqát. 9 Yaq
ndigu ouv ndakinak ndøqaqaemám. Sip Nakhasam-té. Ouv āv gimbøe-
qaqaemám nqægo:

Qo ezoqa eqeieqei-qapé.
    Qo kopømbaqapé, nqanek pepa løvøyat toqondap neka ndavand
      nditøkebap, voqó-koqogĩm.
Zapa ndógo, qo qakeza kha qonqonqotáv, vōlaqabem,
neka qakeza kouk mokho-te, qo
    ezoqa bawan vinivinimba
    neka manqat vinivinimba
    neka manqei vinivinimba
    neka ngusu vinivinimba voqōwi,
ndigu Mbumbukiam-gi betēgo.
10 Qo ndigu kawa iz qozø-etoám
    neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqam voqō-abam.

5:1 5:1 Isa 29:11; Ezek 2:9-10 **5:5** 5:5 Gen 49:9; Isa 11:1, 10; Veve 22:16 **5:6** 5:6 Zech 4:10; Zion 1:36; Veve 13:8 **5:8** 5:8 Veve 8:3-4; Psa 141:2 **5:9** 5:9 Psa 96:1; 98:1 **5:10** 5:10 Exo 19:6; Isa 61:6; Veve 1:6; 20:6

Yaq ndigu nigi Mbumbukiam mbósasaetát,
neka manqei-qape ezoqam vøzømbó-kawaeztāt."
11 Yaq no enzol ezoqam nøzømét, neka tiqa manqa wag vøe-ewag. Enzol ezoqam kopoav-qapé. Taosen-taosen ndøgoám. Gevebumav-qapé. Nginik enzol ezoqam, qonam nonqo neka khandi gigiap foa neka megetapak, ùnime:-khøogavát. 12 Ndigu ouv ndøqaqaemám. Gèzømbo-eqavát. Ouv āv gini-qaqaemám nqægo,
"Sip Nakhasam ndego, gilaem,
bazaføgakh neka gigiap ate ndægo neka matavap loloakh neka megeat matev neka vizap matev neka iz eqawat matev neka khanakhanakh manqat, teqa ndégo tabegó.
Matev av nqægo eqeieqeí."
13 Yaq tæ-ewág ndøgo: Gigiap ate ndi:gu, yan-te ngo:go neka manqei-qape-te ngigu neka manqei-qape mokho-te ngu:gu neka ndaola-te ngigu, ouv ndøqaqaemám. Av gini-qaqaemám nqægo,
"Ndego qonam nonqo-te ndo:qomat
neka Sip Nakhasam, khanakhanakh manqat neka vizap matev neka iz eqawat matev neka bazaføgakh tiqá.
Miavmiáv."
14 Yaq ndigu khandi gigiap foa gindu-qavøinam, "Amén. Nqanek manqat unimanqatín." Yaq ndigu megetapak, ekeza kha, manqei me:laém, Mbumbukiam, Sip Nakhasam namba, vøzøvizam.

6

Sip Nakhasam, ndavand siks, pepa løvøyat qætokam, gekoqogim

1 Yaq no tæqeív ndøgo: Ndego Sip Nakhasam, ndavand seven, ndigu pepa løvøyat-te gitøkebupam, bugukhokhof kopo ndøkoqozó. Yaq tæ-ewág ndøgo, ndigu khandi gigiap foa, kopo nøme, gè-akhá. Teqa manqat andé ndand me me:nqøóz. Av gene-akhá nqægo, "Vøndoqáv."
2 Yaq no qækewag, nqáe! Hos papaqa ndøyám, ezoqam vō:qotam. Ngenek ezoqam, føif mbogoám. Yaq ndego, kawa ezoqam-qá wawaq mbo-etøomém, sasa ndøwav. Nakhag ezoqam nømé namba mé:nøfé, vózitāg.
3 Yaq ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nøme vōkoqozo. Ndakin ndavand gèmbo-menas-éz, gekoqogim. Yaq ge:koqozo, no khandi gigiap nøme, ndego ge-menas-ev, teqa wag, āv qambøe-ewág nqægo, "Vøndoqáv."
4 Ndego nqanek manqat ge-ein, yaq hos nøme ndofakhán. Køkóuk. Ezoqam ndego, go:qotam, Mbumbukiam bazaføgakh mbo-etoám neka nakhag kaiya kandambaqape vømbō-etoam. Ndego manqei-qape-te, sambi matev bèmøkhofá, yaq ezoqa yaqyaq-a pakhapakha betē-khaneam.
5 Yaq ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nøme vōkoqozo. Ndakin ndavand gèmbo-misika-éz, gekoqogim. Yaq ge:koqozo, no khandi gigiap nøme, ndego ge-misika-ev, teqa wag, āv qambøe-ewág nqægo, "Vøndoqáv."
Yaq qækewag, nqáe! Hos kikis ndøyám. Ezoqam ndego, go:qotam, teqa zenda-te, viniv qeivi nonqo ndøndapám. 6 Yaq no manqa wag nøme nø-ewág. Khandi gigiap foa mokho-té abetøndo-fakhán. Av qande-eín

5:11 5:11 Dan 7:10; Iblu 12:22 **6:1** 6:1 Veve 4:6; 5:1 **6:2** 6:2-5 Zech 1:8; 6:1-6

nqægo, “Vòqáv. Ezoqa lou-av yage matev qomøzǿ-etoám. Yaq lou-qa fia gékhouwév. Wit-qasi toqowi, ande av 1 kilogrem ndi꞉gu, tiqa fia, khøuwa kopo sasae-qá yaq-fiá. Neka até flawa nømé-a, bali, tiqa fia kandambá. 3 kilogrem toqowi, tiqa fia, khøuwa kopo sasae-qá yaq-fiá. Geté oliv tae neka waen tae ndøngìű!”

7 Yaq ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nøme vǿkoqozo. Ndakin ndavand gèmbo-foa-éz, gekoqogim. Yaq ge꞉koqozo, no khandi gigiap nøme, ndego ge-foa-ev, teqa wag, āv qambøe-ewág nqægo, “Vòndoqáv.”

8 Yaq qækewag, nqáe! Hos nøme ndøyám. Ngusum gèmbo-khavøéz. Ezoqam ndego go꞉qotam, teqa iz Løvøté, neka løvøte manqei vømbōpavam. Ndigu Mbumbukiam bazaføgakh zø-etoám. Ezoqa ndózitág. Manqei-qape ezoqam ate ndi꞉gu toqo-qaqab, vømǿ-bawan-foa-ēz, yaq bawan kopo ndigu, bèzitág, vǿpakhaēz. Nakhag kaiya neka ifin matev neka enqoni neka søvakha gigiap khobokhobós giní-zitagát.

9 Yaq ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nøme vǿkoqozo. Ndakin ndavand gèmbo-faev-éz, gekoqogim. Yaq ge꞉koqozo, no ezoqam-gí nqova nøzømét. Nginik nqova, Mbumbukiam-te etoam matev gone nonqo lou-qase mokho-té gunu꞉goám. Ezoqam ndígu, ta zapaya ndøgo gi꞉zitagat, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat vǿgeatam-a, ezoqa Yesu-qa yaq-te vǿe-zømesimam. 10 Nginik gè-akhaemám. Wag gèzømbo-eqavát. Av gini-akhaemám nqægo, “Kawa ezoqam ndaføyamba-qape neka unimanqatin-qape! Gê, qo manqei-qape ezoqam, manqa ovøyam-te gekha khøuwa-tē qoté-āb, niqa yaq-fia voqótā, ti-te ndigu, gizitangam?” 11 Yaq ndigu ezoqa ate gi꞉goam, ndabua papaqa-papaqa zø-etoám. Neka ndigu āv gizømbe-eín nqægo, “Elavøqase até vøkhæ-keogé. Kopømba ande av Klisten ezoqam-gi qaqa ezoqam, zo ge꞉zitag, ndigu até zogi sasae kopo ezoqam neka zøfuap nømé-a, bètøkho-zitág. Yaq ndigu ezoqa ate ndi꞉gu tumuzitag, av Mbumbukiam matavap ge꞉ve, ndego zoqa yaq-fia ndøgo tenótá.”

12 Yaq no tæqeív ndøgo: Ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nøme vǿkoqozo. Ndakin ndavand gèmbo-siks-éz, gekoqogim. Yaq manqei gèkukuvøém. Kandambá tantáv. Neka khøuwa vǿkesæv. Andé tekhovot kikis-qape me me꞉goám. Neka løvøyak sège-køkouk-év. Andé kóuk. 13 Neka nduku ndigu yan-te go꞉goam, manqei-té ginøpomóz. Kopømba ande av fig tae nanga pospos ndi꞉gu, tae-te gindu-vinginimin, khamøe bazaføgakh-us-qape qando-vumaın, āv tindipomóz. 14 Yaq yan andé pepa løvøyat me me꞉løvønumát, vømǿ-navøem. Olol neka manqei bawabawa ate qægoam, sège-nøzøvøém, ma qægoam. 15 Yaq ezoqa ewaqape, oskiá ndøgo, manqei-qape kawakawa-za o gekha megetapak nøme gigoam, o nakhag kawakawa-za o gigiap kopoav ezoqam o iz-akhayapak o yaq-fia mbain sasae ezoqam o gekha ezoqa nøme vǿgoam, ndigu manqei nqa neka olol nandí gini-otønám. 16 Yaq ndigu, olol neka nandi-te, āv gini-akhaemám nqægo, “Vòndo-o꞉áz, ni vǿ-khonombam, te-te ndego, kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te ndo꞉qomat neka Sip Nakhasam-qa qaqa-te. 17 Zapa ndógo, tiqa qaqa khøuwa kandambaqape mòndøndáp. Yaq gê, gekha ezoqām mókhandi꞉z?”

6:8 6:8 Ezek 14:21; 5:17; Jer 15:1-3 **6:11** 6:11 Veve 7:9, 13; 19:14 **6:12** 6:12 Met 24:29; Kel 2:20; Veve 8:12; 11:13; 16:18 **6:13** 6:13 Isa 34:4 **6:14** 6:14 Veve 16:20 **6:15** 6:15 Isa 2:10, 19, 21 **6:16** 6:16 Luk 23:30 **6:17** 6:17 Joel 2:11; Mal 3:2

7

144 taosen Izlael ezoqam, Mbumbukiam-qa khakhatap gi-upøgim

1 Nqanek qame-navøem, yaq enzol ezoqam foa nøzømét. Manqei-qape-qá vavap foa-té giwaniapám neka manqei-qape-qa khamøe foa vōgeageapam. Tini-geageapám ndógo: Manqei-qape-te neka ndaola-te neka leg-te, khamøe bevùmā. 2 Yaq enzol ezoqa nøme vøe-omet. Khøuwa fakhanám genøgeavún, Khandi Mbumbukiam-qa khakhatap gone nonqo vōndapavun. Yaq ndego, ndigu enzol ezoqam foa, ndigu Mbumbukiam bazaføgakh gezø-etoam, manqei-qape neka ndaola tingi꞉nam, kandambaqapé møndøzømbe-akhá. 3 Av gezømbe-akhá nqægo, “Manqei-qape neka ndaola neka leg, naqanøká ndøngì꞉nām. Ni nigi Mbumbukiam-gi sasae ezoqam, tiqa kawa-pap-te, khakhatap bïzizømbøkhæ-awám.” 4 Yaq no āv qate-ewág nqægo: Ezoqa ndigu khakhatap gi-upøgimat, ndigu 144,000 ezoqám. Ndigu Izlael khagua bawabawan-te ate ndægo, āv gindi-uminimát nqægo:

5 Zuda khagua bawan-te: 12,000.
Neka Luben khagua bawan-te: 12,000.
Neka Gad khagua bawan-te: 12,000.
6 Neka Asa khagua bawan-te: 12,000.
Neka Naftali khagua bawan-te: 12,000.
Neka Manase khagua bawan-te: 12,000.
7 Neka Simeon khagua bawan-te: 12,000.
Neka Livai khagua bawan-te: 12,000.
Neka Isaka khagua bawan-te: 12,000.
8 Neka Zebulon khagua bawan-te: 12,000.
Neka Zosef khagua bawan-te: 12,000.
Neka Benzamin khagua bawan-te: 12,000.

Ezoqa bawan-qape, Mbumbukiam-qa qonam nonqo-qa megemege-te go꞉waniapam

9 Nqanek qame-navøem, yaq nqáe! No ezoqa bawan-qape nøqeív. Ezoqa kandambá tintív. Kopømba mbaín, toqo-gevebam. Ezoqa ngusu vinivinimbá neka bawan vinivinimbá neka manqei vinivinimbá neka manqat vinivinimbá. Ndigu kawa ezoqam-qá qonam nonqo neka Sip Nakhasam-qá megemege-té gono-waniapám. Neka ndigu ndabua loloakh papaqa-papaqa vō-uzupam neka epek vō-upøgeapam. 10 Ndigu kandakandá møndæ-akhaemám. Av gini-akhaemám nqægo, “Ezoqam-qa khandi꞉zat matev, nikeza Mbumbukiam-té qando-fakhaté, ndego kawa-qa qonam nonqo-te ndo꞉qomat, neka Sip Nakhasam-té qando-fakhaté.”

11 Yaq enzol ezoqam ate ndi꞉gu, ndigu kawa-qa qonam nonqo neka megetapak neka søvakha gigiap foa gi-ogitavat, ndigu kawa-qa qonam nonqo-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me꞉laém, tiqa bugug até manqei-té, Mbumbukiam vømbō-vizumem. 12 Av gini-manqatát nqægo, “Amén.

Khanakhanakh manqat
neka iz eqawat matev
neka matavap loloakh
neka ike manqat
neka vizap matev

7:1 7:1 Jer 49:36; Dan 7:2 **7:3** 7:3 Ezek 9:4, 6; Veve 9:4 **7:4** 7:4 Veve 14:1, 3 **7:10** 7:10 Veve 4:10; 5:6-7 **7:12** 7:12 Veve 5:12

neka bazaføgakh
neka megeat matev,
ndøgo nigí Mbumbukiam-qá. Miavmiáv.
Amén. Nqanek manqat unimanqatín!”

13 Yaq ndigu megetapak, ezoqa kopo genøbevap, “Nginik gekha ezoqâm, ndabua papaqa-papaqa loloakh ndi-uzap, neka gekham-tē ginǿ-geavun?”

14 Yaq qambo-qavøiu, “Khanánqa! No nøtenateáv. Geté qo àboqote-qatéq.”

Yaq genø-ein, “Nginik ezoqam ndígu, viniv kandambaqape-te gindufakhaz. Ndigu tiqa ndabua, Sip Nakhasam-qá kóuk ginisungúz, yaq ndøgo vøzø̄-papaqa-papaqawam. 15 Yaq nakémbá, ndigu Mbumbukiam-qá megemege-té gono-waniáp, ndego kawa ezoqam-qa qonam nonqote ndo꞉qomat, pavpave nekā lovølova, teqa khoev-te ndimbovizap. Ndego ezoqam, kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te ndo꞉qomat, gezømbókhakhazumát. Andé palai me zømbé-khafúz. 16 Yaq ndigu ifin nango gezǿvinák neka ibøkha naq ma gezǿpapák neka khøuwa tatas o gekha tatas nøme ndøgo, kha ma gezǿtayák. 17 Zapa ndǿgo, Sip Nakhasam ndego, livin-mba ndu꞉mia, ma qonam nonqo ndægo, ndego tigí sip keoge ezoqám. Yaq ndego kea kumbutøve-té genǿ-itúb, ta ibøkha-te ndøgo, ezoqa khandi ndøzø-etoam. Yaq Mbumbukiam tiqa bøi-te, bøi einu ate ndægo, gezǿ-vuogím.”

8

Yesu, ndego Sip Nakhasam, ndavand seven, vaev gekoqozo

1 Sip Nakhasam, ta ndavand seven ndigu, pepa løvøyat-te gitøkebupam, vaev gekoqozo, yaq susú sege-wagát. Ande āv haf awá ndægó. 2 Taqa zita-te, no enzol ezoqam nøzømét. Sevén ate gi꞉goam. Mbumbukiam-qá megemege-té gono-waniapám. Yaq ndigu enzol ezoqam seven, kipi kopo-kopo zø-etoumát.

3 Yaq enzol ezoqa nøme, tendowáv ndǿgo, gol ndis, gigiap sisip mbomambaqape mboqotam nonqo, vøndōndap. Ndego Mbumbukiam-te etoam matev gone nonqo lou-qase avønin-té genø-itán. Yaq ndego gigiap sisip mbomambaqape mboqotam nonqo mbo-etøomém. Kandambá. Ndego Mbumbukiam-te, etoam matev betegó, Mbumbukiam-gi ezoqam ate ndi꞉gu-qa guliguli manqat namba, ndøgo gol lou-qase-te, kawa ezoqam-qa qonam nonqo-qa megemege-te. 4 Nqanek gigiap sisip mbomambaqape, ndego enzol ezoqam teqa zenda ge꞉geatam, taqa khøifa, Mbumbukiam-gi ezoqam-qa guliguli manqat namba, Mbumbukiam-té qanøqavíg. 5 Taqa zita-te, ndego enzol ezoqam, nqanek gigiap sisip mbomambaqape mboqotam nonqo ndis, gèndáp, gøinam wageap-us vǿunqeitav, ndøgo lou-qase-te qagoam, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi꞉goatun. Yaq ndego até gendego, ta gol ndis gøina wageap-us, manqeiqape-té genø-ogí. Yaq ndand møkunim neka xo neka vøiyam neka manqei kukuvøem ndøfakhán.

Enzol ezoqam kipi gikhambøemat

7:14 7:14 Dan 12:1; Met 24:21 **7:16** 7:16 Isa 49:10 **7:17** 7:17 Isa 25:8; Psa 23:2; Veve 21:4
8:3 8:3 Veve 5:8; Exo 30:1-3 **8:5** 8:5 Lev 16:12; Exo 19:16-19; Veve 11:19; 16:18

6 Ndigu enzol ezoqam seven, møndø-khakheinám. Kipi seven
ndøkhambøemét.
7 Yaq ndego bugukhokhof enzol ezoqam kipi gekhamba, manqei-
qape-te qæ ais-us ndølanqá neka gøinam vøndō-o:a. Kóuk namba
me:nokhogeapát. Manqei-qape toqo-qaqa, vømø-qaqageap-misikā, yaq
qatoat kopo, gèlonqotám. Yaq até lég-a, toqo-qaqa, vømø-qaqageap-
misikā, yaq qatoat kopo, gèlonqotám. Neka gagayag ate ndægo
vølonqotam.
8 Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-
menas-éz, kipi gikhambøemem. Yaq ndaola-te, gigiap ndø-ogiím. Ndøgo
andé olol kandambaqape wageap-us bugug me me:kewagám. Ndaola
toqo-qaqa, vømø-qaqageap-misikā, yaq qatoat kopo sège-enénd, vømø-
kouk. 9 Yaq søvakha gigiap ate ndi:gu, ta kewan qatoat-te gu:yagam,
gèpakhaéz, neka khagua ate ndægo, ta kewan qatoat-te qabøetupam,
vøsoqøsoqoam.
10 Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-
misika-éz, kipi gikhambøemem. Yaq nqova mbaín, yan-te, ndukuam
kandambaqapu ndobøiáv. Andé mogenda me me:wageapám. Kea
qaqæap neka kea kumbutap ate ndægo, toqo-qaqa, vømø-qaqageap-
misikā, yaq qatoat kopo-té gunø-bøiáv. 11 Ngunuk ndukuam, iz Khaqain-
Qapé. Ibøkha ate ndægo, toqo-qaqa, vømø-qaqageap-misikā, yaq qatoat
kopo, gèkhaqá. Yaq ezoqa kandambá, gipakhaez, ibøkha gi-izumam.
Zapa ndøgo, ibøkha ndøgo, gèkhaqá.
12 Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-
foa-éz, kipi gikhambøemem. Yaq nqova mbaín, khøuwa neka løvøyak
neka nduku toqo-qaqab, vømø-qaqageap-misika-ēz, qatoat kopo ndøgo,
beawap mbaín. Møndøzø-navøém. Neka lova neka paveat toqo-qaqa,
vømø-qaqageap-misikā, yaq qatoat kopo ndøgo, waev mbaín.
13 Nqanek qame-navøem, yaq no koyam no-omét. Khaiya ová gono-
løvuvát. Ndego kandambaqapé møndæ-akhá. No teqa manqat, āv qate-
ewág nqægo, “Møndø-soqoéz. Møndø-soqoéz, ndigu ezoqam, manqei-
qape-te ndiyage, enzol ezoqa misika nøme, kipi tikhambøemem. Ti-te
ndigu, unimé:-soqá.”

9

Enzol ezoqam ge-faev-ev, kipi gekhamba

1 Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-
faev-éz, kipi gikhambøemem. Yaq no ndukuam no-omét. Ndugu yan-te
guogoam, manqei-qape-té gunø-bøiáv. Yaq ndugu mboqog mboqogim
nonqo mbo-etøoméém. Manqei ozu vaev mbain mboqogim nonqó. 2 Yaq
manqei ozu vaev mbain gumboqoa, khøifa ndofakhán. Ta khøifa ndøgo,
andé gøinam kandambaqape-qá khøifá. Khøuwa waev neka khaiya sège-
bøivún, ta khøifa zapaya ndøgo, manqei ozu vaev mbain-te qando-
fakhatam. 3 Yaq ta khøifa mokho-te ndøugu, bamøkhokeakh ndofakhatám,
kopoav-qapé, manqei-qape-te vøpanqanim. Yaq ndigu andé lakalaka-
qá bazaføgakh me:ndapém. 4 Ndigu āv gizømbe-eín nqægo: Gagayag
neka tae neka gekha gigiap nøme, manqei-te ndøpøet, bengï:nám. Geté

8:7 8:7 Ezek 38:22; Joel 2:30; Exo 9:23-26 **8:11** 8:11 Jer 9:15 **8:12** 8:12 Ezek 32:7; Veve 6:12-13 **8:13** 8:13 Veve 9:12; 11:14 **9:1** 9:1 Veve 20:1 **9:2** 9:2-3 Gen 19:28; Joel 2:2, 10; Exo 10:12-15 **9:4** 9:4 Veve 7:3

ezoqam mba bengiæzó. Ezoqam ndígu tíngiæzó, ndigu tiqa kawa-
pap-te, Mbumbukiam-qa khakhatap mbain ndigu. 5 Mbumbukiam
ndigu bamøkhokeakh takeáv, nginik ezoqam tizitag, vǿpakhaēz. Geté
ndigu løvøyak faev, sa nqosøgeap bezø-etoám. Taqa nqosøgeap ndøgo,
kandambá. Kopømba ande av lakalakoam tuqatag, taqá nqosøgeáp.
6 Ta løvøyak faev mokho-te ndøgo, ezoqa løvøte-qa, ndǫ̀vawát. Geté
ma géqeivimák. Ndigu pakhaezat-qa, ndǫ̀goát. Geté kopømba mbaín
tipakhaez. Løvøte é-ndøvuáo.
7 Nginik bamøkhokeakh, andé hos bugug me me꞉kewagám, nakhag
nonqo gikhakheinøvemɨn. Tiqa kawa-te, andé kawa ezoqam-qá gol
wawaq me zømbogoám, neka tiqa bugug andé ezoqam-qá bugúg. 8 Tigi
izum, andé sakheis-gí izúm, neka tigi khayam, andé layon-gí khayám.
9 Tigi savim-te, sanqava khakhazam nonqo ndø-uzupám. Taqa bugug
andé auli gigiap sanqava khakhazam nonqó. Neka tiqa khavøi u, andé
hos kopoav-qá wág, manqei khagua wil-us tilivupit, nakhag-qa tibøitit.
10 Tiqa otøgeam nonqo, okho-té qazøgoám. Andé lakalaká. Yaq ezoqa
ndógo tizømbí-otøgimát, løvøyak faev mokho-te. 11 Tigi kawa ezoqam,
ndégo, enzol ezoqam, ndego manqei ozu vaev mbain ndembo-keoge.
Teqa iz, Iblu manqat-te, Abadón neka Glik manqat-te, Apolión. (Taqa
manqa mokho, “Ezoqa ngiæzoat ezoqám.”)
12 Ndakin nqanek bugukhokhof viniv matev kandambaqape,
mǫ̀ndømø-navøém. Geté nqáe! Viniv matev kandakanda nøme menas
nqágeav.

Enzol ezoqam ge-siks-ev, kipi gekhamba

13 Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vǫ̀khamba. Ndakin enzol ezoqam,
gè-siks-éz, kipi gikhambøemem. Yaq no søvakha gigiap-qa auli foa-
te, lou-qase-te qa-asøzam, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi꞉goatun,
manqat no-ewág. 14 Nqanek manqa wag, ndego enzol ezoqam kipi
gekhamba, āv qambøe-eín nqǽgo, “Enzol ezoqam foa ndigu, Yuflatis
kea kandambaqape-te ndiløvønøvap, mòqo-nqovotáz.” 15 Yaq ndego
nginik enzol ezoqam foa vǭnqovotaz. Ndigu khakheitáp. Ezoqa
ndózitág. Ndigu nqanek khøuwa iz oskia mbøe-kewagám, nqanek khøuwa
neka løvøyak neka viav-te nqanek. Ezoqa ate ndi꞉gu, toqo-qaqab,
vømǿ-bawan-misika-ēz, yaq bawan kopo ndigu, gézitág, vǿpakhaēz.
16 Nginik enzol ezoqam-gi nakhag ezoqam, bawan kandambá tantáv.
Hós ginibøitít. Ate gi꞉goam, 200 milión. No møe-ewág, tiqa gevebap andē
gekhām. 17 Nqanek umingiap-te, no nginik hos, āv qatezømét nqǽgo:
Ndigu ezoqam, go꞉qonavat, ndigu savi khonobam nonqo, mǫ̀ndøzø-
goám. Taqa khagi, køkóuk. Andé gøina wageáp. Neka kikís. Andé
khaiyá. Neka khakhavá. Hos-qa kawa, ande layon-qá kawá neka tiqa
manqa-nqa-te, gøinam neka khøifa neka nandi wagøvap-us sisip soqaqape
ndofakhatám. 18 Ezoqa ate ndi꞉gu toqo-qaqab, vømǿ-bawan-misika-
ēz, yaq bawan kopo ndigu, gèzitág, vǭpakhaez. Ta matev soqøsoqa
misika ndógo tini-zitagát, gøinam neka khøifa neka nandi wagøvap-us,
hos-qa manqa-nqa-te qando-fakhatam. 19 Hos-qa bazaføgakh ndøgo, tiqa
manqa-nqa mokho-té neka ngui-té qagó. Tigi ngui, ande wazá. Kawa-ús.
Yaq ezoqa ndígu tizø-otøgeamín.

9:6 9:6 Job 3:21; Jer 8:3 **9:7** 9:7 Joel 2:4 **9:8** 9:8 Joel 1:6 **9:9** 9:9 Joel 2:5 **9:15** 9:15 Veve 8:7-12

20 Geté ndigu ezoqa nøme, pakhaezateav qagoam, nqanek matev soqøsoqa qafakhanam, ndigu Mbumbukiam-te qambuzaneáv. Ndigu nqova soqøsoqa, sekembá segezø-vizupám, neka batae, ekeza zenda gi꞉khakheinumam, sekemba vømbō-ogi꞉mam, ndøgo gol neka silva neka auli gigiap nøme neka nandi neka tae gi꞉khakheinumam. Geté ta batae ndøgo, mokho mbaín. Kopømba mbaín, bøi tøkewagat o manqat tø-ewagat o tø-okhoat. 21 Neka ndigu ezoqam qambuzaneáv, tiqa ezoqa zitøge matev-te neka manqa-sisi matev-te neka mambe okho matev-te neka aqonam matev-te.

10

Enzol ezoqam, ndego pepa løvøyat-qase gendapam

1 Yaq no enzol ezoqam bazaføgakh-qape nøme no-omét. Yan-té gendovís. Teqa ndabua, khaiya ozoz mbøe-løvøtupám, neka teqa kawa-te, khakhava vømbøe-løvøetam. Teqa bugug, andé khøuwa me me꞉sanqatavám, neka teqa bov, andé nandi uk wageap-us me me꞉kewagám. 2 Teqa zenda-te, pepa løvøyat khapelavøqase ndøndapám. Mòndø-mboqoatám. Teqa nakeamo zenda tokhotapak, ndaola-té genø-tokhotám, neka teqa yogea zenda tokhotapak, manqei-te vøtokhotam. 3 Yaq ndego kandambaqapé møndæ-akhá. Teqa manqat, andé layon-qá ogeæv. Ndego akhayam qamømbøe-navøem, yaq ndand seven ndøqavøinám. Manqat andé ndand me me꞉møkunimám. 4 No ambá no-peawamín, manqat ndøgo, gi-einim. Geté yaq no manqat nø-ewág. Yan-té qando-fakhán. Av qande-eín nqægo: “Manqat ndøgo, ndigu ndand seven gi-einim, ndøpeàwām. Khonoam-té qabegó.” 5 Yaq ndego enzol ezoqam, no bugukhokhof qæ-omet, ndaola-te neka manqei-te getokho-tupam, ndego nakeamo zenda, yan-té genø-eqá. 6 Yaq ndego, manqa mbusa ndøvé. Mbumbukiam-qá iz-té genøvé, ndego miavmiav ndeyage, ndego yan neka gigiap ate ndægo yan-te ndo꞉go, neka manqei-qape neka gigiap ate ndægo, manqei-qape-te nqago, neka ndaola neka gigiap ate ndægo, ndaola mokho-te ndøugu, gekhakheinam. Manqa mbusa, āv genevé nqægo, “Mbumbukiam khøuwa nøme géføløtazák. 7 Geté enzol ezoqa nøme, kipi tekhamba, ndego te-seven-ev, yaq Mbumbukiam matev ndòmatanám, ndøgo bugukhokhof qakhonawam, ndøgo tegi manqa vevezam ezoqam-te gevøndaz.”

8 Yaq manqat ndøgo, no bugukhokhof qæ-ewag, yan-te qando-fakhan, nangó qando-eín. Av qande-eín nqægo, “Vòqáv. Pepa løvøyat mboqoat qomøndó-ndáp, ndøgo enzol ezoqam-qa zenda-te ndo꞉ve, ndego ndaola-te neka manqei-te ndetokhotap.”

9 Yaq no ndego enzol ezoqam-te vōenav, pepa etoam manqat sasa nombo-ein. Yaq ndego āv genømbe-eín nqægo, “Mòqondáp. Neka qólóg. Qoqa emu-te, geqá-khaqaín. Geté manqa-nqa-te, ndøgo fimakh-ús. Andé ndokhós.”

10 Yaq no nqanek pepa løvøyat-qase, nòndáp, teqa zenda-te qøuveam, vōelog. Noqa manqa-nqa-te ndøgo, fimakh-ús. Andé ndokhós. Geté qatumu-khougiam, yaq emu-te, møndønø-khaqaín. 11 Yaq ezoqa nøme,

9:20 9:20 Veve 16:9, 11; Psa 115:4-7; 135:15-18; Dan 5:23 **10:4** 10:4 Dan 12:4, 9 **10:5** 10:5 Deut 32:40; Dan 12:7 **10:7** 10:7 Amos 3:7 **10:9** 10:9 Ezek 2:8–3:3

āv genømbe-eín nqǽgo, “Qo Mbumbukiam-qa Manqat nqawá qanø-vevezám, ezoqa bawan vinivinimba neka manqei vinivinimba neka manqat vinivinimba neka kawakawa-za vinivinimba-qa yaq-te.”

11

Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqa menas, teqa manqat timan-qatat

1 Yaq iziz tonqogim nonqo nø-etøomém. Taqa bugug andé føif ndaføyamba-qapí. Yaq manqa wag, āv qanømbe-eín nqǽgo, “Vǫ̀qáv! Mbumbukiam-qa khoev neka lou-qase ndøgo, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi꞉goatun, taqa fitap iziz qombóndáp, neka ndigu ezo-qam, Mbumbukiam teqa khoev-te ndimbovizap, voqó-gevebām. 2 Geté manqei nøme ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev-qa uta mokho-te ndøugu, soqó-iváv. Iziz mbǫ̀ndā̀p. Zapa ndǿgo, ta manqei ndøgo, Mbumbukiam bawan vini-ak zø-etoám. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa taon, gétokhotát. Løvøyak 42, titokhotat. 3 Yaq nogi manqa manqate ezoqa menas, notøndó-khofotáz. Ndigu ege avus gigiap ndǿ-uzupát, neka noqa manqat vǿvevezumāt. Khøuwa 1260, noqa manqat tivevezumat.”

4 Ndigu Mbumbukiam-gi manqa manqate ezoqa menas, ndǿgo, oliv tae menas neka lampa asøzam nonqo menas, ndøgo Evezøza-qa megemege-te ndo꞉-asøzu, ndego manqei-qape ndo꞉kawaevat.

5 Ezoqa nøme ndigu, nginik ezoqa menas-te ngenøgim matev gone-qa tigoat, yaq tiqa manqa-nqa-te, gøinam ndófakhatát, tigi qaqa ezoqam vǿngiæzoāt. Yaq ta nakhoa-te nqanek, gekha ezoqām ndego, matev soqain gone-qa tezøgoat, génaním. 6 Nginik ezoqa menas, bazaføgakh tindapém ndǿgo: Khaiya ozoz segétokém. Yaq qæ mbaín, segégoát, ta khøuwa ate tægoat, Mbumbukiam-qa manqat tivevezumat. Neka kea kumbutap-te, ibøkha segé-enendém, vømǿ-kōuk. Neka gekha khøuwa-tē ndøgo, ndigu tøzø-poeat, ndigu manqei-qape-te, matev soqøsoqa bugug vinivinimba segendó-khofotumát.

7 Yaq ndigu tiqa manqa manqate tømøzømbe-navøem, ndego søvakha gi-giap lozokhak, manqei ozu vaev mbain-te ndego, gendóqavíg, ti namba vǿenǿfē, sasa ndǿzitāg, vǿpakhaēz. 8 Yaq tiqa khatae, nakhoa-té segé-awám, taon kandambaqape-te ndøgo, ma tigi Evezøza, tae mutui-te gitøkewem. Nqanek taon, taqa yaya etæ iz, Sodóm o Izíp. 9 Ezoqa manqei vinivinimba, neka bawan vinivinimba neka manqat vinivinimba neka ngusu vinivinimba, tiqa khatae sugumú-qeivát. Khøuwa trí neka khøuwa nøme yaq-mbá. Ezoqa nøme sa gezǿtakák, ta khatae ndøgo, timø-ozam. 10 Manqei-qape ezoqam khanakhanakh zǿ-asøtáv, nginik ezoqa menas tipakhaez, neka lou vǿlōg neka vǿ-ogiām neka yaqyaq-a gigiap vǿ-etoām. Zapa ndǿgo, nginik Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, manqei-qape ezoqam, ngenøgim matev zø-etoumám.

11 Geté khøuwa tri neka khøuwa yaq-mba qame-navøem, yaq nginik ezoqa menas-te, Mbumbukiam-qá mbøni føkiam ndø-oé. Yaq ndigu sègewán. Yaq ezoqa ewaqape, gizømet, møe kandambá qazø-nqeivøem. 12 Yaq ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqa menas, manqat kandambaqape ndøyogém. Yan-té qando-fakhán. Av qande-eín nqǽgo,

11:1 11:1 Ezek 40:3; Zech 2:1-2 **11:2** 11:2 Luk 21:24; Veve 13:5 **11:4** 11:4 Zech 4:11-14 **11:5** 11:5 2 Sam 22:9; Psa 97:3 **11:6** 11:6 1 King 17:1; Exo 7:17-20; 1 Sam 4:8 **11:7** 11:7 Dan 7:21; Veve 12:17; 13:7; 17:8 **11:8** 11:8 Luk 13:34 **11:11** 11:11 Ezek 37:5, 10 **11:12** 11:12 2 King 2:11

“Qàndoqavíg, nqanek.” Yaq ndigu yan-te vøqavig. Khaiya ozoz mokhoté ginøqavíg. Tigi qaqa ezoqam, até gezømetát, giqavigat.
13 Yaq ta khøuwa kopo-te ndøgo, manqei ndøkukuvøém. Kandambá tantáv. Yaq ta taon-te ndøgo, khoev ten-ten qapuatat, yaq nain-nain ndøgo, até gepuatát, geté kopo-kopo nøme ndøgo, gèmøkuvøém. Yaq ezoqa kopoáv, gèpakhaéz. Seven taosén, ate gi:goam. Yaq ezoqa nøme ndigu, pakhaezateav gigoam, møe kandambá gigonem, neka Mbumbukiam-qa iz vømbó-eqanem, ndego yan-te ngo:yage.
14 Ndakin viniv matev kandambaqape nøme ndøgo, qamenas, møndømø-navøém. Geté nqáe! Viniv matev kandambaqape nøme, avønín géfakhán. Gemø-misiká.

Enzol ezoqam ge-seven-ev, kipi gekhamba

15 Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-seven-éz, kipi gikhambøemem. Yaq yan-te ndøgo, manqa wag ndøfakhanám. Kandakandá. Av qane-manqatát nqægo:
“Ndakin manqei-qape-te,
megeat matev, nigi Evezøza Mbumbukiam ndøndáp,
tege Keliso namba.
Yaq ndego miavmiav mó:kawaevtát.”
16 Yaq ndigu megetapak tuenti-foa, ndigu Mbumbukiam-qa megemegete ndo:go, ekeza kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te go:qonavam, ndigu ekeza kha, manqei me:laém, tiqa bugug até manqei-té, Mbumbukiam vømbō-vizumem. 17 Av gini-manqatát nqægo:
“Evezøza, Mbumbukiam,
qo bazaføgakh ate ndægo ndaqago,
qo nqoqogo neka qoqogoam,
ni ike kandambá qo-te.
Zapa ndógo, qo ezoqa āv qoqote-zømás nqægo:
Qo bazaføgakh-qapé, neka kawa matev voqōngaz.
18 Bawabawan vinivinimba, qaqa kandambá giqagoam.
Geté ndakin qoqá qaqa khøuwa ndøndáp.
Qo løvøte ezoqam, avønín, manqa ovøyam-té qonó-áb.
Yaq qogi sasae ezoqam, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam,
neka qogi ezoqam ate ndi:gu, ndigu ndiqavizap,
ezoqa kandakanda neka khasøkhasis,
qo yaq-fia eqeieqei voqozó-etoām.
Yaq ezoqam ndigu, manqei-qape gingi:tat, qóngiæzó.”
19 Yaq Mbumbukiam-qa khoev, yan-te nqo:go, sège-mboqoé. Yaq mboges ndøgo, ma Mbumbukiam-qa guguna manqat qøu-nqeitavam, ta mokho-te, ndego Izlael ezoqam namba poev ge-unimanqatin, bavokhó qandoveám. Yaq ndand ndovøimám neka vøndō-møkunimam, neka xo vøndōwagam. Neka manqei vōkukuvoem-a, qæ ais-us kandambaqape vøndō-lanqa.

12

Sœvam neka wazeam-qa emanqat

11:13 11:13 Veve 6:12; 16:18 **11:14** 11:14 Veve 9:12 **11:15** 11:15 Exo 15:18; Psa 10:16; Dan 2:44; 7:14 **11:18** 11:18 Psa 110:5; Lom 2:5; Veve 20:11-13; Psa 115:13 **11:19** 11:19 Iblu 9:4; Veve 8:5; 15:5; 16:21

1 Yaq yan-te nqo꞉go, matev kandambaqape ndøfakhán. Nqova ndafeús. Sævam mòndøgoám. Tuqa ndabua, khøuwá. Neka tuqa zenda tokhotapak mokho-te, løvøyak mbøigoám neka tuqa kawa-te, nduku tuelv, ande kawa ezoqam-qa wawaq me vømbɵegoam. 2 Ngunuk sævam, emu-ús. Gèmbongáz. Yaq tùni-akhayám, nqosøgeap gumbo-ewag.

3 Yaq yan-te nqo꞉go, matev nøme vɵfakhan. Nqáe! Wazeam kandambaqape, mòndøgoám. Køkouk-qapé. Ngenek kawa sevén qambogoam neka auli ten vømbōgoam, neka teqa kawa ate qambøegoam, kawa ezoqam-qa wawaq vømbɵe-uzupam. 4 Yaq ngenek wazeam, até gendego, nduku nøme yan-te nqo꞉go, vɵkhataz. Okhó genekhatáz, manqei-qapete vønqagevem. Nduku misika-misika gigoam, yaq menømenas ndigu, até gegoám, geté nøme kopo-kopo ndigu, gèkhatáz. Yaq ndego wazeam, sævam qambongaz, tuqá megemege-té gono-itán. Yaq ndego nakhasam ndego, tui-ova, løutøve-qa mbogoám.

5 Yaq ndugu sævam vɵe-ova. Nakhasam anganeám. Ndego bawabawan ate ndægo, gezømbó-kawaevtát. Bazaføgakh-ús. Teqa khamokh, auli khamokh ndógoát. Geté ndego nakhasam é-vøqán-ae, enzol ezoqam, Mbumbukiam-te é-vɵndafem, ma ekeza qonam nonqo-te go꞉qotam. 6 Yaq sævam ndugu, leg-av manqei-té gunø-khokhón. Ta manqei ndøgo, Mbumbukiam é-møndømbo-khakheinám. Yaq timbókewagát ndógo, atema 1260 khøuwa vømøndāp.

7 Yaq yan-te, nakhag ndøfakhán. Ndego enzol ezoqam kandambaqape, Maekol neka ekeza enzol ezoqam, wazeám namba me꞉nøfé. Neka ndego wazeam, ekeza enzol ezoqam namba vøndēwan, yaq vøzɵ-qavøiu. 8 Geté ndego wazeam, bazaføgakh mbaín. Yaq gèpitøvém, yaq ndego tegi enzol ezoqam namba, kopømba mbaín, yan-te sekemba tiyagat. 9 Yaq ndego wazeam kandambaqape, iz Nqova Soqaqape neka Saitan ndimbo-akhayam, gè-oginám, ndego manqei-qape ezoqam ate ndi꞉gu, ndetubam. Manqei-qape-té genø-oginám, tegi enzol ezoqam namba.

10 Yaq yan-te ndøgo, no manqat kandambaqape nø-ewág. Av qane-eín nqægo,

“Ndakin nigi Mbumbukiam-qa ezoqa khandi꞉zat matev
neka bazaføgakh matev
neka megeat matev,
møndø-fakhán.
Ndakin Keliso mó꞉kawaevtát,
ndego kawa ezoqam geve.
Zapa ndógo, ndego ezoqam, Mbumbukiam-qa megemege-te go꞉yam neka nigi Klisten nøfuap, pavpave nekā lovølova, manqa vøzɵ-søkuzumam,
ndego møndø-oginám.
11 Klisten ezoqam møndø-tømbuinám.
Sip Nakhasam-qá kóuk neka unimanqatin manqát gini-tømbuinám, ndøgo ezoqa nøme-te gimanqatam.
Ndigu ekeza yage-qa yaq-te, matavapøteáv, neka ndigu møe mbaín, Mbumbukiam-qa Manqat zapaya, tipakhaez.
12 Zo khanakhanakh mbá qanegó,
qo yan neka zo yan-te ndozoyage.

12:2 12:2 Mica 4:10 **12:3** 12:3 Dan 7:7 **12:4** 12:4 Dan 8:10 **12:5** 12:5 Psa 2:9; Veve 19:15 **12:7** 12:7 Zud 9 **12:9** 12:9 Gen 3:1, 14; Luk 10:18; 22:31; Veve 20:2 **12:10** 12:10 Job 1:9-11; Zech 3:1 **12:12** 12:12 Isa 44:23; 49:13

Geté ti-te ndigu unimé:-soqá, ndigu manqei-qape neka ndaola-te ndiyage.
Zapa ndøgo, nqova soqaqape màndovís zo-te.
Ndego qaqa kandambá.
Ndego møndæ-otév, khøuwa khapémbá, ndimbøe-yoza."
13 Yaq ndego wazeam ge:-otev av nqægo, manqei-qape-tē ginø-ogenonām, ndego até gendego, ndugu sævam, nakhasam anganeam guiova, vøngeatam. Até gembopavát. 14 Geté ngunuk sævam, ngangakh kandambaqape-qá taf menas mbo-etøomém. Ekeza manqei-té guabenøløvuí, leg-av manqei-te ndøgo. Yaq timbó-kewagát ndógo, viav misika neka viav nøme yaq-mba vømøndāp. Ta manqei-te ndøgo, ndugu wazeam-qa bugug-te, qambaqape ndógoát. 15 Yaq wazeam, até gendego, ibøkha vōqoza. Ibøkha ndøgo, teqa manqa-nqa-te qando-fakhan, andé kea-qá ibøkha mbageáp. Ndego sævam kawøwe-qa mbogoám. 16 Geté ndugu sævam, manqei mbotøké. Manqei manqa-nqa é-møndø-mboqoá, ibøkha vōkhoug, ndøgo wazeam-qa manqa-nqa-te qando-fakhan. 17 Yaq ndego wazeam, qaqa kandambá, ndugu sævam-te. Yaq sègewáv, tugi zi nøme namba vømēnøfe. Nginik ezoqam ndígu, Mbumbukiam-qa manqat o-mba ndo:ndape neka Yesu-qa manqat ndīgēāwāt. 18 Yaq ndego wazeam, ndøgeg-té genø-itán.

13

Søvakha gigiap lozokhak, ndaola-te gendo-fakhan

1 Taqa zita-te, no søvakha gigiap lozokhak no-omét. Ndaola-té gendo-fakhán. Ndego kawa sevén qambogoam neka auli ten vømbōgoam. Auli ate qambøegoam, kawa ezoqam-qá wawaq ndø-uzupám, neka teqa kawa ate qambøegoam, Mbumbukiam-qa iz ngenøgim manqat vō:peaupam. 2 Ngenek søvakha gigiap lozokhak, qæ-omet, bugug andé lepad me me:kewagám, ndugu puskas khobos kandambaqapu. Geté zenda andé søvakha gigiap nøme-qá zendá, ndego bea ndimbo-akhayam. Bazaføgakh kandambá. Neka manqa-nqa, andé layon-qá manqa-nqá. Ngenek søvakha gigiap lozokhak, wazeam ekeza bazaføgakh mbo-etoám neka ekeza kawa ezoqam-qa qonam nonqo neka megeat iz kandambaqape vømbō-etoam. 3 Søvakha gigiap lozokhak-qa kawa nøme, bugug āv qanekewagám nqægo: Ezoqa pakhapakha mbokhaná. Geté nqamav ndøgo, qambogoam, møndø-e:ám. Yaq ndøgo, manqei-qape ezoqam ate ndigu, nqova zømbendáf, neka ndego søvakha gigiap lozokhak vømbōpavat. 4 Ezoqa ate gi:goam, wazeam gèmbo-vizupám, ndego søvakha gigiap lozokhak, bazaføgakh gembøe-etoam. Neka ndigu søvakha gigiap lozokhak, vømbō-vizupam. Av gini-manqatám nqægo, "Gekha ezoqâm ndego, kopømba ande av ngenek søvakha gigiap lozokhak nde:go? Neka gekha ezoqâm ndego, te namba tenøfe, vópitāv?"

5 Ndego søvakha gigiap lozokhak, Mbumbukiam sègemboták: Ekeza iz segé-eqatát, neka Mbumbukiam-qa iz vóngenøitāt, neka bazaføgakh matev vómatønumāt, atema løvøyak 42 vømø-nasinīm. 6 Ndego søvakha gigiap lozokhak manqat ge-einin, Mbumbukiam ndøngenøiuín, neka teqa iz vōngiuin neka teqa khoev vōngenøiuin neka tegi ezoqam ndigu,

12:14 12:14 Dan 7:25; 12:7 **12:17** 12:17 Veve 11:7 **13:1** 13:1 Veve 12:3; 17:3, 7-12 **13:2** 13:2 Dan 7:4-6 **13:3** 13:3 Veve 17:8 **13:5** 13:5 Dan 7:8, 25; 11:36; Veve 11:2

yan-te ndiyage, vøngenøzoin. 7 Neka Mbumbukiam ndego nøme āv gembøeták nqægo: Mbumbukiam-gi ezoqam namba mé:nøfé neka vópitāz. Neka ndego bazaføgakh ndøndáp. Ezoqa bawan vinivinimba neka manqei vinivinimba neka manqat vinivinimba neka ngusu vinivinimba gezømbó-kawaevtát. 8 Ezoqa ewaqape, manqei-qape-te tiyagat, gembó-vizupát, gekha ezoqām ndigu, tiqa iziz khandi mbuk-te peawapøteav ndøgo, Sip Nakhasam-qa mbuk-te, ndego gilaem. Manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, ta mbuk ndøgo, é-møndo-peawám.

9 Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé. 10 Ezoqa ndigu, Mbumbukiam gevevesam, ndimbula-te tinqeisam, ndigu segénqeisám. Neka ezoqam ndigu, Mbumbukiam gevevesam, nakhag kaiya ti:zitag, ndigu nakhag kaiya segé:zitág. Nqanek matev tøfakhanam, Mbumbukiam-gi ezoqam, føgøføgakh bewaniáp, tiqa unimanqatin-te.

Søvakha gigiap lozokhak nøme, manqei mokho-te gendo-fakhan

11 Yaq no søvakha gigiap lozokhak nøme no-omét. Manqei mokhoté gendo-fakhán. Ndego andé sip nakhasam-qá auli me mbøegoám. Menás. Neka ndego manqat gemanqatam, andé wazeam-qá manqát. 12 Bazaføgakh ndégo tembo-etoám, søvakha gigiap, bugukhokhof ndaola-te gendo-fakhan. Yaq ndego matev, teqá iz-té genø-matønumám. Ndego manqei-qape ezoqam ate ndi:gu, āv gene-tøpøtavám nqægo: Ndego søvakha gigiap lozokhak, bugukhokhof gegeavun, tïabembøe-vizáp, ndego nqamav soqaqape qambogoam, ndakin qambo-e:am. 13 Ngenek søvakha gigiap lozokhak nøme, ndakin gefakhan, nqova ndaføgim matev ndømatønumám. Kandakandá. Nøme gematanam, nqánek: Yan-te gøinam ndovís, atema manqei-qape-te, ezoqa ewaqape-qa bøi-te. 14 Yaq ta matev vinivinimba-te ndøgo, ndego ezoqa ewaqape, manqei-qape-te giyagam, gètubumám. Bazaføgakh ndégo tembo-etoám, ndego søvakha gigiap, bugukhokhof ndaola-te gendo-fakhan. Ndego matev, teqá iz-té genø-matønumám. Yaq ndego søvakha gigiap lozokhak, ndigu ezoqam, manqei-qape-te giyagam, āv gezømbe-eín nqægo: Ndego søvakha gigiap lozokhak, nakhag kaiya gi:laem, gete sekemba geyagat, tae khøuwiap bèmbo-viagém. Andé teqá bugúg. 15 Yaq ndego søvakha gigiap lozokhak, vaev-te gepavavun, bazaføgakh nøme, āv genendáp nqægo: Ta tae khøuwiap ndøgo, ndego bugukhokhof søvakha gigiap lozokhak-qa bugug-te gikhakheinøvemem, khandin qozøqozaq mbókhambá. Yaq ta tae khøuwiap ndøgo, manqa manqate ndóngáz. Av qandé-eín nqægo: Gekha ezoqām ndigu, ndøgo vizøpøteav tøgoat, pakhapakha bezø-khanøé. 16 Yaq ndego søvakha gigiap lozokhak, vaev-te gegeavun, ezoqa ewaqape, ezoqa khasøkhasis nekā kandakanda, gigiap kopoav ezoqam nekā gigiapav ezoqam, iz-akhayapak nekā yaq-fia mbain sasae ezoqam, āv genetøpøtáz nqægo: Ndigu tiqa nakeamo zenda-te o tiqa kawa-pap-te, khakhatap bezøgó. 17 Yaq gekha ezoqām ndego, nqanek khakhatap mbain ndego, ndego kopømba mbaín, ezoqa nøme-te gigiap tendowi, o te-te gigiap temøwi. Ta khakhatap ndøgo, søvakha gigiap lozokhak-qá íz o teqa iz-qá geveáp.

13:7 13:7 Veve 11:7 **13:8** 13:8 Psa 69:28; Veve 17:8; 20:12, 15; 21:27 **13:10** 13:10 Jer 15:2; 43:11; Veve 14:12 **13:13** 13:13-14 Met 24:24; 1 King 18:24-39; Veve 19:20 **13:16** 13:16-17 Veve 14:9-11; 16:2; 20:4

18 Matavap loloakh begó, taqa yaq-te. Ezoqa matavap loloakh
tømbogoat, ndego søvakha gigiap lozokhak-qa geveap, mokho bem-
bondáp. Ndøgo ezoqam-qá geveáp. Nqanek geveap 666.

14

Sip Nakhasam neka ndigu 144 taosen ezoqam

1 Yaq qækewag, nqáe! Sip Nakhasam no-omét. Zayon manqei pøyat-
té gono꞉yám. Ezoqá namba me꞉wanám. 144 taosén. Ndigu tiqa
kawa-pap-te, Sip Nakhasam-qá iz neka tege Eve-qá iz zømbo-peaupám.
2 Yaq no manqa wag nø-ewág. Yan-té qando-fakhán. Andé ibøkha
sololo kandambaqape me me꞉wagám neka ande ndand kandakanda
me me꞉møkunimám. Naq ndøgo, qæ-ewag, andé gita khaneam ezo-
qam kopoav-qá gita khaneám. 3 Nginik ezoqam, Mbumbukiam-qá
kawa qonam nonqo-qá megemege-té neka khandi gigiap foa neka
megetapak-qá megemege-té gono-waniapám. Yaq ndigu ouv ndakinak
ndøqaqaemám. Ta ouv ndøgo, ezoqa nøme kopømba mbaín ti꞉zøtez. Sati
ndígu tinízøtéz, ndigu 144 taosen ezoqam, Mbumbukiam manqei-qape-
te gewi. 4 Nginik ezoqam, Evezøza-te ùnime꞉-tøkéb. Ndigu manqa-
zapa gonemáv, sakheis namba.* Ndigu Sip Nakhasam mba mbopáev,
ndego ande āv kenē-okho. Ezoqa ewaqape mokho-te, Mbumbukiam
ndígu tewí. Ndigu Mbumbukiam-te neka Sip Nakhasam-te, andé tiqá
etoam matév, ate av-té, gigiap ndøgo, toqope꞉tat, bugukhokhof gigiap
tiqa ndøgo. 5 Tiqa manqa-nqa-te, meakha manqat mbaín, neka ndigu
manqa-zapa gonemáv.

Enzol ezoqa misika-qa manqat

6 Yaq no enzol ezoqa nøme no-omét. Khaiya ová gono-løvuvát.
Ndego miavmiav manqat mbomambaqape ndøgeatát. Ezoqa ndigu,
manqei-qape-te ndiyage, gé꞉zømesimát, ezoqa ngusu vinivinimba neka
bawan vinivinimba neka manqat vinivinimba neka manqei vinivin-
imba. 7 Ndego kandambaqapé møndæ-akhá. Av gene-akhá nqægo,
“Mbumbukiam-te møe zógoát, neka teqá iz zó-eqatát. Zapa ndógo,
teqa manqa ovøyam khøuwa, møndøndáp. Gèmbovizáp ndego, yan neka
manqei-qape neka ndaola neka kea kumbutap gekhakheinam.”

8 Ndego enzol ezoqam-qa zita-te, enzol ezoqa nøme ndofakhán.
Ngenek enzol ezoqam, ge-menas-ev, āv gene-eín nqægo, “Møndøbøí.
Bebilon taon kandambaqape, møndøbøí, ta taon ndøgo, kopømba ande
av sævam me guigoam, ndugu bawabawan ezoqam ate ndigu, tuqa
waen føgakh-qape guzø-etoam, ti-izam, neka tu namba mambe gone-te gu-
itubam.”†

9 Ndego enzol ezoqam-qa zita-te, enzol ezoqa nøme ndofakhán.
Ngenek enzol ezoqam, ge-misika-ev, kandambaqapé møndæ-akhá. Av
gene-akhá nqægo, “Gekha ezoqām ndego, søvakha gigiap lozokhak neka
teqa tae khøuwiap tembo-vizupat, neka kawa-pap-te o zenda-te teqa

---

14:2 14:2 Veve 1:15; 19:6 **14:3** 14:3 Isa 42:10; Veve 5:9; 7:4 * **14:4** 14:4 Nqanek manqat, yaya ndø-etæ. Taqa manqa mokho nqánek: Nginik mbumbuk nøme vizupáv, ndøgo kopømba ande av mambe okho matev ndægo, Mbumbukiam-qa bøi-te. **14:8** 14:8 Isa 21:9; Jer 51:7-8; Veve 17:2; 18:2, 3 † **14:8** 14:8 Nqanek Manqat Qandoveveam mokho-te, manqat nøme, mambe nqæmanqate, yaya etæ manqát. Mbumbukiam zita wuowe matev neka batae vizap matev me꞉manqaté. **14:9** 14:9 Veve 13:12-17

khakhatap vøndāp, ndego mòndø-soqoév. 10 Ndego Mbumbukiam-
qá waen føgakh-qape be-íz. Nqanek waen, Mbumbukiam-qá qaqá.
Teqá yaq-fia soqaqapé. Ta waen ndøgo, Mbumbukiam ibøkha namba,
génokhogimák. Geté føgakh-qapé segégoát. Yaq ngenek ezoqam,
Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa megemege-te neka Sip Nakhasam-
qa megemege-te, gøinam tatas-té neka nandi wagøvap-us-té gunú:goát,
nqosøgeap kandambaqape vøndāp. 11 Ezoqam ndigu, søvakha gigiap
lozokhak neka teqa tae khøuwiap ndimbovizap, o teqa iz-qa khakhatap
gindapem, ndigu pusup mbaín. Pavpave nekā lovølova, ta gøinam ndøgo,
ndigu nqosøgeap ndøzø-etoam, taqa khøifa miavmiav ndóqavigát."
12 Yaq nakémbá, Mbumbukiam-gi ezoqam bazaføgakh-us bewaniáp,
ezoqam ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat ndimbopaev-a, Yesu
ndī-ūnīmānqātināt.
13 Yaq no manqat nø-ewág. Yan-té qando-fakhán. Av qande-eín nqægo,
"Av qoqoté-peawám: Ndakin qangaz, atema ndøma, gekha ezoqām
ndigu, Evezøza ndi-unimanqatinat, tipakhaez, ndigu khanakhanakh
mbá giabitigú."
Neka Mbumbukiam-ge Nqova, āv gene-manqaté nqægo, "Uniman-
qatín. Nginik ezoqam, sasae-qape gikhanazat, pusa ndótá. Zapa ndøgo,
sasae ndøgo gi:matønumam, ndigu taqa yaq-fia, ndòndapém."

Yaya etœ manqat, avøe gigiap neka waen tae nanga-qa yaq-te,
qakhatøkhatoam
14 Yaq no qækewag, nqáe! Khaiya ozoz papaqa nøqeív. Ezoqam
mo:qotám. Ndego andé Ezoqam-gé Yó. Teqa kawa-te, kawa ezoqam-
qá gol wawaq mo:-uzám, neka zenda-te, kaiya køfizuat khobos-qapi
vøndapavam. 15 Yaq enzol ezoqa nøme ndováv. Mbumbukiam-qá
khoev-té gendo-fakhán. Ndego kandambaqapé møndæ-akhá. Te-te
ndego, khaiya ozoz-te go:qotam, āv gembøe-akhá nqægo, "Kaiya køfizuat
nandiv, nandoqo-ndøpazat, qoge mòqongáz. Zapa ndógo, qoge-qa
khøuwa iz, møndøndáp. Avøe gigiap ate ndægo, manqei-qape-te ndøpoe,
møndø-khatøkhatoám. Qoge-qa mo:keogé."
16 Yaq ndego khaiya ozoz-te go:qotam, ta kaiya køfizuat ndigu, manqei-
qape me:khaná. Yaq manqei-qape-te ndøgo, avøe gigiap qakhatøkhatoam,
vōqog.
17 Taqa zita-te, Mbumbukiam-qa khoev-te, yan-te ndøgo, enzol ezoqa
nøme ndofakhán. Até ndegó-a, kaiya køfizuat khobos-qapi vøndapavam.
18 Yaq teqa zita-te, enzol ezoqa nøme vøndō-fakhan. Lou-qase-
té gendováv, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi:goatun. Ndego
gøina ate ndægo-gé kawa ezoqám. Ndego kandambaqapé møndæ-akhá.
Ndego enzol ezoqam, ndego kaiya køfizuat khobos-qapi gendapavam, āv
gembøe-akhá nqægo, "Manqei-qape-te ndøgo, waen tae nanga møndø-
khatøkhatøezám. Kaiya khobos-qapi nandiv, toqoté-qogáz, waen tae
nanga ndigu, tae-te ndifaløbap. Neka vō-møvøbam."
19 Yaq ndego enzol ezoqam, até gendego, manqei-qape, kaiya køfizuat
vōekhana, waen tae nanga vōqogaz-a, vō-møvøbam. Yaq waen pe-
segim nonqo kandambaqape-té genø-nqagím. Nqanek pesegim nonqo,
Mbumbukiam-qá qaqá. 20 Yaq taon bavokho ndo:go, waen tae nanga

14:10 14:10 Isa 51:17, 22; Jer 25:15-16; Psa 75:8; Ezek 38:22; Gen 19:24; Veve 16:19; 20:10; 21:8
14:11 14:11 Isa 34:10 **14:12** 14:12 Veve 13:10 **14:14** 14:14 Dan 7:13 **14:18** 14:18 Joel
3:13 **14:20** 14:20 Isa 63:3; Veve 19:15

gipesegimem, ezoqa kouk ndofakhán. Kandambá tantáv. Kouk ndøgo, qambagim, gèmø-keá. Taqa sekeat, ande āv 300 kilomitá ndægó, neka taqa igian, ande āv hos-qá eqawán ndægó, tuyat.

15

Enzol ezoqam seven, viniv matev seven gi-upøgeapavun

1 Yaq no yan-te nqo:go, matev nøme nøqeív. Kandambaqapé neka
nqova ndafe-ús. Enzol ezoqam seven møndøgoám, ndigu matev
soqøsoqa seven vø-upøgeapam. Nqanek vaev viniv matév. Zapa ndógo,
nqanek viniv matev tøme-navøem, yaq Mbumbukiam-qa qaqa gemó-
navøém. 2 Yaq no andé ndaola nøteqeív. Bæbæs-qapé. Andé glás.
Gøina wageap namba me:nokhombáp. Neka no ezoqa vøezømet. Ezo-
qam ndígu, søvakha gigiap lozokhak gipitøvem neka teqa tae khøuwiap
vizøpøteav vøgoam-a, teqa iz-qa geveap ndapeav vøgoam. Ndigu
ndaola ndøgeg-té giwaniapám, neka andé gita me me:-upøgeapám.
Ndøgo Mbumbukiam zø-etoám. 3 Ndigu Mozes-qá ouv ndøqaqaemám,
ndego Mbumbukiam-ge sasae ezoqam, neka Sip Nakhasam-qa ouv vø-
qaqaemam. Ouv āv gini-qaqaemám nqægo:
"Evezøza, Mbumbukiam,
qo bazaføgakh ate ndægo ndaqago,
matev ndøgo, ndoqo-matanam,
kandakandá neka nqova ndafe-ús.
Qoqa matev unimanqatín neka ndaføya-ndaføyá.
Bawabawan ate ndægo, kawa qó.
4 Evézøza! Qo qakhapús soqogó, ndaføyamba-qape.
Gê, ezoqa tígu, ndigu qo-te møe goneav tigoat
neka qoqa iz eqawateav vógoāt? Mbaín.
Bawabawan ate ndi:gu, ndøndozáv, qo vøqá-vizumēm.
Zapa ndógo, qoqa matev ndaføya-ndaføya, màndo-veveám."
5 Ouv gumu-qaqaemem, no yan-te nqo:go, Mbumbukiam-qá khoev
nøqeív. Ndøgo palai khoév. Yaq mboqog sège-mboqóz. 6 Yaq ndigu enzol
ezoqam seven, matev soqøsoqa seven gi-upøgeapam, Mbumbukiam-qá
khoev-té gindu-fakház. Tiqa ndabua bæbæ-bæbæs neka vøiyam-ús, neka
savim-te løvønam nonqo gol-us vøzømbō-løvøtupam. 7 Yaq khandi gigiap
foa, kopo nøme gegoam, ndigu enzol ezoqam seven, gol ndis seven zø-
etoám. Ta ndis-te ndøgo, Mbumbukiam-qá qaqa mu:nqeitupám, ndego
miavmiav ngeyage. Até vømø-tøtøvøyam. 8 Mbumbukiam-qa waev-te
neka bazaføgakh-te, khøifa ndofakhán, yaq teqa khoev mokho-te ndøugu,
vømøtøva. Yaq ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa khoev-te ti-oz.
Matev soqøsoqa seven bètøkhæ-navøém, ndøgo enzol ezoqam seven gi-
upøgiapavun.

16

Enzol ezoqam seven, Mbumbukiam-qa qaqa giqouzømem

1 Yaq no manqat kandambaqape nø-ewág. Mbumbukiam-qá khoev-té
qando-fakhán. Ndøgo enzol ezoqam seven, āv qazømbe-eín nqægo,
"Mòzozáv. Zoqa ndis seven-te nandav, Mbumbukiam-qa qaqa,
qatøtøvøyam, manqei-qape-té qazonø-qouzømém."

15:3 15:3 Exo 15:1; Psa 139:14; 145:17 **15:4** 15:4 Jer 10:6-7; Psa 86:9 **15:5** 15:5 Exo 38:21
15:8 15:8 1 King 8:10-11; 2 Chr 5:13-14; Isa 6:4

2 Yaq bugukhokhof enzol ezoqam ndøwáv, Mbumbukiam-qa qaqa,
ekeza ndis-te qøugoam, manqei-qape-te vōqouz. Yaq ndigu ezoqam,
søvakha gigiap lozokhak-qa khakhatap gindapem neka teqa tae khøuwiap
vømbō-vizupam, ndigu nqamav soqøsoqa nqosøgeap-us ndø-upøgím.
3 Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-menas-ev, Mbumbukiam-qa qaqa,
ekeza ndis-te qøugoam, ndaola-té genøqóuz. Yaq ibøkha ndøgo, gèmø-
kóuk. Andé løvøte ezoqam-qá kóuk. Yaq gigiap ate ndi:gu, ndaola-te
giyagam, gèpakhaéz.
4 Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-misika-ev, Mbumbukiam-qa qaqa,
ekeza ndis-te qøugoam, kea-te neka kea kumbutap-té genøqouzám. Yaq
até ta ibøkha ndøgó-a, vømø-kouk. 5 Yaq no ndego enzol ezoqam, ndego
ibøkha ndembo-keoge, teqa manqat āv qate-ewág nqægo,
“Mbumbúkiam!
Qo nqoqogo neka qoqogoam,
qo ndaføyamba-qapé.
Yaq-fia ndøgo, qo ti-te ndigu qoqota, ndøgo eqeieqeí.
6 Zapa ndógo, ndigu qogi ezoqam neka Mbumbukiam-gi manqa
vevezam ezoqam ndøzitagám, tiqa kouk vōwa.
Yaq nakémbá, qo ndigu tiqa izam nonqo, kouk qozø-etoám.
Yaq-fia ndógo tindapém, av yaq gi:matønumam.”
7 Yaq no manqat nøme nø-ewág. Ndógo tøndo-fakhán, lou-qase-te
ndøgo, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi:goatun. Av qande-eín
nqægo, “Evézøza, Mbumbukiam, qo bazaføgakh ate ndægo ndaqago!
Unimanqatín. Yaq-fia nqosøgeap, qo ti-te ndigu qoqo-khofotav, ndøgo
ndaføyambá.”
8 Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-foa-ev, Mbumbukiam-qa qaqa,
ekeza ndis-te qøugoam, khøuwa-té genøqóuz. Yaq khøuwa, bazaføgakh
ndøndáp: Teqa tatas, ezoqa mé:louwavát. 9 Yaq ezoqa teqa tatas kan-
dambaqape, vōelouwaz. Geté ndigu Mbumbukiam-te qambuzaneáv,
neka ndego vizøpøteáv, ndego nqanek matev soqøsoqa gekhofotam. Geté
iz mbongi:nám.
10 Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-faev-ev, Mbumbukiam-qa qaqa,
ekeza ndis-te qøugoam, søvakha gigiap lozokhak-qá qonam nonqo-té
genøqóuz. Yaq ezoqa ewaqape, ngenek søvakha gigiap lozokhak-
qa mokho-te gu:goam, bøivun zønqeivøém, neka nqosøgeap vō-upøgim.
Ndigu ekeza sas ndø-otøgevém, nqosøgeap zapaya. 11 Yaq ndigu tiqa
nqosøgeap neka nqamav zapaya, Mbumbukiam, ndego yan-te ngo:yage,
vōngenøinam. Tiqa manqa-zapazapa gone-te, ndigu qambuzaneáv.
12 Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-siks-ev, Mbumbukiam-qa qaqa,
ekeza ndis-te qøugoam, Yuflatis kea-té genøqóuz, ndøgo kea kan-
dambaqape. Yaq kea ndøgo, sègevikiá. Yaq ta mokho-te ndøgo,
kawakawa-za-te, ndigu tigi nakhag ezoqam namba, khøuwa fakhanam-
te tinduzav, nakhoa zømbe-mboqoá. 13 Yaq no āv qateqeív nqægo:
Ndego wazeam kandambaqape-qa manqa-nqa-te, neka søvakha gi-
giap lozokhak-qa manqa-nqa-te, neka khavozam manqa vevezam
ezoqam-qa manqa-nqa-te, nqova soqøsoqa misika ndofakház. Ndigu
andé taka-qá bugúg. 14 Nginik nqova soqøsoqa, umingiap matev

16:2 16:2 Exo 9:10; Veve 13:12-17 **16:3** 16:3-4 Exo 7:17-21 **16:7** 16:7 Psa 19:9; Veve 15:3 **16:9** 16:9 Veve 9:20-21 **16:10** 16:10 Exo 10:22; Isa 8:21-22 **16:12** 16:12 Isa 11:15 **16:14** 16:14 Veve 19:19

ndøgoatún. Yaq ndigu manqei-qape-te ate ndægo, kawakawa-za-té ginózáv, nakhag nonqo vø-møvøbām, ta nakhag ndøgo, Mbumbukiam-qa khøuwa kandambaqape-te tøfakhan, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo.

15 Keliso āv gene-manqaté nqægo, “Nqáe! No andé aqonam ezoqám me nøtégeáv. Gekha ezoqām ndego, to꞉tiawet, neka teqa unimanqatin matev no-te, ande ndabua me ate te꞉-uzupat, ndego khanakhanakh mbá geabetegó. Soqaín ndøgo, ndego ande naqei-av me te꞉-okhoat neka ezoqa ewaqape-qa bugug-te, mivi vøndāp.”

16 Yaq ndigu nqova soqøsoqa, kawakawa-za, nakhag-qa, ta manqei-te ndógo tinømøváb, Iblu manqat-te, Amagedon ndimbo-akhayam.

17 Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-seven-ev, Mbumbukiam-qa qaqa, ekeza ndis-te qøugoam, khaiya-té genøqóuz. Yaq kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te, Mbumbukiam-qa khoev-te, manqat ndofakhán. Kandambaqapé møndæ-akhá. Av qande-eín nqægo, “Matev ate ndægo, mòndømø-navøém.” 18 Yaq ndand ndovøimám neka vøndō-møkunimam, neka xo vøndōwagam. Yaq manqei gèkukuvøém. Nqanek manqei kukuvøem, kandambá tantáv. Ezoqa manqei-qape-te ande gi꞉fakhaz, atema ndakin, manqei kukuvøem mbaín, av ndakin qæfakhan. 19 Bebilon taon kandambaqape, gèqaqavøém, vømō-qaqageap-misika. Neka manqei-manqei-qa taon ate qægoam, vōsoqøsoqoam. Matev av qæfakhan ndægo, zapa ndógo: Mbumbukiam Bebilon taon kandambaqape neka taqa manqa-zapazapa, manqa mate navøepøteáv. Yaq ndego yaq-fia mbotá, neka teqa qaqa kandambaqape, ande waen føgakh-qape me vømbō-etoam. 20 Manqei bawabawa ate qægoat, gèsinøvøém, vōnavøem. Neka até olól-a, vōnavøem. Nqawa qóqeivák. 21 Yaq yan-te, qæ aisus kandakanda ndolanqá, ezoqam-te vó꞉-o꞉az. Ais fisap ndigu, kandakandá tintív. Tiqa viniv, ande āv 50 kilogrém ndi꞉gú. Yaq ezoqam, Mbumbukiam-qa iz, gèngenøinám, nginik qæ ais kandakanda zapaya. Zapa ndógo, nqanek matev qafakhan, ùnime꞉-soqá.

17

Mambe sœvam khoveakh-qapu-qa yaq-te

1 Yaq ndigu enzol ezoqam seven, ndis seven qazøgoam, nøme kopo, no-té gendováv. Yaq āv genømbe-eín nqægo, “Qotøndéqāv! Ndugu mambe sævam khoveakh-qapu, ndugu kea kopoav avønin-te ndumia, ndugu yaq-fia nqosøgeap soqaqape ndóndáp. No nøtéqamákh. 2 Manqei-qape kawakawa-za, tu namba mambe ndøgoám. Neka ezoqa ewaqape, nqanek manqei-qape-te ngiyage, ndigu kawa zø-oki꞉vám, tuqa manqa-zapazapa zapaya, ndøgo ande waen me gi꞉-izam.”

3 Yaq ndego enzol ezoqam, no leg-av manqei-té genøndapán. Nqova-té. Yaq no sævam no-omét. Søvakha gigiap lozokhak køkouk-qá zita-té gunoqotám. Teqa kha ate qambøegoam, Mbumbukiam-qá iz ngenøgim manqat ndøkház. Ndego kawa seven mbogoám neka auli ten vømbōgoam. 4 Ndugu sævam, ndabua gu-uzam, khagi menás. Nøme ndøgo, uni køkoukín, neka nøme ndøgo, køkouk igiá. Neka ndugu gol gigiap vinivinimba

16:15 16:15 Met 24:43-44; Veve 3:3 **16:16** 16:16 Zech 12:11 **16:18** 16:18 Veve 4:5; 8:5 **16:19** 16:19 Veve 14:10 **16:20** 16:20 Veve 6:14 **16:21** 16:21 Exo 9:23-24; Veve 11:19 **17:1** 17:1 Jer 51:12-13 **17:2** 17:2 Isa 23:17; Jer 51:7; Veve 14:8 **17:3** 17:3 Veve 13:1 **17:4** 17:4 Jer 51:7; Veve 18:16

neka nandi momotap-us neka agiwa-qasis fia kandakanda vø-usupam. Tuqa zenda-te, ndugu ibøkha izam nonqo ndøndapám. Gol khakheitáp. Ta ibøkha izam nonqo-te, matev vøvanq-us neka gekha matev soqøsoqa nøme ndøgo, tuqa mambe matev-te qando-fakhanam, até vømø̄tøva. 5 Tuqa kawa-pap-te, iz mo꞉peawám. Mokho manqát. Av qane-peawám nqægo:

Bebilon taon kandambaqape. Mambe sakheis ate ndi꞉gu-gu evo neka manqei-qape manqa-zapazapa-gu evo.

6 Yaq no tæqeív ndógo: Ngunuk sævam, Mbumbukiam-gi ezoqam-qá kouk ndø-íz, kawa vømbō-oki. Tiqá kouk ndógo tu-íz, ndigu Yesu-qa manqat gimanqatam, neka ta zapaya vōe-zitagam.

No nqova ndafe kandambá, qæ-omet. 7 Yaq ndego enzol ezoqam genø-ein, “Gekha zapâ, qo nqova qaqandaf? No ngunuk sævam-qa mokho manqat nøtéqamákh, neka ndego søvakha gigiap lozokhak-qa yaq-te, teqa zita-te nduoqomat, ndego kawa seven neka auli ten ndømbogo. 8 Ndego søvakha gigiap lozokhak qoqo-omet, mǿndøyagám. Geté ndakin mbaín. Geté ndego avønín, manqei nqa-té gendóqavíg, manqei nqa vaev mbain ndøgo. Geté yaq, até gemé-navøém. Yaq ndigu ezoqam, nqanek manqei-qape-te ngiyage, tiqa iziz khandi mbuk-te peawapøteav ndøgo, ta mbuk ndøgo, Mbumbukiam ibugukhokhof gepeawam, manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, ndigu nqova zǿndáf, ndego søvakha gigiap lozokhak ti-ometam. Zapa ndógo, ndego mǿndøyagám. Geté ndakin mbaín. Geté nango ndǿfakhán.

9 Taqa yaq-te, matavap loloakh begó. Kawa seven ndøgo, manqei popotap sevén. Sævam ndógo tunoqomát. Ndøgo até kawakawa-za sevén. 10 Faev nøme ndigu, mǿndø-o꞉áz. Nøme kopo, zua ndøgó. Geté nøme kopo, fakhaneáv. Zuá. Yaq tefakhan, khapé gembøé-auwamák. Ndego khøuwa andé khapémbá tegoat. 11 Yaq ndego søvakha gigiap lozokhak, bugukhokhof geyagam, ndego ndakin yageav ndøgo, ndego gé-kawa-ezoqam-eit-év. Ngenek ndigu kawakawa-za seven nøme, tigí ezoqám. Yaq até ndegó-a, ndǿsoqoév.

12 Auli ten ndøgo, qoqoqeiv, até ndøgó-a, kawakawa-zá. Nginik kawakawa-za ten, kawaezat matev ngazeáv. Zuá. Ndigu søvakha gigiap lozokhák namba mó꞉kawaeztát. Geté khøuwa andé khapémbá, tiokawaeztat. 13 Nginik kawakawa-za ten, matavap kopo ndøveém, neka ekeza bazaføgakh neka iz, søvakha gigiap lozokhak-qá mokhoté gunu꞉-awám. 14 Yaq ndigu, Sip Nakhasám namba mé꞉nøfé. Geté ndego ekeza ezoqam namba, ndigu gevevesam neka gezø-akha neka te namba gi꞉køfinimam, gépitáz. Zapa ndógo, ndego Sip Nakhasam, ndego kawakawa-za-gé Kawá neka evezøza-za-gé Evezøzá.”

15 Yaq ndego enzol ezoqam, manqat nøme genø-ein, “Kea vinivinimba ndøgo, qoqoqeiv, ma mambe sævam nduimia, ndøgo manqei-manqeí neka bawabawán neka ngusum vinivinimbá neka manqat vinivinimbá. 16 Auli ten ndøgo neka søvakha gigiap lozokhak, ndigu ngunuk mambe sævam, ndǿsanqawém. Yaq gigiap ate ndømbøego, gembó-upøgimém. Naqei-áv segé-ivøvém. Yaq kha mbólogém, gøinam-te vónqagimēm.

17:6 17:6 Veve 18:24; 19:2 **17:7** 17:7 Veve 13:1 **17:8** 17:8 Dan 12:1; Veve 11:7; 13:7 **17:12** 17:12 Dan 7:7, 24 **17:16** 17:16 Veve 18:8

17 Nginik kawakawa-za ten, manqat gikopoːnem, ekeza megeat matev,
søvakha gigiap lozokhak-qa mokho-te tuːveem, matavap Mbumbukiam
zø-etoám. Yaq av nqægo, Mbumbukiam-qá poev mbopaevém. Tiqa
megeat matev tømá ndøgo, atema matev ate ndægo vømú-fakhanām, av
Mbumbukiam ibugukhokhof manqat geːːein.
18 Sævam ndugu, qoqo-omet, ndøgo taon kandambaqapé. Manqei-
qape kawakawa-za ate ndiːgu, ta taon-qa megeat matev mokho-té
gunuːgú."

18

Bebilon taon qasoqa

1 Taqa zita-te, no enzol ezoqa nøme no-omét. Yan-té gendovís. Ndego
bazaføgakh kandambá neka waev bæbæs-qapé. Ta waev ndøgo, manqei-
qape, sùgumu-gutavát. 2 Yaq ndego kandambaqapé møndæ-akhá. Av
gene-akhá nqægo,
"Mòndøbøí. Bebilon taon kandambaqape, mòndøbøí.
Gevøgev nekā nqova soqøsoqa, mòndømø-tiqá-khóev.
Gekha pipisi neka søvakha gigiāp ndigu,
Mbumbukiam-qa bøi-te soqain ndigu, ndego ndesanqaza,
ndøgo tiyagé.
3 Zapa ndøgo, Bebilon taon,
ndøgo ande sævam me nduigu,
bawabawan ate ndægo,
tuqa mambe matev waen ndø-izumám, kawa vøzø̄-okɨvam.
Até manqei-qape kawakawa-zá-ya, tu namba mambe matev vø̄egoam.
Neka bisnis ezoqam, manqei-qape-te ngiyage, tu zapaya, gèmø-moni-
kopoav-ezoqam-éz.
Zapa ndøgo, ndugu gigiap møqǽ."
4 Yaq no manqat nøme nø-ewág. Yan-té qando-fakhán. Av qande-eín
nqægo,
"Nogi ezoqam! Mòzotøndo-fakház.
Vòndo-fakház, zo Bebilon taon mokho-te ndozotuːgu.
Soqaín ndøgo,
zo tu namba manqa-zapa gone-te tozo-khokhombupat.
Neka soqaín ndøgo,
tu namba yaq-fia nqosøgeap sa tozotumu-upøgim.
5 Tuqa manqa-zapazapa, khàpumu-kapuiám, yan vømøkhanaz.
Mbumbukiam tuqa matev soqøsoqa, manqa mate navøepøteáv.
6 Zo yaq āv tømbøe-matønømém, av zo guzømbe-matønumam.
Zo tu-te yaq-fia menás sozó-taném, av matev guimatønumam.
Waen føgakh soqaqape guzø-etoam, yaq menás sozombó-etøomém.
7 Av ndugu gui-khambuvupam
neka gigiap kopoav-qape qambøegoam,
yaq zo nqosøgeap neka mbøni vaev matev,
āv tozombøé-etøomém.
Ndugu mokho-mba,
āv guni-manqaté nqægo,
'No kawa sævam noqomát.

18:2 18:2-3 Veve 14:8; Isa 13:21; 34:11-14; Jer 50:39 **18:4** 18:4 Isa 48:20; Jer 50:8; 51:6, 45; 2 Ko 6:17 **18:5** 18:5 Gen 18:20-21; Jer 51:9 **18:6** 18:6 Psa 137:8; Jer 50:15, 29; 2 Tes 1:6 **18:7** 18:7 Isa 47:7-9

No ngæmám mbá. No ambá av nqægo, anganeam genønanīm.
Matev soqain genó-fakhanák. No mbøni genóvayák.'
8 Geté ndugu av nduikhambuvap,
ta zapaya ndøgo, matev soqøsoqa vinivinimba, khøuwa kopo-té segembøé-fakhanám,
løvøte neka mbøni vaev neka ifin matev.
Yaq ndugu gøinám guní-lonqotøvém.
Zapa ndógo, Evezøza Mbumbukiam, ndugu yaq-fia nqosøgeap ndemboetoam,
ndego bazaføgakh-qapé."
9 Yaq manqei-qape kawakawa-za, tu namba mambe matev gi:goam neka tuqa gigiap kopoav qazøgoupam, ndigu gé-eivám, mbøni vøzónqosøgīm, khøifa tiqeivim, tutuavet. 10 Ndigu qambaqapé segendówaniapét. Gó:khouwaném, matev soqaqape tiqeivim, tu-te tøfakhan. Yaq āv giní-ugufømém nqægo,
"Hao, ú:-ā:!
O Bebilon taon kandambaqape, bazaføgakh-qape.
Qoqa manqa-zapa-qa yaq-fia, nakhamas-té qanøqa-fakhán."
11 Neka bisnis ezoqam, manqei-qape-te, gé-eivám neka tu zapaya mbøni vøzóvā. Zapa ndógo, ezoqa nøme mbaín, tiqa gigiap tiwiat. 12 Ezoqa tiqa gigiap sekemba géwiák, kopømba ande av gol neka silva neka nandi qaniqanimav-qape neka aqeing agiwa-qasis, neka ndabua mbomømboma køkø-køkouk neka khagi vinivinimba, neka tae vinivinimba fia kandakanda, neka gigiap ndøgo, søvakha gigiap-gi khayam khakheitap, neka tae ndis fia kandakanda, neka gigiap ndøgo, auli neka nandi khakheitap. 13 Neka ezoqa nøme mbaín, tiqa gigiap tiwiat, kopømba ande av lou mokhov eqeieqei nonqo, neka gigiap sisip mbomømboma, toqo-mboqotumat, neka nøme ndøgo, kha-te toqo-gi:mat, neka waen neka oliv oil, neka flawa, neka wit, neka kao, neka sip, neka hos, neka manqei khagua, neka até ezoqam-aním-a.
14 Ndigu bisnis ezoqam, āv giní-einím nqægo, "Bébilon. Gigiap ate ndægo, qo møqæ qaqagoam, qo møndø-qøuváq. Qoqa gigiap qaniqanim neka fia kandakanda møndøqa-navøém. Qo nango geqá-fakhanák."
15 Ndigu bisnis ezoqam, tu mokho-te gimø-gigiap-kopoav-ezoqam-ez, ndigu qambaqapé segendó-waniapét. Gó:khouwaném, matev soqaqape tiqeivim, tu-te tøfakhan. Ndigu gé-eivám neka mbøni vøzó-nqosogīm. 16 Yaq āv giní-ugufømém nqægo,
"Hao, ú:-ā:!
O taon kandambaqape, bazaføgakh-qape,
qo ndabua mbomømboma papaqa-papaqa neka køkø-køkouk neka kikikikis qoqo-uzumam
neka qoqa kha, gol neka nandi mbomømboma neka aqeing agiwa-qasis voqotē-khakheinumam,
17 qoqa gigiap mbomømboma, ate qaqambe-goam,
nakhamas-té qanøqa-soqøsoqøám."
Palai khagua nøzøgim ezoqam ate ti:goat neka ezoqa ewaqape, khaguate, manqei nøme-te tiguvimat, neka ezoqa ewaqape, khagua-te tisasaetat neka gekha ezoqām ndigu, ndaola-te yage tindapat, ndigu qambaqapé

18:8 18:8 Veve 17:16 **18:9** 18:9-10 Ezek 26:17; 27:30-35 **18:11** 18:11 Ezek 27:36 **18:12** 18:12 Ezek 27:12-13, 22 **18:15** 18:15 Ezek 27:31, 36 **18:16** 18:16 Veve 17:4 **18:17** 18:17 Isa 23:14; Ezek 27:27-29

segendó-waniapét. 18 Yaq khøifa tiqeivim, ndugu tutuavet, yaq āv giní-
akhaemém nqægo, “Gê, taon kandambaqape nøme tøgo, av nqanek taon
qægoam? Mbaín.”
19 Yaq ndigu gè-akhaemém, neka gè-eivám. Neka tiqa mbøni
nqosøgeap-te, ekeza kawa-te, pakhakh ndønqagimám. Yaq āv gini-einím
nqægo,
“Hao, ú:-ā:!
Taon kandambaqape. Tu mokho-te, palai khagua evøndipakha ate ndi:gu,
ndaola-te gibøetam,
ndigu møndømø-moni-kopoav-ezoqam-eztám, tiqa gigiap guwiam.
Geté ndugu nakhamas-té gunø-soqoév.”
20 “Geté zo yan-te ndozoyage,
neka zo Mbumbukiam-gi ezoqam,
Keliso-gi u-anim neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezo-
qam namba,
zo khanakhanakh bezøgó, tu zapaya.
Zapa ndøgo, matev soqøsoqa, zo guzø-matønumam,
Mbumbukiam Bebilon-te, yaq-fia me:tá.”
21 Yaq enzol ezoqam bazaføgakh-qape, nandi kandambaqape
ndøndapáz. Kandambá tintív. Tiqa khouwezat, andé wit mivitøzat
nonqó. Yaq ndaola-té genø-ogezó, gendo-ein,
“Taon kandambaqape, Bebilon, āv tøné-ogí.
Bazaføgakh-ús.
Yaq ezoqa nango géqeivimák.
22 Qo mokho-te,
gita khaneam ezoqam-qa khaneam neka ouv qaqayam ezoqam-qa
wag neka ndigu pøinda o kipi gikhambøematun, taqa wag,
ezoqa nango géyogemák.
Neka qo mokho-te,
sasae vinivinimba zøtezat ezoqam, nango gégoák.
Neka ndigu wit nandi gi:mivisumatun,
ezoqa taqa u, nango géyogemák.
23 Neka qo mokho-te, lampa waev nango gékhayák.
Neka qo mokho-te, sakheis neka angana, ndigu tinøkem,
tiqa khanakhanakh manqat, ezoqa nango géyogemák.
Matev āv taqambé-fakhán.
Zapa ndøgo, qogi bisnis ezoqam, manqei-qape-te ate nqægo, āv gini-
khambuvupám nqægo,
‘Ni bisnis ezoqam kandakandá.’
Neka qoqa manqa-sisi matev,
qo bawabawan ate ndægo qote-tubumám.
24 Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka Mbumbukiam-gi ezo-
qam ate ndi:gu,
tiqa kouk, Bebilon taon-té giqeivím.
Ndøgo tuqá manqa-zapá, ndigu gizitagat, vøpakhaetat,
ezoqa ewaqape nøme namba, manqei-qape-te gizitagat.”

18:18 18:18 Ezek 27:32 **18:20** 18:20 Isa 44:23; Deut 32:43; Jer 51:48 **18:21** 18:21 Jer 51:63-64; Ezek 26:21 **18:22** 18:22 Isa 24:8; Ezek 26:13 **18:23** 18:23 Jer 7:34; 16:9; 25:10 **18:24** 18:24 Jer 51:49; Veve 17:6

19

Yan-te nqo꞉go, Mbumbukiam-qa iz gi-eqanem, Bebilon ngi꞉wat zapaya

1 Taqa zita-te, no yan-te, manqa wag nø-ewág. Andé ezoqa kopoav-qapi-qá akhayam kandakandá. Av gini-akhaemám nqægo,
“Alelúya. Iké꞉ Mbumbukiam-te.
Ezoqam-qa khandi꞉zat matev,
nikeza Mbumbukiam-té qando-fakhaté.
Iz kandambaqape neka bazaføgakh,
teqa ndégo.
2 Zapa ndógo, teqa manqa ovøyam matev unimanqatín neka ndaføyambá.
Ndugu mambe sævam kandambaqapu, ndugu tuqa mambe matev,
manqei-qape gui-ngi꞉tat,
ndego yaq-fia nqosøgeap mbo-etoám.
Ndego yaq-fia møndøtá, tu-te ndugu,
tegi sasae ezoqam, pakhapakha guzø-khanæmam.”
3 Yaq nango gi-akhaemem,
“Alelúya. Iké꞉ Mbumbukiam-te.
Taon kandambaqape ndøgo, ndøwageapet,
taqa khøifa oskia ndøqaviág. Miavmiáv.”
4 Yaq ndigu megetapak tuenti-foa neka ndigu khandi gigiap foa, ekeza kha, manqei me꞉laém, Mbumbukiam vømbō-vizumem, ndego kawa-qa qonam nonqo-te go꞉qotam, vō-einim,
“Amén. Nqanek manqat unimanqatín.
Alelúya. Iké꞉ Mbumbukiam-te.”

Sip Nakhasam, sævam ge-oki

5 Yaq Mbumbukiam-qa qonam nonqo-te, manqat ndofakhán. Av qande-eín nqægo,
“Nigi Mbumbukiam-qa iz, zó-eqatát, zo tegi sasae ezoqam ate nqazøte꞉go neka ezoqa ewaqape, kandakanda neka khasøkhasis, zo ndego ndozombo-vizap.”
6 Yaq no manqa wag nø-ewág. Andé ezoqa kopoav-qape-qá náq. Andé ibøkha sololo kandambaqape me me꞉wagám neka andé ndand kandakanda me me꞉møkunimám. Av qane-eín nqægo,
“Alelúya. Iké꞉ Mbumbukiam-te.
Zapa ndógo, nigi Evezøza, ndego Mbumbukiam,
ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo, ndégo teno-kawaevát.
7 Ni khanakhanakh bini-asøtøvé neka iz bizimbō-eqanem.
Zapa ndógo, khøuwa iz møndøndáp. Sip Nakhasam, sævam ndó-oki.
Mbasønakam ndugu, tu-oki, møndø-khakheinám.
8 Mbumbukiam ndabua papaqa mbo-etoám.
Bæbæs-qapé neka vøiyam-ús, yaq ndugu vō-uz.”
(Nqanek ndabua papaqa qanimav-qape ndógo, matev mbomømboma, Mbumbukiam-gi ezoqam gimatønumam.)
9 Yaq ndego enzol ezoqam genø-ein, “Av qoqoté-peawám: Ezoqam ndigu, Sip Nakhasam-qa nøkenøkem lou loge-te gizø-akha, tizav, khanakhanakh mbá giabitigú.”
Yaq ndego manqat nøme, āv gene-eín nqægo, “Nqanek manqat unimanqatín. Mbumbukiam-qá manqát.”

19:2 19:2 Deut 32:43; Veve 6:10 **19:6** 19:6 Veve 14:2 **19:7** 19:7-8 Isa 61:10; Veve 21:2 **19:9** 19:9 Met 22:2-3

10 Yaq no teqa zenda tokhotapak-qa megemege-te, nøkeza kha, manqei
nøtelaváo. Neka ambá nombo-vizamín. Geté ndego āv genømbe-eín
nqǽgo, "Nandav ndømatànā́m. Até nó-a, no Mbumbukiam-gé sasae
ezoqám, av qo nqoqote:go neka qogi Klisten qafuap ndi:gu, ndigu Yesu-
qa manqat ndigeawat. Geté Mbumbukiam qombóvizám. Manqat ndøgo,
Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ndimanqate, ndøgo Yesu-qá
manqát."

Ezoqa hos papaqa-te go:qotam

11 Yaq no āv qateqeív nqǽgo: Yan sège-mboqoé. Yaq nqáe! Hos
papaqa no-omét. Ndego go:qotam, teqa iz Ndaføyamba-qapé neka Uni-
manqatin Ezoqám. Ndego ezoqa manqa ovøyam-te ndegevezoat, neka
nakhag vø̄goatun, ndego matev eqeieqei mba mbopáev. 12 Teqa bøi
andé gøina wageap me me:wageapám. Neka kawa-te, kawa ezoqam-
qá wawaq ndø-uzupám. Wawaq kopoáv. Neka kawa-pap-te, iz vømbø̄e-
peawam. Ta iz ndøgo, ndego yakhapus mbá sege:-otév. Ezoqa nøme
zøtezateáv. 13 Ndego ndabua sekeqape ndø-uzám. Ndabua ndøgo, kouk-
té qanu-qoqotám. Teqa iz Mbumbukiam-qá Manqát. 14 Ngenek, yan-
gí nakhag ezoqam mbopaevém. Hos papaqa-papaqa-té gono-qonavát,
neka ndabua bæbæ-bæbæs papaqa-papaqa vø̄-uzupat. 15 Teqa manqa-
nqa-te, nakhag kaiya khobos-qapi ndofakhatám. Yaq bawabawan ate
ndi:gu gé:pitáz. Ndego bazaføgakh-us zømbó-kawaevtát. Auli khamókh
gezømbé-kawaevtát. Neka andé waen tae nanga me mé:pesegím.
Gétokhonøvém. Mbumbukiam, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo,
teqa qaqa matev, āv tøzømbé-fakhán. 16 Teqa ndabua sekeqape, mbagi-te
ndøgo, iz mǹndømbo-peawám. Āv qambøe-peawám nqǽgo:

KAWAKAWA-ZA-GÉ KAWÁ
NEKA EVEZØZA-ZA-GÉ EVEZØZÁ.

17 Yaq no enzol ezoqam no-omét. Khøuwa-té gono:yám. Ndego
kandambaqapé møndæ-akhá. Pipisi-té genø-akhá, ndigu khaiya ova
go:løvøvupat. Āv gezømbe-akhá nqǽgo, "Vǹndozáv. Mbumbukiam-qá
lou loge kandambaqape zombómøváb. 18 Vǹndozáv. Kawakawa-za-qá
kha zólóg neka nakhag kawa ezoqam-qa kha, neka nakhag ezoqam-qa
kha, neka hos-qa kha, neka tiqa kha, hos-te go:qonavam, neka gekha
ezoqa nøme-qa kha, iz-akhayapak neka yaq-fia mbain sasae ezoqam,
neka ezoqa kandakanda neka ezoqa khasøkhasis, tiqa kha vøzø̄log."

19 Yaq no nøme, āv qateqeív nqǽgo: Søvakha gigiap lozokhak neka
manqei-qape-gi kawakawa-za neka tigi nakhag ezoqam, mǹndømøváb.
Ambá nakhag ndøgonemín, te namba ndego, hos-te go:qotam, neka
tegi nakhag ezoqam namba. 20 Geté ndego søvakha gigiap lozokhak,
gèmøvøinám. Até khavozam manqa vevezam ezoqám-a, vø̄-møvøinam,
ndego teqa iz-te nqova ndaføgim matev gematønumam, ta mokho-te
ndøgo, ndego ndigu ezoqam getubam, ndigu søvakha gigiap lozokhak-
qa khakhatap gindapem neka teqa tae khøuwiap vømbō-vizupam. Yaq
søvakha gigiap lozokhak, khavozam manqa vevezam ezoqam namba,
gøinam kewan nandi wagøvap-us-té ginø-nqagivém. Khandín. 21 Tigi

19:10 19:10 Kel 10:25-26; Veve 22:8-9 **19:11** 19:11 Veve 1:5; 6:2; Psa 96:13; Isa 11:4 **19:12** 19:12 Dan 10:6; Veve 1:14; 2:17 **19:13** 19:13 Isa 63:1-3; Zion 1:1, 14 **19:15** 19:15 Psa 2:9; Veve 1:16; 14:20 **19:16** 19:16 Veve 17:14 **19:17** 19:17 Ezek 39:17-20 **19:20** 19:20 Veve 13:12-17; 20:10

nakhag ezoqam, nakhag kaiyá ginizitág, ta nakhag kaiya ndigu, ndego hos-te go꞉qotam, teqa manqa-nqa-te gindu-fakhatam. Neka tiqa kha, pipisi ndølóg. Pipisi ate gi꞉goam, até vøzømbū-ewez.

20

Matev ndøgo, viav wan taosen mokho-te tøfakhanam

1 Yaq no enzol ezoqa nøme no-omét. Yan-té gendovís. Teqa zendate, manqei ozu vaev mbain mboqogim nonqo neka auli sen kandambaqape ndø-ndapavám. 2 Yaq ndego até gendego, ndego wazeam vø-møvøiu, ndego awenege wazeam, Nqova Soqaqape o Saitan ndimboakhayam, sasa ndøløvønøvem. Viav wan taosén teløvønøvupat. 3 Yaq ndego ngenek manqei ozu vaev mbain-té genø-ogiú, mboqog vømbøetokaz. Ūnime꞉-føgakhǽz, getokaz. Yaq ndego manqei-qape ezoqam tubøpøteav tèabetegó, atema viav wan taosen bemøndap. Yaq taqa zitate, ndego nqawa bèmbo-nqovozømém. Geté khapé gembøé-auwamák. 4 Yaq no kawakawa-za-qa qonam nonqo nøqeív, ezoqa vō꞉qonavam. Nginik ezoqam, bazaføgakh, āv ginindapém nqægo: Ezoqam-qá manqa ovøyam ndø-ewagát. Neka no nqova vøezømet. Nginik nqova ndígu, ezoqam monqo gizøqog, Yesu-qa manqat gigeatam neka Mbumbukiamqa Manqat vøe-zømesimam, ta zapaya. Nginik ndego søvakha gigiap lozokhak o teqa tae khøuwiap vizøpøteáv, neka ndigu søvakha gigiap lozokhak-qa khakhatap ndapeáv, tiqa kawa-pap-te o zenda-te. Ndigu nqawá gindu-khandí꞉z, neka Keliso namba vō꞉kawaez. Viav wan taosén go꞉kawaeztam. 5 Nqanek bugukhokhof khøuwá, Mbumbukiam ezoqa løvøte-te gekhandi꞉z. Løvøte ezoqa nøme, nango khandi꞉zateáv, atema viav wan taosen vømø-navøem. 6 Ezoqam ndigu, Mbumbukiam ta bugukhokhof khøuwa-te løvøte-te tekhandi꞉z, khanakhanakh mbá giabitigú. Ndigu tegí ekeza ezoqám. Yaq løvøte nøme tøfakhan, ta løvøte ndøgo, tø-menas, ndøgo bazaføgakh mbaín, ti-te. Ndigu Mbumbukiam-gi neka Keliso-gi iziz ezoqam ndógoát, neka te namba vó꞉kawaeztāt, atema viav wan taosen vømǿ-navøēm.

Saitan gipitøvem

7 Yaq viav wan taosen tømø-navøem, Saitan timbøé-mboqoaném, ndego ndimbula-te ndego. 8 Neka ndego ndøwáv, bawabawan ate nqægo, manqei-qape-te nqago, vøtubām. Nqanek bawabawan ndógo, Gog neka Magog. Yaq Saitan ndigu ezoqa ate ndi꞉gu, nakhag-qa ndómøváb. Ezoqa kopoav-qapé. Andé ndivínd, ndaola-qa ndøgeg-te ndigu. 9 Ndigu manqei-qape ate ndægo gépanqaním, Mbumbukiam-gi ezoqam, ma ndi꞉sokhoeapet, neka taon ndøgo, Mbumbukiam ndembøekhafuat, vókhøogāz. Geté gøinam tøndóvís ndógo, ndigu Saitan-gi nakhag ezoqam vóngiæzō. 10 Yaq ndego nqova soqaqape, ndego getubumat, gøinam kewan-té ginó-oginám, ta nandi wagøvap-us-te ndøgo, ma søvakha gigiap lozokhak neka khavozam manqa vevezam ezoqam, go꞉nqagivem. Yaq ndigu nqosøgeap zógoát, pavpave nekā lovølova. Miavmiáv.

Mbumbukiam-qa manqa ovøyam kandambaqape

11 Yaq no kawa ezoqam-qa qonam nonqo papaqa kandambaqape nøqeív, neka ndego go꞉qotam, vøe-omet. Manqei-qape neka yan, teqa

20:1 20:1 Veve 9:1 **20:2** 20:2 Gen 3:1; Veve 12:9 **20:4** 20:4 Dan 7:9, 22, 27; 1 Ko 6:2; Veve 13:17 **20:6** 20:6 Veve 1:6 **20:8** 20:8 Ezek 38:2, 9, 15-16 **20:9** 20:9 2 King 1:10 **20:10** 20:10 Psa 11:6; Veve 19:20; 21:8

bugug-te, møe mbobøín, vømø-navøem. Manqei nøme mbaín, vøegoāt.
12 Neka no løvøte ezoqam nøzømét, iz-akhayapak nekā khokho ezoqam.
Kawa ezoqam-qá qonam nonqo megemege-té gono-waniapám. Yaq
enzol ezoqam, mbuk ndømboqogimém. Mbuk nøme gimboqogimem,
khandi mbúk. Yaq Mbumbukiam, løvøte ezoqam, matev, āv gezømbe-
geveá, av mbuk-te ndøugu qøupeaupam, av matev gi:matønumam. 13 Até
ndaolá-ya neka até løvøté-a neka até løvøte ezoqam-qá manqeí-a, tigi
løvøte ezoqam vēnqonqotaz, yaq Mbumbukiam ndigu vøzø-gevea, av
tiqa matev qazømbe-goam. 14 Yaq løvøte neka løvøte ezoqam-qa manqei,
gøinam kewan-té ginø-nqagimém, vømø-navøem. Nginik gøinam kewan,
løvøté nømé, løvøte ndøgo, tø-menas. 15 Yaq gekha ezoqām ndego, teqa
iz khandi mbuk-te peawapøteav ndøgo, ndego gøinam kewan-té ginø-
oginám.

21

Yan ndakinak neka manqei-qape ndakinak

1 Yaq no yan ndakinak neka manqei-qape ndakinak nøqeív. Yan neka
manqei-qape ndøgo, bugukhokhof qagoam, sògo-navøém, neka ndaola
nøme mbaín. 2 Yaq no Mbumbukiam-qá Zelusalem taon ndakinak
nøqeív. Mbumbukiam-té qandovís, yan-te nqo:go. Khakheitáp neka
bugug keogé. Ate av-té, mbasønakam bugug keoge nduigu, anganea
tundaf. 3 Yaq no manqat kandambaqape nø-ewág. Kawa ezoqam-qá
qonam nonqo-té qando-manqatát. Av qande-eín nqægo, “Nqáe! Ndakin
Mbumbukiam, ezoqám namba mé:goát. Ndego namba mé:yagát. Neka
ndigu tegí ezoqam ndøgoát. Mbumbukiam ekezan, ti namba mé:goát,
neka ndego tigi Mbumbukiam vøgoāt. 4 Ndego tiqa bøi-te, bøi einu ate
ndægo zøvuogím. Løvøte matev nøme mbaín, segégoát, neka até mbøni
vaev matév-a, neka eiv neka nqosøgeap nøme mbaín. Matev av nqægo,
av bugukhokhof qægoam, møndømø-navøém.”

5 Yaq ndego kawa-qa qonam nonqo-te go:qotam, āv gene-eín nqægo,
“Nqáe! No ndakin gigiap ate ndægo nóndakinák.”

Yaq nøme ge-ein, “Qópeawám. Zapa ndøgo, nqanek manqat,
unimanqatin-qapé.”

6 Yaq ndego manqat nøme genø-ein, “Matev ate ndægo, møndømø-
navøém. No zapá neka no váev. No ndégo, ndo:megeat neka ndøndōpāēv.
Gekha ezoqām ndego, ibøkha naq ndømbopapat, no ibøkha ndøgo
tæmbó-etoám, ta kea kumbutøve-te ndøndo-fakhate, ezoqa khandi ndøzø-
etoam. Yaq-mbá sæmbó-etoám. 7 Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua,
gigiap āv tenéndáp. Neka no tegé Mbumbukiam tægoát neka ndego
noge nakhasam vøgoāt. 8 Geté ndigu møe ndisininim, neka ndigu
unimanqatinteav ndigu, neka ndigu matev soqøsoqa vinivinimba ndigu,
neka ndigu ezoqa pakhapakha ndizø-khaneam, neka ndigu mambe ndi:-
okho, neka ndigu manqa-sisi ndigu, neka ndigu batae ndimbovizap,
neka ndigu meakha manqat ndimanqate, tiqa manqei gøinam kewan

---

20:12 20:12 Dan 7:9-10; Met 25:31-46; Kel 17:31; 2 Ko 5:10; Veve 13:8 **20:13** 20:13 Lom 2:6; 1 Pita 1:17; Veve 2:23; 22:12 **21:1** 21:1 Isa 65:17; 2 Pita 3:13 **21:2** 21:2 Isa 52:1; 61:10; Iblu 11:16; 12:22; Veve 3:12 **21:3** 21:3 Lev 26:11-12; Ezek 37:27; Zech 2:10; 2 Ko 6:16 **21:4** 21:4 Isa 35:10; 65:19; Veve 7:17 **21:5** 21:5 2 Ko 5:17 **21:6** 21:6 Isa 55:1; Jer 2:13; Zion 7:37; Veve 1:8, 17; 22:17 **21:7** 21:7 2 Sam 7:14; 1 Chr 17:13; Psa 89:26-27 **21:8** 21:8 Met 25:41; Veve 20:15; 22:15

ndøgoát, kewan ndigu, nandi wagøvap-us ndigu. Nqanek løvøté nømé, løvøte ndøgo, tø-menas."

Zelusalem taon ndakinak

9 Yaq ndigu enzol ezoqam seven, ndis seven qazøgoam, matev soqøsoqa seven qamøzø-tøtøvøyam, vaev-te qafakhanam, nøme kopo, no-té gendováv, vønø-ein, "Qotøndéqāv! No Sip Nakhasam-gu sævam nøtéqamákh, ndakin tu-okɨ."

10 Yaq ndego enzol ezoqam, no olol eqawat-qape-té genøndapán. Nqova-té. Yaq ndego no tene-nømánd ndógo: Yan-te, Mbumbukiam-te, Mbumbukiam-qá Zelusalem taon ndøvisavún. 11 Ta taon-te ndøgo, Mbumbukiam-qá waev ndøwavám. Nqanek waev, andé nandi qanimav-qape-qá momotáp, zaspa ndimbo-akhayam. Bæbæs-qapé. Andé glás. 12 Taon ndøgo, uta-ús. Uta kandambá. Tò:-eqavét. Mboqog-ús. Tuélv, ate gi:goam. Ta mboqog-te ndigu, enzol ezoqam tuelv, mǹdø-waniapám, neka Izlael khagua bawan tuelv-qa iziz vō:peaupam. 13 Mboqog misika, khøuwa fakhanam-té qagoám, neka misika nakeamo zenda-te vōgoam-a, misika yogea zenda-te vōgoam-a, misika khøuwa sininim-te vōgoam. 14 Nqanek taon uta-qape, nandi tuelv mumát qano-ogií. Neka ta nandite, Sip Nakhasam-gí u-anim tuelv-qá iziz mo:peaupám.

15 Ndego enzol ezoqam, no manqat genø-ein, iziz tonqogim nonqo ndøndapám. Gol khakheitáp. Taon neka mboqog neka uta, taqa fitap iziz qeivi nonqó. 16 Nqanek taon vavap foa ate qægoam, taqa loloakh kopó. Taqa sekeat neka taqa khouwevat kopó. Yaq ndego enzol ezoqam, teqa iziz tonqogim nonqo, taon-qa khouwevat iziz, vømbōendap. Taqa sekeat neka khouwevat neka eqæv, kopó: 2400 kilomitá. 17 Neka ndego enzol ezoqam, até uta-qá eqæv izíz-a, vømbōndap. Taqa eqæv 144, pingim toqote-khamasim, toqo-geveam. Ta iziz tonqogim nonqo, ma ndego enzol ezoqam, taon-qa fitap iziz gembondap, ndøgo até kopó, av ezoqa ekeza gigiap-qa fitap gi-upøgimatun. 18 Taon-qa uta, nandi zaspá qane-ogií. Neka taon ndøgo, gol khakheitáp. Nginik gol, bæbæs-qapé. Andé glás. 19 Taon uta zapa-te ndøgo, nandi fia kandakanda ndø-abáp. Bugukhokhof nandi qanimav-qape, zapa-te ndizave, ndigu zaspá. Neka nøme ndizave, gi-menas-ez, ndigu nandi kikís. Tiqa iz safaiá. Neka nøme ndizave, gi-misika-ez, ndigu papaqá. Tiqa iz agét. Neka nøme ndizave, gi-foa-ez, ndigu nandi esokho khagí. Tiqa iz emelál. 20 Neka nøme ndizave, gi-faev-ez, ndigu gùnokhogeapét, papaqa neka køkouk. Tiqa iz oníks. Neka nøme ndizave, gi-siks-ez, ndigu køkóuk. Tiqa iz kanelión. Neka nøme ndizave, gi-seven-ez, ndigu khakhavá. Tiqa iz klisolaít. Neka nøme ndizave, gi-eit-ez, tiqa iz belíl. Neka nøme ndizave, gi-nain-ez, ndigu khakhavá. Tiqa iz topáz. Neka nøme ndizave, gi-ten-ez, ndigu klisoplás. Neka nøme ndizave, gi-eleven-ez, ndigu aiyazín. Neka nøme ndizave, gi-tuelv-ez, ndigu køkóuk nømé. Tiqa iz ametís. 21 Mboqog tuelv ate gi:goam, aqeing khakheitáp. Mboqog kopokopo, aqeing kopokopó gini-khakheinøvemém. Taon-te ndøgo, nakhoa kandambaqape, gól gini-khakheinømém. Ndøgo ùnime:-bæbæs. Andé glás. Bøi segé-løwáz, yaq voqóqeĭv.

22 No Mbumbukiam-qa khoev qeiviáv, ta taon-te ndøgo. Zapa ndógo, ndego Evezøza Mbumbukiam, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo,

21:10 21:10 Ezek 40:2 **21:11** 21:11 Isa 60:1-2, 19 **21:12** 21:12-13 Ezek 48:30-35 **21:15** 21:15 Ezek 40:3; Veve 11:1 **21:18** 21:18-21 Isa 54:11-12

neka ndego Sip Nakhasam, ekezan ndĩgú, ta taon-te ndøgo. Ndigu ekezan, andé Mbumbukiam-qá khoév, ta taon-te ndøgo. 23 Nqanek taon, khøuwa neka løvøyak mbaín, waev tømbo-etoumat. Ndøgo kopømbá. Zapa ndógo, waev Mbumbukiam-qá waev mbo-etoumatún. Neka Sip Nakhasam, ndego andé taqá lampá. 24 Bawabawan ate tægoat, ta taon-qá wáev giníyagát. Neka manqei-qape kawakawa-za tinó-okhoát ndógo, ekeza gigiap mbomømboma vó-upøgīm. 25 Taon-gi mboqog tokovemáv, khøuwa tema. Zapa ndógo, lova mbaín. Paveat mba ndógoát. 26 Bawabawan ate ndægo, tiqa gigiap mbomømboma neka fia kandakanda, taon-té ginó-upøgimát. 27 Geté gekha gigiāp ndøgo, Mbumbukiam-qa bøi-te khavim-us ndøgo, kopømba mbaín, tø-oe. Neka ezoqa ndigu matev soqøsoqa ndimatanam o khavozam manqat ndimanqate, ndigu ma gé-ozák. Ti-mba ndígu tí-óz, tiqa iziz Sip Nakhasam-qa khandi mbuk-te ndøpeawap.

22

1 Yaq ndego enzol ezoqam, no kea me:nømánd. Ta ibøkha ndøgo, ezoqa khandi zø-etoám. Ndøgo bæbæs-qapé. Andé glás. Nqanek ibøkha, kawa ezoqam-qá qonam nonqo-té qando-okhó, ma Mbumbukiam neka Sip Nakhasam ndiqonøve. 2 Taon nakhoa livin-té qanuqæt. Kea keoqa yaqyaq-a, tae ndøpøé. Ta tae ndógo, ezoqa khandi ndøzø-etoam. Nqanek tae, løvøyak tuelv ate ndi:gu, sùgumu-vi:matún. Neka taqa esokho mulømula-ús. Enqoni-us ezoqam bawan vinivinimba khakheinøvem nonqó. 3 Neka ta taon-te ndøgo, gigiap o matev nøme mbaín, Mbumbukiam-qa qaqa mokho-te ndøugu. Kawa ezoqam-qa qonam nonqo, mú:goát, ma Mbumbukiam neka Sip Nakhasam tiqonavat. Ezoqa ewaqape, tisokhoat, ndigu Mbumbukiam-qá sasae ndógoát neka vømbó-vizupāt. 4 Ndigu bugug gembóqeivát neka teqa iz kawapap-te vøzømbó-peaupāt. 5 Lova nøme mbaín. Segégoát. Ndigu lampa neka khøuwa beawap, mbaín. Segéyagát. Ndøgo kopømbá. Zapa ndógo, waev, Evezøza Mbumbukiam zó-etøumát. Yaq nginik ezoqam, miavmiav mó:kawaeztát.

Yesu tendoqavan

6 Yaq ngenek enzol ezoqam genø-ein, “Nqanek manqat ate ndægo, qoqo-ewagat, unimanqatin-qapé. Evezøza Mbumbukiam, ndego ekeza Nqova tegi manqa vevezam ezoqam ndezø-etoam, tegé enzol ezoqam ndokhofotáv. Nó. Tende-khofotán ndógo: No tegi sasae ezoqam nøtézømás, ande gekha matev me, avønin-qape tøfakhanam. Ndøgo sà befakhanám.”

7 Yesu āv gene-manqaté nqægo, “Nqáe! No avønín nófakhán. Gekha ezoqām ndego, nqanek manqat tembopavat, Mbumbukiam gevevezam, ndego khanakhanakh mbá geabetegó.”

8 No Zión, nqanek manqat ate ndægo qæ-ewagat neka matev vøeqeivat. Yaq no manqat qatumu-ewag neka matev vøtumū-qeiv, no ndego enzol ezoqam-qa zenda tokhotapak-qa megemege-te, ndego nqanek

21:23 21:23 Isa 60:19-20; Veve 22:5 **21:24** 21:24 Isa 60:3, 5 **21:25** 21:25 Isa 60:11 **21:27** 21:27 Isa 52:1; Ezek 44:9; 1 Ko 6:9-10 **22:1** 22:1 Ezek 47:1 **22:2** 22:2 Ezek 47:12; Gen 2:9; Zech 14:8; Joel 3:18 **22:4** 22:4 Met 5:8; Veve 3:12 **22:5** 22:5 Dan 7:18, 27; Veve 5:10; 20:6; 21:23, 25 **22:6** 22:6 Veve 1:1 **22:7** 22:7 Veve 1:3 **22:8** 22:8-9 Veve 19:10

matev ge:nømendimat, nøkeza kha, manqei nøtelaváo. Neka ambá nombovizamín. 9 Geté ndego āv genømbe-eín nqægo, “Nandav ndømatànām. Até nó-a, no Mbumbukiam-gé sasae ezoqám, av qo nqoqote:go neka qogi Klisten qafuap ndi:gu, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, neka ezoqa ewaqape, nqanek manqat ndimbopaev, nqanek mbuk-te nqapeawap. Geté Mbumbukiam qombóvizám.”

10 Yaq ndego manqat nøme, āv genømbe-eín nqægo, “Nqanek manqat, Mbumbukiam gevevezam, nqanek mbuk-te nqapeawap, ndøkhonàð. Zapa ndøgo, nqanek matev tøfakhanam, khøuwa avønín. 11 Ezoqa ndego, manqa-zapa ndematanam, ndego manqa-zapa matanam-te, sà bemá. Neka ezoqa ndego, matev soqøsoqa møqæ ndego, ndego teqa matev soqøsoqa gone-te, sà bemá.* Geté ezoqam ndego, matev eqeieqei ndematanam, ndego teqa matev eqeieqei matanam-te, sà bemá. Neka ezoqa ndego, Mbumbukiam-ge ndego, ndego Mbumbukiam-qa matev-te, sà bemá.”

12 Yesu āv gene-manqaté nqægo, “Nqáe! No avønín notøndónáv. No yaq-fiá namba nøtégeáv. No ezoqa ewaqape, āv tæzømbé-etøomít, av ezoqa kopokopo matev gi:matønumam. 13 No zapá neka no váev. No ndégo, ndo:megeat-a, ndøndōpāēv. No bugukhokhof vøegoam-a, vaev-te vǿegoāt.

14 Gekha ezoqām ndigu, tiqa ndabua ndisunguzu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú. Ndigu tae nanga ndigu, ezoqa khandi ndøzø-etoam, ndølogém. Taon-gi mboqog, segezǿ-mboqozotát, vǿ-ōz. 15 Geté ezoqa ndigu, ande gaqo me ndi:gu, taon-te gé-ozák. Bavokhó gonó-waniapát, ezoqa ndigu, manqa-sisi ndimatanam neka mambe ndi:-okho neka ezoqa pakhapakha ndizøkhanæ neka batae ndimbovizap neka gekha ezoqa nøme, meakha manqat ndøzømbe-khaneat neka ezoqa ndizømbe-khavozam.

16 No Yesú, nøkeza enzol ezoqam zo-te qatøndo-khofotav, ndego zo nqanek manqat te:zømesim. Klisten bawan vinivinimba, nqanek manqat, bètezøtéz. No Deivid-gé zapá neka tegé zeó. Neka no pave ndukuam bæbæs-qapú.”

17 Mbumbukiam-ge Nqova neka Sip Nakhasam-gu sævam, āv ginimanqaté nqægo, “Vøndoqáv!”

Neka gekha ezoqām ndego, nqanek manqat te-ewagat, āv geabetemanqaté nqægo, “Vøndoqáv!”

Neka gekha ezoqām ndego, ibøkha naq ndømbopapat, yà betøndováv. Poev tømbogoat, ibøkha bē-izam, ndøgo khandi ndøzø-etoam. Yaq-mbá segé-izám.

Zion-qa vaev manqat

18 Gekha ezoqām ndego, nqanek mbuk-qa manqat ndeyoge, Mbumbukiam gevevezam, no ndego āv qambøe-manqaté nqægo: Ezoqam ndego, nqanek manqat-te, manqat nøme to:ve, Mbumbukiam te-te ndego, matev soqøsoqa mó:-áo, av nqanek mbuk-te nqæpeawap. 19 Neka ezoqa ndego, manqat nøme tekhofoe, nqanek mbuk-te nqapeawap, ndøgo Mbumbukiam gevevezam, Mbumbukiam teqa tae nanga

---

22:11 22:11 Dan 12:10 * **22:11** 22:11 Ezoqa av nginik ngi:gu, yaq-fia ndøqeivím. **22:12** 22:12 Isa 40:10; Jer 17:10; Veve 2:23 **22:13** 22:13 Isa 44:6; Veve 1:8, 17; 21:6 **22:14** 22:14 Gen 2:9; 3:22 **22:16** 22:16 Num 24:17; Isa 11:1, 10; Lom 1:3; Veve 2:28; 5:5 **22:17** 22:17 Isa 55:1; Veve 21:6 **22:18** 22:18-19 Deut 4:2; 12:32

ndɔ̀khofoé, ezoqa khandi ndøzø-etoam. Yaq ndego Mbumbukiam-qa taon-te géyageák, av nqanek mbuk-te nqæpeawap.

20 Ndego ezoqam, nqanek manqat nde-unimanqatinat, ni-te, ndego āv gene-manqaté nqægo, “Unimanqatín. No avønín notøndónáv.”

Amén. Nqanek manqat unimanqatín. Nigi Evezøza, Yesu. Vɔ̀ndoqáv!

21 Nigi Evezøza Yesu-qa kuku matev, ndɔ̀goát, zo namba, zo ate ndøzøte:go.

22:20 22:20 Met 24:30-31; 1 Ko 16:22